
3 1761 08116930 2

LUMÍR

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

ROČNÍK DVACÁTÝ TŘETÍ

1895

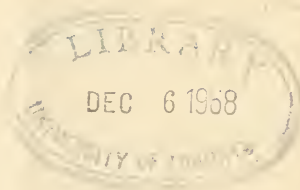
REDAKTOR A VYDAVATEL

JOSEF V. SLÁDEK.

V PRAZE.

NÁKLADEM J. V. SLÁDKA. — KNIHTISKÁRNA J. OTTY.

1895.

DEC 6 1968

OBSAH.

Básně původní.

Básně přeložené.

Povídky původní.

Povídky přeložené.

Články a pojednání

Drobné črty feuilletonní.

ROČNÍK XXIII. 1. ŘÍJNA 1894. ČÍSLO 1.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Petrohrad.

Z Mickiewiczovy „Tryzny“ (Dziady). Ukázka překladu Jaroslava Vrchlického.*)

I.
Přátelům Moskalům.

Zda vzpomínáte na mne? — Vždy, kdy na žaláře
svých myslím přátel v cizím na vyhnanství kraji,
i na vás myslím vždycky; vaše cizí tváře
své občanské v mých dumách plné právo mají.

Kde dlíte as teď? Lepá šíje Rylejeva,
již bratrsky jsem tisknul k hrudi v paže dvoje,
se klátí cara soudem s šibenice dřeva...
Buď kletba lidu, který vraždí věštce svoje!

Tu ruku, kterou ke mně Bestužev kdys vztáhnul,
— ten básník, vojín, — péru vyrvanou i zbrani,
ku káře odsouzenců v báních car teď vpřáhnul,
tam kopá nyní k polské přikována dlani.

A jiné ještě horší nebeský trest kruší,
z vás mnohý zhanoben jest v úřadu neb v činu,
ve službu cara pro vždy zadal volnou duši,
na prahu jeho kleká v žezla jeho kynu.

A podplacenou řečí jeho triumf slaví,
o bratří zhoubě, bídě poslouchá jen s vděkem;
v mé vlasti krví její douškem žízeň staví,
jak zásluhou se chlubí bratrů kletbou, vztekem.

Ó jestli od svobodných národů vám v chmury
až v půlnoc sletí moje píseň s všemi žaly,
nad krajem věčných ledů zazní-li k vám s hůry:
vám hlásej volnost, vesnu jeřábi jak z dáli!

Po hlase poznáte mne!... Pokud byl jsem v poutě,
já před tyranem v prachu jako had se plížil;
vám citů poklad přál jsem skrytý v ňader koutě,
s prostotou holubičí vždycky k vám se blížil.

Teď vylévám však na svět hořkosti ten kalich...
je hořké moje slovo, pálí, žhne, já v touze
je z krve vlasti vyssál, z jejích slz též stálých,
ať žhne i pálí — ne vás, kruhy vaše pouze!

A jestli obžalobu z vás kdo na mne vrhá,
to psa buď štěkem, který v svojí otrlosti
tak na náhubek časem zvyk', že nyní v zlosti
je hotov kousat — ruku, která mu jej trhá.

II.
Cesta na Rus.

Vždy divočejších končin do objetí
jak vítr stepí sněhem vůz můj letí
a moje oči dva jak sokolové
nad oceanem nepřehledným krouží,
bouř strhla je, po zemi mocně touží,
pod sebou živly vidí cizí, nové,
kde spočít nemají, kde křídla svinout,
v důl zří a cítí, že tam musí zhynout.

Zde měst ni hor tvé oko neuvidí,
zde nezříš díla přírody, ni lidí,
tak pustá zem je kol a prázdná, šerá,
jak stvořena by byla večer včera.
Přec mamut časem objeví se tady,
ten plavec, potopy sem vnesen splavy,
mužíku z Moskvy cizí řeči praví:
že dávno vznikla zem ta s těmi lady,
že za potopy, kterou Noe shledl,
se s Asijskými luhy obchod vedl.
Přec časem hlásá kniha ukradená,
jež s plenem západu sem zabloudila,
že tato země nyní nezlidněná
kdys matkou nejednoho rodu byla.
Leč potopy proud přes ty pláně spěchal,
však nezůstavil zde stop svého rytí,
z té vlasti davy vyšly, nezanechal
však žádný tady sledu svého žití,
až kdesi na Alpejské stěně v dáli
sled odsud přišlé vlny zanechaly
a ještě dále mnohý pomník Říma
sled lupičů z těch končin přišlých třímá.

Pláň kolem bílá, prázdná, otevřená
jak blána, ku psaní jež připravena.
Zda Boží prst kdys na ni bude psáti,
za písmo lidí dobrých užívati,

*) Celé dílo vyjde ve „Sborníku světové poesie“.

by pravdu víry svaté vpsal té zemi,
že láska lidský rod v své stíny skryje,
že — oběti jsou světa trofejemi?
Či nepřítel jenž Boha věky všemi
sem přijde a v tu knihu mečem vryje,
že lidský rod být musí v pouta skutý
a trofejemi lidstva že jsou — knuty?

Po polích bílých, pustých vítr zuří,
změť vzrývá závějí a kol je hází;
hlať sněžná, vzdutá se však nezachmuří,
na povel větru z lože svého vzchází
a zase jakby náhle zkamenělá
se hroutí ohromná a bílá celá.
Od točen často strašný orkán vzlétá,
bez zastavení cválá ve svém běhu
až k Euxinu někdy pláně smetá,
po celé cestě valí mračna sněhu;
kibitky časem cestující stopí
jak Samum beduiny u Kanopy.
Nad jednotvárné, dlouhé, bílé sněhy
se místy stěny ven prodraly zhnědlé,
jak ostrovy tu strmí, jako břehy:
toť severu jsou smrky, sosny, jedle.

Je sekerou ta zroubena změť kmenů
a složena je na hranici nízkou,
směs tvoří jedinou zde: krov i stěnu
na úkryt lidem — a to zve se vískou.
Dál hranic takových lze davy zříti
na velké pláni, někdy velké stejně.
Jak čapek kytky z komínů dým chvějně
se třese, okna, patrontaše, svítí;
tam v párkách stojí, tam se kupí v hejně,
tam čtverhran z nich se, tam zas kruh se snuje
a takých domků shluk zde městem sluje.

Potkávám lidi s bedry mohutnými,
s širokou hrudí, krky otylými;
jak zvěř i stromy severu tak zdraví,
jsou plni síly, svěžesti a šťávy.
Leč každého tvář jest jak tato niva,
v dál zející a mrazná, pustá, divá.
Jim ze srdcí, podzemních sopek, bání,
se oheň neprodral do jejich tváří,
v jich ústech roznícený nezazáří,
by schlad' v pochmurných brázdách jejich skrání,
jak v tvářích západu i od východu;
přes které množství přešlo dějů hrůzných
a tradic, tuch a nadějí směs různých,
že každá tvář je živý pomník rodu.
Ty oči jejich jsou jak jejich města,
jsou velké, čisté, je rmut jejich duší
nezvyklým šlehem zřenic neporuší,
žal dlouhý nevl, kudy je k nim cesta.
Když z dálky hledíš, — krásné jsou a luzné,
když vejdeš — pusté jako poušť a hrůzné.
Těch lidí tělo — tkanivo je sprosté,
v němž duše housenky se chví a roste,
než k letu pevná sobě prsa zrobí,
tká, přede dřív a křídla sobě zdobí.

Však slunce svobody když zaleskne se,
ký tvor se potom z temné kukly vznese?
Zda motýl zářný vzletne nad prach země,
či můra vyjde, hnusné noci plémě?

Tou pustinou se cesty rozbíhají.
Ty nejsou dílem ducha kupeckého,
jich nevydeptal karavan sled v kraji:
car prstem nakreslil je s trůnu svého.
Když v zrak mu padla víska zbědovaná,
když uhodil na polský zámek poutí,
v ráz ves i zámek již se k zemi broutí,
již jejich tříšť je — cestou zasypána.
Drah těchto v polích nezříš mezi sněhy,
však na pustině zrak je snadno stihne,
síť jejich dlouhá, prázdná v půlnoc tihne
a svítí hvozdy jak řek v skalách běhy.

Kdo jezdí po těch cestách? Aj, tu cvalem
se žene jízda sněhem poprášená,
tu pěchota se hrne, tmavá stěna,
s děl, kibitek a vozů celým valem.
Ty pluky jdou, jak úkaz carský velí,
na sever od východu v bitev řevy,
ty od severu, Kavkaz kde se bělí,
z nich žádný, kam a proč tu táhne, neví,
též neptá se. Mongola vidíš tady,
jde s tváří vzdutou, malým, kosým okem;
ční bědný z Litvy sedlák z vojska řady,
je bledý, smutný, chorým kráčí krokem.
Tu pušky blesknou anglické, tam luky
s tetivou zmrzlou, kalmucké to pluky.
Jich důstojníci? Na kočárku bruče
si Němec píseň Schillerovu zpívá
a do zad vojáky, jež potká, tluče.
Tu Francouz, z úst mu frašná nota splývá,
potulný mudrák, karieru hledá,
s Kalmukův náčelníkem hovor zvedá,
jak nejlevněji stravu vojsku koupit,
nechť zhyne vojska půl. Co po té láji?
půl pokladnice jen když možno zloupit,
jen skutek tento když se pěkně ztají,
dá vyšší třídu ministr mu řád,
car za šetření státní kasy řád.

Aj, v tom kibitka letí! Stráže přední,
děl lafety dál s lazerety spějí,
jak objeví se, ustupují před ní,
i jenerálův vozy vyhnou se jí.
Kibitka letí, žandarm žene holí
kočího, kočí vojsku rány vrací,
vše před ní uniká ve dálném poli,
kdo nevyhne se, kibitka jej skácí.
Kam? Kdo v ní jede? To se nelze ptáti,
v ní četník jede k sídelnímu městu,
car někoho to jistě kázal jati.
„Snad četník z ciziny tu zvolil cestu,“
dí jenerál, „a kdo ví koho zlovil,
král můž' to býti pruský, franský, saský,
či Němec kýs, jenž vypad' z cara lásky,
a car jej v žalář vrhnout ustanovil.

Snad s větším pánem tady kolem litli,
snad samého to Jermolova chytli!*)
Kdož ví? Ten vězeň na slámě ač sedí,
tak divě hledí s okem plným dumy;
to velký pán je! za ním vozů tlumy,
ty jistě patří dvorské ku čeledi!
Jak směle oko jejich patří v dáli,
ty, řek' to první, jsou to carstva páni,
snad jenerálové, či šambeláni,
hle, zatím všickni jsou to — hoši malí.
Co znamená to, kam ta vřava letí?
Jakéhos krále podvržené děti?"
Tak tiše spolu vůdci brali radu,
dál kibitka hřmí přímo k Petrohradu.

(Pokračování.)

Družka — matinka — sestra.

Vypravuje Karel Klostermann.

I.

Je tomu dávno, tuze dávno; skoro mi připadá, že se mi kdys o tom zdálo, podivným lahodným a přece bolestným snem, z něhož se člověk probírá pln nevýslovného roztoužení. Šedý závoj zastírá upomínky, jako vystupující, v kotouče houstnoucí mlhy po dlouhých deštích halí černé lesy, hřebeny a hroty skalních hor, zelený pažit, rokliny i údoliny, tak že vše splývá v beztvárnou šedobílou spoustu. Než, stává se, že jasný, teplý paprsek sluneční prorazí mraky, zatemňující oblohu, i prchají mlhy, rozstupují se; zaduje větřík, zachytí se v záhyby závoje, odhrne ho — i vystupuje tu báň, tam hrot, onde zelenající se kus hávu matky země, černý, čechrající se pruh lesa, lemující ten háv jako drahocenná sobolina, a skály na hrotech zalesknou se světlem jako různobarvé drahokamy diademu. — Pak zase vítězí tma a mraky, a vše opět zapadá ve mlhy . . .

Hrávali jsme spolu, když jsme byly děti, to jest, já jsem byl dítě, kluk asi dvanáctiletý, ale ona už přestávala býti dítětem, vždyť jí minulo čtrnácté jaro, a bylo dost mladých pánů, kteří ji pokládali za dámu; a také já, přes to že jsem byl tak mlád, nemohl jsem neznamenati její velké krásy i počal jsem se jí kořit z jakéhos nepovědomého mi pudu, viděl jsem v ní cosi jako odstín božstva, byl bych za ní prošel ohněm, byl bych se na její povel vrhl v bezednou propast . . .

Bylo to v Sušici, právě pod městem, kde vypíná se k nebi vrch s kostelíčkem Anděla Strážného, v bývalé Moserovic zahradě. Bože, jak tam bývalo milo za znojných letních dní! Samý stín pod starými, košatými stromy, a voda všude, rozkošná voda, Otava řeka, modrá jako blankyt nebeský, když zrak po ní bloudil do dálky, a na blízku jemně zarudlá, nachově černá, jako roztopená hmota granátová, a čistá při tom jako křišťál. Šplouchaly drobné vlnky rychlým letem se stíhající, narážely o sebe a o kameny břehu, vydávajíce zvuky kovové; pluly po nich pruhy skvělého světla, jak tu a tam paprsky sluneční, proklestivše si dráhu skrze koruny topolů, olší a habrů, padaly na věčně se čeřící hladinu.

Tam jsme se vídávali; sbíral jsem jí pomněnky, rostoucí podle břehu; při tom jsem jí vypravoval o svých expedicích rybářských. Měl jsem doma akvarium, v němž hemžily se všecky druhy drobných rybiček, jež Otava chovala ve svém lůně. Bývala často u nás, a tu po dlouhé hodiny dívala se na bystré rybky, prohánějící se za sklem, a já jí vykládal, jak se který druh nazývá, jaké má vlastnosti a kde jsem jej chytil.

„Takové akvarium bych také chtěla míti," prohlásila se jednou.

Nevýslovná hrdost naplnila mou duši, když jsem jí odpověděl: „Za tři dni, Mařenko, budete míti akvarium, a do týdne vám nachytám rybek, broučků, štírů, ráčků, všeho, co tu u mne vidíte."

„Není možná!" pravila, kroutíc nedůvěřivě krásnou hlavinkou.

A já jsem jí dokázal, že to bylo možné. U kmotřičky, která měla v Sušici sklad různého skla, vyprosil jsem silné tabule; pak kde který krejcar z úspor mých našel cestu ke klempíři, a za tři dni tu bylo akvarium, sám jsem jí je donesl.

Ta měla radost! Tleskala v ručky, objímala mě, ba desetkrát mě políbila, a já jsem byl nejšťastnější člověk na světě, a tak lacino koupené štěstí! Věděl jsem určitě, proč žiju! Ba, cíl života byl jasně vytčen: zaopatřit její akvarium vším, čeho do něho třeba, udržovat je a doplňovat, co během času přišlo v zmar. Po týden mě doma skoro nespatřili: brousil jsem neustále podle Otavy a podle všech do ní se vlévajících potoků a vodotoků nad a pod Sušicí, neboť jinde bylo třeba chytat střevle, jinde mřínky, hrýzky, oklejky, běličky, ježky, drobotinu tloušťí, proudníky, okouny, pulce, podhoušťata, kapříky, ráčky, larvy jepic a šídel, různý vodní hmyz. A ona měla pokaždé takovou radost, kdykoli jsem přišel s novou kořistí.

„Už nescházejí leda mihule," řekl jsem jí kterého dne, „vše ostatní už máme; ale zítra jich nachytáme."

„Kde jich nachytáš?" tázala se. Ona mi tykala, já jsem se nikdy neodvážil k takové důvěře.

„V Moserovic zahradě, v pobočném rameni, je jich dost."

„Ach, toť půjdu s tebou, dívat se, jak je chytáš."

*

---

*) Snad samého to Jermolova chytli. Na Rusi jest mezi lidem přesvědčení, že car může každého jiného krále vsaditi do kibitky. A skutečně nevíme, co by v mnohých místech odpověděli feldjegerovi, kdyby k nim přijel za tímto účelem. Jisto jest, že Novosilcov často tvrdíval, „že dříve pokoje nebude, pokud nezavládne v Evropě takový pořádek, aby náš feldjeger mohl tytéž rozkazy ve Vilně, v Paříži jako v Stambulu s toutež snadností vykonávati". Když jenerálu tomuto, který se těšil na Rusi velké popularnosti, správa Gruzińska byla odňata, pokládáno to za věc mnohem vážnější než vítězství nad kterýmkoliv panovníkem evropským. A tomuto názoru ruskému diviti se nesluší. Připomeňme sobě, že jeho královská milost kníže Wüttemberský obléhaje se spojenci Gdańsk psal jenerálovi Rappovi: že ruský jenerál co do hodnosti králi se rovná a mohl by nositi ten název, kdyby v tom byla vůle carská. (Viz paměti jenerála Rappa.)

„Ale, musíte odpustit . . . musím se zout z bot . . . vzít na sebe staré šaty, jichž není škoda, promoknou-li. Je tam vody nad pás . . .“

„Ty bláhový! přede mnou netřeba se ti stydět.“

Druhého dne jsem vyhazoval mihule i s hrstmi bahna, v němž se nalézaly, a ona, jásajíc, je sbírala a dávala do konve.“

„Už je jich dost,“ pravila po chvíli, „br! hezké nejsou, vypadají jako žížaly. Ale, hleď, ty květiny tam na tom ostrově, buď tak laskav, natrhej mi jich.“

Pohlednu. „To není nic,“ pravím, „ty jsou zakrnělé, protože je tu málo slunce a samý sypký písek: ale na druhé straně, na břehu pod Andělíčkem Strážcem, tam je jich, a zcela jiných, vyvinutých. Chcete-li, přebrodím se a natrhám vám jich kytici, že ji oběma rukama neobemknete.“

„Ale co ti napadá, přes vodu se přebrodit! vždyť bys se mohl utopit . . .“

Potrestal jsem ji tvrdým pohledem za tuhle nedůvěru a, přes to že volala, křičela, snad i plakala, bez rozmýšlení jsem se vydal; byl bych se pustil do proudu roztavené lávy, abych se jí zavděčil, neřkuli přes Otavu, v níž jsem byl jako doma.

Hluboko nebylo, voda mi sáhala na nejhlubších místech leda pod ramena, ale proud byl značný, a měl jsem se co držet, aby mi nepodvrátil nohy a nestrhl mě s sebou. Dosti široká hladina. Dostav se na druhou stranu, ztratil jsem ji s očí; snad ji zakrývaly vrbiny. Dal jsem se do trhání květin a, jak jsem trhal, pořád jsem přicházel na hezčí, i zahazoval jsem natrhané, vyměňuje je za nové; snad čtvrt hodiny jsem se zdržel, pak jsem se pustil nazpět, drže oběma rukama ohromnou kytici. Šlo to hůře, neboť za jedno jsem si nemohl pomáhat rukama, jinak také bylo mi jíti poněkud proti proudu; jednou jsem dokonce upadl, ale kytici jsem nepustil, raděj bych se byl utopil. Konečně jsem přibyl ke břehu.

Dívám se, rozhlížím se — ale kde nic tu nic, ani stopy po Mařence, jen konev s mihulemi stála na svém místě. Nu, bylo jí nudno beze mne, poodešla si. Byl jsem všecek promoklý, ale co na tom? — uschne to na těle, jako tolikrát už. Vyždímal jsem nohavice, aby nenateklo vody do bot, až je obuju; pak jsem se válel v trávě, hledě se poněkud usušit, jak to činívá z vody vyšedší pudlík. Dobře, že tu nebyla: před ní bych toho byl nemohl učiniti tak důkladně. Tak! lepí se to trochu na tělo, ale už to neteče; teď hajdy do bot, potom kabát, a až se vrátí, podám jí kytici.

Avšak, kýho čerta! — po botách a po kabátu právě tak málo potuchy jako po Mařence. Obé zmizelo a marné bylo všeliké hledání; jen punčochy jsem našel na místě, kde jsem je byl uložil. Pěkné nadělení! ten rámus doma, až se vrátím bez bot. Bylo mi zrovna do pláče, a běhal jsem podle břehu, prolézaje všeliké houštiny, jako kačena, jíž se ztratila kačata; při tom jsem stále dohlížel ke kytici; to by tak chybělo, aby mi tu někdo ukradl, mezi tím co se sháním za botami.

Uběhla dobrá hodina, ani Mařenka ani boty s kabátem se nevrátily. Chýlil se večer, dlouhé, temné stíny padaly na vodu, která šuměla neustále jednotvárnou svou píseň; ukazovaly se na ní fosforové pruhy, věštící blízkou noc. Co si počnu? — Bos, bez kabátu přece nemohu projíti městem, a my jsme bydlili prostřed náměstí.

A ještě jiná děsivá myšlénka mi napadla. Snad se stalo něco Mařence, kterou jsem opustil v této samotě.

Dal jsem se do zoufalého běhu a, stále drže kytici, uháněl jsem po všech cestách i necestách parkovité zahrady, volaje plačtivě, úpěnlivě: „Mařenko! Mařenko!“

Nic, nic — hluboké ticho; jen ozvěna z protější stráně odpovídala dlouhými, táhlými zvuky: „. . . řenkóooo“ — a vody šuměly padajíce z blízkého jezu, vlnky šplouchaly a větřík šelestil v listí starých stromů.

Nedovolav se, vrátil jsem se na osudné místo břehu, kde stála konev s mihulemi. Ježto jsem byl zapomněl vyměnit jim vodu, polekaly skoro všecky, jen asi dvě nebo tři byly ještě na živě. Setmělo se zatím, a, nevěda si jiné pomoci, odhodlal jsem se, běžeti domů jak jsem byl, oddávaje se naději, že po tmě mě nikdo nepozná. Mučila mě sice pořád myšlénka, že se Mařence přihodilo neštěstí, ale jaká pomoc! tady zůstati jsem nemohl . . . a pak doma se budou shánět, a budou následky tím nepříjemnější, čím déle budu otáleti.

Strčil jsem tedy kytici do konve a uháněl domů jeleními skoky. Už jsem byl na náměstí, už se černala opodál vrata rodného domu, když pojednou jsem minul dvě postavy. Na mou věru! Mařenka a jakýs mladý pán, mně dobře známý. Já zůstál stát s otevřenými ústy . . . projel mnou radostný pocit: nic se jí zlého nepřihodilo! Pak mi napadlo, podati jí kytici . . . ne, ne! to by tak bylo! Bosý uličník bez kabátu takového něco, zde na náměstí, před takovým mladým pánem . . .

Ona mne neviděla, dozajista nepoznala, a já jsem vklouzl do domu a přímo do konírny, pod ochranná křídla kočího, jemuž jsem se svěřil, prose ho, aby mi přinesl kabát a boty. To se stalo, a ten večer minul bez bouře. Když jsem ulehl, uvažuje v duchu, jak zítra odevzdám Mařence kytici a zbylé mihule, přišlo mi na mysl, že Mařenka přece hezky nejednala, opustivši mě tak beze všeho, kde já jsem byl podnikl tak obtížnou, přímo nebezpečnou výpravu, abych se jí zavděčil. Taky jsem uvážil, že nikdo by mi byl neukradl boty a kabát, kdyby byla neodešla. Pojala mě trpkost, jež mi dlouho nedala usnout, a do níž jsem instinktivně zahrnul také onoho mladého pána; ba i něco jako pomstu jsem kul proti němu, ač jestli ji odvedl.

Nazejtří jsem jí odevzdal kytici a jedinou mihuli, která tu noc přečkala. Byla nad míru přívětiva a laskava, objímala mě zase a líbala mě, omlouvajíc se, že musela odejíti, že přišel pan Kosobranský a dvě slečny, a já bych se jich snad byl styděl. Zdálo se mi, že jsem v nebi, ale kapinka pelyňku přece byla přimíchána do tohoto moře sladkosti.

„. . . Ale boty mi ukradli, když jste odešla,“ vyrazil jsem ze sebe; „pak jsem musel běžet bos domů, a doma ještě nevědí . . . ale až zvědí, dostanu pořádně.“

Jak to slyšela, dala se do náramného smíchu, přímo se svíjela rozkoší, jak ji moje nehoda bavila; a při tom: „Můj ubohý Karloušku — nic ty toho nedbej . . . obětoval jsi se za mne a já tě za to budu míti ráda, och, tuze ráda . . . a tu kytici si nechám na památku . . . na vždy, rozumíš? . . . ani až uschne, ji nezahodím.“

A zas mě celovala, objímala, div jsem se nezalkl, ale smát se nepřestala, opakujíc neustále: „Chudák! boty mu ukradli! bos musel domů!“

„To přece není k smíchu,“ pravil jsem, poněkud uražen.

Vzala moje tváře v hebké své dlaně, sklonila se trochu ke mně — byla o hezky větší než já —, hnědé její oči utkvěly na mně s nevýslovně něžným výrazem, zaleskly se bílé zoubky za třešňovými rtíky.

„Odpusť mi, můj zlatý!“ děla velmi vážně — „viď, že se už na mne nehněváš?“

Uvěříš mi na slovo, laskavý čtenáři, řeknu-li ti, že jsem se více nehněval; připadalo mi té chvíle a mnoho jiných chvil na to, že by to musil být cit nevýslovně sladký, býti bit pro ni a jí k vůli, ba, nepřestával se ozývati u nitru hlas řkoucí, že vrcholem vší blaženosti by bylo, za ni umříti.

K této krajní blaženosti ovšem nedošlo, a, v pravdě, ani už nevím, jak se skončilo soudní jednání v příčině ztracených bot a kabátu; myslím, že nebylo se mnou naloženo příliš po přísném, neboť toho bych byl sotva zapomněl. Mnohem pevněji mi utkvělo v mysli, jak jsme se loučili, když bylo po prázdninách; tenkrát mi bylo tak nevýslovně bolno u srdce, že jsem nebyl s to se doma ovládnouti, a, když jsem měl shledati před odjezdem své věci, vedl jsem sobě tak roztržitě a nejapně, že kočí pravil: „Na mou duši, Karlíku, vy jste ztratil hlavu! vsadil bych se, že jste se zamiloval.“

A otec, který slyšel tato slova: „Já mu ji zase posadím na trup, tomu pitomci!“ —

II.

Několik neděl po těchto událostech odstěhovali se rodiče ze Sušice, mně pak utíkal na studiích rok za rokem. Vznětlivá duše mladistvá rychle přijímá dojmy a rychleji ještě je pouští; zkrátka, já jsem na svou družku z dětství přestal velmi brzy vzpomínati, a, neslyše nikdy o ní mluviti, skoro úplně jsem jí zapomněl. Kdysi, po letech, doslechl jsem, že se provdala, velmi dobře prý, za staršího sice pána, ale za velmi zámožného . . . daleko prý někam, až „za Prahu“.

Když se řeklo „za Prahu“, to bylo v tehdejších dobách v jižních Čechách, kde nebylo železnic, kde málo kdo, nehledíc k vojákům, se vybral z rodného okresu, něco jako kraj světa, mlhovitá dálka, jíž obraznost šinula do nekonečna.

Přiznám se, že zpráva o provdání se Mařenky nijak mě nepřivedla z míry, ani bolestně se mne nedotkla. Vzal jsem ji na vědomost nic jinak, jako by mi kdo byl řekl, že se provdala královna Pomare, vládkyně blažených ostrovů Tahitských. Měl jsem tehda jiné starosti, jiné tužby ovládaly srdcem i myslí. Jen jednou, nevím proč si to pamatuji — zapomnělť jsem věci mnohem vážnější — a to nikoli bezprostředně po vyslechnutí této zprávy, ba, o několik neděl snad později, namanula se mi otázka na mysl, obdařila-li Mařenka svého manžela kdys takovým pohledem, jako tenkrát mne, když mě prosila za odpuštění; učinila-li tak, jisto jistotně, že ten její manžel je velmi šťastný člověk. A což, uteče-li mu, jako mně tehda z Moserovic zahrady . . . tím hůře pro něho; ale což si bude člověk lámat hlavu za jiného, dokonce když žije až někde „za Prahou“. —

Uteklo osm let, dlouhých let, v nichž drobný hošík vzrostl v mladíka. Kam se poděl ten čas, jenž se tenkrát, jak se mi zdálo, plížil krokem hlemýždím? — nyní ho přehlédnu v krátké vteřině.

Přišly zase prázdniny; trávíval jsem je obyčejně ve hvozdech Šumavských u svých prostých příbuzných v Rehberku — málo kdy jsem vycházel z lesů, v nichž jsem žil nenuceně, mnohdy samotářsky, beze všech potřeb, skoro jako Beduin; městského života jsem se bez toho nasytil po dobu trvání školního roku. Odbyl jsem právě třetí rok na vysokém učení Vídeňském. Také tehda jsem byl kdes v Podroklaní a nevím už, proč jsem si najednou vzpomněl podívat se do Sušice, zkrátka, najednou jsem se tam octnul.

Nedělní dopoledne v Sušici poskytuje pohled dosti zajímavý: různé typy, různé kroje pošumavského venkovského obyvatelstva, různým hlaholem řeč i podřečí vyznívá; pestrá směsice modrých plášťů, krátkých kazajek, kabátů s dlouhými šosy, lesklé knoflíky na nich, beranice různých tvarů, kaškety podleské mládeže, širáky, kulaté černé klobouky s vlajícími fábory, žluté praštěnky do bot, černé, kožené, úzce přiléhající spodky, obyčejné, nemotorné pantalony s vyčnívajícími koleny, špatně padající na holeňové boty; ohromné šátky z červené, hnědé neb žluté vlny s různobarvým třepením, jimiž venkovské ženy z bezprostředního okolí města zahalují jako turbanem hlavy i za parného léta; červené, bílé, modré šátky, šakonové, hedvábné, bavlněné mladých dívčic, červeně kvítkované sukničky Podlesaček; sametové jupky, široké černé zástěry, černé, v týle uměle zavázané šátky německých dívek z pohorských vesnic; bílé jako sníh punčošky — vše se to vlnilo, proplítalo, tlačilo, stavilo — a šumné řeči, smích, žerty; a v té vřavě, podle ní, proplítajíce se jí, páni, paničky, slečinky z města, jedny světle, druhé v temných barvách oděny, kloboučky na hlavách, peří, kvítka, závoje, pestré slunečníky, mnohé trochu za běžnou modou pokulhávající, některé bez ladu upravené, jiné velmi vkusně, elegantně, jako dámy z velkého města.

Procházím se po chodníku, dívám se na tu vřavu a bavím se. Tu a tam se objeví známá tvář, zdravíme se, někdy slůvko vyměníme; někde se také zastavím, jako ti všickni, z nichž žádný se nezdá míti na pilno.

Jak tak stojím, zašustilo něco mimo mne, hedvábné frou-frou, a zároveň ovanula mne jakás rozkošná vůně, jemný parfum, jemuž jsem na Podroklaní úplně odvykl, a jímž šat zde se procházejícího obecenstva nebývá napuštěn.

Ohlednu se maně: předešla mě dáma — polosmutečný úbor, nad míru vkusný, vysoká postava, ztepilý vzrůst, chůze — na mou věru, tak as chodí královny; šla obyčejným krokem, ani pomalu, ani rychle.

Trhl jsem sebou; něco takového jsem tu neviděl — nejelegantnější dámy vídeňské nestrojily se, nenesly se lépe. Nevím, čím to bylo, ale pojednou jsem neviděl kolem sebe nic než ji, zmocnila se mne neodolatelná touha, spatřit její tvář. Pustil jsem se za ní, pěkně diskretně, pomalu, aby nikdo z toho nemohl vzíti pohoršení; snad se obrátí, snad vejde do nějakého domu a uvidím ji aspoň v profilu . . .

V tom mně v ústrety jakýs kollega, milý hoch — byl bych se velmi potěšil z tohoto shledání, ale nyní mi přišel v nevhod; zastaví mě, bude povídat, a mezi tím ji ztratím s očí.

„Aj, kde se tu bereš — tys prý tam nahoře živ jako poustevník!“ — těmi slovy mě vítal, podávaje mi obě ruce.

„Pozdrav Pánbůh," odpovídám — „ale počkej . . . prosím tě, řekni mi, kdo je ta dáma tam?"

Usmál se. „Aha," zvolal, „taky tě už chytla! Holečku, ta jim tu plete hlavy, ale nenamáhej se, přicházíš pozdě . . ."

„Neběží o to, ale buď tak laskav, nezdržuj mě, anebo, ještě lépe, pojď se mnou a pověz mi, jak se jmenuje . . ."

„No, ty se do toho ženeš. Dobře tedy, půjdu s tebou, když chceš — ale potom se podíváme někam na víno, co? člověk by tě přece rád užil . . ."

„Děkuji . . . půjdu, kam chceš, ale musím ji vidět."

„Je to paní Korecká, naše královna mod, mladá vdovička; gusto, ti povídám — ale pozdě, pozdě! opakuji ti, už se zase někdo zachytil." (Pokračování.)

Píseň k hvězdám.

Báseň Antonína Klášterského.

> Vy hvězdy, o, vy čisté hvězdy,
> vy víte, kdo miluje, kdo umí
> milovat, protože jste čisté, a
> proto pouze vy umíte těšit . . .
> ne, nejsem básníkem . . . ale
> něco takového.
>
> Lemm v Šlechtickém hnízdu.

Vy hvězdy, ó, vy čisté hvězdy
vy oči nocí podjarních,
když zahledím se k vám, tu vezdy
jak když se hne cos v prsou mých,
jak když tam padá s modré výše
kus záře vaší měkce, tiše
jak zlaté zrno v brázdu lích.

Vy letíte jak odkvetlých,
nebeských květů lehký pýr,
však do srdce se v výšin světlých
jak rosa od vás snáší mír,
a od vás jak když vesmír plní
a lidskou duši do dna zvlní
tajemná hudba sférných lyr.

Té hudby ohlas v duši mojí,
a je v ní jarní noci klid
a vůně trav a mladé chvoji
a přelet stínů, jisker třpyt
a šelest listí, který zdlouha
jak nekonečná vane touha,
již nelze, nelze vyslovit.

Vy hvězdy, ó, vy hvězdy čisté,
svědkyně našich bolů, vin,
loď lásky veďte k tiši jisté,
kde šumí nocí klasy třtin,
však rozpuklému přejte vraku,
s tou hudbou, mírem vašich zraků
ať měkce padá do hlubin!

Kalný příboj.

Napsal Dr. Jaromír Pečírka.

1.

Když slunce přejde na severozápadní oblohu, padnou s Psilority velké stíny na jižní břehy Kréty a stiší malé vlny, které polední maestrál od holých hor na moře rozehnal.

Velké skály vstaly zde z moře a nenechaly na úpatí svém žádnou rovinu, ze které by člověk dobýval chleba. Na ostrohy skal nebo u roklí vyschlých bystřin, jež se kamením proryly, nalepili zvláštní lidé, kteří ty staré břehy obývají, své vsi a vypadá to z moře jako velká, bílá vosí hnízda. Ve stržích, kde se přece trochu země udrželo, vsadili révu, olivový strom a něco kukuřice. To jim stačí, aby hlady nepomřeli. Oko však tyto zelené skvrny ve stržích nevidí; bloudí jen po šedých, holých horách, v jichž brázdách u vrcholů drží se sníh i přes léto. Vysoko nad horami klene se modrá obloha a kloní se ve velikých obloucích za obzor moře, jež stíny Psilority stišily, že je hladké jako olej.

Lidé, kteří v těch pustých horách bydlí, jsou zvláštní národ. Říkají hrdě o sobě, že jsou jedinými zbytky oněch Řeků, kteří spálili Tróju a hubili Xerxova vojska. Neviděl jsem mezi nimi ani jednoho, jenž by uměl čísti, ale děti jejich povídají si o lernejském lvu a umí celé kusy Iliady.

Kraj jimi obývaný jest ona, v celé otomanské říši pověstná Sfakia. Až dosud ani jeden pravověřící moslemín neodešel z něho živ. Za posledního povstání rozbily dvě turecké korvetty všechna skalní hnízda, jichž děla z moře mohla dosíci. Sfakioté si však slepili nová a Turci je nechají nyní na pokoji.

Nás vedl k horám jeden profil moře mezi Afrikou a Krétou, a na zem pudil nás hlad. Měli jsme sice soleného masa a lodních sucharů ještě na dva měsíce, ale ani kouska zeleniny, ani jedno vejce. Naše loď byla plná krásných, duchaplných přístrojů ku měření moře, ku lovení ve hlubinách tří i čtyř tisíc metrů a proto nezbylo tam místečka, kde bychom si chovali kus dobytka nebo něco drůbeže, jak to bývá zvykem. Profil byl velice zajímavý, ale solené maso a suchary nám ho zošklivily.

Limnion Lutro leží asi uprostřed sfakiotských břehů. Moře tu ohlodalo skály, vniklo trochu do příkrých srázů, ale je to špatný přístav. „Lodivod pro Východní Středomoří", jejž vydala anglická admiralita, radí, aby loď při počasí jen trochu nejistém zůstala raději na moři, a je-li v přístavu, aby při prvním návalu větru zvedla kotvy a

šla pryč. Dno jest plné skal a balvanů, a v tom drží kotva špatně, smýká se.

Měli jsme ale krásnou letní pohodu. Stíny hor udusily dech poledního maestrálu a kotva padla do hladiny jako do oleje. Sebral jsem lodní listiny, kuchaře a sluhu a šel jsem na zem.

Skály u této zátoky musely se kdysi utrhnout a spadly do vody. U Limnion Lutra, jak se padáním roztřískaly, je těch kusů plný břeh. Od balvanů, jak si vlny hrají, navrhly vrstvu pěkně okulacených oblázků, a šedý ten pruh u modrého moře tvoří pod horami asi míli dlouhý oblouk, až ho zastavily jiné roztrhané ostrohy. Mezi těmito, jako bělavá voština, visí na druhém konci ploché zátoky Sfakia, hlavní sídlo těchto nehostinných krajů.

V Limnion Lutru stojí na břehu pod skalami asi deset chýší. Jsou ze šedého kamení, slepeny červenou hlinou z puklin skal a kryty kukuřicovou slamou.

Když jsem vstoupil na břeh, čekalo na nás již asi dvacet mužů u vody. Nejstarší z nich byl „přístavním kapitánem". Měl bílé vlasy a vousy, a vysoká postava byla stářím sehnuta. Později jsme seznali, že byl také obecním představeným, obezřetným soudcem, moudrým učitelem „svého lidu", vůbec všeobecným hodnostářem tohoto kouta. Každý se k němu obracel s důstojným, zdánlivě oslovením. Musil toho míti hodně za sebou, když mohl imponovati těm osmahlým, houževnatým, šestistopovým lidem kolem sebe. Číst a psát neuměl. Předložil jsem mu náš zdravotní patent z Alexandrie, kterému jsem ostatně sám nerozuměl, protože byl psán arabsky. Starý člověk jej vzal, podíval se do něho, ale protože byl psán od prava na levo, obrátil ho vzhůru nohama a pak dělal, jako že čte. Nejspíše počítal, kolik řádek je na tom papíru. Pak se ptal, kolik děl je na lodi a co zde děláme, a když jsem mu vyložil, že nemáme žádných děl a že měříme hloubky a zkoumáme dno moře, usmál se nedůvěřivě a patent mi vrátil.

Mezitím hledal kuchař v Limnion Lutru něco k jídlu, ale marně. Nebylo tu ničeho, než chléb z hrubě rozemleté kukuřice.

Hned za mnou přišel druhý člun na zem a sedli jsme si všichni u chýše, před kterou bylo několik nízkých stoliček. Byly to stoličky z nějaké lodi, takové, na jakých sedávají plavci, když sešívají rozbité plachty nebo soukají přetrhaná lana. Ti šestistopoví lidé rozlehli si při nás na zem. V chýši vařil někdo kávu.

Na první pohled byli ti lidé všichni stejní. Byli skoro stejně dlouzí, stejně vyzáblí, podlouhlých, zarostlých obličejů. Měli opanky, pak jakýsi druh kamaší, pytlovité flandavé kalhoty po kolena, a přiléhající košili z hrubé nějaké vlny. Na šatech bylo viděti, že je nosí tak dlouho, až se rozpadnou v kusy. Za chvíli však jsme shledali, že každý z nich měl, či spíše neměl něco, co jej lišilo. Ten, co vařil kávu, byl jednooký, druhý, co seděl u vchodu do chýše, měl jen pravou ruku, vedle mne ležel jeden s takovými jizvami po obličeji, že když promluvil, ošklivě se šklebil. Co se týče prstů, myslím, že by vždy teprve ze tří rukou byla se dala sestaviti jedna celá. Patrně, že každý z nich setkal se již s ostřím sečné zbraně, nebo ho někde přerušilo ústí bouchačky ve výkonu, na jaký jsou v civilisovaných státech velmi závažné paragrafy. Nebylo pochyby, byli jsme v pirátském hnízdě, mezi loupežníky výborné jakosti, jací se daří pod jižním sluncem v rozsápaných skalách.

Seděli jsme tu s různými pocity. Námi společnost ta mnoho nehnula, protože jsme zvyklí vídati ve velkých přístavech lotrovské postavy daleko ohyzdnější. Věděli jsme ostatně, že tito piráti olupují pouze ztroskotané lodi a v nouzi vypraví se na malých lodích na turecké břehy, nejraději do Malé Asie, kde si nějakou ves oberou a jdou zase domů.

Za to ale jeden mladý docent seděl jako kuře, ani nepípal, a vynikající člen vídeňské akademie, který naše práce řídil, prohlížel si neustále ty lidi, nevěda dobře, co si o nich mysliti. Nechtěl totiž nikdy věřiti, že Řekové na Krétě jsou ještě větší spřež, než Turci.

Pan professor Lux, který na námořní akademii vykládá zeměpis a dějepis, přišel k tomu velmi zajímavému závěru, že čím ohnivější víno, tím lépe se tam daří lupičské řemeslo a na doklad uváděl, že od té doby, co v Uruguayi pěstují vinnou révu, zloději koní a hovězího dobytka dali se do lidí. Pak si ale dovolil o těch lidech zde několik velmi neuctivých poznámek a myslil, že by bylo lépe ty zbytky rukou jim ještě uřezati. Toto zaokrouhlení zmrzačených údů dalo by se u všech za jeden den provésti a mnoha lidem by se tím život o pár let prodloužil. Ostatně měl k této myšlénce dosti práva, protože mu před nedávnem na Cefalonii při pozorování náplavní čáry nejvyšších přílivů podobní lidé nabili a docela jej obrali.

Ti vyzáblí hoši moc řečí nenadělali. Na naše otázky málokdy dali přímou odpověď. Když se dozvěděli, že jsem lékař, přinesli mi čtyři nemocné děti. Slíbil jsem jim léky z lodi a na to stali se trochu hovornějšími. Mnoho jsme se však přece nedozvěděli. Patrně neradi moc mluví, aby na sebe nepověděli. Káva byla dobrá, ale byl jsem dost opatrný, že jsem se neptal, odkud je. Cukru neměli.

Pojednou blížil se k nám po balvanech muž, který dříve ničeho si nevšímaje, chodil podál po oblázkovém břehu a stále tam prohlížel plechové krabice od konserv, jež voda na břeh naplavila. Pod paždím měl nějakou láhev, jíž někdo z lodi hodil přes bort. Byl bos, něco více rozedrán nežli druzí, a vyzáblý, seschlý obličej byl jako strnulý.

Šel od vody přímo ke mně, náhle však se zarazil a zamyšleně se na mne díval.

„Kde jest můj syn?" obořil se na mne, vida mne s dětmi se obírati.

Tohle je buď blázen, nebo je to začátek rvačky — myslil jsem si, — ale dlouhý Sfakiot, který stál za ním, kývl na mne, sáhl si třemi prsty pravičky, více jich neměl, na čelo a udělal posuněk k nebi.

„Neviděl jsem ho až dosud," odpovídám.

„Až ho potkáš, ať přijde s ‚Hagion Marií' sem k otci!" přikázal mi, odešel s láhví do chýše a více se neokázal.

„Bůh si ho vyvolil," vykládal ten dlouhý.

„Koho?"

Sfakiot kývl hlavou k chýši, kde člověk zmizel.

„Chodí celý den po břehu, prohlíží, co vlna vynese a v těch prázdných láhvích hledá zprávy od syna, jenž kdesi zahynul. Má jich několik a každý den po východu slunce, než odejde na břeh, prohledává je znova." Tu

se ale Sfakiot zarazil a díval se na druhé, jakoby byl už mnoho pověděl.

„A od čeho je živ?“ ptal se mladý docent.

„Žije s námi. Mysl jeho nechodí našimi cestami.“

Mne napadlo, že jeho kalhoty byly jinak střiženy, než těch ostatních i ptal jsem se, je-li také ze Sfakie.

Ale Sfakiot pokrčil jen rameny. Patrně prozradil více, než myslel, že měl. Více jsme se nedozvěděli.

Odešli jsme na loď.

Ráno, ještě za tmy, jsme vypluli, a když jsme po východu slunce spustili olovnice do vody, vzpomněli jsme si na blázna, že už asi bude hotov s prohlížením prázdných šampaňských lahví.

Psiloritské křímy rudly v ranním jase daleko na obzoru.

II.

S tím soleným masem a suchary trvalo to k zármutku našich těl ještě šest neděl. Mezitím jsme proměřili celou řadu profilů, nalezli všude tuze moc vody, spouštěli jsme olovnice na hlavy různých neznámých zvířat na dně mořském, pak jsme jim okazovali pomocí složitých sítí denní světlo a když jsme naplnili množství krásných lahví ošklivou podmořskou havětí, odpluli jsme na sever Kréty do zálivu Sudy, abychom zaměstnávali v Evropě asi tucet mužů vědy tím, co nás stálo tolik hladu a palčivé žízně.

Byl to utěšený přístav. Na plochém břehu stálo jen několik domků, ale v každém měli aspoň jeden sud jemného lehkého vína. Naše rudá, krevní tělíska radovala a množila se z četných dobře prokrmených volů a zeleniny všeho druhu, které se až k nim po všelijakých mechanických a chemických přeměnách dostaly. Byli jsme tak spokojeni, že někteří tvrdili, že dovedou celé hodiny nemysliti na docela nic, čímž se dle východních názorů valně přiblížili poznání pravé ctnosti.

Pak nás ale to myšlení na nic omrzelo a odhodlali jsme se dále sloužiti vědě a různým lidem, kteří ji hlásají.

Na severozápadním cípu Kréty vybíhají ku severu dva dlouhé úzké kusy země a tvoří deset mořských mil dlouhou, dosti mělkou, řádní zátoku se skalnatými boky. Na její konci stojí stará řecká osada Kissamo, terrén naší nové blahodárné práce.

Podle anglických měření a map zvedl se ten kus ostrova v historických dobách asi o devět metrů. Protože pak někteří geologové nechtějí věřiti, že by od té doby, co lidé píší knihy, něco podobného bylo možno, šli jsme tam, abychom to znovu přeměřili a nevěřícím geologům to vyjádřili v číslicích pomocí známé formule, že jedna a jedna jsou dvě.

Odehnati ducha od sladké lenivosti bylo snadné, ale dovésti ho ke kýženému poli práce mělo své obtíže.

Celá severní Kréta byla, jak říkají zpravodajové novin, rozjitřena, kteréž jitření se zračilo hlavně tím, že si lidé různých vyznání vráželi různé ostré věci do velice jemných a k životu potřebných částí těla. V Rethymu pobilo se za týden asi kopa Turků a křesťanů, u Caney, hlavního města Kréty na rovině zapichovali křesťany, a kde začínaly kopce, stříleli zase Turky.

Tehdejší krétský místodržitel byl z moderních Turků a když se dozvěděl o našem projektu, zrazoval nám sice, když ale viděl, že nás zápach střelného prachu nezaráží, dal nám deset anatolských jezdců, plných karabin a revolverů, tak že jsme vypadali, jakoby nás hnali postrkem tam, kde Kréta končí.

Cesta naše nebyla zrovna příliš zábavná. Ti hoši anatolští jeli jako čerti, ne snad že by se báli, to na nich nebylo znáti, ale patrně byli tak zvykli. Musili jsme se pěkně držeti v sedle a dávat pozor na cestu. Za to jsme se však těšili na pana Murtrieho, o němž jsme se v Canee dozvěděli, že v Kissamu něco vykopává. Byl to náš starý, zajímavý přítel, s nímž jsme se loni několikráte setkali za okolností nepříliš vábných.

Mac Murtrie byl rozen někde v Nebrasce, myslím však, že vyrostl a zbohatl v ještě Západnějších státech. Mluvil totiž často o San Francisku, jež jmenoval prostě Frisko a vyznal se v kalifornských ovocných konservách jako kuchař tichomořského parníku.

Asi před třemi lety byl také v Athénách a viděl v Polyteknikoň mykénské vykopaniny. Archaeolog, který ho provázel, vykládal mu, že tyto krásně zpracované kusy zlata nemají v celém řeckém umění nic podobného. a že se nedají připojiti ku žádné době uměleckého života Řeků.

Tu napadlo panu Murtriemu, aby šel hledati různé umělecké výrobky, jež by doplňovaly vývoj a přechod řeckého umění od dob mykénských až do Periklových. Odešel do Lydie, pak do Cilicie a když se karamanských hor nabažil, odešel na Krétu, kam ho hlavně starobylost Sfakiotů lákala.

Sotva přišel na Krétu, chtěl ho kdosi u Megalokastra za bílého dne zapíchnouti. Mac Murtrie však zachytil ještě ruku s nožem a srazil chlapa tak strašlivým škubnutím k zemi, že mu tu ošemetnou ruku a ještě několik žeber najednou zlomil. Hocha pak pověsili a kamkoli se pan Murtrie hne, všude ho předchází pověst o jeho úžasné síle. Ostatně jest docela dobromyslný, dává zadarmo lidem chinin a laxativní pilulky, a tak chodí se svým sluhou celou Krétou, aniž by ho kdo více obtěžoval.

Loni rozšťoural nejprve u Kuromene celý kopec, který mu trochu podivným připadal Pak šel na západ ostrova a po cestě dal kopati na různých místech severního břehu a když na západě překopal skoro celou Phalasarnu, dal se do Kissama. Když nás loni neklid moře od prací našich několikráte odehnal a bylo nám čekati v některé zátoce na tišší povětří, obyčejně jsme tam nebo na blízku nalezli pana Murtrieho v kamaších, flanellové košili a široku, jak si kreslí terrén kopanin. Za těch dob jsme se spřátelili.

Když jsme pozdě odpůldne sjížděli ke Kissamu, viděli jsme trochu stranou na jednom baráku a stanu vedle něho krásnou hvězdnou vlajku Spojených Států. Mezi barákem a druhými domky zatloukli jsme kolíky pro koně, složili své bojovné a vědecké nástroje, Anatolci rozdělali ohně, aby na rožních pekli celou hovězí kýtu a dvě ovce, a my šli hledat přítele.

Stan byl prázdný, ale v baráku bez oken bylo viděti do kořán otevřenými dveřmi schnutou hřmotnou postavu a tlapovité ruce, jak staví a rovnají různé kameny.

„Co to děláte?“ volám do baráku.

Schnutá postava se narovnala, otočila a ze zarostlé tváře zadívaly se na nás udiveně velké, modré oči.

„Jak jste se sem dostali? A že vás to nemrzí courati se po kopcích, když je na moři tak hezky!“

„Poslali nás za vámi nedůvěřiví geologové. Ostatně byli bychom k vám přišli i bez vědecké zástěry. Nekopáte nikde?“ ptal jsem se dále, protože v koutě stál asi tucet motyk a rýčů.

„Ne. Jak vidíte, půjdu pryč,“ a ukázal na několik beden, plných kukuřičné slámy a tesaných kamenů. „Teď ale myslím, že byste se rádi něčeho napili,“ doložil a sedl s námi na sežloutlý trávník před stanem.

Sdělovali jsme si navzájem své sporé slasti a hojné strasti od lonského roku zažité. Pana Murtrieriho těšilo velice, že jest Středozemní moře nedaleko odsud 4400 metrů hluboké, že profily dna vypadají docela jinak, nez je geologové v brožurkách a jiných spisech konstruovali, a mezi řečí dotkli jsme se Limnion Lutra.

„Jak, tam jste byli také? A viděli jste Kurmulakiho?“

(Dokončení.)

Pan Rašek.

Z „Kancelářských ostružin“ Diviše Adamce.

Dědil jsem jen jednou jedinkráte v životě! Abych tímto libozvučným prohlášením nedal snad podnět k lidské závisti, napovím raději hned, že dědictví mé skládalo se ze zcela obyčejného zaječího běhu, čili jak se u nás prostě říkalo, z pracky.

Tato pracka sloužila jako příruční smetáček panu oficiálu Raškovi, který po nesmírnou řadu let každý den večer utíral o ni péro a někdy i písek její pomocí se stolu shrnoval. Že by oficiál Rašek byl kdy viděl zajíce, kterému tato noha kdysi patřila, pochybuji. Když pan Rašek skončil svoji karriéru, odkázal mně tuto pracku, a jelikož projevuje vlohy nevšední nezničitelnosti, tedy obsluhuje i mne při každodenním závěru chvalně známé úřední horlivosti po dnes.

Sahám-li kdykoli po pracce, neb zavěšuji-li ji na hřebík vetknutý do přední pravé nohy svého psacího stolku v úřadě — vzpomínám si mimovolně na starého Raška, který na ten čas už není ani oficiálem, nýbrž jen nebožtíkem.

Byl to člověk až nápadně nepatrný, chatrný a nijaký. Do úřadu dostal se před půl stoletím, kdy vojáci ještě běhali ulicemi a kdy praktikanti v úřadech mohli se oddávati naději, že při této své důstojnosti dočkají se příští korunovace.

Měl-li Rašek kdy jakou zvláštní úřední způsobilost a do jaké míry, nevím, myslím, že neměl valné, leda že prodlením obrovské řady svých služebních let zapomněl, čemu se v mládí naučil. Starší jeho kolegové, po většině již mamuti, říkali arci, že také Rašek byl kdysi čipernější a modernější, ale na vše to si už dávno sedly neproniknutelné vrstvy úředního prachu, který sežral nadobro všechnu jeho životní pružnost.

Věřím rád, že před půl stoletím byl jiný, ale v době, kdy já jsem mu byl přidělen k ruce jako bezplatný praktikant na zkušenou s vyhlídkou bezplatného sloužení do neurčité perspektivy nekonečné budoucnosti, byl můj pan oficiál člověkem již od kosti dobrým a souměrně neobyčejné indiferentním. Kdykoli něčemu nerozuměl, vždy říkával, že „za jejich časů jinak se tomu učili.“ Ostatně nepřicházel často do nesnází, jelikož vědecká jeho činnost v úřadě přestávala na bezmyšlénkovém zapisování čísel všelijakých bezvýznamných akt do zbytečné kontrolní knihy, v níž nikdo nikdy nic nehledal a nekontroloval, patrně v přesvědčení, že by v ní nic nenašel. Na uhájení Raškovy úřední cti náleží však vytknouti, že vinu toho nenesl starý Rašek, nýbrž předpotopní systém, v jakém kniha byla založena a vedena. Tato kniha vedla se totiž v našem úřadě z časů posledního selského povstání, a byla k modernímu úřadování asi v tom poměru, jako zapalování louče k elektrickým žárovkám. Ale v úřadech snese se ledacos...

To bylo vše, co panu Raškovi vysušovalo mozek a trávilo život. Jiných věcí z hruba si nevšímal, novin nečetl a nechtěl také vědět, co v nich stálo. Bylo mu při tom dobře. Jen občas vzrušilo ho nějaké nové obsazení neb služební poustoupení, které jsme zavděčovali ovšem jen té šťastné okolnosti, že občas někdo z nás zemřel. Rašek je přečkal všechny, ale nečekal na ničí smrt. Našim steskům do pozvolného postupu a do chatrnosti bídných platů divil se ovšem nemálo, ano pohoršení vzbuzovala v něm naše bujná nevrlost.

„Což pak vy,“ říkával, „jste tu deset let a máte pět set zlatých ročního platu. Víte, jak to chodilo u mne? Jářku, podívejte se! Zdarma, bez vindry, sloužil jsem čtyři leta, pak jsem byl bezplatným praktikantem zase leta, po té mně přidali dvě stě zlatých, na těch jsem seděl. V roce 1858 stal jsem se akcesistou, po pěti letech přidali stovku, pak po několika letech zase stovku...“ A Rašek se zajiknul, ani se mu nechtělo dále mluviti. Odvracel se od nás a rukou hladil si šedivé vlasy, nebo shrnoval se stolku písek zaječí prackou. Namítali jsme někdy, že tenkráte byly jiné časy. Tenkráte mohl člověk dělat s měděným čtyrákem pána... a teď?

„Hezkého pána!“ opakoval šeptem, více k sobě a odmítavě mávnul rukou.

„Ale to je pravda,“ dodal po chvíli, jakoby na usmířenou, „tenkráte jsme byli většími pány nežli nyní. Teď se o úředníka otře každý švec. V roce 1803 dostali pražští pekaři pardus, pětadvacet, za to, že urazili praktikanta. A teď? Když urazí pekař oficiála, ještě ho pochválí v novinách. Že ne?... No tak.“

Odvrátil se a sáhl zas k zaječí pracce.

Vše to Raškovi ovšem nijak nevadilo, vykonávati povinnost svou v nepřetržité poctivosti, věrnosti a vytrvalosti — k nemalému zas pohoršení nás všech mladších, kteří u porovnání s jeho obrovskou úřední horlivostí byli jsme do jednoho naprostými křivopřísežníky nastávající služební přísahy.

Rašek byl první v úřadě, poslední odcházel, seděl na své stolici jako hřebíky přibitý, nebyl nikdy nemocen a nežádal nikdy o žádnou dovolenou, kterou mu také nikdo nevnucoval. Prodlením třiceti let vynechal jen

jednou. To bylo, když k nim do domu přišla velká voda a on nemohl ven . . .

Ale jinak, jak již řečeno, byl Rašek nesmírný dobrák. Škoda jen, že trochu více nemluvil a že se téměř úplně zabořoval do své kontrolní knihy. Zdržoval tím jaksi nás ostatní od čilejší zábavy v úřadě. Větší důvěrnost tím také vázla.

Ale mohu si pochlebovati, že těšil jsem se u něho zvláštní přízni, se mnou tu a tam přece si pohovořil, snad proto, že jsem se nikdy neodvážil dělati si ze starého člověka „dobrý den“ a že jsem se jej nikdy netázal, kde se nalézá továrna — na rozinky.

Díky této přízni svěřil mi Rašek v šerých hodinkách všelicos, dokonce i rozmanité věci ze svého soukromého života, kterým se jinak nechlubil. Vyskočilo to z něho vždy jen mimovolně, nahodile. Když jsem mu něco vypravoval, poslouchal tiše, smetal prackou mechanicky písek a . . . pak sám něco dodal.

„To máte tak . . .“ a už byl v tom. Ale vždy brzy zase přerušoval nitku rozmluvy a končil velmi často povzdechem: „Marno povídat!“

Jednou začal jsem mu z čista jasna chváliti jakousi slečinku, kterou neznal a po které mu nic nebylo. Chválil jsem ji nesmírně, několikráte jsem opakoval, že takové hodné a takové hezké dívčinky jsem ještě neviděl. Však jsem byl tehdáž tuze mlád.

Starý pan oficiál ovšem uhodl záhy, že bezplatný praktikant na zkušenou nemluví o neznámé slečince venkoncem na plano. Vycítil, že jsem si chtěl před ním ulehčit, že jsem před ním odhaloval důvěrně první zánět svého mladého srdce.

Rašek se mně nevysmál, naopak, bral věc dosti vážně.

„To máte tak,“ vece sdílně, „člověk se zamiluje, ani neví jak.“ Po chvíli pak dodal jaksi šetrně a opatrně: „Největší bída je na světě to, že když se člověk chce ženit — nemůže, a když může, že již bývá obyčejně pozdě.“ K tomu si povzdechl.

V těchto několika slovech spočíval veliký životní stesk oficiála Raška — starého mládence. Také on kdysi byl mlád, také jej chytl si kdysi milostný vznět, ale on tehdáž „nemohl, a když mohl, bylo již pozdě.“

Jeho narážky, provázené ku podivu zasmušilým výrazem tváře, objasnily se mi teprve později a ponenáhlu.

„Tedy, pane oficiále,“ ozval jsem se ve vhodné chvíli dobrého rozmaru, „vy jste . . . vy jste . . . vy jste taky . . . miloval?!“

„A jak!“ odvětil téměř rozrušeně Rašek, učiniv prudký rozmach zaječí prackou po celém stole.

Vytřeštil jsem naň mimovolně pln údivu oči, vyznání jeho překvapilo mne skutečně. Domníval jsem se před tím, že starý Rašek nikdy nebyl — pošetilým mladíkem.

Nedůvěra tato dotkla se nemile pana oficiála: „Což pak si myslíte, že jsem odjakživa byl k ničemu? Také jsem měl kdysi v hlavě plno podnikavosti a plno plánů do budoucnosti. Vzdal jsem se jich teprv později . . . vlastně musil jsem se jich vzdáti . . .“ A zas teprv za chvíli dodal: „Vždyť jsem vám řekl, jak to dlouho trvalo, než jsem se stal akcesistou . . .“

A zamlknul na dobro. Toho dne nepromluvil již ani slova, teprv asi za týden napověděl mi zase něco. Vybral jsem si z toho asi toto:

Ve svém druhém či třetím služebním roce zapletl se mladičký tehdáž Rašek do známosti s jakousi slečinkou Aninkou. Chválil ji nesmírně, několikráte opakoval jaksi po mém příkladu, že před tím tak hodné a tak hezké děvčátko neviděl. Do ucha mně šeptl, že Aninka měla po svém starém strýci, hodináři, dědit. Jinak neměla nic, jen zlaté srdce, kterým Raška milovala tuze, tuze. To prý byly časy, když spolu chodívali do Sakrabonky za Novou bránu na procházku! Ona se rozplývala, on také. Pod haluzemi rozvětvených moruší vyprávěli si o neskonalém štěstí svých příštích dnů, o tom, jak si budou věrni, jak se vezmou, a jak ona pak každého dne večer bude před úřadem naň čekati. „Jen Karlíčku, dělej, abys už byl akcesistou,“ říkávala Aninka, při čemž nemohla zatajovati, že doma pranijak příznivě neposuzují známost jejich dcerušky s bezplatným panem praktikantem. Říkali prý, že z toho člověka nic „nekouká“.

Karlíček tedy dělal, co mohl, ale poněvadž toho času v úřadě zrovna nikomu se nechtělo umříti a také jinak žádné místo k uprázdnění nedošlo, samospasné akcesiství stále vězelo v nejasných mlhách daleké budoucnosti. Tak minul jeden rok, druhý rok, ano i třetí rok — ale věci v úřadě se nehnuly. Byla naděje, že pomůže trochu cholera; pomohla, ale jinde. Karlíček si zoufal a tušil, že to špatně dopadne, zvláště v uvážení toho, že Aninka byla od roku k roku hezčí a zralejší.

Tu pojednou navochomejtl se jakýsi pokrývač. Docházel k Aninčiným rodičům, zalíbil se mamince, také otec přidal se k mínění, že z toho pokrývače více „kouká“ . . . nu a řekli tedy Raškovi, aby dal raději pokoj, aby k nim nechodil, aby se ohlednul jinde . . . aby . . . s pánem Bohem!

Rašek se potom dověděl, že Aninka celé dni a celé noci plakala a že o pokrývači nechtěla ani slyšeti. Jejím ideálem byl jen pán od úřadu. Také Karlíček těžce se smiřoval s krutým osudem, chtěl tehdáž dokonce učiniti konec svému neblahému životu, ale nemohl, poněvadž měli v úřadě právě plné ruce práce.

„Nuže, jak to dopadlo?“ tázal jsem se poněkud ostýchavě, domýšleje se, jakou asi obdržím odpověď.

„Jak, jak,“ horlil starý oficiál, „jak to mohlo dopadnouti? Za půl roku vedl si pokrývač Aninku k oltáři.“ Po chvíli utlumeným hlasem opakoval ještě jednou, že Aninka pokrývače nechtěla, ale že musela. Nutili ji, až ji donutili.

Zavrtěl jsem soustrastně hlavou a projevoval všemožnou litost, zejména nad osudem krásné Aninky, která mně v tu chvíli připomínala poněkud — nevím proč — nešťastnou Jenofeřu.

Ale litost moje nepřišla proti všemu nadání vhod panu Raškovi. Rozmachnuv se neobvyklou u něho energií a vyškubnuv ze zaječí pracky chlup, pověděl důrazně: „I, blázínku, nelitujte ji! Aninka udělala dobře, že na mne nečekala, což by z toho měla? Nic, než půl mé bídy. Akcesistou stal jsem se teprv po letech a na tom jsem nuzně živořil osm let . . . Za to je nyní Aninka domácí paní a jezdí v kočáře. A já? Podívejte se!“

Při tom ukázal na díru v kabátě.

Později dověděl jsem se ještě o některých vedlejších podrobnostech, které mne však svěřoval vždy jen v tajnosti a veliké důvěře.

S jakýmsi slavnostním pocitem vnitřního zadostučinění napověděl mi jednou, že Aninka zachovává jej v dobré přátelské vzpomínce dosud — jakkoli s ní prý nemluvil

od onoho okamžiku, kdy podala u oltáře ruku svou pokrývači. Vyhýbal se jí odtud úmyslně.

„Věřte mi," pravíval Rašek vlídně, „Aninka podnes na mne vzpomíná, podnes!"

„Podnes?!" opakoval jsem mimovolně.

„Uvidíte, uvidíte!" dodal s nevšedním durazem. Uvidíte! Do mé paměti zapsalo se velmi hluboko slovo uvidíte, neboť kladl sám na ně zvláštní duraz. Tímto výrazem přestala naše rozmluva.

Po nějakém čase vyprovázel jsem starého oficiála z úřadu domu. Vlekli jsme se úzkými ulicemi zvolna ku předu. Slunce právě zapadalo a zlatilo obrysy vysokých domů svým posledním zábleskem. Právě vracely se ekypáže zámožných lidí ze Stromovky. Nevšímali jsme si toho ruchu valně, také rozmar neměli jsme zvláště veselý. Ještě ležel na našich plicích úřední prach, který jmenovitě můj soudruh černě odkašlával.

Tu pojednou hrčel proti nám povoz — ekypáže ze Stromovky. Volky nevolky musili jsme ustoupiti ke zdi, aby panstvo volně mohlo projeti.

Rašek sklopil náhle a nápadně hlavu.

Když nás vůz minul, Rašek, neohlédnuv se, prohodil mimovolně: „Viděl jste? — To byla Aninka."

Tedy poznal jsem Aninku. Inu, byla taková, jakou jsem si ji představoval: obstárlá, obšírná domácí paní, s dobromyslným výrazem na tváři a s mopslem na klíně. Vedle ní seděl pan manžel, bezvýznamná figura, s doutníkem v ústech a nevalně přívětivým vzhledem v obličeji. Jinak prozrazovala tvář ta hned na první pohled, že její majitel nikoho na světě nepotřebuje a také nikoho k sobě nepřipouští. Urputnost byla asi hlavní její rys.

Pozoroval jsem sice, že se „Aninka" za Raškem nenápadně obrátila, tak aby pan manžel ničeho nepozoroval, ale nezmínil jsem se o tom. — K čemu?

Sotva nás povoz minul, šli jsme svou cestou dále. Rašek zamlknul úplně, nepovznesl již šedivou hlavu a jen jeho dobře kovaná hůl ťukala o tvrdé kameny chodníku.

Když jsme se pak při jedné křižovatce rozešli, pohlížel jsem ještě chvíli za tiše odcházejícím starcem. Mizel v soumraku . . .

Po nějakém čase děla se se mnou nápadná změna. První zpozoroval ji proti všemu nadání oficiál Rašek. Shledal, že mne přestalo bavit nekonečné bezplatné praktikantství a že mne jaksi začal mrzet mladý život. Otupěl jsem k ledačemu, co mne druhdy vzpružovalo a k čilosti pobádalo. Zmalátněl jsem jaksi v tom neutěšeném ovzduší úředním. Co hůře, ani na zevnějšek svůj jsem již nedbal, jak druhdy, a úřední své povinnosti odbýval jsem ledabyle. Ta tam byla moje ctižádost, vyznamenati se . . . Slovem, ochabnul jsem úplně.

K tomu stal jsem se nesdílným, v sebe uzavřeným a velmi neveselým.

Rašek pozoroval mne dlouho, snad i litoval, ale konečně mu přece nedalo. Jednoho dne přikročil se zaječí prackou v ruce ke mně, potřásl hlavou a řekl: „Člověče, člověče, mně se zdá, že také vám vlezl do cesty nějaký . . . pokrývač."

Raškovo odhalení bodlo mne citelně, neboť Rašek uhodl pravdu. Vlezl mně do cesty pokrývač skutečně! Také moje Aninka měla toho čekání už dost . . .

„Vidíte, vidíte," dodal Rašek zas po chvíli, „měl jste se raději dáti na . . . pokrývačství."

Odvrátil jsem se tehdáž od Raška poněkud nevrle a měl jsem tisíc chutí mu říci, že mu po všem tom nic není. Ale zdržel jsem se.

Ale brzy po tom vyšlo na jevo, že moje povaha je poněkud šťastnější, než Raškova. První stovkou, kterou mně v úřadě dali, vrátil se můj rozmar. Nedávné trpkosti utopil jsem v bezedných hlubinách nových nadějí. — —

Zatím dosluhoval Rašek svoji úřední karriéru. Téměř plných čtyřicet let pravidelnosti a špatně odměněné služební oddanosti měl za sebou. Do výslužby scházelo mu již jen několik měsíců. Jakkoli vždy říkával, že mu bude těžko přivykati novému způsobu života, bál se dokonce poněkud té naprosté bezúčelnosti a prázdně, tedy přece sliboval si, že alespoň ponenáhlu vpraví se do života, o kterém ještě nedávno blouznil. Někdy z rána zajít si na sklenku vína . . . na jaře dívat se, jak kvetou stromy a po obědě, místo věčného spěchu do úřadu podřímnout si doma na pohovce, pak pohodlně nakrmiti špačka . . . „člověče, sakulente, to bude život!"

Čtyřicet let čekal Rašek na tyto dobře zasloužené blaženosti.

Bohužel — osud mu nepřál. Rašek nedočkal se výslužby. Měsíc před dovršením úplňku čtyřicetileté služby náhle se roznemohl a zůstal doma. Poprvé „vynechal" po oné velké vodě.

Za několik dní po tom obdržela pokladna nesmírně kvapný rozkaz, aby od prvního dne příštího měsíce zastavila plat panu oficiálu Raškovi, kterému vidělo se právě odejíti na věčnost. Bylo to prodlením čtyřiceti let poprvé, co si v úřadě v osobní záležitosti pana Raška opravdově — pospíšili. Na dotyčném aktě skvělo se obrovské červené Statim.

Třetího pak dne doprovodili jsme svého oficiála k věčnému odpočinku pod haluze kvetoucího stromu. S bídou sebrali jsme mezi sebou na věnec. Poslední jeho cesta byla slušná, řekl bych „stavu přiměřená", ovšem že jen díky „funerálu", k němuž přispíval ze svého chatrného platu po třicet let.

Ale, ale! Tenkráte se také splnilo, na co nás vždy připravoval šedivý náš soudruh. Splnilo se jeho tak často opakované Uvidíte. V řadě kočárů, zvolna se vlekoucích ulicemi, spatřili jsme také jednu ekypáži, což ovšem způsobovalo mezi námi pochopitelnou sensaci. V ekypáži seděla „Aninka".

Vidíte!

A konec!

Zbývá jen dodati, že jsme se na místo, uprázdněné odchodem Raškovým, vrhli hladově. Není divu, čekali jsme na ně řadu těžkých let. Dostal je jeden, ostatní nic. Ale dočkají se také, neboť nikdo z nás není nesmrtelný a dříve neb později místo udělat musí. —

Jinak nezbylo po Raškovi mnoho. Jen tu a tam zavadí o něj v úřadě mimovolná vzpomínka. Já ovšem vracím se k jeho památce častěji, zvláště když jeho zaječí prackou smetám k večeru písek.

Tu zamýšlím se nezřídka, a za psacím stolem vystupuje z nenadání vidmo Raškovo. A slýchám jeho hlas: „Vidíte, vidíte, měl jste se raději dáti na pokrývačství . . ."

A hlas jeho vyzníval vždy upřímně, prosté, beze vší zlomyslnosti . . .

*

FEUILLETON.

Jen ve smyšlenkách záhad pln je svět;
v bdění a spaní, nejvíc kdy jsme sami,
jen mozek náš jej plní mátohami
a za práh smyslů jdeme s nimi v let.

Nám nedostačí opravdovost běd,
ni úsměv žití; — srdce vidinami
se trýzní, těší víc, — a mníme, s námi
i do hrobu že lehnou naposled.

A hle, jde od východu ku západu
všem cesta rovná, jitro jest a den,
pak noc a klid; a v podvečerním chladu,
ať obzor plný hvězd, či zasmušen,
hle kříž: dvě břevna, člověk nah, vše hluché,
on sám. — To všecko je tak jednoduché.

J. V. S.

Ze střední Afriky.

Většinou dozvídáme se ze střední Afriky jen o dobrodružstvích různých cestovatelů, honbách na zvěř i lidi a bojích evropských výprav s různými černošskými a poloarabskými kmeny. O kulturním vývoji Evropany zabraných krajů dochází nás jen málo zvěstí. V ohledu tom jest velmi zajímavou zpráva, kterou podává v „New Review“ guverner britické střední Afriky H. H. Johnston. Državy, o kterých píše, jsou východní polovicí anglického území ohraničeného na jihu řekou Zambezi, na východě portugalským Mozambiquem a německou východní Afrikou, na severu svobodným státem Kongským a na západě portugalskou Angolou. V této východní části britické střední Afriky jest několik pásem vysokých hor vystupujících až na 10.000 stop a tři čtvrtiny kraje toho tvoří vysočina průměrně 3500 stop n. m. Obyvatelstva černé pleti jest tu asi 3 miliony a celý tento poměrně veliký počet lidí udržuje se na uzdě 265 Evropany a 214 Indy v anglických vojenských službách neb zabývajícími se obchodem. Na vodách pluje čtrnáct britických parníků a více než sto lodí plachetních a menších loděk dopravních. Přívoz a vývoz páčil se r. 1890 na 20.000 liber šterlingů. Roku letošního obnáší již 100.000 lib. šterl. Roku 1891 bylo vzděláno 1250 akrů půdy; teď pěstují se různé plodiny, hlavně káva na 7300 akrech. Počítá se tu asi 5 milionů kávových keřů. Když před šestnácti lety Škot John Buchanan odjížděl z Anglie do těchto končin, daroval mu ředitel Edinburghské botanické zahrady zakrslý kávový stromek, jemuž se v sklenících nedařilo. Stromek ten zasazen byl v Blantyreu, kde se mu začalo dařiti výborně. Od něho pochází všech těch pět milionů kávovníků přinášejících nyní na tisíce liber šterlingů výtěžku. Kromě kávy pěstují se zdarem čaj, tabák, eucalyptus, oranže, citrony, guava, jablka a angrešt. Dále vyváží se slonovina, rohy jednorozce, kůže buvolí, antilopí a hroší, vosk, cukr, olejová semena a kaučuk. Zlato nalezlo se v západním Nyasu, železné rudy jest všude hojnost a objevena také bohatá ložiska uhlí, kteráž bude tvořiti podstatný základ příští sítě železniční. Výborného stavebního dříví jest všude hojnost. Především pak jest dostatek domácích pracovních sil. Denní mzda placená černochům, ať mužům, ať ženám — na kávových plantážích jest od 1·50—1·80 kr. i přicházejí sem z krajů až na 300 angl. mil vzdálených hledajíce práci na evropských farmách. Zůstávají tu obyčejně šest měsíců a pak vracejí se domů ke svým vlastním žním.

Tekoucí vody je všude dostatek. Deště padá tu ročně průměrem na 55 palců. Krajina jest většinou překrásná a místy velkolepá. To jsou tedy světlé stránky britické střední Afriky. Stinných je méně, avšak jsou tak vážného druhu, že kladou meze evropskému přistěhovalství. Podnebí jest nezdravé. Úmrtnost mezi Evropany obnáší 6 a půl procenta, většinou následkem malarie a dysenterie. Doufá se, že vzděláním půdy jako v Indii malarie ubude, ano že vymizí docela. Další překážkou hospodářského rozkvětu těchto krajů jest nedostatek cestovních a transportních prostředkův pozemních. Kde není koní, musí Evropan buď pěšky nebo v nosítkách. Koně v některých končinách nelze dosud naprosto udržeti. Překážejí tomu jedovaté rostliny a moucha Cece, jejíž bodnutím zvířata umírají. Orbou však se jedovaté rostliny vyhubí a moucha Cece mizí všude, kde vyhubena byla vysoká zvěř a kde se osadil člověk, i nevrátí se, leda že kraj opět zpustne. Tři čtvrtiny domorodého obyvatelstva jsou Angličanům příznivy. „Jinak bychom se tam neudrželi,“ dodává guverner Johnston. Za to však trnem v oku jsou Britové Arabům, jimž překážejí v obchodu otrokářském, a dokud poslední Arab nebude ze země vypuzen, nenastane tu pokoj.

Avšak hospodářský rozkvět střední Afriky nedá se očekávati ani od plemene černošského ani od Evropanů. Jen na málo místech může si běloch založiti trvalý domov, neboť podnebí jest nepříznivé. Jeho úkolem jest pouze vládnutí, poučování a organisování obchodu a práce. Plémě černé jest nevzdělané a úkolem jeho po mnoho generací bude pouze hmotná práce ve službě cizích přistěhovalců. Evropan nesnese fysickou práci v poli; pokusí-li se o orání, vysekávání dříví, lámání kamene, podlehne žáhu slunečnímu. Černoch koná všechny tyto práce bez úhony na svém zdraví, ale koná je dobře a spolehlivě, je-li za ně placen a veden svým pánem. Sám, z vlastního podnětu, nedělal by ničeho. Úkol povznesení střední Afriky připadne Indům. Tito snesou podnebí jako černoši, jsou pracovití, spolehliví, inteligentní, a běloši i černoši mají je rádi pro jejich vlídné chování. Anglická branní moc již nyní skládá se hlavně z Indů; malí kupci náležejí k témuž kmenu; až zorganisuje se služba železniční, obsadí se místa úředníkův pouze Indy. Jsou výbornými oráči i řemeslníky. Angličané doufají, že přebytek obyvatelstva v Hindustanu nalezne nový, krásný a bohatý domov v střední Africe.

Listárna redakční.

Rukopisy se nevracejí. A. F. Takových úryvků nelze otisknouti. — Sen na horách: Nezdá se Vám celá ta věc strojenou? — Neuveřejníme práce znamenané: J. T-ý v K. — Vážná snaha. — Sen na horách. — Temné lampy. — První dojmy.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNÍK XXIII. 10. ŘÍJNA 1894. ČÍSLO 2.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Z „Obnovených obrazů“.

Od Julia Zeyera.

Asenat.

Bylo to v pátém roce hojnosti, dvě léta tedy dříve, než přišel první rok hladu, že Farao, jenž dal Josefa vozíti v druhém voze svém a jenž ustanovil, by před ním volali: „Klaňte se, klaňte se! —“ takto jemu pravil: „Jeď do krajiny On a řekni tamějšímu vladaři, nad jehož zlatý stolec jen prestol můj vlastní jest vyšší, řekni mu, by jednal s tebou dle úmluvy s ním ujednané v radě mé, a poznáš z toho velikost mé štědrosti a hloubku lásky mé k tobě, jenž jsi spasil zemi mou egyptskou a všechen její lid.“ — Tak pravil Farao a Josef jel do kraje On. —

A za času onoho vládl tam kníže, jehož jméno zaniklo věkem, dcera jeho ale slula Asenat a jméno její nezaniklo, neboť byla vyvolena pánem osudů. Nežila Asenat pod střechou otce svého a matky své, nýbrž ve věži z mramoru měnících se barev a budova ta stála opodál od domu vladaře krajiny On. Zahrada plna tamarind a růží, houštin papyrusových a skupin palmových, bohatá na umělá jezírka, pokrytá modrými a růžovými lotosy, dělila věž od paláce a vysoká zeď ze šedé žuly, propouštějící příchozí paterými vraty bronzovými, širokými a mohutnými, spojovala věž i zahrady i palác v jeden obrovský celek, královsky nádherný. —

Žila Asenat takto, ač s otcem svým, přece odloučeně jako v poušti a nikdo nespatřil její tvář mimo rodiče a sedm panen, krásných jako sedm planet, které ve věži s ní žily a jí sloužily. Sama byla paní vůle své, Asenat, a vše, co se dělo s ní, dělo se dle vlastního rozhodnutí jejího a určení. Nechtěla viděti svět a o něm věděti a žádný muž, mimo otce jejího, nebyl tvář její spatřil. Říkalo se, že hrdost její byla tak velká jako krása její, kterou slynula po celé zemi egyptské. Neviděl ji sice nikdo z blízka, avšak bylo známo, že vyjde-li Asenat na plochou střechu věže své, že krása její září pak až do vzdálenosti cesty celého dne a že udivený poutník, neznaje příčinu svého oslnění, oči si rukou cloní a bledě stranou, odkud ta záře line, zaraženě táže se: „Jaká to vyšla nová hvězda na temném azuru nebe egyptského?“

Avšak málo kdy vycházela Asenat na vrch svého domu. Meškala nejraději v nejvnitřnější komnatě své, pohroužena v mystickou hloub svých neurčitých tušení, záhadných tuh a více cítěných než vyslovených modliteb. Tam v té síni stálo zlaté její lože a kolem byly sochy bohů a jejich symboly: Amon a jeho husa, Maut a její sup, Ftah a jeho chrobák, Hathor a její kráva, Osiris a jeho beran, Anubis a jeho šakal, Hor-m-Chut a jeho sfinx, Toth a jeho ibis. A oči všech těch bohů a posvátných zvířat upíraly se na zlaté lože, kde Asenat, sama nehybností a nádherou modle podobná, sedávala, koupajíc se takřka v magických proudech, linoucích se ze zraků bohů, a potápějíc svou duši do limbu prorockých snů, zvěstujících jí jakousi nezemskou slávu a blaženost v neurčité budoucnosti. Toto vytržení ze všech zemských a všedních poměrů nazývali pak nezasvěcenci, soudící jen z daleka a povrchně, její hrdostí a pýchou. Největší poctu vzdávala Asenat bohu Ra, jehož socha stála obrácena k východu slunce. Rod její pocházel dle dávného podání od něho. Vždyť kraloval někdy Ra jako smrtelný mezi smrtelnými, kteří však ve své zpupnosti se proti němu zbouřili a spikli. Tu shromáždil Ra ve velkém chrámu v krajině On božstva ostatní k poradě a zalkal a řekl jim: „Hleďte na pokolení lidské! Já stvořil je a ono se mi rouhá a trpělivost moje jest u konce! Co počíti s ním?“ A Tafnut, bohyně s hlavou divé lvice, vzala úkol trestu na sebe a jala se pokolení lidské vyhlazovati z kořene. Nastala seč tak hrozná, že Tafnut po celou řadu nocí nohy své koupala v proudech lidské krve. A bozi nabrali sedm tisíc nádob krve té a přinesli je před boha Ra a ten zhroziv se, ustrnul se a přísahal, že ušetří zbytek smrtelných, a tak bylo pokolení lidské zachráněno od zkázy úplné. —

Asenat vylévala před sochou Raovou nejvzácnější vůně a zapalovala mu nejvzácnější kadidla. Od velkého okna, kam obrácen stál, bylo viděti do dvora velebného chrámu, jemu zasvěceného. Svatyně ta byla od paláce vladařova sice něco vzdálena, však přece dostatečně blízká, že Asenat tam nejen modré umělé jezero, blyštící se mezi palmami, po němž v jasných hvězdnatých nocích při slavných obřadech čluny, zdobené nádhernými prapory a osvětlené stříbrnými lampami, v dlouhých řadách vlnami se nesly, rozeznati mohla, ale i mystickou hudbu určitě slyšela, která se linula s palub těch člunů, provozována hudebnicemi, jejichž temné obrysy přesně viděti bylo, hrajících na harfách a dujících do dlouhých bronzových trub. Na přídě člunů pak zjevovaly se modrou nocí štíhlé postavy tanečnic v svatoslavných, pomalých, skulpturálně velkých posách svých.

A jednou, když byla noc azurnější než všechny předešlé, hvězdy zářivější než obyčejně a slavnost v chrámu boha Ra ještě vznešeněji nádherná, než kdy před tím, pocítila rozechvělá, s výše věže patřící Asenat pojednou posud netušeně silné nadšení, bylo jí, jakoby vystupovala sama ze sebe, jakoby bytost její nabývala jiných rozměrů, jakoby rostla a se hloubala do neznáma, a nikdy nepoznané, neurčité blaženství se jí zmocňovalo, slzy štěstí vstupovaly jí do očí a tichý vnitřní hlas jí šeptal, že vchází v bránu svých velkých, předurčitých osudů, že nadešla chvíle, kdy prorocké její sny nabudou podkladu a velká její tušení, slibující jí vrcholek lidského blaha, že jsou blízká svého splnění. Náhlý ten úchvat byl tak překonávající, že Asenat omdlévajíc na zlaté lože, uprostřed obrazů mocných bohů stojící, bez vědomí klesla. S ránem teprve vrátila se jí paměť. A stalo se, že toho samého rána dvě z panen jí sloužících, pod oknem věže, kde mladou palmu sázet chtěly, při kopání v zemi zlatou nalezly skříň a přinesly ji paní své, a ta, otvírajíc ji, spatřila tam svinutý papyrus. Do víka zlaté skříně byla slova vryta: „V lůně svém chovám velká a svatá tajemství, ve zlatých stěnách mých jest skryta kniha třikráte velkého Hermea-Totha.“ —

Tu zachvěla se Asenat jako u velkém leknutí: Hermes-Toth! Nebyla kniha jeho vznešenější a svatotajnější, než sama „Kniha mrtvých“, která se nebožtíkům pod hlavu do rakve kladla jako posila na cestu do Amenti? „Kniha mrtvých“, v níž kapitola obsažena s tímto nápisem: „Tato hlava psána modrým písmem na desce z alabastru, byla nalezena v Hermopoli u nohou boha Totha, za času krále Menkery, knížetem Hastatefem, cestujícím na obhlídce po chrámech. Odnesl desku do svatyně královské. Ó velké tajemství! Neviděl a neslyšel více, když přečetl tuto kapitolu svatou a čistou a nepřiblížil se více žádné ženě a nejedl už ani masa, ani ryb.“

Nad knihu tu, tak plnou tajů ze záhrobí, byla kniha třikráte velkého Hermea-Totha třikráte světější a třikráte velebnější a, hle, spis její byl v rukou Asenaty a největší pravdy a nejvznešenější zjevení hleděly na ni ze záhad posvátného písma toho papyrusu. A vycházela zář z těch značek a Asenatě se zdálo, že též v jejím nitru níti se podivný jakýsi jas, jako svítání nového života. A bylo jí, jakoby celé její myšlení a všechny její posavadní pojmy do mlhy minulosti zapadaly a něco, co posud nebylo, vcházelo v nitru jejím z temna nebytí v určitou jsoucnost. Byl to dojem tak velký jako těžce pochopitelný. Zraky její upíraly se na knihu a četla tam tato slova: „Naslouchej nitrem svým a ponoř se v nekonečnost prostoru a času. Tam ozývá se pění hvězd a hlas čísel a souzvuk sfér! Každé slunce jest myšlénkou prabytostí a každá z oběžnic způsobem oné myšlénky. Abyste poznaly božskou myšlénku, proto jen, ó duše! putujete trudně vzhůru a dolů po dráze sedmi planet a sedmými jejich nebesy! —“

Asenat sáhla si na čelo a zavřela oči, bylo jí, jakoby pochodeň, plápolající nezemským plamenem, jí svítila na cestu duše do neznáma, do netušena, do tajemna. Pak otevřela oči dokořán a hleděla kolem, jakoby nyní teprve zraku nabývala. A viděla zrakem novým. Vše zdálo se jí míti jiné vzezření než doposud. Jak cize zdály se jí ty modly a jak jinak viděla kraj a přírodu! Jak bylo nebe hluboké, průzračné a světlé! Slunce, které bylo sotva vyšlo, zdálo se jí šeré proti lesku otvírající se za ním propasti světla, v které tonulo. A co plulo to po těch proudech jasu a blesků? Hle, byl to fantóm, obraz, odvěký praobraz ostrova Chemis, dle něhož později byla stvořena země egyptská! Posvátný strach zmocnil se Asenaty, věděla teď, že hledí nekonečnu, věčnu tváří v tvář a že zraky její se stápí v empyrea hloub.

Vlasy se jí zježily a zavřela opět oči. Vědomí, že se ocitla v oblasti divů a zázraků, tížilo ji a znepokojovalo, velký dech smrti zavanul na ni a bylo jí, jakoby zmírala. V tmě zavřených zraků míhala se jí brunátná a modrá slunce v divém reji a působila jí závrať. Když vidiny těch sluncí pomalu hasly a mizely, konejšil se tlukot jejího srdce, rozbouřená krev utišila se v žilách a odvaha se jí vrátila do duše. Pomalu otevřela zraky, ale nehleděla už oknem. Kouzelná moc pudila ji zabývat se papyrusem, i jala se jej rozvinovati. Tu zahlídla nápis záhlaví: „Zjevení Hermeovo“. Velké bylo z toho její podivení! Což nevěděla od otce svého, že „Zjevení Hermeovo“ nebylo nikdy psáno na papyrus, že pouze symbolickými znaky bylo označeno na sloupení skrytého, nezasvěcencům naprosto neznámého podzemí a že podání jeho ústně přecházelo jen od velekněze na velekněze? A hle, zde leželo to velké tajemství před ní a zraky její směly je luštiti. Opět zatlouklo srdce její silněji a divěji, opět cítila, že duše její se dává na dráhu do neznáma, putujíc do končin, kde síly těla se zastavují, jako na prahu hrobu. Neváhala však a jala se takto čísti:

Rozjímal jsem jednoho dne o jsoucnosti bytostí, o jejich vzniku a duma moje nesla mě do výsosti a všechno moje cítění tělesné utuchlo jako v hlubokém spánku, jak se dostavuje se sytostí neb po námaze neb v ustálosti. Tu bylo mi, jakoby bytost nesmírná bez určitých rysů mě jménem volala a mi pravila: Co chceš slyšeti, co viděti, čeho se dověděti a co poznati? A odpověděl jsem: Kdo jsi?

„Svrchovaný Um.“ bylo mi odvětěno. „Vím, po čem toužíš a všude jsem s tebou.“ Chci, řekl jsem pak, ponaučení o bytostech, chci zvěděti, čím jsou, a poznat božství. Tu zněla odpověď: „Bude ti dáno vnímati myšlénkou a pojímati.“

A rázem bylo mi zjeveno vše, a aj, co spatřil jsem: Světlo luzné, plné sladkého kouzla mě jímalo ode všad a zjevy nevídané krásy míhaly jím, když náhle příval temnot strašných přikvačil, temnot, v nichž děsuplné, hadovité tvary se rojily, a byly ty tmy jako moře z kalné vlhkosti, jež byla plna kouře, jak z ohně vychází, a příšerný hluk jí hlučel. Náhle ale vyšel z toho temna výkřik beze slov a zdál se hlasem světla. Ihned vyšlehl plamen tenký, pronikavý, čilý z hlubin vlhkosti, vyšlehl vzhůru k výšinám etheru. A v propastech tmy nastalo hemžení a co bylo směsí beztvárnou, začalo se utvářiti a řaditi dle hlasu světla, znějícího teď na výšinách . . .

Asenat byla opojena, unesena, slova, která četla, byla jako perutě, nesoucí ji do výšin. Výkřik světla! Ó, jak tu záhadu chápala, i v nitru jejím zněl ten výkřik a světlo šířilo se duší její, tak luzné, sladké, velebné a svaté! Dotekla se rtoma toho papyrusu v nadšené své vděčnosti, poklonila se před svatými hieroglyfy a četla dále tak:

„Rozuměl jsi vidině své?“ byl jsem tázán a odpověděl jsem: Ne. Tu bylo mi praveno: „Světlo, které jsi prve viděl, toť Um božský, jenž obsahuje vše a vše má v moci své a v němž jest prabytí všech bytostí. Tmy, do nichž jsi viděl jej se nořiti, toť svět hmoty. Hlas světla, který vycházel z temna propastí, vyšed z Umu, toť Slovo, syn boží. — —“ Co pravil's, tázal jsem se neporozuměv, a zněla odpověď: „Co v tobě vidí a slyší a chápe, je Slovo, a proto jen vidíš a slyšíš a chápeš, že Slovo v tobě. Um jest otec, Slovo tvůrčí Syn a spojení jejich jest žití — —“

Když Asenat věty tyto dočtla, pohnulo se srdce její jako v nejsvrchovanější radosti, a když opět rtoma papyrusu se dotekla, tu ejhle, vyrostl z každé značky poslední věty na rukopisu bílý lotosový květ, zazářil a spadl tiše na mramorovou podlahu. A zraky Asenaty se šířily jako dvě temná slunce a vpily se do písem papyrusu a lotosové květy vykvétaly houště a houště a pršely na dlažbu, tak že celá komnata jimi postlána byla a vůně přesladká vystupovala z nich a omamovala Asenatu tak, že posléze dlouhé útlé její prsty, zdobené tyrkysy, knihu pustily a Asenat sama jako ulomený květ padla na zlaté lože své. Oči její obracovaly se v polomdlobě k východu a ejhle! jaká tam se jí zjevila skvělá vidina: Nebe se otevřelo, z oblakových jeho bílých vrat kráčelo dvanáct vějiřonosců domu královského. Na ramenou svých nesli velký zlatý štít a na tom spočíval mladý, nevídaně krásný muž v plynoucím rouše z bílého kmentu, s korunou z hvězd na hlavě, v níž plálo slunce z rubínů. A dvanáct jinochů neslo jeho zbroj a berlu jeho a plášť a za nimi šel celý zástup kněží s tiarami na hlavách, nesoucích zlaté desky na prsou, osazené všemi druhy drahokamů a, věru, nikdy neměl žádný z faraonů skvělejšího průvodu! Prapory vlály vzduchem a zvuk fanfár kovových trub a pozounů hřměl jako vodopády. A prapory klonily se pojednou před udivenou, sotva dýchající Asenatou a ten korunovaný na paveze pohledl na ni a úsměv jeho zazářil jako jaro. Nikdy před tím nepocítěná sladká radost rozvlnila se jí v srdci a vzdychla z hluboka v polomrákotě své. Oči se jí zavřely a vidina zmizela jako sen. Nyvě pozvedla za chvíli hlavu svou a hleděla kolem sebe. Tu spatřila otce svého: vladař v krajině On, vešed tiše, stál před ní, vzal ji nyní za ruku a pravil: Vzpomněl Farao ve slávě své a v štěstí svém na dům můj. Velikou ti nesu novinu. Ze všech panen země egyptské vybral Farao tebe, abys byla ženou důvěrníka jeho, spasitele země egyptské, Josefa z plemene hebrejského.

(Dokončení.)

T o u h y.

Báseň Marie Haunerové.

Já toužím, toužím, — kam, to nevím ani,
přes hory, v lesy, hebký na pažit. —
Ó lesy, lesy, kéž jsem rychlou laní,
nad níž se vašich větví klenba sklání,
kéž mohu vaším stínem lehce jít,
na mechy klesnout, slyšet vaše písně
a z vašich studnic pít!

Ó vody modré, spící v lesní tůni,
kéž na vlnách jsem vašich lekníněm,
kéž skolébána tmavých lesů vůní
zřím k nebesům, kde Mocný v modru trůní,
k vám přitulena dřímám sladkým snem;
kéž mohu dáti v nocích čaroplných
se líbat měsícem.

Vy hvězdy zlaté, kéž jsem mezi vámi
a hledím s výše, z tmavých nocí řas,
kéž chráním ty, jež bludiček svit mámí,
a strážnou hvězdou jsem jim pustinami
kéž v žití vrhám lidstvu třpytný jas. —
Kéž mohu vstoupit vzhůru, šťastna, volna,
ó hvězdy, mezi vás!

— —

Kalný příboj.

Napsal Dr. Jaromír Pečírka.

(Dokončení.)

„Co je to?“ ptal se pan professor z námořní akademie.

„To je ten ničema, jenž běhá po břehu a dělá si sbírku lahví. Je odsud z Kissama, a byl bych ho jednou málem zabil, ale on se zbláznil. Myslím, že jsem jediným, kdo ví, jak a proč mu přeskočilo.“

„Tohle tajemství takového řeckého zloděje může býti hezké,“ mínil pan professor.

„Inu, stojí-li vám za to ta lidská smeť, mohu vám posloužiti.“

Vypravování pana Murtricho mělo býti delší, protože si napřed skroutil nový smotek, pak se napil a začal.

„Loni na podzim byl jsem tu též. Zrovna v dobu rovnodenní přišly těžké západní větry, pršelo, hrom bil, tak že jsem se ze stanu musel přestěhovat do baráku. Ale v jednom z posledních dnů září, nevím zrovna kolikátého bylo, přeskočil ten západový vítr na sever a zahnal do této dlouhé, bídné zátoky pěknou goëlettu. Chudák kapitán plul patrně pěkně se západem, ale nejspíše těsně

kolem zátoky, a jak vítr přeskočil na sever, zatlačil ho do ní. Celý ten vítr nevypadal ze začátku zle, ale asi v půl hodině byl z něho boreál, jaký vás před dvěma lety v Cerigu strhl se tří kotev a pak vás hodil na moře, div že se vám stožáry nezlomily. Goeletta byla pěkně stavěna, linie boků a lanoví byly podle řecké manýry, ale vlajku jsme nemohli rozeznati. Prosím vás, jak je to také možno na konci deset mil dlouhé zátoky, když je vzduch plný vodního prachu."

„Kapitán goeletty musel být obratný člověk. Namáhal se stále vykřižovati proti severu ze zátoky ven, tloukl se od jednoho břehu ke druhému, překládal plachty, každou chvíli zkoušel, zdali by se jiným bortem nedostal ven. Bylo mu asi jako lišce v pasti. Ale marně! Boreál ho tlačil stále víc a více do vnitř a konec goeletty dal se již vypočísti. Jak víte, trvávají tyhle severní bouře tři, čtyři dny. Goeletta byla ráno vmáčknuta do zátoky, v odpoledních hodinách ztratila jí již polovic a dalo se na prstech vypočísti, nemá-li zvláště silné kotvy, že se v noci buď na skalnatých bocích zátoky roztříská, nebo ji hodí vítr zde dole na písek, vlny ji pak překotí a rozbijou."

„S kotvami to nešlo. Odpůldne je vrhli dvakráte a chtěli plachty svinouti, ale nadarmo. Bouře je pokaždé s kotev strhla a kapitánu nezbylo nic jiného, než opakovati ty nešťastné manévry s měněním bortů, až si sedne na písek a se utopí. Byli v bídné situaci, ale pomoci jim nikdo nemohl. Utopit se museli. Má jediná útěcha byla, že tam není mnoho lidí; podle toho, jak obraceli plachty proti větru, bylo viděti, že jich tam není více, než pět i s kapitánem."

„Vy víte, jaký osud mají lodi v této zátoce. Je to zrovna tak, jako v obou Syrtách. Na dvě, na tři míle ode břehu není v tom mělkém, písečnatém zálivu více, než osm stop vody, loď si sedne daleko od země, protože ale v písku nedrží, překotí se, vlny ji pak chvíli válejí s jedné strany na druhou, až ji rozbijou a co je na ni živého, a nemá křídla, utopí se. Plavání nespasí nikoho. Dnes je moře tiché a kdyby šlo o sázku, poplavu až k východu zátoky, ale v takovém větru — plavte ve vlnách deset metrů vysokých! Spolknou vás, jako nemocný kůň pilulku."

„Počítal jsem, že tak s půlnocí bude po všem. Tenkrát bylo v Kissami asi deset mužských, ostatní nejspíše někde kradli. Těch deset chlapů, starý Kurmulaki mezi nimi, chodili už do večera po břehu a čekali. Chtěli vyloupit a ukrást aspoň trosky, které vlny vrhnou na břeh. K tomu ke všemu prosvitával měsíc. Boreál rozehnal mraky, kterými západní vítr oblohu tak přecpal, že visely až k vodě: vzduch byl celkem čistý, jen plný vodní tříště, jak vítr pěnu s vln rozfukoval. Viděli jsme ještě s večera goelettu, jak zápasí. Ti lidé pracovali, jak jen člověk ve smrtelném zápase pracuje. Byla již půlnoc, ale loď byla ještě dost daleko od břehu — svého hrobu. Ti lotři, kteří tu na břehu čekali, mysleli patrně, že se kapitán s lodí přece udrží, a po půlnoci odešli."

„Ten starý vrah Kormulaki šel také, pak ale naděje na loupež mu nedala, vrátil se a sedl znova na břehu, jejž studený vítr osušil. Nevím, jak to přišlo, že jsem také nešel spat. Seděl jsem stranou pod skalou s nabitou karabinou. V Řecku a na Krétě zvláště má míti v noci každý člověk něco takového u sebe, i když spí. Vlny řvaly na skalách, a když se nějaká zlomila na břehu, dunělo to jako hrom. Kurmalaki seděl u lodní lampy, jež vrhá světlo jen do spoda a čekal. V ruce měl malou sekeru, patrně na rozbíjení beden, jež chtěl okrásti. Nezdálo se, že o mně ví. Ostatně myslím, že by mu má přítomnost nebyla vadila."

„Mohlo být asi ke druhé hodině ranní. Zdálo se mi již před chvílí, že stín lodi, jenž se dříve zmítal na vlnách, zmizel, a když měsíc na chvíli vylezl z mraků, ležela ubohá goeletta asi dvě míle od břehu bokem navrch. Co se stalo, nevím. Buď ty plavce smetla vlna přes bort, nebo při nějakém nešťastném obratu chytil vítr loď a hodil ji ku břehu. Bylo po všem."

Totéž však věděl Kurmalaki, a měli jste viděti tu zlotřilou postavu, jaký chvat se ho zmocnil. Lampa jeho osvětlovala malý kruh na zemi, který rychle a pomaleji běhal u vln podle celého břehu. Moře začalo házet na břeh kusy z lodi. Světlý kruh se každou chvíli zastavil, lotr se shýbal, ale byly to nejspíše jen kusy dřeva nebo něco podobného bez ceny, i běžel zase dále. To trvalo chvíli. Pak zase sedl a čekal, až mu moře přinese něco lepšího."

„Najednou nedaleko ode mne, když se vlna od břehu odvalila, zůstal v matně se bělajícím písku nějaký velký, tmavý předmět. Kurmalaki jej postřehl a skokem spočinul světlý kruh na polo svlečeném lidském těle. Obličej a prsa ležely v písku a levá ruka, jak vlny tělo mrštily na břeh, byla hozena na zad. Na jednom prstě se něco lesklo. Kurmalaki vzal lampu do zubů a chytil za prst, pak ale vytáhl nůž a prst uřízl. Leč v tom okamžiku se tělo hnulo. Člověk ten patrně žil a byl jen omráčen. Myslím, že jsem tehda zbledl a zvedl jsem karabinu do rukou. Než však jsem na lupiče mohl křiknouti, rozmáchl se vrah a slyšel jsem až ke skále hluchý zvuk, jak tomu člověku rozbil sekerou lebku. Hlava se otočila do světlého kruhu, obličejem na Kurmalakiho, já ale po řeckém banditovi střelil jako po zvířeti Svalil se vedle své oběti. Myslil jsem, že jsem ho zabil, a šel jsem spat. Měl jsem pro tu noc dost. Sluhovi jsem přísně rozkázal, zabiti každého, kdo se k baráku na deset kroků přiblíží."

Vídeňský akademik překvapeně se zadíval na Mac Murtriho a mladý docent při posledních slovech trochu sebou škubl.

Pan Murtrie se trochu usmál, pak ale klidně pokračoval:

„Vy byste ovšem jednali jinak. Nejspíše byste to oznámili třeba i samému mušíru v Canei a zapomněli při tom, že jste byli jediným svědkem této trestuhodné příhody. Zatím však byl by padouch utekl, nebo by jej vůbec ani nesoudili, a zbyla by vám pouze nepříjemná nedůvěřivost a mstivost těch druhých, že chcete potírati jejich národní, od předků zděděné zvyky a obyčeje. A pak, lynchování jest docela zdravé zařízení, které by také Evropě neškodilo. Nepamatuji se, že by bylo kdy stihlo toho nepravého anebo že by to byla kdy bývala justiční vražda. Ostatně zdá se, že na nebi neradi přenechávají někomu své záležitosti a provádějí si své rozsudky sami. Netrefil jsem totiž toho chlapa. Nejspíše jsem rozčileně mířil a pak se velice špatně střílí po tmě do svítícího bodu. Člověk obyčejně přestřelí. Za to se však ten lotr zbláznil."

„Ráno když ti piráti, co stálo za odnesení, odnesli a ubohého hocha až do naha okradli, přiběhli ku Kurmałakimu, tloukli mu na dvéře, pak je vyrazili a našli ho, jak sedí na hounich, kde spával. Křičeli na něho, že syn leží ztuhlý na písku a z Hagie Marie že plovou na vlnách trosky. Ale on si jich nevšímal. Mysleli nejspíše, že ohluchl, a spustili kolem něho indiánský vzkřek: „Tvůj syn — Hagia Maria — vše pryč!“ a tu ho přece jakoby zburcovali. „Můj syn!“ a smál se strašlivě, „ten krásný, silný mladík, ten pluje v passátech a až se vrátí, bude mít zlata, že to tu sekeru vyváží!“ a máchl sekerou, až se mu uhnuli.

„Ale je zde — mrtev na břehu — a Hagia Maria se rozbila!“

„Můj syn v Kissamu! Hahaha!“ a smál se dále. Více z něho nedostali.“

„Když jsem slyšel, že pirát je živ, byl jsem skoro rád, že se americký projectil neušpinil tou bídnou, řeckou krví, ale když jsem se dále dozvěděl, že to byl jeho vlastní syn, měl jsem chuť vyjíti si na něho znova. Pak jsem se ale zbavil myšlének na celou tu noční událost.“

„Pokud vím, zůstal ten lupič kolik dní zavřen v chýži. Konečně jednou večer vyběhl, proběhl hnízdem a zmizel v horách. Myslil jsem, že se šel napit z Lethy, která se pod Psilority v kamení tratí, ale letos na jaře, když jsem se brouzdal po Sfakii, našel jsem ho v Limnion Lutru, jak na břehu sbírá náplav moře.“ —

„Tak jste přece vešel v bližší styky s obyvatelstvem Kréty a myslím, že časem budete míti na ostrově několik dobrých známých,“ prohodil pan professor, když se Mac Murtrie odmlčel.

„Obávám se však,“ odvětil, „že jich většina buď visí nebo že něco jiného zkrátilo nepřirozeným způsobem vezdejší život jejich. Ostatně mám Kréty dost. Co jsem tu nalezl, pochází již z úpadku řecké slávy a na mnohých věcech jest viděti již římský vliv. S Krétou není nic. Půjdu se podívat zase do Států a tohle,“ okázal na houf starých hlavic a jiného kamení, „vezu si s sebou. Musil jsem v Canee podplatiti celé gubernium, aby mne nechali to odnést.“

„A to nám ti chlapi ani neřekli, že jste byl na jaře v Limnion Lutru!“

„To jsou šibalové! Věděli, že hledám něco starého, ale nevěděli co. Ti lidé věří, že v jejich horách jsou ukryty všechny trojánské poklady, a že z nich celá Sfakie jednou nesmírně zbohatne. Neokáži vám ani za peníze toho nejmenšího zbytku antických sídel, abyste jim ty poklady neodnesli. Proto vám také neřekli, že jsem tam byl, abyste nedostali chuť někde něco kopat. Myslím však, že by se tam dalo něco nalézti, co by se mi hodilo, — ale ta spřež!“

Zatím se ovce a hovězí kýta upekly. Nechali jsme tedy všechny sociální a vědecké otázky Řecka na pokoji a hovor dal se do věcí velice všedních. Když jsme se najedli, rozplanula ještě na chvíli velká debatta o mykénských vykopaninách. Někdo byl tak neopatrný a myslil nahlas, že by to mohly býti padělky. To však nevadilo, abychom brzo složili jízdou rozbité údy do stanu pod hvězdnou vlajku Spojených Států Severní Ameriky.

Druhý den šli jsme luštit geologické problémy. Z večera jsme se totiž ještě zeptali měsíce na střední stav vody v zátoce, ráno jsme si vzali od slunce zeměpisnou délku Kissama a zbytek nám za chvíli pověděl nivellační stroj. Břehy se zvedly a to v historických dobách — quod erat demonstrandum. Zbylo nám celé odpůldne, jež jsme vyplnili užitečným chytáním křepelek. Mac Murtrie skládal a balil své věci. Chtěl s námi zpět do Caney.

Dali jsme se nazpátek ještě za ranní tmy. Šlo to pomalu, protože Mac Murtrieho osli se starožitným kamenim nestačili koním. Přece však jsme těch čtyřicet kilometrů do večera urazili a rozloučili jsme se velice hlučivě v Canee.

Pan Murtrie nás na lodi ještě navštívil. Druhého dne odjel na západ a my se dali na východ, abychom hledali nové, lidstvu neznámé hlubiny a divná zvířata, jež na dně těchto věčných temnot vedou svůj záhadný, vědě nepochopitelný život.

Kristova kadeř.

Napsala Emilie Pardo Bazánová. Ze španělštiny přeložil A. Pikhart.

Ve chvíli, kdy prošel dveřmi chrámu, třpytěly se vesele hvězdy ve hluboké modři oblohy, nasycovalo jaro ovzduší vlahým a vonným dechem, ulice byly oživeny a plny ruchu, a lidé hovořili polohlasem, kolísajíce mezi radostí z nového vyzvánění a prudkým vzrušením, vzbuzeným mírnou a lichotivou dubnovou pohodou. Bylo k jedenácté na Zelený čtvrtek.

Můj rek vešel rychle do chrámu, v jehožto lodi houstlo ovzduší, prosycené voskem a kadidlem. Na hlavním oltáři hořely ještě všechny svíce, symetricky rozestavené, střídající se s vásami, naplněnými veselými a skvostnými papírovými květy a s kyticemi se stříbrnými listy, a nahoře tvořily blankytné tylové chomáče nebesa z obláčkův, udržovaných tu a tam čipernými růžovými andílky s bílými křidélky na ramenou, s křidélky neposednými a krátkými, která jakoby se v třesavém plápolání svíček zachvívala, připravujíce se k letu. Celé velké průčelí oltáře zářilo a skvělo se jako nebe, zahaleno ve zlatou a horkou páru, a oživeno stálým mrkavým zachvíváním se svící, a pestrými tóny živých barev nejapných kytic.

Zaměřil k zářnému středu váben dvěma černými ženskými postavami, které, klečíce před presbyteriem, vynikaly a odlišovaly se od toho světelného pozadí; ale právě v tom okamžiku se postavy zvedly, poklonily se hluboce před oltářem, pokřižovaly se a odešly rychle ke dvířkám sakristie, která zela v pravo jako rozevřená ústa. Dal se hned za postavami a neprojevil žádné úcty, když přecházel kolem svatostánku. Proklouzl temnými ústy, která zhltla ty, jež sledoval, a ocitil se v sakristii, špatně osvětlené bídným nedopalkem svíčky, planoucí na nízkém svícnu, položeném na staré ořechové skříni, ve které byla uložena posvátná roucha. V tom polotemném

koutku již dávno nebyly. Prudce otevřel dvéře ze sakristie do smutné a odlehlé uličky, a pronikal bedlivým zrakem stíny, ale neviděl, že by na opuštěném chodníku vlál nějaký šat, či se míhaly nějaké obrysy. Patrně již sešel se stopy zvěře: zahalené uprchlice vešly do hlavních ulic a nepochybně se vmísily ve množství. Náš rek, kterého nazveme třebas Diegem, smutně rozvažoval, pokrčil zlehka rameny a obrátil se zase zpět, ale již méně rychle, a neopominul pohlédnouti na své okolí a předměty v něm. Viděl zatemnělé obrazy, zavěšené na zdech, kamenné umyvadlo s kohoutkem, ornáty, dosud po stolech pohozené, kudrnaté rozestřené kožešiny, hlavičky nových svící, odložených do koutka, pootevřené škatule, ze kterých vyčníval konec cingula, celý ten rozmarný nepořádek sakristie v poslední chvíli. Zvolna vešel zase do opuštěného chrámu a když přecházel kolem oltáře, poklonil se mechanicky, ač mu při tom ze rtů nezazněl šepot nějaké modlitby, a pozvedna oči zastavil se na okamžik a pohlédl na jeho zářící pruhy světel. Života jejich bylo již na mále; muž na ručním žebříku obrácený zády k Diegovi, hubil jedno po druhém dlouhým, ohebným prutem, a neuplynula vteřina, ve které by se nebylo některé z těch plamenných očí zavřelo.

Svěží andělé, listoví z dracounu a pozlátka, nachové dělané růže v květináčích a umělé hvězdy, rozseté po fantastických oblacích, se ponořovaly v zálivy temna. Diego strávil hodnou chvíli, pohlížeje, jak uhasínají jednodenní skupiny hvězd na oltářové obloze, a když tam svítil již jen zbytek deseti nebo dvanácti hvězd, obrátil se, zamýšleje opustiti chrám.

Ale uprostřed lodi chrámové změnil mimoděk směr a dal se do jedné z obou kaplí, z nichž se skládala ramena latinského kříže, tvořícího půdorys chrámu. Byla to kaple na levo, naproti kapli, v jejížto zdi byla dvírka sakristie.

Levá kaple měla pěknou železnou mříž, která byla nyní otevřena, a v pozadí, nedaleko oltáře, smutečně zakrytého od shora až dolů černým suknem, stály na nosítkách sochy, které se měly druhého dne nositi po ulicích města, aby tvořily dramatické procesí Kristova umučení. Diego na ně upřel zrak se svrchovaným zájmem, zpomínaje si následkem bleskových, ale zároveň velmi živých zpomínek, které nás uvádívají v plné dětství, na chlapeckou radost, jakou měl v dobách, již dávno zaniklých a zaniklejších ještě více v duchu než časově, když jej kdysi přivedla matka sem na totéž místo a vyzvedla jej v náruči, a on zbožně políbil vyšívaný lem řízy téhož Krista.

Pohřížen v takové upomínky, pozoroval Diego vnitřek kaple. Byl umělcem i pozorovatelem, a zdálo se mu, že vidí i pochopuje dnes ty sochy zcela jinak, než v jitřních dobách svého dětství. Tehdy mu byly symboly nebes, ku kterým volal svými čistými modlitbami; obyvateli nejšťastnějšího místa, ku kterému se snažil vznésti se po křídlech cherubína, jež mu připínala k ramenům nevinnost. Dnes v něm budily stejnou zvědavost jako kterýkoli umělecký předmět; postřehoval jejich nejpodrobnější podrobnosti, rozbíral je, znesvěcoval je v duchu, odhaduje jejich skutečnou cenu podle obratnosti řezbáře, který o nich pracoval, anebo oděvnické znalosti švadleny, která stříhla a zřídila kroje. Usmál se, vida na Kristově říze několik pruhů, vyzdobených vkusem renaissančním a pozoruje, že jsou vojáci Pilátovi od pasu dolů oblečeni jako španělští vojáci ze XVI. století, co zatím Berenice, či tradicionelní V e r o n i k a, měla sukni z lesklého hedvábí, rázu středověkého. Byly tu anachronismy, které Diega nemálo bavily, poskytujíce mu příležitost, aby si ve své mysli znovu vyvolal všechny ty dojmy z věku, v němž přicházíval do kaple se vzděláním ještě velmi nepatrným a duší prostou a milující.

V tomto okamžiku byl Diego v chrámě následkem nejneuctivější ze všech náhod: že totiž následoval sličnou ženu, kolem které se byl již po dlouhou dobu marně točil a jejížto odpor byl jako kladivem, pod kterým tryskaly ze lhostejného a chladného Diegova srdce jiskry, stačící, aby se rozžhavil velikou touhou. Jistě že by, kdyby nebyl uhlídal spanilou dámu s nejdůvěrnější přítelkyní — obě zahalené hustými závoji — na cestě do chrámu, kde se v této slavnostní noci modlí křížová cesta, a kdyby nebyl pomyslil, že mu ta doba a shluk lidu, hemžícího se u vchodu, poskytnou snad vhodnou příležitost, aby podstrčil s poníženou přetvářkou lístek do rukou, které snad tajně touží po jeho přijetí . . . nebyl teď v kapli, ale doma a četl by při světle lampy noviny, nebo by vdychoval na balkoně osvěžující noční vzduch.

Ale buďsi to jakkoliv, jisto jest, že přišel do kaple, a v přívalu dětských zpomínek zapomínal již na zálety a soustřeďoval všecku svoji pozornost na sochy, které jej zvolna vedly na stopy zašlých dob. Zdálo se mu, jakoby znovu vcházel do krajů dávno ztracených, a jakoby v nich opětně nabýval prostoty svého šťastného dětství. Tam byl svatý Jan, miláček Páně, obličeje sličného a ženského v zelené sukni a rudém plášti, s hnědými kadeřemi, které klesaly jako květná prška kolem nedospělých tváří a slonově bílého hrdla.

Tam Panna Maria, bledá, s očima bolestí vpadlýma, s rozpjatými rameny a úzkostně sepjatýma rukama, vlekouc za sebou dlouhá smuteční roucha a majíc srdce protknuto sedmi meči.

Tu zbožná Veronika, pyšné krásy, pokrytá ozdobami a klenoty, závoj z běloučkého brokátu, protkaný zlatem, obličej pohnutý nekonečnou soustrastí, podává čistý šátek, kterému jest vyssáti pot posvátného obličeje

Tamo biřici — před kterými se Diego v jiných dobách zachvíval hrůzou — katané ošklivých obličejů a zarostlých tváří, tupých čel a hnědých těl, na hlavách buď pevné helmy, nebo smačkaný turban, s trupem nahým, jevícím v divokých posách mohutné svalstvo, držíce silnýma rukama provazy nebo hrozivě svírajíce hněvivé pěsti.

A tam konečně Kristus, schýlený tíhou své řízy z temného sametu, vyšitého zlatými palmami a pásy, podkasané velkou šňůrou se širokými střapci. obličej vyhublý a mrtvolný, sotva viditelný ve vlajících prstencích vlasů a v kroužících vlnícího se panického vousu; Kristus s truchlivým, pronikavým zrakem a zamodralými rty, s čelem, do něhož se zarývají trny koruny, vytlačujíce začernalé kapky krve.

Vskutku, podivný to případ! Diego měl zákony esthetiky a umělecké theorie v malíčku; věděl dobře, že umění příšně zavrhuje sochy k o b l é k á n í, dopouštějíc pouze sochy celistvé, kdež může dláto prozraditi harmonii tvarů pod záhyby roucha. A přece v něm nikdy nezpů-

sobila socha, vytvořená z čistého mramoru pentélického nejslavnějším sochařem starého Řecka hlubšího dojmu, nežli socha tato, vyšperkovaná nevědomou zbožností, která si nevšímala ani předpisův umění, ani badání archaeologického. Jeho city před sochou byly tak mocny a živy, že se mu zdálo, že cítí na rtech dotknutí tuhého lemu řízy; a ponoukán zvědavostí a touže zkusiti, je-li v člověku dnešním kus člověka bývalého, rozhlédl se, není-li v koutech kaple schován někdo, kdo by mohl vypuknouti v smích, a protože tam nebylo jiných diváků, usmál se sám, tiskna ústa na lem roucha Božského Nazaretského.

Vztyčil se a sám sebe ujistil, že také ti, kdo přijdou v mužných letech zase do zahrady, ve které si hrávali jako děti, rádi se ukrývají do křovisek jako kdysi, aby oživili vzpomínku na ty veselé, milé hodiny.

Když si to byl Diego řekl, rozhodl se, že odejde nadobro z kaple i z chrámu, protože pokročilá doba k tomu již nutkala. Věnoval poslední pohled sochám, jejichž roucha ve svitu lampy, visící ve stropu, a v žlutavém světle dvou voskových pochodňových svíček, upevněných u nosítek, zářily zlatem a barvami, a bez pokleknutí či jiného projevu úcty vyšel mříží. Celý chrám byl pohřížen ve tmu; na oltáři, teď již černém a němém, se již ani nekmital rudý kouř svíček, úplně shaslých; temnem chmurné lodi pronikal s těží pouze neurčitý záblesk velkých svíček v kapli. Diego se dal přímo k jedněm ze dveří, které vedly na síň ke schodišti, ztišil je nejprve zlehka, pak silněji a ne bez velkého překvapení shledal, že zámek nepovoluje; dvéře byly zamčeny. Diego spěchal ke druhým a netrpělivou rukou se chopil kliky; taktéž zamčeno. Tápal s nervosním chvěním, hledaje klíč, který byl asi jistě uložen v kapse kostelníkově, není-li zvenčí v zámku. Diego prošel rychle chrám a došel ku dveřím sakristie a chtěl je po hmatu otevříti; pokus ten byl stejně marný jako dřívější. Veškeré východy z chrámu byly hermeticky uzamčeny.

Mladý muž učinil posuněk hněvu a vzteku. Postavení jeho bylo zřejmo: bude po celou noc vězněm v chrámě. Zatím, co se zahloubával do prohlížení soch, odešel kostelník, méně sniv a roztržit, domů povečeřet s rodinou a řádně uzamkl. Diego točil a kousal hněvivě knír a pokyvoval hlavou, jakoby chtěl říci: „Vida, vida — a co teď?“ — Napadaly jej různé prostředky, ale žádný se mu nezdál vhodným. Mohl třeba statnými svými pěstmi vyvrátiti zámky slabých vnitřních dveří, ale byl by jej zadržel mohutný zámek vrat venkovních, anebo neméně pevný, ač menší zámek dveří ze sakristie do ulice. A jaké by to způsobilo pohoršení ve městě, kdyby viděli, že on, klidný občan, vyvrací vrata chrámová, o nic lépe ani hůře než nějaký ničema v komedii? Také mu napadlo, aby volal; snad pracuje kostelník ještě v sakristii a uslyší jej; ale tlumila mu hlas nevysvětlitelná obava, že by ho slyšel bez ohlasu vyznívati ve vysoké klenbě; krom toho bylo ve křiku něco chlapeckého, co se Diegovi protivilo.

Za těchto rozvah uplynulo deset minut trapné úzkosti; konečně nastala rozvaha. Třebas nebyla nutnost, aby přenocoval v chrámě, veselou příhodou, nebylo to také žádnou nehodou či hrozným neštěstím. Ovšem se jistě nebude Diego na posvěceném místě valně baviti, ale za to se tam bude moci vyspati bez obavy, že jej někdo nevhodný vyruší. Nešlo tu o více než o jednu noc, a polovic jí beztoho už uplynulo, jak ohlašovaly na věži hodiny, na kterých odbíjela právě zvolna dvanáctá. Zbývalo v této roční době do svítání sotva pět hodin, které může dobře prospati na lavici, třebas byla tvrdá. Před ranní přijde kostelník otevřít vrata a připravit vše k posvátným obřadům, a pak Diego hajdy ven, a rychle domů položit se pod jemné a čisté přikrývky a spát do jedenácti, a pak vstát a jít se podívat, jak sluší černá sametová mantilla jeho stíhané krásce. To vše kmitlo myslí Diegovou jediným okamžikem. A přilákán světlem, rozhodl se, že vyčká a zajde do kaple Kristovy.

Svíce hořely žlutěji než dříve, a vosk s nich stékal táhlými krůpějemi, které chvílemi padaly a tiše se rozpryskaly na držadlech nosítek pro sochy. Vládlo tam ticho téměř viditelné a hmotné. Diego se posadil do lavice, opíraje hlavu v koutku, který tvořil výstupek zpovědnice, a když sedadlo pod tíhou jeho těla zapraskalo, znělo mu to podivně. Snažil se usnouti, ale nebyl s to, aby zavřel oči a uklidnil se tak, aby usnul. Překážel mu velice úplný klid kaple, klid, který činil i praskot svící nesmírným. Ta tichá atmosféra byla plna věcí nevysvětlitelných a nepochopitelných, které Diego přece pojímal. Utajené vzlyky, sykot šeptaných modliteb, vážné odříkávání zpovědi, žhoucí slzy kajícnosti, tlumené vzdechy poletovaly kolem jako bytosti bez těl, jako molekuly kadidla, dýmajícího vzduchem, jako atomy myrrhy, pálené před oltářem; duše všech, kdož tu prosili o klid či o prominutí, takřka jakoby byly uvězněny v obvodu vysokých zdí kaple. Diego se počal domnívati, že by jej snad méně znepokojoval příšerný hluk pobořeného gotického chrámu, ve kterém by lkal vítr, houkal sýček a krákal havran, než úplný klid tohoto moderního chrámu. A ze všech nápadů, které se ho zmocňovaly, byla nejpodivnější myšlénka, vnukovaná tajemným tichem, že si představoval, že není sám.

Ač se velice vzpíral tak směšné domněnce, nedovedl vypuditi z mysli myšlénku, že je tam někdo, či lépe řečeno, že je tam mnoho lidí, mnoho očí, které se na něho upřeně dívají, mnoho těl kolem něho. Zatřásl hlavou, sáhl si několikráte na čelo, které se mu začínalo rozpalovati, sklonil se znovu do koutka a hleděl usnouti. Ale není přáno balsámu spánku tomu, kdo po něm nejvíce touží; spíše, když ho voláme, abychom uklidnili nemírné napjetí nervů a duševní bouře, před námi prchá. Když zavřel Diego oči, nerozptýlila se jeho nevýslovná úzkost. Zdálo se mu, že slyší jemné zachvívání se v prostoru, tichoučké kroky, neurčitý šepot, chvějivé blábolení, lehký praskot, jemný šustot vzácných látek, záchvěvy vzduchu rozvlněného rukama, které se vztahovaly, aby jej pohladily, či sraženého zbraněmi, které se zvedaly, aby jej poranily. Nemohl to déle snésti. Mimoděk se mu rozevřela víčka, zvednutá prudce svalstvem. Prohlédl.

Sochy stály nehnuty na nosítkách, svíčky klidně svítily. Diego z hluboka oddychl, káraje sama sebe. To by se mu zítra ráno jeho spolustolovníci v kavárně pěkně vysmáli, kdyby se dopustil blahovosti, a pověděl jim, jak podivné symfonie se za pozdní doby noční ozývají v opuštěných kaplích!

Již upokojen rozhlédl se opětně po všech sochách a upoután zahleděl se na sochu Kristovu. Byla mu nejblíže: hleděl na ni k čelu, kdežto ostatní stály k němu

bokem. Pozoroval nejprve roucho a pak vyhublý obličej. A opětně si všiml všednosti celé jeho úpravy a pozoroval překvapující dojem životnosti očí sochy, které byly skleněné jako u utýraného zvířete. Snad že se v nich lomilo zvláštním způsobem světlo svíček, nebo že se v hustém stínu hojného vlasu blýskaly jako hluboké vody — jisto jest, že se v očích těch náhle kmitly jiskry, a že se také zdálo Diegovi, že jsou obestřeny kalným závojem pláče. Ba, byl okamžik, ve kterém překvapenému Diegovi připadalo, že zahlédl, jak se u očních koutků vyhrnulo několik krůpějí na hubené tváře, a že slzy dopadly do černého vousu, a tam uvázly svěží a třpytné jako rosa na pavučině pavouka v polích. Cítil nutkání, aby vstal a prohlédl z blízka ten div; ale ihned uznal, že by byl ničemným hlupákem, kdyby to učinil. Nevěřil ve věci nadpřirozené, a než by dopustil, že Kristus ze dřeva plakal, raději se pokládal za člověka nesmyslného a snílka. Příčinou toho podivného zjevu byly jeho oči, oslepené svícemi a ne skleněné oči sochy. Ale přece poutalo jakési kouzelné oslnění jeho zraky na ty zraky slzavé a jemné. Jakési magnetické zachvění jím otřáslo chladem, a on chtěl upříti pohled jinam; marně. Oči Kristovy jej tak poutaly, a tázaly se ho tak důtklivě, že bylo nutno jim odpověděti. Ubohý Diego! Zde bylo jíti přímo k soše, prohlédnouti si ji z blízka, ohmatati její dřevěný obličej, její skleněné oči a pak se usmáti. Ano, to by bylo moudré, rozumné, to by byl učinil každý člověk se zdravým rozumem o dvanácté v poledne, když byl dobře pojedl a kouřil pak doutník. Ale v této hodině noční, bez večeře uvězněn v osamělém chrámě, ve společnosti Krista, osvětleného svícemi, by asi patrně každý člověk učinil to, co Diego: povstal prudkým pohybem, přešel kolem Krista upíraje oči k zemi, aby se zbavil kouzla jeho očí, a utekl se do vnitř zpovědnice, jejížto dřevěné stěny, prolomené malým otvorem s drobnou mřížkou, se kladly mezi něho a sochy, tvoříce mu jakousi ložnici, tvrdou a úzkou, ale přece v ústraní.

Ale ani když se Diego zahrabal do tohoto útulku, nepřestal se třásti a cítiti hukot ve spáncích a bolestný pocit oběhu krve v mozkových žilách. Jakoby viděl skrze úzkou mřížku, že tragické osoby dramatu Umučení již nejsou na svých nosítkách, ale na zemi, blizoučko u něho, a že klepou na dřevěné stěny jeho úkrytu. Slyšel chřest krunýřův a mečův, tepot dřevců kopí o dlážky, namáhavé a nestejné kročeje, tiché proklínání, cynické rouhání, srdcervoucí vzlyky, deroucí se ze ženských prsou. Také doléhal k němu zvuk polnic a drsných bubnů a časem zadunění něčeho, dopadajícího na zem.

Připadalo mu, jakoby zpíval sbor za spuštěnou oponou, ale tak mistrně, že každý hlas vynikal samostatně z ostatních, aniž by rušil souzvuk. Diego si stiskl hlavu a zakryl si rukama uši; ale náhle přestaly stěny zpovědnice stavěti se mezi jeho zrak a divadlo, které tušil: opona se zvedla a jeviště se objevilo.

Diego nebyl již v kapli, ani ho neosvěcovaly bledé svíce, ale byl na cestě, která, vybíhajíc ze bran věžatého města, vinula se k pahorku a vystupovala po něm až na vrchol. Hlučící množství vlnilo se na pěšině jako pružný had, který se plazí vzhůru; slunce, sálající v zenithu, ale světla mdlého a siného, osvětlovalo neveselé krajinu. Jeho paprsky třpytaly se jako ohněm a krví na zbraních a helmicích, bodcích kopí a orlech, posazených na praporcích centurie římských jezdců, kteří lhostejni a statni řídili bujné své koně a vedli průvod. S obou stran stezky se kupili lidé z města, ženy a ještě více děti, které, v pláči a bědování a chvílemi týrány kohortou, se připojovaly ku středu smutného průvodu.

Střed ten tvořili zamračení biřici, zlí a podivní katané, kteří se hemžili kolem muže, oblečeného nazaretským krojem.

Muž ten, jehožto obličej stěží se rozeznával v hojných a zcuchaných prstencích tmavého jeho vlasu, pokrytého prachem a krví, měl na hlavě korunu ze špičatého trní; na ramenou vlékl kmen obrovského a těžkého kříže, a jeho nohy, bosé a zdrásané, šlapaly s bolestí po kamení cesty. Biřicové jej poháněli, aby zrychlil krok a došel záhy na místo popravy; ten jej bil prudce do boků; onen mu dal hrozný políček, nebo jej rval nemilosrdně za prameny vlasů. Diego pohlížel s hrůzou na katany a vrhl se do shluku, touže oběti pomoci; ale když pozvedl ruku, aby si proklestil cestu a odtrhl je, shledal, že má kolem pěsti otočený velký provaz, který se vinul odsouzenci kolem hrdla. Obrátil zrak na sebe a uhlídal s hrůzou, že jest zevnějškem úplně podoben těm surovým rváčům. Měl jako oni obnažená prsa i plece; kolem pasu měl krátkou sukni ci; z koženého pasu mu visela kabela s kladivem, kleštěmi a zásobou železných hřebů. Chtěl se aspoň zbaviti toho zlořečeného provazu; škubl, ale tím potze odřel zdrásaná ramena odsouzence, který tiše vzlykl.

Průvod šel dále a Diego šel v něm mimoděk jako stéblo, zmítané vlnobitím. Když popošli o několik kroků, klopýtly nohy oběti o ostrý kámen, a odsouzenec, shrocen křížem, klesl na kolena. Diego mu chtěl pomoci, aby vstal; ale provaz mu zase dřel rameno, a odsouzený zase zabědoval.

Pahrbek byl stále strmější, tíha byla stále větší, a on opět zavrávoral a padal, ale zadržel se vzpjatými dlaněmi; a tu, když sklonil hlavu do zadu, shrnuly se zcuchané kučery a objevil ztýraný a uplivaný obličej, něžné rty, zvadlé jako zdeptaný květ, lepý vous, ve dví rozdělený a kadeřavý, bělostné čelo, zbodané trním a oči hluboké jako propast, které pohlížely něžně a klidně. Diego pocítil, jakoby mu protkl srdce ostrý a pronikavý oštěp, a srdce se mu pohnulo a skormoutilo žalem.

„Vstaň a pojď!“ volali katané jazykem cizím, kterému však nicméně Diego rozuměl, a vrhli se na Krista, aby jej zvedli buď volně, nebo násilím. Diego, stržen živoucím tím vírem, rozpřáhl také ruce a chopil se odsouzence po hmatu, jak se ve zmatku tom dalo; ozval se výkřik agonie, dcery Jerusalemské mu odpovídaly křečovitým pláčem, a Diego viděl, že ze spánků Ježíšových crkotá krev, a ucítil v prstech něco jemného, pružného, hladkého: stáčela se kolem nich kadeř, vytržená nad čelem Kristovým.

— — — — — — — — — — — — — — —

Diego se probudil na svém loži, obklopen starostlivými přáteli, kteří u něho bděli a jej ošetřovali od té doby, co jej nalezli bez sebe, jako mrtvého na chladné podlaze kaple nedaleko nosítek.

Již se vracel k životu, a tváře jeho nabývaly barvy a oči svitu a smyslů. Zpamatovával se zvolna, a opíraje

se o polštář, sbíral pomalu v mysli kusé své zpomínky a seřaďoval si je v hlavě.

Vydul prsa volným oddechem a zašeptal:

„To byla úzkost!“

Ale v tom okamžiku zpozoroval něco jemného a hedvábného, jako ženské vlasy, jako něžný květový lupínek, kterého se dotýkal špičkou palce a který mu ovíjel ukazováček.

Oči jeho se vytřeštily a ztrnuly, ústa se pootevřela a jazyk ochromil:

„Ten jemný prsten byla kadeř.“

Družka matinka sestra.

Vypravuje Karel Klostermann.

(Pokračování.)

Nazval ji jménem, mně úplně nepovědomým, ale tomu jsem se nedivil: té doby jsem tak zřídka přicházel do Sušice, že bylo mnoho jmen mně neznámých.

Tlačenice po chodníku; co chvíle nás od ní vzdálil protivný proud, obklopila ji vřava, tak že jsme jí neviděli; ale jí také ta vřava bránila postupovat, tak že pojednou jsme stáli podle ní, skoro se jí dotýkajíce. Byl bych jí mohl pohlédnout v obličej, jen se trochu nahnout, ale připadlo mi, že by to bylo neskromné, drzé, že by mi mohla zazlíti. Uchopil jsem druha za rameno a táhl jsem ho ku předu — několik kroků, a pak se obrátíme, jako bychom se procházeli bez cíle.

Než, v tom okamžiku ona sama se obrátila, chtíc bezpochyby se vyhnouti skupině venkovanů, zevlujících, zastupujících chodník; ustoupil jsem o krok, naše oči se setkaly.

Můj Bože! Mařenka stála přede mnou, Mařenka, jak jsem ji vídával, jen že vyspělá, stokrát krásnější než tehda. Líce jako v rámci tmavokaštanových vlasů, dlouhé řasy lemovaly oči, nad nimiž se pnuly na mramorovém čele černé brvy jako dvojice rozkošných oblouků; lehýnce se rděly líce, a za rty, za korálovými, zaleskla se zoubků běl, jak se zlehka usmála, chtějíc se nám vyhnouti.

Myslím, že výraz mého obličeje nebyl příliš duchaplný v tomto okamžiku, kdy, nevěda co činit, jsem pustil na rychlo rámě svého průvodce a smeknuv klobouk, pozdravil: „Ruku líbám, milostivá paní!“

Pohlédla na mne ještě jednou, pokyvla hlavou na poděkování, a tu se stalo, čeho bych se nikdy nebyl nadál: poznala mne! Och, poznala a projevila z toho na místě a bez okolků srdečnou a nelíčenou radost.

„Je-li možná!“ zvolala, podávajíc mi nenuceně krásnou svoji ručku, jíž ovšem kryla černá rukavička; „je-li možná! to jste vy, Karlíčku — pardon, pane *** . . . ach, nemyslete si, že ty knírky vás do té míry změnily, abych vás nepoznala . . .“

A vyšlo z krásných úst několik velmi lichotivých poklon v příčině mého zevnějšku, které ačkoliv, nebo snad právě proto, že jsem nebyl nikdy samolibým, tehda samou radostí vehnaly mi krev do tváří.

Pak, požádavši mě, abych ji doprovodil domů, způsobila, že jsem se bez okolků odtrhl od svého kollegy, jehož jsem podle nechal stát, ani se s ním nedomluviv v příčině času a místa, kde bychom se později sešli. Nebydlela daleko, a přece, co mi toho napovídala za těch málo minut, po které jsem kráčel po jejím boku, hrd jako rytíř, jenž směl doprovázeti svou vévodkyni. Jako proud z rajských končin šuměl mi do uší sladký hlahol jejího hlasu. A jakous jemnou, unylou melancholii vyznívaly ty řeči, mluvící o ztraceném, zahrabaném mládí, o opuštěném životě vdovském. Vida ji v nejkrásnějším rozkvětě, soudě z jejího elegantního zevnějšku, že nouze se jí netkla, těšil jsem se v duchu, že není tak zle, že ten osud lze snášeti, že trochu sentimentality jí sluší výborně, číníc ji dvojnásob zajímavou — nicméně bylo ve slovech i v tónĕ tolik opravdovosti, že zachvěly se ohlasem struny mého srdce.

„Vy budete věčně mladou,“ pravil jsem všecek zanícen. Banálnost tato byla míněna do opravdy.

„Žádných poklon, příteli!“ odvětila, rozmile mě kárajíc; „mládí a mládí je rozdíl. Kdo svět zkusil, kdo ledačíms prošel, není více mlád, třeba mu nebylo mnoho let. Vy jste o deset let mladší, než já.“

Té chvíle bych byl chtěl být o dvacet let starším, abych jí imponoval, abych jí mohl říci, že i já jsem zažil, zkusil, poznal svět a lidi.

Když jsme se zastavili u domu, kde bydlila, tázala se mne, pozdržím-li se déle v Sušici.

„Snad do zejtřka,“ odpověděl jsem.

„To je málo. Chcete-li mě přesvědčit, že naše shledání vás těší, jak mi tvrdíte, zůstanete tu déle; však víte, že druhy z mládí nejvýše ceníme. Dnes odpoledne vás čekám na jisto; Pánbůh mi vás poslal . . . budu vám vypravovat . . . o sobě . . . viďte, že se nebudete nudit, uslyšíte-li něco ode mne, vždyť jsme bývali tak dobří kamarádi v dobách dětství, a těmi zůstaneme, viďte?“

„Vy jste tak svrchovaně laskava, milostivá paní,“ blábolil jsem, „že věru . . . nezasluhuji té cti a té neobyčejně milé paměti . . .“

„Ale, Karlíčku . . . kdo by tak mluvil na vašem místě? . . . vidíte, já vám prosté říkám po starém zvyku . . buďte tak hodný, čiňte se mnou právě tak, pusťte tu milostivou paní . . . zanechte všech poklon . . .“

„Do smrti se neodvážím . . .“

„Já vás za to prosím . . však mi to uděláte k vůli. Já vás znám: kdybych dnes projevila přání, abyste se pro nějaký můj vrtoch zase přebrodil Otavou, vím, že byste neváhal, jako tenkrát, pamatujete se, když jste ztratil boty a kabát . . .“

„Nepochybujte . . .“

Dala se do srdečného smíchu a já jsem se smál rovněž.

„Vidíte, že jsem nezapomněla,“ pravila po chvilce; „přesvědčím vás o tom! Na shledanou tedy, a o vašem odjezdě si pohovoříme u nás.“

Podala mi ručku; mně bylo, že mi nelze více pustiti tu milou, teplou, měkkou ručku, s níž byla stáhla rukavici. Usmála se na mne; mně se zavířilo v hlavě, teplem a blahem duše tála . . .

Zmizela v průjezdě, já jsem se nehýbal s místa, dívaje se za ní, dýchaje s rozkoší ve vonném ovzduší, jež po sobě zůstavila. Co se to se mnou dělo? otevřelo se mi nebe? . . . byl jsem to já? . . . nebyl to sen? luzný přelud, vidina, jež sobě rovné neměla? . . .

Roj chodců a pestré ty pošumavské typy mihaly se mimo mne jako přelétavé myšlénky a představy, jež zanikají, jakmile se zrodily, jež nestiháme, při nichž netrváme.

Nevím, jakou dobu jsem tu stál a jak dlouho bych snad byl ještě zůstal; byl jsem hypnotisovaný, magnetisovaný, jako ztrnulý. Jakýs sedláček se ubíral mimo; jda svou cestou, pokuřoval si: baf čpavého tabákového dýmu, jenž zabloudil pod můj nos, sejmul se mne hypnotickou ztrnulost a přivedl mne k sobě. Vzchopil jsem se, zdlouhavě noha za nohou se pošinula . . .

Ubíral jsem se, nevěda kam. Bylo mi to jedno — na veškerém milém božím světě nebylo místečka, kde bych tehda nebyl býval svrchovaně blaženým. — „Dnes ještě, za málo hodin, za malou píďku času ji uzříš opět, pokocháš se jejím pohledem, dotkneš se té jemné ručky, jíž dosud cítíš v prstech svýeb, dýchat budeš vonný dech, jímž ona dýše!“ volal, jásal mocný hlas v nitru. —

„A zblázníš se!“ dodal jiný, slabounký, tichounký, ale přece si chvilkami zjednal sluch . . . malinká kapka pelyňku v to moře slasti a štěstí.

Zdlouhavě se vlekly hodiny; čas, jenž jindy mívá tolik na spěch, zdál se mi býti přimrazen — ale konečně: Byl jsem u ní! Seděla na pohovce v lesklé své kráse a rozhovořila se: hlas její zněl mi do uší jako zvuk stříbrných zvonků. Byl jsem ze začátku velmi nesmělý, jedva promluvit jsem se odvážil; avšak záhy se mi rozvázal jazyk, a hovořil jsem bez ostýchání, a slovo dalo slovo, řeč přivedla řeč. Není možná, aby samolibost mě byla tou měrou oslepila, že bych se byl klamal: ze všeho jejího sobě vedení, ze všech řečí, jež pronášela, bylo zřejmo, že mě ráda viděla, ráda poslouchala; byl jsem jí za tento mi projevený interes svrchovaně vděčným; zdálo se mi, že teplá vláha padala na duše suchopar.

Smála se, laškovala se mnou, ba zadováděla si, avšak chvílemi jakoby mráčky byly letěly přes jasné čelo; prohodila trpké slovo, zamyslila se, ba pronášela ob čas dosti dlouhé řeči, jež vyznívaly velmi sentimentálně, a ty měly na mojí prostou duši takový účinek, že jsem měknul jako sníh na horských firnech, do něhož zaduje teplý föhn.

„Vidíte, jsem sama, sama,“ pravila, „pranikoho nemám! Bůh buď pochválen, že jsem vás našla. Nezapomněla jsem, že jste mě míval vždycky rád, vám si postěžuji . . Znáte ještě to zde?“

Ukázala mi uschlou, vybledlou kytici, jíž vyňala z kterés krabice z mahagonového dřeva, stříbrem kované, a tvrdila, že je to táž, kterou jsem jí tehda přinesl z protějšího břehu Otavy; byl jsem dojat do těch hlubin své duše, ani mi nenapadlo, že by to mohly býti jiné květiny. Můj ty Bože! ona je měla dosud, ona jich nepohodila . . . a já? . . . já jsem si na ni nevzpomněl tolik roků! — Věru, na kolenou bych jí měl prosit za odpuštění, upřímně bych se jí měl vyznat, jaký jsem podlý nevděčník — přišla mi ta myšlénka, ale já jsem ji přece neprovedl.

Pravila mi také, že se jí zdá, jakobych byl jejím synem; na důkaz toho mě políbila.

Zardít by se člověk měl při tom vyznání, ale venkoncem uváženo, že člověk dvacetiletý není z kamene, políbil jsem ji také, a, přiznám se bez mučení, měl jsem docela jiný pocit, než když jsem líbal matku.

Nepochybuji, že se toho dohodla, neboť mi pohrozila růžovým prstíčkem a řekla přísně: „Hodným být!“

Než jsem odcházel, musil jsem slíbiti, že nazejtří jistě zase přijdu. Tento slib mě nestál nejmenšího boje.

Večer jsem se sešel s kollegy, také s oním, jehož jsem toho rána tak zrádně opustil. Měl jsem hlavu plnou jiných myšlének, a rozpustilá veselost, jež vládla onoho večera v kruhu mladých lidí, se mi svrchovaně protivovala. Mladí páni věděli, kde jsem trávil velkou část odpoledne, a dobírali si mě trochu. Nechal jsem je mluvit a myslil jsem si: Mluví z vás závist! — Na jejich málo diskretní otázky, co jsem dělal u paní Korecké, a co mi říkala, odpovídal jsem prostě: „Jsme staří známí z dětských let; jsem paní Korecké velmi povděčen, že si na mne ráčila vzpomenout. Hovořili jsme a pil jsem tam kávu.“

„A sami dva?“ prohodil jeden. „Neobjevil se tam taky pan Šantroka?“

„Kdo je pan Šantroka?“ táži se, a něco jakoby mě bylo bodlo; vzpomněl jsem si teprv nyní na to, čeho už ráno se byl dotkl kollega, s nímž jsem sledoval paní Koreckou.

„Nu, nový berní: vždyť už jsou jako svoji.“

Studený pot mi vyskočil na čele; bylo mi, jakoby smrt se mne byla dotkla.

V kruhu smích a velmi kousavé poznámky. Ach, milostivá paní, ty trpké výčitky, ten výkřik nevýslovného bolu kdybyste byla mohla slyšet, jejž vydalo mé srdce v této trapné chvíli! Proč jste mne přivábila k sobě? Proč jste laskavě ke mně mluvila? Vždyť přece víte, jak jste krásná, jak není možná se k vám přiblížit, aniž by člověk k vám nezahořel láskou! — Což pak nejsem na světě nic jiného, než bídná nemodlenka, kterou světlo svévolně láká, aby jí křídla spálilo, zlou smrtí ji zahladilo?

Seznal jsem z těch řečí ještě, že pan Šantroka je trochu neobyčejný berní; lidé nechápali, proč vlastně slouží, neboť podobalo se v pravdě, že vybírá daně, vede berní seznamy, výkazy a účty jedině pro svoji zábavu, a taková zábava se zdála býti ovšem rázu poněkud podivínského. Pan Šantroka byl bohatý člověk; říkalo se, že má velikánské soukromé jmění; při tom nebyl skrblík, ba naopak, jevil různé panské choutky, držel si ekypáži, najal si honbu, pil drahá vína, jídal, co bylo dobrého a drahého, a utrácel více peněz, než každý z vůkolních baronů, a to je slovo. Mladý nebyl, čemu se říká hezký muž, také ne, o eleganci v oděvu nestál a duchem nijak neslynul; mladí páni vypravovali o něm různé anekdoty, nijak tomu nenadsvědčující, že by Musy mu byly stály kmotrami.

„Klanějí se jeho mamonu,“ pravil jeden; „kdyby toho nebylo, vyhostili by ho z každé společnosti už pro jeho právě tak pitomý jako třeskný smích.“

„A co se vlastně paní Korecké na něm líbí?“ tázal jsem se velmi nesměle, obávaje se, aby mi nečetli na očích, co se dálo v mém nitru.

„Nu, snad jeho ekypáže,“ prohodil jeden.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Doba písně.

Báseň T. B. Aldriche. Přel. Ant. Klášterský.

Na třešni, kde plá květů vděk,
čermáku čilý, pěj a pěj,
svým trylkem, kouzlem pomlček
máj, jenž tě slyší, upoutej!

Neb, co se ztrácíš ve svůj ples,
ty lehký pěvče, v písně taj
chce léto prchnout ještě dnes
a nechat chce ti pustý kraj.

A šumné zlato v října den,
ni slunce, měsíc, hvězdy hled
již nedá vzruch ten, v kterém jen
je radostí tak sladkou pět!

Tak pravil básník — neměl víc
ten drahý čas, jejž mládí zvem' —
když kráčel chladným větrům vstříc
se srdcem prázdným, němým rtem.

Drašar.

Březiny v Poličsku jsou osada daleko roztroušená po svazích vymýtěných a v údolí na pobřeží Švarcavy či Svratky. Již jména rozličných dílů obce „Dolanky“, „Zlomy“, „U vodárny“, „Pod kopcem“, „V chalupách“, „V Lísku“ svědčí tomu, že vesnice pohledu jednotného nepodává. Březiny, jež mají jméno od světlých míst v blízkých, jinak temných lesích se vyskytujících, povstaly prý po válce třicetileté, když osady jindy tu trvající, Bezděkov, Desná, Šonava nadobro v bouřlivých časech zmizely. Nová obec rozšíření své hlavně děkuje hamrům a sklárnám, které okolní vrchnosti, Rychmburská a Jimramovská, tu zakládaly a po nichž dnešního dne není ovšem již ani památky. Jen jména „Kaliště“, Sklenářka“, „u Hamrů“, „v Domě“ (obydlí bývalé hutních úředníků) připomínají čas, kdy živá průmyslnost proudila obcí nyní tak tichou a zapomenutou.

Jest den červnový, chladný, zamračený; dostoupili jsme výše nad Březinami a již sestupujeme k osadě široko roztroušené, v níž jen na málo místech několik stavení jest v souvislosti. Sotva že jsme temena kopce dostihli, již uzřeli jsme v dáli za Březinami skupinu ohromných, temných skal, jichž je devatero, že jen dvě nejvyšší chodci jsou nápadny. Jsou to „Perničky Milovské“ či lépe „Černé Skály“, které vší okolní tiché krajině krutou vysostí zdají se panovati, kdežto hluboké lesy jakoby zádumčivě na ni se usmívaly. Skalní ti velikáni ovšem nejdříve mysl upoutají a teprve, když jim oko uvyklo, vrací se zájem k osadě roztýlené. — I ptáme se po památnostech Březin, vzniku jména jejich, vyhlížíme světlá místa v lesích, pozorujeme slušnou dvoutřídní školu, stavení řečené „v Domě“, všímáme si dřevěných štítů staveníček i všemi směry ze školy spěchajících dětí, které na zádech místo známé školní brašny mají dřevěný truhlík řemeny upevněný. Konečně i ladná, rozmarná Svratka oko naše přivábí a při líbezném jejím břehu místo ohrazené nízkou, bílou zdí. Dovídáme se, že jest to hřbitůvek obce Březin.

„Je tam pohřben taky jeden český spisovatel,“ vypravují nám průvodčí. „žil tu v Březinách, s nikým neobcoval a říkali mu „bláznivý Drašar“, poněvadž, ač jinak lidí se stranil, přece přísloví, říkadla a věci takové sbíral a po nich mezi nimi se vyptával.“ — Tedy za to „bláznivý Drašar“! Vyptáváme se dále. „On se ten pán vlastně ani tak nejmenoval, však je jméno jeho pravé na desce, kterou mu zasadili Poličtí, když tu tehdy slavnost byla,“ praví průvodčí a zvědavost naši ještě zvyšují. Spěcháme s prohlídkou roztroušených Březin, jen abychom se již u bílé nízké zdi opodál vesnice octli. — Jest to místo velmi puvabné; jen o několik kroků dále šplonná Svratka mezi olšemi a buky a za ní zelenají se již hvozdy moravské. Připadá nám ihned, že prostora hřbitůvku jest urvána lesu; a když odstraněn zámek visací i břevno, jež zatarasují černá vrátka, vidíme, že jsme se neklamali, jeť půda mezi rovy mechovitá a všecka poseta nejkrásnějšími bílými květy jahodími! Hřbitov jest malý, rovy nízké, pomníků tu takměř není — ale krásno a klidno je tu. Rovy pokrývají hvězdovité květy jahodí a z blízka šumějí sem lesy a zpívají průhledné vlny Svratky.

Ohlížíme se po hrobu „bláznivého Drašara“ a po desce, která má nám podati vysvětlení. Spatřujeme ji ve zdi blízko černých vrátek; je bílá, mramorová a zlaté litery praví, že odpočívá tu Josef V. Justýn Michl, spisovatel český, jenž zemřel roku 1861, a že desku tuto pamětní věnoval mu spolek divadelních ochotníků „Tyl“ v Poličce. Tedy „bláznivý Drašar“ jmenoval se vlastně Josef V. Justýn Michl, — namáháme stále mozek svůj, jaksi temně tane nám na mysli, že o Michlovi vypráví již Jungmannova historie literatury a že byl knězem — ale nijak nelze nám srovnati s údajem tím konec života jeho v osamělých, z většiny helvetských Březinách! Teprve zevrubné poptávky a přehlídka všech zpráv (žel skrovných!) podávají nám vysvětlení.

Druhé vydání Jungmannovy Historie literatury české sáhající do roku 1846, zaznamenává o Josefu V. Justýnu Michlovi, že narodil se roku 1810 v Poličce, studoval hlavně v Litomyšli, vstoupil do řádu piaristského tamtéž a po deseti letech (1841) posvěcen byl na kněžství. Byl učitelem do roku 1849 na národních školách mnohých českých a moravských měst, pro jejichž žactvo i některé učebnice složil. Kromě toho zabýval se jazykozpytem, sepsal „Soustavu jazyka českého“, „Úplný literaturní letopis“ a „Slovo o českých včenicech“, přispíval do „Květů“, „Včely“, Jindy a nyní“ a do Časopisu musejního. Slovník naučný Kobrův, otiskuje při jméně Michlově tyto zprávy, dodává, že později z církve katolické přestoupil k protestantismu a zemřel roku 1861. V seznamu pseudonymů českých spisovatelů jméno „Drašar“ vyznačeno jako název, který si přikládal Josef V. Justýn Michl. Tolik praví zprávy tištěné.

Nyní ještě něco z podání ústních. Drašarové vyskytovali se na Poličsku zhusta; tak v urbáři veliké vesnice Korouhve již roku 1592 zaznamenáni jsou. Někteří čle-

*

nové staré té selské rodiny přestěhovali se pak i do Poličky, zde stavení získali, kdež „u Drašarů“ se i tenkráte říkalo, když získala je rodina Michlova. Ba i Michlům přezdíváno vytrvale „Drašarů“, takže pseudonym spisovatele-piaristy byl jaksi i druhým a užívanějším jeho jménem rodinným. Podnes se Michlovům v Poličsku Drašarové říká, ba i na staré služebnictvo rodinné jméno to se přenáší.

O Drašařích vypravoval nám hlavně ctihodný stařeček v městečku Bystrém, jakýsi lidový historiograf — své obce a dodal, že spisovatel Michl byl člověk velmi nešťastný. Již jako kněz zamiloval si prý dívku, chtěl vystoupiti z církve, vzíti si dívku za manželku, aby dostál slovu, „ale kněži dáli mu tuze zle a nechtěli na to dopustit, proto on zanevřel na svět“.

Takové historie o nešťastných láskách kněží si ostatně lid rád vymýšlí. Jisto jest, že „Drašar“ nebyl šťasten, že usadil se v Březině, a sbíral tu pilně a zaznamenával, co z lidového duševního života zaznamenati se dalo, a za svou práci odměněn byl názvem „bláznivý“. — Za to se mu teď na tichém hřbitůvku březinském tak neskonale klidně spí. Teréza Nováková.

— Z nově vyšlých knih zaznamenáváme: Nákladem Jana Otty: „Obnovené obrazy“. Novelly Julia Zeyera. — „Písně života“. Od A. E. Mužíka. — Ve Sborníku poesie světové „Výbor básní Hermanna Lingga“ překladem Jaroslava Vrchlického. — „Olivier“. Od F. Coppée, překladem Ant. Váni. — Od Ant. Klášterského vydán nový svazek básní „Srdce i duše“ a od Dra. Jiřího Gutha „Causerie z cest“ nákladem Šimáčkovým.

— Koncem loňského a začátkem letošního roku vyšlo několik knih o nebi a pekle a zvláště o posledním. Největší pozornost v kruzích tímto druhem literatury se zabývajících vzbudilo dílo professora St. Georgea Mivarta, vynikajícího katolického theologa, nazvané „Blaženost v pekle“.

Podle učení starší a přísnější církve není peklo pouze pro hříšníky vzdorující božským přikázáním, ale také pro jiné, kteří bez vlastní viny nemohli vyplniti ještě podmínky nutné ku spáse duše. Professor Mivart tvrdí, že tato třída lidských bytostí těší se jistému štěstí a že jejich bída záleží pouze v postrádání nejvyšší blaženosti nebeské. Rozumí se, že tento náhled byl záhy jinými theology vyvrácen. Slovem, peklo je peklo a, kdyby tam padl jen paprslek klidu a štěstí, přestalo by býti peklem.

Přišla také americká literátka s dramatem, které líčí peklo v jiném světle, než jaké vydává sirnatý plapol. Vystupuje tu muž mluvící ve snu s některými ze svých předků. Jeden z nich se mu bez obalu přiznává, že je v pekle. Takového však místa zatracení nebo blaženosti, jak si je lidé představují, že není. Peklem jeho jest, že ho na tom celém posmrtném světě, — ale nicoucího nic nezajímá. Nic ho netěší, nemá ctižádosti, nezná zábavy, nemá vášní, po ničem netouží. Mohl by jíti do nebe, kdyby zrovna chtěl, ale on nechce, nudí ho to.

Jiný spisovatel líčí „společenský život“ v nebi. Kluby, pikniky, hry jsou prý tam zrovna tak na denním pořádku jako ve vybrané společnosti světské.

Netřeba se ani zmiňovati o množství knih a článků spiritistických, vycházejících hlavně v Anglii a Americe, a líčících posmrtný život tak, jakoby to byl výlet do Švýcar. Spisy tohoto druhu prodávají se po tisících a tisících. Lidstvo z nich sotva zmoudří.

— Podle zprávy londýnského „Athenaea“ skládá německý císař — operettu, jejíž textová látka vzata jest z pověsti o „Wielandu kováři“. Wagner zabýval se jednou touto látkou a napsal již celý scenář, ale došel k úsudku, že se předmět ten k hudebnímu spracování nehodí. Co nepodařilo se Wagnerovi, podaří se snad německému císaři.

— Munkacsy padl u Maďarů v nemilost. Namaloval na svém velkém obraze pro budapešťskou sněmovnu Arpada s oholenou bradou a sedícího na ohromném válečném komoni. Zatím však známo jest, jak praví rozzuření kritikové, každému školáku, že maďarští šlechtici oné doby byli vousati a jezdili na malých stepních koníčích. Munkacsy namaloval prý nevolníka na francouzském koni a tak přijde obraz místo do sněmovny někam do musea, jako kuriosita.

Drobnosti.

— Bída v Londýně je skutečně úžasná, ne mezi chudinou — kdož pak by si toho všimnul — ale mezi lidmi, kteří mají právo slušně žít. List „Daily News“ pohnut všeobecným steskem na drahotu živobytí předložil svým čtenářům otázku: „Jak možno spořit?“ Mezi jinými odpověděla tu mladá hospodyně líčící hrozný boj o život, který vedla po celý rok s hrdinnou vytrvalostí. Z jejího líčení vychází na jevo, že se jí a jejímu muži nepodařilo udržeti duši a tělo pohromadě s bídným důchodem 40.000 zlatých ročně. Přes neuvěřitelné utrhování si od úst byli v prvním roce svého manželství nuceni překročiti svůj rozpočet o maličkost 80.000 zl. Tato mladá hospodyňka dokládá své mučenické strádání ciframi. Na oblek spotřeboval mladý párek jen 10.000 zl. A takových ubožáků jest v Londýně tolik!

— Obyvatelů dle nejnovějšího sčítání v okrouhlém počtu mají: Londýn 4,211.000. — Paříž 2,447.000. — Berlín 1,579.000. — Vídeň 1,364.000. — Petrohrad 929.000. — Brussel 471.000. — Madrid 470.000. — Kodaň 375.000. — Stockholm 250.000. — Athény 107.000. — Pékin 1,650.000. — Tokio 1,552.000. — Bombay 800.000. — Teheran 200.000. — Kairo 375.000. — New York 1,515.000. — Rio Janeiro 500.000.

— Námořním lovem živí se ve Francii 80.000 rybářů i vyloví se ročně za 90 milionů franků ryb. V Anglii jest 120.000 rybářů a lov vynáší 300 milionů franků. Skandinavci vytěží z moře ročně 130 milionů, Rusové 100 milionů a severní Američané půl miliardy franků.

Knihy redakci zaslané.

Kytky aster. Básně Jar. Vrchlického. Nákladem J. Otty.

Malý Brehm. Vylíčení života a vlastností zvířat. Sešit 14—19. Nákladem I. L. Kobra.

Malebné cesty po Praze. Píše E. Herold. Illustruje V. Oliva. Sešit 14—15. Nákladem F. Topiče.

Zpěvník Jana Buriana. Báseň Svatopluka Čecha. Nákladem F. Topiče.

Sebraných spisů Jana Nerudy. Sešit 77—82. Nákladem F. Topiče.

Sebraných spisů V. Beneše-Třebízského. (Nové laciné vydání.) Sešit 63—66. Nákladem F. Topiče.

Mythy. Básně Jaroslava Vrchlického. (Třetí vydání.) Nákladem J. Otty.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek.** — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček“**.

ROČNÍK XXIII. 20. ŘÍJNA 1894. ČÍSLO 3

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Petrohrad.

Z Mickiewiczovy „Tryzny“ (Dziady). Ukázka překladu Jaroslava Vrchlického.

(Pokračování.)

III.

Předměstí sídelního města.

Již residence z dálky zřejma! Stojí
paláců skvostných dlouhý řad a mnohý
po pyšné, velké cesty straně dvojí.
Tu kaple s křížem, kopulí, jak stohy
pod slamou v sněhu trčí kol soch šiky,
tam korintických sloupů štíhlé dříky,
dům s plochou střechou, vlaský palác letní,
tu žaponští zas kioskové četní,
tam zdi z klassických časů Kateřinv
na klassické si hrají zříceniny.
Tu různých slohů, různých tvarů domy
jak z různých končin země zvěř se krčí
za ploty železnými, řadem trčí
v své kleci každý. Málo povědomý
jich domácí sloh, stavba, jejich hlavy
to výmysl jest, jejich rozmar hravý.
Ký zázrak, tolik domů tady svésti,
směs balvanů — ve bláta stoky snésti!
Na divadlo kdys za Caesarů doby
řek zlata bylo třeba:*) na předměstí
zde aby cara podlí mohli robi
své rozkošnické psince vztyčit k nebi,
slz našich, krve moře zapotřebí.

Skal takých spousty, obelisky vztyčit,
co třeba nevinných tu vyhnat, zničit,
co třeba spiknutí zde vymysliti,
co našich krajů okrást, zpustošiti!
Až krví Litvy, pláčem Ukrajiny,
až zlatem Polsky vše tu zakoupeno,
čím s Paříží se chlubí Londýn stinný,
po modě by to bylo vyfintěno,
šampaňským zmyta dlažba u buffetů
a vydupáno kroky menuetů.

Zde pusto nyní. Dvůr na zimu v městě:
i dvorské mouchy táhnouce za vůní
své carské mrchy, teď se v městě sluní.
Zde vítr tančí pouze na tvé cestě.
Car v městě, za ním v městě šlechta celá.
Tam kibitka též letí. Sněžno bylo.
s orlojů městských dvanáctá již hřměla
a slunce k západu se nachýlilo.*)
Báň nebes otevřená přeširoko,
bez chmurky čistá. bledá, ticha, snivá,
bez barvy průhledná zde odpočívá
jak umrlého chodce němé oko

Před námi město! Nade městem vzhůru
se divně tyčí jak nebeské hrady
zdi sloupy, chodby a pavlány v chmuru
jak babylonské visuté ty sady:
Z dvou set tisíců komínů dým to je,
jenž hustý přímo se jak sloupy chýlí,
zde kararský jak mramor svítí bílý,
tam jiskrami plá rubínův jak roje;
ve výši kloní se a v chodby kroutí,
v oblouky roste, padá a se hroutí,
stěn vidiny i střech tak kouzlí zraku:
jak ono město, které vzniká náhle
z vod čistých středomoří na oblaku
neb v parách na lybické poušti sprahlé
poutníka oko vábí z dálky k sobě,
vždy stojí a vždy mizí v téže době.**)
Již sňat je řetěz, bránu otvírají,
jí třesou, ptají se — a průchod dají.

IV.

Petrohrad.

Za italských a řeckých časů dávných
lid stavěl si pod chrámy bohů byty
u zřídel nymf, ve starých hájích slavných.
před vrahy chránival se, kde hor štíty.

*) Řek zlata bylo třeba. Tato slova řekl král Gothův uzřev poprvé římské kolosseum.

*) S orlojů městských dvanáctá již hřměla atd. V Petrohradě za dnů zimních začíná se již kolem 3. hodiny smrákati.

**) Vždy stojí a vždy mizí v téže době. Dýmy měst severních za mrazů v podivných tvarech fantastických po nebi se vznášejíce, tvoří zjev podobný francouzskému mirage, kterým zaváděni bývají plavci na moři i cestující v pustinách arabských. Tato fata morgana objevuje se

Tak Athény, Řím, Sparta zbudovány.
V gotickém věku pod barona věží,
jež celé okolí v dál chrání, střeží,
se tiskly chaty k valům z každé strany,
neb hlídajíce valnou, splavnou řeku
pozvolna rostly v města řadem věků.
Ta všecka města jakás božství vznesla,
od pánů vznikla nebo od řemesla.

Však Petrohradu jaký původ jesti?
Jak přišlo v mysl slávským, sterým rodům
v kout poslední a nejzazší všech vlézti,
v kout, sotva Čudům urván, moře brodům?*)
Zem nedá chleba, ovoce tu žádné,
sníh s blátem vichr přináší tu vždycky,
buď horoucí tu nebe nebo chladné,
jak tyranův je rozmar despotický!
Lid nechtěl tak, však v močálů těch věnci
car oblíbil si dlít a tak již staví
ne lidu město — sobě residenci.
Své vůle všemoc zjevil tak car pravý.

Do písčin hlubokých, do bláta slapů
on kázal vrazit statisíce kolů,
tam vdeptat těla statisíců chlapů
na kolech, tělech selských v tomto dolu
položil základ, nové pokolení
vpřáh' v káry, lodě, vozy, aby vezlo
sem balvany a kmeny bez prodlení
z dna moře, z pouští,**) kde vlá jeho žezlo.

Pařížská náměstí tu řadem stojí,
jak vzpomněl Paříž. Zřel Amsterodamy,
hned vpustil vodu, kolem kanál samý.
On slyšel, Řím že paláci se rojí,
paláce stojí. Benátky mu kynou,
jež půl jsou v zemi, půl se v moře noří,
jak luzná sirena na vodě plynou,
jej dojaly, již rázem doma tvoří
kanály, které blatná dělí lada,
již mosty tu, pod nimi gondol řada.
Má Benátky tak, Paříž, Londýn celý —
až na jich plavby krásu, půvab skvělý.
Vím, architekti přísloví že mají:
moh' lidskou rukou Řím z ničeho vstáti,
že Benátky se dílem bohů zdají,
však řeknou všichni, Petrohrad kdo znají:
jen satani jej mohli zbudovati.

Až k řece ulice tu všecky tíhly,
tak širé, dlouhé, úvaly jak v horách,
ohromné domy, kámen tu, tam cihly,
na hlíně mramor, hlína na mramorách,
a všecbny stejně střechy tu a stěny
jak vojáků šik nově vystrojený.
Na domech oči písmo štítů zhlídly,
směs různých písmen, jazyků tě, troudí
jak u Babelu zrak i sluch zde bloudí.
Čteš: *Tady Achmet kirgizský chán bydlí,*
senátor, polských věcí první hlava.
A jinde nápis: *Zde monsieur Žoko,*
pařížským přízvukem on lekce dává,
je dvorský kuchtík, kořalen direktor,
v orkestru bas a při tom škol inspektor.
A jinde: *Vlach tu, Piacere Gioco,*
uzenky robil dámám ode dvora,
teď velký, dívčí ústav otevírá.
Tu pastor Diener bydlí, kavalíra
v něm carských mnohých řádů oko zírá,
jenž s kazatelny umí hlásat shora,
že car je papež mocí božských ramen,
pán svědomí a víry, spásy pramen,
jenž vzývá všecky bratry kalvinisty
a sociniany, anabaptisty,
by, jak to velí imperator ruský
a jeho věrný spojenec, král pruský,
přijali jedné víry přesvědčení,
*se všickni sešli v jednom shromáždění.**)
Tu „*dámské šaty*“, tam se „*noty*“ rojí,
tam *dětské hračky*, onde „*knuty*“ stojí.

V ulicích vozy, bryčky v jednom mžiku,
ač velké jsou a bystře k předu letí,
na saních bez hluku zříš ujížděti,
jak z mlh obrazy v boudě kouzelníků.
Na anglickém kozlíku sedí kočí,
je bradatý, má jíní kolem očí,
na vousu, šatu, vesel bičem mává.
Druž chlapců před ním koňmo letí hravá,
jsou v kožešinách, děti Boreaše,
jak letí, hvizdnou a lid prchá plaše,
před kočím saní malých prchá řada
jak před korábem bílých kachen stáda.
Tu lidé běží, mráz je žene chladný,
zrak přivřený, tvář bledostí svou děsí,
nestane nikdo, nehovoří žádný,
jen zuby jektá každý, ruce mne si.
Z úst každého se hustá pára nese
jak šedý sloup se dlouhá šerá třese.
To lidstvo jak zříš dýmem dýchající,
mníš, komíny to chodí po ulici.**)
Po stranách toho davu, který v běhu,
zříš vážně dvojí ubírat se řadu,

buď jako město neb vesnice, nebo jezero nebo oasa; všecky předměty lze viděti velice ostře, ale nelze přiblížiti se k nim, jelikož vždy jsou v stejné vzdálenosti od chodce a na konci pak unikají.

*) *Kout, sotva Čudům urván, moře brodum.* Finové, zváni rusky Čudy neb Čuchonci, obývali na bahnitém pobřeží Něvy, na místech, kde byl pak založen Petrohrad.

**) *Z dna moře* atd. U mnohých historiků lze se dočís i popisy o založení a vystavění Petrohradu. Je známo, že obyvatelstvo bylo násilím do tohoto města sháněno a že jich více než 100.000 mezi stavbou zhynulo. Granit a mramor svážen po moři z končin dalekých.

*) *Se všickni sešli v jednom shromáždění.* Náboženská vyznání, která se odloučila od církve katolické, bývají z pravidla na Rusi chráněna. Předně proto, že přívrženci těchto vyznání snadno víru řeckou přijímají za příkladem německých princezen a princů a pak že jsou pastorové nejlepšími podporami despotismu, vštěpujíce lidu slepé poslušenství ku vládě světské, předem ve věcech svědomí, v kterých katolíci se k rozbodnutí církve odvolávají. Jeť známo, že vyznání augšpurské i ženevské na rozkaz pruského krále v jedinou církev se sloučila.

**) *Mníš, komíny to chodí po ulici.* Páru z úst v tuhých mrazech vycházející lze viděti ve tvaru dlouhého sloupu, často několik loktů dlouhého.

jak průvody kostelním při obřadu,
jak ledné kry po bystré řeky břehu.
Kam zvolna jde ten dav necítě mdlobu
ni mráz, že táhne jako stádo sobů?
V té hodině zde corso jest, ať zimy —
co na tom? — ostrý vítr vlá a těžký,
v tu hodinu sám car tu chodí pěšky
i carevna a dvorní dámy s nimi!
Jdou maršálkové, slečny, úředníci
v pořadí rovném, jeden, dva a čtyři,
jak z ruky hráče karty kolem víří,
král, svršek, dáma, spodek — zde jsou všicci.
Jdou staří, mladí, červení i tmaví,
ten z levé strany jde a onen z pravy
po obou chodnících té zdobné střídy,
po mostech vydlážděných žulou skvělou;
jdou napřed úředníci první třídy,
ten teplou šálu rozpjatou má celou
by vidět bylo jeho čtyry řády,
on mrzne, leč všem ukáže je tady
a pyšným okem rovných sobě hledá,
jak chrobák, tučný zvolna nohy zvedá.
Dál gardisté, modnější kroj ti nosí,
jsou přímí, štíhlí jak pohybné piky,
v půl těla přeštípnutí jako vosy.
Dál s křivým hřbetem vidíš čiovniky,
zří kosmo, koho úklonou svou stihnout,
neb koho šlápnout, neb komu se vyhnout;
z nich každý na dvé zkroucený se svíjí,
jak štír se plazí, podoben jsa zmiji.
Co středem dám jest, motýlů jak luzných,
co tvarů klobouků a plášťů různých,
v pařížském každá úboru se leskne,
v střevíčku plstěném se nožka bleskne;
jak sníh jsou bílé, jako raci rudé.
Dvůr odjíždí v tom, dav se staví všude,
předjely vozy, táhnoucí jak lodi,
jež podél plavajících jeti zvykly.
Již sedli první do vozů a znikli,
kdo pěší byli, za nimi pryč chodí.
Nejeden kašlem souchotinář jekne
a přece: „Jak to krásné tady!“ řekne,
„já cara zřel i generála, před ním
se sklonil, s pážetem jsem mluvil jedním.“

Šlo lidí několik tou tlačenicí,
od jiných tváří liší se i krojem,
zrak sotva vrhli na kol spěchající
na město v dumě patří s těžkým bojem.
Na jeho základy zří, zdi a štíty,
na jeho železo i na granity,
zrak třeští, jakby chtěli vyzkoumati,
zda každá cihla zasazena pevně;
pak spustili své páže v bolu, hněvně
myslíce: Těchto nikdo nevyvrátí!
V své dumě zašli, poutník v další cestu
sám zbyl tu z jedenácti druhů, divě
se zasmál, ruku zdvih' a bušil mstivě
do skály, jak by ze skal hrozil městu.

Pak na prsech své ruce zkřížil obě,
stál v dumě, oči k císařskému dvoru
jak dvoje nože, obrátil, pln vzdoru,
a Samsonu byl roven v této době,
kdy zradou jat skut v pouta, dumal v stínu
pod sloupořadím zpupných Filištínů.
Jak příkrov na rakev na jeho čelo
pad' těžký stín, to nehybné se tmělo,
tvář bledá strašně začala se mračit,
řek' bys, že večer, jenž již s nebe padal,
své stíny nejdřív na tvář jeho skládal,
by odsud mohl světem dále kvačit.
Po pravé straně pusté na ulici
stál druhý člověk, cizí nebyl tady,
spíš dlouhá léta v městě tomto dlící,
on almužny rozdával v lidstva řady,
každého z bědných jeho jménem zdravil
po ženách, dětech ptát se neunavil.
Již odbyl všecky, upřel unaveně
se na průplavu žulu, těkal zrakem
po štítech, zámku a po komnat stěně,
však jak ten poutník očí netměl mrakem,
zrak sklopil, jak přicházel chuďas z dálky
neb žebrající vojín, mrzák z války.
Vztáh' k nebi ruce a zde dumal chvíli,
ve tváři rajskou nerozhodnost maje,
byl jako anděl, jenž se s nebe chýlí,
by duše očistce vznes' v luhy ráje
a národy jenž vidí na mučení
co trpí, cítí, co jim trpět věky
a vidí, cesty cíl jak předaleký,
cíl svobody pro všecka pokolení.
I plakal opřen na průplavu břehu
a jeho slzy horké tály v sněhu.
Však viděl Bůh a sčetl slzy hoře,
by za každou mu vrátil slastí moře.

Již bylo pozdě; zůstali zde oba,
tak sami dva, druh druhu oddáleni.
V sled povším' druha druh si v udivení.
druh druha pozoroval — dlouhá doba!
Ten z pravé strany nejdřív hnul se k předu
řka: „Bratře, sám's tu zůstal ku posledu,
sám, smutný, snad jsi cizinec, co mohu,
ti poskytnu rád, řekni, dím to Bohu,
jsem křesťan, Polák, co mám, tobě skýtám
tě kříže znamením a jezdce vítám.“

Však poutník tak byl myšlénkami schvácen,
že potřás' hlavou, s nábřeží prch' plachý.
Však druhého dne z dumy žití vrácen
svou paměť osvěživ a zahnav strachy
již litoval, že s vetřelcem se minul.
Však potká-li jej, on se sotva sklame,
jej zastaví, ač tváře rys mu zhynul
leč v jeho hlase, řeči cosi bylo,
co sluchu, duši jeho dobře známé. —
Snad poutníku se ve snách o něm snilo.

(Pokračování.)

Z „Obnovených obrazů".

Od Julia Zeyera.

(Dokončení.)

Tu zachvěla se Asenat hněvem velikým, bylo jí jako ptáku, jejž by kámen srazil ze závratného letu k slunci v mrzký prach. Všechna pýcha pozemská po staletí z pokolení na pokolení v rodu jejím až na ni zděděná a v nevědomí posud v ní dřímající se v ní vzbouřila. Zraky její zaplály v nenávisti divoké a třesoucíma se rtoma zvolala: Nenadála jsem se, že vlastní otec můj mi potupu mou s radostí hlásat bude! Jsem dcerou otroka, že Farao mě zadati chce muži někdy nevolnému, jejž nalezl někde v temnu žalářů? Mne vydati muži z plemene nízkých pastýřů, kočujících pouští! Co je mi vůle Faraonova? A kdyby právo měl nade mnou rozhodovati, kde jinde směl by pro mě ženicha hledati, než v řadě vlastních synů svých?

Na to zahalila tvář svou v závoj smuteční a truchlila v komnatách svých nad pohanou svou a nad zavražděnou schopností žíti ve vidinách, neboť ta, zdálo se, že v ní náhle shasla. A to bylo v den, když Josef, důvěrník Faraonův, dojel do krajiny On a se zastavil před branou paláce vladařova. Rozlítla se brána a v stínu palem, při šumu vodotrysků a v šelestu křovin papyrusových zazněly výkřiky běhounů pádících před vozem, taženým bílými koni, na němž Josef spočíval, běhounů, volajících do všech úhlů světa: Klaňte se, klaňte se! — Ozvěna toho volání vnikla až do komnat Asenatiných. Seděla na podlaze, vlasy její rozpuštěné halily ji jako plášť noci a oči její unylé, tonoucí v slzách byly smutnější než svit zamlžených hvězd. Slyšíc volání vstala. Divokým posuňkem strhla závoj smuteční, posvátné šílenství jevilo se na tváři její a stoupla k oknu, by pronášela kletbu svou nad smělcem, poslaným Faraonem proto v krajinu On, by zmařil všechny její sny a všecka prorocká vidění. Povznesla ruce, hleděla dolů do dvora a rty její se pootevřely, by vypustily čaromocné slovo zaklínací. V tom zahlídla Josefa v bílé záři kmentového roucha a stříbrné zbroje. Na hlavě jeho třpytila se koruna z dvanácti hvězd a mezi nimi plálo slunce z rubínů, v ruce měl olivovou větev. Co ale byl třpyt všech drahokamů proti záři jeho mužné krásy? Vždyť říkalo se, že bohové všechnu krásu rozdělili na deset částí, jednou z nich že podělil všechny smrtelné a devět ostatních že připadlo jedinému Josefu! Avšak ani krása jeho ji tak nepřekvapila, co ji obrátilo v sloup, bylo, že poznala v něm zjevení své, vycházející z hloubi empyrea! To byl ten bohatýr, jejž dvanáct vějiřonosců na zlaté pavéze s brány empyrea neslo! Asenat sebou nehnula, všechna krev hnala se jí do srdce a srdce zastavilo tlukot svůj. V tom nesly se zraky Josefovy vzhůru k oknu. Temný purpur přelétl snědou jeho tvář a zraky jeho se sklopily a hlava jeho, korunovaná hvězdami, se sklonila. Tu zatlouklo opět srdce její a moře nesmírné lásky lilo se do hloubi její duše, a Asenat věděla, ze láska její přetrvá věky, ba že nikdy více v ní neshasne, ni zde, ni v šeru záhrobí. Pomalu odstoupla od okna a zahalila opět tvář, ač ne už ve smutku. Svět kolem ní přestal pro ni světem býti, symbolicky odlučovala se závojem nevědomky od něho a svět celý byl v nitru jejím, svět nový, vidinou prorokovaný a uskutečněný jediným teď pohledem z oka muže, korunovaného hvězdami. —

Vladař krajiny On ale vyšel Josefu vstříc a vedl jej do domu svého, do vysoké, zlatoskvoucí jizby, a objal hosta svého a pravil: Vítán buď ten pod střechou mou, jenž spasil zemi egyptskou! Jak tento dům otevřel vrata svá, tak otvírá se ti srdce moje dokořán. Klaním se před tebou a klaním se před vůlí Faraonovou. Staniž se, jak určil se mnou.

Udivil se Josef velice a odvětil: Co líbí se pánu mému a jaká jest vůle Faraonova? —

Což nevíš, odpověděl vladař krajiny On, že Farao dceru mou ti dává za ženu?

Zatlouklo srdce Josefovo silně a strastně a řekl hlasem tichým a unylým: Zjev onen dívčí na okně vysoké věži, rci, pane, to byla dcera tvá? A dech uvázl mu v hrdle a slova zmírala mu na rtech.

Jak pravíš, odvětil vladař, tak i jest. A ejhle, matka její ji přivádí, by pozdravila tebe. —

Asenat stála po boku matky své vysoká a ztepilá v jasu stříbrotkaného roucha a závoj plynul s temene její hlavy a otáčel se jako had kolem ní až k patám a na prsou hořela jí růže z bledého zlata. Nevýslovná sladkost a něha linula z jejího zjevu a otec její vzal ruku její a položil ji Josefovi v dlaň a pravil: Vezmi ruku tu, která posud jen bohům sloužila, a srdce, které pro ně jen bilo. Není v zemi egyptské nikoho, kdo by obrazům jejich se byl horlivěji klaněl než Asenat! Jim byl celý její život zasvěcen! A Asenat zašeptala jako ze sna: Modlám bohů jsem se klaněla, nyní však buď ty modlou duše mé, můj pane! —

Tu zbledl Josef smrtelně, zatřásl se hrůzou, pustil ruku její a vzkřikl: Mrzkostí jest klaněti se démonům a jejich obrazům! Daleko ode mne buď ta, jež nezná jméno Hospodina, boha mého!

A volal na služebníky své, by přivedli koně, aby uprchl z toho domu hříchu.

Asenat stála zničena a němá, pak ale zašeptala: Ty odcházíš a kleneš mi a já tobě žehnala! Já před tebou se kořila a ty splácíš mi pohanou! Meč prošel srdcem mým a podkosena jako sloup mé pýchy klesám v prach, bych zemřela! —

Vrávorajíc odcházela, podporována hlasem lkající matky své. Zraky její hasly a bledost smrti pokryla jí tvář. Josef vida velkou bolest její, zaúpěl z hluboka, přistoupil k ní, položil jí lehce ruku na čelo a pravil: Žehnám ti a jsi mi drahá jako sestra má. Přece ale odcházím, neb blud tvůj odhání mě od tebe. —

Hlava jeho se sklonila, slza vytryskla mu z očí a pomalu kráčel, kde koně netrpělivě zemi hrabali blíž bronzových vrat paláce. —

Asenat hleděla za ním ještě, nedovedouc věřiti, že by možné bylo, že by jej na vždy ztratila. Když zmizel, šla rychle do komnaty své, roztrhla roucho své a truchlila den a noc. Nepustila ani otce ani matku před svou tvář, beze slz a bez útěchy nořila se do smrtelných muk svého zármutku. Pak ale vstala, hleděla kolem sebe na sochy

bohu, jejichž zraky na ni se upíraly s tvrdostí kovu a kamene. Cosi jako bouř zachvátilo duši její a kletba letěla jí z úst.

Vy klamali jste mě, lžibozi, zvolala vášnivě, klamali jste mě a odříkávám se vás! Klesejte v prach jako moje pýcha a buďte zničeni jako štěstí mé a život můj!

A silou nadlidskou trhala je s podstavců a obrazy hřměly po dlažbě, tak že celá věž se třásla od základů. a Asenat ozbrojila se sekyrou a rozbila pádem přeražené modly na kusy a znavena svým zuřením vrhla se posléze na zemi mezi trosky rozkrušených soch a nesmírné prázdno zelo v ni, jako zasmušilá poušť.

Běda mně, zašeptala, svět můj rozpadl se v rum, co bude se mnou teď?

Oči její obracovaly se k velkému oknu, kterým ranní zora na ni svítila. Tu zdálo se jí náhle, že celý východ byl jediným ohromným růžovým lotosem, jenž otvíral kalich svůj, a v tom kalichu hořela nedoměrná hloub září rubínovou a z toho bezdna lila se celá mléčná dráha smaragdových a blankytných hvězd a nejkrásnější z nich letěla jako blesk bezmezným prostorem a vnořila se do zahrad pod oknem věže, a ejhle, co se hvězdou zdálo v letu, to byl nyní jinoch krásný jako sama zora a roucho jeho bylo skvělejší než blesky a mohutná křídla, jež ho byla nesla, byla azurná a světla stříbrná probíhala temným jejich azurem ustavičným záchvějem, jako když se vody čeří. Oči jeho byly jasné a v rukou držel zlatý trs, na němž tři bílé lotosy, svěží a vonné, kvetly. A jako paprslek vnikl zavřenými dveřmi tiše v komnatu a stál před Asenatou. Veleba šla z toho luzného zjevu a poklonila se před ním a nevysvětlitelná radost jakás se v ní ozývala a tázala se udiveně Asenat: Kdo jsi a proč jsi vešel v komnatu mou?

Pozvedl s úsměvem ruku, potřásl lotosy a nejsladší vůně lila se s rosou z květů.

Jsem poslem, řekl pak, a poselství moje je krásné a významné jako tyto květy. Jsou děti vláhy a tepla a proto symbolem ducha a hmoty. On, jenž od věků jest, jest duchem ohně a vše, co je, je skrze něho. I vše, co počala pramáti země, odívá on jen tvarem určitým. —

On? tázala se snivě Asenat a dumavě, kdo jest a kdo jej zná? Jest to on, jejž třikrát velký Hermes-Toth viděl ve své vidině?

Věděl o něm Hermes, odvětil posel, a ví o něm lidský duch od oné doby, co si je sám sebe vědom, a ví o něm jako Hermes zjevením. Všichni velcí zasvěcenci poznali jej zjevením, zahlídli jej na okamžik v jasu velké pravdy, prapravdy. Egypt jej znal v nejtajemnějším taji svatyň svých, ale pravda nepřekročila nikdy jejich práh a lid egyptský zapadl takto v koření se hmoty. I ty vězela jsi v bludu tom přes velká svá tušení, příliš mlhavá, ale hněv tvůj, v jehož záchvatu jsi rozbila modly, byl vnuknutím pravdy, skryté v duši tvé, nevědomě jsi se bouřila tak proti vládě hmoty. A vláda hmoty se zhroucuje... Věz, že doba vítězství ducha už se blíží. Z pozadí věků tlačí se už národ, opovržený dnes v Egyptě, jenž rozsvítí světlo věkům budoucím, rozžaté o svatotajný plamen ve svatyních rodné země tvé, jest to lid pastýřský, lid hebrejský, z kterého pochází Josef. Bůh volí pokorné za bohatýry své a nejpokornější z pokorných bude králem světa. Jméno jeho zpívají dnes hvězdy v chorovodech svých a země uslyší to jméno, až nadejde doba. Zrodí jej Betlém, městys, jehož základy dnes ještě položeny nejsou. — Asenat sebou zachvěla, nesmírná zjevení se míhala před zrakem jejím a zašeptala v úzkosti: Pane, jak jsem hodna slyšeti tak velkou novinu? Proč vyvolil jsi mě za důvěrnici svou? Chceš mě zkrušiti velikostí zvěstí svých a odejmouti dech slabé hrudi mé?

Zazářil na ni úsměvem dobrým a krásným, a odvaha vrátila se jí v duši. Hleděla naň a posel zatřásl lotosy a ejhle, vypadlo símě z jednoho z květů a položil je na svou dlaň a pravil: Pohleď sem, hle, rozpůlím toto zrnko. Co vidíš mocí mou zostřeným svým zrakem v něm? Obsahuje, ještě než klíčiti začalo, už dokonale utvořené listy, úplně vyvinutý, zmenšený obraz toho, co někdy z něho vypučí a vyroste jako rostlina luzná a čarovná. Proto platí tajůplný tento květ ode dávna lidem za symbol rození se zjevného z hlubin věčného neviditelna, za obraz věčné myšlénky, věčně neviditelného božství, jevícího se ve tvarech, za obraz utajeného budoucna v minoucí přítomnosti. Asenat, i ty jsi jako tento lotosový květ! V osudu tvém je jiný osud obsažen, určený od pravěků, je celý v tobě, jako v semínku toho lotosu je skryta celá luzná, čaroskvoucí budoucí květina. Netruchli, nýbrž raduj se! Josef, spasitel země egyptské, bude chotěm tvým a z pokolení tvého zrodí se matka spasitele druhého, většího, ne pouze země egyptské, ale celého lidstva, spasitele, o kterém jsem ti pravil, že jméno jeho hvězdy v plesu zpívají! Ano, raduj se neb z pokolení tvého vyjde matka matky-panny, z jejížto života vzejde ten, jenž nový život dá všem národům světa! —

Nevýslovné blaho rozbřesklo se jako velké světlo v nitru Asenaty, posel boží ale zatřásl ještě jednou lotosy a vůně taková vycházela teď z nich, že kolem Asenaty jako oblak se sbírala a smysly její omamovala, a jako ranním šerem viděla Asenat tím vonným mrakem v hloubi nebes vidinu nejsladší: Ejhle malá, bílá, stinná komnata plná vůně a ticha se jí zjevila a tentýž posel, jenž byl s ní mluvil, stál opět tam v záři ještě bělejší, než před ní, měl v rukou opět lotosové květy a lilie a klonil se před pannou tak spanilou v nebeské cudnosti, že nebyl podobu její nikdy před tím uzřel svět, a jako řada hvězd plynula mu slova z úst: Zdrávas Maria, plna milosti!...

Asenat slyšela slova jeho až do konce a slast taková ji plnila, že na okamžik smysly ji opustily naprosto. Když vědomí opět nabyla, nesl se stín nebeského posla zářícím vzduchem a zmizel v slunečném jasu, rozlévajícím se po širu nebes. Asenat dotekla se v pokoře čelem země. Pak vstala blažena a vyšla z komnaty a věže, věděla, že život nový ji čeká za prahem. Cítila se býti novou bytostí. V tom rozlítla se brána bronzová a Josef vjel znova do dvora pod šumící palmy. Seskočil a spěchal k ní. Srdce jeho pudilo jej zpět do domu vladaře krajiny On, nevědomě jako kráčící ve snách byl se tam vrátil. Stál nyní před Asenatou, nevěda, kterým slovem k ní promluviti, neb síla strastí porazila jej jako němotou. Ona však v pokoře své a v slávě stop božské, ledva zmizevší vidiny, krásou cudnou záříc jako hvězda bloudící blankytem, sklonila hlavu svou a pravila: Chválen buď Hospodin, tvůj bůh i můj! Tu poznal Josef zázračnou změnu, která se s ní byla udála, a podivem a láskou jat, poklonil se před ní, sňal korunu svou a posadil ji Asenatě na hlavu, co znamená, že ji béře za ženu. —

Družka — matinka — sestra.

Vypravuje Karel Klostermann.

(Pokračování.)

Byl v té společnosti mladý doktor mediciny, nedávno promovovaný, hezký chlapík, vtipný, samá švanda; mezi námi byl ovšem Nestorem, a my jsme skláněli pokorně svoje šíje před bohatými jeho zkušenostmi, o něž ochotně se s námi sděloval.

„To jsou hlouposti," pravil, „mluvíš o věcech, kamaráde, jimž nerozumíš. Kdyby se jednalo paní Korecké o ekypáži, té by dosáhla jinde také, a nemusila by brát v koupi tak hloupý a nesnesitelný přívažek, jakovým je Šantroka. Za tím vězí něco jiného. Co? — marně se mne ptáte! Kdo vystihl ženské? Kdo poví, co se které při muži líbí? — Znal jsem muže ničím nevynikající, ani tělem, ani duchem, ani srdcem, ani společenským postavením, a přece se našly ženy krásné, šlechetné, duchaplné, vzdělané, jimž se zalíbil takový dřevěný panák, v jehož hlavě nemohla býti leda sláma. Patrně tomu tak chce Prozřetelnost, která i slepým silám přírodním stanovila zákonem, aby stejné se odpuzovaly, protivné se přitahovaly. Ve všem je třeba vyrovnání, jinak by svět neobstál. My tomu často nerozumíme, my vidíme jen výslednice ve skrytu účinkujících sil. Věřte mi, každá žena je sfinga, již nikdo nerozluští, snad ona sama si nerozumí, ježto se neřídí dle zákonů nějaké mathematiky nebo logiky, nýbrž temným, neodolatelným pudem. Netvrdím, že by některé nejednaly z vypočítavosti, ale nepřipustím nikdy, že by vypočítavost byla u nich pravidlem. Pud je to, opakuji, nepochopitelný, neodolatelný pud, a proto také běda, dostanou-li se na šikmou plochu!"

Doktor se po této dlouhé řeči řádně napil, a posluchači se divili jeho důmyslu a zkušenosti, mně pak, přes to, že jsem si netroufal mu odmluviti — také nálady u mne nebylo, pouštět se ve filosofické spory —, připadala tato moudrost nad míru smutnou, skoro brutální; mně se zdálo, že krutá ruka mě vyrvala z nebe, do něhož jsem se jedva byl dostal.

Mluvilo se potom ještě leccos o paní Korecké, cosi, že je bohatá, neodvislá od nikoho, že zdědila po svém manželu velmi značné jmění, že tedy nemá nejmenší příčiny, přijímat holdování člověka, který by se jí nelíbil; brzo však se dostal hovor do jiných proudů. Doktor vypravoval žertovné anekdoty, jimž druzí se smáli a při nichž já ve své náladě jsem seděl jako na trní. Také jsem to dlouho nevydržel a, vymlouvaje se na únavu, šel jsem spat.

Spat? nikoli — ale lehnout jsem si šel. Celý roj myšlének mě obletoval, hučelo mi v uších, bušilo ve skráních.

Proč se chovala tak laskavě ke mně? neměla nejmenší příčiny . . . spatřila mě poprvé po více než osmi letech. Čím jsem jí mohl býti? — ničím, praničím! Já nepatrný venkovský mladík, nepředstavující praničeho, ona — bohatá dáma, která by v každém velkém městě byla viděla u svých nohou celý zástup zbožňovatelů! — Bylo zřejmo, že chtěla zkusit, jaké účinky bude míti její koketerie na takového prostého nezkušeného hocha, jakým jsem byl já. — Ale nikoliv! Kdyby byla královnou, zahrávat si se mnou nesmí . . . ano, otevřeně, upřímně jí to řeknu do očí!

Tak se ozývaly jedny myšlénky; druhé, jež se rovněž dostaly k slovu, mluvily jinak. Co vlastně chceš? proč se bouříš proti ní? Máš sebe menšího práva k tomu? — Poznala tě, vzpomněla na družné hry z mladých let a, poněvadž je od srdce dobrá, umyslila si, způsobit ti radost. Vždyť ti řekla, že tě považuje jaksi za svého syna . . . Kdež se mohla nadát, že budeš dost zpozdilým a domyšlivým, abys viděl v jejím jednání něco jiného, než to, co sama ti naznačila. Snad jsi se nedomníval, že, jedva spatřivši tě, překonána jsouc tvým zázračným zjevem, prudce se do tebe zamilovala? — Jdižiž, jsi směšný v naduté domýšlivosti své!

A že jsem nechtěl být směšným ani před sebou samým, hleděl jsem se zbavit těchto dosti rozumných myšlének a naslouchal jsem více na první, které říkaly: „Žena, která o sobě ví, že je krásná, musí vědět, co činí, podávajíc muži byť jen malíček! Usměje-li se na muže, promluví-li s ním srdečně, přívětivě, pozve-li ho dokonce k sobě, musí si přece být vědoma, k jakým důslednostem sama ho vyzývá."

Konec všeho mého přemýšlení byl, že nazejtří prchnu ze Sušice, abych rekovně utekl všemu nebezpečí. Ne, nazejtří ještě ne, na pozejtří ustoupím někam na Podroklaní, do Weitfällských močálů, vůbec někam, kde dojista nebude dam, jež by člověku poranily srdce a pomátly hlavu. Zítra jí to musím ještě říci, aby si nemyslila, že jsem tak příliš zelený hošík; také jí povím bez obalu, že nebyla ke mně upřímna; mluvila cosi o potřebě, kterou cítí, vymluviti se s někým z té duše, ulehčiti srdci atd., a přece se nezmínila slovem o svém poměru k onomu Šantrokovi, nadutému hlupci, jehož jsem pojal v nesmírnou nenávist, jedva jsem slyšel vysloviti jeho hloupě znějící jméno; o tomto poměru se měla přece na prvém místě sděliti se mnou, byla-li upřímná. Nelze mi naprosto odejít dříve, než jí to vyčtu.

Šel jsem tedy nazejtří k ní, uvažuje bedlivě slova, jež k ní promluvím. Cestou jsem potkal zase onoho kollegu, a setkání to mi přišlo ještě méně vhod, než předešlého dne; pomýšlel jsem, jak bych se ho zbavil — nebylo třeba, aby věděl, kam jdu.

Jak tak přemýšlím, zatáhl mě za rukáv. „Hle, tamhle jde Šantroka," praví.

Tož jsem ho tedy viděl: hřmotný čtyřicátník, ohromné ruce, nohy jako špalky, placatý obličej, na bradě vyholený, zlaté okuláry na malém nose, za okuláry těkavé oči, lebka do špičky jako smrková šiška.

Vedla mě cesta okolo kaluže, a v té jsem se zahlédl; na mou věru, neměl jsem nikdy ani talentu ani chuti, státi se Narcissem, nicméně jsem vzal s jakýmsi uspokojením na vědomí, že i toto málo lákavé zrcadlo mě odráželo aspoň poněkud křtaltnějším, než byl onen.

„Kam vlastně míříš?" tázal se mne druh. „Nechtěl bys nahoru k Andělíčku Strážci?"

Projela mi hlavou myšlénka, že bych snad dobře učinil, kdybych se utekl k tomuto dobrotivému anděli, jenž nás ostříhá v nebezpečí, avšak bylo to marné: já jí přece musím říci, co jsem nahoře uvedl; až jí to

povím, půjdu k Andělíčku Strážnému a budu ho vzývat, aby mě chránil.

„Příteli,“ pravil jsem, „velice rád bych šel s tebou, a, možno-li ti nějakou hodinku vyčkat, také s tebou půjdu, avšak, ježto zítra odejdu, musím se jít poklonit a poroučet paní Korecké . . .“

Pousmál se. „Nespal si křídla,“ prohodil, „už mnohý si je spálil.“

„Neboj se o mne,“ odvětil jsem s neobvyklou u sebe emfasí, „a nejsem ani nováček ani přes příliš chytlav.“

Uvítala mě s okázalou srdečností, byla krásná jako bohyně Hera — v niveč se rozplynuly moje úmysly, jen první slovo vyřkla. Políbil jsem jí ruku, druhou mě pohladila, jak pravila opět, jako svého hodného synáčka. Byl bych za ni do ohně skočil. Nicméně, když jsem přišel trochu k sobě, když přes mnohé jiné důvěrné řeči přece se jí nevidělo, dotknouti se svého poměru k Šantrokovi, osmělil jsem se poukázati k tomuto předmětu.

„Milostivá matinko,“ pravil jsem, „proč se nesvěřujete svému poslušnému synovi, že mu hodláte dát otčima?“

„Synáček je všetečný, trochu indiskretní,“ odpověděla vážnějším tónem, než jím dosud mluvila. „Nesluší se, aby synáček kladl takové otázky; až se matince bude vidět, začne sama o tomto předmětu. Pamatoval si to!“

„Miluji svou matinku tak nevýslovně,“ odtušil jsem, „že žárlím na ni, že nesnesu otčima, že volím raději ji nevidět více, než vidět ji po boku takového otčima, jehož budu nenávidět do smrti.“

Zasmála se stříbrným svým smíchem.

„Děkuji synáčkovi za tento projev srdečné lásky,“ pravila, podávajíc mi ruku, „a dovoluji mu mě milovat i na dále, s tím však, aby byl dnes moudrým a povídal toho hodně o sobě. Matinka ho dlouho neviděla a chce a musí zvědět přede vším všecko, co se s ním dělo. Na jeho upřímnosti bude záviset upřímnost matinčina.“

Chtěl jsem ji uposlechnouti a snažil jsem se mluviti o své minulosti, ale šlo to velmi ztěžka a bez její pomoci by to vůbec bylo nešlo. Mluvit o minulosti, kde přítomnost toho tolik na jazyk přiváděla!

„Zamiloval se už také synáček?“ tázala se pojednou.

„Ne,“ odpověděl jsem zkrátka, nejsa si snad ani vědom, jak jsem v hrdlo lhal; té chvíle se mi zdálo, že mladistvá ideální láska, která mě, nedávno tomu, oblažovala, ustoupila tou měrou do minulosti, že patřila do říše bájí.

„V tom synáček jednal moudře,“ pravila vážně. „Synáček je mlád, a kdo, jsa příliš mladým, se zamiluje, tomu srdce záhy vyprahne, a jeho srdce by bylo škoda.“

Připadla mi, že si zahrává se mnou jako kočka s myší, že si ze mne tropí posměch. Krev mi vstoupila do tváří; jsem mlád, ale chlapec nejsem, jako jsem jím býval tehdy v Moserovic zahradě.

„Milostivá paní,“ vydralo se mi slovo z hrdla, „ráčíte mě nazývati svým synáčkem. Děkuji vám za tuto laskavou důvěrnost; nicméně se dovoluji vás upozorniti, že jsem synem dospělým. A pak . . . a pak . . .“ trochu jsem vázl, ale přece jsem dopověděl: „a pak vás nemůže být tajno, že vzdoruje marně lásce, kdokoli s vámi vejde ve styky. Buďte milosrdná. Čím jsem vám ublížil, že, přivábivši mě do svého nebe, tvrdě mě z něho vyháníte? . . . Těší vás snad, že mě vidíte nešťastným . . .?“

Polila mě svým okouzlujícím pohledem, tenkrát prostým vší koketnosti, pohledem v pravdě mateřským.

„Karle,“ děla velmi vážně, skoro smutně, „kdo by byl řekl, že jste tak vznětliv! Myslila jsem, že budeme spolu jednat a hovořit jako v dobách, kdy jsme byli tak dobří kamarádi; zatím mluvíte o lásce. Můj ty Bože! uvážil-li jste, co činíte?“

„O čem uvažovat? Vím, že nejsem ničím, že moje budoucnost je zastřena rouškou, že mnoho času ještě uteče, než budu moci . . . avšak, já vás miluji . . . kdo by vás nemiloval na mém místě? . . . Je to odvážné počínání, velká smělost . . . ale proč jste mi otevřela nebe . . .?“

Tu ona, ještě vážněji: „Snad jsem chybila, odpusťte! Bůh je mi svědkem, že jsem nechtěla, aby věc dospěla do takových konců. Býval jste veselý hošík; myslila jsem, že budete právě tak veselým jinochem, že mě pobavíte, že mi pomůžete zaplašit různé chmury . . . jsem tak samotna a . . . nejsem šťastna. Vyslechněte mě klidně, máte právo na moji upřímnost. Vzala jsem si staršího muže, radili mi k tomu . . . přiznám se vám, že jsem tak neměla učiniti . . .“

Jala se mluvit prudce, trhaně, bezpřízvučně, jakoby co možná rychle chtěla odbýti toto nemilé přiznání.

Vzala jsem si Koreckého, protože se mi zdál býti hodným člověkem . . . řekli mi, že je bohatý, že budu míti všeho hoj. Byla jsem nezkušené děvče . . . však víte, chudá, prachudičká . . . však jste znal ještě nebožku matinku, vdovu po úředníku. Žila jsem pak v přebytku, to bylo všecko, to byla jediná náhrada za zahozené mládí; ale ani jediný teplý paprsek nezabloudil do prázdnoty mého srdce. Tam na venkově, kde jsem žila podle svého muže, nebylo ani společnosti, v níž bych se byla mohla blýskat . . . nic, nic . . . čas utíkal jako ve snu, v prázdném snu . . . nevím, kam se poděl. Zakochala jsem se do dobrého hmotného bydla . . . co vám budu o tom hovořit? Pak jsem se začala strojit, och, povídám vám, strojit . . . Pařížská modní dáma je holé nic! . . . pro koho? — pro nikoho! . . . můj manžel si toho nevšímal . . . ten byl hypochondr a staral se jedině o svoje skutečné nebo domnělé neduhy, ale když viděl, že mě moje toiletty a moje šperky těší, hověl laskavě mým vrtochům a dával mi plnýma rukama potřebných na ukájení mých choutek peněz. Och, v té příčině byl dobrý, svrchovaně laskavý! . . . Pak umřel . . . Nepočítala jsem na jeho dědictví, ale podle toho, jak jsme žili, musila jsem očekávat, že mi zůstaví desetkrát tolik jmění, než ve skutečnosti mi ho po jeho smrti připadlo. Ani jsem nevěděla, že kromě mne jest jiných dědiců, ale bylo jich; jedva oči zavřel, přiletěli jako stádo dravých supů. Och, tenkrát jsem poznala lidi! — Když se nemovitosti rozprodaly a hotové rozdělily, zbylo na mne jedva dvanáct tisíc. Z těch nyní žiju, a celý svět se domnívá, že jsem bohata . . . a já neberu světu tuto víru . . . já nechci, aby mě politovali po svém způsobu, politovali, útrpně prstem na mne ukazovali, řkouce: ‚Ta si, chudinka, dala! ta se napálila, že si brala bohatého muže!‘ — Ať mi raději závidí, je to stokrát lepší! . . . Jsem hrda v té příčině, proto jsem se také vrátila sem, kde nikdo neví, jak se věci mají . . . Žiji nyní z kapitálu, suďte sám, jak dlouho by to mohlo trvati . . . musím si pospíšit, viďte?“

Zaleskly se dvě velké slzy v jejích krásných očích, a já byl tak dojat, že se v mých mnohem méně krás-

ných snad také zaleskly. Proklínal jsem svůj osud. Že jsem nebyl pánem nespočítaných milionů! bez nejmenšího rozmýšlení bych je byl složil k jejím nožkám a sebe také; ale já jsem nebyl pánem ani pětky!

Ona si utřela ty diamantové slzy, jež jsem já, kdybych byl býval k čemu, jí měl odlíbat, usmála se na mne a pak pokračovala: „Vy jste čestný člověk, vy na svou matičku neprozradíte, vidte? ... Je mi s velkou úlevou, že se mohu svěřit aspoň jednomu člověku, složit v jeho duši tu lež svého života ... Slyšte dále: Šantroka se o mne uchází, miluje mne, je zámožný člověk. Lhala bych, kdybych říkala, že ho miluji — toť nemožné, však jste ho sám viděl ... ale nějak to s ním vydržím, dá Bůh síly. Co mi zbývá jiného? mám na spěch, šklebí se na mne žebrota ... vy víte, že chudoba klade ctnosti nejnebezpečnější osidla. Namítnete mi, že bych se měla uskrovnit, vyčkat... že se nesluší, zaprodat se takhle... čtu vám to na očích. Možná, že máte pravdu, že bych měla tak jednat, ale co chcete? nejsem z fládra skromných žen, nedovedu sobě odříci, čemu jsem přivykla a nesnesla bych lidských řečí ... můj osud se naplňuje, trpký osud ... nejsem s to, abych ho odvrátila. A pak... mám za to, že takové odříkavé ženy nežijí ve skutečnosti, že se s nimi setkáváme jen v románech. Uváději se sice příklady — ale kdo ví, jak věci se sběhly? ... Takové odříkání dojímá, hezky se povídá ... možná venkoncem, že jsou takové ženy, nebo že někdy byly ... ať je tomu jakkoli, já z nich nejsem ... já tolik síly nemám ...“

Netřeba líčit, jak tato slova mi padala na duši, mně, trochu romantickému dvacetiletému mladíku! Držel jsem její ruku, a bylo mi, že všecek její bol touto teplou, měkkou ručkou do mne přechází, celé moje nitro zalívá. Bylo mi jí nevýslovně líto, a přes to se ve mně ozývala jakás hrdost, že mne mladého, nepatrného uznávala hodným své důvěry; musila přec vědět, že jí nemohu pomoci ani útěchy podati. Jal jsem se toužiti na svou nicotu, bláboliti cosi, aby snad přece vyčkala, odtud odešla. Vrhl jsem se jí k nohám, přísahal, že ji miluji nade všecky světice Boží, že všemi silami se vynasnažím, abych co nejdříve se domohl chleba, že budu k ní státi, o poslední sousto že se s ní rozdělím atd., jak se mluvívá v takových slavných chvílích.

„Děkuji vám, děkuji z té duše,“ pravila, „vím, že jste hodný, že na ten čas také věříte všemu, co říkáte, ale vstaňte hezky a poslyšte ještě něco.“

Pohlédl jsem jí v tvář, usmívala se zase po svém způsobu, jakoby si byla chtěla začtveračit.

Musím míti více rozumu, než vy,“ pokračovala; „uvážil-li jste, co mi slibujete? Dejme tomu, že za pět let se domůžete svého chleba — jak vidíte, dávám vám krátkou lhůtu, podle lidského výpočtu ujde snad osm let. O sobě tu ani nemluvím, a jak já ten čas přečkám, ale dejme tomu, že to nějak překonám. Co bude potom? Dostojíte svému slovu, vyznáte mi lásku jako dnes, a budeme svoji. Velkým pánem ovšem ještě nebudete u bohatým také ne, ale já se třeba proti svému zvyku uskromním, protože vás budu míti ráda, upřímně ráda, to mi věřte. Jestli vy mne, skoro třicetiletou, je ovšem jiná otázka, na kterou mi nyní nemůžete odpověděti; ale dejme tomu zase, že ano, co bude za málo let? ... Vy budete myslit, že jste si vzal svoji babičku. že jste pro starší ženu obětoval svoje mládí, snad svoji celou budoucnost — a, s tímhle pocitem, s touhle výčitkou chodit světem, věřte, raděj po boku Šantrokově, byť mu bylo šedesát let. Bude proto záhodno, abyste dal výhost takovým bláhovým myšlénkám a zůstal mi, čím jste býval, dobrým kamarádem.“ — Podávala mi ruku. Já cítil, že je to na rozloučenou. Vždyť, kdyby ani ona nechtěla, teď musil jsem ta pouta spřetrhat já sám.

Zadívaly se mi do duše dvě hnědé oči zpod dlouhých hedvábných řas, zamihlo, zalesklo se bílé plné rámě ... ještě jednou mě ovál sladký její dech ...

Konec všemu. Spěchal jsem chvatnými kroky nazpět do hlubokých, zamlklých hvozdů, abych v zeleném jich lůně pohřbil trpký svůj bol. V lesích dýše pryskyřice, na horách je volno, když slunce zlatí skalní hroty; v tupý sen upadává duše, když šedé mlhy se vlní, vše ti v šero zahalí; doráží ti na ucho unylý zvuk zvonců pasoucího se skotu, roztoužíš se a přece se uspáváš tím velebným klidem, tou sladkou hudbou.

Nezapomněl jsem jí, ale vzpomínky přestaly dosti záhy býti trpkými.

Minuly prázdniny. Zapadl jsem zase v třesk a vír veleměsta, studie, starosti, boj s životem zaujaly duši — ale s mysli mi neodpadla moje krásná matička, a její moudrá naučení, třeba dřímaly vzpomínky. (Pokračování.)

Děti Zodiakovy.

(Věnováno památce V. Černého.)

Napsal R. Kipling. Přeložil J. V. Mašek.

Ač miluješ ji, jako sama sebe,
jako svého „já“ nebe,
a ve hledu jasném
ač bez ní se tobě zatmí
celý svět se svým krásnem,
věz, milostností jatý,
že zmizet kdy osud polobohům velí
zavítají k nám bozi celí.

Před tisíci lety, kdy lidé většími bývali nynějších, žily Děti Zodiakovy na zemi. Bylo jich šestero: Skopec, Býk, Lev, Blíženci, Kozorožec a Panna; bály se však šestera jiných Domů, jež náležely Štíru, Vahám, Raku, Rybám, Střelci a Vodnáři. Již tehdy, kdy tyto bytosti sestoupily na zemi a zvěděly, že nesmrtelnými jsou bohy, přinesly s sebou na zemi strach, jenž stále rostl a se zmáhal, dle toho jak noví země hosté lidské pokolení blíže poznávali a slyšeli vypráveti o druhých šesti Domech. Lidé považovali „Děti“ za bohy, přicházeli k nim s modlitbami a obšírnými historiemi svých běd, kterým, ač „Děti“ naslouchaly, přec jim nerozuměly.

Matka vrhala se k nohám Blíženců, aneb Volka, jenž vyspěl již ve statného Býka, a zoufale volala:

„Manžel můj pracoval v poli, pojednou však je zabit Střelcem. Syna mého čeká týž osud. — Ach, pomozte mi!“

Na to zvedá Býk velkou svoji hlavu, pravě: „Co mi po tom?“

Blíženci se usmívají, pokračují ve své hře, nechápajíce, proč — lidem z očí voda kape.

Jindy opět muž se ženou přistoupí ke Lvu anebo Panně a volají:

„Nedávno jsme se spolu vzali a již jsme velmi šťastni. Přijměte od nás v dar z těchto květů!“ — A sypa vonnou oběť, vydává mladý pár záhadné zvuky na důkaz toho, jak jest šťasten, a tu Lev i Panna žasnou ještě více, než zašli Blíženci, když lidé bez jakékoliv příčiny vyráželi ze sebe zvonivé hahaha!

Tak to trvalo tisíc let. Až jednou Lev se s Pannou setkav, zpozoroval, že táž se úplně změnila od doby té, kdy ji naposled zřel. Panna pak, hledíc na Lva, zpozorovala i při něm změnu. I rozhodli, že nikdy víc se druh od druha neodloučí, neboť se obávali, že se jim může ještě horšího cos přihoditi, nebudou-li pohromadě, i aby pomáhali sobě vespolek. Lev polibil Pannu, kterýžto polibek ucítila celá země, Panna usedla na jednom z chlumů a z očí jejích tryskla voda, čeho dříve nikdy nebývalo, aniž toho „Děti“ pamatovaly.

A když tak spolu sedí, přijde muž a dí:

„Jaký z toho pro nás užitek, že sypeme kvítí před těmito zasmušilými bohy? Dušinko, tiť nás nepochopí nikdy!“

Po té Panna povstává a, objavši ženu, volá: — „Ne, já vás nyní pochopila! Dej mi květů a já tě polibím!“ —

Lev pak mezi tím tiše praví mužovi: „Jak's to nazval nově, právě před chvilkou, svoji ženu?“

Tázaný na to: „Dušinkou, konečně!“

„Proč ‚konečně‘,“ — přerušil jej Lev, — „a když, konečně, — co to znamená?“

„To znamená — ‚milá, drahá‘ — pohlédni jen na svoji ženu a poznáš, proč jsem užil toho výrazu.“

„Vidím,“ dí Lev, „že pravdu máš!“

Když manželé odešli, nazval Lev Pannu „dušinkou“ a „drahou ženou“. I zaplakala Panna znovu pod návalem radostného štěstí.

„Myslím,“ dí Panna, stírajíc slzy, „že jsme oba lidmi, ženami i muži, velmi opovrhovali. Co's činil s obětmi, jež tobě přinášeli, Lve?“

„Dal jsem jim shořet, an jsem jich snísti nemohl,“ odpovídal Lev. „Co pak ty's činila se květy?“

„Dala jsem jim uvadnout. Nemohla jsem sebe jimi krášlit; mám tolik vlastních krás,“ odpovídala Panna, „nyní pak toho lituji, že tak jsem jednati mohla.“

„Již není pochyby,“ na to Lev, „patříme druh druhu.“

Co takto rozmlouvají, plynou lidská léta nepozorovaně a před nimi se znovu objeví muž se ženou.

Oba již zešedivělí, a muž nese ženu na rukou.

„Hle již jsme došli konce všeho,“ spokojeně dí muž. „Ta, která mojí byla chotí . . .“

„Jako já ženou Lva,“ chvatně přerušila Panna a oči zasvitly jí jako dvě hvězd.

„Ta, jež mojí chotí byla, jest zabita jedním z vašich Domů.“ Muž složil své břímě na zemi a zasmál se.

„Kterým Domem?“ táže se hněvivě Lev, an všechny Domy ve stejné měl nenávisti.

„Jste bozi a sami byste vědět měli“ děl muž. „Žili jsme spolu, milovali se, já pak zanechal svému synovi krásný statek. Nad čím mi tedy toužit, leč že ještě žiji?“

Když pak se sklonil nad mrtvolou, zahvizdlo cos vzduchem, muž se zachvěl, chtěl prchnout, křiče:

„To smrtelný Střelcův šíp! Ach, dejte mi ještě chvíli žíti!“

Než i jej střela porazila a on zemřel. I pohlédl Lev na Pannu a ona na Lva; byli oba velmi udiveni.

„Vždyť si přál smrt,“ poznamenal Lev. „Řekl' sám, že si toho žádá, a když smrt přišla, chtěl před ní utéci. Toť zbabělec.“

„Není pravda,“ odporuje Panna, „zdá se mi, že cítím totéž, co on. Slyš, Lve, musíme se o tom dobře přesvědčit, a to k vůli lidem.“

„Ano, k vůli lidem,“ neobyčejně hlasitě zvolal Lev.

„Proto, že my nezemřeme nikdy,“ dodali ještě hlasitěji.

„Poseď tuto, drahá ženo,“ pravil Lev, „než projdu Domy, jež nenávidím, a zvím, co činit třeba, by muži i ženy žili věčně, jako žijem my.“

„A milovali jako my,“ dodala Panna.

„Myslím, že tomu učit lidi netřeba,“ děl Lev a vzdálil se, nesmírně jsa pohněván. Rychle kráčel vpřed, hříva mu na plecích vlála, až došel Domů, kde Štír ve tmách žije a jen ocasem nad svými zády hýbe.

„Proč rmoutíte lidské syny?“ táže se a namáhá se, by zdržel svůj hněv.

„Jsi přesvědčen, že já je rmoutím pouze?“ zvolal Štír „Promluv se svým bratrem Volkem, co on ti poví.“

„Já přišel k vůli lidským dětem,“ pokračoval Lev. „Naučiv se milovat jako ony, chci, by žily jako já . . . jako my.“

„Vaše přání se plní již velmi dlouho. Promluv jen s Volkem. Mám jej pod dohledem,“ dí Štír.

Lev znovu sestoupil na zemi a spatřil, že velká hvězda Alderaban, na čele Volkově, září příliš blízko zemi. Přiblíživ se k ní, spatřil, jak bratr jeho, Volek, nyní již statný Býk, namáhavě vleče za sebou rolníkův pluh vlhkým, růžovým polem. Sklonil v jařmu mocnou svoji šíji a hlavu; pot potůčky s něho tekl, splývaje po jeho bocích, a rolník ubožáka ještě zaostřenou popohání holí.

„Zbodej toho nestydu k smrti!“ vzkřikl Lev, tímto obrazem pobouřen, „a pro naši čest vylez z té špíny.

„Nemohu,“ na to oslovený. „Štír mi řekl, že jednoho dne, mně dosud neznámého, uštkne mne do šíje tak, že bolestně zavyje padnu.“

„Než co to má společného se tvým ponižujícím zaměstnáním?“ táže se Lev, stoje u příkopu na kraji vlhkého pole.

„Velmi mnoho. Tento člověk nemůže bez mé pomoci orat. Považuje mne za zbloudilé zvíře.“

„Vždyť tvůj pán, sedlák, je špínou pokryt, na hlavě má strupy! Což k tomu jsme určeni, bychom jemu sloužili!?“

„Vy snad ne, ale já — toť cos jiného. Či vím, kdy se zlíbí Štíru mne k smrti ubodat? Snad ani tuto brázdu nedoorám.“

I nalehl na jařmo, pluh za sebou vleka, vlahou půdou, a rolník pobízel jej potud, až boky zvířete se zbavily krví.

„Což se ti to líbí?“ zvolal Lev přes pole rozbrázděné svému bratru.

„Ani dost málo,“ odvece tázaný, obrátiv se poněkud nazpět, když zadní nohy vytahoval z lepké hlíny a protíral své nozdry.

Lev s opovržením jej opustiv, odebral se v jinou stranu, kde spatřil bratra Skopce uprostřed zástupu rolníků, ani jej věnčili a krmili právě nažatou, zelenou pšenicí.

„Toť hrozno!“ zvolal Lev. „Prchni z tlupy těch lidí, brachu! Ruce jejich tvé rouno jen kazí!“

„Nemohu,“ na to Skopec. „Střelec mi řekl, že jednoho dne, o němž nevím kdy bude, porazí mne střelou a já ve hrozných bolestech zemru.“

„A co v tom společného s tak ponižujícím výjevem?“ táže se Lev, ač již ne s takou jistotou a přesvědčením jako dříve.

„V tom ta celá věc,“ zvolal Skopec. „Tito lidé neviděli dosud pravou ovci, i chtějí mne voziti s místa na místo; myslí, že jsem zabloudil a chtějí mne mít za vzor svých stád.“

„Ale vždyť ti — neohrabaní pastýři jsou — a my je vůbec těšit nehodláme,“ poznamenal Lev.

„Vy snad, ne tak já,“ na to Skopec. „Nevím, kdy se Střelci zlíbí usmrtit mne svojí střelou, snad dříve, než si lid bude ve mně libovat — aspoň na vzdálenost jedné míle cesty.“

Domluviv, sklonil hlavu, aby nově přišlý světoobčan mohl ověnčit šíji jeho, věncem z listů divokého česneku, a trpělivě stál, ani rolníci mezi tím střihli jeho vlnu.

„Líbí se ti to snad?“ vzkříkne Lev přes hlavy zástupu.

„Nikoliv,“ odtuší Skopec, prachem, pozdviženým nohama zástupu, kýchaje, a vstrčí nos do pokrmu, před ním rozloženého.

Lev se obrátí k němu zády, hodlaje obejíti vše Domy, než pojednou, jda ulicí, pozoruje dvé dětí, velmi špinavých a zaprášených, any se válejí přede vchodem do chýže rolníkovy.

Hrají si bezstarostně s kočkou. Byli to Blíženci.

„Co tu tropíte?“ volá Lev pln hněvu.

„Hrajeme si,“ na to oni bezstarostně.

„Což si nemůžete hráti na plochých březích Mléčné dráhy,“ táže se zase Lev.

„Ano, tam jsme si hráli,“ děli Blíženci, „dokud k nám nepřipluly Ryby, které řekly, že si jednou pro nás přijdou a učiníce nám bolestí, vezmou nás s sebou. Pročež si tu na zemi hrajeme malé jako děti. Lidem se to líbí.“

„Líbí se vám to též?“ ptá se znovu Lev.

„Ani dost málo,“ zase Blíženci, „ale na Mléčné dráze není koček.“ I počali v zamyšlení kočku škubat za ocas. Žena vyšedší z chýže zastavila se u maličkých, při čemž spatřil Lev na její tváři výraz, jaký vídal u Panny.

„Pokládá nás za podvržence,“ stěžovali si Blíženci a zatřepavše nožkama chvátali za matkou, zvoucí je k večeři.

Lev rychle obešel vše Domy, jeden po druhém, nechápaje nové svých bratří starosti. Mluvil se Střelcem, a ten jej přesvědčil, že od vlastního Domu žádné nebezpečí jemu nehrozí. Vodnář, Ryby a Štír dali mu tutéž odpověď. Neznalitť Lva a tím méně oň se zajímali. Byli Domy a prací jejich bylo usmrcovati lidi.

Konečně přišel Lev v temný Rakův Dům, kde ten tak tiše leží, že se spícím zdá, kdyby nepohyboval dlouhými vousy na obou stranách rtů. Pohyb ten nikdy nepřestává. Podobá se tlícímu ohni ve starém dřevu shnilém, jenž neslyšitelně, ponenáhlu koná své dílo. Lev stál naproti Raku a v polotmě mohl rozeznati veliká, modročerná jeho záda a nehybné oči. Občas zaslechl jakby v dálce nesrozumitelný pláč, než zvuky ty byly velmi slabými.

„Proč škodíte lidským dětem?“ táže se Lev. — Žádná odpověď. I vzkříkne proti své vůli: „Proč nás znepokojujete? Co jsme vám učinili?“

Na to Rak: „Či vím, proč, a co mi po tom? Jsteť v mém Domě zrozeni a v určitý čas si přijdu pro vás!“

„A to bude?“ táže se Lev, ustupuje před nepřetržitým pohybem tlamy netvorovy.

„Nevyvolá-li plný měsíc mořského přílivu,“ odpovídá Rak, „přijdu pro jednoho z vás. Uchopí-li druhý zemi za ramena, chopím já jej za hrdlo.“

Lev zvedl ruku k hrdlu, svlažil rty a vzmuživ se pravil: „Mám se tedy za oba strachovat?“

„Za oba,“ přisvědčil Rak, „a za mnoho jiných, kteří přijdou po té na řadu.“

„Osud bratra Býka jest přec jen lepším,“ děl smutně Lev, „jeť on sám.“

V tom cizí jakás ruka zabránila mu v řeči, zavřevši mu rty dříve, než domluvil, a Panna se vrhla v jeho objetí. Jako pravá žena nemohla tam vydržeti, kde ji zanechal Lev, ale chtěla zvědět to nejhorší, pročež minouc vše Domy, odebrala se přímo k Domu Rakovu.

„Toť nerozum,“ pravila po té šeptem. „Tak dlouho jsem čekala ve tmě, až ty's přišel. Tehdy jsem se bála, ale nyní . . .“ I položila svoji hlavu na prsa Lvova, vzdychnouc s ulehčením.

„Hu, mně samému teď děsno!“ zvolal Lev.

„To pro mne,“ na to Panna. „Vím, neboť se sama o tebe bojím. Pojď odtud, můj muži.“

Vyšli spolu ze tmy a vrátili se zpět na zemi. Lev byl mlčeliv, Panna se pokoušela jej rozveselit. „Osud bratrův jest lepší,“ opakoval neustále, až konečně pravil: „Rozejděmež se v různé strany a žijme osaměle, až zemřeme. Jsmeť v Domě Rakově zrozeni a on za námi přijde.“

„Vím; kam však půjdu, kde ty budeš nocovat, až nastane večer? Než, zkusme to! Zůstanu zde. Ty půjdeš?“

Lev učinil zdlouhavě šest kroků vpřed, ale rychle tři velké zpět, až se octl při posledním podle Panny. Tentokráte žádala jej sama, by odešel a zanechal ji samotnu, tak, že po celou noc musil těšit znepokojenou družku. Noc ta způsobila, že se rozhodli, nikdy více druh druha neopouštět, a v okamžiku, kdy dospěli k tomuto rozhodnutí, ohlédli se na temné Rakovo obydlí, ležící vysoko nad jejich hlavami, a silně se zasmáli; hahaha, právě tak, jak to lidské děti činily. Byl to jejich první smích.

Příštího jitra vrátili se do vlastního Domu a spatřili květy a oběti, položené před jejich prahem pozemčany, na horách žijícími. Lev uhasil oheň patou, Panna odhodila květné věnce, při čemž se zachvěla. Když pozemčané přišli, aby dle zvyku se poohlédli, co s jejich obětmi a věnci se stalo, nenašli ani růží ani spáleného

masa obětí, — jen ženu s mužem, ani sedí, ruku v ruce, na stupních oltáře, s ustrašenými obličeji.

„Což nejsi Panna?“ táže se žena, obracejíc se ke družce Lvově. „Poslala jsem vám včera květy!“

„Sestřičko,“ na to dceř Zodiakova, až po uši se zapýřivši, „neposílej mi již květů, jsemť pouhou ženou, jakou jsi ty.“ Muž se ženou odešli, nevědouce, co si mysliti mají.

„Co učiníme nyní?“ táže se Lev.

„Myslím, abychom byli veselými,“ odtušila Panna. „Víme to nejhorší, co se nám můž' přihoditi, nevíme však lepšího, co nám může dáti láska. A máme mnoho takých věcí, v nichž se můžeme kochat.“

„Na příklad, nevyhnutelná smrt,“ poznamenal Lev.

„Jest stejnou pro vše děti lidské, a ty se smály dávno již před tím, než jsme poznali, co smích jest. Musíme se naučiti smíchu, Lve. Již jsme se jedenkráte smáli.“

Lidé považující se za bohy, jako se čítaly děti Zodiakovy, shledávají, že smáti se jest nesnadno, jelikož nesmrtelní neznají ničeho, co by důstojným bylo smíchu aneb slz. Povstal s těžkým srdcem, a oba, Lev i Panna, chodili mezi lidem semo tamo, pronásledováni novým pro ně strachem smrti. Ponejprv se rozesmáli, spatřivše malé dítko, ano se pokoušelo vstrčit prstíky malinké své nožky ve hloupé, malinové rtíky, pak zase — spatřili kotě, jež chytalo vlastní chvost, a opět jinocha, který chtěl od děvčete polibek a dostalo se mu — políčku. Konečně je rozesmál vítr, vející jim v obličej, když sebíhali s pahorku, a udycháni vrazili přímo do zástupu rolníků, nalézajících se u paty jeho. Rolníci se také smáli, vidouce jejich rozvívaný větrem oděv a ruměnné tváře, a večer je hostili, pozvavše je k tanci na louce, při čemž se všichni smáli radostí nad tím, že umějí tančit.

Té noci vyskočil Lev ze svého lože, na němž spal s Pannou, a zoufale zvolal:

„Všichni lidé, veselivší se s námi včera na louce, musejí zemříti . . .“

„Jako my,“ dodala Panna rozespale. „Lehni opět, můj drahý.“ Lev nemohl zpozorovati, že obličej její byl mokrý slzami.

Nemoha usnouti, šel se toulat po polích, pronásledován strachem smrti o Pannu a sebe. Setkal se s Býkem, an dřímal při svitu měsíčném, po těžké denní práci; hleděl polootevřenýma očima na překrásně rovné brázdy, jež vyoral.

„Aha!“ zvolal Býk, „i tobě tedy sdělili totéž. „Který z Domů má tvoji smrt v rukou?“

Lev ukázav rukou směrem k hoře, na temný Raka dům, zastenal: „Ach, on i pro Pannu přijde!“ zvolal nešťastný.

„Dobrá,“ poznamenal Býk, „co však hodláš podniknouti?“

Lev usedl na mezi, — žeť prý neví, co by měl učinit.

„Nemůžeš ani pluh tahat,“ dí Býk s nádechem opovržení, „já pak mohu, a to mi právě překáží přemýšlet o Štíru.“

Rozhněvaný Lev se zamlčel. Konečně se rozbřesklo jitro a oráč přicházel znovu zapřahnout Býka do pluhu.

„Hoj,“ děl bratr Býk, když špinavé zaskřípělo jařmo a natáhlo se. „Rameno mám do krve odřeno. Zapěj jednu z písní, jež jsme pěli, když jsme myslili ještě, že bohy jsme.“

I odešel Lev do rákosí a zapěl hymnus dětí Zodiaka — bojovný to zpěv mladých bohů, ani se ničeho nelekají. Zprvu píseň jakž — takž táhl, ponenáhlu však píseň jej přemáhala, nadchla a hlas jeho se linul poli tak, že až Býk se zastavil, chtě slyšet, při čemž mu oráč potleskal v boky v návalu nesmírné radosti a brázdy povstávaly rychleji a rychleji. Panna přišla hledat Lva a nalezla jej v rákosí pějícího. Sloučila tedy hlas s hlasem manžela svého. Zpěvem přilákaná žena oráčova vynesla z jizby kolovrat a naslouchala oběma pěvcům, obklopena jsouc dětmi svými. V poledne pěvci pocítili hlad a žízeň. Rolník jim dal se ženou v souhlasu žitný chléb a mléko, děkuje zároveň srdečně, a Býk, vyčkav příhodný okamžik, pravil Lvovi:

„Tys mi pomohl zorat o půl pole víc, než bych bez tebe byl zmohl. Než nejhorší kus práce nastane teprv nyní.“ (Dokončení.)

FEUILLETON.

Osamělý muž Kwa Džin.

V Číně jest císař jedinou hlavou státu a vlády. Považuje se za náměstka nebes na zemi, vyvoleného, aby vládnul svrchovaně a neobmezeně veškerým národům. U svého lidu a v státních listinách se obyčejně nazývá „Kwangti“, vznešený panovník. Slovo to znamená také „nebesa“. — „Nebesa nemluví,“ dí čínské přísloví, „a přece jdou čtyři roční doby za sebou v pravidelném postupu a všechy věci vznikají.“ Nazývá se také „Synem nebes“, protože nebe jest jeho otcem a země matkou, a „Moudrým synem nebes“, protože jeho vědomosti jsou nezměrné. Cizí spisovatelé dali mu různé směšné názvy, jako: Bratr slunce a měsíce, nebo Vnuk hvězd, ale u jeho poddaných jsou tato jména neznáma. Jeho pravé jméno jest Kwa Džin, osamělý muž, neb Kwa Kiun, osamělý kníže. Ale někdy nazývá se „Wan sui jé“, pán desíti tisíců let. „Kuang Hsu“, panující Syn nebes a devátý vládce z rodu Cing, nebo čisté dynastie Mančuské jest nyní třiadvacet let stár. Jest synem prince Čuna a byl po smrti svého bratrance Caj-šuna povolán na trůn. Veškerá vláda za jeho nezletilosti byla v rukou jeho tety, císařovny vdovy. Jako zdroj veškeré moci, všech důstojností a výsad jest Osamělý muž považován za nejvyššího vládce veškerého člověčenstva. Jako jest pouze jedno slunce na nebi, tak může býti jen jediný Kwangti na zemi jakožto pramen a udílitel veškerých dobrodiní, jimž těší se svět. Jsa hlavou náboženství, jen on může klaněti se přímo nebesům; od něho vychází zákon a milost, bez něho není práva, žádné důstojenství nechrání před jeho hněvem. On jest hlavou všeho. Veškeré důchody říše náležejí jemu, a on má právo na služby všech

*

svých mužských poddaných od šestnácti do šedesáti let. Slovem, celá říše jest jeho majetkem i spravuje všech osmnácte provincií pouze prostřednictvím těch, jimž on moc vložil do rukou. U dvora čínského neopomenuto ničeho, co by dodávalo císaři výlučného a posvátného rázu. Vše, co určeno k jeho potřebě, má zvláštní barvu a tvar. Práh i nejkrajnější brány k jeho paláci lze překročiti jen pěšky a různá oddělení ohromného paláce mají podivná jména a zázračné vlastnosti. Polední brána jest výlučně určena jen pro císaře a kdykoliv ji prochází, ohlašuje to zvon veškerému lidu. Zde dostávají milost vězňové a dávají se dary vasalům a vyslancům. V sále „Nejvyššího míru", nádherné to, mramorové, 110 stop vysoké stavbě, udílí císař audience o nový rok, v den svých narozenin a při jiných státních příležitostech. Od roku 1795 nevkročil sem Evropan. V sále „Bezpečného míru" udílí císař každého třetího roku ceny a hodnosti učencům své říše. — Nikdo nesmí bez zvláštního dovolení vkročiti do „Paláce nebeské čistoty", kde císař každodenně rokuje o státních záležitostech se svými ministry. Toto oddělení pokládá se za nejnádhernější ze všech budov císařského sídla. Za ním nalézá se „Palác poklidu země", kde jest císařský soukromý dvůr. Z ostatních oddělení vynikají „Červcový průchod", „Schody drahokamové", „Nebeský dvůr", „Morušový pavilon" a „Zlaté schody". — Trůn císařův nazývá se „Trůn dračí", jeho tvář jest „dračí tvář" a jeho tělo „dračí tělo". Na rouchu má vyšito pět draků a červec jest zvláštní jen císařskou barvou.

Kdyby neobmezená moc a úcta byly základem lidského štěstí, byl by čínský císař zajisté nejšťastnějším smrtelníkem jsa modlou celé třetiny lidského pokolení. Ale je skutečně šťasten? Vizme jej sama v jeho paláci míru a hojnosti. Je to muž plachý, melancholický, vlídný a celé jeho chování jest vybrané, důstojné a ušlechtilé. Válečnické síly svých předků na sobě nemá. Tvář jeho jest nápadně bledá, oblá, obočí pravidelné a vysoce vyklenuté, oči neobyčejně velké a tesklivé. Nos má pěkný, rovný, rty tenké, sensitivní, nervosní, bradu dlouhou a úzkou, čelo široké a krásné. Jest prý velmi intelligentní, zná výborně čínské klassiky, ale světa mimo svůj palác nezná naprosto. K tomu má zdraví jen chatrné, jest obklopen samou intrikou a přes všechny své ohromné důchody nemá, díky prodajnosti a zlotřilosti svého okolí, nikdy peněz. Při veškeré své slávě a zevnější nádheře jest „Osamělý muž", zvláště za nynějších nešťastných válečných poměrů, člověkem ubohým.

Kaleidoskop. Básně Jos. Kubelky. Umřel skoro s poslední knihou svou. Kaleidoskop vyšel začátkem července a 20. téhož měsíce zhasl básník jeho k bolestnému překvapení těch všech, kdo si zamilovali jeho svěží notu, a zvlášť těch, kdo jej osobně znali jako zdravého, bujarého, vždy svěžího a rozmarem kypícího mladého muže.

Kaleidoskop pošinul naše mínění o talentu a umění zesnulého o hezký stupeň výš, mínění, které již ve první knížce Kubelkově „Písně a ghazely 1892" i v trochu tradicionelních thematech prvních písní jeho více vidělo, než pouhou obratnost veršovnickou a obyčejnou svěží notu mladického vzrušení. Pravíme to klidně i přes to, že se ozvaly hlasy u nás, upírající Kubelkovi jakýkoliv význam a řadící jeho písně prostě mezi hračky. Stanovisko zajisté pohodlné, ale jak jednostranné! Vidíme v Kaleidoskopu, že by se byl Kubelka z těch hraček již brzy vyzpíval, že se prohluboval stále, že nacházel themata originelnější, nežli hezká paní hospodská a žárlivý její manžel. Tento lehýnký, romantický anachronismus byl jen Kubelkovo východiště, jeho síla a význam jest v ghazelu a to stejně v jeho stránce formální, kterou osvěžil a uvolnil, jako hlavně v tom, že ghazelu při veškerém zachování přesné základní formy vdechl českého ducha. A to již jest něco, co Kubelkovi pojistí trvalé jméno v dějinách českého ghazelu, a kdyby sebe přísnější kritika budoucnosti vše zahazovala, co je otřelé, co tu již bylo, co je kopií neb padělkem: u těchto několika ghazel se zastaví, nebo mají půvab velké originálnosti, docílené tím, že popěvek české naší národní poesie, jeho spád a rozmar, jeho gracii i říznost dovedl snoubiti s těžkou formou poesie východní, rázu hlavně meditujícího neb nádherně popisného. V tom je kus umělecké práce daleko nad pouhé hračky se vymykající. K tomu třeba jemného citu i taktu a také trochu formového umění. I v „Kaleidoskopu" jsou ghazely, ač jich počtem méně, nejlepší partií knížky.

Ke konci dokládáme, že redakci „Sborníku světové poesie" zadal zesnulý výbor ghazelů Platenových ve svém překladě, který potvrzuje na novo, jak jemný smysl měl Kubelka pro tuto formu. Překlad je místy poněkud volnější, než jsme zvykli, ale jest vysoce zajímavý z nejedné stránky umělecké. Přijde na řadu v ročníku budoucím.

Jar. Vrchlický.

V pozůstalosti předčasně zesnulého herce V. Černého našly se různé drobné překlady básnické, hlavně z poetů anglických, četné básně původní a dvě úplně hotové práce a sice: překlady Shelleyovy královny Mab a Byronova Manfreda. Shelleyovo Epipsichidion jest teprve v prvním prosaickém náčrtku a z Promethea pouze několik nepatrných fragmentů. Královny Mab a Manfreda ujme se „Sborník poesie světové" — spořádání ostatních drobnějších básní a překladů převzal Jar. Vrchlický.

Drobnosti.

— Objevení Ameriky stálo 1,400.000 maravedů, čili asi 18.000 zl. Účty zachované v státním archivu Madridském, udávají roční služné Kolumbovo na 500 zl. Jeho dva kapitáni dostávali po 480 zl. ročně. Mzda námořníků kromě stravy obnášela měsíčně od 5—12 zl. Za krátko po objevení, vyváželi Španělové z Ameriky za miliony zboží a zlata.

— V Newportu, ve Spojených Státech amerických činěny pokusy s viditelností torpedových lodic v noci. Lodice natřeny barvou co nejméně viditelnou, a vzdalovaly se od pokusové lodi ve světle elektrického projektoru. Ve vzdálenosti jednoho kilometru nebylo již možno jich postřehnouti přes to, že na torpedkách samých možno bylo čísti při vzdáleném světle elektrickém noviny. Také akustickými přístroji pozorována blízkost torpedové lodice teprve u vzdálenosti 800 metrů. Válečné lodi mají tedy v elektrickém světle jen nedostatečného zvěda.

Listárna redakční.

Rukopisy se nevracejí. „Otava". Rozhodně lépe psáno, než předešlé, ale požadavkům nynějším nestačí. — Neuveřejníme: A. F. — J. S.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

ROČNÍK XXIII. 1. LISTOPADU 1894. ČÍSLO 4.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště.
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Petrohrad.

Z Mickiewiczovy „Tryzny“ (Dziady). Ukázka překladu Jaroslava Vrchlického.

(Pokračování.)

V.

Pomník Petra Velikého.

Dva mládci v dešti za večera dleli
pod jedním pláštěm, ruku v ruce měli:
Z nich jeden poutník od západu přišel,
neznámá oběť zpupné, cárské moci;
byl věštec druhý, ruský lid jej slyšel,
bylť slavný zpěvy celé na půlnoci.
Ne dlouho, ale mnoho se již znali,
od několika dnů se druhy stali.
Jich duše vyšší nad překážky světa,
jak příbuzné dvě alpské byly skály,
ač vody proud je roztrh' po vše leta,
huk sotva každá sokyně své slyší,
své štíty k sobě chýlí v mračné výši.
Nad Petra kolossem sny poutník snoval,
co ruský věštec tiše vypravoval:

Těch divů tvůrci zde, prvnímu cáru,
cárevna druhá pomník zbudovala;*)
cár odlitý v olbříma byl již tvaru,
na hřbetě bronzového Bucefala
dlel, čekaje, kam vyjet měl by v cvalu.
Však Petr na vlastní stát nemůž' hrudě,
má doma málo místa, tož pro skálu,
kde stál by, sláno k zámořské až půdě.
Posláno vyrvat finských od pobřeží
žulový pahor, ten na slovo paní
po moři plyne a po souši běží
a v městě na znak cářici se klaní.**)
Již pahor stojí, z bronzu cár naň tryská,
cár krutovládný v toze Rómy syna,
oř vyskakuje žuly na skaliska,
na kraji stane, do výše se vzpíná.

Ne, v postavě té neplá v Římu dávném
Mark Aurel, miláček ten svého lidu,
jenž nejprv zvěčnil se v tom činu slavném,
že špehy vyhnal, udavačův bídu,
když dravcův domácích on spáry zlomil,
když vítěz na Rýnu byl na Paktolu,
když hordy námezdníků v bitvách zchromil,
do klidného se vracel Kapitolu.
Má líbezné a ušlechtilé čelo,
na kterém péče o zdar země svítí,
dlaň zvedá vážně, jakby se mu chtělo
dav lidu svého požehnáním ctíti.
Na uzdu koně pustil druhou ruku,
jak zdržet koně pospěch měl by práci,
i chápeš, v cestě lidstva zástup v shluku,
že křičí: „Caesar, otec náš se vrací!“
Chtěl caesar jeti davem volným krokem,
chtěl otcovským vše oblažit svým okem.
Kůň zdouvá hřívu, žár mu z oka letí,
však ví, že z hostí nejdražšího nese,
že nese otce milionů dětí,
tož sám svůj oheň tlumí, jen se třese.
Jdou děti blíž, již otce vidět mohou,
kůň rovnou cestou jede, rovnou nohou,
zříš, každým krokem v nesmrtelnost hne se.*)

Cár Petr pustil uzdu svému oři,
je zřít, jak cestou deptá vše a boří,
teď rázem skočil na samý kraj skály,
vznes' šílený kůň kopyta v kraj blíže,
cár nedrží ho, v udidla kůň hryže, —
muíš sletí, rozbije se těmi cvaly.
Od věků stojí, — skáče, nedopadne
kaskada z žuly letící, jež v chladné
zde noci zmrzlá nad propastí visí.
Však svobody jen jak se slunce vzkříší,
západní vítr teplo v kraj ten svane —
co s kaskadem se tyranství pak stane?

(Pokračování.)

*) Cárevna druhá pomník zbudovala. Na pomníku Petra jest nápis: Petro primo Catharina secunda.
**) A v městě na znak cářici se klaní. Verš tento jest z básníka ruského, z kterého, více si nepřipomínám.

*) Zříš, každým krokem v nesmrtelnost hne se. Obrovská socha Petra Velkého, dílo Falconnetovo, i pomník Marka Aurela, stojící nyní v Římě na Kapitolu, jsou tu věrně vylíčeny.

Ukrutnost.

Napsala Božena Víková-Kunětická.

Co je vlastně ukrutným? Ach, můj Bože milý, tak mnoho ve světě. Ukrutno je, když hladovému odeprou sousta, když malé dítě zbijí do krve, když vysmějí se upřímné lásce, když ctižádost žene tisíce mladých duší do boje proti jejich vůli a s láskou k životu, které ztrácejí jedním okamžikem. Ukrutným je každý výsměch, každý políček, každá lest. Ukrutno je trestati ideu, nadšení, usmrcovat dobro, ničit existenci. A ještě mnohé a mnohé je ukrutenstvím na tom širém světě, kde je více zla než útěchy. Ale, hleďte, mně jednou zdála se taková nepatrná příhoda ukrutenstvím, tak velikým, že podnes na ni vzpomínám jako na křivdu největší, kterou mohl kdy člověk spáchati, neboť toho ostatního, co zasahuje v náš život tyransky a neúprosně, nechci se dotýkat, ačkoliv celá lidská bída je ukrutenstvím nevysvětleným a nad míru trpkým.

A poněvadž tehdá se ve mně srdce zachvělo tím zvláštním způsobem, v němž najednou pochopujeme i to, co nevidíme a čeho neznáme, pátrala jsem po různých podrobnostech té malé příhody a shledala, že jest mnoho zajímavého i v takovém všedním, ach, nad míru všedním životě, o nějž se nikdo nestará a který nikdo nepozoruje.

Nu, ovšem jsme blaseováni trochu, potřebujeme velké dávky k rozechvění teď v době anarchismu, společenských převratů, národních půtek, okázalých sebevražd, konvenienčního manželství, v době, kde nám není již nic nového, nic svatého a kdy všecko zevšední tak rychle, jakoby se to na vzduchu ihned okysličilo.

Nu, a mě rozechvěla příhoda ta malá — musela tedy být již velkým, velkým ukrutenstvím, neboť i já jsem blaseovaná.

Stalo se to tak — kdo však čte politiku Rakouska, nebo osudy Srbska a Bulharska, nebo kdo sleduje ohromné krádeže spáchané na velikých peněžních ústavech, kdo se zajímá o attentáty, jimiž ničí se na sta lidských životů, kdo je nabažen pohledu na spálené mrtvoly horníků atd. atd., prosím, ten nečti mojí historii — ona je věru až k smíchu nepatrna a má příchuť praprostého začernalého zemáku na tabuli s lanýži, bažanty a mořskými rybami.

Jedná se zde o psy — prosím vás, o psy!

Sadař Michelka měl dva psy. Měl je do tahu k vozíku, který občas sám si natíral světle zelenou barvou, snad z vrozeného krasocitu, neboť na něm vozil třešně, jablka, hrušky, švestky, kterým toto zelené okolí svědčilo jako zeleň listí stromu, s něhož byly natrhány.

Jeho vozík, když drnčel po primitivní dlažbě některého městečka (on vozil svoje zboží na trhy právě jen do takových malých míst), vypadal vždy jako nový, jsa tak úhledný a vyšňořený. Zatím barva zakrývala dřevo až běda již sešlé, tak že bylo lze předpokládati, že milý vozík rozpadne se jednou, až nejkrásněji bude nabarven, tak jako stará tanečnice, jež umírá pod líčidlem a ve zlatých svých cetkách.

Michelka měl dobré obchody a nosíval při sobě velkou koženou tašku na bankovky, jako mívají obilní obchodníci a také dobytkáři. Ostatně byl dosti dobrý člověk a svoje zboží nevnucoval, ani je nevychvaloval. Prodával je určitým zákazníkům, kteří jej znali od dávných let. Byli to hlavně překupníci, hokynáři a pak několik paniček, jež od něho kupovaly švestky na povidla a jablka na zimu.

Z trhu vracíval se Michelka vždy všecek ztrmácen a roztřesen, neboť jezdíval na vozíku taženém psy, a ten sebou drkotal, až Michelkovi zuby cvakaly, zvláště na silnicích nově vyštěrkovaných anebo okresních.

Měl ženu a šest dětí, o něž se staral tím zvláštním způsobem, s jakým se starají všichni kramáři, zelenáři, košikáři o své děti, jsouce neustále mimo dům a vracejíce se domů s hlavou plnou počtů, různých dojmů, upomínajících neustále na to za sebou, a skoro nikdy na to před sebou. Doma se ženou dlouho do noci šuškají, rozkládají rukama, počítají křídou na stole a na děti hovoří jen v tónu rozkazovacím:

„Skoč tam a tam! Podej mně to a to."

Nikdy se jich na nic netáží, a nikdy od nich otázek neočekávají. Jsou příliš zaměstnáni a nemají na takové drobné věci času.

Michelka neměl sám velkých požadavků a o požadavky druhých se vůbec nestaral, což je přirozeno při jeho klopotném životě. Svoje dva psy živil brambory rozmíchanými s otrubami a rozředěnými splašky z mléka a to dvakrát denně, málokdy třikrát, ale dosti zhusta jen jednou Byli to psi neobyčejně hubení, s hlavou dosti ušlechtilou a výraznou a v jejich očích byly všady stopy jakési neuvědomělé zoufalosti, horečné nedočkavosti a utajeného zastěnání. Měli dlouhé uši, vysoké nohy a barvu světle žlutou na srsti zježené a zaprášené. Žili jen v dvojí možnosti a obě byly nepříjemny. Buď jsouce nasyceni tahali, nebo jsouce hladoví odpočívali.

Ale proto přece lísali se k svému pánu, jestliže jim obojek připínal a lízali mu ruce dříve, nežli je popohnal švihnutím do klusu. Rozjíždějíce vozík vrtěli ocasy přes to, že jim v kloubech praskalo, a vyráželi ze sebe „radostný štěkot", jak Michelka tvrdíval, jsa snad přesvědčen, že tímto taháním jim působí zcela zvláštní potěšení.

Měl je již několik let! Byli to bratři, které koupil ještě, když byli štěňaty, a vychoval je společně pro svoje služby. Společně jedli, spali, když byli ještě malí, hráli si, společně tahali a společně utrmáceni až do vysílení tulili k sobě hlavy, v níž byl ten výraz zoufalé nedočkavosti, jakoby se neustále tázali kohosi neznámého:

„Kdy to skončí? Kde je náš cíl?"

Ostatně tyto otázky lze čísti skoro vždy v očích koní drožkářských a pak i v očích tancujícího medvěda, jemuž jako děti jsme se z plna srdce smávaly. Opravdu řečeno, tyto otázky tkví jako pevně zaražený hřeb v mozku i toho kteréhos člověka, který již o nich ani neví a jen v určitém čase cítí, že to místo je v mozku čímsi vyplněno.

Nedivme se tedy Michelkovým psům, jimž se brambory s otrubami protivily, jakmile je shlédli na špinavých mísách a do nichž přece vždy a vždy se pouštěli hltavě, nevidouce nikde jinde spásy ani ukojení pro svoji hladovost. Pomysleme, že nikdy ničeho v životě

svém nejedli, než tyto brambory s otrubami a že jim tedy nebylo jídlo již požitkem, ale nejohavnější nutností.

Jedinou útěchou (tak aspoň se domnívám), těchto psů byl jejich společný život, v němž druh druha znal již do nejmenších podrobností. Jeden z nich se jmenoval Lion, druhý Fion, ale oni rozpoznávali velmi dobře to L a F a jestliže jeden z nich byl pojmenován, ohlédl se druhý na to L nebo F, jakoby mu řekl: „To jsi ty, brachu a ne já."

Stalo se někdy, že nemohl některý hned nabrati ihned dosti síly na vytažení vozíku ovocem naplněného a tu druhý pln starostí, ohledu i úzkosti, zdvojnásobil svoje namáhání, a jestliže ani to nepomohlo, ohlédl se všecek bez sebe po svém druhu, zavyl stlumeně a lízl ho do tlamy. Pak se znovu opřeli všemi silami a vozík se pohnul, zaskřípav někde v kole. A psi, tlamy majíce rozevřeny, jazyk vyplazený a sálající, chvějíce se na celém těle, statečně táhli a byli ještě rádi, že „to" přemohli.

Ale přišel čas, kdy jeden z nich často nemohl dále a zůstával neustále pozadu za svým druhem, kterému již nestačil. Byl strhán, jak se říká, ubožák, jedl málo, věšel hlavu a žebra jako obruče rýsovala se mu na zuboženém těle, jehož síly spěly ku konci. Tahal, tahal, ale Michelka musil jej bít, chtěl-li, aby stačil druhému, a tu pak skrčil nohy, natáhl krk a ubíhal střemhlav beze všeho smyslu jen tak, jakoby chtěl něčemu uniknouti a něčeho se zbaviti. Zastavil se bez dechu, klesal k zemi, zase se vzchopil, postavil se po bok svého druha a zase letěl tak beze smyslu v před, přiváděje tím Michelku o všecku rozvahu. Časem zlepšilo se to trochu s ním, avšak brzy opět stával se jeho krok nestejným, neurčitým, hlava jeho byla svěšena a ohon svislý. Ještě tak k hlídání by se byl hodil, k tahu již nikoliv, na to byl příliš zubožen a sešlý. V noci natahoval krk přes záda druhého psa, který pln nevylíčitelného účastenství, soucitu a oddanosti se bál sebou pohnouti, aby ho neprobudil.

Michelka jednou v dobré chvíli pravil svým dvěma klukům, kteří se seprali: „Tamhle," a při tom ukázal na své psy, „tamhle máte příklad, darebáci. Ti psi mají k sobě více lásky v jednom drápu, než vy v celém těle." Byl to snad jediný příklad Michelkův, jejž svým dětem dal. Za své celé otcovství a to ještě bezúčelně, neboť kluci se druhý den seprali na novo.

A byl jednou neobyčejně parný den srpnový, v němž sálala zem jakoby hořela, sálal vzduch i nebe a v němž nebylo nikde ani stínu, který by byl pohostinný svým chladem. Vše dusilo a tížilo, i ta vůně ve vzduchu, která prýštila z neposečených luk, na nichž paprsky sluneční, jako stříbro žárem roztavené, ležely nepohnutě a skoro teskllivě. Michelka přijížděl s prázdným vozíkem z městečka Doubravic po silnici bílé, na níž se prach zvedal jako kouř, který přímo z plamene vychází a je sám ještě prodchnut horkem v každém svém atomu.

Přibral na vozík kdesi starého dědka z vesnice, v níž sám sadařil, ne tak z útrpnosti, jako spíše z touhy po zábavě, až pojede cestou tisíckráte jetou a známou každým kamenem. Dědek byl dosti statný a byl by zcela dobře domů došel, ale Michelka pobídl jej do vozíku předně, jak pravím, z touhy po zábavě a za druhé proto, že žena dědkova byla kmotrou jeho dvěma děvčatům, na což Michelka ku podivu dosud nezapomněl. Dědek byl v městečku pro opratě, které nesl pod paždím a když se ve vozíku uvelebil, dal je podle sebe a zapálil si svou krátkou dýmčičku, od níž měl dolejší ret již celý vytahaný.

Michelka posadil si široký slaměný klobouk proti slunci, opřel si lokte o kolena, neboť seděl ve vozíku jako na kozlíku, popohnal psy a ujížděl dále k domovu.

Seděla jsem tenkráte pod širokou skvostnou jabloní, blíže cesty a věru ještě dnes nevím, co mne napadlo, sednouti si pod ni k silnici, kde nebylo pranic příjemného. Ale ta jabloň byla tak krásná, a mně bylo zcela lhostejno, proč sedím u zaprášené silnice, kudy chodili lidé do polí a tuláci bosí jdoucí bez cíle a také beze snahy.

Za mnou byl neposečený dosud oves, který lehounce šuměl a u mých nohou voněla kvetoucí mateřídouška, které se nalézal tam hezký velký ostrůvek, což mi velmi lahodilo.

Ostatně což na tom, kde jsem seděla! O mne zajisté se nejedná, ale o ukrutenství, na něž zapomenouti nemohu a které dosti možná zdálo se mně býti proto tak veliké, že jsem seděla v takovém tichu, v takovém parnu a že jsem zakoušela nejpříjemnější pocit klidu, jaký si lze mysliti v přírodě pod modrým nebem, kdy všecko mysl rozčeří, každé zahvízdnutí ptáka a každé padavče, které náhle se stromu klesá těsně vedle naší hlavy. Duše je jaksi napjata, je v očekávání, a zatím co zíváme, ohlížíme se vůkol po něčem, na čem bychom mohli myslí svou utkvěti.

Michelkovi bylo velmi parno a byl tím částečně i mrzut, ačkoliv na štěstí dědek za ním mu vyprávěl hlasem pronikavým a táhlým jakousi zajímavou historii, která se nedávno udála a opakoval v ní neustále: „Jářku, to je moc, to už není ani hezké."

Michelka kýval hlavou na znamení, že poslouchá a při tom počítal, co dnes utržil a co dnes vydělal. Skutečně měl mysl již tak nacvičenu, že dovedl něco jiného myslit, aniž by jedno druhému překáželo.

Psi ubíhali s tlamami otevřenými, žíznivi, hladovi, pojedli dnes teprve jednou svoje brambory s otrubami. Náklad do městečka byl neobyčejně velký a prodej jeho náramně rychlý, takže neodpočinuvše si téměř, klusali zase zpět a k tomu vezli statného dědka, který vydal jistě za dvě nůše jablek.

Lion — ten ubožák strhaný — snažil se každou chvíli zastaviti, ale Michelka vždy znovu švihnul jej hezky ostře do zad, takže pes jako zpitý poposkočil a předběhl svého soudruha, který běžel jistým a souměrným krokem, zatím co on klopýtal, vrážel tělem do voje a dotýkal se hlavou skoro samé země, jak byl sehnut. A šlo to stále poklusem, stále poklusem, jak už Michelka byl naučen, nechtěje ztratiti ani minuty zbytečně.

Potom náhle Lion se zastavil a na švihnutí Michelkovo odpověděl táhlým zakňučením, aniž se z místa pohnul. Také druhý pes zarazil rázem, vydechl z hluboka a oba psi schýlili k sobě hlavy, jako mívali ve zvyku, když cítili stejnou bolest a stejné útrapy. Očenichali se a zavrtěli ocasy na znamení úplného souhlasu a porozumění. Oba měli žízeň, oba hlad, a oběma se chvěly nohy únavou. Jenže Lion cítil, že skutečně nemůže dál, kdežto jeho soudruh zastavil se více ze soucitu a milo-

*

srdenství k němu, než z ohledu na sebe. On by byl ještě dlouho klusat vydržel!

„Jářku, co pak ekypáž nechce dál?“ tázal se dědek, nahýbaje se z vozíku, aby viděl na psy.

„Jeden pes mně dělá brykule; mrcha už za nic nestojí,“ pravil Michelka, mrzutě vyskočil z vozíku, aby psům pomohl a je popohnal, když to nešlo jinak.

„Mám také slézt, kmotře?“

„I jen seďte, však on přijde k rozumu!“

Michelka chopil se voje, zalichotil psům, ačkoli mu bylo dosti krušno, ale co se patří, patří se a psi zase udělali několik kroků ku předu. V tom přímo proti povozu Michelkovu objevil se na silnici druhý vozík, z něhož z daleka bylo slyšet pronikavé kejhání hus, a bylo patrno, že to vozík košařův.

„Jářku, to bude Martinec z Dudlova,“ pravil dědek, dívaje se směrem na kvapně přijíždějící vozík, tažený také psy, jenže huňatými, černými a nízkými, kteří utíkali po silnici hladce jako kočky.

„Znáte ho?“

„Nu, jak pak ne. Je to starý filuta, ale prachy má.“

„Hy, hyje! Tak půjdeš, nebo ne? Hyje!“ popoháněl Michelka psy, pomáhaje táhnouti po straně Lionově. Košař zatím blížil se a již bylo vidět, jak má košatiny husami zrovna nabity, že nemohly sebou ani pohnouti a jen hlavy vystrkovaly různými otvory natahujíce zoufale krky, v kterých jim bezpochyby prahlo. A na hoře na košatinách ležel pytel, v němž hýbalo se také cosi, válelo se v něm sem a tam, ale bez zvuků, protože pytel byl zavázán. Byly to také husy, na než v košatinách už místa nezbylo.

Košař seděl na vozíku, ale seskočil s něho, jakmile se blížil k Michelkovi, neboť již z daleka pozoroval, jak se svým spřežením úsilovně se namáhá, aby šlo zase ku předu.

Byl to vysoký, dlouhý člověk, pln úsměvu v obličeji, který mu pohrával v očích, na rtech, v každé vrásce a činil z něho celkem příjemného muže, třeba že nebudil důvěru největší. Prosím vás, košař! Ten se usmívá i na husy, když je přehazuje, jakoby byly z tvarohu a neměly v sobě života. Jednu sem, druhou na ni, třetí mezi ně a čtvrtá se ještě někam vtiskne, jen když zobáky mají volné. Pojde-li nějaká, nu, jaká pomoc, prodá se pod rukou a na těch druhých se to přirazí. Když dojel k Michelkovi, zasmál se hlasitě a zdravě, až se to daleko rozlehlo, při čemž zastavil svůj vozík, a psi jeho si lehli na zem, jakoby tušili, že k tomu mají dosti času.

„Nejde to?“ tázal se ještě za smíchu. „Však to máte mrchu pěknou — no, fuj, že se s ní jezdit nestydíte. Vy jste Michelka z Konratic, nemýlím-li se?“

Michelka přikývnul a také zastavil.

„Jak je to staré?“ tázal se košař dále, plácnuv Lionovi na záda, až se prohnul.

„Není starý, ale do tahu s ním je konec. Táhne mi šestý rok a už dělá, jakoby chtěl zcepenět.“

„Nu, on, kdo ví — kdo ví — Ale takhle k hlídání byl by dobrý. Já sám bych ho mohl potřebovat. Mám tři psy, zde ty dva a doma ještě jednoho, ale toho je zase škoda nechat ležet. Podívejte se, to jsou chlapíci! Včera byli v Praze dnes jezdí od rána a já pořád sedím jako pán. Hus mají naloženo padesát, považte, padesát hus, já k tomu sedím nahoře a oni jakoby táhli na prázdno. Viděl jste přece, jak pěkně utíkají —“

„Znamenitě,“ pravil dědek na Michelkově voze a kýval vážně hlavou.

„Nu, tak. Vždyť povídám, to jsou psi!“ křičel košař hlasem drsným a pořád jakoby žertovným. „V celém okršku není tak pěkných psů. A víte co,“ pravil náhle důstojně a také klidněji položiv Michelkovi ruku na rameno, „já jsem dobrý člověk a protože jste Michelka z Konratic, já vám toho jednoho svého psa přenechám. Zde tohohle — nu, vstávej, Cesare — a vy mně za něj dáte tuhle strhanou mrchu a přidáte k ní tři zlaté. Není to ode mne poctivé?“

Zatím Lion a Fion ulehli také vedle sebe, a Lion po zvyku položil si hlavu co možná blízko k hlavě svého druha, jakoby mu bylo příjemno, že jej má u sebe. Chvílemi na sebe pohlédli a chvílemi zakňučeli, jsouce trápeni svými strastmi. Někdy dotekly se svými čumáky a zase tiše zasténali.

Michelka poškrábal se za uchem a neodpovídal. On byl vůbec člověk málomluvný a „více myslil, nežli mluvil“, jak říkala o něm jeho žena, která si ho velice vážila.

„A proč ho prodáváte, když vám dobře táhne?“ tázal se pak s jakousi nedůvěrou ve hlase.

„A co vy si myslíte, že jsem taškář, že se takhle ptáte? Psa prodávám, že mám psi tři a že je toho jednoho škoda, nechat ho ležet. Co pak to nepovídám dost zřetelně? A vypadám snad, jakobych vás chtěl napálit? Vždyť jste přece viděl, táhnou-li moji psi, anebo ne! A to byli včera v Praze, můj zlatý, a měli náklad jako pro koně! Vám pes netahá, já potřebuji psa k hlídání, tak jaké pak otázky? Je to ode mne dost poctivé či ne? Tři zlaté chtít na takového mizeru, když bych za svého mohl dostat dvanáct. Ale vy jste Michelka z Konratic, a já s vámi mluvím, jako bratr s bratrem. Nu, tak tedy?“

Michelka popošel k Osvaldovi, vzal mu hlavu do své ruky a podíval se mu do očí. Potom volně přejel mu rukou po zádech, jako v myšlénkách. Jeho psi dívali se na něj s jakousi lačností a zavrtěli ocasy, když se k nim vracel. Byl to jejich pán a milovali jej.

„Nu, tak?“ tázal se zase košař. „Obruče nejedí, jako ti vaši, aby jim pak lezli z těla ven — to přece cítíte?“

„To jsou psi huňatí, to je to,“ pravil Michelka, neustále v myšlénkách.

„Ráce je pěkná,“ ozval se dědek z vozíku, který ještě neustále seděl a pokuřoval, naslouchaje oběma mužům.

Košař se sebevědomě usmál a pak hvizdnul ne na psy, ale jen tak jako z pýchy, nebo z bujnosti.

„Tři zlaté, povídáte?“ tázal se Michelka.

„Víte co — dáte dva,“ pravil košař, „a teď řekněte, setkal jste se už na světě s takovým člověkem, jako jsem já? A možná, že se s ním nesetkáte. Slevuji vám zlatku pro nic za nic, z přirozené dobroty. Vy vozíte ovoce, já husy a oba jsme bratry před bohem. Pokud toho psa budete mít, budete na mne vzpomínat, a až vám pojde, budete si ještě do své smrti říkat: „To jsem měl tenkrát psa, to byl pes. Pánbůh dej všecko dobré tomu člověku, co mně ho prodal.“ A abyste vě-

děl, za koho budete orodovat, tak vám povídám, že jsem Martinec z Dudlova, a když vám pes nebude dělat dobrotu, tak mně ho přiveďte k nám, já vám peníze vrátím a ještě vás pozvu na pivo. Tak, teď víte, s kým mluvíte. Či ještě ne?"

„Co pak o to!" povzdechl Michelka, jehož tvář nabývala již určitého výrazu.

„Tak co chcete ještě vědět? Ten pantáta na voziku si myslí jistě, že jsem buď hlupák, anebo dobrák, až mně to škodí, že tak s vámi hovořím, jako s dítětem. Ale já jsem chlap zatrolená, na mou duši, já bych srdce rozdělil a ještě bych přidal k němu kus jater. Plácnete?" tázal se, nastavuje svou velkou tvrdou ruku, na níž měl malý, zlatý kroužek.

„No, na vaše zodpovídání," odpověděl Michelka a potřásl mu rukou.

Košař se zasmál, až se to zase daleko rozlehlo. „Na mé zodpovídání! Dám vám psa mladého, vezmu si utahanou mrchu, dva zlaté propiju a až přijdu domů, mrcha mně chcipne. A pak prý dělám dobré obchody. Kdyby to věděla žena, dala by mně pod kuratelu. Ale teď to vyměníme, brachu. Mám hodný kousek ještě a hodně jsem se zdržel."

Michelka přistoupil ku svým psům a vzal Liona za hlavu, aby mu obojek sundal a jej odpřáhl. Fion radostně se zvedl, prohýbal se v těle a očenichával Liona, prudce vydychuje. Nevím, co si myslil, ale bylo to jistě něco velmi příjemného, neboť všecky jeho pohyby byly pružné, radostné a oči mu zářily jako dvě ohnivé kuličky.

Za to Lion podíval se na pána tázavě, a vzepřel se, když mu chtěl obojek sundat. Toto náhlé odpřahání na silnici, kde nebylo ani boudy a kde nebylo ničeho, co by dávalo naději, že vozík jinak znovu se rozjede, mu bylo jistě nápadno, poněvadž cítil, že svoji povinnosti nedostál a že celá vina tohoto opozdění na něm spočívá. Obával se něčeho neurčitého, vědomí své sešlosti, a proto se vzpíral tomuto odpřahání s napjetím všech sil, takže Michelka zlostně pravil:

„Tahat nechceš, odpřáhnout se nedáš — tak co vlastně bys si přál?"

„Co povídáte, příteli?" tázal se košař, zaměstnán Césarem.

„Nic. Myslím si, že se mu bude stýskat. Prosím vás, šest let jezdí společně."

„Inu, ano, ano. Tak, a teď pojď, Césare, budeš vozit hrušky."

Michelka byl také hotov a chopil Liona za uši, aby ho odtáhl. Pes však se znovu vzepřel celým svým tělem a nechal se vléci po zemi. Fion udiveně hleděl, co se to děje, a potichu kňučel.

„Jakže se jmenuje?" tázal se košař, přejímaje ho z jeho ruky.

„Lion a druhý Fion, jsou to bratři," odpovídal Michelka, zajíkaje se, aniž věděl sám proč.

A za chvíli byli psi přepřaženi, vyměněni, takže u vozíku s husami, které ještě neustále zoufale kejhaly, stál žlutý pes s černým a u druhého také žlutý s černým. Dosud dívali se na sebe, v ustrnutí, neboť nechápali, co se to s nimi děje. Všichni mlčeli a stáli nehybni, jakoby zkameněli. Michelka vytáhl nyní velkou svou koženou tašku na bankovky, rozevřel ji a podal z ní košařovi dva zlaté.

„To je almužna," pravil on, zastrkuje peníze do své tobolky. A teď k tomu ještě musím sám táhnout, protože ten pes nevypadá na to, aby mne domů dopravil. No, udělal jsem zas jednou obchod — ale přeju vám ho, přeju. Jsem dobrota od kosti. No, buďte, zdráv Omeškal jsem se notně."

„S pánem bohem," pravil Michelka, usedaje zase do vozíku. Dědek taky něco zahučel a oba muži sadař i košař švihli ostře do psů. Ale v tomtéž okamžení Lion pronikavě zavyl a Fion udělal pohyb, jakoby se chtěl k němu rozběhnouti. V tom zavytí i v tom pohybu druhého psa bylo tolik uvědomělé bolesti, úzkosti i hrůzy, že mně to prochvělo celým tělem a slzy mně vstouply do oči.

„Vždyť jsem povídal, že se jim bude stýskat," pravil Michelka a usmál se.

„Mně se na vojně taky stýskalo," odpověděl se smíchem košař, chytil voje a násilně vozíkem pohnul ku předu. Michelka švihnul nového svého psa, ten se rozběhl a Fiona strhnul za sebou. Tak střemhlav letěly oba vozíky hezký kousek po silnici, zvedajíce na ni prach a rachotíce pronikavě. Pak náhle oba se zase zastavily. Od vozíku ozvalo se táhlé, smutné zavytí a druhé odpovídalo mu od zeleného vozíku sadařova stejně teskli vě a dlouze. V těch zvucích bylo mnoho slz, mnoho beznaděje a bezměrné lítosti!

Nevím, jak se to stalo, že zase vozíky se rozejely, ale za chvíli zanikaly, každý na straně opačné a u obou byl jeden žlutý a jeden černý pes.

A toto násilné, okamžité odloučení dvou psů, kteří léta spolu žili a trpěli, zdálo se mně býti nelidské a ukrutné v míře největší.

Z mládí velké dámy XVIII. věku.

Podává Edvard Jelínek.*)

Seznámíme tentokráte laskavého čtenáře s květinou, vypěstěnou za okolností docela zvláštních na cizí půdě. Pan Lucian Perey nazval ji „Une grande dame au XVIII. siècle." Onou velkou damou XVIII. věku míněno jest polské dítě Helenka Massalská, pozdější kněžna de Ligne a umírající hraběnka Potocká. Zjev ten byl spíše zajímavý, než ušlechtile krásný. Neobestírá ji žádná zář velkých ctností neb zásluh, nutí více k politování, než k obdivu. Helenka Massalská nebyla vychována tak, aby spěla duší svou k velkým úkolům vznešeného života . . .

*) Z vypravování Kazimíra Waliszewského „Helena Massalska, księżna Karolowa de Ligne, hr. Wincentowa Potocka". (Lucian Perey: Histoire d'une grande dame au XVIII. siècle.)

Roku 1770 šel na věčnost litevský podskarbí, pan Josef Massalski, skvělý řečník a milionový boháč. Zůstali po něm hoch a děvče, Ksaver a Helenka, jejichžto vychování svěřil umírající otec bratru svému, biskupu Vilenskému, který jaksi nijak vděčně nezapsal se do paměti potomků. Brzy po otcově smrti odvezl biskupský poručník sirotky do Paříže, kdež hned plno přátel, jako paní Geofrinová, markrabí de Mirabeau a j. všelijak přispěli radou, jak vychovati oba dědice knížecího jména a velkého bohatství. Chlapec Ksaver odevzdán byl jakémusi panu Delormovi za roční honorář 30.000 livrů, k nimž mělo býti přidáno ještě 60.000 livrů odbytného. Za to přijal pan Delorme na se závazek, že knížecího chovance bude udržovati a vzdělávati dle jeho stavu, t. j. za pomoci jednoho podguvernéra, jednoho ‚šlechtice‘ a jednoho lokaje, daných k jeho osobě. Při tom edukce měla býti ve všech směrech co nejdokonalejší. Pan Delorme vykonával své povinnosti a přijímal za ně umluvený plat po šest let, načež přivezl mezitím do Verek u Vilna vrátivšímu se biskupu čtrnáctiletého svěřence, na duchu i na těle zakrnělého a sešlého, rychlé smrti vstříc spějícího.

Tak se skončila hochova drahocenná edukce v Paříži.

Šťastnější byla Helenka. Zavlekli ji do proslulé tehdáž klášterní pense v Abbaye-aux-Bois, kamž toho času děti své na vychování posýlaly nejpřednější rodiny francouzské. V starožitném klášteře byla abatyše de Chabrillanová, ředitelkou paní de Rochechouartová, sestra knížete de Montemart. Mezi vychovankami vyskytovala se jména de Montmorency, de Choiseul, de Cossé, de Damas — ratolístky nejslavnějších rodin francouzských. V této společnosti stala se malá Helenka Massalská okamžitě vynikající dámou. Mezi družkami svými byla na prvním místě, všichni se s ní mazlili, všickni ji milovali, obdivovali, snad i trochu kazili . . .

Z těchto nejútlejších svých let, z tohoto ovzduší strojené ciziny, zanechala nám Helenka Massalská několik sešitů svých denních zápisků, jimž sama dala dosti okázalý titul: „Paměti Apoliny Heleny Massalské v královském opatství Notre-Dame-Aux Bois v ulici de Sève na předměstí St. Germain“. Jsou to sešitky žluté, modré a zelené, obsahující záznamy desítileté dívky, která své denníky ráda ještě ozdobovala na pokrajích všelijakými karikaturami, hieroglify a jinými tvorbami dětinné a panenské fantasie. Chvílemi zdá se, jakoby ani nebylo možno, aby desítileté děvčátko psalo takové zápisky. Veškeren obsah i způsob líčení je až příliš čiperný a vyspělý vzhledem k útlému věku desítiletého děvčátka. Není však pochybnosti, že Helenka v mládí svém projevovala neobyčejnou bystrost duševní, že byla květinkou, která v skleníku velkosvětové kultury mimovolně předstihla svůj věk. V Abbaye-aux-Bois ukazovalo se světu mnohoslibné poupě, okouzlovalo a naplňovalo obdivem, ale nerozvinulo se tak, jak by bylo si přáti.

Než přihledněme již k vlastním vzpomínkám desítileté chovanky francouzského kláštera.

Hned jak překročila práh, „ráčili jí pověděti, že má ladný výraz tváře, pěknou postavu a krásné vlasy.“

„Neodpověděla jsem na to nic, neboť zapomněla jsem svou frančtinu na cestě. Ale rozuměla jsem všemu, co mluveno. Tedy pověděli, že mne uvedou do kláštera, aby mne ošatili oděvem klášterní chovanky. Uvedli mne do jednoho pokoje, kde se nalézala abatyše, celá v modrém a bílém damašku, a tam sestra Crinoire vložila na mne novou sutanu. Ale spatřivši, že je černá, začala jsem plakati tak strašně, že líto bylo na mne se podívati. Když mně však pak dali ještě modré stužky, potěšilo mne to poněkud. Po té přinesla vychovatelka konfitury, které jsem snědla, a pověděla, že každodenně pojídají se konfitury.

Mazlily se se mnou velice. Všechny starší slečinky přicházely dívati se na mne, i slyšela jsem, jak mluveno: „Ubohá maličká, neumí mluviti po francouzsku; náleží přiměti ji mluviti po polsku, abychom shledaly, co to za řeč.“ Vědouce, že se mně budou vysmívati, nechtěla jsem mluviti. Na to kdosi pověděl, že pocházím ze země velice daleké, která se jmenuje Polsko, a praveno: „Ach! co to za veselou věc, býti Polkou!“

Tu slečna de Montmorency vzala mne na kolena a tázala se mne, přeji-li si, aby ona byla mojí malou maminkou. Pokynula jsem hlavou, že ano, neboť nechtěla jsem mluviti, pokud nebudu uměti tak, jako všechny ostatní. Ptaly se mne, nezdá-li se mi, že ta slečinka, která mne drží na kolenou, jest sličná. Zvedla jsem ruce k svým očím, abych ukázala, že má krásné oči . . .“

Po několika dnech, sotva se Helenka po svém novém okolí poněkud ohlédla, osvojila se již úplně a dokonce neváhala zapsati si svůj kritický náhled, pokud se týkal jejích učitelek.

„Panna de Montluc, zvaná matkou Quartre-Temps, jest dobrá, lahodná, pečlivá, příliš malicherná a těžká.

Panna de Moutbourcher, zvaná Sainte-Macaire, je dobrá, hloupá, škaredá a věří na strašidla.

Panna de Fresnes, zvaná Sainte-Bathilde, je škaredá, dobrá, ráda mnoho mluví.“

Rozvrh učení ukazoval se dle vlastního záznamu nastávající velké dámy XVIII. věku takto:

„Pondělky, středy a pátky. Vstávati v letě o sedmé, v zimě o půl osmé. Býti o osmé na svém místě ve třídě a čekat na pannu de Rochouart, která vchází o osmé. Učiti se Montpellierskému katechismu a recitovati jej; o 9. snídaně. Od 10. do 11. čtení; od 11. do ½12. hudební lekce; od ½12. do 12. kreslení; od 12. do 1. lekce historie a geografie. O 1. oběd a pak do 3. zábava. O 3. lekce kaligrafie; do 4. počty. Od 4. do 5. tance; do 6. svačina a zábava, od 6. do 7. hra na harfu neb piano. O 7. večeře; o ½9. do postele.“

V ostatních dnech neměnil se pořádek ten valně, leda že cizí učitelstvo nahrazovalo domácí síly. Za to však přichází na program dosti často ples a divadlo. V masopustě pořádaly se každý týden klášterní plesy. Chovanky shazovaly své černé šatečky a jako v pohádce oddívaly se nádhernými toilettami, závodíce s prvními světačkami veselé Paříže. Helenka již tehdáž měla šaty poseté perlami a diamanty v ceně jednoho sta tisíc tolarů.

Že při tom nebyla zrovna nouze o milostné pletky, toho jest dokladem nahodile ztracený a nalezený lístek krásné de Lavalové, obsahující tato slova: „Jste andělem, drahá vice-hrabino, počítejte na moji diskreci a věrnost . . . Odtud nepouštěly slečnu tu na plesy, což ovšem jiným podobně se baviti — pranijak nevadilo.

Také jinak bylo dosti veselých a rozmarných scén, někdy snad i trochu příliš . . . rozpustilých.

„Brzy po mém příchodu do kláštera rozstonala jsem se následkem vody, kterou piji v Paříži. Pan Portal

(slavný současný lékař † 1832), předepsal mně prášky, kteréž mně panna Sainte-Bathilde, třetí učitelka modré třídy, přinášela do lůžka. Jednou zapomněla mně je dáti. Toho dne „červené“ chovanky měly na pochutnanou paštiku, a jakmile se jejich dvéře zavřely, vstaly všechny i začaly mlsati při světle noční lampy. Když jsem spatřila, že jiné jedí, pověděla jsem, že chci také paštiku a že povím na ně vše, jestliže mně nedají. Tu odebrala se slečna d'Equilly ke svým družkám a přinesla mi sporý kus paštiky a koláče. Spolkla jsem to. Ale v tom připomněla sobě panna Sainte-Bathilde, že mi nedala prášků. Vstala tedy a přinesla mi je. „Červené“ chovanky zaslechnuvše skřípot klíče v zámku, spěchaly do svých lůžek a jedna z nich schovala zbytek paštiky ve své posteli. Tu teprve přišla učitelka se sestrou Eloi k mému lůžku s prášky. Poněvadž jsem nechtěla družky prozraditi, musila jsem prášek spolknouti. Jakmile panna Sainte Bathilde odešla, slečny zase vylezly z lůžek a mručely na mne; pravily, že je nesnesitelno, míti takovou hloupou žábu ve svém pokoji. Pak začaly pít jablečník. Tu jsem já zase začala volati, aby mi daly jablečník. Poněvadž jsem teprve před chvílí požila prášek, nechtěly mi dáti, slečna de la Roche-Aymon dokonce přišla a vytřepala mně. Ale já jsem začala plakat tak hlasitě, že musily mi dáti sklenku jablečníku, který jsem vypila doušekem. Nazejtří probudila jsem se se strašnou horečkou i odnesly mne do infirmerje, v níž jsem pobyla dva měsíce. Málem jsem neumřela.“

Učený pan Portal shledal po nezdárném účinku prášků, že Helenka je příliš delikatní stvořeníčko a že nemůže snášeti přísnost všeobecné edukace. Díky této okolnosti dostalo se malé cizince závidění hodných výsad. Odtud měla princezna pro svou potřebu zvláštní apartament, služku, zvláštní vychovatelku a ještě třetí služku, tak zvanou mie. K tomu dostávala čtyry luidory měsíčně na drobné výdeje. Z privilejí právě dobytých Helenka asi nejvíce zakládala si na tom, že si směla vydržovati — popelaté kotě.

Děje se o něm zvláštní zmínka.

„Večer po zpovědi přišla sestra Bichon navštíviti moji vychovatelku, a mezitím, co mne slečna Gioul, moje komorná, odstrojovala, sestra Bichon pravila, že se porouči mým modlitbám. Tázala jsem se, o co si přeje, abych prosila pro ni Boha. Odpověděla: „Pros Jej, aby učinil duši moji tak čistou, jak tvoje jest v této chvíli.“ Dodala jsem tedy ku konci mé modlitby: „Bože, dej sestře Bichon, aby její duše byla tak bílá, jak moje v mém věku měla býti, kdybych byla těžila z dobrých nauk, mně udílených . . .“ Pak, jsouc již v lůžku, ptala jsem se, je-li to hříchem modliti se také za popelaté kotě. Vychovatelka i sestra Bichon pověděly, že ano a že není třeba povídati Pánu Bohu o popelaté kočce.

(Pokračování.)

Děti Zodiakovy.

Napsal R. Kipling. Přeložil J. V. Mašek.

(Dokončení.)

Lev chtěl zdřímnout a přemýšlet pak o slovech Raka. Panna odešla bavit se s ženou rolníkovou a poveselit se malitkým jejím dítětem. Mezi tím začala odpolední práce.

„Pomoz nám nyní,“ prosil Býk. „Den prchá. Nohy mám jako ze dřeva. Zapěj — jako kdybys nebyl ještě zpíval.“

„To pro toho rolníka zabláceného?“

„Má v srdci týž žal, co my. Či zbabělcem jsi?“ táže se Býk. Oslovený zapýřiv se zapěl znovu, ač cítil bolest v hrdle a nebyl ke zpěvu naladěn. Ponenáhlu však pěvec se chýlil od písně děti Zodiakových a pěl, co mu srdce šeptalo, a to by se zajisté nikdy nestalo, kdyby se Lev nebyl setkal tváří v tvář s Rakem. Lev připomínal děje, vztahující se k rolníkům, býkům a rýžovým polím, což jej nikdy nebylo zajímalo před osudným dnem setkání, a teď je tak zručně zveršoval, jsa znenáhla vlastním nadšen zpěvem. A ta píseň řekla rolníkovi o jeho práci a o něm samém víc, než sám věděl člověk ten. Býk bučel Lvovi pochvalu, vleka pluh brázdami, toho dne již posledními; píseň skončila, dadouc oráči lepší o samém sobě mínění a o jeho, těžkou prací znavených údech. Panna vyšla z chaty, kde sedíc, rozmlouvala s hospodyní o různých věcech. Pak společně večeřeli.

„Vesel ten váš život,“ poznamenal oráč. „Sedí spokojeně na místě a pěje, co mu právě napadne. Dávno-liž se tím zabýváte, vy, dvé cikánů?“

„Ach!“ volá tu z chléva Býk, „toť ta vděčnost, brachu, na jakou ti lze u lidí počítat!“

„Ne,“ odvece Panna rolníkovi, „právě jsme začali tímto řemeslem se zabývat; nenecháme však ho tak brzo, dokud živi budem, ne-li, Lve?“

„Ano,“ Lev na to, a ruku v ruce odešli odtud.

„Pěješ znamenitě, Lve,“ pravila Panna, povzbuzujíc muže, jako pravá žena.

„A co jsi beze mne činila?“ tázal se Lev.

„Rozmlouvala jsem s mateří a dětmi. Nemůžeš ani pochopiti těch malicherností, jež nás, ženy, baví!“

„Co myslíš, mám pokračovat v tom . . . cikánském řemesle?“ táže se Lev.

„Pokračuj, drahoušku, budu ti pomáhati.“

Nedošly nás písemné zprávy o životě Lva a Panny, pročež nemůžeme sdělit, jak Lev přivykl svému novému zaměstnání, dříve mu tak protivnému. Jen to víme, že Panna jej milovala, nechť pěl kdekoliv, i tehdy, když musila obcházeti s tamburinou v ruce kol naslouchajících jeho zpěvu lidí, sebírajíc drobné penízky na vezdejší chléb. Bývaly okamžiky, kdy Lev musil těšit Pannu, neboť ji zlobily ponižující náhrady, skytané jim lidmi za zpěv; nemohla lhostejně hledět na hloupě vlající paví péra, která dávali za klobouk jejímu choti, a na knoflíky a pestré trety, přišívané na jeho kabát. Jako vzor ženy byla Panna rozumnou rádkyní a pomocnicí ve všem společníku svého žití, a jen chudoba jejich života ji trápila.

„A což na tom!“ říkal Lev, „jen ať má píseň učiní lidi o něco šťastnější!“

Šli dále cestou, opakujíce starý — starý popěvek: „Nechť nic, ať souzeno, ať nesouzeno, dětí lidských neleká!“ Z počátku jen nesnadně zvykal Lev novému zaměstnání, než během několika roků se přesvědčil, že možno lidi přinutit, aby naslouchali jeho zpěvu a usmívali se, ani na déšť nehledíce. Stávalo se též, že někteří z posluchačů usedali na zemi a tiše lkali, an zástup řval nadšením, a bývalo lidí, kteří vše schvalovali, cokoliv činil Lev. Jeho družka pak rozmlouvala mezi přestávkami s posluchači starajíc se, aby je dle možnosti potěšila. Někdy se stávalo, že lidé umírali, an Lev s nimi o lecčem uvažoval, zpíval a se smál, neboť Střelec se Štírem a Rak, jakož i jiní Domové nelenili, nýbrž konali své smrtonosné dílo mezi syny lidskými. Za těchto okolností se zástup rozbíhal. Lev však se pokoušel, by jej udržel pohromadě, vytýkaje jim hanebnou zbabělost. Jindy opět lidé se vysmívali Domům, zabíjejícím je, a Lev jim vysvětloval, že tím ještě větší zbabělost dokazují, než když utíkají ze strachu smrti.

Na své pouti se občas Lev s Pannou setkali s Býkem, Skopcem, Blíženci; než tito všichni byli zaujati vlastní prací a jen druh druhu hlavou přikývli v odpověď přes hlavy zástupu, an během času vyšlo „Dětem Zodiakovým“ z paměti, že jsou bohy byli, a pracovali nyní ku blahu lidstva. Hvězda Alderaban pobledla na čele Býka, pokryta vrstvou bláta; rouno Skopcovo bylo prachem znečištěno a vyškubáno rukama sprostých lidí; Blíženci pak se stali praobyčejnými, špinavými, rozcuchanými dětmi, peroucími se o kočku na stupních vchodu. „Budu zpívat a šaška dělat!“ — „Ne!“ zvolala Panna na to tónem tak rozhodným, až se sama podivila. Lev dokazoval, že nikam to nevede, dokud jeho družka neužila téže poznámky ku konci jistého, velmi parného dne. Tu zvolal Lev:

„Nikdy, ne!“ I nastala jim krušná cesta, mezi ploty, podél silnice. Často se hádali pro věci pranepatrné, vyčítajíce druh druhu, — zapomněliť na význam hvězd nad svými hlavami. Vyskytli se jiní pěvci a šaškové uprostřed lidu, a Lev, zapomínaje, že lidí tohoto druhu mnoho býti nemůže, nenáviděl jich proto, že se s ním dělili o zábavu lidstva, neboť dle jeho mínění právo to patřilo jemu samému. Panna se též hněvala — písně umlkaly, šprýmů neslýcháno po celé týdny, a děti lidské výsměšně pokřikovaly:

„Jděte domů, cikánský párku! Jděte, vymyslete si něco kloudnějšího.“

Večer podobného, smutného dne Panna jdoucí zároveň se Lvem přes pole, uzřela pojednou plný měsíc vyplývati na oblohu nade stromy. Chopila manžela za ruku a zvolala:

„Přišel čas! Ó, Lve, pusť mne!“ — „Co je s tebou?“ na to ulekaný choť. Byl zaujat ve svých myšlénkách právě jinými pěvci.

„Manželi můj!“ děla a přitiskla jeho ruku na svá ňadra, — ňadra, jež tak dobře znal, a ta byla tvrda teď jako kus skály. Lev zastenav vzpomenul slov Raka.

„Vždyť jsme byli bohy!“ zvolal. „Dosud jsme jimi,“ na to Panna. „Či nepamatuješ již, jak jsme šli do domu Rakova a . . . trochu se ulekli? Od té doby jsme však zapomněli . . . proč pějeme, a zpívali jsme za peníze a — ó, běda! My o ně zápasili! My! Děti Zodiakovy!“

„To mojí vinou!“ dí Lev. — „Zda může jaká vina býti na tobě, která by nebyla zároveň vinou mojí?“ děla Panna, „čas můj přišel, tys mne přežil a pro to . . .“ Tu její pohled vyslovil, co nemohla vyřknout její ústa.

„Dobrá, budu pamětliv, že bozi jsme,“ odtušil Lev.

I synu Zodiakovu, jenž zapomněl na svůj božský původ, jest bolestno hleděti na agonii družky života a poznati, že není v jeho síle, by jí spomohl. V poslední době vyprávěla Panna Lvovi o všem, co činila uprostřed žen a o čem s nimi rozmlouvala jakož i s jejich dětmi při pouličních představeních; i podivil se Lev, že tak málo znal tu, která proň byla tak mnoho. Umírajíc, žádala jej, by nikdy k vůli penězům nezápasil ani se hádal s jinými pěvci, a hlavně by ihned po její smrti pěl znovu.

I zemřela Panna. Pohřbiv ji, odšel Lev do známé jedné vesnice. Obyvatelé této očekávali, že začne hádku s novým pěvcem, povstavším za jeho nepřítomnosti. Než Lev nazval svého soupeře — „svým bratrem“. — Pěvec tento nedávno se ženil a Lev o tom věděl; když tento dokončil svůj zpěv, povstal Lev a zapěl „Píseň Panny“, již složil cestou do vsi. Každý, kdo byl ženat aneb kdo se oženiti hodlal, bez rozdílu stavu a národa, této písni porozuměl; pochopila ji i nově zasnoubená, opírajíc se o rámě právě oddaného sobě manžela. Když píseň dozněla a srdce v prsou Lvových krvácelo, propukli lidé v pláč. „Smutná to byla historie,“ pravili konečně, „ale teď nás pobav.“ Jelikož pak Lvu byly známy všechny útrapy, které člověka mohou potkati, mimo hořké poznání vlastního pádu toho, kdo byl kdys bohem, přešel tedy rychle do veselého tonu, nutě tak lidi, by se smáli do úpadu. Posluchači zmužile odešli od něho, hotovi jsouce setkati se s každou nehodou, a dali mu pavích per a malých penízků více, než sečísti mohl. Věda však, že peníze vedou k svárům, paví péra že nenáviděla Panna, odložil obé a šel se poohlednout po svých bratřích, kteří byli kdysi bohy.

Našel Býka, an bodá rohy do nízkého křoví ve příkopě, neboť jej Štír uštknul a on umíral, ne však tak pomalu jako Panna, nýbrž rychle.

„Vím vše,“ zastenal Býk, vida Lva. „Zapomněl jsem také vše předešlé, nyní však jsem si na to vzpomněl. Jdi, pohlédni na zorané mnou pole. Všechny brázdy jsou rovné. Já zapomněl na božský svůj původ, ale za to jsem starostlivě vlekl pluh.“

„A co ty's činil, brachu?“

„Nedokončil jsem ještě orbu. Rci, jest smrt trapna?“

„Smrt ne, ale umírání je trapno,“ odtušil Býk a v tom zemřel. Oráč, jemuž tento náležel, se nemálo zlobil, že má ještě nedoorané pole.

Po té Lev složil píseň o Býku, který byl zprvu bohem, ale zapomněl na to. I pěl tak krásně, že polovina mladých lidí na světě si myslila, že jsou také bohy, nevědouce o tom. Polovice této poloviny stala se nesnesitelně vypínavou a předčasně se odebrala na onen svět. Zůstavší polovina pak vykonala čtyřikrát tolik práce, než by byla s to pod vlivem jiné illuse.

Později, po mnoha letech, přecházeje neustále s místa na místo a nutě syny lidské k smíchu, spatřil Lev pojednou Blížence na nízkém břehu potoka. Očekávali spokojeně, až pro ně připlovou ryby. Blíženci se nikterak neostýchali sděliti bratrovi, že hospodyni, která se jich

byla ujala, narodilo se vlastní dítko a že, až povyroste tak, že vše bude moci chápati, najde ochočenou jim kočku, kterou bude tahati za chvost. Konečně připluly Ryby, ale vše, co lidé spatřili, bylo to, že dvé dítek utonulo v potoce. Ač jejich patronka se nad tím horšila, přitiskla tím pevněji vlastní dítě k prsům, radujíc se, že pouze podvrženci zhynuli.

Tu Lev složil píseň o Blížencích, kteří zapomněli, že jsou bohy a hráli si ve prachu, k útěše patrončině. Tato píseň se rozšířila mezi matkami celého světa, nutíc je plakati, smáti se a vinouti k prsům svá nemluvňátka. Některé pak ženy, jež se pamatovaly na Pannu, říkávaly:

„Toť její hlas. Jen ona mohla nás tak dobře znáti.“

„Složiv tyto tři písně, opakoval je Lev tak často, že se posluchačům zdály hromadou slov beze vší ceny, až je konečně omrzely: a tu Lev často upadal v pokušení, že přestane zpívat. Vzpomněl však na poslední žádost umírající Panny a pokračoval ve svém zaměstnání.

Jedenkráte jej přerušil kdos z posluchačů, mezi zpěvem, řka: „Lve, již po čtyřicet let slyším od tebe, že se nikoho nemáme báti. Nemůžeš zapěti něco nového?“

„Ne,“ odtušil Lev, „jest to jediná píseň, kterou mi dovoleno zpívat. Nemáte se báti Domů, i když vás tito zabíjejí.“

Mluvící se ve zlosti obrátil, chtěje odejíti, an rázem ve vzduchu cos zasvištělo a posluchači spatřili šíp, vypuštěný Střelcem. Letěl nízko nad zemí, přímo do srdce člověka, jenž právě prosil Lva, by zpíval jinou píseň. Hrdě se vzpřímil a tiše stál, očekávaje, až jej střela usmrtí.

„Umírám spokojeně,“ pravil. „Jak dobře pro mne, Lve, žes po čtyřicet let zpíval.“

„Jest ti strašlivo?“ táže se Lev, skloniv se nad ním.

„Jsem člověk a ne bůh,“ odvětil umírající. „Prchal bych, kdyby nebylo tvé písně. Moje práce skončena; umírám beze strachu.“

„Jak sladká odměna!“ pomyslil sobě Lev. „Nyní, když vidím blahý vliv svých písní, budu ještě krásněji zpívat.“

Jda cestou, shromáždil neveliký zástup svých posluchačů a zanotoval píseň Panny. Uprostřed zpěvu pojednou ucítil chladné dotknutí klepet Raka na svém hrdle. Pozvedl ruku, zadýchal se a zastavil se na okamžik.

„Pěj dále, Lve,“ prosil zástup, „stará píseň zní tak dobře jako dříve.“

Lev trpělivě pokračoval až do konce, cítě chlad smrti ve svém srdci. Když píseň dospěla ku konci, neviditelná stisknutí mu ještě více zatáhla hrdlo. Byl již stár, ztratil Pannu i viděl, že ztratil více než s polovinu svého umění jakožto pěvce; sotva již mohl se dovléci po prostředku zástupu posluchačů, kteří čekali na něho; již nerozeznával jejich tváří, když stáli kolem. Nicméně zařval Lev hněvivě Rakovi:

„Proč přicházíš pro mne nyní?“

„Ty's narozen pod mým dohledem. Jak tedy mohu nepřijíti pro tebe?“ zlostně dodal Rak, neboť každý, koho zabíjel, obracel se k němu s touto otázkou.

„Ale já právě začal chápati dobrotu svých písní,“ pokračoval Lev.

„Hleďme, — proto právě jsem přišel,“ odpovídal Rak, — zatahuje ještě více hrdlo své oběti.

„Vždyť jsi řekl, že pro mne přijdeš, až chopím svět za ramena,“ zašeptal Lev, malomocně házeje sebou a leže naznak.

„Vždy své slovo dodržím. Ty's toho již třikráte dosáhl svými písněmi. Čeho se ti tedy nedostává?“

„Dej mi, bych se přesvědčil, že svět o tom ví,“ děl Lev. „Chci nabýti o tom přesvědčení, že moje písně ...“

„Vlévají sílu a mužnost v srdce lidská?“ přerušil Rak. „Ale i pak zůstane jeden člověk, jenž jest bázlivým. Panna byla udatnější tebe. Pojďme!“

Lev stál blízko nenasytné, neunavně se pohybující tlamy.

„Pravda! Já zapomněl!“ poznamenal spokojeně. „Panna skutečně se okázala statečnější mne. Jsem však také bůh a již se neděsím.“

Tu Lev nemohl více mluviti a ležel tiše, mlčky, pozoruje blížící se k němu smrt, až konečně zemřel.

Byl posledním z „Dětí Zodiakových“. Po jeho smrti se rodilo pokolení malých, slabých lidí, pištících, ohybajících se a naříkajících proto, že Domové je samy zabíjejí a i ty, kdož jim jsou blízkými. A oni pak by chtěli žíti věčně, nepoznávajíce utrpení. Než neprodloužili své žití, nýbrž zvětšili svá utrpení do nekonečna, neboť nebylo již mezi nimi dětí Zodiakových, které by je k rozumu přiváděly, a většina písní byla zapomenuta ze skladeb Lvových.

Lev napsal na desku kamennou, nad hrobem své družky, poslední jen sloku „písně Panny“, uvedenou na začátku povídky.

A jeden ze synů lidských se objevil po tisíci letech, seškrábav mech s kamene, přečetl ty verše a přizpůsobil je k jinému hoři, než jakému porozuměl Lev. Jelikož byl též člověkem, uvěřili mu lidé, že verše ty složil sám. Než vskutku náležejí Lvu, synu Zodiakovu, a učí, jako učil on, že totiž, nechť jest co předurčeno či není, by se stalo, lidé se nemají malomocně toho báti.

Družka — matinka — sestra.

Vypravuje Karel Klostermann.

(Pokračování.)

III.

Sešel se rok s rokem — zas tu byly prázdniny. Nepsali jsme si ani jednou; nač také? Nač obnovovati s těží překonaný bol?

Když jsem se vrátil do vlasti, do rodné domoviny, došly mne podivné noviny o ní — a o jejím ženichu. Pan Šantroka už neměl ekypáže, také už nebyl nejlepším zákazníkem sušických příležitostních lahůdkářů. Pan Šantroka se stal skromnějším posledního nádenníka od té doby, co vyšlo na jevo, že se v pokladně tropily nestydaté šmejdy a zpronevěření. Pan Šantroka býval kdysi zámožným pánem, ale když přišel do Sušice, už

jím nebyl, avšak, nemoha přivyknouti na tuto nemilosrdnou skutečnost, nemoha si odříkati, čemu z mládí přivykl, sáhl do svěřené mu kapsy. Doufal bezpochyby, že škodu nahradí a od sebe zkázu odvrátí bohatou ženitbou; možná, že nemyslil také praničeho, že žil do větru ze dne na den, opakuje sobě pouze, že Bůh jest velik, že mu dá vyhrát. Jsou prý tací lidé na světě, a o panu Šantrokovi nikdo z těch, kdož ho znali, neodvážil se tvrdit, že by byl býval chytrým a vypočítavým. Dle tradice, jež se o něm uchovala, byl pan Šantroka praobyčejný lehkomyslný hlupák. Když věci došly do takových konců, že nebylo více lze zakrýti pravý jich stav, přiběhl prý jako šílený k paní Korecké a svěřil se jí, prose ji pro Boha, aby ho zachránila . . .

Co si tehda řekly obě tyto osoby, jež se navzájem byly učinily předmětem svých vypočítavých plánů, o tom pranic neproskočilo mezi lidi. Avšak faktum jest, že paní Korecká mu dala do posledního groše, co měla na hotovém jmění, ještě pět nebo šest tisíc zlatých. Ale peníze tyto nestačily na ukrytí schodku, a ctihodný pan berní se dostal do vyšetřování a k soudu. Ubohá paní se nedočkala těchto konců, neboť jedva davši, což jejího bylo, svému nehodnému ženichovi, zmizela ze Sušice, a nikdo se nedověděl, kam se uchýlila.

Šantroku odsoudili v Písku, nevím na jakou dobu, do žaláře, a ubohé paní, která mu chtěla pomoci posledním zbytkem svého jmění, posmívaly se šlechetné duše v Sušici. Smáli se jí nejvíce ti, jimž svého času Šantroka nasypal nejvíce prachu do očí, a kdož se nejpokorněji klaněli jeho mamonu, dokud ho při něm hledali.

Má ubohá „matinko“! Kraj světa zalétaly za tebou moje myšlénky, neustále mi byl na očích tvůj milý, krásný zjev. Co jsi protrpěla! jak se ti vede? . . . snad se bída na tebe šklebí, bída ve všech podobách . . . Tys chybila, žes vypočítávala, kde jedině srdci příslušelo mluvit . . . ale kdo má právo pronášet soud nad tebou? Zda všichni, co nás tu jest, nemáme vinu na svědomí . . . Ale tys odčinila vinu svou tím, žes obětovala všecko, abys uchránila před záhubou člověka, který tebe nebyl hoden. Tys ho nemilovala, tím větší byla oběť, již jsi mu přinesla. Kdybys byla stačila ho zachránit, byli by snad vynášeli do oblak tvou šlechetnou obětavost; žes nestačila, že marná byla oběť, uvádějí tě v posměch, říkajíce, že jsi se přepočetla. V mých očích jsi byla čistá, ale jednoho's mi neměla říkat, moje duše, jednoho ne: že jsi znala lidi!“

Utíkal čas, utíkal, dobré přinášel i zlé, letěli dnové šťastní jako bílé holubice, jako jasní sokoli, dnové strádání jako černí havrani. Zapadly tři roky v moře věčnosti, pohltilo je moře, zavřelo se, nic už nevypluje z bezedného lůna.

Osud mě zanesl po skončených studiích do pěkného města ve východních Čechách. Vžíval jsem se v nové poměry, v nové lidi, a, přiznám se, dobře mi bylo. Stál jsem v květu svého mládí a přes to, že postavení, jež jsem zaujímal, nemohlo míti trvání, zdálo se mi, že svět je můj. Trochu mě také hejčkali, poprvé a naposled v mém životě; smály se na mne různé dívčí tvářinky . . . eh, nač o tom mluvit? Dávno tomu, tuze dávno, už to není ani pravda.

Kteréhosi dne — podzim už se chýlil — rozběhla se po městě zpráva, že zavítá k nám kočující divadelní společnost, která dosud vystupovala na Moravě. Tři roky už se tam žádná neobjevila; posuďte, jak jsme se těšili, že se nám dostane té zábavy. Ještě než společnost přišla, studovali jsme jména herců a herček; někteří znali toho páua, jiní onu slečnu — já jsem neznal nikoho. Nu, dám se překvapit; ani ve snu mi nenapadlo, kritisovat výkony z předu, jako jiní činívali: já jsem nebyl blazeován, ba z předu vděčen za všecky požitky, které mě očekávaly. Jsem posud takový a nezávidím naší mládeži, že není takovou — aspoň se nikdy nezklamu a vždy se dobře bavím; je to snad znamení jisté omezenosti, ale nic nedělá. Blahoslavení chudí duchem atd., a každému není dáno, býti kritikem.

Tož tedy společnost přijela, a samo sebou se rozumí, že jsem se octnul v divadle už prvního večera. Nějaký starý, z němčiny přeložený kus, veselohra, už se nepamatuji, který. Zívám na oponu, studuji ceduli. Pan Rozbera, pan Květkovský, paní Květkovská, slečna Petrovská atd., což já vím. Opona se konečně zvedla, sleduji pozorně dva, tři výjevy, ve čtvrtém se objeví nová osoba. Podívám se do cedule — Alžběta, jeho dcera, slečna Petrovská. Podívám se na slečnu Petrovskou, hezký zjev, na mou věru, ztepilá postava, plná, vysoká; rysy tváře jsem nemohl dobře rozeznati, nedal mi Pánbůh ostrého zraku, pak také líčidlo, účes atd. mění fysiognomii. — Ale najednou ta Alžběta, slečna Petrovská, promluvila, a jak mi dozněl k uším zvuk hlasu, zachvěly se všecky struny mého srdce. Při sám Bůh, toť hlas paní Korecké, mojí matičky! — Bez dechu, s celou duší v očích a v uších sledoval jsem hru — byly tklivé scény, jako v každém larmoyantním německém kuse, a v tu tklivost se mísil ten hlas, jenž rozechvíval každou nit mého srdce; i pohyby té ženy na jevišti byly její — není možno, abych se mýlil, byla to jistotně ona! — Nevím, jaké ceny byl ten kus, ale ať byl jakýkoli, žádný mě tou měrou nedojal, neprobudil tolik spících upomínek i tužeb, nenaladil mě tak nevýslovně, bolně a blaženě. Slzy mi vstupovaly do očí, bylo mi sebrati všecku sílu svou, aby nevytryskly proudem . . .

Když bylo po představení, pádil jsem jako střeštilý ven a postavil jsem se k východu, kudy se bylo bráti hercům. Sešlo se tam několik mladých pánů ve více méně suffisantních pózách.

„Oč, že čekáte také na slečnu Petrovskou?“ tázal se mne jeden — „to je ženská, co? Na mou duši, o tu se tu seperem.“

„Kde bydlí?“ ptal se jiný.

Kdosi to věděl; pochlubil se tím, mluvě cosi, že si ujednal doprovození. Byl to mladý pán z bohaté rodiny, té doby už spolumajitel otcovy továrny.

Neříkal jsem ničeho, ač mě ty řeči mrzely. Jakým právem ti lidé se mohli dotírat k ní, když . . . nu, když jsem tu byl já!

Konečně vyšla. I v té tmě maloměstského osvětlení bylo lze viděti, že byla lehýnce oděna; ba zdálo se mi, že se zimomřivě zachvěla, když ji ovanul syrý vzduch. Šla, provázena jakýmsi hercem a starší paní, bezpochyby též členem oné společnosti.

Mladý továrník přistoupil dříve, než jsem já tak učiniti mohl.

„Slečno,“ oslovil ji beze všech okolků, „dovolil jsem si ke cti celé společnosti vystrojiti skromné souper u ‚Bílého psa‘. Pozval jsem již veškeré pány a také

některé dámy: nyní se obracím k vám, prose vás z té duše, abyste neráčila zhrdnouti tímto nepatrným důkazem nevšední úcty a nelíčeného obdivu, jež jste vzbudila v každém, komu se dostalo slyšeti a viděti vaše znamenité výkony. Máte neobyčejný talent, velectěná slečno — dar boží vskutku. Scházejí mi slova, abych dal výrazu svému unesení, svému nadšení. Žijeme v odloučeném od světa zákoutí a dostává se nám velice po řídku takové neobyčejné pochoutky; tím neskonalejší je pak naše vděčnost. Viďte, že mi neodřeknete, drahá slečno?“ (Dokončení.)

FEUILLETON.

Novinky ze zdravotnictví.

V nynější době hnutí sociálního obrácena byla též pozornost lékařů na zdravotní poměry v továrnách a dílnách a tu mezi jiným poznáno, že velkým nebezpečím pro zdraví dělníka je jemný prach, jímž vzduch v dílnách je vždy naplněn. Na některých místech jest to mouka, prášek vápna, sádry, kamenů, skla, jinde prášek kovů, litiny, železa, olova, mědi, jinde opět prach ze dřeva a tkanin; konečně prach z nečistot na látkách umazaných, ku př. při zpracování hadrů v papírnách; tento poslední je nejnebezpečnější, poněvadž v něm se vznášejí vedle udrobených částeček různých hmot nerostných i ústrojných tisíce a tisíce nepatrných, ale nebezpečných živých mikrobů.

Dělníci, kteří musejí vdychovati vzduch nasycený různými nahoře vyjmenovanými druhy prachu, podléhají snadno zánětům průdušek, a což je ještě horší, rozstůně se mnohý z nich souchotinami, jež si u dělníků vyžadují až příliš časté oběti. Pan S. Périssé uveřejnil o tom zajímavý článek v Revue d'Hygiène.

Jak se samo sebou rozumí, nejsou všechny druhy prachu stejně škodlivy a ne všechny stejným způsobem. Nebéřeme-li ani zřetel na jedovatost některých druhů prachu, jako je u prachu obsahujícího olovo, arsenik, měď, rtuť neb různé jejich sloučeniny, každý prach může škoditi dvojím způsobem: 1. drážděním sliznic způsobuje různé záněty; 2. porušuje sliznice tou měrou, že mikroby nalézající na hromadných místech výživnou půdu, usazují a rozmnožují se zde, což má pak za následek různá onemocnění.

To uváživše pochopíme, že nejnebezpečnější v tom ohledu je prach složený z částek tvrdých, ostrohranných; kdežto mouka, vápno, sádra a podobné méně dráždí, nezadírají se pevně a snáze bývají kašlem vyvrhovány; naproti tomu prach z kovů, skla, tvrdých kamenů, dřeva se usazuje pevně v sliznici, způsobuje trvalé dráždění a jen v nepatrném množství bývá odkašláním odstraněn; tak ku př. nalezl lékař při pytvě mrtvoly dělníka, který před tím dlouho zaměstnán byl ve špodárně, plíce úplně černé od nahromaděného prachu špodiového. Zajímavé je zkoumání prachu dílen drobnohledem silně zvětšujícím. V dílnách, kde se vyrábějí ocelové nástroje, které se pak leští, nalézáme ve vzduchu nesčíslné množství nepravidelných, drsných částeček z oceli, v brusírnách skla tenounké ostré vlásky skla, v dílnách, kde se zpracuje dřevo, utržky většinou podlouhé, ostré, které mají schopnost pevně se usaditi na sliznici.

Najíti zlo, prozkoumati jeho příčiny, je práce záslužná, cennou se však stává teprve, najdou-li se prostředky, které dovedou před zlem chrániti a na to pan Périssé pamatoval a zkoušel různé druhy masek, jež mají dělníka chrániti prachu vdychováním nebezpečného; jest jenom otázka, nebudou-li dělníci, podceňujíce nebezpečí, nepohodlné masky odkládati, jak se ukázalo při mnohých jiných opatřeních na ochranu zdraví zavedených.

Jak bylo by možno psáti o novotách v lékařství, aby se nám nenachomýtly zlopověstné mikroby pathogenní? Hlásí se hned několik druhů, žádajících, aby jim byla věnována pozornost.

Lavašov v Kazani vyhledal mikrokoky ve výmětech nemocných, stižených tyfem skvrnitým, vypěstoval jejich kultury a předložil společnosti lékařské v Kazani. Králíci a morčata po očkování těmito kulturami podlehli smrtící horečce. Je-li však mikrokokus Lavašovův skutečně mikrob tyfu, není ještě na jisto postaveno; je zapotřebí konati další pokusy.

Dr. Yersin, jeden z nejznámějších učenců vyšlých z ústavu Pasteurova, oznamuje, že se mu podařilo odkrýti mikroba moru, který řádí v Indii. Současně Dr. Kilassata ohlašuje odkrytí bacila moru. Uvidíme, je-li tu v obou případech týž!

Jiný bacil obrací na sebe pozornost v Rusku, totiž comabacillus, který se považuje za příčinu cholery. Cholera v Rusku začala se opět letos zmáhati hrozivě, ale zůstala lokalisována a ochabuje.

Dr. Haffkine, též žák Pasteurův, konal v okolí Kalkuty pokusy s proticholerovým očkováním, a osvědčí-li se jeho zprávy pravdivými, budou míti lékaři neklamný prostředek profylaktický proti choleře.

Akademie berlínská obdržela od dvou žáků Dra. Kocha, Dr. Laubenheimera a Dr. Leiberta zprávu, že se jim podařilo připraviti látku ústrojnou, která vstřikována pod kůži neb ještě lépe mezi svaly je bezpečným lékem proti tetanu a difterii. O léčení difterie tímto způsobem v posledních dnech tolik bylo psáno, že jistě každému čtenáři je znám tento nový vynález, který osvědčí-li se, bude velikým dobrodiním.

Musíme ovšem býti nedůvěřivými, slyšíme-li veliké chvály o neomylnosti nově objeveného léku, každý má ještě v paměti zklamání, jaké následovalo po objevení Kochova tuberkulinu; a o očkování vůbec není ještě úsudek ustálený; ačkoliv očkování neštovic je již staré celé století, i ač se ukázalo (dle statistických pozorování) dobrým, nemůže se o něm říci, že by to bylo úplně bezpečný prostředek. Nechceme tím vyslovovati nedůvěru v účinek očkování, ale myslíme si: že nejlepší profylaktický prostředek je správné upravení zdravotnictví, „nejlepší lék proti nemoci je: nerozstonati se“.

*

K zajímavým výsledkům dospěl kongres hydrotherapie mořské, odbývaný v Boulogne sur-Mer od 25. do 29. července. Děti rachitické a skrofulosní, všichni „kandidáti tuberkuli". ba i tuberkulosní, u nichž nemoc nalézá se v počátcích, mohou nalézti zdraví v mořských lázních. Naproti tomu třeba se varovati léčení v mořských lázních nemocných s plícemi již valně chorobnými neb lidí náchylných k rheumatismu, nejvýše smějí býti tomuto léčení podrobeni jen s největší pozorností a opatrností.

V Akademii lékařské rokovali opět o důležité otázce hygienické, totiž o desinfekci místností, čalounů a nábytku; jedni s Dujardin-Beaumetzem tvrdili, že rozprašování tekutiny desinfekční po zdích a čalounech je úplně postačitelné, druzí s Vallinem a Laveranem dovozují, že je nutné omývání; poprašování že zasáhne jen malou část zárodků. Nejbezpečnější je držeti se tohoto posledního náhledu, a zároveň povolati na pomoc čerstvý vzduch důkladným větráním, neboť ten je nejlepší zaháněč mikrobů.

Léky se stále množí, ale ne každý se udrží. Používání chloralu, který byl z počátku příznivě přijat jako narkotikum, nepřestálo tak úplně bez pohromy zkoušky praktické. V některých případech dávky 20 centigramů způsobily záchvaty epileptiformní, a jeden lékař se vyslovil, že ačkoliv sice chloral uspí nemocného, probudí často lékaře. Mezi nové léky dlužno zařaditi dva nástupce chininu; jsou to: quinéthylin a cupreopropylin, jimiž se zabýval Dr. Müller. Ten je připravil z extraktu, který poskytuje „china cuprea"; Dr. Laborde a Arnaud studovali opět jejich účinky. Na základě výsledku jejich prací dá se očekávati, že budou pravým zřídlem léčivým doplňujíce úspěchy chininu.

Četní lékaři ruští vychvalují kumys jako znamenitý lék proti souchotinám, což ostatně není nové; již před lety byl kumys a kefyr odporučován k tomuto účelu. Kumys i kefyr připravují se zvláštním kvašením mléka; výroba kumysu pochází ze střední Asie, kde ho připravují z mléka kobylího, které tam zastává vůbec úkol kravského mléka i není příčiny pochybovati, že by kravské mléko se stejně nehodilo na výrobu kumysu Kumys obsahuje něco alkoholu, léčivý účinek připisují však někteří tomu, že kvašením mléka přeměňují se součástky mléka, zejména sýrovina, ve sloučeniny snáze stravitelné a dobré trávení a náležitá výživa jsou již dávno uznány za nejlepší lék proti úbytím.

Dr. Tense vychvaluje kyselinu karbolovou jako leptadlo při uštknutí jedovatými hady; mohlo by se jí užiti tam, kde není možno sáhnouti k prostředku na jisto lepšímu, totiž vypalováním ran žhavým železem.

Nedávno oznámil anglický lékař Dr. William Moore, že poznal v nadmangananu draselnatém úspěšný protijed morfinu, jímž se tento alkaloid rychle ruší. Konal pokusy sám na sobě, požil před shromážděním svých kolegů 20 centigramů morfinu a hned na to 25 cgr. nadmangananu. Nepocítil žádných obtíží a nebylo pozorovati vůbec žádného účinku, ačkoliv požití 20 cgr. morfinu může osudně skončiti.

Ještě odvážnější vypadá pokus uherského lékaře Jana Antala, který odporučil dusičnan kobaltnatý za vynikající protijed kyanovodíku. Kyanovodík (psotnina) jest jed neobyčejně silný a rychle účinkující, dost malé dávky způsobují takřka okamžitou smrt a nejen při požití, nýbrž i dostane-li se přímo do krve, ba i vdychování jeho par může míti za následek rychlou smrt; ba je znám případ, kde jeden drogista polil si ruku skoncentrovaným kyanovodíkem, a jelikož neměl nikde ruku poraněnu, nekladl na to váhy, jsa přesvědčen, že nic do krve nevnikne, avšak za krátkou dobu jevily se příznaky otrávení a všechna pomoc již byla marna. Představíme si tedy úžas lékařů, v jichž přítomnosti Dr. Antal konal pokusy, když po předchozím požití dostatečné dávky protijedu spolkl dvě kapsule naplněné kyanovodíkem a na to ještě přes námitky svých kolegů vstříkl si několikráte jed pod kůži. Dávky jedu byly tak velké, že by byly stačily k usmrcení dvaceti lidí stejné síly; a jemu nestalo se nic.

Zajímavý pokus zajisté, avšak pro skutečné léčení otravy bezcenný. Při rychlém účinku kyanovodíku a jeho sloučeniny kyanidu draselnatého (cyankali), nežli by lékař přišel a než by z lékárny přinesli dusičnan kobaltnatý, byl by nemocný již aspoň hodinu mrtvolou.

Po lécích a protijedech ještě něco o prostředcích anesthétických. Anglický lékař Dr. William Erst upotřebil elektřiny jak k omamování při operacích, tak k utišení bolestí u lidí dnou trápených.

Francouzský lékař A. Martin použil bromidu aethyléničitého k inhalaci asi podobným způsobem, jako se užívá chloroformu. Pět neb šest silných vdechnutí stačí k uspání. Ve třech tisících případů uspávání nepřihodila se žádná nehoda.

R. E.

Drobnosti.

— Zkamenělý hmyz. Ještě do nedávna považován zkamenělý hmyz, zachovaný v tomto stavu z dávno minulých věků, za velikou vzácnost a celkem dostal se palaeontologům do rukou jen ve skrovných zlomcích. Avšak před krátkým časem upozornil ředitel dolů v Commentry zoologa Charlesa Brongniarda na jisté zkameněliny, z nichž vyšlo na jevo, že hmyz z prvotních dob nikterak není tak vzácným, jak se dosud za to mělo. Objevenoť v uhelných vrstvách těchto dolů neméně než pětačtyřicet rodů hmyzu. Všechny jsou rozměru obrovského, největší z nich s roztaženými křídly dosahují 70 centimetrů. Hmyz nynější zdá se býti zdrobnělým potomstvem hmyzu primárního, zdrobnělým, nikoliv však degenerovaným, neboť ústrojí jeho jest dokonalejší a složitější. Nalezený zkamenělý, létavý hmyz má dva páry dobře a jeden pár méně vyvinutých křídel, kdežto nynější brouci a p. hmyzové létaví mají pouze po dvou párech. Barva křídel, dosud zachovaná, jest velmi živá. Podle dychadel soudí se, že tento hmyz žil v atmosféře velmi teplé a vlhké.

— Inženýr Bazin, o jehož vynálezu rozpisuje se francouzský contre-admiral Coulombeau, domnívá se, že návratem k parníkům kolovým od nynějších, které většinou poháněny jsou lodním šroubem, lze docíliti dvakráte větší rychlosti v plavbě. Celá konstrukce lodi i kol a jich umístění jest nové. Pokusy s malou lodí se zdařily a staví se nyní loď 25 metrů dlouhá a podnikne se jí plavba přes Canal la Manche.

— S největší dosud známou rychlostí vykonala plavbu z Liverpoolu do New-Yorku loď Lucania. Vyjela dne 23. a dorazila do New-Yorku dne 28. září, po 5 dnech, 7 hodinách a 48 minutách. Všechny dřívější lodě překonala Lucania o 50 minut.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

ROČNÍK XXIII | 10. LISTOPADU 1894 | ČÍSLO 5.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Potisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha Karlovo náměstí číslo 34

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Sardin.

Z cyklu „Obecní žebráci“. Napsal Jan Osten.

Je tomu již déle než dvacet let, co se poslední pastucha vystěhoval z pastoušky. Snad se chov ovcí nevypłácel, snad obec pastuchu špatně platila, neznámo, ale jednoho dne vynesl neveliký svůj majetek, naložil na fůru a odjel do Boliny. Ztratila s ním kus poesie naše ves.

Jiný pastucha nepřišel. Hospodáři prodali ovce a pastouška pustla. Co neurval vítr, lidé urvali. Potřeboval ten několik došků, onen prkno, vyšel v noci, strhal s pastoušky staré došky, vytrhl několik prken z vikýře; i okna vytrhali, zbyly pouze holé zdi a krov. Jako obraz světské pomíjitelnosti trčela ta chalupa za vsí k nebi, kluci udělali si z ní občas v neděli terč kamenů, někdy tulák přespal v ní letní noc.

Nevěděli na obci, co s tím. Zbourat se jim nechtělo, byly to přece jen zdi, stavení, bylo to nakresleno v katastrální mapě, snad by přišel někdo od úřadu a sháněl by se po tom.

Koupit neb najmout to také nikdo nechtěl, ani cti a darem, říkali lidé.

Usnesli se jednou v obecní radě, že tam ubytují žebráky, již byli „na obci“. Bydleli až dosud v „rathouze“, jak jmenovali starou, zpustlou budovu, celou ze dřeva, chýlící se k rozpadnutí, kde v jizbách o děravých stropech sdíleli byt s myšmi obecní policajt, starý učitel, vysloužilý to voják, jenž býval po dlouhá léta učitelem, ale propuštěn byl po zavedení nového řádu a předpisu o zkouškách. Obec mu z milosti vykázala jednu světnici v „rathouze“; živil se tím, že hrál o posvícenských muzikách, psal rekursy, lekoval a masti robil.

Pak tam bydleli ti obecní žebráci. Ale jich světnice byla tak chatrná, že se při každém větru bylo diviti, nespadlo-li to vše. Pršelo-li, musili ucpávat díry ve stropě hadry, stěny stály šikmo a slunce jimi svítilo.

Byl to výbor Vojta, jenž připadl na myšlénku, ubytovat žebráky v pastoušce. Vojta byl nejbystřejší hlavou v obci. Měl jen barák, nemnoho lepší než radnice, plno dětí, ale to ho netísnilo. Uměl dobře psát, a byl prvním řečníkem v obci. Tvořil oposiční stranu, báli se ho starostové jako ohně. Byl volen do výboru, do komisí, za revisora účtů a ve všem se vyznal. Nešlo to za něho jako druhdy, kdy si starosta po novém roce sezval výbory, dal napéci pečeně, koupil sud piva a provedl před nimi křídou na stole roční účet, jenž byl jednohlasně schválen a hned smazán. To Vojta netrpěl. Jemu musil starosta účet pěkně do knihy sepsat, přílohy přidat, vzal vše k sobě domů, podržel několik měsíců a připsal na konec úhlednou latinkou: „Matěj Prokopec, obecní vibor“.

Prokopec bylo jeho pravé jméno. Vojta říkali mu po chalupě. Nejraději chodil na komise. Přejímat hromádky štěrku na silnicích, chodit „na okres“, do záložny, to byl jeho živel. Napočítal si při tom dobré diety, najedl a napil se tu a tam zadarmo, a obec byla ráda, že šel; neuměl prý s pány nikdo tak jednat, jako on. S panem hejtmanem prý mluvil právě tak, jako s Maťhou nebo s Kuršem.

Tomuto člověku napadlo, přestěhovat žebráky do pastoušky. Měl při tom také asi osobní prospěch na mysli. Věděl, že se bude muset střecha a krov spravit, okna zasadit, snad i kamna postavit; a domníval se s jistotou, že mu to „dají do referádu“, jak se naučil někde na úřadě říkati. Kápne nějaký groš od řemeslníků, dohlédne časem a napočítá si hned padesát krejcarů za den.

Vyvolalo to bouřlivou debatu v obecní radě. Starý Lips, tvrdý a nepřístupný lakomec, rozhodně protestoval proti tomuto novému výdaji.

„A to tak,“ hovořil, odplivuje z levého koutku, „ještě jim budeme paláce stavět. Tak nás stojí dost peněz. Jen co ti Stehlíci! Jeden je v Praze ve špitále, jedna slehla v porodnici, tři poslali šupem a my to všechno musíme platit. Jakoby pro ně nebyl rathouz dost dobrý. Jsou všichni jako pára nad hrncem, už to vydrží, než to dočista spadne. Co by to stálo peněz! Krov, došky, okno, snad také abychom jim to dali vymalovat.“

Ale Vojta se tak hned nedal. Zůstal sedět na židlici a tváře se diplomaticky, kouřil klidně z dřevěnky.

„A co by to, jářku, stálo? V lesích máme dříví jak hnoje, sláma je za babku, já sám mám, jářku, ještě kolik centů a to okýnko nás nezabije. Je nám to, jářku, k hanbě. Spadne jednou kus stropu a co takový starý hrnčíř, jářku, potřebuje, je jako pabučina. A budeme mít pak, jářku, opletání s úřady. Však mi beztoho onehdy, jářku, pan hejtman prál, že pojede brzy přehlížet, jak to stojí se zaopatřením lidí ‚na obci‘. Ten by nám zasolil. Jářku, já ho znám, nejsou s ním špásy.“

Po této jadrné řeči byl návrh Vojtův přijat. Sám se nabídl, že naveze z lesa vlastními volky dříví, bolinský tesař spravil krov, pošili ho došky, zasadil sklenář z Mířetic okno a žebráci se nastěhovali do pastoušky.

Byli tenkráte na obci čtyři. Sardin, starý hrnčíř, pajdavý Mareš a bába Soukupka. Ale obec jim toho mnoho dát nemohla. Byla chudá a měla mnoho jiných výdajů. Postarala se jim o střechu, ostatní musili si sami opatřiti. Sardin pletl košťata. hrnčíř žebral, pajdavý Mareš hrál po okolí na skřipky a bába Soukupka všelijak se protloukala.

Ti Stehlíkové, o nichž se starý Lips nechvalně zmínil, byli pravou metlou obce. Byla to široce rozvětvená rodina tuláků, šlejfířů, komediantů, zlodějů. Vypravovalo se, že kterýsi rychtář, asi před sto lety, prodal jednomu Stehlíkovi domovské právo v obci za „padesát rýnských" a měli je na krku. Takto se tam málo zdrželi. V létě se toulali světem, na zimu přišla jedna rodina, skoro každý rok jiná a najala si u Kehárů světnici. Blížil-li se ke vsi vůz, tažený psy a tlačený kupou otrhaných dětí, křižovaly se selky, říkajíce: „Á, Stehlíci jdou." Ostatně se ve vsi slušně chovali, nekradli, neobtěžovali, ale venku plodili obci ostudu. Co chvíli přišlo na obec úřední psaní, oznamující, že toho a toho Stehlíka zavřeli do kriminálu. že za toho jest platiti výlohy v nemocnici. nebo výlohy postrku.

Za takových poměrů nebylo lze obci vlastní staré žebráky podporovat.

Ubytovali se v pastoušce. Každý si postavil do kouta svůj pelech a žili v míru a pokoji, jenž zkalil se jen tehdy, přišla-li Soukupka domů na mol opilá a tropila-li hluk. Ale Sardin dovedl vždy rázně zakročiti. Vysadil bábu ven a zavřel dvéře. Sardin měl vůbec komando. Měl k tomu právo. Byl to stařec sedmdesátiletý, ale dosud statný. Měl dlouhou bradu, kdysi ryšavou, nyní bílou, osmahlý obličej, mírný a přísný výraz v tváři. Nosil v zimě v létě dlouhý plátěný kabát, přepásaný řemenem, jen v zimě šat okolo krku si obaloval, nosil v zimě dřeváky, v létě chodil bos. Držel se, jen oči mu dobře nesloužily, viděl málo, přimhuřoval je neustále.

Měl i sváteční oděv. Cajkové kalhoty, modrý šosatý kabát a boty, skutečné boty, látované, ale přece celé. Oblékl-li se do nich, pověsil si na prsa vojenskou medailli, již dostal po válce s Italií a na niž táhl „graciál", 7 kr. denně. Uzavíral sváteční oděv do kufříku a zamykal na zámek, aby mu ho bába Soukupka nepropila.

Byl mezi těmi žebráky pravým boháčem. Když se tak někdy v neděli oblékl a medaili na prsa pověsil, zadíval se naň pajdavý Mareš s výrazem jakési úcty a obdivu, v dobrácké, přihlouplé tváři.

Sardin pletl košťata. Řezal vrboví a březoví po potocích a v lesích. ukládal proutí do prázdného chlévka a pracoval v zimě. Zarazil do stropu hřebík, upevnil provaz, sedl si pod něj na zem a ve smyčce provazu pletl košťata. V létě je roznašel po trzích, kus po třech krejcařích, a toulal se v lesích.

Měl za sebou Sardin pestrý život.

Sloužil u sedláka za čeledína; když mu bylo dvacet let, odvedli ho na vojnu. Sloužilo se tehdy hrůzu let, a po celou tu dobu nikoho domů nepustili. Bojoval v Uhrách, pak ho pustili domů.

S několika groši v kapse, ve starém, odřeném vojenském plášti, s čepicí kurážně na stranu posazenou a nakroucenými kníry vracel se po osmi letech k domovu. Protloukl se Uherskem, Moravou a ošumělý, ale pln nadějí a touhy blížil se ku své vsi. Byl z chalupy, mladší bratr zůstal doma a hospodařil s tátou, ale chalupa připadne jemu. staršímu.

A na to se těšil. Odpočine si po vojně, pak bude hospodařit, ožení se s Mančou Brejchovou, s níž měl před vojnou známost. Nekonečnou zdála se mu cesta z Benešova. Šel pomalu, poznával již rodný kraj, z daleka viděl Blaník. Hůru, Káčovské lesy, poposedl po chvíli a rozhlížel se s rozkoší po chudém, však milém rodném kraji. Zahrčel za ním vůz. Jakýsi pantáta seděl na voze, dojel k němu a zastavil.

„Kam, vojáčku, kam?" vyzvídal.

„A, do Zdislavic," vypravoval voják, „domů z vojny."

„A, pojďte sednout, svezu vás," pobízel sedlák.

Morávek (tak se Sardin jmenoval), nedal se pobízet, sedl vedle sedláka a jeli.

Brzy se smluvili.

„Tak vy jste ten Morávků," podivoval se sedlák; „taky jsem o vás slyšel. Říkali, že jste tam někde pad', a podívejme se, vy tady. Špatně to tam u vás dopadlo, tatík umřel a podědil to váš bratr. Ale prodal to a šel se ženou do Ameriky."

Morávkovi bylo. jakoby mu hrdlo zadrhl. „Bratr to podědil", znělo mu v uších. Vždyť přece on, starší, měl nároky.

„A jak to," napadlo mu zeptat se sedláka, „vždyť já jsem jako starší —"

„Jo. Bůh suď jak. Namluvili tatíkovi, že jste tam někde zůstal ležet, dal to přepsat na bratra, ten to po smrti prodal a jel do Ameriky, jak jsem prál. Teď už ani bratru nelze věřit."

„A kterou si vzal. pantáto?" vyzvídal Morávek, pojat jakýmsi neblahým tušením.

„Á, Brejchovu, víte, Manču Snad jste ji taky znal."

Starému vojákovi zatmělo se před očima, jakoby kulka kol něho létla. Tolik ran najednou. Jakási nevýslovná lítost a hořkost naplnila mu duši, byl by se dal do pláče, kdyby se byl nestyděl před sedlákem. Byl to smutný návrat domů. Chalupa ztracena, děvče se vdalo, co tam teď? myslil si. Ještě se mi vysmějou, jak tam jsou. Rozhodl se, že ani domů nepůjde, že se pustí do světa.

Ve Vlašimi slezl, poděkoval sedlákovi a zašel do hospody.

Bylo tam plno venkovského lidu, mužských a ženských. Byli to většinou Huličtí, na některé se dosud pamatoval. Pili, jedli, zpívali, dle uzlíků bylo znáti, že se chystají na nějakou cestu. Jakýsi pán chodil mezi nimi, dával jim nalévat a smál se s nimi.

Morávek usedl k prázdnému stolu v koutě, dal si nalít piva a pohřížil se v myšlénky. Celý svět zdál se mu prázdným a pustým, připadalo mu, že by bylo bývalo lépe, kdyby byl padl někde na uherské pustě. Proklínal v duchu bratra, jeho ženu a celý svět.

Lidé se na něho po očku dívali, šeptali si cosi; malý mužík s ryšavou bradkou přistoupil k němu.

„Vítám tě, Václave," pravil, podávaje mu ruku. Morávek pozdvihl hlavu, podíval se na něho, poznal v něm Pipku z Hulic a potřásl podávanou mu pravici.

„Tak ty domů z vojny?" vyzvídal Pipka. přisedaje k němu, „a jestli pak to víš. že táta umřel a chalupu že máš v Americe?"

Morávek svěsil hlavu.

„Ani abys tam nešel," pokračoval Pipka. „Co tam? Není do čeho kousnout? Všichni, jak nás tu vidíš, jdeme pryč, do Uher na dráhu, ten pán nás naverboval, zlatku denně. Kde pak to tady vyděláš? Víš co, pojď s námi."

Proč bych nešel? myslel si Morávek. Co doma?

Pipka uvedl ho k pánovi, ten se ho vyptával na to a ono, zapsal si jeho jméno do knížky a dal mu desítku na cestu.

Pojedli ve Vlašimi, popili a vydali se dál.

* * *

V Uhrách se Morávkovi dařilo dobře. Uměl z vojny hovořit po maďarsky, byl zručný, svědomitý, pilný, uznali to páni a udělali ho „partafýrem" se slušnou mzdou.

Spořil, škrtil, pomýšlel přece na návrat domů. Umiňoval si, že si postaví novou chalupu, koupí pole a bude přece sedlačit. Ale s tou myšlénkou nepřišla mu nikdy do hlavy jiná, přirozená, oženit se. Zanevřel na ženské, vzpomněl si na Manču Breichovu, jež se vdala za jeho bratra, a vyhýbal se ženským jako čert kříži.

Dostavěla se dráha, Morávek s několika uspořenými stovkami vrátil se domů po druhé.

To se na něho dívali, když po tolika letech vyšlapoval si po návsi rodné vesnice. Byl oblečen jako pán, měl stříbrné hodinky s řetízkem, tvrdý klobouk a voskované kníry.

Ale neukazoval se dlouho v té nádheře. Uložil šaty a hodinky do truhly, oblékl plátěnky a kazajku a pustil se do práce. Obec mu levně přenechala kus pastviště hned za vsí. Nalámal sám kamene, navozil dříví, najal zedníky a tesaře a do podzimka stála na pastvišti z brusu nová, bílá chalupa. Morávek žil klidný život. Koupil pole, oral, hnojil, sil, sekal, rok k roku něco přikoupil A ne a ne se ženit. Mnohá holka s penězi ohlížela se za statným mužem, nadcházely mu, vzkazovaly, nadarmo. Nebyl sentimentálním snilkem, ale Manča nevyšla mu z paměti, žádná se jí nemohla rovnati z těch, jež se mu nabízely, netoužil po ženě, domácnost mu spravila stará Kondrátka, jež u něho byla v podruží.

Uplynulo tak asi deset let.

Bylo v létě, ve žních. Morávek seděl před chalupou na koníkovi, klepal kosu a kouřil spokojeně. Po cestě blížil se člověk, s čepicí s orlíčkem, ohromnými kníry. Byl to Staněk, poštovní posel.

Došlo na Morávka psaní. Bylo ušpiněné, šlo asi z daleka. Morávek dosud jaktěživ nedostal dopisu. Nebožtík táta psát neuměl a kdo pak by psal také vojákovi, jenž tu dnes, zítra kdes.

Způsobilo to psaní pochopitelné rozčilení.

Zapálil dýmku a otevřel je. Psal mu jakýsi František Kulich, jeho spolužák, nyní v Americe. Jednalo se v psaní o bratru a švakrové. Bratr koupil kdesi usedlost, přišel o všechno, vyhořel, protloukal se pak všelijak a umřel prý před několika měsíci zimnicí Zbyla tu žena, dětí na štěstí není. Je prý také poněkud churava a jedinou její touhou je, vrátit se domů. Nemá prý tam však nikoho, jen on, Morávek, je jediný příbuzný. On prý, Kulich, píše mu bez jejího vědomí; když prý se někdo o Morávkovi před ní zmíní, pláče jako malé dítě. Tak prý aby Morávek psal, co a jak a poslal peníze na cestu.

Morávek přečetl psaní ještě jednou, složil je pak opatrně a zastrčil do kapsy.

Zamyslil se.

„Co pak je mi po ni?" myslil si. „Proč si ho brala, Petra, proč nečekala na mne? Teď snad abych já se o ni staral, ne?"

Ale myšlénky ty brzy ustoupily lepším, šlechetnějším. Vzpomněl si na ni, jakou byla, než šel na vojnu.

Viděl v duchu vesnickou, zdravou dívku, ruměných tváří, jiskrných, modrých očí, plavých, hustých vlasů, čilou a veselou jako ptáče. Vzpomínal na to, jak jí pomáhal jetele nasekat, jak jí vodu nosil, jak s ní o muzikách tančíval.

Změkl, jakési teplo a lítost vloudily se mu do duše při těch vzpomínkách.

„Bůh ví, jak to tehdy bylo," přemítal. „Měli mě za mrtva, všichni to tu myslili, holka se dala přemluvit, snad ji nutili. A teď je tam v cizině a nemocná. A snad tam umře a nikdy již jí neuvidím, nikdy, nikdy..." opakoval si šeptem.

„A jak pak on, Kulich, a ona vědí, že jsem se přece vrátil?" vrtalo mu mozkem. „To on asi Vaněček jim to pověděl, když se před dvěma roky do Ameriky odebral. A pláče prý, když se jí o mně někdy zmíní, píše Kulich. Lituje asi..."

Vstal s koníka a přešel zahradou. Tvář jeho byla zamyšlená; nedotekl se ani večeře a šel brzy spat.

Vstal časně ráno, ale nešel sekat. Oblékl se svátečně a šel do města. V záložně vyzdvihl peníze, zašel na poštu, přeptal se úředníka, mnoholi stojí cesta z Ameriky, poslal větší obnos na adresu Kulichovu. Uschoval pečlivě stvrzenku, zveselil se jaksi a zašel do hospody.

Stala se s ním patrná změna. Zvážněl, přemítal a často pro sebe se usmíval. Sedával večer na prahu chalupy, kouřil a přemýšlel.

„Vrátí se," těšil se, „dětí nemá, je dosud mladá a já vím, že mě má pořád ráda. Vdala se jen tak, jak to u nás chodí."

Kreslil si v duchu budoucí život, spokojený, radostný, s ní, s tou hezkou, zdravou ženskou, jak mu tanula na mysli.

Opravoval chalupu, bílil, zařizoval se.

Divili se tomu ve vsi, pošeptávali, že se bude Morávek ženit. Ale kterou? Ani stará Kondrátka nic nemohla povědít.

* * *

Za několik neděl po odeslání peněz kráčela mladá ženská zvolna ke vsi. Byla mladá, ale sešlá, vpadlých prsou, hubených tváří, ohnutá a znavena, jen její oči velké a horečně planoucí byly pěkné, modré a hluboké.

Šla zvolna, posedla každou chvíli, pokašlala, sebrala uzlík a zvolna, jakoby s jakýmsi strachem blížila se ke vsi.

Morávek, jako vždy k večeru, seděl před chalupou, kouřil z dýmky a kreslil plány v budoucnost. Viděl tu ženskou a díval se po hodnou chvíli se zájmem na ni.

„Jaká je to ženská?" myslel si. „Žebračka to není, je přec hezky oblečena a tak se plíží, jakoby se jí nechtělo. A k večeru."

Ženská přišla až k chalupě, zastavila se, ohlédla se několikráte a blížila se k Morávkovi, snad se chtěla na něco přeptat.

*

Ale když přišla zcela blízko, zadívala se ostře na Morávka, vykřikla „Václav!“ a shroutila se k zemi. Morávek vyskočil jako bleskem zasáhnut při zvuku toho hlasu. Jediné to slovo vyvolalo v něm vše zašlé. Skokem byl u ní a zůstal stát.

Byl to jen pouhý stín té, již očekával. Z těch svěžích vnad nezůstalo pranic, jen ty oči, v nichž se nyní slzy třpytily, poznával.

Seděla na trávníku, jako obraz trpitelky a plakala.

Nevýslovný bol sevřel hruď Morávkovu. Zapomněl rázem na její nevěru, poslední špetka hněvu vytratila se z jeho duše.

Vzal ji za ruku a pozdvihl.

„Pojď, Mančo, pojď ke mně, čekal jsem na tebe,“ pravil srdečně a uvedl ji do světnice.

Sotva se slabostí na nohou držela. Uložil ji na posteli a usedl k ní. Ani jediné slovo výčitky nepřešlo přes jeho rty.

Měla souchotiny. Dlouhá cesta jí dodala. Morávek nechal vše ležet a staral se jen o ni. Chodil k lékařům, do lékárny, báby zval pomáhat, víno jí kupoval, maso vařil.

Rozhlásilo se to ve vsi, vysmívali se mu, ale on na nic nedbal zdálo se mu teprve nyní, jak ji má rád, umiňoval si vše nasaditi, aby se uzdravila. Bylo vše nadarmo. Za dvě neděle byla na prkně.

Morávka, starého vojáka, nikdy nikdo neviděl tak plakati, jako o Mančině pohřbu. Když házel hroudy na její rakev, připadalo mu, že se s ním loučí vše, že s těmi hroudami zapadají i jeho krásné sny o budoucnosti, duníce smutně!

Postavil jí na hrob krásný pomník a stal se poustevníkem. Chodil jako v myšlénkách pominutý poli i lesy, celé hodiny proseděl u jejího hrobu, nestaraje se o hospodářství. Brambory a zelí shnily na polích, strniště žloutla nezorána, Kondrátka hospodařila sama, na vlastní účet.

Pak se dal do pití. Pil „z dešperace“, říkali na vsi. Pil, hrál v karty, prodával pole po poli, dlužil se, a než se rok sešel s rokem, nepatřil mu ani šindel.

Byla právě vojna s Italií, dal se na vojnu, snad myslel, že se nevrátí. Vrátil se ale přece po mnoha letech, žebrák, v otrhaném vojenském plášti, s medailli na prsou.

Udělali ho hlídačem lesů. Obec byla ráda, že se oň jinak nemusila starat. Nepil, byl pořádným, svědomitým a vyhýbal se lidem.

Jen občas se rozjařil, vypravoval o tom, jak táhli na sardinskéko krále a od té doby mu ve vsi říkali Sardin.

Na Václava Morávka se úplně zapomnělo, ve vsi byl teď Sardin, hlídač, nový člověk. Toulal se po lese, jejž si zamiloval, znal všechny ptáky, dovedl po nich hvízdat, však jedinému neublížil. Z pušky, již nosil na rameni, nikdy prý nevystřelil.

Měl rád malé děti, vodil je často do lesa, vypravoval jim pohádky, mluvil prý i s ptáčaty a srnkami.

Sloužil obci dlouho a věrně.

Ale sestárl, zrak mu slábl, uznali v radě, že je třeba ku hlídání lesů mladšího člověka. Sardinovi vykázali byt v rathouze, podrobil se trpělivě osudu a pustil se do pletení košťat.

Dožil se značného věku a umřel tiše a klidně. Za peníze, jež si uspořil, prodávaje košťata, vystrojen mu slušný pohřeb a pochovali ho v témže hrobě, kam před lety Manču uložil.

Přípitek.

— Jaromíru Boreckému. —

Víš, drahý hochu, kterak slunce plálo,
když za rána jsme hrdi vyjeli?!
Sto motýlů se v květech kolébalo
a málo bázně, věru, bázně málo
nám teplá srdce tisklo, příteli!
Jak nezasmát se v onen východ žhavý
když plno perel měly květy trávy —
a když se stíny táhly v lesů kout
jak z plna hrdla, pyšně nevzkříknout?!

To bylo jitro! Ještě po letech
nás bude hřáti teplý jeho dech
a do slok svěžích jistě se nám vráti,
až na tu jízdu budem vzpomínati.
Páž z ocele a v duších vůli obří
a v srdcích jak když květů nastele —
my přec jen byli nadšení a dobří
a bojovat jsme chtěli vesele!
Viď celá všednost jak nám k smíchu byla
a jak nám líce rudly do krve,
když matka Krása, veliká a bílá,
nás políbila v ústa poprvé!

Můj drahý hochu! Dal jsi s bohem rokům,
kdy bořili jsme moudrý světa řád?!
Číš poesie kypí dále přeci,
v sny básníků jdou žebráci i reci —
a vypaseným filistrům a mlokům
se v děrách dobře daří posavad.
Číš poesie, viď, ta nevyschla nám,
byť bledé nebe práhlo polednem:
pojď, na vzdory těm bojujícím stranám
dnes bratrsky ji zase pozvednem!

Tak mnohý z nás už cestou pad' a ztich',
čert jiného vzal nebo štěstí slepé —
ó pověz, hochu, při těch přípitcích
zda nad lásku nás blažilo ccs lépe?!
A náš-li prapor za jitra byl bílý
a měl's-li tehdy celé srdce mé:
my bělost jeho jistě nezradili
a svorně pod ním dále jedeme.
Tak jistě cítím, že se tiskneš ke mně,
ať svírám pěsť či perlící se číš —
a oběma nám celá kvete země

a Láska s Krásou oba líbá jemně,
a z jitra jedem novým jitrům blíž.

Tak mnohý mlok se po ta léta splet'
a mnohý ještě zrakem po nás střílí —
máš na krku ten divný amulet,
jejž svorně jsme si tenkrát zavěsili?!
Víš, vyšel z ohně nesmrtelné Krásy
a z vůle její na pouť byl nám dán
a na prsou hřál jako dívčí vlasy,
neb svatou Láskou byl prý dotýkán.

Rci, básníku, zda možno zradit jej,
když všední hlupství hodlá kupčit s námi?!
Jen zpívat, líbat byl náš obyčej,
rvát s filistry se písní kaskádami,
vše zbožňovat, co směje se a září,
vše pošlapat, co v bahně mohlo růst,
vše překonat, co pro zisk jen se daří,
a čerpat sílu, opojit se kvítím,
ať z toho světa, který kypí žitím,
ať z knihy básní, z měkkých ženských úst.

Ba, drahý hochu, my jsme milovali —
a toho citu nedotkne se změna,
nám v dlouhý život, v úspěchy, jež šálí
je poesie láskou prosycena.

Číš poesie zvedám druhu. Tobě
a chci se s Tebou spíti k závrati,
když ohněm planou naše srdce obě
a sama Láska v náruč padá Ti!

Víš, drahý hochu, co to bylo touhy —
hleď tolik krásy z oněch dob nám zbylo!
Svět sváří se a vše je přelud pouhý —
nám v očích přec se nebe zrcadlilo,
nám v duších vše se na písně jen slilo!
A slunce svítí! Do srdcí nám svítí
a jenom hlupci ve tmách nezří ho:
my přece směli ve své písně skrýti
cos ryzejšího a cos lepšího!

Sem ruku v ruku! Prapor náš byl bílý
a naše srdce dobrá, příteli —
my jejich touhy jistě nezradili
a v nové boje jedem veselí.
Hleď, víno hoří v číši křišťálové
a bratrsky zas v náruč tisknu Tě,
nám nad hlavami spějí noví snové
a mají zářné, bílé perutě.

Žij, zpívej, miluj! Krása kyne Ti
a s Láskou v srdci dosáhneš jí snadno,
sto nových písní s Tebou rozletí
se v její svaté, věčné objetí —
svět přec je krásný!
Bratře, dopij na dno!

29. září 1894.

Jaroslav Kvapil.

Družka — matinka — sestra.

Vypravuje Karel Klostermann.

(Dokončení.)

Mluvil vřele, uctivě, přes to že nadsazoval poněkud v příčině uměleckých výkonů, pokud tyto se týkaly veškeré společnosti; pokud se poklony vztahovaly k ní samé, nebylo lze čeho namítati, a já věru bych byl býval posledním, jenž bych s ním nebyl souhlasil.

Měla obličej zakrytý závojem; odhrnula ho, uklonila se zlehka, usmála se na mluvčího. Byla to ona, jisto jistotně, nemohl jsem se naprosto mýliti. Moje oči utkvěly na jejích rtech. Co mu odpoví? Nevím, proč mi bylo pojednou tak nevýslovně úzko, proč jsem se nemohl ani dočkat, až domluví. Všecky ty chvíle, jež jsem trávil před lety v její společnosti, jakoby rázem se byly vrátily; stály před mou duší jako řady jasných obrazů. Zdálo se maličko, že váhá. Můj Bože! kdyby mu tak odřekla! byl by to triumf... Avšak jakž by nepřijala pozvání — kočující herečka pozvání takového boháče...

„Jsem vám nesmírně povděčna za vaše nezasloužené, laskavé uznání," odvětila posléze svým lahodným altovým hlasem, „bude mi zajisté vzácnou pobídkou vytrvati a zdokonaliti se na započaté dráze, avšak..."

„Slečno," vpadl jí do řeči tónem skoro úpěnlivým, „vypusťte toto nešťastné avšak..."

Jakým právem ji přerušuješ, ty nezdvořilý, hranatý žoku peněžný! bouřilo to v mém nitru, a nejraději bych ho byl skolil té chvíle. Taková smělost, zvát ji k večeři, jedva ji spatřil!... jakoby byla nějaká větrem přihnaná poběhlice.

... „avšak, odpusťte, ze zásady nepřijímám žádného pozvání od nikoho a pod žádnou podmínkou," domluvila započatou větu; hlas její zněl přívětivě, ale pevně; mně se zdálo, že naprosto nelze odmluviti. On přec něco namítl, stoje na svém. Průvodčí její zabručel cosi o zbytečnosti takových zásad, a že by si slečna právě v tomto případě ničeho nezadala, kdyby pozvání přijala; bylo to marné, zůstala na svém a, uklonivši se přívětivě, stáhla zase závoj a měla se k odchodu.

V mé duši jakoby zvonily zvony vzkříšení, div jsem nezajásal. Továrník se omlouval, přísahaje, že si dovolil učiniti pozvání bez jakékoli vedlejší myšlénky.

„Mějte mě omluvenu," pravila, „nezazlete, že vaši zdvořilost tak špatně odměňuji..."

V tom jsem přistoupil. „Váš syn se k vám hlásí, matinko," řekl jsem, nedbaje na něho. „Uznáváte ho ještě hodným vaší mateřské lásky?"

Stanula prudce, obě její ruce se vztáhly proti mně. „Vy zde? vy zde?" vyrazila ze sebe; „ta radost, ta velká radost... ach, pojďte se mnou, doprovoďte mě domů a povídejte mi o sobě... ach, nezapomněla jsem na vás..."

Byl to největší triumf, jejž jsem slavil za veškerého svého života. Továrník stál s otevřenými ústy a druzí mladí páni též. Padlo tu a tam slovo, já je jedva zaslechl, bylo mi úplně jedno, co říkali.

„Děkuji, paní N., děkuji, pane X.," pravila, „tuhle pan *** mě laskavě doprovodí. Jsme staří známí, jsme příbuzní . . ."

Chopila se mé ruky, a já byl šťasten, jako bych vedl kněžnu k tanci. Cestou jsem jí musil vypravovat o sobě a kdykoli jsem se jí tázal po něčem, co se týkalo jí, odpovídala asi: „Počkejte, až budeme doma, vše vám povím."

Bydlila v jedné ulici, ústící do náměstí. Chudinká, malinká světnička, praskrovný nábytek. Když jsme vstoupili, objevila se kvartýrská, stará vdova. Znal jsem ji, byla to žena, těšící se dobré pověsti. Vidouc mě ve společnosti své nájemkyně, přeměřila si nás oba pohledem ne příliš laskavým, i neušlo mi, že měla na jazyku ostrý protest proti mé návštěvě, ale moje „matinka" jí předešla, dic:

„Pomyslete si, paní Těchovská, našla jsem tu rodáka, kamaráda z dětských let . . . buďte tak laskava, paní Těchovská, uvařte k objednanému kotlíku čaje ještě jeden nebo dva, aby mladý pán nemusil poslouchat o suše. Potom si přisedněte k nám, uslyšíte leccos z minulosti herečky, snad vás to bude zajímat, ale dál to nesmíte povídat . . ."

Jakmile se otevřela paní Těchovské vyhlídka, že něco uslyší, vyjasnila se její tvář nápadně, i ústa její začala přetékati mlékem a strdí: i mně se dostalo nejedné pochvalné a lichotivé poznámky. Já jsem ovšem věnoval méně pozornosti proudu slov paní Těchovské nežli zjevu své „matičky", již jsem tak nenadále zase nalezl.

A bylo se nač dívat! Ani v nejmenším nesestárla; kvetla dosud jako plná růže a, bylo-li možno, krása její ještě získala jakýmsi přídechem klidné melancholie, trůnící na bílém čele, vyzírající z tmavých očí zpod oblouků černých brv, závoje hedvábných řas. I její toaleta jí výborně slušela, přes to že byla neobyčejně jednoduchá, skoro chudá, ale jemný vybroušený vkus nahrazoval zplna bohatost. Znamenajíc, že na ni pohlížím poněkud zkoumavěji, než se vlastně slušelo, usmála se čtveračivě.

„Ty tam jsou krajky, hedvábí, aksamit, rozkotálelo se zlato, ani jediný křížek mi nezbyl, příteli, rozběhaly se perly i drahokamy. Byla jsem tak pošetilá, domnívati se, že bez těch cetek a tretek nebude ani lze žíti, a nyní, jak vidíte, žiju bez nich zcela klidně a dobře. Vařím si oběd sama; dnes ku příkladu jsem si upekla buchty — přesvědčíte se sám, jaké jsou, zbyla jedna k večeři, ohromná, mákem nadívaná, bude jí dost pro nás oba; jako bych byla tušila, že dostanu hosti. Ostatně, kdyby se vám tento druh večeře nezamlouval, vyslovte se bez ostýchání, paní Těchovská vám pošle do hostince pro něco."

Netřeba podotknouti, že jsem prohlásil slavnostně, kterak jí upravená buchta mi bude nebeskou ambrosií.

Co jsme jedli buchtu a pili čaj, jala se hovořiti o minulosti a o přítomnosti po svém způsobu, přeskakujíc s předmětu na předmět, ale bez nejmenší trpkosti.

„Víte přece, co se stalo se Šantrokou?" ptala se mne.

„Ba vím; vím také, jak šlechetně jste mu chtěla pomoci."

„Nemluvte o tom. Byla jsem prostě hloupá a nevrátila jsem se už do Sušice, aby mi to tam nikdo neřekl do očí. Šantraka byl hlupák, ani nevěděl, mnoholi tam ukradl. Kdybych byla mohla tušit, že mu nepomohu, byla bych si peníze nechala — také se mi málo zavděčil, že se přiznal v příčině té mé nedostatečné pomoci, ode mne by se toho byl nikdo nedověděl. Rozumí se, že mezi námi byl konec, jakmile vyšlo na jevo, čeho se dopustil —: kdyby mu bylo bývalo pomoženo tím, co jsem mu mohla dáti, nebyl by mi směl více na oči. Vy jste měl tehda pravdu, když jste mi říkal, abych vyčkala, abych se nevěšela na ledabylého — ale co chcete? měla jsem se za zkušenější než jsem byla, a myslila jsem, že počítám chytře. Nu, přepočetla jsem se . . . Podstoupila jsem pak zasloužený trest, jenž mé polepšil. Nechci tím říci, že už nebudu počítati — lhala bych, počítati budu vždycky . . . není mi dáno, oddávati se hlasu srdce a okamžitým popudům nějaké vášnivé lásky. . . ."

„Mně se zdá," přerušil jsem ji, „že nesoudíte zase dobře o sobě. Vy jste přece osvědčila skvěle šlechetnost svého smýšlení, svého srdce, ježto jste obětovala vše, co jste měla, člověku vás nehodnému, kterého jste ani nemilovala . . ."

„Bylo to zase jen z vypočítavosti. Chtěla jsem, aby ušel hanbě, čímž bych i já se byla vyhnula řečem lidským a posměchu nebo politování, což je vlastně jedno. Moje srdce je staré, sestárlo podle manžela — konec je vášni! Ale chytřejší budu, za to vám stojím, a lépe budu počítati . . ."

„Vy se mýlíte, vaše srdce je mladé," pravil jsem vřele, „taková krásná, dobrá žena, jako vy, nemůže býti vypálenou sopkou, bylo by to proti přírodě . . ."

„Ovšem, vy to víte lépe než já," odpověděla poněkud úsměšně.

„Vím to!" dím.

Pokrčila ramenoma. Byl bych jí rád řekl něco jiného, avšak přítomnost její kvartýrské, která poslouchala jako při kázání, mi zavřela ústa.

„Mluvme o jiných věcech," pravila, i jala se mi vypravovati, co zažila, když tehda opustila Sušici. Uchýlila se do Vídně, pak do Brna a žila z peněz vytěžených prodejem svých šperků a toalet.

„Po nějaký čas mi nebylo zle," vypravovala, „měla jsem co dát do úst a za staré drahé toalety jsem si opatřovala nové laciné a při tom jsem tříbila svůj vkus. Ale dlouho netrvalo, a přišla bída, hanebná bída, a já vám neuměla nic, ničeho nic, čím bych se byla mohla uživit. Dávali mi tak leccos na ruku, také mi kdo poradil, abych se přihlásila u kteréhos slavného malíře za model. Váhala jsem . . . ale, prosím vás, je to přece ženantní, tou měrou ženantní, že mi ta bída byla milejší. Já vám obstála, ani byste nevěřil, ač se našli lidé, mladí a staří páni, kteří mi cosi mluvili o mé kráse, právě tak jako vy. Kdybych byla bývala dívkou, sotva bych se byla udržela, ale vdova, prosím vás, ta je zkušenější a vyhne se různým osidlům."

Vypravovala mi pak, jak v Brně jí přišla spásná myšlenka, když už vážně přemítala o tom, jakým způsobem by měla učinit konec svému životu. Upravila si z posledních zbyvších jí grošů jakous takous toaletu a

šla se představiti řediteli městského divadla, žádajíc ho, aby ji přijal za statistku.

„Přeměřil si mě, badavým zrakem prozkoumal,“ pravila doslovně, „nic jinak jako cikán koně na trhu, načež se jal provádět všelijaké šprýmy, a já — co mi zbývalo v této mé krajní situaci? — já jsem se smála jako blechantka, a když shledal, že mám tak rozkošně veselou letoru, přijal mě, a já jsem byla zachráněna. To vám mi to bylo divné, když jsem se poprvé octla na jevišti! Neměla jsem co mluvit, stála jsem jako mramorová socha, a přece lomcovala mnou nevyličitelná horečka. Ale člověk uvykne všemu, i těmto výkonům statistickým, a tak jsem znenáhla začala dávat pozor na tón skutečných herců, a najednou mi bylo, že bych to také dovedla; ba, kritisovat je jsem se jala, a často jsem si řekla: Tohle bys dovedla lépe... Když pak pan ředitel a kromě něho i jiní páni pokračovali ve svých šprýmech, jako by chtěli zvědět, do kterých mezí vydrží moje náramně veselá nálada, rozmyslila jsem si tu věc a uváživši, že do takových konců, do jakých oni mě chtěli hnáti, mám ještě dost času, zmizela jsem kteréhos dne z Brna a odebrala jsem se do Velkého Meziříčí, kde té doby hrála kočující společnost pana R. — Představila jsem se a byla jsem přijata s otevřenou náručí, jako bych byla přišla v podobě anděla spásy. Ti vám tam se mnou udělali reklamy. Herečka z Brněnského divadla, zjev přímo božský, nevšední umělkyně, a já chudák jaktěživa jsem ani neviděla psanou úlohu! Také jsem se tím netajila, ale oni na mne všichni, abych jen pro Boha mlčela a nechala je jednat. Začali mě ihned cvičit, naučila jsem se úloze, a druhý den už jsem vystoupila. Furore, vám povídám! Byla jsem tak šťastna, jako nikdy za svého života. Ve dne v noci jsem se učila úlohám — těžko vyličiti zápal, s nímž jsem se do toho hnala.“

Následovalo pak podrobné, rozkošným humorem barvené vylíčení vší psoty, bídy, nedostatku, hladu a čeho ještě, s čím bojovati bývá kočujícím společnostem vůbec a ženským jich členům zvlášť. A přec i pro ni tento život měl své vnady, a uměla k nim poukazovat s takovou vervou a svěžestí, že vzbudila ve mně opravdové laskominy, zkusit ho také. Věru, kdyby mi byla dala dost malý pokyn, kdyby jakýmkoli způsobem byla projevila vůli, abych ji následoval, ani okamžik bych byl neváhal, přes to, že jsem jaktěživ při sobě neshledával nejmenšího dramatického talentu. Onoho prvního večera ovšem tato myšlénka se ve mně ještě neujala, jen tu a tam naskočila při poslouchání, avšak během její přítomnosti v mém novém působišti jsem se jí začal velmi vážně zajímati.

„Byla jsem najednou zase slečnou,“ vypravovala dále, „není to špás? Slečna, paní, vdova a zase slečna — která to provedla? — Než, věděla jsem nyní, že můj život není marný, že má účel; pozorovala jsem, že mě můj stav těší, a to už stálo za víc, než vše, co mi život nadělil dotud, tato útěcha nebyla zaplacena příliš draze veškerou tou bídou, která se na mne šklebila. — Prošli jsme skoro celou Moravou i na Slovensku jsme byli, a mnou ovládala jediná tužba: zdokonalit se co nejvíce a získat si repertoire. Nikdo z celé té společnosti nejevil takové píle; cokoli mi uložili, všemu jsem se podvolovala s opravdovým nadšením, a ředitel mě ujišťoval bezpočtukrát, že nade mne nemá, že jsem zlato, anděl, světice, což já vím... Věru, nebylo mojí vinou, že si nedovedl udržet společnost a že to jednoho dne prasklo kdesi v Uherském Brodě. On sám vstoupil jako člen k této společnosti a vzal mě s sebou. Mám se nyní hmotně lépe, na třicet zlatých měsíčně mohu počítati — byly časy, že jsem potřebovala více za jediný týden, ale člověk se naučí skromnosti...“

Onoho večera jsem se nedostal skoro ani k slovu a také jsem neusiloval, abych se dostal. Její řeč mi zněla jako nejsladší hudba, ani toho nehledíc, že jsem slyšel poprvé ve svém životě vypravovati o slastech a strastech kočujících umělců.

„Jsem ještě vaším synáčkem?“ tázal jsem se jí, než jsme se rozešli.

„Ne, ne, teď už jím nejste,“ odvětila, usmívajíc se. „Bylo by to pro vás špatným odporučením, býti synem potulné herečky; také jste už dospěl, skoro bych řekla, že jste hotový muž.“

„Bývalo tak sladko, být vaším synem.“

„Víte co? teď jste mým mladším bratrem. Bude dobře, nezapomenete-li toho ani na chvíli, pokud spolu budeme.“

Řekla poslední větu německy, aby stále přítomná paní Těchovská nerozuměla.

Minula půlnoc, když jsme se rozešli po tomto shledání. Netřeba říkat, že jsem nescházel ani jednou v divadle, když ona vystoupila. Připadalo mi, že hraje pro mne; věděla ovšem, kde mě najíti pohledem a vždy mě také našla. Rozumí se také, že jsem ji doprovázel domů po představení, byv výslovně o to požádán. Často jsem pak trávil večer v její společnosti, ale často mě také poslala beze všech okolků domů. Žila vzorně, kromě mne nepřijímala nikoho návštěvou, a věru, měl jsem závistníků plno; poměr, jaký vládl mezi námi, zdál se všem nemožným, přes to, že paní Těchovská přísahala, že se chováme druh k druhu jako sourozenci.

Nemohu zapírat a nikdo se mi také nepodiví, řeknu-li, že začasté jsem se nějak bouřil proti tomuto bratrskému sobě vedení, jež mi ráčila uložiti. Bylo zajisté náramně těžko, vidět v ní neustále starší sestru a nic než starší sestru, ba nastaly chvíle, kdy se mi zdrželivost zdála přímo nemožnou.

„Vy jste ukrutná,“ pravil jsem jí kdys, použiv nahodilé nepřítomnosti paní Těchovské, „vy mi buď připisujete nadlidskou sílu, nebo se mnou zahráváte neomluvitelným způsobem. Když bych nevěděl, jak jste dobrá, domníval bych se, že nemáte zbla citu.“

„Aj, aj — co to bratříček mluví? Zapomíná?...“

„Nechme toho žertu. Kdo vás spatří, krásnou jako bohyni, a nepomiluje vás? Denně vás vidím, těším se vaší důvěře, sedím s vámi ruku v ruce... myslíte, že jsem z kamene? Je mi blaze podle vás, a přece se obávám, že shledání se s vámi učiní mě nešťastným... nikomu není dáno, přiblížiti se slunci, aby nevzal pohromy. Jsem pošetilec, zahrávající si ohněm — nezbude mi než vzdalovati se vás, neviděti vás...“

Její krásné oči utkvěly na mně s výrazem skoro smutným.

„Co jsem se naslyšela už takových řečí!“ zvolala; „myslila jsem, že aspoň vy budete moudřejší než jiní, že budu míti aspoň jednoho skutečného přítele, s nímž si pohovořím, s nímž se sdělím otevřeně o všem, co mě

blaží a co mě tíží. Vždyť se beztoho rozloučíme brzy, a kdo ví, zda a kdy se opět shledáme. Domnívala jsem se, že v nejhorším případě budete schopen i malé oběti“ ...

„Malé oběti!“ prohodil jsem trpce. „Vy tohle nazýváte malou obětí, jako by to nepřesahovalo lidskou sílu!“

„Poslyšte a uvažte. Nám není souzeno, žíti podle sebe. Vy se co nevidět někde zakotvíte, a já se budu ještě dlouho toulat světem — slyšel jste, za jakých okolností ...“

„Půjdu za vámi kraj světa — s vámi je ráj, bez vás peklo.“

„Zanechte těchto bláhových, romantických, přímo nemožných myšlenek, které by nás neomylně a nezvratně přivedly do záhuby, kdybyste je chtěl provádět. Už jsem vám několikráte řekla, že u mne je konec lásky. Za to se nevzdávám naděje, že posléze se mi otevře přístav klidného a bezstarostného života. Při této společnosti nesetrvám, budu hledět, abych se vyšinula výše, snad se jednou dostanu k velkému divadlu, jímž se mi otevrou zároveň brány velkého světa. Najde-li se pak někdo, kdo mi podá záruku, že podle něho mi pokyne dobré bydlo, netajím se vám, že si ho vezmu a že mu budu dobrou manželkou. Vidíte z toho, že jsem nepřestala počítati. Vy mi těch záruk nepodáváte, jste mlád a dalek bezstarostné existence; není naprosto možno, abychom byli spolu trvale šťastnými. Krátké opojení vzalo by brzo za své. Nemáte-li vy s to rozum, třeba, abych ho měla já ...“

„Což, přepočtete-li se zase?“

„Možná; bude to pak můj osud, proti němuž bych se vzpírala marně. Řítím se, může být, do propasti, ale vás do ní nestrhnu. Vzpomeňte si na své rodiče, pamatujte na celý svůj, dej Bůh, dlouhý život, na jehož prahu stojíte, kdežto já jsem tento práh už dávno překročila. Jsem k vám upřímna. Z toho, že s vámi důvěrně hovořím, že jste mi nad jiné milý, nebudete přece dovozovat, že jsem bezcitná koketa, která si s vámi lehkovážně zahrává. Kdybych jí byla, věru, sám přiznáte, že bych z vás učinila, co by se mi zachtělo; připoutala bych vás k sobě i přes úmysly, které chovám, dokud by se mi tak líbilo, a pak bych se vás nějak zbavila. Zdá-li se vám nemožným poměr, v jakém k sobě stojíme nyní, odvraťte se ode mne, nevyhledávejte mě více; myslím však, že by to bylo zbytečné, že byste mi zbůhdarma zkalil upomínku na milého druha z mladých let, který mi je neobyčejně sympatický. Za čtrnáct dní beztoho odjedeme ...“

„A kdybych, nemoha odolat touze po vás, se spustil za vámi? ...“

„Kdybyste se dopustil takového bláznovství, řeknu vám zcela do opravdy a se vší přísností, že byste mi nesměl více na oči. Pomyšlení, že jsem zavinila vaši hmotnou a mravní zkázu, učinilo by mě navždy na nejvýše nešťastnou a tížilo by mě do smrti.“

Pojala mě za ruku, pohlédla mi do očí něžně pohledem tak prosebným, dobrotivým, že celá duše moje se zahřála miloučkým teplem

„Hleďte — zachovejme si na vzájem čistou, ničím nezkalenou upomínku; zůstaňme sobě, čím jsme si byli, a budeme snad oba žehnat této chvíli.“

Políbil jsem její krásnou bílou ruku.

„Smím vás pocelovat?“ tázal jsem se tlumeně.

„Proč by mladší bratr nesměl políbit starší sestru?“ děla s úsměvem. „Pocelujte mě třeba desetkrát.“

Přivil jsem ji k sobě, zlíbal jsem jí čelo, tváře, rty. I ona se ke mně přitulila, cítil jsem tlukot jejího srdce, ovál mě její vonný dech.

Vybavila se z mého náručí. Zdálo se mi, že se zaleskla drobná slza v jejím oku.

„Tak,“ pravila, usmívajíc se svým neskonale milým úsměvem, „že snad jasno nyní mezi námi? Už mi nebudete mluvit takové hlouposti, co? — Jděte nyní domů, zítra se zase uvidíme.“

Potácel jsem se domů — blaze a bolno mi bylo. Ba, zdálo se mi, že je i jasno, že se nemohu klamat. „Ona tě miluje!“ ozýval se v mé duši jásavý hlas. „Ona tě miluje, opravdu tě miluje, a proto je tak moudrá, prozíravá. Ona není vypálená sopka, jak se snažila ti namluvit, aby tě udržela v mezích. Z tebe mluvila vášeň, z ní láska.“

Nevím, zda ten hlas mě nepřelhával — ale žádná hudba mi tak sladce nezněla ...

Od té doby se paní Těchovská nevzdálila z pokoje ani na dvě minuty, kdykoli jsem dlel návštěvou u své „starší sestry“.

Převalilo se čtrnáct dní a chvíle rozloučení nastala. Se mnou se bořil svět, myslil jsem, že mi nebude lze žíti bez ní.

„Smím vám psát?“

„Nač? Až se opět shledáme, budeme si povídat. Dopisy budí marnou touhu. Ani jsem sama nepomyslila, že budou takové obtíže v tom poměru sourozenců. Ale dobře jsme se drželi oba, viďte? Budeme míti pěkné upomínky na sebe. Přeji vám božího požehnání.“

Rozešli jsme se, vícekrát jsme se nesešli Vlny života námi zmítaly a hnaly nás různými směry, jako bouře urvou dvě řasy, usadivší se na tomtéž skalisku; plují drobné rostliny nad různými propastmi, nikdy, na věky věků se k sobě nepřiblíží.

Když odešla, moje myšlenky nepřestávaly po dlouhou dobu za ní těkat; bylo mi neskonale smutno bez ní; avšak v neustálé práci, v dělném žití, v jeho bouřích, strastech i radostech přestal jsem po ní toužit, a zbyly jedině upomínky, prosté vší trpkosti. Měla pravdu: žehnal jsem jí stokrát a tisíckrát, že byla tak moudrá ...

Asi dva roky po našem shledání doslechl jsem se, že se provdala kdesi v Německu; vzal prý si ji velmi bohatý pán, jenž ji zavedl do velkého blahobytu. Našla tedy, aspoň pokud se týče hmotné stránky, dobrého zaopatření; doufám, že byla i jinak šťastna.

Nedávno tomu, došla mne zvěst, že odešla na vůli Páně; i moje srdce jí odzvonilo umíráčkem, ale vzpomínka na ni neumřela s ní a zachová se čistou, pokud sám budu živ. Pevně věřím, že jest odměna tam za hranicemi našeho pozemského bytí, kde se jí přičte její moudrá rozvaha.

Jsem už takový staromodní člověk, že na takové věci ještě věřím.

Věřím také v šlechetné pohnutky jejího jednání a nevěřím, že všeliké činění člověka vychází jedině z brutálních, zvířecích popudů.

Z mládí velké damy XVIII. věku.

Podává Edvard Jelínek.

(Pokračování.)

Pak zase, když ještě se mi nechtělo spáti, sestra Bichon přišla k mému lůžku i pravila, že kdybych umřela té noci, přišla bych přímo do ráje. Tázala jsem se tedy, co tam v ráji možno viděti? Pověděla: „Představ sobě, můj holoubku, že ráj jest veliký sál, celý z diamantů, rubínů, smaragdů a jiných drahých kamenů. Pán Bůh sedí na trůně. Ježíš Kristus a Nejsvětější Panna sedí taktéž po pravé a levé straně, Duch svatý spočívá na rameni Boha-Otce a všichni svatí přecházejí tudy! Co mi to všecko povídala, usnula jsem . . .“

Ale byly také chvíle, které Helence připomínaly, že svět je vlastně peklem. Strastiplná muka způsobovala jí zejména okázalá neschopnost krasopisecká. Jmenovitě M a N dělaly jí velké obtíže a nesnáze. Proto vděčna byla, když slečna de Choiseul napsala úlohu za ni. Ale vyšlo to na jevo: „Tu matka Quatre-Temps přivěsila mi oslí uši, a za to, že jsem klamala, dala mi červený jazyk a na záda zároveň arch papíru, obsahující mé kalligrafické výkony. Začala jsem se vymlouvati, že proto píšu špatně, poněvadž strkají do stolku, ale pověděly, že pomlouvám, a za to dostala jsem ještě jazyk druhý, černý.“

Když se pak Helenka takto měla představiti panně de Rochechouart, vzepřela se proti tomu její staropolská, šlechtická čest. Ne a ne!

„Jakž mohla jsem se představiti s rohy na hlavě, s dvěma jazyky, s cárem pomazaného papíru na zádech? Když tedy matka Quatre-Temps poručila mi jíti k představené, nechtěla jsem se za nic na světě hnouti z místa, plakala jsem tak, že mně málem oči nevypadly z hlavy. Panna de Choiseul plakala též, celá moje třída mne litovala, ale třída „bílá“ se mně posmívala. K tomu ke všemu mne matka Quatre-Temps, spatřujíc, že nechci poslechnouti, ještě přidala „stuhu hanby“ (le cordon d'ignominie), načež vyzvala dvě sestry, které mne vzaly za ruce, vytáhly z mé lavice a předvedly až ke dveřím cely panny de Rochechouart . . .“

Soud skončil pak tím tak, že Helenka po osm dní nedostávala desert, který vůbec zaujímal důležité místo v rejstříku klášterních pokut.

Ze zábav, pořádaných v Abaye-aux-Bois, zasluhují zvláštní zmínky **hony**, vzpomínané také Helenkou. Nejoblíbenější bylo honění jelenů, při čemž úloby jelenů a psů vykonávaly samy mladé dámy.

Ostatně podnikavost nastávajících velkých dam XVIII. věku zasahovala až do — kuchyně hraběte de Beaumanoira, jehož palác sousedil s klášterem: „Jednou, běhajíce po zahradě, zaslechly jsme podzemní hlas; i začaly jsme pátrati, odkud ten hlas as pochází, až jsme objevily, že přichází otvorem průkopu, vedoucího do kuchyně hr. de Beaumanoir. Jedny z nás postavily se řadou, aby před učitelkami ukryly, co se děje, a druhé jaly se volati. Zaslechly jsme hlas malého chlapce; ptaly jsme se jej, jak se nazývá, on na to, že Jacquot a že má čest sloužiti v kuchyních u hr. de Beaumanoira. Pověděly jsme mu, že dnes „rekrace“ brzy se skončí, ale že se zítra o té samé hodině vrátíme. Nazejtří hrál nám on na flétnu a my jsme zpívaly. Potom se nás vyptával na naše jména a po třech neb čtyřech dnech znal nás již po hlasu a volal: ‚Hé! d'Aumont, Damas, Mortemart.‘ Dále ptal se, mluví-li s brunetkou, či blondýnkou, a chtěl věděti, co děláme v zahradě. Pověděly jsme mu, že to hodina předvečerní zábavy. Tu pověděl nám, že, kdyby nebylo železné mříže uprostřed průkopu, přinesl by nám množství dobrých věcí. Pověděly jsme mu, že třeba tu mříž vyjmouti, a on slíbil, že bude o tom pracovati. Rozmluvou byly jsme tak zajaty, že panna de St. Pierre, jedna z našich učitelek, dříve mohla se k nám přiblížiti, než jsme ji zpozorovaly. Spatřivše ji konečně, utíkaly jsme všechny, ale mezitím Jacquot volal: ‚Choiseul! Damas! slyšte přece, mříž bude zítra odstraněna!‘“

Patrno, že v klášteře nastal nemalý poplach. Panna de Rochechouart dopsala ihned panu de Beaumanoir, aby byl příkop, vedoucí do jeho kuchyně, bez prodlení zazděn, poněvadž jeho lidé a jejich chovanky spolu rozmlouvají. To by ještě scházelo! Pak přišli zedníci a zazdili průkop. Jinak velkých soudů nebylo, abatyše vyslovila jen domněnku, že rodiče chovanek budou míti asi nesmírnou radost, až kdysi k těm dceruškám hlásiti se bude s dávnou důvěrností podzemní kuchtík.

Zatím Helenka také prospívala znamenitě ve vědách, zejména v historii a — tanci, kterému učil pan Philippe, první baletní mistr v opeře. Vedle toho projevovala znamenité vlohy pro divadlo a — přátelství.

Zvláštní světlo vrhá na tehdejší klášterní život ve Francii následující **výroční** episoda. Byloť v Abbaye-aux-Bois obyčejem, že na den sv. Kateřiny užívaly chovanky kláštera od nepamětných časů privilej odívati se šatstvem mnišek, zároveň se všemi řády a hodnostmi skutečného posvěcení. Volba hodnosti těch děla se většinou hlasů samých chovanek, a sice zcela vážným způsobem v kapitulárním sálu. A hle, stalo se, že za abatyši zvolena byla jednoho roku naše Helenka, což zároveň nejlépe dosvědčuje oblibu, jaké se těšila mezi svými družkami.

Vše dělo se přesně dle klášterního řádu, a sama Helenka praví, že „velice zábavnou věcí bylo viděti mnišky pěti- neb šestileté“.

„Šly jsme k abatyši, která dle šetřeného obyčeje vložila mi na prst svůj prsten, jsoucí odznakem její hodnosti, a hned nazejtří zastávala jsem svoji hodnost; v čase velké mše sv. seděla jsem na trůně, obsazeném jindy abatyší . . . Večer odebraly jsme se s velikou slávou k abatyši, odevzdati jí její kříž a její prsten, načež svlékly jsme klášterní oděv . . .

Po celý ten den bylo veselo, dětské mnišky činily návštěvy ke svým učitelkám a žertovaly, jen k panně de Rochechouartové si netroufaly, jelikož „nebyla přítelkyní těchto maškarních rejů a po celý den nikoho spatřiti si nepřála . . .“

S takovými scenami střídají se za daných okolností zas sceny jiné.

„V tom čase nalezly jsme na krbu láhev s olejem, kterou tam zůstavila moje vychovatelka . . . Namazaly

jsme olejem dvéře, aby možno bylo je otevírati bez nejmenšího hluku. Pokoj slečny de Choiseul sousedil s mým. Tedy vstávala v noci, přicházela k mému lůžku, vzaly jsme na se župánky, otevíraly po tichu dvéře i běhaly jsme po domě celou noc, provádějíce rozmanité kousky, shasinajíce ku příkladu cestou všechny lampy, klepajíce na všechny dvéře, navštěvujíce slečinky v noviciátu a pojídajíce v jejich společnosti konfitury, paštiky a cukroví, kupované v tajnosti. Jednou vzaly jsme láhvičku s inkoustem a vylily jsme ji do kropenky, která nalézá se při vchodu na kůr. Poněvadž panny mnišky jdou na jitřní o 2. z rána a znají modlitby své nazpaměť, konají je při světle jediné lampy, která velice slabě osvětluje kropenku. Požehnaly se tedy všechny svěcenou vodou, nevědouce nijak, co se s nimi děje. Ale ke konci hodinek začalo se rozednívati, a tu spatřivše na vzájem tváře své tak podivně pomazané, začaly se jedna druhé smáti tak srdečně, že nastalo přerušení bohoslužeb. Domýšlely se, že to vyvedly chovanky, nazejtří nastalo vyšetřování, ale na stopu nepřišly. —"

Brzy potom přesadily Helenku do sakristie, kdež nalezla společnost neméně veselou a příjemnou. Posvěcené toto místo stanovilo, jak Helenka sama praví, „repertoire všech klášterních vědomostí a klepů." Večery trávila u panny de Rochechouart, kdež se rovněž scházel výběr klášterní společnosti. Nejvíce se jí líbila panna de Sainte-Delphine. „Má ona let dvacet šest, rysy překrásné, vlasy ku podivu krásně blond, ohromné modré oči, zuby nejkrásnější na světě, postavu ladnou, ušlechtilý výraz tváře, slovem celek nejkrásnější ženy, jakou možná viděti a k tomu důvtip, dědičný rodině Mortemartův."

Ostatně Helenka umí charakterisovati své družky, ano i sama sebe velmi úsečně:

„Helenka Massalská (já sama), čtrnácte let, ladná, důvtip, půvab, ztepilost, figurka lepá, svéhlavá comme la mule du pape a nezpůsobilá k ovládání prvního vzruchu.

Slečna de Châtillon, přezvaná Tattilon, čtrnácte let, vážná, pedantka, velmi ladna, ale trochu přitloustlá.

Slečna d'Avaux, z Bourbonů, dvanácte let (sic), právě provdaná, malinká, s pěknou tvářičkou, hloupá, ale poctivá.

Slečna de Mura, přezvaná la précieuse, osmnácte let, ladná, dokonce pěkná, vtipná, příjemná, ale trochu pretensionální.

Slečna de Lauraguais, velmi ladná, klidná, lahodná, dosti obmezená, provdala se v průběhu roku za knížete d'Aremberga."

Po několikaměsíčním pobytu v sakristii, postoupila Helenka do skladiště (depôt), kdež panovaly samé mumie. Panna de Saint-Romuald má 85 let, panna de Saint-Germain 75, obě ustavičně se hádají. V účtech samá mýlka, jedna na druhou svádí vinu. Okuláry majíce na nose, sedí stále při velkých archivních knihách, obsahujících listy došlé před 100 i více lety, ale tážeš-li se na cokoli z minulosti kláštera, žádná neví pranic.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

K našim posledním bojům literárním.

Časové glossy od Jar. Vrchlického.

„Hlas Národa" ze dne 4. t. m. přinesl vynikající článek od Jar. Vrchlického, jejž otiskujeme v plném znění, ant znamenitě přispívá k objasnění nynějších literárních poměrů:

Denn ich bin ein Mensch gewesen
und das heisst ein Kämpfer sein.
Göthe.

„Zle a zle to bouří v té malé sklenici vody, kterou jsou — proti událostem světovým, nás obkličujícím — naše literární poměry.

Malá obec literátův českých jest rozeštvána docela. Nová hesla víří ve vzduchu, nové osobnosti tlačí se s energií jen mládí vlastní a jemu jinak vždy dobře slušící do popředí. Deptá se v prach, co svato bylo celým generacím — snad i to spadá na účet této mladosti. Jisto je, že klidnější soud příštího rozvoje i tu bude korrigovati mnoho; dnes můžeme jen konstatovati, co se děje a jak to působí na ty, kteří již hodně pracovali, v poměru k těm, kteří teprve pracovati začínají.

Vrhám těchto několik gloss do tohoto víru s myslí klidnou. Předem docela z celého reje vylučuji osobu vlastní, ačkoliv bych dle starých slov „quorum pars magna fui" mohl i o sobě mluviti. Neučiním však toho ze zásady „Le moi est haissable", Považuju se jaksi za odstouplého s tohoto jeviště; co si myslím o umění, řekl jsem ve svých knihách, co musím ještě říci, povím v těch budoucích. Mohu pro sebe tedy docela mlčeti. Ale jistý svazek solidarity, který poutá živé k mrtvým a činí z nás všech i z těch, kdo přijíti mají, jednu obec, nutí mne, abych se ozval za jiné, třeba vím, že budu vyslechnut zde jedním uchem a jinde na dobro kaceřován neb vysmán. To však již nerozhoduje a proto jsem předeslal ony dva veršíky Göthovy.

* * *

Jedno jest ze všeho zjevno a odlišuje se jasně na pozadí celého boje. Vystupuje nové pokolení literární. Věc zcela přirozená. Musí vystoupiti tak, jako opět po něm za 15—20 let vystoupí opět generace nová. Kdo může říci dnes, jakými živly a odstíny ta bude zbarvena a jakým způsobem se vrhne na nynější svoje předchůdce?

Jádro sporu je však jinde. Vždyť my, za které tyto řádky dnes píši, také jsme vystupovali okolo let sedmdesátých, ale pozorujme jen způsob postupu a v tom je celý rozdíl. Nic není přirozenějšího, že nová generace přináší s sebou nové proudy; to ví každý, a nikdo rozumný se nad tím nepozastaví. Zarážeti může jen forma, v jaké se to děje, a ta nás zaráží, nebo řekněme upřímně,

není obvyklá posud u nás. Je ryze převzata z Německa. I tam „Die Moderne“ musila dřív ubíjet a zabíjet, než zahájila vlastní činnost. I tam musili Heyse, Lingg a Spielhagen, Grosse, Ebers i Wolfť mezi staré železo. A dělo se to způsobem brutálním a cynickým. Jeden příklad za sto: „Gelüftete Masken, allerlei Charakterköpfe“ nazývá se k n i h a pana Conrada; naše Moderna dělá to zatím v č a s o p i s e c h stejně, dle téhož receptu. Zostuditi vše starší, aby mohla sama nahoru. — Ale není v tom omyl? Nebylo by lépe vystupovati s hojnými děly uměleckými dle vlastních theorií pracovanými s pominutím všech o s o b n o s t í? Pak by mohlo obecenstvo lépe souditi a voliti si — takto má z jedné strany hojnou vřavu a z druhé vykonanou již práci. Mně jest tato oné milejší.

Uvažujme, jak se u nás připínaly k sobě vrstvy a generace spisovatelské. Nešlo to ovšem také vždy hladce, to je pravda, ale celkem vždy jen slušněji, než dnes. V letech sedmdesátých, kdy naše dnes „vysílená a unavená generace“ vystoupila, šlo to docela urbaně a loyálně. Mluvím z vlastní zkušenosti. Nás byla stejně smýšlejících také celá kohorta, ale zkoušeli jsme síly své a pracovali jsme; ubíjeti předchůdce, nám nikomu ve snu nenapadlo. Generace „Ruchu“ připojila se klidně ke generaci „Máje“, rozdíly a odstíny našel si čtenář sám a snadno. Ale strhovati stan staršího kollegy, abych tam mohl vztyčiti svůj, toho jsme neznali. A přece při tiskových a nakladatelských poměrech tehdejších byla mladá generace n u c e n a stýkati se s generací starší. Dnes toho docela není zapotřebí. Dnes mají nejmladší své časopisy a rozhledy, čeho tenkrát nebylo. Dnes nemusí čekati na choutky toho či onoho redaktora, otisknou si ve s v ý c h listech, co jim libo — proč tedy tyto výpady a štvanice, ty řeže à tout prix? Jsou-li v své bohorovnosti tak pevně přesvědčeni o každé řádce své, otisknou si ji ne v jednom, ale v šesti listech najednou, opatří si v kollegiálních listech příznivé neb aspoň shovívavé posudky a je dobře. Proč tedy boje, zášti a nepřátelství? Překáží někdo, neb překážel kdy někdo z kruhů našich nejmladším? Ani jim n e m o h l překážeti při jejich organisaci. Já se nepamatuji, že by kdo byl novou generaci chtěl zúmyslně zatlačovat neb deptati. Mimo několik žertovných satyrických veršíků jednou v „Lumíru“ neb v „Švandu dudákovi“ uveřejněných nestalo se ničeho, co by se mohlo nějak dotýkati mladých kruhů tak citelně, aby z toho musily povstati takové boje.

Lze jasně z toho souditi, že zápas tu sváděný není nijak z á s a d n ý, nýbrž ryze o s o b n í, a to je to bolestné a nemilé. Nejeden z listů směrodatných mladých vrstev označil autora těchto řádků (aspoň v poesii) za původce těchto směrů: sám prý svou činností překladatelskou „vyvolal ty duchy“ — proč tedy proti němu a jeho vrstevníkům takové soptění? A on sám ještě roku 1890 uváděl mladé adepty symbolismu a dekadence do literatury a ne za celá čtyři léta na to je ocejchován jako šosák, který utkvěl někde na stanovisku přechodním. — Ale dále od toho dle zásady na hoře pronesené „Le moi est haissable“.

* * *

Zdá se, že posud panuje velký chaos v tak zvaných směrech a heslech literárních. Jinak by se ani nemohlo státi, aby listy realistů a dekadentů, které skupiny jsou jinak tak blízké, na př. způsobem tak neslušným byly strhaly knížku ryzí poesie, jakou jest Jaromíra Boreckého „Rosa mystica“, tytéž listy, které dnes velebí aneb aspoň shovívavě posuzují páně Karáskova „Zazděná okna“. A oč lépe se dělo druhé krásné sbírce Jaroslava Kvapila „Růžový keř?“ Patrně tu hrály jiné vlivy, než zásadní. Že mám pravdu, ukazuje essay prof. Alberta v „Presse“ od 21. října t. r., kde vzdálenější našim osobním třenicím autor řadí klidně vedle sebe oba básníky a ještě jiné s nejnovějšími ikonoklasty našeho Parnasu. „Protivy se dotýkají“. Ovšem, ale osobní zájem neb libustka stojí u nás nad esthetickými zásadami. I v literatuře zavládla šplhavost a neupřímnost. Jsou u nás lidé, kteří jedním dechem dovedou někoko uznávat a velebit a hned vedle toho téhož řadí mezi „falešné bohy Parnasu“ a tleskají pod maskou nahodilou — obrazoborcům. Je dobře podle legendy, zapáliti i čertu svíčku — myslí si, kdo ví, kdy koho budem potřebovat.

* * *

Nechtěje zabíhati do podrobností, mohu se držeti jen vynikajících s y m p t o m ů tohoto neutěšeného boje.

Jedním z nich jest nedávný článek páně Macharův o Vítězslavu Hálkovi v 1. čísle „Naší doby“ uveřejněný. Způsobil mnoho hořkosti a docela byl zbytečným. I mne hluboko zarmoutil jako všecky, kdož jsme Hálka znali a milovali. Tím víc, že byl psán od b á s n í k a vynikajícího, který si nemůže stěžovati, že z kruhů starších nebyl uznán a ceněn. Připadla mi na mysl slova, která kdosi pronesl v známé aféře Byronově o paní Beecher-Stowe, „že je to smutné, když si kostmi velkého muže musí klátiti ořechy“. Kdyby článek byl psal literární historik strany, jako na př. pan J. Vlček, neb kdokoliv jiný, jistě daleko by nebyl působil tak odporně. To jest konečně „métier“ těchto pánů, s jich stanoviska a v celé budově literární historie v jejich duchu pojímané, mohl i tento nesympatický projev se aspoň vysvětliti. Ale že na svého předchůdce a takřka soudruha zde básník hodil kámen tak brutálně a drze, to překvapilo všeobecně. A první bylo, co se každý ptal: Bylo to na čase? A druhé bylo: Bylo to básníka důstojné, bylo to ušlechtilé? Ani jedno, ani druhé.

My všickni, kteří jsme vystoupili v letech sedmdesátých, jsme dobře již tenkrát pocitovali, jak byl vůči Nerudovi Hálek přeceňován. Čas to pomalu vyrovnal. Hálek, dítě štěstěny ve všem, nedočkal se toho vyrovnání. Ale stalo se již samo. Není třeba to akcentovati tak ostentativně. Však při nejpřísnějším odhadu zbude básníku „Z přírody“ a „Pohádek z naší vesnice“ jistě tolik, že se mu nemusí vyčítati ten pomníček na Karlově náměstí a vydání jeho sebraných spisů. I tento pomníček byl konečně povinností a je otázka, vnikne-li do širších vrstev „pravé dítě naší doby“ tak, jako Hálek vnikl svými „Večerními písněmi“?

„Sunt lacrimae rerum“ a na to básník „Confiteoru“ zapomněl. Hálek byl nám všem ještě něco víc, než velký básník, bylť on pevným článkem v celé evoluci naší. Zde nepocítil pan Machar, co je to s o l i d á r n o s t d u c h ů za stejným cílem, byť i jinými směry pracujících. Nevím, jestli šlo „Naší době“ o pikantní článek pro první číslo, nebo jestli ta velká „pravda“ (!), že Hálek byl „malá

duše", byla tak akutní, že musila takto a tímto pérem býti vyslovena. Článku, který leckde pravdu povídá, chybí všecka noblesa, veškeré pojítko tradice, které je svatým útlocitným a jemným lidem. A to uráželo, nebo pravdy v něm pronesené jsme znali všickni, v tom směru nám pan Machar nepověděl vskutku nic nového.

Jestli kdy se pod maskou „pravdy" komu ublížilo, bylo to zde. Co čeká nyní Vocela, Jablonského, Koubka a jiné? Jak jest jim dobře, že nevědí více o této „vděčné" generaci!

* * *

Jiný symptom tohoto neutěšeného boje jest zaryté a nepřátelské vystupování proti všemu, co nese na sobě vignetu „historickou" . . . Ubíjí se stejně báseň jako povídka a román a hlavně drama. I v tom je velký blud, který vyžaduje korrektury. Jakoby neexistoval též realismus nebo naturalismus i v látkách historických! Vizte jen „Salambo" Flaubertovu, který psal „Paní Bovaryovou" a „Buvarda a Pecucheta". O starších neb našincích zúmysla se nezmiňuju. Nejvíce řádí tento blud v jisté části naší kritiky divadelní. Zde, co není střihnuto à la Hauptmann neb Sudermann, je všecko zastaralé a špatné. Četli jsme ondy, že premiéra „Našich furiantů" byla prý umíráčkem našich her pathetických a deklamačních. Nejdřív bych se zeptal, kde a které jsou tyto hry, kdo tu měl býti ubit nebo pochován? Přece ne snad Josef Jiří Kolár? Boj s větrnými mlýny se tu svádí s houževnatostí, lepší věci hodnou. Však autor „Našich furiantů" napsal též „Velký sen" a jak z osobního styku s vysoce nadaným spisovatelem dobře se pamatuji, právě toto drama si neobyčejně cenil. Že se nepovedlo dle jeho přání, leží jinde, ne v tom, že je sujetem historické. Dle jiných svědků neopustila postava „Jana Žižky" fantasii Stroupežnického ani v době jeho největšího Ibsenismu; svým přátelům líčíval živě a drasticky, jak bývalo jeho zvykem, smířčí závěrečnou scenu Žižky s Korybutem. Bylo by přišlo na pokus a nikdo neví, zda by drama to musilo býti horší než „Hrobčický" nebo „Naši furianti" pouze proto, že látka je historická. Zeloti německých a norských směrů zapomínají, že konečně všecko jest pod jistým úhlem historické, přijde na to, jak se toho kdo chopí a co z toho udělá. Rýmované kroniky neb rozšlapané stránky dějin v pohodlné roucho novelly ovšem nejsou ještě poesií, ale koloritem doby prosáknuté skladby epické Viktora Huga, Leconta de Lisle, Konrada Ferd. Meyera, Scheffela a jiných — naše autory schválně nejmenuji — jsou opravdovými uměleckými kusy, které nepovali móda a manýra, o tom mohou býti pánové přesvědčeni. A kdyby dnes sám Ibsen měl veřejně zapříti svá historická dramata velkého stylu, jako jsou „Pretendenti" neb „Císař a Galilejský", ani to by ničeho nezměnilo na tom, že díla ta jsou velká a patří do světové poesie stejně jako jeho fantastické básně „Brand" a „Gynt", jako jeho „Nora" neb „Stavitel Solness".

Ale co jest poesie některým dnešním referentům divadelním!

* * *

Nastoupla prý doba vlády nervové. Vše, co není nervosní, není prý prožité a procítěné. Staří a starší snad neměli nervů vůbec? Také stanovisko.

Četl jsem jednou o Klicperovi, že prý chtěl pod svou podobiznu napsati tyto řádky:

Kéž jen jeden zbude po mně list,
až umlkne bledá nenávist!

a to bylo koncem let padesátých, skoro před půl stoletím. Z našich řad by si věru nejeden mohl dovoliti, třeba nervů nemáme, tento povzdech a právem. Nikoliv nervy neb směry a hesla — nenávist jest Musou tohoto konce století, ona jediná.

Bez ní nemohlo by se souditi tak ukvapeně, spěšně a jednostranně, jak se to děje, nemohly by se o jistých zjevech psáti celé listy a o jiných jen několik nejnutnějších řádek, a jiné by docela nemohly soustavně býti umlčovány; nemohly by se viděti na odpůrcích z druhého tábora jen stíny a stíny (stačí ukázati, jak se zachovaly známé listy k Heydukově poslední knize) a na přívržencích vlastních viděti všady jen světla a světla; nemohli by býti ubíjeni dobří básníci, jako se soustavně děje Klášterskému a Škampovi, tomuto až brutálním zakřikováním, když se o cenu v Akademii přihlásil; a nemohly by se psáti věty jako na př. v „Naší době" byly napsány v rozhledech o našich časopisech. „Osvěta", „Květy" a „Lumír" prý se kolébají posud v romantických snech; pan referent nečetl asi velké, celému ročníku „Květů" pečeť dávající dílo Antala Staška „Blouznivci našich hor", to přece se nekolébá v romantických snech! Našel bych příkladů i v „Lumíru" a „Osvětě" samé, jak i tyto listy jdou relativně s duchem doby. Ale snad má být všecko všudy dle jednoho receptu — totiž realisticko-dekadentsky-nervosního? Tu by se brzy asi zase poděkovalo čtenářstvo. Ano, kdyby nebylo nenávisti, nemohlo by se tamtéž „kritikám" v „Moderní revui" tleskati jako řízným, kdežto jsou nejmírněji řečeno nespravedlivé a neslušné, zvlášť když jdou ze středu lidí mladičkých a jsou namířeny vůči lidem, kteří trochu více žili a pracovali do úpadu v poměrech bídných a neutěšených.

A zde jsem u jádra sporu. Schází tolerantnost, schází noblesa a schází — dnes zastaralé slovo — láska jedněch k druhým. Místo těch pod maskou domnělé pravdy zavládla nenávist a to čím bledší tím zpupnější a triumfující. Nemůže nám být útěchou, že jest jinde zrovna tak, ale dobrým pokynem mohou i nám býti slova, která nedávno o banketu francouzských studentů pronesl Jules Lemaitre:

„Milí přátelé, buďme v literatuře shovívaví. Ať neodsuzují mladí, ti mezi 20—30 lety, příliš ukvapeně jako literární blbce ty, kteří dvacet let před nimi se snažili a bojovali. Ale i my starší buďmež shovívaví k mladším. Uznejme, co jest nezištnosti a velkomyslnosti v jejich nadsazování. Střezme se, aby jistá duševní lenost anebo ještě mnohem horší zbabělost nás nezaslepila a neučinila úzkoprsými. Musíme si odvyknouti, hned považovati každého za hlupáka neb docela nepřítele, kdo nepojímá krásu stejně jako my, kdo necítí krásu jako my, tu krásu, o jejímž výměru po celých 2400 let filosofové se neusnesli."

Zajisté krásná slova. Řekla něco analogického také „Naše doba" nedávno. Mládež se má poučit a ne odkopávat. Pravda, ale mají se odkopávati mládeží starší, kteří této mládeži nepřekážejí, leda tím, že jsou, pracovali a pracují?

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

ROČNÍK XXIII. 20. LISTOPADU 1894 ČÍSLO 6.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Petisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy u 9. hodině ranní.

Zkouška.

Hra o jednom jednání. Napsal Alois Jirásek.

OSOBY:

Doktor Urban, advokát.
Mína, jeho manželka.
Eva, její sestřenice.
Havlík, notář.
Soukup, professor kreslení.
Kačer, ředitel divadelní společnosti.
Sollicitator u doktora Urbana.
Baruška, služka.

Děj v okresním městě.

Pracovna doktora Urbana. V pozadí hlavní dvéře. Na pravo (od diváka) dvéře do bytu. Na levo do kanceláře. V levo v předu psací stůl, u něho rákosové křeslo. U zdi pohovka. Na stole akta, papíry. Na druhém stole, jenž stojí v pravo v předu, knihy porůznu a rozdělaný balík nevázaných knih. V pozadí bibliotéka, otevřená, při spodku málo urovnaná. I na podlaze balík knih.

Výstup 1.

Urban, Havlík.

Urban (pětatřicetiletý, u stolu v levo. Jak se ozve klepání, kvapně se obrátí).

Havlík (vejde).

Urban. Á, vitám tě. V takové chumelici! Toť je něco —

Havlík. Ó ne, úředního nic.

Urban. Tak něco z rytířské povinnosti.

Havlík. Jak to víš! (S úsměvem.) No pravda. Ale když ti, člověče — Jak živ bych si nepomyslil, že já starý kocour —

Urban (vpadne). Ale není divu! Takový andílek!

Havlík. Viď, vid. Člověče, já se ti nemohu ani vynadívat. Já se jen dívám. Sedíme ti, Hanička, já, Hanička povídá, žvatlá, a najednou na mě s výčitkou: Ale ty neposloucháš! Poslouchám, mé zlato, vždyť poslouchám. (K Urbanovi.) Ale já se jen dívám — a —

Urban. Byt už máte?

Havlík. Tuze pěkný, u Jedličků. Prohlíželi jsme ho spolu, s Haničkou. Prohlíželi! (S úsměvem.) No — co já, já moc ne. Jak jsem ti vzal Haničku, tak náhodou, za ruku, už jsem nic nevěděl, kde co bude —

Urban (s úsměvem). Ale Hanička ano —

Havlík. Ta? Všecko, jako inženýr, celý plán —

Urban (vpadne). Tak se už těšíš na domácnost.

Havlík. Kamaráde! Povídám, krása! Už teď, a přec nic — víš — romantického. Leda že jsme si za bouřky řekli, že se máme rádi. A ještě to (s úsměvem) taky romantika — když jsme si dali pod kvetoucími stromy první hubičku. Byly ti jeden květ —

Urban. A od těch dob prší —

Havlík. Hubičky myslíš? (Sebelibě.) No, tak trochu. Na ruku —

Urban (rychle). Na dlaň taky, do toho masíčka.

Havlík. Také do vlasů, na čelo.

Urban. A semhle na rameno.

Havlík. Tak daleko ještě nejsem.

Urban. Á to ti je! A pod bradu, na krček —

Havlík (zamrká, usměje se významně). Nächstens, až odjede stará teta. Tu teď máme pořád na krku. K vůli ní také přicházím. To jest ona teta, je ti metr, namluvila Haničce, že se teď nesluší, když je zasnoubena, aby podržela úlohu, aby hrála divadlo —

Urban. Aha!

Havlík. Ty jsi ředitel ochotníků, kdybys —

Urban. Dispens, holečku, není možná —

Havlík. Hanička si myslí, kdyby slečna Eva —

Urban. Není doma. Odjela do Prahy.

Havlík. Tak!

Urban. Druhý den po sokolském plese —

Havlík. Že je o něm řeč, víš, nebenbei, o tom sokolském bále jsi se s ní bavil! Kdybych nevěděl, že to je tvé paní sestřenice, na mou tě —

Urban (s úsměvem). Zpátečníku! Co pak je hřích promluvit s vtipným děvčetem?

Havlík. Co tak najednou odjela?

Urban. K strýci, radovi Kosinovi. Ten se jí před lety jako sirotka ujal. On je kromě mé ženy její jediný příbuzný. Také ji vychoval, ale před rokem sedlo na dědka ženidlo, a konec konců, že mladá tetička vyštípala Evu z domu.

Havlík. Tak co tam jela?! Jela k nim? K strýci?

Urban. Povídala, že k němu. Také jsem se divil. On ji sic míval tuze rád —

Havlík. Ó to tam dlouho nebude, to by tu úlohu mohla za Haničku ještě vzít —

Urban. Nevím, poslední dobou nechce už hrát —

Havlík. Pro jednou! A když se přimluviš! Prosím tě, vzkaž mně, kdyby Eva přijela, ale hned, prosím tě, ona by Hanička k ní došla.

Urban. Když tak hartusíš.

Havlík. Tak tedy, a domluv ji taky, prosím tě. Na zdar, ale nezapomeň! —

Urban. A ty také nezapomeň, víš (ukazuje na krk).

Havlík. Ty starý, ty jsi! Tak servus! (Odejde.)

Výstup 2.

Urban, pak Baruška.

Urban (sedne ke stolu s akty, vezme fascikl do ruky, ale zahledí se před se, položí listiny v zamyšlení, otevře zásuvku, vezme odtud Evinu podobiznu a zahledí se do ni. V tom z bytu)

Baruška (s utěrkou v ruce).

Urban (uslyšev krok, trhne sebou a nápadně rychle obrátí podobiznu na papíry na stole, ohlížeje se. Spatřiv Barušku, zamračí se). Co je —

Baruška (už starší). Milostpaní povídala, abych to tu trochu srovnala a —

Urban. Zas už! Mám práci. (Pojednou.) Pošta ještě nepřijela?

Baruška. Opozdila se. Když tak věje a chumelí. Jsou prý všude ukrutné závěje. To bude mít slečna Eva zlou cestu —

Urban (náhle se obrátí, pozorně naslouchá).

Baruška. Přijede-li. Poslední vlak sem nedojel.

Urban. Mizerná lokálka! (Pojednou.) Baruško, poptejte se, přijede-li teď druhý vlak. Ale hned —

Baruška (odejde prostředními dveřmi). Hned, milostpane.

Výstup 3.

Mína, Urban.

Mína (v letech Urbanových, přistrojená na vycházku. Za posledních slov Urbanových stanula ve dveřích v pravo, oblékajíc rukavičky.) Co ti tak na vlaku záleží?

Urban (překvapen). I — noviny, přijdou-li — (Rychle položí akt na fotografii.)

Mína. Jak pak ne, noviny! To je trápení, nedojdou-li jednou na minutu! (Rozhlíží se.) To s pořádkem nemáš tak na kvap. Že v tom vydržíš! (Bezděky rovná za řeči na stole v pravo.) A tolik nových knih pořád. (Vybírá z balíka.) A samá divadla. Tolik toho snad v advokátní kanceláři není potřeba. Co si pomyslí, kdo sem přijde!

Urban. Pro štěstí to nejsou tvé visity.

Mína (ostřeji). Ah, ty ti překážejí. Nám každému něco překáží. Mně zas tvé umělecké. Když přijde nějaká honorace, to ti není často vhod. Ale takový „umělec“ od společnosti —

Urban (jak Mína se za řeči k němu přiblížila, ohlédl se plaše po fotografii a postavil se v tom místě u stolu). Co chceš? Proto's přišla?

Mína. Ne, jdu říct, že jdu k paní suďové, abys, nebude-li tě to tuze mrzet, tam pro mě přišel, nebo, kdyby Eva přijela, abys mně vzkázal. A ještě to, když tu zas tolik nových divadel vidím, abys ji už nebláznil. Strýc se o ni nestaral, jen do divadla ji vodil, a ty bys ji teprve poplet'. Divadlo hrát, knihy číst, to ji neuživí, když nic nemá. A kdyby se měla vdát a nic v domácnosti neuměla, to by ani takový umělec —

Urban (jenž nechutě poslouchal, vpadne). Jaký umělec?!

Mína. Soukup je snad také kus umělce.

Urban (se zasměje, mávne rukou, jakoby možné nebylo). Soukup! (Pojednou.) Či Eva něco říkala? Nebo on?

Mína. Za Soukupa až to někdo řekne. (Určitě.) Ale Evu chce. Jo já dobře pozoruju.

Urban. A Eva?

Mína. Snad bude mít rozum. Ostatně se Soukupa vždycky zastává, jaká je to povaha, ráda o něm slyší i ráda ho vidí. Jen kdyby on byl rozhodnější. To bys pak měl umělecké manžely. Tobě by se takové umělecké hospodářství líbilo.

Urban (podrážděn). Líbilo; aspoň bych tam slyšel jiné řeči, nežli od tvých paniček, které jen o služkách, o šatech — (Klepání.)

Výstup 4.

Soukup, předešlí.

Soukup (je mu přes třicet. Nese pod paždím nevelký, zahalený obraz.) Má služba.

Mína. Ah, pan professor!

Urban (v rozpacích). Vítam tě, příteli. Kdys přijel?

Soukup. Teď, před chvilkou, z Chotova.

Mína. To jste měl asi zlou cestu. Právě také povídáme o Evě, jak se jí zle pojede domů. Odjela do Prahy, co jste byl pryč —

Soukup (upřímně, skoro starostlivě). To bude mít slečna opravdu zlou cestu.

Mína (pohlédne na Urbana).

Soukup (postřehnuv to, rychle). Tuhle, doktore, — (rozbaluje obraz, klada jej na stůl v levo).

Urban (přistoupí chvatně ke stolu, aby sám akta s podobiznou odložil; přijde však pozdě).

Soukup — našel jsem na Chotovské faře — znamenitý kus! Portrét. V barvě ti — podívej se (ukazuje), tady to jen svítí —

Mína (pohlédnuvši zběžně na obraz). Nebudu zdržovat. Poroučím se, pane professore. Odpusťte, musím na visitu. (K Urbanovi.) Tak přijď — (Odejde.)

Výstup 5.

Soukup, Urban.

Urban (vydechne si). Přišel's právě vhod —

Soukup. Co je —

Urban. Ukrátil's jeden z výstupů, které obyčejně začínají smetákem a musí skončit něžným smířením (mávne rukou). Ah, je v tom tolik protivné komiky! (S pathosem.) Cítím, že to tak dále nepůjde. Žít v takovém hnízdě, nemít skoro s kým promluvit, a pak ani porozumění u vlastní ženy — Ó, že jsem nezůstal jako ty svobodný a volný, a nestal se hercem, jak jsem kdysi blouznil!

Soukup. Jen se neklam a nelži sám sobě. Dnes bys už také neblouznil. Já aspoň při svém kumštu už neblouzním. Svou svobodu jsem draho koupil, ale tys ji dobře prodal: za peníze, za ženu, za postavení, a to platí víc nežli talent.

Urban (rychle, ostřeji). Myslíš, že bych byl ni nepořídil?

Soukup. To nevím, ale myslím, že ne. (Hořce, s posměškem.) Já byl také talent, a ohromný! Alespoň to říkali, až jsem nechal škol a šel do akademie. A odtud až na tahle místa! A proto se raději zmlátím, než abych někoho povzbuzoval. Jdi a bojuj! Jsi-li talent, však ty se vyhrabeš. Ne-li, utopíš se v umění jako štěně, anebo si najdeš chlebíček — jako já.

Urban. Proto také nepřiznáváš Evě herecké nadání.

Soukup (rychle). Jaké přiznávání a uznání, kde nic není. A namlouvat někomu talent, zalichotit se mu nepravdou (hledí na Urbana), znepokojovat ho takovým myšlením a nadějemi jako ty Evu. (Umlkne, pak nejistě.) Bude dlouho v Praze?

Urban (pozoruje ho). Divím se, že tu už není.

Soukup. Nepsala?

Urban. Člověče! Ty se vyptáváš jako zamilovaný.

Soukup. Jsem — ale ne do sebe. Proto nevyvedu žádné hlouposti.

Urban. Jen kdybys věděl, co o tobě Eva řekla —

Soukup (kvapně). O mně? (Vzpamatuje se.) Nech toho.

Urban. Vždycky tě zastává, chválí tvou povahu —

Soukup. Povahu! Co u ženských povaha! Pěkná postava, hladká řeč, smělost, síla. — Ostatně má už Eva svou lásku a nešťastnou —

Urban (překvapen, dychtivě). Co že? Ty něco víš?

Soukup. Jako my ji měli, my zakopaní talentové. (S úsměchem.) Ty ji dosud máš, ale nebolí tě. (Vážně.) U Evy je to vážnější, protože opravdu tady (ukáže na srdce).

Urban. Ale vždyť už teď ani úlohu nechce.

Soukup (potěšen). Opravdu?

Urban. To tě tak těší?

Soukup. Je-li to počátek poznání.

Urban. Nebo je to účinek tvého úsudku —

Soukup. Ah, to snad ne —

Výstup 6.

Baruška, pak sollicitator, předešli.

Baruška (hlavními dveřmi). Milostpane, potkala jsem pana šefa. vzkazuje, že vlak nepřijede, že je dráha u Bučiny zavátá. (Odejde.)

Urban (bezděky dá výraz zklamání). Tak!

Sollicitator (vejde z kanceláře). Pane doktore, pan Kovář přišel k podpisu. Račte smlouvu dodiktovat?

Urban. Přijdu hned.

Sollicitator (odejde do kanceláře).

Urban (k Soukupovi). Počkáš na mne?

Soukup. Přijdu za chvíli. (Beře obraz; jak jej balí a obrací, shodí akt a s ním fotografii.)

Urban (se po ní žene).

Soukup (sebeře ji dříve. Žertem). Nějaká příloha. Jak? Eva?!

Urban (vezme mu ji). Mína ji tu nechala.

Soukup. Pod akty? (dívá se na Urbana pátravě).

Urban (usmívá se, ne dost jistě). Ale co máš?

Soukup. Aby tu byl zvláštní proces! Tys marnivý dost, abys zkusil pobláznit takové děvče a také (ironicky) dost nešťastný, nemáš doma porozumění (přísně) a myslíš, že máš proto právo na náhradu. (Náhle.) Máš tu fotografii od ní, od Evy?

Urban. Nač ty výslechy! A kdybych měl! Copak jsi už takový šosák, abys společnou náklonnost k umění —

Soukup. Ó, umění odneslo už mnoho takových pletek! (Přistupuje k Urbanovi. Vážně.) A to děvče je hodné, sirotek, nemá kromě tvé paní nikoho, pamatuj —

Urban. Prosím tě, nač takové řeči!

Sollicitator. Pane doktore, pan Kovář —

Urban (chvatně). Už jdu, už jdu (má se k odchodu).

Sollicitator (odejde).

Soukup (vzrušen k Urbanovi). Počkej! Ta fotografie — Rozumíš — Máš ji od Evy?

Urban. Ty žárlivostí ani nevíš, co mluvíš! Proč bych ji neměl? Mám. (Odejde do kanceláře.)

Výstup 7.

Soukup.

Soukup (hledí za ním). Je-li to pravda! (Malomyslně.) A je to možná. (Odejde hlavními dveřmi.)

Výstup 8.

Eva, pak Baruška

Eva (v zimním, cestovním obleku. V ruce rukávník, v druhé nevelkou, cestovní brašnu. Zůstane na prahu ve dveřích v pravo). Míno!

Baruška (vejde hlavními dveřmi, nesouc dříví a loučky). I světe marný, slečinka! My jsme už ani nečekali (zatím složila dříví u kamen).

Eva (bezděky sestoupí do pokoje, ale ne daleko od prahu). Z Bučiny jsem přijela na saních. Nikdo není doma?

Baruška (beře Evě brašnu, rukávník). Milostpaní šla na visitu a milostpán je v kanceláři.

Eva (rychle). Půjdem' do pokoje.

Baruška. Hned (ale zastaví se pojednou). Pan Soukup také dnes přijel —

Eva (živě, patrně zaujatá tou zprávou). Byl pryč!

Baruška. A rovnou přišel k nám.

Eva. Už odešel?

Baruška. Jen teď. Ale světe marný, slečinko, něco jíst, trochu kafíčka. (Odejde dveřmi v pravo.)

Výstup 9.

Eva, ředitel Kačer.

Eva (jsouc na odchodu za Baruškou, zaslechne klepání. Ohlédne se a v tom už vejde)

Kačer (oholený, nevelký, má brejle dost na špičce nosu. Často přes ně hledí. Živý v pohybech). Má úcta, služebník ponížený. Ah, ah, slečinka! Račte odpustit, já — To mám štěstí, opravdu —

Eva. Račte snad —

Kačer (hbitě vpadne). Vy se už neračte pamatovat. Hrál jsem tu před dvěma roky, to jsem ještě neměl koncessu. Ředitel Kačer, prosím, ředitel Kačer. Začal jsem si, račte vědět, direkci, loni. Ředitel Kačer. Račte se na mne pamatovat, hrál jsem tu Bratra honáka, Isaaka Löwy, (s významným úsměvem) mé úlohy.

Eva (nejistě). Ano, ale —

Kačer (vpadne). Také místní list o nich psal, a ve feuilletonu (vyslovuje fajletonu). Ó, tenkrát se mně

*

vedlo dobře, líp, nežli teď v Domašově. Špatná štace, tuze špatná. Tam jsou vlastenci! Co pak vědí, že mají také povinnost chodit do divadla? Takhle slavnosti strojit, přednášky, a nám kazit návštěvu. Posledně jsme nevyzvali v celém městě všeho všudy ani 6 zl. A tak děláme abšíd —

Eva. Snad myslíte sem. Byla tu nedávno společnost a nevedlo se jí dobře.

Kačer. Ale přece nehráli do dílů, jako já teď. A pan doktor je můj kollega z gymnasia, ředitel zdejších ochotníků a tuze přeje divadlu. A tak jsem si myslil, že nám to tu trochu splaší —

Eva. To nevím (chce odejít).

Kačer. Ale, slečno, jestliže pan doktor nepomůže, to ví jen Bůh a chudý písničkář —

Eva. Doktor je v kanceláři (chce odejít).

Kačer. Já počkám, já počkám, a račte dovolit, račte být také ochotnicí, herečkou, a výtečnou. (Vida odpor Evin.) Ó prosím! Talent! Talent a jaký! (Sebelibě.) Trochu tomu snad také rozumím. A račte dovolit, já si přichystal lokální kus, ten tu hodíme na prkna —

Eva. Také tu měli na podzim takový kus —

Kačer. A safraporte. — Ale to nic — to nic. To dáme jiný titul, to půjde, to půjde. — Jen že — račte dovolit, ještě minutku, abych se vyznal, mám teď některé mezery v personálu, a ten lokální kus. — A tak jsem si myslil, je tady takový slavný ochotnický spol k, jeho ředitel tvůj starý kollega, a vy račte být první síla —

Eva (kvapně). O tom ani nemluvte! Čeho si přejete —

Kačer. Když neračte v lokálním kuse, tedy třeba Magelonu. Deboru —

Eva (rozčileně). Nic, nic, v žádném kuse —

Kačer (vpadne). Tak snad něco od Shakespeara.

Eva. Ne, ne, nebudu hrát. K doktorovi račte do kanceláře (ukáže a odchází).

Kačer. Lituju velice, slečno. — Ale s doktorem bych rád mezi čtyřma očima — jako starý kollega — (Pojednou.) A safraporte, místní režisér má v tom také slovo. (Za Evou.) Tak se poroučím, slečno — Skočím zatím k režisérovi. (Bera klobouk a hůl, mechanicky.) Tak služebník uctivý, tak má úcta. (Odejde.)

(Okamžik jeviště prázdno.)

Výstup 10.

Eva, pak Soukup.

Eva (bez klobouku a svrchního šatu, v tmavých, zimních šatech, vystoupí. Zůstane u dveří v pravo, rozhlížejíc se, pak jde ke kanceláři, ale u dveří se zarazí, váhá, v tom.)

Soukup (hlavními dveřmi, vzrušeně). A je to pravda!

Eva (ohlédne se, neutají milého překvapení). Pan professor!

Soukup. Slyšel jsem, že jste přijela s paní Moučkovou na saních. Nechtěl jsem ani věřit. — Také jsem se nenadál, že se s vámi tak hned shledám. (Náhle zaražen pomyšlením, že je Eva v doktorově pokoji.) A tu! —

Eva (překvapena). Proč?

Soukup. Vy jste s doktorem ještě nemluvila?

Eva (tázavě na něj hledíc). Ne, nemluvila. Ale proč? Hledáte ho?

Soukup (rychle). Ne, to ne. Já — vlastně — přišel se podívat, je-li to pravda — (Obrací.) Vám se nechtělo z Prahy, vidte —

Eva. Ó, tam se všecko změnilo. Strýc mne sice rád viděl —

Soukup. Ale paní teta —

Eva (trpce). Jako byla. I to mi odmítla, aby mně pomohla nějaké místo — (Zarazí se.)

Soukup (žasna). Místo? Vy jste chtěla odtud?!

Eva (v rozpacích). Nemohu přec žádat na sestřenici —

Soukup. Snad vám dala znáti —

Eva (vpadne). Ne, pro Boha to ne! Mína mne přijala jako sestru, když jsem musila z Prahy a neměla jsem kam — a chová se ke mně jako sestra, stará se o mě tak — Prosím vás, nemluvte o tom, neříkejte nic, nezmiňujte se —

Soukup. Ale vy jste chtěla odtud.

Eva. To byl jen takový nápad. — S Prahou jsem se už rozešla.

Soukup. A jak s divadlem?

Eva. Byla jsem jen jednou. Ale užila jsem ho. (Nutí se do veselého tonu, pak unesena vzpomínkou mluví čím dál tím vřeleji.) Šla jsem hned o půl sedmé, byla jsem tam první, sama, na hoře na balkonu. Všecko jsem si zas pobožně prohlédla —

Soukup. A myslila jste si, kdybyste si mohla zahrát.

Eva. To jen tak přelítlo. Vy se budete smát — ale když tam, v divadle — Tam se jinak dýchá, je tam jiný vzduch, a světla, třpyt, malby, lesk, ten šum kolem a hlasy, to všecko tak mile rozčiluje. Člověku je volně. — Ah, bylo to všecko tak krásné. — A když jsem si vzpomněla — (Hlas se jí zachvěje, náhle se odmlčí.)

Soukup (mírně). Nač?

Eva (bolně se usmívajíc, zakroutí hlavou).

Soukup (jenž s účastenstvím naslouchal, měkce). Rozumím — A zaplakala jste si —

Eva (přemáhajíc pohnutí). Ano, zakalily se mně oči. Jsem to dětina, vidte. A vám to povídám. Však jsem si na vás také vzpomněla, co jste řekl o mé hře. — A já tam cítila, že máte pravdu, že tomu tak, co jste řekl o mém nadání —

Soukup. Vy jste se na mne mrzela.

Eva (živě). Tam ne. Ale dřív, z počátku. Dráždilo mne to, co jste řekl, a bylo mně to i líto. Všichni chválili —

Soukup. A doktor nejvíc. Já nikoho nepovzbuzuju; ale vás bych zrazoval.

Eva. Vždyť už nehraju a nebudu —

Soukup. A na divadlo myslit nebudete?

Eva (upřímně). Už ne.

Soukup. Bolest se někdy ozve, třeba i touha a nespokojenost. Chtěl jsem také být něco jinšího, chtěl jsem hodně vysoko. — A žádný mi neřekl holou pravdu. A pak to vyburcování! (podá jí ruku, srdečně). Ale to všechno přejde. Alespoň když zůstane člověku láska k umění, ale ta pravá, víte, ne z marnivosti, ne sport nebo z rozmaru — (Ozve se z kanceláře doktorův hlas.)

Soukup (ostřeji). Ne z ješitnosti. (Ustane rázem, jak postřehne Evino znepokojení. Doktorův hlas se ozval na novo, silněji.) To je doktor. Co je vám? (Zase jat domněním.) Ten na vás vzpomínal. Nemohl se vás dočkat —

Eva (nejistě). Mne?

Soukup (nutí se do žertu). Už se díval na vaši fotografii.

Eva (se lekne). Jak to víte!

Soukup. Tu při práci se na ni díval. Měl podobiznu v aktech.

Eva (sbírá se). A co — proč — mně to povídáte?

Soukup. Proč — (zarazí se, ale stržen touhou, aby měl jistotu). Povídal, že má tu podobiznu od vás.

Eva. Ještě to!

Soukup. Je to pravda?

Eva (trhne sebou). A kdyby měl, co — (Náhle). Ah, vy myslíte — (chápe) vy jste si myslil (vzpomene si). Proto jste se prve divil, že jsem tu v jeho pokoji. (Ohromena tím podezřením, zamlkne, pak prudce v hněvu a lítosti.) Vy — vy si také myslíte, že když je děvče u někoho z milosti, že se smí urážet. Jako on. On urážky píše — a vy je povídáte — do očí. — On píše jako svobodný, uráží, a vy mně říkáte do očí. — To vy! — Ó že byste vy — (Umlkne, hlas pláčem udušen, a již odkvapí v pravo a zavře dvéře.)

Soukup (ohromen nejprve, vytrhne se, kvapí za ní, volá). Evo! Pro boha! Já vás nechtěl urazit. (U dveří). Evo!

Výstup 11.

Soukup.

Soukup. To je ohromné! To byla surovost ode mne. (Vyjasní tvář.) Ale nemá ho ráda, nemá. (Zarazí se.) Proto chtěla pryč. Psal jí, urazil ji. (Zamíří pojednou ke kanceláři, náhle se však zastaví.) Ne, teď ne — (Klepe zas na dvéře v pravo a klepe zas. Ticho. Odstoupí.) A s tou nejistotou, s tou mukou domů. (Obrátí se po dveřích v pravo.) A ona! Ubohá! (Odejde.)

Výstup 12.

Stmívá se. Eva, pak Urban.

Eva (stane u dveří v pravo. Když vidí, že Soukup odešel, zamíří patrně rozčilená rovnou ke kanceláři. Okamžik u dveří stojí, pak náhle zaklepe a vrátí se. Prostřed pokoje čeká v rozechvění).

Urban (povyhlédnuv). Ah! (Rychle vyjde, a zavřev za sebou, podává Evě obě ruce.) Vy! To je radost! Nedoufal jsem už —

Eva (mu ruky nepodá). Musím s vámi promluvit, dokud Mína nepřijde.

Urban. Evo, jak jsem šťasten (stlumeněji). Mé psaní jste dostala?

Eva (temně). Dostala. Proto vás volám. (Okamžik pomlka.) Myslil jste opravdu, že vám na takové psaní odpovím? Že bych vám mohla odpovědět?

Urban (tím překvapen). Evo, vy víte, jak jsem živ. Mína, její zásady a mé —

Eva. Nebral jste si ji z donucení. A ona má vás tak ráda!

Urban. Ale není-li pravého porozumění. (S pathosem). Oh, kde je takový boháč, aby pořád rozdával a za to nic — žádného podnětu ani ohlasu, ani porozumění, nic, než všední starostlivost. Bylo to smutné živobytí. Ale když jste přišla vy —

Eva. Dost už!

Urban. Ne, musím vám vysvětlit. Hned za několik večerů, když jsme četli, víte, mluvili o umění, o divadle poznal jsem, jakou máte vnímavou mysl, jak jemný cit

Eva (rozhodně). Prosím vás —

Urban (rozohňuje se). Se mnou se stala za ten rok veliká změna. Domácnost se vyjasnila, a na večery, kterých jsem se děsíval, jsem se těšil. Těšil jsem se na to naše čtení, hovory, na vás —

Eva (sebou prudce hne).

Urban. Prosím vás — jen slovo! — Lichotil jsem si, že i vy se mnou ráda sedáte. Začal jsem cítit blaho tichého srozumění, nevysloveného, ale přece smluveného, protože hluboce cítěného. Byla v tom blaženost, ale také pak muka pochyb a nejistoty. Touha po zjištění —

Eva (chce odejít).

Urban (ji zadrží). Ne, vy nesmíte! Já se bránil, ale o sokolském plese, když jste byla tak líbezná —

Eva. Nemluvte! Tam se mi otevřely oči — oh — přestaňte — je mně hanba —

Urban (vzrušeněji). A když jste tak najednou odjela, bylo tu pusto, prázdno, mne chytla taková tesknota, taková touha, že jsem vám musil psát. (S pathosem.) A vy jste mně nerozuměla!

Eva (pobouřena). Tak vy! — Teď já. — Odjela jsem po plesu, vy jste mne k tomu donutil. A nebýt Míny, nebyla bych přijela. Ona nesmí zvědět pravou příčinu —

Urban (zaražen). Co hodláte?

Eva. To je má starost. Ale to jsem vám chtěla říct, abyste mlčel — abyste vy — sám — se hanebně nevychloubal. Ať se stane cokoliv, Mína se nesmí dovědět pravé příčiny. Ona mne tak přijala, jedná se mnou tak šlechetně — a já bych (zachvěje se). Ne, toho hněvu, té lítosti, toho zármutku ji zbavím. Ona vás miluje —

Urban (blíží se k ní). Evo!

Eva (u dveří v pravo, vypne se, vztáhne prudce ruku). Nechoďte! A ještě to, abyste mě u jiných neurážel — Ta fotografie má —

Urban (s úsměškem). Ah! Vy jste s ním už mluvila! Vy ho máte ráda!

Eva (mlčí).

Urban. Aj! A pověděla jste —

Eva (s opovržením). Nemějte strach —

Výstup 13.

Baruška, za ní Kačer, předešlí.

Baruška (s rozžatou lampou ze dveří v pravo). Šťastný, dobrý večer. Milostpane, je tu nějaký pan ředitel —

Urban. Ať počká!

Kačer (hlavními dveřmi. Žene se k Urbanovi). Má úcta, doktore, na zdar.

Baruška (odejde hlavními dveřmi).

Eva (jak spatří Kačera, trhne sebou, ale již rychle odejde dveřmi v pravo).

Kačer. Konečně mám štěstí, že tě vidím. Režisér váš není doma —

Urban (hleděl znepokojen za Evou, ke Kačerovi nemile vyrušen, roztržitě): Á, tys to — vítám tě — Ale prosím tě —

Kačer. Jsem v Domašově, se svou společností. Začal jsem si direkci, četl's. Ale mám ti zlou štaci, rád bych sem —

Urban (netrpělivě). Tady to není teď absolutně možná. Jeviště nemůžeme dát, nic — Odpusť, a taky teď zrovna nemám kdy —

Kačer. No, no, tak zle snad nebude. Ostatně počkám, já počkám nějaký čas —

Urban. Mám cestu, musím pro ženu —

Kačer. A to bych tě moh' doprovodit —

Urban. Ale —

Kačer. No, co o pár kroků, a povím ti —

Urban (vida nezbytí). Tak tedy půjdem. Já ještě něco v kanceláři nařídím.

Kačer. Ano, ano, jen rač —

Urban (jda do kanceláře, zastaví se, okamžik uvažuje, pak ke Kačerovi). Mohl bys tudy napřed (ukáže na hlavní dvéře), já se z kanceláře sem už nevrátím, sejdeme se u schodů. (Vejde do kanceláře.)

Kačer. Prosím, prosím, jak chceš. (Vezme klobouk, jde ke dveřím.)

Výstup 14.

Eva, Kačer.

Eva (ve dveřích v pravo, volá tiše, ale naléhavě.) Pane řediteli!

Kačer (se zastaví).

Eva (vyjde). Tiše! Kdy jedete odtud?

Kačer. Rád bych s večerní poštou, když —

Eva (vpadne). Až doktora doprovodíte — přijďte — nebo ne — čekejte — pojedu s vámi.

Kačer (s úžasem). Á!

Eva. Ale nic neříkejte — žádnému. Chci ke společnosti. Chcete?

Kačer (bera posici). Kterou umíte roli?

Eva. Kolik. Objednejte příležitost. Budu čekat za mýtem.

Kačer. Na kolikátou?

Eva. Hned — až objednáte, přijďte ještě sem. Budu-li už pryč, budu za mýtem, nebo kdybych hned nemohla, povím, kdy přijdu.

Kačer. Ale peníze —

Eva. Mám — jděte — jděte už!

Kačer. A gáže?

Eva. To je jedno. Jen pryč! Opatříte?

Kačer. Jistě!

Eva. Jděte! (Uskočí do pokoje v pravo).

Kačer (ještě udivený hledí za ní). Tohle? To je nějaký lokální kus. (Odejde hlavními dveřmi.)

Výstup 15.

Urban, pak Kačer.

Urban (vystoupí z kanceláře, pak spěchá k Eviným dveřím, naslouchá). Je tam. Jak prudce přechází! (Klepe.) Evo! (Ticho.) Nechce slyšet!

Kačer (nahlédne hlavními dveřmi, spatřiv Urbana.) Aha!

Urban (spatří Kačera, ustoupí ode dveří). Jako klíště je ten chlap! (Odejde za ním.)

(Okamžik jeviště prázdno, ticho.)

Výstup 16.

Eva.

Eva (otevře dvéře v pravo, zjeví se v nich a volá do zadu do bytu). Nic, už nic, Baruško. Jen si zůstaňte v kuchyni. (Vejde, plášť přes ruku, klobouk na něm, v ruce rukávník a nevelkou brašnu. U prahu.) Tudy spíš projdu. (Jde rychle ke dveřím. Jsou zavřeny. Eva položí plášť a vše ostatní na židli u psacího stolu a vedle ní, pak se vrátí chvatně do pokoje v pravo, přinese klíč, otevře. Dává si klobouk na hlavu, obléká plášť. Zrak utkví na stole.) Měla bych napsat — Ne, až z místa, že z touhy k divadlu, že Praha zas — Tomu Mína uvěří — Ale co řekne! Jak jsem nevděčná — A já z vděčnosti! — Aby byla ušetřena! A Soukup! — Aspoň uvidí — přesvědčí se — Oh ani ho už neuvidím — (Trhne sebou.) Kroky! (Okamžik naslouchá, pak jde, naslouchá, vrátí se pro rukávník a brašnu, chce odejít.)

Výstup 17.

Soukup, Eva.

Soukup (v tom vejde dveřmi v pravo).

Eva (se lekne). Vy!

Soukup. Odpusťte. Já věděl, že není doktor doma, šel s tím hercem, a přece jdu. Baruška řekla, že jste v zadním pokoji. (Ukáže na pokoj v pravo, z kterého přišel.) Šel jsem — promiňte — Musil jsem vás ještě dnes vidět. Musím vás odprosit — Ještě dnes.

Eva. Promiňte, musím — —

Soukup. Vy na odchodu. A cestovní vak! (Náhle.) Vy prcháte! To by bylo ohromné. A já —

Eva. Náhlá cesta —

Soukup (nabývá rozhodnosti). Tuším, vím všecko. Vy jste s ním mluvila!

Eva. Ano. (Trpce.) Nikdo mne nevyrušil —

Soukup. Jako já prve. Ah! Vy jste chtěla s ním mluvit, já přišel, a já pak vás — teď rozumím — o Evo, prosím vás —

Eva. Nemluvme o tom.

Soukup. Máte pravdu. Teď o vaší cestě. Ví o ní doktorová? Není doma, neví ani, že jste přijela. Jedete bez jejího vědomí.

Eva. Chci jí ušetřit —

Soukup. Proto! A on — za všecko bude také ušetřen. Ale vy! Vy! Kam chcete?

Eva (s trpkým úsměvem). Kam mě touha táhne.

Soukup (zarazí se, pak náhle). K divadlu! A kam?

Eva. To je jedno. Ale prosím vás — (Chce jít.)

Soukup (nedbaje). Už vím! Ten ředitel byl tu. Vy byste snad chtěla?! (Rozhodně.) Já to doktorové povím.

Eva (prudce). To nesmíte! Pusťte mne!

Soukup. Vy nevíte, vy neznáte, jaký je život u takové malé společnosti —

Eva (rozčileně ale pevně). Jsem na vše připravena.

Soukup. Nemyslím jen nedostatek — (Pojednou.) Ale je pravda — Tady zůstat — (Pomlka.) Evo — nic — nic vás tu aspoň trochu nepoutá?

Eva (mlčí).

Soukup (mírně, přátelsky, čím dál tím vřeleji). Ke společnosti nesmíte. Věděl bych — měl bych jinou úlohu pro vás — skromnou sic, bez effektů — do té životní

komedie. Ale jsem špatný herec (Živě.) Jen citu mám dost, ohromně. Kdybyste přijala, kdybych vás — prohlásil za svou nevěstu —

Eva (s pohnutím naslouchavši, přemáhá se). Teď? Když nemám kam! —

Soukup. Nevykládejte si to ve zlé. Byl bych už dříve rád učinil. Není to chvilkový nápad — Snad víte. Vždyť bych tak nežárlil jako prve a vás tak neurazil —

Eva. Jste tak hodný, ale kdybych volně a ráda — Co byste si mohl pomyslit! Že z nouze — Ne — to vám neudělám — Nesmím —

Soukup. Vidíte, jak jste ješitná —

Eva (nechápajíc, živě). Já! Jak já?!

Soukup. Aby se neřeklo, že něco z milosti —

Eva (prudce). Ne, to ne (stržena), ale, abyste jednou nemyslil, že jsem v návalu okolností — zkrátka z nouze —

Soukup (blíže k ní). Evo, mám k vám takovou důvěru, vím, že byste raději šla nevím kam, nežli abyste lhala —

Eva (vzdávajíc se). Děkuju za to mínění, ale — ředitel —

Soukup. Tak jeďte! Bude to hrdinské od vás. Klid své sestřenice zachováte — ale klid jiného, (vybuchne) můj, ten proto obětujete — mé srdce —

Eva (přistoupí bezděky blíže, pohnutá).

Soukup. Vždyť víte, musíte vědět, jak vás mám rád —

Eva (přemožena). Kdybych tu úlohu — chci ji —

Soukup (radostně). Ode mne?

Eva (vzrušeně). Beru ji — s dobrým — svědomím —

Soukup. O věřím, věřím! (Vezme ji za ruce.)

Výstup 18.

Urban, pak Mína, předešlí.

Urban (rychle vejde, stane zaražen, v rozpacích). Ah! — Mína — ještě není doma!

Mína (vcházejíc). Tady jsi! Co jsem se načekala. Evo!

Soukup (rozjařen). Milostpaní, slečna jen teď přijela, a ráda by zas odjela — k mé matce — S dovolením, milostpaní — jsem ženichem a Eva —

Mína Pro Boha! Evo!

Eva (obejme ji v pohnutí).

Mína (k Urbanovi.) Vidíš, vždycky jsem ti říkala —

Urban. Gratuluju, gratuluju — Ale promiňte. (Má se k odchodu.)

Mína. Kam už zas —

Urban. Přijdu hned. Musím notářovi oznámit, že Eva za Haničku úlohu nevezme — když — žádal mne tolik, abych hned — Přijdu hned — (Odejde.)

Eva (šťastna). Dostala jsem právě úlohu.

Soukup. A zkoušku jsme oba odbyli, ani jsme nevěděli —

Mína. Tak pojďte přec dál, abych zvěděla — (Jdou do pokoje v pravo.)

Výstup 19.

Kačer, předešlí.

Kačer. Má úcta! (Shlédne Evu se Soukupem.) Tak!

Soukup (spatří ředitele. Jde k němu tiše). Slečna už nepůjde — je angažována jinde.

Kačer (úžas, pak hned). Ale příležitost —

Soukup. O tu se srovnáme. (Jde za dámami.)

Kačer. Safraporte! Mně se zdá, že jsem v tom lokálním kuse také hrál!

(Opona spadne.)

Giulio Romano.

Báseň Jaroslava Vrchlického.

Dnes pochválil mne mistr, jak to blaží,
velkého slunce pouze stínem být!
Však rázem to hned v propast zmaru sráží
a chromí ruku, otravuje cit.
Lze výš než on? Lze malovati líp?
Ach, marná snaha, malomocný vtip!
O čtyři léta narodil se dřív,
a proto já jsem nic a on je div.
Ta čtyři léta mezi námi stojí,
on vítěz jest, já poražený v boji.
„Je těžko prý mou malbu rozeznati
od štětce jeho!“ — Má to býti chvála?
A cítím přec i v sobě božství pláti,
však odměna mých snah vždy bude malá.
„Žák Rafaelův, nejlepší všech!“ — však
co pomůže mi to, vždy — pouze žák!
Víc nedat budoucnosti, bych se styděl
a jej bych z celé duše nenáviděl,
jej zavraždil bych — proč jen tak je milý?
Ach, včera měl zas elegickou chvíli
a závět svou mi znova ukázal
i kodicil, jejž krátce před tím psal,
a já měl z toho hezkou kratochvíli
Vše bude mým, vše klenoty a šaty,
vše obrazy a sochy jeho domu
i od papeže řetěz velký, zlatý
a v posled ještě — Fornarina k tomu!
To dojalo mne vskutku. Zpátky, hade,
jenž slješ závist, záští! Mezi obry
já nepatřím, cos jako mír se klade
zas mezi nás jen tím, že on tak dobrý!
Chci žákem být, se ztratit v jeho stínu
a odměnou vzít — třeba Fornarinu!

Z mládí velké dámy XVIII. věku.

Podává Edvard Jelínek.

(Dokončení.)

Ze skladiště přišla Helenka do refektáře, odtamtud jinam, až posléz přeložena byla do knihovny. Všady ubohou dívku pronásledoval „k uvěření těžký“ odpor k jakékoli práci. Hlavním zaměstnáním v bibliotéce bylo dle všeho nic nedělat. Panna de Sainte-Delphine, náčelnice knihovny, předcházela Helence přiměřeným příkladem, zvláště nerada ráno vstávala. Když k ní Helenka po ranních hodinách přicházela a oznamovala, že „už je půl deváté“, obracela se v lůžku a namítala: „Ach můj Bože, to nemůže býti, nemohu ti věřiti.“

A když přišla do cely panna de Rochechouart s výtkou: „Moje sestro, hanba je pro mnišku, býti ještě v lůžku,“ odpovídala Sainte-Delphine: „Neučinila jsem slib, že mně nebude dovoleno do syta se vyspati.“

Nejlépe se líbilo Helence v apatice, kamž dostala se naposled. Nalezla tam dámy veskrz snesitelné, ano příjemné, začínajíc od panny de Sainte-Côme, která učila botanice a rozeznávati rostliny, až po pannu Sainte-Véronique, zjevu to „starého, směšného, zbaveného všeho zdravého úsudku, ale právě proto zábavného“.

Služebnost v jednotlivých odděleních klášterního řádu nebyla ovšem nijak na překážku pořádání velkých zábav, jmenovitě divadelních představení a balletů, o nichž mluvilo se po celé Paříži. V čase pobytu v refektáři tančila Helenka v balletu „Orphée et Eurydice“. Klášterní balletní personál obnášel tehdáž 50 tanečnic. Helenka dělala Amorka. Jiného druhu divadelní představení byly domácí — revoluce, podnikané s nevšední vytrvalostí a uvědomělostí.

Nejokázalejší klášterní revoluci zavinila, jak se zdá, nenáviděná učitelka Saint-Jérôme. Děvčátka spikla se proti ní a ustanovila zbaviti se jí stůj co stůj.

Katastrofa vypukla, když panna de St.-Jérôme, rovnajíc spor dvou hádajících se chovanek, jedné z nich tak citelně se dotkla, že jí krev vytryskla z nosu. „Jakmile jsme spatřily krev, shromáždily jsme se kolem ní a přísahaly, že netoliko nepřipustíme slečnu de Lustic trestati, ale že z okna vyhodíme pannu de Saint-Jérôme, která zamordovala (sic) jednu z nás.“

Ihned pak podniknuta rozsáhlá válečná opatření a ustanoveno zejména, přeběhnouti zahradu, opanovati kuchyni i špíži a přinutiti vrchnost ke kapitulaci — hladem.

Smělý, odvážný tento plán uskutečnily výbojné chovanky s napjetím všech sil. Srazily se v pevný, svorný šik, odhodlaly se bojovati jedna za všechny a všechny za jednu.“

Provedení válečné akce líčí Helenka takto:

„Vešly jsme nejdříve do špíže, kdež jsme našly toliko pannu St. Isidore a sestru Martu. Prosili jsme je zdvořile, aby se odebraly pryč. Ulekly se a vzdálily ihned. Sklad masa a pekárny byly zamknuty. Rozhodly jsme se rozbiti zámky, načež odebraly jsme se do kuchyně... Učitelka de Sainte Antoine ptala se nás, čeho chceme. Slečna de Mortemart odpověděla, že jsme utekly ze třídy, poněvadž panna de St. Jérôme rozbila hlavu jedné z nás... Panna de St. Amélie, představená v kuchyni, chtěla nás vyhnati, ale my jsme ji vystrčily za dvéře. Panna de St. Sulpice chtěla se vzdáliti sama, ale nesvolily jsme k tomu, zadržujíce ji jako svědka, že neučiníme žádných škod domácím zásobám. Potom spustily jsme závory, nepustivše nikoho do vnitř.

Po té sepsáno následující parlamentární jednání: „Shromážděné chovanky tří tříd z Abbaye-aux-Bois panně de Rochechouart, představené.

Prosíme za prominutí kroku, ku kterému nás dohnalo ukrutenství panny Saint-Jérôme. Žádáme všeobecné amnestie vzhledem k minulosti a úplné odstranění panny Saint-Jérôme, tak, aby noha její nestanula ve třídě. Zároveň prosíme o osm dní prázdnin, abychom odpočinuly po duševních a tělesných námahách, vším tím způsobených. Jakmile se nám spravedlnost dostane, přijdeme podvoliti se všemu tomu, co vzhledem nás zaříditi za vhodné uznáte.

Máme čest, býti v nejhlubší úctě a nejvřelejší oddanosti atd.“

Dvě poselkyně, zvláště zvolené, odnesly neprodleně toto vyjádření k představené, která je přijala s přísným pohledem a promluvila takto: ‚Můžete stížnosti své odnésti k abatyši, aneb komukoli se vám líbí. Zvolily jste nejlepšího prostředku, abyste mne odpudily od vedení takových hlav, které spíše jsou způsobily zajmouti místo v nějakém vojenském regimentu, nežli ku pojmutí slušnosti a lahody, ve kterých spočívá pravý půvab ženy.‘

„Byly jsme ve velkých nesnázích,“ dí Helenka, jedna z dvou poselkyň, „slečna de Choiseul, která byla odvážnější mne, vrhla se jí k nohám, řkouc, že každé slovo z jejích úst bude vždy pokládati za svatý výrok a že nepochybuje, že všechny její družky smýšlejí podobně, ale že ve věci cti chtěla by raději umříti, než aby se zdálo, že zrazuje a opouští druhé. ‚Tedy,‘ řekla panna de Rochechouart, ‚jděte si se svým prohlášením, ke komu se vám líbí — já již nejsem vaší představenou.‘ Šly jsme tedy k abatyši...

Abatyše jim řekla, že podobné historie neměly místa nikdy ani v žádném mužském kollegiu a tázala se, kdo stojí v čele spiknutí.

Deputace na to odvětila, že „celá třída má jednu duši“.

Vrátily se tedy s nepořízenou a na otázku, jaké přinášejí zprávy, odpověděly smutně, že žádné.

Ale slečinky vytrvaly statečně na svém stanovisku, nevrátily se do svých tříd. Zařizovaly se tak, jakoby odbojný život měly tráviti do smrti. Při tom dováděly a bavily se znamenitě, pily na zdraví své představené paní de Rochechouart atd. Tak minula noc a nastal druhý den.

V klášteře zatím vznikalo plno nesnází. Některé mnišky radily povolati městskou stráž, ale paní de Rochechouart vzpírala se tomu, poněvadž by tím způsobem byl vyvolán veřejný skandál. Radila, aby raději poslaly pro matky těch chovanek, jichžto bylo možná považovati za původkyně spiknutí. I skutečně přišly zejména kněžna de Chatillon, paní de Mortemart, paní de Blot a paní du Châtelet. Matky vyvolaly si z ležení své dcerušky — a brzy po tom vzalo jinak povážlivé povstání mimovolně

za své. Návratem do třídy a prohlášením všeobecné amnestie skončilo se vše . . .“

Dokonalým opakem takových rozmarných scen jsou zasmušilé vzpomínky na osudy některých družek Helenčiných, jakož i na náhlé úmrtí milované učitelky de Rochechouart.

Tímto úmrtím se také nitka klášterních vzpomínek přetrhává.

K tomu zbývá nám jen doložiti závěrek již jinde učiněný. Není divu, že půvabná Polka, o níž se vědělo, že je dědičkou ohromných statků na Litvě, záhy stala se hledanou. Ucházeli se o ni pařižští panicové již v útlém věku jejího patnáctého jara. Kníže d'Elboeuf a kníže Bedřich Salm byli první, kteří se ucházeli o Helenčinu ruku, ale vítězným konkurentem stal se teprve Karel z Ligny, jenž Helenku vedl k oltáři dne 29. července roku 1779. Sňatek tento nebyl šťastný, jakkoli urozený choť a slavná jeho rodina poskytovali mladé žince všechny rozkoše života. Karel z Ligny šel za svým posláním a v současných válkách měl neposlední účasť.

Když v Belgii vypuklo povstání, uchýlila se Helenka do Varšavy. Našla tam dvě zvláště jí oddané přítelkyně: kněžnu maršálkovou Lubomirskou a kněžnu Ondřejovou Poniatowskou. Tehdejší rozvířený a rozkolísaný život varšavský svědčil vychovance starého francouzského kláštera výtečně.

Svědčil tou měrou, že pozapomínala ponenáhlu svého muže. V tom čase seznámila se Helenka s korunním podkomořím, hrab. Vincentem Potockým a přilnula k němu. Tehdáž Helenka také již pomýšlela na rozvod s mužem, s nímž šla ke stupním oltáře bez hlubšího vědomí lásky a kterého vlastně nikdy nemilovala upřímně. Zatím Karel z Ligny odešel se světa 14. září roku 1792 stav se obětí republikánského výstřelu v průsmyku hor Argonských. Po třech měsících zasnoubila se Helena Massalská s panem Vincentem. Sňatek odbýval se ve Verkách, o hodině půlnoční . . .

Uprostřed velkých katastrof, sbíhajících se toho času ve Varšavě, ztrácí se zjev „velké dámy XVIII. věku“ . . .

Villa v říjnu.

Báseň Antonína Klášterského.

Útulná villo uprostřed sadu
pod starou slunnou vinicí,
jaká jsi smutná v říjnovém chladu,
smutná a rmutná, mlčící.

Zahrada pustá, stromy jsou žluty,
vínem zdi planou krvavě,
jakoby stály pod jeho pruty
v červánků rudých záplavě.

Nikde už růže. Při zřídlém loubí
marně je hledáš pohledy,
uzoučký záhon pod okny vroubí
astry jen a mdlé resedy.

A tam, kde z jara za smíchu dětí
houpačka stále skřípala,
mohutný ořech kývá svou snětí
černou a holou bezmála.

Chladno a vlhko. Zcuchány keře,
pavučin plné záhony,
zavřena okna, zavřeny dvéře
spuštěny bílé záclony.

Kde jsi, ó, slunce, kde jste, ó, ptáci,
dětí kdes písni veselá?
Villa jak duše, všecko jež ztrácí,
sama se do snů zavřela.

Řeřavým pruhem západ se jasní,
villa zří smutně do světla.
Je mi, jak hleděl v duši bych vlastní,
odkud mi láska ulétla.

Znamení.

Obrázek ze Žďárských hor od Vlasty Pittnerové.

I.

Tak se dnes smálo to jarní sluníčko nad horami, jakoby chtělo již i každou travičku z kamenité půdy se deroucí ujistiti, že se už opravdu neschová více za mraky, že nedovolí oblakům, aby sypaly sněhové pápěří, ledovou tříšť, studené pršky, že bude hřát a svítit, aby mohlo vše růsti a těšit se žití, že už bude, bude nadobro jaro.

Bylo koncem dubna a v polích se počínalo pracovat; ten svatý Jiří k nám do Žďárských hor přijíždívá obyčejně na strakatém koníku a bývá ten koník hodně do běla strakatý, sypeť se sníh a krupky z oblaků častěji než déšť, ale země už se otevřela, jak říkáme, a ssaje do sebe tu mokrotu, by podržela vláhu k tomu našemu kratičkému létu, i spěchá se z jara s prací polní, aby byla aspoň odbyta, byť i símě v studené půdě nic platno nebylo, dlouho a dlouho nevzklíčíc.

Na Červinkově statku odměřovala stará panímáma na sýpce obilí k setí. Byla to jařica*) šedožlutého zrna, jíž sejeme zde na ten chlebíček. Kanuly panímámě po vrásčitých lících slzy, když voršofem zrno do čtvrti nahazovala.

„Proč pak pláčete, panímámo?“ tázal se jí čeledín, který jí pytle držel a zavazoval.

„Jak neplakat, Jobši, když už zase přišlo to jarní setí a já stará osoba musím to obilí měřit, ta práca přece přísluší pro hospodáře, ale u nás, ty Ježíši můj ukřižovanej, hospodář — nehospodář, pantáta — nepantáta, a mama musí starý kosti natahovat, nejni mně vo tu prácu, tu zastanu a vo vobilím dělat dycky boží požehnání, ale je tu ta lítost.“ Panímáma setřela slzy hrubou modrou zástěrou domácího přádla.

Pacholek sklopil hlavu a podíval se na panímámu, neodpověděl, jen vzdychl a rychle zavazoval provázky u pytlů, jichž tu již deset v řadě stálo.

„Počkej, Jobši, nesmíme zapomenout na ptáčky, musí člověk tu boží havěť taky vobživit, když pán Bůh vobživuje nás.“ A panímáma přidávala do každého pytle po hrstce, aby měli ptáčkové co sbírat; kde přidá hospodář při zasévání ptáčkům, má prý zásluhu, a oni to vědí a nenadělají mnoho škody, nesesbírají prý na zaseté roli více, než jest jim darováno.

„Ale, panímámo, prosím vás, už neplačte, pán Bůh dá a pantátovi bude zasejc dobře,“ Jobeš zkusil panímámu potěšit.

„Co taky má. milej ty Jobši, pán Bůh na člověka pamatovat, dyž člověk na něj zapomíná? A ten můj syn zapomněl na pána Boha!“ Panímáma se hlasem rozplakala.

„Ale, panímámo.“

„Ano, ano, Jobši, je to tak, to už přece nejni ani lidsky, dyž tuhle ten můj syn už třetí rok jako bez ducha chodí, práce si nevšímá, o grunt se nestará a je mu jedno, starám-li se já nebo ne, přibejvá-li majetku nebo děje-li se škoda, však nemocnej není, jí a spí a ten jeho zármutek je jenom na hřích před pánem Bohem a na haňbu před lidmi. Takovej mladej člověk a už na třetí rok aby platil za polovičního blázna.“

„Prosím vás, panímámo, nezhoršujte se, ale povězte mě, co se to pantátovi přece jen stalo: dyž mě sem k vám vod vánoc šikovali, to se mě řeklo, že je pantáta ňák v mysli pomatenej a že vy všecko vedete. Byl jsem u těch vojanskejch tři léta a dyž člověk přijde dom, ani se na všecko, co se v dědině stalo, tak hned nevyptá.“

„Neráda o tom mluvím, ale ty jseš, Jobši, hodnej hoch a myslím, že tu u nás nepobudeš jen přes jedno posvícení, tak ti to povím, beztoho to asi lidi jináč a jináč roztřísajou. Zamětej trochu sejpku a tuhle po hambálkách smeť trochu ty pabučiny, ty nemajou bejt po stavení. kdyby pán Bůh dopustil oheň, tu se po pabučinách jen rozlízí a těžko bejvá uhasit.“ Panímáma usedla na čtvrt, na kterou byla jařicu měřila, a počala čeledínu sýpku poklizejícímu vyprávět svůj žal.

„Tak vidíš, Jobši, tuhle vo téjch vánocích tomu bylo tři léta, co jsem zjednala za mladčí děvečku hajnýho Nánku z Kocajdy.*) Naša starší děvka Jenofa už u nás na Červinkovým gruntě sloužila na patnáctej rok, přišla k nám, dyž pantáta začal do škole chodit a dyž můj nebožtík muž, pán Bůh mu odpusť, umřel, tu mě byla tak k ruce, a tak se mě přičiňovala, že jsem jí slíbila, že si ju i na vejměnek vezmu a do smrti ju vobživím.“

„Šak je Jenofa vaša pravá ruka.“

„To je, byla dycky a tak mě tenkrát povídá milá Jenofa, že se jí ta Nána jako nelíbí. Já že proč, že je silná a že si myslím, že se doma na ty hájovně musela asi dycky hodně přičinit. Ale Jenoťa že drží na znamení, že hned po posvícení, dyž dohazovačka Nánu přivedla pro závdavek, tak že kykrhala černá slepica, a dyž se po vánocích Nána přistěhovala, tak že kykrhala zasejc. A já ešče povídám Jenofě, že je to hloupost, že jsou naše slepice vod moc krmení tlusty a tak že kykrhají, šak že vím, že Jenofa pro ně ukradne radči dva vokřiny zrníbo než jeden. A pantáta to slyšel a smál se, že budeme muset tu černou slepicu, aby nedávala znamení, asi zabit a že ju zabijeme na jeho svatbu.“

„To jste ho chcely oženit?“

„Ba že ano, dyť mu už bylo přes dvacet a já jsem byla už na pátej rok vdovou a celá vod těch starostí schvácená. Hned po prvním pantátovym asentu se mě řeklo, že je k vojanskejm neschopnej, stálo to pravda taky pár zlatejch, a tak jsem myslela, abych už šla na vejměnek. Šak jsem už se starala třicet let na tom gruntě a dost jsem se naplakala, dyž mě pán Bůh tři děti a muža vzal a vo toho nejmladčího syna, co mě zbyl, jsem pořád strachy měla.“

„To jako vo. pantátu.“ Jobeš držel koště; ale opřel se o trám a nepracoval.

„No, to se ví, že vo pantátu, vo koho pak jinýho. A už jsem mu vyhlídla nevěstu. No šak's ju znal asi, z rychty Verunku, věděla jsem, že bude mět hezkou pomoc a k tomu děvče jako malena.“

„Panečku, ta znala rozprávět a tancovat.“

„Šak je z ní panímáma, vdala se přes pole, na Karel, mezi Němce, ale má se dobře. Šak se pro toho našeho pantátu něco naplakala.“

„Pantáta ju nechceli?“

„I nápřed ju chcel a koledy jí ešče v téjch vánocích dal a na besedu si ju přivedl. Já jsem chystala úctu a šla jsem vařit kápku toho kafatyho. A dyž jsem ho vařila, tu mě přijde Jenofa, voči plno slzích a že je špatné znamení, že Verunka jak přes sednicu šla, podvazek ztratila a že se pantátovi zvošklivi. To jsme začli už synovi říkat pantáta, já jsem po tom sklizuňku toho roku mu dala psát grunt a jen už jsem na to jeho vožení čekala, abych si vodpočala.“

„A staráte se, chuděro, dál.“

„Ba starám a pán Bůh ví, jak se dlouho ešče starat budu. No ták, ať ti to vypovím, aby se šlo po práci, dokud nebude zasejc pršet. Teda jsem ti ešče Jenofu za tu řeč zepsula, ba kušovat jsem ju nechala, že je jeden starý blázen — neščasné slovo, že jsem je také z úst pustila, včil abych ho vo synovi říkala; teda že má pořád se svejma znameníma. Ale Jenofa že ví, co ví, a že Verunka z rychty u nás asi panímámou nebude.“

---

*) Jaré žito, ozim vyleží zde zvláště na „české straně“, kde studeněji, sněhy, a žito špatně sype.

*) Samota v horách, hájovna a několik chalup; jméno pochází z pojmenování hájovny, zkažené: Gott sei da.

„Má nebožka matka, pán Bůh jim odpusť, taky na znamení věřily a držely.“

„Ejnu, jen co bez urážky pána Boha, něco může člověk věřit, ale já teď už věřím, že ty znamení pozustávajou. Tak teda, přišlo to děvče, ta Nána, na službu a s ním jako dyž do stavení přijde — Bože mne netrestej — sám lucipér. To bylo pořád zpěvu, smíchu po domě, jako dyž jich deset do stavení přibyde. A každou chvilu někde něco nastrojeno pro smích a pro potvoru.*) Sousedi k nám hnedleje víc na besedu chodit začali, že byl u nás pořád ňákej bál,*) říkali, že ta Nánka má místo krve živý stříbro (rtuť) v těle. A k tomu bylo ke práci jako k smíchu, jen si se vším hrálo a při tom udělalo vše, ze by mohl takovou děvku pohledat. I Jenoťu párkrát zahanbilo a ta na něj pořád jenom hubačila. Říkala, že to děvče nic dobrýho do domu nedonese, že ta slepica darmo nekykrhala. Ale hlídej, Jobši, už se sluníčko skovalo a zaseje prší. To už dnes nebude s prácou venku nic, no aspoň ti tu našu kronyku vypovím; skoro mě bude lehčejác u srdca, dyž si zaseje jednou požaluju.“

(Pokračování.)

*) Pro leknutí k smíchu.

*) Švanda, junda.

FEUILLETON.

Kouzelný stín.

Napsal Q. Z angličtiny přeložil F. R. Záhradský.

Jednou narodil se chlapeček s kouzelným stínem. Případ ten byl tak vzácný, že od té doby přečetní lékaři o něm pojednávali a probadali skrz na skrz historii a rodokmen rodičů dítěte, aby nalezli příčinu tohoto zjevu. Jejich výzkumy nám mnoho neprospějí. Otec byl drožkářem; matka nádeničila a pocházela z rodiny souchotinářské. Avšak tato fakta kouzelného stínu zúplna nevysvětlí. Narození událo se za jedné novoměsíčné noci v úzké uličce, dole v přízemní světničce, kam nikdy ani měsíc ani slunce trojitými okny neproniklo — a proto rodiče tak dlouho nepřišli na zázračný dar svého dítěte. Student z nemocnice, který byl povolán, zpozoroval pouze, že nemluvně je slabé a neduživé, a radil matce, aby, pokud bude kojit, pila silné portské víno — kteréhož si ona ovšem nemohla opatřiti.

Přes to však hošík probojoval se nějak pěti lety svého života a byl oblečen v kalhotky. Dvě neděle po tomto povýšení matka jeho vyšla poklízet do velkého domu v úpravné čtvrti a vzala ho s sebou; neboť při domě byla veliká zahrada, vyložená trávníkem a prosázená řadami stromů, slunečnicemi a topolovkami, a ježto byl právě srpen a rodina na letním bytě ve Skotsku, nezdálo se jí být na škodu, nechá-li dítě pobíhati po tomto ráji, pokud bude sama pracovat. Ze salonu vedlo oddělení schodů do zahrady, a co ona klečela na rohoži v předsíni, mohla snadno míti dozor nad svým synáčkem. Chvílemi vyhlédla do slunečna a zavolala, a hoch se zastavil ve svém skotačení a pokyvoval zpět aneb volal zprávu o nějakém novém objevu.

Najednou zaujal ho žlutý motýl tou měrou, že mu to nedalo, aby neběžel po širokých kamenných schodech s novinou k matce. Žena se smála, pohlížejíc na jeho uzardělé tváře, pak dolů na jeho tkaničky do střevíců, které byly rozvázány: a v tom vyskočila, prounikavě volajíc:

„Postůj, dítě — postůj na okamžik!“

To asi vyvalovala oči. Hoch se zastavil a usmíval se na slunci, a jeho stín ležel na obílených stupních. Jenže silhouetta nebyla vůbec stínovým obrázkem malého hošíka v kalhotkách, nýbrž malého děvčátka v sukničce; a měla dlouhé kadeře, kdežto syn nádenničin byl krátce ostříhán.

Žena vyšla na terasu, aby přihlédla blíže. Obracela svého synka kolem do kola, nechala ho sejít dolů do zahrady a zpět, a zase vpřed, a postavovala ho do všemožných posic a postojů a protírala si oči. Ale nemýlila se: stín byl stínem malého děvčete.

Pospíšila si s uklízením a vzala hocha domů, aby ho otec jeho viděl ještě před západem slunce. Protože věc zdála se jí důležita a nepřála si, aby lidé v ulici nepozorovali nic nápadného, jeli domů zpět v omnibuse. Nebylo však zrovna potřebí tolik pospíchat, ježto drožkář přišel domů teprve k večeři, a tu shledali, že při světle svíčky, i když ji vložili do svítilny od vozu, syn jejich vrhal právě jen zcela obyčejný stín. Avšak příštího jitra synáčka vzbudili při východu slunce a vyvedli na štít domu, kam sluneční paprsky šikmo dopadaly mezi spoustu komínů: a stín byl stínem malého děvčete.

Otec se drbal ve vlasech.

„V tom jsou peníze, ženo. Musíme věc zachovat v tajnosti; a za rok nebo za dva hoch bude se moci dát ukazovat, vydělá si peníze a nás bude podporovat na stará kolena.“

* * *

S tím počaly útrapy nebohého dítěte. Neboť rodiče ho uzavřeli ve světnici, ani mu nedovolili hráti si s ostatními dětmi v ulici — kdo může vědět, jakou pohromu by mohl vzíti jeho vzácný stín. Jen za tmavých nocí vodil ho otec na procházku po ulicích, a hoch viděl mnoho zajímavých věcí pod svítilnami plynovými, ale nikdy nespatřil dívčinku, která bydlela v jeho stínu. Tak se stalo, že pomalu všecko o ní zapomněl. A otec jeho zachovával přísné mlčení.

Ale zatím dívčinka vyrůstala jemu po boku rovnoměrně s jeho lety. A o jeho patnáctých narozeninách, když ho rodiče vzali s sebou na venek a zde na slunci mu odhalili jeho tajemství, byla z ní věru družka, na kterou mohl býti hrdý — švarné postavy, pěkných boků, se spoustami vlajícího vlasu, ale zdali rusého či černého, nemohlo se říci, a žel! neměla očí, do nichž by se mohlo hledět.

„Můj synu,“ pravil otec, „svět leží před tebou. Jen nezapomeň nikdy na své rodiče, kteří ti udělili tento pozoruhodný stín.“

Jinoch to slíbil a odešel, aby se dal ukazovat. Vystavovatel najal ho rád; neboť je přirozeno, že kouzelný stín byl vzácností, ač se nevypláceл tak znamenitě, jako „silný muž“ a „tlustá žena“, kteří stáli za podívanou

*

každého dne, kdežto náš hrdina za ošklivého neb mlhavého počasí někdy po celé týdny neměl vůbec žádného stínu. Ale vydělal si dost, aby se uživil a pomáhal doma rodičům: a byl považován za šťastného.

* * *

Po pěti letech na to vyhledal jednoho dne „silného" muže a povzdychl si. Neboť stali se z nich důvěrní přátelé.

„Jsem zamilován," přiznal se.

„Do svého stínu?"

„Ne".

„Snad ne do ‚tlusté' ženy!" zvolal „silný" muž s výbuchem žárlivosti.

„Ne. Viděl jsem ji totiž těchto tří dnů na náměstí, když šla do hudební hodiny. Má tmavohnědé oči a nosí žluté stužky. Miluju ji."

„Nemluv tak! Mně se zdá, že ještě nepřišla se podívat na naši produkci."

„Bylo mlhavo od té doby, co jsme přišli sem do tohoto města."

„Aha, zajisté. Tu je naděje: neboť, vidíš, ona by nikdy k tobě nevzhlédla, kdyby věděla o — té druhé. Užij mé rady — choď do společnosti vždy v noci, když není žádného nebezpečí; dej se představit; tancuj s ní; zpívej serenády pod jejím oknem; pak si ji vezmi za ženu. Potom — nu, to je tvá věc."

Jinoch šel tedy do společnosti a setkal se s dívkou, kterou miloval, a tancoval s ní tak cituplně a zpíval serenády pod jejím oknem tak vroucně, že konečně poznala, že je do ní celý pryč. Tu jinoch žádal, aby mu bylo dovoleno navštívit jejího otce, bývalého plukovníka, a prohlásil se za muže zámožného. O stínu neřekl nic, ale je pravda, že si uschránil jistou sumu peněz.

„Jste tedy podle všech poměrů a záměrů gentleman," pravil plukovník; a den jejich sňatku byl ustanoven.

Byli oddáni za ošklivého počasí a prožili rozkošné líbánky. Ale když přišlo jaro a jasnější dni, počalo se mladé ženě stýskati; neboť její muž se uzavíral na celý den ve svém pokojíku — aby pracoval, jak pravil. Zdálo se, že je pořád při práci; a kdykoli svolil k vycházce, bylo jisto, že padne na nejsmutnější a nejošklivější den v týdnu.

„Ty nejsi teď už nikdy tak veselý, jako jsi býval v loni na podzim. Jsem žárliva na tu tvou ustavičnou práci. Alespoň," domlouvala, „dovol mně sedět u tebe a sdílet zálibu v práci."

Avšak on se usmál a odepřel jí to: a ona zvědavostí puzena, nahlédla druhého dne klíčovou dírkou do jeho pracovny.

Téhož dne večer od něho utekla: neboť spatřila stín jiné ženy vedle něho.

Tu nebohý muž — neboť miloval svou ženu upřímně — proklel den svého narození a vedl špatný život. To trvalo celých deset let, a žena jeho zemřela v domě svého otce, neodpouštějíc.

* * *

V den jejího pohřbu muž pravil ke svému stínu:

„Vidím vše. Byli jsme stvořeni jeden pro druhého, vezmeme se tedy. Ty jsi ztroskotala můj život a nyní jej musíš zachránit. Jen že je velmi kruté pojmouti ženu, kterou člověk může vidět jen tehdy, když svítí slunce neb měsíc."

Tak se vzali, a prožili celý svůj život pod širým nebem, pohlížejíce na nahý svět a učíce se znáti jeho tajemství. A jeho stín rodil mu děti na cestách kamenitých a holých úbočích hor. A při každém dítěti, které se narodilo, muž pocitoval bolesti.

A on konečně zemřel a byl souzen: a jsa tázán po svých dobrých skutcích, začal:

„My dva — —"

— a ohlédl se po svém stínu. Všude kolkolem zářilo velké světlo; ale ji nebylo lze nikde spatřiti. Ona vskutku odešla před ním; a jeho dítky zůstaly na zemi, kde lidé již je zasypávali květinami a nazývali božskými.

Tu muž založil ruce a pozdvihl bradu.

„Prosím za odpuštění," pravil, „jsem prostě hříšníkem."

* * *

Jsou na tomto světě jistí lidé, kteří tvoří. Děti takových jsou básně, a polovice jejich duše je ženská. Neboť jest psáno, že bez ženy nic nového nepřijde na svět.

Drobnosti.

— Jak velký rozdíl jest mezi tak zvanou literární slávou a pravou pietou k velkému spisovateli, toho příkladem jest opět hrob Olivera Goldsmitha, autora „Vikáře Wakefieldského". Není anglické literární historie, kde by se jméno Goldsmithovo neskvělo zlatým písmem, a jeho „Vikář" vychází stále v nových vydáních, baví, povznášeje, těše a rozveseluje i roztesknňuje pokolení za pokolením. A hrob spisovatelův v Templeu jest zpuštěn a zanedbán, a celý Londýn, kde lordmayor vydává za jednu hostinu tisíce a tisíce, nemůže sebrati mezi „vděčným čtenářstvem" několik liber šterlinků na opravu rovu jednoho z nejpřednějších synův Anglie. Časopis „Author", jenž tuto zprávu přináší, dobře dokládá, že by se v podobných případech mělo upustiti od apelování na vděčnost obecenstva a vůbec od jakékoliv žebroty. „Jsou zde," praví, „díla autorova, která se tisknou a prodávají, aniž by nakladatel platil krejcaru honoráře. Zde by měla veřejná právní moc zakročit, aby nakladatelé postarali se aspoň o zachování hrobu spisovatelova v slušném stavu."

— O japonských školách píše p. L. Hearn ve svém nejnovějším díle „Glimpses of Unfamiliar Japan", že jsou vzorem „kázně a dobrých mravů". Ani zašeptání není slyšeti. Bez zvláštního dovolení žák od knihy očí nepozvedne. Není žádných trestů, neboť není proč trestati. Sedm let stráví japonský žák, aby se naučil pouze čísti a psáti! Kdyby užívalo se naší abecedy, stačil by k tomu rok; ale ačkoli v mnohém až přílišně přístupni cizím vlivům, opírají se Japonci zavedení římského písma. Praví, že je lépe, když do škol vyšších postoupí jenom dobré hlavy, a zajisté pouze hlavy nejbystřejší dovedou zmoci japonský ohromný slabikář. Tím způsobem vytvořila se mezi japonskou intelligencí skutečná aristokracie ducha.

— Pneumatický psací stroj jest nejnovějším ze přístrojů, jimiž nahrazuje se péro. Jest to lepší než Remington, Hammond, Yost, Maskelyne a jiné, které se podstatně od sebe neliší. Součástí jest méně a stlačený vzduch koná práci složitých pák. Nový stroj pracuje méně hlučně než jiné a jest lacinější.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček"

ROČNÍK XXIII | 1. PROSINCE 1891 | ČÍSLO 7.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl 25 kr
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Vzácných předkův potomek ...

Črta z amerického „divokého" Západu. Píše Pavel Albieri.

I.

„V tomto místě mám prodliti skoro plné dvacet čtyry hodiny?" zděsil jsem se téměř, přibyv do Grand Junction, důležitého bodu dráhy Denver and Rio Grande, ale takto prahancbného městečka při samé západní hranici státu Colorado, na stoku „Velké Řeky", Grand Riveru po anglicku a Rio Grande po španělsku, se řekou Gunnisonovou.

Jest to několik skupin více méně rozbouchaných chalup a chýší, skoro vesměs prkenných, rozházených po rovině, jež utvořila se při ústí dvou ouěch dosti značných již zde řek. Ale „město" nestojí při jich březích, nýbrž hezký kousek opodál, na pravém břehu Grand Riveru, ve vyprahlé polovičnì poušti, obklopené horami, vzdálenými snad dvě, tři hodiny cesty od osady. Mezi chatrčemi je trochu stromků a pak několik zahrádek, ale všecko vypadá dosud velmi mladé, sotva vysázené. Nádraží rozsáhlé, ale budova nízká, rovněž celá dřevěná, a kousek dále, při řece, viděti je nějaké roští, neboť lesíkem se několik těch vrb a mladých osyk nedá nazvati. A to je celý obraz města i krajiny, k čemuž dlužno si ještě přimysliti ohromné vedro červnového dne v poloze, na níž nachází se v Evropě jižní Italie, Španěly a Řecko.

Jsou zde ovšem na blízku hory, které by mohly chladiti vzduch, ale v poledne, kdy já do Grand Junction přijel, nechladily. Právě naopak, žluté a hnědé i červenavé vápencové a šedé opukové ty strmé skály podél Rio Grande, což Američané čtou „Rajo Grénd", byly vyhřáty jako pece a sálaly přímo horkem do úzkého údolí, kudy letěl vlak. Mimo nějakou tu vrbu při čisté, klidně plynoucí řece, nad kteroužto tetelil se parnem vzduch, nebylo nikde nic zeleného a nebe nad námi bylo jako azur, tak že jsem si živě představoval biblické krajiny, jak mi utkvěly z obrazů v paměti. Na Grand Junction těšil jsem se jako na oasu v té skalnaté a písčité poušti. avšak — tu máš! Nikde kouska pořádnějšího stínu, leda za dřevěnou stěnou některého baráku.

I ty hory stály na dvou stranách, na severu a východě, jako pravidelná, rovná, pevnostní hradba, velice vysoká, beze stromoví, ba i bez výběžků, beze skal. Byla to jediná, rovná skála s trochou svátého písku u paty, s pravidelností až k zoufání, jako ohromný, ohrazený tábor primitivní formy, a na hořejší planině, nazvané španělským názvem, pocházejícím od bývalých pánů těchto nesmírných západních krajin, „mesa", což odpovídá našemu pojmenování „vysočina" pro podobné polohy, nebylo ani stromečku, jen poušť. Jakživ jsem neviděl tak nápadně jednoduchý útvar horský v podobně veliké rozsáhlosti, pravý to nesmírný, rovný pevnostní násep se zdí nahoře a okrouhlou skalou na kraji nad řekou, tak přesně podobající se baště, že jsem v první chvíli ani nechtěl věřiti, že jest to vytvořeno pouze přírodou.

Na jihovýchodě bylo viděti několik velice vzdálených osněžených vrcholů rozsáhlého pohoří Uncompaghre, náležejícího k nesmírné soustavě Skalních Hor, a několik bližších vrchů, porostlých zakrnělými borovicemi, jež z dálky na skalnatých bocích horských skupin jevily se fialově zbarveny, vypadajíce jako zrnka máku, nebo ještě spíše snad pepře. Nejbližší vrch zdál se býti dosti blízko, ale v čistém horském vzduchu a přes rovinu ve vysoké poloze asi 4600 stop nad mořem mohl odhad vzdálenosti značně klamati. Na západ prostírala se skoro do nedohledna rovnější krajina, až v dáli uzavřená nižšími pásmy vrchů, a od jihovýchodu, z pouští kolem Zelené a Velké Řeky, z holých kamenitých a písčitých plání jižního Utahu, vanul sem žhavý přímo chvílemi větřík.

To byly asi tak mé dojmy, když jsem na polo horkem již udušený a celý uprášený díval se z vagonu na sídlo svého celodenního pobytu. Konaje okružní cestu po velkolepém horském uzlu Rocky Mountains v Coloradu, přibyl jsem zde k nejzápadnějšímu bodu a měl jsem se odtud nyní vrátiti přes hory jinou cestou, podél řeky Gunnisonovy. Ač obě trati zdejší náležejí téže společnosti, byl tehdáž jízdní řád tak roztomile zařízen, že když přibyl cestovatel po hlavní trati od východu v půl jedné odpoledne, musil v Grand Junction čekati až do druhého dne, aby mohl vrátiti se vedlejší trati, kam odjel vlak právě před polednem. Důvod k tomuto pořádku není mi podnes zcela jasným, ale vypadá nápadně jako úmyslné „sekýrování" P. T. cestujícího obecenstva, které sice volí tuto trať hlavně pro zábavu, ale této v Grand Junction po čertech málo nalezne.

Vystoupiv z vlaku, byl bych se tak nejraději do něho vrátil. Osada — zvláštnost to zajisté v Americe — nebyla hned u nádraží, kolem něhož je skoro všude v menších místech hlavní střed, nýbrž kousek od něho, a spojení

zprostředkoval velice starý, rozbitý a špinavý vagonek koňské dráhy, což je zde však rozhodně špatné pojmenování, neboť zapřažen byl odřený, velice hubený mezek, kdežto vozkou byl bělovlasý již černoch, daleko ještě otrhanější, než kočí u pražské tramwaye. Na nádraží vystoupilo několik lidí, podle všeho zdejších, kteří však vesměs do „káry“ nevlezli, jdouce po svých, v pevném asi přesvědčení, že budou takto dříve doma. Mně, zde neznámému, s těžkými dvěma vaky, bylo ovšem hůře; avšak v tom, co jsem uvažoval, mám-li svěřiti tělo své vagonu, podobnému oněm, v nichž vozí po Čechách panorámy, zmocnil se mých věcí nějaký úslužný černoch, chlap jako hora a s kůží jako kopt, a otázal se zdvořile:

„St. Charles Hotel, sir?“

Nu, pro mne jeden hotel jako druhý, u sv. Karla, nebo třeba u sv. Barbory! Někde spát musím a za moc to asi nikde nebude státi. Kde mají černocha a posýlají jej na nádraží, tam bude to snad ještě nejlepší.

Přikývl jsem tedy prostě, černoch — také důkladně otrhaný, což však je asi v horku pohodlným, aby mohl vzduch lépe k tělu — hodil vaky přes rameno, a již jsme šli. Ale ne ku „káře“, nýbrž pěšky.

„Jak je to daleko?“ tázal jsem se opatrně.

„Jen tamhle!“ odvětil neurčitě, ale za to rozhodněji dodal: „Budeme tam dřív, než tenhle!“

A aby dodal slovům svým náležitého dotvrzení, zvolal na vozku:

„Že nás nedohoníš?!“

Měl pravdu, neboť ono zařízení pro rychlou pouliční dopravu v Grand Junctionu dalo se teprve za chvilku po nás prázdno na cestu a drkotalo po kolejkách, položených na obyčejné jen a dosti špatné, nedlážděné silnici, co noha nohu mine, neboť mezek, který prý byl k tomu všemu ještě i slepý, rychleji nemohl.

Udělali jsme však sotva tři sta kroků po uprášené cestě, když průvodce můj zastavil před odřeným, trochu nachýleným domkem jednopatrovým, před nímž spal na plném slunci na lávce ještě jiný otrhaný černoch, a zahnul do dveří. Ulekl jsem se trochu, kam to jde, a změřil rychle zkoumavým pohledem domek. Na tabulce nade dveřmi četl jsem pak ku svému překvapení „St. Charles Hotel“.

II.

Tohle je pěkné! Taková peleš! Taková bouda na spadnutí, celá oprchalá, shnilá, červotočivá, rozbouchaná, zamazaná! To jsem vlezl do pěkného hnízda!

Co ale teď dělat? Jsem snad jediným cizincem ve městečku, a to ještě leží opodál, kdežto zde je pouze skupina asi čtyř podobných baráků, osídlených nejspíše luzou, možná že samými černochy. Lidé, kteří přijeli se mnou vlakem, byli již zašli, na nádraží vlak již také odjel a nikde nebylo viděti v tom poledním žáru človíčka až na tyto dva, či vlastně tři černochy a starého mezka. Nejíti nyní do hotelu, když chlap má moje zavazadla, která asi tak snadno již nevydá!

Nebylo možná jednati jinak, nežli vzíti věci, jak se skytaly, a to jsem také udělal. Vstoupil jsem za černochem do místnosti, v níž nalezl jsem „office“, písárnu hotelu, která neschází v Americe ani v sebe menší špelunce hotelové. Byla čistě vybílena, což na mne v okolnostech dosti příznivě působilo, stál v ní hrubý, nenatřený pult, na něm kniha hostů a vedle ní kalamář; na stěně pověšena byla plechová nádoba s ledovou vodou a kohoutkem, v robu byl stolek s umývadlem, dlouhým „nekonečným“ ručníkem a zrcadlem. Jinak po místnosti rozestavěno bylo několik hrubých stolic a plechových plivátek s vodou, v podobě širokých, nízkých láhví, jak to v Americe ve veřejných místnostech je všude zvykem.

Za pultem stál nějaký gentleman bez kabátu, se zahrnutými rukávy u barevné vlněné košile a se širokým kloboukem na hlavě. Byl to běloch, ale nebylo by mne to pranic překvapilo, kdyby to byl také černoch, nač jsem byl již připraven. Měl mohutný černý vous, až po pás sahající, veliký nos, pronikavé oči a v zubech měl krátkou dýmku. Na židlích seděli asi tři nebo čtyři mladší lidé, ústrojem i tvářemi vesměs západního typu, ale rovněž běloši. To mne trochu uspokojovalo, třeba že ti lidé jevili vším, že náležejí k nejnižší třídě dělníků, buď zemědělských, nebo hornických. Byli také vysvlečeni a náleželi tedy k domu, jsouce bezpochyby strávníky.

Objevení se moje vzbudilo ovšem pozornost. Občan za pultem sáhl ke klobouku, ale nesmekl, učiniv tím již největší možnou na Západě poklonu. Tam si lidé ještě moc zdvořilostí nenasekají a pro přílišné klanění se může zde býti člověk spíš bit, než pochválen. Přistrčil ke mně beze slova knihu příchozích a podal namočené péro. V okolnostech vylíčených považoval jsem za vhodnější zapsati se, že jsem z Chicaga, nežli z „Prague, Bohemia, Europe“, jak jsem činil v lepších hotelech, kde jsem se nebál pro toto svoje okázalé cizinství tak snadno napálení, znaje sazby hotelové.

Černoch nesl přede mnou vaky do prvního poschodí, kamž se šlo po dřevěných, příkrých a úzkých schodech jako na půdu a jakoby na mou poctu spustil právě někdo v jednom z pokojíků, kolem nichž jsme v těsné chodbičce šli, zvučný pochod na tahací harmoniku, trochu však rozskřípanou a jako povždy a všude hodně falešnou. Z jiných dveří vykoukla nějaká mladší ženština v povážlivých nedbalkách, dokazujíc tím živě ženskou zvědavost, a ještě u jiných, otevřených, zahlédl jsem — zase černocha, který oddával se oblíbenému u plemene svého zaměstnání, totiž holení, jsa po celém skoro obličeji namydlen, že mu sotva černý nos z pěny vykukoval. Ačkoliv, jak známo, není černé plemeno obmyšleno bujným vzrůstem vlasů i vousů, a má na hlavě jenom krátkou černou vlnu, často jen černé kroužlíčky jako kuličky pepře, na bradě a pod nosem pak sotva několik chloupků, holí se zvláště mladí negrové velmi pilně, ne snad ze přílišné čistoty, ale z jakési bravury. Skoro každý má také stále v kapse břitvu, kterou pořád přibrušuje a která mu ovšem slouží zároveň za oblíbenou ve rvačkách zbraň.

Sám pán bůh ví, kde se v té chajdě vzalo tolik pokojíků či vlastně jen komůrek, a s malým očekáváním vstupoval jsem do místnosti mně vykázané, kterou konečně černoch otevřel. Byl to rohový pokojík a opět k mému překvapení a spokojenosti čistě vybílený. Také postel, velmi široká, jak je v Americe všude zvykem, a plnící tři čtvrti celé prostory, byla čistá, nově povlečená. Černoch přinesl vodu k umytí, což po sedmihodinné jízdě v tom žáru bylo nutno, a po té vešel jsem opět dolů, abych poobědval.

„Jíst? To dostanete tamto naproti!“ ukazoval hotelier, či snad „manager“, správce tohoto velkozávodu. „My pro cizí nevaříme! Budete úplně spokojen!“

Trochu udiven nad takovýmto zařízením v Americe a zvláště v maličkém místě na Západě, kde hotely na „European plan“, to jest pouze s pokoji, beze stravy, jsou velmi vzácny, myslil jsem si spíše, že budu asi notně napálen v jakosti i ceně jídla, ale tušení to se neosvědčilo. Polévka z „tomatoes“, rajských jabliček, s rýží by ovšem v Čechách asi málo komu chutnala, ale žaludek můj byl zvyklý již na jiné věci a polévka byla celkem dosti chutně upravena. Kus „beefsteaku“ udělali mi ku přání mému „well done“, t. j. nekrvavě, důkladně pečené kuře bylo rovněž dobré, oběd doplňoval dobrý „cake“, asi tak náš dort, s jahodami, a za nápoj sloužila sklenice dobrého ledového — mléka nebo ovšem vody, dle chuti. Na konec ledový čaj nebo káva a všecko to stálo celých třicet pět centů.

Zajímavější však ještě bylo, že jídelna ta, dosti prostranná, dřevěná ovšem, ale slušně zařízená, stála skoro o samotě uprostřed cesty mezi nádražím a městečkem. Sousedství činil jí pouze náš „hotel“ a pak nějaká kolna. Aby byla výletním místem, to se také nepodobalo, neboť stála zde skoro úplně beze stínu, jen s malými ještě osykovitými „cottonwoods“ kolem, a přece bylo zde plno lidí, ač jsem před tím nikoho v okolí neviděl. Téměř vesměs jedli zde opět dělníci, nebo nejspíše farmáři z okolí, z nichž mnohý vzal s sebou i ženu nebo polovici, nebo milku svou, patrně aby si apoň jednou za týden, pojestě „do města“, pořádně pochutnaly. Byl ať pravě neděle, den odpočinku, který není na Západě přísně svěcen úplným klidem, ale spíše zábavami, výlety a podobně.

Vrátiv se po obědě do svého „hotelu“, oddal jsem se odpolední „siestě“, zde zajisté nutné a to zvláště pro cizince, který vstával v Leadville již o páté hodině a vykonal za to dopoledne cestu ze Sibiře do Sahary, neboť ráno leželo v Leadville a okolí, zvláště na Frémontově průsmyku, 11.329 stop nad mořem, na tři, čtyry palce sněhu! Zavřel jsem se tedy v pokojíku, vyhřátém jako pec, ale nedůvěřuje dobrotě zámku, učinil jsem pro všecky případy jakési bezpečnostní opatření, narafičiv jedinou židli tak, že musila s rámusem upadnouti na postel, kdyby někdo dvéře pootevřel. K vůli jistotě prohlédl jsem i nabitý stále revolver a položil jej pod podušku, neboť opatrnosti, zvláště v podobných hotelích nikdy nezbývá, načež jsem se teprve oddal odpočinku. Trošku mi sice vadila harmonika, kterou opět počal někdo v sousedství natahovati, ale kdož by si v Americe na cestách dělal něco z podobné malé nepříjemnosti! Za chvíli jsem spal jako dudek.

Ohromné vedro, v místnosti i při otevřených oknech nepříjemnější než venku, nedalo mi však dlouho spáti a probudil jsem se po třetí hodině s hlavou tupější a celý zmalátnělejší než před spaním. Nezbývalo nic jiného, než pořádná procházka. (Pokračování.)

Petrohrad.

Z Mickiewiczovy „Tryzny“ (Dziady). Ukázka překladu Jaroslava Vrchlického.

(Pokračování.)

VI.

Přehlídka vojska.

Ohromné místo, štvanice dí jeden,
než pustí na zvěř, kde cár své psy cvičí
budoir jiný praví, taktem veden,
kde ústroj svůj cár zkouší, měří, líčí,
než v pušky ustrojen a děla, píku,
hold vyjde ždát od jiných panovníků. —
Koketka v palác na ples jdoucí jistě
před zrcadlem tak dlouho nedlí bdělá
a tolik úklon, grimas nenadělá,
co denně cár jich na tom páše místě.
To místo jiní zovou kobylkárnou,
tam kobylky prý cár si odchovává,
až vykrmených jednou valná vřava
kdys vzletí, zpustoší zem i žeň zdárnou. —
To chirurga je brusírna, ten řekne,
neb cár své lancetky zde brousí dříve,
než z Petrohradu vztáhne dlaň a sekne,
až Evropa se zachví v hrůze divé,
a než vyzkoumá, hluboká jak rána,
než najde náplast proti ztrátě krve,
puls přetne šachu, sáhne na sultána
a Sarmatu krev z ňader pustí prve. —
Dost jmen má místo, úředním však slovem
přehlídek vojenských je místem zovem.

Desátá ráno. — Přehlídky již chvíle,
již místo obkličuje luza tichá,
jak břehy černé jezero kol bílé,
v střed každý spěchá, tlačí se, div dýchá.
Prostranstvím jako ptáci nade vodou
pár dragounův a Donců rejdí hbitě,
zvědavce plochou hranou píky bodou,
šij bližších bičem šlohnou okamžitě.
Kdo napřed vylez' jako žába z bahna,
v dav tiskne šíji, hlavu zpátky nahna.
Hřmot z dálky slyšet hluchý, jednostejný
jak rány kladiv, cepů dopad zvučný,
to buben, pluků vůdce obyčejný
a za ním z polí táhne zástup hlučný,
jdou různí, v jednom kroji táhnou hustí,
jak tmí se zeleň v sněhu do daleka
a každý zástup plyne jako řeka,
jak v jezeře tak v prostranství tom ústí.

Ó Muso, Homerů mi ústa sterá,
sto pařížských jazyků v každých přej mi,
z celého světa účetních všech pera,
bych jmenovat moh' všecky vůdce, dej mi!
vše plukovníky, nižší důstojníky,
ves reků prostých zástup převeliký!

Jsou reci tito stejní tak v svém kroji!
Chlap k chlapu druží se tu na cvičišti,

*

jak žvýkající koně v chlívě stojí,
jak v jednom snopu klasy na žitništi,
a zelené jak stonky v konopišti,
jak řádky knih, jak brázdy na záhonech
jak řeči petrohradských ve salonech.
To postřehl jsem, že tu z Rusů jedni,
o palců pět či šest nad jiné přední,
na čapkách mosazné písmenky všicci
měli jak lysiny, — to granátníci.
Tři sbory jich, za nimi jiní všední,
těch volné davy stály v mnohé řadě,
jak v listí okurky jsou na zahradě.
V té pěchotě bys rozeznat chtěl pluky,
zrak třeba bystrý míti přírodníka,
jenž z bláta vybrav hlistů valné shluky
je rovná, řadí, jim dle druhů říká.

Zazněly trouby — zástupy to koní,
tu hulán, husar tam dragouni všady,
tu kolpak čapku, čapka kyrys honí,
ba řek' bys, jakýs kloboučník vše sklady
tu zboží svého složil na hromady.
Pluk posléz přijel, chlap tu na svém broni
byl mědí okut — samovarů řady,
z nichž koňské tlamy se jak háky kloní.
Ty pluky v různé zbrani, v různém hávu
dle koní nejlíp rozlišit lze stavu,
toť případné je dle taktiky modní
a Rusové jsou v celku s tím též shodní
Vždyť napsal velký jenerál Jomini,
ne muž, leč kůň že dobrou jízdu činí,
a zdávna Rusové tak zvykli nyní.
Ba za dobrého koně, gardováka,
tři dobré muže lze ti zakoupiti,*)
za koně oficírského čtveraká
je cena, zaň ty můžeš snadně míti
buď pištce, písaře neb hudce třeba,
ba kuchaře, když nedostatek chleba.
I státní zhublé klisny, jež se plazí
i s těmi, jež se s lazarety klátí,
když ve farao se kdos jimi sází,
za ženské dvě vždy jedna klisna platí.

Zpět nyní k plukům! Vyjel první tedy,
byl černý, druhý též, však zangličelý,
dva byly hnědé, pátý plavý celý,
zas hnědý sedmý, jak myš osmý šedý;
devátý zrostlý, potom silný v těle
desátý, černý, bez ocasů skvěl se,
dvanáctý lysinu měl na svém čele
a jako vrána poslední z nich tměl se.
Čtyřicet osm děl pak ve hlomozu,
vozíků na prach dvakrát a víc bylo
do dvou set všeho, kanonů i vozů,
vše v ráz spočísti by se nezdařilo;
v tu sílu koní a v ty lidí roje
bych Bonaparta oko míti musil,
neb ruský intendante prachu, tvoje,
jenž nezřev koní ani lidí zkusil
jsi udat počet vozů a jej znal jsi,
neb dobře víš, co nábojů z všech vzal jsi.

Prostranství plné zelených mundurů
jak trav, luh v kterých rovna sobě hledá,
jak bukač v bahně pouze sem tam vzhůru
se vozík s prachem se svou vojí zvedá,
jak žába s hřbetem zeleným se míhá,
s lafetou svou se dělo vedle zdvíhá,
tam sedlo jako černý pavouk sedá.

Má pavouk tento přední nohy čtyři
a zadní čtyři, tyto nohy slují
tu bombardéři a tam kanonýři.
Když tiše sedí, drahou jak se snují
tu každá pro sebe se klátí zticha,
myslíš, že celkem dělí se od břicha
a ten že v povětří jak balon lítá;
než jak se tiché spící dělo hbitá
na slova povele v ráz ze sna vzchopí,
jak, v nos když se jí dychne, tarantela,*)
hned stáhne nohy, kolena hned sklopí,
a než se nadme, vychrlí jed, dělá
dřív s kanonýry, kteří napřed stojí,
kol tlamy rychlé a podivné reje,
jak moucha padši v utrejch zlými boji
svůj černý sosák dlouho sobě meje,
po té dvě přední nohy k týlu vtáhne,
zadními vrtí, potom škube řití.
pak všecky nohy mrští v bok a zahne,
spočívá chvilku, pak jed z ní se řítí.

Stanuly pluky. Ejhle, cár tu v středu!
On jede starých jízdných admirálů
ve tlumu adjutantů, generálů,
jichž spousta kolem, on sám jede v předu.
To divný, pestrý zástup prohovaný
jak harlekini.**) Zříš tu stuhy, klíčky
a čísla, obrázky a proužky, smyčky,
ten modře je, ten žlutě přepásaný,
a z předu, zadu kříž a hvězda plají,
a penízů víc než knoflíků mají.
Ti všickni září, však ne vlastním bleskem,
jen odlesk padá na ně s očí panských,
jeť světloškou z nich každý s celým leskem,
jež pěkně blýská v nocích svatojanských,
však sotva vesna cárské přízně mine,
též broučkům světlo vypůjčené zhyne.
Dál žijí, po té neodejdou ztrátě,
leč nikdo neví, kde se vlekou v blátě.
Z nich každý v bitvu smělým cválá krokem,
jej kule trefí, cár naň usměje se;
leč nelaskavým cár když střelí okem,
general zbledne, padá, zhyne v děse.

*) Tři dobré muže lze ti zakoupiti. Koně ruské jízdy jsou krásné a drahé. Za koně prostého gardisty platí se často několik tisíc franků. Dospělého muže předepsané míry možno dostati za 1000 franků. Žena v čase hladu na Bílé Rusi prodávána za 200 franků. Se studem vyznati třeba, že někteří polští páni ve běloruští byli dodavateli tohoto zboží.

*) Jak, v nos když se jí dychne, tarantela. Tarantela jest druh velkých jedovatých pavouků, hnízdících na stepích jižní Rusi a Polsky.

**) Jak harlekini. Řádů ruských, čítaje v to různé jich třídy, takž i odznaky carské a tak zvané pruhy s počtem let služebných, jest asi ku 60. Bývá na jedné uniformě až dvacet takových čestných odznaků.

Spíš stoiky na cárském najdeš dvoru,
to slićné duše, ač hněv cáruv cítí,
se nermoutí, ni nevezmou si žiti, *)
na statky svoje zajedou v svém vzdoru.
Odtamtud píší komořímu v tíši
a maitresse neb dvorní dámě jiné
kdo liberalnější, ti štolbům píši,
až zvolna mohou zpět, hněv cárův mine.
Tak oknem vyhozený pes vždy sejde.
jen mňoukne kočka, na nohy se zvedá
a k návratu si novou cestu hledá
a jinou děrou tiše v dům zas vejde.
Však než se vrátí v službu triumfalně.
po tichu na vsi káží — liberalně.

Se zlatým límcem, ejhle, cára kryje
zelený mundur; ten cár neodloží,
vojenský mundur jesti cára kůží,
cár voják žije, roste, voják hnije.

Jak z kolébky cárevič vyjde malý
ten k trůnu narozený, již v šat dětský,
v kozácké, v husarské jej kurtky halí
a šavle, bičík, hračky jeho všecky.
On šavličkou, když slabikuje, mává,
s ní písmenky si ukazuje, měří,
když tančiti jej učí guverneři,**)
tu hudcům bičíkem on takt jen dává.
Když povyroste, tu jen tím se baví,
že pozve vojsko do komnaty svojí,
e v levo, v pravo komanduje, staví
k přehlídkám vojska, cvičí je a — k boji.

Tak cár se každý trůnu přizpůsobil,
jich Evropa se bojí a je chválí;
s Krasickim staři moudře říkávali:
„Přehádal moudrý, ale hlupák pobil."
Velkého Petra památka ať žije,
on objevcem je té cáropedie,
on cárum cestu našel k velikosti,
když v Evropě zřel moudrých státu rady
rek': „Rusko povznesu já k Evropskosti,
když sukně zkrátím i oholím brady."
Děl; — podolky hned bojarů a pánů,
jak špalír střihli francouzského sadu:
děl; — brady kupců, mužíků, v tu ránu
se řinou jako listí v listopadu.
On opatřil hned bubny, bajonety,
žaláře zaved', školy pro kadety,
u dvora kázal tančit menuety,
v salony sehnal kmotry vše a tety,
on hranice semk' do svých stráži tenat
a řetězy vše přístavy zamk' dálce,
on stvořil špehy, hodnostáře, senát
a passy, činy i daň na kořalce.
On chlapa umyl, oblek', sňal mu hřívu,
zbraň dal mu do ruky a v kapsy ruble,
že Evropa v ráz křikla ve podivu:
Cár zcivilisoval to Rusko zhrublé!
Co zbylo k práci následníkům-cárům,
jen klamu v mrzké přidat kabinety,
slát despotům své v pomoc bajonety,
dát naklonit se k bitkám, ku požárům,
a zabrat sousední kraj rukou pilnou,
poddané odřít, platit cizozemcům,
tak zalíbit se Francouzům a Němcům,
by zvali vládu dobrou, moudrou, silnou.

O Němci, Francouzi, sečkejte chvíli!
Až úkazův hlas zahřímá vám v uši,
knut krupobití na šíj se vám schýlí,
žár hořících měst osvítí vás, zmýlí
se vaše výmluvnost, již bída zkruší.
Až rozkáže cár zbožňovat a slavit
vám Sibiř, knuty a kibitky hbité, —
pak cára budete snad písní bavit,
na dnešní notu zpěv svůj přeměníte!

(Pokračování.)

S Bohem, Cordero!

Napsal Leopoldo Alas. Ze španělštiny přeložil A. Pikhart.

Byli tři. Vždycky tři! Rosa, Pinín a Cordera.

Pastvina Somontská byla trojhranný, sametový výstřížek, rozložený jako koberec po svahu. Jeden z jeho cípův, dolejší, byl seříznut železniční tratí z Ovieda do Gijónu. Telegrafní tyč, postavená tam jako vítězný praporec s bílými „kalíšky" a rovnoběžnými dráty na pravo i na levo, byla Rose i Pinínovi širým, neznámým světem, tajemným, úžasným, věčně nepochopeným. Pinín o tom dlouho rozvažoval, a když viděl, že tu stojí dny a dny klidně, pokojně, švarně, patrně, jakoby si chtěla získat domovského práva ve vsi a připodobniti se pokud možno suchému stromu, odvážil se k ní a osmělil se tolik, že objal dřevo a vylezl až ke drátům. Ale nikdy se nedotekl toho porculánu nahoře, který ho upomínal na kalíšky, jež spatřil v ředitelně školy v Punu. Když viděl, že jest tak blízko posvátného tajemství, napadl jej náhlý děs úcty a on rychle sjížděl dolů, až narazil nohou na trávník.

Rosa, méně odvážná, ale více zaujata neznámým, se spokojovala tím, že tiskla ucho na telegrafní tyč a trávila minuty, ba i čtvrthodiny nasloucháním hroznému kovovému hučení, které vítr dotykem drátů vynucoval suchému dřevu tyče. Tyto záchvěvy, které byly časem

*) Se nermoutí, ni nevezmou si žiti. Před několika lety jeden z dvorských úředníků podřezal se proto, že mu o jisté slavnosti při dvoře vykázáno bylo místo nižší, než mu podle hierarchie náleželo. Byl t Vatel mezi činovníky.

**) Podobizna céreviče, nástupce trůnu, jest v obrazárně petrohradské eremitáže. Malíř, Angličan Dow, vyobrazil jej v postavě děcka v husarském kroji s bičíkem v ruce.

tak hlasitý jako zvuky ladičky, která, přitištěna k uchu, téměř žhne závratným hukotem, byly Rose zprávami, které přebíhaly, dopisy, které se psaly po drátech, nesrozumitelnou řečí, kterou hovořil neznámý s neznámým; Rosa nebyla zvědava a nepřála si, aby rozuměla, co říkají ti tam daleko těm na druhém konci světa. Co jí bylo po tom; ji zajímal hluk, pouze hluk svým zvukem a svojí tajemností.

Cordera byla mnohem vážnější nežli její soudruzi; ovšem byla poměrně také věku mnohem zralejšího. Zdržovala se veškerého styku s civilisovaným světem a pohlížela z dálky na telegrafní tyč jenom jako na něco mrtvého, zbytečného, oč se mohla leda jenom otírati. — Byla to kráva, která mnoho zažila. Ležela po dlouhé hodiny, protože, znajíc dobře pastvu, dovedla využiti času, a rozvažovala více nežli žrala, a těšila se, že žije v klidu pod šedým a tichým nebem své země, jakoby pěstovala duši, kterou má i dobytek, a kdyby to nebylo profanací, mohlo by se říci, že se myšlénky ctihodné, velice zkušené krávy, pokud možno, podobaly nejklidnějším a nejpoučnějším ódám Horácovým.

Účastnila se her drobných pastýřů, kterým bylo ji hlídati, jako babička. Kdyby mohla, byla by se usmála při myšlénce, že mají Rosa a Pinín uloženo, hlídati na pastvě, aby ona, Cordera, se netoulala, aby neskočila na trať, ani aby nezapásla do cizího. „Nač by skákala! Nač by zapásala!“

Pásala se chvílemi, ne mnoho, den co den méně, ale pozorně, a neztrácela času zvedáním hlavy z marné zvědavosti, vybírala si bez váhání nejlepší sousta a pak se vesele kladla na bok a přežvykovala a těšila se, že ji nic netrápí a že jí život tak pěkně plyne; to byla její práce: vše ostatní bylo nebezpečným dobrodružstvím. Již se ani nepamatovala, kdy ji píchla moucha.

Býk, bláznivé skoky po lučinách . . . to vše bylo velice vzdáleno.

Tento klid se porušil pouze ve dnech, kdy zkoušeli nově zřízenou železnici. Poprvé, když Cordera spatřila jeti vlak, div se nezbláznila. Přeskočila plot na nejvyšším místě Somontu a utekla po cizích lukách; ten její strach trval po mnoho dní a obnovoval se více méně prudce vždy, když se blížil stroj z dáli. Zvolna přivykala hluku, který neubližoval. Když se přesvědčila, že to jest nebezpečí, které míjí, katastrofa, která hrozí, ale nenastává, byla jen potud opatrna, že vstávala a pohlížela přímo, se zdviženou hlavou na hrozného netvora; později naň jen pohlížela s nechutí a nedůvěrou, ale nevstala; a konečně na vlak ani nepohlédla.

V Pinínovi a Rose vzbudila novinka-železnice dojmy příjemnější a trvalejší. Z počátku to byla bláznivá radost, trochu pomíšená s pověrečným strachem, nervové vzrušení, které propukalo ve výkřiky, pohyby, prudké posuňky, a později se to změnilo v klidnou a mírnou radost, která se denně obnovovala. Trvalo to dlouho, než se toto vzrušení změnilo v pozorování závratného, větrem provázeného letu toho velkého, železného hada, ve kterém bylo tolik hluku a tak mnoho různých, neznámých a podivných lidí.

* * *

Ale telegrafy, železnice, to vše bylo jen nepatrno; nezvyklý zjev, který mizel v moři samoty, jež obklopovalo pastvinu Somontskou. Odtud nebylo viděti lidského příbytku: tam nevnikal hluk světa, jenom když jel vlak. Nekonečná jitra mijela v paprscích slunečních a ve bzučení hmyzu; kráva a děti očekávaly, až se přiblíží poledne, aby se navrátily domů. Pak bylo věčné odpoledne, plné sladkého, tichého smutku na tom pastvišti, až nastala noc s večernicí u výši. Nahoře se sháněly mraky, stíny stromů a skal na svahu a v údolí rostly, ptáci usedali, hvězdy počínaly zářiti na nejtemnějších místech modré oblohy, a Pinín a Rosa, děti Antóna de Chiuta, končili své, nikdy ne hlučné hry, a mlčeli s duší naplněnou jemným a snivým jasem velkolepé a vážné Přírody, po dlouhé hodiny, sedíce vedle Cordery, která časem přerušovala úzkostné mlčení jasným zvukem zdlouhavého zvonku.

V tomto tichu, v tomto věčném klidu byla láska. Milovaly se obě děti jako dvě půlky svěžího plodu, sloučené týmže životem, nevědouce téměř o tom, co bylo na nich různo, co je dělilo. Pinín a Rosa milovali Corderu, krávu-babičku, velkou, žlutavou, jejížto týl vypadal jako kolébka. Cordera by byla upomněla básníka na z a v a l u v Romayaně, na posvátnou krávu; mohutností svých forem, slavnostním klidem svých umírněných a ušlechtilých pohybův se podobala znesvěcenému bůžku, a byla s tím osudem spokojena, a byla raději skutečnou kravou nežli falešným bohem. Pokud lze vůbec takové věci postříci, možno říci, že také Cordera milovala dvojčata, kterým bylo ji hlídati.

Dávala to málo na jevo, ale trpělivost, se kterou vše snesla, když jim sloužila v jejich hrách za podušku, za úkryt, za jízdné zvíře a za jiné věci, které si obraznost pastevcův vymýšlela, svědčila mlčky o lásce klidného a zamyšleného zvířete.

Za těžkých dob projevili Pinín a Rosa Cordeře péči a horlivost téměř nadlidskou. Antón de Chiuta nemíval vždy pastvinu Somontskou. Toto pohodlí bylo celkem nové. Po dlouhá léta bylo se Cordeře živiti, jak se právě dalo, nazdařbůh po cestách a úvozech, na sprahlých a skrovných obecních pastvinách, které byly zároveň veřejnými cestami i pastvisky. Pinín a Rosa ji vodívali za těch hubených let na nejlepší pahorky, na místa nejklidnější a nejméně vypasená, a zbavovali ji tisíce ústrkův, kterým bývá vydán ubohý dobytek, nucený vyhledávati píci nazdařbůh vedle cest.

Za dnů hladu v chlévě, když nebylo sena, prokazovali Rosa a Pinín Cordeře tisíc laskavůstek, které ji oslazovaly bídu. A co říci o hrdinných dobách porodu a napájení telátka, když nastal nezbytný boj mezi výživou a blahobytem potomka a mezi zájmem rodiny Chiutovy, kteréž ubíraly vemeni ubohé matky všechno mléko, jehož nebylo nezbytně potřebí, aby bylo telátko udrženo při životě! V takovém rozporu bývali Rosa a Pinín vždy na straně Cordery, a kdykoliv se dalo, odvazovali potají telátko, které, slepé a jakoby bez rozumu, běželo, do všeho vrážejíc, pod ochranu matky, která je ukrývala pod břichem, obracujíc hlavu vesele a starostlivě a říkajíc po svém způsobu:

„Nechte maličkých přijíti ke mně.“

Takové vzpomínky, takové svazky se nezapomínají.

Podotkněme ještě, že byla Cordera nejtrpělivější kráva na světě. Když ji zapřáhli s kteroukoliv družkou, nevzpírala se jim a dovedla podříditi svoji vuli vuli cizí; a po dlouhé hodiny ji bylo viděti se šíji sehnutou, hlavou stočenou v nepohodlném položeni, jak stoji a hlidá, co zatim párek spal na zemi.

* * *

Antón de Chiuta chápal, že se narodil pro chudobu, když rozvažoval, že jest nemožno, aby se splnil jeho zlatý sen, míti vlastní dvorec aspoň se dvěma páry. Následkem tisíce úspor, které byly mořem potu a očistcem odpírání si, opatřil si první krávu, Corderu; a dále se nedostal, a místo, aby mohl koupiti druhou, viděl, že jest nutno, dovésti ten kus svého srdce, lásku svých dětí, Corderu, na trh, aby zaplatil nedoplatky pánovi, majiteli statečku, který měl zpachtovaný. Manželka Chiutova zemřela dva roky potom, co měli Corderu v domě. Stáj a rodinný byt byly odděleny stěnou, ač možno-li nazvati stěnou pletivo z kaštanových větví a kukuřičných stonků. Chiutová, musa šetrnosti v té bídné domácnosti, pohlížela na krávu otvorem porouchané větvové stěny, ukazujic na ni jako na spásu rodiny.

„Pečujte o ni, je to vaše obživa," — zdálo se, že praví oči ubohé umirající, která zemřela, umořena hladem a prací.

Láska dvojčat se soustředila na Cordeře; měli útočiště, svoji zvláštní lásku, kterou nemohl otec vyčerpati, v chlévě a tady na Somoute.

To vše Antón pochopoval po svém a zmateně. O nezbytném prodeji nechtěl dětem říci nic. Jedné soboty v červenci, dal se, sotva se rozednilo, ve špatné náladě cestou do Gijónu, veda Corderu s sebou za pouhý pásek zvonce. Pinín a Rosa spali. Jindy bylo nutno je buditi plesknutím. Otec je nechal na pokoji. Když vstali, viděli, že nemají Cordery —

Za soumraku přišli Antón a Cordera do dvora mrzuti, unaveni a uprášeni. Otec ničeho nevysvětloval, ale děti ucítily nebezpečí.

Neprodal, protože nikdo nechtěl podati cenu, kterou si vzal do hlavy. Byla přílišna; bylo to sofisma lásky. Žádal za krávu mnoho, aby se nikdo neodvážil ji koupiti. Kdož se přiblížili zkoušet štěstí, odešli brzy, láteříce na toho člověka, který pohlížel hněvivě a vzdorně na každého, kdo se odvážil bližiti se pevné ceně, jíž si byl vzal za záštitu. Až do posledního okamžiku trhu setrval Antón de Chiuta v Humedalu, oddávaje se osudu. — „Nebude lze říci," myslil, „že nechci prodati, ale nechtějí mi za Corderu zaplatiti tolik, zač stoji." A konečně se dal, vzdychaje, a třebas ne spokojen, tedy aspoň s jakousi útěchou opětně cestou do Candás ve zmatku a hluku vepřového dobytka a běhounův, býkův a krav, které vedli více méně obtížně vesničané z celého okolí.

V Nataoyu, na křižovatce, by byl de Chiuta bezmála přece zbaven Cordery; nějaký soused de Carrió, trochu podnapilý, který se byl po celý den kolem něho točil, nabízeje mu o málo duros méně, než on žádal, učinil na něho poslední útok.

De Carrió podával víc a více, kolísaje mezi lakomostí a chutí, získati krávu. Antón byl jako skála. Držíce se za ruce, stáli uprostřed silnice a překazeli chůzi . . . Konečně zvítězila lakomost; nějaký capart je rozdělil, jakoby propast; ruce se pustily; každý se rozběhl jiným směrem: Antón, úvozem, který jej dovedl kvetoucím kozím listem a rozekvetlými ostružinami až domů.

*

Od tohoto dne, ve kterém poznali nebezpečí, se Pinín a Rosa neupokojili. Mezi týdnem se dostavil do statečku Antónova správce. Byl to sedlák z téže vesnice, zlý člověk a krutý k pachtéřum, kteří dluhovali pachtovné. Antón, který nesnesl výtek, zbledl, když mu pohroženo výpovědí.

Pán déle nečeká. Dobrá, prodá krávu za nepatrnou cenu, za babku. Buď zaplatí nebo se octne na ulici.

V sobotu na to provázel Pinín otce do Humedalu. Hoch pohlížel s hrůzou na překupníky, kteří byli tyrany trhu. Cordera prodána za svoji skutečnou cenu pro nějakého řezníka z Castilly. Udělali ji na kuži znamení a dovedli ji zpět domu do chléva již prodanou, cizí, klinkající smutně zvoncem. Za ní kráčel mlčky smutný Antón de Chiuta a Pinín s očima jako krev. Když se Rosa dozvěděla o prodeji, objala téměř Cordery, která skláněla hlavu stejně liehocení jako jhu.

„Tedy, chudák stará, půjde!" pomyslil si plachý Antón s duší roztrpčenou.

Bylo to jenom zvíře; ale jeho děti neměly jiné matky, jiné babičky.

V těch dnech bylo na pastvě na trávníku Somontském truchlivě ticho: Cordera, která nevěděla o svém osudu, odpočívala a pásla se jako vždycky sub specie aeternitatis, jakoby odpočívala a žrala minutu před tím, než by ji zabila prudká rána. Ale Rosa a Pinín leželi u ní beznadějně rozloženi na trávníku, neschopni. Pohlíželi hněvivě na přejíždějící vlaky a na telegrafní dráty. Byl to neznámý svět, od nich všestranně naprosto vzdálený, který jim odnímal Corderu.

V pátek, k vyž se šeřilo, nastalo loučení. Přišel člověk řezníka z Castilly pro dobytče. Zaplatil; Antón a posel vypili doušek a vyvedli Corderu na dvůr. Antón dopil láhev a byl rozčilen; také ho nalaďovala váha peněz v kapse. Snažil se, aby se omámil. Mluvil mnoho, chválil výtečnosti krávy. Posel se smal, protože bylo vychvalování Antónovo nemístno. Že dávala kráva tolik a tolik litrů mléka? Že byla dobrá v tahu a silná pod břemenem? A což, když se má za několik dní proměniti v řízky a jiná výživná sousta? Antón si to nechtěl představiti; představoval si, že bude žíti, že bude pracovati, sloužiti jinému dělníku, že na ni on a jeho děti zapomenou, ale ona že bude živa, šťastna . . . Pinín a Rosa seděli, držíce se za ruce, a pohlíželi na nepřítele zděšeným zrakem. V posledním okamžiku se vrhli ku své přítelkyni plni polibkův a objímání. Nemohli se od ní odloučiti. Antón, rozčilen vínem, upadl jakoby v marasmus; skřížil ruce a vešel do tmavého chléva. Děti běžely velký kus po cestě, s obou stran vysoko ohrazené, za smutnou skupinou lhostejného zřízence a Cordery, která šla nerada v tuto dobu s neznámým člověkem. Konečně bylo se rozloučiti. Antón zvolal ve špatném rozmaru z domu:

„E, co, děti, říkám vám: dost už těch nesmyslů!“ Tak volal z dálky otec hlasem, slzami zalitým.

Skláněla se noc; na temné cestě, kterou vysoké ploty, tvořící téměř klenbu, činily skorem černou, se ztrácely obrysy Cordery, která z dálky vypadala černá. Konečně nezbývalo z ní ničeho krom stejnoměrného cinkotu zvonce, ztrácejícího se vzdáleností v melancholickém cvrčení nekonečného množství kobylek.

„S Bohem, Cordero!“ volala Rosa, rozplývajíc se pláčem. „S Bohem, Cordero drahá!“

„S Bohem, Cordero!“ opakoval Pinín, také ne klidnější.

„S Bohem!“ odpovídal naposledy svým způsobem zvonek, jehožto smutný, oddaný nářek mizel v ostatních zvucích červencové noci na vsi...

* * *

Den na to, záhy z rána, šli Pinín a Rosa v obvyklou hodinu na pastvinu Somontskou. Tato samota jim nevypadala nikdy smutná; ale toho dne jim připadalo Somonte bez Cordery poušti.

Náhle zapiskl stroj, objevil se dým a na to vlak. V zavřeném voze s několika úzkými vysokými okny nebo průduchy spatřila dvojčata dobytčí hlavy, které vyhlížely omámeně těmi světlíky.

„S Bohem, Cordero!“ zvolala Rosa, tušíc, že je tam kráva-babička.

„S Bohem, Cordero!“ křičel Pinín s týmže domněním, hroze pěstí vlaku, který spěchal cestou ke Castille.

A hoch, který znal více než sestra špatnost tohoto světa, opakoval s pláčem:

„Vezou ji řezníkovi. Aby mohli jíst páni, faráři a boháči hovězí maso!“

„S Bohem, Cordero!“

„S Bohem, Cordero!“

A Rosa a Pinín pohlíželi hněvivě na trať, na telegraf jako na symboly toho nepřátelského světa, který jim urval a pohlcoval družku v těch samotách družku mnoha tichých něžností, jen aby ji pro pochoutku změnil v jídla bohatých labužníků.

„S Bohem, Cordero!“

„S Bohem, Cordero!“

* *

Uplynulo mnoho let. Z Pinína se stal mladík, a král jej povolal. Zuřila karlistická válka. Antón de Chiuta byl pachtéřem náhončího poražených, nebylo lze prohlásiti Pinína neschopným, protože byl jako dubec.

A jednoho říjnového smutného odpoledne očekávala Rosa na pastvině Somontské samotna, až pojede do Gijónu vlak, který vezl její jedinou radost — jejího bratra. Stroj v dáli zapískal, v úžlabině se objevil vlak a přijel jako blesk. Rosa, kterou div nezachytla kola, zahlédla na okamžik ve voze třetí třídy směs hlav ubohých rekrutů, kteří křičeli, mávali rukama, pozdravujíce stromy, půdu, pole, celou rodnou malou vlast, kterou opouštěli, aby šli zahynout v bratrovražedných bojích vlasti velké ve službách krále a myšlének, jichž neznali.

Pinín, vykloněn na půl těla z okna, rozepjal náruč na svoji sestru; téměř se dotkl. A Rosa zaslechla ve hluku kol a křiku branců zřetelný hlas svého bratra, který vykřikl vzlykavě, jakoby dojat zpomínkou na vzdálenou bolest:

„S Bohem, Roso!... S Bohem, Cordero!“

„S Bohem, Piníne! Drahý Piníne!“

Tam šel; jako ta tenkrát, jako kráva-babička! Bral ho svět. Tělo Cordery pro labužníky, pro boháče; tělo milovaného bratra na pospas dělům, pro bláznovství světa, pro cizí snahy!

Ve zmatku bolesti a myšlének myslila takto chudák sestra, vidouc, jak se ztrácí vlak v dáli, pískaje smutně hvizdem, který odrážely kaštany, pláně a skaliska...

Jak osaměla! Ano, teď byla pastvina Somontská pustinou!

„S Bohem, Piníne! S Bohem, Cordero!“

S jakou nenávistí pohlížela Rosa na trať, poházenou vyhaslým uhlím; s jakou zlostí na telegrafní dráty! Věru, Cordera měla dobře, že se tomu neblížila! To byl svět, něco neznámého, co bralo vše. A Rosa mimoděk opřela hlavu o tyč, vztyčenou jako praporec na vršku Somontu. Vítr bzučel vnitř v suchém dřevě svoji kovovou píseň. Teď ji Rosa rozuměla. Byla to píseň slz, opuštěnosti, samoty, smrti.

Zdálo se jí, že v prudkých lkavých záchvěvech slyší velmi z daleka hlas, který vzlyká cestou:

„S Bohem, Roso! S Bohem, Cordero!“

Ty zustaň se mnou.

Báseň Marie Haunerové.

Ty zustaň se mnou, — Ty mne neopusť! —
Já vidím stíny ve své duši růst —
Tma, šero — já se bojím.
Mou ruku v své nech — pevně sevře ji —
k mým rtům dej kalich, — pít chci naději,
snad rány zase zhojím.

Vše sdělím Ti, — Tvůj zrak je lásky pln,
mně podej ruku, zachraň z hltných vln —
Ó, díky Tobě stéré!
Jsem zvěř, jež štvána na zem poklesá.
Tma roste, — Tebe slala nebesa
jak světlo v stíny šeré.

Já Tobě věřím! — Slova Tvá jsou lék.
Můj duch se světem přes kameny vlek',
je zraněn o bodláčí.
S Tvých retů vane onen nebes klid,
já na Tvém srdci chci si ulevit
Ó, jedno slovo stačí.

Tvůj úsměv tiší v srdci bouří hluk.
Tvé slovo je jak nebes čarozvuk,
jak rosa démantová —
Má duše květ, jenž prosí: zvlaž mu list —
Tvá tvář je kniha, v které mohu číst,
jež sterou těchu chová.

Znameni.

Obrázek ze Žďárských hor od Vlasty Pittnerové.

(Pokračování.)

Jobeš svalil rychle jeden pytel s naměřenou jařicou, aby si panimáma pohodlněji usednouti mohla a sám usedl na druhý, dychtivě na panimámu pohlížeje. Tato si vzdychla a jakoby na řeč vzpomínala. Jobeš ji napověděl, řka: „To se asi pantáta do tej Nánky zakoukali?“

„Ba, hochu, že zakoukal, vono, ta vopica, nechtělo jaksi uznat, že má říkat: pantáto, že prej je svobodnej o ešče mladej chasník i volávalo si na něj: pantatoušku, páničku, a takový hlupoty. No a já se tomu nápřed smála a pak — no co platno zakazovat, dyž to nebyl přece hřích, ani žádná velká roztopáš, jen tak legraci a bál. Ale až vo masopustě se mě votevřely voči, totiž votevřela mě je Jenofa, přijde tu ráno a povídá: „Panímámo, zlý znamení, měla jsem zlej sen, že Nánka přineslo klín vajec; to jsou klepy; pak je rozbilo: to budou z klepů vostudy: ty vejcata ale byly zaseděny, byl z nich škaredej čuch: tohle bude něco moc zlýho a jistý nepřátelství a hněv. Já se už lekla, nedržím moc na sny, ale dyž se člověku zdá o vejcatech, to nejni na nic dobrýho. A nebylo, ten den, bylo to na neděli, byla v rychtě na sále muzika. To se ví, že tam byla všecka chasa. Ten náš pantáta si tu dá hrát, hodil renčák muzikantům, zazpíval si vo svým potěšení, muzikanti mu zahráli tuš a von si ti tu jde ne pro Verunku, jak by se bylo patřilo, ale pro tu Nánku. Verunka s pláčem utekla, rychtářka — no vona je pravda trochu náhlá (prchlivá) — ale divme se, je to matka, hned chytla tam jednu z bab, starou serbusku a hnala ju k nám, ať mně vyřídí, co se stalo a že Verunka už pantátu našeho nechce.“

„Ejnu, to nejni divu, panímámo, to byla velká vostuda,“ posvědčil Jobeš.

„Já byla celá pryč a tu mě serbuska začne skládat, že prej to už v rychtě dávno vijou, že prej jako náš pantáta tu děvku dávno chtěl a že si ju do domu vzal, já se tak rozzlobila, i chytnu kožich a pádem do milé rychty. Přiběhnu na sál a pantáta tu s Nánkou zaseje před muzikanty a zpívá, a všecko kouká, šeptá a řehtajou se hoši i holky. Já v tý zlosti k nim a vyťala jsem Nánce pár facek, vono vykřiklo a pryč!*) Pantáta se vohlidne a proč prej mu holku — slyšíš, Jobši, zrovna — holku**) — pohlavčím? A já, chce-li, že mu taky přidám, — všechy panímámy mě za to ale pochválily, i mužský, jako že prej jsu jedna rozumná mama. Ale pantáta se najednou sebral, vzal čepicu a ztratil se z rychty. Já došla dom a teprvá tu s Jenofou si skládáme co a jak. Dala jsem jí teprvá za pravdu s tějma znameníma.“

„A Nánku jste vyhnaly?“

„Ale kde, ta se víc neukázala, ani čuchu po ní, vzkázala jsem jejímu tátovi, ať si přijde pro truhlu, ten přišel a o ničem nevěděl, že mu děvče dom prej nepřišlo. A pantáta mě dělal zle, že by si ju byl prej jistě vzal, že by ju byl dřív znal, to zapíral, že prej se mu ale zrovna prvním koukmutím a první písničkou do srdca nastěhovala. A že si ju vezme, až se vo ní doví, že je grunt po otci jeho, já že mám prý vejměnek, a dybych prý dělala jeho panimámě zle, že grunt prodá i se mnou na vejměnku a do Ameriky se vodstěhuje. Tohle mě říkal můj vlastní, jediný syn! — A rychtářovi poctivého vlasu na nás nenechali. Přišlo jaro, a když vezli do panských rybníků násadu, tak byla v Dářku*) zacpaná poutruba, hrabali tam a vytáhli ženskou, vod ryb a vod raků vobežranou, a tak všecky lidi, že to musí bejt ta Nánka, co se ztratila, poznat ju nemohl arci žáden, ale že prej asi vod té muziky běžela zrovna skočit do Dářka: nebo možná, že přes lesy k tátovi na Kocajdu běžela, zabloudila, a přes Dářko se pustila, že byl někde na proudech puklý led, jak to bejvá, že do takové skouly padla a se utopila, voda že ju zanesla až k poutrubě. Hajný, její táta ju dal pochovat a nás všecky proklínal. A pořád, že skočila někde do té skouly asi schválně.“

„To je hrůza,“ otřásl se Jobeš.

„Ba je hrůza, ale mě to bylo nejvíc hrůza, pantáta se mě chcel taky utopit! Pak se z lítosti rozstonal, dostal hlavnicu, a když začal zaseje chodit, byl jako bez ducha. A vod tej doby je takhle smutnej, nevšímá si ničeho, skoro nemluví, a jak lidi říkajou, je poloviční blázen.“

„Ale nejni, panímámo, dyť co mluvijou, mluvijou rozumně, jen že jich nic netěší a že nemajou nad ničím radost.“

„Takovýhle grunt a neměť nad ním radost! A dyž mu něco řeknu, tak jenom: ‚Mlčte, mami, vy jste vším vinny,‘ — tak jsem snad měla říct rychtářově dceři, že je pro nás jedna špatná nevěsta, že má můj syn, pantáta Červinka jinou, děvku vod krav, hajnýho dceru. A s rychtářovejma se nadosmrti hněváme, Verunka se chcela udobřit, vzkázala, že na to zapomene, že mu snad ta děvka něco podbodila, že mu učarovala a Jenofa taky takovou řeč vedla, ale pantáta nic — jen vo svou Nánynku naříkal. Co jsem zkusila, ví jenom pán Bůh a Jenofa. A tu chcel vyhánět, že prej mě naváděla.“

„A radily jste se skrzevá pantátu, jako bude-li mu lepší?“

„Jak pák ne! Po doktorech jsem jezdila, dyž nechcel se mnou, tak sama, všade vykládala, prosila, platila, slibovala, a jen mě říkali, že to je takovej smutek a že snad přejde. — A já musím na vlastního syna mluvit, že hřeší proti pánu Bohu. Umře žena vod muža, matka vod dětí a takovej zármutek si nesmí člověk připustit. Dyby pracoval, vo něco se staral, však by ho to přešlo a je ten hřích tím větší, že jářku ta děvka si zoufala a ty řeči, co lidi mluvili a mluvijou. — Darmo mluvit, to je milej hochu, trápení. Já na modlení dávala, já na poutě chodila, ale nic platno, pantáta, vo kterým jsem dycky říkala, že mě roste na radost, je mě živ nynčko na žalost a na starost.“

*) Totiž utekla.

**) Tolik co milou.

*) Velký rybník v středu Žďárských hor, blíže vesnice Polničky; pramen Sázavy vytéká z něho.

„Panímámo,“ ozval se na schodech k sýpce hlas staré služky Jenofy.

„Už jdu, už, však jsme se tu zapovídali, ejnu vidíš, Jobši, to jsem se nenadála, do jakejch vejkladů se dostaneme, jen ale mě s lidma moc vo tom nemluv, člověk tuhle takový trápení snáší a lidi ešče si spíš úsměšky dělajou, než aby politovali,“ pravila panímáma, již sýpku, z které Jobeš pytle s naměřeným obilím na síňku ke schodišti vynesl, zamykajíc. Těžkým krokem sestoupila se schodů. Jobeš snášel pomalu pytle na dolní síň.

II.

Stara Jenofa volala na panímámu jen proto, aby jí udělala radost. Dalať se do deště, a Jenofa vědouc, že nebude moci panímáma do polí a tudíž asi někde usedne a popláče, jakž v tom svém zármutku činívala, přemýšlela hned, jak by asi panímámu, za niž by byla tu duši dala, nějak z těch myšlének vytrhla.

Příležitost se našla. Ve staré řítici pod ohništěm, kde už sklonem třetího týdne pěkná bílá slepice na vejcích seděla, počalo to už v noci pípat a tikat. Stará služka měla málo spaní a vstanouc, přihlížela k té nové rodině, která se tam k životu hlásila, tu z některého pisklátka kousek skořápky odloupla, jiné do středu hnízda pod kvočnu, kde bylo nejtepleji, přistrčila, vajíčka teprv pukající k uchu přikládala, naslouchajíc, zda se kuřátko už klube, kvočně na posilněnou kousky chleba podávala; hned si umiňovala, že panímámě nic nepoví, až bude celé „hnízdo“ vylíhnuto, teprve že ji zavolá a radost jí udělá.

Ana panímáma s Jobšem jařicu na sýpce měřila, vyndala zatím Jenofa kuřátka již oschlá z hnízda a nasypala jim žluťoučkých jáhlí. Kvočna učila zobkat drobnou rodinu.

V tom vcházela do čeledníku panímáma.

„Koukejte, panimámo, koukejte se,“ ukazovala stará Jenofa.

„Pán Bůh požehnej,“ řekla panímáma, sotva na kuřata pohlednouc, a nevrle dodala: „A proto mě voláš? Já myslela už, že se něco stalo, u nás beztoho nejni co dobrýho k čekání.“

„Ale, panímámo, jak to mluvíte,“ počala Jenofa, zrovna k pláči nabírajíc. „Já vám chcu udělat radost a vy si sotva všimnete, a přece je jářku tuhle s tou drůbeží jednou zasejc jedno dobrý znamení.“

„S těma tvejma znameníma, ešče nám nic dobrýho nepřinesly,“ řekla panímáma, ale přec usedla na nízkou stoličku a hleděla na kuřátka, jak se pod kvočnu schovávala, na záda jí skákala, od zobáku zrno jí brala. „I ta němá tvář tu mamu zná, a jen ten můj syn, jakobych na světě nebyla, ani si nepožaluje, a má-li pro mě slovo, jsou to jen vejčty.“

„No, mlčte, panímámo, mlčte, dá pámbiček a bude zasejc inač,“ chlácholila Jenofa, podle panímámy na bobek se přikrčíc. „Vidíte, tuhlenc dyž začala ta slepica kvokat, jářku bílá slepica ta dyž s kvokáním začne, to bude na dobrou a víte, že se říká, že je dobře na něčího ščestí nasadit. A jářku, vezmeš na znamení, nasadím já ju na pantátovo šcestí, estli se nám jako z toho smutku proberou. A že dyž se nasazuje na trápení, teda jako na licho, dala jsem lichou vejcat, a to, panímámo, jednadvacet, třeba že nejni kvočna největčí. A hlídejte, všech jednadvacet kuřat a všecky jsou strakaty, to bude na dobrou, strakatá drůbež to je dycky radost, budete vidět, že se to s pantátou vobrátí.“

„No, ty kuřata to nepřinesou.“

„Ale je to znamení, hlídejte, panímámo, už zasejc svítí venku sluníčko po tom dešťu, tak i u nás bude zasejc dobře.“

„No chvilku prší, chvilku slunce svítí, bláznivej apríl svýho nenechá.“

„A ta lidská mysel taky jako apríl, je smutek a zlost jako déšť a kroupy, vysvitne slunce a je radost zasejc tady; možná, že se letos zakoukají náš pantáta na jiný děvčisko, jak se zakoukali na Nánku, pán Bůh jí tam vodpusť a každýho křesťanskýho člověka jejího hříchu uvaruj, abych jí v té zemi nepřitížila, a snad se dočkáme svatby a my dvě spolu ešče na vejměnku děcínka chovat budeme.“

„I jdi ty, pleskno stará,“ panímáma se přece ale pousmála, i vstanouc od kuřat, vyšla ven, jdouc se podívat do polí, kde se na zelenajících se mezích dešťové krůpěje ve svitu opět vzešlého sluníčka ztrácely do země, jako když náhlou radostí člověku slzy v očích vysýchají. Aspoň to tak přišlo panímámě Červínkové, které se opět v očích třpytily bohaté slzy, vedravší se jí do těch očí, již mnohým pláčem sesláblých, když jdouc po záprsní kol oken velké světnice, zahlídla svého syna, mladého, silného muže, sedícího v koutě u stolu, s hlavou na prsa svěšenou, s rukama v klíně sepjatýma, s očima přimhouřenýma, jakoby to byl stařec již na výměnku na cestu k věčnosti se připravující a ne mladý hospodář, majitel jednoho z nejlepších statků v celé dědině.

Pohlížejíc panímáma po polích, dlouhým pruhem za stavením k lesu se táhnoucích, kterýž rovněž ke gruntu Červínkovu náležel, vzdychla, pomýšlejíc, že toto všecko snad někdy do cizích rukou přijde. Jenofina slova, že by se mohl pantáta snad zase někdy do jiného děvčete zakoukat, přišla jí na mysl a v duchu si umiňovala, že stane-li se kdy tak, tedy že nebude synovi bránit, i kdyby si nejchudší děvečku z celé dědiny za ženu vybral.

„A nebudu mu bránit, i kdyby to bylo třeba děvče, co světem chodí, třeba s harfou, nebo vokříny nebo kudly prodává, a třeba holka zvostuzená, jen kdyby se mně syn k světu zasejc obrátil,“ řekla si panímáma sama k sobě.

„Pán Bůh vám toho oumyslu požehnej, panímámo, hádám, nač asi myslíte,“ ozval se za ní třesoucí se hlas. Panímáma se obrátila, podle meze, po níž kráčela, ubírala se úvozem stará žebračka, podpírajíc se o hůl. Byla to stará Mařa z Hyukovce, nejmenšího místa v horách, sestávajícího asi z šesti stavení na cestě mezi dědinou Polničkou a Klášterem, kudy se v létě kolem od Klášťera z kostela chodívá, v zimě ovšem jsou tam sněhem zasypáni a od světa odloučeni. Stará Mařa bývala v jednom z těch stavení děvečkou: když sestárla a nemajíc nikoho na světě nikde útulku neměla, podrželi ji u sebe vnukové hospodářů, u nichž sloužívala, dali jí ten koutek k přeležení, a že nemohouc pracovati si nijak ten „kus žvanca“ zasloužit nemohla, dala se na tu žebrotu. V létě se po horách mezi lidmi obživila a snesla si ještě na zimu skrovničké zásoby, z kterých hospodyni k vaření přidávala.

„To je divu, co si ta naša Mařa snese,“ říkávala hospodyně sousedkám. „Po hrudečce soli tu a tam do-

stane a na zejmu ji hodný hrnek mívá, kolikrát s ním na dva tejdny vystačím a vomastek taky, ten chleba na suši a bejvá ho za kolik vokřínů, až přes vánoce třeba dvakrát v tejdnu z něj polívku vařím, těch jablek po těch troškách za kolik pytlů snese i řepy a hrachu donese, kroupek a hašpánku (ječmenná krupice) do polívek i na kaše stačí, nemáme ju vopravdu krom božího požehnání zadarmo.“

Byla Mařa pobožná, a když jen trochu mohla, o své holi se, kam jí lze bylo, i na poutě dotáhla. Dostalo se jí o poutích i peněžité almužny a dobrých soust, a krom toho říkala, že sloužíc za mlada stále lidem, nyní hledí i sloužit Bohu. Šla-li někam na pouť, šla kolik dní dříve, a obejdouc všecky v cestě jí ležící dědiny, hospodyním na tu pouť se z rozličných příčin vybrati nemohoucím se nabízela, že jim tam na modlení za milé nebožtíky dá a třeba i něco obstará. Hospodyně rády tohoto nabídnutí používaly a Mařu jídlem i penězi odměnily, tu a tam obdržela i něco od šatstva, prosívala ale hlavně o prádlo a obuv, anaž si byla, sloužíc a na stará kolena nepamatujíc, nejvíce šatů najednala a nyní co „vytrhávat“ měla. Však se na ty poutě pěkně oblíkala a v černých sukních jako mladice chodívala.

„Dyť jsu jářku svobodnica a taková, jde-li k muzice, sobě na radost, a jde-li na pouť, panence Mariji ke cti se ustrojit má,“ říkávala.

U panímámy Červínkové se Mařa vždycky „obešla“ a v tom jejím trápení s mladým pantátou často pár otčenášků „za potěšení v zármutku“ na rozličných poutech obstarala.

Ráda ji dnes panímáma uviděla; rozpovídajíc se o svém zármutku s mladým čeledínem, cítila, že jí je jaksi lehčeji a byla skoro ráda, že zaslechl někdo vyslovený úmysl.

„Vítám vás, Mařo, kadypak chodíte?“ oslovila žebračku.

„Po té boží almužničce, panímámo upřímná, jen když už se zase chodit může. Nezapomněli na mě dobří lidé přes tu zejmu a už se zaseje mezi níma vobejdu a vobživím, a modlitbičkou dušičkám svých dobrodinečků posloužím,“ řekla žebračka.

„Ale sestárla jste, Mařo,“ pravila panímáma, pozorujíc vyschlé, sešlé tělo staré dívky, zapadlé její oči a vrásčité tváře, hubené její ruce, na nichž bylo znáti posud mozoly a strhané žíly od těžké práce, již bylo žebravé Mařeně druhdy ve službě konati.

„Ejnu, panímámo, to už jináč nejni, na mladým člověku nejni znát tolik o leta, co na starým o tejdny. Zraju ty zubaty pod kosu, zraju, no šak už tu nemám na tom světě co dělat a můžu si pod drn ulehnout,“ pokašlávajíc odvětila Mařa.

„Kdybych já to tak mohla říct,“ zatoužila panímáma.

„Věřím vám to, panímámo, věřím, ale vám potřeba nejni ešče hned na tu zubatou volat, vám ešče se může něco na světě líbit a ten oumysel, co jste vyslovily, vám pán Bůh požehná, na dobro vám i pantátovi,“ těšila žebračka bohatou selku.

„Tak mě ten syn zarmucuje,“ stěžovala si panímáma.

„To tak máte, panímámo, malý děti jíjou matce prso, velký srdce. Dyť byl Kristus Pán světa Spasitel, syn Boha živýho, a matka jeho nad ním plakala,“ rozkládala žebračka.

„Takový přirovnání na nás hříšný se nemá ani vést.“

„Ale potěšit se s ním člověk v zármutku může a jářku panímámo, kde člověk nemůže poradit, aspoň potěší.“

„Ach, pro mě žáden na světe rady nemá.“

„Panímámo, snad, přece. Já bych něco věděla, estli se z mejch sprostejch úst radu přijmout neštítíte.“

„Vy, Mařo? No ták povězte. Co byste vy ale mohla vědít, leda ňákej pout*) nebo pobožnost.“

„Já na ta stará kolena o jiným nesmejšlím. Opravdu vím pout, ale veliký. Panímámo, šak jste snad v kostele slyšely, že je tomu letos jářku už tisíc let, co přišli svatí apoštolové Cyril a Metoděj k nám na Moravu. A bude letos ten jejich pout na svatým Velehradě moc a moc slavnej a ten kdybyste, panímámo, za syna vobětovaly, snad by se nad ním pán Bůh ustrnul.“

„Kde bych já mohla v ten čas vodejít, vždyť víte, že všecko na mně v domě leží a stojí, kdo by mně co vopatřil a pro starost bych se cestou a tam ani pomodlit nemohla jak se patří.“

„Pak má pán Bůh, kterej se stará o celej svět, pamatovat na nás hříšný lidi, dyž tuhle nechcete ani ten mamon a jářku žádnej palác, jen selskej grunt vopustit na pár chvil, abyste jednou pánu Bohu sloužily. Nezhoršujte se nad mou řečí, panímámo, ale jářku, kdo by opatřil grunt a dům, kdybyste dejme tomu umřely?“

„Mařo, vy máte nápady! Já vás poslechnu, ale musím zvědít, kdy půjde ňáký to proceství na ten Velehrad, a vydám se na ten pout, za syna ho vobětuju, ať si starosti přidělám.“

„Panenka Marja na horu Kalváriju za synem putovaly, jeho cestu slzama polejvaly a na kříži ho viset a umírat viděly, a vy tuhlenc po pohodlné siluici s hodnejma lidma v pobožnosti vobcovat budete, tak jdite, panímámo, jdite. A skrzevá to proceství, no tak vám povím. Jemnostpán falář z Kláštera vypravijou proceství, půjde prý moc paniček taky i z města, ze Žďára, taky pojedou voze, kdo se bude chcet vézt, ale před každým místem, kde je kostel, se proceství spořádá, počkajou na ty, co půjdou pěšky a jemnostpán je sám povedou. O to je jeden kněz prodlevá srdca božího, pán Bůh jím dej dlouhého panování.“

„Vy, Mařo, snad taky půjdete?“

„Kdybych si u jemnostpána faláře mohla místečko na vozu vyprosit, ráda bych putovala, ale voslejchám se k nim jít, aby neřekli, ať se modlím doma anebo jak voni jsou dobrotivy, třeba za mě sám neplatili tomu kterýmu formanovi, beztoho mě starou žebrotu tak dost podarujou a vobživujou.“

„Mářo, vy pojedete, ale nebudete vo to prosit, já za vás zaplatím a já sama pro větší pobožnost půjdu pěšky a vy se mnou za mýho syna tu pobožnost vobětujete. Ešče dnes půjdu do Kláštera na fáru a s jemnostpánem promluvím, přihlásím sebe i vás. Pojďte k nám, Mařo, dám vám něco k zakousnutí; co pak bych honem vzala na tu fáru jako cti a darem? Musí vlízt Jobeš do holubníka, budou tam snad dva párky holoubjat a pár vajček k tomu na nadívánku, donesu slečně Tonynce. To je taky jedna dobrota a už se mnou k jemnostpánovi půjde, člověk se voslejchá s takovým pánem mluvit, jen tak sám vod sebe.“ — (Dokončení.)

*) Lid říká vždy „ten pout“.

FEUILLETON.

Literatura a umění.

— Idylky. Napsala Božena Viková-Kunětická. (Nákladem F. Šimáčka.) Těchto pět prací, uveřejněných v knize Idylek, náleží k nejlepšímu, co paní Viková-Kunětická dosud napsala, a zůstane v naší povídkové literatuře mezi nejlepším. Pět obrazů, jeden dojemnější druhého a všechny kresleny nejpevnější uměleckou rukou. Kdo by po přečtení této knihy spisovatelku neuznával za ryzí, neobyčejně nadanou poetku, nemá srdce na pravém místě. Líčení smrti dítěte v „Husách" má málo sobě podobných i jinde. Skonání malého Pavla Dombeye u Dickense není vypsáno způsobem dojemnějším a více rozrušujícím. Malá drobná idyla „Dítě" rovněž tak hluboko sáhá člověku do duše a tak i „Políčko" a „Starý hlídač". K tomu řadí se „Taškáři" převládajícím humorem. Vůbec problýskává humor veškerým líčením spisovatelčiným, humor pravý, hluboký, jenž zrodit se může pouze v duši tak hluboko a opravdově do života nazírající. Paní Božena Viková-Kunětická je také jednou z těch, jichž díla nenalezla milosti u naší nové kritiky. Jsme rádi, že o Idylkách čteme ve „Světozoru" následující: „Kniha Idylek je nejkrásnější a nejdůraznější odpovědí na smělé hlasy osoblivých kritiků, kteří autorce jednak upírali naprosto všechen talent, jednak brutálně odmítali všechnu příští tvorbu její. V jakém světle jeví se pak takové troufalé výroky? Ve světle buď nerozvážnosti a nesvědomitosti, buď zlomyslnosti neb ignorance. Na každý způsob však jsou blamáží ‚řízných' našich kritiků'. Na štěstí ne jedinou." —ds.—

— Díla Josefa Kořenského. „Cesta kolem světa", vyšel (nákladem J. Otty) sešit 2. V sešitu prvním líčena jest cesta přes Atlantický ocean a v pokračování provází nás cestovatel New-Yorkem. Kořenský píše velmi zajímavě a neobmezuje se na líčení pouhých dojmů turistických. Zeměvěda, historie, vědy přírodní, výsledky lidské práce a podnikavosti nalézají v něm spolehlivého interpreta na příslušných místech. Kořenský vydal se na cestu, vědomostmi znamenitě vyzbrojen a nyní líčí, co viděl, zažil a poznal jako řádný pracovník. Kniha jeho jest u vysoké míře i poutavá i poučná; všude má na sobě pečeť poctivé věrohodnosti.

— Listy z Palety vydal spolek „Manes". Nákladem vlastním. Od r. 1887 soustřeďuje se hlavně dorost českého výtvarného světa ve spolku „Manes", jenž založen byl i ku pěstování přátelských styků mezi umělci i ku hmotné podpoře členů tam, kde jí jest potřeba. Jest to spolek velmi čilý a mladistvě podnikavý, jehož heslem jest především práce. Letos vydal v úhledné formě reprodukci třinácti obrazů pod souborným názvem: „Listy z Palety". V čele nalézá se tu výborná studie Alešova: „Český junák". Dále pak podávají Věnc. Černý: „Studii bojovníka", Laj. Czordák: „Krajinářskou komposici", † F. J. Gretsch: „Studii drotara", E. Holárek: „Náčrtky skupin k upálení Jana Husa", K. E. Klusáček: „Reklamu a humbug". V. Mašek: „Studii ze Slovenska", Lad. Novák: „Náčrtky k illustracím", St. Sucharda: „Ach radost — ach žalost . . .", Jar. Špilar: „Cestu na trh", Max. Švabinský: „Studii hlavy", Ad. Wiesner: „Ještě poslední políbení" a J. Preisler: „List titulní". — Publikace činí dojem co nejlepší. Seriosnost umělecká slouží všem přispívatelům k cti. Reprodukce, obstaraná novou českou firmou J. Vilíma, jest vzorně pečlivá.

Drobnosti.

— Japonská vláda vydala domácím i francouzským jazykem „Statistiku císařství japonského za rok 1893", v které uvedena jsou mnohá zajímavá data. Na první pohled jest nápadno, jak se Japan v mnohém ohledu podobá spojeným královstvím, Velké Brittanii a Irsku. Císařství japonské se svými dvěma velkými a 450 malými ostrovy má 27.600 kilometrů pobřeží a 372.000 čtverečních kilometrů povrchu (dvě třetiny povrchu Francie). Jako v Anglii jest země velmi hustě zalidněna a obyvatelstvo rychle vzrůstá. Dne 1. ledna 1893 napočítáno 41,089.940 hlav. Na jeden čtvereční kilometr připadá průměrně 107 obyvatelů. Japonsko má 3000 kilometrů železnic, z nichž jedna čtvrtina jest ve správě státní. Hlavním průmyslem japonským jest hedvábnictví. R. 1890 vyrobeno 4,154.466 kusů hedvábí, v ceně 52,500.000 fr. Uhlí vytěženo v témže roce 2,619.000 tun. R. 1891 vyšlo z přístavů 370 japonských parolodí a přijelo tam 803 parníků cizích. Za předcházejících pět let se počet japonských parních lodí zdvojnásobnil.

— Německému živlu v Alžírsku se nedaří. Na počátku druhého císařství stěhovali se Němci do Alžírska v dosti hojném počtu, tak že r. 1861 dostoupili tam počtu 5816. Dnes jest jich tam něco málo přes 3000. Podnebí jest tam Němcům tak nepříznivo, že dvakráte tolik jich umírá, než se jich narodí, tak že bez nového proudu přistěhovalského, na který ostatně za nynějších poměrů nedojde, Němci z Alžírska vymizejí asi docela.

— Suezský průplav vynesl roku 1893 hrubých 68,862.961 franků. Projelo tu 3341 lodí, z nichž bylo 2541 obchodních, 665 poštovních a 69 válečných. Lodí anglických bylo 2405, německých 272, francouzských 190, nizozemských 178, rakouských 71, italských 67, ruských 24 a americké 3. Cestujících prošlo tu 186.495.

— Nejdelší řekou světa jest Mississipi, t. j. 6530 km. Po něm následují: Nil s 5920 km.; řeka Amazonská s 5740 km.; Yang-ce-kiang s 5080 km. Jenisej protéká 4750, Volga 3688, Dunaj 2770, Rýn 1295, Loire 1000 a Rhodan 810 kilometrů.

Knihy redakci zaslané.

Česká knihovna zábavy a poučení. **Sbírka pověstí historických lidu českého** Sebral a upravil August Sedláček. Sešit 1. Cena 12 kr. Tiskem a nákladem J. Otty v Praze.

Knihovna „Zlaté Prahy" Guy de Maupassant: **Naše srdce.** Přeložil Julius Vodák. Sešit 1. Nákladem J. Otty.

Za hradbami. Vzpomínky starého majora. Napsal Gustav Narcis Mayerhoffer. Nakladatelé Bursík a Kohout v Praze.

M. Jahn: **Z temných i světlých cest.** Náčrtky a povídky. Cena 60 kr. Tiskem a nákladem F. Šimáčka v Praze.

Románová knihovna „Světozora". Svazek XXXIII. **Nazítří.** Teta Severina. Napsala Neera. Přeložila Marie Kalašová. Cena 32 kr. Tiskem a nákladem F. Šimáčka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Voločka".

ROČNÍK XXIII. 10. PROSINCE 1894. ČÍSLO 8.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Petrohrad.

Z Mickiewiczovy „Tryzny“ (Dziady). Ukázka překladu Jaroslava Vrchlického.

(Pokračování.)

Jak od kuželek koule mezi šiky
cár vrazil, ptal se, jak se daří plukům?
„Bůh tobě zdraví dej!“ kol zněly křiky
spíš rovné temným sta medvědů zvukům.
Dal rozkaz, sotva prouklouz' jemu zuby,
jak šipka letěl v ústa velitele,
pak opakován do huby byl z huby,
až slední seržant zachytil jej cele.
I třeskly zbraně, šavle zařinčely,
vše pluky v zmatku, pohyb vlnovitý.
Kdo na lodi zřel kotel obrovitý,
kde kaši vaří pro pluk vojska celý,
když voda z pumpy doň jak řeka bije,
kam námořníků rázem chasa čilá
na zásyp čtyři bečky krup as lije,
by desíti to vesly zamísila;
kdo francouzskou zná sněmovnu, ten větší
a bouřlivější kotel na stokráte,
když návrhem svým komise ji zmate
a čas nastává nekonečných řečí,
Evropa celá dávno cítíc hlady,
mní, svobodu že pro ni vaří tady,
když liberalnost z úst jak z pumpy bouchá,
kdos o víře tam cos řek' při počátku,
však hlučí sněmovna a neposlouchá,
kdos o svobodě řek' cos v tomto zmatku,
kdos o záměrech mluvil panovníka,
o bědném lidu, o cárech kdos říká,
až každý znuděn volá: „Ku pořádku!“
až finanční tu ministr jak s bidlem,
s rozpočtem dlouhým, nových bojů zřídlem,
sem vrazí, začne mluvit o procentách,
o daních, kolcích, nedoplatcích, rentách,
dům celý hlučí, kypí beze hrází,
až k nebi pěnu šumnou hádka hází,
lid tiší se, děs kabinety schvátí,
až k posledu se všickni dozvídají,
že hovor tento pouze daním platí.
Nuž komu kotel s kaší není bájí,
neb sněmovna ta, neztratí svou hlavu
zví, jaký zmatek projel tuto vřavu,
když rozkaz cárský vletěl v tyto voje,
v ráz tří set bubnů ozvaly se rány.
A jak led Něvy v kusy rozpraskaný
pěchoty v sloupy roztáhly se roje.
Ty jedny za druhými v těsné blíži,
před každou buben i velitel křičí,
cár jako slunce v středu jich se tyčí,
jak planety kol šiky jdou, se kříží.
Cár hejna rozpustil tu pobočníků,
jak vrabce z klece neb z provazu feny
z nich každý letí, řve jak pobläzněný,
zde v majorů a generálů křiku
vír bubnů, pískot ječí hudebníků!
Pěchota náhle jako kotvy lana
rozvitá z klubek se jak šňůra rojí,
zeď jedoucích tu z pluků, koňstva stkána
se víže, pojí, jak zeď jedna stojí.

Pak v obrat smělý vše se pluky daly,
jak jízda rychlá, nikým nezmožená,
se pěším skoro na šíj samu valí,
jak hrstka chrtů rohem rozlícená
na svázaného medvěda se řítí,
neb kušnu že má spjatou dobře cítí,
jak pěchota se sráží, řadí, krčí,
zbraň jako ježek chvátá nastaviti,
jenž poznal blízko, nad ním že pes vrčí,
jak posléz jízda ve divokém skoku,
jak na provaze zarazila v kroku,
jak děla v před a zase v ústup hnali,
a po francouzsku a po rusku láli,
jak zatýkali, záda rozšlohali,
jak mrazem křehli, k zemi dopadali,
a naposled jak cáru blahopřáli,
zde velkou cítím nedostižnou metu,
to zpěvem zvěčnit, moh' bych slavný býti,
leč musa moje, bomba v půli letu
mi v prozaickém rýmu v hloub se řítí
a při hlavním manévrů těchto střetu
jak Homér v boji bohů — musím sníti.

Již obraty vše vojskem proděIány,
o kterých cár kdy četl nebo slýchal,
již mezi diváky též hukot ztichal,
již sukně, šuby, pláště na vše strany.

jež rámem tomu prostranství zde byly,
se hustě černajíce, rozprchnuly,
již mráz a nuda všecky zahrnuly,
v paláci k snídaní v tom stoly kryli.

Již vyslancové zahraničných zemí,
ať nuda týrá je aneb mráz divý.
pro cárskou přízeň s přehlídkami všemi
se smíří a řvou denně: „Divy! Divy!“
v nadšení staré komplimenty sekli:
Že cár je taktik, jemuž rovno není,
jenž velikých má vůdců k nesečtení,
po tisíckrát a dvakráte již řekli,
že nikdo nezřel, neuvěří žádný,
ký zápal vojskem vládne mimořádný.
V sled Bonapartu smáli se jak zvykem,
co hloupostí se nadělal! A mžikem
na svoje hodinky z nich každý zíral
se obávaje dalších jízd a cvalů.
Mráz dvacíti již dostoup' stupňů v málu,
a každý nudou již a hlady zmíral.

Leč cár stál ještě a rozkazy dával,
své pluky černé, temnožluté, sivé
hnal v pochod, po dvanácté jim v cval mával;
pěšáky v zeď tu stáhne v honbě divé,
tu ve čtverec je uzavřený srazí,
pak jako vějíř otvírá ji, stáčí
jak starý karbaník, když pryč jsou hráči,
sám karty míchá, rozdává a hází,
ač dávno odešli mu tovaryši,
on sám se v karty hrou dál baví v tíši.
Cár v sled se znudil též, obrátil oře
a zmizel bleskem v jenerálův davu,
voj stál tu, jak jej nechal na prostoře.
a dlouho nehnul se, až v divou vřavu
se trouby, bubny v takt mu rozehrály;
tu pěší, jízda na pochod se dali,
dvě stě to sloupů v městské třídy plyne.
Jak změněny jsou a jak různy zcela
od bystření, jež s Alp stékají tryskem,
ty kalné s třeskem hřímají s hor čela,
až setkají se v jezer jasném lůně,
tam očistí své vlny, odpočinou
a potom zlehka novým spádem plynou,
se blýští, víří v smaragdové tůně.
Sem přišly pluky, čisté, bílé ráno,
jdou zpátky potem, prachem černy davy
a roztaveným sněhem všecky tmavy
i blátem, které z ledu vydupáno.

Jsou diváci i herci všickni v dáli,
na pustém místě dvacet mrtvol zbývá,
ten v bílý plášť, to jezdec, tělo skrývá.
háv jiného byste již nepoznali,
tak do sněhu je divým cvalem vbitý
a koňskými je zdrcen pod kopyty.
Ti zmrzli, před frontou jak sloupy čněli,
cíl běhu, dráhu značíce všem k předu,
ten do pěchoty zabloudil pak středu,
v leb kolbou dostal a pad' umrtvělý.

Jsou zvednutí teď úředními sluhy,
je raněné i mrtvé odnášejí,
ten žebra rozbitá má a ten druhý
byl přejet dělem ve přehlídky reji.
Ba s krví střeva vylítla mu z břicha,
až třikrát hrozně zpod kanonu zkřiknul,
však major volá: „Cár tu, budiž zticha!“
a voják majora poslouchat zvyknul
že zuby zaťal. Na kvap raněného
v plášť skryli. Kdyby náhodou měl ráno
cár svědkem náhlé smrti být, jak zdráno
je tělo muže krví zbroceného,
hned cítil dvořan by, že bez humoru
zlý, popudlivý navrací se k dvoru,
kde snídaně ho ve hojnosti čeká,
že s nechutí jí, že se masa leká.

Poslední z raněných vše v úžas vedl;
přes bití, hrozby, které marny byly,
se proti generálu v odboj zvedl —
a cáru hlasně klnul v slední chvíli.
Lid zaražený nezvyklým tím křikem,
se nad tímto shluk' parád mučeníkem.
Ten děl, že vyjel vůdce za rozkazem,
v tom kůň jak zakletý mu nechtěl dále,
od zadu padnul celý pluk naň rázem;
kůň zdrcen, sražen, on tu nenadále
se octnul v jízdy divém proudu hbitém,
leč nad lidi zde soucit měli koně:
v let přes něj švadrona hřmí po švadroně,
jen koně jednoho pad' pod kopytem,
i zlámal ruku, kosť tu roztříštěná
si šatem cestu našla, ostřím čněla
z munduru zeleného, bílá celá,
tvář jako kosť mu zbledla vyděšená.
Sil neztratil však, zkusil druhou ruku,
teď k nebi zved' ji, hned v diváků řady,
je vyzýval a mimo svoji muku
jim na hlas dlouho jakés dával rady.
Ach, jaké, neví nikdo, nebo chvatně
prch' každý, neb se bojí cárských špehů,
jen zvědavcům se řeklo v divém běhu,
že poraněný mluvil rusky špatně,
že mohli slyšeti jen v zvuků sváru
cár, cáru, cáru, — mluvil cos o cáru.
A dokola se bájí v tajemnosti,
že byl to jinoch z bitvy, rekrut mladý,
syn ctného rodu, kníže, hrabě; v řady
byl ze škol k vojsku urván násilností,
že velitel Poláku nepřál v zlobě,
řka: „Ať vaz srazí Polák, psina sobě!

Kdo byl to, nevědí; jak ztratil žití,
víc jeho jméno neslyšel kdo zníti.
Ach, cáre, věz, to jméno ku posledu
od tvého svědomí kdos bude chtíti,
je ďábel najde v milionů středu,
jež v báně podzemské jsi k práci vsadil,
pod koně vmeť a myslil, žes je zhladil.

Za cvičištěm slyšeli zítra z rána
psa hluché vytí.... Tmělo se cos v sněhu,

i přišli, mrtvola tu vyhrabána,
kdos po přehlídce zůstal na noclehu
Půl voják, mužík půl tu s tváří sivou,
měl hlavu stříhanou, vous nevolnický,
plášť mundurový, čapku s kožešinou,
bylť bez pochyby sluha důstojnický.
Na pána svého kožiše on seděl,
zde zůstaven na jeho rozkaz čekal,
mrz', kterak sníh mu k bokům roste, hleděl
pes věrný našel jej tu, vyl a štěkal.
Zmrz', v teplý kožich netroufal si vlézti,
zornice jedna sněhem zasypána,
však druhá skřehla, otevřená jesti
k cvičišti směrem, odkud čekal pána.
Pán velel, sluha used' v sněhu hroudu,
děl: Nehni se! tož nepohnul se ani,
i nevstane až k poslednímu soudu,
bez duše věren pána přikázání.
Dlaň posud třímá okraj panské šuby,
by kdos ji neukradnul, dbáti pílí,
chtěl druhou v záňadří si ohřát chvíli,
však pod plášť více nevklouz' palec hrubý.
Pán po něm neptal, nesháněl se tady,
buď nedbal, či byl opatrný spíše...

I hádají: důstojník z cizí říše,
jenž nedávno sem přišel na parády
jenž chodil, ne však ještě z povinnosti,
jen epauletty by ukázal nové;
jej plný stůl snad po přehlídce hostí,
snad žena mrkla naň, snad soudruhové
jej v hernu vzali, jak nováčka hráče,
nad kartami zapomněl na bradáče.
Snad odřeknul se kožicha i sluhy,
by neřeklo se, on se zimou třese,
on nedovede zimu snést jak druhý,
ač cár ji svojím cárským tělem snese,
by neřeklo se: jedná neformálně,
k parádě s šubou, — smýšlí liberálně!

O bědný chlape! Hrdino v tom činu,
psu zásluhou jenž, člověku však hříchem!
Co za to máš, že pán tvůj řekne smíchem:
„Jak pes mi zůstal věrný k svému zhynu!“
O bídný chlape! Proč zrak slzou žhavý,
proč srdce kypí? Nechce mi to z hlavy, ...
Ach, líto mi tě, bědný synu Slávy!
Ó bědný lide, líto losu tvého,
znáš heroism jen — otročení svého!

(Dokončení.)

Znamení.

Obrázek ze Žďárských hor od Vlasty Pittnerové.

(Dokončení.)

A již panímáma se vracela do statku, uvolňujíc ve kroku, aby jí žebračka stačila. Rychle zařídila, co chtěla a sdělujíc Jenofě své rozhodnutí, která starou Mařu za ten nápad a radu do nebe vychválila, již, již se oblékala do svátečních šatů a po chvíli s košíčkem, červeným šátkem obvázaným na ruce, spěchala ku Klášteru a zrovna na faru.

Když se asi po dvou hodinách vrátila, byla celá rozradostněna a chvály jemnostpánovy dobrotivosti a vlídnosti nebylo konce. Litovala jen, že ještě jí jest skoro dva měsíce čekati, než dojde k poutu na Velehrad.

„Vidíte, panímámo, že ty strakaty kuřata byly přece na dobro. Ó drůbež je dycky jedno dobrý znamení,“ pyšnila se stará Jenofa, která se od té chvíle již o vše v domě tak starala, jakoby již panímáma z domu byla aneb na cestu aspoň čtyřnedělní se chystala.

Udělala si to Jenofa s panímámou, že jí donese z toho poutu velehradského nový růženec a na krk „metálek“ se svatým Cyrillem a Metodějem, neb se jí zdálo, že ten „tisíciletý pout“ *) zvláště významným jest a „velikou milost pro dušu“ přinésti může.

Panímáma ráda jí to slíbila i ostatním domácím slibovala všem něco pěkného poutu.

Když to sdělila pantátovi, že na pout se vydá, neřekl ničeho a zůstal bez hnutí sedět ve svém za stolem koutku, kterýž jen tehdy opouštěl, přišel-li kdo cizí do stavení a do světnice vešel. Tu odešel pantáta buď do komory aneb ven, venku pak do zahrady před stodolou, kde do stínu starého bezu usedl a znovu bez hnutí setrval, až pro něho někdo z domácích došel. A bylo mu jedno, prší-li či slunce svítí, usedl na drnovou pod bezem lávku, třeba i byla-li deštěm rozmočena neb z jara a za pozdního podzimu sněhovým popraškem pokryta. A byla-li zima a on do komory před lidmi se skrýt vešel, tu usedl na velikou malovanou truhlu, v níž panímáma přízi a vinutí uschováno měla, a seděl tak jako ve světnici, nevšímaje si ničeho, až ho panímáma neb Jenofa buď k jídlu zavolaly neb mu připomněly, že jest čas ku spaní. Tu poklekl před své ve světnici lože, snad se modlil, snad ne, a z rána nevstal, ač jej zavolaly. Že jest neděle, musilo se mu vždy připomenout, sváteční šaty místo všedních na lavici mu položit, i zimní s letními a naopak mu vyměnit. Aby ho přiměly k holení a přistřihnutí vlasů, musely vždy panímáma s Jenofou po kolik dnů mu přimlouvat, a když konečně zabručel mezi zuby: „E tak ano, abych měl pokoj,“ honem pro starého Vencla, který jim na blízku bydlel a celou dědinu holil a stříhal, běžet.

Ale když již se panímáma na pout vyjít strojila a k synovi přistupujíc jaksi nesměle řekla: „A slyšíš, pantáto, já tam na tym Velehradě dám taky na mšu svatou — no za nebožku Nánku, aby jí pán Bůh odpustil“ — — — tu se pantáta vztyčil, přejel rukou čelo a pravil temným hlasem: „Modlite se, aby odpustil vám, vy jste vším vinny;“ pak vyšel ven a sklesl na sedátko pod starým bezem. Když panímáma již odcházela a na něho: „S pánem Bohem“ volala, tu přece vstal a řekl: „S pánem Bohem, mami, provázej vás pán Bůh a zdrávy se navraťte.“

*

*) Tak posud onu slavnost nazývají.

Panímáma radostí oslzela a provázena Jenofou a starou Mařou, brala se ku Žďáru, odkud procesí vyšlo.

III.

Hospodařila za panímáminy nepřítomnosti Jenofa na gruntě tak dobře, že, jak se ostatní čeládce chlubila, spíše nějakou kapku mastnyho ušetřila, než aby byla rozcuchala. Denně vyzývala domácí, ať se za putující panímámu modlí, a jak tato nařídila, při každém jídle „podíl“ jako pro panímámu udělala a do obecní pastoušky některé žebračce zanesla. Tuto almužnu s poutem spojiti poradila panímámě stará Mařa.

Neopominula ovšem Jenofa koukat stále po nějakých znameních, která jí nejen panímámin šťastný z poutu návrat, ale i jiné a to samé dobré věci věštila.

Tak se na starém bezu, pod kterým pantáta tolik hodin proseděl, usadili letos ptáčkové a byly to pěnkavy, ty prý přinášejí štěstí, ano i svatbu do domu. A okolo stavení létaly letos stále jiřičky, které rády uhlídají dívky, chtivé vdavek, neb hoši po svatbě toužící. Ba když jednou Jenofa na řece prádlo máchala, viděla zcela z blízka párek třasořitek, které vidět pospolu znamená jistou svatbu.

„Naposled se budete vy vdávat,“ usmál se jednou Jobeš, ač již tím ‚vy‘ dával Jenofě na jevo, že ji za starou osobu považuje.

„Abych na tě nezaklela, dělej si ze mne blázna, povím to panímámě, až se vrátí, žes dělal si ze mne směšky,“ vadila se Jenofa.

„No co za směšky, dyž má bejt svatba, musí se někdo vdávat,“ smál se Jobeš.

„Anebo ženit,“ podotkla Jenofa vážně.

„Kdo pak by se ženil u nás, já jistě ne a pohůnek snad taky ne.“ Jobeš si na tom vtipu zakládal a znovu se hlučně zasmál.

„Je zde pantáta,“ znovu zcela opravdově řekla Jenofa.

„Pantáta?“ — Jobeš otevřel ústa do kořán a opakuje: „Pantáta?“ doložil skoro šeptem: „Tu bych chcel vidět, která by si ho vzala,“ a prstem na čelo si zaťukal.

„Může mu pán Bůh dát zdraví najednou, z náhla, a může být u nás všecko dobře, já mám pořád dobrý sny a znamení, a tenhle pout na ten Velehrad jakoby měl přinést něco dobrého,“ rozhovořila se Jenofa.

„Nepomohli mu doktoři, nepomůže mu pout,“ hodil hlavou Jobeš.

„Ty tomu rozumíš, ty; já ale povídám, že mu pomůže modlitba matčina,“ řekla Jenofa zbožně a důvěrně pohlédla k nebi.

Pantáta opravdu, jakoby se byl vybíral poněkud ze své trudnomyslnosti, myšlénka, že matky není v domě, jej jakoby upomněla, že jest tu a tam dohledu hospodáře zapotřebí, i počal choditi více po domě i polích, nemluvil sice ničeho, ale tu a tam přiložil ruku, nějakou věc jinam postavil, v cestě ležící odhodil, na polích se rozhlížel, jakoby si vzpomínal, které ty lány bujně se zelenajícího, sem tam chrpou i koukolem prokvetlého obilí jsou jeho, jeho dědictvím po otci, ústupem matky, a vždy vzdychal, mnul rukou čelo a pohlédl ku Žďáru, kde na Zelené hoře u samé hřbitovní zdi spala věčný sen jeho milá Nanynka. Dovolili jí otci pochovati přece na hřbitov, ano se nezjistilo, zda samovraždou či nehodou ukončen ten mladý, jarý život dívky, kteráž prchala před hněvem matky milencovy, před pohanou, prchajíc z veselého kruhu prchla smrti do náručí. A milenec truchlil o ni tak, že mladou mysl na vždy chmury smutku zakaliti hrozily. —

Jednou k večeru, již skoro za týden po panímámině odchodu, přišel pantáta s polí a měl za kloboukem kytičku. Jenofa, chystajíc právě kravám večerní krmení a z hromady jeteliny, na zahradě složené, plnou náruč do chléva na žleby založit nesouc, zrovna radostí ztrnula a k sobě si řekla, že tohle je dobré, když si pantáta utrhnul kvítka za klobouk. Jenofa už dávno na to zapomněla, že byla také mladou a že se jí kvítka na poli líbívala, teď v nich viděla jen trávu a koukol, „takový neprevit“, jak říkávala, ale v téhle chvíli se zdálo té věrné staré duši, že není na světě nic hezčího, než ty dvě neb tři chrpy, vlčí máky a koukoly, které si pantáta za černou stuhu klobouku byl zastrčil.

„No, dá pán Bůh, že mu třeba na rok bude dávat jeho holka, ne-li mladá panímáma, kytky za klobouk,“ řekla si Jenofa.

A pantáta jako když cítí, že se ta upřímná duše pohledem na jeho kytku tak raduje, přikročil k ní blíže a sejma klobouk, pravil:

„Hlídej, Jenofo, koukol kvete, za šest neděl budou žně.“

Tolik slov a bez dotazu a dorážení pantáta od své nemoci s Jenofou, ba s nikým nebyl promluvil.

„Pán Bůh požehnej,“ řekla Jenofa, ale myslila ta slova více na pantátu, než na žně. Zůstala i se svým břemenem stát ještě chvíli na dvoře, i když byl pantáta do síně zašel.

Po nějaké chvíli chystala Jenofa večeři, a nesouc pantátovi na misce zaklechtanou polévku a před něj na stůl ji stavíc, odvážila se na něho promluvit: „A nechceli byste, pantáto, něco jinýho než polívku k večeři?“

Jindy by byl asi neodpověděl, ale dnes; — Jenofa nevěřila sluchu, když řekl: „Máš-li třeba kousek tvarohu, to bych chcel.“

Jen letěla do komory, kus tvarohu se smetanou na misce rozdělala, takovou porci, že by pro tři stačila a už s chlebem na stůl stavěla.

„To se hezky vochladíte,“ řekla.

Pantáta počal jísti a Jenofa plna bázlivé radosti, sem tam šukala, ze světnice do kuchyně přebíhajíc, dále si pantátu osloviti netroufala, ale doufala, že se ještě nějakého slůvka od něho dočká.

A dočkala.

„Co myslíš, Jenofo, kdy asi přijdou maminka z toho poutu?“ optal se, čelo si stále rukou přejížděje.

„Troufám, že dnes nebo zejtra,“ odpověděla Jenofa, slzy dusíc. Byla by se rozplakala, ale řekla si v duchu, že bude nejlépe, když bude dělat, „jakoby se nechumelilo“, a když bude pantáta mluvit, odpoví a ob čásek jen sama něco prohodí.

„Ano, ano,“ řekl pantáta a Jenofa nevěděla, co s tím myslí, v duchu doufala, že snad si pantáta těmi slovy umiňuje, že bude zase mluvit, zase pracovat, s matkou se úplně udobří, a stará služka již byla plna radostné důvěry.

Večer nadešel a hvězdnaté nebe obrazilo se v Sázavě tak klidně tekoucí, jakoby nikdy přívaly její vlny

nezkalily a nevzbouřily, jakoby slunce v parném létě nikdy ji na skrovný potok nevysoušelo.

Pantáta Červinka usedl pod bezem na drnovém sedátku a podepřel hlavu o ruku, seděl klidně, a kdo nevěděl by, že mysl mladého muže jest zakalena, byl by řekl, že odpočívá tu po práci celodenní, užívaje krásy letního večera. Proseděl tu tak někdy v létě celé noci a teprv s úsvitem ubíral se k vybízení panímámy na lože do komory, kde v létě spával.

Jenofa zavřela již i vrata i malou postranní branku dala na řetěz (na petlici) a usedla též na lavičku na záprsni. Ona měla již málo spaní a dnes se chtěla v té radosti, že s ní pantáta promluvil, pomodlit růženec. Otočila si jej kol zpracované dlaně a mozolnými prsty propouštěla jeho kuličky.

V tom zabušil někdo na branku.

Jenofa vyskočila a ptala se: „Jste vy to snad, panímámo?“

„Jsu,“ zněla odpověď. „Jen otevři.“

„I pěkně vitám z poutu, zdrávy jste došly,“ volala Jenofa a už otvírala. Do dvora vešla panímáma, za ní belhala se stará Mařa s holí a za touto zavírala branku štíhlá, vysoká dívčina.

„Pochválen buď pán Ježiš Kristus, pěkny pozdraveni od svatejch Cyrilla a Metoděja,“ řekly všecky tři poutnice. Jenofa nemohla ještě rozeznat v šeru, koho si to panímáma přivádí, když se panímáma obrátila k ní s otázkou: „Kde je pantáta?“

„Tamble sedijou pod bezem,“ odvětila Jenofa a líbajíc panímámě ruku, honem chtěla jí sdělit, že pantáta počíná si něčeho všímat a i mluvit, než panímáma popošla několik kroků a zavolala: „Václave!“

Od té doby, co dala synovi statek, oslovovala jej dle zvyku: „Pantáto“, — ale dnes bylo jinak, dnes nevolala hospodyně hospodáře, ale matka syna.

Pantáta povstal a ohlédl se k matčině hlasu, nepokročil ale blíže.

„Zavolej ty ho,“ řekla panímáma k té mladé poutnici.

„Václave!“ zavolala tato hlasem v slzách se chvějícím.

Pantáta se zachvěl a vztáhl ruce v stranu, odkud zavzněl hlas, který mu zavadil přímo o srdce.

„Nu jen pojď, pojď, já tobě nenesu, ale vedu poutu a zároveň nám všem, vedu ti holku, nevěstu a nám panímámu,“ zahovořila panímáma a náhle v pláč vypuknouc, padla Jenofě kolem krku. Jenofa stála jak vyjevená a nemohla se ani vzpamatovat, an pantáta stál již na záprsni a vinul k sobě to cizí děvče, vinul a líbal, smál se a plakal.

„Panímámo, to přece nejni možná, to snad nejni —“ ozvala se posléz Jenofa.

„Ano, Jenofo je to vona, je to Nánynka,“ řekla panímáma.

„Dyť se utopila, dyť je zahrabaná,“ mumlala Jenofa.

„Pán Bůh sám ví, která stará žebračka, anebo třeba světem jdoucí ženská se v tým Dářku utopila a koho to pochoval Nánynčin tatík; můj syn chuděra se netrápil pro mrtvou, ale pro živou, ba pro mě, zatvrzelou, pyšnou mámu měl ten mladej život jako votrávenej. Ale teď bude lepší,“ panímáma se odtrhla od ustrnulé Jenofy a položila ruku synovi na rameno. Chtěla promluvit, ale jen zavzlykla, nechtěl jí hlas sloužit. Pantáta se ohlédnul a řekl: „Maminko, vodpusťme si.“

Matka vzala ho kolem krku, líbala a hladila. Posléz řekla:

„S Nánynkou už jsme si vodpustily na místě Božím, vodpustil nám pán Bůh a vodpustí nám i svět.“

„Ale jak je to jen možná?“ chtěl se ptáti pantáta, než panímáma nutkala k vejití do světnice, řkouc, že jdou od Žďáru pomalu k vůli staré Mařeně a že jich opravdu bolí nohy, že byly by dříve dorazily, ale že chtěla, by Mařa, která ji uvedla na myšlénku, putovati na Velehrad, došla s ní domů, kde též zůstane a s ní a Jenofou výměnek sdíleti bude.

„A za všecky se modlit,“ doložila Mařa.

Ve světnici panímáma sotva usedla, již pantáta ji znovu obsypával otázkami, drže při tom Nanynku za ruku. A Jenofa také ani se k tomu neměla, aby panímámě aspoň plachytku sundat anebo střevíce zout pomohla, jen by byla chtěla slyšet co a jak.

„Jářku, Jenofo, ňákou kápku kafatyho bys nám mohla uvařit, nemáme hladu, ale jsme ujitý, no jdi, stará, jdi a schystej úctu, ať si nastávající panímámu nepohoršíš, Mařa pujde s tebou a už ti to vyloží, jak se na nás pán Bůh rozpomenul,“ vybízela obě staré holčiny panímáma.

Jenofa rozdělala rychle oheň, sebrala smetanu, přistavila na kávu a již Mařu vybízela, ať povídá. A Mařa ráda povídala. Hned počala: „No jářku, milá ty brachu, teď budeme spolu do smrti na tom Červinkovým gruntě obcovat, panímáma mě dajou prej do smrti vobživu a po smrti křesťanskej pohřeb. Tak mě slíbily na dušu. Ale šak majou zač. No ták ti to musím po pořádku povědít. Ejnu, holka, to ti byla krásná pobožnost. V každým místě, co jsou kostely, nás vítali zvoněním a naprotivá nám šli, nejen lidi s předzpěvákem, ale i kněží a ministranti s korobičkama, někde i druženky, to bylo slávy! A panímáma ti šly pořád pěšky a málo co jedly. Rozbírali si nás lidi po noclehách a uctívali, ale panímáma nikdež žvanca nevzaly, říkaly, že cestu kajícnou konajou a jen chleba a vody požily, a to ne do syta. A když jsme došly na Velehrad, má holko zlatá, tak krásně je snad v nebi anebo v svatým Římě, jako v tom kostele, člověk neví, estli to vidí opravdu anebo estli se to zdá.“

„To mě povíte jindá,“ přerušila Mařu Jenofa netrpělivě, — říkala žebračce ‚vy‘; ctí se u nás stáří a ten, kdo musí chodit ‚prosit‘ (žebrák), potkává se vždy s útrpností. „Teď povídejte, jak jste našly Nánynku.“

„Ejnu teda jsme chcely jít druhej den ráno k svatej zpovědi, šlo to všecko i ty paničky ze Žďára. Podávali jsme si jako všecky poutnici mezi sebou ruce na: ‚Vodpusťme si.‘ A panímáma se tu rozpláčou a povídajou: ‚Kdo mě podá ruku za tu ubohou Nánynku?‘ A já na to, tak mě to na jazyk přišlo, povídám, anděl strážce mě ta slova sám na jazyk položil: ‚Panenka Marja sama, panímámo,‘ a panímáma jen kejvly hlavou a k jednomu voltářu klekly, kde byl moc krásnej obraz Panenky Marje. A tu z druhý strany kleká ňáká holka, panímáma na ňu kouknou a už se tu kácijou na zem. Já přiskočím, ale s tejma chromejma hnáty a tím lekem nemohla jsem panímámu zvednout, a ta holka, celá bledá, už ju zdvihala a ven vedla. Já jdu za nima —“

„Byla to Nánynka,“ zajásala Jenofa.

„Byla a teprvá po hodnej chvíli nám pověděla, že od té muziky te-krát haňbou a lítostí utekla. Sebrala jen ňákou plachytku a hadry (šaty) a pustila se ke Žďáru. A dyž došla do Žďára, tu šla zasejc dál a dál, až došla do Medřiče. A odtamtud se svezla s formany do Brna a našla si službu. Bylo jí zle, neměla peníze, sukně se sebe i granáty, co po nebožce své mámě na krku nosila, prodala, věděla prý, že by se po té vostudě k tátovi hlásit nesměla, tak si vzala taky z truhly hned služební knižku, žáden truhlu neprohlížel a tak se to nezmerčilo.“

„A že nepsala tátovi?“

„Bála se ho, věděla, že ju dal z domu na službu jen proto, že se ženit chcel a že ju napomínal, ať na sebe drží, bála se, že by jako nevěřil, že s pantátou nic neměla — ejnu, mladosť si taky nerozváži dycky, co dělá. Plakala arci, dyž všechno slyšela, co se dilo a děje. No už je to pryč.“

„A jak přišla na Velehrad?“

„Ejnu na pout, chcela obětovat na poutu srdce, sloužila v Brně celej ten čas u hodnejch pánů, šak jsme se u nich pak taky stavily a chcel ju tam prej hodnej chasník, snad švec. Ale vona srdce k němu přiložit nemohla a na ten tisíciletej pout se vyprosila, aby dostala prej vňuknutí, co má jako dělat. Nemohla na pantátu zapomenout.“

„To věřím.“

„No a tak se s panimámou sešly, udobřily a panimáma nepopustily, musela hned s náma jít dom. A bude —“

„No bude-li pak to kafaty?“ ozvala se panimáma.

„Ejnu vidiš, Jenofo, ty už jseš taky k ničemu, jenom na vejměnek s tebou. Pojď s tím a pak jdi spat, časně ráno vzbudiš Jobša, ať jde na Kocajdu pro Nánynčinýho tatíka, musíme tu svatbu domluvit.“

„Já tam půjdu sám, ať lidé vidijou, že je už se mnou dobře,“ řekl mladý pantáta. „Proto mě bylo tydle dni už lehčejic, že má upřímná maminka mě mou zlatou Nánynku dom vedla.“

„Však já ti ju zasejc vodvedu, vodkaď jsem ju přivedla; dá-li pán Bůh, každej rok budeme spolu putovat na ten Velehrad na památku,“ řekla panimáma, objímajíc děvče, které druhdy tak nenáviděla a dnes sama synovi přivedla.

Mladí lidé líbali jí ruce.

Král Jan.

Báseň Josefa Bartoše.

Francouzský král psal českému:
„Angličan tiskne mne — vrah,
přijeď mi, Jene, na pomoc,
dosud-lis starý ten brach!“

Slepému králi přečetli
dvořané prosebný list —
těžkým hned mečem zamával
a zkoušel, jaký má hvizd.

Komoně rychle osedlal,
nedbaje přátelských rad,
u Cresey bitva zuřila
a král Jan s druhy tam pad'.

A tak prý mnohý český král,
— pak světem šířil se klep —
pro svůj lid prstem nepohnul,
pro cizí na smrt šel slep.

Vzácných předkův potomek …

Črta z amerického „divokého“ Západu. Píše Pavel Albieri.

(Pokračování.)

III.

Ale kam? Oknem viděl jsem na nádraží a na holé roviny kolkolem. Mohu pouze do městečka, což bude zajisté to nejrozumnější. Pomalu jsem se tedy oblékl a vyšel jsem před dům, kde naleznuv lavičku po spícím na ní dříve černochovi prázdnou — podíval jsem se ovšem, zdali i od cizopasníků — sedl jsem prozatím na ni, abych se rozhlédl po terrainu a učinil dle toho své rozhodnutí.

Sotva jsem však usedl, obdržel jsem návštěvu. Pan hotelier, vida mne před domkem, vyšel ze svého „officu“ a usedna bez žádosti za dovolení na lávku, zeptal se bez dlouhých úvodu, kam vlastně jedu.

„Kam? To je velmi těžká věc říci! Prozatím zpátky do Denveru, odtamtud zase přes hory do Salt Lake City, pak do San Francisca, do Portlandu a kdož ví ještě, kde se octnu!“

„To jste od obchodu?“

„Ne! Cestuji pro zábavu!“

„Co jste?“

„Novinář!“

Občan vykulil na mne oči a změřil mne udiveně.

„A to budete o tom, co vidíte, také psát?“ tázal se s očividným již větším respektem k mé ctěné osobě.

„Ovšem!“

„To ale nejste americký novinář?“

„Americkým“ nazývají ve Spojených Státech v tomto smyslu člověka, píšícího anglicky.

„Ne!“

„Pozoroval jsem to hned na výslovnosti, že jste cizinec jako já. Jaké národnosti jste, prosím?“

„Čech, víte-li, jaký je to národ!“

„Oh, ano, velmi dobře! Býval jsem dříve v Nebrasce, kde je mnoho Čechů. To jsme skoro krajané! Já jsem Němec!“

„Tak? Odkud?“

„Slezák! Od Lehnice, ale nepamatuji se z Evropy již skoro na nic. Odejel jsem do Ameriky s rodiči jako šestiletý chlapec.“

„Nu, ovšem, to jsme dosti blízcí krajané, poněvadž oba v prvních letech mládí dívali jsme se na Krkonoše, vy od severu, já od jihu.“

„Ano, slýchával jsem od rodičů, že se tak ty hory jmenují, o kterých vyprávěla mi matka mnoho pohádek! Vítám vás tedy jako krajana od Krkonoš!“

Není snad třeba ani zvláště připomínati, že hned, jakmile jsem se přihlásil za Čecha, spustil milý občan po německu, jakoby se to při našinci rozumělo, že musí „kulturní“ tu řeč znáti.

V tu chvíli přišel k nám z domu nějaký otrhaný člověk a opřev se nedbale o stěnu vedle nás, poslouchal nediskretně rozmluvu, aniž by se byl představil, nebo do hovoru se snad míchal. Nechtěl jsem se naň mnoho dívati, ale viděl jsem přece mimochodem, že je oděn v opravdové hadry, má divoký zcuchaný vous, červené, jako vyjevené, vykulené oči, nohy bosé, vlasy dlouhé, nečesané, ruce i obličej špinavý, vůbec že je to druh lidí, nazvaný u nás v Čechách „roštákem“ a v Americe „trampem“. Silný byl, že by mohl skály lámat, ruce žilnaté, svalnaté, nohy veliké a v celém vzezření něco pichlavého.

Muž tento, jak jsem pozoroval, nespustil se mne oka, což mi právě příjemným nebylo, ač zajisté neměl jsem příčiny před ním zrak klopiti. Představte si však takového trhana, který hltá vám takřka každé slovo od úst! A hotelier mluvil, jakoby ho nepozoroval, neodehnal ho, jak se přece s podobnými pány dělá, kdežto přiblížení se onoho chlapa vůči nám bylo přímo důvěrným, což mi bylo velmi podivno, jako mne hned trochu nemile překvapila okolnost, že takový lotr si tak nenuceně vyjde z domu, z hotelu, kde já bydlím, jakoby tam patřil. Podobné sousedství nemůže zajisté nikoho valně těšiti!

Přítomnost onoho gentlemana a zvláště jeho přítulné chování tak mi bylo příjemným, že k několika dalším otázkám hotelierovým stran mého návratu do Evropy odpověděl jsem jen jednoslabičně, ač jinak zdál se mi „krajan“ dosti slušným mužem a mluvil nyní velmi zdvořile a srdečně. Byl bych se ho zajisté jinak zeptal zevrubněji na zdejší poměry a podobné, avšak ten chlap, stále na mne upřeně pohlížející, byl vskutku k nevystání. Sebral jsem se proto za malou chvilku a vydal jsem se do „města“.

Jak toto vypadá, zasluhuje spíše pomlčení, než vylíčení. Ulice ovšem pravidelné, rovnočárné, hodně široké, jako v každém americkém městě i městečku, zvláště pak na podobné rovině. Že jsou nejen nedlážděné, ale vůbec i nesrovnané, není také divu, a silná vrstva prachu ukryla milosrdně aspoň ty nejhorší nedostatky. Po stranách více méně chatrné stromky a pod nimi příkopy, nyní vyschlé, podél domků pak dřevěné, rozbité chodníky, klapající a houpající se pod nohou jako klávesy starého piana. A ty domky! Bídný černošský barák z nejrůznějších, třeba již i trochu ohořelých prken, stojí klidně vedle zděného domu, jichž je tam však celkem málo. Vše zotvíráno, mnohde dvéře i okna vysazeny, někde může člověk z ulice pohodlně „studovati“ domácnosti. Na rozbitých plotech hrozné hadry, na dvorcích hrozná nečistota, nepořádek a spoušť, hnojiště třeba do ulice, všude pak nesmírný prach, štěkající odření psi a špinavé, křičící děti, černé i bílé, tyto však vypadající spíše jako malí Indiáni. Lidé starší v nedbalkách, jež se vymykají všemu popisu, váleli se před domky i uvnitř, užívajíce poklidu parného nedělního odpoledne a z otevřených prkenných stájí, jimiž všude svítilo sluníčko, teskně bučel hovězí dobytek a ržáli koně, mrzutí, že musí býti v takovém vedru uzavřeni.

Mnoho špíny, mnoho nepořádku, ale pramálo, ne-li žádná ona jižní malebnost, kterou se teplé polohy stávají ještě jakž takž člověku snesitelnými. Za onu malebnost, jakou poskytovali chrápající černoši a bez ostychu hezky důkladně vysvlečené staré černošky uprostřed toho harampátí dřevěného i plechového, jež činí jich domácnost, jsem se ovšem poděkoval, jak by asi učinil v okolnostech oněch zajisté každý. A černými občany těmi zdálo se Grand Junction značně vynikati nad jiná západní města, podobajíc se tím již více Jihu.

Pouze jedna, „hlavní“ ulice je trochu, trochu aspoň slušnější, aspoň v jedné části své, kolem hotelu a pošty. Jest to v Americe dosti zajímavý úkaz, že nepovstala přímo u nádraží, jak je tomu jinde, ač městečko také vzniklo teprve po vystavění dráhy. Ještě před pouhými dvanácti lety bylo širé okolí zdejší úplnou indiánskou reservací kmenu Ute, kteří teprve po roce 1881 postoupili krajiny smlouvou spolkové vládě a přesídlili ještě dále na západ, do území Utahu, dle nich dříve již nazvaného. Městečko však vyvinulo se dosti neodvisle od dráhy a má nyní na 2000 obyvatelů, velikou většinou farmářů, vzdělávajících ten pruh úrodnější půdy při Velké a Gunnisonově řece, uměle zavlažované pomocí vodních kol, čerpajících vodu z řeky, která je zároveň žene.

Na „Main Streetu“ nalezl jsem druhý, trochu lepší hotel, ale bylo mi již těžko hýbati se z dosavadního sídla. Také poštu jsem navštívil, místnost v obyčejném krámě, kde mne překvapoval značný počet „boxes“, schránek jednotlivých adresátův, kteří si chodí vybírat došlé dopisy, tam vložené, dle příležitosti sami. Rovněž neušel mé pozornosti trochu výstavnější „court-house“, soudní budova okresu county Mesa, velikého přes 6400 čtver. angl. mil, čili skoro jako půl Čech, na kteréžto prostoře, většinou ovšem podobné vyprahlé kamenité poušti, bydlí snad jen asi 4300 lidí, z nichž polovička připadá na Grand Junction, a jichž všechen majetek odhadnut je asi na 2 miliony dollarů. Pouze asi 60.000 akrů plodné půdy, ovšem že jen při umělém zavlažování, je vzděláváno asi ze 200.000 akrů, které vláda dává zde ještě osadníkům zdarma, ale tito bez zařízení drahých obyčejně prací zavodňovacích nemohou z pole těžiti. V okresu je na 36.000 kusů hovězího dobytka, paseného po oněch suchých pláních, a asi 400 koní.

Toho jsem se všeho náhodou zde dověděl a když jsem ještě vrhl pohled na obloukové lampy elektrického osvětlení, umístěné na vysokánských stožárech, jak je v Americe všeobecně zvykem, byl jsem s prohlídkou nejdůležitějších věcí ve městě hotov. Překvapující vymožeností zůstává v takovém odlehlém hnízdě elektrické osvětlení,

avšak znalec poměrů amerických se tomu právě příliš nepodiví! I „města“ Grand Junctionu, jako všech výhodněji položených a vzrůstajících městeček na Západě, povšimla si zajisté východní spekulace, podnikaná hlavně bankami východních měst, které mají uloženo tolik peněz, že nevědí, kam s nimi a pokoušejí se tedy o zužitkování jich na Západě, kdež skupují celé rozsáhlé pozemky, zvláště v okolí slibnějších osad a rovněž spekulují se stavebními místy na budoucí jich vzrůst, jejž všemožně podporovati leží pak v jich zájmu. Aby tedy město pozvedli, lidi do něho přivábili a následkem toho pak prodali výhodněji svá stavební místa, snaží se co možná o nejpohodlnější zařízení, o zlepšení dopravy, povznesení průmyslu a obchodu, vůbec o veškeré podmínky rozvoje města. Proto zakládají elektřické osvětlení, zřizují cesty, staví pouliční dráhy, ba i hotely, kostely, školy atd., aby jen mohli vykázati veškeré potřebné „improvements“ řádného města. Tím způsobem bývá zde mnohá dvě, tři léta stará osada s několika sty obyvateli často lépe ve mnohém směru opatřena, než jinde celé velké, staré město.

IV.

Nevalně celkem spokojen s prohlídkou Grand Junctionu, kteréžto místo má prý naději státi se během času důležitým městem na stoku dvou velkých řek, v úrodné rovině uprostřed bohatých hor, kde vzrůstají takřka denně doly, a uprostřed asi cesty mezi Denverem a Salt Lake City, pomýšlel jsem nyní na to, abych dle možnosti vyhledal si přece trochu stinnější nějaké místečko a tam si na chvíli lehl. Bral jsem se tedy mezi rozbitými těmi baráky, ploty bez tyček, stromořadím beze stínu a po klapavých chodnících opět zpátky směrem k onomu lesíku u nádraží, jejž jsem z vlaku byl zahlédl. Třebas to bylo jen roští, naleznu tam snad přece nějaký stinnější koutek, kde mi bude lépe, nežli v mém vyhřátém pokojíku.

Náhle jsem však sebou mimovolně trhl! Zahnuv za jeden z rohů, spatřil jsem proti sobě kráčeti — onoho „trampa“ z hotelu, či spíše jen od hotelu! To by mi konečně nebylo připadlo pranic podivným, neboť občan ten měl pro své bídné svršky sotva asi zakázanou procházku po ulicích městečka, kdež bylo otrhanců rozhodně daleko více než lidí trochu jen slušněji oděných! Avšak člověk ten trhl sebou patrně rovněž jako já, a — zahnul rychle na pravo ode mne do postranní uličky, „alley“, průjezdu uvnitř čtverce, „blocku“, očividně za tím účelem, aby se nemusil se mnou potkati.

To bylo ovšem počínáním nejen nanejvýš podivným, ale skutečně podezřelým, zvláště po té jeho nonchalanci dříve u hotelu. Tam by byl mi div do úst nevlezl, kdežto zde se mi vyhýbá! Proč asi? Není to nanejvýš nápadno?

Přemítaje o příčině, která pohnula onoho gentlemana k podobnému jednání, jež zůstávalo mi nevyzpytatelným, šel jsem ovšem dále, avšak — pohlédnuv tu náhodou na pravo, kde přes zahrádky či dvorky skýtal se mezi domky ulice průhled na druhou stranu čtverce, spatřil jsem záhadného otrhance ubírati se stejným se mnou směrem. A co více: musil mne pozorovati, neboť opět sebou patrně škubl a v okamžiku byl za nejbližším domkem, abych ho neviděl.

To mne učinilo již opatrnějším! Ačkoliv jsem se stavěl, jako bych neměl o tom, že jsem pozorován, ani tušení, a právě naopak snažil jsem se dodati si výrazu úplné bezstarostnosti v celém vystupování, měl jsem bedlivý zřetel na onoho chlapa, jak si as dále bude počínati. V hlavě mi pak ovšem vrtalo, jaký asi může býti úmysl tohoto jeho stopování! Jest to snad blázen, či člověk nebezpečný? Jedno i druhé bylo možným, ale pro mu stejně nepříjemným. Jednání jeho skutečně vypadalo, jakoby nebylo v hlavě jeho vše zcela v pořádku, neboť na zlé plány nedalo se přece tak hned souditi, zde mezi tolika lidmi, uprostřed městečka!

Avšak, což kdyby počítal třeba na to, že půjdu i za město? Tam bych podobnému individuu nechtěl právě slepě věřiti, že se mnou nic zlého neobmýšlí. Měl jsem ovšem s sebou revolver, jako po celé cestě na Západě, avšak ten není právě vždy úplně spolehlivou zbraní vůči americkým lotrům a pak uvrhne vydatné jeho po případě použití člověka na americkém Západě vždy do mrzutostí a nemilých styků s policií. Lépe, kdo se může tomu vyhnouti rozumným za včas ustoupením, nevydáváním se v nebezpečenství zbytečně a vůbec varováním se vší příležitosti, kde by mohl našinec býti nucen s revolverem si zahráti, na něj jen spoléhati!

To mi v rychlosti proběhlo mozkem, když jsem tak svého slidiče pozoroval. Nebylo věru již pražádné pochybnosti o tom, že má mne na mušce. Mohl jsem ho několikráte dobře pozorovati, kterak číhá, snaže se, abych ho nespatřil, jak se ukrývá, když jsem se obrátil v onu stranu, jak mne opět dle možnosti nenápadně předbíhá. Měl jsem k tomu dobrou příležitost, neboť domky nyní, ku kraji městečka, zřídly a byly zde jen malé zahrádky, zavlažované po žlábcích, tak že rozhled byl mnohem snadnější.

Když jsem to viděl, přešla mne ovšem chuť na návštěvu oné odlehlé skupiny stromoví a křoví při řece u nádraží, a zaměřil jsem proto již raději k hotelu. Chtěl jsem upozorniti na svého pronásledovatele hostinského, jemuž jsem přece tak trochu důvěřoval. Mínil jsem se ho co možná nenápadně zeptati na podivného člověka a dostati od něho nějaké aspoň vysvětlení, načež podle toho, co by odpověděl, bych mu sdělil další, nebo měl se na pozoru. A když jsem ale tak o tom všem přemýšlel, zdál se mi nyní celý ten malý hotel nejen moc sešlým a bídným, nýbrž i velice podezřelým! Již ta černošská rota nesloužila mu k žádné okrase, neboť tu pořádný hotelier ani pod střechu nevezme, kdežto zde podle všeho ložíruje. To je opravdový skandál! A ta odlehlost té boudy od města také není právě nic pěkného, nýbrž naopak jako stvořená k páchání všelijakého darebáctví! Kdo ví, není-li to nějaká past na cizince, kteří jsou pak po případě nejen oloupeni, ale vůbec odklizeni, jakoby se nad nimi země zavřela, čemuž třeba také doslova bývá!

Myšlénky tyto nebyly pranic veselými a znovu proklínal jsem chvíli, která mne do té peleše černošské byla zavedla! Kdyby onen Němec hotelier byl řádným člověkem, nepřijímal by černochy a „trampy“, před nimiž obojími má zvláště přistěhovalec oprávněný respekt, a už podle toho je ten pán přese všecku svoji přívětivost asi již velmi pálený kostelník, že se jich nebojí a s nimi vyjde. Ještě kdyby to byl Irčan, ale Němec — ten musí

býti už všemi mastmi mazaný, aby se něčeho takového nelekal!

Tyto úvahy mne právě dvakráte do mého „hotelu“ nelákaly, ale za to jiná myšlénka pudila mne tam dvojnásob. Maje na cestách z opatrnosti peníze své rozděleny nejen po různých kapsách, ale i v cestovních vacích, vzpomněl jsem si na velmi nemilé překvapení, jaké by mi nastało, kdybych se s těmito neshledal. Zavřel jsem sice pokojík na klíč a odevzdal tento dole v „office“, jak se to ve všech amerických hotelích dělá; avšak čert věř hotelovým dveřím vůbec a v takovém baráku zvlášť! Všude mají, ne-li ku všem dveřím jeden klíč, tedy zajisté k jedněm dveřím vždy řadu klíčů, a ostatně dvéře v tomto paláci jsou takové, že nejen kopnutím, ale možná že i jen šťouchnutím lze dostati se dovnitř. A v domě tolik holoty!

To mne hnalo k hotelu nyní co nejrychleji a v několika minutách, které v takovémto příjemném přemítání zdály se mi býti ovšem důkladně dlouhými, stál jsem opět před dřevěnou tou archou, pro niž byl název „hotelu“ ukrutným vyznamenáním. (Pokračování.)

Strýček Agathon.

Napsal Tor Hedberg. Ze švédštiny*) přeložil O. S. Vetti.

Agathon Hammerich snil ve svém mládí, že se stane Paganinim; o čtyřiceti letech byl prvním houslistou ve varieté. Uvážíme-li, že praskrovňoučký dojista jest mezi houslisty starého a nového světa počet těch, kteří by ve svém mládí nebyli snili o tom, že budou jednou z nich Paganiniové, snadné nahlédnem, že nebylo k tomu třeba žádných zvláštních okolností, aby se z Agathona Hammericha Paganini — nestal.

A nebylo jich také; naopak, byly to okolnosti pravšedního rázu. Agathon byl synem německého muzikanta, jenž se byl za mlada ve Stockholmě usadil a s baletkou oženil. Dětí bylo několik, Agathon byl sedmým v pořadí a na štěstí posledním. Otec byl dovedným hudebníkem, ale aby svými houslemi opatřil chleba tolika krkům, to nebylo maličkostí. Byl členem dvorní kapely, hrával prim u hudební společnosti v jedné z větších kaváren a potom dodělal se dirigentského místa u jednoho krajského pluku, — byltě totiž také kornetistou, — než přese všecko to nechtěly a nechtěly příjmy krýti vydání. Byltě sám mizerným oekonomem a žena jeho o nic lepší hospodyní, tak nalézala se jejich domácnost stále ve stavu slušné bídy, jíž však snášeli s nepolepšitelnou bezstarostností a s nevyčerpatelně dobrým humorem Poměr mezi manžely byl nanejvýše dobrý. Láska jejich byla toho druhu, s jakou se dosti často setkáváme v uměleckých kruzích a jejíž charakteristickou známkou jest, že kotví v krajním a obapolném nadšení pro umění, kteréžto nadšení udržuje osobní styky povznešené nad nejsprostší rmut, jenž se jinak nevyhnutelně dostavuje při společném, starostí plném živobytí. Hammerich viděl ve své ženě stále mladou, pružnou baletku, na jejíž choreografické triumfy patříval z orchestru; a ona hleděla na něho dosud těmitéž očima, jako tehda, když jej — mladého, černookého, dlouhovlasého houslistu — tu a tam dařívala tajným úsměvem přes rampu. Těmito vzpomínkami dovedli i po dvaceti ještě letech zaplašiti nejenom starosti, ale často i klopoty o vezdejší chléb.

Děti rostly v tom ovzduší starostí a bezstarostnosti. Obrazotvornost jejich krmena byla divadelními vzpomínkami, uměleckou ješitností a naivním nadšením rodičů, a když dospěly svých let, začaly všecky do jednoho horovati pro umění. Holky chtěly jíti k divadlu; hoši zase že budou umělci, hudebníky nebo spisovateli. Ale Hammerich nechtěl o tom ani slyšeti; co se jeho samého týká, nelitoval nikdy přese všecka protivenství povolání, jež si byl zvolil, ale býval všecek bez sebe, když se děti chtěly touže drahou dáti. To jediné rušilo soulad v té jinak svorné a pokojně žijící rodině; některé z dětí se podrobily a po přání otcově chytly se praktičtějšího života, dvě z dcer se provdaly, ale jeden syn a jedna dcera přetrhli všecky úvazky a následovali „svého povolání“. Syn stal se malířem a dcera odešla k divadlu. Hammerich z toho osiřel.

Ať si už trpká zkušenost zlomila jeho nepoddajnost či snad vlastní láska k umění konečně v něm zvítězila i nad ohledy k dětem, tolik je jisto, že si starý Hammerich, zpozorovav u nejmladšího Agathona neobyčejné nadání hudební, umínil ponechati mu volnost, kdyby se chtěl státi hudebníkem. Ba všecku ctižádost, jež se planou a marnou v jeho vlastním životě osvědčila a již potlačoval, když se jednalo o druhé děti, přenesl teď na Agathona a snil nejrůžovější sny o jeho budoucnosti. Měl se z něho státi veliký umělec, jeden z heroů houslistů. Jakmile mu bylo osm, začal ho učiti hudbě, ano vzdal se i několika hodin mimo dům, jen aby získal více času k hudebnímu vzdělání syna.

A živý, citupłný hošík, jehož povahu činila zvláštní směsice měkkosti a prudkosti, — pravý to umělecký temperament, tvrdil otec, — opravňoval k nejlepším nadějím. O třinácti letech byl přijat do hudební akademie; absolvoval ji o šestnácti, dostav z houslí nejlepší známku. Teď se neslo všecko myšlení a snažení otcovo za tím, jak by sehnal prostředky, by syn mohl na nějaký rok do cviku vstoupiti k největšímu evropskému mistru, i činil v té příčině nadlidské kroky. Než však jeho úsilí dospělo nějakého kladného úspěchu, přihodilo se něco, co rázem celou situaci změnilo. Zachladil se, dostal prudký zápal plic, a ve třech dnech bylo po něm.

Vdova dostala malou pensi, ale doma byly ještě tři děti, a jediný Agathon mohl nějak přispěti k výživě rodiny. Na nějaký zahraniční kurs studijní nebylo teď ani pomyšlení; místo toho poštěstilo se mu dostati místo u dvorní kapely a po roce uděleno mu bylo též dirigentství oné kapelky, kterou otec řídil. Teď následovalo několik let jednotvárné, mechanické práce, jež zarazilo mladý talent v jeho vzrostě, neustálého plahočení se za kusem chleba, jež valně ochladilo jeho živost a ohnivost.

*) Ze sbírky: Farbror Agathon. St. 1894.

Doma nebylo po smrti starého Hammericha také tak veselo, jak dříve bývalo; matka tesknila náramně po otci a snad ještě více se rmoutila pro ztrátu „kadidla“, které jí věrná láska jeho zaněcovala; pomalu, pomaloučku upadala v monomanii, mluvíc stále jen o svých někdejších triumfech a snižujíc napořád všecky nynější úkony na poli choreografického umění. Zvláštní, nesmyslná a marná žárlivost začala ji sžírati, činíc ji roztrpčenou a nevrlou. K tomu přidružily se trampoty a svízele, způsobované od druhých dětí, jež byly sice už z domu, ale jež jevily téměř dojemnou neschopnost protlouci se tím životem. Břímě všeho toho padlo hlavně na bedra Agathonova, jenž místo „mazánka“ celé rodiny pojednou osudem proměněn byl v „tahouna“.

Agathon však snášel to bez reptání, s klidnou a mírnou rovnodušností. Co bylo v jeho povaze neposedného, rozpoutaného, prudkého, to v uzdě držela oddanost k rodině, jeho čistě instinktivní obětavost „pro své“. Byl z těch lidí, jejichž oddanost vyrůstá z navyklosti a z poměrů, nezdajíc se podléhati vlivům sympathií a předsudků. Necítil v sobě síly oprotiv požadavkům na něho vzneseným, požadavky druhých a vlastní povinnost byly mu synonymními pojmy.

Život ten trval deset let. Tu zemřela matka; nejmladší sestra opustila rodný dům už před rokem, tak stál Agathon pojednou sám na světě. Ostatní bratří a sestry byli se totiž také náhodou na různé strany rozprášili. Agathon byl sám, měl se starati jen o sebe, i pokládal se skorem za bohatého. Následek toho byl, že v roce vyvedl tolik hloupostí, velkých a malých, že jeho dřívější poměrně zámožné postavení utrpělo nenapravitelnou pohromu a ránu. Nevedl, — povšechně řečeno, — nepořádného života, ale v krátké době deseti měsíců zamiloval se ne méně nežli třikrát a po každé způsobem co nejnevhodnějším; jednou beznadějně a nešťastně, — to brzo přešlo, — potom po obojíkrát šťastně, ale do osob, jež nebyly hodny jeho přepjatých citů. A za těch dob zanedbával svou práci, zapomínal na své lekce a přicházel pravidelně pozdě k opakovacím zkouškám. Když opětné napomenutí nic nespomohlo, byl konečně zbaven svého místa. Tu náhle zmizel a se ztratil, — povídalo se, že utekl se svou poslední láskou

Čtyři léta nebylo o něm ničeho slyšeti. Tu se vrátil sestárlý, změněný, se stopami nepravidelného, prostopášného života nejen ve tváři, nýbrž v celé své bytosti. Podařilo se mu dostati místo u operetní společnosti, vydržel u ní celý rok, ale pozbyl i toho místa; nějaký čásek protloukal se všelijak, až konečně veplul do přístavu u variété, jako posledního mu zbývajícího útočiště. Bylo mu o té době osmatřicet let.

O nic lépe nevedlo se druhým jeho bratřím a sestrám. Neštěstí zdálo se spočívati na celé rodině: všecky ty děti jakoby byly bývaly předurčeny vyplniti v životě ono místo, jež vyhrazeno jest „pochybným existencím“. Nalézáme v životě příklady takových nešťastných dětí. Jenom jedna z provdaných sester žila v dobrých poměrech, ale ta se po přání mužově „vymanila“ z rodiny. Druhá ze vdaných sester zemřela v mladých letech, rovněž tak jeden z bratří, zanechav po sobě vdovu a dítě v bídě. Ostatní byli sem a tam rozptýleni, časem nenadále se vynořili, aby pak opět na dlouhou dobu zmizeli, pokoušeli se o vše možné, ale vždy s nezdarem.

Ale kdykoliv se sešli, vždy to bývalo oslaveno, — jak jen možno bylo; svěřovali si tu navzájem své starosti, trudy, nesnáze; zasvěcovali se vzájemně do svých poměrů peněžních, udíleli si a brali rady a pokyny, hovořili o starých vzpomínkách, kuli společné plány, budovali nové povětrné zámky, i rozcházeli se posléze se značně růžovějšími nadějemi do budoucna, nežli s jakými se sešli. A potom uplynul zase rok či dva, aniž si psali, ale když je osud opět svedl, tu vždy znova bujným květem rozkvetla bratrská a sesterská láska.

Jak jsem se už zmínil, jeden z bratří zemřel Agathon dostavil se s ostatními bratry a sestrami na jeho pohřeb. Při té příležitosti spatřil ponejprv ženu a dítě nebožtíkovo. Když rakev spustili do hrobu a Agathon se strojil hoditi do něho několik kvítek, tu ucítil, jak tam stál, maje oči slzami zamlžené, jak ho náhle čísi ruka ujala za jeho. To bylo dítě, jež, opuštěno byvši matkou, hledalo si ochránce. Agathon vytáhl kapesník, utřel si oči a shlédl na maličkou. Bylo to děvčátko pět či šest let staré, jemné, bledé tvářinky, plavých, hladce přičesaných vlasů, jež mu na záda splývaly, a velkých, černých očí, jež bázlivě a vyjeveně k němu vzhlížely. Sevřel malou, studenou ručku ve své a podržel ji tak až do ukončení obřadu, kdy matka zase malou pod svou ochranu vzala. Ale když děvčátko pustil, cítil v ruce své zvláštní prázdnotu, a ten pocit prázdnoty nevymizel z ní za celý ten den. Ba i následující dni vracel se pocit ten, — i když v myšlénky zabrán byl, bezděčně svírala se ruka jeho, a jemu se zdálo, jakoby mu něco scházelo. I bral útočiště ku své tabatěrce, jíž po svém návyku mezi prsty točíval, ale ani té nepodařilo se vyplniti prázdnotu.

Jednoho dne rozhodl se Agathon, že půjde navštívit vdovu, aby se zeptal, jak se jí vede.

O pohřbu byl se jí zeptal na její adressu. Ale když tam přišel, už tam nebydlela; odstěhovala se, a nikdo nevěděl kam, řekla jenom, že později udá své nové bydliště. Agathon Hammerich vrátil se domů, ale tentokrát s pocitem prázdnoty v srdci; než pocit ten ponenáhlu zmizel, ba i tabatěrka přišla brzo opět ke cti.

Za měsíc potom obdržel visitku, na níž stálo:

Agatta Hammerichová.

Praní a žehlení bílého pradla.

Solidní a laciné provedení.

Lutternsgatan 27 — ve dvoře.

Agathon dlouho si prohlížel tu visitku. Tož tedy ona se jmenovala Agatha. Totě bylo zvláštní! Než jak pěkně svědčilo jméno to tomu malounkému, bleďoučkému obličeji! Tu se však musil zasmáti své vlastní roztržitosti; vždyť to byla matka, jež se Agathou jmenovala. Jak se asi jmenovala dceruška?

Po uplynutí několika dní odebral se do Lutternsgatan 27. Přešel tmavý, špinavý dvůr, vstoupil do úzké předsíně, kdež vypátral na dveřích přibitou visitku, na vlas podobnou té, co dostal, i zaklepal. Přešlo několik okamžiků, potom otevřely se dvéře, a na prahu objevila se jeho švagrová. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Literatura a umění.

— Noční violy. Básně Antonína Klášterského. (Frant. Šimáček 1894). Malá knížka tvoří jaksi episodu v dosavadní činnosti básnikově. Oddech mezi pracemi větších rozměrů a vzletu. Jakýsi svatvečer duše, kdy se tato sbírá a rozjímá, než znova rozpne křídla. Odtud elegie, snivost, melancholie celku, tak dobře vystižena již i názvem sbírky. Měkkost a nálada převládají. Perlou jest malá báseň „Po dešti“ (str. 19.). K ní se druží jemná drobnokresba „Jarní sen“ (str. 27.), hluboké náladou „Impromptu“ (str. 36.) a důmyslné komposicí „Tři hlasy“ (str. 37.) a při vroucím citu epigramaticky přiostřené „U kamen“ (str. 57.). Na Longfellowa poněkud připomíná intonací pěkný „Žalm“ (str. 80.). Malá sbírka vyniká soustředěností, jednotou intonace a bezúhonnou formou.

— Písně života. Básně Aug. Eug. Mužíka. (1885—93.) Nákl. J. Otty. — Kniha v nejednom ohledu zajímavá. Kus opravdového básnického života. Celková nálada trochu šedá a jednotvárná, ale zajisté pravdivý výraz života samého. To platí zvlášť o prvním oddílu „Písně srdce“. V „Adagiu“ jeví se již větší ruch, ač celková intonace je stejná.

List spadlý mezi dva hroby
jeť všecko jen sen, jen sen! (Str. 50.)

Mdlý popěvek (str. 54.) moh' slušně odpadnout: za to je „Telegrafní tyč“ výborná. „Šalamoun“ (str. 57.) nepovídá nic nového a rovněž ne novou formou. Za to hluboká a jedna z nejlepších jest „Legenda“ (str. 60.). Elegie neodlišují se příliš od ostatních básní knihy, celkem v nich převládá rhetorika. Nové aspoň formou jsou básně psané antickým rhythmem, ovšem že přízvučným. Forma upomíná poněkud Carducciho „Ódy barbarské“ — ale obsah je ryze Mužíkův — stará šedá elegie, zde aspoň novou formou poněkud osvěžená. „Tři keře“ (85.) připomínají trochu Carducciho „Stromy“, aspoň základní myšlénkou. Sem měla býti i zařaděná báseň „Tvá ruka“ ze str. 20. Přízvučné hexametry na str. 91. nejsou právě vzorem přízvučných hexametrů, ač jinak myšlénka básně je pěkná. Cyklus „V bouři dnů“ probírá themata hlubší a seriosnější. Škoda, že všady výraz není na rovni s myšlénkou. Tak hned v básni „Vůl“ (inspirace patrně z Carducciho) jest první verš nešťastný:

Jak hora ohromný, sám, kráčí polní plání.

Předně vůl není nikdy podoben hoře a za druhé kráčející hora je vždy něco absurdního. „Hry dětské“ jsou účinnější, jelikož jsou prostší. Báseň „Večerní signál“ jest zbytečně rozpředena, totéž při veškeré pěkné myšlénkové stránce platí i o básni „Jaro na šachtách“ (str. 119.). V cyklu „Do profundis“ jest Jitro nejasné a k tomu zohavené osudnou chybou tiskovou (jas = jak v druhém verši), „Opilec“ (str. 138. atd.) jest dobrý základní myšlénkou (ovšem Baudelairovou): Třeba býti vždycky opilým (Petits poëms en prose) a trpí nedbalou formou. Verše, jako:

baletní by lepších než on
nežli jiný. Každý z nás si

by si mohl básník řádu Mužíkova usporit. „Černý a achatový pohár bolesti“ známe již z Čecha a Vrchlického. Poslední báseň „Bůh budoucnosti“ je stejně výmluvná jako dojemná. Shrnujem svůj úsudek: „Písně života“ jsou rozhodně vynikajícím bodem v Mužíkově básnické evoluci, již proto, že je tu méně cizích ohlasů a více vlastní myšlénky; přísnějším výběrem, zvlášť v první své polovici, byla by kniha získala ještě více. Ale i tak, jak ji máme, patří k vážným zjevům nové naší poesie, jest kusem práce opravdové a snahy vážné, jimž nelze upříti uznání a souhlasu. —*g*.

— „Pictures from Bohemia drawn with pen and pencil, by James Baker.“ (Obrazy z Čech. Pérem a tužkou nastínil James Baker.) S potěšením probíráme stránky knihy, v níž líčí se nám slohem plynným, v řeči cizí, se stanoviska nám vzdáleného to, co nám čtenářům Čechům povždy zůstane nade vše milým, nevyčerpatelným pramenem vřelé sympathie a opravdového zájmu, tož kraje milé naší vlasti; s potěšením vidíme, jak pozorováním objektivním a úsudkem spravedlivým autor, rodem Angličan, popisuje kraje a mravy, které každý z nás, ne-li do podrobna, tož aspoň z části vlastníma očima byl spatřil, vlastní zkušeností byl seznal; líčí je s tak vřelým zájmem, ano i obdivem, že po přečtení několika stránek rádi se dáme prováděti po milých českých luzích a hájích průvodcem cizincem. Milo jest nám seznati, jak autor nestranně zírá na všecky poměry nynější, kterak pozoruje a ve svých různých zvláštnostech dobře pochopuje povahu lidu českého; jakým konečně obdivem líčí půvaby krajiny, architektonické i umělecké památky, barvité effekty krojů selských.

Pan James Baker (autor spisů: A Great forgotten Englishman, John Westacott a jiné) proputoval velkou část naší vlasti. Kniha jeho „Obrazy z Čech“ jest rozdělena v 11 kapitol, v nichž nalézáme popisy jak vynikajících míst, tak i líčení přírody a historické črty k dotyčným místům se vztahující. Že podobné, pro čtenáře Angličana velice nutné poznámky historické, z větší části mívají ráz historické anekdoty a lidové pověsti, nikterak nepřekvapuje; celé dílo jest poutavý cestopis, mající patrně na zřeteli obrátiti pozornost cestujícího obecenstva anglického na zajímavý tento koutek Evropy, jejž autor sám nazývá „krajem posud neznámým“. Ostatně při líčení čelních míst (Praha, Tábor, Kutná Hora) nechybí přesná udání historická, čerpána vesměs z pramene nejdůkladnějšího, tož z dějin Palackého, jemuž autor na četných místech svůj obdiv a svou úctu projevuje. Z českých dějin pak, jak přirozeno, nejzajímavější dobou jest panu autorovi hnutí náboženské XV. stol., jež ve válkách husitských svého vrcholu došlo. Opět a opět shledáváme se s místy, jež intellektuelní spojení Anglie s Čechy nám v paměť uvádí: tož osudnou onu jiskru učení Wyclifova, jež v české naší vlasti žár náboženských bojů vznítila. Autor, jsa protestant, hlubokým zájmem stopuje památky velkého mistra Jana Husa i krajana svého Petra Paynea, jenž co přívrženec učení Wyclifova z Oxfordu byv vyloučen, do českých krajů se uchýlil, kde na velkém hnutí husitském činný úděl bral. Shledáváme se s ním při popisu

města Tábora, kdež zvíme, že Petr Payne co horlivý Wyclifista k Táboritům se přidal a ohnivými slovy svými v jich víře je utvrditi se snažil. Podobně kázal v Kutné Hoře tento „Velký zapomenutý Angličan“, jak autor v jiném svém díle jej nazval, předsedal i poslednímu velkému sněmu Husitů v Čechách (r. 1444). Konečně však vidíme jej co vězně pana Buriána z Gutsteina, na jehož hradě mnohá léta u vězení strávil, až konečně přátelé jeho, čeští Wyclifisté, velkým výkupným svobodu mu vymohli. Zemřel r. 1455.

Jakkoli s velkou zálibou autor dlí při upomínkách bouřné minulosti, jež rozvaliny romantických českých hradů v mysli vzbuzují, přes to neopomíjí bedlivý pozor míti k vývoji společenského žití nynější doby. O průmyslu a rolnictví českém velice chvalně se zmiňuje; praví (str. 25.) na jedné ze svých potulek v severních Čechách: „Cesta nás vede pečlivě vzdělaným krajem, kdež ani píď půdy neleží ladem; silnice jsou vroubeny ovocnými stromy, jež z jara naplňují vzduch vůní svých květů, na podzim pak stkví se ovocem. Mnohého pokynu mohlo by se dostati anglickému rolníku z péče, šetrnosti a rozumu českého sedláka; jestiť rozhodně dbalejším než hospodář belgický, o němž přec často se mluví jak o pravzoru oekonoma v hospodářství menších rozměrů.“

A což jedná-li se o selský kroj! Pestré barvy a úhledný úbor kroje našeho lidu v panu Bakerovi nalézají vřelého obdivovatele.

„A pak ať kdo řekne, že selský kroj již vymřel v Evropě!“ volá kdesi.

Vůbec četná místa prozrazují jemnou mysl pro malebné effekty jak krajiny tak i živých výjevů v městech, na trzích a na vesnici. Zdařilé jest líčení trhu v Plzni a Domažlicích, dále popis pestrých davů lidu selského o sv.-Janské pouti v Praze; rovněž i každého, kdo chová lásku věci hodnou k velebnému našemu Karlovu Týnu, přemile dotkne se úžas a překvapení, jež autor jeví při popisu „prazvláštní východní nádhery“ Křížové kaple. „Popis tohoto hradu byl by hodeu celého svazku,“ praví, s čímž ovšem vřele souhlasíme.

S nemenším potěšením čteme líčení archaeologických a architektonických památek města Prahy, jakož i uměleckých snah a duševního vývoje naší doby.

Proputovav takto od severu k jihu celé Čechy, pan Baker líčí zprvu průmyslná místa severních Čech (Turnov, Jablonec a pod.); přes Jičín a Kutnou Horu dojede do Prahy; následuje popis Karlova Týna, Plzně, Tábora, Prachatic a Domažlic, odkudž pak zpět se ubírá k severu přes Žatec a Cheb. Ovšem pak místy právě vyjmenovanými není vyčerpán celý program cestovní; okolí jmenovaných měst, místa přírodní krásou neb památkami historickými proslulá nikde nejsou zanedbána.

Poslední kapitola, nadezvaná: „Fashionable Bohemia“, věnována Karlovarům, Marianským Lázním a Teplici. Jsou to jediná místa, kde autor konečně se opět shledá s některými ze svých krajanů; neboť po celé své pouti, přes bedlivé své poptávky, nezdařilo se mu konstatovati, že kdy který Angličan turista se objevil v některém z krásných a zajímavých těch míst. Ani v jedinkém seznamu cizinců v hostincích čelnějších měst nepotkal se prý s anglickým jménem; i vyslovuje své politování, že alespoň několik z jeho krajanů nevyhledalo zajímavý tento kontek Evropy.

Nebude snad od místa, uvedeme-li několik slov, v této příčině charakteristických, z předmluvy:

„Cestovati v Čechách jest cestovati krajem plným prazvláštní krásy přírodní, jehož národ jest proniknut vřelou láskou ku své historické minulosti a žije v upomínkách minulých staletí, k nimž se druží energie tak činná, že dovedla vřaditi národ tento mezi nejpřednější průmyslné národy Evropy.

Projdeme-li některým z průsmyků, jež jedině dovolují přístupu k této horami ohrazené zemi, octneme se v kraji romantiky, britickému turistovi téměř neznámé.

Až posud cestovatelé, kteří navštěvovali Čechy, nebyli než churaví lidé, hledající léku v proslulých lázních, ležících při samých hranicích, jako Teplice, Karlové Vary a Marianské Lázně; aneb tací, již navštívili hlavní město Prahu; konečně pak obchodníci, kteří nevyhledávali, než střediska obchodu, jako Jablonec. Avšak tito neseznali z Čech a jeho lidu, než pramálo, neboť místa lázeňská a hlavní město jsou rázu kosmopolitického a nespatříš zde hrubě opravdového žití lidu.

Ve vesnicích však a menších městech mravy a kroje posud přežily předešlá století; v horských úkrytech lze studovati hrady, kláštery a středověká města, plná zvláštního jakéhos odlesku zašlé slávy. V těchže horách pak spatříš čarovné ony zjevy skalních měst, jímž v celé Evropě rovných není co do divoké jich velkosti. Dějiny kraje mluví z nesčetných rozvalin hradů, které buď trůní na temenech vrchů, neb se skrývají v tajných úkrytech těchto přírodních skalních měst; mluví rovněž velebné architektury kostelů takých, jakým jest chrám svaté Barbory v Hoře Kutné.

Čechy, krom výminek svrchu udaných, jsou zemí posud neznámou; a cestovatel Angličan, jenž putoval malými těmi městy a vesnicemi, divné věci by mohl vyprávět o překvapení a úžasu, jež vzbudil zjev Angličanů mezi obyvatelstvem; úžas snad nemenší, než vyvolá cestující podnikavější, jenž pronikne až do krajů střední Asie . . .“

Poslední tento výrok nechceme právě co nevývratnou pravdu potvrditi; svatou pravdou ovšem ale jest, že vše, co český kraj zajímavého a krásného chová, cestujícím obecenstvem daleko ještě náležitě oceněno není, a z tohoto obecenstva nikterak nemíníme vyloučiti naše milé krajany samy.

Snad podaří se pěkné a v každém ohledu poutavé této knize obrátiti pozornost některého cestami po Švýcarsku přesyceného turisty k této „zemi neznámé“; illustrace dílo zdobící zajisté patřičně k tomu přispějí. Shledáváme mezi nimi některé staré známé: reprodukce prací Aleše, Liebschera, Brechlera, Němejce a jiných. Větší část však četných těchto illustrací (jest jich 108) pochází od štětce neb péra pánů W. Crane a H. Whatley. Zvláště se nám zamlouvají reprodukce aquarelů pana Whatley, a to zejména partie z Prachovských skal (str. 56.), pohled na bránu a věž v Táboře (str. 110.), dále různé obrázky z Domažlicka (str. 132, 144, 148). Pan W. Crane podává velmi pěkné kresby pérem (str. 41, 81, 130.).

J. E.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek**. — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček“**.

ROČNÍK XXIII 20. PROSINCE 1894. ČÍSLO 9.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Máme je rádi...

Báseň od Irmy Geisslové.

Máme je rádi, ty vánoce,
třeba že nejsme více dětmi,
růžově zářící záplava
najednou line se ze tmy.

Náhle jsme tklivi a dojati,
z duše nám mizí šeř hněvu,
se zájmem vyslechnem drotara
s hlaholem vánočních zpěvů.

Dnes měkčími jsme k chudině —
a co v tom něhy je skryto!
ba, že jsme nebyli pokaždé,
Pánbůh ví, dnes nám je líto.

Svatvečer mine i vzrušení
se všemi hvězdnými vidmy,
leč, dík, že aspoň v ten jeden den
lepšími byli jsme lidmi.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

I.

Ráznými kroky, hodně podnikavě generál Trochu uháněl silnicí z Klenové k Sirotčímu Dvoru. Prosím však, abyste se nemýlili. Náš generál Trochu uháněl jenom per pedes ve vysokých botách s ostruhami, kromě těch ostruh nebyl ani za mák znalý kumštu rejtharského. To jest jedna věc. A druhá: vlastně nebyl ani žádným opravdovým generálem a také se nejmenoval Trochu. Byl toliko poštmistrem v Klenové a slul poctivě Jakub Oblak.

Avšak jak už lidé jsou uštěpační a posměvační, v Klenové a v okolí nazývali pana poštmistra Oblaka všude jenom jménem onoho francouzského generála, jen že je vyslovovali po česku. Tak před lety pokřtil pana Oblaka muž, jenž zejména má býti strážcem míru a spravedlnosti, totiž soudní adjunkt Rokos, když byl v Klenové na nějaké komisi. Aby pak to nebylo panu poštmistrovi líto, vyhlédl si za terč dalšího vtipu též poštovského poslíčka Sobka, jenž při té komisi pánům přisluhoval. Sobek byl obstárlý, nepatrný človíček vzezření zamlklého, tváří oholených a scvrklých, k tomu pak nosil už po drahné časy velikou, nezničitelnou čepici, roku 1866 některým Prušákem v jeho domku ztracenou nebo zapomenutou, krátce, jak pan adjunkt tvrdil, byl to učiněný Moltke. Klenová od onoho dne měla tedy francouzského generála Trochu a hned vedle něho tichého, skromného německého Moltka. Generál Trochu z počátku se durdil pro to jméno, kdežto generála Moltka nikdy ani nenapadlo se horšit a nosil svoji prušáckou čepici klidně dále.

Tedy generál Trochu uháněl k Sirotčímu Dvoru, a ač mu nescházelo mnoho do šedesátky, vykračoval si ještě bystře a pružně jako mladík nějaký. Přece jen byla v něm vojenská krev, to se nedalo upřít. Hubené, vychrtlé tělo držel hezky zpříma a vždy hleděl spíše do oblak než do země. Tím arci značně mu vystupoval na krku jeho pověstně veliký ohryzek, kterého ani prořídlá, našedivělá kozí brada nedovedla zakrýti. Ale poštmistr se tím pyšnil, říkaje, že takový mohutně vyvinutý ohryzek vždycky jest neklamnou známkou mužné statečnosti.

Byl obličeje velmi výrazného, ale přece nebylo snadno z rysů tváří jeho uhodnouti také rysy jeho povahy. Kdo poprvé viděl jeho šišatou hlavu s vlasy krátce přistřiženými, jeho černé, pronikavé zraky, úzký, dlouhý nos, trochu na levo zahnutý, a zapadlé tváře, žlutavě snědé, i jeho černé, našpičatělé kníry nad úzkýma, bezbarvýma rtoma, a kdo ještě si všiml jeho vysokých bot s ostruhami, každý se domníval, že poštmistr Oblak jest Bůh ví jak tvrdý, nevlídný člověk.

Avšak zatím byl tvorem od kosti dobrým a bez příčiny nezašlápl ani mravence. Ovšem někdy působilo mu požitek, když si mohl zahubovati, ale to huboval vždy jenom pro sebe, aby se slyšel, jaký jest kos přísný a srdnatý, neboť nadmíru rád byl by se tvářil rázným, ba až urputným mužem. Než když došlo k činům, přec jen stále zůstával svým starým, dobrosrdečným Oblakem, jenž nedovedl ubližovat a hněvat.

Chodil si vždycky po pansku a strojil se též podle toho. Oděv jeho byl ladnou směsicí vojenskou, úřednickou

a mysliveckou. Kdežto boty jeho podobaly se obuvi husarského nebo dragounského rytmistra, hlava bývala pokryta šviháckým mysliveckým kloboukem, úzké plece pak halily se v roucho, jež bylo umělým křížencem úřednické blusy s mysliveckým kabátcem.

Sousedé znali velmi dobře povahu poštmistrovu a často si tropili z něho nešetrný žert. Kdyby prý všichni generálové byli takoví hrdinové, ach, co ran by padlo na slepo a na prázdno, nepříteli bylo by hej!

Byly však také chvíle, kdy umírněnost Oblakova překypovala a kdy žlutý obličej jeho rudl skutečným rozhorlením. Jako na příklad nyní na té cestě z Klenové do Sirotčího Dvora. Kráčeje mimo pole přítele svého Těšitele, poštmistr uzřel na něm veliké hejno hus, slídících po zrnkách obilí nedávno zasetého, a hned byl samá výčitka a nevole.

„Mrchy husí," odlehčoval hněvu svému, „všechno zpustoší a vyžerou. Kolikráte tudy jdu, tolikráte jsou v osení, a ze Sirotčího Dvora si toho nevšímají, jakoby to ani nebylo jejich obilí. Pěkný pořádek!"

Zastavil se na silnici a pokoušel se pronikavým hvízdáním zahnati husy s pole. Avšak tyto veliké, živé chudobky zelených luk, jak je Božena Kunětická nazývá ve své mistrné povídce, sotva zvedly hlavy a pak nerušeně se pásly dále.

Oblak se dopaloval.

„Hajha, hajha, zatrolená čeládko!" volal s největším vykřičníkem a bral si na pomoc jména několika známých psův, ale husy jakoby nic, s klidem závidění hodným hleděly si lákavého zrní.

Nezbývalo nic jiného, než aby pan poštmistr útrpně se podíval na svoje vyleštěné boty a pak odhodlaně se pustil uvláčenými sypkými líchami za husami. V té chvíli, pachtě se polem a tluče po husách hrudami, věru vypadal tuze málo generálsky. Konečně přece dovedli, že neodbytní bílí ptáci se sebrali a s nespokojeným křikem odtáhli na vedlejší strniště.

„Pronárod, rota!" Oblak huboval vraceje se na cestu. „Člověk se s ní zbytečně pozlobí, málem bych byl zabil některou. Ale ať, měly by se pobiti všechny za trest lidem, proč je všude pouštějí!"

Ještě na silnici si ulevoval hubováním a dosti úsečně poděkoval na pozdrav manželů Janovských, vlekoucích se s nákladem z lesa: muž tlačil před sebou vrchovatý trakař borové chvoje, a žena div nepadala pod obrovskou otepí.

„Pan generál Trochu dnes láteří, žena jistě ho dohřála," smál se domkář, zastavuje se u několika kamenných hranolův, vroubících násep silnice, a pomáhaje manželce složiti na jeden z nich těžké břímě.

„Proč je bláhový, kdybych byla na jeho místě, nabila bych babě, co by se do ní vešlo," horlila Janovská, mladá, tělnatá ženština, která nikterak neuznávala za potřebné býti na straně svého slabého pohlaví.

„Ty máš vždycky nějaké kuráže!" smál se zase manžel.

„Bodejž bych neměla! Než bych se dala tak týrati jako poštmistr, raději bych se prala s celým světem. Podívala bych se, jestli by neskrotla!"

Dobře, že generál Trochu byl už daleko, jinak byl by bezděčně zaslechl ještě jiná, ostřejší slova, jako že jest hlupák a baba, když se nedovede opříti zlé ženě, a že ta žena již dávno zasluhovala, aby ji vzali všickni rohatí.

Pospíchal do Sirotčího Dvora si postěžovat. Tam byli jeho nejlepší přátelé. Všude jinde, kdekoliv začal o protivenstvích, které mu jest zkoušeti od něžné polovice manželské, smáli se mu a vtipkovali, kdežto v Sirotčím Dvoře pan Bohuslav Těšitel i jeho choť paní Marta měli pro něj vždycky doušek upřímné soustrasti, útěchy a vyražení. Odtamtud náš trpitel s ostruhami pokaždé odcházel osvěžen a upokojen zase na některý čas.

Ba trpěl mnoho, ubohý pan generál Trochu! Jeho cesta životem byla lemována jenom planými růžemi, které odkvétají za několik dní, avšak trní jejich píchá po celý rok. On však byl andělsky trpěliv. Požaloval si, ale pak brzo bývalo po zlosti a pan poštmistr sršel vtipem.

Vždycky, když prvý nával hněvu jeho poněkud minul, usmíval se a pokoušel se o svých manželských ruznicích žertovat. Říkal, že každé chvíle vstupuje se svou milovanou chotí v jiné znamení nebeské. Nejčastěji byl s ní na štíru, načež hned se štíra přecházel na některou dobu ve znamení ryb, to jest mlčení. Zřídka, zřídka kdy ocitli se ve znamení blíženců, ale ani to nikdy netrvalo dlouho, obyčejně den, dva dny. Štír a ryby byly jejich panujícími planetami už po třicet pět let, a nešťastný pan Oblak nadarmo přemítal, jak by bylo možno výhodněji změniti ten prožluklý zvěrokruh.

Jen jednou, před třiciti pěti lety vstoupil ve znamení panny, ale prý mu všickni čerti byli dlužni tu lehkomyslnost. Tenkráte byl na vojně a ve vznešené službě vlasti dostal se až do německé Mohuče čili do Mainzu, jak důsledně říkávala jeho manželka. Byl u pluku hudebníkem, uznávaným umělcem na fagot, a když jednoho podvečera zvuky jeho hudebního nástroje dojemněji než obyčejně zaznívaly a rozlévaly se s nábřeží nad tichými vodami Mohučskými, jedné panně německé srdce div se neutrhlo milostnou roztoužeností, a nevědouc si jiné rady, panna vydala je statečnému vojínovi na milost a nemilost.

Oblak tedy si oblíbil Němkyni a domníval se, že musil přijíti až do vzdálené Mohuče, aby nalezl svoje štěstí životní. Panna Alžběta nemálo se mu zamlouvala. Byla to kyprá, růžolící, věru hezká i způsobná osubka, a zamilovanému hudebníkovi ani na mysl nepřipadlo uvažovati, že jeho vyvolená právě překročovala odstrašující třicítku. Ostatně panna Alžběta vypadala ještě velmi mladě, každý by hádal, že jí jest teprve málo přes dvacet let, a plápolajícímu srdci Oblakovu tenkráte pranic by nebylo překáželo, kdyby jeho milence bylo třebas už padesát, jen když byla tak hezká a svůdná.

Od té doby měl se v Mohuči velmi dobře, neboť dívka srdce jeho byla panskou v bohatém domě a všemožně přilepšovala svému rytíři. Měla ho upřímně ráda, jak se podobalo. Sám Oblak byl jednou svědkem, jak odhodlaně zamítala ruku starého zámožného lichváře a jak ten lichvář ji prosil, sliboval a zaklínal, avšak nic naplat. Ona jen vrtěla hlavou a svatě trvala na svém, že nechce žádného ženicha ani vidět a že stále zůstane věrna jenom Jakubovi, blaženému.

Potom přišel den loučení, a Oblak i panna Alžběta tuze plakali. Zaslíbili si navzájem svá srdce i své ruce, přísahali si věčnou věrnost, a mladému hudebníkovi bylo

po rozchodu skutečně některou dobu nadmíru teskno a smutno.

Ustavičně vzpomínal jenom na ni, na sličnou, kulatou, třebas už třicítiletou Mohučskou krasavici a na všechny ony dobré věci, kterými mu projevovala vždy svoji vroucí lásku. Častý pamlsek z výtečné panské kuchyně, sklenice dobrého rýnského moku a občasný německý tolar také znamenitou měrou přispíval k jeho dokonalé blaženosti.

Ty zlaté, slastné časy nevrátily se Oblakovi již nikdy. Za krátko rozloučil se s vojančením, a jsa synem učitelovým, rozhodl se také pro otcovo povolání a stal se v Klenové učitelským pomocníkem. Pak teprve, maje sto dvacet zlatých ročního platu, věděl, co jest zle. Labužnické časy Mohučské zdály se mu líbezným snem, ani se neodvážil doufati, že ještě někdy bude se míti tak dobře, litoval, že nezůstal v Mohuči až do smrti vojákem.

Avšak ku podivu. Netrvalo dlouho, a milý pan učitelský mládenec při všech svých vzpomínkách na dobré časy znenáhla zapomínal na pannu Alžbětu. Napadlo ho, že by snad přece bylo bývalo lépe, kdyby si nebyl s ní sliboval manželství. Ona měla jenom nepatrné věno, kdežto on v Klenové mohl nyní dostati žínku o polovinu mladší a ještě k tomu zámožnější.

„Snad Lízi také časem zapomene a oželí mne,“ pomyslil si, a aby nabyl brzké jistoty o té choulostivé věci, zkusil osvědčený prostředek a přestal jí psáti.

Ale ona z čista jasna přijela za ním do Klenové. Objevila se jednoho odpoledne ve vší slávě a kráse, vyšňořena jako hraběnka, až pobouřila městečko.

Ach, jak prý chvátala z Mohuče do Čech! Že prý umírala úzkostí, proč Oblak nepíše a jestli snad se nerozstonal. A hned k tomu stydlivě dodala, když už není vojákem, že tedy mohou se vzít.

On dobrák ani se neodvážil namítati slovíčko a ochotně svoloval ke všemu. Měl ji už na krku a dobře věděl, že by bylo marno pokoušeti se o odpor. Za několik neděl německá panna byla jeho ženou, a pak — s Bohem, krásná svobodo, s Bohem, luzné sny o hodné žínce a o ráji manželském!

Jenom několik dní Oblak trval se svou chotí ve znamení blíženců, ale pak už vstoupil s ní ve znamení raka a za nedlouho ani už nevycházeli se štíra a ryb. Z upřímné, kulaté Němkyně vyklubala se dračice, a ubohý manžel hořce pykal za svoji mladickou nerozvážnost. Měli spolu hodně bídy, ještě štěstí, že neměli děti. Teprve asi za patnácte dlouhých, krušných let k ohromnému překvapení celé Klenové učitelovům narodila se holčička, která však po několika letech umřela. V tom čase Oblak přestal býti učitelským mládeneem a stal se v Klenové, kteráž právě domohla se úřadu poštovního, poštmistrem.

Od té doby vedlo se mu již mnohem lépe, aspoň uetřel se ženou svou bídy a nemusil za mizerný groš vyučovati kluky hudbě ani choditi po posvíceních a po Třech Králích vyhrávat a dožebrávat se příspěvků na snesitelnější živobytí. Vše se mu zlepšilo, jenom žena jeho zůstávala saní zlou, nepolepšitelnou.

Často veliká míra Oblakovy trpělivosti už přetékala, už málem také vztahoval ruku, aby udeřil svoji zuřivou družku, přece však nikdy se toho neodvážil. Byl tuze mírný, citlivý člověk, a bíti ženu svoji zdálo se mu vždycky podlostí, rozumného muže nedůstojnou. Raději sklonil šíji svou, vzdychal a trpěl.

Jakkoliv kdysi v Mohuči zažil nejkrásnějších času ve svém životě, přece měl odtamtud ve své ženě přehořkou památku, jež mu otravovala žití. Kromě paní Lízy měl z vojny ještě jenom fagot, na který kdysi tak uměle a dojemně hrával. Nešťastný hudební nástroj stál za postelí v koutě světnice jako obrovský vykřičník jeho někdejšího milostného přenáhlení, a když pan učitel Oblak býval nejvíce dopálen, kopal do něho a tloukl jím o zeď říkaje, že fagot beztoho jest vinen jeho neštěstím. Byl by se ho rád takto zbavil, avšak fagot byl jako železný a živou mocí nedal se rozbít. Oblak hrál skoro na všechny nástroje hudební, ale od té doby, co svedl s chotí svou první šarvátku, za nic na světě nebyl by se pohnul a zahrál na ten památný, hrozný fagot.

Paní Oblaková opanovala muže svého jako nejhorší tyran a nikdy ani na minutku nepustila z rukou svých otěží manželské vlády. Co dobrý muž od ní zkusil pokořujících výčitek! Vytýkala mu téměř denně jeho nepatrné služné, ale když se plahočil po vesnicích, vyhrávaje tam o posvíceních, svatbách a zábavách, paní Lizi všude byla za ním bedlivě ho pozorujíc, aby se jí nezakoukal do některé čiperné mladice.

Byla si velmi dobře vědoma rozdílu svých i jeho let a od té chvíle, kdy poprvé se pohádali, vstoupila v srdce její také neodbytná žárlivost. Neměla k tomu sice příčiny, pan učitel byl tak schlíplý a skrotlý, že ho nikdy ani ve snách nenapadlo podnikati nějaké milostné dobrodružství, ale ona nevěřila, že jest možno, aby jí mohl vždycky býti věren. Na každé cestě jeho spatřovala mladou ženu, ovšem mnohem mladší sebe, utkvělá myšlenka na tajnou milenku Oblakovu pronásledovala ji stále a všude, proto súčastňovala se s mužem svým všech posvícení, slavností a zábav, na kterých hrával.

Před lidmi byla k Oblakovi něžná jako milius. Usmívala se na něj, byla k němu samá sladká pozornost, každé slovíčko její bylo jako máslo a med, a div se nerozplynula úslužností a přívětivostí k ostatním hostům. Nemajíc v Klenové nikoho, s kým by si mohla pohovořiti po německu, v brzku se přiučila jazyku českému a vždycky nalézala dosti lidí, kteří nemohli vynadiviti se její roztomilosti a kterým působilo zvláštní požitek poslouchati její komolenou češtinu, proplétanou slovy německými.

„Můj drahej slečinek, můj zlatej frau mlynář,“ říkala hláskem hebkým jako hedvábí, a té drahé slečince nebo zlaté paní mlynářce pak dlouho znělo v uších, jak to oslovení bylo hezké a že se vyjímalo mnohem lépe než správná, jadrná mateřština. Poněvadž pak říkala ‚slečinko‘ každé děvečce, není divu, že ji měli všude velmi rádi. Vůbec, kdo paní Oblakovou neznal s té stránky jako její choť, každý by byl tvrdil, že jest závidění hodným vzorem roztomilosti a manželské laskavosti a snášelivosti.

V prvých letech svého manželství paní Lizi zůstávala pořáde stejně buclatou a růžovou, zdálo se, že nestárne a že jest mladší muže svého. Ale když na stárnoucí kolena obdařena byla radostmi mateřskými, stala se s ní hrozná změna. Za krátko po porodu zhubla a ztratila svoji svěží růžovost, najednou byl z ní věchýtek, a ač jí nebylo více než čtyřicet pět let, zdála se ve všem všudy seschlou šedesátnicí.

*

Jindy vždycky zdravá a čilá, paní Oblaková od té doby ustavičně churavěla a tím arci přibývalo i její mrzutosti a manželských potyček. To bylo právě v době, když Oblak se loučil se svým úřadem učitelským. Několikráte stonala tuze těžce, byla na umření. Ležela jako Lazar, už ani hádati se nemohla, a trpce zkoušený manžel nadobro smířen odpouštěl jí všechno příkoří a kudy chodil, tudy se modlil za ni.

Za den několikráte vycházel ze třídy podívat se domů, jak se jí daří. Už umírala, chuděrka. Se slzami v očích rozlítostněný učitel vracel se do školní světnice a nanejvýš pohnut, prosil děti, aby se s ním pomodlily za lehké skonání paní učitelové. Děti klekly mezi lavice a hlasitě se modlily s panem učitelem tři otčenáše a zdrávasy.

Ale paní učitelová ještě přežila ten den, do opravdy umírala až nazejtří. Děti tedy modlily se znovu, a pozejtří opět a zase, což se opakovalo ještě plných čtrnácte dní. Když pak paní Lizi oslovila chotě svého zase nějakou narážkou nebo výčitkou, už věděl, že se pozdravuje, a přestal se s dětmi za ni modlit.

Uzdravila se, a ještě za dvacet let potkávajíce ji, Klenovští sousedé s úsměvem vzpomínali, jak kdysi ve škole se modlívali k její poslední hodince.

Svému mužovi vždycky říkala tatínku, už tehdy, když ještě neměli dítěte. Ale jinak byla nadmíru, ba až chorobně mravopočestna a běda tomu, kdo by se byl sebe méně prohřešil proti jejím přísným požadavkům mravnosti. Cudnosti jí přibývalo s lety, a když se stala matkou, rmoutila se z toho jako z hříchu smrtelného a byla stydlivější než šestnáctiletá panenka.

Zapomněl-li se Oblak někdy a objevil-li se před ní nedokonale oblečen, byl oheň na střeše, počestná družka jeho vynadala mu nestydatců, bezbožníků, hanebníkův a jiných všelijakých ještě horších, jakých ani pověstný Babinský blahé paměti v družině své netrpěl. Vůbec k stáři svému paní poštmistrová viděla na všech mužích jenom samou nečistotu i hřích a posléze nemluvila s nikým jiným, než se ženami a se svým chotěm, kterému však dávala příliš zřejmě na jevo, jak opovrhuje jeho pohlavím.

Takovou zůstala vždycky, ba byla čím dále útlocitnější. K tomu se stávala podivínkou Vedle její pozdní ctnosti byly ještě jiné věci, na pohled nepatrné, které stařenu nanejvýše rozčilovaly, div někdy nevyletěla z kůže. Jako strašně na ni působilo každé slovo jen trochu bujné a rozpustilé, tak hrozně účinkovalo na ni také vrznutí dveří nějakých. Raději políček než slyšeti skřípající dvéře. Odpor proti tomu byl její vášní a sáhal až do sousedstva.

Stávalo se nejednou, že paní poštmistrová znenadání se objevovala v tom nebo onom stavení a držíc v rukou skleničku s olejem a peroutkou, obracela se k překvapené hospodyni:

„Frau Držmíšek, Frau Nenadál, jsou tak dobrej a dovolej, abych jim namazala ten eklhaft dvéře. Dělá to takový rámus, náš tatínku to tuze moc štěruje.“

Pak pracně se chápala křičících dveří, nazdvihovala je a bedlivě vymazávala jejich kování. Dobračka, sváděla to na svého tatínka, jenž ani neměl uší pro nějaké skřípnutí. Sluch pana generála Trochu již dávno byl jako skála, a snesl-li hašteření manželčino, pak vrzající dvéře zajisté mu byly libeznou hudbou.

„Prosím vás,“ říkal útrpně sousedům, „jen jí nemějte za zlé a nechte ji, ať vám namaže ty dvéře. Kdybyste jí toho nedovolili, schladila by si žáhu na mně a měl bych s ní zase několik dní očistec. Vždyť už jí bude bezmála sedmdesát let, nedivte se, že je trochu divná. Až nám bude tolik jako jí, budeme také takoví.“

Ještě jí omlouval, kde mohl, než přece byly chvíle, kdy sám nebyl s to, aby spolkl všechnu hořkost a kdy cítil neodolatelnou potřebu, někomu se vyzpovídat ze svého utrpení. V takových dobách vždy navečer po šesté hodině, když zavřel svoji úřadovnu, tiše vyklouzl ze stavení a chvátal k Sirotčímu Dvoru.

Nebylo tam daleko, onen osamělý dvorec byl od Klenové vzdálen pouze asi deset minut, a pan poštmistr ani nemusil ohlížeti se někdy na nepříznivé počasí. Ohrnul si jen límec svého pozoruhodného kabátu, sklonil proti zvyku svému vztyčenou hlavu a za chvíli s libým úsměvem vstupoval do hostinné jizby Těšitelovy.

Tak také onoho mdlého, smutného podvečera ke konci měsíce září spěchal si postěžovat na svoji drahou polovici. Toho dne pohádala se s ním velmi. Po polednách napadlo ji vyhlédnouti oknem na dvoreček souseda pekaře a k ustrnutí svému uzřela tam čtrnáctiletého učeníka, od hlavy až k bokům obnaženého.

Hrůza! Hrůza! Paní Oblakovou z té hanby málem ranila mrtvice. Nanejvýše rozdrážděna, vrhla se k muži svému a velitelsky ho posílala, aby tu chvíli běžel k pekařovi a zakázal pro vždy takovou mravní zpoustu a neřest. Byla by tam šla nepochybně sama, ale obava, že by se tam snad setkala tváří v tvář s tím obnažencem, zdržela ji doma.

Marně jí ubohý manžel domlouval, že to nebylo nic zlého, nadarmo vykládal, že u pekařů jest obyčejem, choditi tak pohodlně, nadarmo se utíkal k její osvědčené citlivosti uváděje, jak by té ubohé pekařské chase bylo pekelné horko, kdyby ještě měla býti kdo ví jak důkladně oděna, nic naplat, uražená paní poštmistrová stála na svém, že to nemůže a nebude trpět, a když zase jednou po dlouhé době jí vypověděl poslušnost, vypeskovala mu jako klukovi, změřila ho pohledem nanejvýše opovržlivým a pak zakryla zrádné okno tmavým papírem.

Pan generál Trochu ani se nemohl dočkati, až zavře poštu a vyjde na vzduch, pokud možno z dosahu manželčiných klevetivých úst a pronikavých očí. Sedě nad hromadou balíčkuv a psaní dobře pociťoval ostří ženiných zraků, dorážejících z vedlejší světnice zasklenými dveřmi k jeho hnědožlutému úřednímu stolu, potřísněnému inkoustem.

Ještě cestou do Sirotčího Dvora byl z horka nakvašen, k tomu pak slídné husy na Těšitelově osení také ho pohněvaly. Chystal se, že si na to ve statku notně požaluje, avšak sotva že se ocitl v oblasti klidného, pohostinného domu Těšitelova, nevrlost rychle ho opouštěla, hned mu bylo v nitru volněji a tepleji.

„Kozel vezmi husy, proč bych je tím zlobil?“ myslil si, vcházeje kuchyní k povědomým dveřím přívětivého pokoje.

V kuchyni ho vítala hovorná děvečka:

„Á, dobrý večer! Milostpán bude míti radost, že pan poštmistr už je tady. Před chvilkou vyhlížel, jestli přichází. Máme tu dnes hosta, a také hodně veselého.“

Generál Trochu byl poněkud překvapen. Zastavil se před služkou, přejel si pravicí po uchu a vážně se otázal:

„Koho pak, Kačenko?“

„Nějakého mladého pána z Prahy. Jest takový drobný, kudrnatý, ale pořáde se směje a žertuje, jest ho slyšeti až sem. Milostpán pravil, to že bude něco pro pana poštmistra. Jest to nějaká kopa podšívaná.“

„Jak to víte, Kačenko?“

„Inu, to bylo hned vidět. Když vejížděl s milostpánem do dvora, lezla jsem právě s půdy, a on hned přiběhl, že prý mi podrží řebřík, abych nespadla.“

„Tak, tak, to ovšem bylo tuze hezké, Kačenko. Viděti, že se má k světu, ten mladý, kudrnatý pán. Kde pak jsou páni? Tady v pokoji?“

„Ano, jen račte dál.“

„Tedy s Pánem Bohem,“ pravil Oblak, odkašlal si zlehka a zaklepal na dvéře. (Pokračování.)

Vzácných předkův potomek . . .

Črta z amerického „divokého“ Západu. Píše Pavel Albieri.

(Pokračování.)

V.

„A však: Jaký to obrat řízením božím! byl bych zvolal pomalu po pruském králi po bitvě u Sedanu. Místo černochů a neméně špinavých a otrhaných „bělochů“ seděly zde nyní na lávce před domkem dvě mladší osobičky pohlaví ženského, čistě oblečené v domácích, úhledných, světlých šatech, zhlížející ne-li vesele, tedy zajisté spokojeně do světa. Jedné z ženštin, starší, mohlo býti tak asi dvacet pět let a držela na klíně čisté, hezké, asi dvouleté děcko, chlapečka. Druhá, asi osmnácti nebo nejvýše dvacetiletá, čtla z větší knihy nahlas. Starší byla blondýnka, mladší brunetka, tato s velkýma černýma očima, ona s rovněž velkýma modrýma. Obě statné, zdravé, růžové, právě jako děcko, které patrně spalo na matčině rameni.

Zdálo se mi při pohledu tom, že rázem ustoupla řada oněch černých myšlének, které ve mně vyvstaly při té cestě sem. Chtěl jsem do „officu“ pro klíč, ale starší ženština, zdravíc mne napřed, jak je v Americe zvykem u dám, zvolala německy:

„Ah, to je ten pán, co dnes v poledne přijel! Přejete si snad klíč? Annie, přines jej! Je to číslo desáté!“

Děvče spěchalo do písárny, položivši knihu na lávku. Poznal jsem v ní německou — bibli! Tou si tedy krátila paní domu a její společnice, snad sestra, či služka, což je také možno, nudné nedělní odpoledne.

„Muž trochu spí! Není mu dnes právě dobře!“ omlouvala zatím hospodyně manželovu nepřítomnost.

Annie přišla s klíčem a já se odebral do pokojíku, který mne překvapil tím, že rozházená postel byla již opět srovnána a voda čerstvě nalita, což v ryze anglických hotelích neděje se tak rychle a zvláště ne mezi dnem, kdy do pokoje, jednou uklizeného, tak snadno někdo ze služebných duchů nepáchne, není-li zvlášť zavolán k úklidu. Vaky pak byly na židli v celém pořádku.

Když jsem se tak rozhlížel po pokojíku i po krajině, připadaly mi ony obavy moje skoro k smíchu. Oknem viděl jsem opět onu zelenou skupinu keřů a nízkého stromoví při řece stranou nádraží a zatím co mne rozpálené, vedrem sálající dřevěné stěny nutně vyháněly, ono podívání mne přímo k sobě vábilo. Rozhlédl jsem se po cestě k městečku — o onom otrhanci nebylo dávno již ani památky! Pokud jsem viděl, nepustil se za mnou z městečka k hotelu, nýbrž zůstal někde tam!

Vyšel jsem znovu ven a odevzdal zase klíč, který černobrvá Annie opět pověsila na tabulku v „officu“. Ale z opatrnosti, která se mi vůči onomu slídivému pronásledovateli mému zdála býti dosud na místě, nechtělo se mi ještě vydati se přímo do onoho hájku v liduprázdné krajině, kde nebylo viděti skoro ani človíčka. „Landlady“, hospodyně, uhodnouc asi, že bych nic proti tomu asi v duchu nenamítal, kdyby mne tak trochu zdržela nějakou otázkou, učinila dle mého přání, ptajíc se, jak se mi líbí Grand Junction?

Neviděl jsem pražádné příčiny, proč bych se tajil se svým nevalně příznivým úsudkem. Obalil jsem jej pouze tou polehčující okolností, že jest to město ještě velmi mladé.

„Nám se zde také nelíbí!“ pravila však otevřeně tazatelka. „Zlobím se každou chvíli s mužem o to, kam nás sem zavedl! V Nebrasce bylo mnohem veseleji, pěkněji. A ty obchody nejdou zde nyní také tak moc dobře, jak bývá rozhlašováno!“

„To věřím,“ přisvědčil jsem, „ač, pokud vidím, nemůžete si právě vy stěžovati na nedostatek nájemníků a stravníků!“

„Oh, kdyby to byli pořádní horníci, kteří přece něco vydělají, bylo by dobře, ale lidé, které zde máme, jsou většinou bez práce, nebo pracují jen u farmářů. Ti mnoho nevydělají!“

„Máte zde, jak pozoruji, též několik černochů!“ poznamenal jsem, chtěje přejíti k tomuto v přistěhovaleckém stravním domě či hotelu velmi řídkému asi úkazu.

„To můj muž je takový, že nedovede nikomu, kdo požádá jej o přístřeší, toto odříci! Z počátku jsme se jich báli a štítili, ale teď jsme si zvykli a vidím, že to nejsou právě nejhorší lidé, nýbrž naopak úslužní, ochotni a jenom trochu jako dětinští, jak mi aspoň připadají! Ve městě mají to mužovi dost za zlé, že je má na bytu, ale oni zaplatí a ostatně nám po městských lidech nic není. My od nich nic nemáme, spíše oni od nás a „barevní“ jsou přece lidé jako my!“

Názvu „barevní“, anglicky „colored people“, užívá se v Americe v přátelštějším styku s černochy všeobecně místo „negroes“, což považují tito namnoze za urážku.

Jedna podezřelá věc byla mi tímto sdělením domácí paní tedy vysvětlena, a byl bych se rád nyní dověděl něco i stran onoho podivného „hosta“, otrhance, ale nevěděl jsem, kterak do toho. Nechtělť jsem se přiznati

ke svým obavám, abych si před „dámami“ nějak neškodil, nejevil se před nimi třeba jako strašpytel, bojící se nějakého nevinného snad blázna. Pravil jsem proto jen z pozdálečí:

„Jak se mi zdá, je ale ve městečku mnoho všelijaké luzy!“

„Jako všude na Západě!“ odvětila hotelierka. „Ostatně se to člověku z Východu a zvláště z velkého města a Evropanu spíše jen zdá, poněvadž zdejší lidé chodí daleko špatněji oblečeni, než jinde. Jmenovitě mužští parádu nehoní a nosí oblek tak dlouho, až jim takřka s těla spadne, načež teprve koupí si jiný. Jinde je tomu tak jen u farmářů, ale tady skoro šmahem. Tím se pak zdá, že je všude moc roty, poněvadž za špatným šatem hledá se ovšem hned také špatný úmysl!“

To bylo zajisté pravdou nepopíratelnou, ale to mi také zabránilo poptati se příležitostně po otrhaném onom pronásledovníku mém. Kdož ví konečně, není-li to dle této logiky docela třeba i hlava tohoto města, nebo aspoň chef policie, mající bedlivý zřetel na mne, jakožto jediného cizince dnes v osadě! To se mi ovšem právě do pravdy přece nezdálo, ale slova mé domácí paní byla novou pohnutkou k lepší důvěře v bezpečnost této krajiny, zvláště když mi po té ještě sdělila, že zde nendálo se posud za celou dobu více než dvouletého jich pobytu žádné loupežné přepadení a tím méně loupežná vražda v městečku a jeho okolí. Servou prý se tu a tam opilí horníci, nebo „cow-boy-ové“, pasáci dobytka, když přijedou za čas sem, aby utratili trochu těžce vydělaných svých peněz, ale ani o malých krádežích zde neslyšeti. Lidé nemají po většině na dveřích ani zámky a nanejvýš že černoši ukradnou nějakou tu drůbež, jakž je tomu po celé Americe.

Po takovémto výkladu netroufal jsem si vlastně ani se zeptati, je-li úplně bezpečnou ona procházka do houštiny u řeky, a pokládaje další prodlení u dám, chtějících asi dále čísti v bibli, za nevhodné, nastoupil jsem konečně cestu k tomu Eldoradu svých tužeb a snů, kam jsem se tak dlouho obával odvážiti.

VI.

Konečně, přeskočiv asi deset stružek s vodou, sloužících k zavlažování úrodných polí, podobných však u města více našim zelenářským zahradám, ocitl jsem se u křovin na břehu Rio Grande, vlévajícího vody své do veletoku Colorado a v něm spějící do zálivu Kalifornského při Tichém Oceánu. Jest to řeka, která trochu zlobívá menší znalce amerického vodopisu, neboť si ji pletou s veletokem Rio Grande del Norte, vznikajícím rovněž ve Skalních Horách státu Colorado, v jižní však jeho části, u tak zvaného Wagon Wheel Gap, a padajícím do zálivu Mexického při Oceánu Atlantickém. Tato „moje“ Velká Řeka pramení se v tak zvaném Middle Parku, v prostředním z oněch ohromných tří horských úvalů v severním Coloradu, pod horou Longovou, „Long's Peak“, a teče stále směrem asi jihozápadním, až vpadá do řeky Colorado, či vlastně do Green Riveru. Zelené Řeky, přicházející od severu, s níž teprve Colorado tvoří, při počátku velkolepého, nesmírného „Cataract Caňonu“, podnes dosti málo známého, v jihovýchodním cípu dnešního státu Utahu. Z Grand Junctionu, které leží již na samém téměř prahu oněch kamenitých, rozsáhlých planin, „mesas“, v nichž mohutný ten vodní proud vyryl si hlubokou, velikou rokli, překvapující divokostí a malebností, je k tomuto největšímu a nejznamenitějšímu americkému „caňonu“ jen něco přes sto anglických mil, pravá to maličkost v Americe a dráha přistupuje k severnímu vchodu docela až asi na šedesát mil!

Na to jsem tak myslil, ubíraje se řídkým křovím k vodě, abych provázel řeku toužebným do dáli pohledem s upřímným politováním, že mi není možno pustiti se tudy dále. Pak jsem chtěl se zde, v tak vzdáleném, cizím kraji, na břehu řeky s exotickým jménem, oddati hlubokomyslným úvahám stran svých nadějí ve vlasti, kam jsem v brzku mínil se vrátiti, a které i přes celé to značné procento, jež jsem sám ochotně z nich předem již slevoval, ještě mne značně zklamaly. Avšak —

Hrome! Tohle je leknutí! Hned byla ruka v kapse pro revolver, ale — opravdu řečeno — chvěla se tak, že bych byl v tom okamžení netrefil ani ona všeobecně uváděná vrata od stodoly na pět kroků!

Přede mnou na zemi ležel člověk! Člověk v hadrech, divoce zarostlý! A člověkem tím byl — můj předešlý pronásledovník, jemuž jsem takto zde přišel přímo do rukou!

Ležel ode mne asi deset, patnáct kroků na písku na břehu bystré řeky, tvořící zde jesep, na němž právě křoví ono se ujalo, ale nevyskakoval, nehnal se ke mně zuřivě, nejevil nijak úmysl, vrhnouti se na mne s otázkou: „Peníze nebo život?!“ Právě naopak, šklebil se na mne, jak jen nejpřívětivěji asi uměl, a ani se nehýbal, což bylo nejlepším prostředkem k opětnému dosažení mé duševní i tělesné rovnováhy.

Sotva ale jsem byl s touto jakž takž v prozatímním aspoň zase pořádku, připravil mne opět o ni svým oslovením:

„Dobrý den, pane! Neméjte mi za zlé, že vás zde očekávám!“

Jakže?! Očekává? A k tomu slova ona pronesena byla — německy!

Stisknuv pevněji v kapse hlaveň revolveru a maje podezřelého občana vzdor všemu jeho zdvořilému oslovení dobře na mušce, učinil jsem k němu několik kroků.

„Vy mne zde — očekáváte?“ pravil jsem rozpačitě, nevěda, co bych řekl moudřejšího.

„Ano! Pomyslil jsem si, že byste si asi chtěl zde trochu pohověti. Co byste také jako úplný cizinec dělal v neděli odpoledne v tom hloupém, mrtvém hnízdě zdejším? Viděl jsem vás hned před více než hodinou, jak jste vyhlížel sem oknem. Myslil jsem ale, že sem půjdete přímo z městečka!“

Zůstal jsem nad touto upřímností trochu zaražen, nevěda, co si mám o ní mysliti.

„Pozoroval jsem, že jdete za mnou hned ve městě,“ odvětil jsem se stejnou přímostí, „a nemohu si ani z dálky pomysliti, co mi asi vlastně chcete!“

„Nic, než trochu si s vámi pohovořiti!“ usmál se trhan a s opravdovou graciesností pokynul mi němě, ale zřetelně, abych usedl podle něho na písek.

Z několika příčin, každému snad v podobných okolnostech lehce pochopitelných, uznal jsem však za vhodno hned jen tak zhola poslechnouti a vymlouvaje se, že nerad ležím, usedl jsem asi pět kroků od příjemného občana na kus pně staré vrby.

„Jsem, jak pozorujete," pokračoval, nad tím se nijak neuraziv, „rovněž váš krajan — pocházím z téhož místa, jako master Koppke, totiž od Lehnice!"

„Těší mne!" odvětil jsem, dosti nepříležitě, ale nemohl jsem si toho potěšení odepříti.

„Jak jsem slyšel, pojedete opět brzo do Evropy, domů?" mluvil však milý společník dále, nevšímaje si mé více ironické poznámky.

„Ano! Snad za tři již měsíce budu opět u nás v Čechách!" dosvědčil jsem dle pravdy.

„A pojedete hned tam někam k nám? Do svého rodiště pod těmi horami, které tam od vás také vidíme, jak jste mluvil s hostinským?"

„Ano, pod Krkonoše! Ovšem že s české strany!"

„Nejsem tam znám, nevím nic, nikdy jsem tam nebyl — jenom co tak slyším!" omlouval se trhan. „Jsem už tady narozen, jak pozorujete snad i podle řeči."

To bylo ovšem znáti, neboť pletl stále do němčiny anglická slova, jimiž si vypomáhal, když si nemohl rychle vzpomenouti na německý výraz.

„Jak se tam dlouho zdržíte?" pokračoval ve svém vyptávání, které se mi stávalo již trochu protivným, neboť mi připadalo velice německy dotěravým, ne-li přímo prušácky drzým.

„Nevím sám!" odpověděl jsem proto krátce.

„Najisto ale přece řadu dní, není-liž pravda? Máte zajisté asi ještě rodiče nebo příbuzné, bratry, sestry a tak dále? Ženat nejste?"

Neuznal jsem jej za hodna odpovědi na tuto celou kavalkádu otázek, jimiž jsem měl vyklopiti celé příbuzenské a osobní poměry své — otrhanému „trampovi", jehož vidím hodinu, s nímž mluvím pět minut, jehož ani jména neznám a před nímž mám, ne-li již strach, tedy přece respekt, zvláště z bližších styků, jimiž by mi mohl „sděliti" něco „živého". Zdáloť se, že má přes chatrnost tělesného obalu svého dosti v něm tvorů, jichž přítulnost nebývá člověku právě příjemnou.

Avšak milý muž na odpovědi mé zajisté ani nečekal, položiv otázky tu podle všeho spíše jen ze zdvořilosti, jako důkaz zájmu k mé ctěné osobě, neboť hned vytasil se s dalším:

„Jak je od vás vlastně daleko do té Lehnice?"

A po té umlkl a upřel na mne významně zraky své na výmluvné znamení, že očekává pouze na tento dotaz mou odpověď.

Mohu říci, že mne tím však důkladně překvapil. Kdo pak si u nás kdy vzpomene, jak je daleko do pruské Lehnice! Pokud mé zeměpisné vědomosti sahají, jest to pár mil od hranic, ale kolik asi, na to bych nikdy sázeti se nechtěl.

„Hm, to je trochu těžké!" pravil jsem tedy vyhýbavě.

„Nu, na míli nezáleží, ani na desíti!" doléhal však chlapík, míně bezpochyby k tomu všemu dle této poznámky docela míle anglické.

„Podle mého může to tak býti asi deset mil, ovšem zeměpisných, či asi čtyřicet nebo padesát zdejších!" pravil jsem na zdařbůh. „Možná ale, že je tam také i patnáct mil! Přísahati na to nemohu!"

„Což jste tam nikdy nebyl?"

„Ne!"

„Ale podle vašeho přesvědčení není tam od vás na žádný způsob dále, nežli nejvýše sto mil zdejších?"

„Myslím spíš o mnoho méně!"

„Hm, to je divné a mrzuté, že jste tam nikdy nebyl! A proč?"

„Poněvadž jsem tam neměl co dělat."

„To je ovšem pravda. Ale měl byste se tam podívat!"

„Proč?"

„Nu, abyste se tam poohlédl! Snad to přece stojí za to! Je prý tam moc hezky, říkával starý Koppke, hospodského otec. Já bych dal za to mnoho, kdybych se tam mohl dostati!"

„To není tak nic obtížného! Vsednete na dráhu, pojedete až do New Yorku, tam na loď a z Hamburku nebo z Brém opět až do Lehnice po dráze!"

„Věřím, ale — peníze! Dal bych však za to věru deset let svého života, kdybych tam mohl jíti! Stálo by mi to asi za to!" vzdychl si občan.

„Není třeba deseti let — pracujte a spořte pilně rok, dvě léta a můžete jeti!"

Ctěný společník můj učinil však rukou významný, odmítavý pohyb, zavrtěl nedůvěřivě hlavou a učinil podivný posuněk, jenž značil rozhodný nesouhlas s mým návrhem.

„To je velmi těžké!" pravil po chvilce, když jsem na to nic neříkal, proti čemuž jsem také neprotestoval, zvláště při pohledu na trampovský zevnějšek svého protějšku.

„Well, ale jako novinář — jak jsem slyšel, že jste — měl byste znáti šlechtické rody tam u vás!" pravil opět po malé přestávce neunavný dotazovatel, nemálo mne tím překvapiv.

Jak napadne vůbec podobného tuláka a trhana na americkém Západě tázati se na evropskou šlechtu? Není to přece jen blázen? Co chce s tou otázkou? A v jaké je souvislosti s minulou řečí jeho?

„Ano!" odpověděl jsem po krátkém rozmýšlení, nechtěje v možném případu, velice zde pravděpodobném, že mluvím totiž s ubohým šílencem, tohoto zbytečným odporem snad popuzovati. „Znám, jen podle jména ovšem, skoro všecky šlechtické rody u nás v Čechách a snad i většinou v Rakousku, některé pak i v Německu!"

„Znáte rodinu hrabat z Honburgu?"

„Jakže?"

„Z Honburgu!"

„Snad z Hohenburgu?"

„Ne, z Honburgu! Ejč, o, en, — Hon!" tvrdil rozhodně trhan, ‚spelluje' po anglicku hlásky první slabiky.

„En? To bude spíše ještě snad ‚z Homburgu?' Ejč, o, em?"

„Ne! Jak jsem pravil! Ejč, o, en! Tu rodinu asi tedy neznáte?"

„Ne! Nikdy jsem o ní neslyšel!"

„Má prý ale tam u Lehnice statek a zámek?"

„Možná! Nevím! Je to již za hranicemi a nebyl jsem tam nikdy!"

„To je škoda!"

„Proč?"

„Hm, jen tak! Třeba pro mne — i pro vás!" pravil jaksi tajemně podivný ten člověk.

„Co si přejete s tou hraběcí rodinou?"

„Už nic! Ptal jsem se jen tak mimochodem, že to je tam od vás, odkud i já pocházím, či vlastně již můj otec. Slýchávám o tom od Koppkeho a tu mi to napadlo! Odpusťte, že jsem vás obtěžoval!"

A s těmi slovy se zvedl, kynul nedbale rukou na pozdrav a zmizel v roští. (Dokončení.)

(Dokončení.)

Strýček Agathon.

Napsal Tor Hedberg. Ze švédštiny přeložil O. S. Vetti.

(Pokračování.)

Nemohl ji hned poznati, snad proto, že byla teď jinak oblečena. Když ji posledně viděl, měla smuteční šat, teď však byla bíle oděna s rukávy nad lokty vyhrnutými. Vypadala také mnohem lépe než posledně, kdy byla bledá a nočním bděním a starostmi všecka zmořená; teď však plál jí na tvářích ruměnec, skoro jakoby se byla zarděla, ale to bylo dojista od horka a práce.

Ona ho také nepoznala, až když udal své jméno. Tu se vděčně usmála a zvala ho dále.

Octl se v malé světničce s bílými záclonami, s bílými ubrusy a povlaky na stole a židlích, s prknem ku žehlení u okna a před kamny se sporokrbem s několika želízky na něm. Bylo tam velmi horko, než horko to bylo příjemné, poněkud vlahé a činilo dojem čistoty.

Švakrová vyzvala Agathona, by se posadil, a sama si rovněž sedla, shrnujíc rukávy. Tu si Agathon všiml, že měla pěkná, oblá ramena s malým, jemným zápěstím.

Rozhlížel se po světnici, ale děvčátka nikde neviděl; byly tam však pootevřeny dvéře, jež vedly do zadního pokoje, tam ono patrně bylo.

Švakrová chvíli čekala, potom zahájila sama rozmluvu. Dovolila si poslati mu svou visitku v naději, že se stane jejím klientem. Pohlédla na něho, a potom pokračovala — poněkud rozpačitě, že ona zvláště na něho počítala, poněvadž se domnívala, že třeba hodně bílého prádla při jeho postavení.

Agathon vyňal svou tabatěrku, začal ji mezi prsty točiti i odpověděl s vynuceným úsměvem, že milerád stane se jejím zákazníkem, ale bohužel neprávě skvělým. Tam ty byly časy, kdy vystupoval v orchestru ve fraku a s bílou kravatou. Hraje teď, což je jí snad známo, ve variété, kde se na to tak nehledí.

Ach, ona byla jenom jednou ve variété, ale líbilo se jí to tam. To s Henrickem, krátce před jeho onemocněním.

Hlas její stal se nejistým, nicméně podařilo se jí dodati mu znova pevnosti, a po několika otázkách Agathonovi učiněných jala se mu vypravovat o mužově nemoci a smrti. A pak následovalo jedno důvěrné sdělení za druhým, jak neutěšeně vše vypadalo po mužově smrti, co jí bylo podstoupiti, nežli se konečně tu zakotvila a začala s tím zaměstnáním, pomocí jehož troufala uživiti sebe a dítě, — podaří-li se jí jenom několik klientů dostali.

Agathon zbystřil pozornost i ptal se po holčici, jak se jí daří.

Inu, dobře, je tam v zadním pokoji; — a tož zavolala Signu, aby vyšla přivítat strýčka, — svého pravého strýčka.

Signe vyšla, ale byla náramně stydlavou a strýčka nepoznala. Agathon na okamžik cítil její drobnou ručku ve své, — tentokrát byla teplá, — než brzičko se mu vyinula, a Signe se schovala za matčina záda.

Agathon vstal a dal s Bohem. Švakrová rovněž vstala, slzy objevily se jí v očích, i ptala se, hlasem velmi nejistým, jak bude se žehlením. Nerádá by se vtírala, ale, nemá-li jinde závazků, že by sama pro prádlo k němu docházela a vyžehlené opět mu přinášela. A může mu ručiti za největší péči a šetření prádla.

I odebrala se k prknu, aby mu ukázala košili, již právě žehlila.

Agathon hleděl za tím na malou Signu, jež teď poněkud přemohla svou stydlavost a prohlížela si ho velikýma, důmyslnýma očima. Švakrová donesla košili. Agathon se na ni podíval, náhle se všecek zapýřil a pravil, že dá o sobě co nejdříve slyšeti. Potom chvatně odešel.

Večer jal se prohlížeti zásobu svého bílého prádla, ba i na několik hodin použil jehly a nůžek, — hlavně nůžek, — aby odpomohl nejhorším nedostatkům. Za té práce myslil stále na malou světničku s bílými záclonami a povlaky, na bělostnou košili na žehlířském prkně a na švakrovou v bílém úboru. A všecky ty myšlénky pozvolna splývaly v melodii, — v krátkou a jedinou melodii čistě bílou. Vzal housle, nasadil sordinu a zahrál tu melodii, — zprva - jenom melodii, potom s variacemi, jež byly též bílé. Zřídka jen zahrál si něco pro sebe, neboť býval potom vždy skorem roztrpčen na triviální písničky ve variété.

Několik dní potom odebral se k švakrové, nesa v balíčku své dvě nejlepší košile. Po týdni si pro ně došel, příští týden dostavil se s druhými dvěma, horšími, a tak střídavě jeden týden donášel košile do prádla, druhý pak si je vyprané odnášel. Švakrová z počátku nabízela se mu, že ona sama bude si pro ně choditi, než o tom nechtěl on slyšeti. Tak to bylo pro něho pohodlnější.

Z počátku zdržel se jen několik minut, vyměnil se švakrovou pár slov, pohladil Signě vlásky, pozeptal se, kolik má zákazníků, učinil několik poznámek o počasí a potom vždy náhle zmizel. Než pomalu dal se pohnouti, by se chvilku pozdržel, a měla-li švakrová na pilno, šel si sednout do zadního pokoje, kdež si hrál se Signou, jež se přestala styděti před ním.

Kamarádi z malého orkestru začali si brzo dobírati „strýčka Agathona“, jak mu teď všeobecně přezdívali, pro luxus, který pojednou na odiv stavěl v prádle; vždy se dostavoval v jemné, bílé náprsence a s čistým límcem.

A skutečně strýc Agathon začal holdovati jisté marnivosti a parádě, častěji se převlékal a čím dále tím častěji býval u švakrové buď s prádlem anebo pro ně. Následek toho však byl ten, že se ony čtyry košile brzičko nalézaly v povážlivém stavu. Jednoho dne byla švakrová nucena sděliti mu, že si jich netroufala už ani vyprati ze strachu, že by se jí pod rukama rozpadly. Strýc Agathon po té zprávě vypadal, jakoby mu zrovna též neštěstí hrozilo.

Rozpačitě a po velkém okolkování vytasila se švakrová s návrhem, kterým se už dlouho v duchu obírala. Zbylo jí ještě kus plátna, jež byla muži na košile koupila, i troufala, že by z něho mohla půl tuctu košil ušiti. Na zaplacení prý nepospíchá, dodala chvatně, podařilo se jí teď dostati několik klientů, tak že se jí dobře vede. Potom nebude nucen tak často se obtěžovati s donášením a odnášením prádla.

Strýc Agathon vstal a chmura přeletla přes jeho tvář. Nebylo to pro něho žádnou obtíží, odpověděl vrtě hlavou. Ne, nebylo to pro něho žádnou obtíží!

Paní Agatha pohlédla na něho i dodala rychle, že se ho chtěla na něco zcela jiného pozeptati, a sice na to, zda by nebyl té ochoty a nenavštívil jich, i když by neměl ničeho do prádla. Malá Signe je vždy tak ráda, když k nim přijde, a ona sama měla tak málo pokdy, aby se s děvčetem zabývala. Byly by obě nesmírně rády, kdyby té ochoty byl.

Strýc Agathon pohlédl jí do očí s oním nedůvěřivým pohledem dobráků, jenž tak trapně na vás působí. Ale paní Agatha vydržela pohled ten, aniž jen brvou pohnula. A tu se náhle vyjasnila tvář strýce Agathona, jeho ochablé rysy nabyly skorem mladického výrazu, uchopil ji za obě ruce a prudce je stiskl.

Tak dostal strýc Agathon půl tuctu nových košil a kromě toho domácnost, v níž byl vždy vítaným a kdež jeho staromládenecká prázdnota nalézala vyplnění. Z počátku přicházel jen dvakrát v témdni, ale potom docházel den co den.

Když poobědval, odebral se napřed domů a vzav housle šel ke švakrové. Tam strávil několik hodin, až nadešel čas, aby se odebral do variété. Paní Agatha nalezla vždy chvilčinku kdy, by s ním porozprávěla, ale potom bylo jí dohlédnouti na prkno, i zanechávala jej v zadním pokoji samotného se Signou. Stali se z nich nejlepší přátelé; vše, co se dětinského v tak hojné míře nalézalo u strýce Agathona, činilo z něho výtečného společníka, jenž Signu právě tak bavil, jak se bavil sám. A co si v zadním pokoji hráli, stála paní Agatha v předním a žehlila a při tom si prozpěvovala. Začalo se jí vésti dobře, měla plno práce a tudíž pěkné také příjmy, a tou měrou vyvinovala se ze zmořené, plaché, nesmělé ženy, jak ji strýc Agathon nejprve poznal, zcela jiná žena, jež byla ráznou, praktickou, pracovitou, stále veselou, stále s nějakými rozumnými myšlénkami v hlavě a s nějakou svěží melodií na rtech. I její zevnějšek se změnil, začala poněkud tělnatěti, pleť její nabyla poněkud ostřejšího zbarvení od stálého horka, i nebyla tak sličnou jako dříve, ale za to vypadala statněji a zdravěji. Po něčem osvojila si rozhodující právo nad domácím a hospodářským životem strýce Agathona, což bylo jemu jen na prospěch. Jeho garderoba nalézala ve stavu poměrně dobrém a prádlo všickni kamarádi mu záviděli. Žil mnohem pravidelněji nežli před tím, málokdy zmeškal představení a pil o mnoho méně lihovin nežli dříve. K paní Agathě choval nezměrnou úctu a veliký obdiv; možná, že zprva myslil na ni a i jiným způsobem, ale bylo-li tomu tak, — on sám to jasně nevěděl, — tož bylo teď po všem; byli dobří přátelé, — nic jiného.

Malá Signe byla jeho zřítelnicí, středem, kolem něhož se všecek jeho myšlénkový a citový život otáčel. Choval přímo vášnivou oddanost k tomu děvčeti; vše, co přepjatého bylo v jeho přirozenosti a co za posledních let na venek se projevovalo jediné malými nevázanostmi, nahodilými prostopášnostmi bídného života bohemského, soustředilo se teď v hluboký, čistý proud něžnosti a obětavosti. — Velikých věcí nemohl podnikati pro ni, — však ona také žádala na něm jenom maličkostí, ale jaké bohatství citu a fantasie uměl vložiti v ty maličkosti!

Každého dne měl něco nového pro ni, malý dárek, jestli to jeho kapsa připustila, — hračku, historku, malou myšlénku, již ona vlastně život dala a již on jí přinášel s tajemnou, radostnou a nadějíplnou bázní, s překypující žádostivosti milence dařiti milovanou osobu. Byla hudebně nadána jako matka; jí hrával opět své staré oblíbené kusy, cvičil se v nich o samotě, namáhal se znova nabyt zručnosti, jakou ve svém mládí míval, rozpomenouti se na rychlé hmaty, na jemné přechody, na tajemné umění harmonie a libozvuku, o něž přišel hraje den ze dne tytéž blbé odrhovačky. Jeho přáním nejvroucnějším bylo opatřiti si zvláštní housle, na kterých by jenom jí hrával, neboť se mu zdálo, že se jeho staré housle zkazily tím každodenním smýkáním, že ztratily svůj čistý, panenský ton, teplo své přesvědčivosti, svou citovou pružnost; zdálo se mu, že zpívaly dětské nebo vášnivé melodie chraptivým hlasem a s falsetem starého bručála.

A dívčinka byla všecka okouzlena svým starým strýcem a tyranisovala ho, jak jen uměla.

Léta ubíhala s malými změnami, jež téměř beze stopy mizely v proudu návyků a denní jednotvárnosti. Paní Agathě bylo možno najati si lepší, hezčí byt a tu a tam dopřáti si nějakého přilepšení. Rok od roku stávala se tělnatější a o znamení červenější, ale duch její zůstával stále stejně svěžím a mladým. Naproti tomu strýc Agathon se pranic neměnil, krásné rysy nesly stále stopy zpustošení, jemuž kdysi podlehly, to se nedalo už vyhladiti, ale zpustošení nepokračovalo dále. Černé, dolů visící kníry a stydlavě umelecké vlasy nešedivěly, jižně černé oči, — dědictví to po otci, — měly mladický pohled, jenž překvapoval, když na vás utkvěl. Jedinou „dědkovskou“ známkou na něm bylo několik vrásek na čele a potom to šňupání jeho. Hrál posud ve svém variété, s tou jedinou změnou, že se ono odstěhovalo do nového, nádherného lokalu, zahýřil a i teď trochu jako dříve večer po představení, ale prázdné hodiny denní trávíval napořád u paní Agathy a Signy.

Signe rostla, ale nepozorovali toho oba staří. Začala choditi do školy, první zimy vodíval ji tam strýc Agathon ráno a odpoledne se pro ni stavoval, a srdce jeho dmulo se hrdostí, když pozoroval, že se lidé na ulici po něm ohlíželi. V jedné ruce nesl její školní knihy, v druhé držel její ručku v rukavičce vězící. Paní Agatha potrpěla si na parádu, a Signe chodila si pěkně oblečena jako dítě zámožných rodičů; strýc Agathon naobrat vyznamenával se svou ošumělostí, tak že nebylo možná nepovšimnouti si toho zvláštního párku. Odpoledne po škole opakoval anebo pracoval s ní její úlohy a sám ráno si přivstával, aby doplnil aneb osvěžil své porouchané vědomosti školní. V neděli vyšli si všichni tři na procházku do okolí, bylo-li krásné počasí. Jednou byla paní Agatha se Signou kamsi pozvána, a tu měl strýc Agathon smutnou neděli, někdy si zašly také do opery, do třetí řady, a tu se on pro ně stavoval po divadle.

Několikrát navrhovala paní Agatha, že by se měly přece jednou také podívat do variété, kdež hrával; ale o tom on nechtěl ani slyšeti. A když paní Agatha stála na tom, neboť se domnívala, že je to pouhý vrtoch strýce Agathona, tu jí konečně řekl, že jí nemůže ovšem brániti, by se tam nepodívala, ale vezme-li tam s sebou Signu, že jí to nikdy neodpustí. Tu se cítila paní Agatha uraženou a několik dní nebyla svou, než opět to přešlo, a už o tom nikdy nemluvila. To byla jediná, vážná roztržka, jež mezi nimi kdy vzuikla; ovšem paní Agatha

časem mínila, že rozmazluje děvče a že mu nasazuje do hlavy přemrštěné názory, než přestávala na tom, že po tichu proti tomu pracovala.

Signe byla u konfirmace, vychodila školu a začala matce vypomáhati při žehlení. Vyrostla v dlouhou, vytáhlou dívčinu, pihovitou, nemotornou, hranatou a s drsným hlasem. I povahou se změnila, osopovala se na matku a ke strýci Agathonovi chovala se s nadutou nešetrností. Trpěl tím, ale trpěl tiše, a snad ještě více ho trápilo, když pozoroval, jak ho přerůstala, jak se vyhýbala vší důvěrnosti k němu, nenacházejíc už potěšení v jeho společnosti a lhostejně přijímajíc všecky jeho pokusy zavděčiti se jí. To potrvalo něco přes rok. Tu však nastoupila druhá, náhlejší změna. Pihy se ztratily, vyčouhlá postava se vyplnila a zaokrouhlila, hranaté pohyby nabyly půvabu a rozmary jejího ducha, místo aby odpuzovaly, přivabovaly. Poupě začalo se rozvíjeti. Ze Signy stala se žena. Strýc Agathon viděl, jak se ten zázrak před jeho očima uskutečňoval, i padna, začal se mu kořiti. Jed by byl na to vzal, že nikdy krásnější sen nedošel krásnějšího vyplnění; bylo mu, jakoby viděl tu maličkou šestiletou holčičku, jíž první srdce své daroval, předstoupiti před sebe v proměněné postavě; mezidobí bylo vyhlazeno z jeho paměti, zdálo se mu, že se znova dožil něčeho uplynulého, jenže povzneseného u vyšší sféru. Nalezl znova ty velké, černé oči s jejich nevinně zpytavým pohledem, ten měkký, citlivý rys kolem úst, kolisající se mezi pláčem a smíchem, měkký spád vlasů přes čisté čelo, krásné, prchavé nuance hlasu, vše to, co jej okouzlovalo u dítěte, jež kdysi vloudilo se svou ručkou v jeho; nalezl znova vše to, ale bylo to zároveň novým, zvláštním a podivným. Zvláštní příbuzenství, jež se vyskytuje mezi útlým dítětem a mladou ženou, poutalo ho kouzelnou mocí, v níž staré a nové splynulo v tajemný celek.

A strýc Agathon přišel opět do milosti, dostával opět přívětivá slova a přívětivé pohledy, dařen byl úsměvy, ano časem i polibkem dceruškým. Z jeho strýčkovského hlasu vyzníval tlumený tón holdu, jeho otcovskými způsoby prokmitalo kus rytířskosti, v jeho věrném pohledu plál tiše žár obdivu, jenž lahodil mladé mysli jako libá vůně kadidla a jíž ona někdy ráčila spláceti a odměňovati.

To byly šťastné časy. Strýc Agathon už v noci nehýřil, nýbrž chodíval z variété rovnou domů, aby hrál mladé melodie na svých starých houslích před spaním, za něhož se mu zdály podivné sny. Nikdy — v celém svém životě — neměl tak podivných snův, ale nepamatoval se na ně, když procitl.

A tu znenadání ulehla těžká, hustá chmura na to štěstí. Odkud přišla, nevěděl, aniž znal, co ji vyvolalo. Cítil ji ve vzduchu, nežli se dostavila, ohlašovalať se nepokojem a neklidem zcela bezdůvodným, trapným pocitem stísněnosti, tím, že nedovedl mluviti vesele a nenuceně, i blížila se, obtěžkávala a zatemňovala vzduch víc a více, až se konečně snesla nad jeho hlavu černá a nepronikuutelná, jako ustavičná pohrůžka, jež nepropukala. Pozoroval, jak obě ženy chodily zamlklé a bledé; neušlo ho, že náhle umlkaly, když přišel, a že mluvily s ním o věcech lhostejných a to zcela roztržitě. Upíral na ně zkoumavé pohledy, ale ony se jim vyhýbaly. Osmělil se učiniti jim několik otázek zcela otevřených, ale dostal na ně odpovědi uzamknuté na dvojí zámek, nedostavil se k nim po několik dní, ale neprojevily nad tím žádného podivení. Šířal ho nepokoj o ty dvě ženy, jež mu byly vším, i trpěl hrozně, vida se vyloučeným z jejich důvěry. A se Signou dálo se něco zvláštního, cos zvláštního bylo v její bytosti, v jejím pohledě, v její chůzi, což mu chvílemi vhánělo krev do hlavy a nad čímž zatínal pěsti. (Dokončení.)

FEUILLETON.

Vánoční výstava umělecká. — Listy z Palety.

Vedle vánočního trhu literárního, prosincové saisony koncertové a výpravných „fancy-fairs" našeho divadla staly se malé tržní výstavy umělecké již pravidelným zjevem pestrého, živého období ležícího mezi sv. Mikulášem a Ježíškem. Vsunutí malé umělecké výstavy do tohoto vzrušujícího reje tužeb a starostí, štědroty a resignace, v němž poeticky a smírně vyznívá starý rok, jest nepopíratelným obohacením našeho pospolitého života a značí nový článek v manifestacích vyšší snahy naší práce a našich požadavků.

Po sedmé již pořádá výtvarný odbor „Besedy umělecké" tuto útulnou výstavku jako výraz otevřené, sdílné důvěry v lásku našeho obecenstva k umění, o něž bývá více theoretických sporů nežli věcné péče. Vánoční výstava zve spíše než kterákoli jiná k osvědčení dobré vůle, prosté pout přísného měřítka, dle něhož velká representační výstava pořádána a posuzována bývá neb aspoň býti má.

Přes to, nebo právě proto, že sbližujeme se tu v intimnějším styku se současnou produkcí českých výtvarníků, má výstava zvláštní svůj půvab. Jsme „at home" jako mezi čtyřma očima, kde se pravda bez okázalých frází prostě vyznává a přátelsky uznává.

Povyk časových hesel, dle nichž stříhají nyní nové kabáty na staré pravdy a věčnou krásu, nezaléhá sem rušivě a Moderna nevede tu svůj vyhlazovací boj proti „starým", kteří pracují a činí se, jak dovedou a jak povaha doby podmiňuje. Marně se ohlížíme po labužnických hodech dokumentů bídy a strojenostech vyjeveného, zježeného symbolismu.

Jsme mezi starými známými a všecko pozdravuje nás vlídně povědomou tvářností.

Nejprve mistr Smetana, pojatý v přísné, koncisně charakterisující a energicky profilující způsobě Myslbekově. Z nezapomenutelné té hlavy velkého umělce hudebního mluví kongeniálnost znamenitého umělce výtvarného. Plastika tato nemá na výstavě soupeře, leda v lepotvárné, něhou syté i posvátné ženskosti obestřené

Madonně a v hluboce jímavém Ukřižovaném, zase od Myslbeka Rozšafnému, umělecky odváženému realismu hoví Suchardův portretní relief dívčí hlavy v profilu a se zdarem o málo menším téhož umělce životní drotar. Procházkův parádní „Přemysl“, Klouěkovo osvědčení virtuosnosti v modelaci buclatých dětských tvářinek, Smolíkovy dekorativně alegorické a Wurzlovy, Kullovy i Amortovy humoristické a genrové práce sochařské doplňují exposici plastik.

Ve shodě s účelem výstavy převládají v malbě krajina i drobný genre. Zvláště krajinářství jest hojně zastoupeno. Malebné sujety Jansových obrazů z břehů i vln Adrie poutají vděčnou pozornost a zamlouvají se příhodnou volbou, která v malbě samé snoubí se s poetickým procítěním, zaokrouhlenou komposicí, měkkým podáním a líbeznou souhrou snivého koloritu. Rovněž tak provázen úspěchem předvádí štětec K. Liebschera v řadě obrazů půvab českých našich krajin, klidně pojatý, určitě viděný, přesně studovaný a dovedně v charakteristických odstínech studenější severní krajiny akcentovaný. Zajímavá dvojice nadaných krajinářů, Slabý a Trsek, řeší soudobně a obdobně se stejným téměř zdarem problém zachycení duše a zpodobnění tvářnosti květnatých záhumní vesnic, koutů lesních a zahradních. Koloristicky účinné, v kresbě směle degažované akvarely Koubovy z bosenských krajů a měst, jakož i Radimského sprahlé obrazy žní odporoučejí se zvláštnímu porozumění. Také O. Fiala, Engelmüller a Jelínek.

Mezi genry vynikají něhou prostých motivů a vřelou koncepcí malířské dumy o intimním životě selských dívek z Pošumaví od Špillara. Vedle těchto zamlouvají se Špillarovy i Záhorského benátské genry, myšlené i traktované ve směru, jemuž Silvio Rotta vévodí. Rašek, Douba, Krajíček a Mathauser dokazují pracemi více méně zdařilými, že aspoň nezahálejí. K nim druží se Bartoněk s rozměrnějším obrazem, známým odjinud. Marold exceluje svižnými perokresbami a tónovanými illustracemi. Novák jde v šlepějích H. Schwaigra po stopách drastické výpravnosti a Štraybl aspoň v drobotinách prokazuje svoji známou hotovost v malbě zvířat.

Dámy Krostová, Suchardová a Zahradnická osvědčují ženskou zálibu a skutečnou dovednost v líčení záhadných vnad květin a ovoce. Rovněž tak slečna Kleinmondová, která spolu se slečnou Knížkovou vystavila roztomilé portrety, pracované pilně v hebké technice pastelové.

Ku prodejným těmto kusům přidruženy některé portrety ze soukromého majetku jakožto stálé body v střídání ostatních výtvorů přecházejících pomalu z rukou umělců do rukou kupců. Je tu bravurní, lehce a směle vržený, životně výmluvný portret Fr. Rutha z čiperné, stínově kolorující ruky Olivovy; hladká, semknutá, pečlivou práci vykazující podobizna Dra. J. Herolda od Jos. Ženíška, barevně veselý rodinný portret od Ad. Liebschera, jenž mimo to příjemné genry a barvosytý lesní interieur vystavil.

Škoda, že nedočkali jsme se krajin slč. Z. Braunerové a genru od J. Úprky, od nichž slibujeme si v poslední chvíli poutavé obohacení výstavy, kteráž v daných ukázkách bez fintivé okázalosti mutatis mutandis uspokojivé vysvědčení snaživosti našich výtvarných umělců vydává.

„Listy z Palety“ zove se jiná, do podoby alba vtělená výstava umělců, sdružených ve spolek „Manes“. Vyznáváme, že nás tento improvisovaný vánoční debut příjemně překvapil. A to formou i obsahem. Je v tom sice jakýsi druh „secesse“; ale přes natrpklý ironisující osten v kterés větě předmluvy uvádí se album „Mánesovců“ v přízeň veřejnosti slušným a strucným apelem, jenž u porovnání s janičarskou muzikou, jakou naše literární Moderna svoji parodii titanomachie provází, přímo jako sladká harmonie urbanity a sebeúcty zní. „Künstler, bilde und rede nicht“, radil kterýs německý klasik. A spravuje se tímto neocenitelným heslem, předkládá „Mánes“ bez dlouhých řečí dvanáct listů ze společné mapy skizz, kterouž nazývá „Paletou“. Seznamujeme se tak s pracemi třinácti malířů, ponejvíce mladých a nejmladších.

V čele tohoto nadějného banderia hareuje M. Aleš (a to nejen právem abecedy, letitosti či hodnosti předsednické) s náčrtkem českého junáka na koni, oděného vší tou věrnou, milou rázovitostí českého zjevu, kterou Aleš s virtuosní neomylností ovládá. Za ním vedou si statečně druzí: Špilar vypravující zálibně, široce a pravdivě, jak soused kterýs v Domažlicku vede svoje volky na trh; Mašek se svižným náčrtkem ženského modelu s kosou; Švabinský s pečlivou studií apoštolské mužské hlavy, Preisler se zužitkováním dobré aktové práce na titulním listě. V. Černý podává slušnou kostymní studii zbrojnoše a L. Novák náčrtky k illustracím téhož rázu, jako jsou jeho obrazy, ve vánoční výstavě exponované, Klusáčkovo malované podobenství o reklamě a humbugu, plné satyrických šlehů a stavěné v způsobě, kterou u nás pěstovával delikátní Führich, obsahuje mnoho poučného v sličné a žertovné formě. Holárek má v albu zajímavý list, jenž poučuje o genesi jeho pozoruhodného, z výroční výstavy známého obrazu „miláček včerejšího dne“. Nic méně a nic více než upálení M. Jana Husa chtěl Holárek malovati a zakládal si k tomuto velkému dílu sbírku náčrtků; tak plot praskající pod přívalem diváků, třeštících v orgii posměchu, zpitých laciným, v luze vždy vítaným divadlem triumfu násilí nad duchem. Z velkého historického obrazu však nebylo nic a nebude asi nic, neboť Holárek zužitkoval řečenou studii ku garnituře schodu, po nichž sestupuje v historickém genru kterýs miláček předešlého dne ke guillotině. Sucharda připojil pendant k známému svému reliefu ukolébavky, roztomilé té hymny mateřství a otcovství nad kolébkou; je to žalozpěv nad rakví dítěte, komponovaný s touž dovedností, která úspěch ukolébavky zajistila. Tentýž teskný motiv „ještě poslední políbení“ matky, skloněné až k zemi k mrtvole děcka obral si H. Wiesner za sujet svého neúprosně opravdového obrazu. Czordák líčí majestát přírody, vtělený v hrdou, malebnou vznositost skal. Třináctý ve spolku, Gretsch, zastoupený polo naturalistickou, polo romantickou studií drotara, nedočkal se již publikace svého důvěrného náčrtku z „Palety“.

Vážnost pojímání života i jeho malebných stránek vane z celého alba Mánesovců propůjčujíc mu hlubší obsah a významnější dosah ve hnutí duchů naší doby, sžírané pochybnostmi a touhou, dospěti k novému, ustálenému nazírání na život. I rozhodní světáci a smaví humoristé ladívají svoje prvotiny umělecké dle požadavků vysokého kothurnu a světobórných tragedií; ale všechen fin de siècle je v podstatě nahořklý a hloubavý. I v tom přiléhají „Listy z Palety“ případně k našemu cítění a ku credu naší doby. J. L.

*

Literatura.

— Alfred Jensen: Ur Böhmens moderna Diktning. — Från čechiskan. (Göteborg. Wettergren & Kerber 1894.) Česká poesie proniká znenáhla do světa. Byly doby, kde u nás touženo na to, že si cizí národové našeho písemnictví nevšímají, a pomýšleno na zorganisování jakéhosi překladatelského družstva, které by posílalo v cizím rouchu naši beletrii do světa. Vskutku také učiněno několik takových nešťastných pokusů s výsledkem, jenž se dal již napřed očekávati. Cizí nakladatelé a redaktoři házeli z Čech jim poslané věci do koše na papír — nikoliv proto, že byly původu českého, ale proto, že byly přeloženy českou němčinou, frančtinou, ruštinou atd. Bylo zřejmo, že cizí literatury musí si obstarati překlady z češtiny svými vlastními povolanými silami. Jen cizinec sám může si vybrati z naší poesie to, co s jeho hlediště jest v ní pro nás zvláště význačno a co vyplniti má jakousi mezeru v literatuře jeho vlastní země. Jiného účelu překlady vlastně nemají. Čas ten skutečně nyní také nadešel. K Polákům, Němcům a Dánům v poesii a k Rusům v prose přistupují teď také Švédové. Severní země vůbec v posledních letech vysílaly do Čech své učence, aby tu studovali náš jazyk i dějiny. Také švédského básníka jsme už zde viděli a loni zavítal k nám jiný, pan Alfred Jensen, mladý, energický, vysoce nadaný muž, jenž také hned dal se do práce a v knize shora uvedené: „Z nové české poesie“ podává první ukázku z českých básnických luhů. Jak sám v předmluvě uvádí, jednalo se panu Alf. Jensenovi především o naši poesii epickou, i podává ukázky z pěti básníků. Přeložilť balladu „Štědrý den“ od Karla Jaromíra Erbena, Máchův „Máj“, Nerudovy ballady: Zimní, Májovou, Dětskou, O polce, Tříkrálovou, a Romanci o jaře 1848. Z Vrchlického podává básně: Kovář a smrt, Píseň života a Amarus. Ze Svatopluka Čecha čteme tu „Himlanycklarne“ (Petrklíče). Najde-li tato sbírka ohlasu u švédského čtenářstva, slibuje p. A. Jensen, že vydá další překlady z české poesie, neboť „tento první výběr“, jak praví, „nemůže podati ukázky ze všech předních básníků českých“. Pravíť, že přeloží především vynikající básně Čelakovského, Hálka, Julia Zeyera a z mladších Machara a Klášterského. „Vrchol v české poesii,“ píše překladatel v předmluvě, „znamená triumvirát Vrchlický-Čech-Zeyer, básníci nádherné formy a světového řádu.“ — Pan Jensen, jak na první pohled do jeho knihy zřejmo, pracoval nejen s láskou a svědomitostí, ale také s pravým poetickým nadáním. Formu zachoval naskrze v rozměrech původních, při čemž hojnosti ženských rýmů švédských a zvučné plnosti jazyka užil mistrně. Na doklad znalcům švédštiny stůjtež zde první verše „Ballady zimní“:

Trollkarl full af lömska finter
ströfvar kring i dunkel vinter;
vid en galges fot han slinter.
Uppå galgens trenne stänger
strypta bofvars tretal hänger:
„Hejsan! här är godt att vara.
Sköna pojkar! präktig snara!
Kommen ner från galgens grenar!
Till kalas jag er förenar“
Armen svänges, trollord klinga:
ner på marken alla springa. —

Také pohádkový tón i nálada „Kováře a smrti“ a „Petrklíčů“ jest šťastně zachycen. Rozkošné první verše „Petrklíčů“ zní švédsky takto:

Fyra hvita fålar
med förgyllda tömmar
spänner jag för vagnen —
sagans lätta drömmar.
Hejsan! hej och hopp!
Vagnen är af silfver,
bjällrorna af gull,
hjulen — pepparkakor,
säcken — sockerfull.

Úprava knihy jest velmi pěkná a vkusná. —ds.

— „Doña Luz“. Napsal Juan Valera. Ze španělštiny přeložil A. Pikhart. Překlady páně Pikhartovy ze španělštiny jsou našemu čtenářstvu známy. Přední zásluhou překladatelovou jest, že se zdravým literárním vkusem práce vybírá, a nemenší, že překládá pečlivě, nehřeše nikdy prací ledabylou ani na krásách originálu ani na jazyku našem. Juana Valeru znají starší čtenáři „Lumíra“ z jeho rozkošného románu „Pepita Ximenez“. Druhé z předních jeho děl jest neméně poutavá „Doña Luz“. Juan Valera jest povídkářem pravého dobrého zrna, výborný psycholog a vypravovatel, na jehož rtech se lpí. Jemný jeho humor, probleskující tu a tam šotkovitě, dodává jeho povídkám zvláštního kouzla. Valera jest idealista. Čtenář při něm zapomene hran a trnů života a v době literární vivisekce jest mu za to vděčen. Doufáme, že se dočkáme časem také dvou ještě předních jeho děl: „Las ilusiones del doctor Faustino“ a „El Comendador Mendoza“. S ryze španělským, někde nám tak cizím ovzduším se čtenář záhy smíří a porozumí mu. Don Juan Valera jest povoláním diplomat. Svou první velkou povídku „Pepita Ximenez“ vydal co padesátiletý muž r. 1874. Nyní jest španělským vyslancem ve Vídni. —ds.

— Spadne-li člověk z ambrosiového (není takovým vždycky!) literárního ovzduší pojednou do kuchyně, také to časem neškodí, naopak, někdy se skoro až povznese. Do posvátných těch prostorů, kde místo plektra lyry panují vařečky, uvádí nás adjunkt musea království českého pan Josef Kafka svými „Mořskými rybami“ na pražském trhu. Kniha časová pro naše hospodyně, ozdobená portraity Rejnoků, Jazirů, Štítníků a podobných roztomilých tvorů až dosud více méně známých jen z nástěnných obrazů školních. Jako pravé přátelství teprve ohněm se osvědčí, tak také Rejnok a Jazir projevují dobrotu srdce svého prý teprve na pekáči. Člověk šlechetný však nerad dohání svého přítele až na zkoušku ohněm. Jinak tomu jest s některými jinými druhy mořských hostů, kteří hned na první pohled mají vzezření vlídné. Ale právě zde osvědčuje se také, že dobrákovi na tomto světě daří se nejhůře. Právě tato dobrotiska (jsou to většinou tresky, v moři jako na zemi) obklopuje pan spisovatel celou řadou vnad, které je mají učiniti hledanou kořistí mrzkého, pochoutek lačného člověčenstva. Řízky, roulady, mayonesy, saláty, kambaly au gratin, à la horly, à la tartare atd., ryby smažené, pečené, vařené, studené, kdož pak by tu odolal to nezkusit. Rozumí se jen jednou: a potom, vždyť té rybičce na stole nikdo neublíží. Odejde zase jak byla přišla. Žert stranou: kdo jí mořské ryby rád, ať si koupí knihu páně Kafkovou. Jest to pravá pokladnice přírodopisných i kuchyňských vědomostí. Zvláště kapitola o sledích bude asi vítána především pánům chefům různých kanceláří, obchodů atd. Mohou teď svým podřízeným připravovati sledě způsobem ještě rozmanitějším, než to činili dosud.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNÍK XXIII 1. LEDNA 1895 ČÍSLO 10.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vžd, o 9. hodině ranní.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

II.

„Tu jest!“ volal Těšitel rozjařeně, uzřev vcházejícího poštmistra. „Právě jsme mluvili o vlku, a vlk za humny. Vítám vás, milý příteli!“

Podával příchozímu ruku, a než generál Trochu se rozhlédl šeřícím se pokojem, už také cítil studenou pravici toho drobného, kudrnatého človíčka, o kterém se mu zmínila Kačenka.

„Karel Livora,“ host se představoval s úsměvem.

„Můj bratranec,“ dodával k tomu Těšitel, „a tuto pan Jakub Oblak, zasloužilý poštmistr z Klenové, jinak řečeno, náš statečný generál Trochu, přítel domu tohoto nejmilejší, opověděný ctitel všeho krásného a tudíž i své spanilé paní poštmistrové služebník nejoddanější a člověk od hlavy až k patě výborný.“

„Ach, to jest mnoho, zalknete se!“ volal poštmistr sáhaje si po svém zvyku k uchu.

„A není snad vše pravda?“

„Ano, ovšem,“ nutil se poštmistr do vtipu, „výborný a ve všem všudy znamenitý od svého klobouku až po své ostruhy. Teď mě znáte, pane Livoro.“

Nikterak mu nevadilo, že statkář tak nepokrytě ho jmenoval generálem a vzpomínal jeho manželského kříže. Od něho vždycky blahosklonně snesl tu přezdívku a jakýkoliv žert, kdežto podobné poznámky od jiného bouřily by v něm brzo krev, třebas pan farář Raupach o té krvi tvrdil, že jest jako u ryb studená. Ano i narážky na jho manželské přijímal od Těšitele jenom jako nevinný žert.

Pak přihlásil se ke slovu také Livora:

„Něžné pohlaví a ostruhy, to zní hodně po rytířsku, pokládám si za velikou čest, že jsem byl panu poštmistrovi Oblakovi představen. Ano, to zní vždycky hodně vesele, a i já ochotně se přihlašuji ke každému veselému cechu.“

Usmívaje se, poštmistr odvětil poklonou a opět se rozhledl po pokoji.

„A kde pak máme milostivou paní?“ tázal se hostitele.

„Snad ve spíži, v kuchyni nebo ve sklepě. Patrně péče o dobrou večeři ji volala jako hospodyni do její říše. Ale bude tady zajisté co nevidět, dobře víte, jak vždycky jest nerada, musí-li na chvíli pohřešovati vaší společnosti.“

„Ach, co jsem tady, moje velectěná paní švakrová stále si hraje na schovávanou,“ poznamenal Livora a obrátiv se přistoupil k oknu, na němž si prohlížel hustou směsici květin. „Kdybych nebyl přesvědčen o její veliké laskavosti, skorem bych se mohl domnívati, že nejsem v Sirotčím Dvoře hostem vitaným. To však mimoděk podotýkám jako mylné zdání a potvrzuji, jak se mi v tomto libém českém zákoutí hrozně libí. Závidím vám, pane poštmistře, že můžete býti v Sirotčím Dvoře častým hostem.“

Přivoněl si ke krásnému květu čajovky a zanotoval nějaký rozmarný popěvek. Čekal, že Těšitel na zmínku o paní Martě připojí nějakou třebas sebe všednější omluvu nebo zdvořilost ale statkář nebyl z těch, kteří kladou každé slovo na zlaté vážky. Zvláště byl-li mrzut anebo spokojen jako snad tentokráte, nejméně dbal dvornosti a šetrnosti.

Za to Oblak odpověděl zdvojenou zdvořilostí a po očku se díval na hostě Těšitelova. Livora zůstal u okna, i bylo na něj ještě dosti dobře vidět.

Byl to skutečně malý, útlý člověk, na pohled teprve asi dvacitišestiletý, kulatého, nepříliš zajímavého obličeje oné barvy, která nikdy se nedovede červenat, a krátkých bezbarvých vousků. V jeho neurčité, jako uvadlé pleti byly zřejmě patrny stopy některdejšího nestřídmého života, plného výstředností a neskroceného hýření. Oči měl veliké, bledomodré, také se zdálo, že nejsou schopny žádného ohně a lesku. Nejnápadnější byly jeho plavé kučery padající mu do velikého oblého čela a do očí, tak že ustavičně byl nucen vjížděti si do nich bílými prsty a krotiti je k podajnosti.

Avšak jakkoli všecek obličej a vůbec vzezření jeho bylo zastřeno zvláštním zmrtvělým a jako utkvělým stínem bývalého světáctví, přece chování jeho bylo stále velmi čilé a na všechny strany pozorné, tolikéž i oděv ukazoval šviháka.

„Prosím vás, pane Těšiteli,“ otázal se tiše poštmistr, „čím jest váš pan bratranec? Rád bych věděl, jak ho mám oslovovat.“

Statkář se usmál.

„Na mou věru,“ odpovídal ve veselých nesnázích, „ani sám nevím, čím nyní jest, odkud přišel a co páše nebo tropí, ten dobrodruh. Setkali jsme se náhodou teprve před půl hodinou, a on pro samou chválu Sirotčího Dvora

neměl ani kdy mi pověděti, čím právě v těchto dnech se obírá. Neboť, abyste totiž věděl, můj milý bratranec jest nadmíru přelétavý pták, tuze nestálý, nikde delší doby nevydrží. Zkusil to už asi na dvaciti místech a pořáde nemůže trefiti na své životní povolání. Jest to všehochuť, vrhá se do všeho nového jako lev, ale za kratičký čas jest už nespokojen, proklíná a jde ochutnávat jinam. Krátce, živá, neposedná otázka, na kterou svět nemá vhodné odpovědi."

„Tedy ustavičný kandidát existence?"

„Ba bude do nejdelší smrti takovou nestálou, vrtkavou bytostí. Jest to toulavá, nespokojená, nevytrvalá povaha. Až poznáte, jak jest vzdělán a obratný, podivíte se, že si už nenašel stálého, přiměřeného místa v lidské společnosti. Ale musím se ho zeptati, koho nyní oblažuje svými vratkými službami. Slyš, Karle," volal hlasitě k mladému mužovi, „hovoříme právě o tobě, lámeme si hlavy hádankou, jak ti říkati? Pane doktore, pane rado, pane řediteli nebo jak?"

Livora přestal prozpěvovati a obrátil se.

„Bohužel, nemohu se honositi ani úctyhodným titulem zámožného statkáře ani oslňující hodností generála pyšné Francie," pravil host a šelmovsky mrkl po poštmistrovi. „Jsem jenom kočujícím inspektorem pojišťovací společnosti."

Těšitel byl nemálo překvapen.

„Hleďme, hleďme! Tedy odborníkem novodobého blahodárného zařízení, které, jak jsem nedávno někde četl, za nedlouho se stane buď z mravního přesvědčení, buď z ponuknutí zákona největší spásou lidské společnosti?"

„Tak jest, vážený pane bratranče. Víš-li to tak dobře, musíš se dáti také pojistit. Nekruť se, nic platno, už jsi se mi dostal do klepet."

„U které společnosti?"

„U Labe."

„U Labe? Toť přece ústav německý. Domníval jsem se, že pan Karel Livora při vší své vrtkavosti aspoň v jedné věci zůstane pevný a neoblomný jako žula. V otázce národnostní, vlastenecké totiž. A hle, on ani v tom dlouho nevydržel a nyní věnuje cizáckému ústavu své vzácné služby."

„Chyba lávky," smál se host. „U naší pojišťovny národnost a vlastenectví už docela jest vedlejší věcí. Jen tam jdi a řekni, že jsi německý vlastenec, dokaž to třebas skutky a uvidíš, kolik takový peníz platí. Nic. Tam jenom dvě věci panují tyransky: obchod a zisk. Z jakých rukou peníze přicházejí a do jakých odcházejí, na to se nehledí, jen když jich přijde mnoho a odejde málo. V Čechách pak opatrně mlčíme, že jsme německým ústavem. Obchod, obchod, to jest hlavní věc, ale mně se to tuze nelíbí."

„Jak vidím, přestává tě blahodárné zařízení pojišťovací těšit, jako vše, co jsi dříve podnikal. Jak dlouho už jsi u Labe? Týden? Čtrnácte dní?" žertoval Těšitel.

„Už celé tři měsíce, milý bratranče. Souděž podle mých někdejších služeb můžeš si hravě vypočítati, že tam vydržím ještě nejméně čtvrt léta, ne-li déle, neboť nemám se zle a s lety přibývá člověku vytrvalosti. Jsme královsky placeni, totiž my inspektoři, potulující se světem. Jak krásný, blažený, závidění hodný, nebeský úřad! Plné kapsy peněz a v každém měsíci alespoň dvacet pět dní dovolené, někdy i třicet. Žádné úřední hodiny, žádná podřízenost. Jest to výtečný vynález, tito assekurační inspektoři. Ani sám nevím, jak jsem k tomu přišel. Jeden den byl jsem ničemným darmošlapem bez groše v kapse a bez naděje na sousto chleba, nikde mne nechtěli ani za posledního praktikanta za patnáct zlatých měsíčně, a tu máš, nazejtří už jsem byl u Labe inspektorem. Inspektorem, a k tomu vrchním inspektorem, až jsem se zhrozil toho slova. Krásné, zlaté časy! Dali mi peněz hojnost a poslali mě po žírných krajích českých dobývat pojištění. Neptali se mne na studia, nedělali si nic z mých krásných vysvědčení, nelekli se, když jsem jim řekl, jak jsem nikde nevydržel déle než šest měsíců a že jsem poběhlík. To prý jest právě nejlepší důkaz, že se hodím výtečně pro jejich služby. Chválili si nesmírně moji výmluvnost a neohroženost, o které kdysi, když jsem se jí přiučoval, klamně jsem se domníval, že jest ničím. Ó přátelé, naučte se jen důkladně tlouci hubou, jděte s ní k Labi a budete šťastni!"

Oblak i Těšitel se dali do smíchu.

„Tak tak, milý pane inspektore," pravil dobrácky poštmistr, „jen nám hezky zlehčujte svůj úřad. Kdyby vás slyšeli vaši páni kolegové, poděkovali by se vám za tu chválu. Ostatně se vám nedivím, vždyť to známe. Každý haní a tupí své, každý se domnívá, že není na světě horšího povolání, než kterému právě on slouží. Když jsem byl na vojně, nadával jsem, jaké to otročení. Když jsem byl učitelským pomocníkem, žaloval jsem, že nemůže býti bídnějšího žebráctva. A nyní horlím na poštu. To už tak jest na světě a vždycky bude. Ale to jsou všechno jenom vedlejší věci, maličkosti. Největší spokojenost nebo nespokojenost spočívá mnohem blíže, ta jest doma, víte, jak se říká, u vlastního krbu. Jste, milý příteli, také ženat?"

„Nejsem, bohužel. Kdež já, chlap lehkomyslná, vrtkavá a světem práskaná mohl bych pomýšleti na ženitbu?"

„Bohužel! Že tak hříšně mluvíte! Vy tedy jste svoboden a stýskáte si ještě na něco? Já bych vám mohl povídat! Ani nevíte, co máte, nemaje zlé ženy, neboť vězte, že jest stokráte lepší býti svoboden a sloužiti ďáblu než míti na krku zlou ženu. To víte ještě málo, to nevíte zhola nic, kamaráde bratrský!"

Pan generál Trochu se rozpaloval. Představoval si nepochybně zase svoji paní Lízi hodně rozzteklenou, a již hubené tváře se mu zardívaly mužným vzrušením. Vzchopil se a rychlými kroky rozbíhal se po pokoji.

„Tedy jste ráčil zapadnouti do naší krajiny, jsa na cestách za svým povoláním?" pravil po chvilce zase mírně, už značně utišen.

„Ano, a náhodou utkal jsem se u samého Sirotčího Dvora se svým panem bratrancem. Nezbývalo mi tedy než vetříti mu svou omrzující návštěvu a roztrpčovati po jeden celý večer jeho osvědčenou trpělivost neustálými žalobami na sebe a na malichernost, nicotu tohoto slzavého údolí i všeho světa. Jsem totiž už dávno zapřisáhlý nepřítel všech měkkých citův, omrzelec, špatný chlap, jenž má pro všechno toliko posměch nebo opovržení, a heslem mým jest duchaplná věta: Všechno jest marnost. Proto se vysmívám celému světu a, pokud možno, žiju hodně vesele a snad i hodně sobecky."

„To jsou smutné věci," podotýkal Oblak, „ani tomu všemu dobře nerozumím."

„Arciť jest to všechno trochu zmotané, ale pravdivé. Aspoň vidíte, jaký jsem také pod kabátem a že při všem svém sobectví dovedu býti upřímným.“

„Poslechni,“ vmísil se do hovoru Těšitel, „je-li u nás pan poštmistr Oblak, musí zábava býti vždycky veselá, těch stesků si nech na podruhé. Zde v Sirotčím Dvoře není místa pro takové věci.“

„Ano,“ dotvrzoval Oblak povzneseným hlasem, „zde vládne jenom radost a blaho. Kde přebývá tak rozšafný muž, jako jest pan Těšitel, a tak roztomilá paní, jako jest jeho milostivá choť, tam opravdu není místa pro nic jiného než pro štěstí a potěšení.“

Livora se usmál.

„Vždyť vím,“ pravil, „a kam občas zavítá upřímný pan poštmistr Oblak, odtamtud vaří smutku a pohoršení. Děkuji za upozornění, už jsem zase v dobré míře.“

V té chvíli vstoupila do pokoje paní Marta. Přivítala srdečně Oblaka a postavila na stůl rozsvícenou lampu s velikým stinítkem.

„Proč pak dnes to?“ divil se statkář a sundal stinítko. „Ani by nebylo viděti na řeč, viďte, přátelé.“

Mladá paní odpověděla na to malým zarděním. Podobalo se, že jest tuze zaměstnána přípravami k večeři a starým přítelem poštmistrem a že úplně zapomněla hosté, jenž stoje stranou zvědavě upíral na ni mdlé, bezvýrazné oči.

Choť statkářova stála za podívanou. Byla vysoké, urostlé postavy, oněch plných, svůdných údův, které často vítězí nad duševními přednostmi a podmaňují si mužský rozum. Nebylo jí více než dvacet tři léta, a pel jejích svěžích, růžových tváří i mladistvý výraz temnomodrých zraků dodával jí ještě vzezření děvčete.

Se svým vysokým, bílým čelem, dlouhým rovným nosíkem, se svýma zdravýma rtoma, poněkud sice dlouhýma, než přece tím půvabnějšíma, a se šperkem svých temnohnědých vlasů paní Marta směle mohla býti nazvána rozkošnou krasavicí.

Všechny způsoby a klidné chování její ukazovaly k tomu, že choť Těšitelova není nakloněna vášním, že jest tichou povahou a zajisté dobračka. Měla nepochybně velmi měkké, citlivé srdce, vrozená upřímnost a krotkost vyzírala jí z vnadyplných očí.

Bohuslav Těšitel, jenž také byl prosté, poněkud pohodlné a klidné povahy, nečinil u své ženy žádných nároků na veliké duševní schopnosti nebo vzdělání, jeho tužbou ode dávna byla pouze tělesná spanilost a prostá upřímnost srdce, nic více. O takové ženě vždycky dychtivě sníval a takové také Štěstěna mu dopřála. Byl netoliko úplně spokojen, byl dokonale šťasten.

Oblak často v duchu si pravil, že se nemohly najíti dvě shodnější povahy, než v manželích Těšitelových. Též pán Sirotčího Dvora byl z oné třídy lidí, která příliš pevně lne k požitkům hrudy zemské, která tiše, vděčně, takměř labužnicky si hoví ve své spokojenosti a blaženě užívá svého štěstí. Byl šťasten, že žije v hmotném přebytku a že má sličnou ženu, jiných snah, tužeb a cílův neznal.

Už ze všeho zevnějšku jeho bylo viděti klidného, dobromyslného venkovana, kterému dobré bydlo a svatý pokoj byl nade všecko. Bohuslav Těšitel byl prostředního, zavalitého vzrůstu, obličeje všude stejně do hněda osmahlého, toliko nízké, široké čelo od místa, kam sáhal klobouk, bylo bílé a vždy ovlhlé drobounkými krůpějemi potu. Nosil kníry a krátký plnovous, jehož barva, trochu plavá a trochu nazrzlá, jenom málo se lišila od barvy opálených tváří. Jeho modré oči tuze se podobaly očím jeho choti, paní Marty. Jinak však neměl nic podobného její přítažlivé kráse. Byl to docela obyčejný, klidný, třicítpětiletý muž, ani krásný ani škaredý, s utkvělým rysem dobráctví v obličeji a s tuhými hnědými vlasy, které se s obou stran hlavy sbíhaly a tvořily od čela až po téměř ostrý hřebínek.

(Pokračování.)

Petrohrad.

Z Mickiewiczovy „Tryzny“ (Dziady). Ukázka překladu Jaroslava Vrchlického.

(Dokončení.)

VII.

Oleszkiewicz.

Den před povodní Petrohradskou 1824.

Když obloha nejtěžším mrazem září
tu náhle zsiná, v černé skvrny hraje,
jsouc rovna zmrzlé nebožtíka tváři,
jenž u kamen ve jizbě zvolna taje;
však teplo pouze nabere — ne žití,
na místo oddechu kol šíří hnití.
Vál teplý vítr. Ony sloupy dýmů,
hrad vzdušný roven městu olbřimímu,
jak zjevy kouzel mizí v nebi rázem,
se tříští v rumy a vše spadlo na zem.
A řekami dým po ulicích plynul
jsa míšen s teplou parou mlhy tekou,
sníh počal táti a než večer minul,
zaléval dlažbu blatnou Styxu řekou.

Již prchly sáně, landaury a vozy
své střechy spustily, hřmí dlažbou kola,
však v mraku mlh a páry, který hrozí,
zrak nerozezná jich, mhy sotva zdolá,
zříš pouze svítilen sklo, kterak blýská,
jak bludičky když letí přes bahniska.

Šli mladí oni poutníci, šli břehem
ohromné Něvy. Jdou vždy za soumraku,
neb činovníků tak se vyhnou zraku
a v pustém městě nestřetnou se s spěchem.
Šli cizí řečí hovoříce s bolem
a časem cizí píseň tiše lkali
a časem stáli a zrak napínali,
zda naslouchá kdos. Nikoho tu kolem.
Tak pějíce nad tokem Něvy spěli,
jenž táhne se tu jako alpská stěna,
až stáli, granit kde rozdělen ztmělý,
jímž k řece byla cesta vyroubena.

*

Odtamtud z dálky, kam zrak dospět může,
nad vodou zřeli se svítilnou muže,
ne špeh to, nebo něco hledá v řece,
ne převozník, nejezdí ledem přece,
ne rybák, nebo nic v své neměl dlani,
jen svitek papíru a lampu. Ani
zrak nepozvedl, když blíž přišli k němu,
jen z řeky svislý provaz vytahoval,
vše uzly na něm sčet' a zapisoval,
jak vodu měřil by k dnu hlubokému.
Svítilny odlesk odražený ledem
obléval jeho listy plné taje
i k světlu nachýlené tváří kraje,
jak oblak žluté v slunce sklonu bledém;
tvář pěkná, ušlechtilá, vážná spolu.
Tak pilně okem čet', ni nezašeptal,
že slyše kroky cizích ve hlaholu
nad sebou přímo, kdo jsou, on se neptal,
jen z ruky lehkého se kynu hádá,
že o mlčení je a ticho žádá.
Tak divného cos bylo v ruky ruchu,
že cizinci, již přímo nad ním stáli,
patříce s šeptem, smějíce se v duchu
v ráz ztichli, překážeti se mu báli.
V tvář jeden hleď mu a jej poznal mžikem.
To on! Kdo? Polák, malíř přeumělý,*)
však čarodějem zvát bychom jej měli,
neb štětec, barvy nejsou jeho zvykem
již dávno; v bibli čítá, ve kabale,
ba praví lid, že s duchy mluví stále.

Vstal zatím malíř, papíry své složil
a řekl, jakby hovořil jen k sobě:
„Kdo jitra dožil, velkých divů dožil,
to druhá, ne poslední zkouška v zlobě.
Pán zachví stupni asyrského trónu
i základy on zachví Babylonu!
Leč třetí vidět, Pane, nedej času...“
Řek, cizince stát nechal blíže vody,
se svítilnou šel zvolna přes vše schody
a v krátce zmizel za zdi, u tarasu.
Nechápal nikdo, kam ten hovor cílí,
ti byli v myšlénkách ti v smíchu dleli,
a všickni křikli: „Kouzelník náš šílí!“
a chvíli v stínu postáli, kde ztmělý;
za noci chladné, bouřné brzy vstali,
jak rychle šlo to, — domů pospíchali.

Jeden se nevrátil, na schody skočil,
terasou běžel, nezřel muže více,
on svítilnu jen jeho z dálky zočil,
jak bludná hvězda plála její svíce.
Ač malíři byl nenahlédnul v tváři,
ač nedoslechl to, co hovořili,
však hlasu kouzlo, slova, taj, v nichž záři,
jím zachvěly... I vzpomínal si chvíli,
že hlas ten slyšel... tož, co v jeho moci,
neznámou cestou, v slotě běžel v noci.

*) Oleszkiewicz, známý v Petrohradě malíř svými ctnostmi, hlubokou učeností a mystickými věštbami. (Viz nekrology jeho v novinách petrohradských roku 1830.)

Svítilna napřed nesena se mihla,
vždy menší, skryta mlhy mrakem jesti,
že hasne, zdálo se, v tom cíle stihla,
neb stála v pustém šíru, na náměstí.
Krok zdvojil cizinec, za světlem míře,
tu kamení je spousta — kdos tam stojí,
a udiven on patřil na malíře.
Stál bez pohnutí v stínů nočních roji,
skráň odkryta i na pleci sval silný
a pravá ruka vzhůru... obraz vzdoru,
a vidět bylo směrem od svítilny,
že hledí dolů do císařských dvorů.
V zdi jedno okno ještě v samém rohu
blýskalo světlem, on to světlo hlídal,
pak šeptal k nebi, jakoby lkal k Bohu,
pak vznesl hlas, sám sobě odpovídal.

„Ty nespíš, cáři! Noc již kolem hluchá
spí dvořanstvo tvé, jen ty nespíš, cáři!
Bůh ještě laskav poslal na tě ducha,
ten v předtuše zlé výstrahou tě daří.
Leč cár chce usnout, násilně zrak svírá
a tvrdě usne... Dávno býval sice
andělem strážným, jenž mu do snů zírá,
snů vidinami varován vždy více.

On tak zlý nebyl; člověkem též býval,
však zvolna klesal, tyranem se stával,
andělé prchli, hloub on lety splýval
a hlouběj vždycky, satanu se vzdával.
Poslední radu, předtuchu to tichou,
si vytlouk' z hlavy jako šalbu lichou,
zpit zítra v pýše pochlebníků hlasem
výš stoupá, výš, až zdeptán bude ďasem.

Ti v nízkých domkách poddaní zde spící
ucítí zaň tu metlu trestající,
neb do mrtvé hrom když začne bít hmoty,
začíná s hůry v střech a věží hroty,
však do lidí když bije, zdola začne,
do nejmíň vinných třískne s výše mračné.
V opilství, svárech, hříchu k nim se snáší
sen, zítra vstanou bídné lebky trupů!
O spěte spánkem zvěře! Vaši tlupu
hněv boží brzy jak myslivec splaší;
on stepe všecko, co hvozd v lůně stiská,
až vposled vrazí kance do ložiska

Tam!... Slyším vichry! hlavy své již vzpjaly
z polárných ledů, příšer mořských řada
z chmur sobě křídla obrovitá skládá
na vlny sedly, okovy s nich sňaly.
Již slyším, propast mořská rozhoupána
se zmítá, na udidla ledu padá,
již mokrou šíji pod oblaky vzdýmá,
již! Jeden ještě, jeden okov třímá,
ten záhy rozbit... slyším kladiv rány...“

Řek'; vida však, že posloucháu jest, svíci
zhas' rázem, ve tmě unik', prchající
jen mih' se, znik'... cit pohrom předzvídaný,
jímž z nenadání člověk bývá stopen,
a přejde hrozný — ale nepochopen.

Příroda v městě.

Napsal Bedřich Baťha

Nějaký trapič — neboť kdož chovají v zajetí a zavírají do klecí ptáky a jiná svobodná dítka přírody, nejsou její milovníci, ale škůdcové a zhoubci — uštval bezpochyby a chytil kdesi veverku, z domova lesa se zatoulavší.

Přinesl ji do města.

Leč tu ubohá mu utekla. Celá urvaná přeběhla několik nízkých střech ve dvorku a po trámu pavlače vyšplhala se na střechu dvoupatrového domu. Nesmírně vyděšená přikrčila se na okraji v rohu okapního žlabu.

Z většiny ulic, ba i z náměstí tohoto města dohlédnouti lze okolních lesů, přes to však hlučný ruch města, mísící zvuky lidské i psí s rachotem vozů, hrčením kočárů a práskáním bičů, zdál se jí strašným rykem proti šumné písni teskně tichého hvozdu. Pronásledoval, ohlušil ji při tom záchranném úprku. Připravil ji o celý bystrý rozoumek. Se své výše povykukuje se zřejmou, zoufalou touhou k spasné temni jí tak vzdáleného lesa. Je znát, jak se všecka chví pohybem hlubokého, těžkého oddychování po tom schvácení, po tom bezměrném strachu.

Z okapního trychtýře vyčuhuje sláma, mají tam nejspíše vrabci hnízdo. Však se ztamtud zároveň vyrojili. Čiřř! —

Veverka je vyplašila; avšak jenom na okamžik. Sotva poznali, že to není strašný nepřítel jejich, kočka, obrátil se zbabělý strach těchto drzých darebáků v smělost. Počali vztekle dotírati na zaběhlou opičku našich lesů, jak se jí právem říkává.

Čiřř — křičí zlobně o překot a poskakují kolem ní po střeše, po žlabu; i letmo na ni dorážejí. Křikem svým svolali mnoho soudruhů zlodějské své roty s okolních střech; slétnuvším se množstvím roste jejich drzost, až se odvážil některý ubohou i klovnouti.

Toto rozčilení ve vrabčí rodině není snad následkem strachu o blízké hnízdo, vždyť mladé nedávno vyvedli a ti už jsou někde nově usazeni, ale je jenom výronem zloby té chásky a radosti její nad zděšením toho neznámého tvora, jenž zabloudil do jejich vysoké střešní říše, okresu jejich bezmezné drzosti.

Vypudili veverku z úkrytu. Už ubíhá chabě žlabem okapním. Hoj, teď nastal po střeše pravý rej. Vrabci ji štvou dále lítajíce těsně kolem ní, klovajíce ji pronikavě křičí.

To pozdvižení v ptačím království nemohlo konečně ujíti bosému klukovi, dole na dvoře lelkujícímu. V hloupém překvapení díval se okamžik s výrazem loveckého psa na ten hon nahoře, nozdry se mu radostí šíří, ústa dychtivostí pootevřel. Najednou se bleskurychle otočil na jedné patě a pádí úprkem ze vrat dvoru na ulici. Zde zarazil, rozhlédl se a zaječel z plných plic: „Klucííí — veverkaaa!“ —

Bouchl za sebou vrátky a utíká zpět na rozčilující podívanou. Udýchané hejno jeho kolegů vrazilo po chvilce za ním na dvorek.

„Kde, kde je? Heleď, tam, tamhle! Vidíš ji? Utíká, brabci ji honí. Ché — ten ji klobnul!“

„Počkej, kámen!“ rozhlíží se jeden.

„Kameníí —“ křičí všichni najednou rozbíhajíce se.

„Ne, to nesmíme,“ zarazil se ten, co je byl z ulice přivolal, „rozbili bysme tašky, domácí by mi nařezal!“

„Tondo, neházej, že tě — Pustíš ten kámen, nebo ne, co?!“ málem by se byli dostali do sebe.

Veverka a vrabci novým obratem upoutali smířlivě jejich pozornost. Bylať zatím přeběhla do kruhu několik střech nad dvorkem, teď je na konci; vrabci stále za ní. Co teď?

„Helejte — skočí!“ ječí sbor kluků a utíká k té straně.

Ze stáje ve dvoře vyloudali se mezitím mladý čeledín a voják, „burš od koně pana obrlajtnanta“, za nimi vyběhla rozcuchaná děvečka, podívat se, „co je to za rámus“. Neméně živě sledují i tito útěk veverky. I oni mají radost z drzosti vrabčí.

„Jéj!“

Veverka totiž nedoskočila a spadla na dřevěnou stříšku nízké kolničky. — Loudavý čeledín rázem ožil.

„Kluci, utečte! Z cesty, ať vás nepraštím!“ uchopil se země vypadlý stoupák žebříku a mrštil jím prudce po štvaném, potlučeném zvířátku. Klacek se zatočil, zafičel.

Ach! Byla to mistrná rána! Přerazil jí zadní nohu a rozčepejřený chvostnatý ocas.

Slabě vřískla bolestí. A ta bolest jen jí snad dodala ještě síly, že se vyškrábala šťastně na střechu stodoly, jež přiléhá k dřevěné kolničce.

Přeraženou nohu a svislý chvost za sebou bědně vláčí.

Odtud již snadno dostihla nad střechu skloněné větve vysokého mohutného jasanu. Bohu díky, teď je ve svém živlu, už je alespoň v bezpečí!

Vyšplhala se na strom; někde se tam přikrčila. Však i tam zalétla za ní vrabčí cháska, po ráně dřív se rozprchnuvší.

„Chaa — ta dostala!“ jásá chátra dole.

„Pojďme, dotlučeme ji!“

Čeledín se rozhlíží se smíchem, pyšně vypjal prsa nad svým uměním. Děvečka jej s pitomým obdivem okukuje. „Burš od koně pana obrlajtnanta“ jaksi pokořen jeho vítězstvím tiše se vytratil.

Kluci běželi uličkou na druhý dvorek za stodolu pod jasan. — Stodola přiléhá k úzké ulici, od které i zadní dvorek oddělen je zdí. Naproti přes ulici jsou průčelí několika jednopatrových domů. Za jedněmi okny před jasanem bydlí starý vojenský vysloužilec. Ten zálibně z dýmky pokuřuje na celou honbu díval se z okna.

Když veverka vylezla na strom, na chvíli v pokoji zmizel. — U okna objevil se pak s malou flaubertkou.

„On ji zastřelí!“ zuřivou radostí řvali kluci.

Ranka třeskla; veverka se skácela.

S ní zároveň spadl na střechu stodoly jeden zasažený vrabec. Ostatní tiše se rozlétli.

Jásot kluků neměl teď konce. Jako dravci vrhli se za kořistí na zemi. — Nasadili ji za chvost na rozkřipnutý klacek a jako trofej nesli ji vítězoslavně na přední dvůr, ukázat v jejich očích hrdinnému čeledínovi a pak s radostným jekem na ulici.

Čeledín usmívavě odloudal se zase kamsi za děvečkou.

Starý vysloužilec zavřev okno také za chvíli se ztratil. I on se usmíval.

Všichni byli tím požitkem krvelačného ukrutenství blaze nasyceni.

Strýček Agathon.

Napsal Tor Hedberg. Ze švédštiny přeložil O. S. Vetti.

(Dokončení.)

To potrvalo celý měsíc, strýci Agathonovi zdálo se to však celým dlouhým rokem. Jednoho odpoledne, když přišel na návštěvu jak obyčejně, nebylo Signy doma; paní Agatha uvítala ho se zářící tváří. V tom okamžiku zapomněl na vše, uchopil ji za obě ruce a prudce je stiskl, zamumlav několik bezvýznamných slov. I ona byla dojata, i trvalo to chvíli, nežli se upokojila.

Konečně paní Agatha pravila: „Ano, můj ctěný a vzácný příteli, mám velikou, zvláštní novinu pro tebe, — zda bys uhádl, jakou?"

Strýc Agathon usmál se na ni a zavrtěl hlavou.

A paní Agatha pokračovala vážně, kladouc přízvuk na každé slovo: „Signe se zasnoubila!"

Strýc Agathon hleděl nepřetržitě na ni, jakoby nebyl slyšel či nerozuměl, avšak úsměv pomalu mizel z jeho rtů.

„Zasnoubila se?" opáčil konečně dutým, sípavým hlasem.

„Ano. Ty tomu nevěříš! Ach, já sama jedva tomu věřím, ale je to přece pravda. Včera to bylo ujednáno, a . . . a . . . já jsem tak . . . šťastna."

A po těch slovech dala se do pláče, namáhala se opanovati, vykoktala několik neslyšitelných omluv, ale potom se poddala bez odporu násilnému výbuchu dlouho tlumené úzkosti.

Z počátku plakala usedavě a tak prudce, až se celé její tělo vzlykotem otřásalo. Než pomalu, pomaloučku tišil se pláč a slzy tekly hojně a volně, beze všeho namáhání.

Strýc Agathon hleděl na ni, ale nepohnul se, nepronesl ani slovíčka útěchy nebo soucitu. Bledost rozlila se po celé jeho tváři, zrak jeho měl chorobný, podezřelý výraz.

„Ach, já jsem blázen," štkala paní Agatha, „ale to dělá radost."

„Tož tak, ty's tak ráda," pravil strýc Agathon suše, ostře, ba posměšně.

„A neměla bych býti ráda, když taková nenadálá . . ." Náhle se odmlčela, utřela si tváře, potlačila vzlykot, i pokračovala klidnějším hlasem, ale nehleděla na něho: „Je to velmi dobrá partie, lepší, nežli by si mohl člověk přáti, mladý bankovní úředník, z dobré rodiny, s krásnou budoucností před sebou."

Nutila se na něho pohlédnouti, než ihned zase odvrátila zraků svých od něho, nemohouc snésti jeho pohledu.

„Gratuluji!" pravil strýc Agathon ostrým, posměšným tonem v hlase.

„Nechtěly jsme ti nic říci, dokud to nebylo ujednáno," podotkla plaše.

„Ovšem!"

Nastalo dlouhotrvající, trapné pomlčení. Konečně se ozval strýc Agathon: „Jak se s ním seznámila?"

„Je jedním z našich starých zákazníků," na to paní Agatha, „a Signe mu nosívala vyžehlené prádlo."

Prsty na pravé ruce strýce Agathona se zkřivily, a to bezděčně k houslovému hmatu. Pokusil se o šelmovské, cynické zahvízdnutí, ale pokus zvrhl se toliko v němý, zkamenělý úšklebek.

„Tak tedy, ona mu donášela prádlo. Ano, ano, se vzácnými zákazníky dlužno uctivě zacházeti!"

Cítil v sobě cosi jako nenávist k své staré přítelkyni, i šeptal si pro sebe nehybnými rty: „Kuplířka! Kuplířka!"

Ale tu se paní Agatha rozhněvala, opravdu rozhněvala, protože jí nechtěl rozuměti, protože ji nutil říci to, co jí měl uspořiti, upřímné doznání . . ., rozhněvala se a zároveň byla udivena; nikdy by nebyla řekla, že to přijme takovým způsobem. Nepoznávala ho, co se s ním dálo.

Než pojednou zmizela její ostýchavost, nabyla znova svého důvěrného, přirozeného způsobu, i upřela na něho své obvyklé pevné a jasné zraky, a přistoupila odhodlaně k choulostivému předmětu.

„Nešťastné děvče," pravila, „bylo skorem všecko zoufalé, a já jsem se obávala, — sama nevím čeho. Ach ano, byly to trudné chvíle. A netroufala jsem si jí ani vyčítati, neboť začala vzdorovati a já jsem vždy prohrála. A říci něco o něm, tu bylo ještě hůř, — měla ho ráda, i netrpěla, abych jej tupila. A neměla jsem k tomu ani odvahy, kdyžtě byla tak zoufalá. Byla to moje vina, měla jsem lépe na ni dohlížeti, neboť — mládí je mládí."

Strýc Agathon kýval hlavou a usmíval se beznadějným, řezavým úsměvem.

„Ale když jsem se dověděla, že neštěstí jest hotové, vzala jsem útočiště k Bohu a došla jsem si na něho, a — a, ano, chvála Bohu, on jednal jako poctivec. A nejlepší při tom jest, že po mém zdání nejedná tak z donucení, je jí upřímně oddán, má ji velice rád, že nedbá na mesalianci."

Bledost strýce Agathona změnila se v temný ruměnec, vyskočil prudce, hrozivě.

„Mesaliance!" vybuchl. „Co tím myslíš?"

„Můj ty Bože, to přec uznáš, že je to pro něho mesaliance, chudé děvče, pradlena a žehlířka."

Strýc Agathon se usmál, ale neřekl ani slova, nýbrž odešel od ní k oknu, kdež se postavil a hleděl do dvoru. Hrálo si tam několik dětí; jejich bledé, vpadlé tváře zdály se mu tak ošklivými, tak odpornými, jejich smích tak falešným, jejich pohyby tak nemotornými, tak nepěknými, že mu z toho bylo až zle.

„Tohle je život," pomyslil si, ale jenom prchavě a roztržitě, a ihned zaplašil zas obraz Signy děti z jeho vidu.

„Jak se jmenuje?" otázal se po delším pomlčení.

„Pan Hull, Karel Hull."

„Hull, Hull," opakoval si polonahlas pro sebe.

Paní Agatha pozorovala ho čím dále tím s větším podivením. Zvláštní, nejasné, nesmyslné podezření prolétlo její hlavou. I ona vstala, přistoupila k němu a položila ruku na jeho rameno.

„Co je ti, Agathone?" tázala se ho.

„Nic!" odsekl krátce, aniž se na ni podíval, i poškubl netrpělivě ramenem, aby s něho střásl její ruku.

„Signe přijde hned domů," pokračovala, „bála se, co ty, . . . prosím tě, hleď s ní promluviti vlídné slovíčko!"

„Že přijde domů?" Nebyl s to, aby její jméno vyslovil. Podíval se mechanicky na hodinky a potom chvatně promluvil: „Aj, já musím už jíti!" Cosi plachého, bázlivého připadlo na něho. Jeho oči těkaly nepokojně kolem.

„Agathone, co je ti?" tázala se opět.

„Mně? Nic!" Ale v tom střetly se zraky jeho s jejími, a otazník v nich donutil ho k vyznání. Zraky jejich zahodly se do sebe tak hluboce, až se před nimi zatmělo, strýc Agathon usmál se bledým, beznadějným úsměvem, zašeptal „s Bohem!" a odešel.

Paní Agatha ostala sochou státi na svém místě, upírajíc neodvratně oči na dvéře, jež se za ním zavřely!

„Ubohý strýc Agathon!" zašeptala tiše.

Než náhle znova se na něho rozhněvala, zrovna jako za řeči, a tentokrát přidružilo se k jejímu hněvu ještě trochu osobní roztrpčenosti.

„Dobře mu tak," pravila v duchu, „když je takový blázen, — i zamiluje se do děvčiska, jež by mohlo býti jeho dcerou. — Jež bylo jeho dcerou!" ozval se potom tichý hlas v duši její, a při tom hlasu vynořily se jiné, jež se jí zdály dobře známými a přece cizími, myšlénky, jichž kdysi oplakala jako mrtvých, jež však teď stály uzralé a se známkou života před ní. A přece to nebyly přesně živé výtvory myšlének, jež žily tajným, neviditelným, jí samou netušeným životem.

Čím to, že stanula před zrcadlem? Postála tam delší chvíli, pozorujíc svou hrubou, teď poněkud shrbenou postavu a obličej s červenou pletí a vlasy, jež na skráních už silně prokvétaly. A tu opět zmizel její hněv, a ona naplněna byla hlubokou, ale bezmocnou, bezútěšnou soustrastí, i sednuvši si, dala se do pláče; sama nevěděla nad čím, nad ním, nad sebou samou, snad i nad Signou, nad životem, byla by možná odpověděla, kdyby se jí byl někdo zeptal, proč pláče.

Ale když se Signe vrátila, byla opět klidná, ani známečky po slzách nebylo pozorovati na její tváři. Na dceřiny otázky, byl-li tu strýc Agathon, odpověděla, že byl a že mu vyložila vše.

„Vše?" opáčila Signe, zapýřivši se silně.

„Ano," odpověděla paní Agatha, „mně se zdálo, že nemáme práva, tajiti to před ním."

Dcera měla prudkou odpověď na jazyku, než přemohla se, i zeptala se jen: „Nu?"

Její pohled byl zpytavý, neobyčejně zkoumavý, zdálo se paní Agathě, i tázala se sama sebe, tušila-li Signe něco jiného.

„To jako míníš, jak to přijal?" odvětila. „To se rozumí, že byl překvapen, ano, i uražen, nejvíce však proto, mám za to, že jsme to před ním tajili. Než to se spraví, až se jenom do toho vžije. Arciť nechtěl se s tebou setkati hned po té zprávě."

Signe stála a pozorovala zamyšleně svou nožku, již byla poněkud vystrčila z pod sukní a již vrtěla na opatku. Byla krásná jako právě rozvitá růže. Několikadenní štěstí zaplašilo kde jakou stopu toho, co byla před tím přestála. Ba i v tom okamžiku, co se nepříjemné myšlénky vynořovaly v duši její a na čele jí vyrývaly malé vrásky, pohrával tajemný úsměv kolem jejích rtů. Hluboké stíny pod očima dodávaly jejímu obličeji unylého výrazu.

Náhle pohodila hlavou, učinila posunek mladické bezstarostnosti a odebrala se do zadního pokoje, když byla vrhla na matku chvatný pohled, jenž ničeho neprozradil.

Matka hleděla za ní, pozorujíc štíhlou, pružnou postavu, jejíž pohyby vyznačovaly se zvláštní měkkostí a obezřetností, bílou šíji, jež probleskávala kadeřavými vlasy. Několik minut potom zaslechla ji zpívati v zadním pokoji.

Tu cítila se paní Agatha po prvé ve svém starém životě, — starém zcela do pravdy, bez návratu, bez vyhnutí, skorem bez trpkosti pocítila po prvé resignaci stáří. A s povzdechem, jenž byl posledním s Bohem — Bůh ví jakým vzdáleným růžovým snům, přejela si rukou vlasy a odebrala se po své práci.

* * *

Když strýček Agathon vyšel ze dvoru ven na ulici, měl tak na spěch, že by byl málem klopýtnul o malé dítě. Octnuv se na chodníku, vrhl plachý pohled na obě strany, co mohl nejrychleji zabočil do nejbližší příční uličky, kdež teprve zmírnil svůj krok. Měl věru strach, že by se mohl se Signou potkati.

Bylo tak k páté hodině odpolední. Soumrak přecházel už v mrákoty, svítilny byly už rozsvíceny, sklady začali osvěcovati a ulice začaly se plniti lidem.

Strýc Agathon bral se ku předu bez cíle, vyhledávaje nejživější ulice. Cítil potřebu změny. Pozoroval hemžení lidu, ob čas se zastavil a nahlédl do výkladních skříní, naslouchal hrčení vozů a šumotu hlasů. Vše to připadalo mu tak zvláštní. Netroufal si však na dlouho utkviti zrakem svým na jednom předmětě, neboť tu dávala se mysl jeho unášeti jeho dojmem a zabočovala na dráhu, kdež číhala úzkost, a té se neustále vyhýbal. A nápodobně dělo se mu, postál-li někde na chvíli tiše. Jeho spásou, jedinou spásou od té dráhy úzkosti, jež na něho číhala, byla změna, to cítil, ale zároveň též cítil, jak ta změna pozvolna, ale jistým krokem se brala v prázdné, temné, ponuré jednotvárno.

Slyšel bíti hodiny sedm, a tu si vzpomněl, že je čas odebrati se do variété. A v témže okamžiku napadlo ho, že variété znamená změnu. Tam měl, čeho hledal, — byl tak řka je připoután k svému vlastnímu zachránění, nemohl se mu vyhnouti, byť byl chtěl. To zajisté prozřetelnost se o něho tak postarala. Zasmál se, — považte, že mu nikdy před tím nepřipadlo na mysl, že variété znamená změnu! Než z toho zase začala ta náhoda působiti na něho příšerným dojmem. S tajemným strachem došel si domů pro housle a odebral se do variété.

Usedl na své místo v orchestru a začal laditi housle. Cit trpké něžnosti probudil se v něm, když učinil smyčcem první tahy, cit něžnosti a lásky k té malé dřevěné krabici, jež uměla tak krásně zpívat a jež byla nucena tak škaredě fňukat; zrakem svým laskal její jemné, podivné, vlnivé tvary, přebíhal prsty po strunách, i zdálo se mu, že cítí, jak se pod jejich dotykem tetelí, — přiložil ucho k nástroji, a tu jako by byl slyšel vzdálený šum nezrozených dosud melodií či melodií, jež dávno zanikly a vyzněly, — jak slýcháme hučeti moře ve škebli. Zdály se mu býti živou bytostí, spojenou s ním tajemnou rukou; do očí stouply mu slzy, jakoby byl nalezl starého, milého, dávno zapomenutého přítele.

Kapelník zaklepal a pozvedl taktovku. Strýček Agathon nasadil si housle pod bradu, lehce je k sobě přitiskl, i zvedl smyčec měkkým, lepým a mladistvým vzmachem.

„Teď si zahráme variété!“ zašeptal.

Prvním číslem byl pochod. Strýček Agathon hrál prim s takovým zápalem, s takovou živostí, že strhl nejenom kapelníka, ale i ostatní hudebníky, začež se jim dostalo po ukončení hojného potlesku od obecenstva.

Strýc Agathon hleděl hrdě a opovržlivě do sálu. Potlesk připravil mu jakýsi druh mstivého uspokojení.

„Ano, moje panstvo, to je variété, tohle to!“ mumlal pod sebe.

Následovala jedna odrhovačka za druhou s průvodem a výstupy na jevišti. Ale strýček Agathon nalézal toho večera zvláštní rozkoš ve hře. Znělo to v něm divoce a nevázaně, hned v něm burácel posměch, hned zase smích, brzo vzdor, brzo jásot. Zdálo se mu, že teď po prvé rozuměl řeči, kterou mluvily. Nebylo to však, co se obecenstvo domnívalo slyšeti, nýbrž byl to pravý toho opak. To bylo zoufalství, zoufalství, jež se smálo, aby nepropuklo v pláč, — holahej! — veselé, bodré zoufalství! To byl clown, jenž metal kozelce, zatím co jeho hrudí vzlykot škubal! To bylo hrubé zahrávání si s těmi lidmi, kteří tu kolem něho seděli; to byl skvostný kousek rozpalující až k smíchu!

Byl všecek rozčilen, tváře mu jen jen pláły.

„Variété, variété!“ bručel po každém čísle, klepaje na housle.

Kamarádi hleděli na něho a smáli se. Strýček Agathon si dnes večer trochu přihnul!

Za přestávky odebral se do kiosku a vypil tam dvě skleničky whisky. Několik kamarádů rádo by ho bylo dostalo ke svému stolu, aby si ho dobrali. Seděl několik okamžiků a poslouchal je s vytřeštěným, roztržitým zrakem, potom však propukl v tichý, vniterný smích, jenž je přivedl k mlčení. Ale smích ustal právě tak náhle, jak vypukl; vstal a pravil vážným, přesvědčivým hlasem: „Ano, ano, milí přátelé!“ zdál se hledati pokračování, ale nenalezl ho, i obrátiv se vzdálil se.

Když opět usedl na své místo v orchestru a housle laditi se jal, tu náhle nastal v jeho náladě příkrý obrat. Teď houslí nenáviděl, i musel se přemáhati, aby jimi o zem neudeřil. Každé trhnutí smyčce zařezávalo se do něho jakoby pilkou, protínajíc čivy a svaly. Při druhém teprve čísle, — to zpívala několik písní jakási německá zpěvačka, — pohlédl toho večera po prvé na jeviště. V tom však okamžiku projelo celým jeho tělem mrazivé otřesení, tak že přišel z taktu. Byltě spatřil, zcela jasně spatřil Signu tam na jevišti státi s holýma ramenoma, v krátké sukýnce, usmívající svým krásným, cudným úsměvem a provádějící necudné pohyby. Rychle odvrátil odtamtud oči a upřel je na noty. Než i ty se změnily, — staly se malými ženskými postavami, jež poskakovaly, tančily a necudné pohyby vyváděly. Nevěděl už, co hrál, — seděl v smrtelných úzkostech, že nebude moci až do konce vydržeti.

Když konečně bylo po představení, zalezl do hospůdky, vypil několik sklenic pálenky a potom odebral se přímo domů. Lihoviny, jež vypil, nebyly s to, aby ohlušily jeho myšlénky, neopojily ho, poskytly mu toliko síly, že na chvilku ještě dovedl od sebe zapuditi, vzdáliti tu jedinou, hroznou myšlénku, jenž na něho čekala, — věděl, že na něho čekala.

Když domů došel, cítil se tělesně na smrt zemdleným. Svlekl se po tmě a lehl si. Domníval se, že usne, — i oddechl si, jakoby měl už vyhráno.

Než právě v tom okamžiku, když vědomí začalo se rozlévati v mrákoty, připlížila se k němu — ona myšlénka, zahryzla se v jeho mozek, ovládla ho, — a on zřel, — viděl svým vniterným zrakem, jenž i v noci bděl, Signu, svou vlastní Signu v objetí cizího muže. A vidění to pronásledovalo jej celou noc, a Agathon snášel ze všech žárlivostních muk muka nejtrpčejší, nejvíce pokořující a beznadějná.

Avšak i ta noc vzala jednou konec a nový den vzešel, aby se bral svou vymezenou drahou. Konečně k ránu podařilo se mu usnouti na několik hodin; když procitl, byl jasný den.

Rozhlédl se po pokoji, vše, co viděl, starý, dubový nábytek, všecky ty trosky, jež zachránil z vraku svého života, činily na něho zvláštní, cizí dojem; viděl je tak říkaje v daleké dálce, zdálo se mu, že už k sobě nepatří.

Najednou si vzpomněl na včerejší děti, — na ty bledé, ošklivé děti, jež si hrály na dvoře, a tak rozpomněl se na své vlastní dětství, na své sny, na své naděje, — ale i na ně tak, jakoby byly někoho druhého, jakoby mu už nenáležely. Chvílemi se divil tomu, že se cítí tak klidným. Čím asi to?

Vstal a oblekl se, — oblekl se čistě od hlavy až do paty. Když bral z prádelníku vypranou a vyžehlenou košili, povšiml si, že byla poslední. Usmál se, učinilo to na něho dojem významného pokynutí osudu. Ptal se sama sebe, zdaž jí nežehlila snad sama Signe. Prohlížel si skládání na ní, — bylo tak čisté a bělounké. „Tak čisté a bělounké!“ Zachvěl se a rychle přimhouřil oči. „Ne, nebude na to myslit! — Čisté a bílé, jak jeho Signe byla!“

Ano, namlouval si, že ji Signe žehlila. To byla poslední služba, kterou mu prokázala, poslední památka, jež měl z její ruky, a byla dosud čistá a bílá. Čistá a bílá! Přitiskl s tlumeným štkaním svou líc k hladkému, pěkně upravenému skládání.

Obleknuv se chtěl nejprve, — po starém obyčeji, — jíti posnídat. Ale ve dveřích si to rozmyslil. K čemu to? Posnídati, — o, ne, toho trápení může si uspořiti.

Zastrčil opět dvéře, potom se rozhlédl po pokoji. Co dělati? Zrak jeho padl na houslové pouzdro, jež leželo na stole. Otevřel je, vyňal z něho housle a smyčec, sedl si, nasadil si housle pod bradu, ale zase je spustil a zamyslil se.

Byly to zvláštní, těkavé, zpola neutvářené myšlénky, zabírající zároveň minulost a přítomnost, pohybující se na rozhraní mezi fantasií a skutečností. Zdálo se mu, že tyhle jeho housle byly symbolem jeho života, ne, že byly samým jeho životem, — zvláště utvořená věc záhadného obsahu. Nehleděl na ně více návykem zaslepeným zrakem, nebyly mu více upotřebovaným druhem v bezradostném a plahočivém životě, byly nástrojem, jímž si vydělával své živobytí, — jejich vlnivé linie nechávaly tušiti mystickou ideu, jejich fantastická stavba byla smyslným výrazem tajemného, vniterného života. Pokolení za pokolením přemýšlelo o těch tvarech za dlouholetého, trpělivého zápasu se vzpírajícím se materiálem, snažilo se vytvořiti důstojné sídlo pro své nejkrásnější sny, své nej-

jemnější tužby, své nejměnivější city. A lidské duše plakaly a jásaly v těchhle stěnách, a tvrdé dřevo stalo se vnímavým pro duševní útrapy a zachovávalo dosud ve své resonanci vzpomínku na ty starosti a radosti jako uspalou melodii.

A duše jeho také jednou tu rozbila svůj stánek, doufala a snila a toužila a snažila se vyvinouti v bohatou, plnozvučnou melodii, jež byla cílem jeho života.

Ale cíl nebyl dosažen, ten stánek libozvuku byl snížen na duševně chudé řemeslo a čistá resonance byla umlčena falešně znějícími odrhovačkami.

Tu jakoby duše byla z nich uletěla, — po mnoho let byla pryč, ta tam, — byla mrtva, jak se sám domníval. Než nastojte, jednoho dne opět ji nalezl, žijící v postavě dívčí. Duše houslí stala se Signou. Jako takovou viděl ji růsti a vyvíjeti se, jako takovou ji miloval, jako zosobnění oné melodie, již nikdy nemohl dáti v tónech života.

Než teď i ona se zlomila v řezavý nelibozvuk, jiný mu ji uloupil, — nebylo jí více pro něho. Signe nebyla už tím, čím bývala, nemohla se tím už nikdy státi, — čistý, nezkalený ton zvrhl se v disakord, nemohl už nikdy zníti jako dříve.

A teď tu opět seděl sám se svými starými houslemi. Nenavrátila-liž se snad opět do nich duše, nevyhledala-liž znova svého starého stánku, když doznala i tam venku v životě ztroskotání?

Přejel lehounce smyčcem po strunách, — než zdálo se mu, že do někdejšího libozvuku přimísil se zlozvuk. Zvolna a metodicky jal se čistiti housle, odepjal staré struny, otřel každý kolík, vycídil jednotlivé zoubky v kobylce a vyfoukal z nich prach, který se tam byl usadil, vyleštil vše a natáhl struny nové. Tím strávil skoro celé dopoledne.

Naladil housle a vyhledal starý smyčec, jehož už léta nebyl měl v rukou. A potom přehrával vše, nač se dovedl upamatovati ze svého starého, lepšího repertoiru, — ony kousky, jež bývaly mu nejmilejšími; paměť přečasto ho opouštěla, tak že to byly jenom rozptýlené fragmenty: a často, když melodie čistě a jasně v něm zněla, umdlévala zase ruka, nejsouc s to, aby ji podala.

Spustil opět housle. Možná, že se duše vrátila, ale byla stará a zemdlená a toužila po odpočinku. Ubohá, bídná duše, jež dovedla jenom štkáti a pousmívati se zvuk byl ten tam jak v jejím hoři tak v jejím plesu.

A tu vzpomněl si na své místo v orchestru, na ošoupanou židli a podstavec s roztrhanými notami, — i viděl před sebou dlouhou, bezútěšnou řadu večerů, za kterých by tam měl sedati a doprovázeti lidskou hloupost, — on, jenž kdysi měl v prsou svých tak krásné melodie.

„I ne!“ zamumlal rozhodně. „I ne!“

A ještě jednou nasadil housle pod bradu a zahrál onu krátkou melodii, již byl složil, když přišel ponejprv z návštěvy u paní Agathy domů, onu bílou melodii s bílými variacemi.

Když však poslední ton vyzněl, položil housle na koleno a hrubým stisknutím je rozmačkal. Trosky vypadly mu z rukou na zem.

Nehybně ostal seděti a pohlížel na ně, — necitně, chladně. Teď to bylo vykonáno, — co ještě zbývalo, zdálo se mu tak lehkým, tak přirozeným. Počká jenom, až se setmí.

Čas prchal, ale on neměl pro to více smyslu. Nemyslil na nic více, nemyslil nic, — měl toliko vědomí o sobě samém jak o mrtvém už člověkovi, jenž tu seděl a hleděl na trosky toho, co bylo kdysi jeho duší.

Náhle se mu zazdálo, jakoby ho byl někdo volal. Vstal chvatně, vyjasnil se. Ne, nic to. Ohlédl se kolem, — ve světnici byla tma, záře od svítilny poskakovala na stropě.

„Aha,“ pomyslil si, „to bylo to! Čas je tu!“

Vzal na sebe kabát a klobouk. Ale v tom, když už se měl k odchodu, zdálo se mu, že na něco zapomněl. Rozhlédl se, — oči jeho padly na trosky houslí. Ano, to bylo to! Vyhledal staré noviny, zabalil do nich opatrně rozbité housle a vzav balíček pod paždí vyšel ven.

Když sešel na ulici, byl okamžik na vážkách, ale potom se dal severním směrem z města ven. Kráčel stále, — zdálo se mu, že ho svítilny pronásledují. Konečně spatřil před sebou tmavou cestu, i oddychnuv si pustil se po ní, pln radosti, že se může ukrýti a bídu svou zastříti tmou.

— — — — — — — — — — — — — —

Teprve na jaře nalezli jeho mrtvolu vyplavenou v zálivu Brunnském. Tehdy byla už Signe dva měsíce vdaná. Paní Agatha nechala praní a žehlení, odstěhovavši se k zeti. Než přestala také zpívat a očividně stárla.

Vzácných předkův potomek ...

Črta z amerického „divokého“ Západu. Píše Pavel Albieri.

(Pokračování.)

VII.

Osaměl jsem s hojným materiálem k přemýšlení, neboť celé jednání a řeč neznámého zanechaly mi různé pochybnosti jak o jeho rozumu vůbec, tak opět, měl-li jej snad přece, o účelu oněch rozhodně nezvyklých mezi cizími si lidmi na první setkání a zvláště od člověka jeho zjevu otázek. Poslední slova nezdála se nasvědčovati tomu, že by skutečně šílel a přece opět pokus jeho, aby vysvětlil otázky své co možná přirozeně, u mne úplně selhal. Zdálo se mi, že vysvětlení ono je rozhodně nedostatečným.

V jaké ale souvislosti může býti takový tramp s hraběcí rodinou v Evropě? Je snad nějakým jejím zatoulaným členem, či vlastně synem takovéhoto člena? Skoro by se tak zdálo, ač zevnějšek je tak zanedbaný. Je-li tomu ale tak, proč nepíše své rodině, proč se k ní nehlásí? Nemožným takový případ není, neboť do Ameriky utcklo již hezky mnoho nezvedených synů šlechtických rodin, kteří nadělavše jim hodně ostudy ve světě starém,

pokračovali v tom obyčejně ještě vydatněji i ve světě novém. Ale tento trhan a potomek šlechtice? Na to nepoukazoval v celém jeho vzezření ani vlásek a člověk by ho mohl desetkráte spíše pokládati za syna irského pobudy nebo německého podomka nejhrubšího zrna! Pouze řeč byla trochu zdvořilejší, ale to právě zdálo se spíše náležeti vlivu povrchní zdvořilosti nové této vlasti, než zděděnému mravu!

Musil jsem o tom přemýšleti proti své vůli, což mne zlobilo, ale nemohl jsem si pomoci. Ležel jsem chvíli ve trávě, zatím co nade mnou poletovalo pestré, ale málo zpívající ptactvo amerického Západu, a podle šuměla Rio Grande, nehluboká zde, ale široká a bystrá. Hlubina byla při ohybu na druhé straně, kdežto zde při jesepu táhla se mělčina s rychlými proudy. Bylo tady ve volnější přírodě a při řece skutečně trochu chladněji, ale za to dala se cítiti příroda ta i jiným, méně příjemným způsobem, totiž velkými komáry, pravými to moskyty, před nimiž jsem měl na základě chicagských hned zkušenosti vítr. Ve spojení s onou utkvělou myšlénkou na záhadnou, jak mi pořád připadalo, bytost toho německého trhana, neměl jsem tedy právě klidný odpočinek, a to mne konečně také vyhnalo, ač bylo teprve šest hodin, k večeři dost času a horko posud značné. Mohl jsem se však těšiti již v brzku na obvyklý zde večerní značný chládek a studenou noc, která mne odmění za veškeré to utrpení dnešním parnem.

Vrátil jsem se tedy do „hotelu“ s pevným úmyslem, že se veškerých pochybností o tajemném občanu zde zbavím jednoduchým zeptáním se u mra. Koppkeho, jakmile se mi k tomu naskytne jen příležitost. A náhoda byla mi příznivou — pan hotelier seděl na lávce nyní úplně sám, neboť ženské součástky jeho domácnosti odebraly se asi k vaření večeře, či, jak se v Americe vlastně říká, „oběda“. Zaměřil jsem ovšem přímo k němu.

Jakoby na zavolání tázal se pan hotelier, kde jsem byl. Sdělil jsem mu tedy své odpolední putování městečkem, seznání, že jsem pronásledován a konečně své „přepadení“ v roští.

„Zpropadený člověk!“ smál se mr. Koppke, jenž se při mém vypravování vůbec usmíval. „Zase ho to jednou posedlo! A více vám opravdu nepovídal?“

„Ne! Ani slova více!“

„Hm, to vám asi míní teprve říci! Není to poprvé, co takto obtěžoval moje hosty, cestující z Německa, nebo takové lidi, kteří tam jedou! Jest mi to velmi nepříjemno, ale nemohu ovšem za to. Ostatně není to právě často, neboť — to víte — kolik asi lidí podobných může sem zavítati, ale asi dvakráte se mu to přece podařilo, jako dnes s vámi!“

„A kdo je to vlastně?“

„Hrabě z Honburgu!“

„Jakže? Tedy přece? — —“

„Ano, jak jste tušil, a skutečně jsou jeho osudy asi takové, jak jste mi právě sdělil své mínění o nich. Otec jeho, spáchav celou řadu podvodů a různých špatných kousků, uprchl konečně do Ameriky a zde měl tohoto syna se sprostou, irskou děvečkou, která jej přinutila, že si ji musil vzíti. V tom ohledu, jak víte, neznají zdejší zákony žertů. Syn jest podoben matce, kdežto otec jeho býval prý hezkým člověkem!“

„Vy prý jste však krajané?! Jak to?“

„Ovšem, do jisté míry! Hraběcí rodina, mající jméno své od hradu Honburgu ve Virtembersku, měla panství své právě u nás a jak děd, tak otec tohoto šlechtického potomka smutného vzezření prokázali otci mému svého času různé laskavosti. Měl se, jak se říká, dobře od nich, až s novými vlastníky statku, který byl otcem vašeho pronásledovatele promrhán, nastal nový pořádek a otec můj vystěhoval se do Ameriky, kamž v padesátých letech počali se od nás lidé hrnouti. A tu v Baltimore setkal se čirou náhodou s bývalým „svým“ hrabětem, který jej do Ameriky předešel a žil zde nyní ve velmi smutných poměrech. Prosil otce, aby vzal k sobě dítě jeho, jež má se sprostou Irčankou, které prý potom uteče, přijede za námi na Západ a vynasnaží se dělati tam hodného člověka. Otec, jenž nezapomněl dobrého jednání hraběcí rodiny vůči sobě, dal si říci a děcko vzal s sebou. Otce jsme se však nikdy v Nebrasce nedočkali, ač věděl dobře, kam jedeme! Snad neměl peněz na cestu, snad potkala jej náhlá nehoda nebo docela i smrt, či konečně spáchal opět něco a zavřen byl v kriminále . . .“

„To je smutná historie!“ svěřil jsem hotelierovi, který zdál se býti vypravováním opravdu trochu pohnut. „A od té doby je u vás?“

„Ano, bohužel! Zdá se, že zdědil po otci i po matce právě ty nejhorší vlastnosti obou, jak se v podobných poměrech často stává. Po matce je opilec, surovec, nedbalý v oděvu a celém vzezření, po otci opět je lhář a velmi rád spáše i nějaký podvod, může-li, k čemuž ovšem mnoho příležitosti nemá. Držíme jej na uzdě, jak možno, ale práci od něho nevidíme. Byli jsme však spolu vychováni, jsme skoro stejně staří, jak vidíte, a otec, umíraje, odkázal mi jej, abych ho neopouštěl, neboť by jinak zajisté velmi brzo bídně skončil. A je to přece krev dobrodinců otce mého, ba předků mých a možná, že snad přece jednou přihlásí se k němu otec, nebo třeba přátelé v Evropě si naň něčím vzpomenou!“

„Má tam ještě příbuzné?“

„Ano, a v dobrém prý postavení, jak jsem se dověděl. Psal jsem tam dvakráte, ale neobdržel jsem pražádné odpovědi. Snad list nedošel, neboť podrobné adresy jsem neměl, a — přes moře je cesta dlouhá! Nebo nechtějí o synu toho, který jmění rodinné rozmrhal a ostudu na jich jméno uvalil, ani slyšeti, což je ovšem také možná! Ale Fritz, jak mu říkáme, kdežto jinak žije podle přání otcova pode jménem Fred Graf, neztratil dosud naději a proto shání lidi, jedoucí do Evropy, aby se mu po příbuzných poptali a je pohnuli, by mu zaslali nějaké peníze. S takovou žádostí přijde nyní zajisté i na vás, a je mi jen velmi podivno, že byl dosud tak zdrželivým!“

„Neodpovídal jsem mu právě způsobem, jenž by jej byl k tomu vybízel a osměloval!“

„Bezpochyby!“

„A myslíte, že by nějaké té podpory zasluhoval, že by mu pomohla?“ tázal jsem se s účastenstvím.

„Ne!“ odvětil mi Koppke rozhodně. „Co s penězi z Evropy? Nechce nic dělat, o nic se starat a utratil by je, propil zajisté v kořalce a neměl by z nich nic, než škodu na zdraví. Bylo by to házením peněz do moře. Psal jsem do Evropy jen v tom směru, kdyby si jej chtěli tam vzíti a nějak lépe, slušněji přece jej vyživiti,

než mohu já, kterému přece připadá trochu za obtíž, neboť není skutečně dobrý k ničemu. Na tu stravu jeho bych již nehleděl, jen kdyby si aspoň na oděv vydělal, ale on pranic. A jakmile mu něco dám se sebe, roztrhá to ihned do té míry, jak jej nyní vidíte."

„Snad by si ale, dostav větší podporu, dal přece říci!" namítl jsem ještě.

„Silně pochybuji, či vlastně jsem přesvědčen, že nikoliv! Ostatně peníze z Evropy jsou zde v Novém světě spíše na překážku než ku prospěchu. Zde z nich nic nezkvete! Můj otec přinesl sem poměrně hezky peněz a přišel nejprvé o všecko, načež teprve se pořádně zachytil a pomohl si znovu. A Fritz, kdyby stál jen trochu za něco, dávno by si pomohl, neboť je zdravý, silný, zná řeč i poměry, ale — darmo mluvit, u toho je už všecko ztraceno! Čeká pořád spásu z Evropy a kdo ví odkud, kdežto kdyby se chopil motyky a šel do hor, vydělá hned dva, tři dollary denně a více, a za rok může míti tolik, mnoho-li z Evropy sotva kdy dostane. Ale to už bude v něm asi ta šlechtická modrá krev, která mu nedá pracovati, živiti se poctivě jako jiní lidé a vede jej k plánům také „do modra!" Četl jsem o tom onehdy zajímavý článek v denverském „The Colorado Sun", jaké podivné nápady má a jak je duševně poklesla ta evropská šlechta!"

„Nu, na články amerických listů o evropské šlechtě zrovna jed bráti nemusíte, právě jako opět na to, co se píše v Evropě o Americe, a možná, že pochází lenost pana Grafa či hraběte z Honburgu zrovna od té jeho irské paní matky, která asi pilí se nepřetrhala a po níž zvrhl se nejen tělem, ale i duchem, avšak — kdož může spolehlivě rozhodovati podobné otázky!" končil jsem rozhovor, neboť byl již čas k večeři.

VIII.

Najedl jsem se opět v blízkém „restaurantu" a sice zase levně a dobře. Občan Koppke mi sdělil, že jeho žena vaří sice pro stálé obyvatele „hotelu", či vlastně spíše strávního domu, „boardinghousu", ale když přijede „lepší" cestující, že se mu neosměluje předložiti ukázky kuchařského umění svého, proti kteréžto skromnosti jsem při známé jakosti německo-americké a zvláště k tomu farmářské kuchyně pranic neměl, jmenovitě vůči slušnému jídlu v sousedství.

Po večeři seděl jsem ještě chvíli s hostinským před domem, užívaje příjemnosti chladného již večera a čekaje, až mi tento vypudí aspoň trochu toho vedra z mého pokojíku, vyhřátého jako pec. „Pan hrabě" Fritz opět okukoval, pohyboval se více než nonchalantně tak těsně poblíže nás, až to nebylo ani hezké, a chytal každé slovo naše. Nemluvil, maje asi zakázáno, ale bylo na něm viděti, že by se ke mně rád přitočil a přednesl žádost, na niž jsem byl připraven, ale nestál jsem o to, a mr. Koppke se také vynasnažil, aby nedostal k tomu příležitost, vyprovázeje mne, když jsem se ubíral konečně spat, až do pokojíku, aby prý se podíval, mám-li vše v pořádku.

Odebíraje se na odpočinek — po krátké noci předešlé a špatném pohovění odpoledním dnes záhy — vykonal jsem zase bezpečnostní opatření dveří pomocí židle a ulehl jsem nyní spokojeněji než odpoledne, u vědomí, že se nacházím pod střechou hodných lidí. Černoši v sousedních pokojících mi již nevadili — zvláště když „nedělali hudbu", jak to rádi činí.

Sotva jsem však ulehl, ozvaly se na chodbě kroky, dosti lehké, jako když někdo opatrně kráčí. Hned na to pak zaslechl jsem na své dvéře slabé zaťukání.

Schválně jsem se neozýval. Zaťukání však se brzo opakovalo a sice zesíleno.

„Kdo je to?" zvolal jsem tedy.

„Nepřejete si dát vyčiditi boty a šaty?" promluvil mužský hlas, v němž poznal jsem „pana hraběte", což mne však pranic nepřekvapilo.

Spíše mnou pohnula okolnost, že takový kavalír chce prokázati mým zaprášeným poctivicím vzácnou čest a je vlastnoručně proklepati a že byl by s to i plivnouti na mou botu. A pak, jaká to královská obsluha v americkém hotelu, kdež přece nikde není podomek a boty čidí teprve ráno chlapci za zvláštní plat pasažérovi na nohou? Či snad je to zde zvyk také po otci zděděný, podržený z Německa, aby hraběti z Honburgu popřáno bylo důstojné zaměstnání?

Přes tyto důležité záhady jsem však přece poděkoval za ochotu a objednal jsem si občana Grafa až na ráno. Nějak se mu ode dveří nechtělo, neboť měl bezpochyby otevřené srdce, jež si chtěl vyliti hned večer, ale slova má zněla rozhodně. Couvl tedy a slíbil přijíti ráno mne zbudit v sedm hodin, jak jsem jej požádal.

Odbylo však sotva šest, když „pan hrabě" octl se již opět za mými dveřmi a opatrně na ně klepal. Nechal jsem jej za trest, že mne vzbudil předčasně z libého sna, schválně chvíli čekati, načež teprve jsem mu podával pootevřenými jen dveřmi boty a šaty. To se mu asi nehodilo do plánu, ale vzal vše mlčky a šel. Za necelé dvě minuty byl však nazpět se šaty a vstoupil bez okolků do pokojíku. (Dokončení.)

FEUILLETON.

Literatura.

— Duše továrny, kus fabrické romantiky, napsal M. A. Šimáček. (F. Šimáček.) Spisovatel by mohl slaviti jubileum své desítileté činnosti. Právě před desíti lety vystoupil s básněmi „Z kroniky chudých", v nichž rázně se pouštěl do otázek a problemů sociálních a tím se valně lišil od obvyklých tenkrát akkordů české lyriky. Na to brzy obrátil se k povídce a románu, později k dramatu a dnes patří k nejsympatičtějším zjevům naší belletrie moderní. Místo své v literatuře si řádně a statečně vybojoval talentem, pilností a svědomitou, neunavnou prací. Za těch deset let má za sebou řadu děl a řadu úspěchů. Zvlášť román sociální se mu daří i povídka z vrstev městských a lidových. Specialitou jeho jsou obrazy z našich cukrovarů, které opět samy jsou naší českou specialitou. Autor zná z vlastního dlouholetého názoru život a lidi z nich a v nich a líčí celé ovzduší detaily zajímavými a barvami sytými. Je výborný pozorovatel a psycholog, zná

*

moderní proudy v literaturách, jde jejich cestami zůstávaje při tom vždy domácím a našim a, co stejně ceníme, nikdy nesestupuje ku triviálnostem, „za každou cenu“ podřizuje vždy choutku směru zdravé umělecké kázni. Malý cukrovarnický románek, který dal nám vítanou příležitost poukázati k autorově bohaté činnosti desítileté, jest rovněž ze života cukrovarnického a řekneme hned, jednou z nejlepších Šimáčkových prací. Ta slepá oddanost prosté dělnice k továrně je místy až dojemná a přechází jakýmsi životem až v mrtvou hmotu ji oživujíc a ozařujíc. Celá řada rozkošných postaviček, v jichž kresbě ukázal se býti autor mistrem již ve své dramatické drobnomalbě „Svět malých lidí“ nebo v povídce „U řezaček“, míhá se tu před vámi a vnitřní process v nitru hrdinky a její poměr k mužovi, který nechápe ten fanatismus pro fabriku, jsou vystiženy do nejmenších podrobností.

— Otec. Drama o třech jednáních od Aloisa Jiráska (J. Otto.) Hra tato, nedávno v divadle národním s velkým úspěchem sehraná, vyšla právě tiskem a vyniká i jako lektura bez ohledu na scenické své přednosti psychologickou malbou líčených postav, rázovitou dikcí, bedlivým studiem lidové vrstvy a okolí a ušlechtilou tendencí. Někdo se ptal krátce po uvedení hry na jeviště, jaká prý je morálka kusu. Ovšem nevnucuje se žádnou doktinářskou větou na konci patheticky vyslovenou; ale což není celý tragický osud zarytého a pokryteckého Divíška nad každé sebe větší moralisující kázání? Nové drama Jiráskovo se řadí důstojně k jeho výtečné „Vojnarce“ a nedoceněné po zásluze „Kolébce“. Nad obě vyniká ještě neobyčejnou stručností a jednoduchostí. Tlumočíme přání z mnohých stran pronesené, aby proslulý autor podal brzy pendant k své „Kolébce“ vážným dramatem historickým. Je k tomu nad jiné silou povolanou.

— „Obnovené obrazy“. Napsal Julius Zeyer. (Nákladem Jana Otty v Praze.) Kniha „Obnovené obrazy“ obsahuje čtyry povídky, v nichž básník na základě starých bájí a pověstí buduje vzdušné stavby své vlastní obraznosti, k nimž různé cizí kraje, vlastníma jeho očima seznané a mistrně líčené, patřičné mu skytají pozadí. Každá z poutavých těch povídek, pevně ohraničena ve svém rámci, ostře charakterisována scenerií i popisem ovzduší, v němž dotyčný děj se odehrává, jest sama pro sebe dílem uměleckým. Přes tuto rozmanitost látky a zevní formy jeví se ve všech tatáž vůdčí myšlénka, společný ráz lyrismu; každá povídka jest apotheosou milujícího srdce, apotheosa lásky, lásky do nekonečna věrné, k samému mučednictví obětavé a oddané. Tato myšlénka přede vším vládne v orientálskou barvitostí oslňující povídce „Vůně“, jež jak luzná fata morgana divy tajůplného východu před zrak nám uvádí. Básník neskrblí nejpestřejšími barvami bohaté své paletty k dosažení žádoucích dojmů, rozsévá perly a drahokamy plnou hrstí: světlo sálající z jeho obrazu jest přímo oslňující; a na skvělém pozadí tom jasně vystupuje sličná postava dětinné Majmuny, ženy až do krajnosti ideální, která v prvním záchvatu čistého srdce svého, nenalézajíc vůkol předmětu hlubokého svého citu hodného, všecku lásku svou jedině bohu zaslíbiti hodlá; později ale, nalezši v bohatýru Mansurovi zosobnění tohoto božstva svého, prvého svého slibu zapomene, a konečně procitnuvši z bludu svého, neshledajíc v milenci svém než egoistu všedního rázu, zoufalá, sklamaná zemře. Po přečtení povídky jest nám, jako když procitneme z fantastického sna, opojnou, kouzelnou jakous vůní orientálskou způsobeného.

V druhé povídce jest to muž, snivý mladistvý král Kofétua, jenž se stane obětí neopětované lásky své k záhadné, chladné milence, žebračce krásy nadpozemské; umírá vtisknuv polibení na bílé nohy její; „a v tom celování byla poslední jiskra jeho zničeného života“. Celá povídka, jak zahalena v šedou, zádumčivou mlhu severu, svým koloritem ostrý tvoří kontrast k předchozí.

Báje z pradávných dob Italie jest zastoupena v povídce „Vertumnus a Pomona“. Jest formou a obsahem prostší než povídka „Vůně“, ale právě v této prostotě shledáváme přední půvab její. Úvod, v němž básník, vycházeje od líčení skutečnosti jej obklopující (Albanských hor), pozvolna mysl čtenářovu převádí na půdu báje, jest pravým skvostem výpravné poesie.

„A nemá-li pohádka cenného jádra, zkrátí aspoň chvíli a zanechává za sebou v paměti cosi jako dech, který v uzavřené komnatě po růži zůstává, zvadne-li tato.“ Těmito slovy básník sám svou práci charakterisuje: ale nutno ovšem dodati, že tam, kde jest pravá poesie, „cenné jádro“ nikdy neschází, což plnou měrou o této povídce platí.

Dobou nám nejbližší, dějem a nejsložitější jest povídka „Tankredův omyl“. V ní rozvinuje se obraz středověku, kus poesie trubadorské, celá řada dobrodružství mladistvého hraběte Tankreda, který v hrdosti své zasáhnut odmítnutím neméně hrdé dcery hraběte carcassonského, v ješitnosti srdce svého ji před sebou v prach ponížiti si umíní. A podaří se mu nepoznánu její náklonnost vznítit a takto pro něho láskou plající dovede ji řadou zkoušek podrobiti, by o pravdivosti citu jejího se důkladně přesvědčil. Konečně ale, když míní, že cíle svého došel, že vítězství je jist, k nemalému překvapení nejen jeho ale i čtenářovu po druhé jest odmítnut; neboť počínáním jeho nanejvýš uražená milenka, poznavši jej co hraběte Tankreda, odvrátí se s opovržením od něho a ztráví zbytek žití svého v zátiší klášterním. Duševní rozvoj hrdé mladé ženy, hlubokou láskou svou k domnělému prostému, chudému muži, všeho odříkání, každé oběti ano i hříchu schopné, vzdorné její opovržení v chvíli, kdy nanejvýš ponížena shledá, že pouhou hříčkou byla svého ješitného, ukrutného milence, to vše tvoří hlavní interes povídky.

Milo jest prodleti v bájném světě stvořeném mysli básníkovou, seznámiti se s osobami zevnějšku sic fantastického, nepodobného tomu, co denně na ulici vídáme, za to ale příbuznými nám svými strastmi a slastmi, radostí a žalem všelidským, který ve velkých obrysech svých zůstává stejným za všech dob ve všech krajích, ve všech poměrech. Ať jest to snivá Majmuna, ať Liliana, ať zádumčivý Kofétua, vždy cítíme chvění velkého šlechetného srdce lidského, zříme záblesk duší elitních, které sympathii vzbudí v každém srdci, citu vůbec schopném. Snad se nemýlíme, připisujeme-li hlavní cenu knihy ne pouze skvělosti a virtuosnosti líčení, jakkoliv obdivuhodného, jako spíše mravní ušlechtilosti knihou veskrz vládnoucí; a tím jedině stává se práce dílem v pravdě uměleckým.

Protož ať nebéře ji do ruky než ten, kdo v poesii hledá jen co od pravěků jest jedinou její podstatou, tož dobro a krása. E.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna I. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNÍK XXIII

10. LEDNA 1895.

ČÍSLO 11.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vžd, o 9. hodině ranní.

Z básní Adolfa Heyduka.

Konopka.

(Z „Ptačích motivů“.)

Aj, ptáče s hrudí skropenou jak krví
a s hlavou rdící se jak temný nach,
jenž slétáš k nám, když jara úsměv prvý
květ petrklíčů budí na nivách;
jenž ukryt v srdci keřů luk a rolí
rád ševelíš, co těší tě i bolí,
než zlatou čelenkou se zdobí den,
věz, tobě zpěvem ven a ven
jsem podoben!

Rci, granátů-li ozdoba to není
tvých na ňadrech, můj pěvče, či snad krev
jež vytryskla ti v duše rozechvění,
když žal tvůj křišťaloval v dumný zpěv
a v dálku mlhavou tě žití hnalo?
Co dělo se, můj druhu, co se stalo?
Chtěl divý ostříž za ždaný tě plen?
Hleď, ňadry tobě ven a ven
jsem podoben!

Či útlé děti vzal ti luňák dravý,
a rodné hnízdo porval bouře kel,
až výkřik bolesti tvé usedavý
z ran srdce nachem písní krvácel
a pokropil hruď třesoucí se v bolu?
ó kterak žití združilo nás spolu
a v stejné srdce dalo stejný sen...
vždyť žalem tobě ven a ven
jsem podoben!

Či ťuhýci tě na krev zbili krutí,
že jiný nežli jejich byl tvůj zvuk?
Co's nevěděl, že v novém chvíle hnutí
víc umělce být mní se nedouk
jenž, co jsi zpíval duše vroucím žárem,
škol dětských měřiti chce lineárem,
ne duchem jich, jen slovy odkojen?
Viz, steskem tobě ven a ven
jsem podoben!

Leč co nám v prsech roste písní květem,
to věrně pějme v poslední až vzdech
a vlastním tonem svým; či celým světem
má zníti stejná píseň z duší všech?
Nechť z tajných ran krev znova tryskne maní,
jak pěli jsme, pět budem do skonání, —
svých věrni duše strun a matek věn.
Vším, tobě pěvče, ven a ven
jsem podoben!

Budník.

(Z „Ptačích motivů“.)

Rci, šedé-li to jenom peří máš,
či skvostný hedváb, pěvče temnooký,
jímž po žlutou až hruď se odíváš,
než skládáš svoje melodické sloky.

Jak záhy z klínu Vesny vzlétáš ven,
bys zapěl jí dřív líbezné své kvinty,
než vysní země zelený svůj sen.
a včela v zlaté vnikne hyacinty.

Dřív nežli skála oděje se v mech,
a fialkové luh otevře oči,
než choré třemše navrátí se dech,
a lesní pramen po nivách si skočí,

A před zorou, než jitřní zvučí zvon,
už modlitby a hymny pěješ ranné,
a toužně za tonem se vznáší tón
jak povzdech flétny za večera hrané.

Tvých zvuků každý, šedý mistře můj,
jak rosa padá v sprahlý sad mé hrudi,
a zaslechne-li první pozdrav tvůj,
i srdce mé z dum šedavých se budí.

A divem omládá v něm dětství sen,
jež zlatým šípem zniklo z žití kuše
a blahem jsem i žalem opojen,
jak pil bych víno z hroznů vlastní duše.

A zpíjím se, nevystřízlivím již
z té touhy po kráse a písní zdobě,
ač vím, že kráčí stále blíž a blíž,
kdo kopat budou do mých snů i v hrobě.

Leč také na ně zahovoří čas:
To padělané šampaňské mě nudí,
chci z révy domácí, zde znikla as."
A na hrob zaklepe a zas mě zbudí.

Na Pontu.

I.
Na lodi.

Když na Pontu jsem kročil v loď
a do dálných měl končin jeti,
bych z vlasti prch' a z krajů těch,
kde hrob mi urval drahé děti,
tu chabě noha chvěla se,
jak těžká kdyby pouta vlekla,
a hojná z očí zarudlých
v tvář ubledlou mi slza tekla. —

Pak zavzněl zvon, stroj z hloubky vzdech,
šroub točil se a plavci pěli,
z lan rackové a z rahen všech
v ráz zvedli se a odletěli;
snad na sever, kde oko mé
nad krásou vlasti v duchu žaslo;
a bolestně a zimničně
mé srdce sklíčené se třáslo.

Já hořel nitrem zničeným,
a v čele chladnul zas i v líci,
a bujných větrů náhlý spor
za prokvetlou mne škubal kštici;
a dole v moři započal
vln náhle vzrostlých skočný tanec —
té bouřné chvíle myslil jsem,
že z vlasti vyhnaný jsem psanec.

II.
Vabení.

K obzoru slunce se kloní
za dálné hory vždy níž,
a tiše, tajemně roní
krev zlatou v mořskou říš.

Na srdci červené růže
má tajemná hloubka vod,
a vzdychá, vábí a láká
a zve; ó znám ten svod!

A za noci hrdelník čárný,
hvězd skvostem zářivým,
na šíji zdobou si věší
a šepce: „Spěš buď, mým!"

Co vidíš, tvým bude všecko:
těch démantů hvězdný roj
i zlatorudé ty růže,
jen s mým své srdce spoj!"

Nelákej; nevěřím, moře,
známť tvoji měnivou lest;
tvá krása, tvůj jas — jak láska,
tvá hloub — jak sláva jest!

III.
Sny moře.

Z pohárů mračných příliš moc
nestřídmě moře pilo,
divokou zase mělo noc,
o čem to asi snilo?

S myšlenek dravých příbojem,
divoké v ňadrech hloží,
zmítalo sebou tam i sem
na rozvlněném loži.

Rvalo si vlasy, jako ďas
na skalnou bilo stěnu,
v rozruchu běsném zas a zas
vrhalo z jícnu pěnu

Jako by chtělo uprchnout,
mocně se u výš pjalo,
trhalo kusy břežných pout,
syčet a ržát se jalo.

Zvracelo všecko v líc i rub,
rodilo draků davy,
jimž, sotva že je Morják srub',
nové hned rostly hlavy. —

Jistě mu stíny lidí těch,
jeho jež vztek zhlt' náhlý,
v příšerně smutných zástupech
tajemně srdcem táhly. —

Babička Kahrnová.

Napsal Felix Téver.

S těžkou svou nůší na zádech kráčela za jasného podzimního jitra matka Kahrnová, motolská drubežnice, ku Praze. Kráčela dosud statně hbitým krokem, ač cesta z Motola až na Nové město, kde nejvíce zákazníci její bydleli, nebyla nikterak krátká, ač hbité, v důkladných střevících vězící nohy její nebyly již nijak mladé. Tak dobře ke čtyřiceti letům, od té doby, kdy jí děti poněkud odrostly, byla matka Kahrnová zvyklá touto cestou kráčeti nejméně třikrát do téhodne. V zimě, když mrzlo jen praštělo, když byla celá okolní krajina pokryta sněhem, když se šátek na její hlavě, ba i malé vousisko na hořením rtu jejím lesklo jinovatkou, zastavila se stará žena u hokyně, sedící ve Strahovské bráně, a požádala za krejcar hořké, hodně silné, aby ta duše v těle nezamrzla. V létě, když sluníčko úpalně hřálo, koupila si tu naloženou okurku pro žízeň. A obé, zimní hořkou a letní nakladačku, vzala si jaksi na posilněnou na tu zlost, která ji na druhém konci brány čekala.

Babičce motolské, jak ji všude nazývali, nešlo nijak do hlavy, proč mají ti páni akcisáci v bráně právo prohledat jí důkladnou její nůši až na dno, proč mají právo požádati z každé té nevinné hrudky másla, z každého toho vajíčka, z každého toho kousku drůbeže ten svůj prožluklý akcis. Což nemusila ubohá babka motolská platit někdy čtyřicet i padesát krejcarů akcisu — a což to nebyl peníz hříšný u porovnání s malým výdělkem, jaký na másle, vejcích a drůbeži měla? „Zloději, zloději,“ mumlala matka Kahrnová vždy mezi pysky, když musila své šestáky sázeti. „Zloději,“ řekla si ještě jednou z hloubi svého přesvědčení na temných schůdkách, kudy v tuto časnou hodinu ranní ještě ani živé duše nešlo, odvázala si pak svrchní řasnatou svou sukni a jala se nožíkem pečlivě odřezávati kolem pasu na provázek zavěšenou guirlandu z koroptviček, kachen a kuřat. Pak vkladla zboží pečlivě na ošatku, nad máslo a vejce a zasmála se při tom spokojeně.

„Máslíčko jako mandle — a tuhle ta kachna, — to je ňáký apetit, je už syrová k nakousnutí.“ Tak hovořila již za malou chvíli na to u první své zákaznice, u té paní hostinské na Strahovském náměstí, ku které bylo možno nejdříve jít, protože jediná tak časně vstávala.

„A neráčejí mi ani krejcárek na téhle kachničce utrhovat — mně je každý ten krejcar dobrý, a vzácná paní to ani nepozná. Co pak já, jsem horší nežli ta stará žebračka, sotva těch zemáků se najím, a jen že si někdy tak do té lutinky vsadím.“

„Dejte babičce hrnek kávy,“ poručila hostinská služce. „A proč pak sázíte, babičko, když na to nemáte?“ optala se pak staré ženy.

„I to je tak ta má jediná radost!“ zahovořila stařena, usedla skromně na samý konec kuchyňské lavice, zasvítila dosud pěkným modrým okem po hrnečku kávy a zamlasknuvši blaženě po prvních doušcích horkého nápoje jala se hovořiti.

„Liběj vědít, vzácná paní, když jsem byla mladá, nesla se mi ta nuše jako pírko a kdyby mi do ní byli kamenů naložili — já ji necítila. Ale tejdko — nohy slábnou, paměť slabá je nekalá, někdy už se mi stane, že prodám laciněji, nežli jsem koupila — a tuhle ta potrachtilá nůše každým rokem stává se těžší, každým rokem víc na stará, shrbená záda tlačí. A netlačí jen nůše, vzácná paní, tlačí také starosti. Ale kdyby mi to jednou Pán Bůh dal, abych z té lutinky tu nějakou stovičku vyhrála! Vědí, vzácná paní, co bych pak udělala? Vzala bych stovčičku, vím, jak takový ten papírek vypadá, viděla jsem ho u pánů, takhle bych si s ní po tváři pohladila, je taková pěkná, hladká — a pak bych ji proměnila u kupce v Praze na samé nové zlatovky. To by bylo zlatovek modrých, nových — svět to neviděl! A pak bych jich vzala do hrstě a šla bych na faru optat se pana faráře, co stojí to kopulací.“

„Kopulace!“ zasmála se hostinská. „I snad byste se, babko, ještě vdávat nechtěla!?“

„Já?“ a babička se trochu bolestně usmála. „Ach, vzácná paní, já měla na tom jednom muži ažaž dost. A to byla nějaká dřina, to moje vdávání. Ve dne v noci dření — ve dne na živobytí, v noci na děti. A když muž přišel z práce a nic mi nedal, protože všechno propil, a když jsem si na něho trochu zahubovala — můj ty Pane Bože, to bylo bití! Už jsem někdy myslívala, že ani nebudu moci lézti. Ale musilo to jít a šlo to. Co jsem si měla pomoci, když děti chtěly jíst. Ale abych já myslila na to kopulací pro sebe, to by bylo hříšné — a to by si mne musil od oltáře místo ženicha sám ten rohatý do horoucího pekla dovést. Co jim to líbí napadat, vzácná paní, pro mne si už jen přijde ten ženich s tou kosou a s tím dostane každý člověk to svoje kopulací dočista zadarmo. Ale, vzácná paní, mám dceru, už tu jedinou, ty druhé děti, umřelo mi to jedno po druhém, když to už bylo k práci, když to už alespoň mohlo jít ty husy nebo kozy pást — poplakala jsem si, div že jsem neoslepla, když mi to tak jedno po druhém kapalo — zrovna říkajíc jako když se do té drůbeže mor dá. ‚A tu jednu holku mi Pán Bůh nechal pro radost,‘ říkávala jsem si. Pěkná radost, — vzácná paní, holka je sic od kosti dobrá, ale po tátovi zdědila tu lehkou krev. Když jí bylo sotva sedmnáct dovolila se mi do Žatce na chmel. A po nějakém čase přišla mi zpátky. Co jsem se já stará naplakala, nastyděla, když mi takhle přišla. Houkala jsem, hubovala. Ale když děťátko, takové hezké jako mladé housátko na kolébce leželo, inu tak jsem houkat přestala. Máma ta má vždycky to pravé srdce k dětem, ale děti k mámě, ty ho nemají. A druhý rok, darmo mluvit, vzácná paní, já jsem taková baba měkká, ani natlouct jsem jí nemohla. A nynčko, když tak doma ty kuřátka k prodeji škubu, batolí se to kolem mne, tři — už tři. A pořád to ještě pořádného tátu nemá. On, ten její, — je zedník, no není tak zlý člověk, ale takový, říkajíc, mamlas, nemluva. Spíš navážíš z nejhlubší studny okovem vody, nežli z něj vytáhneš slova! Bůh sám ví, do čeho se ta holka zakoukala. Když mu tak řeknu: ‚No jakpak, Václave, kdy pak si tu Madlenu pořádně za ženu vezmete?‘ Když mu to řeknu, tak se jen zaškaredí a sotva že řekne: ‚A já nemám na faráře, z kacabajky už zase lokty lezou.‘ Anebo řekne: ‚I je to pěšky, jako za vozem.‘ A tuhle, paní vzácná, byl zapsaný nejstarší kluk do školy, a přijde mi domů s takovouhle boulou na čele. ‚A co, ty, zlost-

*

níku, už první den jsi se prál?' křiknu na něho a už jsem sáhala po metle. ‚Jak pak, babičko, se nemám prát, když se mi ti ostatní smějí, že se nejmenují jako můj táta, ale jenom jako máma.' A kluk už zase natahoval moldánky. ‚Na, kluku, ten největší vdolek, ale už ani nedutej,' řekla jsem mu. Ale tak mi to do srdce vjelo — ani zapomenout na to nemůžu — a od té doby se pořád k Pánu Bohu modlím, abych z té lutinky na to kopulaci vyhrála."

A mezi touto řečí, která babičce jak voda z okapu při velkém dešti jeduím tokem z úst proudila, byla kávička z hrnku zmizela. Babička podržela ještě chvíli v rukou teplý hrnek, utřela si pak rukou důkladně ústa a řekla:

„Inu tak jim to Pánbůh, vzácná paní, zaplať na stotisíckrát, to jsem se zahřála. Inu kafíčko hřeje srdíčko!"

A pak si matka Kahrnová naložila těžkou nůši na stará, shrbená záda a pospíchala hbitým krokem z hostinného domu.

Když došla Kahrnová ku kamennému mostu, počínalo sluníčko jaře vystupovat na obloze, nad Petřínem a Letnou lesklo se to zlatou parou, jakoby vonným dechem stromoví a ve vesele se proudících vlnách Vltavy honilo se to na tisíce dovádivými paprsky.

Matka Kahrnová neměla však času dívati se kolem sebe. Spěšně, se skloněnou hlavou, se zády hluboce ohnutými pod těžkou nůší, kráčela dále. Po mostě nešlo ještě ani človíčka, a tak mohla stará žena trochu nahlas mysliti.

„Na hruškách," řekla si, „na těch nebude asi výdělku, musím být ráda, když prodám, zač jsem koupila, jen tak, abych panímámě z Ladrovky libost učinila. Na desíti liberkách másla, prodám-li po pětapadesáti, bude tři krejcary z libry — to dělá: třicet nových," řekla po chvíli. „Ale hlavní počinek bude na té slepici. Panimáma z Ladrovky dala ji zdarma — jak by také nedala, slepice dodělávala tipcem, a kdybych jí nebyla rychle zařízla, mohla se tak říkajíc pokládat za pošlou. Ale takhle — krev vytekla — slepice nezmodrala, a židi si na ní ještě nějak pochutnají. Donesu ji k té paní židovce do Sirkové ulice. Ta paní židovka smlouvá, dře mne vždy na krev. No, dnes dám jí slepici lacino. Křesťanským pánům, Pán Bůh mne rač chránit, těm bych to nedala, jsem poctivá žena. Ale žid je žid, aby šidil lid! a žid má taky jinší žaloudek nežli křesťan!"

Sotva si ta slova dořekla, zůstala však stará žena státi a do očí jakoby jí blesk byl vjel.

Zrovna uprostřed chodníku ležel zlatý, tlustý řetěz a leskl se jak to sluníčko na obloze samo.

„To je metál — zlato se na tom zrovna svítí," vzkřikla Kahrnová a od šedivé, šátkem na babku obvázané hlavy až do konečků v těžké obuvi vězících nohou projelo ji to jak radostným žárem. A pak se rychle, jak to pro těžkou nůši šlo, shýbla a sebrala řetěz do hrsti.

„Kriste pane! to je mi pomožíno, už nic dělat nemusím, do smrti je mi pomožíno, když takovýhle kus zlata takhle v hrsti držím!"

A pak ohledla se žena úzkostně kolem sebe — nikde ani živé duše, ba ani policajta. Matka Kahrnová skryla nález svůj rychle pečlivě, hluboko v záňadří. A dobrá žena sama ani nevěděla, jak toho dokázala, že toho dne všechno své zboží prodala. Bylo to bezpochyby tím, že dávala, zač kdo chtěl. Po poledni v parném dosud podzimním sluníčku vracela se domů.

Nůše byla prázdná a přec šla dnes matka Kahrnová tak pozvolna, že sotva do večera domů dorazila. Nůše byla prázdná, ale stará hlava byla plná myšlének a záměrů. A věru, že byla ta hlava plná myšlének ještě těžší nežli vrchovatá nůše plná kachen, kuřat, másla a vajec. „Zlato je radost, ale zlato je také starost." Nikomu nebyla by se Kahrnová se svým štěstím svěřila a také si pevně předsevzala, že to ani doma nepoví. Ani v bráně s hokyní, ani po cestě se žádnou známou nepromluvila. Nesměla, znala se, kdyby byla počala mluvit, byla by musila zajisté každému říci: „Podívejte se, lidičky, jak Pán Bůh na chudého člověka vzpomněl! Já našla řetěz, řetěz jako pavuzu, zlato se na něm zrovna svítí!" A lidi byli všelijací nekalí a Kahrnová cítila, že by bylo nebezpečno svěřiti se někomu. Upjatost, jaká se vzmáhá v lidech majících mnoho zlata, vzmáhala se už také v ní.

Večer téhož dne seděla Kahrnová na nízké lavičce před svou chalupou; vždy jindy pobíhala k večeru po okolních statcích po zboží, dnes sedíc zamyšleně před chalupou dívala se jen jaksi očekávavě před sebe.

Podél zaprášené silnice před chalupou stálo několik stromů slivových, ovoce, jímž byly sem tam spoře ověšeny, počínalo se již modrati, ale stromy skláněly smutně své koruny pod hustou vrstvou prachu silničního. Nejstarší vnuk Kahrnové ukracoval si dlouhou chvíli tím, že se jak čamrda kolem jednoho ze stromů obtáčel, mladší děvčátko namáhalo se v potu tváře hnětením těsta z prachu smíšeného s trochou vody, vtěsnávalo pak bláto povstalé z této sloučeniny v rozkřápnutý květináč a švitořilo si při tom tajemnůstkářsky: „To upeču buchtu na křtiny, na ty, co budeme mít, Barča povídala."

Nejmladší vnouče přilezlo na všech čtyřech z chalupy a rozložilo tlusté, zpod košilky valně vykukující tělíčko na babiččinu řasnatou sukni v hustých záhybech na zemi se vláčejících.

„Baba, papů — hot —" a malá raménka natáhla se po babiččině klíně.

„I ty, gluzane, jeden! koukej, jaký máš ufrněný nos!"

Tato slova byla Kahrnovou pronesena v tonu té něžnosti, jakou prostý lid zpravidla k nemluvňatům, dosud na péči vzrostlých úplně odkázaným, mívá. A do šeda umouněnou košilkou utřela babička důkladně klučinův nosík. „No, počkej, bobečku!" řekla pak hladíc pomalu klučíkovu hlavičku. „Počkej, babička vám to přece jen zaopatří." A po chvíli složíc dítě rychle na zem, řekla mu důrazně:

„Koukej, tamhle jde táta, lez naproti, bobečku, lez, volej: „Tata, papů. Táta dá ti papů."

Silnicí blížil se pádným, rychlým krokem mladý muž. Vyrudlá, červená vojenská čapka seděla mu jaksi furiantsky na levém uchu, záplatovaná kacabajka přes modrou košili jen lehce přehozená vlála mu kol ramenou, ale ramena tato byla ku předu skloněná, jak bývá u lidí těžké práci navyklých.

Po všech čtyřech, vláče za sebou umouněnou košilku, lezl mu malý klučina naproti. „Táta, papů!" zablábolil. Přes slunečním žárem zbrunátělou, prachem začmoudlou tvář mužovu přelétl sotva znatelný úsměv, když klučinu se země uchvátil, jej vysoko v ramenou nad hlavu vznesl a jemu hrubým hlasem pravil:

„A tejdko s tebou o zem bacim, až to prasknc. Ale i v této výhrůžce bylo něco z oné něžnosti, jakou mívá chudý lid k nemluvňatum.

Hošík si také jen ve výši nad otcovou hlavou vesele zavýskl.

„Dej Pán Bůh šťastný, dobrý večer, Dlasku!“ přivítala Kahrnová příchozího.

„I dobrý večír!“ zamumlal tento v odpověď, pak vsedna na lavici před chalupu řekl zhurta: „No — a jist — ať mi to dá Madlena semhle, hm“ — a po chvíli dodal, jakoby se mu zdálo, že už se slovy plýtvá: „Je tu chládek.“

A již objevila se mladá žena v červené jupě na prahu chalupy a položila před muže plnou mísu jídla, z něhož modravý kouř vycházel do soumraku podzimního večera.

Muž se usmál, změřil Madlenu zálibným pohledem a řekl: „Šlaka, to je ňáká jupa —“ Pak udeřil ženu přátelsky do zad a obrátiv se k mise věnoval jí upnutou svou pozornost, jsa toho patrně jist, že výron manželské něžnosti, jakým byl Madlenu obdařil, je úplně postačitelným.

„No a co pivo?“ ptal se po chvíli. „Doskoč, Františku — ná tuhle džbánek!“ ukazovala žena svému nejstaršímu. „A vy ostatni hajdy na kutě!“ Vzala malého klučinu na ruku, vestrčila větši děvčátko do dveří a vešla v chalupu.

Kahrnová a Dlask zůstali na zápraži samotni.

(Dokoncem.)

Vzácných předkův potomek …

Črta z amerického „divokého“ Západu. Píše Pavel Albieri.

(Dokončení.)

„Pane!“ počal přímo německy a přidušeně, klada šaty na pelesť postele. „Mám k vám jednu žádost, která se vám zdáti bude třeba trochu podivnou, ale je zcela na místě a pro mne je velice důležitou! . . .“

„Vím!“ přerušil jsem jej však krátce, nemaje právě mnoho chuti k řeči. „Slyšel jsem už všecko od mra. Koppkeho!“

„Tím lépe! Jest mi aspoň uspořeno sdělování věcí pro mne, jak pochopíte, vždy trapných, zvláště v mém postavení, jak mne vidíte!“

„Proč ale se nechopíte něčeho, člověče? Proč se nehledíte trochu vzmoci, postaviti na vlastní nohy?!“

„Oh, to se snadno řekne! Jenom kdybych měl do začátku, a o tom jsem chtěl právě s vámi, pane, mluviti! Jste vzdělaný muž, který mi zajisté zcela jinak porozumí, než ti lidé v mém okolí. A nebudete-li vy mi chtít pomoci, pak věru už nevím, kdo by mi pomoci mohl!“

„Mluvte, co si přejete?!“ vybídl jsem jej, neboť slušná jeho žádost dobře působila.

„Mám bohaté příbuzné tam nedaleko od vás, a ostatně, vy jste novinář, jehož mi samo nebe přivedlo sem — vy to můžete snadno vykonati — —“

„Co ale?“

„Abyste se tam poptal po mých příbuzných, kteří prý mají peníze a jsou v dobrém postavení! Vám to bude zcela lehké — dáte třeba do novin, že jim chcete sděliti něco důležitého a oni se přihlásí!“

„Možná, ale pak by mi zajisté řekli, až by uslyšeli, oč se jedná, že si z nich dělám blázna! A co vlastně od nich chcete?“

„I nu, nějakou tu výpomoc!“ mluvil pan hrabě již s nechutí, vida, že nejsem právě pro jeho žádost nadšen.

„Mr. Koppke však povídal, že by vám to nebylo pranic platno, že byste to propil a že byste se měl sám raději chopiti pořádné práce!“ pravil jsem mu přísnějším tonem.

„Oh, ten chlap!“ rozkatil se nyní pan hrabě velmi nešlechticky. „Kdyby se staral raději o sebe a mně dal pokoj! Ovšem, mně by to nebylo nic platno, ale jen když by mi to on ukradl! Však beztoho tomu nevěřím, že by mi byli na předešlá psaní nic neposlali. Nevěřte mu, lumpovi, ani slova!“

„Ne, právě naopak! Vám nevěřím ani slova a jemu všecko!“ dohřál jsem se nad patrným nevděkem takového ničemy vůči řádnému člověku, jemuž leží jen za obtíž. „A pamatujte si, že kdyby staral se dle vašeho přání jen o sebe, bylo by s vámi asi ještě o hodně hůře, než vlastně je! Když už jej objídáte, aspoň jej nepomlouvejte a nenadávejte mu!“

Než jsem tato slova pronesl, vstal jsem z opatrnosti s lože, které bylo nyní mezi námi, což bylo také mým štěstím, neboť odporný chlap tvářil se při tom tak příjemně, jakoby při nejmenším chtěl po mne skočiti a krk mi zakroutiti. Byl jsem však na podobný výlev citu tak připraven, že jsem vyňal hned před tím revolver, který jsem měl v noci, jako obyčejně na cestách, zároveň s hodinkami pod poduškou, a hrál jsem si s ním nyní tak sebevědomě, že bojechtivost německého rytíře, podobného americkému „desperado“, nenabyla vrchu nad rozumem.

„Nu, tedy mu vše věřte!“ odsekl jen darebák hněvivě a vrhnuv na mne ještě jeden zuřivý pohled, opustil pokojík jako palič.

S Bohem! Zkoušel jsem ho jen, jak se asi zachová k výtkám, a zachoval se pramizerně. Mr. Koppke měl pravdu, vyložený ničema, jemuž není rady ani pomoci!

Když po chvíli jsem si vyšel za dvéře pro boty, nalezl jsem je ovšem nevycíděny. Ochotná obsluha zmizela!

IX.

„Oh, to mi nevypravujete pranic nového!“ pravil mr. Koppke, když jsem mu sdělil, jak jsem za svou přímou povinnost považoval, jakého vděčného má v „panu hraběti“ chovance. „Tomu jsem už zvyklý, neboť to mi udělal již při mnohých příležitostech a v horší ještě míře! Co ale s ním? Pomyslím si, že nemá snad všech pět pohromadě, neboť opravdu mi to někdy až připadá.

jakoby neměl v hlavě všecko v pořádku, a mohu jej pouze politovati. Pokárám jej ovšem, ale což je to všecko platno, a bíti jej přece nemohu, ač by to snad věru bylo nejlepším lékem!“

Nezbylo mi nic jiného, než vyjádřiti muži tomu svou soustrast, že si uvázal takové individuum na krk, ač připadlo mi opravdu, když jsem tak o tom přemýšlel, že vlastně mr. Koppke také nemá dobrý rozum, když „pana hraběte“ vydržuje, v lenosti podporuje a s ním se zlobí. Máť zajisté i vděčnost své meze, zvláště mezi lidmi, z nichž jeden nebyl vlastně osobně druhému pranic zavázán a tento nemohl na onoho činiti sebe menší nároky, oprávněné i těmi nejskrupulosnějšími zásadami vděčnosti. Zdálo se mi tak, že občan Koppke náleží k tomu vzácnému druhu lidí, o nichž dle obecného názoru možno také říci, že jsou blázny, konajíce s vlastní škodou dobré i tam, kde toto vlastně pranic neprospívá, nýbrž naopak spíše škodí.

Toto mínění mé nebylo zvráceno, ale ještě potvrzeno tou okolností, že bodrý hotelier nechtěl ani slyšeti o placení za nocleh. To prý by bylo hezké, aby vzal peníze za to, když může jednou za dlouhý čas pohostiti „krajana“ od Krkonoš! Jeho otec by se prý v hrobě obrátil, kdyby syn se tak provinil! Vždyť prý mi nic ani nedali, jísti musil jsem jinde a pokojík, škoda že tak špatný, byl by zůstal tak jako tak prázdným. Teprve po delším nucení šel si se mnou „vziti“ skleničku piva — mimochodem řečeno, méně než čtvrtlitrovou za 15 centů, to jest asi $37\frac{1}{2}$ krejcaru — a i tu ještě chtěl hned „častovati zpátky“, jak se v americké „češtině“ (sic!) říká, čehož jsem ovšem nedopustil.

Doprovodil mne k polednímu ještě na nádraží, sděliv mi po cestě, že „pan hrabě“, jemuž jednání jeho po zásluze vytýkal, slova svá statečně zapřel. Nedivili jsme se tomu oba dva.

Seděl jsem již opět ve vlaku, který se dal pomalu na cestu k mostu přes Rio Grande a minul právě nádraží, když zahlédl jsem odevřeným oknem státi při trati známou mi postavu „pana Grafa“, který mi včera tolik strachu nahnal a tak zvědavost mou napjal. Díval se na vlak a nemýlím-li se, přišel sem s jistým úmyslem, neboť spatřiv mne, nejevil pražádného zvláštního překvapení, nýbrž zvedl bez okolků zaťatou pěsť a hroze mi jí, poctil mne velice „přátelskou“ — nadávkou!

Rozumí se, že jsem si moc bral k srdci, co takový pán a šlechtic rodem i duchem vmetl mi zde do tváře. Nedalť jsem ani zastaviti vlak, abych na něm žádal hned zadostučinění, a díval jsem se jen klidně dále oknem, usmívaje se spokojeněji, nežli kdyby mi občan takového zrna vysekl nejhlubší poklonu. — —

K pátrání po hrabatech z Honburgu jsem se v jejich vlastním prospěchu posud nedostal, aniž mám ovšem k tomu chuti, ale načrtl jsem tento obrázek jako ukázku, s jakou vynikající společností se člověk shledá i na tom tak zv. divokém Západě americkém. Mohl bych to vyličiti třeba divočeji, romantičtěji, ale vynasnažil jsem se to vypsati raději pravdivěji. „Hrdina“ můj nemá povahových záhad postav Bret Hartových, ani ideálů figurek Habbertonových, ale myslím, že trochu zajímavým representantem západních typů je snad přece. Mne aspoň zajímal z celého Grand Junctionu nejvíce a díky jemu uběhly mi ony skoro dvacet čtyři hodiny čekání v hanebném tom hnízdě daleko lépe a rychleji, nežli jsem si zprvu sám myslil!

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Jakub Oblak byl jeho přítelem nejmilejším. K Oblakovi Bohuslav Těšitel chodil do školy, k němu také docházel s houslemi, a později, když už byl na studiích, neopominul o žádných prázdninách navštíviti stárnoucího přítele a ubezpeč ti ho o své vytrvalé úctě a lásce. Když Těšitel dospěl v muže, přátelství jejich ještě více se utužilo, a generál Trochu býval v Sirotčím Dvoře stále častějším hostem.

Měl také paní Martu velmi rád. Mladá paní vždy zachovávala k němu neobmezenou úctu, a třebas někdy v rozjaření Těšitel si dobíral poštmistra pro jeho zlou ženu až tuze důvěrně a kamarádsky, ona měla k tomu jenom nevinný, přívětivý úsměv a nikdy se neodvážila prohoditi také nějaký žert. Naopak, vznikl-li někdy mezi oběma muži žertovný spor, byla vždy na straně poštmistrově.

Ctil ji jako vlastní dceru, do ohně byl by pro ni skočil. Z úcty té prodlením času povstala mezi nimi zvláštní, skorem až rodinná důvěrnost, a šedivějící poštmistr mazlil se někdy s paní Těšitelovou jako nejněžnější milenec.

„Má zlatá kočičko, má milostivá holubičko, to jsou velevýtečné kotletky,“ říkával někdy, když ho v Sirotčím Dvoře pozvali na večeři, „já ubohý manžel paní Lizy nesmím doma ani pomýšleti na něco podobného, dovolte, abych vám za ně vtiskl polibek.“

A než mladá paní mohla zabrániti, mladicky jí políbil vnadnou ruku.

Smávali se tomu oba i Těšitel, a poštmistr říkával, že raději desetkrát políbí ruku paní Martinu než jednou ústa své drahé manželské polovice.

Byl pro choť Těšitelovu samá pozornost a úslužnost. Také nyní, když vešla se světlem do pokoje, měl oči už skorem jenom pro ni a dobře postřehl její zamlklost a tajené nesnáze. Sličná žena, prostírajíc na stůl, nevěděla, kam obrátiti plaché zraky, a po tvářích jejích ustavičně pobíhal neobvyklý ruměnec.

Mluvila velmi málo, jenom když někdy odpovídala, a každý pohyb její, každý posuněk prozrazoval rozpaky a roztržitost. Zdálo se, že jest jí onoho dne trapno dlíti ve společnosti a že by nejraději opět se vzdálila.

Muž její toho ani nepozoroval. Byl zabrán v hovor s Livorou o hospodářství a o sklizni, stěžoval si na starosti, které mu nastávají s dobýváním cukrovky, huboval na cukrovary, že málo platí, a na lid pracovní, že rok

od roku žádá větší mzdy a že takto pomalu už ani nebude možno hospodařit. Mluvil-li o takovýchto věcech, nevyjadřoval se nikdy tuze květnatě, a to také byla jediná věc, která ho dovedla poněkud vzrušit. Pro vše jiné zůstával až ku podivu kliden.

„Tak, tak, moje zlato,“ liboval si Oblak, když paní Marta v průvodu služky se objevila před ním a sama mu vybírala nejlepší sousta, „děkuji vám vroucně, právě dnes jsem snil o zadělávaných kuřátkách. Totiž ani ne tak o těch ubohých ptácích, jako spíše o nedostižitelné omáčce, kterou oplývají. Avšak, prosím snažně, má-li moje blaho býti úplné, račte si laskavě přendati svůj talíř a posaďte se ke mně. Mám-li míti nebe, ať mám po boku svém také anděla.“

Paní Těšitelová vděčně se usmála a ochotně vyhověla jeho žádosti. Vzala svůj talíř s obvyklého místa na protější straně stolu a přenesla jej k Oblakovi.

„Dobře, dobře,“ chválil ji poštmistr, „odloudil jsem vás ze sousedství pana inspektora Livory, dobře, proč jest tak nevšímavý. Doufám, že se nehněváte na mě za to.“

„Ach, Bůh chraň,“ pravila paní Marta, „vždyť víte, že vás mám ráda.“

„Jen tiše,“ žertovně napomínal Oblak, „ať to pan Těšitel neslyší.“

Statkář teprve nyní si jich povšiml.

„Mně se zdá, že vy dva tam máte zase nějaké tajnosti,“ prohodil čtverácky, „dejte si na mě pozor, pane generále!“ Pak chutě se chápal talíře.

Některou chvíli pan generál Trochu neměl kdy na hovor, neboť byl bedliv důležitého pravidla, že při jídle se nemá mluvit. Ale přece ostražitě střílel po své spanilé sousedce pronikavýma očima, a neušlo mu její rozechvění. Při každém soustu mladá paní zavadila jediným mžiknutím o kadeřavého hostě, zdálo se, jakoby ji Livora, sedící naproti, proti vůli její přitahoval. Právě vypravoval bratranci svému něco hodně zajímavého, a statkář až se zakuckával smíchem.

„Máte veselého pana švakra,“ počal Oblak, drobě si chleba do chutné omáčky.

Mladá paní zvedla k němu zraky, ale neodpověděla, snad ani nevěděla, co pravil.

„Pan Livora jest v Sirotčím Dvoře patrně poprvé,“ hovořil zase poštmistr.

„Pokud vím, poprvé.“

„A milostivá paní snad ho do dnešního dne ještě ani neznala?“

„Ach ano, ne, ne,“ zahlesla paní Marta úzkostlivě ani nevědouc, co mluví. Obličej její náhle se polil nachovým ruměncem, ruce se zachvěly, málem až upustila vidličku. Rychle se vzchopila a tichými kroky zmizela z pokoje.

„Co pak to?“ mudroval poštmistr, a už se mu zdálo, že zamilovaná omáčka mu mnohem méně chutná. „Proč pak tak utíkalo, to dobré dítě?“

Dlouhou chvíli byl také velmi nespokojen a roztržit. Až když po večeři paní Těšitelová opět se objevila se služkou, aby sklidila se stolu, a když se na něj mile, důvěrně usmála, sbíral zase rozptýlenou přítomnost ducha.

„Ulekl jsem se, že vám není dobře,“ pravil k ní starostlivě tichým hlasem.

„O nikoli, nebylo to nic, jest mi zase úplně dobře,“ odtušila paní, ale přeslechla některou Livorovu zdvořilost a pak hned opět odešla se služkou. Od té chvíle pak už se neobjevila, až když Oblak pozdě na noc odcházel ze Sirotčího Dvora.

Poštmistr za nedlouho také byl upoután hovorem Livorovým, že zapomněl na panino nesmělé, záhadné chování. Na vybídnutí Těšitelovo mladý host líčil Oblakovi svůj pestrý, zajímavý životopis a nepokrytě, ano i zúmyslně vzpomínal dob a příčin, které učinily z něho odstrašující příklad životní přesycenosti a mravní zbědovanosti.

Karel Livora byl synem berního úředníka, ale otec mu zemřel tuze záhy, hochovi byla sotva čtyři léta. Vdova patrně neměla ani ponětí o vážných, velikých mateřských starostech, a z malého kloučka za krátko se stal veliký uličník. Paní máti měla největší snahu zase brzo podrobiti se jhu manželskému, ale jakkoliv jejích několik tisíc bylo dosti mocným lakadlem, přece ten rozpustilý, po všem městě rozhlášený kluk byl jí v tom velikou překážkou.

Po několika letech dostala ho do vojenské školy, ale ani tam nevydržel dlouho, vojenská neoblomná přísnost už nedovedla zkrotiti mladého, vzdorovitého chovance. Poslali jí ho domů, načež milý Karlíček se protloukal několika školami. Vystudoval nižší střední školu, o ačkoliv jeho vynikající nadání mu pomohlo k skvělým vysvědčením, přece ta doba značila v životě jeho veliký mravní úpadek.

V tom městě, kde šestnáctiletý hoch studoval, byla veliká továrna, a každého večera ulice se hemžily rozpustilým rojem fabriček. To byl vítaný živel pro mladého Livoru. Brzo dovedl rozeznati, které z fabriček jsou nejhezčí a nejkrotčí, za kratičký čas byl už mezi nimi podnikavým Donem Juanem, a večer co večer, když se zavírala továrna, byl některé ochotným rytířem a průvodčím k odlehlému domovu.

Nebylo mu ještě ani sedmnácte let, a už byl zpustlý, zkažený, zbídačelý. Měl rozum dospělého muže, ale při tom neznal vyššího dychtění než jenom nízkou, světáckou rozkoš. Potom matka ho poslala ještě na hospodářskou školu menšího řádu, kdež už měl docela všechnu volnost a rychle se utvrzoval ve své zkáze.

Když mu bylo dvacet let, byl přemožen vášněmi, otráven zhoubnými společnostmi, byl to mladý stařec, sytý všech požitkův i života. Ale přece byl z oněch silných povah, které opovrhují sebevraždou a v nejhorším případě rychle se přizpůsobují jakýmkoliv poměrům. Věděl, že světský život nemá pro něho už žádné ceny, rozhodl se tedy a šel do kláštera. Nepudilo ho tam pokání, nýbrž toliko bezděčné odříkání. Stal se u milosrdných bratří služebníkem v kutně, úkolem jeho bylo obsluhovati v nemocnici churavé a modliti se za spásu své hříšné duše.

Některý čas s obrozenou pílí vrhal se na svou novou povinnost, za tři měsíce dovedl citovati všechny evandělisty a žalmy, a běda starému fraterovi Ubaldovi, jenž také byl velikým milovníkem nábožných citátův, jestli někdy se zmátl. Livora byl už v něm jako řehtačka a hravě porážel každého svou obrovskou pamětí a ostrovtipem. V té době také se utvrzoval v latině a řečtině.

„Mladíku,“ říkal mu zmíněný frater Ubald, „kdyby měl některý pořádný člověk tvoji mozkovici, přivedl by to za krátko na mudrce, ale ty to přivedeš leda na šibenici. Jsi sice dobrý chlap, ale já vím, žes býval od

maličkosti darebákem a také už darebákem zůstaneš. Klášter tě nenapraví.“

Měl pravdu, ten dobrý, upřímný frater Ubald. Za pět měsíců Karel Livora utekl z kláštera, a aby to stálo za to, svedl k tomu ještě jednoho mladšího kamaráda.

Hýřil zase některou dobu a pak se vracel k svému původnímu povolání, k hospodářství totiž. Stal se příručím na šlechtickém velkostatku v jižních Čechách, avšak za půl léta ho vypověděli z chleba, poněvadž obtěžoval všechny děvečky.

Od té chvíle každého čtvrt, půl léta byl jinde. Hned v některé továrně, hned zase u hospodářství, hned v pivovaře, a když mu bylo dvacet pět let, vzpomněl si, že se bude učit kotlářem. To důkladné řemeslo nadmíru se mu zalíbilo, jen že měl na to tuze vetché, slabé paže. Ale přece u mistra kotláře vydržel bezmála osm měsícův, načež vstoupil opět na dráhu drobných úředníkův.

Mezi tím pobíháním s místa na místo prostudoval všechny možné knihy lékařské a vrhl se na filosofii, kdež zvláště důkladně probíral Kanta. Ale už nic ho nedovedlo spasit, již se vžil do svého pohrdavého pohlížení na život, opovrhoval vším, nejvíce ženami. Ženy byly jeho zhoubou, v nich už stále spatřoval jenom hřích a všelikou neřest. Jemu všechny ženy byly stejně špatné, ze své nenávisti nevyjímal ani matky, o kteréž už několik let nevěděl, kde jest a zdali ještě žije. Ona byla ráda, byl li pryč, hodně daleko, a on necítil k ní ani trochu lásky, aby se k ní ještě hlásil.

Později byl účetním ve venkovské továrně, pak vystřídal své služby u dráhy, v cukrovaru, u advokáta a zase při hospodářství. Naposledy, zdánlivě teprve asi dvacítišestiletý, ve skutečnosti však už třicátník, ocitl se u pojišťovny.

Ale při vší té zpustlosti a mravní bídě zůstal v užším smyslu poctivcem. Nikdy neusiloval o něčí škodu, nikdy nekradl, neklamal, nepodváděl nikoho kromě žen. Ale z těch si nečinil žádného svědomí, žádného hříchu. I v nejkrutějších chvílích byl dbalý svého zevnějšku a zůstával švihákem, ano, byly i časy, kdy spořil a zahospodařil si několik desítek. Nikdy nestal se opilcem, nikdy neklesl tak hluboko, aby se musila po něm ohlížeti světská spravedlnost. Naopak, ve všem byl pamětliv střídmosti a rozumné míry, pouze v milostných dobrodružstvích, v okamžicích, kdy třebas právě klnul ženám, neznal žádných mezí, žádného jiného skrocení své vášně, než lehkomyslný, odvážný skok do oné propasti, plné hnusu a mravního bahna.

Tak přijda do Sirotčího Dvora, žaloval na sebe Těšitelovi a Oblakovi. Takořka zúmyslně odhaloval své zpustlé, odstrašující nitro, a marno bylo všechno napomínání poštmistrovo, že časem vše opět se napraví a bohdá že zase stane se člověkem s lepšími, ušlechtilejšími tužbami a snahami, jen bude-li míti pevnou vůli k tomu.

Livora jenom vrtěl hlavou.

„Marnost, všechno marnost, tomu vy nerozumíte, drahý pane. Musil byste býti na mém místě, abyste viděl, že to již není možno. Štěstí pro vás, že ještě pořáde vidíte svět v jiném světle, než v jakém skutečně jest, ale já jsem tuze záhy prohlédl, a veta, veta!“

A zasmál se divně, prapodivně, skorem až příšerně, jako ďábel nějaký.

Jakub Oblak se otřásl.

„Zaplať Pán Bůh, že nejsem takový,“ pravil si v duchu, „jak jsem přece jen šťasten i se svou zlou manželkou proti tomuto mladému, otrávenému člověku!“

Livora se napil, zvedl se a přešel dvakráte nebo třikráte pokojem. Pak se zastavil u Oblaka:

„Milý příteli,“ pravil významně, „to ještě nevíte všechno, kam jsem to až přivedl. Nejlepší kousek zná tuto můj předobrý bratranec, ale nepřejte si toho zvědět.“

„Nech toho!“ zvolal Těšitel, a osmáhlý jeho obličej jevil značný nepokoj.

„Bojíš se mé prostořekosti?“

„Ďáble!“ vykřikl statkář hněvivě a vyskočil se sedadla.

Mladý muž se nenuceně zasmál. Směle pohledl na svého bratrance, luskl několikráte prsty a pak přistoupil k starému, zanedbanému klavíru. Levicí jej otevřel a pravicí se dotekl kláves, jen jako hravě, ledabylo.

Něžná, dojemná melodie zachvěla vzduchem ztichlého pokoje.

„Aj, pan inspektor Livora také hudebník?“ volal překvapený poštmistr.

„Poněkud,“ pravil mladý muž, zavíraje klavír. „Hudba jest jediná věc, jež mi dává na chvíli zapomenouti té ohromné nicoty a bídy, která jest ve mně a která mě obklopuje se všech stran. Jenom v mohutné, hřímavé hudbě zapomínám někdy na všecko, ale musí to býti hudba varhan, když vykřikne na člověka plným přívalem svých píšťal. Jenom to mě dovede pohnout, ale z toho vzniká touha umřít, umřít!“

Generál Trochu už byl u něho.

„Kamaráde bratrský,“ volal nadšeně, „co jste nám prve vypravoval, všechno jest lež! Kdo tak miluje hudbu a kdo sám jest hudebníkem, ten musí býti od srdce dobrý člověk. Marné řeči, příteli, vítám vás, muzikante — pojďte na moje prsa!“

III.

Rozcházeli se už hezky pozdě a pan generál Trochu byl neobyčejně rozveselen. Byl by v Sirotčím Dvoře zůstal třebas do rána, jak znamenitě se mu tam dařilo. Teprve venku v studeném, mlhavém nočním vzduchu trochu se vzpamatovával ze svého opojení a vzpomněl si na paní poštmistrovou.

Rozjaření jeho hnedle schladlo. Očekával, že drahá polovice vyřítí se na něj s výčitkami a Bůh ví jak smělými domněnkami, kde tak dlouho se omeškával. Byloť její nejostřejší zbraní podezření, že pan Oblak ještě rád se potuluje po záletech. Nechtěla viděti jeho šedesáti let, myslila jenom na to, že jest skorem o deset let mladší než ona, a to bylo u ní vždycky dostatečnou příčinou k nedůvěřivosti.

Avšak tentokráte pan generál byl na omyle. Paní Lízi, která ještě před večerem kolísala se mezi znamením lva a štíra, vstoupila zatím ve znamení ryb. Ani nehlesla, když po špičkách vkročil do společné ložnice, vzdorovala, hněvala se.

Byl tedy rád a spokojeně ulehl, vzpomínaje až do usnutí na toho divného, mladého člověka, kterého právě u Těšitelů poznal. Karel Livora zajímal jej tuze. Jednak to, že byl také dobrým hudebníkem, a jednak jeho roz-

hýřený, dobrodružný život a otevřenost, s jakou se ke všemu přiznával, vzbudila k němu v Oblakovi upřímnou náklonnost. Ještě před rozchodem Livora musil poštmistrovi slíbiti, že ho hned nazejtří navštíví a že si budou spolu hodně mnoho povídat.

Skutečně přišel už brzo po ránu, poštmistr právě vstoupil do své úřadovny.

„Jak vidíte, jsem nevzdělanec, ani nedbám hodiny, kdy se mají vykonávati návštěvy,“ pravil Livora, „ale doufám, že mezi muži a přáteli není potřebí takové škrobenosti.“

„Toť se rozumí, toť se rozumí,“ přisvědčoval poštmistr, „to by bylo hezké, aby kamarádi ještě se ohlíželi na takové malichernosti. Buďte mi srdečně vítán, pane inspektore.“

Začali o včerejším večeru, jak jim bylo blaze a jak byli veseli.

„Jenom Těšitel málem by se byl rozdurdil,“ usmál se mladý muž.

„Prosím vás, příteli, tomu jsem ani nerozuměl, co jste to měli spolu?“

„To jsou staré věci — a tuze krásné věci! Nikdy se vám ještě bratranec nesvěřil?“

„O čem?“

„O mně.“

„Nikdy ani slova. Ani jsem netušil, že má bratrance pana Karla Livoru.“

„Vlastně jeho se to ani tak netýká, jako jeho choti, Marty.“

„Milostpaní? Hleďme na to! Aha, pozoroval jsem včera, že byla trochu roztržita.“

„Ovšem, všimnul jsem si toho také dobře, společnost moje byla jí trapnou, a také, věřte mi, ani bratranec nebyl tak do opravdy spokojen a vesel.“

„V tom vězí nějaké tajemství,“ prohodil Oblak s přízvukem a s pohledem, v němž byla zřejmá žádost, aby host jen už hodně brzo mu pověděl všecko.

„O ano, ovšem, tajemství, milostná událost, vyvalujte oči, příteli!“

„Milostná událost! Trnu nedočkavostí a překvapením. Vy, pane Livoro! A milostivá paní Těšitelová? Skutečně, to zní velmi zajímavě. To jest neuvěřitelné!“

„Proč pak neuvěřitelné,“ odvětil mladý muž nedbale. „Kde jest žena, tam jest všechno uvěřitelné, a pak, už tomu jest dávno. Už jsou to jenom tiché vzpomínky.“

Zamlčeli se oba. Oblak sice hořel zvědavostí, ale bytost Martina byla mu tak čistou a vážnou, že se obával dále vyptávati, aby jí Livora v řeči své nějak nezlehčil nebo neurazil. Nicméně zraky jeho hovořily, jak rád by znal její tajemství.

„Proč bych vám toho nepověděl,“ začal po chvíli zase Livora, jakoby četl přání jeho duše, „aspoň mě poznáte úplně, a jste zajisté dosti rozšafný muž, než aby vám ubylo úcty a vážnosti k mé mladé švakrové. Vůbec se divím Těšitelovi, že s tím dělá takové tajnosti. Co na tom, proč to nemá svět vědět? To jsou jenom předsudky, společenské ohledy, zbytečné zakrývání něčeho, co už mu nemůže ublížit.“

„Ale co vlastně to jest, příteli, prosím vás?“

„Ach tak, ano, máte pravdu, počkejte, budu vám to vypravovati od začátku.“

Nabídl Oblakovi cigaretu, zapálil pak sobě, odfoukl kouř a s úsměvem se dívaje na poštmistra, tichým, výmluvným hlasem dal se do dalšího hovoru.

Líčil mu dobu, jak před čtyřmi lety přičiněním některého přítele měl se státi účetním ve venkovské továrně, ale bylo potřebí, aby si dříve osvojil vědomosti v účetnictví, neboť znalost tohoto předmětu z hospodářské školy mu nepostačovala. Šel tedy do Prahy, aby v některé soukromé obchodní škole za dobrý peníz a za čtvrt léta se přiučil jednoduchému i dvojitému účetnictví.

V Praze si našel byt ve Vojtěšské ulici u paní Heřmanky, obstárlé vdovy, která se živila posluhováním a praním, byt pak jí platili její podnájemníci. Měla totiž mimo Karla Livoru, jenž obýval malý pokojík, ještě jednoho podnájemníka, totiž mladou, sličnou dívku Martu Rojtovou, která bydlila s Heřmankou v kuchyni.

Heřmanka byla Martinou tetou, a kromě dívky měla u sebe ještě dvě vnoučata, pětiletého Zdeňka a tříletého Toníčka. Oba hošíci jí zůstali po zemřelé dceři, a nemajíce nikoho mimo svou chudou pražskou babičku, přišli jí na krk. Ale ona si nestěžovala, živila se s nimi jak mohla.

Marta byla také chudým sirotkem. Otec její byl polesným s malým služným někde až na moravských hranicích, a když umřel, nezbývalo dívce nic jiného než jít sloužit. Rozhodovala se, kam má se obrátiti. Někdo jí vychvaloval Vídeň, avšak tam se bála, hrozila se myšlenky, že by mravně utonula v tom velikém městě. Rozhodla se tedy pro Prahu, kde aspoň měla starou tetu Heřmanku. K té se obrátila s prosbou, aby ji přijala do bytu a by jí pomohla vyhledati nějaký výdělek.

Bylo to dosti nesnadné hledání. Ačkoliv nezámožna, rodina polesného vždy si hrála na váženou rodinu úřednickou a žila i strojila se podle toho. Matka a jedna dcera umřely v jednom roce, když bylo Martě čtrnácte let, a od té doby nezbývalo sirotkovi ani chvíle na další vzdělání, děvčátko musilo se starati o domácnost, jak právě nejlépe dovedlo, a o sebe, aby bylo při tom hezkou slečinkou.

Když ztratila otce, Marta mohla býti tedy dobrou hospodyní nebo ženou, ale sama nedovedla by se obstojně obživiti jinak než službou. Služba však se Heřmance nelíbila, a s tím stařena přišla i dívce velmi vhod.

„Kam pak do služby, má panenko,“ rozmlouvala Martě prvotní odhodlaný úmysl, „co by z tebe bylo? Nadřela bysi se, každý by si na tebe otevřel ústa, ba ne, to není nic pro tvoje vychování, to bys se nasoužila a naplakala! Snad přece něco vyštracháme. Kdybys aspoň uměla lépe šít, nu, nekoukalo by z toho mnoho, ale bylo by to aspoň něco. Švadleny si sice mnoho nevydělají, ale mohou při tom přece dělati slečinky a jinak se s nimi mluví než s děvečkami.“

Posléze paní Heřmanka našla Martě zaměstnání u škatuláře. Dívka tedy chodila do práce, kdež byla ještě jiná dvě děvčata, a dostávala týdně čtyři, pět zlatých. Za krátko se naučila lepiti škatule na klobouky, na rukávníky a ještě jiné všelijaké, a dosti ji to těšilo. Byla ráda, že se sama poctivě živí a že teta ji nemusí podporovat. Větší díl svého výdělku odevzdávala Heřmance, a poněvadž měla ještě malou zásobu šatův, pomýšlela již také na úspory.

V pokojíku Heřmančině té doby zůstávala stará slečna, učitelka. Když přešly prázdniny, odstěhovala se na venek

a několik dní po té nějaká hokyně dohodila Heřmance jiného podnájemníka, Karla Livoru. Hned také se přistěhoval a zaplatil vdově nájemné předem na tři měsíce, čin to, pro který babka nemohla míti dosti chvály a úcty. Všude se chlubila, jak hodného, pořádného pána dostala.

Některý čas Livora se zdržoval výhradně ve svém pokojíku, občas také si zahýřil a přišel domů až k ránu, avšak to byly jenom nevinné věci. Dobrá paní Heřmanka byla takovým nočním výletům svých mužských podnájemníkův už ode dávna uvyklá a nespatřovala v nich ni nechvalného. (Pokračování.)

Ztracený člověk.

Z ruského přeložil František Mach

Za parného červencového dne táhla N—ská baterie husím pochodem po grusinské vojenské silnici. Ve vzduchu jest úplně ticho. Prach zvednutý lidmi a koni vznáší se celými oblaky a pokrývá šedou vrstvou unavené a zpocené tváře dělostřelců. Šedá páska silnice vine se jako had po ústupech hor zabíhajíc v jejich záhyby. S prava i s leva pnou se k oblakům obrovské kavkazské hory. Terek stisknutý v jejich objetí zběsile proudí, naplňuje bouřlivým jekem úzké a divoké úžlabí. Silnice vede vždy výš a výše, a hory stávají se vždy strašlivějšími a zasmušilejšími, jakoby naschvál zahrazovaly cestu smělému člověku, jenž vylézá na jejich sněhové hřbety. A v duši doléhá těžký, tísnící pocit nicoty . . .

„Vaše vysokoblahorodí," hlásí šikovatel veliteli baterie, tlustému plukovníku tučných lící a přimhouřených očí, „Jurčenko teprve nyní přiběhl; při vyvolávání jmen nebyl. Ztracený člověk. Pravý to vězeň. Dělá jen nepořádky při baterii . . ."

Velitel chová se zcela netečně k slovům šikovatele. Jest mu příliš horko, nejde mu o Jurčenka ani o žaloby na něho. Cítí pouze, jak se jeho vlastní těžké tělo s krátkýma nohama v třmenech houpá v sedle. Tučný krk vylezl z límce, a slunce ho strašně páli. Namáhá se připamatovati si Jurčenku a pochopiti, co mu hlásí šikovatel.

Jurčenko jest šprýmař, předzpěvovač, harmonista a veselý člověk, avšak nepolepšitelný hejřil a piják. Kde jest Jurčenko — tam jest zpěv, veselost, zdravý, hlučný smích. Týž Jurčenko, jak všichni věděli, tvořil jakýsi poetický element v baterii mezi namáháním, unavením a nudou každodenního vojenského života. Statně hájil zájmy své baterie a dělil všechny lidi na dvě kategorie: vojáky a nevojáky. V poměru k prvním šetřil dle možnosti veškerých požadavků vojenské etikety, avšak s nevojáky, obzvláště s tuzemci dovoloval si všemožné ošklivé žerty, přecházející mnohdy veškeré meze. Jeho nezkrocená energie a bezstarostná lehkomyslnost nijak se nesrovnávaly s přísnými pravidly vojenské služby, a ani přísností ani mírností nebylo lze naučiti ho řádnému chování. Soudruzi ho milovali pro jeho upřímnou veselost a přirozený humor.

Nyní přiveden šikovatelem stál před velitelem baterie se sklopenou hlavou a hleděl kamsi do dálky, vyhýbaje se pohledům plukovníkovým a přešlapuje s nohy na nohu. Jeho červený, pihovatý obličej s ohrnutým nosem, s očima zanícenýma od nočního hýření a pití jevil úplnou lhostejnost a oddanost do vůle osudu. Parno, kocovina, strašlivá unavenost (musel v běhu dohoniti baterii) a nastávající vyhubování od představeného vyvolaly v něm nejnechutnější náladu, což se u něho stávalo velmi zřídka.

„Kde jsi byl, ničemo; kdo ti dovolil, kde jsi se toulal, pobudo?" křičel na něho velitel baterie, stavě se rozzlobeným.

„Tak skutečně, vaše vysokoblahorodí, zahejřil jsem si," zamračeně odvětil Jurčenko a ještě níže sklopil zrzavou hlavu.

Plukovník byl poněkud překvapen. Očekával od Jurčenky něco jako lež a zapírání.

Upřímná prostota obviněného úplně jej obměkčila, a máchnuv malomyslně rukou odjel stranou. Jurčenko chytře se usmívaje odebral se na své místo . . .

Minulo půl druhého měsíce.

Baterie účastní se v boji a rozložena na nevysokém chlumu pouští koule po přebíhajících tureckých řadách. Plukovník, zpocený a červený pohnutím, v rozepnutém kabátě, houpá se jako koule na svých krátkých nožkách a křičí: „Pal ho, peč ho!" a mne si rozkoší ruce, když koule dopadne na určené místo.

Tam od třetího děla rychle odskočil dělostřelec s doutnákem, zahřměl výstřel, a dělo těžce pohnulo se na zad.

Velitel baterie jakoby byl přimrazen a v jedno spojen se svým kukátkem, natahuje krátký krk a pozvedaje se též na špičkách, aby lépe mohl pozorovati účinek koule. „A ta, ta, ta! do nejhustšího houfu, do nejhustší tlupy!" křičel nadšeně se usmívaje.

Jurčenko stál jako vozka u druhého děla a přinášel náboje a koule k výstřelům, dle svého zvyku vtipkuje a dělaje posunky všeho druhu. Jeho veselá nálada přešla též na ostatní vojíny sousedních děl, a oni s žerty a vtipy konali svou povinnost.

Pojednou nepřátelská koule svištíc vzduchem bouchla do Jurčenkovy truhly; ozval se ohlušující praskot; jízdný dělostřelec s vyrvaným bokem stenal na zemi a namáhal se povstati, dva koně byli zmrzačeni a třetí divem ušetřený divoce bil a rval se z prostraňků.

Se všech stran spěchali lidé k truhle křičíce a mávajíce rukama . . . Avšak okamžitě se tamtéž ozval zlověstící křik: „hoří, hoří!" a lidská vlna rychle odrazila zpět unikajíc hrozícímu nebezpečí.

Z otevřené truhly s náboji, kde bylo několik pudů prachu a více nežli 50 kulí, vyrážely na několika místech slabé kotouče dýmu a mizely v tichém a pokojném vzduchu. Nevelké jiskry kmitaly se zde onde po povrchu truhly, co chvíle hustěji a častěji. Střelba přestala, a všichni úžasem zbledlí stáli v němé ztrnulosti a čekali. Strašlivé, těžké a nekonečné zdálo se toto čekání.

Hle, kdosi se oddělil od tlupy a spěchal k truhle, snímaje mezi chůzí čepici a žehnaje se křížem . . .

„Jurčenko, Jurčenko . . .“ ozvaly se ustrašené hlasy, „zpátky!“ . . .

On však již stál na ose vozu, do pola zahalený dýmem, hleděl uhasiti oheň rukama, čepicí, konečně lehl celým tělem na truhlu.

Z truhly lítaly jeden za druhým kožené pytlíky s dělovými koulemi. Stisknuv zuby, neztráceje ani vteřiny času vyhazoval je Jurčenko, zapomenuv na sebe . . . Nebezpečí konečně bylo odstraněno. Truhla byla zachráněna.

Jurčenko celý začernělý kouřem, s propáleným na několika místech mundurem, bez čepice stál u své truhly, hledě divoce kolem. Pojednou všichni spěchali k němu, obklopili ho, se všech stran ozval se hovor, hluk, pochvaly a výkřiky, všichni pojednou cosi mezi sebou hovořili, házeli rukama, ukazovali na truhlu . . . Velitel baterie rozčiloval a rozohňoval se ze všech nejvíce. Objal Jurčenku a nabízel mu peníze, týž však je tvrdošíjně odmítal a pravil:

„Byla to moje povinnost, protože jest to moje truhla . . .“

Brzo šlo vše v obyčejném pořádku, a ve střelbě se pokračovalo s předešlou horlivostí, pouze Jurčenko, hrdina dne, pozbyl svou obyčejnou veselost, stal se zamlklým a s obzvláštní pílí a vážností konal svou službu. K večeru boj utichl a při všeobecném udeření na nepřítele přeměnila baterie své stanovisko a přenocovala na bojišti.

Něžná, teplá jižní noc sestoupila na zem. Hvězdy zazářily na modrém nebi. Vzduch byl tichý, pouze chvilkami ozvalo se nad baterií bohatýrské chrápání některého unaveného vojína, a tiché šelestění sena, přežvykovaného koni.

Důstojníci pod předsednictvím velitele večeří na trávě při světle lucerny . . .

Nedaleko před baterií shromáždila se tlupa vojáků, a tam se ozývá ostrý hlas znovu rozveseleného Jurčenky, provázený hlasitým chechtotem.

Plukovník napnul sluch.

„Co se zde děje, opět jsi někam utekl?“ tázal se, blíže se kolíbavě k tlupě vojáků, obraceje se k Jurčenkovi . . .

Okázalo se, že opět si zahejřil. Cpělo to od něho silně kořalkou.

„Fuj, proklatý! opět jsi se oddal své náruživosti,“ počal ho plísniti velitel, nedomluviv však obrátil se a odešel . . .

„Arestant, hotový arestant,“ bručel přiblíživší se šikovatel, „tři hodiny se choval jak se sluší a patří, ale nyní opět počal hejřiti! Ztracený člověk, nic jiného.“

Plukovník se vrátil a usedl opět k večeři . . . A v dáli se opět ozval hlas Jurčenkův a pochvalné výkřiky: „Ach čerte! Ach, aby tě vlk!“ provázené zdravým vojenským smíchem.

„Ztracený člověk“ obveseloval celou setninu.

FEUILLETON.

Socha sv. Václava.

Dva vynikající veřejné úkoly umělecké zaměstnávají naše sochařství způsobem nebývalým. Jsou to pomník mistra Jana Husa i socha sv. Václava. Tedy sujety o sobě s hlediska prostě uměleckého velmi obsažné, mimo to zamýšleným velkolepým provedením znamenité. A z jiných příčin obecně důležité. Připínáť se k oběma projektům dějinný, kulturní, ba i politický zájem všeho národa, interes Prahy souborem lokálních požadavků stavební úpravy a umělecké tvářnosti města, konečně pak i sympathie a antipathie vyplývající z různého nazírání na povahu našeho odvěkého vývoje a na souvislost našich dnešních potřeb a tužeb s dávnými událostmi. Vlivem všech těchto rozmanitých, více a méně oprávněných podmínek, jež veřejnost umělci klade, stává se řešení obou úkolů velmi složitým a nesnadným. Není to dílo pro malé lidi. Jen tvůrčí duch a ovládající energie dovedou rozlišiti správně a opanovati plodně rozmanité tendence požadavků a rozluštiti problém mocným, všecky přesvědčujícím, vše překonávajícím souzvukem.

Běží o díla umělecká. To třeba míti stále a nezvratně na mysli jakožto základ nezbytného, jedině k šťastnému úspěchu vedoucího přesvědčení, že oba dané úkoly lze řešiti výhradně prostředky uměleckými.

Z pronikavého, vniterného pojmutí látky musí se vykrystalisovati jednotný útvar, vykvašený v mohutné, čisté myšlénce, vyciselovaný v lepou, vznešenou podobu. Vše, co pod úroveň trvalé krásy, veleby a čistoty spadá, jest pouhou cřemerní glossou, kteréž toliko poddajná nedostatečnost umělecká na úkor svého díla hověti ochotna bývá. Čím více výhrad, tím méně svobody a čím méně svobody, tím méně tvořivosti umělecké. Tato samozřejmá skutečnost vysvětluje prostinkým způsobem nezdar mnohých konkurencí a dává přečasto za pravdu těm, kdož pochybují o prospěchu řešení uměleckých themat prostředkem reglementovaných soutěží.

Nepochybujeme ani za mák, že přílišné množství rad a pokynů, jimiž přehorlivě komentován program prvního konkursu o pomník Husův, přispělo svorně s odporujícími proudy nejenom k zastrašení povolaných pracovníků, nýbrž i k celkově chatrnému, jak pro věc samu tak i pro naše umění neuspokojivému výsledku této soutěže. Však promluveno o celé otázce pomníku Husova již v „Lumíru“; učinil tak jednou — před konkursem — pisatel těchto řádek, podruhé — po konkursu — prof. Dr. Hostinský.

Při konkurenci o sochu sv. Václava nebylo čtvrtiny té toužívé, žebravé a škorpivé účasti. Proto, byť i zároveň též zásluhou jiných okolností, byl nyní výsledek mnohem utěšenější, ba pro mnohého po předešlém zklamání právě překvapující.

Jest ovšem ještě jeden rozdíl mezi oběma úkoly. Naznačili jsme jej mluvíce o pomníku Husově a soše sv. Václava.

Mistr Jan Hus jest historická osobnost, podrobně obkreslená, v charakteru určitě profilovaná, ve všem obsahu a významu svém dobře známá, ba i v zevnější tvářnosti své dosti přesně rýsovaná. Běží tu tedy o ideální

vystižení realné podoby velkého muže, který evidentní činností svou poskytl zřetelný, v paměti naší pořád žijící obraz svůj. Obraz ten chce naše úcta vtěliti v osobní pomník slavného reformátora a činů jeho.

Jinak sv. Václav. Vzdálený od nás dvojnásobným počtem století, nepřipoutaný k našim životním zájmům určitými výkony, které by v důsledcích svých podnes patrně se jevily, tratí se v šeru X. století. Čím méně podstatných, zaručeně pravdivých rysů zachovala nám po tomto knížeti vyšehradském chudá historie našeho prvotního středověku, tím více domyšlených připojila pozdější legenda ke kusé biografii knížecího světce. Legenda posvětila ho v myslech lidu jakožto vládce míru a lásky, sytíc tak touhu poddaných kýženým ideálem dobrého, otcovského panovníka; táž legenda oděla však sv. Václava zároveň nimbem vítěze, jenž v osudné chvíli poráží nepřátele svou oddaností a důvěrou v Boha, tudíž vírou ve spravedlivou věc svou a lidu svého. Transformující moc legendy naplnila takto osobnost sv. Václava obsahem, který střízlivou historií doložen býti nemůže, který však nutností takového ideálu pro hnětený lid a stíhaný národ náš úplně odůvodněn jest. Vždy, i v utrakvistické době vroucně vzývaný ochránce české země jest ideální představou, jižto víra oživuje a jižto výtvarné umění v příhodné podobě, v obraze neb soše znázorniti zvláště povoláno jest. Učinilo tak již a ustálilo se na jistém konvenčním typu, s nímž každý výtvarník počítati musí, pokud nový, nejen umělecky a starožitnicky odůvodněný, nýbrž i — a to především — s tradicí shodný typ nalezen nebude.

Jak mocný, ba rozhodující jest vliv této tradice, kteráž samojediná oprávněnost a podstatu sochy světcovy podmiňuje, ukázalo se při skončené právě konkurenci návrhů sochy sv. Václava pro Václavské náměstí.

Účelem sochy bude representační výzdoba prostoru před novým museem království Českého, prospektu, stoupajícího dlouhým průhledem až k mohutné budově musejní. Uvedení sochařského díla v soulad s okolím, věc vždy důležitá, domáhá se v tomto úkolu zvláště důrazně svého práva.

Návrh Myslbekův učinil požadavku prostoru za dost měrou vrchovatou. Vysoký, vznosítý podstavec dominoval by zajisté dlouhému náměstí, soustřeďoval by na sebe zraky a zahajoval by význačně vstup k museu, zapadaje obdélníkovým půdorysem správně v útvar náměstí. Architektonicky odůvodněné, energicky v skutek uvedené této myšlénce padl by však bezmála za oběť vlastní předmět, sv. Václav. Známe výbornou tuto sochu mladistvého, nadšenou vírou v triumf svého praporu oduševněného světce na mohutném koni z umělecké výstavy r. 1888. Je to táž socha a není to ona. Pramálo nás ruší nehistoričnost kroje, kteráž sama sebou jest nejistá a při polomythické postavě méně na váhu padá; ba neváháme říci, že tradiční sv. Václav v hermelinovém plášti a s knížecí korunou má mnohem více oprávněnosti, než moderně smyšlený nějaký šuhaj v halené a opankách, pro nějž není dokladů a který svým pochybným realismem nepochybné tradici by odporoval. Také o kříž nebo hrot na praporu nemusí se umělec s archeology příti. Ale jiná jest veliká závada. Na podstavci přiměřeně sníženém byl sv. Václav mezi námi; a za nás, za přímého našeho účastenství povznášel zraky a duši důvěřivě k nebi vzhůru. Vyzdvižením sochy na převysoký podstavec jest však přetržen kontakt mezi námi a světcem, jest všecko jeho pnutí k výšinám tak osamoceno, že celým svým zájmem a nad to i svým zjevem ztrácí se nám ochránce náš nedostupně takměř v oblacích. Táž výška způsobuje, že silný, sám o sobě výtečně pracovaný kůň jest bližší oku a zastiňuje útlou postavu světcovu při každém přiblížení. Konečně pak donutila výška podstavce projektanta, aby spořil co nejvíce s jeho massou. Tím vypadl piedestal tak zúžený, že zbylo na jeho vrcholu pro jezdce jenom nejnutnější, povážlivě závratné místo.

Druhý, s Myslbekem stejným vyznamenáním konkurenčním obmyšlený sochař, Šnirch, nedal se tak docela v područí požadavků místa. Jeho socha by neovládala náměstí, zabrala by v poměru k své výši mnohem více prostoru a netyčila by se hrdě proti museum. Ale sama o sobě, v přímém vztahu k nám hověla by bezprostředně našemu citu a naší zálibě. Máť tu velikou výhodu, že jest komponována celkově a od základu přímo pro svůj účel, kdežto Myslbekova byla v podobě měněna a nad původní horizont vyšinuta.

V pěkné, ze všech stran úhledné silhouettě vybudovaný, v proporcích harmonicky vyvážený sv. Václav Šnirchův jest knížetem míru i v čele blanických rytířů, kteří na jeho pokyn kolem podstavce do boje za vlast a národ spěchají. Jedva že vyrazili v boj — chceme tak rozuměti myšlénce sochařově, poněvadž by jinak mezi klidným výrazem vojvody a bojovným klopotem jeho vojsk byl rozpor nevysvětlitelný — již prchá nebezpečí a ruka knížecího vůdce velí mír a dává požehnání. Sejmutí přilby, zavěšení štítu a založení praporce do levého rámě sesilují celkový, jednotně promyšlený a vyjádřený obraz dobroty a smírnosti knížete, jenž mladicky pružně a nenuceně na úhledném, pokojném koni sedí. V zevnější úpravě podoby šel Šnirch svou cestou po stopách výzkumů archeologických, domáhaje se přibližné historické správnosti mnohem usilovněji, nežli všichni jeho konkurenti. Co v té příčině uzmuto právům tradice, nahrazeno však úplně procítěnou a promyšlenou, jednotnou komposicí, kteráž vnitřní ušlechtilostí svou zaslouženého úspěchu dosahuje.

Třetí z vyznamenaných návrhů, sdělaný mladým sochařem Rousem, domohl se uznání toliko poměrnými technickými kvalitami. Je to práce převahou dekoračně naladěná. Takový rytíř může býti okřtěn jakkoli a může státi kdekoli. Svatým Václavem však není. V té příčině vyniká nad něho leckterý z nevyznamenaných konkurentů, nejvíce projektant s heslem „Klid“. Tento sv. Václav by zasluhoval, aby nezůstal pouhým návrhem, byť i nedostal se před museum.

Konkurence je vyřízena, leč otázka není rozluštěna. Bude opakována druhou, snad užší konkurencí? Bude zodpověděna zakázkou bez ohledů na výsledky nynější soutěže? Bude odložena na důkaz, že konkurence velmi často řešení spíše ztěžují nežli uspěšují? Skončí naposled snad celá věc bez skutečného výsledku mobilisováním uměleckých sil pro pouhé zápolení o cenu, turnajem, divadlem?

J. L.

Listárna redakční.

Rukopisy se nevracejí. Neuveřejníme práce znamenané: V. Kv. I. — A. H. — F. H. 125. — B. — F. S. — B. B. Zaslané se nehodí. Další jen zašlete. — B. G. (Terciny atd.): To zní jinak! Oznamte laskavě nynější svou adresu.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek**. — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček“**.

ROČNÍK XXIII

20. LEDNA 1895.

ČÍSLO 12

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „

Se zasylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl 25 kr
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Patisk puvoonich praci se vyhrazujn.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Děti rostou.

Báseň Jaroslava Vrchlického.

Děti rostou víc a víc,
zdravých líček, světlých kštic,
samá radost samý smích
a my — stárnem vedle nich.

Děti rostou dál a dál.
Ku stromu, kde roste žal,
brzy stačí jejich dlaň,
vráska padne na jich skráň

Oklamání, starost, blud,
nedůvěra nevděk, trud
brzy v jich se vkradou sen . . .
Jak je před tím chránit jen?

Oč jsme starší vedle nich,
balvan, život, jejž si zdvih',
s nímž byl dříve hravý krok,
těžší zdá se v každý rok.

A jich smích a jejich ples
výčitkou ti v duši kles';
vteřin jen je dělí pár
od tůně, kde vír a svár.

Rostou, — ale v jejich hlas
co jsi ztratil, kvete zas,
v nich svůj hrad i celu máš,
štěstí jich je tvoje stráž.

Děti rostou víc a víc . . .
Nám sníh padá v zbytky kštic,
ale v jejich radost, smích
duše mládnou vedle nich.

Babička Kahrnová.

Napsal Felix Téver.

(Dokončení.)

„A tejďko mu to nějak řeknu,“ myslila si Kahrnová. Už často byla sice otci svých vnoučat počínala o tom kopulací — vždy bez úspěchu. Dnes majíc žlutý řetěz dosud za ňadry, byla odhodlána státi na svém — a kdyby jí to mělo státi cokoli.

Ale při jídle si Dlaska vyrušovati nedovolovala, a tak bylo chvíli ticho jen přerývané skřípavou prací Dlaskových dvou pevných čelistí, a jídlo z objemné mísy mizelo úžasně rychle.

Lžíce klapala o hliněnou misku a Dlaskův hlas se ozval. „Hajdy, Frantíku, ještě džbánek, tu ná na něj šesták!“

A když si byl Dlask i z druhé zásoby piva srdnatě přihnul, podržel nejprve džbánek u úst hochových a podávaje ho pak staré řekl:

„No, přihněte si také, babičko!“

„Zaplať Pán Bůh! Inu ano, po výplatě to je vám hej!“

Po druhém džbánku piva býval Dlask více nežli kdy jindy nakloněn k mluvení.

„No a všechno Madleně nesu!“ pochlubil se a pak dodal ukazuje na sousedovu chalupu: „Tamhle Franěk pije na Marjánce — hm — za to, co domů starý přinese, bych ani zlámanou fajfku nedal.“ A sebevědomě zacinkal Dlask penězi ve své kapse.

„Inu Franěk je ludrák — a vy — vy jste onaký člověk, Václave,“ počínala nyní Kahrnová a řeč se jí linula od úst jak med. „Vidíte, jen jedno mne na vás mrzí, Dlasku; do chalupy jsem vás vzala, jako svého. Pod jedním krovem spíte, z jedné mísy jíte, děti říkají Madleně ‚mámo‘ a vám ‚táto‘. Ale což pak je to všechno platné, když Madlena není před oltářem vaše žena, a když dětem může každý obejda vynadat hanlivých jmen.“

„No, vy umíte nějak řečňovat!“ odvětil Dlask, zapálil si klidně dýmku a hleděl pak před sebe, jakoby o tomto předmětu již mluviti nehodlal.

„Jářku, Dlasku,“ pokračovala Kahrnová důtklivě, „vidíte, znám vás, vím, že nejste takový všelijaký větroplach, vím, že byste Madlenu a děti neopustil. Ale co že

se toho kopulací tak bojíte, jakoby to byla nějaká učiněná šibenice?“

Dlask mlčel, zdálo se, že si v mysli skládá nějakou na tato slova důmyslnou odpověď.

„Když se ženské jazyk rozemele,“ řekl po chvíli „ten povětrník tamhle u Ruzíně je hadr proti tomu.“ Přeložil si dýmku z pravého do levého koutku, odplivl si důkladně a jal se pak důsledně dále mlčeti.

„A což pak je to tak velká věc, řeknete u oltáře: ‚Ano‘ a je to odbyté,“ hovořila slaďounce Kahrnová.

„Koupím Františkovi boty,“ řekl po chvíli zvolna Dlask. „Na faráře nemám.“

„A co kdybych já vám za kopulací zaplatila a kdybych vám na ni nový kabát koupila?“

Dlask vyvalil na stařenu oči: „Což pak vy —“ nedořekl. „Inu což,“ dodal po chvíli. „Ale k čemu to?“

„K čemu, k čemu,“ horlila Kahrnová. „Což tu nejde o to, aby se po dětech volalo poctivým jménem, dáte si je připsat na své jméno a bude to.“

„Inu pro mne za mne,“ odvětí Dlask temně a ústa jeho rozevrou se k silnému zívnutí.

„No tak vidíte, Václave!“ zvolala Kahrnová, „půjdete na katechismus — a bude —“

Nedořekla — ústa Dlaskova zavrou se rychle, slovo „katechismus“ má pro něho nepříjemný jakýs zvuk.

„A co vám to napadá, babo!“ zvolá rychle a zakrývá patrný strach, jaký se v něm vzmohl při slově „katechismus“, i nepříjemnou představu, jaká se mu při slově tom před oči staví, jakýmsi furiantstvím.

„A co farář,“ řekne. „To je snad jinší člověk nežli my — a co on, ten u Pána Boha něco vzmůže, co? A ženská, kdyby jazykem jak ten povětrník točila, je přec každá hloupá! My mužští víme, že ten farář není —“

Kahrnovou počíná opouštěti trpělivost.

„Poslouchejte, Dlasku, nechte bohaprázdných řečí!“ zvolala. „Vy se musíte s Madlenou dát oddat, rozumíte — tuhle té ostudy mám dost, rozumíte. Kdyby nebožtík můj starý žil, dávno by byl tohle nekalé hospodářství ze stavení vyhnal — a proto to musí a musí být!“

„A to bych se na to podíval, ona mi snad bude nakazovat!“ A Dlask povstane a složí si obě dlaně v boky.

„No no, jen se nezlobte,“ chlácholí ho Kahrnová. „Když vám povídám, za kopulací zaplatím, na nový kabát koupím.“

„A ani čtyrma mne na katechismus nedotáhnou,“ zvolá plným hlasem Dlask. „A už ať mám pokoj! Víte, že jsem dobrák — ale víte tento — nakazovat si nedám, nedám a nedám ani ne od palíra a nadtož od baby! Ať jsem jak jsem!“ Z Dlaskových úst prodere se mnohoslabiká jadrná nadávka a on se rychle ubírá k domovním dveřím.

„No, Dlasku, počkejte — nedopalujte se, počkejte,“ chlácholí ho Kahrnová a když ani chlácholivá slova nic nevzmáhají, vzpomene si Kahrnová na poslední svůj prostředek. Již dlouho byla o něm přemýšlela, vždy s odporem byla se od něho odvrátila a i nyní zračí se ve staré tváři její boj i přemáhání, když na Dlaskovo rameno u samých dveří těžkou ruku vloží a když k němu jakoby tiše zahovoří:

„A kdybych vám slíbila, že vám za to dám úpis na chalupu, vám i Madle?“

Již dávno rmoutí to Dlaska, že nezůstává ve svém, že hlavu jeho kryje krov stařenin, že se mu kamarádi posmívají: „Což ten neplatí činži, ale musí za to babu Kahrnovou poslouchat.“

„No — to,“ řekne Dlask udiveně a usedne znova na lavici.

Nežli uplyne čtvrt hodiny, jsou sjednoceni. Dlask pozíraje na nízkou chalupu, z jejíhož komínu se dosud slabounký kotouček kouře do večerního vzduchu prodírá, polyká v sobě statečně protiveňství, jaké mu proti katechismu v krvi bouří. Kahrnová pomýšlející na tři vnoučata v chalupě, klidně již spící a držíc ruku v záňadří na zlatém řetězu odtrhuje pracně se srdce lásku, jakou ke staré chalupě, jedinému svému majetku, chová. Ale což, má zlato, řetěz, to bude za něj peněz — nezůstane tu tak beze všeho!

„Víme, já vám mnoho překážeti nebudu,“ zašeptá tiše, litostivě. „Dám si postel a truhlu do komůrky za zástěnkem. Vím to, jak to chodí ve statcích i chalupách — baba výminkářka všade překáží, řekne se: ‚Baba kouká všude, do rukávu, už aby baba byla za tou bílou zdí.‘“

Druhého jitra hned po ranní kráčela Kahrnová k faře.

Když obtáčela kolem zdí farské zahrady, zůstala státi a lidé vidouce ji tu, myslili, že prohlíží bohatě ověšené ovocné štěpy ve farářově zahradě. Ale ona neprohlížela, ani nevěděla, kolik tu visí hrušek a jablek na bohatých starých štěpech, dívala se jen tak ledabylo před sebe, protože si v mysli skládala svou ku faráři řeč: „Takhle jinak já své hubě zadarmo jíst nedám,“ řekla si tiše. „Ale takhle mluvit s lidmi o vejcích a másle — je jiná — a mluvit se samotným panem farářem stran toho kopulací — je taky jiná.“ Ale za chvíli měla to dobře v hlavě složeno a v druhé chvíli zaťukala již ostýchavě na dvéře pokoje samého pana faráře.

„Pon'že ruku líbám a Pán Bůh rač dát šťastné dobrýtro!“ zahovořila stará žena odhodlaně a hnala se o překot po ruce farářově.

„Co pak mi nesete tak z rána, matko?“ ptal se farář.

„Já jdu prosit poníženě za to kopulací pro dceru a pro toho — pro toho jejího.“

„Jakže vy, matko? Tohle si obyčejně obstarává ženich.“

„Není ženich jako ženich, velebný pane — a tuhle ten, ráčej vědět —“ Matka Kahrnová zakašlala trochu rozpačitě, trochu ji to poškrábalo v krku, jakoby slova z těch úst nechtěla ven, ale pak vzala všechnu svou odhodlanost do hrstě a pokračovala hbitě: „Pon'že prosím, já jsem poctivá žena a na čest jsem tak říkajíc vždycky moc držela, ale pon'že prosím — nakaž rozumu těm mladým — abych tak řekla. Za to kopulací dcera i ten její uctivě prosit dávají, a to kdyby to mohlo být takhle co nejdříve. On ten její se před velebným pánem stydí a proto sám nepřišel.“ A matka Kahrnová se zarazila, ale pak řekla odhodlaně. „Stalo se to, že mají dcera a on již tři dítky a já jejich bába bych život za to dala, aby těm dětem bylo dáno poctivé jméno. Co od toho kopulací k placení přijde, to budu pon'že prosím platit já — stará Kahrnová, drůbežnice — však mne slečinka z kuchyně ráčí znát — jak pak by ne, vždyť jí každého toho mladíka od pytláků chyceného do kuchyně donesu. A tuhle, velebný pane, aby věřit ráčili — já mám tak říkajíc na

to. Tuhle jsem našla na kamenném moste retez, zlato se na něm svítí a počítám, že by za něj nejmíň dvacet kopulací bylo. Líběj dovolit — nikomu jsem to neukázala, bojím se lidí — ale velebnému pánovi —" A odhodlaně do kapsy nové své zástěry sáhnouc položila matka Kahrnová zlatý řetěz před faráře na stůl.

Pan farář složil tvář svou ve přísné vrásky.

„A když jste, matko, řetěz nalezla, což vám jako poctivé ženě nenapadlo odevzdat ho na policii, aby se vypátral ten, kdo ho ztratil?"

Oči staré ženy zůstaly ve velkém udivení upjaty na tváři farářově. Věru, že jí toto nebylo ani ve snu napadlo. Kahrnová zrudla ve tváři strachem. Tak ani farářovi nebylo jisto s tím se svěřiti. A rychle vztahovala se ruka stařenina po drahocenném nálezu. Farář však předejda ji, vzal řetěz do ruky, podíval se na něj z blízka a pak rozložil se mu po tváři úsměv.

„No, tenhle nález nemusíte ani ohlašovat — matko!" řekl mírně. „Nestojí za to — to není zlato, matko, toť obyčejný talmi — a má to ceny — nu řekněme jeden — řekněme dva zlaté."

„I pro Krista Pána!" zalkala žena.

„Neberte jména božího nadarmo!" napomenul ji pan farář.

„A matičko skákavá — tohle není možná — tohle není, není —"

„Inu, když mně nevěříte, zeptejte se zlatníka v Praze, ten vám poví, že to nemá ceny žádné."

Matka Kahrnová stála chvíli tiše, jak by zařezaná, pak ale hodíc řetězem zlostně o stůl zvolala divoce:

„A který ďábel mi to v cestu vložil, který čert zlořečenej z pekla ulítlej —"

„Nevolejte ďábla do fary!" napomínal farář.

Ale ženina chvilková zlost již také přecházela a učinila místo velké, staré srdce stísňující bolesti. „Ach já stará ženská nešťastná — co mě to potkalo za lživou naději. A to, velebný pane, když to ani zlatku ceny nemá — to za to to kopulací nebude. Ty ubohé děti, poctivého jména se to nedočká — nebo kdy pak já stará zase na to míti budu. Chalupu slíbila jsem upsat — do krve bych se udřela — a přece — a přece —" Přikrývajíc si oči zástěrou počínala stařena štkáti a ubírajíc se pozvolna ke dveřím farářova pokoje, vyrážela ze sebe mezi pláčem slova. „Už se mi dcera do smrti pořádnou ženou u tanc — a děti — každý si na ně dovolí, když pořadného tátu nemají."

Přes bledou tvář dosud mladého faráře přesmykl se jakýs smutný stín, když zavolal Kahrnovou od prahu svých dveří nazpět.

„Nikomu to, matko, neříkejte," promluvil ku stařeně spěšně. „Ale vám, matko, to udělám pro tu vaši k dětem lásku, oddám vám je zdarma, zcela zdarma, — jen kostelníkovi, víte, dejte něco na pivo."

O tři neděle později stáli Dlask a Madlena u oltáře. Děti pobíhající vesele kolem chalupy ptaly se přes chvíli staré Kahrnové: „A jestli pak nám, babičko, dnes vdolky hodně hustě povídly namažete, dnes, když táta s mámou mají veselku?"

Kahrnová kutící u pece cosi lepšího k snědku, pohladila dnes děti nějak zvláště dojatě po hlavách.

„Vy jste takové hloupé — ani nevíte, že dala bába za to chalupu — že je chudá jako žebračka, protože byl ten řetěz . . . I šlak aby si to pamatoval, z čeho byl — zkrátka nebyl to ten zlatej metál."

A za několik na to dní zastavila se zase Kahrnová na svém prvním počinku u vzácné paní hostinské na Strahově.

„I ani krejcárku mi nelíbějí utrhovat — přejou mi ňákej ten krejcárek na tu lutinku."

„A nač pak, babko, ještě sázíte tejdko, když už máte po té kopulaci?" ptala se hostinská.

„A je to tak má jediná radost, vzácná paní — je to tak pro tu boží naději — Tak si vždycky myslím, že se tuhle s tou svou nůší uživím, že to už tak nějak až do smrti dotluču. Ale kdyby mi Pán Bůh dal, abych nějakou tu stovčičku vyhrála, líběji vědít, vzácná paní, co bych udělala? Vzala bych stovčičku, proměnila, nakoupila bych pentlí červených, modrých, zelených. Tuhle nůšku bych tím opentlila, že by vypadala jako ňáká družice, a pak bych s ní vylezla tamhle na ten vysoký motolský vrch, zvedla bych ji takhle nad hlavu a hajdy skutálela bych ji dolů a „už mi stará záda tlačit nebudeš" bych za ní křičela. A proto mi utrhovat nelíběj — vždyť si někdy od huby utrhnu, abych ten šestáček na tu lutinku měla. A co by si tak říkajíc chudý člověk počal bez té boží naděje — je to pro tu naději — pro tu boží ctnost."

A vezmouc těžkou nůši na stará, shrbená záda ubírala se babička Kahrnová statečně dále.

Drobné náboženské sekty v Paříži.

V jednom ohledu podobá se moderní Paříž starému Římu na sklonku jeho světovlády. Je to v onom mystickém hnutí duchů, které se obyčejně dostavuje, když materialismus a negace hyperkultury dostoupily svého vrcholu. Reakce je pak z nevěry a z bláta hmoty k víře a touze po sférách ideálných z pravidla tak silná, že jí obyčejná, státem a širšími kruhy uznaná víra nedostačuje, že zdá se jí býti střízlivou a sevšednělou a že duch otřesený rychlým převratem hledá úkoje a cíle v tajemném a nadsmyslném. Tak za doby císařů římských hemžil se Řím sektami náboženskými z nejrůznějších podmaněných provincií a zejména egyptská bohoslužba těšila se veliké oblibě. Tacitus v II. knize 85. kapitole svých analů vypravuje o návrhu na odstranění cizích kultů a tu se dozvídáme, že 4000 rodin bylo nakaženo náboženským blouzněním a mělo býti vypovězeno do Sardinie. Že nejednou bylo těchto cizích kultů a bohoslužeb využitkováno k vyděračství a hanebným podvodům, ukazuje, co vypravuje Josefus v XVIII. knize svých Starožitností o krásné a ctnostné Paulině, jíž Decius Mundus, zprostředkováním kněží z chrámu Isidy, svedl pod maskou boha Anubise.

*

Babely velkých měst a větší míra svobody, jíž se tam těší, usnadňují rozbujení malých církví a náboženských obcí měrou znamenitou. Pokud to nepřekáží bezpečnosti státu a veřejné mravnosti, může v Paříži ukojiti každý své náboženské potřeby a choutky, jak mu libo. Drobné četné sekty tyto již dlouhá léta se ztrácely ve víru a hluku velkoměstském a širší veřejnost o ně se velmi málo starala. Lze říci, že teprve od vydání zajímavého románu Huysmansova „La-Bas" začala se obraceti pozornost k těmto církvím a církvičkám.

Pan Jules Bois věnoval se studiu těchto náboženských sekt a obcí, navštěvoval jejich schůzky a slavnosti, obcoval jich bohoslužbě, pokud ovšem k ní byl připuštěn, vyptával se a zapisoval si bedlivě a uveřejňoval po delší dobu ve „Figaru" své břitce psané článečky o nich, které teď sebral v úhlednou knížku, s jejímž obsahem krátce chceme seznámiti čtenáře.*)

Obec „posledních pohanů", jimiž zahajuje pan Bois rej, jest v jádru ta nejneviunější. Veleknězem jejím jest učenec a básník Louis Ménard, autor hluboké a poetické knihy „Rêveries d'un païen mystique (třetí vydání u Lemerra 1890), v které dialogy po způsobu Platonských se střídají se znělkami hodnými péra José Marie de Heredia.

„Já nejsem knězem," ujišťuje filosof, „můj kultus bohů je zcela vnitřní."

„Ale přece modlíte se k Nesmrtelným?"

„Modlím se jen k Hermesovi, k bohu nepředzvidaných nálezů, a přece jsem nenašel více než pár jehlic do vlasů a několik crayonů, přes to prokázal jsem jemu velkou službu, nebo jsem lidstvu modernímu odhalil pravý význam jeho: ‚Soumrak'."

Z dalšího hovoru se vyklube, že pann Ménardovi zbyl celý polytheismus jedině v úctě mrtvých.

„Ale to je spiritismus?"

„Ne, duchů se zneužívá, ale já věřím, že ti, kdo žili, mohou zasáhnouti v naše záležitosti a chrániti nás."

„Ale já nechápu," namítá zpravodaj, „jak můžete zbožňovat bohy, kteří nemají tvarů a neexistují?"

„Ale naopak, bohové mají těla. Artemis bohyně, toť srpek měsíce podobný luku, Apollon, toť slunce. Ba sám bůh židovský Jehova, toť samum. Kdokoli v Hesiodu pročetl boj Jovišův s titany, pochopil přec, že chtěl básník popisovat bouři."

Ménard školy a obce nevytvořil. Neopaganismus je čistě kult aesthetický neb chcete-li vědecký. U Ménarda samého se omezuje na zapálení dýmky, toť prý jest jediná oběť, hodna vzdušných bytostí bohů.

Jak vidíte, nevinná hračka filologů a filosofů.

Vážněji a více sektářsky pojímají věc Swedenborgiani, kteří se shromažďují v malém chrámku v ulici Thouin č. 12., podobném synagoze. To jest sekta mystická a větší část vyznavačů se rekrutuje z dívek a vdov. Hlavním střediskem kultu je předčítání bible a vykládání mystických děl Swedenborga a v odzpěvování písní mystických. V doktrině Swedenborga mají hlavní úlohu andělé dobří a zlí, kteří zápasí o duši člověka. Obec sama se nazývá „Nový Jerusalem". Po společných modlitbách následují společné hody, při nichž děti zpívají a chudině se rozdává šatstvo, pokrmy a hračky. Děti mají první slovo, nebo dle Swedenborga obývají po smrti oči Boha. Obec počítá asi 200 vyznavačů, ale kazatel tvrdí, že v celém světě jest jich asi plný milion. Při kongresu v Chicagu měli Swedenborgiani většinu a v té opět ženy měly lví podíl na celém jednání. Swedenborgiani z ulice Thouin se považují za orthodoxní, vedle nich jsou v ulici Amsterdamské Swedenborgianští kacíři. Tyto vede sochař Allar a hlavním jejich sportem jest magnetisování a všecky kejkle spiritistické. Členů jest asi čtyřicet mužských i ženských, hlavně z kruhů vědeckých a uměleckých.

Buddhistů je v Paříži asi 10.000 rozhodných a asi 100.000 tajných neb s buddhismem sympatisujících. Střediskem buddhistů orthodoxních jest museum Guimet v ulici Mazarinově, jehož konservator pan de Milloué jest jakýmsi zprostředkovatelem nauky a tlumočníkem.

Kněz obce nazývá se Horiou-Toki a vykonává v museu tomto bohoslužbu dle domácích řádů a pravidel. Buddhismus, v jádru svém přemáhání sebe a útěk v Nirvanu, je dost blízký katolicismu a je dost moderní cestou filosofie Schopenhaura a Hartmanna. Vedle buddhismu orthodoxního jest v Paříži též buddhismus eklektický, v jehož čele jest známý románopisec de Rosny. Hledání rozluštění problému lidského života hlavně cestou opětného vtělení se po smrti tvoří jádro nauky, která je v ostatním dost liberární. Každý si může vytvořiti svou nauku dle svých potřeb a býti svým vlastním knězem.

Spisovatel na to líčí podrobně bohoslužbu buddhistickou, jak ji konal poprvé v Paříži velký kněz Horiou-Toki 13. listopadu 1893 v museu Guimet. Je v tom mnoho poesie, ale též mnoho dětinství. Kněz jaksi se stotožňuje s božstvím, vzývá je a přítomní věří, že tisíc jeden a šedesát bohů naplňují v chvíli, kdy se jim obětuje rýže, ovoce a květiny, chrám. Klekání, zvonění, mystická hra prsty, ztajování se pod svaté roucho obřadní, rány v gong, kadidlo, vš má exotický a poetický ráz.

Výstřední zjev paní Blawatské uvádí nás do společnosti Theosofů. Věci, které ze sdělení pana H. Olcotta autor o Blawatské vypravuje, zní stejně víře nepodobně jako příšerně. Dáma tato měla prý moc, postoupiti svou osobnost vyšším vlivům, buď duchům dávno umrlých neb inteligencím ještě nezrozeným, mohla se učiniti mladší neb starší třeba několikrát za den, změniti i své pohlaví (!), dělati, že bylo slyšet zvony, že pučely květiny a jiné podobné, obyčejným smrtelníkům naprosto nepochopitelné věci. Na své cestě do Ameriky organisovala v Paříži theosofickou společnost čítající teď asi 300 osob, jejíž předsedou jest pan Jean Mattheus (i u nás románem „Černý bod" známý spisovatel A. Matthey). Tento vykládal panu de Bois zásady theosofické. Theosofie prý začala s prvními lidmi a pokračuje ve svých zasvěcencích a učenících, vybuchne prý vždy s mohutnější silou v posledních dvaciti pěti letech každého století. Cagliostro, Saint-Germain, Cazotte jsou takové milníky výbuchů theosofických. V století našem prý se zarazí její vývoj 31. prosincem 1899, usne pak a probudí se v nové síle až 1. ledna 1975.

Theosofie se nesmí plésti ani se spiritismem ani s buddhismem. Nemá bohoslužeb ani náboženství, jeť prý náboženstvím všeobecným. Ona se střeží všech personifikací svých symbolů, z nichž davy a kněží dělají pak fetiše a bytosti. Praktické cíle její jsou prý založení obec-

*) Jules Bois. Les petites religions de Paris. Chayllev (Kolb) 1894

ného bratrství, jelikož všichni lidé jsou bratři jako různé součástky téže substance, propagování studií náboženských a filosofických z nejzazšího východu a stvoření sekce „ésotérické“, která vykládala by novým žákum symboly a předala jim tajemnou moc starých bohu. Ovšem prý jen lidem morálně bezúhonným a důkladně připraveným. Pak prý by přestaly smutné zkušenosti s moderní vědou (bomby, zhoubné objevy moderní strategie, hromadné otravování atd.), nebo tato byla by pouze majetkem lidí moudrých a dobrých.

Společnost theosofická existuje v Paříži asi 10 let. Má své orgány „Lotus“, „Revui theosofickou“ a „Modrý lotus“. Tento rediguje pan Matthey s Coulomem. Po smrti (odtělesnění) paní Blawatské řídí společnost v Evropě paní Annie Besant, v Americe pan Judge, v Asii pan Keishtley.

Theosofové nevěří ve stvoření světa, byl bez počátku a bude bez konce. Nevěří v osobního Boha mimo přírodu, substance sama jediná jest tímto bohem. Modliteb neznají. Věří v Nirvanu, kam všecko spěje přeměnami, ale tato není zničením, nýbrž jakýmsi stavem blaženosti neomezené, jež stále poroste a v níž se každá individualita zachová. Věří, že jeden zákon ovládá vše a sice po stupních k zdokonalení se, že spravedlnost vládne vším, že každý skutek nese v zápětí své následky, že hlod výčitky a svědomí jest marný, v Nirvanu že musí vstoupiti celé lidstvo a pokud jeho vady a nedostatky tomu zabraňovati budou, nemůže mu býti pomoci. Jeť taková prý solidárnost duchu a bytostí, že kdyby i jediný z lidstva trpěl, trpí i celek. Vše ovládá zákon kausality (žneme jen, co jsme sili) a jistá rovnováha mezi dobrem a zlem pro každého jedince. To se nazývá Karma a ohraničuje možnost každé další inkarnace na postupu do Nirvany.

Také pan Matthey zrovna jako pan Olcott vypravuje o paní Blawatské věci k víře nepodobné. Síla její sugesce byla prý neobyčejná. Často prý řekla někomu: „Podívejte se na své koleno.“ Tu ten, kdo se podíval, viděl tam ohromného pavouka. Ona se usmála a pravila: „Ten pavouk neexistuje, já jsem způsobila, že jste jej viděl.“ Když pracovala na svém díle „Odhalená Isis“ aneb „Tajná nauka“, tu usnula mdlobou, nebo pracovala denně přes dvacet hodin. Když se zbudila, tu našla dvacet až třicet listu pokračování cizí rukou napsaných. Jednou prý v Indii již umírala, nemajíc sil dále jíti, jen se vlékla cestou, tu se prý jí zjevil jeden Mahatma a pravil: „Zachráním tě, ale musíš podstoupiti všecku hanbu, všecku bolest a všecko zhrdání.“ — „Přijímám,“ řekla. Mahatma se dotknul jejího čela a ona nabyla plných sil zase a žila. Byla v stálé korrespondenci s duchy, kteří prý až z Tibetu jí tajemnými posly posílali posilu a vzkazy.

„Ach, pane, podvod by byl zde ještě zázračnější než zázrak sám!“ myslí pan Matthey. (Dokončení.)

Armáda spásy.

Z „North American Review“. Podává J. E

Armáda spásy (The Salvation Army) jest jedna z nejpozoruhodnějších organisací náboženských naší doby. Jest to jako mladší bratr anglokatolického hnutí v první polovici našeho století. Toto vzalo původ v kolleji Oxfordské, ona pak v kalu východního Londýna. Tato jest intellektuelní, esthetická, peršuasivní; ona pak drsná, hlučnější, aggressivní, obírající se lidem prostým, zejména třídou nejnižší, nejnevzdělanější. Ostatně jistý ráz jest oběma společný, a to ráz ethický a mystický. Společného mají otce v praktickém tom rozumu anglickém, jenž snadně se vpraví v okolnosti; společnou i matku v rytířské oné oddanosti Kristu, která více méně vždy zůstává jaksi středověkou ve svých tendencích.

Zakladatelé „Armády spásy“ jsou William Booth, kněz Methodistů v Anglii, a žena jeho Kateřina (rodem Mulfordová). William Booth narodil se v Nottinghamu roku 1829. Byl vychován co Anglikán, ale v patnáctém roce svém přidal se k Wesleyanismu. Stal se místním kazatelem v sedmnácti letech, v devatenácti byl povolán ku kněžství, a za nedlouho stal se knězem světským. Jakkoliv lékař jej varoval, že zdraví jeho nedostačí pro úřad kněžský, a jakkoliv Wesleyanský superintendent mu dal na srozuměnou, že v jich bratrstvu není třeba kazatelů, vytrval přec, až konečně přísným pastorem Wesleyanským byl z tohoto bratrstva vyloučen. Za nedlouho súčastnil se hnutí náboženského, z něhož povstalo Nové bratrstvo Methodistů, k němuž se přidal a jímž byl ustanoven za výpomocného kněze v Londýně r. 1854. Tento úřad zastával po sedm let, avšak drahně času věnoval výpravám evangelistickým, v nichž se těšil takovému úspěchu, že cítil se povolána opustiti úřad usedlého kněze a oddati se úplně kázání evangelistickému. Touže dobou i žena jeho stala se evangelistkou; k domluvám svého chotě i přátel svých, nechtíc oslyšeti povelu povinnosti, začala roku 1860 kázati s takým úspěchem, že za nedlouho soupeřem se stala chotě svého.

Když žádost Boothova o propuštění z úřadu kněžského byla odmítnuta, pokládal za svou povinnost odříci se (r. 1861) bratrstva a chopiti se díla samostatného. Společně vydali se muž i žena na venkov, kde započínajíce svou apoštolskou pouť v Cornwallu, po několik let s valným úspěchem kázali. Roku 1865 započata evangelistická činnost ve Whitechapelu, ve východní části Londýna; tento krok pak vykládán za první základ Armády spásy, kdežto nebyl než jakousi přípravní činností.

Bylať se zatím sestavila ve východním Londýně společnost, organisovaná dle zásad Wesleyových, kteráž měla za účel bojovati proti mravnímu úpadku nejnižší třídy společnosti. Za nedlouho objevily se nedostatky organisace tohoto sdružení (Christian Mission); nedostatek horlivosti jednotlivých kazatelů, nedostatek spojitosti mezi členy působil, že úsilí jednotlivců nemělo žádoucího úspěchu. Sklamán takým neúspěchem mnohý z horlivců odstoupil s bojiště; nastaly i neshody vzhledem k soustavě celého díla, k použití peněžních prostředků, různice stran náhledů náboženských. Zkušenost dvanáctiletého apoštolství v nejnižších vrstvách společnosti lidské přesvědčila evangelisty,

ze pevná organisace celého díla jest nanejvýš nutná. A tato kritická chvíle pak dodala duším v sobě již tak heroickým, jako William Booth i žena jeho, zmužilosti, by vzmohli se k energii téměř nadlidské, jejíž výsledkem pak byla Armáda spásy.

„Salvation Army“ jest náboženský řád devatenáctého století. Náboženské řehole církve římsko-katolické ukládají slib chudoby, čistoty a poslušenství. Armáda spásy rovněž ukládá povinnosti. Každý „vojín“ musí složiti přísahu a jest nucen nositi stejnokroj, dále jest mu poslušným býti svých důstojníků, zdržeti se pití, tabáku a světských rozkoší, jest mu žíti prostě a šetrně, dobývati vezdejšího chleba prací rukou svých, nadbytek svého výdělku pak jest mu věnovati ve prospěch a ke zdaru království Božího. Důstojníkům uloženy sliby vážnější; nosí stejnokroj důstojníků, musí se zříci všech okras, klenotů neb jemnějšího šatstva, nesmí se oženiti bez dobrozdání vrchního velitelstva, a družky jejich stejně musí býti schopny pracovati o velkém díle Armády. Není jim dovoleno vydělávati peněz ve svůj vlastní prospěch, leč jedině ve prospěch celku a s povolením vrchního velitelstva. Nesmějí přijmouti žádných darů, ani potravin, leč že by tělesné síly také podpory nutně vyžadovaly. Každému jednotlivci přiřknut pravidelný plat. Poručík obdrží týdně 6 shillingů, setník 7 shillingů; ženy pak hodnosti poručíka 5 shillingů týdně, setnika 6 shillingů; muž ženatý obdrží 10 shillingů, pro každé dítko (až do 14 roků) po jednom shillingu týdně. Tento plat však se mění dle místních poměrů.

Tato organisace vojenská, na první pohled zajisté nadmíru překvapující při společnosti náboženské, valně přispěla k rozšíření celého podniku mezi lidem nižším. Jméno „Salvation Army“ určil Booth sám; do jeho rukou pak vloženo vedení a řízení celé společnosti. A jaký jest hlavní účel její? Spasiti nejnižší třídu lidstva; bídě a nouzi nejen hmotné, ale, co hůře jest, bídě morální propadlé nešťastníky přivésti na cestu spravedlnosti a ctnosti, podati jim prostředky k zlepšení jejich bídného stavu, napomáhati jim hmotně a duševně v boji proti osudu, zkrátka konati milosrdenství křesťanské tam, kde nejvíce ho zapotřebí, tož mezi nejbídnějšími, konati je pak s energií a trpělivostí, k níž právě jen křesťanské učení návod nám podati může.

Celé toto dílo ovšem že jest velice složité; skládáť se z různých odborů, mezi nimiž hlavní místo zaujímá ochrana mravně zpustlých lidí. Nalezen-li podobný nešťastník, uvede se v jeden útulek, kde předně postaráno o jeho tělesné dobro. V této útulně ponechán za přísného dozoru a morálního i náboženského poučení, pokud neprojeví příznaky, že možno z něho opět utvořiti užitečného člena lidské společnosti. Většina zaměstnána v továrnách; část pak odeslána na venkov, kde bývají cvičeni v různých zaměstnáních rolnických. Činí se veškeré možné, jen aby nalezlo se dostatečného zaměstnání pro pracovní tyto síly ladem ležící, a to buď v zemi samé neb i v cizích krajích. Bylo jasno, že velký počet musí býti odeslán do kolonií Jižní Afriky, Australie a Jižní Ameriky. Statistická data, vztahující se k těmto útulnám, vykazují čísla překvapující; poslední statistika vykazuje, že za rok vysláno k pracím na koloniích 1278 mužů, z nichž ovšem 338 bylo vyloučeno pro nechuť k práci a nenapravitelné opilství. Zvláštní útulna zařízena pro trestance z vazby propuštěné. 920 trestanců prošlo touto útulnou během jednoho roku, z nichž 86 procent se polepšilo.

Pozoruhodnou zvláštností „Armády spásy“ jest okolnost, že činnost žen není vyloučena, naopak ženy jsou připuštěny i k nejvyšším hodnostem. Kateřina Boothová sdílela veškeré strasti i trampoty chotě svého při organisaci Armády. Dcery její závodí v horlivosti s jejími syny. Jest to snad po prvé v dějinách lidské vzdělanosti, kde mužové a ženy stejnou měrou pracují o díle křesťanském a to v úplném souladu, za úplné volnosti. Římsko-katolická církev použila jeptišek i milosrdných sester k vykonávání skutků milosrdenství, jakož i k vychování dítek. Moderní Američané a Lutheráni organizovali jednoty a spolky diakonyssek. Presbyteriáni ve Skotsku, Methodisté v Americe a jiná ještě bratrstva před nedávnem zavedli k účelům křesťanského milosrdenství diakonysky. Avšak nikde nevidíme, že by ženám postoupeno bylo místo na kazatelně, na řečništi. V Armádě spásy drahná část celého sboru stojí pod velením žen. I nejvyšší hodnosti jsou ženám přístupny. Vrchní velitel Ballington Booth řídí po boku své vnadné, vtipné, výmluvné ženy celou Armádu spásy americké pevniny ze svého hlavního sídla v Novém Yorku, rovněž jako Generál Booth a „Matka Boothová“ dlouho byli veleli Armádě ze svého hlavního sídla v Londýně. Nejstarší dcera Generálova zahájila výpravu do Francie a do Švýcar a potkala se s podobným zdarem ve své spasitelné činnosti jako v Anglii. Měla co společnici Miss Maud Charleswortbovou, kteráž ve zvláštní knize (Beneath Two Flags) činnost svou do podrobna líčí. Spisovatel článku, z něhož tyto řádky vynímáme a který důkladně a podrobně celý podnik Armády spásy byl prostudoval, tvrdí, že dle jeho mínění valná část podivuhodného úspěchu celé té věci připadá nadaným, hrdinným ženám, které čety své vedly sebezapřením a obětavostí, připomínající dob křižáckých a apoštolských.

Z mnoha stran vytýkáno Salvation Army, že k činnosti své nepoužívá kněží vysvěcených a že zanedbává svátosti, rovněž jako i jiné historické instituce církevní. Avšak konání náboženských obřadů za nedlouho proměnilo by celou tuto instituci v sektu náboženskou, čemuž zakladatel Booth určitě se vzpíral. Pravil kdysi, nebyl-li by zabrán ve svou činnost kazatelskou, že byl by se stal apoštolem křesťanského sjednocení.

Nynější organisace Armády nezabraňuje nižádnému křesťanu, ať muži, ať ženě, kteréhokoli vyznání, by přidal se k některé četé výpomocné (Auxiliary League). Křesťané římsko-kotoličtí, Presbyteriáni, Anglikáni, Methodisté, Congregationalisté, Lutheráni a mnozí jiní jsou zastoupeni v jejich řadách. Armáda pečlivě se střežila vmísiti se v neshody mezi katolíky a protestanty, aneb v různice vzešlé mezi sektáři protestantismu samého.

Náboženské zásady Armády spásy jsou nečetné a prosté. Přidržujeť se obecného učení katolické církve. Střeží se příkrých těch nauk, které dělí křesťanstvo v nepřátelské tábory. Avšak podobně jako při každém jiném náboženském hnutí i zde se objevily jakés charakteristické znaky. Tyto znaky projeveny křiklavými barvami na praporu Armády. Její heslo „Krev a Oheň“ shrnuto v odznaku žluté hvězdy v červeném poli, připomínající vykoupení krví Kristovou a posvěcení ohněm Ducha svatého. Modrý okraj značí svatost, k níž tíhnouti, po níž

bažiti jest povinností každého Salvationisty. Vliv Wesleyského methodismu jest patrný v hlavních obrysech celé té nauky. Svatost, jež vyžaduje se od důstojníků Armády spásy, není „dokonalost absolutní beze všeho hříchu;" není to stav, „v němž osobě posvěcené jest nemožno dále se zdokonaliti a ve své svatosti prospívati, ale spíše stav, v němž takový pokrok jest možným a jistým". „Svatost značí nepřetržitou poslušnost vůle boží", značí „milovati Boha celou duší svou", a dále „duše má milovati bližního svého láskou, která působí, že člověk obětuje sebe i vše, co má, v prospěch nejvyššího dobra svého bližního".

Karafiáty.

Napsal André Theuriet.

Jmenovala se Anna de Ploudaniel a bydlela se svým otcem ve dvorci Kerlazském, osaměle ležícím v kraji skoro ztraceném mezi Donarnenez a Rez de Sein. As míli za dvorcem, jenž byl vystavěn na konci XVI. století, jest moře, proti jehož větrům jest dvorec chráněn jedlovými lesy, mezi ním a mořem se rozkládajícími. Dlouhá alej stoletých buků, skloněných v klenbu nad cestou travou zarostlou, vine se z vesnice až k velikým, klenutým vratům, jež vedou do dvora; v něm stojí v pravém úhlu dvě křídla domu, jichž okna s kamennými renaissančními rámy vedou do starobylé zahrady bující křovím a travou. S této strany jest úzký obzor obmezen hustým živým plotem, táhnoucím se podél zdi, mezi špičatou vížkou holubníka, v němž holubi po celý den vrkají, a opěracími pilíři kaple, proměněné v sýpku, jejíž okna, až do polovice zatarasená, jsou zarostlá bující travou.

V této samotě, právě tak melancholické jako intimní, narodila se Anna de Ploudaniel. Jelikož záhy ztratila matku, dal ji pan de Ploudaniel, který žil jen své honbě, rybolovu a hospodářství, hned jak dosáhla stáří, kde měla jíti prvně k přijímání, do kláštera, kdež zůstala až do osmnácti let. Pak vrátila se do Kerlazu, vycvičena ve všem, čemu ji sestry dovedly naučiti — trochu čtení, psaní, náboženství a všeho druhu šití. Jelikož byla ducha bystrého a čilé obrazotvornosti, doplňovala své chudičké vědomosti čtením knih, které nalezla pohozené v kufru na půdě; bylať to celá bibliotéka jejího otce — několik cestopisů a asi dvacet různých svazků divadelních kusů od Corneilla, Racina a Voltaira. — Měla dosti volného času, domácnost nedala jí mnoho práce a dobrý pan de Ploudaniel jí nechal úplnou svobodu. Když nařídila, co se bude vařit a zalila květiny v zahradě, pustila se, svou zamilovanou knihu v kapse, pryskyřicí páchnoucími lesy, přes širé landy, které se zlatily rozkvetlou kručinkou až tam, odkud viděla moře. Chvílemi četla nějakou stránku své knihy, a chvílemi hleděla v zadumání do sivých, čeřících se vln oceánu, jehož mlhavý obzor v dáli splýval s oblaky.

Tehdy byla Anna hezkou, svěží dívkou v plném rozkvětu vábného mládí. Postavu měla prostřední, jako většina tamějších žen, ale elegantní a štíhlou, plné boky, krásně klenuté poprsí a pěkně splývající ramena. Pleti byla bílé, vlasů kaštanových, oči měla obdivuhodné, zelenavé jak moře, čisté keltické racy. A přece nepřivábila tato krása v prvním rozpuku, tyto velké, výrazné oči, tyto jak maliny červené rty dosud žádného ženicha. Žádný mladík z vůkolí nebloudil po cestách vroubených křovinami, jež se vinuly kol dvorce, kde dědička jeho dokonávala samotinká svůj čtyřiadvacátý rok.

Ačkoliv byla Anna de Ploudaniel jediným dítětem, nebyla bohatá. Ploudanielové větve mladší neměli mimo dvorec Kerlazský a něco pozemků jej obkličujících ničeho. Žili skromně na svém statku a živili se jeho plody: zeleninou, ovocem a zvěřinou. Občas prodali nějakou borovici námořníkům, což jim stačilo na zaplacení mimořádných vydání, a to bylo vše. V Paříži žili jiní Ploudanielové, potomci větve starší, kteří byli ve skvělém postavení majíce šedesát tisíc franků roční renty, ale ti měli děti, každý to věděl, tak že nebylo ani pomyšlení, že by kdy jejich jmění se dostalo do rukou chudých jejich příbuzných žijících v Kerlazu.

Podobalo se velmi, že navzdor své kráse slečna Anna Ploudanielová zůstane starou pannou, aneb že půjde do kláštera, k čemuž však ona nejevila pražádné chuti. Samota, na místě aby tlumila vřelou její obrazotvornost, ji ještě oživovala; v zelenajících se landech, vůkol se rozprostírajících, rozpínaly její sny volně své perutě; bystré, od moře vanoucí větry oživovaly její krev, která jí vstupovala k hlavě a v ní vzbuzovala neurčité touhy po lásce a uváděla jí na mysl veselé obrazy dětí tahajících ji za sukně. Tu s líceml planoucími a očima zářícíma usadila se na výběžku skály čnějící nad zálivem moře. Dívala se do stříbropěnných modravých vln, na nichž se houpaly barky rybářské s plachtami chvílemi bílými, chvílemi růžovými, podle osvětlení. Zraky její, bloudící přes záliv, upíraly se konečně až na vzdálené fialové neb perlošedé vrcholky hor; srdce jí tlouklo a ona ptala se sama sebe, zdali opět jaro pomine, aniž by její touhu splnilo?... Jedna naděje v ní zklíčila. Zdálo se jí nemožným, aby mládí její takto uplynulo a aby neznámý, o němž tolik byla snila, se konečně neobjevil v nějaké kouzelné loďce na oceánu, již by příznivý vítr zahnal na břeh Kerlazský.

Vracela se spokojena; v jejím srdci rozhostila se nová důvěra, mezitím co večerní klid se snášel zvolna na vřesoviště, z něhož v dáli vyčnívala ostrá vížka zvonice de Saint-Beazec, přerušující jediná toto moře zeleně. Nízké šípky, přes něž Anna kráčela, vydychovaly jemnou vůni; zbožné ticho land nebylo ničím rušeno, leda cinkotem zvonku osaměle se pasoucí krávy. Teplá, kořeněná pára halila jedličnaté lesy, jimiž mladá dívka kráčela k domovu. Než vstoupila do vrat dvorce, podívala se upřeně do aleje buků, která byla již tmavá a na jejímž konci se náhle mezi větvemi vynořil měsíc, vrhaje síť diamantových paprsků na travou zarostlé koleje.

„Kdo ví," řekla sama k sobě zastavujíc se na prahu, „kdo ví, zdali jednoho jitra se neznámý neobjeví v naší aleji? . . ."

II.

Jednoho odpoledne v červnu procházela se Anna se svým otcem v zahradě. Vzduch byl vlahý, obloha jasná a posetá lehkými bílými obláčky; citroníky, karafiáty a resedy na záhonech kvetoucí vydychovaly příjemnou letní vůni. Otec a dcera prošli již asi pět- nebo šestkrát zahradní cesty lemované zimostrázem a levanduli, když v aleji zazněl dusot koně. Oba zdvihli najednou hlavu. Kdo to mohl býti? Kobyla nádvorníka měla těžší krok, malý koník rektora z Pontlan neklusе tak svižně a vesele. Zvonek, který tak dlouho byl tichý a jenž rezovatěl v rohu klenuté předsíně, silně zazněl. Anna se zachvěla a v tom okamžiku objevil se mezi vraty, jež Mariannic otevřela, mladý kavalír, který seskočil hbitě s koně, načež pozdravil pana Ploudaniele, který udiveně na něj hleděl.

„Dobrý den, strýče!" zvolal srdečně, já jsem Tanguy de Ploudaniel, a přináším vám dopis od mého otce . . ."

Starý pán nasadil si brejle a ne bez namáhání přeslabikoval list Ploudaniele pocházejícího z ratolesti starší. Zněl takto:

„Drahý bratranče!

Pro příčiny, jež jsou příliš dlouhé, abych je vypisoval, uznal jsem za dobré okamžitě svého syna z Paříže vzdáliti. Posílám jej do kraje, aby Vám, jakož i naší rozmilé sestřenici vyřídil od nás nejsrdečnější pozdravy. Buďte tak dobří a dopřejte mu pro ten čas, co zůstane v Bretagni, pohostinství v Kerlazu — které Vám oplatíme, až nás přece jednou v Paříži navštívíte. Doufaje, že se tak stane co nejdříve, objímá Vás Vám vřele oddaný

Henry de Ploudaniel."

Mezitím co pan de Ploudaniel dočítal dopis, prohlížela si Anna, která se zatím poněkud ze svého překvapení vzpamatovala, zvědavě tohoto mladého bratrance, který jakoby byl spadl s oblak. — Tanguy de Ploudaniel, jemuž bylo asi pětadvacet roků, byl blondýn, měl špičaté kníry, a dělal ve svém dobře přiléhajícím kabátci barvy oříškové dojem s jistotou vystupujícího a uvědomělého mladíka, pro něhož život měl až dosud jen své úsměvy. Lidé prozíravější byli by bezpochyby nalezli, že se zdál býti až příliš spokojen se svou osobou a že na nízkém čele jeho zračilo se více sobeckých plánů než myšlének vážných; ale slečně Anně, která nebyla rozmazlena, zdál se bratranec Tanguy, v jehož korrektním zevnějšku se zrcadlila celá pařížská elegance, typem dokonalého gentlemana.

„Vítám vás, milý synovče," pravil pan de Ploudaniel, strkaje psaní do kapsy, „jsem velmi rád, že jsem vás poznal, dělejte zde jako doma."

Obejmul ho, a pak strkaje jej k Anně, která se lekmutím celá zarděla, řekl: „To je vaše sestřenice, obejmete ji též."

A bledé, do špičky zakroucené kníry dotkly se dvakrát červených lící Anny, která se při tom celá zachvěla.

Ubytovali bratrance do nejkrásnějšího pokoje v prvním patře, který byl z venku obrostlý kvetoucím vínem a jehož bílené zdi polední slunko vesele osvětlovalo.

Ošetřovali ho, a jak! Aby dobře toho Pařížana uctili, namáhala se Anna seč byla, aby vymyslila každého dne nové kombinace kuchařské. Vše, co dvůr poskytoval, bylo bráno ku pomoci: nejčerstvější ryby, nejjemnější máslo, nejkřehčí pečivo plnily tabuli a Mariannic byla samým chystáním celá unavena. Mladý Ploudaniel to vše přijímal, jakoby se to samo sebou rozumělo, a okoušel ode všeho jako člověk, který se odhodlal jísti vrabce, když není kvíčal. V hloubí duše zdál se mu pobyt v tomto osamělém dvorci podoben vypovězení u Huronů, ale on se uměl chovat a byl příjemným, ačkoliv v nitru svém litoval vyjížděk do Bois de Boulongne, večerů v cirku a večeří v Café Anglais. Mimo to bavila jej velmi příjemně v té samotě, k níž byl odsouzen, jeho sestřenice, ta hezká Bretoňka s velikýma udivenýma očima, která byla zároveň nesmělá, hrdá a zase tak přítulná. Zdravá a jemná krása této mladé venkovanky, vyrostlé na volném vzduchu, lišila se výhodně od těch dam s těmi příliš červenými rty a příliš žlutými vlasy, které bezpochyby byly příčinou toho, že byl poslán do Bretagně.

Oba mladí lidé trávili velkou část dne pospolu. Pan de Ploudaniel, který býval často na domov upoután bolestnými záchvaty dny, důvěřoval jim úplně a nechával je podle chuti blouditi v polích.

Co veselých vycházek vykonali spolu v těch dlouhých letních dnech!

Někdy uhaněli na koních přes landy až k Raz de Sein. Pak slézali spolu nakupené skály až k vrcholu a nahnuti nad hlubinou naslouchali hukotu valících se vln, jichž jemná pěna šlehala jim až do obličeje. I když se vraceli, zněly jim v uších ještě hromové rány tříštících se vod. Šli zvolna; s rostoucími stíny večera obkličovala je sladká melancholie, která hovorům jejich dodávala něco tak tklivého. Jindy zase, v čase odlivu, hledali časně z rána ve skalách Saint-Ronanských kraby a langousty. Anna nazdvihla si směle, zároveň však cudně sukně až ke kolenům a brodila se vesele šplounající vodou, ukazujíc ve vší nevinnosti svému bratranci bílé své nohy, štíhlé a plné jako lovkyně Diany. Před nimi hučelo v dáli moře a občas smáčela malá vlnka jejich kotníky; slabý větřík pohrával s jejich vlasy, ani jej dychtivě ssáli do sebe, ponořujíce společně nahá svá ramena, která se chvílemi dotýkala, do štěrbin červenavých skalisk. Omámen silným vzduchem a též pohledem na ty bílé nohy a nahá ramena, cítil se Tanguy de Ploudaniel chvílemi v pokušení políbiti hezounkou hlavičku mladé dívky, která mu byla tak na blízkou, ale poněvadž byl navzdor svému lehkomyslnému vzezření ducha praktického a relativně poctivého, a poněvadž by si byla mohla sestřenice políbení toto vykládati jako záruku možného sňatku, nepustil opatrně svým pokušením uzdu a touhy své zavřel pod zámek. Prohodil pouze napolo galantní, napolo posměšnou poklonu, která Anně, jež ihned spustila sukně přes nahé nohy, vehnala všechnu krev do tváří.

Tak vznikla znenáhla mezi bratrancem a sestřenicí rozkošná důvěrnost, naivně srdečná a něžná se strany mladé dívky veselá, plná poklon, avšak zdrželivější se strany Tanguyho. Ve své mladistvé nezkušenosti brala Anna de Ploudaniel za bernou minci všechna lichocení, na něž mladý muž nebyl skoupý. Opájela se tímto padělaným vínem jako kouzelným nápojem; plna blaženosti poslouchala s radostí tyto zdánlivé projevy něžnosti, které

měla za předzvěsti vážné náklonnosti. Věřila naivně, že je blízka hodina, kde se Tanguy vysloví s nedočkavostí opravdově zamilovaného jinocha, a očekávala se srdcem tlukoucím chvíli tu kýženou a zas obávanou, kde jí vyzná svou lásku. Ale hodiny prchaly, slunce vycházelo a zapadalo nad landy a rozhodný okamžik se nedostavoval. Tanguy, jsa stále pánem nad sebou, jen se usmíval a zahrnoval Annu planými galanteriemi, jež neměla žádných dalších konsekvencí.

Červen, červenec a dobrá polovice srpna již uplynuly; vysoké náprstníky, růžovým prstům podobné, nahradily podél cest bledý květ šípku a průhledné mlhy v zálivu oznamovaly brzký příchod jeseně. Jednoho večera přinesl poslík Tanguymu dopis od jeho otce, v němž mu tento oznamoval, že jeho vypovězení je skončeno. Obdržel pro něho místo u německého vyslanectví a nařizoval mu, aby se vydal brzy na cestu. Při večeři vypravoval Tanguy hned tu velkou novinu. Aniž by si všiml nahlého zblednutí a zavlhlých očí slečny de Ploudaniel, dodal vesele, že si bude často vzpomínati na srdečné pohostinství svého strýce a roztomilost sestřeničky. Druhého dne ráno schystal vše k svému odjezdu, neboť musil býti večer ve Quimperu, odkud jel poštou do Paříže.

Po snídaní, očekávaje, až bude v staré bryčce zapřaženo, octl se sám s Annou v zahradě. Každé odjíždění je trochu melancholické, a Tanguy cítil navzdor své lehké mysli ve chvíli, kdy měl své hezké sestřenici dáti s bohem, že je dojat. Procházeli se mlčky mezi kvetoucími záhony, on hledaje několiv tklivých slov na rozloučenou, ona příliš jsouc stisněna, než aby mohla mluviti. Zastavili se na chvíli před krásnou skupinou bílých a růžových karafiátů, nalézajících se právě v plném rozkvětu.

„Drahá sestřeničko," pravil mladý muž, „jak je to smutné, že musím odjíždět. Přišel jsem do Bretaně nerad a nyní lituji, že mám jíti odtud . . ."

„Opravdu?" tázala se tiše slečna de Ploudaniel, potlačujíc násilně slzy, jež se jí draly do očí.

„Na mou čest! . . . Závidím těm karafiátům; pokvetou ve vaší blízkosti, každý den vás budou viděť, kdežto já budu daleko."

„Nuže, vezměte je s sebou!" zvolala Anna, „budou vám po cestě o nás vypravovati."

A rychle jala se trhati karafiáty a podala jich velkou kytici bratranci, který tím byl opravdu pohnut.

„Ah! milá sestřeničko," zvolal s přízvukem člověka hluboce dojatého, „vy jste právě tak dobrá jako krásná, nikdy na vás nezapomenu!"

A při tom uchopil se malých opálených ruček Anniných a pokryl je polibky. Více se nestalo nic. Zapřažené koně hrabali netrpělivě na dvoře; pan de Ploudaniel zavolal Tanguy-ho; posledně se objali a přísahali si, že se co nejdříve sejdou, pak skočil mladý muž do bryčky s kyticí karafiátů, které tiskl ke svým rtům, kočí šlehl do koní a povoz se znenáhla vzdaloval.

Anna, srdce majíc sevřené a oči vlhké, zustala nehybně státi v předsíni. Dívala se, jak mizí v dlouhé aleji starý rodinný kočár, jenž odvážel její první a poslední lásku . . . (Dokončení.)

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Jednou večer Livora zdržel se chvíli v kuchyni a všiml si, jak Heřmančina mladá příbuzná jest hezka. Marta přicházela domů večer asi k osmé hodině, a poněvadž už bylo chladno, byla vždy čilá, svěží a pěkně červená. Livorovi se zalíbila na prvý pohled, toto milé, nevinné stvoření bylo přec něco mnohem lepšího a lákavějšího, než jeho všechny dosavadní milenky a přítelkyně.

Od té doby býval v kuchyni Heřmančině denním hostem. Z počátku přicházel pod rozmanitými záminkami, později se vymlouval, že mu jest v pokojíku chladno a že by bylo hříchem topiti, když nemá co dělat. Aspoň prý mu ve společnosti večer uběhne veseleji. Vypravoval babce a dívce zajímavé příhody ze svého života a ani tuze nezapíral, že míval vždycky hezké holky rád a co už od mládí svého užil světa. Marta takovým řečem ani dobře nerozuměla, a Heřmance se to zdálo býti úplně přirozeno, vždyť to byl veselý, bezstarostný mladý pán, a takový každý má se ve svém mládí vybouřit.

Hrával si také se Zdeňkem a Toníčkem, vypravoval jim někdy pohádky, lepil jim koníčky a vojáky, nosil jim laciné pamlsky a byl vždy ochoten začíti s nimi nějakou taškařici. Babička jejich byla nadšena a často volala na Martu, aby se podívala, jak hodný bude někdy z pana Livory tatínek.

Mladá dívka odpovídala na takové vtipy zarděním a často také se zadívala po očku na Livoru, jak mu ta mládež sluší. Líbil se jí opravdu, ten malý, kučeravý muž. Brzo potom těšívala se už po celý den na večer, až mezi osmou a desátou sesednou se v teplé kuchyňce, až Livora bude vypravovat a čtveračit a až ji zase jako obyčejně bude chválit, že jest jako růžička roztomilá.

Livora si mezi nimi počínal už úplně nenuceně, jako mezi svými. Nebyl-li mimo dům, zdržoval se už skorem výhradně jenom v kuchyni.

Přicházel tam i brzo po ránu ke snídaní. Nač prý mu má paní Heřmanka nositi hrneček s kávou do pokojíka, bude prý snídávati s ní a s Martou, aspoň mu bude lépe chutnat.

„Teď ani nemusíte kávu sladit, paní Heřmanová," pravil jednou vdově, „dívám-li se při snídaní na slečnu Martičku, mám sladkosti dost a dost."

„Tedy si ji vezměte," střelila po něm veselým vtipem stařena, „počítejte, co byste ušpořili spolu jenom na cukru!"

Těšila se, že uvede Livoru do nesnází, avšak on na to radostně kýval hlavou.

„Třebas hned," volal, rozpřahuje k dívce ruce, „a ostatně kdož ví, co se nestane, jen až budu tím slibeným účetním?"

Marta se zachvěla zvláštním, nepovědomým citem. Hlava se jí až zatočila, obestíraly ji mrákoty, ale v ňadrech bylo jí blaze, blaze.

„Můj Bože, kdyby tak chtěl, kdyby tak chtěl!“ šeptala si jako omámena.

Toho dne přihodilo se ještě něco jiného velmi zajímavého.

Obě vnoučata Heřmančina naučila se brzo vstávat a súčastňovala se již společného snídaní. Mladý muž pak hned vycházel, někdy zároveň s Martou, a před odchodem loučil se s dětmi obvyklou hubičkou.

„Taky babičce!“ volal tenkráte pětiletý Zdeněk, když dostal svůj polibek.

Mladý muž ochotně se sklonil k rozveselené babce a políbil ji na tvář.

„A taky tetičce!“ upomínal tříletý Toníček.

Než Marta se nadála, Livora byl u ní a zvučně přitiskl své rty na její ústa.

Heřmanka mohla se smíchy potrhat a Livora znova líbal Toníčka za tu skvostnou myšlénku. Hned mu také slíbil kornout cukroví.

A krásná dívka v duchu plesala. Pod jejím nachovým pýřením plála radost, láska právě se probouzející, mladé, milostné toužení ji oblévalo.

Ani nevěděla, jak toho rána se dostala na ulici. On také vycházel a vyprovodil ji přes dvě ulice, cestou stále hovoře o tom sladkém polibku.

„Snad se proto na mě nehněváte, slečno Martičko?“ tázal se, když se rozcházeli.

Ona na něho pohledla zmateně, zraky se jí trochu zamžívaly.

„Řekněte mi přece něco!“ nutil ji mladý muž.

„Proč bych se hněvala,“ odvětila pak tichým, jako stísněným hlasem, „vždyť vím, že to byl jenom žert.“

„A co byste říkala, kdyby to nebyl žert?“

Pohledla na něj zase, usmála se líbezně, a slzy jí vhrkly do modrých očí.

„S Bohem, pane Livoro,“ zahlesla a kvapila pak plna rozpaků do vedlejší ulice.

„Sláva, už ji mám!“ jásal mladý zhýralec, a aby utvrdil svoji dobrou míru, zahodil oharek krátkého a šel si koupit lepší doutníky.

Ten den ustavičně jenom myslil na Martu, vzpomínky ty rozpalovaly jeho dávnou, pustou vášeň. Nemohl se dočkati chvíle, až krásná, nevinná dívka bude docela jeho.

Večer si přinesla domů práci, u škatuláře právě robili pro cukráře množství ozdobných pouzder a krabiček. Livora jí pomáhal, a ona mu byla za to přispění vděčnější, než kdyby jí dal Bůh ví jaký šperk. Počítala, že za jeho přičinění dostane několik krejcarů, slibovala si, že si je schová jako nejvzácnější památku, ale on nenamáhal se zadarmo. Když Heřmanka na minutu vešla do jeho pokojíka, aby mu odestlala lůžko, přitočil se k dívce a zaškemral lahodným, sladkým hlasem:

„Když jsem vám tak pomohl, slečno Martičko, dovolíte, abych si vzal hubičku?“

Neodpověděla nic, ale usmála se a sklopila zraky.

Jemu to postačilo. Rychle ji políbil dvakráte, třikráte a významně stiskl její rámě.

Nazejtří už samy děti byly pamětlivy, aby Livora nezapomněl na polibek, a od té chvíle mladý muž přicházeje odcházeje líbal starou i mladou.

Heřmanku to těšilo.

„Ani bych si nebyla pomyslila,“ pravila si v duchu, „že ta holka najde v Praze tak záhy milence. Ale tušila jsem to hned, jak se k nám stěhoval.“

Před dívkou byla o něm samá chvála, připomínala jí, aby se ho jen držela, teď prý jest těžko dívce najíti ženicha, zejména nemá-li věna.

A Marta byla blažena. Dávala se oddaně unášeti proudem své lásky, své slasti. V Livorovi nespatřovala žádných vad a chyb, žádných nedokonalostí, viděla v něm jediném krásného, ovládajícího člověka, s kterým mohla býti nanejvýše šťastna.

Jemu nebylo nesnadno dobývati její milostné přízně. Líbal ji pak už při každé příležitosti a i bez příležitosti, nejvíce tehdy, když Heřmanka někam odešla. Směle, sebevědomě vztahoval po ní ruce a tiskl ji na svá nešlechetná, vyprahlá, vybouřená prsa, a ona byla příliš opojena láskou a jeho sliby, aby se dovedla bránit. Přála mu těch polibkův, přála mu těch objetí, třebas ji někdy tiskl k sobě tak horoucně, že se zdálo, jakoby usiloval rozdrtiti její rozechvělé, půvabné údy. Bylo v tom i její blaho.

Nával práce u škatuláře trval až do Vánoc a pak bylo po výdělku. Jedné soboty Marta přišla domů dříve než obyčejně a byla nadmíru zaražena, zamlklá.

Heřmanka byla před tím odešla s prádlem, děti hrály si u sousedů, jenom Livora byl doma. Ještě ani nebylo v bytě rozsvíceno. Když klepala, přišel dívce otevřít a hned se tázal, co se jí stalo, že přichází tak brzo a že promluvila tak smutně.

Dala se do pláče a přiznala se, že ji škatulář propustil z práce.

„Ach, pro takovou maličkost pláčete, to stojí za to!“ zasmál se mladý muž a sáhal ve tmě po ní. Uchopil ji za ruku a přitáhl dívku k sobě.

Chtěla se mu vyvinouti z náručí, něco jako hrůza ji obcházelo.

„Co chcete?“ tázal se, a hlas se mu třásl.

„Rozsvítit,“ pravila tiše, stísněně a pokoušela se o obranu. Namáhala se odejíti ke skříni, kde stávala lampa, avšak on ji držel pevně.

„Nač pak to? Jen toho nechte,“ řekl zase týmž divokým, chvějícím se hlasem, a málem byl by se zajikl. „Pojďte si sednout, Martičko, nebojte se, nedělejte si nic z toho škatuláře, jen pojďte, prosím vás, něco vám povím a jistě se utišíte.“

Táhl ji na starou, oprýskanou pohovku a mocí ji posadil vedle sebe, avšak nepouštěl ji z rukou, jakoby se bál, aby mu neunikla.

Konejšil ji, osušoval polibky její slzy, a když chtěla odporovati, umlčoval ji svýma vřelýma, žíznivýma rtoma. Ať jen pustí z hlavy starost, že ztratila práci. Což mohla zapomenouti na něho a na svoji lásku? Čeho jí jest ještě potřebí, když on ji má od srdce rád? Už prý také přemýšlel o tom, aby přestala chodit k tomu škatuláři, už prý jí chtěl říci, jak potom, až za nedlouho odejde z Prahy, bude mu na tichém venkově hrozně pusto a smutno, jak se mu bude v prázdném bytu stýskat a jestli by snad nechtěla učiniti, aby mu tam bylo tepleji a veseleji?

„Jak to? Jak to?“ zeptala se ho dychtivě a pokoušela se upříti na něj zraky.

„Jak to, dušinko moje? Toť tuze snadné, pojďte tam se mnou.“

„Hned s vámi?"

„Třebas hned se mnou."

„Vždyť víte, že to není možné. Prosím vás, povězte mi, jak to myslíte?"

Chtěla slyšeti, aby jí řekl něco o svatbě, a on jí to tedy řekl tak sladkými, svůdnými slovy, že až blahem se jí zavíraly oči a jenom chabě se bránila útoku jeho rukou a jeho polibků. Pak bylo mu hračkou zlomiti její poslední odpor.

Za chvíli přicházela Heřmanka.

„Teď to také řeknu tetičce," pravil Livora, vstávaje s pohovky.

„Ne, ne, prosím vás pro Boha, mlčte ještě," bránila dívka plna bázně a studu a strkala ho směrem, kde byly dvéře do jeho pokojíka. Odešel tedy rychle a dlouho, dlouho se procházel po svém úzkém příbytku, a nikdy mu nebylo tak veselo, jako toho večera. Ustavičně jen si pohvizdoval a prozpěvoval.

Za to Marta ani neusnula a proplakala celou noc. Teta dobře ji slyšela, ale nepozastavovala se nad tím, domnívala se, že dívka pláče nad ztrátou výdělku.

V následujících dnech dívka byla doma, a Livorovi nebylo ani potřebí čekati až na večer, zachtělo-li se mu jejích polibků. Po polednách, když přicházel z ústavu, vybízel ji k procházkám po Praze a ustavičně jí opakoval svoje sliby o brzkých vdavkách. Chodila s ním oddaně jako ovečka, představovala si, že už se vodí se svým chotěm a pokaždé cítila slast a hrdost ve svém nitru.

Bylo viděti, že Livora se pyšní její společností. Měl-li s ní potkati někoho známého, přivinul ji úžeji k sobě, vypnul hlavu a hrději si vykračoval, jakoby chtěl říci:

„Aha, divíš se, ze mám tak krásnou milenku. Ó, kdybys věděl, jak mé má ráda!"

Opravdu známí se divili a nejeden překvapeně se ohlížel za nimi.

„Hleďme, takový střízlík a namluví si tak hezkou slečnu," mohl slyšeti nejednoho.

Marta dobře pozorovala, že Livora rád se s ní ukazuje na hlučných procházkách a byla mu za to vděčna, shledávala v tom důkaz jeho upřímné lásky. On však se chodil chlubit svým vítězstvím a budit žehravou závist známých i neznámých.

Jednoho večera ji vedl také do divadla. Dávali „Hamleta," a on pravil, to že jest kus podle jeho vkusu. On prý jest také tak jako Hamlet někdy podivínský a potřeštěný, a vždycky okřeje, vidí-li něco takového.

Avšak ona na zpáteční cestě vzpomínala, že to bylo velmi smutné.

„Proč pak, Ofelie?" otázal se jí žertovně.

„Protože se to končilo tak neštastně. Žádné divadlo, žádný román se mi nelíbí, má-li smutný konec. Přeji si vždycky, aby se měli rádi a by se na konec vzali."

Livora se zasmál hlasitě.

„A co bys ty, kočičko, činila, kdyby náš román se skončil také neštastně?" Tehdy si už tykali.

Dívka sebou trhla, zachvěla se a obrátila k němu překvapené oči.

„Pro Boha, Karle, snad nemyslíš na něco takového?" zvolala a tiskla k sobě jeho ruku.

„Co tě napadá, vždyť víš, že se nemohu ani dočkat, až budeš u mně. Ale zajímá mě to, rád bych věděl, co by si moje drahá, rozkošná Ofelie počala."

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Dne 17. t. m. slavil spisovatel pan Ferdinand Schulz své šedesátileté narozeniny. K mnohým srdečným pozdravům, které jej došly, připojujeme také svůj. Ferdinand Schulz jako novellista, literární historik a žurnalista neztratil dne svého jen práci posvěceného života. Muže, jemuž tak klidně lze hleděti na vykonané dílo a jenž s neochabující energií pracuje a bude pracovati dále, muže toho nemusí boleti všechny meze slušnosti přesahující útoky v poslední době naň činěné. Za sebe a pro svou práci nemluvil; hájil mužně a otevřeně památku jednoho z našich nejlepších básníků, svého soudruha z mládí, a to bude mu vždy sloužiti ke cti. Doba nynějších sporu přejde, práce přetrvá. A kdo pracoval, zůstane ve vděčné paměti lidu, jehož duševnímu povznesení posvětil celý svůj život.

Literatura.

— Nová básnická díla Svatopluka Čecha. Stále, jakoby nic, stále se halí mistr náš v háv největší skromnosti (zajisté ryzé a upřímné, což ví každý, kdo zná jeho křišťálovou povahu), stále staví se jen v šiky prostých bojovníků literárních a najednou máme od něho tři poetická díla před sebou. Řádky naše mohou jen upozorniti čtenářstvo na nové práce Čechovy. Vítáme otisk Zpěvníku Jana Buriana (Topič), básně před osmi lety v „Květech" otiskované, jako úplnou novinku. V rámec prosté povídky ze života českého zemana jest vložen kus programové poesie politické a sociální. Pravými perlami jsou lyrické vložky a popisné části. V „Květech" lonských dokončil Čech druhou velkou skladbu Sníh, kterou co do stavby a celku klademe ještě výš než „Zpěvník Jana Buriana". Tato staropanská idylka dotýkající se nejmodernějších otázek časových jest jednou z nejkrásnějších inspirací Čechových a rovněž lyrické partie její ukazují, že velký epik náš jest zároveň velkým lyrikem, jak to napověděly již písně z „Kováře Lešetinského". Těšíme se na knihové vydání „Sněhu" velice. Nejnovější prací Čechovou jsou již třikráte rozebrané „Písně otroka" (Topič). V průhledné masce alegorie opěvá tu básník žhavým, ano palčivým slovem vlastní naše želuplné stavy a vztahy národní a společenské. Řeč jeho jest plna síly, potlačeného hněvu a místy to zaburácí v jeho verši jako var a dunění sopky. Formální stránka těchto písní jest znamenitá duchaplnou stavbou slok, ryzostí jazyka a hudebností rhythmickou.

— F. Pečinka: Sešit veršů. (Nákladem vlastním.) Jeden z mladých! Ale nebyl právě ani vlastním táborem přijat příliš nadšeně. Nevíme, proč se mu nezatleskalo tam, kde asi toho očekával a kde jinak panstvo pro sebe pochvalou neskrblí. Pan Pečinka má talent,

*

o tom není pochyby. Již první báseň sešitu „Jeseň“ je toho důkazem. Ale pan Pečinka má také někdy vady mládí, nadsazuje, přehání, chce zúmyslně býti brutálním, snad proto, že je to dnes u mládeže modní nejen v kritikách, nýbrž i ve verších.

Chci míti zápas, boj a sám chci býti bit
jak pes, jenž neprávem se na příchozí sápal,
to snad by vzbudilo v mých prsou lepší cit,
kdyby mne kopal kdos a po mně plval, šlapal.

To je takový malý vzorek nezralosti básníkovy. Nezralosti anebo citové předrážděnosti, jak chcete. Však pan Pečinka se u nás snadno dočká, čeho si tak horečně přeje. Stačí k tomu, napsati pár lepších knih, než jeho mladší kolegové a nepatří-li právě do jejich užšího kroužku vzájemného kultu, naplvají naň a pošlapou jej, jak se stalo již jiným. O to tedy starost míti nemusí, to již u nás leckdo obstará. Však to je věc vedlejší. Důležitější jest, že má mladý autor trefné slovo pro zjevy přírodní, zejména jeho náladové obrázky podjesenní jsou lehce skizzované a místy dojemné. Pěkná báseň jest „Dvoji ruce“. „Nálada“ příliš upomíná čarokrásné sloky Rimbaudovy: „Za modrých večerů já budu bloudit polem“. Výborná je „Vzpomínka“. Místy koketuje trochu autor jakousi nonchalancí u výrazu, někdy mu to sluší, někdy to působí afektovaně. Na to pravé slovo v poesii ještě od pana Pečinky čekáme.

— Kalevala, národní epos Finů, přeložil Josef Holeček. (Nákladem vlastním.) Upozorňujeme čtenářstvo na velké dílo, které na vlastní útraty podniká spisovatel pan Josef Holeček. Máme v ruce dva svazky jeho převodu Kalevaly, jedné z nejbohatších studnic a zdrojů poesie vůbec. Ceníme práci páně Holečkovu a litujeme jen, že nemohl Kalevalu získati náš „Sborník světové poesie“, kam zajisté v první řadě patřila. Převod Holečkův čte se výborně a těšíme se na celé dílo upřímně. Dodáváme, že celek bude obsahovati pět svazků, bude příštím rokem ukončen a že lze nejlépe každý díl jednotlivě odebrati přímo od spisovatele (v Praze, V Karlova 454.). Po dokončení celku vrátíme se k práci p. Holečkově delší studií.

— „Z cizích Parnassů“. Překlady Jaroslava Vrchlického. Kniha obsahuje ukázky z dvanácti básníků, z nichž, kromě tří neb čtyř nebylo dosud u nás přeloženo ničeho. Vrchlický podává v předmluvě krátkou a trefnou charakteristiku každého z nich a přečteme-li si k ní příslušné básně, neubráníme se přání, abychom ve Sborníku světové poesie měli záhy každého zastoupena aspoň jednou knihou. Kromě Viktora Huga vynikají tu arciť nejvíce dvě obrovité postavy: Američan Walt Whitman a Angličan Browning. Na Walta Whitmana také tu a tam i u nás naráženo. Že by jej byl kdo kromě dvou, tří lidí přečetl, pochybuji. Kdyby byl Walt Whitman znám, nevím, zdali mohlo by se u nás tolik mluviti o „nových“ proudech. To všecko už zde bylo, a jak! O Robertu Browningovi ví se zrovna tak málo, jakkoliv, smím-li tak říci, pracoval spíše jako dlátem do žuly než perem. Před touto velkostí zase jen stojíme v němém úžasu, schovávajice svou brašničku moderních gypsových výrobků hezky pod šosy. Nové proudy a nové světy! Zde jsou! Přejeme knize Vrchlického velkého rozšíření. Básně čtoucímu obecenstvu dostane se jí do rukou správného měřítka na naši vlastní poesii. Takových knih jen více! A hodně hluboko, zvláště do poesie anglické, té největší a nejzdravější, kterou vedle antické duch lidský vytvořil. — Překladatel pracoval se vzornou pílí. Málo kdo dovedl by překonati svrchované obtíže, jaké se v originálech vyskytují, tak jako on. Dílo připsáno jest slečně Krásnohorské.

— Zapadlí vlastenci. Napsal Karel V. Rais. V Praze 1894. Knihtiskárna F. Šimáčka.

Není tak mnoho českých romanů z novější doby, které by přítel české belletrie mohl čísti a dočísti s takovým zájmem a potěšením jako Raisovy Zapadlé vlastence. Rais, jejž čtyři dosavadní knihy jeho venkovských povídek postavily v první řadu našich nejlepších prosaistů, v Zapadlých vlastencích podal první dílo větších rozměrů, ve svém druhu hotové a dokonalé. V celé práci cítíte stále pevnou půdu pod nohama, nejste v pochybnosti ani ohledně času, kdy děj jeho obrazu se rozvinuje, ani v příčině místa, kde se odehrává; zapadlá vesnice horská s farou a školou, v nichž několik dobrých českých srdcí trpí a doufá, miluje a horoucím nadšením zalévá první nesmělé výkvěty nově se probouzejícího života národního, jakoby živá ležela před vašimi očima. A nálada jitřní, nálada národního adventu zachycena tu stejně mistrně jako kolorit celé doby a jejich společenských poměrů. Po té stránce práce Raisovy zvláště vynikají, jsouce svědectvím jeho opravdového studia a svědomité práce, která kulturních drobtů užívá k vytvoření uměleckého celku. V práci Raisově neřeší se žádné problémy, lidé jeho neunavují sáhodlouhými duševními pochody, vše, co děje se v jejich duších, přelívá se ihned v slovo neb čin, a proto jsou také tak životní a pravdiví. Cítíte, že to nejsou lidé vysnění a vymyšlení, že spisovatel lidi ty neb jim podobné skutečně poznal, tušíte, že v mnohé episodě, v mnohém tom detailu podává výjevy vlastního života, vlastní dojmy, jak se mu od dětství a mládí zaryly v paměť, a znamenáte, s jakou to vše bylo psáno radostí a láskou. „Kus mého srdce v davu tom se třese!“ mohl by jistě říci i Rais o svých vlastencích. A odtud to teplo, kterým prohřáta celá jeho kniha. Děj sám je jednoduchý, ale až na nepatrnou výjimku — náhodné setkání se mladého Čermáka s otcem — odpovídá skutečnému životu. Síla práce Raisovy leží ve figurách a ty jsou jeho a od hlavy až k patě originální. Je jich celá řada, starý farář Pozdětínský, kantor, breptavý kostelník, literáci Petruška a Škmořil, výměnkáři Podroužek a Roubal, muzikant Hejnů, pytlák Marynků a jiní. Mnohý krásný rys v povahách našeho nezkaženého lidu autor na nich ukázal, nikde nepřepínaje a nevyhýbaje se ani povahám méně ušlechtilým (rychtář, kantor Hádek). Dobré jsou také, ač — mimo Žaláčku — méně význačny, postavy ženské a postava mladého Čermáka, jehož plachá ostýchavost a bázeň před lidmi nemanželským původem výborně je motivována. Cit, srdečný, vřelý cit je v práci Raisově. A humor je v ní, ono vzácné koření, jehož roste v Čechách tak pořídku. Humor ne drastický a situační, ale humor jediný a přirozený, postavám jeho vrozený a proto tak působivý. Líčení Raisovo je trefné, mluva jeho případná a svérázná, vystihujíc často jediným slovem, oč jiný snad celou větou by se pokoušel.

Nemůže tedy referát náš vyzníti jinak, než že naší románové literatuře a spisovateli samému k Zapadlým vlastencům upřímně gratulujeme.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“

ROČNÍK XXIII. 1. ÚNORA 1895. ČÍSLO 13.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl leta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Pohádka.

Od Antonína Klášterského.

Přišel Honza do města,
tváře cestou zardělé.
Ať mě Pánbůh netrestá,
tu to není veselé!

Lidé černý nosí šat,
domy černě zastřené,
černé vlajky odevšad
visí s domů temene.

Co se děje? — Honza dí —
starý brachu, svěř mi, svěř.
Stařec vous si pohladí,
vzdychne: Stůně králi dceř.

Stůně, stůně, pláče lid.
Ach, má zlatá princezna!
Dobrá je jak slunce svit,
jako luna líbezná.

A král chřadne pro ni bled,
duši za ni dal by král.
Divná nemoc! její ret
léta se už neusmál.

Král už slíbil říše půl,
ba říš celou bezmála,
kdo by jejím smutkem hnul,
aby se zas usmála.

Já to zkusím — Honza hned,
plamen mládí na tváři.
Co si myslíš — na to kmet —
byli tu již lékaři.

Lékaři, co v světě jich,
léků měli na tisíc,
ale úsměv ani tich
nepřeletěl její líc.

Kejklíři pak přišli sem,
fřašné hry jí strojili,
bez úsměvu, bled a něm
zůstal anděl spanilý.

A tak to vždy na novo,
hadači i zpěváci
jdou k ní marně — královo
srdce dál však krvácí.

Já to zkusím — Honza zas
pomůže snad náhoda!
Však si zlámeš při tom vaz!
Jak ji zvete? — Svoboda.

Honza kráčel městem dál,
natahoval jemný sluch,
ku králi pak vešel v sál,
v dvořenínů velký kruh.

Pane králi, lékař jsem,
co tě trápí, dobře vím,
žehnat mi tvá bude zem —
dceru tvoji uzdravím!

Dovol však, bych se stráží
chvilku na tvém trůně vlád',
aby vše, co rozkáži,
musilo se ihned stát!

Regenty své čtyři král
zavolal si do rady,
každý z nich se tomu smál,
škubali se za brady.

Ale král se s trůnu zdvih',
Honzovi dal žezlo v dlaň,
k trůnu veď' jej po stupních:
Co jen řekne, vše se staň!

Honza řek': Ať prázdný sál!
A vše táhne ku chodbám.
Stráži cos pak pošeptal
a zbyl s králem sám a sám.

Chvíli ticho. Náhle však
venku ruch a výkřik teď.
Co se děje, poulé zrak,
ptal se král. Však Honza: Seď!

Zase ticho. Na líci
úsměv, Honza hlavu zved':
Čas je, abys v ložnici
princezny mě, králi, veď'!

V ložnici své seděla,
sotva na ně pohledla,
s čistou krásou anděla,
smutná, tichá, ubledlá.

Za ruku ji ujímá
Honza, šepce: Spásy den!
Hvězdnatýma očima
podívej se z okna ven!

Z okna ven se podívá,
jak to káže Honza rek —
po rtu, líci rozlívá
úsměvu se červánek.

Jako když to na keři,
přes noc růže vypučí,
král svým očím nevěří,
však už ji má v náručí.

Líbá, líbá přesladký
úsměv na těch jejích rtech,
jak by bál se, nazpátky
že mu zmizí jako v snech.

Líbá Honzu: Buď můj syn,
vem mou dceru, říš mou vem,
za ten velký šťastný čin
žehnat bude tobě zem.

Však nech, ať se nyní sám
podívám též oknem tím,
zvědav jsem, co uhlídám,
musí to být velký šprým!

Pohlédnul a z pevných rtů
ston se vydral, zbledla líc:
Čtvero houpá regentů
na čtveru se šibenic.

Však už slyšel dceř se smát,
zapomněl zlou tuchu svou —
Dlouho, dlouho Honza vláď
se svou krásnou Svobodou.

Drobné náboženské sekty v Paříži.

(Dokončení.)

Vyznavači světla tvoří jakousi protiváhu černé magii a satanismu. Kněžkou tohoto kultu je paní Lucie Grange, která vypověděla válku černé magii, již tak výmluvně vypsal K. Joris Huysmans v citovaném již námi románu „La-Bas". Celá nauka má zdroj v Zoroastrovi. Je to boj duchů zlých a dobrých a výsledky jeho jsou někdy stejně bizarrní jako neuvěřitelné. Hermes pomáhá zde geniům dobra. Celek se ztrácí v pohádkách, nad nimiž zdravý rozum lidský může jen pokrčiti rameny. Tak viděla prý paní Grange jednou Bismarcka, jak provozoval černou magii a pomocí její zabíjel a mučil lidi na velkou vzdálenost. Když se nad tím rozčilovala, pravil k ní Hermes: „Uvidíš, jak bude potrestán." — A jaký byl medle jeho trest? Několik dní později viděla paní Grange Bismarcka při vinobraní, nepoznali ho, dle obyčejů panujících zajali jej, rozmačkali spoustu hroznů o jeho tvář, nasadili mu koše na hlavu a oblékli jej za „hansvurfta".

Přenecháváme čtenáři, aby si o tom sám laskavě udělal patřičný úsudek.

Zajímavou hříčkou jest u vyznavačů světla, kam si kdo při vkročení do jejich svatyně „sedne". Kdo má to štěstí a posadí se mezi východ a západ, nemůže býti vůbec špatným člověkem, k poledni sedají falešní přátelé, pouze k východu lakomci, k západu pomlouvači, pouze k severu závistníci nebo pokrytci.

Pravý satanismus čili kult černé magie vymyká se celou svou povahou těmto glossám. Pierre Michel Vintras, zván Stratanael, který byl prý inkarnací proroka Eliáše, zanechal své stopy v postavě abbého Boullana, největšího prý divotvorce našeho positivního století, jenž sama sebe nazýval duší Jana Křtitele a v románu Huysmansově jest zastoupen doktorem Johannésem. Dne 6. srpna roku 1839 zjevil se prý archanděl Michael tomuto dozorci v papírně a upozornil jej, že Eliáš se vtělil do něho, aby připravoval nový příchod Parakleta. Tato extase změnila zbožného a skromného dělníka papírny na proroka Ezechiela. Jako mystický švec Jakub Böhme dostoupil tento prostý dělník bez lektury a studií vrcholu známosti všech věcí a zjevů. V předměstí Lyonském dva kněží obstarávají tento kult mystický. Pro vydírání byli kněži zažalováni, dovedli však dokázati darem bilokace svou nepřítomnost, prorok byl přece odsouzen ku pokutě 1000 franků a k vyhoštění na pět roků. Hrozný trest prý stihnul nepřátely této nauky. Advokát Bardout, který se zdráhal býti obhájcem prorockým z bázně, aby se nestal směšným, zbláznil se brzy po tom, biskup Paysant zemřel prý náhle po hostině, při které útočil na Vintrase, a biskup štrasburský Varin, který napsal studii o satanismu, skončil podobnou smrtí. A přece jsou základní věty Vintrasismu dost prosté. Věřili v neposkvrněné početí Panny Marie daleko dřív, než to prohlásil Řím, věřili v andělský stav duší před životem pozemským a věřili, že peklo není věčné. Odtud si vysvětlujeme, proč Vintras nazval svou církev „dílem soucitu a smilování".

Abbé Boullan, redaktor časopisu „Les Annales de la sainteté", stal se nástupcem Vintrase, ač nebyl uznán sektáři lyonskými a pařížskými. Byl k této missi povolán již svým zevnějškem jako Vintras. Tento měl mezi obočím narýsovanou holubici a Boullan měl v koutku levého oka kabbalistický pentagram (hvězdu o pěti hrotech), který prý v posledních dnech jeho života stával se docela zjevným a viditelným. Nástupcem Boullanovým stal se na krátkou dobu pan Rou du Fort, po brzké jeho, takřka záhadné smrti převzala jeho paní vedení celé sekty. Ona slouží nyní mši Melchisedekovu, při které ženy přijímají víno červené a kněží víno bílé.

Jak známo, stal se slavný filosof Auguste Comte v stáří dětinským, založil nové náboženství a napsal katechismus positivismu. Littré aspoň i paní Comtová pochybovali o pevnosti jeho soudu v oné době, kdy vypracoval kult „Panny-Matky", z kteréhož se vyvinul kult humanity, jejž v Paříži udržuje posud pan Lagarrigue. Comte byl zaveden k tomuto kultu lidskosti láskou, již k paní

Klotildě de Vaux v pozdním stáří zahořel. Nauka spočívá na trojici: Rodina, Vlast, Lidstvo. Vysoce ideální víra v duše, ne jakoby byly nesmrtelné, ale jakoby upomínka na ně mohla vésti člověka životem a chrániti jej před nebezpečím, věrnost manželská stupňující se až k tomu, že vdovec neb vdova po druhé svůj stav proměniti nesmí a snaha po vyrovnání propasti mezi bohatci a chudinou, jsou podstatné rysy tohoto čistě myšlénkového náboženství. Velkou část vyznavačů tvoří Angličané, z nichž mnozí každoročně putují do čísla 10. v ulici Monsieur-le-Prince, kde Comte bydlíval. Jiný velekněz posivitismu pan Laffitte vykládal zpravodaji, že účel jejich sekty není jiný než spojiti veškeré lidstvo vědou pod heslem „láska, pořádek a pokrok". Kult zevnější zachovává se zcela dle předpisů, jak je vyslovil Comte ve své „Závěti", a vrcholí ve trojí modlitbě ranní, polední a večerní. Svátostí má devět a sice „představení", jakýsi druh křestu, kde se dítě obětuje bohyni; „zasvěcení" v momentu, kdy se dítě odevzdává z loktů matčiných do školy kněží; „připuštění", kdy dvacetiletý adept se angažuje ke službě lidstva; „určení", kdy osmadvacetiletý zaujímá pevné místo v společnosti; „manželství", kdy si volí ženu, která je symbolem bohyně lidstva; „zralosti" v stáří dvaačtyřiceti roků, kdy počíná pro člověka doba zodpovědnosti; „ústup v zátiší" v stáří třiašedesáti let, kdy stařec určuje svého nástupce; „přeměnění", když umírá a konečně „vtělení se u velikou bytost". Za sedm let po smrti přenesou se posvátné zbytky spravedlivých do svatého háje, který obkličuje chrám lidstva. Tento chrám lidstva je více chrámem smrti než života, upomínka na velké mrtvé stále živa a udržována proměňuje jej v pravou metropoli, třináct postranních kaplí zasvěceno jest třinácti velkým typům kalendáře positivistů, poslední pouze Héloïse, této „nejsvětější ze světic". Socha lidstva připomínající patrně Klotildu de Vaux, dominuje celku.

Nevinná zajisté hračka sestárlého filosofa.

Sekta Luciperianův čili Palladistů je daleko tajemnější. Je to přímý kult ďábla, vlastně antikrista, který má se objeviti v XX. věku a zreformovati svět. Jako mají katolíci svého papeže, mají jej i Palladisté a korunují jej tiarou Luciperovou. Hlavní církev jest v Charlestoně, komitét exekutivní v Římě, administrace v Berlíně. Mezi přívrženci této podivné sekty se uvádí i známý z poslední doby Cornelius Herz. Sekta má též kněžky a věštky, z nichž jedna má dar bilokace a byla prý Luciperem označena za praprabábu antikristovu. Palladisté věří, že počet papežů jest omezen a že tato dáma bude míti v stáří třiatřiceti let dceru, která opět v témž stáří dceru a dcera této bude prý matkou vytouženého antikrista. V Paříži není Palladistů mnoho, mají dva chrámy, jeden v ulici Rochechouart, nedaleko kláštera Sacré-Coeur, druhý na levém břehu blízko u arcibiskupství. V kultu jest mnoho bizarrností, v obrazech mnoho středověkých symbolů a allegorií. Vedle Lucipera, jemuž též říkají Bafomet a který prý osobně sídlí v chrámě Charlestonském, ctí Palladisté ještě Belzebutha, Astarotu a Molocha. Lucipera mají za „dobrého Boha" a jsou zarytí nepřátelé satanistů a okultistů.

Jiná sekta mystická jsou přívrženci essenianismu. Nauka celkem nejasná pro nezasvěcence. Zpravodaj mluvil s paní Gérardovou, delegátkou sekty, která kult svůj nazvala nejčistším a nejkrásnějším, který, ač nikoho nepronásledoval, byl sám nejvíce potírán. Esseniani reklamují pro sebe Pannu Orleanskou, která měla býti Messiášem-ženou a doplniti dílo vykupitelovo, milují Ježíše, ale nenávidějí svatého Pavla, který prý nebyl ani „spiritou" ani „feministou", hájí si úplnou svobodu svědomí, věří v opětné se vtělení v různé existence, které i po smrti za účelem vychování lidstva spolu se dorozumívají, věří, že tresty za viny nejsou věčné, nýbrž v poměru k vinám, vystupují proti týrání zvířat, neboť tato jsou lidé v tvaru přechodním a člověk v nich ubližuje vlastním bratrům, konečně věří v odplatu všech dobrých a spravedlivých lidí. Zbožnění ženy a obcování s duchy jsou rovněž podstatnými články nauk jejich.

Pan Jules Doinel, archivář v Orleansu, věří, že Eon-Ježíš roku 1867 osobně skládáním rukou jej posvětil za biskupa gnostiků, zbytků prastaré sekty věřící v Demiurga, který přikoval člověka k hmotě, od které se nemůže odpoutati jedině gnosou, t. j. poznáním svého osudu. Gnostikové jsou odpůrci všech dosud vyjmenovaných sekt, nejsou také pantheisty neboť připouštějí osobnost v jednotě, identitu i v samém splynutí v Boha. Adept musí prodělati tři stupně, jest nejprve Hylikem, u kterého ještě hmota převládá, pak Psychikem, u kterého se již duše probouzí, a konečně Pneumatikem, který sám již duch může hovořiti s Parakletem. Svátosti mají tři „skládání rukou" (křest starých Albigenských), „lámání chleba", v nějž symbolicky sestupuje astralní tělo Ježíšovo a tak zvané „appariamentum", spojení v milosti, vyhražené toliko patriarchům. Kněžstvo i lithurgie jsou podrobně zorganisovány. Oltářem je pouze stůl bíle přikrytý, dva svícny na něm s evangeliem sv. Jana, který jest patronem sekty. Obřady jsou prosté, kněz třemi prsty požehná po řecku chléb, vyzve shromážděné k lítosti nad hříchy spáchanými, odpustí jim je a vyzve je ku přijímání těla a krve Eona-Krista. Gnostikům katolicismus během věků jaksi zhruběl, chtí jej vrátiti k čistším, více myšlénkovým formám a proto mají prý i tajné přívržence ve vyšším kleru katolickém v Italii a ve Francii. Hlavním jejich sídlem jest Monségur, kde jest biskupství gnostické. Heslem nově zvolených jest: „Miluj a dělej, co chceš." Jisto jest, že tolik poetických a čistých živlů jest v málokteré sektě.

Kult Isidy začíná se v Paříži v poslední době zmáhati. Jako má satanismus svého románopisce v Huysmansovi, našel jej kult Isidy v Gilbertu-Augustinu Thierrym, který v svém díle „Le Masque" naň první ukázal. Proclus, Plotin, Porfyr, Jamblich, Julian Apostata jsou jeho předchůdcové. Origines vyzbrojil jej naukou o metensomatose, to jest o přecházení lidského ducha v pozdější lidská těla. Starý Egypt zbudoval na tomto dogmatu svou celou morálku. Stav extase či enose jest pravou a jedinou methodou, jak spojiti se může tvor s tvůrcem. Kult Isidy jest reakcí spiritualismu proti naturalismu. Základní rys mravouky jest zde dobrota, Isis je bohyně dobrá a člověk má býti rovněž dobrý a trpělivý. Bratrství všech po celé stupnici tvorů založené na zákoně evoluce a involuce tím způsobem, že co Bůh sestupuje a se tají do vesmíru, vesmír opět stoupá a se rozšiřuje v Bohu, jest hlavním zákonem této nauky, jejíž výslednicí jest úplná rovnost všeho, zvířete i člověka, člověka i Boha, viditelného i neviditelného, života i smrti.

* * *

*

Mlhavé, tajné a spletité stezky, po nichž hledá lidský duch ukojení svých nejvyšších tužeb. Zajisté v nich mnoho bludů, mnoho přepjaté obraznosti, mnoho archaistického a antikvovaného krámu — ale nejsou s celým tím exotismem a s celou výstřední poesií svou lepší a hlubší, než čirá a prostá negace všeho, než úplné prázdno pouhého omezeného rozumu?

„Pokud se snaží člověk, bloudívá," pravil velký mudrc Goethe, ale již snaha sama je kvas povznesení, vzruch k lepšímu, krátce život. J. Vrchlický.

Lékařský honorář jindy a dnes.

Staří Římané pohrdali lékaři. Každý léčil se sám. Cato, který tak tvrdě a urputně zasazoval se o zničení Carthaginy, hojil sebe, rodinu, služebnictvo a veškerý dobytek svůj sám. A všecko léčil zelím. Tenkráte asi nevedlo se lékařům právě skvěle.

Teprve když řečtí lékaři hojněji jali se v Římě praktikovati, počalo léčení méně primitivní. První řecký lékař, který v Římě se usadil a zde jal se lékařskou praxi prováděti, byl Archagatos. S ním vystupují zřetelnější počátky lékařského honoráře.*) „Graeculus esuriens", jenž přišel za svým štěstím do prodejného města nad Tiberou, dal si za svoje vědomosti zaplatiti. Někteří lakotiví Římané vytýkali Archagatovi, že chce za svoje ošetřování peníze. Zdá se však, že si občané římští znenáhla na to zvykli, odměňovati své lékaře mincí. Důvěra k lékaři vzrůstala a zachráněný pacient neskrblil honorářem. Na počátku císařství uvádějí se již lékaři jako největší boháči. Vedle nejopulentnějších domů patricijských objevují se paláce lékařů, které dle našich poměrů nazvali bychom Naboby nebo Kroisy.

Za Augusta byl dvorní lékař placen 250.000 sesterci.**) Ale léčení vynášelo tenkráte zajisté mnohem více. Vznešení a bohatí pacienti nebyli asi nevděčni. Antonius Musa, lékař Augustův, vyléčil slavného mocnáře studenou vodou. Rádi bychom věděli, jak byl odměněn. Nedivili bychom se pak honorářům dnešních vládců, o nichž bude řeč níže. Jakýsi Stertinius Xenophon vzdal se k vůli rodině císařově klientely, která mu vynášela ročně více nežli 600.000 sesterci (přibližně 60.000 zlatých). Jistý lékař, povolán byv na konsultaci do jedné z provincií římských, žádal honoráře 200.000 sesterci. Jakýsi Řek marsilský, jménem Crinas, dal rodnému městu svému darem dva miliony sesterci. Po smrti zůstavil neméně jmění. Stejně vysoká suma byla konfiskována chirurgovi Alkonovi. Dobrý ten muž nebral si nehodu tu příliš k srdci, neboť vydělal opět jmění to za několik let.

Pramen můj vypráví dále, že nemocní, ač lékaře své platili jistě více nežli skvěle, nevážili si jich přes to valně. Básníci těch dob dobírali si je epigramy velmi jízlivými. Bohudíky byli však i v Římě klienti, kteří dovedli ceniti dobrého lékaře a rádi odměnili spravedlivé služby jeho. Jeden z takovýchto poctivých pacientů byl Seneca, týž, o němž jsme na gymnasiu říkávali, „... na pytlech zlata sedě chudobu vychvaloval".

Uznalý muž ten praví o svém lékaři: Kdybych mu vyplatil honorář sebe vyšší, vždy zůstane mým věřitelem. „Pretium operae solvitur, animi debetur!"

Což bych zčeštil: Fysickou práci možno zaplatiti, ale za služby duše vždy zůstává člověk dlužníkem.

Měl však Seneca lékaře, na něhož věru si nemohl stěžovati ani v nejmenším. To nebyl pouhý lékař, to byl přítel, který nemocnému svému věnoval skoro veškerý čas svůj, usiluje s vynaložením veškerého vědění svého potlačiti každý neduh, jenž postihl klienta-filosofa.

* * *

Přeskočme mnoho století a zastavme se na dvoře Ludvíka XIV. Král ten stižen byl píštělí konečníku. Jeho lékař, Charles François Félix, který již od roku 1676 zastával po svém otci u krále službu rádce a chirurga dvorního, radil píštěl rozetnouti. Což také v památný den 18. listopadu 1686 na velebném majestátu provedeno bylo.

Ludvík XIV. zaplatil službu, která mu prokázána byla, vskutku královsky. „Veliká operace" (veliká nejspíše proto, že vykonána na králi) stála tenkráte Francii nejméně půl millionu v našich penězích. D'Aquin, první lékař králův, obdržel 100.000 liber,*) Fagon, „médicin ordinaire" 80.000 liber, jiný lékař Bessières 40.000 liber. Čtyři lékárníci, kteří byli při operaci přítomni, dostali každý po 12.000 liber. Larraye, žák Felixův, odměněn 400 pistol (pistole = asi 10 franků). Félix pak, šťastný operateur, dostal kus země (Moulineaux) a k tomu 300.000 liber. Vděčnost krále byla taková, že po dvou letech dal mu ještě 100.000 liber a po čtyřech letech povýšil ho do stavu šlechtického přikázav, aby se nazýval místo Felix Tassy prostě a krátce Félix s přídomkem „écuyer" (kavalír). Hodnost byla dědičná. To není ještě všecko Tenkráte počalo se dařiti chirurgům, stavu dříve neváženému a s lazebníky na roveň stavenému, poněkud lépe. Nasvědčují tomu nemalé legáty chirurgů z r. 1681. Jean Biennaise, který byl chirurgem Anny Rakouské, ustanovil legát 12.000 liber, aby založeny byly dvě stolice, jedna pro anatomii, druhá pro operace. Deset let později L. Roberdeau, chirurg Gastona d'Orleans, věnoval rovněž nemalou sumu na prospěch ranlékařské školy Sv. Kosmy (Saint-Côme). Georges Mareschal, nástupce Félixův v úřadě chirurga při královském dvoře francouzském, zručný to operateur, odměněn za kterýsi výkon chirurgický od krále Ludvíka XV. šlechtictvím.

„... de notre grâce spéciale, pleine puissance et authorité royale, nous avons par ces présentes signées de notre main, annobli et annoblissons le dit sieur

*) Maurice Albert: „Les médecins grecs à Rome." Paris 1894.

**) Cena stříbrného tohoto peníze velmi kolísala, takže nelze uvésti přesný ekvivalent (asi 25.000 zl.).

*) Larousse praví o této měně: Livre, stará peněžní jednotka, representující cenu jedné libry stříbra. Pak byl to skutečný peníz, jehož cena opětně v různých dobách kolísala a posléze frankem nahražena byla.

Mareschal; et du titre de noble et d'écuyer nous l'avons décoré et décorons."

Tak zní královský dokument, kterýmž byl obmyšlen jmenovaný chirurg, jenž kromě toho sproštěn i se vším potomstvem svým od daní.*)

Skvostný to honorář, není-liž pravda?

* * *

Nedlouho po smrti cara Mírotvorce přinesly noviny zprávu o velkolepém honoráři, kterýmž odměněn byl moskevský professor lékařství Grigorij Antonovič Zacharin (Захарьин), jenž cara ošetřoval za jeho choroby. Obdržel prý 600.000 rublů a řád Sv. Vladimíra.

Nu, Zacharina obnos ten jistě valně nepřekvapil. Rusové o něm vypravují: Honoráře jeho jsou tak vysoké, že zámožní moskevští kupci, jakmile jen o Zacharinovi slyší, chytají se za kapsu. Ženy jich léčí prý nejen medikamenty, nýbrž i hypnotisujícím vlivem všelikých medicinských terminů, muže pak uvádí v úžas báječnými ciframi honoráře, jejž požaduje. Michněvičův Жельетонiй словарь vypráví o něm ještě mnohé jiné věci honoráře se týkající, které tu však nebudeme dále reprodukovati. Nelze jim docela víry dáti. Zacharin je podivín, o němž vyprávěly se celé legendy. Že je z prvních lékařů ruských, honoruje se skvěle, což není mi právě divno. Carova choroba Zacharina vynesla. Dříve o něm věděl nejvýše ten, kdo pilněji se zabýval lékařskou literaturou ruskou. Dnes žasne každý nad jeho honoráři, jako při smrti Charcotově zevlující čtenář závistivě konstatoval knížecí odměny tohoto vědce. Vyprávělo se o jakýchsi tisících (na vysokou sumu tu nepamatuji se již přesně), jež obdržel honorářem za návštěvu vykonanou z Paříže k jakémusi knížeti-milionáři do Ruska. Každý otevíral oči a málo kdo myslím považil, že to odměna sotva přiměřená. Kdo vzpomene na dlouhá léta důsledné práce, železné píle, neohroženosti v povolání? Komu napadne, že zázračný mozek třeba zaplatiti? Zase tu opakovati nutno upřímné Senecovo:

„Pretium operae solvitur, animi debetur!"

Jak anglický pacient umí uznale honorovati, vysvítá z udajů těchto:

„British medical Journal" uvádí v jednom z letošních svých čísel přesvědčivými ciframi zámožnost několika renomovaných anglických lékařů: W. Gull, který zemřel asi přede 2 léty a považován za nejbohatšího, zanechal jmění 4,300.000 zlatých (převádím hned cizí měnu v naši minci). Ale po doktoru Blundellovi, jenž zesnul roku 1877, zůstal obnos mnohem ještě větší 4,375.000 zlatých. Erasmus Wilson měl 3,300.000 zlatých, Andrew Clark 2,550.000 zl., O. Clayton 1,825.000 zlatých, G. Burrow 1,307.500 zl., W. Bowmann 1,250.000 zl. Proti nim je Murchison, který zanechal 625.000 zl., pravým nuzákem.

Američtí milionáři také umějí prý oceniti svého lékaře. Doktor Shrady ve svém článku o lékařských honorářích (lituji, že mi tu není přístupen, leč v chudém výtahu) vypráví, jak kavalírsky a generosně domácího lékaře platívají. Lékař, který má jen jediného nemocného, má právo na náhradu, soudí americký nabob. Obyčejný roční honorář, jejž vyplatí takový boháč svému lékařskému rádci, nebývá menší 60.000—100.000 dollarů. Jistý lékař obdržel za ošetřování deerušky milionáře po dobu dvouměsíční choroby její 87.000 dollarů. Jiný yankee, známý milionář Vanderbilt, zaplatil svému lékaři, doktoru Kessesovi, jenž ho provázel 4 měsíce při plavbě na jachtě jeho „Vaillant", 60.000 dollarů (asi 150.000 zlatých). Jedna jízda z Philadelfie na konsultaci do San Franciska odměněna byla neméně královsky. Lékař, jenž vážil tuto cestu (dlužno uznati, že dosti dlouhou a obtížnou), obdržel 25.000 dollarů.

Dr. Shrady vypráví nám také, jaké jsou asi příjmy lékařů ve Spojených Státech za dob nynějších. Celoroční výnos praxe lékaře hojně zaměstnaného páčí na 2000 dollarů (asi 5000 zl.) ve větších městech Unie. V menších městech a na venkově cení se na 200 doll. (3000 zl.). Dva nebo tři praktikové v Novém Yorku vyzískají ročně více nežli 100.000 dollarů; pěti či šesti lékařům vynese tu praxe za rok 50.000—60.000, asi 50 lékařů má tu roční příjem 25.000—30.000, asi 150 lékařů má tu roční příjem 10.000—12.000, asi 300 vydělá 5000—6000, asi 500 pak 2000—3000 a ostatní sotva 800—1000 doll. Ve velkých městech jsou větší honoráře. V Novém Yorku dostává lékař za návštěvu obyčejně 2—5 dollarů. Konsultace v obvodu města platí se 10—25, mimo město 10—20 dollary za hodinu vzdálenosti, kromě náhrady za cestu a odměny 25 dollarů za konsultaci. V noci se návštěvy a konsultace platí dvojnásobně. V malých městech dostává praktický lékař obyčejně půl dollaru za návštěvu a dollar, je-li vzdálenost větší nežli 1 míle.

Referent časopisu „La médicine moderne" povzdechl si při tom upřímně: „U nás, ve Francii, platí milionáři lékaři za návštěvu 20 franků."

I u nás cítí se v ohledu tom potřeba nápravy i činí se kroky, aby otázka honoráře byla rozluštěna spravedlivou normou.

To však nespadá již do rámce našeho kaleidoskopu.

Jen jako mimochodem zde stůj, na čem se usnesl lékařský spolek v Detroitu (Spoj. Státy). Stanovil normu lékařského honoráře, jak následuje: Za jeden prostý předpis 1—5 dollarů. Za chirurgický výkon 2—5000 dollarů. Tato nejvyšší suma rovnající se asi našim 12.500 zl. má se zaplatiti na příklad za řez na kámen. Jiné těžší operace taktéž honorují se tisíci, na příklad řez, při němž otevírá se dutina břišní a podobné.

* * *

Honorář je vůbec věc choulostivá. Nejednoho nemocného trápí rozpaky, jakým způsobem by měl zaplatiti svému lékaři. Někteří pacienti, kteří jsou neobyčejně delikátní, vedou si opravdu tajemně a podstrkují potají a skoro jakoby se styděli, zlato svoje do rukou lékaře. Snad aby nevěděla pravá ruka co činí levá. Někteří méně svědomití klienti užívají kouvertu a zaobalují honorář do obálky neb do kousku papíru. Když umřel Jobert de Lamballe, nalezena ve skřínkách celá řada svitků, které vypadaly, jakoby složeny byly ze zlatých mincí; když otevřeny, shledáno, že jsou to pouhé sous. Jiní kladou úkradkem odměnu svoji na některý kus nábytku, který je jim po ruce, kde by snadno mohla odnesena býti lidmi nepovolanými. Vypráví se o jistém roztržitém

*) Alfred Franklin: „La vie privée d'autrefois". Les chirurgiens, Paris, 1893.

nemocném, který položil zlatou minci na kamna, ale zase ji odnesl zabrán do hovoru zcela nevědomky. O Dupuytrenovi, slovutném chirurgovi a spisovateli francouzském, vypráví se, že měl ve zvyku upozorňovati sluhu svého na klienty, kteří neplatili, zvoncem. Týž konal povinnost svoji tak svědomitě, že jistý zapomnětlivý generál anglický musil mu vydati svoje hodinky jako zástavu za honorář . . .

Moderní lékař je i k lidem neuznalým a nevděčným tak diskretní, že o věci té zápisků nepublikuje.

Sledovati osudy lékařského honoráře od samých počátků, snad od Tubalkaina až po naše doby nebyla by právě práce nevděčná, ale žádala by čas a přístup ku mnohým archivům i k nesmírné literatuře. Já zachytil tu letmo tři typy, které předvedeny čtenáři jako útržek nebo fragment. Není to organický celek, co právě načrtáno feuilletonistickým perem. Ale obraz lékařského honoráře za tři věků, v době slávy starých Římanů, pak za času Ludvíka XIV. a XV., a posléze na konci století našeho snad přece zachycen.

M. C. Alex. Mráz.

Karafiáty.

Napsal André Theuriet.

(Dokončení.)

III.

Po odjezdu Tanguyho zavládl ve dvorci Kerlazském zase dřívější jednotvárný život. Kol do kola prostíraly se zase zelenavé, pusté landy, západní větry, vanoucí jehličnými lesy, kolébaly dvorec svou uspávající hudbou a obyvatelé jeho žili v něm jako v zakletém zámku.

V dáli tonul svět v horečném rozechvění: národové proti sobě štvaní sráželi se na hranicích a hrozné nárazy jejich zvracely celé říše, ale do Kerlazu, kam noviny přicházely jen zřídka a kde se poštovní posel stavěl jen čas od času, vnikaly zprávy o světě zmateněji než hukot moře. Tam opět jen vzdělávali a zasívali špatná pole vůkol statku se táhnoucí. předli v zimě u krbu, v létě v předsíni vedoucí do zahrady, svázeli oves, česali kaštany, a tak jim ubíhali roky všechny stejně, jedině s tím rozdílem, že pan de Ploudaniel vůčihledě stárnul.

Anna jala se znovu procházeti v landech, ale nečtla více; stačilo jí vzbouzeti své upomínky a navštěvovati cestičky, po nichž chodila druhdy se svým bratrancem. Jako děti, které sbírají na březích lastury a tráví své zimní večery prohlížením a obdivováním svých pokladů, probírala jednu událost za druhou této krátké, ale blahé doby, jejímž slunečním paprskem byl Tanguy, a libovala si oživovati jej ve svých upomínkách.

Několik dnů po návratu Tanguyho dopsali Ploudanielové z Paříže svému bratranci v Bretagni děkujíce mu vřele za jeho laskavost. Do tohoto dopisu vložil mladý muž lístek, v němž svou sestřenici ujišťoval, že jedině její kytice mu byla útěchou na nudné té cestě. Do odpovědi, kterou jí otec nadiktoval, podařilo se Anně vložiti karafiát, bedlivě pro ten případ ve velkém slovníku zlisovaný.

Doufala, že Tanguy ji potvrdí, že jej dostal, ale očekávání její bylo sklamáno, a mezi oběma rodinami zavládlo mlčení, a jen jako druhdy vyměňovala se přání k novému roku. Tři léta na to zemřel starý Ploudaniel. Anna oznámila smutnou novinu tuto svým příbuzným, kteří jí vyslovili svou upřímnou soustrast, ale to bylo vše. Slečna de Ploudaniel byla ve svém, v dřímotu pohrouženém statku ještě opuštěnější.

Měsíce, roky mijely jednotvárně za sebou, mírníce bolest Anninu, právě jako byly znenáhla pohřbily všechny sny její o lásce.

Blížila se nyní svému třicátému roku a její samota ji čím dále tím více tížila. Neměla nikdy chuti zůstati svobodnou a když pozorovala, jak mladost její prchá, cítila tím více svoji opuštěnost. Mimo to bylo statku Kerlazskému třeba muže. Anna nerozuměla vedení polních prací; byla okrádána nájemci, šizena služebnictvem a využitkována svými sousedy. Bylo nutno udělati tomu konec, jinak bylo se obávati, že příjmy její se scvrknou na pouhou nulu.

Kde ale nalézti manžela? Skoro všichni mladíci z vůkolních vznešených rodin opouštěli domov, jak jim bylo dvacet roků, aby si hledali ve světě zaopatření, a těm několika mládencům, kteří zůstali v kraji, ani nenapadlo vzíti si za ženu dívku ne více mladou, která by jim přinesla věnem jen dvorec Kerlazský a trochu neúrodných polí.

Právě v této době byl v Poullanu mladý muž asi třicet roků starý, jenž se jmenoval Jan Le Bozellec, který druhdy sloužil při námořnictvu a nyní se stal na blízkém panství správcem. Byl to poctivý, zdravý mladík, s jasným okem, osmahlou lící, širokými rameny, který rozuměl velmi dobře hospodářství. Měl častěji příležitost býti užitečným slečně Ploudanielové, která jej několikráte pozvala k obědu. Ponenáhlu vyvinula se mezi nimi jakási intimnost, ale, ačkoliv se ve vesnici o tom začalo povídati, nebyl by se mladý muž nikdy osmělil doufati, že by se mohl státi manželem slečny Ploudanielové, jejímž byl pouze hostem a rádcem. Byla› to Anna, která, aby všem řečem udělala konec, vyšla mu otevřeně vstříc a nabídla mu sňatek. Jednoho dne byly prohlášeny vyhlášky a šlechtična Ploudanielová stala se prostou měšťankou.

Rozumí se samo sebou, že tato mesaliance pohoršila veškeru šlechtu v okolí. Tato prohlásila, že chování slečny de Ploudaniel bylo až hanba neslušné; lidé, kteří by jí byli odpustili, kdyby bývalého námořníka byla měla za milence, křižovali se nad tou nemorálností, když se dozvěděli, že si jej béře za muže, a veškeré panstvo v okresu chovalo se k mladé paní jako k pariovi. Anna, kterou to více trápilo než překvapovalo, byla na to připravena, věděla dobře, co ji očekává za to, že nedbala lidských předsudkův.

Chápala jasně dosah kroku, k němuž se odhodlala, a měla se na pozoru, oznámiti zasnoubení své svým příbuzným v Paříži. Pouhá myšlénka, že by se Tanguy do-

zvěděl o tomto banálním rozluštění jejího osudu, hnala ji všechnu krev do obličeje. Nicméně nezůstal sňatek její Ploudanielovým tajemstvím; pokrčili nad ním rameny a přerušili všechny styky s příbuznou, jež se tak zahodila.

I Jan sám zdál se býti zmaten touto tak neočekávanou změnou svého postavení. Ačkoliv byl podle zákona pánem a velitelem statku, choval se nicméně k Anně s uctivou oddaností a aby ukázal, že si umí vážiti její důvěry, věnoval veškerou svou péči zájmům hospodářství.

Díky této péči prospíval Kerlaz vůčihledě; příjmy se zvětšily a mladá paní tomu byla povděčna, neboť mohla rozdávati více almužen. Stala se velmi pobožnou, chodila do kostelů a navštěvovala chudé. Doufala, že když bude dělati hodně dobrodiní, spíše se na její nerovný sňatek zapomene. Také páni kněží z vůkolních míst, nalézajíce u ní dobře opatřenou tabuli, slétali se do Kerlazu jako hejno racků a nepřestávali chváliti vzácnou zbožnost domácí paní.

A přece nebyla Anna šťastna. Předně bylo manželství její bezdětné, a tak nevyplnilo v tomto ohledu a snad i v mnohém jiném naděje, jež v ně kladla, a pak nepodařilo se jí vypuditi ze svého srdce obraz Tanguyho de Ploudaniel. Velmi často, když narovnávala stonky svých karafiátů, jež pěstovala na několika záhonech své zahrady, cítila při vzpomínce na něžná slova a vášnivé polibky svého bratrance zvláštní tíseň.

Co se z něho stalo? Měl život alespoň pro něho své úsměvy a sluneční dny? Zdali pak si někdy vzpomene na vlahé jitro srpnové v zahradě Kerlazské?

Tato upomínka, která ji pronásledovala jako stará píseň, jejíž refrain se nám stále dere na rty, byla prosáklá sladkou a potměšilou vůní hříchu. Anna si vyčítala, že se jí podává s přílišnou povolností; žalovala to na sebe při zpovědi a ukládala si proto těžké pokání. Ale což? byl to ten jediný a krátký román jejího života a ve chvílích osamělosti zjevoval se jí Tanguy s kadeřavou hlavou, modrýma očima a zašpičatělými knírky jako vlídný duch. Při vzpomínce na ona jitra v červenci, kdy spolu se brodili podél skal Saint-Rouanských, hledajíce v štěrbinách jejich raky, nemohla se ubrániti slastnému pocitu, jejž v duchu zatracovala . . .

S lety pronikly úspěchy civilisace až do tohoto nejvzdálenějšího koutku Cornouailla. Nyní jezdila dráha až do Guimperu a přivážela znenáhla do Douarnenezu valný počet cizinců: anglické a americké turisty, pařížské malíře, hledající nové motivy, přivábené originálními mravy cornouaillaiskými. Jeden z nich, malíř krajin, Villeneuve, odvážil se se svou paní až do Kerlazu, a jsa okouzlen divokým půvabem toho místa usadil se v hospodě vesnice Poullan.

Mezi ženou malíře a Annou vyvinuly se záhy přátelské styky. Majitelka dvorce Kerlazského přijala srdečně Pařížany a dala si všechnu práci, aby jim pobyt v jejich krajině co možná zpříjemnila. Byla celá šťastna, že mohla opět mluviti s někým, jenž náležel k třídě lidí, z níž byla vypovězena. Vyptávala se jich na Paříž, na vztahy mezi umělci a společností.

Jednoho dne odvážila se vysloviti jméno Tanguyho de Ploudaniel a zeptati se ženy malíře, zdali jej zná.

„Velmi dobře,“ odvětila paní Villeneuveová, která se s ním byla několikrát setkala ve společnosti a též v atelieru svého muže; „jest poslancem a velkým milovníkem obrazů.“

„Je to můj bratranec,“ řekla skoro šeptem Anna zardívajíc se.

„To byste jej měla někdy z jara navštíviti, milá paní Bozellecová. Nyní je cesta do Paříže pouhou maličkostí. Bydlila byste u nás, a my bychom vás vodili do divadla, musei, výstav, a bavili bychom vás, jak bychom nejlépe dovedli . . .“

Když na podzim Villeneuveovi opouštěli Poullan a loučili se s Annou, opakovali své pozvání s takovou důtklivostí, že nebylo lze o jeho upřímnosti pochybovati.

Tato se jen smutně usmála. Byla by měla velkou chuť podívati se do Paříže, ovšem zajímala ji Paříž především proto, že tam žil Tanguy de Ploudaniel; ale věděla, že uskutečnění jejího přání je skoro nemožné. Byla připoutána ke Kerlazu pouty skoro nerozlučnými: dlouholetým zvykem, malými příjmy a pak hlavně svými povinnostmi k manželu. Beztoho jí svědomí její vyčítalo, že myslí s přílišnou něhou na svého bratrance, že se opájí touto upomínkou, která se u ní stávala ponenáhlu fixní myšlénkou, a že není vůbec muži, jejž si vyvolila, tím, čím křesťanská manželka má býti. Aby upokojila své obavy, obklopovala jej vší možnou péčí. Zařídila mu život jako nějakému kanovníku, v němž bývalý námořník záhy si začal libovat, nerozvažuje, že býval zvyklý na život střídmý a činný, a že jeho zdraví tím bude trpěti.

Skutečně mělo za nějaký čas to stálé hodování a nedostatečné pohybování u něho za následek povážlivé tloustnutí a časté návaly krve k hlavě. Jednoho odpoledne na jaře, když se byl vrátil od rektora z Confortu, u něhož byl notně snídal, byl náhle raněn mrtvicí a než přijel doktor, zemřel Jan, aniž by byl přišel k vědomí.

Neočekávaná událost tato způsobila v Kerlazu ohromný zmatek, a po celý měsíc byla Anna leknutím jako omámena. Když se však poněkud vzpamatovala a dala si ušíti smuteční šaty a objednala velkou žulovou desku na hrob svého muže, napadlo ji náhle, že touto smrtí stala se opět svobodnou a že může bez výčitek mysliti na Paříž, kde žil Tanguy de Ploudaniel.

V první chvíli hanbila se za tuto myšlénku a odmítla ji jako věc nanejvýš nepřístojnou; ale druhého dne vrátily se jí tyto s neústupností. Nadarmo trávila dlouhé hodiny u hrobu svého manžela ošetřujíc a pěstujíc na něm květiny všeho druhu. Nadarmo připomínala si zesnulého, obviňovala se z nevděčnosti a modlila se nesčíslné množství růženců, aby odolala pokušení ďáblovu. Myšlénky její zalétaly bezděčně tam, kde sídlil krásný její bratranec. Oči její, na místě aby se upíraly zbožně na náhrobní kámen, sledovaly let bílých obláčků, které jí připomínaly daleké cesty a neznámé kraje. — A tak vznikla znenáhla v mozku mladé vdovy myšlénka na cestu do Paříže.

Zprvu byl to jen neurčitý plán, jen myšlénka, slabá, jako útlý zelený výhonek klíčící ze semene; ale na konci prvního roku, v němž dávala Anna každý týden čísti mši za klid duše nebožtíka, cítila se dosti upokojenou a malý výhonek vzrostl v silný, vysoký strom.

Právě v tu dobu psali jí též Villeneuveovi, s nimiž si ob čas dopisovala, a upomínali ji, aby nezapomněla na svůj slib: „Je jaro, měsíc květen tak krásně začíná, byl by ten nejpříznivější čas, aby se poněkud povyrazila a podnikla cestu do Paříže, jíž tak dlouho odkládá . . .

Nabídnutí bylo vábné a Anna byla skoro odhodlána je přijmouti. Jediná věc ji ještě zdržovala: bídný stav její kasy, jež byla vyčerpána zpívanými mšemi a svícemi hořícími za Jana. Ale což nezbývala jí ještě jedna pomoc: borovice Kerlazské? Ačkoliv milovala své stromy tak, že když dala jeden z nich porazit, jí při tom srdce krvácelo, řekla sama sobě, že radost uzříti opět Tanguyho vyváží daleko tuto oběť.

Námořníci jí nabízeli třicet franků za kus; odhodlala se prodati jim dvacet pět kmenů a když byl obchod uzavřen a peníze vyplaceny, dala se jednou z rána dovézti do Guimperu a ve dvě hodiny odpoledne sedla do vlaku, který ji měl dopraviti do toho velikého čarovného města, o němž se tolik nasnila a v němž bydlel Tanguy de Ploudaniel.

IV.

V pět hodin ráno slézala Anna z vlaku, přijíždějícího z Bretagne a stavícího na nádraží Montparnaském. Byla skoro omámena pískáním a hukotem kouřícího stroje, jenž ji s rychlostí ďábelskou odvezl tak daleko od břehů bretoňských.

Shon cestujících, již při východu na sebe volali a se strkali, spousta na sebe nakupených zavazadel, neurvalost celních úředníků, to vše zvyšovalo ještě její zmatek.

Když se dostala do vestibulu, začalo svítat.

Přemýšlela, zdali nebylo příliš časně jíti k Villaneuveovým. Nepsala jim, že přijede, a oni as podle velkoměstského zvyku pozdě vstávali.

Zašla do jedné z chodeb a usadila se mezi svou krabicí s kloboukem a těžkým koženým vakem, který patříval jejímu otci; tam čekala dobré dvě hodiny, celá rozespalá po probdělé noci, ale přece stále bděla, neboť se bála zlodějů, majíc za to, že se jimi Paříž jen hemží.

Když na nádražních hodinách odbilo půl osmé, měla za to, že se nyní může směle vydati k svým přátelům, zavolala kočího, dala naložit svá zavazadla a udala adressu Villaneuveových.

Bydlili v ulici de Villiers, a Anna, která neviděla nikdy jiných měst než Douarnerez a Guimper, byla u vytržení nad Paříží, kterou nyní v kočáře projížděla.

Každou chvíli viděla nový div: Tuilerie v květu, sluncem ozářenou Seinu, na níž se hemžily malé parníčky plné cestujících, Champs-Elysées, kde se pod kvetoucími kaštany projížděli ranní jezdci a amazonky. Veselý tento ruch probouzejícího se velkého města, za toho čarovného jitra květnového, potěšil nesmírně ubohou, tak osaměle se cítící Bretoňku. Radovala se, že v tomto velkolepém rámci, v tomto ovzduší přepychu žije Tanguy de Ploudaniel. Ptala se sama sebe, zdali není mezi těmi svižnými kavaliry, kteří ujížděli k Vítěznému oblouku v elegantních ranních úborech, a myšlénky její zabloudily bezděky k oné době, kdy se svým bratrancem se projížděli širými landy Kerlazu.

Uprostřed těchto vzpomínek octla se před malým hotelem, v němž bydlili Villeneuveovi.

Bylo to pro ni nové překvapení. Domnívala se vždy, že všichni malíři jsou takoví chuďasové, kteří bydlí skromně někde pod střechou. Pohled na tento pěkný dům, oddělený od chodníku železnou mříží a hezkou zahrádkou, ji zarazil. Myslila, že se zmýlila v adresse, a upokojila se teprve, když jí panská potvrdila, že zde skutečně pan Villeneuve bydlí, a uvedla ji k němu do atelieru, kde již pracoval.

„Tohle je překvapení!“ zvolal malíř vesele. — Zavolal ihned svou ženu, která přiběhla a s otevřenou náručí vítala příchozí slovy tak srdečnými, že o jejich upřímnosti nemohla Anna pochybovati.

„Ano, jsem to já!“ pravila, „vidíte, že jsem dostála slovu. Udělala jsem výtečný obchod, prodala jsem totiž své borovice, a umínila jsem si, že se pojedu podívat na Paříž. Žiju už tolik let jako sůva v starých stromech Kerlazských, a chci, pokud jsem zdráva, jednou něco užiti. Chci poznati Paříž skrz na skrz, choditi do divadla, obědvati v restaurantech, prohlížeti musea a kostely a chci vás prosit, abyste byli mými průvodčími. Ale především musím navštíviti svého bratrance; přísahala jsem si, že má první návštěva bude patřiti jemu. Myslíte, že bych ho nalezla teď doma?“

„Vy chcete k němu jíti hned teď, aniž byste si odpočinula?“ ptala se paní Villeneuveová.

„Proč ne? Spala jsem po cestě, nejsem ani dost málo umdlena, mohu jít hned.“

„Ani se nepřevléknete?“ pokračovala žena malíře, pohledši spěšně na staromodní oblek děd'čky Kerlazské.

Anna, s deštníkem pod paždí, podobala se ze zadu vskutku ve svém kulatém klobouku z temné slámy, černé pelerině, smačkané sukni, která jí tesně na kyčlích přiléhala, a v hrubých, šněrovacích botkách, venkovskému faráři, který se vrací z kázání.

Paní Villeneuveová dala Anně na srozuměnou, že její toiletta není dosti moderní a že v ní nemůže jíti k svému bratranci. Předložila jí, že si musí koupiti alespoň klobouk a šaty, jaké se nyní nosí.

„Ale to mne příliš zdrží,“ namítla Anna netrpělivě.

„Ba ne, dostaneme klobouk i šaty hotové, které v obchodě za okamžik vašemu tělu přizpůsobí.“

„Budiž!“ pravila Anna resignovaně, „pojďme to obstarat, ale zítra musím na každý způsob navštívit bratrance.“

Odpoledne uběhlo obstaráváním nejnutnějších toiletních věcí. Do večera zmizely dvě z bankovek, které měla Anna zašité v malém váčku, jejž nosila pod šněrovačkou; ale byla od hlavy až k patě celá nová. Cítila se tak unavena, že hned po jídle šla nahoru do svého pokoje a si lehla.

Druhý den ráno vstala hned za svítání a jala se co nejpečlivěji strojiti. Když si oblékla nové černé vlněné šaty, obula jemné botky a nasadila na své husté, nepodajné vlasy malý klobouček, který jí působil bolení hlavy, podívala se do zrcadla a sotva se poznala. Tato dlouhá, osmahlá osoba, zastřená závojem a oblečena v nazdvihované šaty, byla to vskutku ta divoká, veselá Anna de Ploudanielová, ta, již druhdy sedláci nazvali „růží Kerlazskou“?

Zdálo se jí, že by se jí bylo spíše podařilo připamatovati bratranci čas u nich strávený, kdyby k němu byla přišla ve svém obleku venkovském . . .

Mezitím co byla Anna ponořena v toto melancholické pozorování, přišla paní Villeneuveová, upravila jí záhyby na sukni, zavázala ji elegantněji stuhy u klobouku, načež prohlásila, že je vše v pořádku a že se nyní může Anna důstojně svému bratranci představiti.

Když vypila Anna šálek čokolády, dali jí Villeneuveovi adressu pana de Ploudaniela, načež sedla do vozu a odjížděla se srdcem tlukoucím . . .

Tanguy bydlil v předměstí Saint-Germainském; vůz Annin projížděl pomalu parkem Monceanským, který byl právě v celém svém jarním lesku, plu rozkvetlých azálek, hlohů a čilimníků, které tak příjemně voněly. Kvetoucí větve keřů, houpající se v ranním větříku, zdály se Anně šeptati: „Těš se, uzříš opět Tanguyho, který po tolik let ve snění i bdění byl jedinou tvou myšlénkou, ano, uzříš jej opět . . .“

A mezi tím co fiakr ujížděl, ptala se Anna sama sebe, jaký asi je teď její bratranec a jak ji přijme. — Zajisté jí bude nejdříve vyčítati podivný sňatek její; ale ona mu vysvětlí, proč tak učinila, a on jí porozumí.

Pak budou vzpomínati na sladké chvíle, které druhdy spolu prožili.

Vymyslila si jemnou narážku na jejich poslední procházku v zahradě; řekne mu: „Naše karafiáty stále kvetou a nezapomněly na vás . . .“

Opakovala si asi po dvacáté krátkou větu tuto, do níž chtěla vložiti celé srdce svoje, když kočí zastavil před vraty velikého domu, jehož klenutým průjezdem bylo viděti prostranný, pískem posypaný dvůr.

Byla na místě a pan de Ploudaniel byl doma.

Když Bretoňka stoupala po mramorových, měkkým, červeným kobercem pokrytých schodech, začalo jí srdce znova prudce tlouci. Když přišla do prvního patra, sedla si na lavičku, aby, než zazvoní, si trochu oddechla. Bylo jí tak úzko, cítila, že ji síly opouštějí. Konečně stiskla nervosně knoflík. Ozval se jasný hlas elektrického zvonku, dvéře se otevřely a nadutý sloužící uvedl Annu do malého salonu, pokrytého čalouny, v němž byly kol do kola rozestaveny pohovky.

„Milostpán jest právě zaměstnán, ale jestli si paní přeje, může napsati zde své jméno a já je milostpánovi donesu.“

Při tom ukázal lokaj majestátně na stůl, na němž bylo péro, kalamář a malé čtvrtky bílého papíru.

Anna si sedla, a když si rozmyslila, že by jméno manželovo udělalo špatný dojem na jejího bratrance, napsala třesoucí se rukou „Anna de Ploudaniel“ a podala lístek sluhovi. Vzal jej lhostejně a volným krokem odcházel.

Čekala smrtelně dlouhých dvacet minut, které se jí zdály býti hodinami. Pak vrátil se sluha a pokynul jí, aby jej sledovala. Prošli dlouhou řadu místností, až konečně otevřel sloužící dvojaté dvéře. Byla to veliká pracovna, plná knih, umístěných ve skříních z černého dřeva, která byla ozdobena obrazy, vásami a sochami, jež se odrážely od tmavě hnědého sukna, jímž pokoj byl vyčalounován. U okna seděl za stolem, naplněným knihami a brožurami Tanguy, jehož hlava se v nakupených papírech skoro ztrácela.

„Paní Anna de Ploudaniel!“ ohlašoval sloužící.

Tanguy pozdvihl hlavu a líně vstal. — Byl mnohem tělnatější, pleť jeho druhdy růžová byla sinalá a skoro vrásčitá; světlé vlasy jeho, nyní prořídlé, kadeřily se pouze na spáncích a jeho modré oči zdály se unaveny; pod krátce přistřiženými kníry měla ústa jeho výraz suchý a tvrdý.

Mezitím co Anna pozorovala, jak se bratranec za těch dlouhých dvacet let změnil, prohlížel si Tanguy ne zrovna nadšeně tuto ženu oděnou v smutek, jejíž pleť byla opálena, vlasy prošedivělé, postava zhublá a na jejíž vážnou tvář jediné dvě veliké oči barvy zelenavé vrhaly zvláštní světlo.

Zůstal stát a chladně zdvořilým pokynem nabídl svému hosti lenošku. Anna toho ve svém rozechvění ani nepozorovala.

„Milý bratranče,“ blábolila, „to jsem já, Anna de Ploudanielová . . . z Kerlazu.“

„Ah, ah!“ pravil roztržitě se usmívaje, „těší mne, těší mne . . . A co pak dělá strýc?“

„Zemřel, bude tomu brzo čtrnáct let,“ odpověděla sotva srozumitelně, „vy jste to nevěděl?“

„Ah! . . . ano, ano! . . . Pamatuji se . . . ale vidíte, uprostřed všech těch prací, jimiž jsem přetížen, zdá se mi, že ztrácím paměť . . .“

Paměť jeho se naopak oživila, a on si vzpomněl na pošetilý sňatek své příbuzné. Jelikož byl sám bohatě ženat, nebylo mu příjemné představiti své ženě tuto sestřenici z venkova, která se byla provdala skoro za jakýsi druh služebníka, a ptal se tiše sám sebe, jak by se jí zbavil.

„A vy jste přijela do Paříže?“ zeptal se Tanguy, strkaje rychle, jakoby to netrpělo žádného odkladu, spoustu papírů do širokého pouzdra z hnědého marokýnu. V záležitostech obchodních či pro zábavu? — Ačkoliv jsou mé okamžiky sečteny, jsem vám v každém ohledu pro tu chvíli k službám . . . Řekněte rychle, v čem vám mohu býti užitečným?“

„V ničem, milý bratranče,“ odvětila Anna, která se uraženě vzchopila, „v ničem . . . Chtěla jsem vás pouze viděti a přinésti vám pozdravy z naší krajiny.“

„Ah! . . . Děkuji vám za tuto pozornost,“ zvolal s patrným ulehčením . . . Daří se vám tam dobře? . . . Vzdoruje Kerlazský dvorec až dosud prudkým větrům od moře vanoucím?“

„Vše tam zůstalo takové, jak jste to druhdy viděl, milý bratranče: nic se nezměnilo . . .“ „A,“ dodala s nesmělým úsměvem, „naše karafiáty kvetou dosud na tomtéž místě . . .“

„Karafiáty? . . .“ opakoval Tanguy jako člověk, který nerozumí . . . „Ah, ano, ano, ano!“ Vzal pouzdro pod paždí a zazvonil. — „Odpusťte, milá sestřenice, ale neodkladné záležitosti . . . musím do sněmu . . . jsem věru zoufalý, že vás musím tak brzo opustit . . . Ale, jak jsem již řekl, mohu-li vám býti v něčem k službám, jen se neostýchejte . . . Chtěla byste se snad podívat do sněmu?“

„Děkuji,“ odvětila Anna, jíž bylo, jakoby jí ledová ruka sáhla k srdci, „děkuji, nebudu míti tolik času . . . Hodlám brzy odjeti.“

„Tak! Jsem věru nešťasten, že vám nemohu ničím posloužiti! . . . Josefe,“ řekl sloužícímu, který na zazvonění přiběhl, „Josefe, doprovoďte milostpaní . . . Na shledanou, milá sestřenice, a srdečný dík za vaši milou návštěvu.“

„S Bohem!“ hlesla Anna hlasem sevřeným.

Za chvíli na to sestupovala po schodech pokrytých červeným kobercem a vsedla do vozu. V hlavě jí hučelo, rty se jí třásly . . . Když se vrátila k Villeneuveovým, kteří na ni čekali v atelieru, byla bledá a oči jí pálily.

„Ah!“ zvolal malíř, „už jste se vrátila! Tím lépe! . . . Viděla jste toho vašeho slavného bratrance? Doufám, že se vás pro dnešek nezmocnil?“

„O ne . . . o ne . . .“ odvětila s tváří hluboce zarmoucenou.

„Výborně! Tedy dnes večer začneme užívat... Nejdřív půjdeme obědvat do hotelu a pak vás zavedu do divadla... Jak se vám líbí dnešní program?“

„Děkuji,“ odpověděla Anna, „vy jste příliš dobří, ale... já dnes večer odjedu.“

„Dnes večer?“ opakoval pan Villeneuve překvapen, „jaký to žert!... Ale jděte, a což Paříž, kterou jste si chtěla skrz na skrz prohlédnouti?... A což divadla, musea a kostely?...“

„Až někdy jindy... Pařížský vzduch mně nesvědčí... Vrátím se do Kerlazu.“

„Ale, milá přítelkyně, to je nesmysl!... My vás nepustíme...“

„Oh!“ zvolala s rukama sepjatýma, „nenuťte mne! Já nemohu zůstati... já nemohu!...“

A před Villeneuveovými, kteří stáli celí zaraženi, vypukla ubohá Anna v hlasité štkání, ulehčujíc konečně svému přeplněnému srdci, a dopřávajíc slzám, které se nedaly více zadržeti, volný proud... Marně vymlouvali jí oba manželé její předsevzetí; mělať nejen naivní důvěru Bretoněk, ale též jejich umíněnost, a tak skutečně odejela v osm hodin večer rychlíkem...

Když druhého dne odpoledne přijela najatým vozem do Kerlazu, nesundala si ani klobouk a nechávajíc staré Marianic starost o zavazadla, odešla do svého lesa, aby se tam vyplakala, než se ukáže lidem. — Od moře vanul vítr a stenal mezi stromy, nářek jeho nebyl však tak srdcervoucí jako ten, jenž vycházel ze srdce smutné, lesem bloudící ženy. Náhle spatřila v přibývajícím šeru mýtinu a v ní osekané kmeny nedávno sporážených pětadvaceti stromů, které tesaři z Pont-Croix neměli čas ještě odnésti... Ach, nitro její bylo jinak zpustošeno, drahé idoly jeho, po tak dlouhá léta zbožňované, ležely nyní v troskách...

Setřela poslední palčivou slzu a, rychle se obrátivši, vrátila se do Kerlazu, kde navždy pohřbila své tak náhle uvadlé illuse a kde pouze karafiáty její dále kvetly.

Přel. B. Frídová.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

„Šla bych do kláštera — ach ne, ne,“ pravila rychle se rozpomínajíc, „teď už bych nešla do kláštera, teď už bych tam nesměla — šla bych se rovnou utopit.“

Mluvila rozechvěně, nescházelo mnoho a byla by se dala do pláče.

Mladý muž jí stiskl ruku.

„Neboj se,“ pravil přesvědčivě tónem, který ji vždycky utišoval, „jak jsi bláhová, snad bys tomu věřila? Pro klášter by tě bylo škoda, co by si tam počali s tvojí krásou? A utopit, to teprve nepřipustím, to studí, má zlatá panenko, zvláště nyní v zimě, a pak jest to už tuze všední a zastaralé.“

Ona to pokládala za vhodnou příležitost, aby se ho otázala, kdy už hodlá starati se o sňatek.

Nebyl ani vteřinu v rozpacích. Brzo, hned, jak v novém bydlišti se porozhlédne. Služné má prý už zabezpečené, a to jim oběma stačí. Jen ještě jaký dostane byt a pak, až prý si ušetří na svatbu trochu peněz. Jeho malé úspory právě docházely s jeho studiemi, musí tedy začíti znova, aby se neženil bez groše jako nějaký podruh.

Marta litovala, že nemá víc než několik zlatých, a z těch musila žíti nemajíc výdělku. Byla tedy ochotna počkat, ale jen aby to netrvalo dlouho, jen ne dlouho, on prý dobře ví, proč se obává dlouhých odkladů.

Livora jí tedy navrhl, aby šla hned s ním, že to tak bude lepší.

Z počátku se zhrozila té myšlénky, co prý by tomu řekla tetička. A co by si o ní pomyslili lidé, až by se tam s ním, svobodným, objevila?

Avšak on zase měl tisíc výmluv, vše hravě dovedl zaplašit a urovnat.

Heřmance prý to beztoho musí říci, aby věděla, co a jak. A řekne-li jí svatou pravdu, tetu zajisté ani nenapadne, aby jí činila nějaké překážky. Řekne jí třebas, že si Marty nevezme, nepustí-li ji hned, ale o to jest nejmenší starost, babka ji pustí ráda. A lidem v novém sídle řekne, že Marta jest jeho sestrou nebo třebas sestřenicí, a konečně, co jest jim po lidských pomluvách, když se mají upřímně rádi?

Jak řekl, tak také učinil. Když následujícího dopoledne dívka vyšla tetě něčeho nakoupit, Karel Livora s rozmarným úsměvem pověděl Heřmance všechno. Nezapomněl ani zmíniti se o onom pohnutlivém večeru, kdy Marta přišla plačíc, že byla vypovězena z práce a jak od té doby neschází jim už nic než cesta k oltáři, aby byli mužem a ženou.

Heřmanka se zděsila té noviny. Věděla sice, že oba mladí lidé se mají rádi, přemýšlela o nich jako o milencích, ale že by mezi nimi už k tomu dospělo, ne, ne, to jí nechtělo do staré lebky. Avšak dívala se na to svýma očima. Nehrozila se dívčina poklesku, nýbrž lekala se jeho následků, což pak jí, staré Pražce, bylo o panenskou počestnost!

„A co si Marta počne, jestli si jí nevezmete?“ volala třesouc se rozčilením, ale ani jí nepadlo na mysl vzpomínati na klášter nebo na utopení. Měla hned na paměti jinou cestu, po které putují takové hezké, opuštěné, svedené a sklamané dívky. Znala mnoho takových případů, znala mnoho takových nešťastných dívek, a ještě nyní každé chvíle měla příležitost o tom se přesvědčovat. Prala pro dům, kde se prodávala láska. Paní Kotoučová, u které ona děvčata měla své útočiště, vypravovala Heřmance o každém dlouhou historii. Kolik dívek, dříve nevinných a počestných, dostalo se tam z oklamané, zhrzené lásky! Heřmanka se domnívala, že svedené hezké dívky nemohou již ani vésti jiný život než v takových tajných, opovržených domech.

Kdysi Kotoučová přišla k ní a spatřila Martu.

„To by tak bylo něco pro nás,“ polibovala si drze, „kdyby slečinka chtěla.“

Ale babka ji odbyla, aby ji nepřicházela s takovými návrhy. Marta jest její neteř a dosud úplně dobré, počestné dítě. K těm koncům prý má ještě daleko.

„Inu, inu," namítla Kotoučová, „přišly ke mně nevinnější a krásnější."

To vše nyní náhle padlo Heřmance na mysl, a k prvé otázce své ještě dodala:

„Prosím vás, co chcete, aby se z Marty stalo?"

„Co by se z ní mohlo státi, když chci, aby šla se mnou? Co pak jsem už neřekl, že si ji chci vzít?" odpovídal Livora a zůstával stále stejně usměvavý a klidén.

„Jenom jestli to jest pravda!" pochybovala Heřmanka.

„Má drahá paní, pravda nepravda, teď už jest na výčitky pozdě. Více vám nemohu slíbit, a jest toho dosti, chci-li si vzíti Martu hned s sebou. Co ještě chcete?"

Musila uznati, že má pravdu. Ale přece ještě důkladně ho vypeskovala, a když se vrátila dívka, také ona dostala svůj díl, že toho dne nevycházela ani z pláče.

Na konec Heřmanka opět se obměkčila a přicházela naříkající dívku těšit.

„Teď už jen nech všeho nářku a připravuj se na cestu. Snad nebude tak zle."

„Tedy, tetičko, myslíte, abych přece s Livorou jela?" tázala se překvapená Marta.

„Ovšem, jak jinak? Jen se ho teď drž, jak můžeš, to bude nejlepší. Budeš-li stále u něho, aspoň ti neuteče tak snadno a můžeš ho častěji nutit, aby si pospíšil se svatbou."

Dívka už ani slovem nevzdorovala. Co chtěl Livora a s čím souhlasila teta, s tím i ona byla bez námitek srozuměna. Vůle její už byla ta tam s jejím panenstvím.

Za několik dní, ke konci měsíce ledna odjížděla s Karlem Livorou do Rozkoše.

IV.

Mladá dívka žila s Livorou kratičký čas, a už s hrůzou nabývala vědomí o svém sklamání. Brzo prohledla. Ten mladý muž, kterému tolik důvěřovala, nebyl žádný upřímný milenec, byl to necitelný svůdník. Již za týden se jí objevoval ve vší své skleslosti a pustotě, ano, on ještě se přičiňoval, aby ho poznala ve vší jeho kráse a slávě. Působilo mu potěšení a upokojení, viděl-li, jak se ho čím dále více děsí.

„Jde to tak dobře," myslil si, „až jí budu míti dosti, odejde sama."

Přiznával se jí nepokrytě k svým někdejším milostným dobrodružstvím a co bylo příčinou, že opovrhuje všemi ženami. U něho všechny byly špatné a ničemné tuze, tuze, a nejhorší byly ty, které se honosily krásou. U něho nebylo žádným hříchem oklamati počestnou dívku, naopak, pokládal za zásluhu, že se může mstíti tomu nenáviděnému ženskému pokolení. Čím víc, tím líp, čím více ženských slz, nářku a hoře, tím větší v tom nalézal zadostučinění své mravní spousty.

A ona přece nezmiňovala se o odchodu, a nejen to, ona osmělila se ho dokonce i otázat, pomýšlí-li na slíbený sňatek?

Zasmál se tomu jízlivě, sobecky.

„Má zlatá," pravil ledabylo, „nač pospíchat? Čím nám může sňatek ještě prospět? Ničím, leda že bychom se třebas dříve nenáviděli. Škoda peněz za oddavky, věř mi, takto jest to lepší, tak aspoň budeš moci svobodně odejít, až se ti zlíbí."

„Co myslíš?" zvolala všecka užaslá. „Chceš mě snad už vyhánět?"

„Jaký to nápad! Vždyť víš, že jsem byl rád, když jsi sem šla se mnou."

„Ano, ale teď jsi se mne nasytil, teď už bys se mne nejraději zbavil!"

„Ještě ne, má drahá, ještě to může některý čas trvat, ještě jsi velmi hezká."

Už tedy věděla, že si ji nevezme za ženu, ale přece neodcházela od něho, přece pořáde zůstávala mu věrna a byla ho poslušna jako nejlepší manželka. Ovšem, kam by nyní šla? A pak, ačkoliv všemožně se přičiňoval, aby se jí zprotivil a zhnusil, ona ho stále ještě milovala. Věděla dobře, že jest zkažený, ztracený, zbídačelý člověk, avšak přece nebyla s to, aby v sobě udusila lásku k němu.

Žili spolu v Rozkoši už asi pět měsícův, pět dlouhých, trapných měsícův, když Livora dostal návštěvu. Bylo to právě v době, kdy mladý muž ani již nestál o Martiny polibky a kdy se ohlížel občas po jiných děvčatech, nic nehledě na to, jak bolestně rozdírá Martino srdce. Ještě přicházeje domů se jí posměšně chlubil, kde co milostného podnikal a která z děvčat jest hezká a krotká. Jen že jako obyčejně i tentokráte lovil mezi dělnicemi a děvečkami.

V tom čase zavítal do Rozkoše jeho bratranec Těšitel a přijal Livorovo pozvání, aby u něho byl přes noc. U něho poznal Martu, krásnou dívku, jejíž jediný pohled výmluvně mu pověděl, jak jest nešťastna a jak trpí.

Celý večer, kdy si vypráveli s Livorou, hleděl jenom na ni. Vábila ho k sobě svýma spanilýma tvářema i svým utrpením a svýma vnadyplnýma zrakoma, které pořáde ještě jako nevinná hvězda svítily nad Livorovým bludištěm a tmou.

Nemohl a nemohl se odvrátiti od těch krásných dívčích zrakův. Co v nich bylo studu a něhy, co v nich bylo cudnosti, ačkoliv dívka již byla matkou! Bohuslav Těšitel nebyl ducha zvláště pronikavého ani příliš zkušen čísti v lidských obličejích, než to hned uznamenal, jak Marta jest ušlechtilá a dobrá.

Když odešla na lůžko, Livora mu vypravoval o ní, jak ji našel a jak mu bylo snadno dobyti její náklonnosti a lásky. Co rozkoše užil v prošlých pěti měsících, ale jak už i toho se nabažil, jak ho přece posléze omrzela jako všechny někdejší milenky.

Těšitel mu činil za to hořké výčitky, jeho bratranec však neměl pro ně než úsměch. Podobalo se, jakoby ho těšilo každé takové pokárání, odbýval vše vtipem a žertem, že „všechny ženské jsou potvory špatné tuze moc" a že proto všechny šmahem zasluhují jakéhokoliv pokoření. Každá taková oběť působí mu rozkoš.

Bratranec mu i proto domlouval. Vinu Livorovy rozhořčenosti proti ženám spatřoval v tom, že mladý muž příliš záhy zapadl mezi ženský vyvrhel, podlomil mezi nim svoji sílu tělesnou a otrávil i ducha svého, a že jest tudíž nanejvýše nespravedlivo obviňovati a nenáviděti všechno ženské pohlaví vůbec, neboť jediný veliký úkol matek zasluhuje, abychom měli k ženám úctu dokonalou.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Anima pia.

† Marii Červinkové-Riegrové.

Duše tedy odešla jsi,
věčný sen pad' na tvé řasy,
duše zbožná, tichá, milá,
jež jsi jenom dobro sila
a nikoho nezranila.

Boží mír je na tvé skráni,
světa vděk a pohrdání,
bolu osten, štěstí, touhy,
celý žití zápas dlouhý
jsou ti jenom sen už pouhý.

Anděl míru slétnuv s výše
do tváře ti dechnul tiše
a ty šla jsi bez zdráhání,
Hospodin kde dává spaní
těm, kdož jím jsou milováni.

Na hrob však zde milované
těžká, vřelá slza kane
těch, jimž ty jsi anděl byla,
ty, cos jenom dobro sila
a nikoho nezranila.

Jos. V. Sládek.

Marie Červinková-Riegrová.

Dne 19. ledna rozloučila se se světem tato šlechetná česká žena, jakých v každém národě jest málo. Život její věnován byl práci lidumilné, kterou konala tiše, bez okázalosti mezi třídami lidi společnosti zapomenutých. Bylo srdce v tom, co dělala, a vážný, pevný, nesobecký duch. Co času mimo dílo to ji ještě zbývalo, věnovala literatuře. Psala věci až vědecky přesné i belletrii. V čtenářích „Lumíra“ zajisté zanechala hluboký dojem povídka její „Vdova“, v loňském ročníku uveřejněná.

Odešla předčasně a želená všemi. Buď jí země lehká.

Rabbíni — dělníky.

„Veliká jest práce, neboť ctí a povyšuje pána svého,“ praví Talmud (Ned. 49.) o práci, jíž se člověk s chutí oddává. Tento výrok Talmudu, který práci považuje za čestnou a každého člověka důstojnou, jest památný, uvážíme-li, že u národů klassických všeliká práce svobodného člověka nedůstojnou jmína byla (Arist. Polit. 8. 3.). Neníť nechuť pracovati a řemesly se živiti ctitelům talmudské moudrosti ode dávna družkou přirozenou, naopak sami učitelé talmudští, tedy ti, jichž výrobky a nauky podstatu Talmudu tvoří, sami vedle své činnosti paedagogické pracovali hmotně, ano i obyčejná řemesla provozovali.

Hillel I., který takovou touhou po vědomostech vzplanul, že rodinu svou i bratra, který mu byl podporou, v Babylonii zanechal a do Jerusaléma se odebral, aby tam slavné tehdy učitele Šemaju a Abtaliona poslouchal, — konal práci nádennickou, čímž tolik vydělal, že mimo potřebnou stravu i poplatek zaplatil, který mladici do učiliště chodící vrátnému prý dávali. Nepustil-li ho vrátný do učiliště, vylézal prý na střechu a odtud oknem naslouchal učeným výkladům obou slavných učitelův.

Rabbi Akiba, kterého židé druhým Mojžíšem nazývali, nosil do města na prodej dříví, které sám byl v lese skácel a rozštípal. Říkal, že práce podporuje a doplňuje nábožný život. Jsouť prý chvíle, kdy práce člověka od smrtelných hříchů chrání, jakož naopak lenost ho v ně vrhá.

Rabbi Meir, jeden ze žáků Akibových, opisoval na výdělek písmo svaté a jiné knihy, čímž pověsti i majetku nabyl.

Rabbi Josua ben Chananja byl svého řemesla kovář a zvláště slynul co hotovitel hřebíků. Při tom však neméně znám byl co znamenitý učitel a znalec vědy talmudské, takže i rabbimu Gamalielu II. po bok staven bývá. Vyučoval pouze krátkou dobu a to vždy z rána, kdežto celou ostatní dobu trávil ve své dílně pilnou prací. Jiskrami a žhavými okujemi byl obličej jeho všecek zohaven, tak že dcera královská se kdys divila, že tolik moudrosti skryto jest v tak ohyzdném těle.

Rabbi Josua ben Illaj byl v jistém směru — židovským Diogenem: nosilť s sebou neustále veliký sud. Byl totiž bednářem a onen sud si sám vyrobil a denně ho nosíval na rameně do učiliště, kdež před žáky na něm sedaje své výklady míval. Chtěl tím svým žákům vštípiti úctu ku práci a řemeslu a zároveň tím na jevo dáti, že práce vždy vysoce si vážiti jest.

Mimo tyto lze ovšem celou řadu učených rabbínů uvésti, kteří se řemeslem živili. Rabbi Jose ben Chananja byl koželuhem a chodíval prý do učiliště vždy v kožené zástěře; r. Jicchak Nepha byl kovářem, r. Nechanja Hadakor hrnčířem, mnozí jiní byli obuvníky, pekaři a pod.

Z toho ovšem lze souditi, že všichni židé tehdáž s chutí věnovali se řemeslům, vidouce, kterak sami rabbíni a nejslavnější učitelé řemeslům se oddávali. V Jerusalémě bylo prý tolik kovotepců, že si i zvláštní svou synagogu vystavěli, v níž i rabbín i ostatní funkcionáři musili býti kovotepci (Megilla 26.). Mnohem větší byl počet židovských řemeslníků v Alexandrii, kde tvořili zvláštní družstva, cechy, které v synagoze měly zvláštní a podle řemesel oddělená sedadla. Jedním z nejmilejších zaměstnání bylo židům ode dávna polní hospodářství, v němž rovněž mnozí učitelé a rabbíni svou zálibu měli.

Rabbi Elieser ben Hirkanos nešel prý nikdy do učiliště, dokud na poli několik brázd nevyoral. (Sab. 54.) Rabba, rovněž učenec doby talmudské, dával svým žákům dva měsíce prázdnin školních, totiž měsíc z jara a měsíc na podzim, a právě v tu dobu (Pea 2.) sám i žáci jeho co nejpilněji setbou a sklizní plodin polních byli zaměstnáni.

—XY.—

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNÍK XXIII. 10. ÚNORA 1895. ČÍSLO 14.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl leta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Dobrodiní much.

Z „Kancelářských ostružin". Napsal Diviš Adamec.

Promiň, shovívavý čtenáři, že okolnosti donucují mne měřiti k dobrému závěru nevalně povzbuzujícími libeznostmi. Už je tak na světě, že osud staví zrovna vedle sebe největší protivy.

Mám právě na mysli z obzoru úřední evidence naprosto zmizelého praktikanta Kvidona Stránského.

Úhledný tento mladíček dostal se k nám do „pekla" hned po kruté rodinné katastrofě, která rázem přesunula jeho jinak velice dobře řízené koleje života.

Stalo se tak, že Stránskému náhle zemřel otec. S několika nezaopatřenými dětmi zůstala na světě vdova, která již se svým předčasně zesnulým chotěm krutě zápasila s nemalými potřebami života. Kvido právě tehdáž měl nastoupiti před poslední příčel svých reálních studií. Dokud žil otec, Kvidova existence ve školách jakž takž se obhajovala, ale úmrtí chlebodárcovo okamžitě učinilo přítrž mnohým dosavadním úmyslům v rodině jaksi ustáleným. Kvidovy studie staly se záhy nesnesitelným přívažkem beztoho těžkého břemene ustarané vdovy, která sotva stačila krmiti pět hladových žaludků. Nedostávalo se peněz na spousty takových věcí, jako jsou: Močníkovy početní knížky, rýsovadla, tuše, řemeny, radýrky, misky na barvy . . .

A jelikož kromě toho Kvido nebyl takového zdraví, aby život studentský mohl protloukati snad kondicemi, tedy nezbývalo, než vyhledati mu jinou dráhu budoucnosti.

Měl na vybranou.

Jakýsi strýc radil, aby dali Kvida na učení do kupeckého krámu dobrého otcova přítele, který by jistě řádně pečoval o hochovu budoucnost; ale oproti tomu matčina strana spíše se klonila k zamilované myšlénce, aby drahý Kvido nastoupil proň prý příhodnější „karriéru úřednickou". Měli v příbuzenství jakéhosi kanovníka, jehož protekcí nebylo by těžko dostati se někam do úřadu . . .

Váhali a přeli se dlouho, ale konečně přece zvítězila matčina strana, tím spíše, jelikož sám Kvido nebyl příliš nadšen pro zelenou zástěru otcova přítele.

Tedy dostali jej šťastně do úřadu, k nám, prozatím na zkušenou, ovšem že s vyhlídkou, že dříve nebo později (raději později) stane se denním písařem neb dokonce i placeným praktikantem. Kanovníkova dobročinná a vlastenecká mysl zakládala si nemálo na tom, že podařilo se Kvidovi v úřadě „ustlati". Valně jinak posuzovali jsme my v pekle vymoženosti nastávajícího soudruha. Každý z nás věděl, kolik uhodilo. Kdo přidělen byl k úřední činnosti do pekla — netěšil se přílišné protekci.

Co znamenalo vlastně ono již několikráte jmenované peklo?

Peklo bylo nepřívětivé úřední oddělení, do něhož se nikdo nedral. Kdo v něm uvázl, byl napolo ztracen. Lidé nejméně schopní neb nejméně protegovaní ocitili se z pravidla v pekle.

Práce bylo v pekle vždy nesmírně mnoho, ale skládala se hlavně jen z hrubších výkonů úředních, svěřovaných nejnuzněji placeným denním písařům neb praktikantům, jichžto u nás byl vždy hojný výběr. Humanní náš úřad hleděl vždy k tomu, aby měl k disposici co nejvíce špatně placených lidí. Kdykoli se nahromadily nutné práce, jichžto již nijak nebylo možno se zbaviti, přibralo se prostě několik praktikantů na zkušenou, kteří za pouhou naději, že také někdy se něčeho dočkají, síly své zdarma napínali až k umoření. Bylo nutno takto na lidech spořiti, neboť peněz ukazovala se vždy veliká potřeba na sta jiných věcí, zejména na rozličné neuskutečněné projekty a zevní okázalosti, které hravě pohltily zadržené platy hladových lidí.

Což divu, že za takových okolností dostávala se do pekla všelijaká sebranka, národ veskrz republikánského rázu, při tom však někdy ku podivu nesourodý.

Že pro takové úřední ohnisko neměly jinak platné zákony zdravotní platnosti pražádné — rozumí se samo sebou. V pekle bylo vzduchu jen tolik, aby se neudusili, také světla bylo jen tolik, aby bídně na svou práci viděli. Žádná komise tam nikdy nezavadila, ačkoli kolkolem v městě krutě řádily.

Přes to, že nebylo tam volného místečka vlastně již nikde, pro nějakého písaře neb praktikanta na zkušenou našlo se místa vždy dosti. „Sražte se trochu!" zněl povel. A hle! Při stole, dřevovrtem téměř již úplně ztráveném, při kterém dvěma lidem bylo těsno a nepohodlno, pojednou bylo dosti místa pro člověka třetího a čtvrtého. Až přijde pátý . . . srazíme se zase!

Proto také žádný hodnostář, kterému naše správní rada neopominula chlubivě ukazovati i nové vikýře — do do pekla veden nebyl.

Ale tím vším nebudiž řečeno, že by v této naší ratejně panovala snad Bůh ví jak pochmurná nálada neb dokonce stísněnost. Naopak. V pekle nebyla jaksi nikdy nouze o dobrý rozmar, smích veselý a bujný vyrážel tam

vždy po krátkých přestávkách od rána do večera. Byl to ovšem humor poněkud . . . šibeničný. Také o vtip a žert, podnikané pro veřejné dobro celé republiky, nebyla nouze, jen že všelijaká byla občas jejich hodnota a jemnost někdy dosti podezřelá.

Jen tu a tam vyskytoval se mezi námi nějaký „přemrštěnec“, který melancholicky seděl při svém stolku a nic společného s ostatními nejevil. Byli to zpravidla úplně zamlklí lidé, kterým republikánské ovzduší pekla pranijak nesvědčilo. Byli jsme proti nim do jednoho, poněvadž nám kazili soulad, a říkali jsme jim morousů, divných brouků, zakuklenců, baronů, bačkor atd.

K tomuto povšechnému výkladu náleží dodati, že milionář nebyl námi ani jediný. Důchody naše byly veskrz velmi bídné, nebo ještě bídnější.

Za mého na štěstí krátkého pobytu v pekle obdrželi jsme z čista jasna rozkaz učiniti místo — Kvidovi Stránskému.

„Sražte se!“

Tedy srazili jsme se a pan Stránský dostal se zrovna mezi mne a jakéhosi pana Křečka, o němž níže více bude povědíno.

Pan Kvido — budiž dán pravdě průchod — vzbudil okamžitě dosti všeobecnou pozornost. Takového chlapíka už dávno neměli v pekle. Hoch jako jedle, pěkných jemných rysů v tváři a neobyčejně uhlazeného a přívětivého chování. Na každém jeho slově a na každém jeho pohybu bylo neklamně viděti, že mamiuka nevychovávala jej pro peklo, do jehož ovzduší nehodil se nezkušený mladíček nikterak. Také šaty jeho nijak nehodily se k našim. Vše na něm bylo spořádané, jaksi tak, aby nedělal ostudu.

Křeček, spatřiv a změřiv jej od hlavy až k patě, šeptl mimovolně: „To je ňáký baron!“ Přílišnou důvěrou nepřicházel mu vstříc vůbec nikdo.

Za to on, Stránský, hleděl se činiti všem příjemným, milým, neb aspoň snesitelným. Po hříchu, nebyla to věc tak snadná, jak si pan Kvido snad představoval. První dni nám pan Kvido vůbec nerozuměl, zvláště ne našim žertům, které připomínaly nejvíce strážnice starých kaprálů. Kvido v nemilém tušení, o čem se mluví, zapýřil se sice nejednou, nebo usmál se v nesnázích, ale aby vzácnému vtipu v plném jeho rozsahu rozuměl — na to byl ještě příliš mlád a příliš velký „baron“. Někdy smál se také jen proto, aby vtipkáře proti sobě nepopudil.

„To je dobré!“ přisvědčoval zajíkavým hlasem a skrýval pečlivě zardění své tváře.

Již druhý neb třetí den věděl jsem bezpečně, že našemu nejnovějšímu kollegovi nebude v pekle příliš volno. Ve chvíli, když jsme byli spolu sami, ptal se mne jaksi bojácně a opatrně: „A to tu stále je tak ‚veselo‘?“

Nemohl jsem odpověděti jinak, než že bývá ještě „veseleji“, při čemž pan Stránský učinil nepřívětivý rozmach rukou, jakoby chtěl naznačiti, že takové veselosti není milovníkem. Hle, pan baron! Abych jej připravil na budoucnost, napověděl jsem mu, že u nás v pekle přibývá veselosti — ubýváním peněz. V prvních dnech po patnáctém každého měsíce, po výplatě, panoval totiž u nás humor dosti obyčejný, ale jakmile tu a tam docházely „krejcary“, nastával vždy hned onen již svrchu dotčený humor šibeničný, který proměňoval se jmenovitě ke konci každého měsíce v humor nejšibeničnější.

„A co se tu tedy děje?“ vyhrknul nepokojně Stránský, zvědavě upíraje na mne své oči.

Odpověděl jsem krátce: „Uvidíte!“

Mladý soudruh ušklíbnul se poněkud nevrle. Rozjímal patrně o tom, co roditi bude humor „šibeničný“, jestliže již obyčejný dopomohl mu k tomu, že mu v nestřeženém okamžiku hodili rukavičky do umyvadla, které pak na velké potěšení celého pekla do večera sušil na kamnech.

„Takovým žertům nerozumím,“ namítal rozmrzele Stránský, „kdyby se něco podobného opakovalo ještě jednou, budu si . . . stěžovati.“

„Chraň vás Bůh!“ varoval jsem nezkušeného mladíka, „kdybyste si stěžoval, padla by na vás kletba udavače.“

„To ne, to ne!“ vyrazil ze sebe téměř horečně . . .

„Jste li mezi vlky, musíte s nimi výti,“ namítnul jsem po chvíli. „Jinak smíru zde nebudete míti a všechny proti sobě popudíte.“

Tu sklopil Kvido svou hlavu a jaksi melancholicky vzdechl, že se obává, že s takovými vlky výti se snad ani — nenaučí.

Pak umlknul, ale po chvíli zase důvěrně se mně svěřil, že vlastně docela jinak představoval si úřad. Jaksi snivě mluvil cosi o krásném psacím stolku při okně, o kobercích na leštěné podlaze, o sluhovi v předpokoji, o kollegovi velkého vzdělání a přívětivého, vždy šetrného chování, o vzduchu a světle . . .

Odvětil jsem, ovšem že váhavě a po opatrných oklikách, že to vše by mohlo býti, ne-li úplně, tedy alespoň poněkud, kdyby . . . ano, kdyby byla bývala protekce onoho pana kanovníka trochu vydatnější!

Kvido vzdechnul zase a dlouho neodvrátil zraky své od kamen, na nichž ještě sušil své ubohé rukavičky.

Na zejtří k večeru zase jsme byli sami pospolu. Kvido ptal se mne, jaké mám mínění o jeho sousedu po levé straně, panu Křečkovi.

Můj Bože! Měl jsem vypráveti o Křečkovi, který již před tím častokráte vzbuzoval moji tichou soustrast.

Křeček byl i nebyl tvorem politování hodným. Člověk to neobyčejně neúhledný a zakrnělý, od přírody i od lidí macošsky zanedbaný. Na Křečkovi ustálil jsem si přesvědčení, že po tomto životě na světě nastává přece něco lepšího, neboť není možná, aby některým lidem za nic souzeno bylo tak neutěšené trmácení se pozemskou poutí. Jeho ku podivu křivé nohy, které dodávaly zevnějšku jeho docela neobvyklý vzhled, zavinily, že se dostal do pekla, v němž snad již na vždy uvázl. Nestáli oň nikde, v pekle byl jaksi na milosti. Při tom byl to člověk srdce nesmírně dobrého a také všech pět smyslů měl v pořádku. Uměl býti také vtipný a nikdy nikomu žádný žert nezkazil. On právě byl z těch, kteří dávají si líbiti vše, a k vůli žertu někdy dvojsmyslně rozuměnému uměl zapomínati i o své — lidské důstojnosti! Byla to velmi bolestná stránka této chatrné lidské existence, ale na štěstí on ji sám nevycítoval. Snášel vše s nedostižitelným humorem dobrodušnosti a — chudoby. Za nejmenší dobrodiní, ano i za pouhý přátelský pohled uměl se zapříti. Kromě toho pozoruhodnou jeho zvláštností bylo, že vždy a vždy byl při chuti. Křečkův apetit obdivovali všickni, kdož jej znali. Zdálo se, že člověk ten snad nikdy nebyl syt, podobal se opici v zoologické zahradě, která vše chytá, cokoli a kdokoli jí podá. Houska neb půl uzenky

vyjasnily vždy okamžitě jeho tvář. Jednou zpozorovali u nás, že v pekle jeví se nápadná spotřeba oplatek, kterými slepují neb připevňují se k sobě rozličná akta. Je známo, že hlavním elementem oplatek je — mouka. Což tedy divu, že vyšlo záhy na jevo, že oplatky mizely v hladovém žaludku pana Křečka. Odtud dostaly se oplatky pod klíč a Křečkova tvář ku podivu zesmutněla...

Takové věci nebyly panu Stránskému k smíchu. Zjev hladového, nikdy nenajedeného Křečka dojímal jej upřímně. Pozoroval jsem, že mu Stránský každého dne, zvláště po obědě, něco přinesl k snědku. Činil to tajně a šetrně. Snědky mizely v Křečkově žaludku jako v bezedné propasti. Zbývala obyčejně jen — vděčnost, kterou Křeček projevoval svému dobrodinci všemi možnými způsoby. Stalo se jednou, že Stránský nedopatřením vynechal z jakéhosi opisu jinak bezvýznamné slovo. Strhla se bouřka a ihned tlustý jako vepř ředitel nařídil vyšetřiti, kdo zločinu toho se dopustil. Křeček se hlásil, že — on! Stránský nepřijal ovšem tuto přátelskou službu, prohlásil, že se Křeček mýlil a udal se sám. Dostali pak oba...

Když konečně kdosi prozradil, že Stránský Křečka každodenně krmí, strhl se v pekle smích a radili Stránskému, aby si raději zařídil menažerii, že prý mu bude při ní lépe.

Také to nebylo Kvidovi k smíchu.

Ale nejvíce mrzelo našeho Stránského, že ubohý Křeček byl neustále terčem všech žertů a rozpustilostí, kteréž dle jeho mínění nezřídka porušovaly i jeho... lidskou důstojnost.

„Nedejte si vše líbiti!" šeptal mu Stránský do ucha několikráte a odvracel se s ošklivostí od společnosti nijak vybrané.

Ale jak již řečeno, milý Křeček dal si za půl housky líbiti vše...

Trápilo to Stránského, snášel to s těží, a pobyt v pekle byl mu ode dne ke dni nemilejší, ne-li přímo nesnesitelný!

„To tu tak stále chodí?" tázal se mne ke konci prvního téhodne se zasmušilým výrazem v tváři zase.

„Ještě hůře!" odpověděl jsem volky nevolky, neboť Stránský stále ještě měl ponětí jen o onom prvním stadiu pekelného humoru naší republiky.

Že takové stanovisko nezjednávalo Stránskému mnoho přízně, rozumí se samo sebou. Hleděli naň, jak se říká, skrz prsty. V jeho přítomnosti oslovovali jej posměšně „pane barone!" a když byl za dveřmi, nejinak se o něm zmiňovali, než jako o — „bačkoře".

Tak stalo se ponenáhlu, že Stránský osamotněl téměř úplně. Nikdo s ním nemluvil, a on také s nikým. Nitky kollegiálnosti přetrhly se samy. Spáliv se několikráte, umlknul úplně a seděl melancholicky na své stolici snášeje, jak právě uměl, svůj osud. On nerozuměl jim a oni jemu. Baron! Posléz přestal si všímati i Křečka, který netečně choval se k jeho přátelským výkladům a dopouštěl ochotně tropiti, co komu bylo libo. To ovšem nevadilo, aby mu přinášel snědky, jako před tím...

Zatím chýlil se měsíc ke konci. Již výše bylo naznačeno, že ten pravý šibeničný humor nastával v pekle právě v tu dobu, kdy docházely peníze. Nejdříve byl obyčejně hotov pan Křeček, ač i ostatní pánové ocitovali se v tu dobu více nebo méně na nebezpečných finančních mělčinách. Kolem pětadvacátého každého měsíce byl pro pana Křečka již i krejcar malým jměním! A těch krejcarů ukazovala se tak svrchovaná potřeba zvláště o hodině desáté před polednem, kdy rozevíraly se líbezné dvéře našeho pekla a kdy na prahu jako bohyně dobroty zjevovala se s košíkem plným krejcarových housek a uzenek — stará bába Procházková, naše věrná, poctivá markytánka! Jest na bíledni, že jmenovitě v dobách „šibeničního humoru" bylo na staré Procházkové štědřiti své viktualie na dluh — ale každá dobročinnost má své meze. Nevím, jak se stalo, ale jisto jest, že Křeček připravil se u Procházkové o úvěr již dávno, dostával jen za hotové. Patrno tedy, že existence Procházkové byla pro Křečka ke konci každého měsíce jednak velmi lhostejná, jinak tuze... bolestná. Ale právě tato okolnost, všem dostatečně známá, dávala mimovolně podnět k rozdmýchání i tak již rozbujelého humoru pekelné republiky. Skytala se právě dobrá příležitost zneužiti Křečkovy slabosti a ubohosti!...

Laskavý čtenáři, přicházím nyní k vylíčení malé episody, která mně způsobuje skutečné nesnáze. Rád bych se bez ní obešel, ale nelze, neboť jest spojovacím článkem řetězu tohoto mého vypravování. Tedy promiň, laskavý čtenáři, prosím ještě jednou, že vsunu zde z nezbytí něco, co nijak nevyhovuje ani mým požadavkům esthetickým. Ale ten nahý život lidský, na němž ostatně založili mnozí moderní mistři úspěch svých vypravování, vykazuje neklamně a nezvratně takové maličkosti, jichžto i já se zde... proti své zálibě... dotknouti musím. Není vyhnutí.

Tedy jak již naznačeno, nastala chvíle, kdy pro Křečka stanovil pouhý krejcar malé jmění, kterážto okolnost příchodem staré Procházkové nabývala podoby příšerné strastiplnosti.

Tu připadlo hranatému Klánovi, bývalému závodčímu u dělostřelectva a na ten čas staršímu mezi našimi písaři, že by neuškodilo podniknoti s Křečkem „vydatný" žert.

„Víte co," ozval se z čista jasna bývalý závodčí Klán, „naučíme Křečka jísti — mouchy!"

Nadějný tento návrh vyvolal v celé pekelné republice bouřný smích, ano i souhlas, ba sám Křeček se usmál tupě.

Pokud jsem se v naší ratejně mohl rozhlédnouti, nelíbil se návrh ten jedinému Stránskému, který odvrátiv se s ošklivostí, s opovržením se ušklíbnul. Bylo ostatně známo, že Stránský choval k mouchám zvláštní odpor, t. zv. idiosynkrasii.

To ovšem pranic nevadilo úmysl Klánův uskutečniti. Co tomu řekne Stránský, nikdo se neptal.

Po chvíli přistoupil Klán ke Křečkovi a zvolal: „Křečku! Za každou snědenou mouchu dostanete krejcar. My budeme mouchy chytat a vy je budete... jísti. Kolik much, tolik krejcarů!"

Znělo to nepěkně a surově.

Proti všemu očekávání ozval se bouřný protest.

„To netrpím, to netrpím!" rozkřikl se Kvido Stránský a celičký zahořel. „To je pod vši lidskou důstojnost, to je uličnictví, to je... to je..."

A slabý jeho hlásek zaniknul v hluku nevole a smíchu.

Když pak Klán jej krátce a důrazně odbyl, že se nikdo po jeho souhlasu nesháněl, a když mu byl zapověděl mísiti se do věci, po kterých jemu a nikomu nic není, obrátil se zase ke Křečkovi, jakoby se nebylo nic a nic událo.

*

„Nuže," vece Klán, „chcete, Křečku: za jednu snědenou mouchu krejcar!"

„Křečku!" vyrazil ze sebe zsinalý Kvido, chvěl se na celém těle a hleděl ustrnule na nastávajícího — muchožravce. Jeho hlas zněl prosebně a žalostně zároveň, jakoby vyžebrati chtěl od Křečka nějaké velké pochopení.

Ale po hříchu ubohý Křeček nechápal, proč se Kvido rozčiluje, on dávno upadl v myšlénkové mrákoty, že největší lidská důstojnost jest vlastně... krejcar... nu a odpověděl tedy Klánovi: „Proč ne?!"

Kvido zavrávoral, ale nepromluvil již slova

Po chvíli chytili mouchu a přinesli ji Křečkovi. Bzučela.

Bzzzzzz...

Úplynula zase chvíle a Křečkovi vyplacen... krejcar!

Moucha již nebzučela...

Dříve než odporný smích ustal, zpozoroval kdosi, že mezitím Kvido Stránský se vytratil. Zmizel s ním také jeho klobouk a kabát.

Ano, Kvido Stránský vyrazil ven z jizby jako šílený.

Nepřišel odpoledne, nepřišel druhého dne, nepřišel třetího dne; Kvido Stránský nevrátil se více mezi nás.

* * *

Náhlý odchod Stránského neměl žádných následků. Poněvadž odnikud nepřišla žádná výtka, soudilo se dosti všeobecně, že Stránský nikomu nežaloval. Odtud mizela jeho památka očividně, nikdo o něm v pekle nemluvil, nikdo jej nevzpomínal, jen při jedné příležitosti, když kdosi projevil jakousi zbytečnou citlivost a horlivost esthetickou, zakřikli jej, aby si nehrál na — protivného Stránského.

Co se dále dělo se Stránským, nedověděl jsem se dlouho, ačkoliv jsem se tu a tam po něm sháněl. Zmizel jaksi z obzoru úplně.

Teprve po nějakém čase zjevila se z čista jasna jeho spořádaná postava mým očím.

Ani jsem nechtěl sobě věřiti.

Byl to on, skutečně on, Kvido Stránský!

Měl na sobě zelenou zástěru se žlutými přaskami a táhl za sebou úhledný dvoukolový kupecký vozík. Vezl právě někam Perlovou ulicí několik láhví vína.

Spatřiv mne, vesele pokynul. Vzhled měl zdravý a jasný.

Tedy nebylo již pochybnosti, že Kvido Stránský po učiněných zkušenostech dal přednost učení v kupeckém krámu otcova dobrého přítele, o němž hned na začátku tohoto vypravování byla učiněna zmínka.

* * *

Od těch čas uplynula hezká řada let. Co se děje v pekle a jak to tam nyní vyhlíží, sám nevím. Nejsem toho žádostiv. Vím jen, že nuzné živobytí je tam podnes.

Ale se Stránským setkávám se častěji, vždy rád. Je výborný společník při sklence dobrého vína, umí dobře vypravovati. Daří se mu znamenitě. Získav sobě spořádaností a přičinlivostí neobmezené důvěry otcova přítele, svého principála, stal se záhy obchodvedoucím přední filiálky jeho velkoobchodu v Praze. Podle toho má plat a živobytí. Neměnil by s leckterým vyšším pánem od úřadu. Věřím.

V přátelských rozmluvách ku podivu nerad se dotýká svého pobytu v pekle. Ale když přece mimovolně o toto neutěšené théma zavadíme, opakuje obyčejně: „Mé štěstí bylo, že Křeček jedl — mouchy!"

A ubohý Křeček? Vím o něm jen tolik, že dostává každoročně ke svým jmeninám od Stránského několik láhví vína a něco dobrého i vydatného k jídlu. Jaké štěstí!

Hle, kolik dobrého způsobily — mouchy!

Ženská otázka.

Od Julesa Simona. Přeložil G. Schmoranz.

Ženské vyvolaly teď o sobě zase mnoho řečí, a sice za příčinou dosti malichernou. Jedná se o řádové vyznamenání žen. Dva řády, řády universitní,*) již mají dávno. Udělují se učitelkám. A právem. Udělují se také herečkám, což se nezdá již tak nezbytným. Jestli se nemýlím, dostalo se jich i tanečnicím. A přece, pokud vím, byly tyto řády ustaveny jako odměna služeb veřejné mravnosti prokázaných.

Nyní chtějí kříže čestné legie. Čestná legie jest řád občanský, a s křížem čestné legie spojen titul „rytíře". Nejvíc jest jich rozdáno mezi vojskem. Jsme zvykli viděti je se lesknouti na uniformách, důvod dosti vážný k vyloučení žen. Ale zdá se naopak, že právě proto ta jejich touha!

Dosavadních příkladů udělení kříže čestné legie ženám jest málo. Za Napoleona III. udělen Rose Bonheurové.*) Na to byly ženy nesmírně pyšny. Ale já myslím, že spíš si měly stěžovati. Neboť, kdyby Rosa Bonheurová byla mužem, nebylo by se jí dostalo ani kříže rytířského, ani důstojnického, nýbrž kříže komandérského. Po válce 1870 udělovány kříže odměnou za činy hrdinské srdnatosti. Některé ženské osvědčily vojanskou hrdinnost, a těm právem uděleno vyznamenání vojanskému hrdinství příslušící.

Teď se však ženský svět rozčiluje k vůli otázce vyznamenání divadelních dam. Jedná se tu vlastně o dvojí otázku. Předně: Sluší se, aby herci byli dekorováni? Za druhé: Dostává-li se dekorací hercům, mají býti dekorovány i herečky?

Já povídám jen tolik, že často bývá zásluha jejich stejná, i služby umění prokázané. Ba mohlo by se snad i říci, že bývají jejich zásluhy ne stejné, nýbrž větší.

*) Officier de l'Académie.

*) Slavná malířka zvířat.

Mohl-li obdržeti kříž Regnier,*) měla ho dostati Rachel **) tím spíše.

Zdá se však, že volba umělkyně nebyla snadná. Nejprve se mluvilo o Mme. Carvalho, umělkyni prvního řádu, jejíž manžel ***) prokázal hudebnímu umění nemalé služby, které by tím bývaly odměněny zároveň. Potom se mluvilo o Mme. Viardot, †) která je zosobněním hudby, velkou pěvkyní, velkou tragédkou a výtečnou učitelkou na konservatoři. Ostatně té jest stát dlužně zavázán, jelikož od ní přijal skvostný dar, manuscript partitury Dona Juana. Po těchto dvou proslulých jménech září nyní v časopisech jméno Sáry Bernhardtové. A v tom právě vězí neštěstí: kterou teď? Dá-li se ministerstvo jednou touto cestou, myslím, že bude míti co dělat a že mu to způsobí dost starostí. To není stránka, po které dlužno vážiti ženskou otázku.

Čtvero velkých událostí, které se přihodily za našich časů, značně pozměnily a ještě mnohem značněji pozmění situaci ženských. Jsou to: všeobecné volební právo, nucená navštěva školní, zanikání vlivu náboženského a přeměna dílen parou.

Až do ustavení všeobecného volebního práva považováno vykonávání pravomoci za privilej. Teď může ve vládě míti účast kdokoliv, buď přímo, nebo prostřednictvím svého delegáta. Společnost si více nepřisuzuje práva vybírati si mezi občany, jedněm právo volební dáti a druhým ne. Co muž, to volič. A tu se ženské tážou, nejsou-li právě tak členy pokolení lidského jako my, nemají-li právě tolik potřeb i schopností a tudíž i práv.

Na tuto otázku nelze odpověděti záporně. Jejich vyloučení jest neoprávněné a nespravedlivé. Jak jen to přijde, že společnost všech věků se této nespravedlivosti shodně dopouštěla? — Protože vedle společnosti politické stává společnost rodiny, které bylo dlužno vše obětovati.

Rodina jest společnost nevyhnutelně ze dvou živlů se skládající a následkem toho jeden musí nezbytně míti vrch. Muž jest v rodině hlavou a proto ji představuje i na venek. Pochopitelno, že vládne ženou; ale bude vlásti i svým voličem? Všeobecné hlasovací právo, kterým přestaly celé třídy lidí býti považovány za nedospělé děti, by ihned učinilo konec i nesamostatnosti ženských, kdyby se jim ho dostalo.

Vyznačuji tím příčiny rozhodující, ale nerozhoduji. Promlouvám jen o tom. Otázka, ač závažná, není ještě palčivá. Jen docela nepatrný zlomek ženského pokolení má prozatím chuť účastniti se volebních schůzí a míchati se do veřejného života. Ohromná většina, tak ohromná, že by se mohla zváti jednohlasnou, jeví okázalou lhostejnost, ba spíše ještě odpor k věci. Způsob, jakým se zenly chovají k ženským, které chtí mermomocí mužskými býti, není podle toho, aby lákal přívržence. Po straně tu činím ostatně, než skončím tuhle kapitolu, poznámku, že v katolických zemích dát ženským volební právo by znamenalo, dáti pp. páterům principát.

Druhým proměnovým činitelem životních podmínek žen jest nucená návštěva školní. Je-li vyučování vhodně přiměřeno způsobilostem, vrozeným vlohám a zvláštním povinnostem žen, kryje-li se zkrátka s tím, co příroda sama naznačuje, tu zajisté jen doplňuje a rovná nynější situaci. Ale přečasto se stává, že vzdělávací program dívčích škol kopírován přesně podle chlapeckého. Ba, i přes zákon z r. 1867 trvá ještě množství smíšených škol. (Smíšenými školami však nevyrozumívám spoluodchovávání, které je něco docela jiného.) Jakmile škola pěstuje mysl dívčí jako chlapeckou, je potom těžko, když je vychování skončeno, říci děvčatům, že nesmějí do ničeho mluvit. Pomyslejí si, že se v tom vyznají třeba ještě líp než pp. sousedi, a táží se pak, když jest porozumění také na jejich straně, proč by rozhodování mělo býti jen na straně druhé.

V dřívějších časech žily ženské mnoho náboženstvím. Manželové se starali o záležitosti pozemské, kdežto ony si našly jinou říš, ve které vládly skoro samy, pod vedením kněžstva, rozumí se. Spokojily se a oblíbily si toto zvláštní zařízení, které jim zůstavovalo celou práci s odchováním dětí spojenou a mnoho zbožného a milosrdného zaměstnání. Musíme přiznati, že vliv náboženství není u nás více tím, čím byl za časů našich otců. Pan farář pozbyl moci nad rodinami. Dostavuje se do nich již jen volán manželem, a žena ho již také jen zřídka volá. Ona má sice zaměstnání jako dříve, ale nejčastěji je světské. Dělá vše po politikářích. Dnes možno viděti paničky, které mají záznamovou knížku výborovou a přednáškovou, které řeční, zasedají a referují. Ba jsou paničky, které vůbec dělají již jenom to a na faře nebo v kostele se již ani neukážou. Uvidíte, že to již je pokus veřejného a individuálního života. Náboženství kázalo rodinu, život v úkrytu, pokoru, odříkání — řadu věcí, jež nejsou zaznamenány v nižádné ústavě ani v žádném vypsání lidských a občanských práv.

Všeobecnému volebnímu právu a přeučení, byť i bezplatnému, lze se však vyhnouti, ale továrnám se již nevyhneme. Velké dílny, kde se pracovalo výhradně rukou, jsou již tak dávné, že i lidé nejstarší se mají co rozpomenouti, aby se na ně upamatovali. Viděli ještě ruční stavy, pak počátky páry, nemotorné stroje přepodivných tvarů, nezdravé dílny, práci zdraví škodlivou. Průmysl pod jejich zrakoma sáhl po dítěti, aby z něho učinil pomocníka dělníkova, a záhy, když seznal, že se více nejedná o sílu, nýbrž že stačí trochu vtipu a obratnosti, a že se v obojím ženská mužskému při nejmenším vyrovná a k výživě že při tom spotřebuje méně než on, následkem čehož může konati tutéž práci za lacinější peníze, nahradil dělníka dělnicí. V dělnickém světě nastala náhlá přeměna. Ženské, které až do té doby se pěkně staraly o děti a o domácnost, a vydělávaly si k tomu ještě něco jehlou, byly pojednou naverbovány továrnami, které jim sice zaplatily výdělek pateronásobný, ale vzaly jim všechen jejich čas. Muži potom nevěděli, co se svou silou počíti, a jelikož nejsou k tomu

*) Vynikající dramatický učitel — učitel Coquelinův — na Pařížské konservatoři, bývalý sociétaire Théâtre Français, karakterní herec.

**) Rachel Félixová, velká franc. tragédka, † 1858.

***) Carvalho, zakladatel t. č. již zašlého Théâtre Lyrique, ve kterém uvedena na scénu v konkurenci se zdlouhavou Velkou Operou řada novinek mladých skladatelů, které francouzskou hudbu potom proslavily, tak na př. Faust. Mme. Carvalho v něm ideálně představovala Markétku. Později zpravoval Carvalho „Komickou operu“, po osudném požáru r. 1887 musel však na čas ustoupiti. Teď stojí co nejschopnější ředitel-hudebník opětně v čele toho ústavu.

†) Pro Pavlínu Viardotovou psal Meyerbeer Fidés v „Proroku“ a Gounod svou Sapho.

stvořeni, aby úkoly, které žena opustila, konali, octla se společnost záhy v rozkladu. Ustrašené výkřiky se ozývaly ze všech průmyslných středisk. Ženy trpěly, muži ještě víc, a továrníci cítili, že se na přirozenosti beztrestně nehřeší. Krise se ponenáhlu stávala méně palčivou, protože se muži počali vracet, ale se sníženým platem následkem ženské konkurence. Ženské zůstaly vedle nich a v konkurenci s nimi. Výroba se dvojnásob usnadnila přibytkem síly mechanické a dělné. Potřeba sice také stoupala, ale menší měrou. Bohatství se hromadilo ve skladištích, a netrvalo dlouho, stalo se z nedostatku odprodeje a klesáním cen jednou z příčin ochuzení. Krise na se vzala jinou tvářnost, ale krise to byla zas. Továrníci zápasili s konkurencí, dělníci s hladem. Těmto bylo dříve za těžko uživiti rodinu a teď k tomu přistoupily ještě obtíže s jejím vedením a ošetřováním. Společnost se rozpadávala: otce vrhla do jedné dílny, matku do druhé, a dětí na ulici. Po čtyři hodiny denně patřily škole a ostatek louži a kalu.

Nastoupila dobročinnost. Zřízeny všeho druhu opatrovny a dětské zahrádky. A i potom ve škole ještě opatrovny po vyučování až do závěru dílen. Také v dílnách učiněno místo dítěti. Sotva že se na nohou dovedlo udržeti, už mu přidělena nějaká drobná práce a skromný výdělek. Dobročinnost se v tom všem s náramnou zálibou shlížela: „Vidíte, jak jsem vše dobře roztřídila a zařadila, z čeho se dříve rodina skládala. Já se dokonce starám i o rodiče. Přenechávám jim šaty a vaření za kupní cenu. Zřídila jsem v jejich prospěch pokladnu, do které mohou s pěkným užitkem ukládati každý groš, co si uspoří. A pojišťuji je proti nemoci a na stará kolena. Mají věru za co býti vděčni."

Dělník odpovídal: „Já sice vidím, jak pravíte, zbytky rodiny. Tohle je mé dítě, a tamhle je má žena. A vím, kde jsou. Ale sotva že vím, co dělají. Vy nad nimi máte moc, já ne. Já v ničem o nich nerozhoduji, do ničeho nezasáhnu. Jsem jim cizím, a oni mně také. Váš způsob chránění nás záleží především v tom, že nás roztrhujete.

Pravíte, že jste naším dobroditelem, protože nám poskytujete chleba. Vskutku, poskytujete nám ho. Ale jen to. A člověk nežije pouze chlebem. Den, který nám za to béřete, který vás obohacuje a nás ponechává v chudobě, trvá dvanáct hodin, jinak řečeno, vyčerpává veškeru naši vůli. Potom nám již nezbude času na čtení, třebas jste nám dali školy a knihovny, ani nám nezbude času žíti se ženou, ačkoliv jste nás k vůli morálce přiměli, abychom se vzali, ani nám nezbude možnost radou vésti naše dítky a pomilovati se s nimi, byť jste bez přestání naříkali na ubývání lidnatosti. Držíte nás za potřebu a za dluh, a proto se pokoušíme, jestli snad v zákoně, anebo i mimo zákon, nenajdeme prostředku, abyste vy také zase ucítili naši sílu."

Kdo však vrátí dělníkovi domácnost? Kdo mu opatří obydelný byt a zdravý? Kdo mu připraví krm sílící? Kdo opatří něžně a bděle jeho dítky? Kdo vypěstuje jejich mysl? Kdo je ošetří v nemoci? Kdo je naučí, kterak ponenáhlu sobě samým postačovati, kterak se nepříteli brániti a příteli dobře činiti? To má žena.

Ale ta zmizela se světa, co se jí pára zmocnila: třeba nutně, aby se vrátila a přivedla s sebou zase štěstí a spokojenost. Neboť, opět a opět, člověk nežije jenom chlebem.

Nikdo nepovídá: zavřete dílny dětem a ženám. — Jsouť proudy, proti kterým nelze plovati, osudy, které se musí snášeti.

Mladiství dělníci a dělnice budou vždy. Řeklo se pouze: neberte děti před sedmým, osmým, devátým, třináctým rokem. A také se řeklo: neberte ženským víc než deset hodin denně, šedesát týdně; ponechte jim po denní práci ještě chvíli času, aby mohly býti také matkami své rodiny, vlastně by se správněji snad mělo říci služkami. A též se řeklo: pozor na dítě nenarozené. Žena-matka přečasto musí jíti za denním výdělkem, ač tím ohrožena a vystavena krutým chorobám, které i smrt mohou přivoditi.

Všechny tyto otázky jsou přetřásány tu s rozvahou a zralostí, tam vášnivě až k zuřivosti. Jedni praví, že hájí svobodu a majetek; druzí, že při dvanáctihodinné denní práci a výdělku, který rodinu neuživí, nemůže o nějaké svobodě býti řeči. Vymyšlena slova, kterých se neužívá povždy ve stejném smyslu a která nahrazují doklady, slova, která s jedné strany jsou urážkou, s druhé chválou. Někdo vám řekne: „Mám čest býti socialistou" a druhý: „Vy jeden socialisto, bídníku!"

Mezi tím, co se venku stávky množí, hledají zákonodárci východní cestu a jeví svoje rozpaky odklady do neurčita anebo hlasováním úplně se rozcházejícím.

O zákoně ze dne 2. listopadu 1892, kterým upravena práce žen a dětí v rukodílnách, se jednalo pět let. Než byl odhlasován, putoval třikrát ze sněmovny do senátu a ze senátu do sněmovny. Stoupenci svobody nechtěli připustiti, aby se stanovil maximální čas pro ženskou práci; o otázce nedělního klidu rozjítřily se nekonečné debaty. A sotva byl zákon odhlasován, již činěny návrhy na změny: senát právě přijal návrh na zákon, stanovící pracovní dobu na jedenáct hodin pro ženy, děti i dorostlé.

Mnozí si myslí, že to jest v prospěchu žen, vymáhá-li se jim snížení pracovní doby, a mnozí se zase domnívají, že vítězně stoupence tohoto náhledu odmítnou voláním: Ony tomu nechtějí, ony o to nestojí!

Zajisté jsou takové, které jsou proti snížení, jako jsou matky, které odmítaly zákon, nakazující obmezení dětské práce. Pamatuji se ještě dobře, jak za mnou v ulicích křičely: „Vidíte ho, co chce naše děti nechat pomřít hlady.*) Svého času, když se jednalo o zrušení vězení pro dluhy, se také našli chudáci, kteří naříkali: Vy nás připravujete o vyhlídku na úvěr!

Zájem o osud ženských jest přirozený, ale to není hlavní příčina našeho dovolávání. Myslímeť na první a nejhlavnější zájem, na znovuzřízení mravopočestnosti rodinou.

---

*) Stařičký, dnes již jedenaosmdesátiletý senator, povždy upřímný republikán, bývalý ministr osvěty, potom předseda ministerstva, po celý svůj život působí jako filosof, politik a journalista ve smyslu tu přeloženého článku.

Ballada o zemi snů.

Napsal Ch. A. Swinburne. Přeložil Jar. Vrchlický.

Do hnízda z růží své srdce jsem skryl,
od slunných cest jsem ukryl je dál,
sníh sotva měkčí skryt by mu byl,
pod růže já jsem srdce své dal.
Proč nechtělo spát, já darmo se ptal,
kde nehnuly se růží lupeny?
Kdo plašil mu sen, kdo v útěk je hnal? —
Jen skrytého ptáka zpěv stlumený.

Lež tiše! List slunce žár utlumil,
já děl mu, vítr křídla svá spjal,
do teplých vln on letí, aby snil,
on neklidnější nežli tvůj žal.
Proč bolu trn vždy zas by tě dral?
Proč naděje ty znova vzbouřeny?
Kdo víčka spící zas ti zotvíral? —
Jen skrytého ptáka zpěv stlumený.

Té země luzné, čár již zatopil,
ký plavec jméno na mapě znal?
Trh takým. věř, se plodem nechlubil,
jenž sladký v oněch stromech tam zrál.
Snů vlaštovky krouží, šerý kde val,
zní v stromech tóny spánkem zastřeny,
psů štěkot spící laň tam nezlekal —
Jen skrytého ptáka zpěv stlumený.

Poslání.

V snů světě svůj jsem díl si vyžádal,
čas celý spát, neslyšet písmeny,
čím lásky mluvil hlas a čím se smál,
jen skrytého ptáka zpěv stlumený.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Potom přešel na Martu a tvrdil, že jest zajisté velmi hodná, dobrá dívka.

„Ano," odvětil Livora, „byla by dobrá a hodná, jen kdyby nebyla ženou."

„Jak živ jsem neviděl tak zatvrzelého hříšníka!" hněval se Těšitel.

„Můžeš mi tedy poděkovati za to potěšení," Livora ho odrážel žertem.

„Jen se směj, Karle," napomínal rozšafný, poctivý bratranec, „ale věř, přijdou chvíle, kdy se přestaneš smáti a kdy jasně budeš viděti, jakýs na sobě a na lidech páchal hřích. To není hezké, jak dlouho to může ještě takto trvat?"

„Co tím myslíš, milý hochu? Hovoříš jako zpovědník, chceš mi připomínati smrt?"

„Ach nikoli, vím, tací zločinci, jako jsi ty, nelekají se smrti, naopak, vyhledávají ji, chechtají se jí posměšně do očí. Na to jsem nemyslil."

„No, no, mluvíš, jako bych byl nejlépe zralý pro samovraždu, ne-li dokonce pro oprátku tak zvané spravedlnosti. V tom bloudíš, milý Bohuši. Těch trochu oklamaných žen nestojí za to, abych se střílel nebo aby se nad tím zděšeně zastavovala spravedlnost. Chyba lávky!"

„Dobře, dobře, věřím, že v tom není pro tebe polepšení. Pro tebe není jiné odplaty ani pomsty než opět žena. Ano, žena, rozumíš? Nesměj se, ještě jsem nedomluvil. Přeji ti, aby na tebe udeřila opravdová láska. Kéž bys si zamiloval ženu, která by tě přivedla až k milostnému šílenství a která by tebou povrhla právě tak, jako ty pohrdáš všemi ženami vůbec! To by byla na tebe nejsladší pomsta. A nemysli si, ještě nemáš vyhráno, ještě není tak pozdě, aby to nemohlo přijít."

Livora se však vysmál tomuto lyrickému kázání, jak nazval Těšitelovy výčitky. Bouři lásky prý už prožil, když mu bylo čtrnácte let. Tenkráte si zamiloval osmnáctiletou dcerku papírníka, u kterého kupoval své školní potřeby. Ona ho arci zamítla, avšak on ji zbožňoval až do svého šestnáctého roku. Pak poznal bídu ženského pohlaví a brzo měl pro ni právě takový posměch jako pro každou jinou.

To byly samé smutné věci, a Těšitel nadarmo se snažil přesvědčiti svého bratrance o správnosti svých šlechetných důvodů. Livora snadně ho přemáhal, zejména když mu byla ještě na pomoc neobyčejná výmluvnost. Naposled Těšitel sám vyzval mladého necitu, aby už raději mlčeli o těch věcech.

„Máš pravdu," přisvědčil Livora, „mne již nepředělá nic na světě."

Ráno host odcházel a louče se odhodlal se přistoupiti také k Martě. Zastavil se před ní s hlubokou poklonou, skorem až pokorně, a podával jí ruku.

„Poroučím se vám, slečno," pravil trochu nesouvisle a také s úmyslem, aby zahanbil Livoru, „nemohu odtud odejíti, abych vám nevyslovil svoji nejhlubší oddanost a úctu. Potěš vás Pán Bůh! Věřte, vážím si vás tak mnoho, že bych vám s radostí políbil ruku. Dovolíte?"

Ale ona zarděla se jako krev, přikryla si rukama oči a dala se do pláče.

„Dokonalý venkovan, sedlák!" smál se Livora, když Těšitel odešel.

„Proč? Protože se mnou mluvil tak soustrastně? Aspoň vím, že přece ještě nejsem tak bidná a ničemná, za jakou ty mne pokládáš. On jest jistě rozumný člověk.“

„Ovšem že, proto ho ani nenapadá se ženit. Škoda, že nevidíš skutečného rozdílu mezi mnou a ostatními lidmi. Já ti vždy řeknu nahou pravdu přímo do očí, kdežto jiní se obrňují laciným škraboškami. Proč by tě nepotěšil, když ho to nic nestojí? Aspoň se o něm řekne, že jest dobrý, soucitný člověk. Vidíš, má zlatá, kdyby Bohuš tak opravdově cítil se ženami a pro ženy, jak před tebou se tvářil, už dávno by si byl uvázal některou na krk. Ale on jest příliš rozumný, v tom máš úplnou pravdu. Nač by se ženil, když má doma ženských víc než dost? Víš snad, jak to chodí na venku mezi svobodnými pány a mladou ženskou chasou. Bohuš už tři léta jest v Sirotčím Dvoře samostatným pánem, jest zámožný, proto může si dovoliti nějakou drahou výstřednost. A byl by bláhový, aby si nedovolil. Ale nač o tom ještě se hádat, to už je tuze stará, známá historie.“

Za krátko oba zapomněli na Těšitele, v Martě zůstal po něm toliko dojem tichého, milého člověka a cit vděčnosti za jeho soustrastná slova při loučení.

Ale on, Těšitel, myslil na dívku ustavičně. Kudy chodil, tudy zjevoval se mu její světlý, půvabný obraz s těma krásnýma modrýma zrakoma, které v ovlhlé záři své měly napsánu zřetelnou větu: „Jsem nevinna a trpím.“

Škoda, že nepoznal té dívky před Livorou, pomyslil si. Všechno byl by vynaložil, aby si ji naklonil, a jak nyní mohl býti blažen a šťasten! A ona také mohla býti nanejméně spokojena. Co jí zbývá nyní ještě u toho dobrodruha? Trochu ostrých ran do srdce a pak zoufalství a kdož ví co ještě, jaký konec.

To zoufalství už na ni přišlo. Byla s Livorou v Rozkoši již sedmý měsíc a chvěla se před každým novým dnem dobře vědouc, co ji očekává. Vždyť to tušila už půl léta, od té doby, kdy tam přišla. Jenom kratičkou dobu trvaly její nadějné milostné červánky, kdy pošetile věřila, že se stane Livorovou chotí. Pak už pořáde se stahovala mračna nad její ubohou, zbloudilou hlavou.

Jednoho večera Livora přišel domů hodně pozdě, a zdálo se, že jest napilý, čehož jindy u něho nebývalo. Hřmotil po bytě, kopal do všeho a huboval. Byl notně podrážděn, také u něho vzácný případ, neboť on ničím nedal se snadno vyrušiti ze své lehkomyslné, posměšné a opovrhující lhostejnosti.

Marta ani nedutala, bála se ho zeptat, co se mu přihodilo. On jí to brzo řekl.

„Tak, ještě dnes a zítra naposledy,“ pravil s ledovým úsměškem, když se vrhal na svoje lůžko. „Víš-li pak, má drahá, že pozejtří máme po Rozkoši?“

Marta dobře nerozuměla poslednímu slovu. Myslila si, že mezi nimi už dávno není žádné rozkoše, ale neřekla nic, bála se, aby ho ještě více nepodráždila.

„Otroci!“ odlehčoval hněvu svému. „To jest cavyků pro jeden nadutý fraucimor! Aby pak hned nebyli uraženi! Nu ať, vždyť je to velký div, že jsem v této prokleté Sibiři vydržel sedm měsícův. Pěkná Rozkoš! Sibiř, galeje!“

Už uhodla, co asi se přihodilo.

„Jsi propuštěn ze služby, viď?“ odvážila se hlesnouti a sotva dýchala.

„Ano, a k tomu hned. Ostatně jest to vždycky lepší než sloužit s výpovědí v kapse. Ale mám vztek, že jest to pro tu strakatou ředitelovu slečnu. Fena! Sešli jsme se s ředitelovou rodinou před továrnou. Ona hned dorážela na mě, že prý o mně slyšela hezké věci. Že prý mám nějakou pestrou minulost. Má zlatá, odsekl jsem jí, nebylo by moudřejší, abyste místo péče o moji minulost raději se starala o své pihy? Měla's vidět ten poprask! Ředitelka až omdlévala nad tou urážkou, a ředitel se rozzuřil jako křeček. Dostali jsme se hezky do sebe, doufám, že na to bude pamatovat déle než já.“

„A co hodláš nyní počíti?“

„Což pak ještě vím? Jisto jest, že pozejtří se budu stěhovati z Rozkoše. Myslím, že toho jest prozatím dost. Anebo chceš ještě něco více?“

„Bože na nebi, a co já si počnu!“ vzkřikla dívka a zalomila rukama.

Avšak Livoru ten výkřik ještě více rozčilil. Vyskočil, posadil se na posteli a s divadelním posuňkem vztáhl k dívce pravici.

„Ofelie, jdi do kláštera!“ zvolal posměšně a najednou vybuchl v pustý, pronikavý smích. Smál se chvíli, ani se nemohl utišiti, jak mu to připadlo veselé.

Ona se chytila za hlavu a naříkala jako raněná vlčice.

Ráno Livora byl mnohem mírnější. Ani už nešel do továrny a skládal své věci. Dívka chvíli hleděla na něho úzkostlivě, nevěděla, jak se má při tom chovat.

„Má milá,“ pravil jí vlažně, klidně, jakoby se nebylo mezi nimi nic přihodilo, „jest už svrchovaný čas, abys také se přichystala. Nehněvej se na mě, že to přišlo tak náhle.“

„A kam já mám jít?“ otázala se ho, přemáhajíc chvění. „Nebylo by lépe ještě některý čas tu zůstat, než bys našel nějaké zaměstnání? A kam ty půjdeš?“

„Zůstat v Rozkoši? Co tě napadá! Jak jsem pravil, zde jest Sibiř učiněná. Zde jsou jenom tři druhy lidí: buď hloupí, buď zlí, anebo hloupí i zlí. O mne se nestarej, já se neztratím, mne nikdo neuslyší naříkat. Ještě není zle, a pak kuráž se nesmí ztratit ani před šibenicí. Tak tak, má roztomilá holubičko. Pojedu nejspíše k inspektorovi Dlaskovi, ten už mi dvakráte pomohl, když bylo zle, snad také tentokráte bude míti pro mě na některém panství kousek místa. Jakáž pomoc, nepochybně zase se stanu hospodářským otrokem.“

„A já nesmím s tebou, viď?“

„Co pak bys tam se mnou dělala, drahoušku? Tam mě přijmou do služby jenom svobodného, a ty přec už nevypadáš jako sestra nebo sestřenice, jako tady ze začátku, víš, co nejlépe uděláš? Vrať se do Prahy k tetě Heřmance.“

„Jak pak jí mohu přijíti na oči?“

„Jen se toho nelekej, vždyť teta není tak tuze choulostiva. Dám ti svoje úspory, všechno, co mám. Není toho sice mnoho, ale aspoň to trochu uchlácholí tetku.“

„Nechci ničeho od tebe!“ Marta uražena odmítla jeho nabídnutí.

Livora ji však přemluvil, že konečně přece si dala říci a přijala peníze.

„Jsou beztoho tvoje,“ pravil jí, „dávám ti jen to, cos mi tady uspořila. Jak pak bys byla v Praze živa bez krejcaru? Teď přece už nemůžeš choditi za výdělkem, jako před rokem. A o dítě také neměj starosti. Rozdělím se o ně s tebou na polovic, totiž o ty starosti, a budu-li časem větším pánem, než jsem nyní, budu se o ně

starati třebas sám, zvláště bude-li to kluk. Tak tak, kočičko, jen spokojeně jeď. Až si najdu zaměstnání, budu ti psát."

„Proč pak bys mi psal?" pravila zúmyslně lhostejně, tvrdě. „Nebude třeba."

„Domníváš se, že na tebe zapomenu?"

„Vždyť už teď jest to zrovna tak, jakobys na mě zapomněl. Bude lépe, když docela zapomeneš. To, co dnes mi dáváš, ještě vezmu, ale více od tebe nechci ani vidět ani slyšet. A o dítěti se mi ani nezmiňuj. Tvoje přispění by mu přineslo malé požehnání, bude šťastnější, nebude-li o tobě ani vědět. A já také, já také —"

Myslila, že pohrdnutím pomocí Livoru pokoří, avšak on dobře postřehl ten úmysl.

„Máš pravdu," pravil nanejvýš klidně. „Netušil jsem, že se rozejdeme tak lehce."

Pak už po celý den spolu skorem ani nemluvili. Každý si hleděl svého skládání a svých příprav k odchodu z Rozkoše. Marta v noci ani neulehla. Honem ještě spravovala a došívala některé věci, aby nepřišla k tetě v nepořádku. Jako většina žen i ona ve svém neskonalém hoři a neštěstí měla ještě paměť pro takové nepatrné věci, a ráno, když naposledy strojila snídani, odměřovala zrnka kávy tak šetrně, jakoby měla Livorovi hospodařiti ještě po dlouhá léta.

Po snídani nastala chvíle loučení. Mladý muž ztichl jako pěna a mladé dívky pojednou se zmocňovalo zimničné chvění. Už si dala odnésti svůj kufr na stanici, už si dala na hlavu klobouk, už také se chápala vybledlého slunečníku.

Vzhlédla k Livorovi a srdce jí mocně zabušilo. On stál u otevřeného okna a netečně se díval na protější střechu za chomáčem hašteřících se vrabců. Podobalo se, že ani nepozoroval, jak Marta se připravovala a jak už byla na odchodu.

„Už jdu," řekla konečně dívka s tónem výčitky a otřásla se, „což už ani nepohlédneš na mě?"

Mladý muž rychle se obrátil a spěchal k ní. Byl trochu rozechvělý a zbledlý, avšak jenom nepatrně. Zastavil se na krok před ní, usmál se a řekl přívětivě:

„Tak, tak, dítě — buď zdráva."

„A nic víc?"

„Co ještě?" tázal se roztržitě a podával jí útlou, studenou ruku. Dívka sebou živě pohnula. Náhlý proud citu ji zalomcoval, veliká lítost a stesk se jí zmocňoval. Už už se jí kalily zraky, už se jí z nich prýštily slzy.

„Dovol ještě, abych tě na rozloučenou políbila, přijmi mě ještě naposledy na svoje srdce! Ach Bože můj, Bože můj, jak jsem tě, Karle, milovala!" zvolala prosebně.

Livora bezděčně se zachvěl.

„Mé zlaté dítě," pravil smutným, temným hlasem, „moje prsa jsou prázdná a pustá jako noc. Vždyť víš, že nemám srdce. Kdybych je měl, nemohl bych tě takto opustit, kdybych je měl, musil bych tě milovat, nemohl bych tebou opovrhovat. Prosím tě, nedívej se na mě tak sladce — ne, ne, nikdy jsem se neloučil tak těžce jako dnes!"

Uchopil ji do náručí, přitiskl ji bouřlivě k sobě a vtiskl na její rty a tváře několik polibkův. Pak ji pustil a jako bez vlády svěsil ruce.

„S Bohem!" zahlesl a rychle se obrátil.

Marta nemohla pro pohnutí říci ani slova. Ohlédla se ještě dvakráte po něm a pak tiše vyšla z bytu. Hlavu měla plnou mrákot, kolena jí klesala, avšak přece se jí zdálo, že od té chvíle, co překročila jeho práh, valně se jí v prsou ulehčilo.

A on, ten muž bez srdce, přistoupil zase k oknu a upřeně se díval za ní, jak odcházela tichou venkovskou ulicí ve stínu laťového plotu a černajících se bezinek.

Za dvě minuty zmizela, a Livora z hluboka vzdychl.

„Tedy konec!" pravil hlasitě, a zdálo se mu, že slyší cizí hlas v pustnoucím bytě. Nutil se do smíchu, avšak přervaný zvuk vyšel na prázdno.

Nikoli, nemohl se smáti tak jízlivě, tak uštěpačně a škodolibě jako jindy. Tentokráte necítil v nitru svém upokojujícího vítězství, tentokráte byl mdlý jako po porážce.

Sáhl si rychle na hlavu a několikráte si zamnul chladné, ovlhlé čelo.

„No no," řekl pak a potřásl kučerami, „snad se mi nechce stýskat? A snad jsem ji dokonce, starý blouď, nemiloval?"

(Pokračování.)

Z večera.

Báseň Marie Haunerové.

U řeky jsem stála večer
hravé vlny u nohou —
hleděla, jak táhly mraky
zakalenou oblohou.

Jako velcí, tmaví ptáci
létly tiše nad řekou,
zírala jsem na jich cestu
nekonečnou, dalekou.

Vlny řeky nyní tmavé
valily se kol mne dál
a ten divný, těžký smutek
též v mou duši dopadal.

Když pak hvězdy temnem vzplály,
jejich jas se v srdce klad',
duše mojí nad hladinou
táhly mraky napořád.

První milovnice.

Španělsky napsala Emilie Pardo Bazánová. Přeložil A. Pikhart.

Petrolejová lampa hořela dosud, ale čadila dusivě a černě. Ku výživě zuhelnatělého a vyčerpaného knotu zbývalo na dně baňky jenom několik kapek petroleje, rozličnými zbytky znečištěného. Žíznivý knot je rychle ssál.

Obě sestry pracovaly horlivě přes špatné světlo, které každé chvíle šroubovaly, jakoby, nemajíc svítiva, mohlo udržovati se pouhým vzduchem. V tichu pozdních hodin nočních bylo jasně slyšeti zvuk nůžek, rupot jehly, propichující hedvábí a narážející na náprstek, šustění látky a každý pohyb ruky. Škoda, že ta lampa shasíná! Byly právě v nejlepší robotě; ale světlo nemělo ohledův, zakmitalo a projevovalo několikerým zasyčením a praskáním, že zavře záhy kalnou svoji zornici. Mladší sestra pozvedla hlavu, oddychujíc a odplivujíc, aby se zbavila hedbávné nitky, která jí uvázla v zubech.

„Dolores!“

„Což?“ zabručela druhá, nevyrušujíc se z práce.

„Zůstanem potmě, holka.“

„Nevíš-li nic novějšího . . .“

„Ale já nebudu potmě šít. Máme petrolej?“

„Ani kapky.“

„Nedopalky svíček?“

„Také ne. Kdepak nedopalky!“

„Nu, co tedy počít, bláhová? Pojďme spat. Mne už bolí tělo, jak jsem zkroucena.“

Dolores vzdychla, a lampa též vzdychla chraplavě, a počala rychle dodělávati. Švadlenám sotva stačil čas, aby položily práci na vedlejší pohovku a pokryly ji plátnem; tak rychle nastala smrt sporého toho světla. Když shaslo, daly se švadleny nejprve do smíchu. Trefí do postele? Tápajíce s rukama roztaženýma, jaly se hledati lůžko a vrazily do sebe v polou cesty, a to v nich vzbudilo, možno-li, ještě lepší humor.

„Dnes se nespleť a nelehni místo na postel na pohovku,“ zvolala Dolores.

„Holka, horší by bylo, kdybych se položila nohama na podušky.“

Zapraskaly šněrovačky při rozpínání, zašustěly šaty a škrobené spodničky; na to dopadly hřmotně na zem botky, a ozvaly se slamníky pod tíhou těla. Z jedné z postelí zazněly tiché nejasné zvuky, jakoby hlasu, který tichounce šeptá různé modlitby. Druhá v posteli ani nemukala, a to ponoukalo modlící se k napomenutí:

„Concho!“

„Co?“

„Ty se dnes nemodlíš, neb co?“

„Holka . . . chce se mi více spát než modlit.“

„No, jen jedno Věřím v Boha a pro jeden Zdrávas budeš ještě také spat.“

Concha poslechla a, pomodlíc se, obrátila se několikrát v posteli, jakoby jí nějaký nepokoj kazil spaní. Sestra se jí zase zeptala, co jí je?

„Nemám spaní. Předržela jsem.“

„Ale víš, že si musíme ráno přivstat?“

„Přivstat? Kolik myslíš že je hodin?“

„Což pak vím? . . . Půl třetí.“

„Čtyři, drahoušku. Právě jsem je slyšela bíti na hodinách Intendance.

„Což blázníš?“

„Ba, ba, dej si říci. Čtyři.“

„Nu, tedy buď ticha a spi.“

Obě umlkly; ale rozčilení namáhavého bdění působilo, že, ač byly unaveny, a ospaly, přece nebyly s to, aby usnuly. Byl to okamžik, ve kterém myslíme na všechno, vzpomínáme na minulost a líčíme si se strachem či s nadějemi budoucnost. Zatím co oči vidí, jak se ve tmě rozevírá kruh bledého světla, jakési ohnisko chvějící se a třesavé, zelené, fialové a žluté, hromadí rozbouřená obrazotvornost starosti a vzpomínky, směs tužeb, nadějí, mrtvých bolestí, které se znova rodí, postavy a scény již zapomenuté, které nabývají v lehké, slabé horečce zase těla a tepla.

Dolores, starší sestra, rozvažovala. Byla o dvanáct let starší než její sestra, a bylo jí skorem třináct, když osiřely. Viděla se, jak byla ještě maličká, když ohřívala snídaní, než odešla do dílny, kde pracovala, a jak vkládala umělý cumlík, vlažný a měkký, do úst chudáka děcka, aby neplakalo. V neděli bývala šťastna, protože mohla celý den chovati to dítě. Konečně váleček masa s nožičkama začínal choditi a Dolores, již dospělá, které se v časných jejich mateřských povinnostech ulevilo, dala se několikráte přilákati na plesy do zábavných místností. O masopustě byla na třech po sobě s květy ve vlasech a ve vypůjčených rukavičkách. A pak . . . období, na které si Dolores nechtěla vzpomínati, a jehož nejmenší podrobnosti měla vryty jako do bronzu tam nevím ve kterém koutečku mysli, kde bydlí vzpomínky na smutné příhody . . . Několik krátkých milůstek, hanba, sklamání . . . Všední a hrozná to historka. Nemoc přišla ruku v ruce s nouzí; dítě Dolořino, špatně vyživováno nehojným a chudým mlékem, sláblo a záhy zahynulo, zanechavši čtyrletému děvčátku, Conchi, dědictvím hroznou záduchu, kašel, který jí vynucoval z jemných plic pruhy krve. Dolores neměla času, aby oplakávala své dítě; bylo jí ošetřovati sestru a dopraviti ji na jiný vzduch . . . A neměla groše, a zastavila i botky, ve kterých vycházela, i jediný svůj plášť. Nezapomene, ne, na to odpůldne, kdy, chvějíc se zimou, vešla do chrámu Sv. Efréna pomodlit se Zdrávas ku Svaté Panně Pomocné. Vedle oltáře kynula mřížka zpovědnice, a za mřížkou byl kněz. Klečíc vypověděla k nevýslovné své úlevě celý svůj zármutek. Den na to ji navštívily dvě dámy z družstva Sv. Vincence de Paula; než uplynul týden, daly jí poukázky na chléb, čokoládu a maso; za čtrnáct dní odevzdaly Conchu do domu mlékařky, která bydlela na dvě míle daleko ve zdravé a veselé vesničce; za půl druha měsíce se navrátilo děvčátko sesílené, vyléčené z kašle, a navyklé, snísti libru kukuřičného chleba se žejdlíkem mléka. Dolores ji zbožňovala; již nepomýšlela na nic, než na tu bytost. Snažila se, aby zapomněla, co se stalo, a chránila Conchu. Nenáviděla muže; ať jí nemluví o tancích a zábavách. Zpovídala se z počátku každý měsíc, později každou neděli. Již nepotřebovala pomoci družstva a ohlásila jim to také, vzdávajíc se takto, a to ne bez jakési marnivé spokojenosti,

dobrodiní, které pokládá pracovitý řemeslník vždycky za ponižující, za něco, co se blíží almužně. Ale zůstala jí morální pomoc, odporučení dam z družstva, takže se jí vždy dostávalo práce. Docházela raději do domu než do dílny, protože jí dovolovali, aby dala v kuchyni najíst Conche, ba i žádali ji, aby ji s sebou přivedla, neboť se jim sličnost a čipernost děvčátka líbila. Ale když devče dorůstalo a počalo také šíti, bylo výhodnější změniti systém a navrátiti se do dílen; nebylo snadno, aby obdržely v domácnosti práci dvě švadleny zároveň, a Dolores by si byla dala raděj ruku useknouti, než aby se vzdálila na krok od své dívčiny, která byla již velká, lepotvárná a svůdná jako dozrávající ovoce. To ne! Stačilo, že byla ona nešťastná; Conchy se nesmí dotknouti ani vánek; bylo na ní, aby ji bránila zuby nehty. Všechna ostražitost nestačovala v městě Marinedě, kdež mladíci z obchodův, sináci, a zahalčiví hejskové se nezabývali ničím, než chodili v patách za hezkými děvčaty. Dolores se obzvláště bála hejskuv; proč se nevěnují děvčatum ze svých kruhův? Tolik slečen nemá milovníka, a řemeslnickým děvčatum to nadbíhá, pronásleduje a loví je jako koroptve. Když se přihlédne, co se děje, člověk se až zatřese; kolik výtečných dívek by bylo hodných, kdyby se nebyly setkaly s ničemou, a teď jsou ztraceny a navždy zkaženy! Jedné jest živiti dvě nebo tři děti; jiné klesají níž a níže, od prvního poklesku až k nemravnému živobytí . . . Až je jich člověku líto. A ta nádhera! To, to Dolores velice zlobilo. Plesy, sametové kabáty, o masopustě maškary, a botky po čtyřech duros! Děvčata, která vydělávají pesetu či pět realuv denně: povězte mi pro Boha, odkud to mají brát?

(Pokračování.)

FEUILLETON.

— Družstvo Národního divadla rozhodlo se definitivně pozvati slečnu Marii Pospíšilovou k pohostinským hrám, jichž doba určena jest od 14. dubna do polovice května. Nikdo, jenž na tu věc hledí poctivým českým okem, není ani na mžik v pochybnosti, že stalo se tu něco, co nikdy státi se nemělo. Národní nesnášenlivost nemá v tom co dělat. Němci zachovali se k našim operním silám ve Vídni a chovají se vůbec k našemu umění (díla Myslbeckova, Smetanova, a poesie Vrchlického, Zeyera, Čecha a j.) i k výkonným umělcům (České kvarteto) po celé říši tak nestranně, chevalereskně, ano vřele, že jest na nás, opláceti jim tento dluh, a byl by barbarem, kdo by německému umění a vynikajícím německým výkonným umělcům téhož uznání odpíral. Kámen úrazu jest v tom, že slečna Pospíšilova odšedši před lety z Prahy svou českou národnost zapřela. Nejen že se začala po německu podpisovati, ale dala se ostentativně prohlašovati za umělkyni německou, ano hráti i na místech, kde český živel citelně byl tím ohrožován. Slečna Pospíšilova si mohla konečně dělati, co chtěla, neboť již tím, že byla schopna něco takového udělat, dokázala, že nikdy českého citu neměla, nenáležela k nám; ale právo návratu k národu, k němuž dřív, byť jen povrchně se hlásila, ztratila docela. Obležený tábor nepřijímá své zběhy zpět; a přijdou-li, naloží s nimi jako se zběhy. A nyní vidíme, že mužové stojící v čele jednoho z našich předních národních ústavu vítají dámu, která národnost svou zapřela, s otevřenou náručí. A nejen to, i čelní žurnalistika a vynikající političtí vůdcové najednou hrají u věci té úkol tak povážlivě neupřímný, ano ošklivý, že o upřímnosti těchto orgánů i osob ve věcech národních začínáme hezky pochybovati. Divadelní referent „Národních Listů“, muž nikterak horkokrevný, promluvil ve feuilletonu téhož listu každému poctivému Čechu ze srdce svým „Ne!“ Tam, kde každý chudák svým svědomím, svou povinností, svým posledním grošem jest vázán bojovati za věc národní, tam má býti několiku z těch větších pánů volno otevříti do pevnosti celý průkop? — Ne! A za tři, čtyři dny potom udělaly „N. L.“ nejen ten průkop, ale začaly jej hezky dláždit jako hodně širokou silnici, a možná, že dočkáme se, jak postaví se tam ještě slavobrána a rozestaví se po obou stranách družičky a jiné vítací sbory ku poctě vracející se marnotratné dcery. Pan Dr. Herold, tento až husitský bojovník za práva národní, pojednou také dělá si z národního praporu kapesní šátek. „Hlas Národa“ stanoví podmínky příměří, které, dobře vyloženy, znamenají kapitulaci naší národní věci před osobou, která ji opustila! To je smutný obraz v našem národním životě a tím smutnější, an musí míti v zápětí předně nedůvěru v lidech poctivých a za druhé úplnou demoralisaci v kruzích národně vlažných, jichž jest u nás bohužel více než kdekoliv jinde. Družstvo Nár. divadla počíná si v té věci dosti chytře. Dalo věc do veřejnosti na čtvrt léta před tím, než dojde ke skutku. Počítá se, že do těch dob se noviny vymluví do syta a že obecenstvu věc zevšední. Počítá se, že studentstvo bude na velikonočních prázdninách a tak v divadle i mimo divadlo zavládne ten stav odevzdanosti do vůle vyšších bytostí, jenž snese i notný políček přímo do tváře. Pánové mohou se v tom zmýliti. Národní divadlo jest nyní oblíbeno, návštěva hojná, ale podobné experimenty s beránčí trpělivostí obecenstva mohly by míti povážlivé následky. Právě ta poctivá česká intelligence mohla by se odvrátit od ústavu, jenž ve věcech národních tak nebezpečně si zahrává s ohněm, a jen poctivou intelligencí naše Národní divadlo, jako vše u nás, stojí a padá.

— Prof. Ed. Albert vydal právě nový svazek svého souborného díla „Neueste Poesie aus Böhmen“ a sice zatím první jeho část, kterou označil jakožto „směry literatuře světové souběžné“. — Ve svazku prvním, jak známo, dominovali vedle starších mistrů Kollára a Čelakovského, Neruda a Hálek, náčelníci obrození naší poesie v letech padesátých; druhý svazek patřil celý Vrchlickému, třetí v těsném připojení k němu předvádí generaci nejmladší, v které vévodí svými poesiemi Julius Zeyer. Chronologicky patřil by Zeyer ovšem ku generaci starší, s kterou se setkáme bohdá teprve v druhém díle třetího svazku a kde vedle Čecha, Heyduka a Krásnohorské musí se najíti místa pro celou řadu poetů, které Albert oznamuje, jakožto stoupence „směru více národního“.

Dle mínění našeho byli by jisté Čech a Zeyer zasloužili svazek samostatný — ale chápeme, že těžko tu bojovati

*

s překážkami hlavně technickými a oekonomickými. Albert svedl ten zázrak, že dovedl seskupiti kolem sebe četu dobrých překladatelů, ale dnes i s touto je těžko si poroučeti a na síly jednotlivce by to byla všecko práce přece jen příliš veliká. A víme-li, že Albert dílu svému i hmotné oběti ochotně přináší, tu musíme jen s povděkem uznati velké a neocenitelné služby, které svým kompendiem poesii české vůči cizině prokázal.

Z bohaté klenotnice poesie Zeyerovy předkládá paní Malybrok-Stielerová tři větší skladby: „Zpěv o pomstě Igorově", „Ghismondu" a „Záletníci", a ty již samy vyplňují 127 stran sbírky. K těm se druží tři ukázky z drobnější lyriky Zeyerovy. Takto zaujímá Zeyer skoro větší polovici knihy celé a neváháme přece vyznati, že jest pouze naznačen, ale nijak ne vyčerpán, tak aby si cizinec mohl o něm a bohaté jeho různorodé činnosti udělati pojem docela správný.

Od Zeyera k Macharovi je ovšem velký skok formalně, věcně i časově. Výbor jej charakterisuje dostatečně a zdá se, že překlady, hlavně z pera Albertova, jsou pracovány se zvláštní zálibou. S Albertem se tu dělí o práci Bronislav Wellek, jemuž se některé sonety Macharovy při veškeré těsnosti výrazu originalu zcela podařily. Následuje Antonín Klášterský, pravý antipod Macharův v poesii, který v mistrných překladech Adlerových se velmi pěkně presentuje. K překladatelům starším dílů prvních přistupuje tu nové jméno Ottokara Winického. Básníci, kteří následují, mají již menší podíl v knize, dvě, tři, jedna báseň od každého. Některý pod tím citelně trpí, vypadá bez individuality, bez reliefu. Tak hned Mužík (překládali Heribert Hülgerth a E. Pick) i Kaminský. Svoboda se jeví ve výborných překladech slečny Kwaysserovy jako básník výhradně náladový. Táž překladatelka obstarala dále ukázky ze Škampy a Sovy. Zástupce rozumného symbolismu Jaroslava Kvapila a Jaromíra Boreckého trefně vystihnul sám vydavatel. Z drobtů poesie Auředníčkovy i Čenkovovy cizinec příliš nepochytí, zrovna jako příliš nezmoudří z toho, co podáno ze Šimáčka, jehož hlavní těžiště je v prose a v dramatu, a z Červinky i Červenky.

Ale to jest již známá kletba anthologií, že vždy v nich přijde někdo zkrátka, zvlášť příslušníci generace mladší a nejmladší. Nelze konečně ani jinak při velké spoustě materiálu. Ale vždy se mi zdá pro věc samu lepší zásada: raděj víc od méně autorů než obráceně.

Má-li celý, velký podnik Albertův býti pravým zrcadlem nynějšího stavu poesie české, pak musí druhá polovina třetího dílu býti nejsilnější, nebo vedle již naznačených básníků zbývá tu celá velká skupina poetů z let 1875—1890.

Při známé energii vydavatelově jsme přesvědčeni, že aspoň všecky čelnější zjevy budou v posledním tom svazku zastoupeny. Jen to pojistiti může vysoce záslužné knize cenu trvalou. Spectator.

— Od břehů moře Středozemního. Napsal Dr. Jiří Guth. — Naše cestopisná literatura v posledních letech valně se rozmnožila a kromě arktických končin (a i tam už našinci byli, ačkoliv o tom nepsali), jest málo zemí a moří, o kterýchž bychom z českého péra neměli aspoň povšechnou črtu. Menší turistické výlety (dnes už i výlet do Egypta a do Tunisu počítá se k menším) střídají se se svízelnými cestami badatelskými v temných končinách afrických a jihoamerických; Sumatra i Australie a Tichomořské ostrovy, Východní Indie atd. daly nám už o sobě věděť našimi lidmi a tu a tam podnikne se již také malá okružní cesta kolem zeměkoule. Jakýmsi všudybylem vyskytujícím se hned tu, hned onde a hlásícím se vždy po návratu k veselému a zajímavému vypravování o tom, co viděl a zkusil, jest autor shora uvedené knihy Dr. Jiří Guth. Mladý muž, plný síly a energie, tažný pták, jejž, jak sám praví, to láká do dálných krajů, když mu zde v Čechách začíná být chladno a úzko. A chladno a úzko je tu u nás pořád a kdyby zase mladý cestovatel neměl v sobě toho poctivého srdce tažného ptáka, které žene jej neodolatelně vyhledati opět starý krov, pod nímž nalézá se hnízdo, kde se narodil, málo kdy bychom jej asi u nás doma viděli. Cestopisy Guthovy mile se čtou. Jest to tak něco jako upřímné, nelíčené vypravování u teplého krbu, vypravování ne lidem cizím, ale svým. Všecka strojenost tu odpadá. Těžkých číslic a velkého učeného balastu vypravování takové nesnese. Lpíme vypravovateli na očích, vidíme, že jsou upřímné, posloucháme jeho hlas a cítíme, že rozehřává. Celkem je to vypravování více o těch slunnějších stránkách krajů a lidí, které na svých cestách viděl. Jen vzpomínka na vlast přižene se jako chmura přes čistě modré nebe právě krajů nejšťastnějších. Tu tam vyšlehne z mraku toho blesk satyry. Každý, kdo vinen, může si tu vybrati své. — V knize „Od břehů moře Středozemního" nalézáme osm obrazů. Jsou to: Ajaccio, Bône a Tebessa, Mrtvá královna Mediterraneje, Na ostrově Lotopagů, Tripolis, Malta, Na hrobě Archimedově a Palermo. Jakkoliv se v Ajacciu dozví čtenář přirozeně mnoho zajímavého o hlavní attrakci města toho, Napoleonu I., byla tu asi příroda sama našemu cestovateli milejší. „Kdyby se," praví, „v Ajacciu nebyl narodil Napoleon, přijda sem usedl bys na břeh pod nějaký strom exotického vzezření i jména a v jeho stínu bys se kochal pohledem na krásný záliv, krásné horstvo kolem, zkrátka na krásnou přírodu, dýchající již poněkud africkým jihem." — Více než vzpomínky na velkého vojevůdce barbara promluvilo k našemu cestovateli „mramorové poprsí posledního z Napoleonů. Mladistvá, až v krásu zidealisovaná tvář nešťastného prince, kterého sklátily oštěpy divokých Zulukafrů, jeví tahy slavného praděda (vlastně prastrýce), jen že zjemněny a zušlechtěny a kontrastují dojemně se starým okolím." Jak si v Bôně (v starokřesťanské Hipponě) nevzpomenouti velikého církevního učitele sv. Augustina, jenž psal tam svoje Confesse a také tam zemřel? „Nedaleko cisteren, v olivovém háji stojí skromná, bronzová socha svatého Augustina, který melancholicky dívá se na nádherné panorama kolem. S jeho výšiny viděti je veliké moře, veškeren záliv Bônský, přístav a moderní město, návrší kolem porostlá olivami a eukalypty, to všecko v nesmírné záplavě slunce . . ." Nejkrásnějším číslem knihy jest „Mrtvá královna Mediterraneje" — Karthago. Veliká tragedie staroslavné vládkyně Středozemního moře vylíčena tu črtami ryjícími do srdce. V našem cestovateli ozval se tu také silný dramatik. Slůvko nakladateli p. Dru. F. Bačkovskému: Ať dá na příště své knihy aspoň sešit. Je to tak nepříjemné, když se po rozřezání člověku kniha v rukou rozpadne. Sešití už tolik nestojí a žádá toho slušnost k čtenáři, aby nemusel vypadlé archy shledávati pod židlí.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

ROČNÍK XXIII. 20. ÚNORA 1895. ČÍSLO 15.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Z básní P. B. Shelleye.

Přeložil Jar. Vrchlický.

Sloky

psané blízko Neapole v chvíli stísněnosti.

Je slunce teplé, čistý je vzduch
a vlny třpytné tryskem hrají,
ostrovy modré, sněžných hor kruh
v nach poledne se oblékají,
dech vlhký země krouží v taji
kol poupat snících posavad,
sta hlasů, jež se proplítají:
pták, vítr, moře, města hluk a chvat
jak sladkost Samoty jsou plny luzných vnad.

Dno nedotknuté propasti zřím,
nach, zeleň mořských travin tam,
jak vlny tříští se pobřežím,
jak světlo v lijavci hvězd v klín tmám,
na písek stranou sedám sám.
Třpyt oceanu ve polední chvíli
plá kol a souzvuk, naslouchám,
se z rytmů jeho sladkou něhou chýlí —
Kde srdce, v chvíli té jež pohnutí mé sdílí?

Ach, nemám pokoje v nitru svém
ni klidu kolem, ani zdraví,
ni nad statky dražší, jež má zem,
jistotu, mudrc přemítavý
s níž kráčí s vínkem vnitřní slávy.
Moc, jméno, láska, prázdeň — dým,
těch, již to mají, vidím davy,
jeť život smích a rozkoš jim,
číš tuto pro sebe já s jinou mírou zřím.

Mé zoufalství však mírné jest dnes
tak jako vlny, větru jak let,
jak děcko zemdlené rád bych kles'
a plakal nad žitím plným běd,
jež nesl jsem, nést musím doposled,
až jako spánek smrt mne skloní,
až v teplém vzduchu tvář má led,
až v mroucí mozek můj se vroní
hlas moře poslední tak sladce monotonní.

Tak mnohý smrt mou opláče snad,
jak já, ten vida prchat den
tak sladký, hořkost z jeho mám vnad
stár záhy, lkám proň otráven.
Nuž ať zní jejich pláč a sten,
jsem z těch, k nimž lásky nemá svět
jen soucit, kdežto nezkalen
on po západu bude v sled
těm, kdo jej užili jak radost v duši tkvět.

Jeseň

(Žalozpěv.)

Slunce již se chýlí, chladný vítr kvílí
nahé větve lkají, květy umírají;
Konec roku!
Na zem se v svém loži v rubáš z listí složí
v tichu, taji.
Ó měsíce, sem spějte v davu
od Listopadu v Máje slávu,
v svém nejsmutnějším spějte hávu
za rakví v tichém kroku
chladného, mrtvého roku
a jako chmurné stíny vy bděte mu blíž boku!

Chladná prška splývá, ztuhlý červ zem zrývá,
řeky burácejí, hromy vyzvánějí
v konec roku!
Prchly ptáků roje, ještěrky lézt v svoje
skrýše spějí,
Ó měsíce, sem spějte v davu
v svém bílém, černém, šedém hávu,
svým zářným sestrám pro zábavu;
za rakví v tichém kroku
mrtvého, chladného roku,
vzpalň zelení hrob jeho ve vašich slzí toku!

Svoboda.

Hor v ohni řada odpovídá sobě,
pás pásu vrací echa hromů svých,
druh druha moře budí v bouře zlobě,
kol trůnu zimy chví se ledných štítů sníh,
když Tyfon v ječící svůj pozoun dých'.

Z jednoho mračna rudý blesk v tom spěje,
a tisíc ostrovů ozáří v mžik,
v rum zdrtí město země, jak se chvěje,
sta lidí potácí se, chví se, hluk a ryk
jak temný ve hlubinách země vznik.

Však jasnější jest zrak tvůj nežli blesk,
nad zemětřasu krok tvůj všemohoucí,
ty krotíš moří vztek, tvých očí lesk
oslepí sopky, lampa slunce žhoucí
jest vedle tvé bludička mroucí.

Z vln, z hor a mračen bouřlivého ruchu
mhou, vichry slunce tryská zlatý svit
od rodu k rodu a od ducha k duchu,
od města k vsi tvé zoře paprsk lít, —
jak stíny jsou otroci, tyrani
v ranního světla zaplání.

Kus štěstí.

A kousek memoirů. Napsal Stanislav Jarkovský.

Když odhučel vlak utíkaje do dálky, celé to údolí naší řeky bylo ticho a holé stromy na protější stráni mihotaly se v mámivém tom lesku zimní noci měsíčné, ve které stará kára poštovní, přeplněná balíky, zásilkami vánočními a jediným cestujícím, a drkotající po silnici špatně štěrkované nesla se jako kus nahnilého dřeva na mořských vlnách, věčně krásných a také jako noc měsíčná neunavně a bez reptání sloužících básníkům a spisovatelům.

Na náměstí malého města ticho, ticho. Vzduchem zimním, příjemným kmitají hvězdy a pořád měsíc se leskne. V oknech už není světel a klid veliký přenáší se i do duše... Klepám pozorně na vrata prostředního ze řady domů, starého, měšťanského, a klepám zvolna, známým způsobem na služku Kačenku boje se, abych nepolekal matku; čekají mne až následující dopoledne, na štědrý den.

Za chvíli cvakne klika a skulinou dveří proniká slabá záře. Ano, to jsou Kačenčiny škrpály, které šoupají se po prknech průjezdu. Tu těžkou chůzi znám už od malička.

„Pro Krista pána... pan Stanislav! Poníženě vítám, milostpane, to bude mít milostpaní radost," raduje se také Kačenka, ale šeptem. „My myslili, že ráčej' přijít až ráno. No to bude překvapení!..."

„Pozdrav pán Bůh, Kačenko," a tisknu její velkou pravici, drsnou jako struhadlo, s dlaní mozolnou, s rozpryskanými prsty. Tolik let práce, — a prádla! „Maminka už spí? A co hoši?"

„Milostpaní už spí, jen jdou pozorně, hned by se vzbudila... Pan Karel přijel včera a také spí, vzadu v modrém pokoji, a pan adjunkt přišel asi před hodinou z Besedy. Postel už mají připravenou od včerejška, milostpaní to všecko udělala, já hned odestelu... Ale hlad budou mít, můj ty Kriste Pane, co pak jim jen mám dát!" šeptala horlivě Kačenka.

„Nic, nic, Kačenko, večeřel jsem v Hradci. Jen hezky z ticha. Hned ulehnu..."

Přede dveřmi bytu svlékl jsem boty, Kačenka odložila škrpály a po špičkách jdeme kolem ložnice matčiny. Tam nic se nehýbalo, opravdu... spí...

Vzadu v modrém pokoji odkládám příruční zavazadlo, a rozžehám světlo. Všecko je na známém místě, jako bývá rok co rok... i známé vonné to ovzduší, které dýchal jsem už jako dítě. Pokoj je odlehlý od matčiny ložnice a je zde volněji. V jednom koutě spí bratr Karel. Černovlasá jeho hlava, s tváří hustým černým vousem zarostlou odráží se od bílých podušek. Rýpnu spáče trochu nešetrně do boku.

„Servus, Karle!"

Karel vydechne, poobrátí se, nadzvedne hlavu a pootevírá oči. Ale zavírá je hned zase před ostrým plamenem svíčky a povídá jenom mechanicky: „Na — zdar!" Hlavu zaryl opět do podušek a spí dál svým prvním, zdravým spánkem. Neprobudil se docela.

V nočním tichu slyším ještě, jak u kuchyně opět cvakla klika a slabě zavrzl klíč. Kačenka se zavírá, aby ji nikdo neukrad'.

Leže dočítám ještě knížku načatou ve vagoně. Nic nejsem umdlen a do spánku mi není. Ale je mi nevýslovně blaze, tak jako když námořník zas po dlouhé, dlouhé cestě zavesluje do přístavu a když venku je bouřka a vlny se dmou. Tady je neustále ticho přenesmírné...

Co chvíli čísti přestávám raději se rozhlížeje. Ano, všecko pořád na starých místech: pohovka, almara, stůl... a na stolku vedlejším některé drobné věci, jež sic každé ráno znepokojuje Kačenčina utěrka, jež však již po dlouhá léta stojí pořád stejně. A i knihy tam jsou, jak jsem je tam položil za poslední letní návštěvy.

Hodiny, staré pendlovky, cvakají známým tím zvukem, který nesčetněkrát mne kolébal... teď bijí a staré jejich péro chvěje se měkkým, lahodným tonem, který zazníval mi někdy v duši, když býval jsem nesmírně daleko od těchhle stěn, který zněl sladčeji než jakákoli hudba a sladčeji mne rozechvíval nežli všecko milování. Bijí půl dvanácté. —

Shasínám a je teď temno. Však i v tom temnu všecko vidím jasně. V tichu cvakají hodiny zvolna a vážně, a Karel v protějším koutě oddychuje spokojeně. Cítím, kterak také spokojeně dýší a kterak usínám s úsměvem

na rtech. Všecko, co duši tíží, je ode mne teď tak daleko, — tak daleko. Vždyť jsem zas u své matky!

* * *

... Snad se mi zdá, že dvéře našeho pokoje zaskřípěly a že slyším opatrné kroky, tlumené koberecem a měkkými střevíci. Slýchal jsem tohle tady tak nesčíslněkrát.

„Ještě spí..." šeptá ten hlas, milý nade všecko pomyšlení... „Stáňo!"

Oči ze široka otevírám. Ne, nezdálo se mi nic,... ach, je to ona...

Kačenka ovšem mlčeti nedovedla. Ostatek opakuje se to tak rok co rok: aby se ušetřily matce starosti s noční jízdou — pořád myslí chudák, že jsme děti a že v noci jet' nedovedem' — určí se příjezd o den, půl dne později a pak — nastane překvapení. Překvapení tušené, očekávané.

V županu a ranním čepci usedla vedle, na stolici. Což stará matka bude čekat, až se dáme do parády! — A začínáme dlouhé rozhovory, které nebudou míti konce po celé prázdniny vánoční; šeptem, poněvadž Karel ještě spí.

Až najednou z protějšího kouta ozve se jakési řvaní, jako když lev dává na poušti dobré jitro. To Karel zívá.

„Ah, Stáňo! Na zdar! kde jsi se tu vzal? Kdys přijel?"

„Vždyť jsme se už pozdravovali, včera večer, vlastně v noci."

„Na mou věru, já nic nevím...

„... Tak se strojte, hoši, honem, ať snídáme pohromadě. Toník musí do kanceláře," napomíná ještě matka a odchází, ač nerada. Musí však býti brzo poklizeno, dnes zvlášť, na štědrý den.

Teď zase s Karlem hovoříme, doplňujíce vědomosti o sobě stem drobných věcí, nepověděných v listech. Pro samé povídání pokračuje toaleta velmi zdlouhavě.

Najednou otevrou se dvéře bouřně a ještě ani nevida mluvčího slyším upřímná a hřmotná slova:

„I ty jeden... proč's nepsal, byl bych ti přijel naproti do Hradce nebo ti poslal aspoň Růžičku na nádraží... Servus, no, okaž se, jak vyhlížíš..."

Byl to Toník, adjunkt, který žije tady, u matky, a je polo domácím pánem. Jsme tomu nesmírně rádi, že matka, která nechce se stěhovati z tohoto domu, který z pokolení na pokolení přechází, kde zrodila se ona, kde rodiče a prarodiče její žili a umřeli, že není sama.

U snídaně sedíme až do devíti hodin, ač matka neustále připomíná, že musí již uklízet, ale sama začíná znovu a znovu rozhovor, a pro svoje děti zapomíná na pořádek v domě. Takble rok nebyli jsme pohromadě.

* * *

A konečně je večer, ten, na který čekali a těšili jsme se už tolik měsíců, pořád tak, jako děti. — Matka i Kačenka celý den byly v práci, my zatím chodili po návštěvách, neboť dopustili bychom se převelikého maloměstského hříchu, kdybychom nešli hned dopoledne k paní sousedce, ostatek věrné přítelkyni našeho domu, k námníkům u nás atd. atd. Všude stejné vítání, stejné řeči, tak jako loni, předloním a jindy.

Antonín ještě je v kanceláři a procházím s Karlem tichými ulicemi a potom po náměstí, na kterém jen chvílemi se mihne nějaká služka, nesoucí vánočky od pekaře, pěkné, zlaté, kouřící se ve studeném vzduchu prosincovém a prošpikované mandlemi a rozinkami. Jinak jen ještě nějaký pes přichází sem na inspekci, a vida náměstí prázdné zaštěkne a mírným klusem odkvapí do některého domu, kde doufá nalézti společnost. Jasno je ve vzduchu a na obloze, sněhu jen někde v hlubokých brázdách za městečkem na poli a mírný, slabý mráz. Ticho bez přestání a nesmírný kontrast proti tomu hluku, ruchu a práci, z níž přicházíme, Karel i já, oba z různých konců. Teď tady není ani práce, ani starostí.

... Šťastná, přešťastná chvíle, tak bezobsažná, a přec obsahující tolik míru a tolik pokoje!

Dnes výjimkou matka nevstává od stolu. Je pravidlem u nás, že na štědrý večer po celou tu svatou dobu zůstáváme pohromadě. A proto chudák Kačenka, na jejíchž bedrách tuto jedinkrát v roce spočívá veškerá tíha domácnosti, může si uběhat staré svoje nohy, div že mísy z ruky jí nepadají. Na stole hoří lampa, velká, moderní, dar jednoho z nás, která rozsvěcuje se jenom na tento večer, ze samé šetrnosti. Všecko, co má matka od nás, tak náramně šetří, myslíc asi v duchu, že to je přece jen naše, a aby nám to lépe zachovala.

Jídelní lístek už od let, ba od desítiletí, jež snad sáhají až do sta, je pevný, ustálený: rybí polévka, černá ryba a knedlíky se zelím, jablkový závin a dessert. Jen že co rok nastává spor, přijde-li dříve závin neb černá ryba. Matka je pro rybu, Kačenka zas houževnatě hájí přednost závinu; pokaždé však prohraje Kačenka.

Opravdu jakoby anděl nějaký vznášel se modrým pokojem, kam na ten večer přenáší se jídelna. Vznáší se anděl míru a vzpomínek...

Už tomu dvacet let, co v tomže pokoji při téže večeři v koutě, který teď je prázdný, umíral otec. Teď to všecko už je tak vzdálené a tkví jenom v hlonbi našich duší, v duši matčině nejhlouběji: i teď chvílemi zraky její zabloudí v tu stranu, kde vypustil ducha ten, jehož tolik milovala. Ale zraky ty jsou teď klidny, tichy, odevzdány. Smrt není neštěstím, když přijde přirozeně, bez velikého strádání, které přesahuje lidské síly... A není neštěstím, když pojí se k ní víra, ta velká, povznešená, které učila nás tahle hlava drahá, šedivá. Mír přenesmírný zrcadlí se v její tváři, když tak pohlíží na nás, jak povídáme si tiše a vesele. Antonín svým bodrým hlasem vnáší tak srdečný tón do té rodinné symfonie, z níž chvílemi zahlaholí jásavý smích nás bratří. Vypravuje anekdoty ze svého soudcovského života. Karel, lékař, jen několika slovy vždycky něco prohodí o svých plánech a o své práci, a také já svoje konání vykládám, co učinil jsem za ten čas a co učiním ještě. Z toho všeho práce dýše, ta velká, utěšující nejvíc, a budoucí život tady se hlásí. Jsme všickni tři svobodni, volni jako ptáci ve vzduchu a spokojeni ve svém pracování.

Matka nevědomky přemýšlí na svou práci už vykonanou. Vychovala nás v trudu, v bolestech a v strádání vdovském. Teď nemá, oč by se starala, a připadá jí to tak divné. Nejednou říkává, abychom se oženili, ale

*

v duchu je ráda, že zůstáváme pořád jejími, a dnes je šťastna, že má nás u sebe, tak jako před dvacíti, třiciti lety . . . Jenom nejstarší je pryč, u své rodiny, také lékař, který nemůže odejeti ze svého domova. Až po večeři bude se čísti jeho psaní, položené pod stromkem vánočním, psaní tklivé, roztoužené, a přece spokojené v rozpomínce na vlastní rod.

Život nás všech byl zabezpečen a mohli jsme konečně žíti klidně. Tak, jak sedíme teď kolem kulatého stolu, tvoříme jako železný kruh, jejž přetíti nedovede žádná moc lidská. A je to právě jen to vědomí vzájemné lásky, které nevyrovnají se lásky všech děvčat světa, jež činí naše vědomí tak silným. Vím, že kdyby třeba bylo, všickni ti, co sedí tuto se mnou, položí hned svoje životy za mne, svoje statky i svou krev. A každý z nich ví to o mně. Nám všem zdá se, jakobychom seděli zde ve hradu nedobytném, nedostupném, na vysoké skále uprostřed moře, kam ani nejvyšší příboj vln lidské zloby nedosáhne.

„Tak rozsvěť str· mek, Toníku,“ dává znamení matka. Je to úloha Antonínova od dávných let. „Kačenko, pojď sem!“

A Kačenka honem utírá ruce a směje se ze široka. Dům už dávno je zavřen, abychom ničím nebyli rušeni. Zasedám k pianu a na matčin pokyn hraji „Narodil se Kristus Pán“. Zpíváme tu píseň starou, a nejnábožněji vyniká z nerovnané směsice našich basů a tenorů starý, slabý hlas, který zpívával nám před tolika, tolika lety kolébavky . . .

Pak dary jsou na řadě, matka hubuje, proč jsme jí toho tolik kupovali, že přec nic nepotřebuje, nač si děláme takovou škodu, ale druhý den bude bez přestání ukazovat paním a sousedkám na nové šaty, nový čepeček, od vnuček vyšívané střevíce a různé ty drobnosti bezvýznamné, které přece nesmírně ji těší.

Karel poděluje celou rodinu kalendáři, — nevím ani, kde kořeni tato jeho zvyklost. Kačenka dostala obvyklý svůj díl, nějaký šátek nebo na sukni, a ostatek ve zlatníkách.

Zas jsme usedli a teď jsme vzpomínali, na živé, na mrtvé. Veselé, komické příhody z jejich života kouzlily je mezi nás, s tvářemi smavými, spokojenými a bylo to nám všem pocitem nad míru blažícím, že při vzpomínkách těch můžeme se smáti Po malé chvíli matka položila na stůl ruce, pěsť na pěsť a podepřela si hlavu: to dřímota na ni přišla. Čepeček poněkud stranou se jí pošinul a obnažil řídké šediny . . .

Ztlumili jsme hlas, aby čtvrt hodinky matka mohla si prospati; pak ještě chvíli bude čilá a bude těšiti se s námi a z nás.

A vzpomněl jsem si mimoděk na ubohého strýce Jaromíra, který zde byl s námi před patnácti lety naposled. Oči jeho byly právě tak neskonale dobry a zíralo z nich také dávné, dlouhé utrpení, jako z těch, které teď dřímaly . . .

Zatím, co matka tak sladce spala, hráli jsme karty; Toník chtěl mermomocí o peníze, aspoň o krejcar. Tak tedy o krejcar.

A matka dřímala . . .

Bylo mezi námi kus rodinného štěstí: starosti všechny na těch pár dnů odešly pryč, zdrávi jsme byli a všude bylo ticho. Teď ani smrt by nás byla nepřekvapila: všichni byli jsme si vědomi vykonaných povinností nebo vykonané práce a nevědomky byli jsme hotovi odtud jít. A když zadíval jsem se na tu hlavu, tak přenesmírně milovanou a tak přenesmírně milující, s níž čepeček sklouzl až na stůl, takže bylo viděti i malou lysinu bělati se mezi šedinami, tu přál jsem si, až usne jednou na věčnou věčnost, aby usnula takhle . . .

Bylo to štěstí, ale jenom kus, — scházely děti.

Samovražda a sebekomolení zvířat.

Píše Boh. Bauše.*)

Samovražda člověka jest trudným zjevem v životě civilisovaných národů; divochu jest ona téměř neznáma. Hlad neb fanatismus přivede jej sice někdy k tomu, že sáhne na život svůj neb se obětuje. Statistika vykazuje však smutnou pravdu, že samovražd ve vzdělaných státech Europy a Nového Světa od počátku našeho století přibývá.

Zvíře nikdy s určitým úmyslem zahynouti se nezabíjí. Jsou jisté zjevy v životě zvířat, které činí dojem sebevraždy, aneb byly nesprávným pozorováním neb líčením takto pojímány; o těch právě promluvíme,

Nemá-li zvíře sebevědomí, má přece egoismus. Přirozený základ uvědomělého egoismu jest pud sebezachování; pud tento jest jako u dítěte tak i u zvířete jedinou zpružinou všeho konání a snažení.

Nejobecněji jest rozšířen náhled o sebevraždě skorpionů. Nejen v povídačkách Pliniových, ve spisech středověku, ale i v nových dílech, zvláště v anglickém časopise „Nature“, opakována podivná historie, že když štír obklopí se řeřavým uhlím, takže nikudy nemůže proniknouti, zdvihne prý zadek (postabdomen) a sám se probodne. Jak běžný jest náhled o samovraždě štíra, dokazuje i to, že v Giauru Byron použil ho k trefnému obrazu:

> Duch užíraný hříšným bolem
> jak štír jest ohněm sevřený;
> kruh žeřavý se úží kolem
> a vězně žehnou plameny,
> až trýzněn mukou tisícerou
> a vztekem šílený
> jen jedinou zná spásu šerou:
> hrot, který na své vrahy strojí,
> jímž, bodne-li, vždy otráví,
> leč mžikem trýzeň všecku zhojí,
> sám sobě vráží do hlavy.
>
> (Překlad Jos. Sládka.)

Novější pokusy dělal prof. Allan Thomson, pak G. Bidie v Madrasu v Indii. Tento dal štíra do sklenice

*) Použito: Morselli Selbstmord, Marshall: Zoolog. Plaudereien, Henry de Varigny Curiosités de l'histoire naturelle a jiných.

a postavil jej na slunce. Zvíře ovšem bylo nepokojné, zvlášť když ještě lupou počal je na hřbetě znepokojovati; tu prý „syčíc a plivajíc (?)“ probodlo se a zemřelo. Jiní experimentovali dle starého receptu, obkličujíce štíra žeřavým uhlím.

Již starý dobrý přírodozpytec Maupertuis (Experiences sur les Scorpions. Hist. Acad. royale des Sciences 1731 p. 223) vypravuje, že slyšel o tom v Languedocu. Učinil tedy kruh z uhlí, doprostřed dal štíra, jenž, jakmile ucítil teplo, hledal, kudy by unikl; když to nešlo, pustil se přes uhlí, které jej do pola popálilo. Když byl dán zpět, neměl více síly pokusiti se o proniknutí a zhynul záhy, nejevě však nejmenší pokus, aby sám si vzal život. Pokusy byly mnohokráte opakovány s týmž výsledkem.

„Mám za to,“ praví Maupertuis, „že pověst o samovraždě vznikla jen proto, že štír, jakmile cítí se teplem znepokojen, zdvihne zadek s bodcem do výše a míří s tímto ku předu, hledaje odpůrce, aby jej bodl. Kdož nedobře pozorovali, soudili as, že se sám probodne, ač by to šlo těžko při tuhém krunýři, který tělo kryje.“

Při pokusu Bidie-ho bylo to as totéž; pálení lupou zvíře znepokojilo a hledalo tedy nepřítele. Ostatně nesnesou mnohá zvířata světlo; rýsek i svižník zhynou v přímém světle, tím spíše štír, jsa nočním zvířetem.

Ostatně sir J. Fayrer dokázal, že jed štírů není jim samým jedovatý, nechť bodnou se navzájem aneb sami sebe. Morgan bodal štíra jeho vlastním bodcem; následek bylo sice ochabnutí i strnutí, zvíře žilo však dále.

Immunita k vlastnímu jedu pozorována nejen u štírů, kteří ostatně jsou i kannibalové, takže samička sežere vlastního milence, než i u hadů, ač nikoli u všech. Uštne-li zmije zmiji, nejeví uštnutí následků žádných. Zmije egyptská Echis usmrtila však v kleci chřestýše.

Týž Fayrer uvádí příklad, jak ohyzdná zmije Bungarus kousnuta byvši brejlovcem jevila se nemocnou, nezahynula však. Tak i z jiných příkladů, správně pozorovaných, jde na jevo, že možnost zabití z nepozornosti neb docela sanovraždou vlastním jedem u hadů i štírů jest vyloučena.

U zvířat společenských uškodí si mnohdy jednotlivci i smrtelně pro blaho obce. Tak představují včely národ amazonek, líné, bezbranné trubce v to nepočítaje. Zbraň jejich jest ostré žihadlo, jedem napuštěné. Aby žihadlo neporanilo jen povrchně, nýbrž v ráně uvázlo, opatřeno jest háčkem zpátečním.

V tomto vyzbrojení včely leží zároveň tragický osud její. Udatná ve službě obce, vždy jsouc k obraně odhodlaná, — zaplatí ránu nepříteli zasazenou vlastním životem. Blaho obce jde tu nad blaho jednotlivce. Dělnice ostatně, není-li ani nucena užiti bodce, upracuje se již v několika nedělích ve službě obce, ve dne v noci jsouc činná, — až do smrti.

Podobné výjevy známy jsou ze života mravenců.

Jako samovražda nese se dále, když zvířecí matka pro mláďata svá život obětuje, když pes na hrobě pána svého potravou a nápojem opovrhuje a zármutkem hyne, neb když papoušek vlnitý „andulinka“, žijící s družkou v tklivém a nerozlučném („inseparables“ se též nazývají) přátelství, jsa pojednou odloučen od družky, zármutkem chřadne a zajde.

Psychologie varuje před porovnáváním zjevu těchto s mravními city lidskými, neboť schází při nich uvědomělá vůle. Když po smrti Heřmana z Bubna „lev (jeho) žalostí hrozně řval a nejedl, nepil, třetí den pošel,“ když pes uvykl pánu svému tak, že všechny představy jeho splynou s osobou tohoto, když inseparable osiří neb zvíře ze stáda pojednou osamotní, cítí všechna zvířata tato bolestnou soustrast; strádají, neb všechny představy a myšlénky jejich váznou. Zármutek jejich budí jim nechuť k jídlu a pití, a pohřešujíce milovanou osobu, která je krmila a ošetřovala, neb soudruhy obvyklé, hynou.

Ostatně jest, jak Marshall podotýká, tyto historky a legendy třeba bráti s reservou a střízlivě. Proč nemají prý nepředpojatí tušení, proč nevěří ve zjevy duchů a strašidel? Platí zde snad slova z Twardowského:

Jen rozumuj — jsi pedant suchý,
pro vření přírody jsi hluchý,
sám hmota, jak chceš mluvit s duchy?

Nade vší pochybnost jest zjištěno, že zmije volí raději smrt než zajetí. Již jsouc chycena, vyvrhne celý obsah svého žaludku. Staré zmije v zajetí se též nepáří, „lépe jest jim zahynouti bezdětně, nežli mladé své zanechati v krutém otroctví“ (Prach v Živě r. 1861).

V zajetí spatří-li zmije živou myš, zašlehne plamen v očích jejích a vášeň divoká proběhne dlouhým tělem; nepřepadá ji však a docela již se netkne mrtvé myši.

Možno také, že nepodařilo se dosud způsobem přiměřeným zmiji krmiti, aby zapomněla na chvíli, že nalézá se v zajetí.

Zbývají ještě dva případy záhadného sebevraždění zvířat, ovšem že neuvědomělého.

První týká se usilovného stěhování se zvířat, třeba přímo vedlo je do zkázy a záhuby. Ptáci a ryby, které mají své pravidelné doby a cesty tahu, nepřicházejí na cestách o život, leč nahodilými bouřemi a překážkami. Pud jest tak mocný, že na př. mladí losůskové (strdlice) utlukou se do smrti, překáží-li se jich touze po moři. O výstavě jubilejní v rybářském pavillonu malí úhoříci (monté) takovou měli touhu táhnouti z uzavřeného akvaria proti vodě, že lezli do trubic vodovodů a zde ovšem zahynuli.

Hůře daří se nahodilým cestovatelům, jež napadá snaha putování jen někdy — z hladu neb „přelidnění“. K takovým náležejí hlodavci a hmyz.

Známy jsou příšerné tahy lumíků. Jako když to na ně sedne, zmocní se po tundře roztroušených rodin divá stěhovavost. Zástup roste, opouští tundru, sestupuje s hor, zaplavuje údolí i roviny; ani řeka, ani jezero, ani zátoka mořská nezastaví šílený jejich proud. Kam se řítí? Jen dál a dále. Ze sta tisíců žádný se nevrátí! Lidé, dravci, živlové krev jejich prolévají, nic však je nezastaví. Pud stěhování jest mocnější nežli pud sebezachování.

Anglický přírodozpytec Crotch vyvozuje zvláštní smělou hypothesu, proč lumíci ve Švédsku táhnou vždy na západ, až hynou v atlantickém oceanu.

Není prý to slepá touha stěhování, nýbrž zděděná paměť po předcích.

Skandinavie prostírala se do nedávné doby geologické mnohem dále na západ; Norvegy a Gronsko byly souší spojeny. Tehdy nabyli prý lumíci zvyku stěhovati se do nížin západních, a zděděním udržuje se prý pud

latentní v potomstvu, který v čas přelidnění vynikne opět v pud účinný. Collett popírá však, že by lumíci táhli jen k západu, a tím duchaplná theorie padá.

Stěhování se hmyzu děje se buď z nedostatku potravy, neb ze snahy rozšířiti potomstvo, neb z jiné neznámé příčiny, vede však obyčejně k záhubě vystěhovalců. Tak stěhuje se saranče stěhovavá a vážka čtyřtečkovaná někdy v obromném množství; všechny letí sice jedním směrem, avšak bez cíle; dostanou-li se na pobřeží oceanu, nezastaví se a hynou v moři.

Méně dají se vysvětliti tahy běláskůa baboček, u nichž nelze mluviti o nedostatku potravy, ani ve vyvinutém stavu buď ničeho nepožívají neb jen z rostlin mlsají. Porovnávají to se zvláštním raptem, jenž ve středověku i lidi se zmocnil, když sta tisíce, ano i děti, bez plánu, jakožto křižáci, na pochod se daly.

Zbývá nejpodivnější případ: magický účinek světla, jemuž nesčíslní tvorové padají za oběť.

Světlem přivábeni rozbíjejí si tažní ptáci hlavy o skla a dráty majáků, o svítilny elektrické v továrnách. Ptáci, kteří jsou temnotě zvykli, jako sůvy a lelkové, nedají se másti účinkem světla, leda že oblétají svítilny elektrické, majíce zde hojnou kořist světlem omámeného hmyzu. Ptákům denním, kteří táhnou obyčejně v noci, jest intensivní zjev světla elektrického osudným. Podobně vábí světlo některé hady, kaimany, ryby, raky a bezčetný hmyz. Chytání lososů při pochodních jest zvláštní sport ve Skandinavii; podobně chytají se jeseteři, a v novější době ponořenými svítilnami elektrickými i ryby v moři.

Každý podivil se již, co na svítilnu v letní noci přiletí motýlů, brouků, štěnic, cikad, mušek. Wallace na Borneu za jedinou noc nachytal svítilnou 260 jedinců mur.

V Bavorsku užívají exhaustorů, které při ústí elektricky osvětleny jsou, s prospěchem ku chytání a ničení mnišky.

Proč moucha nespálí si křídla? Jistě že uvykla světlu umělému. Netopýry, štěnice, šváby zapuzuje světlo. U zvířat nezvyklých na světlo vysvětluje přitažlivost jeho Romanes pouhou zvědavostí jejich (zvědavými jsou i psi, srnky, ovce a j.). Preyer srovnává účinek s hypnotismem u lidí nervosních; tito bledí na lesklý předmět a upadají v bezvědomí; i motýlové noční, kteří vyhledávají bílé květy v šeru, jsou pojednou úplně zaujati světlým bodem. Velikým složeným očím hmyzu musí zdáti se světlý bod ještě větším a lesklejším nežli oku našim podobnému. Oslnutím ztrácejí vědomí, vír je uchvátí a oni klesají do světla neb ohně, jako mnohého člověka závrať táhne do hlubiny, skvělý zjev ženy smysly uchvátí, žár i propast k sobě vábí.

Člověk ovšem má rozum i vědomí, což obojí zvířeti schází. Samovražda člověka jest nemorální, neb jest bytostí společenskou a má míti vědomí, že nemá práva sáhnouti si na život. Krotiti vášně, nemírnost, mravní nevázanost podaří se člověku při silné vůli; sebezapřením a obětováním vlastního egoismu ve prospěch celku pracuje člověk uvědomělý k dosažení rovnováhy duševní. K sebevraždě vedou zvíře nevědomé temné pudy, neboť nikdy nemá pojem při zabití z nedbalosti, že smrtelným výsledkem činí životu svému navždy konec.

Heroismus jeví se naproti tomu u mnohých zvířat v tom, že obětují úd neb části těla dobrovolně, by se zachránila. Z teplokrevných zvířat není žádné zvíře zařízeno na odhazování údu, autotomii a samoamputaci, s kterou bývá spojena u nižších regenerace. Leda že jelen v únoru uráží si parohy, které mu silnější opět narůstají.

Heroismem nazývá Michelet, když kajka samice vytrhává si sama peří, aby uložila na ně své mládě a jím je zahřívala. A když člověk hnízdo jí vykradl, pokračuje matka v kruté operaci. Hnízdo jest znova vystláno, znova vyloupeno. Pták nemá již pírka, které by mohl obětovati, leda maso své a krev; pak chytne matka samce a škube tohoto, by mládě se zahřálo. Tímto způsobem mládě rodiči jest šaceno vlastní jich látkou, vlastním se obětováním, jich bolestmi.

Liška chycena jsouc do želez za nohu, uhryže si tuto, — jako Mucius Scaevola obětoval ruku, — by mohla prchnouti; podobně počínají si druhdy tchoři neb myši.

Snáze ztrácejí ocas ještěrky a slepýš, a tento opět, ač slabší, narůstá. Ocas u těchto neláme se mechanicky; jest to náhlý reflex, jakás nervová křeč (jak Marshall se vyjadřuje), která popadne svalstvo na tom místě, kde úd se ulamuje.

Jsou krajiny, kde urážení ocásků ještěrkám jest jakýsi sport mládeže, jak uvádí se z Portugalska.

Jsou i zemští plži, kteří uchváceni ocas obětují, jak Semper o Helicarionu na ostrovech Filipinských uvádí.

Zvláštní chirurgie panuje u korýšů, která v jistých případech jest jim k prospěchu.

Uchopte silnou, čilou krabu na pobřeží mořském za klepeto, aniž by vás mohla štípnouti; zanechá vám klepeto v ruce, sama co nejrychleji, používajíc devíti noh zbývajících, prchá neb zarývá se do písku, dávajíc na jevo, jak společnost vaše jest jí nepříjemná. Stíháte ji znova a uchopíte: scéna se opakuje, obětujeť i druhé klepeto. Varigny dělal krutý pokus s krabou, které střídavě na některé okončině uštipnutím, pálením, elektřinou způsobil bolest. Zvíře obětovalo jednu nohu po druhé, až zůstalo úplně beznohé; jak mělo se pak živiti, jak brániti?

Kde jest zde chirurgie? Chirurgem jest kraba sama a operace jest ono odhození nohy. Rak ulamuje si nohu více méně dobrovolně, ježto jest mu operace k nemalému prospěchu. Kdežto ulomení nohy, jež vy byste zvířeti způsobili nožem neb nůžkami, silně krvácí, nejeví samozkomolení raka ani kapky krve: vaše operace by je usmrtila, jeho zachrání mu život. Dějeť se ulomení na místech anatomických, kdež krvácení nepatrné neb nemožné. Amputace dobrovolná děje se, je-li zvíře raněno, chyceno a zadrženo dravcem neb člověkem. Co záleží na jedné neb dvou okončinách, jen když zachová svobodu. U ptáka, ssavce neb člověka jest hůře, ztratí-li okončinu — ztratili ji navždy. U raka při nejbližším svlékání krunýře narostou ztracené údy znova.

Tato autotomie raků děje se příční rupturou téměř mžiknutím oka. Homar, kraby i náš rak jeví toto sebekomolení. Ve Španělích utrhují rakům klepeta a házejí je zpátky do moře, aby jim opět narostla.

Také cvrčkové ztrácejí nohy, podobně muškám a tiplicím vytrhují se nohy, když na lepkavé ploše se přilepí; hmyzu nenarůstají však nohy nikdy více.

Známo jest, jak upadalé nohy dlouhonohého sekáče pohybují se „až do slunce západu“.

Rozmanitější jsou ještě výjevy samovolného dělení u nižších zvířat. Průhlední červíci Naidky rozmnožují se v létě dělením, na podzim teprv vajíčky přezimujícími.

Mnozí sumýši (Synapta) rozpadají se na kusy při nejmenším dotknutí, dělením příčným vznikají nové generace tvaru zvonovitého z usedlých tvarů polypovitých.

U zvířat nižších jeví se nám právě ohraničení jedinců neurčitějším, vzrůst přes meze jedince již jest rozmnožení, na trsu hub mořských nelze určiti, kde meze jedinců. — Sebekomolení zvířat jeví se nám jednak jako heroism (řídké sebezmrzačení člověka, jak se jeví v hysterii, u skopců, ve středověku u Flagellantů, neb těch, kteří službě vojenské se vyhýbají — a pod., jest více poblouznění), jednak jako ochranné unikání mocnějším odpůrcům, konečně má za účel rozmnožování.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

V.

Marta se vrátila k tetě Heřmanové a krom nadání byla dosti vlídně přijata.

„Vždyť jsem si to myslila,“ řekla babka, „kde pak, takový větroplach!“

Už byl v očích jejích úplně jiný než tenkráte, když si hrával s jejími vnoučaty. Už jeho někdejší dobrodružství, ke kterým loni se přiznával, nezdála se jí mladistvým bouřením, jakému každý muž jest podroben. Teprve teď viděla, že to byl hladký zhýralec.

Vyptala se dívky, kolik jí dal peněz a jestli mimo to ještě slíbil něco.

Dívka odevzdala Heřmance Livorovy peníze. To prý jest všechno, více už nemůže od něho očekávat. Nepřiznala se, že hrdě zamítla každou další slibovanou pomoc.

„To jest málo,“ rozumovala teta, „ale jakáž pomoc! Kdyby měl jmění nebo kdyby měl dobrou službu, jinak bych se podívala, jestli by nechtěl platit!“

Marta jenom hořce sevřela rty a mlčela. Nic jí nebylo tak trapno jako řeči o těchto věcech. Jak ta stará žena byla sobecká, bezohledná, necitelná, mohla-li takto mluviti o tom, co nejhlouběji se dotýkalo jejího citu!

Ovšem už si nehledala žádného zaměstnání, pomáhala doma tetě a s chvěním čekala své bolestné hodiny. Za některý čas odešla pak do onoho rudého domu s tenkou vysokou věží, odkud odchází dvakráte více lidí, než kolik jich tam vchází.

Narodilo se jí dítě, dcera, a ona nad ní žalostně zaplakala, neboť si vzpomněla, že ten ubohý, slaboučký tvor náleží k onomu pohlaví, kterého otec jeho tolik nenáviděl.

Modlila se, aby dítě její raději umřelo, neboť co je mohlo na světě očekávat?

Přání její bylo brzy vyplněno. Holčička umřela za tři neděle, a Marta se vrátila ke své tetě s pevným předsevzetím, že nyní, kdy peníze Livorovy byly vyčerpány, vrhne se do práce jako lev a začne nový počestný, bezúhonný život.

Až do té doby nosila v ňadrech svých proti Livorovi tichou hořkost. Ustavičně ji tížilo vědomí, že jí tuze ublížil, že takměř nevinně musí pro něho trpět. Od té chvíle však, co zaplakala nad růvkem svého dítěte, i ten hněv rozplynul se v jejích slzách, odpustila mu všechno. Ale přece už si nepřála s ním se sejít, nechtěla ho už vidět, neboť byla neomylně přesvědčena, že pro toho mladého muže není na světě polepšení, a kdyby se znovu shledali, že by se brzo opět musili rozloučiti.

Ale její úmysl pilně pracovati a vydělávati byl ještě daleko skutků. Zase se ocitila na rozpacích, kam vlastně má jít, co má začít, když nic celého neuměla? Aspoň kdyby našla zase práci u škatuláře. Nepodaří-li se Heřmance opět něco obstojného obstarat, nezbude jí na konec nic jiného než obávaná služba.

Náhodou na zimu škatulář měl zase plno práce i přijal Martu, jen že s podmínkou, spokojí-li se menším platem než loni a že práce bude trvati zas jen do vánoc.

Dívka arci přijala každou podmínku, byla vděčna tomu chladnému, lhostejnému škatuláři za to. Pustila se do práce s velikou chutí, s obrozenou nadějí v lepší život a posléze snad i v trvalou spokojenost. Doufala, že do vánoc Heřmanka opět něco vyhledá, vždyť to bylo i v prospěchu tety, aby Marta, nemajíc groše, nespoléhala úplně jenom na její staré, praním zkroucené ruce.

Brzo však dívku i u škatuláře opouštěla vytrvalost. Pracovala tam s ní ještě dvě děvčata a mladý chasník, a ti všickni záhy se dozvěděli, co se s ní před tím událo. Dobírali si ji jak mohli, a zvláště chasník metal po ní ustavičně hranaté, nestydaté vtipy. Ona myslila, že se nesmí ani slovem bránit, doma však mnohdy se trápila a plakávala dlouho přes půlnoc.

Jednou si také požalovala tetě na to. Doufala, že ji Heřmanka potěší nebo že aspoň si za ni odlehčí nějakým kázáním na tu posměvačnou chasu, ale babka pokrčila ramenoma a ani skorem neměla chuti se tím obírat.

„Prosím tě,“ pravila krátce, „huby lidem zavřít nemůžeš. A řekni jim, aby tě neškádlili, zapověz si to, když přece jenom jsi taková.“

Taková! To slovo vniklo do srdce dívčina jako meč. Až se otřásla hrůzou. Taková! Bože, co všechno jest obsaženo v tom jediném slově! Spatřovala v něm všechnu nízkost a potupu, všechen hnus i kal, do kterého ji už i vlastní teta strkala. Taková! To zrovna tak, jako že jest vyvrhelem slušné společnosti.

A ona přec se kála, chtěla býti ctnostna jako dříve, ba ještě ctnostnější. Za svůj hřích už trpěla příliš mnoho, avšak lidé neměli pro ni rozhřešení. Pro ně byla padlá, mravně ztracená na vždy. Lidé desetkrát nemravnější a hříšnější dívali se na ni s posměchem, s úšklebkem a často i se zřejmým opovržením.

V té době přicházeli ještě jiní ďáblové, aby ji pokoušeli. Den co den nějaký letitý pán se skřipcem na očích a s cylindrem na hlavě, všecek zarudlý v obličeji, čekával na ni večer na blízku škatuláře a vnucoval jí svůj průvod. Nabízel jí skvostné kytičky, zval ji k cukráři

na pamlsky, sliboval opatřiti jí mnohem pohodlnější a výnosnější zaměstnání. Jen jednou, netušíc jeho úskoků, odvážila se mu několika slovy odpověděti, od té doby pak nemohla se ho zbavit. V brzku ho prohlédla a zděsila se jeho úmyslův, chtěla mu uniknouti opačným směrem od dílny škatulářovy, ale než se nadála, dohonil ji a jakoby nic připojil se k jejímu boku. Ona se ulekla, vykřikla a úprkem od něho utíkala.

Mimo to objevila se u Heřmanky zase Kotoučová. Jak jinak tentokráte se chovala k Martě! Jakoby už dívka byla jednou z těch tvorů beze studu, kterým Kotoučová říkala „naše slečny" a které všechny měly nějaká zvláštní, panská jména.

„Přijdte nás také jednou navštívit, slečinko," nutila Martu.

„Vždyť ani nemám kdy," namítala dívka.

„Proč pak? Přijdte třebas večer nebo v neděli, u nás jsme pořáde doma, uvidíte, jak jest u nás veselo. Slečna Elsa má ariston, ach je, to je smíchu, tance a skákání, když začne hrát! Slečnu Irmu včera od smíchu už všechno bolelo."

Za několik dní Kotoučová zase potkala Martu na ulici, když se vracela z práce.

„Nu tak, slečinko, kdy pak se k nám přece přijdete podívat?" tázala se jí měkce, jako když másla ukrajuje. „Víte co, pojdte se mnou třebas hned."

„Pospíchám, paní Kotoučová, tetička by měla třebas o mě starost, proč nejdu —"

„Jenom na chvilku, abyste přece viděla, jak to u nás vypadá. Vždyť jsme tam hned, jest to už v této ulici. Už jsem našim slečnám vypravovala o vás. Půjdete?"

„Až podruhé, paní Kotoučová," řekla rychle Marta a pospíchala domů.

„Ale jistě!" volala za ní svůdnice. „Přijdte brzo. budeme se těšit na vás."

Martě se zdálo, že by bylo pro ni nejlépe, kdyby se šla utopit. Už stykem a hovorem s tou ženou sestupovala na nejnižší hranici ženské důstojnosti. Avšak čekaly na ni ještě horší, mnohem více ponižující věci.

Jednoho večera, právě když Marta přišla domů, Heřmanka se dostala na chodbě do hádky se sousedkou Hladíkovou. Hladice byla vdova, a Heřmanka o ní řekla, že prý to vdovství asi není docela opravdové a počestné. Byl z toho hrozný boj. Nejvydatnější zbraní uražené vdovy byla Marta. Ona, Hladice, prý to přece ještě nikdy nepřivedla tak daleko, aby přechovávala takové holky jako Heřmanka. Dům prý jest pln té hanby, všude to dělá pohoršení. Pořádná ženská prý nesmí vejíti do domu, aby se o ní nemyslilo, že jest také taková. A na konec statečná sousedka slíbila, že dojde k panu domácímu, aby netrpěl v domě takových nájemníků, a že se na to s ostatními nájemníky podívá, nebude-li se Heřmanka s tou čistou slečnou stěhovat.

Dívka stála za dveřmi a slyšela každé slovo. Ještě ke všemu to, myslila si, a sotva dýchala, jen aby vyslechla tu všechnu potupu, ty všechny ohromné urážky. Čekala, že Heřmanka vřítí se do bytu s rozkazem, aby se od ní stěhovala, avšak babka patrně už byla uvyklá podobné šarvátce. Když přišla domů, byla sice trochu rozechvělá a přibledlá, ale Martě se nezmínila o boji s Hladicí ani slovem.

Než dívku přece to mrzelo nevýslovně. Věděla, že už jest veta po spokojenosti, po duševním klidu. Kam jen vkročila, všude se na ni řítily ty strašné výčitky, v dílně, doma, na ulici, všude, nechť to bylo ústy neomaleného chasníka, rozdrážděných sousedek nebo úlisné paní Kotoučové.

„Už mi nezbývá, než abych k ní šla," pravila si, myslíc na Kotoučku. Vzpomněla si, že jí slíbila návštěvu, třebas jenom to řekla proto, aby se jí zbavila, ale nyní už znenáhla se smiřovala s tím pozváním, z nezbytnosti, ze zoufalství.

Věděla, co taková návštěva by značila.

„To už jakobych chtěla u ní zůstat," myslila si. „Bože nebeský, což opravdu jsem tak špatná a bídná, že mi zbývá jenom to, jen to? Ne, ne, nepůjdu!"

Po vánocích zase pozbyla práce, nejkrušnější doba jejího života se přiblížila. Právě před rokem pro stejnou příčinu také plakala, a jak tenkráte byla ještě šťastna! Ano, v těch dnech bylo tomu právě rok, co se začalo její neštěstí. V těch dnech podlehla svůdnému hlasu svého milence, má nyní zase zapříti stud svůj a podlehnout?

„Prosím vás, tetičko, pomozte mi najíti nějakou službu," pravila jednou po probdělé noci, plné zoufalství a vnitřních zápasův. Jak těžce vyslovovala ta slova!

„Tedy přece chceš sloužit?" otázala se Heřmanka a překvapena zvedla k ní hlavu.

„Co mám dělat?"

Heřmanka chvíli neříkala nic, byla zaražena.

„Poslechni," ozvala se pak tiše, nesměle a hrabala se v plotně, „včera jsem mluvila s Kotoučovou. Proč prý k ní nepřijdeš, když jsi jí to slíbila."

V Martě se zatajil dech.

„Myslíte tedy, tetičko, abych k ní šla?"

„Jak to, k ní šla? Já tě nevyháním, ale proč bys ji nemohla navštívit?"

„Tedy tam půjdu," řekla dívka odhodlaně, a zdálo se jí, že střemhlav letí někam do závratné hloubky, kde jest pusto i tma a odkud není navrácení.

Ani se nemohla podívati na tetu. Ta žena od té chvíle zdála se jí už docela cizí a nepřátelská jako všichni ostatní lidé. Jak mnohem lépe jí bylo s Karlem Livorou, ačkoliv i u něho se mořila a trápila! Kde jsou ty časy, když se vysmíval jejímu útlocitu a když jí nešetrně vypravoval o zástupu někdejších milenek!

Avšak ke Kotoučové ten den přece ještě nešla, nemohla a nemohla se odhodlat.

„Půjdu tam zítra," pravila k sobě, a nazejtří odložila návštěvu opět o den.

Mezi tím bloudila po Praze, doma neměla co dělat. Bylo jí mnohem volněji, mohla-li se vzdáliti z toho nešťastného domu, kde měla tolik nepřátel. Od zmíněné hádky Heřmanky s Hladicí každý v domě hleděl na ni skrze prsty, mnozí na její uctivý pozdrav dokonce se tvářili, jakoby jí ani neslyšeli. Byla tam jako na trní. Jen pryč, jen pryč, daleko nebo někam, kde jí lidé neznají.

Chodíc bez účelu ulicemi, vzpomínala mimovolně na osoby, které kdysi milovala nebo jen znala. Na svoji matku a sestru, které jí zemřely, když byla na počátku svého panenství. Na svého otce, jenž byl příliš zaměstnán, aby mohl se starati o zaopatření své dcery. Na družky ze svého rodiště, na mladého, vychrtlého mysliveckého

mládence, jenž počínal se jí kořit a jenž hned přestal, jakmile osiřela.

Potom si vzpomněla také na Karla Livoru, a opět nemohla se ubrániti veliké lítosti. Zdálo se jí, že tak vzpomínajíc řadou na všechny, loučí se s nimi, dává jim ještě jednou s Bohem. Zejtra, pozejtří už snad nebude náležeti do jejich společnosti, zejtra už nebude náležeti nikomu, zejtra zmizí na vždy všemu, co dosud měla ráda, co ctila nebo na co s vroucností vzpomínala.

Na Livoru myslila zvláště dlouho. Zkoumala srdce své, ale ono neodpovídalo. Nikoli, už ho nemilovala ani dost málo, toho necitelného muže. Nehněvala se ani na něj, odpustila mu, směle mohla mu říci, že jí jest lhostejný. Myslila, že na něho rychle zapomíná, a nespatří-li ho už, že jistě v brzku zapomene.

Psal jí brzo potom, když se vrátila k Heřmance. Ale psaní jeho bylo docela všední, chladné. Zmiňoval se o tom, že se stal hospodářským příručím na velkostatku někde v Táborsku, že jest to Sibiř právě taková jako byla Rozkoš a ženské prý jsou tam zrovna tak protivné jako všude jinde. Nepolitoval jí, nepotěšil, v celém dvoustranném dopise měl pro ni pouze čtyři laskavá slova. Ke konci poznamenal, kdyby snad něčeho potřebovala, aby jen psala. (Pokračování.)

První milovnice.

Španělsky napsala Emilie Pardo Bazánová. Přeložil A. Pikhart.

(Pokračování.)

Takové samomluvy nebyly u Dolores novinkou, a byly tak staré, jako její nepokoj ohledně sestry; a zvláštností tohoto úkazu bylo, že, ač den co den podobně rozvažovala, stejně, jak se Concha vyvíjela a v obličeji krásněla, probouzela se ve starší sestře marnivost, matkám vrozená, takže vystrojovala Conchu a zdobila pečlivě z úspor a obětí, aby nebyla zastiňována jinými, a aby za to, že zůstává počestnou, nevypadala jako ubohá Popelka. Za to se jí dostalo několikráte ostré důtky od jejího zpovědníka, bystrého jesuity, kterýž jí pravil: „Když ty sama podporuješ v děvčeti marnivost, jak tě nemá ve chvíli, kdy se nejméně naděješ, zarmoutiti? Oblec ji do obyčejného šatu. Což to tvůj rozum nechápe?“

Do obyčejného šatu! Dolores ho nosila po mnoho let od svého neštěstí; ale... pokrýti tou hrubou sprostou látkou sličné tělo Conchino! To se raději méně zpovídala a zdržovala se trochu od svých pobožností, jen aby nebyla kárána za svoji nevinnou mateřskou marnivost. A zdvojila také svoji bdělost, a byla pilnou, neunavnou a vždy ostražitou stráží. Conchu bylo lehko uhlídati; netoužila vycházeti samotna; než plesy, než ty obávané plesy měla raději divadlo, jedinou svoji vášeň. Kupovávaly dvě dámská sedadla vedle jeviště, a dívka, opřena o zábradlí, měla velkou radost. Když chodívaly domů, uměla z paměti kusy veršů, úryvky scén. Tato záliba se nezdála býti nebezpečnou: ale ďábel ji zaplétal tak, že nastaly výsledky, vzbuzující obavu. Dolores si uchovala dům, ve kterém šila od nepaměti, a jehožto domácí paní byla švekruší místopředsedy živnostenského kasina, nejčelnějšího a nejvíce vzkvétajícího spolku v Marinedě. Spolek ten právě zarazil odbor pro deklamaci, a na divadélku kasina se brály ochotnické úlohy. Oddělení mužské nebylo tuze špatné, a nebylo také nouze o dorost; ale za to se nedostávalo dam. Když seznali Conchiny dramatické vlohy, utvořili v domě místopředsedově malé spiknutí; zapletli Dolores tak, že se nemohla nhnouti, a její sestra začala hráti v některých kouscích.

Nová neshoda se zpovědníkem, který káral ostře slabost Dolořinu. Ta, sklánějíc hlavu, uznala celou svoji vinu. Tím divadlem nastal vskutku v živobytí obou sester jakýsi nepořádek: bdívaly do noci, trávily hodiny nečinně poradami o šatech a výzdobách: Concha nemyslila na nic, než aby nastudovala a vyzkoušela svoji úlohu; ovšem na zkoušky ji provázela Dolores a byla jí stále v patách; ale přece bylo velmi obtížno hlídati ji ve zmatku vystupujících a odstupujících do šatny a na jeviště. Důkazem toho bylo, že jednoho večera, když přišly domů, vyndala Concha z kapsy bílý složený papír, položila ho sestře na klín a řekla vesele:

„Podívej se.“

Dolores zbledla a chopila se ho chtivě. Bylo to vyznání lásky, a přes všechny ty fráze, které byly patrně opsány z nějakého milostného dopisovatele, o vulkánech, hořících v srdci, o plamenech lásky, a jiných slohových nesmyslech měla Dolores dojem jakési vůně počestnosti, která dýchala z velkého písma, z hrubého papíru a především ze závěrku, který obsahoval návrh sňatku a ujištění o počestných a řádných úmyslech. Oddychla si. Aspoň to nebyl žádný hejsek, ale řemeslník jí rovný, který byl odhodlán k sňatku. Sňatek Conchy před farářem, se řádným mužem, byl Dolořiným snem! Nicméně měla za to, že jí její důstojnost ukládá, aby se trochu hněvala a aby zvolala:

„Podívejme se! A kdy ti podstrčil ten papírek?“

„Dnes... Když jsem šla do šatny se strojit, dal mi ho za kulisou.“

„To je odvážný hejl! A co jsi mu řekla?“

„Holka... Co jsem mu měla říci? Bude-li chtíti odpověď, řeknu mu, aby promluvil dříve s tebou.“

„Tak, tak; jen všechno pořadem,“ řekla potichu Dolores, velice spokojena.

A tak se stalo. Dolores se necítila radostí. Došla vypovědět vše zpovědníkovi a vynášela přednosti nápadníka, poctivého, vážného truhláře, který váhá se ženěním proto, že dosud není s to, aby si zřídil na vlastní pěst sklad nábytku. Neměl nikdy milenky, nebyl ani hráč ani opilec. Žil se svojí stařičkou matkou. Nepochybně tedy Svatá Panna Pomocná vyslyšela modlitby Dolořiny. Jiné se chytaly hejskův, úředníkův, mladíkův z obchodu; a proč? Aby pak byly oklamány, jako byla sklamána ona. „Rovný rovného hledá, dcero,“ podotkl kněz. „Ale... třebas byl nápadník sebe hodnější... pozor, ať se ne-

přepočítáš — ano? Jsi povinna nespustiti je s očí, dokud je kněz nesváže.“

Takového něco ukládati Dolores! Spustiti je s očí! Nikdy nelpěla na sestře jako teď! Milenci se stýkali cestou z dílny; on je doprovázel až k domu. Vídali se také v kasině ve dnech představení nebo zkoušek, ale jenom na krátké okamžiky, protože Dolores nechtěla buditi pozornost. Lidé jsou příliš zlomyslní! Dolores se obrátila v loži a pomýšlela na den svatby, na den, kdy nabude úplného klidu, protože budou od té doby obě sestry šíti ve vlastním bytu a založí si skrovnou dílnu. Kdy nastane ten vytoužený okamžik?

Co starší sestra snila o samých svatbách, nezpomněla si domnělá nevěsta ani z dáli na něco takového. Mladost žije obyčejně jen v přítomnosti, nebo jenom v nejbližší budoucnosti. Vdáti se! Pah! Ovšem, že se vdá. ale což je tak na kvap? Hlavním jest, aby se připravovala na zítřek — či lépe řečeno na dnešek, protože nebylo již daleko do svítání. — Nešťastnou náhodou se jí naskytlo právě v období. kdy bylo nejvíce šíti, kdy se blížil masopust, plesy, masky a kroje do průvodů, a kdy ona nesměla vynechati dílnu, kdež měla důležité postavení přední střihačky, že měla v živnostenském kasinu hráti velkou roli ve prospěch jednoho z členův. A měla se hráti práce Ayalova, Consuelo, znamenitá to práce, jak řekl Don Manuel Gormaz, ředitel odboru: a jí svěřil při rozdílení úloh hlavní roli, a to jí zalichotilo, protože señor Gormaz dodal, že jest to úloha, ve které se lze osvědčiti, důstojná pravé umělkyně . . . Umělkyně! Jak pěkně znělo Conche to slovo! Býti umělkyní znamenalo náležeti třídě aristokratické, povznešené nad skromné povolání švadleny . . . Umělkyně! Ve dnech, kdy mívaly herečky příjem, čítávala ony verše, které se rozsýpají s galerií, vytištěné na rudých a žlutých lístcích, kdež pod nápisem „Slavné umělkyni té a té“, nebo „Znamenité umělkyni oné“ byla dávka vlastností a lichotek, vpletených jako květinové věnce, a jmenovali je tam huriskami. slavíky, anděly a tisícem podobných jmen. Umělkyně! Concha, když byla sama, opakovala si tiše to skvoucí slůvko.

Jak to asi zítra dopadne? Zarazí se? Zapomene verše? Něco takového se jí nepřihodilo nikdy; pravda, že jí, když vystupovala na jeviště, buchalo srdce hodně rychle; ale pak nabyla zase celého svého klidu. Jenom že tenhle výkon byl jiný než ty druhé: šlo tu o komedii ve třech jednáních, a ona dosud vždy hrála výhradně jenom v aktovkách a mezihrách: a pak, protože ten, kdo měl míti příjem, byl synem vrátného v intendanci, intendant, osoba to společenská a z Marinedě oblíbená, vyprodal všechna místa nejznamenitějším vrstvám, a mluvilo se, že bude divadlo skvělé. a vše naplněno. Tedy velmi těžký úkol! A kostymy! Hra vyžadovala trojí různé a všechny elegantní. Co obratnosti, odvahy a rozmýšlení stály ty troje šaty! A věru, nebýt slečny intendantových, tak ochotné a tak roztomilé, nevěděla Concha, jakby se jí bylo dařilo. Na štěstí se slečna o ni postarala: od bílých hedvábných střevíčků až po umělé květy a náramky, vše jí zapůjčila. Ovšem, byly to věci již dosti obnošené. a bylo je osvěžiti, vyprati, vybíliti, rozšířiti nebo zúžiti . . . A ještě nebyla práce hotova, a zbýval jen jeden den. a při tom nesměla vynechati dílnu, a také ne hlavní zkoušku . . . Nemožno, aby to vše za ten čas zastala! Kdyby nebyla ta prožluklá lampa shasla. byla by měla šaty již vyzdobené. Nutno si zítra pospíšiti! Rozední se brzy? Conchu, takto rozvažující, roztřásla zima, a ona se přikryla. Víčka jí mimoděk zapadla a Concha usnula s pocitem nevýslovně příjemným.

Sotva že počala požívati milého odpočinku, zatřásli jí a vytrhli ji nemilosrdně ze spaní. Chladné světlo časného rána pronikalo skulinami okenic, a Dolores, již v županu, krk ovinutý vlněným kouskem látky, chápala se jehly a budila ji, aby jí šla pomoci. Concha otevřela oči, zmámena spánkem, oním spánkem v prvních dobách dospělosti, kterýž se spánku dětskému podobá velice tím, že také tak znamenitě posilňuje. Bylo nutno se ozvati; a při tom, ne právě v nejlepší náladě, vystrčila nohu a oblékala si trepky.

Jest to svůdná příležitost, abychom popsali příští Consuelu v tak nediskretní chvilce, kdy zachovává jemné její tělo ještě rozespalou měkkost. Bílá a čistá ramena, nohy zrůžovělé chladností podlahy, pevná a nízká prsa jako květinová poupata činí tuto mladistvou poloviční nahotu, kterou ranní světlo zalévá jemnými opálovými odstíny, svrchovaně cudnou. Tělo doplňuje oválný obličej, zdravý a pobledlý, po tvářích poněkud pihovitý; vlas, plavý jako pražená mouka, vyrůstá hojně nad čelem i nad šíjí a klesá zvlněnými pruhy až přes ušní lalouček; mezi rty, velkými a krátkými, kmitá se jako blesk bělost zubů. Oči, ač narudlé rozespalostí, jsou světle modré a stále ještě čisté.

Concha si musela omýti tvář studenou vodou, aby prokoukla. Dolores zatím otevřela okenice, trochu uklidila rozházený pokojík a zatopila ve vedlejší kuchyňce několik kusův uhlí, a ohřála hrnek cichorie a mléko k tomu. Posnídaly za okamžik; Concha, již čiperná, věnovala všechnu svoji pozornost šatům. Ta nádhera z minulé noci ležela vedle okna na polámané pohovce, ze které lezly chomáče žíní. Concha přistoupila ku věrné pomocnici švadlen, šicímu stroji, který naolejován, vyčištěn, s nakřenou cívkou a deskou. blyštící se nátěrem, očekával jako stráž se zbraní v ruce rozkazy svého velitele. Dolores přistoupila také a řekla:

„Ty se dej do voláňů a já do živůtku.“

Vyndaly velmi pěkné plesové šaty. Byly z bledě modrého hedvábí, trochu již zezelenalého a na mnoha místech skvrnitého; ale díky dobrému nápadu Conchinu, která je ovinula nekonečnými tarlatánovými volány téže barvy, vypadaly záhy jako nové. Taktový cvakot stroje se při každém volánu přerušil, a šaty se točily, točily jako dětský vlk, celé nadýchnuté, a stále vzdušnější. Konečně byla sukně, jako když ji vyloupne, a zaujala své místo na pohovce vedle ostatních tretek taktéž osvěžených a vhodně přetvořených nabráním, poutky a vložkami. Dolores připevňovala na živůtek poslední sponku a ovrubovala bílým tylem krátké rukávce. Když byla práce z hruba hotova, pustily se do podrobností a příslušenství. Na šňůře, zavěšené od jedné stěny ke druhé visely dvě bílé rukavice, dlouhé, kornaté, se špičkami prstů ještě zažloutlými a svraštělými, a co je Concha horlivě nafukovala, aby uvolnila ty nešťastné špičky, které svědčily, že na ně benzín nepůsobil, žehlila Dolores horkou cihličkou různé splihlé stužky, a vyčistila pak chlebovou střídkou atlasové střevíčky a slepila gumou žebérko

vějíře. Věci, které byly připraveny, skládaly se v pečlivém pořádku do koše; náhle se Concha pleskla do čela.

„Co je ti?“

„Punčochy! My zapomněly na punčochy!“

„Což naplat? Vezmi bílé.“

„Holka, ty se nehodí. Máš teplou vodu?“

„Dám ji ohřát.“

„Jdi, abych je mohla brzy vyprat a dát schnout... Večer budou suché.“

Co Dolores mydlila pár modrých punčoch, otázala se Concha, zašívajíc prst rukavičky potichu jako pro sebe:

„Dělávají tohle také herečky v den, kdy mají vystoupiti?“

„Ne, má milá...“ podotkla Dolores. „Ty mají vše připraveno.“

„To jsou šťastny. Mně by bylo teď také milejší, kdybych mohla opakovati úlohu.“

„Jenom nelenoš, už je půl deváté. Kdypak tyhle komedie s divadlem přestanou! Mne bolí hlava samým vymýšlením, jak tu veteš upraviti.“

Ještě bylo co připravovati, ale čas kvapil a dílna nečekala. Smluvily se, že zatím, co půjde Concha na zkoušku, vrátí se Dolores domů, skončí vše a donese košík do kasina, kdež na ni již Concha počká, a oblékne se. Jen výjimkou měla Concha zůstati sama, jen dnes, a pak už zase nikdy jindy.

„Nic platno, holka,“ zvolala Concha. „Z dílny do kasina mne žádný vzteklý pes nesežere.“

„Nebojím se psů čtyrnohých, ale dvounohých,“ zabručela Dolores, přimhuřujíc jedno oko. „Tedy jenom měj rozum, což? Kdyby přišel Ramón a chtěl tě provázet, řekni mu, aby šel domů, nebo aby na tebe čekal v kasinu.“

„Dobře, dobře.“

Kdepak myslila Concha na Ramóna! Celý den, i v dílně, opakovala svoji úlohu. Don Manuel Gormaz jí kladl na srdce, aby „byla pevna“ a aby „měla cit“ v některých scénách. Míti cit... to aby hodně křičela? Ne, to by se jí smáli... Či snad měla přednášeti trhaně jako herečka z veselohry? Ne, to také ne. Hleděla si zpomenouti, jak ohýbala hlas herečka, která hrála loni Consuelo v Teatro Grande... Škoda, že si nemohla zpomenouti slovo za slovem! Kdyby byla tenkrát věděla, že bude také jí popřáno, aby zahrála tu roli! Zatím, co upravovala záhyby nějaké vlečky, nebo vyhledávala nějakou figurinu za vzor, opakovala Concha mezi zuby Ayalovy verše, které se ovšem divně vyjímaly na takovém místě.

Když vyšly obě sestry z dílny, rozešly se, a každá šla jiným směrem. Concha šla zamyšlena a kráčela rychle, a tu se k ní někdo přidružil:

„Svatá Panno Maria!... to jsem se tě lekla!“

Milovník se zasmál dobrácky a rozhlížel se na všechny strany, až se přesvědčil, že jde Concha sama, což bylo neobyčejně podivno. Projevil svoje podivení a řekl:

„A což? Jaký je to zázrak?“

„Nemohla dnes se mnou... Musí ještě dokončiti nějaké přípravy. Přijde později.“

Ramón se při té novince netvářil ani trochu smutně, a šel dále vedle Conchy Hlavní Třídou, kdež začínali v některých krámcích již rozsvěcovati. Náhle se obrátila Concha velmi nepokojna:

„Hleď, odejdi, odejdi... Já si ani nezpomněla. Nesmíš mne dnes provázeti.“

„Proč pak, miláčku?“

„Protože jsem sama... Dolores mi to nařídila.“

„A vida ten nápad!“ zvolal náhle rozhněván zastavuje se před výkladem, ve kterém již hořel plyn. „A já zase chci! To by tak scházelo! Nebuď bláhova; půjdu s tebou. Což to musíš pověděti své sestře?“

Concha pohlédla na něho překvapeně, vidouc, že jest ve slavnostním kabátě. Byl to kabát černý, pomačkaný, v podpaží velký, přiléhal špatně a měl záhyby, jako mívají šaty, dlouho chované ve skříních; nicméně svědčily černá barva sukna a bělost čisté náprsenky mužnému zjevu Ramóna, mladíka pyšného a sličného, třeba že prostého; měl široká prsa, temný vous, kudrnatý vlas, a velké, silné ruce. Concha se usmála.

„Proč jsi dnes tak elegantní?“

„Což nevíš, že budu zpívati s Orfeónem? Včera jsme po celý večer zkoušeli novou barkarolu.“

Sklonila hlavu, dávajíc tím na jevo, že rozumí; náhle ji zase napadlo, co řekla Dolores.

„Poslechni, odejdi, nerada bych měla mrzutost... Nechci, abych k vůli tobě přišla do řečí.“

„Chceš, abych odešel? Hned,“ pronesl se vztekem. „Ale je to také k smíchu... Jsme po šest měsíců milenci, a dosud jsme nebyli s to, abychom spolu mohli v bázni boží a klidu čtvrt hodiny pohovořit.“

Řekl to s takovým hněvem, že Concha, poddávajíc se na okamžik soustrastí, na něho zavolala:

„Dobrá, pojď tedy... Ale nic říkat! Což? Jazyk za zuby!“

Šli dále, on již upokojen, a ona na dně své duše trochu pyšna, že má průvodcem svého milovníka, a to milovníka v takovém kabátě, že by si jej mohli plést s nějakým hejskem. Mlčeli, zaujati tou novostí situace, a prošli beze slov Hlavní Třídou do veřejného parku, tou dobou prázdného. Mrzlo. Bezlisté stromy a shaslé svítilny se ostře rýsovaly v popelavě šedém zimním šeru: nějaký uličník přeběhl a vrazil do Conchy, která řekla svému průvodci:

„Ramóne, co je ti?“

Zdál se býti skutečně zamyšlen. Odpověděl hlasem poněkud drsným:

„Není mi nic.“

„Nic, a jdeš jako škaredá středa. To dělávaš takhle, když ti někdo vyhoví?“

„Nemám důvodu, abych byl dnes tak spokojen jako ty.“

„A já — proč já bych měla býti dnes spokojena?“

„Protože se budeš blýskat a vyšňoříš se a vykrášlíš, než vystoupíš.“

Děvče se dalo do smíchu.

„Nesměj se,“ promluvil hlasem zarmouceným... „Buď tak dobrá, a nesměj se, protože nemluvím žertem.“

„Ale člověče... jak se nesmát! Zlobíš se, že vystoupím ve slušných šatech na jeviště... Což jsi ty neoblékl také celý svůj kufr na sebe? Nechme toho,“ dodala, vidouc zamračený obličej Ramónův, „nebuď mrzoutem; vždyť víš, že hraji ku přání místopředsedy, a abych se zachovala seňoru de Gormaz... Ta úloha mi už dalá co proto; již tři noci nespím bezmála nic... Čert aby vzal ten žert, který...“

*

„Ano, ano; takhle mluvíš, ale jinak myslíš. Kdyby tě to netěšilo, nešla bys tam na tu zkoušku; nešla bys."

„Máš chuť dávati se do mne? To mohu také jít sama!"

„Ne," odpověděl trochu mírněji, „neříkám ti nic, Bůh mne chráň, dělej, co ti libo; ale musím tě upozorniti na nějakou maličkost, ano; neměj mi to za zlé."

„Nu tak, co pak vyleze po takové předmluvě?"

„Až se vezmeme..."

„Na to až je ještě hodně času."

„Až se vezmeme," opakoval mladý muž pevně, „nedovolím, abys ještě hrála, a kdyby si toho sám Pán Bůh na nebi přál... Rozumíš?" (Pokračování.)

FEUILLETON.

Elektrické světlo a rostliny.

Působení elektřiny na rostlinstvo budilo vždy značný interess. Jestiť tento tajemný projev energie v nejužším spojení se vším, co žije i s veškerou tak zvanou neživou přírodou a pokud se týče rostlinstva, studováno hlavně po sestrojení mohutných elektrických svítilen obloukových působení elektrického světla na jeho vývoj. Již před mnoha lety činil v tom ohledu rozsáhlé pokusy Dr. C. W. Siemens i podařilo se mu popohnati srstku, melouny a vinné hrozny k dozrání o velmi značnou dobu dříve, než za poměrů obyčejných. Mělť toto ovoce nové, čerstvé a vypěstované ve svém anglickém skleníku již o vánocích. Ukázalo se, že přímé elektrické světlo na blízku rostlin samých jest jim škodlivo. Když světlo propouštěno mdlým sklem, nebraly rostliny škody a celkem došlo se k poznání, že bylina pod vlivem světla elektrického, kterémuž po světle denním vystavena jest v noci, rychleji dospívá, než za poměrů normálních.

Novější pokusy konal prof. L. H Bailey na Cornellově universitě v Americe. Zabýval se hlavně zeleninou. Nalezl, že elektrické světlo obsahuje také paprsky vzrůstu škodlivé; že mdlé sklo paprsky ty modifikuje; že plně dospělé rostliny mohou žíti výlučně jen při elektrickém světle půl třetího měsíce a že konečně jest toto umělé světlo příliš slabé, než aby při něm obstály rostlinky nově ze semene vyklíčivší. Prof. Bailey konal své pokusy v prostranném skleníku rozděleném na dvě části. V jedné pěstovány rostliny jako obyčejně za poměrů přirozených, v druhé vystaveny jsou po světle denním působení světla elektrického v síle 2000 normálních svící. Výborně dařilo se hlávkovému salátu, petrželi, řeřiše a špenátu. Tento pak zvláště dospíval až ku zdravému semenu, kdežto onen, jenž rostl pouze při světle denním, hnal jen do listů. Za to byly listy špenátu rostoucího pod elektrickým světlem malé a zkroucené. Dle všeho tedy přispívalo světlo umělé více síle plodné. Totéž pozorováno také u druhých shora uvedených zelenin.

Velká blízkost světla ukázala se škodlivou. Salát na tři stopy od lampy vzdálený hned jak vyklíčil, zahynul. Řetkvičková nať rostoucí za dne přímo nahoru, k elektrickému světlu silně se klonila, což mělo na vzrůst škodlivý účinek, jenž však čím dále od svítilny, tím byl menší. Řetkvičky od tří do šesti stop od zdroje elektrického světla vzdálené hynuly do šesti neděl; vzdálené na čtrnáct stop nejevily žádné škody. Celkem vydařilo se pouze ve světle přirozeném dvakráte tolik řetkviček, ale ty, které zdařily se také při světle elektrickém, byly větší. Hrách kvetl stejně v obou odděleních, ale plodů bylo v elektrickém oddělení o čtyři sedminy méně. Na mrkev elektrické světlo ani u vzdálenosti tří stop škodlivě nepůsobilo. Když světlo propouštěno mdlým sklem, škodlivé účinky vůbec mizely. Salátu dařilo se mnohem lépe, než při pouhém světle denním. Jedno sto a šedesát hodin elektrického osvětlení urychlilo dospění této rostliny o čtrnáct dní.

Drobnosti.

— Observatoř Liverpoolská vydala zajímavou statistickou knihu o vichřicích, které duly na březích anglických od r. 1867—94. Roku 1868 bylo nejvíce bouří (28) a r. 1880 nejméně (2). Nejneklidnější léta následují vždy asi po pěti rocích. Průměrná rychlost větru byla 94 kilometrů za hodinu; v 10 případech dostoupila až na 144 kilometrů a ve dvou případech byla rychlost ještě větší. Průměrné trvání vichřice bylo 5 hodin; v únoru roku 1868 a v témže měsíci 1894 zuřil vichr po třicet hodin v jednom. Tlak obnášel průměrně 90 kilogramů na čtvereční metr. Tlak 150 kilogramů byl častý a v několika případech vystoupil až na 350 kilogramů. Dne 5. března 1871 pozorován tlak 440 kilogr., ale správnost tohoto čísla se popírá. Nejvíce vichřic pozorováno průměrně: v listopadu (44), v prosinci (51), v lednu (47), v únoru (42), v březnu (47) a nejméně v červnu (3).

— Evropská Anglie čítala r. 1893 29,731.100 obyvatelů a sice 14,405.925 mužů a 15,325.175 žen. Dítek narodilo se toho roku 914.642. — Ve Francii, mající o deset milionů obyvatelů více, narodilo se o 40.000 dítek méně.

— Roku 1893 vyrobeno 11,669.000 kilogr. surového hedbáví. V první řadě stojí tu Čína (5,550.000 kilogr.), Japonsko (2,685.000) a Italie (3,984.000). V Rakousku vyrobeno pouze 243.000 a ve Španělsku 77.000 kilogr.

— V Anglii v posledních letech zločinů a přečinů nápadně ubývá a vězení se prázdnějí. Ve Francii se zločinnost za posledních 60 let stále zmáhá. Úžasnou měrou roste počet přečinů a zločinů, jichž původci neobjeveni a ucházejí tedy bez trestu. Od r. 1886 a 1890 bylo tam 65.915 takových případů.

— Sníh, jakkoliv sypký a zdánlivě prostupný, klade tuhou překážku kulím z pušek. Sněhový násep 2 metry silný nebyl lebelovkou prostřelen, kule zastavila se ve hloubce 1 m. 75 cm.

— Roku 1894 přišlo v Alpách o život 37 turistů. Patnáct spadlo jich do propasti, čtyři zabiti lavinami a balvany; šest zahynulo jich na nebezpečných místech, kam vyšli bez vůdců.

Listárna redakční.

Rukopisy se nevracejí. „Minus V-ens": Ano. — „M. Příbyslavský": „Štít luny," „Píseň" ano. — Charon je psán pod dojmem básně Vrchlického „Hermes". — P. H. Báseň „Měsíci" otiskneme.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

ROČNÍK XXIII. 1. BŘEZNA 1895. ČÍSLO 16.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Otisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Z písní poutníka.

Od Jar. Vrchlického.

Vyšlo nás mnoho — svět krásný byl;
ten jeden zpíval — ten druhý pil,
ten třetí se pro holky s každičkým bil;
jaký náš cíl?

Ten, který zpíval — dávno již ztich',
ten, který píval — pije dnes, mnich,
ten, který rval se, hladí si břich
moudrý a tich.

Já bez barvy zvláštní zdál jsem se všem,
mne lákala do dálky svatá zem,
já s nimi kráčel vždy tichý a něm
řka. Ber mne, jak jsem!

Po mnohých letech vracím se již,
cizí mi město jest a cizí chýž,
cizí je člověk, hvězdná jen výš
zdá se mi divně tak blíž!

Ale klid veliký v duši své mám,
ať jsem tak sešlý, ať jsem tak sám,
k dnu všeho zřím tiše v náručí tmám,
jdu, nevěda kam.

* * *

Na slámě v neznámé hospodě
ležel jsem vydán tak náhodě;
z té vražda hleděla komory,
kde dvéře neměly závory.

Já čekal, každou chvíli již,
kdos jde — to byla pouze myš...
kdos v okno ťuk' — to netopýr...
Ó divý hlavou letěl snů vír!

Teď stín se mih' kol okýnka,
teď dvéře vrzly tak zlehýnka,
to jistě, myslil jsem, že vrah,
a růženec svůj tisk' jsem v tmách.

Po zdupané hlíně kroků sled,
kdos byl tu již, kdos ke mně sed',
já slyšel, jak to přede zticha,
to kočka — již mi ve tvář dýchá!

Tak vlídně nocí zněl ten hlas,
strach rázem s duše mojí střás',
tak teple zněl jak z mládí zvěst,
že soucit jest, že láska jest!

A zvíře zhublé, kost a kůže,
si našlo vedle mne své lůže,
já hladil je a usnul jist,
je slyše do snů sladce příst.

* * *

Na jedno jsem zapomněl,
ač mi hlavou skoro věky letí,
jak lze, aniž bys to chtěl,
příteli či bratru překážeti.

Náhle v oči padne tíž,
šel bys krajem světa zmdlený domů,
někomu však překážíš,
ale Bože! čím, a Bože! komu?

Ano, bratru, příteli,
vedle sebe šli jste dálnou poutí,
spolu všecko sdíleli,
náhle on se nemůž' volný hnouti.

Přes jednu tys vyrost' noc,
on se děsí, závidí a bouří.
Jaká démonská to moc
jeho nítí krev a mozek chmouří?

Chtěl být sám, kde ty jsi dnes,
a co já jsem? — Zasmějte se, děti!
Chtěl bych zalézt, odkopnutý pes,
nikomu však nechci překážeti.

* * *

Stále dál a stále dál,
podél moří, středem skal,
něco hledám, včera, dnes,
snad to cesta do nebes?

Zde ji nenajdu, to vím,
nepoví to žalm ni rým,
netají to záhyb cest.
sotva že ji zná taj hvězd.

Něco hledám. Je to Bůh?
Je to veškerenstva ruch?
Je to lásky sladký klam?
Je to pravda? — Nevím sám!

A zas dále musím jít,
měsíc nad hlavou jak štít
a svět kolem jako báj,
všemu tajem, sobě taj.

Umru. Jedno. Zítra, hned...
nový nastane zas let,
nová radost. nový děs:
To snad cesta do nebes!

———

Staří Čechové v kostele.

Kulturní studie od Zikm. Wintera.

Zbožni byli naši otcové, velmi zbožni. Je to patrno po mnohých znameních. Stavěli nákladné chrámy, činívali k nim hojné odkazy, chovali kněze, všecko začínali od modlení, před jídlem, po jídle zpívali zbožné písně všichni, kdož u stola sedali, nebo otec, někdy i dospělejší dítě modlilo se hlasitě za ostatní přítomné; zpívány v rodinách na úsvitě ráno zbožné písně, zpívány písně na noc. při práci řemeslné v dílně čítána biblí, úřední listy končívaly se zbožnými slovy a přáními; i když v listě byla urážka, konec bylo přání, aby Bůh byl se všemi námi atd. Všecko pronikala zbožnost. Byl to ráz doby. Ale zbožnost těch lidiček bývala svérázná, svého způsobu. Oni hřešívali dost a dost, ale vždy s velikou ochotností smiřovali se s Pánem Bohem. Vůbec — smí-li se to říci — chovali se přemnozí k Bohu poněkud příliš sousedsky. Poznati to nejsnáze podle toho, kterak se chovali v kostele. Sotva zazvonilo se ve zvonec k služebnosti boží, sousedé a sousedky. staří, mladí, muži, ženy, děti kráčeli k chrámu. Do měst a přibírali se i přespolní vesničané. Domácí i přespolní zastavovali se v neděli před kostelem nebo na hřbitově, aby pohovořil známý se známým, a zahovořili si někdy, až kněz z toho bral pohoršení. Také rychtář zhusta musil žilou hnáti lidi ze hřbitova, z rynku do kostela. Ale kostela si s posvátnou hrůzou přece snad vážili!? V kostele sedali muži po jedné straně, ženské po druhé, a to nejen ve městech venkovských a na vsích, kdež ten zvyk dosud, alebrž i v chrámech pražských, do nichž dle ončtů záduśních kupují se „stolice ženské“, „stolice mužské“. Ženské sedaly po levé straně. Někteří věřící přicházeli s modlitebními knihami, se špalíčky zpěvnými, někteří s růženci, aby na nich říkali Otčenáše. Vzala-li hospodyně příliš malé dítě s sebou do chrámu. mohla býti proto i úředně kárána. neboť pan děkan, začlo-li dítě křičeti, mohl snadno ze svého kázání a ze své mysli býti vytržen. Páni konšelé zavolali vinnici a rozkázali, aby dítě zanechala doma. Čeští Bratří takovým návštěvníkům v zboru určovali místo v síňce, venku.

Přese vši zbožnost tehdejších lidí, s jakou k bohoslužbě se scházeli, uvidíme, že podle našich pojmů lecco se přiházelo a sbíhalo, co se zbožností nelze srovnati. Již ta věc nám protimyslna, že na panském nucen býval kněz s bohoslužbou čekati, až přijelo panstvo ze zámku. Když přijeli, teprve směl vyzváněti. A páni přijížděli, kdy se zlíbilo. Všecka obec musila na pány čekati i s knězem. Prý se děje tak leckde dosavad.

Také to svědčilo spíš o prázdné, nadnté mysli nežli o zbožnosti, když některý urozenec nestyděl se do kostela přijíti se sokolem honebním na ruce nebo na rameni. Ale neměli jen urození páni chyby, které se s pravou zbožností nesrovnávaly, i měšťanstvo tou příčinou vynikalo svým způsobem. Konšelé měštští, kteří jináč nejedním příkazem a trestem umívali lidi k pobožnosti hnáti, nepokládali od svých osob za nic nemístného vyjednávati v kostele o věcech úředních. Páni konšelé usedli v lavicích konšelských s příslušnou pýchou. a zhusta stávalo se, že ten onen ze sousedů přistoupil a slušně svoji žádost přednesl panu purkmistrovi anebo primasovi. A purkmistr nebo primas sklonil se přívětivě nebo nesklonil se přívětivě. Podle konšelů též jiní sousedé a sousedky, všedše do kostela, pohovořili si pěkně pospolu. Tento zlořád došel asi v době předbělohorské vrchu svého, neboť z těch časů nejvíc zachovalo se do něho nářků. Lomnický, jenž zajisté měl toho valnou zkušenost, píše svým neomaleným způsobem velmi názorně takto: „Všedše do kostela, sotva jednou neb dvakráte nějakou maličkou poklonu dle dvorských mravů před svrchovanou velebností božskou učiní, a tu se hned aneb posadí aneb stojíce sem tam ohlédají, jest-li tu kdo známý, s kým by mohli porozprávěti, pokratochvíliti a času poukrátiti. A když se hned nejeden uloví, tu hned několik těch. kteří tak stojí o modlení jako sedlák o robotu a děti o metlu, shlukne se do jednoho místa a počnouc od nevčasné zdvořilosti hned jeden druhého jako z cizích zemí přišlého vítá, licoměrnou tváří, lahodnými slovy, laskavým vzezřením, nakloněním hlavy, šoustáním nohy, křivením těla a zdá-li se druhý co vzácnějšího býti, nahejbováním se tak hluboce, jakoby chtěl čelem utrknouti zemi... Po dosti dlouhém a s tolika šusty odbytém přivítání, až přítomným od něho někdy bolívají uši, jak jednou začali, tak pořád jazykem melou, buď nebuď milo jiným toho jejich rumplování slyšeti. Především pak táží se vespolek. kdo jak spal, co se komu zdálo a jak se po včerejší aneb onehdejší bumbě a ublinkání nachází při zdraví; zaklevetalo-li se co zatím v městě, co s sebou nebyli, to hned musí ven jako šídlo z pytle, zazrzavělot by snad, kdyby se dlouho v mysli tajilo, dokud nevyjdem z chrámu. A tak tedy povídají se noviny. Nedostane-li se pravdy, nastaví se brzo hrozný nášivek klamu s nestydatými přípovídkami a frejířskými šprýmy, nezvedeně, nestydatě.“

Shluklo-li se v kostele před začetím bohoslužby několik hromádek lidí nebo kroužků, byla hotová beseda,

do níž naříká Cikada kněz r. 1607: „Tuto pak veliký rozbroj, veliká roztržitost a smíšenice a nic se od krčmy chrámové naší neděli. Takové hřmoty, takový smích jako v lázni neb na rynku křičících všech a se hadrujících. Chce-li co koupiti aneb v čem kupčiti, lépeji kostel nežli rynk k tomu slouží; mluviti i slyšeti chceš zlé věci, také to v kostele častěji nežli na rynku najdeš." Také Žalanský vypravuje s hněvem, že chrám od krčmy nedělí se nic, že tu bývá křik, hřmot, smích jako v lázni. Lázeň v oněch dobách zastupovala veřejnou místnost zábavnou. Hosté se v ní nejen „myli", ale i pívali, jídali, zpívali. Přirovnává-li se tedy kostel k lázni, tož to věru už něco platí.

Že zamilovaná mládež od starodávna pokládala posvátný chrám za nejpříhodnější místo svých schůzek milostných, že mladí hejskové právě do chrámu chodívali „na ohledy" děvčat, o tom svědčí již Štítný řka, že „helmbrechti jdou do kostela, aby lidem překáželi spolu se chechcíc, spolu ryčíc", a též tak Hus vyčítá, že panošové dřív a spíš pokloní se mladé nežli tělu božímu na oltáři. A to zůstalo zvykem napořád. Kdo nemohl k děvčeti dostati se v soukromí — a to při patricijských rodinách bývalo stíženo — ten hleděl s ní v jakýs styk vejíti v kostele. Ostatně zvyk ten udržel se do našich dob. I my Pražané za svého mláda kostel otců františkánů nebo dominikánů obstupovali jsme — dělají-li to nynější mladí, nevíme.

Také stejně jako dnes v dobách minulých páni vyššího i nižšího stavu dosti zhusta spojovali svou nedělskou pobožnost kostelní s tím ješitným úmyslem, aby ukázali na sobě parádní šat. To až příliš tkví v povaze některých osob slabšího pohlaví, jimž toho tuze nevyčítáme, znajíce dosti panáků ješitných i v pohlaví silném. Ale kněží v XV. a v XVI. století tuze vyčítali ženám, že se do kostela parádí; podezírali je světle tím, že chtějí mužské pohlaví navnaditi a svésti. Velmi mnoho v starých kázáních mravokárných čítati o tom, že ti oni v kostele lelkují; některý prý se sic také ukazovati hledí náboženství almužny rozdáváním, jiný vysokým zpíváním, ale těch, kteří nevážností a lelkováním činí „z domu božího peleš lotrovskou", je prý víc, nežli těch, kteří osvědčují strojenou pobožnost. Kdež druhdy z pravé zbožnosti na kolena klekávali, ba i na tvář svou padali, vytýká r. 1550 Bavorovský, že teď lidé již jen na polo klekají falešně. Klekali totiž nejedni jenom na jedno koleno, což mravokárci pokládali za neúctu k službám božím.

Při všech věrách českých za onoho času na nejpřednějším místě v bohoslužebnostech bývalo přijímání svátosti oltářní. A hle, i při tomto úkonu vždy se někdo vyskytl, jenž nechoval se tak, jak měl. Mravokárci dosti zhusta sváděli na lid netečnost a lelky při stolu Páně. „Lid jak přichází, tak přichází a aniž mnohý, co kněz mluví, pozoruje, zvlášť zadní aneb děti se smějí a spolu rozprávějí, až když se kněz ptá, znáte-li se? litujete-li? připovídáte-li? teprv odpovídají a snad nevědí mnozí, proti čemu odpovídají." Tu se patrně hovoří o přijímání protestantů českých, ale nebylo by nesnadno přivésti také doklady z jiných věr, kromě bratrské. Bratří neváženého nekajícího vůbec nepřipustili k chlebu a ke kalichu svému.

Na podiv často potkáváš se v smolných knihách s tím zločinem, že přijímající zadržel v sobě hostii, kteréž pak užíváno ke kouzlům, načež bylo hrdlo pokutou. Soudcové kde kteří zvali to „hrozným skutkem zatajení velebné svátosti" a bez valných okolků připravovali takového člověka — nejčastěji to byly staré ženy — k bolestné a smrtedlné exekuci.

Ale tento zločin nevzácný a krutěji nežli jiné trestaný měl původ svůj ne v neznabožství než v pověře; všaktě právě proto byl nevzácen.

Někteří z našich předků nevedli si zbožně ke kázání, a to náleželo v XV. a v XVI. věku vůbec k nejdůležitějším kusům služebností božích. Mravokárcům se dosti zhusta nelíbili. Z nejmenších vinníků byli ti, kteří celému kázání od počátku do konce přítomni nebyli, v půl kázání přicházejíce, v půli odcházejíce. O něco horší ti, kdož při kázání v knihách četli, spali, zevlovali, s jinými rozprávěli. Nejhorší byli ti, kteří svou nespokojenost s kázáním na jevo dávali. Ovšem nesmíme zapomenouti, že dost bývalo příležitosti k projevům nespokojenosti. Kázání tehdejší bývala zhusta příliš osobná. Kněz nejeden kališný, katolický i protestantský chtěje staviti při ovečkách některý hřích, leckdy i prstem ukázal dolů nebo jmenoval osobu vinnou jménem. To ovšem zlobilo. Mnozí kněží své mrzutosti s obcí stran platu, desátku a jiných povinností, nemohouce nic kloudného a sobě prospěšného způsobiti soukromě, nevybranými slovy přednášeli na kazatelně při slově božím. To také zlobilo a nejeden konšel dal hlasitým zabručením, mácháním rukou, hřmotným odchodem a srdečným odplivnutím svoji zlost na jevo.

Z nejsmělejších lidí konečně byli ti, kteří knězi kázajícímu dali se v odpovídání a v odpory v samém kostele. Byl to nepěkný starodávný zvyk, a zdá se, že kněží sami laikům ukázali, kterak v chrámě hádati se s kazatelem. Jsou zprávy ze XIV. století, kterak hněvně křičívali na sebe světští kněží a žebraví mniši. Roku 1375 nucen byl zaplatiti pokutou farář plzeňský Mikuláš 100 liber vosku, protože kázal něco o mniších, ti křičeli nahoru na kazatelnici: „Lžeš!" A farář křičel na ně dolů: „Lžete!" Že v bouřné době husitské na nemilé kazatele voláno v kostelích, toť lze věřiti, i kdyby nebyly povědomy o tom příběhy. Též známo, kterak na počátku husitského hnutí v kostele na zámku pražském a při některých klášteřích pro takové odpory kazatelům sváděny v kostelích bitvy. Vypravujeť postilla Husova: „Ten obyčej měli jsou žákovstvo a kněží v pražském kostele na hradě, že když jsou věrní křesťané kněží napomínali aby na kázání nelhali, a oni ihned chopíce je, tu v kostele jsou je bili, rvali, poličkovali . . . též učinili jsou mniši u matky boží Sněžné a v jiných klášteřích . . . Kdyby laik z nich dal jednomu v nos štilec, ihned by řekli, že chrám boží jest poškvrněn, ale když oni koho tepouce kostel zkrvaví, to neškodí." Časem ovšem bitvy přestaly, ale hlasité ozvy kazatelům nikoli. Toho způsobu vzdory z náboženských popudů vzniklé dosti hustě provozovány v počátcích protestantstva v Čechách, později přísnosti světských úřadů řídly, a jen tu a tam některý český Bratr, když ho místní farář kališný přinutil do kostela, při bohoslužbě choval se tiše, však při kázání ozval se hlasno. R. 1584 křičel jeden pražský vinopal v kostele u sv. Klimenta na kněze něco proti postu; však konsistoř kališní, kamž byl proto citován, vyřkla, že jen pro šediny jeho propouští ho bez trestu. Tento mírný rozsudek zdá se o tom svědčiti, že zlostný dialog kněze s obecenstvem v kostele nebyl nic tuze vzácného.

*

Naši otcové dopouštívali se často i té nezbožnosti, že rádi z kostela utíkali, zvlášť když trvalo dlouho. Mravokárci zhusta tepávali svých posluchačů oblíbený tento obyčej, že nedočkávali konce služeb božích. Veliká část lidí, pokládajíc kázání za věc hlavní, hned jak kněz skončil, tlačila se z kostela.

Muži ovšem pospíchali rychle do krčem na hořké nebo na pálené, kteréhož šenkýř za trvání služeb božích nikde šenkovati nesměl. Ale po kázání už si tu svobodu dovolil. Tuze zlobí se Žalanský kněz na takové bezbožníky řka: „Však to věc mrzká, ať nedím bezbožná, do kostela jako pes do kuchyně nahlédnouti a před časem zas odjíti; požehnání máme čekati."

Vzácnější jsou případy, že rozpustilí a bujní lidé úmyslnou nezbedností znesvětili bohoslužbu nebo chrám své víry. Z nejpodařenějších nalezli jsme jednoho roku 1579 v Trutnově. Byl to pekařský tovaryš, jenž k obecnému pohoršení seděl v kostele mezi ženskými jsa převlečen za ženu. Sedě tu, zajisté tropil neplechu. Nalezli jsme jiné, že chovali se v kostele přímo nemravně a nečistě. Nejvzácnější jsou případy, že lidé svým osobním vztekům dali průchod v kostele a prali se. Sic jináče jsou zprávy o rvačkách kostelních dosti staré. Už za německého panství v Praze r. 1320 Eberdinové vyhodili velikou pranicí kněze Donata z Týnského kostela; z akt konsistorních víme na příklad z r. 1378, že v kostele Švihovském rvali a krvavili se meči nějací rváči, mezi nimiž i purkrabě Žerovka. Z doby pohusitské, jakož řečeno, řídko kdy udá se něco toho čísti, až teprv v době Rudolfově, a tu se rvačky nejpověstnější týkají spíš cizinců než domácích. Bylo to r. 1605 v kostele sv. Jakuba. Shromáždil se tu veliký počet lidí ze všech stavů tohoto království, aby vykonána byla slavná processí Božího těla. V tom pustili se do hádky dva Vlachové o nesení nebes, Spinola a Doria, a než se kdo nadál, Spinola stopil tulich v prsou svého protivníka. R. 1617 zabil zase v kostele Všech Svatých Španěl Vlacha.

Otázky s odpovědmi i bez odpovědí.

Napsal M-nus V-ens.

Básník všecko smí.

Básník všecko smí. Smí všecko povědět,
ošklivé i hnusné, rouhavé i drzé.
Básník všecko smí; než to, co poví nám —
— Má též krásné být?
Ne, tolik nežádáme.
Všecko není krásné, básník všecko smí.
Jediný jen zákon ukládá mu meze;
básník všecko smí, ten nesmí překročit.
Vše, co poví nám — ať v tom je poesie! —
— A co poesie?
— Poesie? Nevím.

Básník a filosof.

Zda věčné pravdy jsou? Já nevím. Mudrc hledá
a věří: někde jsou! I když jí nenachází,
to pravda jeho jest, že pravdy také není,
a, co nám ohlásí, co pravdu věčnou hlásá.

Co básník sobě dí, v tom budiž pravda též!
Však víry nežádá, že věčná pravda v tom.
Co jemu pravdou jest, zda pravdou jest i vám?
Co pravdou jemu dnes, zda zítra pravdou bude?

V té chvíli pravdou buď, když básník promluví!
Ať v pravdě cítí to, co poví sobě — nám!

Moda.

Ba také v poesii mocné božství vládne,
to božství Moda jest; vždy bylo tak a bude,
že to, co staré jest, již proto nudu plodí,
že to, co nové jest, již proto vábí k sobě:
ne každý ptá se též zda v změně zisk, zda škoda.

To staré pravdy jsou a v nich jen něco pravdy.
By víc v něm nebylo, zda stál by život za to?
I stará morálka — a přec ji slyšme také!
Ba malé pravdy znát snad lépe nežli velké.
Jak jest, ne jak má být, tak člověk buď v tvých počtech!

Byť chvály sebe víc ti bylo znělo zprvu,
v čas na to pamatuj, že třeba chystat změnu,
vždyť po medu, to víš, i pelyněk nás láká!

A ty, když pro novost se hlučně tobě tleská,
hned také pamatuj, to staré, čím tak zhrdáš,
že nové bylo též a zase novým bude!

Však chceš li hájit, haj, však ne, že staré starým!
A chceš-li chválit, chval, však ne, že novým nové!

Poslední člověk.

Mně ve snách zdálo se, že všechen vymřel svět;
i lidstvo vymřelo, ni zvířat nebylo.
Však slunce zářilo a hvězdy svítily
a stromy kvetly vždy a nesly ovoce.

A, člověk poslední, já zůstal sám a sám,
a chodil po světě a chodil beze stesku.
Mně zdálo se, ten svět že celý patří mně,
naň bledě volal jsem: o, jak ten svět je krásný!

Ač člověk vymře, rci svět ještě krásným bude?

Stará píseň.

Ta stará píseň z mládí
vždy ještě v duši zní;
jen začátek mi zůstal:
co bylo dále v ní? —
„Pročs mne, bože, na svět stvořil?"

Když stará chůva začla,
mne berouc do klína,
„to hřích!" hned někdo kárá
a píseň utíná —
„Pročs mne, bože, na svět stvořil?"

Ta stará píseň z mládí
jak její konec zní?
Jen otázku jsem slyšel,
co bylo dále v ní? —
„Pročs mne, bože, na svět stvořil?"

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Ona však mu ani neodpověděla. Ten celý dopis a zejména zmínka o ženách zdála se jí posměškem. Četla dopis několikráte, nosila jej den, dva dny v kapse a pak jej hodila do ohně. Bylo jí trochu trpko při tom, ale cítila, že učinila dobře.

Myslila celý týden na to psaní. Jak asi mladý muž čeká na odpověď a jak ho hněte, že mu neodpovídá. Jak píše znovu, aby mu přec odepsala, anebo jak netrpěliv a pohněván jede do Prahy se podívat, jak se jí daří. Ať jen se hněvá.

Ale on už nepsal, nepřijel za ní. Teprve asi za tři měsíce opět se ozval. Přišlo od něho psaní s patnácti zlatými, ona však ho nepřijala.

„Nechci, nechci, vezměte si to zpátky," pravila listonošovi a stále vrtěla hlavou. „Ne, to snad ani mně nenáleží," dodala, když se překvapen usmál, že nechce peněz. Takových lidí bylo hrozně málo, kteří mu vraceli peněžní zásilky.

Řekl, aby to tedy napsala na obálku a by se k tomu podepsala.

Byla na rozpacích, jak to má napsat.

„Jen napište krátce ‚Nepřijímám' a podepište se," radil listonoš.

Učinila tak, vrátila mu psaní, a on rychle odcházel.

Marta byla ráda, že Heřmanka v té chvíli nebyla doma. Teta jistě ani za živý svět by nepřipustila, aby vrátila peníze, to, to! Snad ještě by ji nutila do psaní, aby Livora poslal víc.

Za chvilku však přece litovala, že ani neví, co jí Livora napsal, jestli snad byl měkčí a šetrnější než předešle. A zase myslila, bude-li honem znovu psát. Byly by ji těšily jeho výčitky, že na něj zapomněla.

On však již se neohlásil ani slůvkem. Od té doby jako když utne, zapadl jí úplně s očí, zmizel. Zapomněl na ni nepochybně dříve, než doufala.

A přece nyní myslila zase na něho, přece necítila proti němu hořkosti. Vzpomínala zvláště na chvíle, kdy byl vlídnější a rozumnější než obyčejně, jak se vodili spolu v Praze po procházkách, jak jim bylo blaze, když se přistěhovali do Rozkoše. Po dlouhém čase opět také si vzpomněla na jeho bratrance Těšitele.

To byl jiný muž než Livora. Jak k ní mluvil laskavě i srdečně a jak vůbec hovořil rozšafně a moudře! Bylo jí v té chvíli, jakoby ho měla právě potkat.

A jako se stává mnohým lidem, že se setkají s člověkem, na kterého právě vzpomínali, tak stalo se i Martě. Přecházela ulici všecka zmatena dojmy a ohlušena ruchem, který ji obklopoval, zaujata vzpomínkami, jež jí zakalovaly oči.

Spatřila proti sobě přicházeti Těšitele. Ulekla se, trhla sebou, byla v nesnázích, co má činiti, aby se s ní nezastavil. Honem hledala nějakého krámu, k němuž by se mohla obrátiti, rychle pátrala, kam s očima, aby myslil, že ho nevidí.

Těšitel ji však už spatřil a pospíchal k ní.

„Má úcta, slečno!" zdvořile pozdravoval a skláněl klobouk až k zemi. Málem byl by zapomněl dáti si jej zase na hlavu. Byl velmi překvapen, ale zajisté tuze příjemně.

Ptal se, kam dívka jde a jak se jí daří.

Nevěděla, co říci. Nechtěla se přiznati, že chodí po ulicích bez cíle, jen z dlouhé chvíle. Řekla tedy, že si vyšla něčeho koupit a již kráčí domů.

Nesměle, ostýchavě jí žádal za dovolení, aby ji směl doprovoditi.

„Prosím," odvětila na jeho žádost, avšak hlava se jí točila, bylo jí úzko, hrozně úzko po boku toho dobrého člověka, který ji i v hanbě její ubezpečoval o své oddanosti a úctě. Co mu odpoví, až se jí bude tázati na Livoru? A kdo ví, co všechno bude chtíti vědět. Nejraději byla by se propadla do země v tu chvíli.

Statkář však byl mnohem šetrnější, než se domnívala. Ani slova nepromluvil o tom, čeho se tolik obávala. Vůbec byl málomluvný, také trochu na rozpacích. Jako mnozí nepříliš zkušení společníci začal o počasí, o sněhu, který padal předešlý týden, jak se potom oteplilo a že teď nejspíše bude pršet.

„Ano, ano," odpovídala, aby také něco řekla, „to budou zase špatné, smutné časy. Ale na venkově přece nebývá za deště tak smutno a tma, jako v Praze."

Pověděl jí, že na venkově nemají kdy všímati si takových věcí. Déšť jest jim smutný jen tehdy, škodí-li na polích osení, jinak, zvláště na jaře, bývá z něho vždycky veselo. Pak vypravoval o Sirotčím Dvoře, co tam pořáde mají práce, co starostí s čeledí a že mu tam bývá mnohdy opravdově tesknu, samotnému.

Než se nadáli, byli ve Vojtěšské ulici u dívčina bytu. Zastavili se.

„Bože," zatoužil Těšitel dobrácky, „škoda, že nezůstáváte aspoň na jiném dílu světa?"

„Proč?"

„Byl bych vás mohl vyprovázeti déle."

„Obtěžoval jste se již dosti až sem do té vzdálené, zastrčené ulice."

„Ani nevíte, jaké mi to působilo potěšení. Ne, ne, slečno, bylo to tuze krátké, nenadál jsem se, že jste už doma. Kdybych to byl tušil, byl bych vám už něco řekl.“

Marta se zarazila a trochu zbledla. „Teď se bude ptáti,“ pomyslila si. Mlčela.

Těšitel díval se na ni nadmíru něžně, prosebně. Chvěl se a ustavičně mrkal.

Některá sousedka, plandatá a rozcuchaná, vyběhla rychle z domu a míjejíc Martu, změřila si ji významným, opovržlivým pohledem.

„Děkuji vám, pane Těšiteli, poroučím se,“ řekla dívka a chtěla odejít.

„Ach ne, ještě ne,“ prosil statkář, „anebo, což bychom se už nemohli vidět?“

„Jsem tuze zaměstnána,“ vymlouvala se, ačkoliv nikdy neměla tak málo co dělat.

„Tedy ještě aspoň počkejte minutku,“ nutil Těšitel, „až vám to řeknu. Prosím vás, ale nehněvejte se, vzpomínám-li těch hořkých věcí, a dovolte, abych se vás směl na něco tázat. Jest už mezi vámi a mým bratrancem konec?“

Marta zbledla, zachvěla se, brvy rychle se jí zakmitaly na vlhnoucích očích.

„Ano,“ řekla krátce, a už se obracela.

„Počkejte ještě, prosím vás. Hleďte, slečno, když jste se rozešli a když jsem vám vypravoval, jak jest mi v Sirotčím Dvoře samotnému smutno, a když nás tak šťastná náhoda svedla, byl bych šťasten — kdybyste chtěla —“

Dívka dobře mu nerozuměla. Snad nechce, aby šla k němu jenom tak, jako byla u Livory? Což i on by ji pokládal za tak bídnou, prodajnou bytost?

„Ano,“ začínal zase Těšitel a díval se na ni ustavičně tak nesměle a něžně, „myslil jsem na vás stále od té chvíle, co jsem vás poznal u bratrance, ano, abyste věděla, toužil jsem, abyste se tak brzo rozešli a abych vás mohl najíti a nabídnouti vám svoji ruku. Teď jsem vás tedy přece šťastně našel, vy jste opět svobodna, chcete? Do konce masopustu by mohla býti svatba.“

Tváře dívčiny živě zaplanuly. Co se to s ní děje? Co jí to říká ten dobrý člověk?

„Ne, ne,“ zvolala najednou a otřásla se, „není možná, vy nevíte všechno!“

„A co mám ještě vědět?“ řekl klidně Těšitel.

„Pro Boha, nechtějte, nevím, jak bych vám to řekla,“ bránila se, ale v nitru svém cítila touhu, aby mu pověděla všecko. „Co pak jste tehdy nepozoroval?“

„A co, prosím vás?“

„Jaká jsem byla.“

„Byla jste krásná a dobrá, jako jste nyní. Více jsem tehdy nepozoroval.“

„O ne, o ne, chvěla jsem se před vámi hanbou, co si o mně pomyslíte. Vy jste toho tedy nepozoroval — ach, kdybyste si byl lépe všiml, nebyl byste mi dnes nabízel svoji ruku — děkuji vám vroucně, pane Těšiteli, poroučím se —“

On uhodl příčinu jejích velikých nesnází a uchopil ji za ruku.

„Myslíte-li to,“ pravil tichým, pohnutým hlasem, „myslíte-li jenom to. Bože, jaká to maličkost! Nebojte se, budu je mít tak rád jako vás.“

„Tedy přece víte? A nestydíte se za mě? Ale — ono už zemřelo —“

„Nu tedy, proč ještě váháte?“ pravil upřímně a usmál se. „Chcete?“

„Až se mi točí hlava,“ řekla.

On ještě chvíli hartusil, a ač nebyl pranic výmluvný, přece brzo se usmála a řekla:

„Ano.“

Za několik neděl Těšitel si odvezl Martu na Sirotčí Dvůr. V tom krátkém čase stal se z něho nejvášnivější milenec. Vida svoji nevěstu spanilou, zrůžovělou, oděnou ve vkusných svatebních šatech, a stápěje se při tom v jejím vděčném, blaženém pohledu, byl by ji tu chvíli snad snědl samou láskou. Nemohl se dočkati, až uniknou svatebnímu veselí, s očí hostí.

Sňatek svůj slavili v Praze v kostele Svatého Vojtěcha, a ze Sirotčího Dvora ani z Klenové nebyl na oddavkách nikdo než jediný poštmistr Oblak. Toho Těšitel požádal, aby mu byl při slavnostním obřadě svědkem, druhým svědkem byl obstárlý lesní úředník a vzdálený příbuzný Martin, jenž po úmrtí jejího otce se stal jejím poručníkem. Kromě toho bylo v hotelu na svatebním veselí ještě asi pět jiných hostí a dost.

Od té chvíle generál Trochu se stal Martiným nejlepším přítelem. Neznal její nedávné minulosti a také nestaral se o to. Už před svatbou Těšitel se mu svěřil, že nevěsta jeho jest chudým sirotkem a že chce vykonati vše v největší tichosti, aby to nepůsobilo v Klenové mnoho zvědavého poplachu a řečí. Neboť že chudá nevěsta by vzbudila všude plno pomluv, to bylo nepochybno.

Poštmistr byl příliš šetrný, aby chtěl věděti více, než do čeho jej Těšitel zasvětil. Když poznal jeho nevěstu, byl hned přesvědčen, že mladý přítel nemohl si zvoliti lepší družky na klopotné pouti života. Byl z těch nemnohých lidí, kteří požadavek věna pokládají za zištný předsudek. Ačkoliv v manželství svém neužil mnohé radosti, ačkoliv také nevyženil žádného bohatství, přece vždy za hlavní podmínku shody a spokojenosti manželské pokládal vzájemné zalíbení, lásku. A že manželé Těšitelovi se milují, to bylo jasno jako slunce.

Jinak páni Sirotčího Dvora neměli mnoho přátel. Klenová a blízké okolí nemohlo jim dlouho odpustiti, že se brali tak tajemně a rychle. Někdo také brzo přivezl z Prahy domněnku, že prý paní Těšitelová měla trochu zvláštní minulost, a ač se nevědělo nic určitého, přece to stačilo, aby honorace venkovského městečka pohlížela na mladou paní tím upejpavěji a cizeji. Ovšem stačilo jen Těšitelovům přijíti do té společnosti, usmáti se na ni, hoditi mezi ni deset zdvořilých slov, poctíti toho nebo onoho sdílným slovíčkem důvěry, a bylo by rázem po uzavřenosti, hned by Sirotčí Dvůr měl přátel dost a dost.

Avšak mladí manželé tajili se netoliko po čas svých líbánek, nýbrž i vždycky později v Sirotčím Dvoře nevyhledávali přátel ani zábav. Bylo jim tak úplně blaze, a generál Trochu jim vynahradil všecky sousedy a přátele. Navštěvoval je dvakráte neb třikráte za týden a přinášel jim z městečka novinky. Někdy také žertovně prohodil, že klenovští občané přicházejí k němu na výzvědy, jak se daří v Sirotčím Dvoře, ale on prý vždycky jenom se usmívá a odpovídá:

„Můj zlatý, moje zlatá, kde jest tak krásná a líbezná hospodyňka, jest možno, aby se tam nevedlo dobře? Tam jest ráj a nebe učiněné.“

Paní Těšitelová byla starému příteli vděčna za taková slova, neboť při nich pozorovala manželovu radost a hrdost.

„Ba, ba,“ říkal k tomu Těšitel rozmarně, „ti dobří lidé by si přáli, abychom se měli trochu méně rádi a trochu méně dobře, ale toho my neučiníme, viď, Martičko? Nám jest hej, pokud si jiní lámou za nás hlavy.“

Marta byla úplně spokojena, ano, mohlo se směle říci, že jest šťastna. Nebylo již pranic, co by jí znepokojovalo nebo po čem by mohla ještě bažit. O takovém tichém, spokojeném živobytí vždycky snívala, ještě když byla doma u tatínka. Představujíc se někdy v duchu nevěstou a manželkou, nikdy nespatřovala se po boku chudého muže, vždycky viděla jen hodného, zámožného člověka, oplývajícího vezdejším blahobytem.

Nyní sen panenského mládí se vyplnil až na to, že ti vzdušní milenci a manželé bývali vždycky podobni hrdinům z básní a povídek, všickni krásnější, než byl Bohuslav Těšitel, ale to jí ani dosti málo nepřekáželo. Jsouc od dětinství nakloněna pohodlí a bezstarostnému hmotnému přebytku, ráda se oddávala požitkům, které jí zabezpečoval sňatek se zámožným Těšitelem. Jiných větších cílův neměla, než býti neskonale vděčna za vše svému mužovi, přesvědčovati ho o své lásce, býti mu vzornou hospodyní, zachovávati mu svoji krásu, nanovo se rozvíjející, a míti se při tom dobře. Ale při tom všem měla přece také povznášející ženskou vlastnost — nadmíru měkké, citlivé srdce.

VI.

Po všechnu tu dlouhou chvíli, co Karel Livora vypravoval poštmistrovi o své známosti, žití a rozchodu s Martou, překvapený Oblak nemohl se z úžasu svého ani vzpamatovat. Seděl proti hosti svému a upřeně pozoroval jeho veliké bledé oči i pohybující se ústa, jakoby se chtěl přesvědčiti, zdali snad nelže.

To vše, co právě slyšel, skutečně bylo víře nepodobno, a dobromyslný generál Trochu několikráte musil si říci, že to není sen a že Livora opravdu mu to vše vypravuje. Pocítil v nitru svém nemalou trpkost, sklamání.

„Kdo by to byl řekl,“ pomyslil si, „tak krásná, dobrá paní, a před tím byla milenkou tohoto rozmrzelého, těkavého, lehkomyslného člověka! Tak cudná, nevinná, a už jako dívka byla matkou! Hrozno, hrozno!“

Za hovoru Livora vypálil asi deset cigaret a skončiv, zapálil si opět viržinku. Pochutnával si na ní labužnicky a s úsměvem se díval na Oblaka, jak jest překvapen a jak se diví. Pociťoval v tom vždycky trochu hrdosti a upokojení, mohl-li se pásti pohledem na obdivovatele svých činův, třebas ty činy žalobně ukazovaly na řadu srdcí zlomených, na pošlapanou dívčí počestnost.

Chvilku bylo mezi nimi mlčení, až pak generál Trochu zvedl hlavu:

„Poslechněte, člověče, jest to všechno pravda?“

„Svatá,“ zněla odpověď.

„Jest tedy možno, že vy, ctitel hudebního umění, byste byl schopen takového skutku, nebo, lépe řečeno, takového zločinu?“

„Domnívám se, že bych byl schopen ještě desíti takových záslužných zločinuv.“

„Prosím vás, povězte mi, jaký jste člověk?“

Livora se dal do smíchu.

„Vždyť už jsem vám to pověděl včera. Anebo, jak bych vám to řekl ještě jinak, kratčeji a srozumitelněji? Jsem mstitelem svého praotce Adama. On byl sveden ženou, žena vložila na jeho bedra prvý hřích. Ten hřích dosahuje od Adama až na nás, podrobuje si nás, mne zničil, když mi bylo teprve šestnácte let. Proč ženy nepřinášejí mužovi jenom stálou blaženost? Nic nemůže muže tak duchovně ani tělesně zničit, jako ženy. Kde ony vkročí mezi muže, tam už bují svár, vášeň, nešlechetnost a jedním slovem neřest. Proto jsem si umínil, že budu ženám všude odpláceť, že je budu ničit, a také tak, jako ony ničí nás, na duchu i na těle. Jen hodně, jen směle a statečně! Umrtvil jsem v sobě onen nepokojný sval, kterému se říká srdce, a od té chvíle neznám se ženami slitování, každá oběť ženská působí mi vítěznou rozkoš.“

„Víte-li pak, milý příteli, že mám z vás notný strach?“ pravil poštmistr.

„Toť zbytečno,“ odvětil mladý muž, „vy jste muž, a já mám úctu před svým pohlavím.“

„Podivno, podivno,“ Oblak vrtěl hlavou, „a není nic, co by vás se ženami smířilo?“

„Nic, pranic,“ na to Livora, a zpola vážně, zpola žertovně dodával: „Neboť vězte, že žádná věc, nechť jméno má jakékoliv, není s to, aby vyhladila z duše mé zášť a nepřátelství proti ženám, ani život, ani smrt, ani hlubokost nebo vysokost, ani dále nebo blízkost, ani dobré bydlo, ni nedostatek ni práce usilovná toho nedokáže. Vizte, kamaráde bratrský, stará vojno, ve světě zkušená, co ze mne učinily? Jaký pak teď jsem? V hlavě ohavnost spuštění, zmatek, nepořádek, Babylon hotový. Jen začnu o nich, a hned všude protivenství, už i to viržinko mi zhasíná.“

Zmačkl oharek a několikráte notně zabafal.

„Tak, už to kouří, potvora cikánská, a teď honem mluvme o něčem jiném.“

„Jen ještě bych rád věděl,“ začal poštmistr, „jak jste se mohl nyní odvážiti k Těšitelovům?“

„Abych vám upřímně řekl, nestál jsem tuze o tu návštěvu. Dostal jsem se do Sirotčího Dvora jenom náhodou. Jel jsem tudy Klenovou do Závrší, a to hezky po pansku, v kočáře. My assekurační inspektoři totiž můžeme jezditi v kočáře, a pak, to nějak láká, to dělá oko, zvláště na venkově! Z kočáru jsem si pohodlně obhlédal Sirotčí Dvůr a myslil jsem si: ‚Šlaka, teď bys tak mohl spatřiti Martu!‘ Jen jsem to domyslil, a spatřil jsem bratrance. Stál v úvoze nad převrženým vozem, plným cukrovky, a můj kočár nemohl dále. ‚U čerta, Bohuši,‘ volám na něho, ‚snad mne nechceš zajmouti ve svém státě?‘ ‚Proč pak ne,‘ pravil bratranec kysele, ‚máš nejlepší příležitost, abys se podíval do Sirotčího Dvora. Beztoho jsi u nás ještě nikdy nebyl. Slez a pojď!‘

Věděl jsem, že to není od srdce, a že si ničeho tak nepřeje, jako abych už zase táhl, avšak mám někdy rád takové neupřímné přátelství, přináší to moje nynější povolání. Slezl jsem s kočáru a šel s Bohušem. Rozpaky jeho působily mi požitek. Už jsem viděl, že ho mrzí jeho přílišná zdvořilost, byl by nejraději řekl, abych si jen

jel dále, ale přece slaboch říkal, že mě rád vidí a že na mě často vzpomíná. Bodejž by nevzpomínal, vždyť má jenom mně děkovati, že dostal ženu po své chuti! Kdyby nebylo mně, nebyl by Marty ani nikdy poznal. Ale on toho neuznává, ani slůvkem se nezmínil o vděčnosti, a to není hezké. Ostatně — co na tom, bratranci se leccos odpouští. Schválně se tvářil hodně vesele, a já také. Těšil jsem se, snad až trochu zlomyslně, jak Marta bude překvapena, až mě z čista jasna uzří ve svém domě. Ale on, chytrák, dříve ji připravil na mě. Přišla po dlouhé chvíli jakoby nic, přijala podávanou ruku a do konce řekla ‚Vítám vás'. Inu byla to zajímavá komedie. Já a Bohuš jsme se předstihovali v srdečnosti, jen že na něho to bylo příliš mnoho a byl rád, když jste se objevil, neboť již bředl v rozpacích. Ani jste snad nezpozoroval, jak horlivě se chápal každé příležitosti, jen aby zakryl nesnáze. Marta už se nedovedla tak přetvařovat."

„Ano, pozoroval jsem to také," přisvědčoval Oblak. „Ale od vás to nebylo hezké."

„Co?"

„Že jste se odhodlal znepokojovat ty dobré lidi. Čím pak vám ublížili?"

„Marta jest žena, to jest dosti. A Bohuš se potrestal sám za svoji neupřímnost. Proč pak mě zval do Sirotčího Dvora? Kdyby mi byl hned řekl, aby mě čert nesl dále, byl bych jel spokojeně svou cestou a byl bych si vážil jeho mužné přímosti. Mám tisíc chutí choditi mu do Sirotčího Dvora tak dlouho, dokud nepřestane se přetvařovat."

„To byste mohl!"

„Myslíte, že žertuji?"

„Inu, u vás jest už všechno možné. Ale já si budu dávati na vás pozor."

„Budete přede mnou bratrance varovat?"

„Arci, a ještě více milostivou paní."

„Máte ji rád?"

„Jest mi už bezmála šedesát let, proto nemusím zapírat, že ji mám upřímně rád. To, co jste mi o ní vypravoval, neubírá jí ani o vlas mé vážnosti. Minutu se mi zdálo, že jste ji trochu očernil, ale ne, ne, jest to vzorná, šlechetná žena; od nynějška ji ctím ještě více, neboť vím, jak trpěla, co zkoušela a že při tom zůstala hodnou."

Livora neodpověděl. Zahoupal se na stolici a pustiv ke stropu několik kotoučků kouře, tiše zazpíval některý lehkomyslný popěvek. Pak se vzchopil.

„Kam pak?" tázal se ho Oblak.

„Do práce, dělat zase chvíli inspektora. Pokračovati ve své krasojízdě do Závrší, bohdá, že převržená cukrovka už jest vyklizena z úvozu. Na shledanou, pane poštmistře! Pozdravujte ode mne ještě Sirotčí Dvůr, až tam přijdete." (Pokračování.)

Štít luny.

Báseň M. Přibyslavského.

Na obloze štít stříbrný se houpá
ve vlnách nekonečna bez opory.
Hle, černý Kyklop chvatně k němu stoupá
od výhně, v jejíž záři rdí se hory.

S obrovským kladivem ke štítu spěje;
již paží mohutnou v něj buší hbitě,
že vesmír celý v základech se chvěje.
A velký obra stín, hle, tmí se v štítě.

Již zářící prach srší na vše strany
jak jisker rej i celé třísky žhavé,
jež zachytí se posléz rozmetány
jak prach na říze noci tmavé.

A marně Kyklop čeká bohatýra,
štít jemuž musí kout až v jeho příští.
Vždy slzy vzteku otroka si stírá,
jež z rána ještě na zemi se blyští.

První milovnice.

Španělsky napsala Emilie Pardo Bazánová. Přeložil A. Pikhart.

(Pokračování.)

„Dobrá ... Ale než to ještě bude ..."

„Co?"

„Ta svatba."

„Rozumím ... Ale teď tak myslím ... Nu, tedy si aspoň na tu myšlénku zvykej. Mně a žádnému pořádnému člověku, který má ženskou rád tak, jako mám já rád tebe, není milo, když říkají na přízemních sedadlech pitomosti a sprosťáctví vedle člověka samého a s tak malou slušností, jako ti neotesaní hejsci. Bůh mne netrestej ..."

„A co říkají?" zeptala se Concha zvědavě.

„Tisíce nestydatostí ... Že se jim na tobě líbí to, a že se jim líbí ono, a ... Dost, dost, už to ve mně kypí. Jednou vyvedu nějaký hloupý kousek."

Concha se zapálila a sklonila hlavu; konečně pronesla polo rozhněvaně, polo stydlavě:

„A co ti na tom záleží, co říkají? Nech je, človíčče."

„O jiné ať si mluví sebe hůř ... Ale o tobě ... Kterou mám tak rád jako svoji matku!"

Pronesl to s takovou vroucností a prostotou, že pocítila modistka pohnutí, a pohlédla na něho něžně a laskavě. Vešli do veřejné zahrady, která byla vedle parku

a ve které byla větší tma, a úplné prázdno a ticho, krom že zadutí mořského vánku zachvívalo věčně zeleným zimostrázem, takže smutně zašustěl. Concha se opřela o rameno svého milovníka. Při tom zavadila loktem o nějaký předmět, ukrytý pod kabátem.

„Co to tady máš?“ otázala se.

„Nic.“

„Jakpak nic, a zatím to vypadá jako velká houska.“

„Ale holka ... do toho ti nic není.“

„Ukaž, ukaž.“

Rozepjal se nerad, a vyndal oválný předmět, utvořený z vavřínových nagumovaných listů, křehkých a nepodajných, svázaných dlouhými bílými stuhami se zlatým třepením na konci. Ač bylo již hodně tma, rozeznala Concha v šeru, že to jest věnec.

„A co s tím?“ otázala se bojácně s radostí i zmatkem.

„Však ty víš.“

„Věnec ... Pro koho?“

„Pro koho by mohl být?“

„Pro mne? To je bláznovský nápad! A což jsi se prve nehněval na mne, že hraji?“

„To je zase něco jiného ... Dopalovalo mne, že při přijmu v minulém měsíci dali veliký věnec té hloupé Rosalii Cañalesové, a tebe, protože jsi měla krátkou úlohu, odbyli lecjakous kytičkou ... A pomyslil jsem si: však až bude hráti podruhé, dostane také věnec, moje roztomilá Concha ... Netěší mne, když si tě nehledí. Tak to je ...“

„To mne na tebe těší ... to mne na tebe velice těší! —“ promlouvala vřele, opírajíc se o jeho rameno.

Pohlédl na ni toužebně, a pak se rozhlédl kolem. V zahradě nebylo živé duše.

„Concho!“

„Copak?“

„Máš mne ráda?“

„Ba, brachu, mám.“

„Nerozhněváš se, když tě o něco poprosím?“

„Oč?“

„Dej mi hubičku.“

Concha se pustila jeho ramene a uskočila. Připadalo jí, že šumot křovin a tichý crkot vodotrysku jest ozvěnou hlasu Dolořina ... A zakrývajíc si obličej rukama a ustupujíc zvolala polekána:

„To ne ... To ne .. Nech mne!“

„Nu, když nechceš, ne ... Nekřič, sice budou myslit, že tě zabíjím ...“

Nabídl jí zase rámě, a ona se zavěsila nedůvěřivě; ale když viděla, že jest smuten a že kloní hlavu, přiblížila se k němu znovu. Neodolatelná dívčí zvědavost ji nutkala, aby toužila po laskavůstce, kterou odepřela. Byli již blízko východu zahrady, a nedaleko něho asi na sto kroků zářil osvětlený portál kasina. Sklonila poněkud čelo na rameno Ramónovo, a ten jí v náhlém horoucím záchvatu pustil ruku, objal ji kolem pasu a políbil ji na tvář veškerou svou silou, zarývaje se jí do pleti. Concha cítila vlnu vroucí krve, jak jí proběhla žíly, a ucítila týmže okamžikem s podivuhodnou jasností slabou vůni kafru a pepře, patrně zápach kabátu, po dlouhou dobu uloženého.

Vyšli rychle ze zahrady; on zářil a ona se chvěla omámena. Aby to tak věděla Dolores! Ruce jí zchladly a podivuhodné pohnutí ji nutilo, aby mlčela. Milovník její se jí zdál býti teď, aniž by věděla proč, milejším, ale také nebezpečnějším. Pohlížela na něho po očku, jakoby ho nebyla dosud nikdy dobře viděla. Když byli již hodně blízko kasina, naklonil se k ní Ramón, a ona mimoděk ustoupila.

„Hleď, Concho, možno, že ti budu moci zítra říci důležitou novinu.“

„Což?“

„Ne, teď ne ... Proto jsem nechtěl mluviti, až dojdeme sem. Zítra ti to povím ... Poslyš, abych nezapomněl: povídá se, že prý dnes vystoupíš ve vystřižených šatech?“

„Ano, hochu ... V posledním jednání.“

„Nuže, tedy si dej na vše pozor ... Stůj hezky rovně ... nechci, aby se někdo bavil na moje útraty.“

„Ježíši!“ zvolala modistka.

A na deset kroků před vchodem pustila rameno Ramónovo a odcházela prudce šeptajíc:

„Na shledanou.“

Vešla do budovy. Divadlo nebylo dosud osvětleno, a v chodbičkách zametal sluha horlivě kusy doutníků a útržky papírů. Na jevišti hořela na podstavci lampa a asi dvě nebo tré kahanců, které svítívaly při zkouškách. Concha přicházela skorem tápajíc v temnotách chodby, a tu jí vyšel vstříc muž zbrklý a afektovaný, a řekl: chápaje ji za obě ruce a tiskna ji je důrazným stisknutím,

„Hola, Conchito, hola ... Pěkné vítám, dceruško ... Nu jak? Opakovalo se? Nezapomněli jsme roli? Tudy, — neklopýtněte ... Tak ... už jsme tu.“

„Myslím, že úlohu umím, señore de Gormaz,“ odpověděla Concha, odkládajíc šátek a plášť, než vstoupila na jeviště. „Dobrý den, děvčata,“ dodala, zdravíc dvé ženské, které, sedíce na pohovce, přeříkávaly si tiše úlohy, jež držely v rukou.

„Pozdrav Bůh!“ odpověděly nevalně přátelsky.

Gormaz si zamnul dlaně a obrátil se ku rozloženým herečkám:

„Ano, opakujte trochu, zatím přijdou páni ... Ti přijdou vždy poslední.

A zavolav Conchu stranou, přitlačil ji ke kulise, ke které nedosahovalo světlo kahanců, a pošeptal jí tajemně:

„Dnes nutno dáti si záležet, Conchito! — dáti si velice záležet. Nevíte, co se děje?“

„Přijde mnoho lidí?“

„Lidí ... bah! Ne; ale jakmile se Juanito Estrella dozvěděl, že já to řídím tak, jak to ani neuhlídá na velkém divadle, napsal mi, že půjde, ačkoliv má také zkoušku ... nu, uvidíte. Budete hráti před velkým umělcem, před miláčkem národa a sokem Romey a Latorra!“

Concha, slyšíc to, pocítila starost; současně ji ta zpráva těšila, ač nevěděla proč. Znala Estrellu, ředitele společnosti, která hrála v Teatro Grande, od vidění; slyšela mnohokrát mluviti o jeho slávě; hrál způsobem takovým, že se jí to, ač mnoho nerozuměla, zdálo zázračným. Jak znamenitě uměl líčiti pláč. Jak božsky se stavěl umírajícím a mrtvým! Jaký to výraz v jeho tváři! Hráti před ním! ... To se bude styděti!

Tato poslední slova pronesla na nahlas. Gormaz ji počal hubovati kašlaje, jako vždy, když se rozehřál.

„Neztrácejte odvahu, dcero ... Právě, že jest Estrella intelligentní, jest také shovívavý; on začal takhle po ochotnicku na malých divadlech a jevištích, dokud studoval,

až se oddal umění zcela, a vzdal se karriery, aby se mohl věnovati umění... Ehm! A tak vidíte... Aj, už přicházejí; uvidíme, jak dopadne zkouška."

Téměř vlékl Conchu k podstavci a lampě: tam se skutečně hýbalo několik mužských stínů, hovořících s upejpavými herečkami Rosalií Cañales a Julií Marqué. Když uhlídali páni Conchu, pozdravili ji zdvořile, a hlavně beneficiant, který hrál Fernanda, a který měl za to, že mu obsah dramatu ukládá, aby se k ní choval ochotně a jemně. Celá skupina obklopila rychle Gormaza, kterýž, podávaje na všechny strany ruce, hleděl zříditi všudy pořádek.

„Done Manolo, začneme?"

„Done Manolo, co se zkouší?"

„Zkouška, pánové... brum!... libo-li; už víte, že se na zkouškách nemá plýtvati hlasem. Piano, pianissimo."

Napověda jal se odříkávati bez důrazu a jednotvárně úlohu jednotlivcův, a herci to opakovali, procházejíce se s rukama v kapsách, anebo houpajíce se na sedadle. Herečky, velice zdrželivy, neodvažovaly se při odříkávání pohnouti se s pohovky, ani oddáliti ruce od těla. Gormaz je bral lehce za ruce:

„Dceruško, trochu pohybu..."

„Tak jako potom? Jako bychom už hrály?"

„Ne tolik, ne tolik; trochu. Má-li se hráti tato scéna stoje, nesmíte býti tak nehybny... A vy, pánové, nekřičte tolik; vždyť tu teď není obecenstvo, které by vás poslouchalo. To... a takovým hlasem! Však uhlídáte, že se vám pak bude namáhati, sic vás neuslyší ani váš vlastní límeček... Ehm! Mějte na paměti, že teď nesmíte plýtvati silami; přibarvujte si, ale tichounce... Eh! — pst, pane Lópezi, komu tohle vypravujete? Dveřím, nebo téhle slečně?"

Vše se dalo do smíchu. Gormaz se stával při zkouškách nervosním, potil se, kašlal unavením a utíral si každou chvíli šátkem lysou lebku a kalné oči. Byl by rád rozohnil ta netečná těla, zjemnil ty hrubé mysli, zanítil tu nehybnou a linou krev ohněm a světlem uměleckého nadšení. A když byl půl hodiny kázal, pobízel, rozněcoval, když byl současně vším, milovníkem, dámou, starým pánem i komikem, když byl tomu ukázal, jak se mluví patheticky, a onomu, jak rozněvaně, a tomu zde, jak ironicky a tomu tam, jak s opovržením, zmodrával mu obličej: krk mu zadrhla dušnost, oči se mu zalily, a on klesával polomrtev do nízké stolice říkaje:

„Bruum... Pokračujte... pokračujte."

A pak si dělal každý, co chtěl.

Gormazovi táhlo k šedesátce; byl vrstevníkem Romey, ale byl mladší a náležel k onomu šiku hercův, nyní již téměř vyhynulému, který miloval umění a byl hrd tím, že rozuměl literatuře, který měl podílu na slávě Hartzenbuschově a Zorillově nadšenou interpretací jejich dramat, a který, když byl jako cvrček po celé léto pěl, dokonal jako on, umíraje hladem a zimou, protože jest stáří španělského herce právě tak bídno, jak jest toulavé jeho mládí veselo. — Poslední stanicí Gormazovou, který se již na jeviště nehodil, bylo řízení této sekce v živnostenském kasinu. Všichni jej tam milovali pro jeho družnou povahu a jeho řádný a skromný život, neboť v Gormazovi nebylo ničeho z bohémství a jeho chování se by bylo prošlo nejhustším sítem censury.

Toho večera o zkoušce Consuely se dálo s Gormazem něco neobyčejného. Byl jako vyměněn. On, tak pozorný, tak ochotný ke všem členům odboru bez rozdílu pohlaví nebo druhu, si nikoho nevšímal, a věnoval se pouze řádnému vyzkoušení úlohy s Conchou. Ostatní dámy, které také hrály, to záhy zpozorovaly a byly uraženy. Julie Marqué, hrající Antonii, Katalonka, vštěpovaná do španělského, dcera majitele skladu, byla hnědá mužatka s velkým hlasem a lehkým knírem, a libovali si ji velice pro zvučný orgán, který dodával i nejnepatrnějším jejím slovům rázu věštby nebo sentence; Rosalia Cañales, která měla hráti andaluzskou služku, byla hovorná tabáčnice, suchá a hlavatá, a koulívala očima, špulila ústa a zabývala se mnoho vějířem; obě se pokládaly za vzory, jedna umění tragického a druhá komického, a při zkouškách se zmocňovaly ředitele, trápíce jej otázkami a nepopřávajíce mu oddechu. Když pozorovaly, že si jich nevšímá, šuškaly tiše a ukazovaly na Conchu. Jak je hloupa a domýšliva! Protože uchvátila hlavní úlohu, myslí, že na ní něco záleží! To se tak dnes vystupuje elegantně a s vléčkou, a zítra se vdá za mizerného truhláře a bude ohřívati polévku ve světničce za dílnou, a nebude míti vléčku, leda z hoblovaček. A obě učinily pohrdlivý posuněk, dávajíce na jevo, ony že by nechtěly za muže člověka tak nepatrného.

„A ještě ví Bůh, vdá-li se," řekla důrazně, ač potichu, tabáčnice.

„Ale podívejme se na Dona Manola... Jenom pořád zkouší s ní, jakoby z ní chtěl udělati něco světu na podiv."

Gormaz se opravdu vracel jen pořád k ní:

„Conchito, ta ruka! Dceruško, opakujte tu větu! Ne, tak ne: trošku energie; jste to vy? Tahle scéna má dojmouti... vstaňte a sedněte si zas, a tvařte se v pochybnostech, ukažte, jak píšete ten list? Dobře, dobře; tak to pak dělejte; nesmíte se zapomenouti..."

Concha, taktéž překvapena touto výhradnou účastí, cítila, jak ji zvolna proniká Gormazův enthusiasmus, a vznícení její zvyšoval ženským instinktem pohled na ty dvě soupeřky rozložené v pohovce, nervosní jako dvě kočky, které se chystají vypnouti drápy a pohlížejí kosmo planoucíma očima. Jemné teplo se jí počalo rozlévati duší a měnilo jí hlas, který ku podivu i Conchy zazníval tóny dojemnými a procítěnými. Gormaz, pozoruje tuto příznivou změnu, přikládal ještě na oheň:

„Víte, že jste v tom jednání žárliva... Nutno tu žárlivost vyznačiti přízvukem, výrazem obličeje... Manžel váš vás podvedl; nesmíte zůstati tak vesela."

Concha zatím, když pronesla některou větu důrazněji, se zastyděla trochu, a dávala se do smíchu:

„Ach Bože můj... Done Manolo, přeháním, že?"

„Ne, dcero, ne... V této situaci třeba se ovládati právě jako byste v prvním jednání měla se zdáti chladnější a koketnější... Dobře jste to řekla, dobře! Jen odvahu... výstup se služkou... Rosalie, dceruško, buďte té lásky!"

„Eh?" zahučela Rosalie s nelibostí.

„Nu, teď je váš výstup... Dopis!"

„Aj... promiňte... Když jste se pranic nestaral o to, co jsem říkala dříve, myslila jsem, že..."

Gormaz pokrčil zlehka rameny, přemohl se pak a věnoval trochu pozornosti sevillské výřečnosti, kterou

měla tabáčnice vrozenu. Bylo jim spěchati, protože se hodina představení blížila, a několik hudebníků s nástroji, pozorně zabalenými zeleným suknem, přišlo zadním vchodem; poslouchali zvědavě několik minut, a pak šli dál. Poslední jednání trochu uhnali, ale Concha uměla úlohu dokonale, a Gormaz ji mohl, třebas jenom letem, ukázati několik mistrovských obratův Ku konci jí stiskl tajemně ruku.

„Na shledanou . . . a pozor, ať se zaskvějeme.“

Concha odešla do šatny, kdež na ni čekala sestra, hlídajíc koš se šaty, co zatím Rosalie a Julie opanovaly všechno místo před zrcadlem a posýpaly se velkým množstvím pudru a utíraly si pak obočí a řasy mokrým ručníkem. Když se neměly k tomu, aby odstouply, zvolala Dolores na Conchu hezky hlasitě:

„Dceruško, jdi k zrcadlu . . . považ, že nejsi ještě učesána . . .“

Obě uchvatitelky toaletního stolku odešly majestátním krokem uražených královen a začaly se v koutku obouvati, šeptajíce stále v nepřátelské poloze. Úprava Conchy byla krátka: mladosti její a její svěží pleti nebylo třeba příkras. Oči jí zářily, a tváře měla trochu zružovělé. Když si spínala vlas několika jehlicemi s černým kamenem, zpomněla si na polibek Ramónův a uzarděla se až po čelo. Jak krátce trval! Dozví se o tom Dolores? Pah! Jak by se o tom mohla dozvěděti. Nutila se, aby přerušila tento pořad myšlének, uvažujíc, že jest nutno dobře hráti, aby neměl Don Manolo duvodu ku stížnosti.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Morbosův tyran

Napsal Frederico Urrecha.

Ač jsme toho nedoznávali, bylo přece pravdou, že ten Matias Morboso u nás budil více než úctu, — skorem strach. Nepamatuji se, že bych byl viděl kdy starce svalnatějšího a hranatějšího, a když se ujal slova, vztyčil na podiu celou svoji statnou postavu a řečnil energicky pohybuje bílým a dlouhým vousem, bývali jsme všichni přesvědčeui, že by Morboso mohl jen fuknouti prstem do vetché společnosti a že by ji rozetřel na prach.

Za oněch krásných dob povstání a vzbouření shlukovali se různí živlové ve spolky různých jmen a bez jakýchkoli praktických účelův; ale jistě se žádný nerovnal spolku La Demoledora, který založil hlouček nespokojencův, a do kterého nás mnoho vstupovalo, abychom si ulevili plamennými řečmi.

Lze ujistiti, že po celou dobu trvání Demoledory byl na podiu, nebo jak říkával Morboso, na řečništi, nějaký člen, který žádal, aby se něco přeťalo, a to někdy krky hlav živých a myslících, a jindy zase neviditelná pouta, která poutala svobodu.

A v jedné ze schůzí toho klubu jsme se seznámili s Morbosem; přišel jednoho večera, když se tam jednalo o nevím již jaké proradě vládnoucích měšťákův, a naslouchal s velikou pozorností a pohlížel upjatě na řečníky, když mluvili. Když jeden z nich dokončil, přihlásil se k slovu hlasem drsným, jakoby mluvil ze dna nějaké studny, a vystoupil na řečniště. Vyjímal se tam skutečně znamenitě; světla lamp ozařovala jeho tvář, spíše proroka než revolucionáře, a jeho postava, pěkná a jadrně mužná, ruce na prsou skřížené a smračené obočí jakoby říkaly měšťákům: -

„Ejhle muž!“

Neřekl nic více a nic méně, než co jsme slýchali potom vždy; ale, protože to bylo poprvé, vzbudilo to ve shromáždění dojem. Morboso se posmíval přílišnému řečnění a nedostatku činův; skutky, ne slova; rány, a ne důvody; ten a ten politik byl loupežníkem; všichni byli dle Morbosa zákeřníky ve fraku. Užíval dobře satiry a nazýval všechny dohromady smetí.

„Hanebná smeť, milé dítky!“ řekl provázeje to úderem na stolek předsedův.

Morboso rád nazýval členy ctihodné Demoledory dítkami a pokládal se k tomu za oprávněna svým bílým vousem a ctihodným vzezřením, a nám mladším udílel i záhlavky, když byla schůze skončena, říkaje vážně:

„Mladíku, kéž vidím, že se ukájite samými dobrými věcmi; vám, kdož jste mladostí a silou, jest zaútočiti na to, aby se to shroutilo, a třeba nás to rozdrtilo všechny.

„To“ byla společnost, vláda, sněm, všechen ten brak, jak říkával.

Já si zvolna utvořil představu, že ten hrozný Morboso bydlí asi v nějaké neznámé a bídné díře a že nemůže býti jako lidé ostatní, ale že má tam, kde mají jiní srdce, váček střelného prachu, a místo mozku ďábelský vznětný stroj. Přece však se nám líbila jeho řečnická a vybroušená slova, dodávající mu v klubu jakési převahy, kterou jeho velké srdce pohrdalo, a ti divoši říkávali, že mluví jako kniha.

Když se lid v ulicích shlukoval, přicházel Morboso do Demoledory a oslňoval posluchače pobuřujícími řečmi. Vystupoval nervosně na tribunu, dal se do Španělska a zřídil je slovem po své chuti; rostl, rostl, překročil hranice, obrátil Evropu na ruby, posvačil Bismarcka a moskevského samovládce (kterého někteří členové klubu nazývali „ruský cazar“), a neměl času, aby se dostal do Ameriky, protože doba schůze vypršela.

Ale vykládal dále ve dveřích a bořil trůny za souhlasu nejradikálnějších členův.

Večer před pádem republiky byl Morboso hrozný; to, co mluvil, nebylo řečí, ale šílenou vášní a plamenným a mohutným popouzením k revoluci. Vypadal jako vlastní otec republiky, který volal o pomstu za úkor, který jí připravovali; stařec chrlil oheň a s ním celý klub, uvedený jeho nadšenou řečí v bojovný zápal.

Byl přes veškeré sebeovládání tak rozčilen, že se dopouštěl výstupkův, jakých jsme u něho neznali; žádal

*

za hlavu těch a oněch, za pyramidu hlav, za vyhubení zrádcův, žen zrádcův a děti zrádcův, „osudného to potomstva“, pravil, „které se mělo poškrtiti v kolébce“. A když to Morboso řekl, rozhlížel se po koutech, jakoby hledal mstící sekeru, která měla vykonati ten hrozný chirurgicko-sociální úkol.

Schůze skončena, a Morboso odcházel spílaje; v klubu a na ulicích bylo takové rozčilení, že jsme dva nebo tři mladíci šli za ním, obávajíce se, že vyvede nějaký šílený kousek. Viděli jsme, že vstoupil k pekaři a koupil dva koláče, které nesl opatrně v ruce; pak šel až do ulice de Botoneras, a my viděli zdáli, že klepe v přízemí domu číslo to a to. Rozvažovali jsme: nebydlí-li Morboso tady, jde asi hledat soudruhy, aby vykonal krutosti, které ohlásil v Demoledoře, a to bylo vskutku tak nerozumně odvážno jako sebevražda.

Zaklepali jsme, a Morboso nám otevřel dvéře osobně a již klidný, a podobal se patriarchovi; na rameni mu sedělo obkročmo dítě asi tříleté, které drželo v jedné koláče a druhou bušilo do ctihodné lysiny bořitelovy; byl zmaten, když nás uhlídal, a my nechtěli vejíti, abychom nerozmnožili jeho zaraženost, ale než jsme odešli, řekl jsem mu tajemně a theátrálním tónem:

„Přišli jsme vás získat velkému dílu: jdeme poškrtit v kolébkách ty potomky, ať nás třeba zítra postřílejí.

Bouchli jsme dveřmi a zdrželi jsme se na okamžik v síni: potomkovi Dona Matíase došly koláče, i spustil zoufalou kantátu, a dědeček se namáhal, aby ji umlčel svojí řečnickou výmluvností.

Konečně klučík umlkl, a my poslouchali okamžik klíčovou dírkou a poznali jsme z výkřiků „Hý, hý“ vnuka velikánova, že Morboso leze po čtyřech po koberci, že na něm jede nejslabší a nejtyranštější z všech utlačovatelův.

Korea.

Anglický malíř a cestovatel Henry Savage-Landor vydal zajímavou knihu o Korei,*) o kterouž teď valčí Japonci s Číňany. Korejci sami chovají se v celém sporu docela netečně a pan Savage-Landor znaje vojsko jejich, nikterak se tomu nediví. Z korejského vojáka nečiší hrůza. Zbraně má velmi primitivní a válečnický duch u něho vyvinut není. Voják miluje tam především pohodlí a vojenský řád kde možno mu ho dopřává. Tak na příklad na stráži — sedí v koši vyplněném hadry a bavlnou. Koš má čtyry stopy v průměru a jest tři a půl stopy vysoký. V královském paláci jsou koše poněkud větší a usazují se v nich hned vojáci dva. Aby si neublížili, nechávají zbraně obyčejně venku opřené o zeď; jenom na velmi ohrožených posicích vezmou si je také do košíku. — Tímto zábavným způsobem líčí spisovatel veškeré vrstvy obyvatelstva. Jeho zkušenosti v královském paláci byly zvláštní a byl by skoro zavinil popravení jednoho ze svých domorodých přátel tím, že se dopustil hrozné neslušnosti podíváním se na královninu tvář. Kreslil totiž na rozkaz královský v paláci, „a tu“ — vypravuje — „ozval se, pronikavý křik a kvíkot, jenž pojednou celou scenu změnil: každý, kdo jen stál, vrhl se bez vlády k zemi, vojáci zakryli si dlaněmi tváře a schoulili se do košíků, buclatí eunuchové spadali jako přezrálé hrušky se svých laviček, neb utíkali jako zajíci kde kdo za jakou zeď mohl. Pak bylo na okamžik ticho a potom následoval zase křik a kvíkot. Bylo to patrně znamení, že má všecko zůstat ležet. Když jsem se ohlédl po svém korejském průvodci, viděl jsem, že také on, jako ostatní leží na břiše a tvář má zrovna zahrabánu do země. — „Prosím vás, pane S.,“ zašeptal jsem, „co pak to všecko znamená?“ „Pro živý svět,“ zněla ustrašená odpověď, „nemluvte, neobracejte se, sic budu sťat.“ Tu slyšel jsem, jak se otevírá okno. Neodolal jsem a rychle jsem se obrátil. Hle tam u okna stála královna se svou jemnou krásnou tváří a jako uhel černými vlasy, za ní stála celá skupina dvorních dam různého stáří hledíc zvědavě do dvora přes ramena její královské výsosti. — Tato královna má na krále velký vliv a způsobila svými politickými instrikami své zemi již mnohou nesnáz. Jako většina východních potentátů vede král korejský jednotvárný život a kdyby časem nebylo nějakého toho vzbouření neb atentátu, byl by život v královském paláci k utečení. Jen málokdy král palác opouští a to vždy v uzavřených nosítkách. Protože se ale svých dobrých poddaných bojí, vytáhne při takové příležitosti do města vždy celá řada na vlas stejných nosítek a v kterém z nich se nalézá král, se neví, tak že jest tím pánům vrahům řemeslo dosti stíženo. — Stav lidu jest žalostný. Je to skoro samá chudina a nikdo si ani nepřeje něčeho mít, protože, jak to má, úředníci mu to ukradnou. Tito úředníci jsou vlastně privilegovaná lupičská rota v státu, a v celém Orientu snad není horší! Za nejmenší provinění jest každý poddaný nemilosrdně bit a není divu, že každý, na koho se podíváš, má na tváři teskný výraz. Ženy jest málo kde vidět; až do nedávna směly se objevovati na ulici pouze za tmy, v této době pak nedovoleno žádnému mužskému vyjíti z domu. Objevil li se kde muž, mohla žena hned vejíti do nejbližšího domu a všude musel jí býti poskytnut asyl. Ale i to se znenáhla mění. Žena nabývá větší volnosti, ale celý národ hyne stále v horším otroctví.

*) Corea or Cho-sen: The Land of the Morning Calms.

Literatura a umění.

— Výtvarný odbor IV. třídy České Akademie bude vydávati svůj časopis, jenž přinášeti bude umělecky provedené reprodukce prací výtvarných umělců českých, starších i nových. Každého čtvrt léta vyjde jeden svazek. Bude to vlastně více album než časopis.

— Skladatel Zd. Fibich komponuje novou operu na libretto dle textu jednoho oddílu Byronova „Dona Juana“. Opera „Bouře“, k níž libretto napsal Jaroslav Vrchlický dle Shakespearova dramatu, dávána poprvé na jevišti Národního divadla dne 1. března.

— Skladatel Antonín Dvořák má v úmyslu vrátit se z Ameriky do Čech již koncem dubna.

Listárna redakční.

Rukopisy se nevracejí. Ola: Některé ano. — Norov.: Pošlete laskavě více. — Neuveřejníme práce znamenané: P. Pa. Po. — F. P.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNÍK XXIII. 10. BŘEZNA 1895. ČÍSLO 17.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk puvodních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

V úřadě.

Obrázky. Napsal Jan Osten.

„Je to hrozné,“ zavzdychl si Jiří Kovář, praktikant včera nastoupivší, když ohlédl se podrobněji po kanceláři.

První den se toho neodvážil; jakýsi tísnivý pocit, dosud mu cizí, ostýchavost a stesk shroutily ho první den. Seděl, boje se skoro dýchati. Připamatovalo mu to jeden den v jeho dětství. Vezl ho vozka na vzdálené nádraží, přepadla je bouřka na cestě a musili zajeti do jakési hájnovny či samoty. Starý, mrzutý člověk seděl na peci, mumlal cosi, ani je nepřivítal, ani nezval, by si sedli. A po ty dvě hodiny, co tam čekali, až lijavec ustane, tísnilo to Jiřího právě tak, jako první den v kanceláři.

On, mladík dvaceti tří let, samotářský, nesmělý, nezkušený, dostal se z kruhu několika málo druhů, mladíků nadšených a blouznivých, mezi usedlé, vážné muže zamračených neb zamyšlených tváří, přecházejících houpavě a jistě po světnici, šňupajících tabák a obcujících spolu v jakýchsi formách, dávno stanovených, pevných, jinde nevídaných.

Přednosta úřadu, tlustý, bezvousý pán, představil jej po řadě těm pánům, vykázal mu stolek, dal mu tužku a několik per a pravil, by se hleděl brzy do toho vpraviti. Pak se uklonil a zmizel za dveřmi své komnaty.

Jiří Kovář usedl unaveně za svůj stolek a čekal na práci. Ale nikdo se o něho nestaral, jakoby ho tu ani nebylo, jen časem někdo mrskl po něm okem a pracoval dále. „Kdyby mi aspoň dali něco opisovati,“ zatoužil Kovář, jemuž počínala býti dlouhá chvíle. Ale ani to nikomu nenapadlo, snad neměli k němu ani tolik důvěry, že by dovedl něco správně opsati.

Ztrávil tak první den v nečinnosti, rozbolela ho hlava a když vyšel večer na chladný, čerstvý vzduch, oddychl si z plných plic.

Druhý den se počal podrobněji rozhlížeti. Přelétl zrakem dlouhou, klenutou světnici, v šedivě natřených stěnách a stropu, bez obrazů, jen podobizna jakéhosi starého pána, s dlouhými licousy, s mnoha řády na kabátě, s facsimilem nečitelného podpisu, visela na zdi Patrně podobizna nějakého pana rady, neb dokonce ministra. V oknech byly silné mříže, v nichž pavouk rozpřádal sítě. Osm psacích stolků, jednoduchých, odřených a inkoustem pomazaných, tolikéž židlí, skříň na šaty, obromná skříň, plná aktů, svázaných v knihy i jen tak.

Bylo to tak jednoduché zařízení, že v minutě je měl Kovář celé v paměti, nebylo jediného předmětu, na němž by mohl zrak a mysl jeho déle spočinouti, leda by luštil podpis na té podobizně.

Pak se počal Kovář rozhlížeti po svých sousedech. Všechny mu je chef včera představil, zval je jménem i titulem, ale jemu utkvělo jen několik jmen a titulů a to dosti nezřetelně.

Po jeho pravé straně pracoval mladík, o něco starší než on, vysoký, ramenatý, červenolící, zdravím kypící, s krátkým, narudlým plným vousem, se skřipcem na silném nose, ne nepěkném. Měl na sobě lehký kabátek, pomazaný inkoustem. Bylo znáti, že se tu úplně cítí jako doma, protáhl se občas, zazívl, vytáhl z kapsy kabátu sežmolené papírky na cigaretty, balíček tabáku, ukroutil zručně cigarettu, zapálil a kouřil. Podíval se časem na Kováře, vlídně a přátelsky, usmál se jednou, přimhuřuje jasné, modré oči.

Před ním, u dvojitého stolu, obráceni ku Kováři z profilu, seděli dva páni.

Jeden asi třicátník, suchý a vytáhlý, s krátce ostříhanými vlasy, s rámcem hnědých, měkkých a pocuchaných vousů kol tváři a brady; s pečlivě oholeným horním retem. Zahnutý, dlouhý nos a zvláštní ten vous, jakož i smutné, šedivé oči dodávaly té hlavě cosi rázovitého, cizího, severního. Kovář si připomínal, že viděl takové hlavy na obrazech, představujících výjevy z rybářského života na severním moři. Měl bluzu s jednou hvězdou, starou, ošumělou, na rukávech pytlíky z černého plátna, by se neošoupaly.

Jeho protějšek byl starý pán holohlavý, s vyholenou bradou, bílými licousy, nízkého, vrásčitého čela, fysiognomie vysloužilého vojáka. Také jeho ruce byly velké, červené, hrubé.

Seděl vážně, dívaje se důležitě do papírů okuláry s kostěnou obrubou, časem sebou zavrtěl a opět zadumal se nad akty, jakoby přemýšlel o vynálezu světového významu.

Mladší jeho soused vytáhl čas od času, ale pravidelně, snad po každé čtvrt hodině, malou želvovou tabatěrku, otevřel ji a podal mlčky druhovi. Ten vzal beze slova šňupec, kývl hlavou, pak šňupl si muž s velkým nosem, zavřel tabatěrku, otřel ji, uschoval do kapsy, pozdvihl smutné, šedivé oči ke stropu a dali se oba opět do práce.

Na levo byl jakýsi pán, asi čtyřicátník, pěkného, pravidelného obličeje, se zastřiženou, tmavou bradou, pocuchaných vlasů, oděný s jakousi nedbalostí, jeho ná-

krčník byl vázaný, s dlouhými cípy, přesahujícími na vestu: projel si časem rukou vlasy, a když se Kovář naň díval, probíral se právě v jakési knize s illustracemi.

Před ním měl stolek muž asi padesátiletý, v úředním kabátě o třech hvězdách, s ohromnými prošedivělými vousy, obtloustlý a usmívavý. Ten člověk po celé hodiny zabýval se svými vousy. Hned rozděloval bradu na dvé, hned zase oba proudy srovnával, opět vzal oba proudy do hrstě, dívaje se na ně pozorně. Zdálo se, že nezná jiné zábavy, než obírati se svými vousy.

Při tom byl velmi malé postavy, pravý soudek.

V jednom koutě hověl si mladý muž, asi třicetiletý, pěkně urostlý a elegantní. Tvář jeho byla markantních, ostrých rysů, mohutný ryšavý knír a taková též brada, krátká a špičatá, dodávaly jeho snědému, hubenému obličeji panského výrazu. Jeho límec byl vysoký a tuhý, nazelenalá modní nákrčenka, vše na něm bylo elegantní, modní, fešácké. Kovář si ho důkladně prohlížel, zvláště upoutaly jeho pozornost pánovy ruce, malé, bílé a krásné, s dlouhými nehty na obou malíčkách.

Blízko u pokladny byl opět stůl pro dva. Tam úřadoval starý jeden pán, vousatý a vlasatý, nehrubě pěkně ošacený, poskakující sem a tam, řinčící klíči, převracující knihy, otvírající zásuvky a při tom stále vzdychal. Časem se zastavil, zadíval se kamsi roztržitě, zavzdychl, přejel si rukou hustou hřívu, sklonil se pak nad jakousi knížku a mumlal pololhlasitě. Jeho soused byl aspoň o deset let mladší, statný muž, velice jemného a intelligentního obličeje, se skřipcem na pěkném nose, rusých vousů, volně splývajících vlasů, přívětivého pohledu. Ten se Kováři na první pohled ze všech nejvíce zamlouval.

„Tak, s těmihle lidmi bude mi stráviti kolik let, snad deset, dvacet, snad do smrti,“ myslel si Jiří Kovář a zesmutněl. Zdálo se mu, že si nezvykne mezi těmi chladnými, odměřenými lidmi, jak se mu zdáli býti. on, snílek, zvyklý na několik přátel, stejných jako on. Sešli se kolikráte večer u něho a popíjejíce čaj a kouříce z dýmek, hovořili o literatuře, umění, o vědě, kuli plány do budoucnosti. Ti nyní studují dále, budou učení. vynikající lidé, a on tu zplesniví v kanceláři, mezi těmi podivíny.

Z těchto myšlének vytrhly ho kroky. Starý pán s dvěma hvězdami a tvářností vysloužilého vojáka, přistoupil k němu, drže v ruce arch papíru.

„Sečtěte mi tuto sumu,“ pravil úsečně, ani se na Kováře nepodívav.

Kovář se uklonil, vzal arch a počal sečítati. Ale myslel při tom na něco jiného, zmátl se, počal počítat znovu a opět se mátl. Nebyl vůbec dobrým počtářem, musil přepočítati vše třikráte a trvalo to přes hodinu. Starý pán se naň díval se strany, kroutil si kníry a zavrtěl občas hlavou, jakoby se něčemu divil.

Pak mu dali cosi opsati, to ten starý pán od pokladny, mumlající nad knihou. Kovář opsal to pozorně svým neúhledným, drobným písmem. Starý pán přijal opis z jeho ruky, povzdychl, zamručel cosi, pak řekl ku Kováři: „Nun gut,“ a propustil ho kývnutím hlavy.

Zbytek času až do šesti večer probil Kovář lelkováním.

Úderem šesté hodiny vstali všichni jako na povel, nastalo umývání rukou, nasazování manšet, svlékání a oblékání kabátů a svrchníků a vyměňování pozdravů.

„Dovolte, pane kollego. kde bydlíte?“ obrátil se ke Kováři jeho soused. mladík s narudlým vousem, oblečený již ve svrchník.

„Na Vinohradech, v Palackého třídě,“ odpovídal Kovář, oblékaje menčikof.

„A já také, v Hálkově ulici,“ oznamoval mladík, „to půjdeme spolu.“

„I s radostí.“ A vyšli ven.

„Jmenuji se Horáček, jsem také praktikantem jako vy, ale už přes rok.“ představoval se mladík.

„No, jak se vám to líbí?“

Kovář pokrčil rameny.

„Je to nudný život, myslím,“ pravil po chvíli.

„A, to se vám jen zdá,“ mluvil Horáček, narovnávaje si skřipec. „Počkejte, až to jen seznáte. Zdá se to ovšem z počátku býti nudným. Člověk neví, co počít, sedí jako zařezaný, jakoby nedovedl pět spočítat. To je všude tak. Ale jen až vám dají vaši práci a až ty lidi seznáte, uvidíte, jak si zvyknete.“

„Prosím vás,“ tázal se Kovář, „kdo jsou to přede mnou, ten starý a ten s těmi divnými vousy?“

„Aha,“ vzpomínal si Horáček, „ti dva?

Ten starý, to je oficiál Herold, stará vojna. Sloužil dvě kapitulace na vojně a pak se dostal do úřadu. Ignorant je to, ale mnoho si domýšlí. Chtěl by nás komandovat, praktikanty, jako rekruty, ale nesmíme se dát, musíme mu imponovat. Takhle cizí slova, ta ho dopalují, on jim nerozumí. S tím budete brzy hotov.

Naproti to je assistent Roztočil, ten s těmi vousy a velkým nosem. Divný člověk, jako zmoklá slepice. On vám se jakživ nehnul od maminky. Asi před rokem mu zemřela a od té doby je jako zařezaný. Všechen nábytek si ponechal, to jsou jeho relikvie. Pěkná relikvie: šicí stroj nebo škopek,“ rozesmál se Horáček zdravým, hlučným smíchem.

„Ten s tou uměleckou bradou je revident Berger, malíř. To víte dilettant. Maluje dle illustrací, na plátno, dřevo a porcelán. Ale, myslí si, že je zneuznaný talent. Toho musíte pochválit a budete u něho dobře zapsán, jinak byste s ním nevyšel.

Pak je ten malý, tlustý, s dlouhými vousy, to je oficiál Vorel, před tím si dejte pozor. Je posedlý na praktikanty. Hnedle vás pozve na večeři, má tři deery a chce je udat. Také jsem u něho byl, ale mne chrání tohle,“ ukazoval Kováři snubní prsten na ruce. „Čekám jen na jmenování, pak do toho praštím.

Ten elegán, to je assistent, Arthur von Bergmann; umí dobře česky, ale hraje si na Němce. Obcuje s nejvznešenějšími kruhy, jak se chlubí, zná všecky baletky, ale vypůjčí se od vás zlatku.

„A kdo ještě?“ rozpomínal se Horáček. „Aha, ti u pokladny. Ten starší je Polák, Wolszewski, dobrá duše. Vzdychá, naříká, modlí se v nebeklíči, nebo v čem, má pořád něco na stolku, jak jste viděl. A ten druhý, s tím kostěným skřipcem, to je vrchní pokladník Kubela, první po starém. Roztomilý člověk, vzdělaný, intelligentní, bílá vrána mezi ostatními. Ten se vám bude líbit.“

Mezi tímto hovorem došli až na začátek Vinohrad. „Tak, pane kollego, dobrou noc a na shledanou!“ poroučel se Horáček. „Jsem pozván ku své nastávající na večeři.“

Kovář stiskl si s ním ruku a ubíral se Palackého třídou ku svému bytu. Na cestě koupil si ještě u uzenáře cosi k večeři.

Jeho spolubydlící, filosof Morávek, nebyl doma, Kovář povečeřel, zapálil si dýmku a zadumal se. Vzpomínal na minulost a uvažoval o přítomnosti.

* * *

Jeho otec byl kancelistou v okresním městě. Bylo šest dětí a nikdo nedovedl pochopiti, jak to možno, že všechny jsou slušně oděny, že neběhají v létě bosy, že oba synové šli studovat. Ale kdyby byl kdo nahlédl do kancelistovic domácnosti, byl by si tu záhadu vysvětlil. Byl by poznal, jak pan kancelista dává každý kabát obraceti, jak pak z něho matka přešívá šaty pro hošíky, jak pro děvčata se také všechno doma šije. Kancelista Kovář pil půl litru piva denně, kouřil v neděli odpoledne a žil jen rodině. Zešedivěl před časem, ale z dětí přece něco bylo. Starší syn, Rudolf, studoval techniku a hornickou akademii a byl nyní elévem na hutích; mladší, Jiřík, absolvoval gymnasium, studoval rok filosofii a byl nyní praktikantem v úřadě. Děvčata byla mladší, nejstarší z nich, Pavla, byla učitelkou, tři ostatní byly doma a vydělaly šitím šatů více, než co potřebovaly na své jednoduché toiletty. Jiřík studoval na gymnasium v blízkém krajském městě. Otec tam měl známé, student dostával zdarma obědy. Vzpomínal si nyní na to, na ty různé tváře, na pana sudího, jenž při každém obědě dával mu naučení pro život, na rodinu geometra, kde musil za úterní oběd kresliti slečinkám vzory k vyšívání, opisovat noty a Bůh ví co vše. Protloukl se tak, ve vyšších třídách dával hodiny, tak že zbavil rodiče všech výdajů, kupuje si i oděv.

Vynikal v klassických řečích a radil mu profesor, aby studoval filologii. A on se spřátelil tak s tou myšlénkou, že mu ani nenapadla nemožnost jejího provedení.

Přinesl domů skvělé maturitní vysvědčení.

Otec je přehlédl, pohladil si vousy a zamyslil se.

„Teď si tedy zadáš k bernímu úřadu. Mluvil jsem s panem radou, když tu byl na revisi, přijmou prý tě za praktikanta,“ pravil po chvíli.

„Já bych, tatínku . . .“ zajíkal se syn.

„No, co bys? Jaké máš úmysly?“

„Já bych rád na universitu, studovat filologii,“ vyhrklo to ze syna.

Otec se trpce usmál.

„Rád. Ale jak bys byl živ? Víš to sám, Rudolf má ještě rok a Pavla dosud nemá místo. A v Praze je těžko žít.“

Syn sklopil hlavu a ničeho nenamítal.

Ale po celé prázdniny zanášel se tou myšlénkou. Matka, jejímž byl miláčkem, přemlouvala otce, že konečně svolil.

„Jdi tedy,“ pravil jednou. „Ale já ti více nemohu platit než byt a snídaní. O ostatní se musíš sám postarat.“

Jiří dopsal svému učiteli latiny, ten mu dal odporučení na jakéhosi profesora v Praze, také otec si vzpomněl, že jeho nejlepší druh z dětství je v Praze vysokým církevním hodnostářem, napsal Jiřímu na něho psaní a s těmi odporučeními a několika zlatkami v kapse pustil se mladík do Prahy.

Najal si s krajanem Morávkem byt a počal se po něčem ohlížeti.

Nejprve šel s odporučením otcovým. Zazvonil u fortny kláštera, v němž hodnostář bydlel. Bylo před polednem, domníval se Kovář, že snad ho pozvou na oběd a ušetří ze svých peněz. Vrátný ukázal mu obydlí pánovo, s tlukoucím srdcem zaklepal na dvéře. Vstoupil do prostorného, pohodlně zařízeného pokoje, u stolu seděl nemladý, tlustý kněz a psal cosi.

Povstal a tázal se Kováře, co si přeje.

„Jmenuji se Kovář, Jiří Kovář. Přišel jsem studovat filosofii a můj otec, kancelista ve V., váš spolužák, dovolil si, poslati vám tento dopis,“ oznamoval Kovář, podávaje psaní.

„Kovář, Kovář —“ rozpomínal se kněz, mna si čelo a chmuře se. „Aha, už vím.“

Otevřel psaní a přelétl je zraky.

„Ano,“ pravil, skládaje dopis, „uvidíme, co se dá dělat. Ale hned, to víte, to nejde. Snad později. Přijďte se přeptat asi za čtrnáct dní.“

Jiří se uklonil, chtěje ještě něco říci, ale pán již opět seděl u stolu a psal. Zarděn, sklamán, vyšel Jiří ven. Očekávalť vlídnější přijetí, otázky o otci, vzpomínky, a dostalo se mu jen několik chladných slov.

Poobědval v pokoutní studentské hospůdce a vydal se s druhým dopisem k profesorovi. (Pokračování.)

Meditace.

I.

Za Bicí, halen v pokoru
spěl Dante k Bohu nahoru,
se světci „Svatý“ zpíval,
a roveň svému Mojžíši
též Slitování nejvyšší
Michelangelo vzýval.

A k Panně nebes na trónu
pěl Petrarka svou kanzónu
a to s tak vroucím citem,
jak Abélard jím také plál,
když hříšné lásce unikal
a Boha zval svým štítem.

Leč ten, kdo chce se modlit dnes
a zvednout oči do nebes,
kdo vroucí touhu cítí,
slast lepší hledat duší svou
než onu, kterou časy rvou
a jež se s žitím sřítí

by neprobudil divý křik,
že blázen je, či zpátečník,
či člověk nepraktický,
prv, nežli může ruce spnout,
že utvořit si umí soud,
se hájit musí vždycky.

Dnes, vše kdy spíše vzplamení
nám hruď, než víry znamení,
a pochyba nás dusí,
kdo kochat chce se v Bohu svém
a mluvit s ním, dřív před lidem
vzít odpuštění musí.

II.

Jen sobě v srdce sáhněte,
ó vy se modlit prahnete,
vy davy nevěřící,
ó chtěli byste mnoho dát
za onen cit, v němž jedenkrát
jste klekli s dětskou lící

*

před oltář, kde plál svící řad,
přes něž pruh dne se okny klad',
v němž kadidla dech stoupal,
co flétnou zněly varhany
a spěžový zvon se strany
se v klenbách věže houpal.

Tam, vzpomeňte, že matce kdys
ve známý vám tak její rys,
z nějž k vám se láska smála
cit jiný stoup' jak svatozář,
když uvedla vás před oltář
a vaše ručky spjala.

Že tázavě jste zřeli k ní,
co cítí as a o čem sní
vás odpuzujíc hebce,
a poznali jste, týmže rtem,
jímž líbala vás mezi dnem,
že s Bohem o vás šepce.

A vzpomeňte, že řekla vám,
ten Bůh že otec váš je sám,
jenž k vám se s láskou chýlí,
a viděli jste otce v snách
a ještě v těchto hodinách
jste pouze dětmi byli! —

O city prvních dojmů těch,
ó dojmy drahé po létech,
ó stopy vzácné vůně!
Proč zimavý vás rozvál dech
a v těch, kde dlíte, záhybech
proč právě jizva stůně?

III.

Jsme děti svého století
a v srdce svého poupěti
přec vonný dech též máme.
co hodno cti, ctít budem též,
však lež, byť svatá byla lež,
nám duši neoklame.

Za Pravdou cestou trnitou
jen se svědomí záštitou
lid stoupá od pravěku;
přes meč i plamen hranic výš,
jde tam, kam ty ni netušíš,
ni slina plná vzteku.

Tož na té pouti, jež chce cíl,
nás děti lid ten probudil
a jsme jak on zde hostem,
na rodokmenu časem tím
nám nazvati se posledním
lze jeho letorostem.

Leč on kde stanul, jdeme dál,
jak před dědem on prve stál,
jak před námi zas děti,
a na obzorech starých snů
dnes jinak, než za dávných dnů
se vinou kresby v změti.

Jest jiný zorný úhel dnes,
svit jiný šlehá do nebes
a zjevení kdes v dáli
a báje, mythy, zázraky
jsou zlatolesklé oblaky,
jež včera vzduchem vlály.

Leč Poesie vždycky z nich
na křídlech bude andělských
i nám se snášet v duši,
a co dřív otcům přálo klid,
to u vážnosti tiché mít
i synu dobře sluší.

Čím vskutku byli nadšeni,
ať vypráví svá zjevení,
ať opojí nám zraky!
Jsme dětmi svého století,
však v srdce svého poupěti
chcem vůni pěstit taky!

IV.

O Bože, Ty mne zříš, co jsem,
Ty víš, za kterým tíhnu snem,
jak pokoje si nedám!
Rty nerozdělím k posměchu,
v lži též však není prospěchu,
já Tebe, Tebe hledám!

Jenž tak jsi slunce roznítil,
že není, kdo by necítil,
že ono život dává,
je v žilách cítí každý hřát,
a to, co pravým shledal rád,
ku slunci přirovnává:

proč usoudil jsi, Bože, nám,
že Pravda, jež nad slunce plam
být zářivější měla,
má s důkazem se teprv rvát
a dračím křídlem zastírat
ji může chmura stmělá?

Ta Pravda, na níž spoléhat
má Práce, Ctnost a s Láskou Řád,
v ní svou brát mízu zdárně,
má pochybnější nad vše být
a k zoufalosti svádět cit,
jenž pro ni stůně marně?

Neb rci, nač sníti lásky sen,
když pochyby má plodit jen,
jenž ve klín ruce věsí,
nač potem práce rosit líc,
když Tvoje lidstvo pusté Nic
za prahem hrobů děsí?

V.

Viz, Bože, vždy si člověk přál,
by obličej Tvůj vyhledal
a po bok Tobě stanul,
a co té země zemí jest,
po všechněch směrech všechněch cest
boj náboženský planul.

Ty doby kéž se nevrátí,
smrt hýřila tu v závrati,
leč pak nám sklesly šíje:
my smluvili jsme příměří,
a nyní nikdo nevěří
a to tím smutnější je!

VI.

Ó nehleď na má slova tak,
ó ve zvlhlý mi popatř zrak,
čti v mého srdce hlase!
Ten duch by nerad upad' v klam,
a přec Ti celý podávám,
čím stal se v našem čase.

Jest chudý tak, leč promluv jen,
můj Bože, bude okrášlen,
Ty bys jej zdokonalil!
Snad přece není klamnou zvěst,
že odhalit chtě pyšných lest
jsi peníz vdovin chválil?

Ne mnohomluvný pohan jsem,
bych jal Tě slov svých přívalem,
mně fráze nepostačí,
od prosby, již zná obyčej,
má jinak před Tvůj obličej,
před Pravdu s pravdou, kráčí.

Když zaslechnou ji lhostejní,
dí, dost že prázdných slov je v ní
a marně rtům že zniká,
a u těch zas, kdo čelí jim,
snad bude se zdát rouháním
rmut, bez masky že vzlyká.

Tu modlitbu, jež neskládí
cti proto nikde u lidí,
tím vřelej' přijmi, Pane,
a co ji zhaní světa kruh,
Ty vyslyš ji, můj osvěť duch,
dím amen, ať se stane!

Beneš Grünwald.

Osud vdov v Indii jindy a nyní.

Podává Fr. Mach.

Angličané jsou přesvědčeni, že zrušením barbarského obyčeje spalování vdov získali si právo na uznání všech ženských obyvatelů Indie. Jest však pravdě podobno, že mnoho tisíc z oněch šesti milionů vdov, napočítaných dle posledního censu v přední Indii, nejtrpčejšími slzami oplakává zrušení tohoto obyčeje. Ano, bylo by s podivením, kdyby vdovy ty, odsouzené v nynější době k doživotnímu těžkému utrpení, nezáviděly dřívějším družkám svým, přetrpěvším jen krátká muka, jež je k tomu ještě obklopovala jasnou září mučednictví.

Nikomu ovšem nenapadne, že by byla měla anglická vláda zachovati ukrutný obyčej „sutti", t. j. spalování vdov na hranici; naopak Anglie, jakožto zástupce křesťanského vzdělaného národa, má nejen právo, nýbrž i povinnost nejpřísnějšími prostředky pracovati proti návratu dřívějšího barbarství. Angličanům vytýká se pouze to, že se omezili na zákaz ukrutného zvyku, avšak nestarali se o další osud zachráněných od smrti žen a neuhájili jich před tisíckráte horšími mukami. Podobné zakročení bylo by jen tenkrát možné, kdyby civilisatoři důkladně si osvojili náhledy a pojmy tuzemců, a to považovali Angličané velmi dlouho za věc docela zbytečnou. Pouze v poslední době pod nátlakem politických zápletek, hrozících připraviti Anglii o její pokladnici Indii, přišli dobyvatelé k přesvědčení, že by bylo užitečno poznati blíže vnitřní život tuzemců a postupně, ostražitě a nenásilně odstraniti mnohočetné těžké poměry, z nichž nešťastný Ind, skovaný železnou silou obyčeje, není s to sám se vyprostiti. Co Angličané v tomto ohledu vykonali za posledních let, budí naději, že také život indických vdov — dle našeho náhledu trapnější, nežli smrt na hranici — stane se snesitelnějším. Vizme, jak bývalo v Indii před anglickou invasí.

Především jest nám podotknouti, že ani ve Vedách, ani v knihách Manuových, nejstarší to a nejvíce čtené sbírce indických zákonů — nenalézáme, že by žena musela následovati muže na onen svět. Poslední z uvedených knih, ukončená v VII. století před Kristem, praví: „Po smrti mužově má žena žíti do smrti v čistotě a skromnosti pod dozorem nejstaršího syna aneb nejbližšího příbuzného muže. Provdá-li se po druhé, bude vyhnána z ráje, kde přebývá její první manžel."

S druhé strany byl již za dávných dob učením, vštěpovaným každé novomanželce, že žena všude a vždy má následovati muže „jako stín", položen základ náhledu, že úloha ctnostné ženy nijakým způsobem nepřestává ukončením pozemského života manželova, nýbrž trvá též v jeho životě na onom světě. Ženy odhodlavší se následkem tohoto učení vystoupiti na hranici, na níž tělo milovaného manžela očekávalo očištění ohněm, ctily se jako svaté. Žreci vzdávali jim nadšenými slovy chválu a napomínali ostatní indické ženy následovati jejich příkladu. „Počet roků, jež prožije v nebi žena umírající současně se svým manželem, bude stotisíckrát větší, nežli počet vlasů na lidské hlavě. Podobně, jako zaklínatel hadů vyvolává brejláka z doupěte, dobrá žena vysvobozuje svého manžela z místa věčných muk a spolu s ním požívá blaženosti rajské. Kdyby byl přikován v pekle nejpevnějšími řetězy, ona jej vezme za ruku a silou své bohabojnosti odvede do lůna čistého a svatého Ducha". Takové a podobné názory vštěpují se indickým ženám od nejútlejšího mládí.

Již v starém, hrdinném indickém eposu nalézají se první stopy obyčeje sebeupalování. „Po smrti krále Dasarata chce králová Kavzali vstoupiti na hranici. Společně s tělem krále Panda spaluje se též jedna z jeho žen — Madri. Podle takových osamělých případů setkáváme se však s příklady úcty vzdávané královnám vdovám. Později dobrovolné spalování ovdovělých žen opakuje se častěji a posvěcuje se obyčejem tak, že ani jedna z přednějších žen se neodváží odchýliti se od něho, vzdor tomu, že spálení sebe sama nikdy nebylo ustanoveno zákonem, a jevilo se pouze následkem onoho bezvýminečného příslušenství ženy mužovi, o němž pojednává sbírka Manuova.

Častějším opakováním případů dobrovolné smrti na hranici vyvinula se též zvláštní obřadnost spalování vdov. Bramíni neopominuli ničeho, čím by dodali obětní slavnosti význam veřejné slavnosti. Od toho okamžení, co vdova učinila slib následovati muže svého, stávala se předmětem úcty, jež měla tak opojný účinek na její mysl a city, že ji až zbavovala veškeré možnosti poznávati své trapné postavení. Umývali ji a natírali vonnými mastmi, jako královskou nevěstu, oblekli ji v purpurový, zlatem protkaný oděv a krášlili zlatem a drahým kamením. Muži, ženy a děti obklopovali ji v hustých tlupách a přinášeli jí květiny a nápoje, jakoby nebyla prostá smrtelnice, nýbrž bohyně. Průvod k hranici, překrásně věnci, pestrými tkaninami a stužkami okrášlené — podobal se triumfálnímu průvodu. Když určená k smrti vstoupala do palankinu aneb do otevřených nosítek, při zvucích cimbálů, fleten, kotlů a tichého pohřebního zpěvu žreců klekal lid na kolena a pohlížel zbožně na spravedlivou. Po celé cestě házela oslavovaná kvítí ze stojícího před ní košíčku a lid je chytal nadšeně jako svátost. S plochých střech, se stromů a teras ozývaly se křiky radosti a plesání. Mnozí se hlasitě modlili. Hudba přecházela postupně ve vítězný pochod. U paty hranice opouštěla vdova nosítka, obešla třikráte dřevěnou podlahu a rozdělovala své drahocenné okrasy uklánějícím se jí žrecům. Na to po hrubě stlučených schůdkách vystoupila na podlahu, kde ji na nádherném loži očekávala mrtvola mužova. Ona jej vzala do náručí, a v témž okamžení její starší syn aneb bratr mužův zapálil sádlem a máslem silně napité dřevěné podpory podlahy.

Ještě roku 1803 napočítalo se v Kalkutě a v okolí na 275 případů upálení vdov. Nyní již tento obyčej pominul. Jelikož však zákaz nedotkl se původních příčin, nýbrž pouze zevnějšího projevení nelidských poměrů vdovských, nalezl žrecký fanatismus brzo jiný způsob zadostučinění oněm náboženským požadavkům, v jejichž slepém plnění vidí bramín jedinou záruku svého vlastního štěstí v budoucím životě.

On soudí následovně: „Žena musí zemříti s mužem, neboť tím způsobem osvobozuje jej z trápení pekelného,

Jelikož však křesťanský zákon nepřipouští, by vystoupila vdova na hranici bezprostředně za mužem, musí v sobě ubiti vše, co tělesné a pozemské. Ano musí umrtviti své tělo a žíti tak, jakoby se zřekla světa. Čím více přetrpí ve svém vdovství, tím lehčeji bude zesnulému nésti břímě života za hrobem."

Všude, kde budhismus zachoval své čisté formy, znamená slovo „vdova" odřeknutí se všech životních radostí. U nás v Evropě jest velmi nepatrný počet vdov, nedosáhnuvších pětadvacátého roku stáří. V Indii však, v zemi výhradně ranných manželství, kde pro každé děvče rodiče od samého dne narození vyhledávají manžela (míti neprovdanou dívku v rodině platí za hanbu), může se dítě v osmém, devátém roce věku svého státi vdovou, odsouzenou k doživotnímu utrpení. Pravděpodobnost takové náhody sesiluje se ještě tím, že dle indických pojmů pro osmiletou ženu hodí se nejlépe čtyryadvacetiletý muž.

Za živobytí manželova zaujímá indická žena v rodině dle staro-patriarchního zvyku čestné místo. Pravda, ona vykonává s tchyní a snachami všechny domácí práce, není však nucena konati práce přesahující její síly. Dle zákonu Mannova má se těšiti v kruhu domácím šťastnému životu, „neboť kde jest žena smutná — praví starý rukopis — tam hasne oheň v krbu".

Se smrtí mužovou však ztrácí žena veškerá práva na úctu ve svém okolí. Jedva zavře zesnulý oči, všichni příbuzní a známí začnou se jí straniti. Vyhýbají se jí, jakoby trpěla nějakou nakažlivou nemocí. Nikdo s ní nemluví. Hned po smrti mužově posýlají pro několik žen z kasty bradýřů, k jejichž povinnosti náleží odebrati vdově všechny četné okrasy, jež uvykla si nositi den za dnem téměř od narození. Hrubé ženštiny trhají s ní náušnice a zlaté neb stříbrné náramky, užívajíce nezřídka pomoci kladiva, když náramek příliš těsně objímá ruku. Snímají též šíjové řetízky a široký opasek z drahého kovu, udržující vrchní oděv aneb suri; snímají též krásné nožní zvonečky, jež provázely každý krok mladé ženy tichým, melodickým zněním. Od toho okamžiku nemá právo nositi nějakých okras.

Všichni příbuzní provázejí tělo zesnulého na místo, kde se nalézá hranice, pěšky; muži v předu a ženy zahalené v husté pokryvky za nimi. Průvod uzavírá vdova, jež jde s odhalenou hlavou, bez pokryvky, obklopena ženami bradýřkami, jež s hlasitým křikem varují přítomné, by se nějak neposkvrnili ostudným dotknutím nešťastné. Spalování mrtvol vykonává se vždy na blízku řek aneb rybníků. Vdovu ponoří do vody v jisté vzdálenosti od hranice, a ona musí tam vytrvati několik hodin, pokud tělo jejího muže se neobrátilo v popel a všichni přítomní se neočistili svatým omytím. Pálí-li slunce, vanou-li studené větry — neušetří se nešťastná vdova této zkoušky; je-li příliš slabá aneb nemocná, by mohla dojíti k řece, vylévají na ni doma několik věder vody a nechají ji ležeti v mokrém oděvu. Nesnese-li nachlazení a zemře, znamená to, že byla věrnou ženou a následovala svého muže.

Když se po ukončení obřadů navrátí vdova domů, nesmí sejmouti mokrý oděv; usedne do kouta, vzdálena od své rodiny, a zůstane tam den a noc. Položiti se do postele nemá práva, a pouze jednou za den jí dovolují sníst nepatrné množství pokrmů, nutně potřebné k zachování života.

Třicátý den po úmrtí mužově jest jí dovoleno vykoupati se a převléci. Jelikož jako vdova nemá práva na dědictví aneb nějaký majetek, určují jí příbuzní malou sumu každoročně k uhrazení skrovných potřeb a neustávajících požadavků braminů. Peníze podrží některý příbuzný muž, a vdova může je vydávati pouze s jeho svolením.

Po šesti nedělích obléká vdova poznovu oděv, jenž měla na sobě v den pohřbu a musí ho nositi tak dlouho, pokud nevykoná pouť ke Gangu — od něhož žije mnohdy velmi daleko — by se vykoupala v jeho svatých, od hříchů očišťujících vodách. Zde si musí nechat žrecům oholiti hlavu, nebylo-li to vykonáno již dříve, třicátý den po smrti mužově.

Po vykonání takového bohumilého skutku obléká se vdova v „sari" ze sprosté, šedobílé látky. Sari není nic jiného nežli dlouhý kus tkaniva, jenž se ovinuje kolem těla, dosahuje pod kolena a zůstavuje pravou ruku nepokrytou po samé rameno. Oděv tento jest velmi malebný, když jest zhotoven z jasně barevné, jemné, bohatě vyšívané látky a oblečen přes květované šaravary. Avšak šaravary mají právo nositi pouze ony šťastné ženy, jichž mužové ještě žijí; vdovy však musí se spokojiti pouze hrubým, škaredým vrchním oděvem, jenž při oholené hlavě způsobuje velmi trapný dojem a nanejvýš hyzdí nosící ho ženštinu.

Vdova se nesmí súčastniti žádného veselí. Její přítomnost na slavnosti rušila by obecnou radost a vykládala by se za špatné znamení. Pověra v tomto ohledu jde tak daleko, že, dotkne-li se vdova náhodou nějakého předmětu, připraveného k svatbě — nastane v domě nevýslovný poplach. Když se celá rodina odebírá na některou z ročních náboženských slavností, jež pořádá Ind na počest svého božství, zůstává vdova doma. Všechny nejtěžší a nejnepříjemnější domácí práce musí vykonávati ona.

Nejtěžší ze všeho pro tyto nešťastné jest, že jsou povinny po celý život dvakráte za měsíc ve dnech, nazvaných „ekadazi", zachovávati po čtyryadvacet hodin nejpřísnější půst. V těchto dnech nesmí vdova naprosto ničeho požívati; nesmí vypiti ani doušku vody. Ani ve Vedách ani ve sbírce Manuově není stopy takového příkazu. Vzdor tomu bramíni s největší přísností dohlížejí na jeho plnění.

Při tom sluší podotknouti, že čím vznešenější jest žena, tím více musí snášeti trápení, neboť o vykonávání náboženských obřadů nižšími třídami se indičtí kněží méně starají. A následkem obyčeje Indů žíti ve velkých rodinách, jest v každém domě po jedné aneb několik ženštin, ztrativších brzo muže, a proto odsouzených snášeti těžký vdovský osud.

Uvedeme popis strašlivého dne „ekadazi", jak vypravuje to očitý svědek: Ještě první ranní hodiny jsou postící se vdově dosti snesitelny, jelikož již uvykla žíti o hladu; avšak při poledním vedru drží se nešťastná jedva na nohou. Trapně dlouhé hodiny míjejí jedna za druhou. Matka mladé ovdovělé ženštiny jasně vidí její muka, slzy jí kanou s očí, ona však se neodváží ani vysloviti jí svůj soucit. Nešťastná vdova namáhavě tlumí pláč, bojíc se výsměchu ostatních členů rodiny. V němém zoufalství tiskne bledé, vyschlé rty a pohlíží na matku

prosebným pohledem. Avšak třeba by se stařeně srdce soustrastí chtělo rozskočiti, nemá právo podati dceři osvěžující doušek vody. Bramíni praví, že tímto přestupkem uvrhla by sebe a dceru do věčných muk, a slova braminů jsou lidkám nezměnitelnou pravdou.

Ne menší soustrasti zasluhují ženy dosáhnuvší již vysokého stáří. Jest parný, letní den. Celé okolí usnulo pod palčivými paprsky slunečními. Nešťastná stařena leží, těžce nemocná, v horečném blouznění. Dcery a snachy, jimž byla vždy dobrou matkou a tchyní, hledí ji potěšiti laskavými, přívětivými slovy. Nemocná pozbývá na několik minut vědomí a přestane cítiti těžkou skutečnost, brzo však opět otevře oči. „Vodu, vodu!“ stená nešťastnice. Mladé ženy pohlížejí bez pomoci na sebe, jedna z nich něžně se sklání k stařeně: „Drahá matičko,“ praví, „ty zapomínáš, že jest dnes „ekadazi“. My ti nesmíme podati nápoje.“ Nemocná patrně neslyší tato slova. „Dejte mi vody; umírám!“ opakuje tak zmučeným hlasem, že se dcery odvracejí, by ukryly slzy. S úzkostí a strachem počítají hodiny a minuty do zítřejšího rána; ani jim však nenapadne, že jest možné přestoupiti zákon a dáti jednat soustrasti, ačkoliv snad jasně vidí, že muka žízně urychlují smrt nešťastné.

A nejen pevná, nezvratná víra, že tomu tak chce samé božství, nutí lidku podříditi se krutému zákonu, nýbrž ještě více strach před vyloučením z kasty — vyloučení, jež platí za horší nežli smrt. Všechny pokusy Angličanů odstraniti nepřirozený ten zákon má za následek nikoliv zrušení samého obyčeje, nýbrž jen tajnější jeho užívání. Blahodárná náprava jest pouze možná národní vzdělaností, avšak vychování národa vyžaduje zvláštních schopností, a takové dosud neměl ni jediný místokrál a guvernér, postavený Anglií v čelo správy rozsáhlé indické říše.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Oblak vyprovodil Livoru před dům

„To vám povídám,“ napomínal mladého muže, „až zase k nám zavítáte, ať mluvíte rozumněji! Tak ne, jako dnes, kamaráde bratrský!“

Livora pohodil vesele hlavou a kráčel do nedalekého hostince, aby si tam znovu objednal povoz. Za hodinu ujížděl mimo poštovní úřad k Závrši.

Poštmistr Oblak byl u okna a kýval na něho hlavou.

„Zpropadený člověk,“ pravil si pak, odcházeje k svému potřísněnému stolu, „je-li všechno pravda, co mi vypravoval, jest už skoro zralý pro káznici nebo pro blázinec. Ale milý společník, na mou věru! Poslouchal bych ho až do večera, a nebýti těch nepolepšitelných hříchů, měl bych ho upřímně rád.“

Někdo mu přišel s psaním a někdo pro známky a pro lístky. Poštmistr se pořáde pletl a mátl, ani nedovedl spočítati osmnácte krejcarů.

„To má člověk z těch střeštěných řečí,“ bručel si, „ani pak neví, či jest a co tropí. Jen ať mi ten chlap zase někdy začne takovou písničku!“

Chtěl něco psáti, avšak byl stále tuze roztržit. Musil mysliti na Livoru, na Těšitele a na paní Martu. Ano, na mladou choť statkářovu vzpomínal nejvíce.

„Jest to rozervanec, ten Livora, ale přece nemluví jako lháři,“ přemítal zase, „snad jest to přece pravda, co mi vypravoval o té ubohé paní. K neuvěření! Takový cvrček, takové vyžle nepatrné, a ona tak krásná, rozumná žena! Jak jen jest možno, aby ji mohl tak splésti a omámit? Já bych takové krásné dámě ani se neodvážil říci, že ji mám rád!“

Z rozjímání svého byl vytržen paní manželkou. Pokud Livora byl u poštmistra, ustavičně se zjevovala v okénku nedalekých dveří, zvědavost její valinou rostla a zapuzovala hněv. Ze znamení ryb vstupovala ve znamení blíženců. Nyní už paní Lízi nemohla zdržeti netrpělivost.

„Prosím tě, tatínku, kdo byl ten člověk?“ tázala se nedočkavě poštmistra.

„Byl to pan inspektor od pojišťovny, seznámil jsem se s ním včera u Těšitelů.“

„Co tu chtěl?“

„Žádal mne o trochu adres z Klenové a okolí. Rád by znal zvláště zámožné občany, aby jim mohl nabídnouti pojištění. Vždyť víš, chodí jich sem proto víc.“

Paní Lízi napjala krk a rozevřela nozdry svého suchého nosíku. I v hustém tabákovém dýmu dobře postřehla pronikavý zbytek pižmové voňavky, kterou švihácký pan inspektor Livora byl napuštěn.

„Fuj!“ zvolala paní poštmistrová, a v obličeji jejím se zračila ošklivost. „To byl pěkný pán, fuj, takový zápach, taková sprostá voňavka!“

„Máš pravdu,“ přisvědčil Oblak a šel otevřít okno své uřadovny.

Mělo to ještě jiný účel. Paní Lízi totiž jenom málokdy se spřátelila s otevřeným oknem, neboť každý otvor v bytě ji děsil předtuchou hrozného průvanu. Také tentokráte rychle se obrátila a zmizela za svým okénkem.

Na večer generál Trochu uháněl opět k Sirotčímu Dvoru. Ale do stavení vstupoval trochu ostražitě. Musí říci, že u něho byl Livora, i budou se ho zajisté tázati, co zase po svém zvyku hovořil podivného. Třeba tudíž míti se na pozoru, aby se nějak nepodřekl, že ví o tajemství manželů Těšitelových.

Avšak u Těšitelů o Livorovi jenom málo se mluvilo, paní Marta pak docela nic. Toliko statkář jako mimochodem se otázal, dostál-li bratranec slibu svému a zastavil-li se u Oblaka, a když poštmistr přisvědčil, zeptal se, je-li ještě v Klenové. Zdálo se, že slyšel rád Oblakovu zprávu o jeho odjezdu.

Livora měl dobré oči, tvrdil-li, že přívětivost Těšitelova byla jenom strojená. Statkář z počátku se skorem až ulekl, když spatřil svého bratrance, a v líčené srdečnosti poněkud neopatrně přeskočil až k pozvání, aby Livora se zastavil ve statku. Ostatně bezpečně se domníval, že bratranec nepřijme pozvání, a hle, on už s drzou

ochotou sestupoval s kočáru, a poněvadž to bylo na večer, sám poznamenal, že má tisíc chutí požádati v Sirotčím Dvoře o nocleh.

Bohuslav Těšitel nebyl mu nepřítelem, od té chvíle, co Marta se stala jeho nevěstou, i poslední troška nevole proti Livorovi zmizela z jeho poctivé hrudi. Prominul mu všechno právě tak, jako mu odpustila Marta, a někdy po dlouhý čas již ani nevzpomněl na dobrodružného bratrance. Nestaral se o něho, nepátral po něm, byl přesvědčen, že Livora sám bude o to dbáti, aby se jim už neobjevoval.

A on zatím nyní houževnatě se chopil prvé příležitosti, aby mohl vejíti do jeho domu. Těšitel byl tuze veliký dobrák, aby mu mohl říci nějaké nepřátelské slovo. V těch věcech byl slabochem jako ostýchavé, nesmělé dítě. Spíše byl ještě hovornější a šetrnější než vždy jindy, kdy nejednou se neostýchal promluviti svému bratranci hodně zostra do duše.

Největší starost mu působila Marta. Jak asi jí návštěva Livorova bude vhod? Byl tomu povděčen, že právě nebyla v pokoji, kam uvedl bratrance. Vyhledal ji hned po té a pustě se do žertu pověděl, jakého jí přivedl hostě.

Mladá paní velmi se ulekla.

„Ježíš, Maria!“ zvolala a zbledla. „Prosím tě, co tu chce ten člověk?“

Vypravoval jí krátce, jak je náhoda svedla.

„Ne, ne, prosím tě, nenuť mne, abych tam šla, nemohu mu na oči!“

„Bude myslit, kdo ví jak se horšíš na něho a bude ho to ještě těšit.“

„Ať ho to jen těší.“

„A co si pomysli o naší lásce a svornosti? Snad dokonce na to ještě čeká, abys se před ním schovávala. Nemáš proč. Raději bych viděl, kdybys šla, mám k tomu příčinu.“

„Jakou?“

„Nechť vidí naši lásku. Ať vidí, že v našem štěstí není místa pro jakékoliv nepřátelství nebo hněv. Ano, jen pojď a pochlub se mu, jak jsi se mnou šťastna! Ukážeš-li mu klidný, spokojený obličej, bude to nejlepší odplata, aspoň se přesvědčí, že jsi na něj zapomněla a že nelituješ jeho věrolomnosti a klamání. A mimo to, ženuško moje, pojď, ať také já se pochlubím, jak jsi u mne stále krásnější.“

Odpor Martin povoloval, avšak přece ještě stále byla ve velikých rozpacích.

„Bože, Bože, jak se mám k němu chovat?“

„Jako ke každému jinému člověku. Směj se třebas, buď hodně vesela.“

„Kdyby to bylo možno!“

„Přemoz se trochu a bude to možno. Což cítíš k němu ještě nepřátelství?“

„Ach, nikoli, vždyť víš, že už dávno jsem mu odpustila všechno.“

„Nu, tedy můžeš klidně jít. Neboj se, nebude to zlé, vždyť tam budu také, copak se ti může stát? Dnes mimo to přijde poštmistr, bude tady co nevidět, a ostatně nemusíš tam býti pořáde, jen když na chvilku se ukážeš.“

Marta tedy si dala říci a šla. Přemáhala se tak velice, že i přivítala Livoru a promluvila s ním několik zdvořilých slov. Usmívala se při tom jako na starého dobrého známého, který vždy býval milým přítelem.

Avšak v nitru svém se třásla, aby Livora nezavadil o jejich dřívější známost. Společnost Livorova byla jí trapna, nesnesitelna, i užila nejbližší vhodné příležitosti a v brzku zase odešla z pokoje. Ale venku ji stále něco lákalo, aby jen se vrátila a poslechla, co mladý muž bude všechno vypravovati, nezmíní-li se Těšitelovi zase o ní a je-li ještě tak divným, necitelným a posměvačným člověkem jako dříve.

Avšak Livora si počínal dosti opatrně a teprve pozdě večer byl by málem vypudil statkáře ze strojeného klidu. Bavilo ho, viděl-li, že pod pokojným, veselým obličejem Těšitelovým vře nepokoj a rozechvělost, měl rád cizí rozpaky.

Když tehdy Oblak opouštěl Sirotčí Dvůr, Livora také odcházel na lůžko.

Těšitel si oddychl.

„Zaplať Pán Bůh!“ pravil své ženě. „Už jsem toho měl zrovna dost.“

„Já také,“ připojovala mladá paní.

„Nu, ještě mějme chvíli strpení, slíbil, že zejtra dopoledne odjede.“

„Ach, muži, muži,“ volala paní Marta a padla choti svému kolem krku, „teprve teď, když ten člověk opět se objevil, vidím, co by se bylo ze mne stalo bez tebe a jak tě mám tuze, tuze ráda!“

Dala se do štkavého pláče, náhlá bouře zaburácela v jejích prsou. Tiskla muže svého k sobě, jakoby si ho brala za záštitu před tím člověkem, kterého se bála více než kdy jindy, ačkoliv duše její byla už bez nenávisti a beze hněvu. Zjev Livorův učinil na ni dojem démona, kterému se nedovedla bránit.

Ještě všecek následující den chodila zamlklá a jako vyděšena. Lekala se každého šelestu, každého otevření dveří, pohlížela na vše plachýma zrakoma. Mysl její byla příliš pobouřena, aby mohla býti v obvyklé míře.

Teprve večer, když zase přišel generál Trochu, poněkud se rozveselila. Poštmistr brzo začal o svých manželských radostech, vypravoval, proč minulý den se rozhněval s paní poštmistrovou — neboť včera neměl na tu zprávu kdy — a schválně byl hodně hovorný a veselý, jen aby manželé Těšitelovi a zvláště paní Marta nemohli vzpomínati na Livoru.

Ale na konec, když už chtěl dávati s Bohem a když mladá paní na minutu vyšla, Těšitel trochu se zamlčel a pak řekl prochvělým hlasem:

„Livora vám toho dnes asi zase napovídal!“

„Musím přisvědčiti, že váš pan bratranec má nadmíru dobrou výřečnost.“

„Co vám všechno vypravoval, prosím vás?“

„Všelicos. Nejvíce opět si stýskal na svoji nicotu, jako včera.“

„O nás vám nevypravoval?“

„Jak to, prosím?“ tázal se Oblak co možná klidně, ale už zatím tonul v nesnázích.

„O mně nic zajímavého?“

„Skutečně se nepamatuji?“

„Tedy aspoň o Martě, vidte? Vždyť jsem to na vás poznal, pane poštmistře, hned jak jste k nám vstoupil. Nikdy jste se nedíval na moji ženu takovýma očima jako

dnes. Jsem přesvědčen, že vám Livora o ní prozradil veliké věci.“

Teď už také dobráckého generála malé chvění se zmocňovalo. Marně se snažil zachovati chladnokrevnost. Rozpačitě si sáhal k pravému uchu a zajížděl prsty do prošedivělé kozí brady, cítil, že mu krev vstupuje do hubených, zažloutlých tváří.

„A ať vypravoval co vypravoval, pane Těšiteli,“ řekl pak hřmotným, přesvědčivým hlasem, „přece jste nemohl pozorovati, že jsem pohlížel k milostivé paní se zmenšenou úctou. Díval-li jsem se na ni jinýma očima, bylo v nich zajisté jenom více podivu a vážnosti. Bolelo by mě velice, kdybyste o tom pochyboval.“

„Ach ne, nepochybuji, děkuji vám za vaše oddané přátelství. Vím, že jste naším jediným opravdovým přítelem, ale odpusťte, nemohl jsem se zdržeti, abych se vám o tom nezmínil. Pociťoval jsem touhu trochu si odlehčit!“

„Jen tedy si odlehčete, příteli.“

„Řekněte mi upřímně: nebyla to drzost, že ten člověk se odvážil vstoupiti do tohoto domu?“

„Už jsem mu to také řekl, ale hned měl výmluvu, že prý jste ho pozval.“

„Ano, byl jsem blázen, nenadál jsem se, že bude tak smělý a přijme pozvání. Co mi pak zbývalo než hráti úlohu potěšeného hostitele? Ale ať se ukáže podruhé!“

Generál Oblak se nutil do smíchu.

„Tak, tak, jen hezky z ostra, pane Těšiteli, vždyť vás známe, dobře víme, že nejste nezdvořák. Zdaleka se kasáte, ale zblízka nedovedete okřiknout ani nejurputnějšího nepřítele. Rád bych viděl, kdyby pan inspektor Livora teď se objevil. Hned by bylo po kuráži, už byste ho vítal jako včera srdečně.“

„Kdož ví?“ prohodil statkář mírněji.

„Inu, krátce řečeno, vy nejste pro žádné přísné, rozčilující výstupy. Jste už taková povaha, že raději trpíte příkoří, než byste se nespokojeně ozval. A pak, co jste si měl vlastně počíti, byl-li už pan Livora pod vaší střechou? Ostatně o příkoří s jeho strany dosud nemůže býti ani řeči. Choval se k milostivé paní docela slušně a budoucně už si budeme dávati pozor. Vystrčí-li ďábel růžky, nu, pane Těšiteli, nebude vám ani potřebí se rozčilovat. Máte tu starého, dobrého přítele, jenž na milostivou paní pranic nedopustí. Ať jen se opováží! V té příčině buďte bez starosti a přenechte to mně, já všecko spravím!“

„To by bylo hezké,“ namítal Těšitel, „abyste pro nás měl s tím člověkem nějakou nepříjemnost.“

„Jakou pak nepříjemnost? Už jsem řekl, ať jen se opováží! Jsem jinak dobrý chlap, bez příčiny ani kuřeti neublížím, ale to vám pravím: napadne-li pana Livoru milostivé paní nějak ublížit, odvážím se všeho a nic bych se nerozpakoval, kdybych ho měl třebas i zabít. Ale doufejme, že nebude tak zle.“

(Pokračování.)

První milovnice.

Španělsky napsala Emilie Pardo Bazánová. Přeložil A. Pikhart.

(Pokračování.)

Když vstoupila na jeviště, tlouklo jí trochu srdce jako obyčejně, když pohlédla na imponující vzezření divadla, aniž by byla s to, aby rozpoznala, kdo jsou ti diváci, kteří plnili sedadla, vyplňovali lože a tlačili se na galerii, chápala, že jest tam celá Marineda, vybraná společnost, „panstvo“; bylo to obecenstvo neobvyklé v těch místnostech, kdež bývali obyčejně nejčetnějším živlem členové kasina a jejich rodiny. Rozeznávala mlhavě na granátově červeném pozadí papírových tapet, kterými bylo divadlo vylepeno, pohyb trojí řady ženských hlav, vyzdobených květinami; jasné a syté barvy šatů vyzdobovaly pestře divadlo; a z přízemkových sedadel vystupoval ke Conche jako vlna zvědavosti záblesk kukátkových skel, na ni upjatých a bzukot hlasův, které buď tiše jmenovaly její jméno, nebo se na ně ptaly. Trochu jí hučelo v uších a zadrhalo se jí hrdlo, když pronášela první věty úlohy; ale záhy si zpomněla na radu Gormazovu, a pozvedla oči a upřela do obecenstva klidný pohled. Tím rozeznala zřejměji návštěvu, a oddychla si. Náhle ji počal vyrušovati z klidu obličej Ramóna, který v přední řadě sedadel číhal na pohled své milé. Concha odvrátila zraky a začala přednášeti úlohu, jak jen dovedla. Gormaz vykláněl časem z kulis upocenou hlavu a pobíhal po divadle a zdržel se chvílemi v loži v prostřední řadě, na jediném to místě, které bylo ještě prázdno; pak pokynul na Conchu významně, jakoby ji chválil a pobádal.

Nicméně nejevilo obecenstvo vzrušení z úsilí Conchina, leda že s ní páni nespouštěli kukátek. Celkem bylo viděti, že budí představení u všech, které nenudilo, úsměch. Již se ozvalo dvojí nebo trojí utajované usmání; jedno ostré a pronikavé v ložích, a ostatní hodně hlasitá na přízemních sedadlech. A třebas se dámy sebe více snažily, aby vypadaly, jako že se baví, zívaly často a zakrývaly to špatně vějíři. Diváci spolu sdělovali dojmy sklamání. To jsou ty ochotnické výkony! Člověk se jde podívat na něco, co vidí v divadle denně, jenže je to zde nepodařeno. A pak, pro pána Boha, takový dlouhý program! Tři jednání Consuely, Orfeón, předčítání básní a dohra! Před jednou se odtud člověk nedostane! A při tom člověk ani nesmí odejíti a nechati je, aby si mluvili, co chtěli; dali slovo intendantovi, a ten by se zlobil, jistě, kdyby provedli takovou nezdvořilost herci, kterého on protežuje!... A ten protežovaný vypadá! To je tak švihák do úlohy Fernandovy! Jen s něho ty falešné akcenty kapou; neví, kam s rukama a proto si pořád hraje řetízkem hodinek... A pak ty ženské! Jak se to ustrojily. Nejen že člověk ani slova nerozumí, ale ještě stojí stále u napovědy, takže to jednání nebude míti nikdy konce... A jaká to hra! Jako ty loutky, které, zatáhneme-li za nitku, roztáhnou ruce.. Jen Consuelo mluví jasně; té aspoň člověk rozumí; ale jaké to nestydaté a prudké pohyby!...

Na sedadlech pánu v přízemku se rozebírala nechutnost představení velice pikantními poznámkami, a krom toho se chválily sličná tvář a příjemný hlas Conchin s tak naprostou jednomyslností, že sebou Ramón několikráte netrpělivě a překvapeně škubl, jakoby jej nějaký hmyz kousl do šíje; chudák milovník si teprv oddychl, když spadla po útěku Consuely opona.

Concha přicházela stranou z kulis se svojí sestrou a chtěla se jíti do šatny převléci, když ji zastavil její milovník. Bylo jí nápadno, že jest tak smuten a zamračen, a optala se ho velice nepokojně:

„Co nového?“

„Nic,“ řekl prudce, ale vida Dolores, zastyděl se za hloupé myšlénky, které mu napadly.

„Jdeš se převlékat?“ otázal se, jen aby něco řekl.

„Ano, s Bohem, aby mi nezabraly ostatní místo.“

Gormaz, který tam přecházel jako bludná duše, ji strčil a pobídl ji:

„Rychle, dceruško . . . rychle!“

Na to vyndal bývalý herec cigaretu, zapálil ji a přecházel nepokojně, dupaje hlučně po osamělém jevišti. Chvílemi přiklonil oko k otvoru v oponě a viděl vždy v dokonale plném a zářícím sále mezeru v prázdné loži jako kolozub v pěkném chrupu. Konečně učinil posuněk radosti: dvéře lože se otevřely, a jimi vešli dva mužové; jeden v prostředních letech velký, bezvousý, černovlasý a hladký jako voskové plátno, s tváří polo kněžskou, polo šibalskou; Gormaz poznal, že to jest první komik společnosti; druhý byl stár, měl bourbonský profil, a tvář intelligentní a jemnou. Byl to obličej pohyblivý, ve kterém se střídavě obrážela shovívavá ironie, nebo energická vůle, vítězící nade stářím. Nos a brada, které se valně súčastňovaly rozhovoru, doplňovaly se s lebkou, plnou brbolův a lesklou jako slonovina. Držení těla bylo na jeho věk velmi pevné a nenucené, a šat byl přísný i přesný. Jakmile poznal Gormaz Estrellu, byl několika skoky v jeho loži.

„Manolita! Juanito! Ehm! Těší nás, brachu, těší nás, že jsi přišel. Opravdu jsem již myslil, že se tu dnes už neukážeš. Pozdrav Bůh, Gálvezi!“

„Nu, mnoho už nescházelo . . . Zde mne máš. Zatleskám tvým lidem, aby neztratili kuráž. Což? Však si už rozumíme.“

Estrella se usmál. Gormaz na něho pohlédl zvláštním způsobem, a ten pohled mezi dvěma herci, zvyklými, že vyjadřovali vše výrazem, stačil Estrellovi za celý rozhovor. Ale přece porozuměl jen zpola.

„Což?“ prohodil. „Což zde uhlídáme něco dobrého? Hezkou holčici? O milovaný Manolo! Už by mne mohli dáti sezobat vranám.“

Gormaz protestoval, a to ne bez melancholie.

„Ale co pak to mluvíš! Ty, kterýž jsi o dvanáct let starší, a troufáš si na „Vesnici svatého Vavřince“ a na repertoir Canuv a Echegarayův! Ty! Inu, jsi . . . vejlupek!“

„Pst . . . Plíce a hrdlo ještě neutrpěly, ale, synáčku, to ostatní . . . Tedy hezká dívčina? Nu, měj na paměti, že já . . . jak už bývá.“

„Nevěřte tomu,“ přerušil je Gálvez, který se byl až dosud spokojil zlomyslným usmíváním. „Řekněte mu, že nevěříte. Jest velice vypálen a klame nás. Dovedl by natropiti více rozpustilostí než my oba dohromady.“

„Hochu, věř mi. Řekni té holčičce, ať zaklepe jinde, anebo ať se seznámí s Gálvezem.“

„Prozatím ti neřeknu nic. Přijdu zase v meziaktí, protože se už zvedá opona.

Přes všechny své protesty Estrella, jakmile se malá opona zvedla, vyndal ze zadní kapsy kabátu na důkaz, že oči nikdy nestárnou, kukátko, jehožto skla nejprve vyčistil, a zaměřil je pak na jeviště. Dáma, která tam právě byla, Rosalie Cañales, nelíbila se mu tak, jak doufal, ba ani ne s polovice; a významným svraštěním obočí, téměř srostlého nad energickým nosem, sklonil kukátko a obmezil se na resignované pozorování hry jako slušný pozorný člověk při výjevu, do kterého mu nic není. Protože za svého dlouhého povolání ředitelského seznal neobratnosti a přehmaty začátečníkův, nevyrušovaly ho z klidného jeho odpočinku ani nevčasné výstupy a odchody, ani jednotvárné přednášení jakoby žalmů z breviáře nebo drobení slov jako sekanina, ani tvrdý přízvuk, ani ramena k tělu přitisknutá, ani tváře, nehybné jako lepenkové masky. Gálvez mu tajně několikrát šlápl zlehka na nohu. Ani se nehnul. Tak se držel, až vystoupila Concha.

Jak ji Estrella spatřil, řekl se shovívavou lhostejností: „Je hezká, hochu; věru že je.“ Ale sotva pronesla několik veršů, jal se chvatně čistiti kukátko a přitiskl je na oči, a rozložil se v sedadle, aby mohl dávati lépe pozor. Pozornost se v krátce změnila v živý interes: vyklonil se a v prosceniových ložích počali na něho pohlížeti překvapeně, a na sedadlech v přízemí se pozvedlo několik hlav, které záhy elektrickým stykem přiměly mnoho jiných, aby se pozvedly. Znenáhla pohlíželo celé divadlo na pohyby Estrellovy, a nudící se obecenstvo, které se domnívalo, že ty nekonečné akty nepřečká, oddalo se trpělivému pozorování — jak se pozoruje na venkově, kdež pavouk zvědavosti splétá a rozplétá denně tytéž drobné sítě — tváře znamenitého herce. Nebylo pochybnosti: tu pozornost ku scéně v něm budilo děvče v hlavní úloze: dobrá; ale proč? Že je hezká? Estrella býval kdysi velkým podmaňovatelem srdcí: snad v něm ještě ty snahy zbyly . . . Tak starý? Kdož ví! Ale pochvalné posuňky Estrellovy vyvracely domněnku o náhlém milostném poranění. Mnohem spíše se zdálo — věc to pravdě nepodobná — že se mu líbil způsob, jakým to děvčátko hrálo. Bah! Nemožno! Že by se líbila herci tak zkušenému ochotnice, která hraje jednou za čas? A přes to vše . . . Věru, to děvče mělo hlas tak svěží, tak jasný, přízvuku tak milého! A ba že také hraje lépe než ostatní: ji jest slyšeti a rozuměti vše . . . A nepřednáší špatně, o ne, prosím . . . Takto přátelsky naladěno, bylo obecenstvo již s to, aby si vyložilo myšlénku Estrellovu; a veškeré pochybnosti se rozptýlily, když herec ve chvíli, kdy Consuelo pronáší onu osudnou větu, která přivádí Fernanda o rozum, ono ženské a úkladné „nebuď nevděčníkem“ — potlačil mez zuby „bravo!“ a začal horlivě tleskati. Obecenstvo váhalo okamžik, a pak přemoženo a přesvědčeno dalo se také do tleskotu, a po sedadlech obíhal tichý šumot pochvaly. Jedni upozorňovali druhé:

„Viděl jste?“

„To děvče budí velké naděje, věru!“

„Když se nadchne Estrella . . . což? Estrella přece rozumí hercům.“

„Řekl jsem to již v prvním jednání, že to děvče něco znamená . . . Nevím, proč jste to nepochopili hned na začátku . . ."

„Člověče, necpěte to do nás; vždyť jste neřekl ani slova: jděte k ďasu."

„Aj, aj, aj, neřekl jsem to, protože byste mne byli roztrhali; vy jste všichni přívrženci Julie Marqué a té druhé . . ."

„Kdež kdež — Jisto jest, že bychom na to nebyli přišli ani my ani vy . . . A čím je? Modistkou?"

„Ano; moje sestřenky ji znají . . . Říkají, že jest modistkou a že se dobře chová."

„To asi . . . kdo tomu chce věřiti."

Ramón pospíšil do kulis rozhněván a zasmušen. Celé divadlo hovoří o jeho milé! Tato neočekávaná pocta jej naplnila starostmi. Že by mohla Concha míti umělecké vlohy, které by stačily ku vysvětlení tohoto neobyčejného zjevu, nenapadlo mu ani na okamžik: domníval se prostě, že jest Concha velmi hezka, a diváci že jsou šaškové z komedie. Zamračen a mrzut přišel, právě když Concha přijímala nejvřelejší přání Gormaze, jehožto obličej, uzardělý námahou dusivého kašle a roztažený radostí, vypadal jako hodně červený kulovatý sýr. Když uhlídal Ramóna, použil té příležitosti a utekl do lože k Estrellovi, kterého zastihl na chodbě pokuřujícího a živě hovořícího s Gálvezem.

„Nu, co říkáš, Juanito?"

„Hochu, odkud se to tu vzalo?"

„Z dílny nějaké modistky. A pochopuješ, že se teprva všecka vytvoří. Jest to nebroušený diamant."

„Pst! To víme; ale z jakého je dřeva . . ."

„Z výtečného. Z jediného. Dnes poprvé hraje ve třech jednáních. Nikdy nic než mezihry."

„A pověz, brachu, jak dlouho ji cvičíš?"

„Půl roku nebo málo více; ale . . . Ehm!"

Gormaz tu skroutil oči.

„Ale lze říci, že jsem ji ničemu necvičil . . . Při dnešní zkoušce jsem si dal trochu práce, protože jsi měl přijíti ty . . . Nic více, synu."

„Ale jak to?"

„Povím ti to . . . To je tím — a zmírnil hlas, zahrávaje si řetízkem Estrellovým. „To je tím, že zde . . . moje postavení . . . víš už . . . má své drobné důsledky. Zde touží všechny, aby se slyšely nazývati se umělkyněmi, a aby to četly v novinách . . . Kdybych ji byl vyznamenával a věnoval se více jejím zkouškám . . . byly by se ostatní na mne vrhly jako vosy . . . Je v tom čertovina . . . Člověk nemůže. Ostatní mají ve spolku a v ředitelstvu více přátel: jedna je švekruší sekretářovou; druhá jest dcerou účetního . . . Dnes jsem si již rozlil ocet tou maličkostí, že jsem se včera odhodlal, že se dám na její stranu . . . Abych jí mohl dáti tuto hlavní úlohu, bylo mi činiti mnoho kliček a říkati, že jest úloha Consuely bezvýznamná a že jest vlastní úlohou tragickou a komickou úlohou matky a služky . . . Inu, vždyť víš, mám-li se udržeti ve svém postavení, že jest mi potřebí trochu opatrnosti."

„Nu ovšem . . . Ale mně ve tvém případě, by to bylo za těžko . . Ach, hochu; kdy pak člověk v nynějších časech vidí, co by slibovalo, že bude míti aspoň trochu ceny . . . Vždyť ani toho není . . . Jest to úpadek!"

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Literatura a umění.

Černá duše.

Kdo zná novellistické, dramatické i drobné lyrické práce redaktora „Světozora" pana M. A. Šimáčka a soudí podle nich na povahu tohoto pána, domníval by se, že je to tak dosti slušný „vnitřní" člověk; — kdo zná pana M. A. Šimáčka osobně, „zevnitřně", měl by jej za dobráckého obra, s nímž, dokud se mu hodně nešlápne na prsty, lze dokonce dosti pěkně vyjít. K své vlastní hanbě přiznáváme se, že patřili jsme také my k lidem, kteří na p. M. A. Šimáčka i jako na spisovatele i jako na člověka takto pohlíželi, ano pro jeho práci jej i ctili a pro jeho povahu jej rádi měli. Bohužel:

tak mnohý sličný květ
chová potměšilý jed
a pod mnohou růží
had svou skrývá kůži.

A z pana M. A. Šimáčka vylouplo se nám něco povedeného! O jeho povídkách četli jsme, že jsou „šeď a šeď" (Grauen im Grauen! se to překládá, ne?) a o jeho osobě nabyli jsme dle různých tištěných zatykačů přesvědčení, že jenom bázeň před blízkostí policejního ředitelství brání mu na jeho obvyklých večerních procházkách Ferdinandovou třídou nezakroutit krk aspoň pěti lyrickým básníkům, které soumrak jako netopýry vylákal z podstřeší v nešťastnou hodinu právě do drápů je žena této redaktorské harpiji. Ano i hezčích věcí jsme se dozvěděli. Čtenářstvo odpustí, že sloupce svého listu znešvařujeme takovýmito ryze osobními nechutnostmi. — ale tisk je strážcem veřejné mravnosti! — proto, ač s těžkým srdcem, zvedáme tento těžký balvan a metáme jej na hlavu svého redaktorského kollegy. Vždyť konečně i když mravný tisk dnes řekne někomu, že je „dareba", řekne se zejtra, že „dareba" v našem tiskovém slovníku znamená „poctivec" a je zase dobře. — V předposledním čísle Chrudimských „Rozhledů" dočetli jsme se, že p. Šimáček vykořisťuje málo čestně náhody, že tři, čtyři naši nejlepší mladí umělci musí tisknout ve „Světozoru". První naše myšlénky, jako u každého, kdo čte, co vytištěno černé na bílém, bez separátního slovníku pisatelů takových věcí, byly tyto: Aha! Pěkný ptáček, ten Šimáček! Konečně ho mají! Buď ty tři, nebo čtyry naše nejlepší mladé umělce vězní v zamřížené komůrce rozsáhlého domu v Jerusalemské ulici, o chlebě a vodě, to se rozumí, nebo vysýlá za nimi loupežníky najaté, kteří hned jak něco

*

napišou, to seberou pod ostřím dýk; nebo konečně, což je pravdě nejpodobnější, půjčil s nekalým úmyslem každému z těch umělců třikrát sto tisíc zlatých a nyní vydírá mozky jejich za úroky. Pan Šimáček, boje se arciť veřejnou mravnost hájícího tisku jako ohně, ve „Světozoru" se proti takovým imputacím ohradil a chtěl vědět, jak to vlastně s tou málo čestnou náhodou jest. Člověk v radostném napjetí čekal, že z toho vyjde vražda, krádež a vůbec tak něco proti desíti božím přikázáním. Zatím však čteme v „Rozhledech", že tímto vykořisťováním myšleno jen to, že oni umělci své práce ve „Světozoru" tisknouti musí, an jest jediný náš velký list, který je otevřen modernímu uměleckému proudění. Je prý obecně známo, že „Zlatá Praha" i „Lumír" se před ním v celku uzavírají. Tak tedy vypadá to „málo čestné vykořisťování!" Ale veřejný tisk háji veřejnou mravnost, — jaká pomoc! Co se týče onoho uzavírání se sloupců „Lumíra" (o „Zlaté Praze" nemáme práva mluviti) před moderním uměleckým prouděním, dovolili bychom si říci, kolik že jest těch nejlepších mladých umělců, kteří píšou do „Světozora" a neměli své práce také v „Lumíru"? A kdo to kdy řekl, neb skutkem ukázal, že je „Lumír" proti modernímu uměleckému proudění? Co je skutečně umělecké, ať staré, ať nové, najde u nás vždycky místa, všeliké výstřelky ať nejmodernějšího naturalismu a dekadentismu, ať starého idealismu ve svých sloupcích pěstovati nemůžeme. Čtenářstvo by se nám hezky poděkovalo. Ať tedy pánové se svými pracemi jen přijdou, vše, co dobré, jest vítáno.

Vraťme se k své Černé duši, panu M. A. Šimáčkovi. Je to poučné, týkáť se to do jisté míry všech redaktorů.

Panu Šimáčkovi vytýkáno, že jako redaktor vykořisťuje shora uvedené, málo čestné náhody tak, „že kazí původní expressí" uměleckých děl jeho redakci svěřených, že kazí jich styl, zvláštní jich vůni a umělecký, hluboce původní a nejpůvodnější vzduch". Ha! — Pan Šimáček ptá se po důkazech a tu odpovídá mu p. Šalda:

„Je možno, že p. Šimáček má svolení od některých autorů, měniti něco v rukopise. Ale znám případ, kdy p. Šimáček neslýchaným způsobem zkomolil — a to slovo je ještě slabé — báseň beze svolení autorova. Je to báseň pana Ant. Sovy (Ilje Georgova) ve „Světozoru" 1888 str. 307. „Zimní večery". Básník maluje tu svůj znuděný, zhořklý, prázdný život v zimě a čeká osvobození od příchodu jara, od nové lásky rozmarné, tvrdé, bezcitné — poněvadž pravidelnou, teplou, citovou je přesycen. Podle toho zněly poslední verše, jak vyšly z ruky autorovy:

neb hezká brunetta mne může okouzlit,
jež rozmar měla by a zoubky perleťové,
a vlas jak černá noc a zcela žádný cit.

A co vytiskl p. Šimáček ve „Světozoru"? Přebásnil sám bez svolení autora poslední řádek takto:

a vlas jak černá noc a v oku jitra svit.

„Zcela žádný cit" se mu, nevím proč, nezamlouvalo — proto jej nahradil touto otřelou plochostí a všedností. Že tím celou báseň zničil, že řekl pravý opak toho, k čemu směřoval básník („zcela žádný cit" byl pointou básně), že pak báseň je roztržená — na to všecko pan Šimáček se neohlížel. A této hrubé změny, která zasahuje celé ústrojí básně, dopustil se pan Šimáček bez svolení a vědomí autora, neboť po vytištění básně žádal mne, abych jej u p. Sovy omluvil, že si nevyžádal jeho svolení. To je žalostný příklad páně Šimáčkovy redakční praxe." — Tak p. Šalda v „Rozhledech".

Po objevení tak krutého zločinu bude v Čechách sotva asi člověka, který by panu Šimáčkovi vody podal, — tím méně rukopis. Změnil řádku básníku, jenž maluje svůj znuděný, zhořklý, prázdný život a čeká osvobození od hezké brunetty, to je věc tak strašlivá, že, kdyby byl o tom věděl Shakespeare, byl by to jistě vložil do Makbethovských hrůz. A k tomu byl ten básník „pravidelnou, teplou, citovou láskou přesycen —"

O hrůzo! hrůzo! hrůzo!
Jazyk ni srdce nemůže tě chápat,
ni vyslovit!

volá Macduff Chrudimských „Rozhledů" a mráz pobíhá nám po těle. — A krvavý ten zločin spáchán již L. P. 1888, a po celých těch sedm let žil vrah bezcitné brunettky na svobodě a oženil se zatím sám a básníku, jejž chce p. Š. míti pravidelnou, teplou, citovou láskou přesycena, bylo tenkráte zrovna již čtyřiadvacet let! Ale pomsta bděla v duši p. Šaldy. — Pan Sova ve sbírce svých básní to „zcela žádný cit" zrádně vynechal sám!

V „Rozhledech" konečně také jemně mluví se k panu Šimáčkovi: „Milý příteli, před námi ruce do kapes, hluboko do kapes!" — Hm — Na to zůstávají „Rozhledy" další vysvětlení dlužny. — Mravnost, jenom veřejná mravnost v tisku! — A proč my o tom píšeme! — Je dobré někdy trochu zase si posvítit na ty lvy s hoblinovými hřívami.

— Jsme-li už dnes u našich pánů kritikářů, zaznamenáváme ještě následující: Pan Šalda napsal v „Literárních Listech" o Ant. Klášterském: „Pan Klášterský není vůbec umělec." Pan Šimáček to panu Šaldovi vytknul. Na to odpovídá pan Šalda v „Rozhledech", že pan Šimáček nerozumí gramaticky jeho větě. „Neví" (p. Šimáček), že „vůbec" znamená tolik, jako v celku, povahou svou, rázem svým?" — Bylo by dobře, aby si páni vše, co píšou, opatřili glossami, jinak by si obecenstvo vůbec mohlo v celku tak ledacos myslet o jejich povaze. — Dále: pan prof. Vykoukal nazval v „Hlase Národa" některé z „Idyllek" paní B. Kunětické banálními. To jest jeho věc, jak o nich soudí, ale p. profesor psává do „Světozora" o paní B. Kunětické jinak. Není divu. Pan Vykoukal jako profesor má dvojí inkoust, červený a černý, podle potřeby.

— „Sborník světové poesie" přináší v posledním svém svazku starofrancouzskou „Píseň o Rolandu" překladem prof. Jos. Kubína. Původní formu bylo nesnadno zachovati, jakkoliv by to bylo za pokus stálo. — V rozměru verše, který volil překladatel, vypadá báseň o mnoho drsněji což jí konečně také sluší, ale zvuk a hudba originálu jsou ty tam. Práce však je svědomitá, slovně co možná věrná, a tedy skutečným obohacením naší literatury. V předmluvě píše pan překladatel: „Nebylo-li nám přáno více pobásnění této bohaté poesie, otevři aspoň překlad náš okénko do nádherné epiky starofrancouzské, a buďiž tak příspěvkem ke studiu poesie světové." — Do starofrancouzské epiky otevřel nám ne okénko, ale bránu již Julius Zeyer!

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

ROČNÍK XXIII. 20. BŘEZNA 1895. ČÍSLO 18.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Z písní poutníka.

Od Jar. Vrchlického.

Jako poutník šel jsem světem
zamyslil se nad dítětem
i nad kmetem též;
viděl květ i zralé plody,
ve všem spor a málo shody,
celkem klam a lež.

Měl jsem hůl, ta Víra slula
(dlouho dost se neohnula,
zlomila se v sled),
klobouk s škeblí od Jordánu
a chuť, hledět vždycky k ránu,
v nový ruch a vzlet.

Tak jsem kráčel, zřel vše divy.
Na hrob stařec mdlý a sivý
klepám — však ne rád!
zlomenou hůl v kamna hoďte,
s škeblemi, ó děti, pojďte,
budeme si hrát!

* * *

Kdys u zdi hřbitovní
jsem znaven uleh' o polední době
a nepomyslil sobě,
jak se tam dobře sní.
V sluch v polospaní zní
šept lkavých vrb a jiv
a snové pestrou vřavou
jdou hlavou,
sny toho, kdo byl živ.

Sny děcka, s loutkou v dlani
jež přešlo v dlouhé spaní,
jež Smrtka vzala bílá,
v rakvičku uložila
a na obličej jako z vosku ztuhlý
květ dala s obrázky kol celé truhly.

Sny dívky, která měla
mít svatbu před týdnem
a pro vždy oněměla
s posledním polibkem;
smrt matky, na své děti
jež ohlédla se jen,
sny kmeta bez paměti,
kterému život sen;
sny šumaře a hudce,
jenž v slepé žití půtce
chřtán měl tak vysmolen;
sny pytláka, jenž v lese
u cesty zradou pad',
sny družby, v každém plese
jenž novým sňatkem zmlád';
sny faráře, jenž darmo
na neřest zvedal bič;
sny správce, jenž lid v jarmo
spjal, jak chtěl jeho chtíč;
sny kantora, sny blázna,
jenž z chleba obce žil;
sny pijáka, že prázdná
vždy láhev, který snil;
sny lichváře, jenž v touze
lkal k nebi: Bože můj,
ten svět je samá nouze!
a hladil měšec svůj.

Však nejhloub v duši moji sahá
sen samovraha.

To proto, že u samé zdi on ležel,
sen jeho nejvíc mojí lebkou běžel.
Má hlava vedle jeho hlavy,
jen mezi nimi zeď,
smrk nad oběma rozkládal se tmavý
a tam i tu fialek jedna změť,
a v keři zpíval pták
a odlét' do oblak,
ó ptáčku, leť!

Já zbyl tu, hrobu stráž,
ó mrtvý, jak se máš?
Však mrtvý za zdí nedal odpověd...
a jeho sen
táh' mojí hlavou jen.

* * *

S prapory a fábory
kolem mne šlo procesí.
Jděte dále za hory,
jděte dále přes lesy
a ta vaše píseň sladká
k poctě Panny, Jezulátka
rozletiž se nebesy!

Vaše pouť mne neláká,
nechci vaše procesí;
vidím táhnout oblaka,
za nimi v skal útesy
půjdu sám, kde sosny kvílí,
v noci, tichu — ty mi zbyly —
duše těchu najde si.

Zašli — písně hlahol ztich',
zniklo v dálce procesí...
Na mé čelo kdosi dých',
cítím, nic mne nezděsí.
V konec pouti, hlas mi vece,
hochu, na šíj kdosi přece
obrázek ti zavěsí!

Svatební zvyklosti na českém jevišti.

Podává Dr. Čeněk Zíbrt.

Na jevišti Národního divadla viděli jsme před lety obraz moravské svatby v skladbě Herbenově-Janáčkově Rakosz-Rákóczy a nedávno jsme se bavili pohledem na „Českou svatbu", znázorněnou baletem, s hudbou od K. Bendla podle návodu V. J. Novotného, s Bergrovou úpravou tanců. Odborní referenti podali svoje posudky o záslužné práci této po stránce hudební a úpravy taneční. Není tedy potřeba šířiti slov o této zajímavé novince, s nadšením přivítané. V době, kdy se chystá divadelní oddělení na Národopisné výstavě, není nevčasné připomenouti si, jak bývaly svatební zvyklosti lidu českého znázorňovány u nás na divadle.

O věci této poučí širší kruhy obecenstva hra lidová v cyklu, který pořádán bude od správy Národního divadla v době výstavní, Raymanovy „Sedlské námluvy". Její skladatel Fr. Rayman, vikář v Častolovicích (1762 až 1829), vydal ji poprvé r. 1819 pod názvem „Sedlské námluvy, Původní veselohra v jednom jednání, v Hradci Králové, 1819, vytištěna písmem a nákladem J. H. Pospíšila, krajského a biskupského knihtlačitele". Spisovatel vyvolil si výjev z venkovského života, jak přichází ženich na námluvy „pro poslední slovo". Předvádí nám výjev tento věrně podle skutečnosti a aby s něho nesetřel původní rázovitosti, neváhal vystihnouti dialektem všech zvláštností jazykových. Vidíme tedy jeho návodem na jevišti, jaké zvyklosti dějí se před svatbou venkovskou, a slyšíme živé slovo súčastněných osob, obvyklé dohovory a řeči, bez nichž bychom si neuměli ani představiti pravý obraz námluv čili smluv před svatbou. Spisovatel Rayman objasňuje svoje stanovisko v předmluvě v ten rozum: „Tatéž malá divadelní práce má pánům vlastencům v maličkém vyobrazení představiti sprostnost a chybnou řeč horských obyvatelů za Králové Hradcem k Slezským hranicům ležících. Některý z vás pánů v Praze bydlící řekne hlasitým smíchem: Toť jsou podivní šplechtoňové! Ba nejsou! Ještě hůř děje se to v našich hlavních městách. My se jim smějeme, kdežto oni právem nám se smáti mohou. Takových a těch vad v řeči jest v naší milé vlasti ještě tu neb onde veliké množství. Že, jak zde věrně se podotklo, čteme: tíle, tyka, manynka, kytle, ďouče, kráua atd., místo tele, pětka, maminka, sukně, děvče, kráva, co z toho? — nic! Vady buď dětinským šepláním a rozmazaností v řeč vlouzené, neb zůstatky starobylosti, což nám ovšem podivné býti se zdá, kteří raději sicher, kvis, frajlich, cincich, ganc, durchhous, rathous a jiných tisíc a více cizotiny užíváme slov. Střežme se toho, abychom podobného vytejkání nezasluhovali."

Osnova hry je prostinká, beze všech zápletků. Spisovatel se také podle předmluvy uvedené neshánněl po účincích veselohry, vystrojené snad s celým aparátem frašek souvěkých, chtěje toliko představiti prostý život lidový s celým jeho ovzduším a vybíraje si k tomu právě výjev před svatbou. Jiného ničeho také nechtěl docíliti. Rychtář Buřil, konšel Rambousek, družba Kydal přijdou s Jirkou, synem hospodáře Koděry, na námluvy do statku Váňova. Rozpřádá se hovor, napřed o ledačem, pak se přejde ponenáhlu k úmluvě o svatbě Váňovy dcery Dorky s Jirkou, při čemž má také rozhodné slovo matka nevěstina, a na konec namane se tu žid Heršl. Poradí chytře, že by Váňa mohl dáti druhou dceru svou Annu druhému synovi souseda Koděry, jenž se přižení k Váňovům. Tím je hra dokončena. Všímám si tu některých zpráv literárně-historických.

Jak již oznámeno, spisovatel šetřil bedlivě dialektických zvláštností. Družba přichází s tekným (pěkným) pozdravením předeším na ďouče Dorku, prosí za dovolení, aby směl přijíti s lichtářem promluvit pár slouv, žádat za Dorotku Jiříčkoi. Dcerky předou na kolouratech. Nevěsta prosí za krau plauku do hospodářství. Váňa jí to slibuje, připodydá (připovídá). Bere si zelenou četyčku (čepičku) na hlavu. Hovoří se pak o poscení (posvícení), o zátysu (zápisu) atd. atd. Vedle toho snažil se Rayman ještě zvláště charakterisovati pitvornou řeč Heršlovu.

Veselohra Raymanova přes to, že děj neváb í a nenapíná zvědavosti posluchačovy, všude se velice líbila. Při zábavách společenských se zálibou byla opakována. První vydání knížky bylo záhy rozebráno a bylo potřeba vydati „Sedlské námluvy" znova. Několikráte potom otiskována byla veselohra věrně podle původní skladby (tedy se všemi zvláštnostmi dialektickými) švabachem v úpravě knížek, určených pro četbu lidovou. Mám tu před sebou na příklad vydání z r. 1849 (bez udání místa a knihtiskárny), pak vydání z r. 1851 v Litomyšli u Fr. Bergra, vydání v Chrudimi z roku 1861 a hned zase z r. 1862 u Stan. Pospíšila. Roku 1867 vydal „Sedlské námluvy" také v Praze Jan Spurný. V tomto vydání však skoro nepoznáváme Raymanovy původní skladby. Vydavatel „upravil" nevinný žertík libovolně. Již případný název, opakovaný v několika vydáních předchozích, změnil takto: „Starožitné uzavírání svatebních smlouv a manželských sňatků. Veselohra co divadelní žert neb fraška k obveselení mysle našim milým venkovanům nově uspořádaná." Především nahradil vydavatel zbytečně docela vhodný hovor dialektem „vzdělanou" ře-

štinou. Nechájíme skladby Raymanovy. Některé žerty byly v ní trochu přihrublé, některé dosti nejapné, ale proto přece veselohra v původní podobě, podávajíc věrný a živý obrázek námluv venkovských z druhé polovice XVIII. století, se všemi zvyklostmi starodávnými podle skutečnosti, neurážela jistě ani na jevišti, ani čtenáře dobré vůle. Lid mluvil v ní přirozeně, jak bylo tenkráte zvykem, a nemohl tedy skladatel tehdejší vkládati do úst osobám, súčastněným při selských námluvách, úsloví a strojený způsob řeči, promíšené znešvařenými slovy německými a francouzskými, jak se tenkráte podle mody v městech českých hovořívalo. Mimo to pilně vydavatel r. 1867 vyhlazoval zmínky o zjevech z pravého lidového života, na příklad o kroji, o domácnosti a podobném. Kde se mluví o starém úboru bruclek, čteme ve vydání z r. 1867 — o svrchníku! V původním vydání jde hospodyně „na sroubek“ pro mouku a upeče placky. Ve vydání z r. 1867 jde „na sejpku“ a chce připraviti „koláče, šišky a kobližky“. U Raymana postyskuje si hospodář: „Jen kdyby těch šamů (šajnů) bylo!“ Roku 1867 naříká: „Kdyby jen ty pimpi, bankocetle, šajny byly!“ Dorka líčí, jak se seznámila se ženichem, jak s ním tancovala, jak ji vyzýval k tanci obvyklým nenuceným venkovským způsobem: „My sme stály s tedkou Pekáčkou u dveří, a von šel vokolo nás; a tedka mu podydala: Jiříčku, proveď tuhle Váňovu Dorotku! A von mne vzal za ruku a jednu tysničku se mnou přetancoval, a pak mne pustil, šel pro tyvo, zaudal tedce a mně, a plác mě na rameno.“ Roku 1867 vede si podle domnění vydavatelova ženich, vesnický jonák, při prvním setkání způsobněji, jakoby se byl v městě u tanečního mistra uhlazenosti, poklonám a dovedným obratům tanečním vyučil. Odpovídá „tetince“, když ho vybízí k tanci s Dorkou: „O s radostí! Dáte mi tu čest, Dorinko? A on mne hned pojal za ruku, a jednu píseň se mnou přetancoval, a pak odevzdav mne tetince, šel pro pivo, připil tetince a mně, pak mi laskavě popleskal na rameno a pravil: Budu ještě smít prosit?“ Po námluvách vytáhne z kapsy Koděra láhvičku s kořalkou: „Zaudejte si, kmotře lichtáři, má bejt Litomyšská.“ Rychtář: „Na mou duši! jak sem ji již deset let netyl, tak zdaleka voní Litomyšlí. Dobře máte, kmotře. Je pravá Litomyšská.“ V úpravě hry z r. 1867 nabízí Koděra: „Okuste, pane rychtáři, má to být Pařížská.“ Rychtář: „Je-li možná? A i tu jsem již jistě asi deset let nepil! Ta(již zdaleka Pařížem voní. Ale, to nebude pouhá kmínka, toť je síla, to bude koňak, ona výborná silice neb líh z hroznů.“ Ještě jinou ukázku, jak upravili „vtipně“ r. 1867 starou hru. O chytráckém židovi Heršlovi soudí rychtář: „Zvláště náš Heršl — ten má za ušima!“ V nové úpravě prozrazuje vesnický rychtář neobyčejné vědomosti: „O! Heršlovic rodina, ta(se vždy vlohama a chytrostí vyznamenávala. Vždyť pak z ní veleslavný hvězdář Londýnský Heršl pochází!“

Přestávám na těchto ukázkách, jež dobře poučují o tom, jak byla Raymanova veselohra přistřižena podle „esthetiky“ od neobratného upravovatele pro „vzdělané“ posluchače. Upravovatel ovšem se omlouvá, proč mění hru starodávnou, kteráž prý „nemá snad býti posměchem našeho již ve vzdělanosti utěšeně pokročilého i způsobného lidu venkovského a selského. Nikoli! Okazuje se zde žertovně, jen jak to dříve asi před 50—100 (lety) bývalo.“ Proč si vymýšlel opravy uvedeného druhu, objasňuje nevybranými slovy a s prudkými výčitkami skladateli Raymanovi: „Některé situace aneb okolnosti, kteréž se pro čas náš pokročilý již nehodí, a kde by žertovnost již v hrubost, nerozveselující hloupost ..... přecházela, a tudy i v odpornost, nelibost, zošklivnějící se surovost a hloupost sahala — jsme vynechali a dle pravidel krasocitu neb esthetiky pro dobu naši náležitě patřícími vynahradili neb změnili.“ Proti tomu, aby se na jevišti hovořilo při skladbách z lidového života věrně podle skutečnosti dialektem, rozumuje upravovatel, dbalý spisovného jazyka: „Též ono přílišné překrucování slov a chybné mluvení, což již ani polovzdělanému nižádného příjemného a obveselujícího žertu neposkytuje, jsme aspoň částečně odstranili a příjemně žertovnými nahradili.“ Jak — — vyrozuměl čtoucí z předchozích ukázek. Chce-li poznati drobnomalbu lidového života českého ve východních Čechách při námluvách, jak bývaly se všemi zvláštnostmi asi kolem začátku našeho věku, sáhne vždy raději ke starším vydáním hry Raymanovy než k úpravě z roku 1867, nechutně slátané, s naprostým neporozuměním životu lidu českého. Veselohra Raymanova v úpravě původní i v úpravě pozměněné roku 1867 často bývala u nás opakována na jevištích hlavně ochotnických.

* * *

Od té doby, kdy Rayman skládal „Sedlské námluvy“, pokročilo studium národopisné značně ku předu. Lidové zvykosloví bylo sbíráno, studováno; byly sbírány písně i jejich nápěvy. Zejména zvykosloví svatebnímu byla věnována péče. Řada něžných obyčejů, významných, symbolických obřadů, nejzdařilejší výkvěty lidového řečnictví, písně obsahu laškovného i tklivého s nápěvy jásavými i zase dojemnými — vše to vzájemně se proplétá a dohromady v celku ovšem nerozlučném tvoří krásný obraz starosvětské, české svatby lidové. Toho byl si patrně vědom pilný pracovník v oboru českého národopisu ředitel měšťanských škol v Jindř. Hradci, Frant. Lego, známý pořadatel Jihočeské síně v České chalupě na jubilejní výstavě a vydavatel studie o české ornamentice. Ze svatebního zvykosloví českého vybral před deseti lety zkušenou rukou nejpěknější písně, vynikající vhodným textem i nápěvem, k tomu připojil obřady věrně podle skutečnosti beze vší úpravy, která by snad porušila opravdový obraz a přirozený postup obyčejů svatebních, i neopominul rovněž podle zvyklosti lidové na místech přiměřených zařaditi jadrné svatební řeči v slohu staročeském, jak jsou obyčejem na svatbě jihočeské. Tato „Česká svatba“ byla provozována dne 16. ledna r. 1884 v Jindřichově Hradci při kostumním plesu a již dne 11. února 1884 tamtéž opakována na divadle ochotnického spolku „Jablonský“. Brzy roznesla se pověst o zajímavé této novince divadelní. Byla potom častěji sehrána i šířila se z Jindř. Hradce do měst a osad sousedních, kdež doposud v Jihočesku se zálibou rostoucí bývá opakována při zábavách. Spisovatel byv povzbuzen úspěchem tohoto pokusu, vydal hru tuto tiskem pod názvem „Česká národní svatba. Prostonárodní hra se zpěvy ve 3 odděleních. Z českých národních písní, starodávných obyčejů a říkání svatebních sestavil a ve scénu uvedl František Lego“. V Jindřichově Hradci, 1885. Čistý výtěžek věnoval fondu pro vystavění ochotnického divadla v Jindřichově Hradci. Na obálce dočítáme se, že

veškeré zpěvy a průvod hudební pro sextet možná obdržeti za mírný poplatek u jednoty ochotnické „Jablonský“ tamtéž. Osoby hrající jsou v této skladbě: Otec nevěstin (bas), matka nevěstina (alt), nevěsta (soprán), ženich (tenor), tlampač (baryton), mimo to svatebčané, dudáci a lid. Hra je rozdělena na tři oddělení: Námluvy, Před oddavkami, Po oddavkách. V tyto tři skupiny rozdělil spisovatel veškeré důležité zvyky, řeči a písně svatební, přidávaje, kde hra poskytuje příležitosti, vůbec písně národní do pásma dějového. Hra je docela krátká, opět beze všech zápletek divadelních, beze všech přiměsků veseloherních, ale za to celkem podává Lego úplný obrázek lidové svatby české, zachycený na jevišti šťastně podle skutečnosti řečmi, obřady, písněmi i hudbou.

Těmito řádky budiž v době nynějšího ruchu národopisného, kdy je chystán program divadelních her na Národopisnou výstavu, po zásluze upozorněno na polozapomenutou skladbu Legovu, kteráž je vedle známé a oblíbené nyní „České svatby“ od Novotného-Bendla rovněž pokusem, jak jsem se přesvědčil, skoro naprosto již neznámým, znázorniti na jevišti českém svatební zvykosloví lidu našeho.

V úřadě.

Obrázky. Napsal Jan Osten.

(Pokračování.)

Zazvonil v druhém poschodí u dveří, bylo slyšeti cupot drobných nohou, dětské hlasy, otevřely se dvéře a služka tázala se Jiřího, co si přeje.

„Ano, pan profesor je doma, ale právě spí, kdybyste snad ráčil přijít později.“

„I, nespí,“ ozval se hlas za jedněmi dveřmi, jež se otevřely. „Kdo pak může spát, když ti caparti tak skotačí. Račte jen dále,“ obrátil se pan profesor k Jiřímu.

Jiří vešel za ním do pokoje. Byla to asi páně profesorova pracovna, plno knih všude, papíru, v koutech dýmky. Pan profesor byl asi padesátník, sympathického obličeje, nevysoký, poněkud přihnutý.

„Tak, co mi nesete?“ obrátil se ke Kováři, když se usadili.

Kovář vytáhl dopis a podal ho profesorovi. Ten roztrhl obálku a počal čísti.

„A tak,“ obrátil se k mladíkovi, když dočetl. „Vy jste studoval v K.? No, jak se má můj přítel, je zdráv? Těší mne, že vás poznávám,“ podával Kováři ruku, „přítel vás ve psaní velice chválí. Chcete studovat klasickou filologii? Mhm, je nás mnoho — co, abyste moderní? Já sám byl dvanáct let suplentem, celých dvanáct let. Ale ovšem,“ pokračoval nevyčkávaje Kovářovy odpovědi, líbí-li se vám to, pak vás nemohu zrazovat! Zrovna jako u mne. A šest dětí je vás? Mhm. Já jich mám také pět, no, jsou zdrávy, chvála Bohu. Pak, já pro vás učiním, seč jsem. U mne dostanete dva obědy týdně, kdy chcete. Ale radil bych vám v neděli, to míváme vždy něco lepšího. A nějaké hodiny také, jsem třídním v septimě, však máme za týden první konferenci, to už přijdou tatíci se poptávat po učitelích. Tak, příští neděli na shledanou!“ Doprovodil Jiřího až na schody, stiskl mu ruku a usmál se naň.

Jakési teplo rozlilo se Kováři po hrudi, když stál dole před domem

„Jaký to hodný pán,“ myslil si. „Ono to v Praze není tak zlé, člověk se neztratí. Byt a snídaní mi platí z domova, dva obědy již mám, nějaké mi opatří ten velebný pán, pak nějaké kondice a bude po starosti.“

Pomocí profesorovou dostal dvě hodiny, jednu šestkrát týdně. kvartána, za deset zlatých měsíčně, druhou třikrát týdně, za pět zlatých.

Když za čtrnácte dní přišel k onomu knězi, pravil mu vrátný, že odejel a zanechal proň psaní.

Kovář otevřel dychtivě dopis. Byla v něm pětka a krátký dopis: „Lituji, že nemohu pro vás více učiniti.“

„Jaká pomoc,“ pomyslil si Kovář. „Teď už ani nepotřebuji jeho podpory.“

U profesorů se měl dobře. Paní byla neméně dobrá a vlídná než její muž. Vzpomínal nyní s rozkoší na ty chvilky po obědě u profesora, kdy pokuřuje darovaný doutník, hovořival s učencem o dávné minulosti, kdy debatovali o některé formě neb slově v některém klasiku, oba planoucí nadšením, zmládlí.

Kovář chodil do koleje, běhal na hodiny a večer doma studovával. Ale ty hodiny dělaly mu mnoho starostí. Kvartán, synáček bohatých rodičů, domníval se, že instruktor musí pracovati za něho. Chlubíval se tím, že, kdyby chtěl, nemusí studovat, že mají doma hospodářství a továrnu.

Všechno úsilí Kovářovo tříštilo se o hochovu nedbalost.

O vánocích, jež strávil doma, odřekl se Kovář veškeré podpory od rodičů. Počal psáti kratičké črty a několik jich, uveřejněných ve feuilletonu denního listu, vyneslo mu několik zlatých. Zdálo se mu hříchem, požadovati i nyní od otce peníze, kdy sám si vydělal.

Otec se zaradoval, však pravil:

„No, dobře; ale kdyby ti bylo zle, piš, budeme zase posílat.“

A Jiřímu Kováři bylo zle. Jeho žák, nedbalý kvartán, propadl v prvním pololetí a rodiče vzali ho domů. Tím ztratil Kovář hlavní zdroj výživy. Novou nemohl dostat, byly všechny obsazeny od počátku roku. Spoléhal se na své péro, počal psáti pilněji a domníval se, že tak vydělá, co ztratil.

Psáti domů, aby mu opět peníze posílali, nemohl se odhodlati. Vzpomněl si na otcův ošumělý kabát, na to, jak sestry se šatily, jak trávily svá mladá léta stále doma, bez zábav, beze změny, a umínil si trpěti raději.

Nastal boj o denní chléb. Pětku platil na byt, dva obědy měl u profesorů, tři dostával od jakéhosi spolku, ale to bylo jenom pět a týden má sedm dní. Žil tak den ze dne. Vytiskli mu někde něco, dostal dva, tři zlaté honoráře, byl pojištěn na měsíc, ale pak nastal opět měsíc hladu, zimy, odříkání.

Často uléhal bez oběda a večeře v nevytopené jizbě, an krajan Morávek nebyl na tom také o mnoho lépe.

Jiří Kovář zhubeněl, sklesl i na duchu, ale domů psával, že se má dobře, že mu nic neschází. Trpěl raději sám. Přijel na prázdniny přepadlý, sežloutlý, zapadlých očí, unavený a rozčilený, že se ho až zhrozili. Vyzvídali, pátrali, vymlouval se vždy, že měl mnoho práce. Až jednou, sedě sám večer s matkou, v jakémsi měkkém naladění vypravoval jí vše, o tom, jak hlad trpěl, celou zimu netopil, co snášel. Matka ho sevřela do náruče a zaplakala hořce.

Vypravovala vše otci. Přišel druhého dne k Jiřímu, slzy maje v očích, bledý a rozechvělý.

„Já tě varoval," pravil k němu. „Ale hlad jsi nemusil trpět, poslední bychom ti byli poslali. Teď už nepůjdeš studovat, já to nechci. Půjdeš do úřadu. Pan rada se rozhněval, že jsem ho loni nadarmo obtěžoval, mám známého v Praze, radu u účtárny, tam tě přijmou. Dostaneš hned adjutum, aspoň budeš živ."

Jiří Kovář svolil. Neměl už odvahy, pustiti se znova v ten boj. Zažádal a za krátko byl jmenován praktikantem s pětadvaceti zlatými měsíčně.

Měl den co den co jísti . . .

Tyto vzpomínky probudily se v hlavě Kovářově, když večer seděl u stolu.

„Ano, chleba," vzdychl si. „Je to všechno píseň o chlebě. Profesora, když je deset let suplentem, také už Homér netěší."

Přečetl několik stránek románu a šel spat.

* * *

Ráno, o osmé hodině, seděl již zase za svým stolem v kanceláři. Necítil se již tak cizím, jako po dva první dny. Ty tváře zdály se mu býti přívětivějšími, lidštějšími, díval se na ně, pozoroval je, zkoumal, uvažoval, vštěpoval si je do mysli a počal je v duchu popisovati, zkrátka probudil se v něm spisovatel.

O deváté přišel rada a uložil mu práci, nedůmyslnou, jednotvárnou, ale rozsáhlou, jež mu mohla stačit na kolik týdnů. Svlékl zánovní kabát, oblékl starý, zkusil péro a pustil se do psaní.

Ale nedostávalo se mu té horlivosti, jaké je třeba. To schází skoro většině nových úředníků. A jak také má vás zajímati sčítání divných číslic, opisování spletených šablon, lidi, vyšlé ze škol, zkoumavé, přemýšlející, nasáklé theoriemi?

Jiří Kovář věděl, že ta práce určena jest pro kolik týdnů, nepospíchal, odpočíval často, nebo sedě zdánlivě v myšlénkách, pozoroval své okolí.

Časem k němu přiskočil kollega Horáček.

Byl stále v dobré míře, zářil, pomručoval si melodie, šatil se elegantně. Bylo toho příčinou jeho nedávné zasnoubení.

„Prosím vás, pane kollego," říkával Kovářovi, „nač se nuzovat a strádat? Dost jsem se v studiích nastrádal. Studoval jsem pět semestrů mediciny, živil jsem se kondicemi, ale najednou mne to domrzelo, pověsil jsem to na hřebík a šel sem. Pětadvacet zlatých, to víte, také není k živobytí. Hned z počátku jsem si to pěkně zařídil. Seznámil jsem se s Adélou, otec její má dům na Vinohradech, dostane hotově dvacet tisíc a bude později ještě dědit. Viděli mne s ní lidé chodit, to se hned rozhlásí. A hned jsem měl úvěr, jaký jsem chtěl. No a já ho využitkuji, na ňáké té stovce nesejde, to se zaplatí, až se ožením. Měl byste to také tak udělat. Oni rodiče dají na úředníka, byť skromné postavení, jen když je stálé. A pak pense!"

Zakroutil si mohutný knír vzhůru špičkami a usedl ke svému stolu.

Kovářovi, člověku dobrému a nezkušenému, připadalo počínání Horáčkovo býti podlým. Aby nabyl úvěru, seznámil se s Bůh ví jakou dívkou, o níž ví jen tolik, že je ze zámožné rodiny. To on si to představoval zcela jinak. Kreslil si v duchu budoucí krb rodinný, ji, krásnou, dobrou, jemnocitnou, jež má porozumění pro vše, co on ctí, zbožňuje, s níž bude čítati své zamilované autory, jež mu bude spolupracovnicí. Peněžní otázka nikdy mu nepřišla na mysl.

První, s kým Kovář přišel blíže do styku, byl officiál Herold, vysloužilý poddůstojník. Kovář byl právě zabrán do své práce, když přišel Herold se svou dlouhou dýmkou a díval se Kovářovi přes rameno do práce. Kovářovi to rušilo. Trhl nervosně rameny, přestal na chvíli psáti a obrátiv hlavu, podíval se přímo Heroldovi do tváře.

Herold se zalekl, zamumlal cosi a šel na své místo. A od té doby bylo mezi oběma jakési tiché nepřátelství, jež se však brzy u Herolda změnilo v obdiv.

Přišel nějaký italský přípis, nikdo neuměl italsky. Jediný Kovář nabídl se panu radovi, že přípis ten přeloží. Zabýval se na gymnasiu frančinou a italštinou. Přípis byl psán velmi lehce, Kovář přeložil ho v kanceláři bez slovníku. Pan rada přejel si rukou po lysině.

„Děkuji vám pěkně," pravil, „budu vás ještě častěji potřebovati."

To slyšel Herold, zadíval se s udivením na Kováře a od té doby pozdravoval ho velmi uctivě a vyjádřil se o něm: „Scheint ein ganz gescheidter junger Mann zu sein."

Kovářovi bylo to zcela lhostejno, co o něm soudí, pak ale se s ním častěji stýkal a poznával ho. Byl to celkem dobrý člověk, starý mládenec, zúmyslně nikomu neublížil, avšak zakládal si nesmírně na své nevelké hodnosti, pracně dosažené. Měl kdesi bratra sedlákem, jezdíval k němu co rok na čtrnáctidenní dovolenou. Oblékl se do uniformy a nesvlékl ji asi po celou tu dobu. Nosil vůbec, jediný ze všech, stále uniformu. Ostatní jen za zvláštních příležitostí, bylo-li komu gratulovati, o velké svátky a podobně. Ale pan Herold vždy. Vypjal prsa, zakroutil si kníry a pustiv šavli níže, by řinčela, děkoval vážně a blahosklonně na pozdravy podřízených, uniformovaných lidí: úředních sluhů a strážníků.

„Je v tom asi šťastným," myslíval si Kovář, dívaje se za ním na ulici. „Předstihlo to jeho cíl životní, nikdy snad v mládí nesníval o této kariéře, jež se mi zdá býti tak malou."

Jednou odpoledne přistoupil ke Kovářovi officiál Vorel. Usmíval se jako vždy, zaměstnávaje obě ruce svými dlouhými vousy.

„Tak, jestli pak umíte hrát v karty?" tázal se z čista jasna.

„No, umím, tak ty obyčejné hry," přiznával se neprozřetelný Kovář.

„No tak vidíte, to byste mohl ke mně přijít někdy večer, zahráli bychom si. Já také rád hraji, ale v ho-

spodě, s cizími lidmi, to ne. Víte co, přijďte dnes večer, ale přijďte hned na večeři, jíte rád ledvinky?"

Kovář, připomenuv si napomenutí Horáčkovo, zarazil se a čistil si v rozpacích skla skřipce.

„No, jaké rozmýšlení," mluvil bodře pan Vorel. „Pujdete se mnou po kanceláři a basta!"

Usmál se, pustil vousy a kolébal se ke svému stolu.

Horáček, jenž slyšel jich rozmluvu, přiběhl ke Kováři a vysmíval se mu.

„Už jste v pasti. Že jste si přece nevzpomněl, co jsem vám říkal! Počkejte, ožení vás za dva večery. Ale, to je pravda, můžete si vybrat jednu ze všech. A nejsou zlé, ta prostřední, Týninka, je hezké děvče. Jenže nejsou tyto," přejel si palcem pravé ruky po prstech.

Večer zašel si pan Vorel skutečně pro Kováře. Dával naň již od půl šesté pozor, aby mu snad neutekl, pět minut před šestou se již oblékl a stál u něho.

„Tak s tím hoďte a půjdeme. Co pak ňáká minuta, starý je již pryč!"

Kovář odložil práci, oblékl se a šli.

Pan Vorel bydlel až v Karlině, po cestě nepřestával se Kováře vyptávati, odkud je, kde studoval, čím je jeho otec, kolik je dětí.

„Já to vím, panečku," vypravoval pak sám. „Člověk stojí jako kůl v plotě. Je to smutné, tak sám a sám. A do rodiny se těžko dostat. Ale k nám můžete častěji, dobře se pobavíte. Moje paní je dcera po finančním radovi, měla krásné vychování, hraje na klavír. Děvčata také, peníze jim dát nemohu, ale nechal jsem je dobře vychovat."

Došli domů. Pan Vorel zazvonil u dveří v druhém poschodí, otevřely se a v nich objevila se hlava nestaré dámy příjemného obličeje.

„Tak," představoval pan Vorel, „to je moje paní a to náš praktikant, pan Kovář."

Kovář se uklonil a paní zvala vlídně dále.

„Musíte prominout," omlouvala se, „topíme jen v jednom pokoji, teď v zimě musí přijmout host tím za vděk."

Světnice byla nenádherně, ale vkusně a útulně zařízena. Bylo tam teplo a velká lampa, visící nad stolem, slušně ji ozařovala. U stolu seděla mladá dívka, asi dvaceti let a šila cosi. Vstala a pozdravovala příchozí.

„To je naše nejstarší, Ema," představoval Vorel, „pan Kovář, praktikant."

Slečinka se zarděla, uklonila půvabně, pan Vorel sám pomohl Kováři ze svrchníku a usadil ho ke stolu.

„To je můj rodinný krb," vypravoval Vorel, usedaje naproti Kováři. „Tady si odpočívám a okřívám po denních trampotách a starostech. O hospodu hrubě nestojím. Něco si večer přečtu, někdy některá z děvčat hraje na klavír a naštěbetají toho, až Pánbůh brání. Počkejte, hnedle přijde Boženka, učí se šít šaty, to je štěbetalka, je jí teprve sedmnáct let. A kde pak je Týninka?" obrátil se k paní.

„Vaří večeři, jako vždy. Mohu se na ně se vším spolehnout," chlubila se paní. „Znají nakupovat, vařit, prát."

Někdo zaklepal na dvéře a drobnými krůčky vhopkovala mladá dívka do pokoje.

Políbila ruku panu Vorlovi a paní a uklonila se před hostem. Byla to nejmladší, Boženka.

Byla podobna sestře a obě byly podobny více otci než matce. Byly také nevelike, plné, bystrých, pohyblivých očí, jako on, jenže tvary u Emy počínaly nabývati plnosti dospívající dívky, kdežto u Boženy byly dosud v prvním rozpuku.

Líbila se velmi Kováři se zarděnými od mrazu tvářinkami, s veselýma, dětskýma očima, malými, červenými ústy. Přišel zřídka do společnosti dívek, rděl se nyní jako osmnáctiletý gymnasista, narovnával kravatu a hladil si vousy.

Paní odešla do kuchyně a za chvíli přinášela třetí dcera, Týninka, talíře.

I tato byla podobná sestrám, však byla o mnoho vyšší než ony, ztepilé, krásné postavy, vysokého čela, hrdého držení těla, rozšafná a moudrá, ač jí nebylo ani devatenáct let.

Usadili se, Kovář na prvním místě a večeřeli. Po večeři nabídl pan Vorel Kováři doutník. Seděl naproti Božence, jež cosi pracovala. Díval se na její skloněnou rusou hlavu, jejíž kadeře skvěly se jako zlaté v záři lampy, mladá ňadra oddychovala stejnoměrně pod tenkým satinovým živůtkem.

„Jaká to krásná dívka," horoval Kovář v duchu. „Býti tu s ní sám, nezdržel bych se a políbil bych ji na ta malá ústa."

Nějak zapomněli na karty, pan Vorel vypravoval, žertoval, pak se slečna Ema pozdvihla, odešla do vedlejšího pokoje, nechala otevřeny dvéře a, rozsvítivši svíčky u klavíru, hrála.

Kovář, naslouchaje hudbě, nepřestával se dívat na Boženku. Také ona přelétla časem zrakem plaše svůj protějšek, zarděla se, zamrkala dlouhými řasami a sklonila opět hlavu nad prací. Klavír utichl, pan Vorel opět zapředl rozhovor.

„Víte-li, děvčata," pravil, „že pan Kovář také píše? Slyšíš, Boženko? Ona vám je taková náruživá čtenářka."

Božena pozdvihla hlavu a zadívala se na Kováře s nelíčeným údivem.

„A, to je krásné, zatleskala ručkama. „Přála jsem si již dávno toužebně poznati nějakého spisovatele. A co píšete?"

Kováři ten zájem lichotil.

„Jen takové maličkosti, slečno, nestojí to ani za řeč. Krátké črty do feuilletonu a pak do několika belletristických listů. Pod pseudonymem Petr Skála."

„Vy jste ten Petr Skála?" divila se dívka, „to už jsem mnoho četla. Nedávno jste měl v ‚Pokroku' ‚První růže', viďte? Ach, to bylo krásné, četly jsme to v šití a všem se to líbilo. To mne těší, že jsem vás poznala, ale hned toho zneužiji. Viďte, že mi neodepřete jednu velkou prosbu?" a sepjala ručky.

„Ale s radostí, slečno."

„Napíšete mi něco do památníku, viďte, že ano? Ale něco od vás, třeba prosu, to je jedno, prosa je také krásná. To se tím budu v šití chlubit."

Přinesla hned památník, Kovář ho uschoval do svrchníku a slíbil ho brzy přinésti.

Z karet nebylo nic ten večer. Kovář se rozjařil, nalévali mu také hojně piva, vypravovali, smáli se, ba i zpívali.

Když odcházel, podařilo se mu uloviti od Boženky, jež mu svítila na schody, krátký stisk teplé ručky a pohled velkých, dětských očí . . .

(Dokončení.)

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

VII.

Některý den generál Trochu měl na Livoru opravdovou zlost, a kdyby mu byl mladý muž přišel do rány, byl by se snad i pustil do něho. Avšak brzo opět se utišoval, přemítal o tom klidněji a poznal, že takové rozčilování jest zbytečné.

„Proč pak jen se durdím na toho větroplacha, když ani mně ani Těšitelovům ničeho neučinil? Řekl sice, že mu rozpaky statkářovy působily potěšení, a to jest všechno, proč bych se mohl na něj horšit. Ostatně kdo ví, nebyl-li to jalový tlach?“

Pomalu zapomínal na Livoru. Chodil zase pravidelně do Sirotčího Dvora, a tam také již o dobrodružném příbuzném se nemluvilo, také už zapomínali.

A tu asi po třech nedělích Karel Livora opět se objevil v Klenové. Bylo právě nedělní odpoledne a hodně pošmurno i sychravo, podobalo se, že již v brzku přijde sníh. I v rozkošné, veselé krajině vůkol Klenové bylo pusto a smutno, nic nepomohlo trochu hudby a křiku několika blízkých posvícení.

Generál Trochu seděl ve své úřadovně a klidně si pokuřoval z ohromně dlouhé dýmky, tak dlouhé, že ji mohl jenom pomocí zvláštní násadky zapalovat. Měl-li špičku v ústech, ani jeho dlouhá ruka k tabáku nedosáhla. Právě si ji zapálil a oddával se příjemnému lenošení. Toho dne poprvé dosáhl toho, že mu panovnice domu jeho, paní Lízi, dovolila zatopiti v kanceláři, a pak v neděli nikdy nebývalo tuze mnoho práce. Čekal jen na poštu, která po jedenácté hodině přicházela vlakem z Prahy, poslíček Sobek, jinak generál Moltke zvaný, vypravil se již na stanici pro ni.

V tom ozvalo se na dveřích rychlé zaklepání, a Karel Livora vpadl do světnice.

„Dobrý den!“ pozdravoval poštmistra. „Zdali pak mě ještě znáte, kamaráde bratrský?“

„Ovšem, ovšem,“ odpovídal Oblak a pokoušel se vložiti do svého chování vážnou důstojnost a odměřenost. „Co pak nám pan inspektor přináší dobrého?“

„Přicházím do Klenové na posvícení.“

„Chyba lávky, měli jsme je tu před týdnem.“

„Neškodí, neškodí, aspoň tedy jsem přijel na mladé. A já vždycky mám rád něco mladého.“

„To vím,“ zabručel Oblak a dodal hlasitěji: „Jak pak jste se pořád měl, příteli?“

„Špatně.“

„Nedařily se obchody?“

„Ďas vezmi obchody! Ale, jak můžete na mně pozorovat, byl jsem nemocen.“

„Hleďme na to! Vždycky jsem věřil, že mráz kopřivy nespálí. Tedy přece?“

„Tak jest.“

„Bohudíky, jak vidím, nebylo to smrtelné.“

Bylo toho dosti pro moji vetchou tělesnou schránku. Málem bych byl už nepřišel do Klenové, byl bych zbaven velikého potěšení pozdraviti pana poštmistra Oblaka.“

Řekl to s žertovným přízvukem, usmíval se, jistě se mu dobře dařilo.

„Co pak se vám stalo?“ tázal se poštmistr.

„Klopýtl jsem přes písmo, neboť aj! Pamětliv jsa slov: ‚Bratři! Každý dar dobrý a každé dání dokonalé,‘ užíval jsem daru nebes, jemuž tabák obecný říkáme, mnohá léta i všelijakým způsobem, maje za to, že ty věci k spasení a blaženosti napomáhají. To pak vše zajisté stalo se proto, že jsem neměl daru rozeznávání dobrého od zlého. Krátce řečeno, trpěl jsem tabákovou otravou.“

„Příteli,“ pravil Oblak, „nerad slyším vtipkovati o takových vážných věcech. Písmo svaté jest příliš veliké, aby si z něho směl každý tropiti žert.“

„Vždyť jsem to nemyslel zle, a pak, vždyť víte, že jsem nepolepšitelný hříšník.“

„Když jsem vás poznal, doufal jsem, že jste lepší.“

„Dobrá, to rád slyším, jen hezky od plic, to jest upřímné. A co nového v Klenové?“

„Nic, co by stálo za povšimnutí.“

„Jak se daří v Sirotčím Dvoře?“

„Nepochybně dobře, jako vždy. Nebyl jsem tam už tři dny.“

„Mohu vám tedy posloužiti určitějšími zprávami. Můj milý pan bratranec ráno odjel do cukrovaru a moje milá paní švakrová jest právě v kostele.“

„Jak to víte? Snad jste už nebyl u Těšitelů?“

„I Bůh uchovej! Ale před slavným poštovním úřadem jsem se sešel s tou hezkou děvečkou ze Sirotčího Dvora, i měl jsem dosti troufalosti, že jsem se jí otázal.“

„Ale jako poctivý mládenec jste se před tou holkou červenal, není-li pravda?“

„Arci že, zvláště když mě vzala za bradu.“

„A jak pak jste se měl kromě své nemoci?“ otáčel poštmistr choulostivý hovor.

„Prabídně.“

„Proč prabídně? Peněz máte nyní dost, jaká pak tedy bída, inspektore?“

„V tom právě jest ta bída, že takový inspektor nesmí stonat. Psal jsem svým chlebodárcům, že nemoc mě poutá na dvě nebo na tři neděle k nečinnosti, a tu máš, místo soustrasti mi snížili hned příjmy o polovičku. To věru nebylo hezké. Zhrublo zajisté srdce jejich tak, že podobni učiněni byli modlám, které oči mají a nevidí, uši mají a neslyší a tak dále. Nezbývalo mi tedy než brzo se uzdraviti a nastoupiti zase okružní cestu po svém území.“

Oblakovi nebylo volno ve společnosti toho člověka. Proto viděl rád, když Sobek se přištrachal s poštou a když Livora se chápal klobouku.

„Zatím se mějte dobře, pane poštmistře,“ pravil Oblakovi, podávaje mu ruku, „tentokráte se zdržím v Klenové několik dní i doufám, že se budeme často vidět.“

„Bude mě těšit,“ řekl Oblak, avšak v duchu si přál, aby Livora zůstal tam, odkud přišel.

Mladý muž zastavil se na náměstí a chvilku se rozhlížel. Zdálo se, že se rozmýšlí, kam má zapadnout. K obědu bylo ještě brzo, loviti pojištění bylo pozdě.

„Půjdu se podívat ke kostelu,“ pomyslil si. „Bylo by velmi zábavné, kdybych byl na chvíli své spanilé paní švakrové vítaným rytířem. Nebo třebas nevítaným.“

Šel tedy zvolna ke kostelu. Když tam dospěl, s věže zahlaholilo poledne a brzo po té proud lidí vyhrnul se z chrámových dveří. Nejdříve vyrojily se děti, za nimi dospělí.

„Čekám tu jako Faust na Markétu,“ smál se v duchu Livora, „jen že tentokráte nepotřebuji k tomu ďábla, není to tak vášnivé.“

Nakroutil si nepatrné plavé knířy, vypjal se trochu šviháckу a čekal.

Paní Marta za nedlouho také vycházela. Před kostelem zastavila se na minutu u dvou ohnutých babiček a podělovala je malými stříbrňáky.

„Pomodlete se za to za mě,“ řekla jim zdvihajíc ruce, když jí je chtěly líbat.

Pak děkujíc na některé pozdravy, kráčela dále.

„Má úcta, služebník!“ ozvalo se vedle ní povědomým zvučným hlasem.

Trhla sebou a obrátila se. A už také obličej její se polil nachovým ruměncem.

„To jest lepší znamení, než kdyby byla zbledla,“ pomyslil si mladý muž.

Mladá paní ani si nebyla vědoma, jak obratně se k ní přitočil.

„Vy zde?“ zahlesla rozpačitě.

„Jak vidíte. Šťastná náhoda přivedla mne sem právě ve chvíli, kdy jest mou povinností, abych své veleváženě paní švakrové nabídl ochotné služby. Nevida po vašem boku Bohuše prosím, abyste mi dovolila vás vyprovodit.“

Neodpověděla mu, ale on už kráčel vedle ní; co mu mohla jiného říci, než aspoň mlčky svolit? To však už v duchu si umiňovala, že ho nepozve do statku.

Livora byl samý hovor. Nejdříve se zmínil, jak už byl u Oblaka a jak pan generál Trochu jest nějak nevrlý a rozbručen.

„Nejspíše paní poštmistrová ho zase pohněvala, toho dobrého muže,“ pravil žertovně a po očku si prohlížel paní Těšitelovou.

Líbila se mu znamenitě, musil se přiznati, že od té doby, co se spolu rozešli, nemálo jí přibylo sličnosti a mladých ženských vděků. Kromě toho velevkusný, drahý oděv značně napomáhal zvyšovati její půvaby a spanilost.

Za chvíli prošli městečkem a kráčeli po silnici ke statku.

Mladý muž najednou se zamlčel.

„Ach,“ řekl pak tichým, pohnutým hlasem, „nepomyslil jsem si, že budu moci ještě někdy takto jíti vedle vás a hovořiti s vámi.“

„Nevěděl jste, že někdy také zabloudíte do naší krajiny,“ odvětila paní Marta.

„To ne. Ale nemohl jsem doufati, že dovolíte, abych se k vám přiblížil.“

Ona mlčela. Ňádra se jí zúžila, srdce v nich prudčeji zatepalo.

„Vidíte, že se hněváte na mě,“ začal opět Livora.

„Ach ne,“ odpovídala stísněně, „nehněvám se na nikoho a tedy ani na vás.“

„Vždyť jsem vám tuze, tuze ublížil.“

„Nevím už o ničem, zapomněla jsem na všecko, nemám kdy na to myslit.“

„Vím, nemáte čeho litovat, viďte? Máte pravdu, nestojím ani za vzpomínku!“

Pravil to smutným, žalobným hlasem a vzdychl. Marta až se zachvěla, měkké srdce její se ozvalo, cit soustrasti s trpícím člověkem se v ní probouzel.

„Vždyť vy také o ni nestojíte, vždyť vám vždycky byly lhostejny jakékoliv city,“ pravila s přítrpklou výčitkou; ale jemu to stačilo, jen když mu neodpovídala mlčením.

„Myslíte, že jsem stále takový, jaký jsem býval před třemi, čtyřmi lety?“

„Nevím, nemyslím na to.“

„To jest právě tak, jakobyste řekla, že mnou opovrhujete, zrovna tak, zrovna tak.“

„Nikoli, to jsem neřekla.“

„Ale máte to v srdci, cítíte to, co jest to jiného, nemáte-li kdy na mě vzpomenout?“

Paní Marta zase neodpověděla. Avšak chvěla se, div se nezalkla trapnými nesnázemi.

„Ale jest to tak dobře,“ pravil mladý muž, „jest to tak úplně dobře, jest to pro mě až příliš milosrdné a velkomyslné, že na mne nechcete myslit. Nezasloužil jsem si ničeho lepšího, než vašeho největšího opovržení. Nemyslete však, že žádám od vás více, jsem vám vděčen za všecko, i za to.“

Minutu kráčeli vedle sebe mlčky, odbočili už se silnice a přicházeli k Sirotčímu Dvoru. Paní Marta zrychlila kroky, ale přece ještě se odvážila a úkosem pohlédla na svého průvodce.

Karel Livora kráčel vedle ní s hlavou sklopenou, smuten, zadumán. Vzezření jeho zdálo se vážnější i opravdovější, obličej bledší a přepadlejší než jindy.

Před vchodem do statku se zastavili.

„Pozdravujte laskavě Bohuše,“ pravil Livora, chystaje se k návratu a jakoby věděl, že ho mladá paní nepozve dále. „Anebo,“ dodal s nahořklým úsměvem, „třebas mu ani nepovídejte, že jste se mnou mluvila, mohlo by ho to mrzet —“

Martu to překvapilo.

„Viděti, že dobře neznáte Bohuše,“ řekla.

„Ale za to znám sebe. Co mohu kde způsobiti ještě jiného, než nelibost? Moje minulost, můj všechen život musí vzbuzovati všude jenom odpor, hrůzu.“

„Viďte, že nyní jste hodnější,“ pravila Marta ani nevědouc, jak se odhodlala k té otázce.

„Nikoli, jsem bídný, tuze bídný, bídnější než kdy jindy. Svoji ohromnou nicotu a bídu poznal jsem od té doby, kdy jsem vás opustil. To mi, bohužel pozdě, otevřelo zaslepené oči. Vždycky, do nejdelší smrti mne to bude bolet.“

Stáhl bledé rty, oči jeho několikráte rychle zamrkaly. Jakoby měl ještě něco na jazyku, ale jakoby to byl spolkl. Náhle smekl před Martou hluboko klobouk.

„Poroučím se uctivě!“ pravil rychle, hlasem poněkud změněným. Zavadil o ni plachým pohledem, ani jí nepodal ruky a svěsiv hlavu pospíchal zpět do Klenové.

(Pokračování.)

První milovnice.

Španělsky napsala Emilie Pardo Bazánová. Přeložil A. Pikhart.

(Pokračování.)

Promiňte, pane de Estrello ... při vší úctě, kterou k vám chovám ...“ podotkl Gálvez, přicházeje také se svojí troškou do mlýna.

„Není úcty, která by zač stála ...“ zvolal Estrella se zanícenýma očima a rozšířeným chřípím bourbonského nosu. „Dnes není nic, nic, nic a třikrát nic ... Jest trocha obyčejných milovníků ... ale to, čemu se říká schopný a mohutný herec, Carlos Latorre, Julián Romea ... Nuže, buďte té lásky, a řekněte mi, kde to jest? Herec se srdcem, jeden z těch, kteří tvoří úlohy takovým způsobem, jakým je nikdo po nich nedovede, jako jest ku příkladu Romeův Sullivan. Nu a ženy? ... Na to, na to chci, abyste mi dal odpověď ... Jaké máme herečky, jaké? Několik kočiček, které vzdychají, které vlekou vlečky z atlasu a myslí na ně po celý večer ... Ah! My, kdož jsme žili za dob Barbory a Theodory Lamadridové, a ubohé Mathildy a její celé gracie, a především za dob Concepcióny Rodriguezovy, vznešené tragédky ... Pamatuješ se na Concepciónu Rodriguezovu?“

„Pamatuji-li se na ni!“ zvolal Gormaz, taktéž elektrisován. „Dosud mi připadá, že ji vidím a že slyším ten její hlas, který pronikal k srdci ... A poslyš: nezdá se ti, že má to děvče v hlase jakýsi zvuk, který by, kdyby hrála, se podobal velice hlasu Concepcióny Rodriguezovy?“

„Právě jsem ti to chtěl říci ... Hlas toho děvčete by byl pokladem, kdyby ho dovedla využit ... A pak jest její postava svrchovaně krásna.“

„To se v něm budí Don Juan,“ svolal Gálvez a poplácal mu na rameno.

„Mlč, brachu. Vždyť mi zbývá také již jen to, co starým torerům: cit. Hezká holka ... nu ... když je už taková, a člověk by byl mlád, mohl by s ní promluvit ... Ale pro umění — co tu záleží na kráse? Nehezkost lze překonati; a ne-li, řekněte mi: zdám se vám býti hezkým?“

Gálvez a Gormaz se dali do smíchu, a onen řekl upřímně:

„Co do hezkosti, pane Done Juane ...“

„Nu, a nebýval jsem nikdy hezčí; a jak mne tu vidíte, způsobil jsem přece a způsobím ještě časem, že obecenstvo pláče nebo se směje. O to tu jde. Nicméně nebude tomu děvčeti jeho pěkný zevnějšek na překážku v prvních dobách její dráhy ... Krom toho se zdá, že jest mladičká.“

„Osmnáct až devatenáct let.“

„Nuže, než se stane velkou herečkou, bude a to záhy, největší první milovnicí Španěl ... Ba že, hochu ... Boldúnová nebyla nikdy ničím jiným, než velmi pilnou a sympatickou milovnicí ... Tahle bude roztomila; budou se pro ni psáti role. Toto mládí, tento nádech čistoty, tato svěžest, spojeny s nadáním — však uvidíte, co vykonají.“

Gálvez s úsměvem prohlásil, že nikdy neseznal tak nadšeného Dona Juana, ale nedovedl tím zapříti myšlénku, že se mu to děvče jako žena líbí. Za to Gormaz, jehožto pronikavý zrak rozvážného herce rozeznával lépe vnitřní pohnutky, byl velice zdrželiv, jakoby měl sám jakési účastenství na tom divu. Běžel prohlásit Conche mínění Estrellovo a nalezl modistku velice rozčilenu. Pohněvala se v meziaktí s Ramónem. Což neměl podivný nápad, když na ní žádal teď, v rozhodné chvíli, aby nevystupovala v šatech vystřižených, ale v upjatých? A ačkoliv dovozovala mnoha důvody, že jest vystřižení v tomto aktu nezbytno, že ostatně nemá jiného obleku a že nelze již sehnati jiný šat, trval se vzdorovitostí jankovitého soumara se skloněnou hlavou a ošklivým posuňkem, že se, vystoupí-li vystřižena, rozejdou na vždy. A tak Concha, když vešla do šatny, měla plné oči slz. Dolores se jí optala, a ona vyprávěla vše tiše, hlasem rozhněvaným, tisknouc křečovitě rukou několik kamelií do vlasů, a pudrujíc si tváře celými hrstmi prášku, aniž by věděla, co činí, a třesouc se zármutkem a vztekem. Bylo to poprvé, co se Ramón a ona pohádali, a za jaké to příležitosti! Dolores se snažila, aby tu bouři utišila a zklidnila.

„Holka, mohla bys si přehoditi přes ramena krajkový šáteček; ten, co měla Rosalie v prvním jednání ... Já ji poprosím, aby nám ho zapůjčila ... Mužům se ty vystřižené šaty nelíbí, a mají pravdu: je to velmi neslušná moda!“

„Nech řečí,“ odpovídala rozhněvaná Concha ... „on je blázen; věděl dobře o těch vystřižených šatech a nemá důvodu, aby mi způsobil takovou mrzutost ... O ne, pane, nepůjde po vašem! Podívejte se! ...“

A stlačila netrpělivou rukou tyl, který lemoval výstřižek, jakoby chtěla provinění své zvětšiti. Vystoupila na jeviště ještě udýchaná pláčem, s očima zářícíma a obličejem, planoucím pod pudrem, hněviva, nervósní, svrchovaně obdivuhodna v té roli Consuely z posledního jednání, kteráž jest samá žárlivost a šílenství, zprvu tlumené a pak rozpoutané. Obecenstvo, již pozorno, pozdravilo ji, když vystoupila, potleskem, a Estrella pozvedl kukátko. Ramón, oslněn tím bílým a rudě plavým zjevem, zahaleným do modrého tarlatánu, oslepen alabastrovou září sličných rukou a obnažených ramen — pobled, při kterém mu bušily bolestně žíly ve spáncích — podrážděn lichotivým šumotem, který povstal při vystoupení jeho milé, vstal potáceje se se sedadla, a vyrazil nejbližšími dveřmi na chodbu. Šel tak slepě, že ani nezpozoroval tlustého pána s vlasem do čela sčesaným, kterýž jej zadržel:

„Aj ... příteli! kam pak?“

„Pryč odtud ... Vrátím se hned,“ odpověděl truhlář, poznávaje sbormistra Orfeónu.

„Nezapomeňte ... Víte, že se zpívá barkarola v příštím meziaktí.

Ramón vyšel z budovy jako šílenec. Když viděl, že jest venku, zastavil se na okamžik. Věnec jej tlačil tam pod kabátem, na prsou. Vyndal ho, roztočil ho za pásky a odhodil ho, nevím na kolik metrů. Vrátiti se do divadla? Slyšeti znovu ty hlasy, které vnikaly jako hroty do toho, co nejvíce miloval, do pověsti, do hrdla, do těla Conchina? Nikdy! A pohvizduje si samou zoufalostí barkarolu, zmizel.

Zatím budila Concha zvláštní sensaci. To obecenstvo, které se v prvním aktu nudilo, a v druhém kolísalo, věno-

valo teď mladé ochotnici veškeru pozornost i nadšení. Jen ten, kdo byl při tom, si dovede vysvětliti, jak se sdělují — mnohem rychleji nežli po telegrafu, — novinky v divadle, na procházce, nebo ve venkovské zábavě. Smrt nebo náhlé onemocnění, příchod vzácné osoby, podrážděný rozhovor, ze kterého by se mohla vyvinouti čestná záležitost, ba i milostný šepot, který se děje obyčejně jenom mezi dvěma účastníky, vše obíhá a zví se v několika minutách a stává se předmětem poznámek, ba i tisk se o tom nenuceně zmiňuje. V divadle, kde Concha hrála, se rozšířila za krátký okamžik mezi jednáním a meziaktím jako skvrna oleje zpráva o dojmu, který modistka-herečka vzbudila u slavného herce Estrelly, a co mluvil o jejích vlohách; jenom že, jak se již v takových případech často stává, vypravování, čím dále spělo, tím více rostlo a bubřelo. Již ujišťovali přímo, že by ji rád Estrella engažoval, a že jí nabízí báječné sumy. A tyto zprávy, kolující z jednoho konce divadélka na druhý, budily zvědavost a působily, že se obecenstvo představením bavilo a již ni trochu nenudilo. Toto zanícení, tento, abych tak řekl, psychický život obecenstva, jehožto středem byla Concha, se v ní obrážel a budil v ní nevím jaké tajemné vzrušení, nevím jaké vzpružení životního fluida. Pozornost obecenstva ji netísnila, naopak ji podněcovala tak, že, rozčilujíc se zvukem vlastního hlasu a ohlasem potlesku, který se teď snadno rozpoutával, zapomněla úplně na roztržku s milencem, a opojena a rozechvěna až do nejvnitřnějšího vnitra svého bytí, cítila ono nevýslovné zašimrání, onen magnetický proud, který spojuje na okamžik duši umělcovu s mnoha tisíci dušemi, jakousi zvláštní souhrnnou lásku — neboť to jinak nazvati nelze — která spojuje jednotlivce s množstvím.

Had těchto květů, jejichž vůni dýchala Concha s takovou rozkoší, dlel mezi kulisami. Obě přemožené její sokyně, které v třetím jednání téměř ani nevystupovaly, schlazovaly si na ni žáhu, pomlouvajíce ji po chuti. V nezbytném kroužku, který se na podobných místech tvořívá, byli přátelé a příbuzní rozhněvaných dam: a jak se tam sekalo jazyky! Všechno přetřepáno: pohyby Estrellovy, nestydatost děvčete, náhlý útěk Ramónův, který se styděl za věci, jež slyšel na sedadlech o neslušném vystupování své milenky, rozhovor v meziakti... Gormaz, opřen o nějaký kus nábytku, si hryzl nehty, touže vpadnouti do toho rozhovoru; ale vadil mu při tom strach, že by jej třeba schladily výčitkou, že je, Rosalii a Julii, zastínil, věnuje celou svoji péči pouze zkouškám s Conchou.

Byl okamžik, kdy celý ten hrozný chór rázem umlkl: když Dolores, chtějíc se podívati na jeviště, šla kolem nich. Ale to se zase ťukaly lokty a volaly významně pst! V hledišti se ozval nový výbuch potlesku a jeho hluk zvrátil rozvahu obou opuštěných umělkyň. Dolores, která se tvářila, jakoby ničeho neslyšela, vyslechla vše.

Když přišla Concha s jeviště, lišily se obličeje obou sester; mladší projevovala uspokojení, starší mrzutost. Concha toho nepozorovala a padla téměř Dolores do náruče s dětinnou radostí:

„Viděla jsi, jak mi tleskali, viděla jsi?"

„Jdi, jdi se převléci," zabručela sestra, kladouc jí na ramena šátek a strkajíc ji do šatny.

Sotva že tam vešly, jala se jí rozpínati život a řekla jí tiše:

„Což Ramón? Je to pravda, že není v divadle?"

„Ježíši, holka... což vím? Počkej... Ano, zdá se mi, že odešel."

„Jak? odešel? Jak se to stalo?"

„Stalo se."

„Concho, Concho, netrop hlouposti... Mužští mívají málo trpělivosti, a některé věci je brzy rozhněvají... Dnes jsi vzbudila všeobecnou pozornost. Mluví o tobě velmi pochvalně... Co to máš zde?"

„Špendlík... Jej! Píchla jsi mne... Ale co vy, ty a on, dnes chcete?"

Děvče to proneslo polo plačíc, dojata s lehkostí, se kterou nervosní lidé upadají z napjetí radostného do bolestného. A, nevšímajíc si Rosalie Cañalesové, která se tam na dva kroky od ní převlékala a zvědavě naslouchala, prohlásila Concha, že ji takové nesmysly již unavují, ona že neučinila nic zlého, a nemá-li ji Ramón rád tak, jak je, ať ji nechá. A také od Dolores je to bláznovství, že se pro to mrzí: beztoho že se Ramón už vrací zpívat... A ne-li, šťastnou cestu... Když se převlékla, odešla rychle a pohlížela za kulisou na jeviště.

Orfeón se sestavoval polokruhem kolem sbormistrova podia a uprostřed měl svůj pestrý modravý prapor se stříbrnou obrubou, a na něm byly upevněny ceny a věnce nabyté v zápasech, zlatá lyra a květ z téhož kovu; sbormistr, vážný a starostlivý, chodil kolem řad a zařaďoval každého člena; pohled ten byl velmi pěkný; skoro všichni byli oblečeni do černých kabátů, třebas byli po řemeslnicku nejapní, a měli bílé rukavice; nevědouce, kam s rukama, spustili je podél těla, a hledali instinktivně oporu o dekoraci. Opona se zvedla, a v jasném světle lamp a plynu viděla Concha, že její milovník tam není. To je rozmar! Kam asi šel? Zatím co o tom rozvažovala, začínal Orfeón první díl barkaroly tichým bzučením, vyvozovaným zavřenými ústy, a napodobující hučení větru a šumot vln. Však mu to zítra poví! Odejde odtud a pohaní ji tím přede všemi, aby se jí ty její protivnice vysmály. Ba, ani jí věnec nedal!

Zatím Orfeón, nepřerušuje napodobující průvod, spustil melodiósní větu, ve které se mluvilo o luně, člunech, veslování, a lodníku; Concha poslouchala mechanicky; nervy její se utišovaly a zlost se měnila v neurčitou truchlivost: v touhu po lásce. Dnes se jí dějí takové věci! Právě dnes, kdy by jí měl býti její milovník tak vděčen! Vzbudila se v ní, hudbou zkonejšené, zpomínka na zahradu, něžná, sličnější zpomínáním a poetická snivým průvodem barkaroly... Ze zamyšlení ji vyrušilo několik soudruhův, kteří jí přišli přát štěstí ku skvělému tomu úspěchu, a redaktor periodických novin jí řekl domýšlivým tonem:

„Však už víme, už víme, že tu máme znamenitou herečku, která jest vyvolena, aby připravila vlasti slavné dny..."

Estrella pohovořil krátkou chvíli s Gormazem a odešel ze své lože. Něco obecenstva z přízemí, zaleknuto oznámeným předčítáním básní, trousilo se také z divadla, pohlížejíc na hodinky a činíc co nejméně hluku. V sedadlech vzniklo hodně mezer. Dolores a Concha svěřily koš domovníkovi a vyklouzly, zabaleny do plášťů. Byly unaveny jako každý, kdo několik nocí nespal, a mnoho pracoval. Obě mlčely, protože mnoho přemýšlely, a jejich myšlénky nebyly souhlasny. Když ulehly, nehovořily z postele do postele.

Kdyby byl ráno kolem osmé vnikl hořejším oknem do světnice sebe podivnější hmyz, sebe nevídanější zvíře, nebylo by je to tak překvapilo, jako náhlý příchod Gormazův, který dvakráte slušně zaklepal na dvéře a s velice úctivým „Dovolíte?“ vstoupil. Chudák vylezl až do toho podkroví ve čtvrtém poschodí, odkud již nebylo do nebe daleko, a dusilo jej asthma. Nabídly mu zdvořile čestné místo na polámané pohovce; ale, ač byl dokonalý gentleman, odmítl a spokojil se stolicí, již také chatrnou. Řeč jeho se vyvíjela z kašle, chrchlání a úzkostlivého lapání po vzduchu. Což netuší, proč přichází? Vždyť se to dá tak lehce uhodnouti, když člověk zná výborné vlohy Conchiny, které nedopouštěly ani na okamžik pochybnosti, že ji určil Bůh pro hereckou slávu. Nicméně by on, který již před časem ustoupil, a vzdal se divadelního ruchu, se nikdy neodvážil přejmouti tak velkou zodpovědnost a dáti jí tu radu, nebo ji učiniti takový návrh; ale dnes, když mu to uložil slavný Estrella... ano prosím, Estrella! — Estrella jí nabízí smlouvu na učební rok s malým platem a zavazuje se, že ji po roce engažuje za slušných podmínek jako první milovnici.

Concha naslouchala, vyhrnuté rty pootevřené a zářící oči upřené na řečníka. Ale Gormaz skoro ještě ani nedokončil svoji řeč, když Dolores povstala tak prudce s pohovky, až zapraskala, a pohlédla upjatě na vyslance, volajíc:

„Jest mi velice podivno, seňore de Gormaz, že nám přicházíte s takovými návrhy, když nás přece znáte, a víte, že jest moje sestra poctivé děvče. Takovým věcem my se nepoddáme... Moje sestra se nezrodila pro komediantku, ne pane!“ (Dokončení.)

FEUILLETON.

Argon.

Podává K. Lukáš.

Osvědčilo se opět staré přísloví, že pod svícnem bývá tma. Na podzim minulého roku vyskytla se zpráva, že ve vzduchu objeven byl nový prvek aneb alespoň nová látka. Tato zpráva překvapila mnohem více nechemiky než chemiky, kteří klidně očekávali podrobnější zprávy. Nechemiky překvapovalo nejvíce, že právě ve vzduchu, s kterým se tak mnoho stýkáme, o němž zcela správně soudili, že od chemiků byl co nejdůkladněji prozkoumán, nalézá se asi 1 % látky, o níž chemikové neměli tušení. Analys vzduchu provedeno skutečně již dávno značné množství a to s velikou pečlivostí; jednalo se o to, vypátrati, jak dalece různí se složení vzduchu na různých místech a za různých okolností, při čemž arci byla hlavní otázka zdravotní. Četnými analysami dokázáno, že složení vzduchu, nebéřeme-li ohled na místní znečištění, je velmi stálé a že není se co obávati vyčerpání kyslíku a „zkažení“ vzduchu; neboť analysy po mnohých letech opětované neukázaly nijaký úbytek kyslíku, jaký by se na základě povrchního úsudku mohl očekávati, počítá-li se ohromná spotřeba kyslíku při dýchání a hoření. Tato stálost vysvětluje se jednak ohromným množstvím vzduchu, proti němuž je mnoholetá spotřeba kyslíku nepatrna a jednak tím, že rostliny stále nahrazují kyslík při dýchání a hoření strávený, vdychujíce kysličník uhličitý — zplodinu hoření a dýchání — a vydychujíce kyslík.

Začali jsme o argonu jako nově objevené součástce vzduchu a zatím mluvíme jen o kyslíku, a je to zcela přirozené; při slovu vzduch myslí chemik skorem vždy jen na rozředěný kyslík, tak asi jako při lihových nápojích máme na mysli jen těch několik procent lihu a mnohem větší množství vody, třebas jí bylo přes 90 %, úplně pomíjíme. Ve vzduchu je dusíku čtyřikráte více než kyslíku, ale ten zajímal chemika jenom svojí úplnou netečností; ve všech pochodech chemických, které se dějí za přispění vzduchu, nepůsobí nijak, než že zmírňuje účinek kyslíku. A proto je zcela přirozeno, že nepatrnému množství kysličníku uhličitého věnována mnohem větší pozornost než ohromnému množství dusíku. A všechny rozbory braly se tou cestou, že po oddělení kysličníku uhličitého a jiných přimíšenin v malinkém množství se vyskytujících určeno množství kyslíku a ostatek označen za dusík a dále nezkoumán. Až lonského roku lord Rayleigh při určování hutnot různých plynů nalezl u dusíku neshodu. Dusík připravený ze vzduchu odstraněním ostatních součástek ukazoval větší hutnotu než dusík připravený ze sloučenin, na příklad z dusanu amonatého. Zprvu měl za to, že tento druhý výrobek je znečištěn vodíkem, který je mnohem lehčí a mohl by tudíž hutnotu směsi snižovati. Podrobil tedy tento dusík pečlivému zkoumání, ale přimíšenin nenalezl. Nezbývalo tedy než domnívati se, že dusík ze vzduchu připravený obsahuje nějaký hutnější plyn. Počal tedy prováděti pracné a nákladné pokusy, aby odkryl tuto novou součástku. Nejprve dokázáno, že dusík chemickou cestou připravený neobsahuje žádnou přimíšeninu. Na to konány pokusy s dusíkem vzduchu. Vzduch vyčištěn, na to odstraněny všechny známé součástky, na to působeno na zbývající směs kyslíku a dusíku jiskrou elektrickou u přítomnosti žíravin, při tom sloučí se kyslík s částí dusíku na kysličníky, jež se pohlcují žíravinami, ze zbývajícího plynu odstraněn pak zbývající kyslík alkalickým roztokem pyrogalotu, zbývající plyn ukazoval pak větší hutnotu než dusík, chemickou cestou připravený. Když byl přidán dříve k vyčištěnému vzduchu přebytek čistého kyslíku a pak prováděny jiskry elektrické, odstraněno tím větší množství dusíku, a hutnota zbývajícího plynu byla ještě větší — obsahoval poměrně více dosud neznámého hutného plynu. Dle jiného způsobu veden vyčištěný vzduch přes žhavou měď, která pohlcuje kyslík, a zbýval plyn, který až posud byl považován za pouhý dusík, když tento plyn byl veden přes třísky hořčíkové do červeného žáru rozpálené, pohlcoval se dusík, zbývající plyn měl pak mnohem větší hutnotu než dusík, a když tento pokus opakován, stoupala stále hutnota až dostoupila 19·9 (dusík má hutnotu 14, béřeme-li vodík za 1).

Tento nový plyn, jenž dostal jméno argon, shoduje se s dusíkem v tom, že se chová netečně k jiným prvkům,

*

spíše jeví ještě menší slučivost, aspoň se dosud nepodařilo sloučiti jej s kyslíkem ani s vodíkem, ani s chlorem, ani fosforem, sírou, telurem, sodíkem a draslíkem.

Ve vodě rozpouští se v množství $2^1/_2$krát větším než dusík (voda rozpouští 4·05 obj. dusíku a 13·9 argonu), a následkem toho podařilo se připraviti ho větší množství ze vzduchu dešťovou vodou pohlceného.

Profesor Olszewski v Krakově, který se proslavil svými pokusy o ztužení vodíku, dusíku a kyslíku, podrobil také nově objevený plyn svým pokusům a nalezl, že se dá silným ochlazením a stlačením ztužiti v kapalinu, která vře při nižším stupni než zkapalnělý kyslík a vyšším než zkapalnělý dusík, hutnota tekutého argonu je 1·5 (voda 1). Ještě silnějším ochlazením promění se kapalina ve hmotu bílou, sněhu podobnou. Pro srovnání uvádíme zde, že ztužený dusík taje při —214° C. a vře při —194·1°, argon taje při —189·6° a vře při —187°, kyslík vře při —182·7°, v pevnou hmotu posud proměněn nebyl. Hutnoty kapalin jsou: dusíku 0·885, argonu 1·5, kyslíku 1·124.

W. Crookes podrobil argon zkoumání spektroskopickému a nalezl, že vidmo jeho je docela různé od vidma dusíku, dávajíc 80 čar červených a 119 modrých; a vidmo jeho bylo vždy totéž, ať si byl připraven kterýmkoli způsobem. Tím by bylo dokázáno, že argon je skutečně tělesem novým a samostatným; teď se ale naskytá otázka, co je to, je to prvek, či sloučenina, či smíšenina.

K rozhodnutí této otázky je na závadu úplná netečnost argonu; nemůžeme-li ho převáděti ve sloučeniny, nemůžeme rozhodnouti, je-li to prvek čili nic, a je-li, nemůžeme přesně stanoviti váhu atomovou. Pro stanovení váhy atomové vedou tři cesty: předně stanovení poměru při slučování, pak stanovení hutnoty a konečně stanovení měrné teploty, které však dává výsledky pouze přibližné a slouží pouze za rozhodčího v pochybných případech, kde se neví, máme-li číslo stanovené z hutnoty neb z poměru při slučování bráti jednoduše neb několikeronásobně.

Předpokládáme-li, že argon je prvek, pak dle hutnoty je jeho váha atomová 20 neb násobek tohoto čísla; ustanovením měrné teploty vyšlo na jevo, že se toto číslo musí bráti dvojnásobně, tudíž 40. Ale tím přicházíme k záhadě, prvek s touto vahou atomovou nehodí se do soustavy Mendělejovy, která až posud se osvědčila. Geniální ruský chemik Mendělejev sestavil prvky dle stoupajících vah atomových do několika řad nad sebou položených, tak že prvky nad sebou napsané tvoří sloupce a prvky stejného sloupce mají podobné vlastnosti chemické, ba objevil při tom, že chemické vlastnosti jsou periodickou funkcí váhy atomové. Podobně mnohé fysikální vlastnosti: hutnota, tažnost, roztopitelnost. Sestavení prvků do této soustavy nebylo tak snadné, objevily se některé neshody, na příklad dle této soustavy vyžadoval některý prvek jinou váhu atomovou, než jaká dosud platila za pravou, novým zkoumáním ukázalo se, že váha atomová je skutečně taková, jaká se musila předpokládati dle polohy prvku v soustavě. Nejzajímavější však je to, že Mendělejev musil ve své soustavě nechati některá místa nevyplněná, z toho se soudilo, že neznáme posud všechny prvky, a že, až nějaký nový bude objeven, zaujme některé z prázdných míst; protože však určitému místu odpovídají určité vlastnosti chemické i fysikální, mohl Mendělejev předpověděti s jistou přibližností, jaké vlastnosti budou míti prvky nově objevené. Toto předpovědění překvapujícím způsobem potvrdilo se při objevení gallia a scandia. Ne neprávem bývá Mendělejev porovnáván s Leverierem, který vypočítal dráhu planety Neptuna, jenž až do těch dob nebyl viděn a který teprve na základě Leverierových výpočtů byl vypátrán. Periodická soustava Mendělejevova je nyní všeobecně uznána, každý dosud objevený prvek nalezl dosud místo v této soustavě, proto ta okolnost, že argon se do ní nehodí, vzbuzuje pochybnosti, je-li to prvek.

Když vyskytly se zprávy o jeho objevení, vyslovena domněnka, že to je snad allotropický vid dusíku, že je k dusíku v tom poměru jako ozon ke kyslíku. Skutečně objevení ozonu ve vzduchu má něco podobného s objevením argonu. Bylo již dávno známo, že, proudí-li jiskry elektrické vzduchem, dostává vzduch zvláštní zápach, z počátku mysleli, že se zde tvoří nějaká sloučenina kyslíku s vodíkem neb dusíkem; pokusem však dokázáno, že onen zápach tvoří se, nechají-li se procházeti jiskry elektrické čistým kyslíkem, zároveň poznáno, že kyslík nabývá tím větší hutnoty, a kdybychom měli čistý ozon, měl by právě hutnotu o polovici větší než kyslík obyčejný. Tento výjev vysvětlen pak jednoduše tím, že sice ozon je pouhý kyslík, ale že obsahuje v molekule atomy tři, kdežto obyčejný kyslík dva; a protože molekuly plynů jsou stejně velké, je ta, která má více atomů, těžší. Když tedy při první zprávě o objevení argonu bylo ohlášeno, že se jen větší hutnotou liší od dusíku, vyskytla se přirozeně domněnka, že i zde jest nějaká kondensace dusíku, zdánlivě odůvodněná i tím, že hutnota argonu je skoro o polovici větší než hutnota dusíku. Určením měrné teploty však tato domněnka byla vyvrácena. Nezbývá tedy nic než očekávati výsledky dalších pokusů.

Literatura.

— Rok na samotě. Básně Em. ryt. z Čenkova (F. Šimáček). „Nevšímaje si této různobarvé směsi hesel, podávám tu obraz své duše v oné době, kdy žil jsem v upomínkách lásky odloučen od lidí a kdy ovívala mne v přírodě svým šerým křídlem Samota a kdy u našeho krbu mihla se černá peruť smrti . . .“

Programu tomu zůstal básník věren v své nejnovější knížce. Je to lyrika zcela intimní, kterou podává. Akcenty nejsou sice zvláště silné, ale přesvědčují svou upřímností. Zvlášť pěkné jsou básně „Dvojí žeň“, „Ó Němec hrobař kopal“, „Prázdné křeslo“, „Můj otec“, „Reliquie“, „Knížky modlicí“, „Šperk“. V některých pravá, nelíčená prostota mile dojímá a hřeje, jiná čísla mohla odpadnout, menší a vybranější cyklus byl by působil ještě více.

Knihy redakci zaslané.

Sborník světové poesie, svazek 36. Alexandr Puškin: **Některé básně rozpravné.** Přel. Eliška Krásnohorská. Nákladem J. Otty v Praze.

Josef Kalus: **Kresby a písně.** Nákladem J. Otty v Praze.

Nerozluční Román Jany Mairetové. Přeložil Jos. Jan Svátek. Nákladem Jos. R. Vilímka v Praze.

Marie Červinková-Riegrova: **Letní sen života.** Nákladem Bursíka & Kohouta v Praze.

Dramatická díla Jaroslava Vrchlického. XX. **Závěť lukavického pána.** Veselohra o jednom jednání. Nákladem F. Šimáčka v Praze. Cena 20 kr.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNÍK XXIII. 1. DUBNA 1895. ČÍSLO 19.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

V úřadě.

Obrázky. Napsal Jan Osten.

(Dokončení.)

„No, jak jste se bavil?“ tázal se druhý den ráno Horáček uštěpačně. „Viďte, ta Týninka, ta má krásné tělo, co?“ zakrucoval si knír.

Kovář se zamrzel, že Horáček tak bezohledně mluví.

„Jsou to velmi vzdělaná děvčata,“ pravil vážně a pevně. „Radost je, s nimi si pohovořit. Ta nejmladší má znalosti v literatuře, že by sloužily ke cti mnohému vzdělanému muži.“

„To narážíte na mne?“ usmál se Horáček. „No, já se o literaturu příliš nestarám, to je pravda. Tak co do mne vtloukli ve škole, ale teď, Bože, člověk má jiné starosti. Jen se nedurděte. Pro mne a za mne tam choďte třeba každý den, jsou hezké, dobře vychované, ale nemají peněz, a to je zlé. Prosím vás, jak má být člověk živ?“

„No, já myslím,“ namítal Kovář, „že nemá-li muž žádné osobní vášně a nečiní-li velkých nároků na život, dovede uživit rodinu.“

Horáček se hlasitě rozesmál.

„Vy jste idealista! Nemá-li vášně! Tady nejde o vášně; jít denně do kavárny, to není vášeň, nebo časem do divadla. To je potřeba, prosím, ne vášeň. A to si vše musíte odříci, vezmete-li si chudou dívku. No, zatím, na zdar!“

Kováři se protivil. Protivil se mu se svými praktickými, jak říkal, náhledy, svým elegantním oděvem, koupeným na dluh, jenž bude zaplacen z věna jeho nevěsty, protivila se mu jeho tvář bonvivanta a rozkošníka.

„Prosaik, prosaik,“ myslil si. „To není štěstí, jísti vybraná jídla, chodit do plesů, do divadel. To já si představuji rodinné štěstí jinak. Třeba strádat, omezovat se na nejnutnější, ale míti za to milující, dobrou ženu, jako je ku příkladu Boženka.“

Zalekl se té myšlénky.

„Jaký jsem to blázen,“ durdil se sám u sebe. „Viděl jsem ji jednou a takové myšlénky. Ale půjdu tam zas.“

Pan Vorel přišel k němu jako k starému známému, usmíval se naň přátelsky a podával mu ruku.

„No, jak se vám to u nás líbilo? Je to jen tak po domácku, musíte odpustit. A nezapomeňte napsat Božence do památníku. Apropos, co budete dělat v neděli? Nechcete jít s námi? Půjdeme odpoledne do ‚Národní kavárny‘ na koncert. O tom si ještě spolu promluvíme.“

Kovář se již těšil na neděli. Byl to proň jindy nudný den, nevěděl, co počíti. Spával někdy, někdy šel do kavárny, četl tam noviny, díval se na kulečník, toulal se ulicemi, nebo stával u kluzišť, dívaje se na jezdicí. Ale zpravidla se nudil. A nyní půjde s ní. Bude s ní celé odpoledne sedět a hovořit.

V neděli odpoledne, kolem třetí hodiny, klepal již u Vorlů na dvéře. Otevřel mu pan Vorel.

„Á, Servus! To je dobře, že jdete, jsme hned hotovi. Ženské se oblékají, pojďte jen dále!“ Vedl ho do známého pokoje, za okamžik vyšly dámy z vedlejšího, ustrojeny na vycházku. Zraky Kovářovy hledaly Boženu. Líbila se mu dnes lépe než tehdy. Slušel jí pěkně sametový kožíšek, dlouhé boa kolem krku, malý klobouček se závojem, pod nímž leskla se bílá, jemná její pleť a zářily velké oči.

Usmála se naň přívětivě.

„Tak, tadyhle, slečno,“ vytahoval Kovář památník z kapsy, „něco jsem vám napsal.“

Uchopila chvatně knížku a začala převraceti.

„Ach, báseň!“ a taková krásná. Píšete taky básně? Děkuji, mnohokrát děkuji. To budou v šití mi závidět.“

„Ale teď ku předu!“ velel pan Vorel, zapínaje rukavičky, „nebo nedostaneme místo.“

Vyšli. Napřed Ema s Týninkou, obě svěží, pěkně ustrojené, za nimi Kovář s Boženou a na konec pan Vorel s paní.

Kovář se rozplýval. Díval se na ni se strany, svěží, mladou, švitořivou. Časem obrátila se k němu s nějakou otázkou, důvěrně a vlídně, ale ne vyzývavě spočinuly na něm její zraky. Lichotilo mu to, jak se na ni dívali mladíci, jdoucí kolem, věděl, že mu závidí takovou družku.

Mluvili opět o literatuře, Boženka mnoho čtla a snadno chápala.

„Ani nevíte,“ pravila, „čím je spisovatel v mých očích. Něčím vyšším, zvláštním. Ono to není jen tak, je to dar od Boha.“

„Vy si to jinak představujete,“ usmál se Kovář. „Ovšem, trochu talentu je třeba, ale pak je to snadné. Avšak velká díla tvořit, to je jiné.“

Národní kavárna byla dosti již plna. Ohlíželi se po prázdném stolu, v jednom koutě seděl sám u stolu jakýsi muž, obrácen zády. Ohlédl se, pan Vorel poznal v něm Roztočila z kanceláře.

„Podívejte se, pane Kováři, tamhle je náš samotář, Roztočil, sedneme si k němu, ne?“

Roztočil je také již uviděl, vstal a ukláněl se.

Šli k němu. Vorel ho představil a usedli.

„Tak vy také na koncert, pane Roztočile?“ započal Vorel rozmluvu.

Roztočil obrátil naň své smutné oči.

„A, prosím vás, kam jít? Taky to omrzí věčně sedět doma. Všechno, každá maličkost, upomíná mne tam na nebožku maminku.“

„Byla to asi řádná paní, vaše paní matka,“ soudil Vorel.

„Taková se nenajde,“ oživl soused. „Anděl! Pravý anděl. Co ona se o mě nastarala, jak mne milovala! Tak mne její smrt zdrtila. Bylo jí teprve padesát let, ještě dvacet let tu mohla býti.“

Sesmutněl a díval se kamsi do prázdna.

Hudba spustila veselý valčík.

„To by se to tančilo,“ obrátila se Božena ke Kováři. „Zrovna to se mnou trhá. A vy?“

„Já nikdy netančil, slečno,“ odvětil Kovář s jakousi koketní vážností ve hlase.

„Já se naučila doma, od sester,“ vypravovala Boženka. „Ale ještě jsem nikdy na plesu nebyla. „Tatínek to nechce. A také jsem bez toho živa.“

Roztočil po očku pozoroval dámy. Zraky jeho déle spočinuly na zajímavé tváři slečny Týninky. Chvíli si hladil vousy, obracel oči ke stropu, pak se k ní obrátil a počal s ní hovořiti.

Týninka upoutala ho svou ztepilou postavou, vysokým čelem a vážnýma, moudrýma očima. Nemluvil již o matce, začal o zábavách, modách, divadle.

Kovář zapomněl na vše kolem, měl oči jen pro svou sousedku. Žvatlali jako děti, škádlili se, hned zase zvážněli, on jí vykládal o svých plánech a ona naslouchala s porozuměním. Jakoby náhodou uchopil pod stolem její ruku a stiskl ji silně. Zarděla se a podívala se naň takovým pohledem, že se mu hlava zamotala. V jeho srdci, v němž až dosud byly různé smíšené pocity, usazoval se nový, neznámý, ale krásný a příjemný.

Doprovázel je domů a když se s ní loučil před domem, zašeptal tiše: „Kdy chodíte domů, slečno?“

„V sedm hodin,“ šeptla ona.

„Smím na vás zítra čekat?“

Sklopila hlavinku a kývla jí lehce. Uchopil ji za ruku a políbil vřele, pak se obrátil a uháněl ku Praze. Bylo mu blaze, veselo, milo. Umírnil kroky a kráčeje ulicemi usmíval se pro sebe a toužil potom, aby byl již doma, ve své světnici a mohl se oddati plánům a snění . . .

* *

Druhého dne, o sedmé večer, čekal Kovář před domem, v němž se učila Božena šít. Bylo mu blaze a teplo, ač zle mrzlo. Přecházel volně po chodníku, klepal hůlkou na dlažbu, hladil si knírky a pobručoval jakousi písničku.

Úderem sedmé vyhrnulo se asi půl tuctu mladých děvčat z průjezdu domu, mezi nimi i Božena. Kovář pozdravil; ale ona, jakoby ho neviděla, ubíhala a zahnula do postranní ulice. Rozmrzen, udiven, kráčel Kovář za ní.

Zastavila se po chvíli a obrátila se. Poskočil, doběhl ji a pozdravil znova. Podávala mu ruku, jako starému známému.

„Odpusťte, že jsem vám utekla,“ omlouvala se, „ale děvčata by mne viděla s vámi jít a to by bylo řečí. Nesmíte chodit až k domu, musíte čekati na rohu. To víte, takové žáby,“ mluvila vážně, až se Kovář mimoděk zasmál.

Kráčeli vedle sebe, veselí, šťastní, jako dvě děti. S Kováře rázem spadla tíseň a nesmělost, jež ho uchvacovaly při stycích s dámami. Tady ta byla tak dobrá, dětská, přímá a důvěrná.

Vypravoval jí o svém dětství, o svých druzích, studiích. Časem dotekl se lehce ramenem jejího, podívali se na sebe, zarděli se oba a dali se do smíchu.

„Jak krásný je život,“ myslil si. „Co mi nyní schází? Mám, co potřebuji, i malé zábavy si mohu dopřáti a ta rozkoš, směti chodit večer s ní. Kdybych nyní studoval, nosil bych děravé boty, tloukl se po kondicích, byl mrzutým, zanedbaným. Tatínek měl rozum, že mne dal do úřadu.“

Tak krátkou zdála se mu cesta do Karlína.

Kovář vešel s Boženou až na schody. Byly jen slabě osvětleny, zastavila se, podávajíc mu ruku.

„Smím zítra zase přijít?“ tázal se Kovář.

Zarděla se a přikývla.

A jak se tak Kovář na ni díval, pojala ho touha, políbiti ji na drobné, červené rtíky. Rázným pohybem ruky vzal ji za bradu, pozdvihl lehce její hlavu a vtiskl jí dlouhý polibek na ústa.

Vytrhla se mu a zamračila se.

„Vy zlý, zlý! Kdyby nás někdo viděl! Už se mnou nikdy nesmíte jít, abyste věděl.“

Obrátila se a kráčela nahoru.

Kovář se smutně za ní díval. „Bóžo, má Bóžo! Mám vás tolik rád,“ šeptal. „Ani nevíte. Viďte, že smím zítra opět přijít. Jen jedno slovo.“

Obrátila se.

„Tak přijďte! Dobrou noc!“

Kovář se díval za ní, až zmizela na schodech, pak vyšel ven.

Pospíchal domů. Zdálo se mu, že to štěstí, jež nesl v srdci, rozplynulo by se v tom hluku a šumu ulic. Zachtělo se mu, svěřiti se s ním někomu, vyzpovídati se. Ale Morávek byl, jako obyčejně, v hospodě. Kovář sedl a psal bratru Rudolfovi.

Pak začal psáti nějaké verše, ale schumlal papír a šel spat.

* *

Jiří Kovář zdomácněl v kanceláři. Klidně a jednotvárně plynul den za dnem při téže práci, ve společnosti těchže lidí, jež počínal dopodrobna poznávati. Nebylo to tak nudné, jak se mu zdálo zpočátku, bylo tím časem dosti veselo, žerty se tropily. Po celé hodiny stával Kovář někdy u revidenta Bergra, jenž maloval na porcelánové misky dle illustrací. Měl v tom značnou zběhlost a zakládal si na tom.

„Chtěl jsem jít na akademii,“ vypravoval Kováři; „však znáte naše šosácké poměry. Můj otec byl také úředníkem, stavebním radou, trpěl mi to doma, ale věnovat se tomu, ani řeči. Die Kunst ist brodlos, bylo jeho příslovím. No, jaká pomoc, už je pozdě,“ a načechrával si dlouhé vlasy.

Měl v kanceláři celé atelier. Zásuvky jeho psacího stolu byly plny barev, tuh, štětců.

Pan rada mu v tom nebránil, Berger portretoval jeho i paní radovou a k jmeninám vždy ho překvapil nějakou prací.

Bylo to dilettantství, ale on sám i ostatní v kanceláři domnívali se, že je velkým umělcem, který, kdyby byl „proďělal školy“, mohl to daleko přivésti.

Také se Kovář seznámil s panem z Bergmannů. Přišel k němu jednou z čista jasna a vypůjčil se od Kováře dva zlaté. Nevrátil mu je na prvního, ale za to ukazoval mu svou přízeň. Ano, tak se k němu snížil, že i česky s ním mluvil. A nemluvil špatně.

Jeho otec míval někde panství, zemřel záhy a on to podědil. Studoval práva, ale výsledek několikaletých zapisování do přednášek byl ten, že mu statek prodali veřejnou dražbou a on tu stál bez krejcaru. Kterýsi z jeho vznešených známých zaopatřil mu místo v úřadě. Dlužil se po zlatkách, však nikdy nezapřel v sobě kavalíra. Moderní oblek, společnost sportsmanů a bonvivantů byly mu stále nutnými. V kanceláři ho již znali, neopominuli nikdy titulovati ho „Herr von Bergmann“, ale tropili si z něho úsměšky.

Kovář ho poznával, necítil k němu úcty, ale jakousi sympathii.

Líbil se mu proto, že se přece dovedl ještě zachytiti, že neskončil život patheticky „kulkou do čela“, nebo že nezapadl do kategorie žebravých kavalírů, otírajících kliky u dveří svých bývalých přátel.

Dlužil se ovšem peníze, ale splatil je po čase a to vše konal tak klidně a roztomile, že nebylo možno, odříci mu.

Nebyl nevzdělaným, zajímal se o literaturu a hudbu. i o divadlo.

Líbil se Kováři také proto, že nebylo u něho praničeho, co činilo jiné suchými, šosáckými byrokraty. Nikdy nepouštěl se do rozpravy o nějaké malichernosti, konal svou práci, kouřil cigaretty, četl francouzské romány a dobře se s ostatními snášel.

Také u pokladny se Kovář brzy seznámil.

Oba páni, již tam úřadovali, žili v nejkrásnější shodě. Vrchní pokladník Kubela nenazýval Wolszewského jinak než „pane dobrodzieji“, nebo „szlachtici“. Pocházel Wolszewski ze staré polské šlechty, úplně zchudlé během času a zdemokratisované. Kovář se domníval, že Kubela žertuje, nazývaje Wolszewského „szlachticem“, ale přesvědčil se sám, když na úředním výkazu četl jméno Wolszewského se zvučným predikátem. Pan z Bergmanů také se nejvíce k němu přichyloval, ale starý Polák si na svém šlechtictví pranic nezakládal, nosil ošumělý kabát, šetřil a skrblil a celé dni trávil nad svými modlitbami.

Chodil denně před kanceláří do blízkého kostela a Kovář viděl ho tam jednou klečeti v zadní lavici, hlavu ponořenu do dlaní, vzdychajícího a klanícího se.

Byl starý mládenec, rděl se při každém vtipu, jež dělával neomalený Herold, potřásl svou bujnou hlavou, zavzdychl a vzdálil se.

Bylo to Kováři nápadno, proč Wolszewski tak šetří, a tázal se pana Vorla.

Jeho bratr, totiž Wolszewského, vypravoval Vorel, byl profesor v Rusku, do něčeho se zapletl a poslali ho na Sibiř. Umřel tam záhy a zůstali dvě děti, syn a dcera. Syn studuje ve Lvově práva a děvče je tam na učitelském ústavě. A on, náš Wolszewski, na ně platí.

Kovář chápal z celé duše heroismus toho člověka, odříkávajícího si každý požitek, aby mohl zaopatřiti děti po bratrovi. Přibližoval se Wolszewskému, mluvil s ním o Polsce, o literatuře, ale starý pán nemnoho toho namluvil.

„Á, Mickiewicz, Kraszewski,“ vzdychl, projel si rukou vlasy a provodil to jakýmsi zbožným zvoláním.

Více pohovoření bylo s vrchním pokladníkem, panem Kubelou. Byl to jemný, vzdělaný muž, pečlivý otec rodiny dosti četné, horlivý čtenář, přesný, svědomitý úředník. Bez známosti, bez strýčků, vlastní pílí a vytrvalostí domohl se dosti slušného postavení, ale nezpyšněl, jak se to často stává.

Kdo v tom nežil, nepochopí, jaký je to rozdíl mezi služební třídou. Jsou to lidé stejného vzdělání, stejné způsobilosti, dělí je jen několik let služby od sebe a hvězdička na límci — a to klene mezi nimi propast.

Ton, jakým mluví vyšší s nižšími, je blahosklonný, důstojný, vážný, jakoby chtěli říci: Vidíš, snižuji se k tobě, obcuji s tebou, ale musíš to pořáde cítit, že stojím vysoko nad tebou. Je to pro tebe vyznamenáním, že si od tebe beru šňupec, že se směji tvým vtipům, podávám ti ruku. —

Zvyknete si na to pomalu, ale zpočátku to na vás tísnivě, trapně působí. Přišli jste z poslucháren, zvyklí jsouce bodrému kamarádství od soudruhů a zdvořilému, roztomilému jednání profesorů, a nyní na vás hledí jako na člověka, o němž se ještě nemůže říci, co jest a co bude, jenž musí tu stráviti ještě slušnou řadu let, aby se s ním spřátelili — zkrátka praktikant.

Pan Kubela nebyl z takových. S jakousi zálibou vyhledával společnost mladých, v Horáčkovi seznal flegmatického, pohodlného člověka, toužícího jen po jediném, dobře se míti. Za to přiklonil se ke Kováři.

Často, za prázdných chvil seděli ti dva v koutku u pokladny, statný muž, jemného, oduševnělého obličeje, a nadšený mladík, a pokuřujíce, rokovali o věcech, jež se do té prosaické kanceláře nehrubě hodily.

Pan Kubela byl horlivým ctitelem ruské literatury, zvláště Tolstého a Turgeněva.

„Bazarov, Rudin, Neždanov, jaké postavy, jaká přirozenost!“ hovoříval. „Také jsem v mládí ledacos četl, různé německé romány, ale nyní mi to připadá jako cukrovaná voda.“

„Kdybych jen měl více času,“ stěžoval si Kováři. „Celý den kancelář, večer rodina. Sotva v neděli se k tomu dostanu, a to je mi osvěžením pro celý týden.“

„Pane dobrodzieji,“ obracel se k Wolszewskému, „to byste měl čísti: ‚Vojnu a mír‘ nebo ‚Sevastopol‘, anebo ‚Dým‘.“

Wolszewski vždy jen máchl rukou. On nečetl skoro praničeho, četl česky s námahou, německé nerad a polského neměl. V prázdné chvíli psával dopisy „svým dětem“, modlil se a přepočítával stále svěřené peníze.

Tak plynuly Kováři dny, večery trávil u Vorlů. Časem tam přišel i samotář Roztočil. Dbal nyní jaksi pečlivě na svůj zevnějšek, shodil vousy, šňupal méně a u Vorlů jen pokradmo. Nemluvil mnoho, obyčejně hrávala Týninka na klavír a on ji doprovázel na houslích. A, jak ho Kovář někdy potajmu pozoroval, poznal, že se zanícením dívá se na ztepilou postavu a pěknou hlavu Týninčinu, sedící u klavíru. K novému roku Roztočil povýšil. Uspořádal malou hostinu večer v restauraci, přišli

všichni, ba i pan Wolszewski se dal pohnouti a dostavil se v staromodním černém kabátě.

Po večeři pozdvihl pan Kubela sklenici a pronesl několik upřímných slov. Roztočil vstal, aby se poděkoval. Neřekl mnoho, nebyl řečníkem, pozdvihl oči k nebi a pak, jakoby to z něho nerado šlo, dodal:

„A při té příležitosti, dovoluji si, pánové, oznámiti vám novinku. Hodlám se oženiti, má nastávající je dcera našeho milého druha, slečna Týninka Vorlová.“

Domluvil, utřel si čelo a usadiv se usmíval se pro sebe.

Všichni byli překvapeni, nejvíce Kovář, jenž o zasnoubení praničeho nevěděl.

„Chtěli jsme to nechat na dnešní večer, jako překvapení,“ vykládal mu Vorel, „vy musíte jít za mládence.“

Zábava se rozproudila, byli tu jiní lidé než v kanceláři. Najednou zmizel rozdíl tříd a hvězd, praktikant přiťukoval si s představeným, pan Kubela přednesl komický duett s Horáčkem, zůstali dlouho do noci, jediný pan Wolszewski vytratil se již o desáté, „ku svému modlení a zbožnému rozjímání“, jak podotkl Horáček po jeho odchodu.

* * *

„Tak naše Týninka se bude vdávat,“ vypravovala Božena Kováři, když ji druhý den doprovázel ze šití. „Kdo by to byl řekl, viďte? Tak to přišlo najednou. Přišel vám v neděli odpoledne, černě oděný a ptal se po Týnince. Byla v saloně, šel tam za ní. A za chvíli přijdou do pokoje, ruku v ruce a že se mají dávno rádi a že se chtějí vzít. To jsme byli překvapeni. A teď musím zůstat doma a budeme šíti a kupovati. A já budu za družičku a vy za mládence, půjdete se mnou?“ tázala se šibalsky.

Kovář místo odpovědi stiskl její rámě.

„Dobře udělal,“ pravil po chvíli. „Je teď oficialem, dobře budou živi.“

„Já to nemohla pochopiti,“ vypravovala dále Božena, „takový nemluva, jen vždycky oči vzhůru obracel. A naše Týninka! Už se mohla kolikrát vdáti, ucházel se o ni jeden inženýr, takový vám hezký člověk a ona ani slyšet. A jeho si vezme. Musí to být divné s tou láskou,“ zavzdychla.

„Vy byste si ho nevzala, Božo?“ tázal se Kovář.

„Ne. Je hodný, dobrý člověk, ale mně by se nelíbil. Můj nastávající musí být mladý a veselý a psát na mne básně a . . .,“ usmála se, podívala se na Kováře a pohodila hlavou.

„No, ještě rok a také povýším, Božo,“ pravil Kovář vážně, „a pak také budete šít šaty, ale pro sebe.“

„A koupím si na atlasové, bledě růžové, to je krásná barva, viďte?“ žvatlala. „A pak pojedem k vám, ukážete mne rodičům a sestrám a zůstaneme tam čtrnáct dní.“

Za takových hovorů došli k domu. Stisknutí ruky, polibek, ukradený v průjezdě a Kovář ubíral se k domovu.

* * *

Kovář „vžil se do toho“, jak mu pan rada byl uložil. Psal, počítal, rokoval s panem Kubelou o literatuře, psal i pro sebe a překládal v kanceláři a večer chodil k Vorlovům, odkud ubyla Týninka. Stával se nepatrným kolečkem v ohromném tom mechanismu, nedůležitým, ale nutným v celku. Doma se poměry zlepšily, sestra Pavla stala se učitelkou a Rudolf elevem na hutích.

Ze snivého, za chimérami se pachtícího mladíka stával se přesný úředník, objevující se v určitý čas za svým psacím stolem, vykonávající jednoduchou, nenamáhavou svou práci, zajímající se o ty různé maličkosti, o nichž druhdy nechápal, že mohou koho zajímati.

Horáček se oženil, stal se nyní teprve pravým elegánem, pohodlným, labužnickým. Viděl je Kovář jednou na promenádě, nebyla ani mladá, ani krásná, ale Horáček hrdě vykračoval si po jejím boku v novém kožiše a po kanceláři šel jeden hlas, že „udělal štěstí“.

Stal se důvěrným přítelem pána z Bergmannů, jenž se od něho dlužil peníze a uváděl ho za to do svých kruhů.

Po tříletém praktikantství byl i Kovář jmenován úředníkem a přesazen do venkovského města.

A když seděl již ve vlaku, sklonil hlavu a rozsmutnil se. Zatoužil po té rozsáhlé světnici, po těch známých tvářích, po koutku u pokladny, kde hovořival s panem Kubelou, po psacím stolku, u něhož pohřbil své mladistvé sny a plány a započal nový život, malý, ale teplý a vlídný . . .

Z písní poutnika.

Od Jar. Vrchlického.

V hospodě kdes poutník unavený
nocleh ždal jsem, vlídně byl mi přán,
měkké lože, čtyři bílé stěny,
leh' jsem klidně, svojí dumy pán.

Chtěl jsem usnout — v tom však v jizbě vedle
dětský pláč se ozval, žalně zněl,
chvíli tajil se, já mnil, že ztichne hnedle,
v tom však hlasněj zazněl a se chvěl.

Dítě trpí — co, nemůže říci.
Noc je dlouhá — vědět jen a znát,
proč tak pláče? Rychle shasím svíci,
stáhnu přikrývku a toužím spát.

Ale dítě neunavně kvílí...
Věčný Bože, co v tom pláči zní?
Matka darmo nad lože se chýlí,
otec beze rady patří k ní.

Proč to dítě naříká a pláče?
Poutníkem na žití prahu jest,
starého zde budí chodce, spáče,
lidskou bídou poutí věčných hvězd.

A já ptám se: „Kdo v tom lépe jesti
dítě prosté, či já, vše jenž znám,
ztracené já, ono — příští štěstí,
spolu svorní v tom: Vše k čemu, kam?“

Tak jsem snil — konečně dítě ztichlo,
všecko spalo, dále kráčel čas...
mně však u srdce to divně píchlo
chtěl bych sám jak dítě plakat zas!

* *

Mé země plachý host
se dívám na věčnost,
jak děcko na svou novou loutku
a v urážky a boj
a citů nepokoj
se ptám, kde je ten stroj,
jímž všecko živo očím pro pochoutku?

A slyším vřavu, ruch...
Ó pouze v té jest Bůh,
v té tkáni vesmíra i v každém outku;
a překonán a sám
rád klesám v náruč tmám,
jak žebrák v smutku lkám,
jenž na tvrdý chléb pláče ve svém koutku.

* * *

To bylo v dubnu. Mladý Máj
u skály pískal na šalmaj,
to čacký byl a silný jun,
ve každém dechu plno strun.

To bylo v červnu. Umdlená
tam stála — Léto — sirena,
jí s vlasů padal květ a květ,
hvozd v šumu tich', pták přestal pět

To bylo v říjnu. Přes lada
běžela vzteklá Maenada,
vlas rozpoutaný, hnědý prs
jí břečtan halil, chmele trs.

To bylo v lednu. Pustý sad,
bez ptáka luh, u dvorce vrat
se krčil žebrák smutný, tich,
na oděvu i vousu sníh.

A já tím šel a já vše zřel
a v hloubi srdce k sobě děl:
Táž scenerie bude plát
v zrak zmdlený mi — ach, kolikrát!

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Paní Těšitelová chvatně vešla do statku a rovnou přistoupila k oknu. Dívala se za ním, jak se vzdaluje rozjezděnou cestou podle řady opadávajících topolů. Zdálo se jí, že se ohlédl k Sirotčímu Dvoru, ale nevěděla to určitě, oči její tentokráte nějak málo viděly. Za chvilku zmizel na blízké silnici.

„Tedy přece vzpomíná a lituje, svědomí ho hněte,“ pomyslila si mladá žena a zamyšleně se odstrojovala. Karel Livora nechtěl jí z hlavy. Ale to už nebyl ten mladý, veselý, posměvačný, necitelný člověk, jak až do té chvíle ho znala a jak si ho představovala, to byl pokořený, litující kajicník, kterého kdysi milovala.

Blaho někdejší krátké lásky zahučelo jí krásnou hlavou.

„Myslí, že se hněvám,“ šeptala si, „ani nevím, jestli jsem se někdy hněvala. Nyní lituje a poznává se — proč pak už dříve nebyl takový?“

Vešla do kuchyně, avšak ještě chvíli byla jako opilá. Něžný, dojímavý zvuk Livorova hlasu zněl jí ustavičně v hlavě, lákal ji, sváděl ji, aby na něj vzpomínala a opakovala si jeho některá významná slova.

„Do nejdelší smrti mne to bude bolet,“ šeptala si už mnohokráte po Livorovi, a ta výčitka všude ji pronásledovala. Když pak byla sama, řekla si to také nahlas, avšak nedovedla to tak měkce a smutně, jako on.

Celý den byla zamyšlena a navečer, když se vrátil Těšitel, skorem už se rozmýšlela, má-li se mu zmíniti o Livorovi. Přece však mu to řekla.

„Byl zase zde, u nás?“ podivil se překvapený statkář.

„Nikoli. Setkala jsem se ním, když jsem šla z kostela. Vyprovodil mne až ke statku a pak opět šel. Byl tentokráte zamlklý, vypadal chorobně.“

„Nejspíše opět následek nějakého hýření, u něho už to jiné nebude, zasmál se drsně Těšitel, a paní Marta cítila, jak ji trochu bodlo u srdce. Mlčela.

„Jen aby k nám zase nelezl!“ dodal její muž. „Byl by k tomu smělý dost.“

„Kdož ví,“ namítala mladá paní a myslila, že jest její povinností, aby se Livory proti té domněnce ujala. „Nezvala jsem ho, a on nikterak se nevtíral. Snad v tom není nic zlého, když jsem šla sama, že mne vyprovodil?“

„Inu,“ odvětil statkář, nevěda jiné vhodnější odpovědi, „jest tu jenom o lidské řeči. Karel vymete všechnu Klenovou, bude se nepochybně dovolávati našeho přátelství, a nerad bych, aby vypravoval více, než co lidé mohou vědět.“

Paní Marta zbledla.

„Máš strach, aby nepovídal o mně, viď? Bojíš se, aby si lidé nevypravovali, jakou jsi si vzal ženu? Bože, Bože, myslila jsem, že tvoje láska a spokojenost jest mnohem větší, než abys mohl vzpomínati na ty minulé věci.“

Bylo jí do pláče. Poprvé ve svém manželství ucítila lítost pro slova mužova.

„Jdi, jdi,“ konejšil ji Těšitel, „kdo pak hned bude mysliti na takové věci! Pro mne a za mne ať lidé si vyprávějí co vyprávějí, mne nemůže nic strašit. Myslil jsem více na tebe než na sebe — ale nač o tom mluvit, nechme toho!“

Tím semínko prvé manželské mrzutosti bylo zažehnáno, avšak paní Martě dlouho se nevracela dřívější spokojenost. Vzpomínala na ona slova Těšitelova, zkoumala a měřila je na vážkách citu svého, už se jí zdálo, že nemůže býti dokonale šťastna, neboť choť její styděl se za její minulost. Láska jeho tedy nebyla dosti veliká, aby zastínila její odpykaný poklesek a zřetel k pomluvám sousedů.

Při tom často vzpomínala na Karla Livoru.

„Kdyby věděl, že ještě dnes musím trpěti pro něho," myslila si, „zdali pak i to by ho zabolelo, zdali pak by mě politoval?"

Nepochybovala o tom, ustavičně ještě ho viděla pohnutého, když se loučil před statkem. Domnívala se, že aspoň kus srdce obživlo v tom mladém, tvrdém člověku.

„Vždyť by byl nemohl se mnou takto mluvit," přemlouvala se.

Avšak Karlu Livorovi po rozchodu s paní Těšitelovou bylo nadmíru veselo.

„Pořáde jest touž slabou třtinou, jakou vždycky bývala. Divná žena! Ublížil jsem jí na smrt, ale ona místo žluči má v těle jenom nekonečné odpouštění. Připravoval jsem se, že bude hrdější a nepřístupnější, a ona zatím sálá dobrotou. Ale krásná jest, jen co jest pravda, desetkráte krásnější a rozvitější než bývala za svobodna! Každý by mi nadal bláznů, že jsem jí mohl pohrdat."

Zahvízdal si, zazpíval si po tichu a ohlédl se k Sirotčímu Dvoru.

„Na mou věru, skoro až závidím Bohušovi, že ji má," myslil si zase. „Ale hloupí mívají největší štěstí. Já jsem byl příliš chytrý, abych si je dovedl zachovat. Ne — jaký to nerozum, jaké to šílenství, zamítat tak krásnou ženu! Do smrti už nenajdu hezčí a oddanější. Byl jsem bloud!"

Vyňal krabičku s cigaretami a zapálil si.

„Ať se třebas otrávím docela — jak živ mne svět nemrzel tak, jako dnes!"

Za chvilku však odhodil nedokouřenou cigaretu do příkopu a zachechtal se.

„Opravdu, to není špatná myšlénka. Bylo by tuze zajímavé, kdybych poznovu zkoušel u Marty štěstí. Zdali pak by se mi opět podařilo? Podruhé by to asi nebylo tak snadné, schází mi zlatý, předobrý škatulář, který by ji vypověděl z práce. Nu — budeme vidět, budeme vidět, stojí to za pokus. Jest to velmi lákavé, na mou čest, a jaká sláva, kdyby se mi to podařilo!"

Obědval s velkou chutí a po polednách si vyšel na procházku. Nemohl zapuditi dotěrnou myšlénku na sličnou paní Těšitelovou. Čím více vzpomínal, tím více dávná vášnivá touha se v něm rozněcovala. Ještě téhož dne dospěl k přesvědčení, že není na světě ženy, která by ho více zajímala než ona.

Ale smál se tomu, shledával to tuze zábavné a výborné. Jenom něco takového dovedlo ho ještě trochu vyrušiti z jeho pusté lhostejnosti.

Ani nevěděl, jak zabloudil v onu stranu, kde byl Sirotčí Dvůr. Zahleděl se tam na minutu, ale ve statku bylo ticho a pusto. Nikdo se mu neukázal.

Rychle se obrátil a pospíchal zpět do Klenové. Bylo mu najednou smutno, zatoužil po společnosti. Už se rozmýšlel, nemá-li zase zaklepati u poštmistra.

Pak si to rozmyslil.

„Nazlobím se ho ještě dost," pomyslil si, „nebylo by dobře, kdyby ten výtečník se mne záhy nasytil. Beztoho dnes byl chladný a upjatý."

Seděl tedy v hostinci, dal se do hovoru s několika hosty a na konec rozvinul svoji inspektorskou působnost i pojistil mladého učitele a velebníčka.

„To jest vydatnější, než klábositi s tím mravokárným generálem," smál se v duchu. „Kdybych se činil tak každý den, mohl bych si za rok koupiti statek — aspoň mnoho by mi nescházelo. Ale jinde bych se neusadil, než tady někde na blízku Klenové, tady opravdu nalézám neobyčejné zalíbení. Takhle něco takového, jako jest Sirotčí Dvůr, a Martu k tomu — ne, Sirotčí Dvůr bych nechtěl, to není hezké, veselé jméno. Koupil bych si nedaleké Peklo, to jest veselejší, Peklo a pan Karel Livora, to by znělo čiperně, pak bych si troufal na svět, že by mi až všichni čerti záviděli!"

Potěšen odcházel na lůžko, už bylo po smutku. Ve svém pokoji ještě přistoupil k oknu a chvilku se díval do chladné, šeré noci.

Na klenovském náměstí mrkaly dvě mdlé petrolejové svítilny, jedna u radnice a druhá před poštovním úřadem. V malém, žlutavém obzoru této druhé záře mihl se dlouhý stín a zastavil se u domovních dveří.

„Aha, generál Trochu se vrací od Těšitelů," hádal Livora, „jak mu závidím, tomu šťastnému rytíři všech ctností! Může choditi do Sirotčího Dvora, kdykoliv se mu zlíbí, může dosyta dívati se na ni — eh, fuj, blouzním, jako když mi bylo patnáct let! Karle, Karle, dnes tě nepoznávám!"

Vrátil se od okna k malému stolu, na nějž před tím vyklopil svoje neveliká zavazadla. Mezi těmi vzal malé elipsovité zrcádko, postavil je ke svícnu a zadíval se do jeho lesklé, křišťálové plochy.

„Tak, abych viděl toho nového, střeštěného člověka," pravil, dívaje se na svůj obraz, „nu, jen co je pravda, nevypadá pranic svůdně ani bohatýrsky a jest až div, že mohl tak vítězně pustošiti v ženských hlavách a srdcích. Jen aby na konec sám nešťastně se nezamiloval, to by bylo směšné! To by tak scházelo! Aby se vyplnilo proroctví nebo přání mého rozšafného pana bratrance Těšitele a abych po všech bouřích podlehl lásce, kterou on nazýval opravdovou, abych byl zasažen tou nejlepší pomstou. Snad by to ostatně stálo za to. Tou opravdovou láskou by mohla býti třebas moje někdejší milenka, jeho žena. Jenom kdo by nejvíce cítil tu sladkou pomstu? Doufám, že by mne má láska neodkopla, jak si Bohuš vroucně žádal."

Sklonil se až k samému zrcádku a usmál se do něho šibalsky,

„A teď, Karle, pověz upřímně, máš Martu rád?"

Zrcádko, jak na ně dechl, povleklo se hned mlhavým oparem.

„Ba ne," odpovídal si Livora, „moje nitro není už takové hlouposti schopno."

Avšak opět musil vzpomínati na ni, na svoji sličnou, tichou švakrovou.

VIII.

Několik následujících dní Livora se potuloval po okolí za svým zaměstnáním. Dosti dobře se mu dařilo, téměř denně mohl odeslati svým představeným přihlášku k pojištění, a tentokráte nebylo mu potřebí žalovati na panský nevděk. Dostal do Klenové peněz více, než při svých střízlivých požadavcích mohl spotřebovat.

„Člověče, co si počnete s tolika penězi?“ ptal se ho Oblak, když si přišel na poštu s poukázkou.

„Položím základ k svému bohatství a budu spořit. Nemáte-li nic proti tomu, začnu u vás s poštovní spořitelnou. Bohdá, že počátek, posvěcený moudrou rukou pana poštmistra Oblaka, bude míti v zápětí ještě větší a časté úspory a že mi přinese štěstí. Dám mu za podkladek padesát zlatých, ale napište mi to hezky.“

„To jest jenom chvalitebné,“ liboval si Oblak. „Nebyl bych si pomyslil, že také dovedete spořit. Gratuluji vám k tomu začátku, jen houšť!“

Za čtrnácte dní mladý inspektor pojišťovny opět si uložil padesátku, a hned mu přibylo u Oblaka o stupeň vážnosti a úcty. V té době spolu sice často hovořili, ale vždy jenom na krátko. Livora docházel na poštu pro svoje dopisy nebo aby tam odevzdal zásilky, a při tom vyměnil s poštmistrem vždy jen málo slov.

Teprve poslední den, kdy Livora už se chystal odejeti na delší čas jinam, Oblak ho vybídl, aby si přece zase jednou s ním trochu pobesedoval. Pozvání to však vzniklo jenom ze sobectví. Paní Lízi totiž na něco se rozdurdila a ustavičně vnikala do úřadovny manželovy s nesnesitelnými stížnostmi a žalobami. Ani tam jí nebylo nic vhod. Hned se křižovala, že mnoho zatápí, hned zas dělalo se jí zle z jeho dýmky nebo poslíček Sobek byl jí až hrůza odporný.

Proto pan generál Trochu s povděkem vítal Livoru, před nímž paní poštmistrová vždy utíkala jako před pohoršením. Útlý nos její totiž nemohl ani minuty vydržeti v Livorově pižmovém ovzduší, a mladý muž páchl na dvacet krokův!

Za to Oblakovi pižmová vůně byla nad růže a karafiáty. Už také o tom přemýšlel, nebylo-li by prospěšno trvale spojiti pižmovou voňavku s jeho kanceláří, aby byl chráněn před útoky své choti, ale nechal toho, uznal, že by to bylo tuze zlomyslné.

Začal hovořiti s Livorou o cenných papírech, dobíral si ho pro jeho sto zlatých, uložených v poštovní spořitelně. Také jeho knírky zdály se mu příliš malicherné.

Mladý muž byl v dobré míře a hned mu vše oplácel měrou dvojnásobnou. Chtěl na příklad věděť, proč Oblak nosí na holinkových botách ostruhy, když přece jakživ ani nesedl na koně, a rovněž mu vrtalo mozkem, co má jeho kamarád bratrský na pravém uchu, že si je stále přitiskuje k hlavě?

Ta zmínka nebyla Oblakovi docela vhod. Měl totiž pravé ucho notně odchlípené a nerad viděl, vzbudilo-li to něčí pozornost. To prý má tak z vojny, vysvětloval Livorovi. Když poprvé přišel jako nováček do kasáren, bylo tam děsně nečisto, a zvláště večer vylézalo ze všech stran množství černých nájemníků. Lehaje měl vždycky strach, aby mu nic nevlezlo do uší, neboť slýchal, že takové nehody bývají nebezpečné. Proto si přikrýval levé ucho čepicí, pravé pak si ohrnoval přes ušní otvor a spával na něm. Od té doby pak je má poněkud odchlípené a zkřivené.

Livora ho chlácholil.

„Nedělejte si z toho nic, příteli, bylo by horší, kdybyste byl zkřivil slavnému eráru čepici.“

„Vy si ze všeho musíte učiniti posměšek,“ vytýkal Oblak a nutil se do smíchu. „Myslil jsem, že se dovedete jenom posmívati ženám, a vy zatím také starým, zasloužilým vojákům.“

„Ó ne,“ odporoval mladý muž, „než bych do opravdy ublížil jednomu statečnému vojákovi, raději bych potřel celý pluk žen.“

„Zpíváte pořáde tu písničku?“

„O ženách? Ovšem. Jest to moje písnička nejzamilovanější. V tom se nepolepším.“

Oblakovi naskytla se tak příležitost, aby hlásal svoje stará, lidumilná pravidla o důstojnosti i úctyhodnosti ženského pohlaví, ale u Livory zdárně nepochodil. Uprchlík z kláštera vyvracel jeho myšlénky a porážel ho dokonce i doklady z písma. Hned se vyrojilo proti generálovi množství nezvratných citátův, z nichž často nevěděl kudy kam. Vždyť v písmě jest napsáno nad slunce jasněji, že skrze ženy vydáni budeme v žádosti ohavné, a jinde zase svatý Pavel káže: „Která že jest žena bez viny, vezmi první kámen a hoď.“

Než přece poštmistr setrval při odporu, třebas v duchu nejednou se přiklonil ke straně Livorově. Vždyť ještě před chvílí vysvětloval Sobkovi, co vlastně jest stav manželský. Nic jiného než mužova zkáza, neštěstí. Kdo se žení, ten prý sahá do pytle, v němž jest devadesát devět hadů a jeden úhoř. Kolikráte ubohý muž sáhne po hadovi, než se mu poštěstí lapit úhoře!

Nyní však měl docela jiný rozum. Ve své chvalořeči dospěl tak daleko, že až Livora na něj upřel překvapené oči. To když pronesl slavnou větu, že na světě všechny ženy jsou dobré a toliko jedna jediná zlá. Ta zlá byla právě paní poštmistrová.

„Právě naopak,“ odporoval mu mladý muž. „Všechny ženy na světě jsou špatné, toliko jedna jediná jest dobrá!“

„Rád bych věděl, která. Kamaráde bratrský, snad nemyslíte moji ženu?“

„Nikoli, nežertuji. Ale myslím svoji hezkou paní švakrovou ze Sirotčího Dvora.“

Teď zase poštmistr si ho změřil překvapeným, nedůvěřivým pohledem.

„Víte co, milý příteli,“ řekl pak vážně, „nechme paní Těšitelovou na pokoji.“

„Domníváte se, že to jest zase nějaký pošklebek?“

„Ať je to co je, mně se nelíbí takové řeči. Až potud a dost! Umínil jsem si, že na paní Těšitelovou ničeho nedopustím, a řekněte tedy ještě slovo o ní, chcete-li si mne na vždy rozhněvat. A já se umím hněvat už důkladně!“

Bylo to pravda. S kým pan generál Trochu jednou se rozhněval, s tím už se neudobřil nikdy. Nikdy sice nezavdal příčiny k nepřátelství, ale byl-li k němu donucen, byl v něm vytrvalý a pevný jako skála.

Livora přijal tu výstrahu svým lehkým, rozmarným způsobem. Usmál se, prohodil některý vtip a dodal, že vždycky ctí taková mužná předsevzetí. A aby poštmistra dokonale usmířil, začal o hudbě, kde se učil, co umí a kdy a kde slyšel už nějakou hudební památnost. Znal

každou mši, zvláště ze staré hudební školy, těšil se již na Prahu, jak tam bude chodit k svatému Petru na staročeské roráty.

„A uspořím-li si šťastně několik stovek," pravil ke konci, „praštím vším a půjdu se dotvrdit do konservatoře. Beztoho u pojišťovny se mi nelíbí."

„Ale ty příjmy, kamaráde, ty příjmy!" upozorňoval jej poštmistr.

„Ale to štěstí, kamaráde, býti u pojišťovny běhounem! Každý na mne pohlíží, jakobych ho přicházel podvést, ošidit. Neznám protivnějšího povolání nad úřad svědomitého, poctivého pojišťujícího inspektora! Z počátku sice každý jest oslepen penězi, které za svou službu dostane, ale kdo má trochu studu v těle, nikdo u toho dlouho nevydrží. Zůstati při tom nadobro jest už hotovým hrdinstvím. A škoda přebohužel, kolik hodných, schopných a přičinlivých lidí mohlo by si zabezpečiti u takového ústavu skvělý život a čestnou budoucnost! Pojišťování samo v sobě jest dobrou, ano i snad lidumilnou věcí, ale obecenstvo pohlíží na ně s nedůvěrou, vidí v něm jenom úskok, podvod, švindl a samé takové ušlechtilé vlastnosti. Musí na ně přijíti právě takoví nesvědomití cvakouni, aby je utloukli svou hroznou výmluvností nebo neodbytností, a pak teprve dává se pojistit. Nikoli s rozumem, ale sochorem. Z toho následuje, že pro poctivého pracovníka jest v tom tuze tvrdý oříšek, nepořídí snadno u obecenstva. A obecenstvo pak hubuje, že mnohdy bylo oklamáno, a pojišťovny lomí rukama, že nelze najíti řádných, dokonalých zástupců a že chtěj nechtěj musí sáhati k všelijakým záhadným existencím. Jako u nás na příklad. Jest nás asi deset inspektorův, ale jakého původu: bývalí krejčí, drožkáři, zkrachovaní kupci a lidé, kteří vůbec nikdy nebyli ničím. Jenom dva tři zasluhují, abych před nimi smekl. Ti pochopili svůj úkol a svědomitě jej vykonávají. Poznali, že pojišťování není vyděračstvím, že jest postaveno na vážných, úctyhodných základech. Ale jak mají těžkou práci u obecenstva! Jest povinností pojišťovacích ústavů, aby brzo vymýtily z řady svých zástupců všechny pochybné, nesvědomité existence a by houževnatě vyhledávaly nových, dobrých, ve všem všudy správných sil. Jenom pak obecenstvo naučí se pohlížeti na pojišťování příznivýma očima. Nejdříve musí vzbuditi všestrannou úctu zástupce, a důvěra i úcta k ústavu přijde pak už sama. Bohužel, k těm pěkným koncům jest ještě daleko!"

„Jak jste se rozhorlil!" smál se Oblak. „Při tom všem kázání zapomněl jste mi pověděti, k jakým inspektorům sebe počítáte. Jistě k dobrým?"

„Klátím se mezi tou i onou třídou, jako nepravidelné časoslovo; víte ještě, co to jest, někdejší pane učiteli? Někdy se skloňuji podle ‚nesmím‘ a někdy podle ‚musím‘, záleží na tom, koho usiluji pojistit. Naleznu-li rozumného, poctivého člověka, pak jsem nejšlechetnějším inspektorem a nic si z toho nedělám, odcházím-li za hodinu s nepořízenou. Mezi desíti, dvacíti přece najdu jednoho, jenž uzná rozumné výhody pojištění, a to mi stačí. Ale jsou lidé, kteří bázlivě zavírají přede mnou dvéře a neznají jiné odpovědi než hrubost, nemají jiné otázky než podezřívání, nedůvěru. Oplácím jim stejnou měrou. Na takové ptáky chodí se s cepem, a věřte, odnáším si jich pak v kapse více než těch rozšafných a zdvořilých."

(Pokračování.)

Život zvířat v zimě.

Zda vzpomněli jste za letošních krutých mrazů, když seděli jste u teplých kamen, jak přečkala zimu zvířata v polích a lesích, kde sníh vysoko kryl půdu a život všechen v kámen ztuhl? Kam podělo se rozkošné ptactvo, jež obveselovalo les svým švitořením a zamilovanými zálety? A myriady hmyzu, které do nedávna vířily vzduchem, pomřely snad, zmizely na vždy?

Osamělé zjevy zvířat, s kterými tu a tam jsme se ještě setkávali, měly vzezření zubožené; slídily jen po potravě, které se jim nedostává. A přece hned s prvním jarním časem vše opět obživne, jako léta předešlá; vlaštovky opět se objeví pod střechou pohostinnou a v polích rozzvučí se cvrček veselým svým kri-kri. Kde vězel život v zimě?

Dříve, nežli si povšimneme, jak mine zima u nás, pohleďme na změny, jež v čase tom nastanou v končinách polárních, na severu naší zeměkoule. V krajích těchto, jak známo, jest sněhu a ledu skoro po celý rok dost, neb bledé paprsky slunce jen částečně mohou je rozpustiti. A tak zimní čas neznamená tam jako u nás značný kontrast s podmínkami počasí v létě. Teplota klesne sice poněkud, sněhu přibude; to jest vše. Blíže polu zima nepřináší změny tak pronikavé jako u nás. Změny tyto však jiného rázu nejsou proto méně zajímavy.

V krajinách polárních řídne sice počet zvířat na suchu, tím více oživeno jest moře. Obrovské chaluhy kryjí mělčiny, a v každé vlně dýchá a hýbe se to. Němé myriady červů, ryb, medus střídají se s krákorajícími houfy vodního ptactva. Mocní ssavci zůstávají čilí po celou dobu. Medvěd lední, sobové, bílé, až modré lišky, tuleni, mroži a podobní nestulnou v zimním spánku, nýbrž žijí dále, jakoby se nechumelilo, možno však pozorovati zvláštní podstatnou změnu v jich srsti.

Chlupy kryjící tělo prodlužují se značně a mezi nimi vzniká podsada kratšího puchu z chloupků kratších, velmi hustých, do sebe zplstěných. Vzniká tak pletivo velmi husté, sloužící k ochraně zvířat před prudkými mrazy a zamezující ztrátu tepla vnitřního. Eskymáci, po většině lovci, znají dobře tuto zvláštnost a vědí, že v této době získají nejcennějších kožešin, určených obaliti líbezné tvářičky našich dam.

Tuleni, žijící skoro stále ve vodě, chrání se proti ztrátě tepla též jiným způsobem; poživají neobyčejně mnoho potravy, a vydatnou pastvou touto vyvine se pod tenkou pokožkou mocná vrstva tuku, která, jak známo, jest špatným vodičem tepla.

Mnohdy srsť v době, kdy jest nejhustší, mění též barvu. Z mnoha příkladů jen jeden. Liška polární jest v létě barvy zemité, v zimě sněhobílé neb namodralé jako

led; mnohé odrudy rozeznávají v obchodu dle barvy: lišky modré, isatis, popelavé, černé a jiné. Čím temněji jde barva do modra, tím větší jest cena kožešiny.

Mráz účinkuje též jiným směrem: budí pud společenský různých druhů. Tak spojují se divocí sobové, kteří za léta tvoří společnosti jen as třicetihlavé, v zimě ve značném počtu tři až čtyř set kusů. Pospolitě táhnou do lesů a obkličují se jako losové i jakýmisi sněhovými hradbami, tvořícími pravou pevnost. Dnem i nocí jejich stráže bdí a blíží-li se vlci, na první poplašné znamení bývají zapuzeni ranami parohů.

V našich šířkách neděje se podobně, aspoň pokud se ssavců týče. Způsob, jakým tito se na zimu opatřují, mění se dle způsobu výživy toho kterého druhu. Mnozí, jako vlk a většina šelem nemění značně způsob života. Pokračují v toulavém svém životě, zakusí však mnoho psoty. Potrava stává se čím dále tím vzácnější a šelmy nabývají vždy větší krutosti. Vlci na příklad žijí za obyčejné pohody skrytě hluboko v lese a houštinách a spokojují se malými ssavci; v zimě blíží se k příbytkům lidským a přepadají i člověka na potkání. V létě žije vlk jednotlivě, v zimě však spolčují se v četné smečky a vědouce, že ve spojení jest síla, probíhají osady šíříce všude zkázu a smrt.

Hlodavci, ač trpí mrazem, najdou přece snáze potravu. Zajíc rozšíří poněkud své lože, tak že se stane téměř neviditelným. V létě obrací hlavu svou k jihu, v zimě však k severu. Ze svého lože vychází v noci, aby slídil po nějaké travičce na zemi zbylé. Letos ovšem z hladu zajíci poškodili ohlodáváním mírou značnou ovocné stromy.

Zajíci i králíci jsou nuceni, aby našli cos jedlého, opustiti své lože neb doupě, a tím stanou se terčem jak krutého mrazu, tak zubu vlka neb koule lovcovy. Ostatní hlodavci, prozíravější, živí se látkami, které shromáždili za krásné pohody do zvláštních skrýší. Půvabná veverka na příklad není tak zpozdilá a bezstarostná o budoucnost, jak bychom mohli souditi, vidouce ji poskakovati v rozpustilé bujnosti s větve na větev. Koncem léta, když potravy jest hojnost, sbírá pečlivě zrní, pupeny, šišky, bukvice, mladé výhony, suší i houby a shromáždí vše v různých přirozených dutinách, ve vykloktaných kmenech stromů neb ve štěrbinách skal. Jak je viděti, nesází vše na jednu kartu, pud skutečně památný. Jsouc velmi citliva k nejmenším změnám teploty, vtáhne se při prvních mrazech do svého hnízda, zakryje pečlivě vchod a usne spánkem spravedlivých. Mnohdy skupí se jich více dohromady a zahřívají se tak vzájemně svým teplem těla. Avšak staré přísloví: „Kdo spí, ten jí“ není vždy správné a veverka ucítí hlad. Tu pak vychází, hledá s pamětihodnou jistotou zrní a pupeny nashromážděné, živí se jimi a vrací se do svého hnízda. Toto zařízení osvědčuje se špatně, když zima jest krutá a dlouhá, sněhu mnoho; tu veveřice nemohou k svým zásobám a hynou hromadně.

Křečkové hromadí zásoby do vlastních brlohů. Sbírají zrna obilná naplňujíce jimi své podzemní zásobárny. Činí tím hospodářům značnou škodu. Bezděky stávají se však užitečnými chudému lidu, jenž v zimě hledá v jich brlozích bohatou žeň. Na prostoru sotva dvaceti kroků možno někdy nasbírati více než měřici obilí.

Mnohem zajímavější ještě jest život značného počtu ssavců, jež označiti možno jako zimní spáče. Většina hmyzožravců, jako jsou rýsek a ježek, podobně jako mnozí hlodavci, svišť i sysel, ukrývají se v zimě do nějakých skrýší a zde tvrdě spí po celou dobu mrazivé saisony. Zjev památný zimního spánku zkoumán byl zvláště na svišti. Toto zvíře žije v horách ve výši průměrné 3000 metrů, tedy v končinách mrazivých, kde zima potrvá nejméně sedm měsíců, někdy i déle. Jest tedy třeba, aby hlodavec tento za krátké léto čtyř nebo pěti měsíců nashromáždil si v pletivech svých zásobu tuku, z které by trávil za zimy. K tomu účelu svišť pase se na bylinách a kořenech, kterých spotřebuje značné množství. Po skončené hostině napije se trochu a oddá se siestě pod záštitou skaliska neb borovice. Po probuzení dá se znova do šťavnatých kořenů: při takém způsobu života bříško se mu kulatí a zvíře ztuční na pravou kouli tukovou; nalezli již sviště vážící až 10 kilogramů. Počátkem podzimku stávají se siesty jeho vždy delší a delší, až konečně usne tvrdě v doupěti svém skalním. Zůstává takto nehybným; podivno však jest, že každých čtrnácte dní sebou pohne, zdvihne se na tlápky a trvaje ve spaní jde do koutka za jistou potřebou.

Ve stavu nehybnosti tráví svišť z tuku pod koží nahromaděného; hubne vždy více, ale nezhubne úplně neb neztratí více 300 gramů se své váhy za doby zimního spánku. Že zvíře může se spokojiti s tak malým množstvím potravy, vysvětluje se zmenšením životní síly jeho. Srdce tluče mnohem pomaleji a teplota značně klesne, kdežto dýchání děje se vždy pomaleji a pomaleji: slovem, ssavec stal se podobným zvířatům studenokrevným, jako jsou žáby a hadi. Jest známo, že zvířata tato mohou snésti půst velmi dlouho. V době spánku svišť jeví památnou necitelnost. Možno jej štípati do hlavy, aniž by jevil nejmenší známku bolesti.

Podobně vede si sysel. Kdož nezná přísloví: „Spí jako sysel“?

Netopýři spojují se obyčejně v značném počtu v jeskyních neb zvonicích zavěšujíce se na výčnělcích stěn za drápek v létadle.

Krtkové skrývají se hluboko v zemi, a též mnohé šelmy klesají v hluboký spánek. Medvěd brtník na příklad přespává zimu v děrách, které v zemi vyhrabal, aneb v dutých stromech. Brloh tento vystýlá drtí lesní, mechem a větvemi.

Lovci v severní Americe těží z této lethargie, neb zmocňují se medvěda ve spánek pohrouženého, an tento klade jen slabý odpor. Zimní spánek medvěda není tak hluboký jako sviště. Jakmile mráz uleví, vychází medvěd z brlohu na lov. Vrací se a usíná znova, opakují-li se mrazy.

Ptactvo vyhne se psotě zimní většinou cestami svými do krajin teplejších, z nichž vrací se teprv v době příhodnější. Mnozí přírodníci tvrdí, že nalezli vlaštovky ztuhlé v dutinách skalních; toť, jak se zdá, případ mimořádný, a možno říci, že platí všeobecně, že ptáci nepřezimují, nýbrž buď se stěhují aneb tráví zimní čas v rodišti svém. Ptáci ostatně dík vysoké vnitřní teplotě jejich a opeření odolávají mrazu mnohem lépe nežli ssavci.

Většina plazů našich krajin klesá též do spánku zimního. Ještěrky jsou velmi zimomřivé. Při prvním mrazivém větru zalézají do děr a spí s očima zavřenýma a ústy otevřenými. Hadi podobně; zajímavo jest, že zmije shromažďují se ve větším počtu, až po třiceti kusech, aby přezimovaly ve kmenu stromu, zatočené jedna přes druhou jako klubko. Jich spánek není příliš hluboký a jest třeba

si to pamatovati, neboť jakmile je někdo podráždí, jsou ihned vzhůru a hotovy kousnouti rušitele.

Žáby a ropuchy nakladou do vod dlouhé šňůry rosolovitých vajíček, na to většinou zahynou. Některé však přezimují, zahrabané do země, pod mechem nebo ve kmenech stromů. Jest památno, jak značný mráz snesou; znají se případy, že žáby zůstaly dlouho zamrzlé ve kře ledové, a opět jaly se skákati, když led roztál.

Ryby zdají se nejméně vyrušeny býti zimou. Ve vodách sladkých, když povrch zamrzne, sestupují níže, kde teplota jest mírnější. Mohou i v ledu zamrznouti a neublíží jim valně, jen když rozmrzání děje se pozvolna.

Některý hmyz tráví zimu skrytě pod korou neb pod kameny; sběratelé hmyzu mají zde bohaté naleziště. Většina však umírá, a jen vajíčka, larvy nebo pupy jejich přežijí zlý čas zimní.

Slimáci zalézají do země; hlemýždi činí totéž, jenže dříve vyloučí záklopku vápenitou, pod tou ještě druhou bláuitou, která je chráni před mrazem.

Na pobřeží mořském teplota vody kolísá nepatrně, dík stálému pohybu a proudům mořským, které ji obnovují. A tak zvířata mořská hrubě ani nepoznají zimy. Životní síla jen nepatrně jest seslabena, jejich pohyby jsou sice volnější, ale bez podstatné změny; ostatně jsou tyto málo známy. Zdá se ostatně, že v tomto roce mnoho zvířat mořských zahynulo mrazem.

H. Coupin v „Illustr.“ Přeložil B. B.

První milovnice.

Španělsky napsala Emilie Pardo Bazánová. Přeložil A. Pikhart.

(Pokračování.)

Hrozný kašel, kašel třetího stupně překážel Gormazovi, že hned neodpověděl. Vyplázl jazyk a zmodral od týla až po ohryzek. Když si mohl oddechnouti, proslovil hlasem ještě chraplavým:

„Protože se domnívám, že nevíte, co mluvíte, neodpovím vám teď vše, co mi napadá, Dolores, nicméně vězte, že, co jste teď řekla, jest . . . ehm! znamenitý nesmysl! Nejen tahle slečinka, která žije prací rukou svých (a činí tak dobře, a já jí to chválím), ale i mnohem vznešenější osoby, ehm, ano, prosím, mnohem vznešenější by se pokládaly za velice poctěny, kdyby dosáhly herecké slávy, rozumíte? Ehm! Bruuum! Tušíte, co to je umělec? Myslíte, že jest povolání, nepravím jen slušnějšího, ale ušlechtilejšího; ehm, ušlechtilejšího? Tedy se vaše sestra nenarodila pro komediantku? Aj aj! Bruum! Co tak člověk na stará léta slyší!“

Dolores, zahanbena, pochopovala, že vyvedla velkou chybu. Snažila se omluviti.

„Pro Boha, señore de Gormaz, neměla jsem v úmyslu vás uraziti... Chtěla jsem jen říci, že na té dráze (vždyť to dobře víte) děvčata se vydávají . . .“

„Čemu se vydávají?“ pronášel Gormaz jako lev.

„. . . Ničemu.“ zakoktala Dolores, vzpomínajíc s uzarděním, ona že nebyla nikdy herečkou — „Ale to je tím, že moje sestra . . . má ujednanou . . . svatbu se zdejším mladíkem . . .“

„A v tom,“ odsekával Gormaz, „ani vy ani já nejsme povoláni, abychom to rozhodli . . . Vaše sestřička mlčí . . . Nuže, na ní jest, aby mluvila, rozumíte? Jak ona chce, bruum, neboť se přece jen jedná o její prospěch.“

„Myslím, že uposlechne rady své sestry,“ podotkla Dolores.

„A co říká Conchita?“

Concha sklopila oči a zašeptala temně:

„Já, co pak chcete . . . tak z nenadání . . . Takové věci nutno promysliti . . . Nevím; jsem tak překvapena . . .“

„Teď jste promluvila jako kniha,“ řekl Gormaz, vstávaje. „To nelze odbýti tak rychle. Rozmyslete si to, dceruško, rozmyslete si to přes celý den. Dnes večer o osmé, až se navrátíte z dílny, si přijdu pro odpověď; neboť Estrella, který co nejdříve skončí své hry zde a odejde do Zaragozy, chce zvěděti jak jen možno brzy vaše rozhodnutí. Tedy na shledanou, což?“

A odešel s mnohými ehm! a hojnými bruum!

Když obě sestry osaměly, založila Dolores ruce a usedla si s významným posuňkem vedle Conchy, nepromlouvajíc ni slova. Concha rozuměla dobře této mimice, ale sama také mlčela, a mlčení to dráždilo velice Dolores, neboť spatřovala v tom úmysl, setrvati na svém mínění a snad se s nikým neporaditi. Podívejte se na tu žábu! Dolores cítila, jak jí v duši kvasí utajený, veliký hněv, hněv těch, kdož náhle shledali, že dítě, které vypěstili, vychovali a vždy vedli, jeví neodvislou vůli, a snaží se vésti si samostatně. Dolores byla Concha ještě dítětem, spíše dcerou než mladší sestrou; dcerou, které zasvětila svoje mládí, svoji svobodu, veškeru svoji práci. A teď by se to dítě chtělo vzpírati, chtělo by o sobě rozhodovati, vydati se zkáze, rozběhnouti se do světa po dobrodružstvích s divadelní společností! Věru, to už je k zoufání! Konečně jala se hovořiti hlasem podrážděným:

„Co pak, že mlčíš jako pitomá? Ztratila jsi řeč?“

Concha jakoby ničeho neslyšela, vstala, vzala s lenochu židle plášť a počala se do něho před zrcadlem oblékati, chystajíc se do dílny. Dolores ji začala zase zdržovati:

„Neodpovídáš. Je ti do žertu?“

„Ale co chceš, holka,“ zvolala Concha tonem unaveným, přestávajíc se oblékati.

„Abys řekla, co odpovíš tomu — komediantovi,“ zahučela s hněvivým opovržením.

„Holka . . . jdi mi k ďasu! Co pak vím, co odpovím? Máme celý den na rozmyšlenou, chvála Bohu,“ dodala klidně.

„A, tedy se mají věci tak? Což je nějakých pochybností? Zachtělo se ti snad jíti k divadlu dělat opici?“

„Nezlob mne!“ zahučela Concha, vyhrnujíc rudé rty. „Máme na to ještě celý den; nech mne až do večera na pokoji.“

Dolořin obličej se změnil: z pokorné pobožnůstkářky se po čtrnáctileté zbožnosti vyloupala žena z lidu s ne-

zkroceným hněvem a hrubými návaly vzteku. Chytila Conchu za kotníky rukou a škubajíc jí prudce vykřikla:

„Vida . . . nevím, proč ti nedám jednu přes hubu, nestydo!“

Concha přimkla víčka, tlumíc takto dvě jiskry, které jí blýskly v očích; tvář její, již tak dosti bledá, zbledla ještě více, a ona beze slov zatřásla poněkud rukama a oblékala se dále do pláště. Když byla hotova, chystala se vyjíti, a když to Dolores viděla, vzala také plášť a šla s ní.

Mlčky, v bojovném mlčení šly cestou, a když byly již v dílně, byl v těch několika málo slovech, která vyměnily, samý nepoddajný odpor starší sestry. Tento rukáv se tak nemůže našiti, je křivý steh; tento zadek nepřiléhá, nutno ho opraviti . . . Nejvíce ji dopalovalo švitoření modistek, kteréž, nedávajíce jehle zaháleti, hovořily o včerejších událostech a dobíraly si Conchu jejími uměleckými úspěchy a vztekem, jaký asi mají ty druhé dvě, tabáčnice a skladníkovic . . . Bylo to skorem slávou pro dílnu, že porazila jednou ze svých příslušnic herečky jiných společenských tříd, které snad jimi pohrdaly. Concha, zaměstnána svojí prací, odpovídala skoro jen lehkými úsměvy a stojíc a majíc prsa posetá špendlíky, tiskla nůžky, kterými stříhala na šaty. Ale tam, ve svém nitru, rozvažovala a rozvažovala . . . Při vší té chvále, kterou večer vyposlechla, jí ani nemohlo napadnouti, aby se stala herečkou skutečnou. Soudila, že jest mezi oběma druhy, hrou ochotnice a skutečné herečky neschůdná propast, jakoby prkna veřejného jeviště byla ze dřeva naprosto jiného, než prkna v kasinu. Od nabídky Gormazovy se tato smyšlená hradba hroutila. A proč ne? Mohla by se státi herečkou, to jest ovládati umění, do kterého sotva nahlédla, vejíti každý večer ve styky s obecenstvem, slyšeti zase ten opojný potlesk, cestovati do velkých měst, kterých nikdy nespatřila . . . Povolání to mohutné, velkolepé, krásné . . . A proč nechce Dolores? Z obavy, že by ji musela opustiti? Bah! . . . Vzala by ji s sebou . . . Strachem, že by poklesla? Což v Marinedě nepoklesne při každém kroku sto děvčat odtud, z této dílny, aniž by jim bylo teprve jíti na jeviště hrát!

To vše rozvažovala a zapichovala špendlík na špendlík do perkálu. Jasný a kovový zvuk nůžek ji přivedl na jiný pořad myšlenek. To neznámé povolání v ní budilo přece jen trochu strachu. Až do dnes měly, díky Bohu, třebas že jsou chudy, vždy co jísti: slýchala vypráběti, že trpívají herci často hlad, že mívají doby hrozného nedostatku, že vystupují na jeviště vyšperkováni, v množství hedvábných šatů a v královských korunách, a při tom často bez košile . . . Aby nevybočovala daleko — i v Marinedě se vyprávělo, že se Estrellovi špatně daří, a že se musí namáhati, aby mohl vypláceti svoji společnost, ba že mají v hostinci málo úvěru . . . Zpomínala, že jednoho dne potkala herce a herečky, když šli ze zkoušky: herečky šly jako čarodějnice, zabaleny do vlněných šátků a starých plášťů, a vše to šlo v hromadě, mužští i ženské . . . Snad měla Dolores pravdu?

V dílně šla právě práce velmi dobře: Conche bylo možno zahloubati se do svých úvah. Nějaký uličník běžel ulicí a notoval si barkarolu z Orfeónu. Tím si Concha zpomněla na svého milovníka. Co by řekl, kdyby šla k divadlu? Bah! A co by jí mohl říci po svém včerejším chování? Což jí neučinil směšnou před celým světem a nepokořil ji tím, že odešel a nedal jí věnec; a to právě v den, kdy . . .? Přerušila na okamžik špendlení, pohnuta nevolky zpomínkou na zahradu. To bylo pěkné potěšení! Jen z toho se radovala, že ten mrzout uvidí, že ho nepotřebuje a že si dovede vše zaříditi jinak a vyhledati si jiný život! To bude míti Ramón vztek! Ten si zapamatuje den, kdy ji pohněval!

Dolores šila zuřivě a její sestra připravovala práci. Suché její prsty vzlétaly nad látku. Ale kolem čtvrté vstala, složila práci a chystala se k odchodu. Concha vidouc, že je bledá, přistoupila a otázala se jí, je-li nemocna? Dolores suše popřela.

Nejdu domů, ne . . . Není mi nic. Ježíši, ty máš starost! Nech mne, nech mne; jdu, protože musím někam dojíti: stavím se po šití pro tebe . . . A kdybych snad nepřišla, jdi domů a čekej tam na mne.

Dolores se nezastavila až u Sv. Efréna. Když vešla do kostela, tou dobou téměř opuštěného a dosti tmavého, pocítila jakousi úlevu, a její hněv se okamžitě utišil. Již ji ty ranní výbuchy mrzely . . . Nic neutišuje tak jako chůze po klidném a vonném chrámě. Svěcená voda, kterou se Dolores u vchodu pokropila, osvěžila jí čelo a zmírnila prudké myšlénky. Šla na levo do kaple Sv. Panny Pomocné, jejížto důstojná socha, ozářená jedinou lampou, se obrážela tajemna a vyzdobena v temné prostoře výklenku. V rohu vedle zpovědnice se choulily dvě stařeny; jedna klečela a zpovídala se sykavým hlasem, druhá seděla na lavičce čekajíc, až dojde na ni. Dolores se rozhodla, že trpělivě vyčká, a poklekla před výklenkem a pomodlila se několik Zdrávas Maria a Zdrávas Královno, aby protrávila čas. Když obě stařeny, vlekouce nohy, odešly, zaujala rychle místo u mřížky. Zpovědník se naklonil ku kajícnici: bylo z něho viděti skrze hustou mřížku jenom špičku rovného, asketického nosu a dutinu ušlechtilého ucha, ochotného vyslechnouti a pochopiti vše. Mluvil tichounce, ale velmi zřetelně.

„Viděl jsem, jak jsi vstoupila . . . zdálo se mi, že máš naspěch, a hleděl jsem rychle odbýti ty, co zde byly.

Dolores rozestřela plášť, aby utvořil jakýsi trychtýř, který by ji chránil před veškerou indiskretností, a počala vyprávěti, co se stalo, o včerejších příhodách a nabídce Gormazově, o chování se své sestry, o všem. Zatím co mluvila, měklo její srdce jako houba, kterou vlažíme, a zvolna jí vstoupily do očí slzy, příjemné jako mořský příliv, a stékaly jí po tváři. Hlas zpovědníkův je zarazil.

„Nač se rozčilovati . . . Tím mne neobměkčíš. Neshledávám v tom ničeho krom tvé nerozvážnosti a jejího dětinství. Vždyť jsem ti hned řekl, že to hraní a ta divadla jsou nebezpečna . . . ba, myslím, že jsem ti radil přímo, abys to vše přetrhla . . . Větší část viny stíhá tebe. Teď vidíš, že bývá nebezpečí tam, kde se nejméně nadějeme.“

„Ano, ano, pane; je to pravda, ale co chcete . . . Ty neštastné závazky . . . Komu by také napadlo, že budou chtíti moji sestru za herečku! Jen ďábel mohl něco takového spískati.“

„Nu, co pak dnes pořád pláčeš? Utiš se, dcero.“

„Když vidím, že jest její zkáza jista . . . Děvče je hezké a já . . . inu . . . jest to nepěkná myšlénka . . . odpusť mi Pán Bůh!“

„Pověz, co jsi myslila.“

*

„Mně nechce z hlavy, že ten proklatý starý herec hledá v moji sestře spíše hezké, zdravé a nevinné děvče . . . Pane, v divadle ji hltal očima . . . Nechci, nechci, aby se moje sestra zkazila: stačí, když zkažena . . . já —“

„Myšlénka tvá,“ pronesl zpovědník, „je snad neodůvodněným míněním: ovšem, povolání to jest velice vydáno nebezpečí, a hlavně co do lásky k Bohu . . . Ne, nechci tím říci, že není herečce možno, aby žila počestně . . . Ale konečně kdo si zahrává ohněm . . .“

„Spálí se, ano, pane, spálí se; toho se bojím,“ přisvědčovala Dolores.

Uplynulo několik minut mlčení, v nichž bylo slyšeti jen poněkud prudší oddychování modistky. Konečně zpovědník promluvil:

„Pošli mi ji sem. Rozeberu ji . . .“ (Dokončení

FEUILLETON.

Co jest povídka?

A co jest povídka? — Ach, to je něco, co každé dítě, každý literárně vyškolený čtenář, každý prostý člověk na povrchu zemském pozná na první pohled, na první poslechnutí. Pouze mezi lidmi, literárně vysoce vzdělanými najdete takové, kteří nepozuají povídku, když ji vidí, aneb dají se svésti k domněnce, že jest povídkou něco, co povídkou není. Najdu vám tucty knih, které jsou panoramy, výstavami voskových figur, obrazárnami, průvody, vším na světě, jenom ne povídkami. A ke každé z těchto knih najdu vám proslulého kritika, profesora neb redaktora, kteří dílo přečtou a prohlásí je za nejpoutavější povídku na světě, kdežto, dáte-li se do čtení vy, řeknete snad, že je to hezké, ale povídkou že to není.

Neboť povídka, pravá povídka, ta, která potrvá, dokud bude lidí, majících uši k slyšení a oči k vidění, jest tak stará, jako zalidněný svět, tak stará, jako první lež, tak stará, jako první sen.

Abych to řekl slovy lorda Macaulaye: „Předhistorický obyvatel jeskyň, našed si místo bezpečné před plesiosaurem a pterodaktylem, vzal si svého malého vnuka na kolena a plnil udivený sluch dítěte divnými povídkami o dnech ještě dávnějších, kdy váleli se ve vroucím bahně, nebo plovali v moři ledovém netvorové, s nimiž u porovnání jsou pravými trpaslíky, které nyní kolem sebe vidí. A ten praobyvatel naší země nevypravoval k vůli ničemu, než k vůli vypravování samému a nejednalo se mu především ani zdaleka o nějaké mravní naučení, na příklad to, aby přesvědčil svého malého vlasatého potomka, jak vděčen má být, že teď žije ve světě lepším. On vypravoval pouze pro tu zábavu, aby se slyšel, aby viděl, jak to klouče otvírá udiveně oči a ústa a jak ustrnutím pouští z ruky nějakou novou kamennou hračku. Neboť předhistorický člověk nevyznal se ještě v umělecké stránce povídkářské a nebylo ještě moralisty ani literáta, jenž by jej byl učil vypravovati jinak, než vypravoval.“

A hledíme-li na věc dnes, vidíme, že povídka, má-li býti povídkou, musí býti vypravována k vůli samé sobě a k vůli žádným theoriím. U rozeného povídkáře jest povídání tak přirozeným a nutným, jako u ptáka let a zpěv. Vypravuje své povídky, protože mu vznikají v mysli, protože je tam s rozkoší utvařuje, protože, když nabyly tvaru, chtějí býti sděleny lidem jiným. Tato tvorba jest tak prostá a přirozená jako utvoření melodie, a čím přirozenější, tím lepší jest. Pohrdáte-li hudbou, která chce napodobovat cinkání sklenic a bouchání zátek od šampanského, proč chcete takových barbarismů v povídce? Proč chcete od povídky něco, co nemá s ní co dělat?

Neuznávám, že by bylo nějakého zvláštního, nového literárního principu v tom, co Zola nazývá naturalismem a jiní realismem; každý má za reelní to, co viděl, neb co domnívá se, že mohl viděti, a každý má za nereelní to, co nedá se vidět. Vše záleží na talentu a dovednosti vypravovatele. Umím-li napsati povídku, která, dokud ji čtete, vzbudí ve vás víru, že můj hrdina ubíraje se Jezerní ulicí do svého klubu potkal zeleného draka šedesát metrů dlouhého, s osmnácti nohami a třemi ohony, a že ten drak hořce plakal a ptal se vás na cestu k nejbližšímu sýrařskému skladu, — je v tom realismus. Opakuji, dovedu-li vás, dokud čtete, zaujmouti tak, že vidíte celou scénu před sebou i ani vám v té chvíli nenapadne, že je to absurdnost, tedy jest to realismus, tak dobrý realismus, jako kterýkoliv, jenž líčí od začátku do konce jen události skutečné a béře své osoby přímo ze života. Povídkář jest kouzelník, jenž donutí vás jíti s ním ve snu, který vysnil on. Přeruší-li se moc kouzla jeho, probudíte-li se uprostřed jeho vypravování, tedy arciť jest jeho sen nereelním a povídkář i se svou povídkou je ztracen. Ale tím jest vinen povídkář, ne jeho sen. Umí-li to, uvede vás svým snem do světa tisícerých nemožností a ony budou vám tak skutečny a pravdivy, jakoby byly částí vašeho vlastního života. Kdo uslyšev v dětství svém o Popelce, pomyslil si, že skutečně neexistuje?

Nevěřím v pravost povídky vypravované s tendencí, ať už jakoukoliv, ale věřím v duši každé povídky. Každá dobrá povídka, vypravovaná i napsaná má svou duši, která liší ji od každé jiné. Můžete si psáti sebe dovedněji, bez té duše napíšete snad dobré literární dílo, ale nenapíšete dobrou povídku. O formu tu nejde. Může to býti nejjednodušší věc na světě a přece dýchá nejhlubší lidskostí, do jejíž tajemností nejpropracovanější umělůstkářství nevnikne. Ať jest výstřední, nebo všední, ať vás chytne svou krásou, podivností, originálností jediné osoby, jediné scény, nebo poutá svým ovzduším, chytne-li vás, přesvědčí, udrží v napjetí a víře, pak jest to pravá povídka, ať moralista, realista nebo chemik může ji analysovati nebo ne.

Byli dva hoši. Jeden stál u vysoce vzdělaného pána našich dnů, který mnoho cestoval, mnoho věděl a od prvního hlesu do posledního držel se v mezích nejpřísnější skutečnosti, jak vypravoval; byl k tomu samá morálka a samá analysa. — Druhý hoch seděl na kolenou starého, vlasatého, jeskynního pohana, který věděl o morálce a analyse tak málo, jako věděl o mýdle, a hoch poslouchal řadu nesmyslů o věcech, jakých nikdy nebylo. — Kterým z těch hochů byli byste raději?

H. C. Bunner.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNÍK XXIII. 10. DUBNA 1895. ČÍSLO 20.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10 a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Ištar.

Z „Obnovených obrazů“. Epický zlomek z Babylonu. Podává Julius Zeyer.

Byl mrtev Tammuz, Tammuz, jejž Řekové Adonem nazývali, a bohyně Ištar, jež slula u Feničanů Astartou, Afroditou v Helladě, Venuší v Římě, šílená žalem opustila město, jímž vládla, město Erech, v jehož chrámě lepý obraz její stál, a s řevem raněné lvice těkala pouští záříci rudě, žlutě a modře v úpalu slunce, těkala pouští zsinale bílou při svitu luny.

Bloudila Ištar horami a lesy, prchajíc z úrodných niv, jimiž Eufrates hojné vody své valí, bloudila až po břehy pradávného, pustého, nepokojného moře, houpajícího obrazy plaoucích hvězd v příšerném, zboubném svém klíně. Bouřila Ištar světem jako smršť lámající hvozdy a bořící města, bouřila světem, volajíc neustále to drahé jméno vyrvaného jí milce, bohatýrsky krásného jako vítězné slunce, luzného v jarosti své jak zora ranní. Volala jeho jméno a vyčítala bohům a proklínala temnou Irkallu, vládkyni stínů, sedící v podsvětí na vysokém stolci, zahalenou v černo, svítící očima žhavýma jak požáry noční, Irkallu, jež Tammuza držela v domě soumraku, v paláci smutku, kam všechny vedou cesty, odkud však nevede žádná. Bouřila světem bohyně Ištar, smutek její a žal bouřil však lidskými srdci. Ženy a dívky širokých chaldejských vlastí plakaly s bohyní, žal byl jejich chlebem, mísily slzy svoje v tekoucí vody, sedíce v prachu na pustých březích řek, a vzývaly s bohyní Tammuzovo jméno, vzpomínajíce však vlastního žalu ukrutné lásky, a trhaly roucha svá a rozrývaly nehty si čela a tváře, až se krev jim linula na ňadra obnažená, jež pěstmi si tloukly. Tak plnila země se zoufalým nářkem. Avšak žalem tím opojným zvířila láska z hluboka v srdcích něhu a žádost a horoucí vášně. V bolesti své bezedné, v svých slzách a v šílené strasti byla Ištar úchvatná tragickou krásou, nesmírný proud rujné žádosti temenil z ní, zachvátil veškeré tvorstvo, celý chorobně truchlící svět, i samy pouště a lesy a hory a moře vydychovaly tajůplný, příšerně záhadný neklid, horečné chvění probíhalo němou i hmotou, věčně snícím bejlím, nyvě vály i větry, šplounaly vlny, nyvě hledaly stromy třesoucími se větvemi neurčité jakési objmutí, zvěř a ptactvo, nestvůry propasti a přízraky temné noci jaly se po stopě bloudící bohyně těkati, a lidé v opojení, zbaveni smyslů, nevědouce co činí, hledali Ištar a zmírali touhou. A v šílenství svém cítila bohyně to šílenství všech a všeho a úsměvem záhadným vábila tvory a s hrozným pak smíchem, končícím pláčem, sápala oběti své, třísníc se krví. Tak zuřila Ištar láskou a žalem a plnila svět zmatkem, úžasem, hrůzou . . .

Tou dobou žil v Elamu Humbaba, samovládce z cizího Chaldejcům plemene, násilný a krutý, a vyšel ze svého paláce uprostřed háje cedrového a vedl svůj lid chrabrý a přepadl v té době rozvratu všech řádů posvátné město Erech, kde Ištaru ctili, porazil vysoké brány z bronzu, jež s rachotem se kácely k zemi, pošlapal je potupně a unesl z chrámu obraz bohyně do zajetí ve vlastní svůj dům. Polekáni utíkali se lidé z města v lesy a sluje, jako zvěř skrývali se v brlozích, v zemi a v prázdném domě bohyně Ištar v Erechu zůstaly jen kněžky, truchlící tiše a tulící se k sobě v pláči jako plaché holubice. Andělé a bozi prchali z města jako roj z oulu.

Smál se Humbaba, sídlící v hustém cedrovém lese, obehnaném vysokou zdí, v domě pyšném, a nebylo místa rozkošnějšího pod jasným nebem. Ale nesmál se dlouho, neb mračili bohové tvář, a zrozen a v plné síle byl už bohatýr Nimrod, určený osudem k velikým činům a k utrpení těžkému a k trestu někdy lidí a začal tou dobou Nimrod, titán, být mocným na zemi, lovec ten silný před tváří bohů, hubitel lvů a pardalů, krotitel nestvůr propasti a noci. Vzplanul Nimrod hněvem nad loupeží v městě Erech a šel za samovládcem Humbabou do Elamu, by ho zabil. Vešel v cedrový les, v stínu tam nesla se vůně a na vysokých stromech zpívali ptáci, byl jako svatyně, hluboký háj, a zdálo se, že v zeleném soumraku šelestí perutě andělů, a přece bydlil hřích v nádherném domě, uprostřed cedrů a v zeleném soumraku číhal vrah. Zlým tušením hnán vyšel Humbaba s ostrou svou zbraní a vyřítil se na Nimroda, zbožně klonícího se posvátně šumícím stromům. Olbřímý nastal teď boj, skřek ptáků se mísil v bušení zbraní a v divoké výkřiky mužů. Zaduněla země pádem Humbaby, jemuž vítězný Nimrod sťal hlavu a pozveď ji za skrvácené kštice, propletené zlatou čelenkou, a vynesl ji vítězoslavně ze soumraku háje. A celý Erech řítil se nyní za Nimrodem. Ztečen byl palác, zmocnili se obrazu bohyně a celá země chaldejská bouřila radostí, když modla nesena v chrám, zas vrácena městu a s ní sláva a lesk, sláva pradávná, zastřená na chvíli mrakem. Vyvolen králem byl nyní Nimrod a bouř radosti byla tak hlučná a hřmící, že Ištar, sedící daleko v horách, umdlena pláčem, zaslechla výskot. Jako orlice vrhla se s temene horstva do modrého vzduchu, jako blesk

prolétla prostor, jak bílý oblak snesla se na chrám a v plné své slávě, v purpurovém rouše, s pasem pokrytým smaragdy, s vysokou korunou kol božských svých skrání, zjevila se Nimrodu, jenž prohlášen králem, knězem byl též a před sochou teď její stál, zahalen v modravém dýmu vůní, zapálených na zlatých pánvích. V plné své kráse stála tu Ištar, poprvé od smrti Tammuza bloudil jí úsměv na božské tváři, ač slzy jí ztrnulé posud v očích stály.

Leknutím zatřásl se od temene k patě titán Nimrod, krev mu zakypěla, ač mráz mu šel tělem a cos jako mha se mu kladlo na paměť. Lepá bohyně však otevřela ústa, tak praví: „Blahoslaven buď, Nimrode, pro krásný svůj čin, mocí mou božskou ti žehnám! Při samém božství svém ti pravím, nebude většího před tváří bohů tebe, Nimrode. Na voze zlatém, zdobeném kameny ukni pojedeš, vítězi můj, obdiv národů všech. Eufrates bude nohy tvé líbat, poslušné bude ti moře a temena hor před tebou budou se klanět, a tvými budou roviny zelené travou, kde cedry a jasany šumějí! Pánem budeš králů a knížat a největší budeš z nich! To vše proto, že pomstil jsi potupu mou v době mého žalu a smutku! Nimrode, poznáš, co znamená přízeň všemocné lásky!"

Nimrod však couvl zpět na krok, setřás' svou z veleby pošlou hrůzu, svraštil čelo a pravil bohyni takto: „Odstup ode mne, děsná! Neznám a nechci znát lásky! Podskok a zhouba je žena a živel tvůj lest a cíl tvůj zlomení síly. Znám tě, bohyně hrozná! Tvé vábení znamená zhoubu! Divoký orel letěl ti vstříc zváben jak plamenem muška, ty zlámala's jeho křídla, ví o tom pustý, mlčící les! Silného lva jsi rozsápala, ví o tom poušť, pyšného oře jsi zkrušila, ví o tom kvetoucí niva! Neusmrtila's krále, jenž po tobě šílel? Změnila's jej v parda a psi jeho vlastní ho trhali v kusy! Vzpomínej, Ištar, jak vešla jsi v chatu rolníka zbožného, seděl tak mladý a krásný v klidu, a ty, ty vábila's jej a když před tebou chvěl se a tiše ti pravil: odstup, když nechceš být matkou mých dětí, tu, tu Ištar, jsi udeřila jej v tvář a změnila v kámen . . . Tam v prostřed svých polí ční posud co pomník tvé ukrutné zvůle! Mé srdce ale je chladné, nenajdeš v hruď moji cestu! Jsem mužem, mužem a mužem! Přinesl jsem obraz tvůj zpět, protože lid tvůj po tobě volal, klaním se božstvu, ale povrhuji tvým živlem. Proč plníš svět slzami, žalem a žasem, bohyně hrozná? Proč v chorobnou slabost uvrháš celý Erech? Dej oddechu nám a sama v svůj zavři se žal. Je láska prokletím a bylo by lépe, by shasla! Toužíš po Tammuzu? Bylo by lépe, bys sestoupla dolů v oblast stínů a němoty, kde Tammuz tvůj nyvý, nemužný po tobě touží." —

Tak pravil Nimrod a čekal nesmírný bohyně hněv. Ta stála však němá, vyšla ze svého domu a zmizela náhle. Seděla opět na temeni hor, hleděla k slunci a cos jako tupá rána ji bolelo v srdci. Hleděla k nebi a pravila tiše: „Vy slyšeli jste potupu mou, bozi. Na vás je pomsta. Cítím jen touhu nebýt, zemřít jak člověk, být stínem jak Tammuz."

Vstala a měřila truchlivým pohledem, plným výčitek zemi a nebe, jež někdy plnívala nejvyšším blahem. Nebe i zemi nenáviděla Ištar a vší silou zatoužila po kraji, odkud návratu není, rozepjala křídla jak mohutný pták a letěla k šerým vodám, za nimiž stojí dům temnoty, práchně, sídlo Irkally, královny země a mrtvých, dům, jenž vchodu má, však postrádá východu, dům, kam vede cesta, po níž se nikdo nevrací, kdo po ní kráčí, dům, kde nesvítí světlo, v němž prach je potravou, nápojem rmut, velký ten dům, v jehož mrákotném šeru se nebožtíci tlukou o pevné stěny jak v kobky zbloudilí ptáci, dům, kam nikdy nevloudí se paprsek, kde temnota dlí, ztuchlá a hustá! Pradávný prach kryje tam vrata i samé závory dveří, pokrývá stežeje jejich i prahy.

Přebrodila Ištar strašné ty vody temné a smutné, jež nikdo s dechem v prsou posud nepřebrodil, vody dělící svět živých a mrtvých, a stála tak před samou branou, o niž se vlny ty lámou, před branou daleké země, odkud návratu není, a zvolala hlasem velkým na strážce těch vod a té brány, na strážce soumračných zraků a zsinalých tváří: „Otevři bránu! Prošla jsem mrtvými vodami, hnijícím mořem, já živá a silná! Vím, že vítají brány tvé rachotem děsným jen ty, jíž netouží po nich, vím, že mrtví jen kráčejí přes tvoje prahy. Já ale živa chci vejít v soumračné limby. Co váháš? Neotevřeš-li rychle, rozbiju veřeje, vytrhnu prahy, přelámu závory, porazím bránu! Vzbouřím vám umrlé! Na světlo vyvedu bledé ty stíny, by se napily světla, po němž tak prahnou. Zobrátím řády! Zaplaví mrtví živoucích svět! Hrozná bude ta válka až do lebek živých, kostry budou bušiti shnilými hnáty a troskami rakví! Potopa mrtvých až zalije živé, voj pohřbených od počátku světa je příšerně četný!"

Tu polekán zachvěl se zsinalý strážce němého světa, otevřel ústa, v nichž blína a plíseň, a prosil takto vznešenou Ištar: „Stůj, vládkyně mocná! Nerozbij vrat, vejdu do paláce smutku a šera a zví vládkyně Allatu, královna limbu, sedmkrát hrozná Irkalla o příchodu tvém."

Pospíchal strážce a zvolal v paláci šera a smutku:

„Temné tůně beze dna, hnijící moře přebrodila Ištar, stojí před branou a vejíti žádá."

Jakmile královna země Allatu, hrozná Irkalla, slyšela divnou tu zvěst, padla se stolce v prach, poražený jak strom, ležela na dlažbě jak skosená třtina a hlasem chvějným jala se mluvit: „Co vede ji ke mně? Tammuza hledá! Běda ji, že přebrodila bezedné tůně! Tak kácí odvěčné řády a s dráhy své šine se svět! Tečte, slzy moje, ještě mocnějším proudem než moře valící se temně mezi světem živých a mrtvých! Ale pozná Ištar, jak těžké je žezlo v mé ruce!"

Vstala bohyně, sedla na vysoký stolec, utřela slzy s požárných očí a pravila strážci: „Jdi tedy, otevř jí bránu! Ať vejde, ale ať zví bohyně velká, královna světa, že v mou dala se moc, samochtíc vrhla se v zkázu. Bohyní je? Na mém prahu jí přestala býti. Nechť vejde Ištar do soumraku limbu, však nejinak počínej s ní, než se všemi, co vkročili sem a co prošli stínem tvých bran. Pradávného řádu ať ucítí únornou tíž."

Šel strážce a otevřel vrata u samých vod a pravil tak bezvučným hlasem: „Vstup, paní, vládkyně, vejdi. Podsvětí tě vítá a raduje se palác mrtvých příchodem tvým, jsi první paprslek světla, jenž vloudil se v hrobovou plíseň."

Beze slova šla Ištar, prošla první branou, propustil ji strážce, však sňal ji bledou svou rukou vysokou korunu s hlavy.

Hrdě jej měřila zrakem a tázala se Ištar: „Odkud ti odvaha přišla po mé koruně sáhnout?"

„Tak, paní, velí vládkyně země," odvětil strážce. „Ne jinak se chovati smím k tobě než k příchozím všem."

„Budsi," řekla bohyně a šla za ním a otevřel bránu jí druhou, propustil ji, ale vztáhl zpět ruku a vzal jí náušnice perlové z uši.

Pohlédla na něho mlčky, v hněvu jí svitily tázavě oči, však odpověď jeho zněla jak dříve v první už bráně; šla tedy dál, s rachotem třetí se otevřela zas brána, prošla jí Ištar a směle vzal jí teď strážce obruč z tyrkysů s lahodné šíje.

„Zákon tak káže," šeptal strážce pekelných prahů a otevřel čtvrtou teď bránu. Propustil jí bohyni, ale sňal zářící šperk jí s přeluzných prsou. Pak otevřel bránu jí pátou, propustil ji, avšak odejmul její pás, v němž smaragdy hořely temně, volně teď proudilo purpurné roucho a bohyně kabouíc hněvivě čelo se tázala strážce: „Tvá smělost tak poroste stále?"

Zas bezzvučným hlasem pravil jí strážce: „Zákon tak káže. Ne jinak lze jednati s tebou, paní, než s příchozím každým."

A propustil šestou teď bohyni branou a bleskem jí kruhy vzal s rukou a nohou, kruhy zlaté, zdobené kameny, a bohyně zahřměla: „Smělče! Až kam tvá odvaha sahá?"

A vkročila v bránu sedmou a co odpověď, když propustil ji, strhl jí strážce purpurové roucho a nahá v své kráse stála Ištar a svítila limby, hvězda jak luzná, jež hvězdou jest její, a večerní nebe světlem svým stříbří. A tak, nahá, jak vstupujeme v svět, sestoupla Ištar do kraje stínů, do domu dřímoty těžké bez probuzení, do lůna země, odkud návratu není.

Jakmile Irkalla shlídla zářící krásu bohyně Ištar, zaburácel obrovský hněv jí v zádumčivé duši, otevřela ústa svá a zahřměla takto, mezi tím co plameny šlehaly jí příšerně z očí: „Co hledáš v domě mém, nestoudná, vilná? Přišla jsi rušiti dřímotu, hrobový klid ze světa odešlých? Moc tvá končila na prahu pekel, kde začíná moje!"

„Co přišla jsem hledat?" zvolala v stejném hněvu bohyně lásky, vrhnouc se k ní, jakoby sápat ji chtěla. „Přišla jsem korunu hledat a poklad své duše, ty's k sobě je strhla v hnusný ten dům plísně a prachu! Koruna lásky a něhy, Tammuz byl vyrván mi tebou! Že končí moc moje zde? Lžeš, přízraku bledý! Vlastní tvé srdce podléhá jí, vždyť horečně žízníš po lásce! Vrať mi svou kořist!"

Ještě zuřivěji vzkřikla v odpověď královna stínů: „Tammuz, ne ty, pohnul kamenným srdcem v mé hrudi. Bláhová, šílená, zde doufala's vítězit? Zde v domě tom temném, kde všichni vítězi nejsou než přemoženými? Jakkoli kdo velkým byl nahoře v slunečném svitě, zde podlehl žezlu, jež třímá mocná má ruka. Všichni zde v poutech dlí velcí a mocní, vítězi, hrdiny, králové, všichni zde malí jsou, již hrdě kráčeli v pýše! Ba i nestvůry propasti bohů zde skrotly, mlčí a necení krvavé zuby už dále! I ty zkrotneš, divoká, brzy, bohyně mocná, však mocná pouze za prahem tohoto domu, kam šílenství vedlo tě v hodině zlé!"

A povstala Allatu a udeřila žezlem svým bohyni Ištar a kynula sluhu svému a řekla mu přísně:

„Odvleč ji od tváře mé a poraž ji chorobou cele! Chorobou očí ji poraž a chorobou boků, nohou i rukou! Srdce její ať stoná a v horečce hlava! Od temene až k patě ať schvátí ji nejtěžší nemoc!" — A vlekl ji sluha ten hrozný a temný od tváře Allatu, ji bohyni Ištar, a propadala se Ištar, chorá a slabá, do bezedna popelu pomalu, do propasti bídy a hoře, a zavřelo se děsuplné moře nebytí, hluše a němě nad její hlavou a pohřbilo tak nebem zrozenou lásku.

Tu bylo na slunném světě, jako by zemřelo světlo, nebylo jara více, nebylo úsměvu, nebylo květů, zasmušilo se veškeré tvorstvo a celý svět se potácel těžkou jak ranou, a zemřela radost. Už nebylo něhy, už nebylo lásky a nebylo úrody a nebylo sňatku a na krbech rodinných uhasly ohně. Od žen se odvracovali muži, od matek děti, pokolení zvířat se ztrácela, už nebylo stád. Ve vzduchu už málo létalo ptáků, ze smutných hájů už nezněly písně a samým bohům vadla nesmrtelná srdce a s drah svých se trhaly samé hvězdy, neb soulad je zákonem lásky i úměr a sklad, ty základy řádu, a bez lásky nebylo jejich zákonů více. Tu halili věčni bozi tváře své v roucha a zazněl výkřik zděšený vším mírem. „Sestoupla Ištar v klín země, odkud není návratu k světlu! Zemřela láska a zahyne svět!"

V tom smutku a žalu se zmužil konečně Hea, pán hlubin, bůh moudrosti, osudu pán, on, jenž jediný mocí svou i do propasti sahá, bůh pokladů skrytých v dolech a v moři, on osudu tvůrce, pán lidí, v hloub jejich srdce on vidí a on, jenž dojímá srdce, on vynašel hudbu. A Hea se zamyslil a stvořil bytost mužskou tříhlavou, svítící světle, Udušu-namira, božského posla, a pravil mu takto: „Jdi, záhado velká, jdi, obrať tváře své směrem k onomu kraji, odkud návratu není, projdi branami pekel, jež před tebou otevrou se dokořán, vstup před samou Allatu a jménem velkých, nejvyšších bohů ji zaklínej a pověz a rci jí, že vůle to nezvratná jejich, by pustila Ištar z podsvětí temna, by dala jí napít se ze zřídel života vody, věčných a hlubých!"

Tak pravil Hea a dodala Anatu, královna nebes, ženu boha nejvyššího, jenž sluje Anu, jenž výši znamená nebes, ona jak hlubinu značí, pravila Anatu tedy tak poslu nejvyšších bohů: „Pověz dceři nebes, vznešené Ištar, ať neváhá vyjíti ze sluje smrti! Ne navždy už možné vrátit jí milce Tammuza, však rci jí, že každým jarem, když úsměvem jejím omládne země, Tammuz, že vyjde na sladké světlo a s ní že bude po nivách, lesích, po horách kráčet a v jeseni dumné, léto když zmírá, že Tammuz pak teprve vrátí se do šera limbu, až k příštímu jaru. Tak smířena bude také pošmurná Irkalla! .. A pověz též bohyni lásky a krásy, sama že pomstím na Nimrodu hanu, již na ni vrhl v Erechu tenkrát, když pohnal ji dolů v ten kraj, odkud posud nebylo cesty, vedoucí k světlu!"

A letěl svítící posel tříhlavý, ta záhada věčná, a přeplul tůně hnijících moří, prošel sedmi branami pekel a stál před tváří Irkally, vládkyně stínů. Ta zsinalá byla, neb i v smutném a temném svém srdci cítila prázdno, když zemřela láska, prázdno tak těžké a mrazné. Poslechla vládkyně pekel poselství bohů a zuřivě hryzla se do rtů a kousala ruce své v bezmocném vzteku a tloukla se v prsa a zvolala temně: „Smíš na mně žádat, co nesplním nikdy? Ty přišla jsi, nestvůro děsná, mě mučit a trýznit? Mám otevřít vrata a otevřít zpáteční cestu, jež posud nikdy nevedla odtud? Za drzou tvou žádost tě ztrestám a zmučím! V pouta tě uvrhnu, sílu tvou skrotím."

*

Pak ale zachvěla se, osud byl mluvil, též jeho cítila, též jména bohů, a v hloubi srdce ji dojal teď zpěv Udušu-namirův, jenž líčil Tammuzův návrat na slunnou nivu a návrat zpět zase k bohyni stínů. A tak dumala Irkalla v temné své duši: „Nebylo tak úzkostného prázna v mém nitru od doby, co propadla láska v dřímotu smrti? A nebude touha mi sladká, až odejde Tammuz a nebude návrat jeho ke mně vždy radostnou bouří v tom srdci mém smutném, zde v stínu a prachu? Nevejde van jara mi s ním a pozdrav niv a modrého nebe v podsvětí truchlé?“

Povstala na svém stolci bohyně a pravila sluhovi svému: „Jdi, sluho můj, a vyplň, co žádají bozi. Jdi a přiveď bohyni Ištar ke zřídlům vody života a pokrop ji hojně. Pak vyveď ji branami pekel.“

Tak pravila Allatu, ale zase ozvala se pýcha jí v srdci, a zvolala zlobně Irkalla: „Starý padl tak řád a není zákonů více ni kázně! Libovůle a násilí zavládnou světem. Sluho můj věrný a poslušný vždy, jdi a rozbij odvěčný palác práv, kde geniové podsvětí, dobří a zli, od počátku bydlí, rozbij ten palác, poval jeho brány a rozviklej sloupy! Ať sedí na trůnech duchové země dobří i zlí a zmocní se srdcí lidí a zápasí o ně, vypusť je na slunný svit, ty duchy, na kvetoucí zemi, až rozbiješ palác!“

Tak zvolala bohyně Irkalla, vládkyně pekel, a zatím kropili vodou života bohyni Ištar a vedli ji první branou, vedoucí z pekla a dali jí roucho její purpurné zpět a v bráně druhé jí vrátili zlaté kruhy na nohy a ruce, v třetí jí vrátili pás hořící smaragdy a ve čtvrté bráně skvost jí vrátili na přeluzná ňadra a v páté obruč na krásnou šíj a v šesté náušnice a posléze v sedmé vysokou korunu jí zas postavili na vznešenou hlavu.

A kropena vodou života otevřela bohyně oči a světlo vniklo jí v zrak, když prošla sedmou pak branou, a bylo jí teprve teď, jakoby střásala dřímotu smrtnou, a vzdychla a pravila smutně: „Proč vodou mě kropili života a vyvedli z limbů? Chci dále tam dlíti, blízko tomu, jejž duše má miluje, blízko Tammuzovi, nad nímž pláčou ženy, vylévajíce mu vonný balšám na poctu, zahalivše se v obětní roucha, nad nímž truchlí i muži, hrajíce na křišťálné flétny pochmurné písně, neb pálíce kadidlo zpívají mu žaluplné zpěvy!“

Tak pravila Ištar, ale slyšíc zvěst bohů a slib, že vrácen bude jí Tammuz každým jarem usmála se a hledíc na slunný svět pravila takto: „Neporušena vyšla jsem z hrobu a poskvrny nemá moje krása. Více proleje Irkalla slz, než tekly z mých zraků, až nucena osudem propustí z podsvětí Tammuza. Bědná Allatu!“

A rozbila posvátnou nádobu, plnou mystických drahokamů, démantů s očima vidoucíma prorocky v budoucí doby a sypala je s výše blankytu nebes dolů do limbu, do lůna truchlící vládkyně pekel, by útěchy poskytla jí pokladem drahokamů majících oči, těch démantů majících prorocké zraky. — V samotě své takto vzrušena bude Allatu.

Minulost.

Napsal M·uus V·ens.

Přítomnost a minulost.

Přítomnost — ta, věřte, nemá ceny žádné;
ceny nabude, až prchne v minulost.
Jako člověk sám: až zemře, v peklo spadne
nebo do nebe se vznese — boží host.

Minulost a přítomnost.

Co bylo, poznat hleď! Nač ptáš se vždy a stále,
co jeho cena dnes, co z toho vytěžíš,
jak kramář-veteśník, jenž všecko prodá dále?

Proč a k čemu.

(Historie a politika.)

Chceš-li nad strany se povznést k chladné výši,
ptej se vždycky: proč? A v čem se strany liší,
poznáš, tu i tam že v stejném právu stojí.
Právo k nutnosti se vrací, svému zdroji:
mohlo jináč být?

Máš-li volit sám a sejít na bojiště,
ptej se: k čemu to, co teď? co bude příště?
To-li dobře víš, pak nemáš váhat déle,
to-li dobře zříš, pak zvol si stranu směle:
může jináč být!

Dětství a stáří.

Proč dětství šťastné je? Že nemá minulosti.
Proč v stáří kyne klid? Že nemá budoucnosti.

Přání a splnění.

Já nechci nic, ni slávu ani čest;
ni slast ni žal, ni slzy ani smích.
Já zkusil vše a vím, vše prázdno jest,
ač pohár vždy jen dotek' úst se mých:
chci klid.

Já nechci víc; co mám, chci podržet.
Ać bez zisku! však chci být beze ztrát.
Ne doufat! však se ani strachem chvět...
Měj strpení! To vše chce hrob ti dát:
tam klid.

Tajemství.

Ni život sám, ni smrt! V nich není tajemství.
Proč život jest i smrt: Bůh sám to jenom ví.

Hodiny.

Tik — tak — svou píseň bez únavy
hlas hodin stále bude.
Hlas druhý v nás, ten bylo praví
a někdy poví bude.

Bezesná noc.

O noci bezesná, tak dlouhá, všeobsáhlá!
Jež rychle uběhla i pomalu jež táhla,
ta léta minulá jak v přílivu se zvlní
a tebe nenaplní.

I přijde starý bol, nás s novou silou chvátí
a roste v příboji; z těch vln co zpět se vrátí,
to jsou jen mrtvoly, co na břeh hodí,
to jsou jen trosky lodí.

I přijde štěstí též a více štěstím není.
Tvé štěstí mrtvé jest; ta vlna, jež se pění,
jen prázdnou skořápku, kde jindy perla byla,
ti k nohám uložila.

O noci bezesná! Jsi obraz toho žití,
jež čeká za hrobem? To břímě s duše sníti
by nemohl sám Bůh! Nám věčně bude nésti
žal minulý i štěstí?

Korfu.

Etapa z Mediterraneje. Píše Dr. Jiří Guth.

„To se vám těším, až zas budu doma,“ povídal pan konsul D***, se kterým jsem z Rjeky jeda zůstal na lodi sám.

„Což se tak těšíte na práci?“ ptám se udiven proto, že jsme si před chvílí v sladké zahálce na lodi tak libovali, obadva stejně.

„Právě ne, spíš na tu zahálku.“

„Tak, to máte pěkný úřad,“ dím na to pln závisti.

„Povídám vám, v deset nebo v jedenáct hodin jdeme u nás do kanceláře a ve dvanáct hodin pro horko už musíme zavřít. V loni měli jsme za celý rok osm set čísel, samé drobnosti, revise pasů a podobné ... tak že nám na den vypadnou sotva tři čísla. A k tomu máme ještě sekretáře a dva písaře. — Proč jste nevstoupil do služby konsulátní?“

A zatím, co se tuto jednalo docela vážně o proměnu životního povolání, obrysy Pantokratoru a za ním Stavro-Vuni nabývaly určitější tvářnosti a zelené jich stráně líbezně vynikaly odrážejíce se od pustopustých vrchů, rozervaných tu a onde hlubokými a temnými slujemi, vrchů linií jednotvárných, v protější Albanii, zemi na pohled smutné a pusté. Je to obraz plný silných kontrastů, kontrastů barev i forem na obou stranách: tam nesmírná velikost vysokých prázdných hor barev červenavých nebo šedých, do kterých slunce praží, zde půvabné, mnohem nižší hory, olesněné, z nichž cítíš vonný chlad. To vše však dává dohromady milou harmonii, s modrem mořským měkkou a milou, přes kterou táhne se jemný, mlžný stín, od olivových velkých hájů, až po barvy hor, měnící se v dálce v odstíny zlatožluté ...

Už jsme docela blízko a srdce se směje nad tím krajem, obetkaným krásou přírody a konturami starých bájí, jež vžily se nám v mysl až tak tuze, že jsou nám skoro událostmi dějinnými, jež nikdo nám nevyrve ze srdce. Vezměte Řecku jeho Olymp, těmhle krajům Odysseu — a jakobyste indické tanečnici strhli poloprůhledný její závoj, který ji činí tak nesmírně svůdnou ...

A míjíme maják Tignovo, který sotva má místa na romanticky udělaném skalisku a který za bouřných i jasných nocí ukazuje vjezd mezi ostrovem a zálivem Butrinto do Canale di Corfu.

„Jak dlouho zůstanete v Korfu, pane konsule?“

„Jen několik dní. Jedu navštívit starého chefa, se kterým jsem byl dvě léta ‚na odpočinku‘. Z toho vyrušil nás jen příjezd krále nebo nějaké vysoké cizí osobnosti ... Pak nejbližším parníkem Lloydovým jedu dál. Dnes jsem vám k disposici: sestoupím v hotelu, — Pension Julie, stará známost s majitelkou, kterou vám doporučuji, totiž tu hospodu, — a k starému půjdu až zítra.“

„Děkuji, — hlavně o to prosím, abyste mi svými známostmi zdejšími vymohl přístup do Achilleia rakouské císařovny.“

„I ano, s největší ochotou,“ sliboval pan konsul, však předčasně.

Když zátočkou lodi skalnatý ostrůvek Vido s cesty ustoupil, viděli jsme najednou vysokou skálu s mohutnými hradbami jakési citadelly, z dálky dost hrozivě vypadající a pod ní bílé město ... K tomu blíž a blíže, až posléze „Apis“ kotví mezi tím ostrůvkem a městem ve přístavu, jakých je mezi krásnými přístavy Mediterraneje jen málo. V tom celém řetěze přírodních krás, které se rozkládají kolkolem, mezi těmi slabě zelenými olivovými háji a zelenějšími vrchy, mezi skvoucími zátokami, to město se svými vysokými hradbami, už hodně starosvětskými, stavbami nábřežními a předměstími jest jen článkem jedním a snoubí se s těmi ostatními ve přírodní útvar, který láká sem rok co rok i hosta císařského, jemuž všecky krásy světa jsou k službám. Přec to snad byla požehnaná země Phaeaků, kteří se „bohům líbili převelmi“, zahrnováni od nich jsouce tolikera blaženstvím a u nichž Odysseus našel pohostinství tak laskavého. Tenkrát, když vlny jej vyvrhly na kerkyrský břeh, bylo hůř než dnes, kdy „Apis“ zlehounka se šinul po vodách tichých. Tenkrát

hrozných vln příval rachotil proti souši pozemské
strašlivo se dmoucí a pěnou vše se pokrylo mořskou:
tam nebyloť stanovišť, schránek na koráby, ni zátok,
nýbrž výstrmné pomoří, skaloviska i bradla —
tenkrát od kolenou a na srdci ochabnul Odysseus ...
(Od. V. 402—406.*)

a měl bezpochyby mořskou nemoc, která by mně byla snad také pokazila žaludek i vyhlídku, kdybychom na Adrii byli zůstali o den déle.

Už staří překládali sem na Korkyru phacackou zemi Scherii a po nich dlouho tak se za to mělo, až nově nějaký filologický šťoural — byl to Welcker, Die homeri-

*) Překlad Mejsnarův, také v citátech ostatních.

schen Phaeaken und die Insel der Seeligen, — všecku tu illusi pokazil: že prý to všecko není pravda a celý ostrov Scheria že byla jen Homerova fikce. Ať byla či nebyla, my zůstaneme při starém a s náladou takovýmto okolnostem přiměřenou a zaměňujíce cestovní čepici za bílý kašket do horkého slunce vstupujeme s náležitým pohnutím do kocábky; opíráme se při tom o rámě snad Sophokla nějakého neb Sokrata ne-li dokonce Aristotela, vším způsobem však potomka řeckého, který jen nedostatečně láme jazyk italský. Já ho lámu zcela nedostatečně a tak naše konversace skýtala babylonsky spletitý obraz.

Kerkýřané sami byli přesvědčeni, že Homér to líčil jejich zem. třeba že jinak ji jmenoval. Korfu u Herodota slove Kerkyra, Korkyra teprv u Strabona a Koryphaioi jmenovali Byzantinci předhoří opevněné, nynější pevnosti města Korfu. Ostrov slove teď officielně zase *Κέρκυρα*, a Řekové myslí, že se starými jmény vrátí se i starý věhlas... Staré město Korkyra leželo jinde než nynější Korfu, o něco jižněji na poloostrově mezi lagunou Kalichiopulo a zálivem Kastradským, ještě malebněji než město nynější a mělo dva přístavy po obou stranách poloostrova, — jako u Homéra

...město, kolem něhož ohrada věžná
jest vysoká, pěkný pak přístav města s obou stran,
přístup těsnozemý...

(Od. VI. 263—265.)

Ještě archaeolog Wheller viděl ssutiny na obou přístavech a zahrady Alkinovy ukazovali mu na místech, která nazývali Chrysidon. Teď tam ze starých zbytků není už zbla, nicméně přece se o tom mnoho píše.

Všelijaké osudy prodělal ostrov i město, ležící tak na ráně mezi Řeckem a Italií a všelicos zajímavého o tom povídají historikové, — podivno, že nejvíce historikové cizí a že z domácích nenašel se dosud dosti velký vlastenec místní, který by úlohu jejich převzal, aby bylo do bibliotéк co ukládati. Nejstručnější z těch popisovatelů byl Benjamin de Tudela, asi koncem XII. století, který o Korfu věděl jen tolik, že „ti, kteří z Otranta se přeplavují, mohou se dostati za dva dny do Korfu, kde se nalézá jen jediný žid, jménem Rabbi Josef“. Pietro della Valle byl počátkem století XVII. už šťastnější, vyslídil jich tam na sta, mezi nimi i potomka Jidáše Ischariotského, jenž obýval uvnitř ostrova i dům, který náležel kdysi tomu zrádci. Byl to dům nad míru pevně stavěný. Zlé huby totiž pokládají Korfu za rodiště Jidášovo udávajíce na to přesněji korfiotskou vesnici Iskaria, z níž i homerskou Scherii odvozují. Naposled ještě Odysseu napsal nějaký žid. — Teď nejsou židé na Korfu již takovou zvláštností, ba myslím docela žádnou.

Korkyrským náleží vedle toho Jidáše také čest, že vynašli námořní bitvy. Svedli aspoň první bitvu námořní r. 665 před Kristem s Korintskými, kteří Korkyru vlastně sami založili. Při této vzácné příležitosti prý i Homer na Korkyru se svezl a tam si prohlédl topografii své Odysseje. Pak bylo tím ostrovem házeno jako míčem a z ruky do ruky přecházel, jak už to bývá při tak malých territoriích. Naposledy, od r. 1815—63 tvořil ještě se šesti jonskými ostrovy tak zvaný Heptaneros, stát sedmi ostrovů, pod svrchovaností anglickou, jejíž zástupci sídlili v Korfu. Teprv 14. listopadu 1863 spojila se Kerkyra s Řeckem, ne snad z dobré vůle Anglie, ale z jejího respektu před jednohlasným usnesením korfiotského parlamentu ze dne 5. října 1863 a z vůle celé Evropy.

Ale panství anglické zanechalo po sobě nejen dobré silnice, ale také dobrou památku. Na Spianatě, velikém to náměstí korfiotském, je na příklad malý kulatý chrámek, podle řeckého nápisu pomník onoho dne, kdy Sir Thomas Maitland, první guvernér anglický jako regent ostrovů ionských z Velké Britanie se vrátil r. 1816. Z r. 1843 má zase vrchní komisař Howard Douglas obelisk, který se trochu kácí; s ním však nikoli jeho paměť. Ještě před patnácti lety korfiotský jakýs hotelier nemohl zapomenout na zlaté časy anglické vzdychaje vůči panu H. Bellovi (Voyage en Grèce 211.):

„Ach, pane! kdybyste byl viděl naše město za annexe anglické! Jaký to rozdíl! jaký život! Všichni ti angličtí úředníci (a bylo jich hodně) měli velké služné a utráceli svoje peníze. Rodiny ze všech krajů přicházely sem přezimovat, nečítaje ani důstojníky námořní, kteří zůstávali v Korfu osm měsíců do roka. Byly to samé slavnosti, kavalkády, samé hostiny, a sklepy naše se prázdnily dříve, než jsme měli čas naplniti je znova, — ale teď! sotva že jednou v témdni jediný cestující, ještě k tomu všecek zmořený mořskou nemocí a lodní kuchyní přijde se k nám nasnídat a pak hned odjede!“

„A což dvůr? Vždyť král sem přijíždí co léto!“

„Eh, co dvůr! To je toho! Co ten nám pomůže? Řekové athénští nemají ani vindry! Král nebydlívá v paláci guvernérském; se čtyřmi nebo pěti osobami uvelebí se v bývalé ville lordů-komisarů, koupe se, chytá ryby a jezdí na koni. Ostatek má pravdu, proč by to nedělal? Co by si počal ve městě, kde dláždění může v létě člověku nohy upálit? Ješitnost Korfiotských může býti spokojena, že Jeho Veličenstvo tak rádo dává přednost našemu zálivu a našemu nebi, — ale každá tu recká lodice, která přijde dvakrát nebo třikrát do roka do našeho přístavu, nechá nám zde víc peněz než athénský dvůr. Ach, milý pane, za časů anglických bylo jinak!“

Zdá se tedy, že se Korfiotští ve svém vlastenectví aspoň hmotně trochu sklamali, ač jsem se teď nikoho po tom neptal. — Těm, kdo nejsou pro svobodu zralí, žije se ovšem lépe pod rozumnou vládou cizí než pod správou vlastní...

Už jsem napověděl, že bašty a pevnostní hradby kolem města proměněny jsou ve vysoká nábřeží, na nichž procházka zasluhovala by velmi mnoho nadšených slov, kdyby tak horko nepražilo. Vystoupili jsme na břeh odpoledne asi ve dvě hodiny a zůstaneme zde až do půl noci: na to, co chceme viděti, tedy času dost, — velmi málo však na nějaké pojednání tuze učené o Korfu a hlubokými vědomostmi o tomto ostrově vynikající. Co čtoucí za náš majetek uznati nemůže, to jako obyčejně „čerpáme“ z knih. Tolik snad každý uvěří, že z nábřeží toho viděli jsme moře korfiotské hladké a tiché lesknouti se v odpoledním slunci a za ním, za úzkou tou úžinou mořskou, břehy blízké pevniny s majestátním řetězem hor v divně bílém světle jižního slunce, a Pantokrator na severu ostrova Korfu zdál se s nimi splývati v jedno. Přes celé to panorama táhlo se světlo to, intensitou svojí až mdlé, ztrácejíc se na jihu v mlhách přec průsvitných, tenkých. Protože nic není na těch kopcích, činí dojem nesmírně velebný, tak jako hloupý člověk, pokud nepromluví.

(Pokračování.)

První milovnice.

Španělsky napsala Emilie Pardo Bazánová. Přeložil A. Pikhart.

(Dokončení.)

„Nechce, pane, nechce. Říká, že katechismus nařizuje jenom jednu zpověď do roka, a ona že se zpovídá dvakrát nebo třikrát, a to že úplně stačí... Že nehřeší tolik, aby ji bylo nutno každou chvíli se zpovídati... Že tak časté zpovídání není ani dobré... Ta nynější děvčata jsou málo pobožna. Ale když slyší na tisíce nesmyslův i v dílnách a čtou je v novinách..."

Špička nosu, kterou spatřovala Dolores mřížkou, se přísně stáhla; ale hned se zase srovnala, jakoby ji naplnil vánek vhodného nápadu.

„Proč neponecháš jejímu milovníku, aby jí napravil hlavu? Na toho jistě dá více než na tebe."

„Pane, na neštěstí se ode včira hněvají. On odešel z divadla rozvzteklen, protože vystoupila v posledním jednání ve vystřižených šatech."

„Bah!... hněv zamilovaných, a to ještě pro žárlivůstky a dětinství netrvá dlouho. A pak... Ty říkáváš, že jest ten hoch řádný člověk?"

„Ježíši! Položím za něho ruku do ohně."

„Má tvou sestru velice rád?"

„Je do ní zamilován na smrt."

„A... myslíš, že si ji vezme?"

„Čeká jenom, až bude míti peníze, aby se mohl zaříditi na svou pěst, a tyhle dny jsem jej slyšela vyprávěti, že mu řekli o nějakém obchodníku, který mu to opatří na nevím ani jaké rukojemství nebo záruku nějaké firmy... A pak se žení... po jiném netouží!"

„A tvá sestra jeví k němu velkou náchylnost?..."

„Pane... což vím... Ta děvčata nevědí, co jim je na prospěch. Ráda jej má, ano; ale... není to nic neobyčejného."

„Stýkají se... s jakousi volností... což?"

„Jakže? V tomto směru mám svědomí velmi klidné, pane... Neodloučila jsem se od ní nikdy ani na minutku... Když nás při návratu z dílny doprovází on, jdu uprostřed, a oni jdou jako dva staří lidé, pořádně... Nepromluvili spolu potají ani tři slova."

„Ženo... dobře jsi učinila, dobře jsi učinila!... Ale i v dobrém jednání vězívá trocha přemrštěnosti... Připadá mi, že jsi byla trochu přemrštěna... Vše má své meze..."

„Když jste mi uložil, abych je hlídala..."

Nos sešpičatěl, a jemná jeho špička zdála se projevovati lehkou ironii.

„Abys je hlídala, ano, dobrá; ale hned tak horlivě... Aby srdce přilnulo, dlužno mu povoliti jakousi počestnou a slušnou volnost... Kdyby byla více zamilována do svého milovníka, nepokoušel by ji dnes Satanáš divadlem."

Dolores pohlédla překvapeně na ten nos, obyčejně tak přísný, a nemohla ho poznati, vidouc ho tak shovívavý, tak dobrácky otevřený. Nicméně nepochybovala: kdykoliv se jí tu dostalo rady nějaké, vždy se jí osvědčila.

„Mínění mé jest toto, dcero: Neodporuj děvčeti přímo... Můžeš-li, získej času... A ať ji hledí milovník přemluviti... ať s ní promluví... o samotě... totiž... s jakousi volností. A netrap si duši."

Dolores vstala, jako vstává ten, kdo poklekl ku zpovědnici; posilněna a klidna. Ač jí byla ta rada trochu podivnou — nutno to říci — nalézala její duše, zvyklá poddávati se tu jako duše dítěte, klidu v cizím mínění. Vydala se rovnou do dílny, protože se již stmívalo a lampář spěchal ulicemi, zablácenými drobným deštěm, zanechávaje za sebou řadu světel. Přistoupla ku dveřím a srazila se tam s někým, kdo jí v temnu stál v cestě. Ustoupila polekána; ale hlas ji upokojil:

„To jsem já, nelekejte se," řekl vesele ten, kdo tam byl.

„Ah tak! Ramóne! čekáte na Conchu?"

„Ovšem... a na vás také... Mám pro vás novinku, velkou novinku."

„Chvála Bohu! Tedy se vám už ten včerejší nápad vykouřil? To jsou lidé! Jako blázni, odpusť Pán Bůh!"

Dolores zpozorovala ve světle lampy, kterou naproti rozsvitili, že Ramón sklonil zmateně hlavu.

„A co chcete... Ne, já uznávám, že máte pravdu; jednal jsem hodně špatně, a byl jsem trochu rozhněván a trochu nerozvážný. Člověk se někdy nedovede přemoci, a vy víte dobře, když slyší kolem do omrzení nesmysly, že jest pochopitelno, že má chuť proraziti hlavou zeď, kdyby dovedl."

„Nu, nu, ale taková vzteklost se má krotiti... Concha se rozhněvala hodně. A pak ti zlomyslní lidé, ty závistnice, které se do toho horlivě zahryzly..."

„Nu, bohudíky," zvolal mladík, záře radostí, „už nebude, proč bychom se hněvali, a tyhle všechny nesváry pominou. Jak mne tu vidíte, mám už peníze do závodu, a můžeme se vzíti, chce-li Concha, o masopustě, a ne-li, po velkonocích... Co se mne týče, čím dřív, tím líp..."

Dolores, spokojena i nedůvěřiva, se zahleděla na něho. Mysl její, prostá a ženská, ale houževnatá a vytrvalá na těch málo myšlénkách, které tam buď zrozeny nebo vnuknuty prodlévaly, oddala se práci horlivého rozvažování. Slova jejího zpovědníka jí nechtěla z mysli. Získati čas... neodporovati děvčeti přímo... ať se milovník snaží, aby ji přesvědčil... Kdyby teď podala zamilovanému Ramónovi osudnou tu zprávu; kdyby mu, právě když chce hovořiti o svých svatebních záměrech, řekla, že pozbyl vší naděje, a že se jeho milá chystá vzlétnouti do vrstev zcela jiných, než v jakých dlí skromný truhlář, mohlo se snadno státi, že by zoufaje nebo uražen způsobil Conche takovou ostudu, že by se živá a silná povaha dívčina osvědčila novou úporností, a že by dívka byla ve svém úmyslu utvrzena. Dolores se obávala, že jest milovník nepříliš obratný. A pak to bylo těžko říci tomu chudákovi, který byl tak spokojen svými penězi a blízkou svojí svatbou.

„Ať si mu to řekne ona, jak chce," pomyslila. „Snad mu to nepoví."

A s náhlým rozhodnutím zvolala, kladouc důvěrně ruku na rameno truhlářovo:

„Dobrá, přicházíte mi právě vhod; máme něco nakoupiti dosti daleko odtud, a protože Concha neměla chuť jíti, musím já, a vy ji dovedete domů, ano?"

Milovník otevřel ústa, překvapen takovou velikomyslností přísné švekruše, která byla dosud, jakoby přilepena na Conchu, jako slídný pes; a Dolores, vidouc jeho překvapení, dodala rychle tónem žertovným:

„Když máte takové dobré zprávy, povězte jí je sám; nechci vás připraviti o tu radost. Buďte tak laskav a doprovoďte ji... a počkejte na mne oba okamžik doma."

Tu se změnilo překvapení Ramónovo v křece. Dolores nařizovala, aby na ni oba čekali doma! Dovolovala mu, aby vstoupil do pokoje Conchina, ona, která mu nikdy nedovolila, aby vystoupil na první oddělení schodů! Protože mu to dovolení bylo milo a srovnávalo se ve všem s jeho tužbami, vystřebl se odporu a řekl, tváře se ochotným:

„Hned."

Dolores si vyhrnula šaty, přitáhla si plášť a vyšla ze vrat. Když vystupovala na ulici, pocítila obavu, a otáčejíc na polo hlavu, řekla mladíkovi:

„Mějte rozum! Přijdu hned."

Jala se ubíhati, jakoby ji někdo honil. Dala se do odlehlé úzké uličky Sv. Efréna, a aby utratila čas a povyrazila se ze své netrpělivosti, vešla do krámu se střižným zbožím a dala si tam předložiti všechny druhy indického bílého perkálu a vlněných látek, různého to zpracování pouhé bavlny. Mnula látky, aby se přesvědčila, jsou-li mnoho nebo málo napuštěny; probírala se také v látkách podšívkových a vyvolila z několika tuctův špulek nití téhož čísla jednu, která byla stejna jako ostatní. Trápila prodavačku, žádajíc nejjemnější jehly, a odvolala to pak a vybrala si prostřední. Hubovala na bláto a déšť, a pohladila špinavého a umazaného hocha. Tím vším nedovedla stráviti více nežli asi čtvrt hodiny, a to se jí zdálo býti málo. K čemu? To nevěděla sama. Chvílemi si naopak představovala, že již uběhlo času mnoho. Mnoho? A proč? Také to si nevyložila. Nicméně nabyla tato poslední myšlénka vrchu, a Dolores si zabalila nákup do papíru a šla domů. Cestou bylo jí jíti kolem chrámu sv. Efréna; tam spatřila neurčitě nahoře nade vchodem sochu světcovu: zpomněla si na radu zpovědníkovu a, upokojena, šla volněji, ba vešla ještě i do jiného krámu koupit vosk ku žehlení a ještě nějaké drobnosti. Než došla ku svým temným vratům, uplynula hodina.

Když začala vystupovati na schody, po kterých již byla zvykla choditi potmě, zaslechla o poschodí výše prasknutí sirky, a zdálo se jí, že vystupují před ní dvě osoby. Pospíšila si, aby užila toho světla, a určité „ehm!" jí prozradilo ihned, že je tu Gormaz, který, pále si prsty, osvětloval starostlivě to temno, aby sedmdesát a několik roků slavného Estrelly se neporouchalo na některém schodě.

Gormaz poznal hned Dolores, ale nezapomněl na ranní výstup. Obrátil se důstojně ku modistce a snaže se, aby vosková sirka aspoň okamžik klidně hořela, otázal se jí, je-li její sestra doma, jakoby jí chtěl dáti na jevo, že se čest této návštěvy týká pouze Conchy. Dolores, věrna svému diplomatickému systému, odpověděla, že jest Concha již asi zpět, protože jest již doba, kdy se z dílny vracívá; a dodala několika slovy, že jí je líto, že je na schodech tma, a že se tak namáhají, a že se tak unaví, když tak vysoko vystupují. A dodala jako na útěchu:

„Už jen dvě poschodí!"

Vylezli, jak mohli, po kouscích, s mnoha sirkami a stále unavenějším „ehm!" Gormazovým; na Estrellovi nebylo znáti tíhu let, jenom za zvuku chůze a pak že se mu nechtělo vstávati, když si usedl na stupeň. U dveří modistek řekla Dolores Gormazovi, který hledal šňůru zvonku:

„Není třeba... Klíček ještě trčí."

A skutečně svědčil klíč, zapomenutý v zámku, o zřejmé roztržitosti osoby, která vešla dříve. Stačilo jen stisknouti kliku, aby mohli návštěvníci vejíti a byli rázem v jediném saloně tohoto paláce modistek.

Lampa, řádně upravena, svítila jasným plamenem na stolku stroje; spořádaný byt se dvěma lůžky měl jakýsi ráz skromného blahobytu; a na pohovce, na které teď nebylo plno krámů, hovořil párek důvěrně, skoro do ucha, v oné těsné blízkosti, která vzniká jenom jediným stavem duše; obrázek to výmluvný, který si nelze splésti se žádným jiným.

Pustili se a vstali rázem, vidouce, že vcházejí lidé: ona zmatena a téměř bez řeči, on vážný a překvapený. Gormaze nezarazila taková nepatrnost a tím méně Estrellu; oba spatřili v pohnutém svém životě hereckém příliš mnoho, než aby je překvapil milostný rozhovor; a tak přistoupil Gormaz, nevšímaje si Ramóna, k dívce a spustil bez okolků:

„Conchito, pan Estrella přichází osobně zvědět odpověď na to, o čem jsme mluvili ráno."

Concha nevěděla, jak by se tvářila, a hleděla se zpamatovati, nabízejíc hercům místo na pohovce a koktajíc na sta omluv, že je přijímá takto, jakoby je mohla přijmouti jinak. Gormaz zarazil proud její zdvořilosti a opakoval:

„Neobtěžujte se, deero... Jsme zcela spokojeni... Chceme jen zvěděti odpověď; nic jiného."

„Tak jest," dodal Estrella dvorně... „Povězte nám to, deeruško, protože by nás velice mrzelo, kdybychom vás obtěžovali."

Concha pohlédla stranou na Dolores, žádajíc za pomoc; ale Dolores pevna ve svém poslání ani nemrkla.

„Což pak vím..." zahovořilo děvče. „Jak chce sestra."

Ramón stál při výjevu a nerozuměl mu.

„Posaďte se, mladíku," řekl Gormaz.

„Díky, postojím."

Dolores se tvářila, jakoby nerozuměla, a odpověděla přátelsky:

„Ne, deeruško, na tobě jest, abys rozhodla... Já nemám podílu v tom. Vždyť se jedná o rozhodnutí pro celý život. Myji si ruce."

„Vaše sestřička má zcela správné mínění," přisvědčil Gormaz... „Tedy vy, Conchito, vy rozhodněte... Buďte upřímna."

„Concha pohlédla na zem, sepjala levou ruku s pravou, vzdychla zlehka a prohlásila konečně:

„Nuže, tedy já... opravdu... doznávám, že se mi nechce, totiž, že nezamýšlím... hráti... na divadle. Ne, pane; rozvažovala jsem a neoddám se tomu."

Estrella a Gormaz vstali současně, poněkud mrzuti. Oba chápali, že by bylo zbytečno a marno naléhati. Žádali dvorně mnohokrát za prominutí a šli hned se schodů, na které byli tak namáhavě vylezli, jenže jim teď svítila Dolores kouskem svíčky a neopustila je, dokud je neviděla ve vratech. Když vyšli oba herci na ulici, zvedla starší sestra, která byla právě dořekla sladce „Jděte,

pánové, s Bohem," ruku a učinila za nimi energicky kříž a řekla mezi zuby:

„A abyste se tedy už nikdy nezjevili, amen!"

Gormaz a Estrella šli krátkou chvíli mlčky; náhle se obrátili. a jeden pohlédl druhému do obličeje, přesvědčen, že vyjadřuje touž myšlénku. Gormaz zatřásl hlavou:

„Klopýtli jsme o milovníka, Juanillo."

„Není horšího klopýtnutí," odpověděl Estrella, vyndavaje schránku na doutníky . . . A je škoda toho děvčete! Má přece hlas Concepcióny Rodriguezovy. Při sám Bůh! Za rok by nebylo lepší první milovnice nad ni. Přísahal bych, že měla chuť jíti . . . Tady uvázne na vždy, zahrabána, v temnu . . ."

„Pah!" zahučel Gormaz. „A kdož ví, není-li to pro ni lépe, hochu? Často se v temnu žije mnohem klidněji . . . Snad ji ten milovník, který se zdá býti řádný hoch, poskytne štěstí, kterého by jí sláva neposkytla."

„Ten?" zvolal Estrella, ukusuje špičku doutníku. „Ten barbar, nedá-li ona pozor, poskytne jí do roka výprask."

Z knihy „Cuentos de Marineda".

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

V té chvíli někdo vstoupil do světnice, a v hovoru obou mužů nastala přestávka. Oblak obsluhoval příchozího, a Livora zatím si prohlížel podrobnosti úřadovny.

Vypadalo to tam dosti pustě. Veliký nevkusný stůl, dvě stolice, neohrabaný stojan s přihradami, pak skříň, plná starých papírů, malá pokladna, neúhledná litá kamna, žluté, dřevěné přepažení, na okně hrnec se zimomřivou palmou, na stěně některý železniční rozvrh jízdy a konečně dva zašlé obrazy, představující Mohuč před padesáti lety. To bylo snad všechno v té venkovské, kancelářské svatyni, nepočítáme-li k tomu Oblaka.

Avšak všetečný host objevil ještě něco, a to nad samým stolem poštmistrovým. Jen na to mrkl, už honem sáhl po skřipci, aby lépe viděl.

Na stěně byl přibit zažloutlý proužek papíru, a na něm význačným rukopisem, jakým zvláště uměli vládnouti staří faráři, napsán byl žalm:

„Trápen jsem celý den a trestání mé na úsvitě."

„Hleďme," divil se mladý muž, když zase byli sami, „pan poštmistr Oblak také pěstuje žalmy."

„To jest památka po mém bratranci františkánovi," odpovídal Oblak, „jest to velmi zajímavé, chcete, abych vám o něm vypravoval?"

To byla voda na Livorův mlýn. Vždycky nadmíru rád poslouchal historky, které vycházely z klášterů; vždyť také kdysi býval klášterníkem.

Oblak tedy vypravoval o svém bratranci páteru Benjaminovi, jak před lety přišel do Klenové ho navštívit. Od té doby, co páter Benjamin odcházel až do Uher do kláštera františkánského, oba bratranci se neviděli, až zase po letech vzdálený klášterník se rozhodl podívati se na vlast a na svoje příbuzné.

Právě před tou návštěvou žena Oblakova dlouho stonala, proto byla u poštmistrů mladá, vzdálená příbuzná Apolenka a zůstala tam i přes návštěvu páterovu.

Slyšíc, že přijde strýček Benjamin z kláštera, dívka těšila se na něho tuze, neznala ještě toho zvláštního, vzácného příbuzného. Představovala si ho mladičkého, útlého vzezření i způsobův, nevinně mládeneckého, jako byl Benjamin v písmě. Její Benjamin františkán byl na vlas podoben onomu Benjaminovi, který jí až do té doby tanul na mysli z obrázkové biblické dějepravy.

Ale zatím do domu poštmistrova vstoupil čtyřicítiletý, kulatý, červený Benjamin, tak veliký, až se z něho zatmělo. Byl velmi veselý, rád žertoval, žádného nezarmoutil, vůbec byl to výborný společník, Oblak nemohl si ho dosti vynachválit a litoval, že už pořáde nezůstane v Klenové.

Apolenka však byla sklamána, vidouc na místo vybájeného útlého mládence velikého, plnokrevného muže. Ale připadalo jí to velmi veselé. Kdykoliv pohlédla na pátera Benjamina, vždy jí bylo do smíchu, a někdy až musila utíkat, aby toho host nepozoroval. Jak jen prý jest možno, aby takový hřmotný, zdravím zářící, hovorný člověk mohl se jmenovati Benjamin?

Benjamin s Apolenkou žertoval, vypravoval jí o svých krušných studiích, o dobrých časech v klášteře, o Uhrách a o všem, o čem myslil, že by mohlo dvacítiletou mladici zajímat. Někdy také napadlo ho trochu ji postrašit. Dal se do kázání, jak jest hrozným hříchem, když mladá děvčata se vdávají, a pak se jí vysmál, jak prý Apolenka hned z toho měla plnou hlavu starostí.

Jednou také, hově si po obědě v zahradě na dlouhé lavici, ukazoval jí, jak bude vypadat, až ho budou pochovávat. Natáhl se na lavici jako šňůra, hodil si kápi přes hlavu, ruce skřížil na prsou a ani se nehýbal.

Mladá dívka až se otřásla, bylo jí to tuze příšerné, a od té doby měla ze strýčka Benjamina trochu strach. Stále si ho už jenom představovala, jak nehybně leží ve veliké rakvi a jak má kápi přehozenou přes hlavu.

Klášterník zdržel se v Klenové asi čtyři neděle, ale ke konci pojednou přestával se smáti a žertovati, zamýšlel se a byl plachý jako holoubě. Manželé Oblakovi se domnívali, že se mu zastesklo po klášteře a po duchovních bratřích, a zvláště poštmistr všemožně se přičiňoval bratrance vyrážet.

Avšak nedařilo se mu. Benjamin už ani dlouho se neomeškával v domě, hned po ránu odcházel do kostela a pak rovnou šel na procházku. Po obědě ani si neodpočinul a už zase šel, třebas parné slunce jen pražilo.

Měl vždy stejnou procházku. Den co den, dopoledne i po poledních, chodil jednou cestou do vrchu k Svojetickům, a Oblak často díval se za ním, jak se batolí mezi dvěma zrajícími žity k malému lesíku. Ještě po letech, vida na kopci dvě sousedící žita, poštmistr nemohl si představiti onu cestu jinak, než že na ní pracně

se pohybuje šerý klášternický háv, přepásaný sněhobílými šňůrami.

Ty sněhobílé šňůry měly děkovati Apolence za svoji ustavičnou čistotu. Dívka dbala o ně a právala je panu strýčkovi, aby vždy byly jako led. On pokaždé, hledě na šňůry, vzpomínal jejích dobrých služeb, sliboval, že jich nikdy nezapomene a že se hodné dívce za to odmění.

Čím dále děkovával dívce pohnutěji, čím dále utkvíval na jejím veselém obličeji měkčím, zavlhlejším pohledem. Aha, už se poštmistrovi v hlavě rozbřesklo! Uhodl, že bratranec Benjamin se nebezpečně zahleděl do Apolenčiných laškovných, někdy také postrašených zraků.

Za nedlouho již o tom ani nepochyboval. Benjamin pilně dbal toho, aby nikdy se nezdržel dlouho v dívčině společnosti, raději tedy odcházel ze stavení a zahloubával se do četby svého věrného brevíře. Pak dříve, než původně měl určeno, chystal se na cestu k dalekému klášteru.

A nápadně mnoho hovořil o potřebě dlouhého pokání, o slabosti lidské a o tom, že ani světec nedovede se ubrániti pokušení. Také hříchy jeho prý jsou veliké a pohodlný život v uherském klášteře prý sotva bude s to, aby mu přinesl brzké odpuštění. Až se vrátí domů, až bude moci klidně zpytovati svoje svědomí, pak prý se rozhodne, má-li zůstati u františkánů anebo má-li přestoupiti k přísnějšímu řádu, kde pokání jeho bylo by dokonalé.

Nejvíce se mu zamlouval krutý řád Trapistův, to prý jest nejlepší útočiště pro zbloudilého člověka, který touží káti se a strádat. Jen mukou, utrpením zaplane litujícímu kajícníkovi svatá záře na očištěném čele, jenom z ohně vychází čisté, ryzí, ušlechtilé zlato.

Potom se rozloučil a plakal na odchodu.

„Ty slzy jsou moje poslední slabost," pravil rozechvělému Oblakovi, „teď pláču jenom za sebe, nad tíží svého svědomí. Doufám, že brzo bude lépe."

Za několik neděl psal. Byla to jeho poslední zpráva. Apolence poslal svoje úspory, asi pět set starých, stříbrných dvacetníků, oněch hezkých, bílých penízů, na jejichž jedné straně jest Panna Maria s Ježíškem. Vzkazoval jí, aby za každý dvacetník pomodlila se otčenáš za svého trpícího strýce, patera Benjamina, on prý navzájem bude se vroucně modlit za její blaho a spásu její duše.

Pak navždy se loučil se svým bratrancem Oblakem a jeho chotí. Zpytoval prý svoje svědomí a shledal, že jenom stálé pokání a odříkání může mu vrátiti klid spravedlivého člověka a vymoci mu věčnou blaženost. Odchází prý tam, kde přestává spojení s přátely a se vším ostatním světem, zasvěcuje neunavné klopotné práci, postům a modlitbám svůj život. Dává jim poslední s Bohem a prosí, aby po něm nepátrali.

Odešel tedy nejspíše k Trapistům, do odlehlého, osamoceného kláštera v Bosně, o kterém několikráte bratranci svému se zmiňoval.

Brzo potom paní Lizi poklízejíc volala na Oblaka, aby se šel podívat, jaký našla nad lůžkem, kde páter Benjamin spával, lístek. Překvapená poštmistrová nemyslila na nic jiného, než že jest to poslední vůle nebo odkaz nějaký, kterým klášterník jim odevzdává veliké, vytušené bohatství.

Byl to zatím úryvek z knihy žalmův:

„Trápen jsem celý den a trestání mé na úsvitě."

To nepochybně bratranec Oblakův si napsal a upevnil nad svoji postel tehdy, když pocítil výčitku svědomí, že mě. usměvavou Apolenku snad více rád, než se srovnávalo s jeho klášternickým povoláním. Kolikráte asi upíral nábožné zraky na ten proužek papíru, kolikráte jeho chvějící se rty šeptaly ten hluboký verš! A kolik vzdechů otřáslo při tom jeho prsoma!

Jakub Oblak sňal žalm jako nejdražší památku, obával se, aby ho sklamaná manželka nezničila. On mu rozuměl tuze dobře, tomu žalmu. On přece věřil, že jest to vzácný odkaz dobrého, bohabojného kněze. On také byl trápen celý den a trestání jeho počínalo se každým úsvitem, a tou veškerou mukou, tím trápením a trestáním byla také žena, paní Lizi.

Odnesl proužek papíru s pobožnou úctou do své úřadovny a tam si jej přibil nad svůj psací stůl, aby jej měl ustavičně na očích. Díval se na žalm den co den, šeptával si jej, utíkal se k němu jako k ochraně, když svárlivá choť nejvíce bouřila a usilovala zlomiti jeho trpělivost.

To tedy jest historka o tom žalmu, který Livora spatřil v Klenové, ve smutné poštovní Oblakově úřadovně.

Když poštmistr skončil, oba mužové se zahleděli na žloutnoucí, stárnoucí proužek papíru. Zdálo se jim, že výrazné písmo na něm se chvěje a že ztichlou světnicí ozval se hluboký vzdech pátera Benjamina.

I posměvačný, světácký Livora byl pohnut.

„Na mou čest," pravil po chvíli mlčení, „váš bratranec klášterník byl veliký muž. Jaká to síla povahy, jaká odevzdanost do vůle boží! Pro pochybené zabušení svého srdce odchází navždy pykat k Trapistům! Mám před ním obrovskou úctu, kloním se tomuto nepatrnému kousku papíru."

Poštmistr mlčel a jenom několikráte zakýval hlavou.

„A od té doby se neozval?" otázal se ho mladý host.

„Neozval. Jak napsal, zmizel, zapadl, už jsme o něm nedoslechli ani slova. Kdo ví, zdali už nezemřel."

Livora se zvedal k odchodu. Přejel si útlou rukou bezbarvý obličej a vzdychl.

„Věřte mi, milý příteli," obrátil se k Oblakovi, „osud vašeho pátera Benjamina hrozně se mi líbí. Hned bych šel také k Trapistům činit pokání."

Oblak se pokoušel o úsměv.

„Měl byste proč, měl byste proč," řekl, dívaje se významně na Livoru.

„Kdož ví," na to host, „možná, že tam, někde ve smutném, ztraceném klášteře, v potu tváři a v strádání jest moje opravdové životní povolání."

Podával poštmistrovi na rozloučenou ruku, a v tom někdo zaklepal.

Vstoupil Těšitel s několika psaními. Zarazil se, vida Livoru, ale už zapuzoval zřejmé rozpaky a jakoby nic podával bratranci pravici.

„Ještě v Klenové anebo zase?" prohodil.

„Ještě," odpovídal Livora, „však jsem na odchodu a právě jsem chtěl žádati pana poštmistra Oblaka, aby vyřídil Sirotčímu Dvoru moje nejuctivější poručení. Těší mne, že mohu složiti svou úctu do rukou pana statkáře Těšitele. Připojuji ještě hlubokou poklonu pro velectěnou paní švakrovou."

„Copak, že jsi se u nás tentokráte ani neukázal?" namítal Těšitel, nadobro zapomínaje své nedávné obavy, aby k nim bratranec nepřišel.

„Jednak jsem byl příliš zaměstnán a jednak jsem nechtěl vyrušovat. Ale přijdu podruhé, nestarej se, milý Bohuši. Zaklepu u vás nikoli jako tvůj neposedný bratranec, nýbrž jako inspektor pojišťovací společnosti Labe. Pokládej za zvláštní šetrnost, že jsem tě dosud v tvém útulném brlohu nepřepadl. Ale předem tě upozorňuji, ze nebudu dbáti tvých vytáček a výmluv. Bylo by pro mě pokořující, abych si od tebe neodnášel pojištění.“

„Jen přijď,“ pravil Těšitel po svém starém dobráckém zvyku, „snad něco učiním. Ale připrav se na hodně odporu a námitek.“

Po té Karel Livora se poroučel.

„Vidíte,“ pravil poštmistr vyčítavě statkářovi, „neříkal jsem to? Předešle chtěl jste tasiti na svého pana bratrance meč, hrozil jste se jeho neslýchané smělosti, že vstoupil do vašeho domu, a tu máš, teď ho zase zvete, aby jen přišel! To jste si shladil žáhu, pane Těšiteli, haha!“

„Co jsem si měl jiného počít — u čerta!“ zlobil se statkář.

„Vždyť vám to nemám za zlé,“ chlácholil ho Oblak. „Ovšem, co jste měl jiného říci, zvláště když ukázal, že není nijak dotěrný? Avšak, upřímně řečeno, vašemu panu bratranci pořáde nerozumím. Dnes se mi zdál lepším, mnohem lepším, než jindy. Byl přístupný rozumnému hovoru a byl nemálo dojat, když jsem mu vypravoval o svém bratranci páteru Benjaminovi. Kajícný život Benjaminův nesmírně se mu zalíbil, hned prý by šel také do kláštera.“

„Nevěřte mu, utekl by odtamtud zase brzo jako kdysi od milosrdných.“

„Nu, jsem zvědav, jakou bude zpívat, až zase přijede. Zatrolený člověk!“

Touž chvílí Livora skládal v hostinci své věci a strojil se k odchodu na stanici. Avšak myšlénky jeho dlely ještě v úřadovně poštmistra Oblaka a zalétaly občas daleko až na pusté, divoké bosenské planiny za páterem Benjaminem.

„A přece to byl nesmysl!“ náhle zvolal a hodil rukou, jakoby zapuzoval ty vzpomínky. „Jaké pak v tom jest hrdinství, jíti se vyvzdychat do kláštera? Odříkání, odříkání, co to jest pro řádného muže? Nic! Odříkání jest pro staré panny, když se nemohou vdát. Pro muže jsou činy, vítězství, svět. Já bych si byl vůči té panně Apolence jinak počínal. Byl bych hnal na ni smělým útokem a nebyl bych se tak poeticky vzdal boje. Ne, přece ne! Ten páter Benjamin nebyl žádným velikánem, v jeho útěku před slabou dívkou nebyla žádná síla — že jsem se mohl tak zapomenout!“

Zahvízdal si, podíval se na hodinky a několikráte prošel pokojem.

„Ani jsem už nespatřil Marty,“ hovořil zase pololhlasně, „rád bych věděl, jaký dojem učinila naše poslední schůzka na ni. Myslím, že na mne vzpomíná, znám dobře její tklivou, útlocitnou povahu. Ta také snadno by mohla býti páterem Benjaminem, hlava její jest jako stvořena pro kajícné vzdechy a žalmy. Nu, počkej, holubičko, až zase zavítám do Klenové, promluvíme si spolu důkladněji.“

IX.

Přijel opět před samými Vánocemi, ale počínal si velmi opatrně. Navštívil hned Oblaka, o Sirotčím Dvoře pak ani se nezmínil, jakoby na své příbuzné zapomněl. Věděl, že by snadno mohl vzbuditi podezření, co ho tam v nitru pudí a vábí.

Chodil a jezdil zase po okolí, až jednou poštmistr sám se otázal:

„Což, pane inspektore, byl jste již u pana Těšitele?“

„Ach,“ zvolal Livora, „dobře, že mi na to vzpomínáte, děkuji vám srdečně. Stále jsem se rozpomínal, že mám ještě někde slíbené pojištění, a živou mocí nemohl jsem se rozpomenout. Ano, máte pravdu, tam musím, Bohuš to udělá. Některý den půjdu na něj, jen co si odbudu největší pochůzky. Zatím, drahý pane, byste mi mohl trochu prospět. Mohl byste býti tak tuze laskav a vyříditi Bohušovi, že přijdu, aby si to rozmyslil, bychom o to neměli dlouhého tahání a smlouvání. Promluvte také trochu do něho, vždyť to jest dobrá věc.“

O paní Martu zúmyslně ani nezavadil, dobře věda, že by to nebylo tomu starému kocourovi vhod. Ale zatím už kul plány, jak užije nejbližší příležitosti, aby s ní mohl mluviti, co jí všechno řekne, jak se bude chovati a tvářiti.

„Opět kus pěkné komedie,“ myslil si a usmál se, „jen jestli se zdaří?“

Do Sirotčího Dvora se vypravil schválně na štědrý den po polednách.

„V těchto dnech jest dobře choditi na pojištění, zvláště kde mají malé děti,“ smál se v duchu. „U Těšitelů sice jich dosud nemají, ale doufám, že štědrovečerní míra vstoupí i v jejich srdce a nedá jim viděti ve mně nic jiného, než nejlepšího přítele. Kdybych byl pověrčivý, vykročil bych na to pravou nohou, ale naschvál ne, pryč s pověrami! Jakživ jsem nedbal takových titěrností, a vždycky šlo všecko dobře. Trochu odvahy nebo smělosti a trochu opatrnosti, toť všechno.“ (Pokračování.)

FEUILLETON.

Drobnosti.

— „Světozor“ pokračuje ve své polemice s panem Šaldou a s projevy některých jiných pánů spisovatelů v Chrudimských „Rozhledech“. Zároveň přináší „Světozor“ prohlášení velkého počtu spisovatelů, projevujících redaktoru p. Šimáčkovi svou důvěru. Spor mimo jiné vede se o to, má-li redaktor časopisu právo dělati v rukopisech změny neb škrtati místa, která zdají se mu býti závadná. Pan Šimáček praví, že není jedné redakce, která by se této praxe nedržela. A v tom má pravdu. Více méně mění a škrtají všichni redaktoři pod sluncem. Nebylo, když začal vycházeti, divočejšího listu než anglický „Author“, časopis založený proti všem nakladatelům a redakcím — vytknuvší si za účel hájiti všude a ve všem bezohledně pouze práva spisovatelská. Mezi stesky tam pronášenými ne poslední místo zaujímaly žaloby na shora uvedenou re-

*

dakční praxi. Redaktor „Authora“, vynikající novellista, p. Walter Besant stíhal a dával stíhati kletbami pekelnými každého redaktora, jenž se odvážil škrtnouti v rukopise jedinou pomlku. Neminul rok a p. Besant začal svým spolupracovníkům řádky škrtat sám. Přiznal se k tomu docela poctivě a otevřeně, že to jinak nejde. Rozumí se, že všecko má své meze. Každý spisovatel by se zajisté poděkoval, dáti si ve svém rukopise hudlařit. Ale žádný rozumný spisovatel nebude svolávati pomstu nebes na redaktora, jenž vynechá slovo neb větu, jejíž otisknutí by listu samému ublížilo. „Prostibula duše“ žádný slušný český list otiskovati nemůže a rovněž nesnadno jest jísti třešně s panem státním nadvládním. A věty a slova toho druhu musí každá redakce škrtati nemilosrdně, ať to již spisovateli vhod, či není. Zde, tušíme, není potřeba ani žádného předběžného dohodnutí. Ve věcech týkajících se samé podstaty uměleckého díla, měl by se arciť každý redaktor dříve se spolupracovníkem dohodnouti. Ale kdy pak se to stane, že kdo na tuto podstatu sahá? Věci, které se vytýkají panu Šimáčkovi, jsou malicherností. To je druhá věc, nad kterou se pozastavujeme. Což pak ti pánové nemají na světě nic moudřejšího na práci, než to věčné vyhledávání mrviček v oku bratra svého? Kdyby skutečně pracovali, neměli by času na věci takové. To týká se pana Šaldy a jemu podobných kritiků. Ale ještě jedno vychází zde na jevo a to jest velmi poučné. Ten tak zvaný literární boj poslední doby veden byl pod heslem: „Mladí proti starým.“ — „Křídlo proti šosu!“ bychom řekli. — A hle, teď už bojují mladí s mladými. Nejednalo se tedy nikterak o modernost a staromodnost, nýbrž prostě o osoby, nejednalo se o věk dělníkův, ale o práci. Na obou stranách bojujícího teď táboru mladých jsou zdravé, pevné, pracovité ruce a samy mezi sebou by byly zajisté svornost neporušily, kdyby je nebyli rozvedli lidé pro literaturu úplně bezvýznamní. Proti těm měli by se spolčit všichni. A pak by se ukázalo, že lidi práce, ať mladé, ať staré, nedělí vlastně nic. To přesvědčení máme aspoň my a ti, kdož stojí za námi.

— „Historický sborník“ píše: Co nevidět se dostane a vlastně již dostává na veřejnost otázka, o které již nyní chceme se zmíniti. Ozýváme se jako časopis historický. Nebo běží o budoucnost Prahy, historické Prahy! Má při regulování rozličných částí našeho města historický ráz jeho padnouti, nebo pokud možná potrvati? Neujme-li se Prahy veřejné mínění v čas a s důrazem, tato padne, a padne úplně, bude-li zejména regulována Malá strana dle plánů vypracovaných městským stavebním úřadem. Bylo jich zhotoveno několik, ale každý znamená: finis Pragae! Nebo všecky (odchylky nejsou značné) se srovnávají ne snad ve větší nebo menší, jak bychom očekávali, ne snad co největší, jak bychom si přáli, šetrnosti k historickému rázu naší Prahy, nýbrž v úplné nešetrnosti. V té nové Praze, která nahradí starou, panuje kultus rovné linie, který již nyní v městech zcela moderních upadá a bohdá ještě více poklesne. U nás však zavládne jako tyran krutý a neúprosný! A přece právě u nás historický ráz Prahy, její mnohověká minulost všudy proti tomu protestuje. V řečených projektech rovná čára jako schválně vyhledává objekty, kterým by se měla pokud možná vyhýbati, aby dosavadní obraz města byl co nejvíce zachován. Jak bude vypadati Malá strana budoucnosti? Především obdrží nábřeží od mostu k mostu a dále až pod Letnou, nábřeží asi té výše jako nynější Ferdinandovo a tedy (budou-li zákony nynější v platnosti) s vysokými několikapatrovými domy. To znamená: obraz, který Malá strana poskytuje s druhého břehu, ten obraz, který jest naší chloubou, který okouzluje domácího i cizince, který ocení po právu, jen kdo mnoho ve světě viděl, ten obraz, který již utrpěl některé škody, má býti zkažen docela! Bude zkažen i pro toho, kdo půjde po Karlově mostě (tento most přece ještě zůstane!) od Starého města. A na konci mostu, kde vede přes Kampu, v pravo v levo všecko padne, padne zejména ten koutek staré Prahy à la Venezia. Za mostem věže a brána zůstanou sice, ale jako zbytek té skupiny, s kterou byly srostly; kolem nich vše bude pobořeno. Starý most a staré věže budou zde posledním zbytkem staré Prahy! Hned za nimi padne Saský dům se všemi svými upomínkami, a vlastně padne skoro celá Mostecká ulice, majíc dostati na obou stranách nové regulační linie. A na konci ulice? Chrám sv. Mikuláše zůstane, ale pohled naň bude zcela jiný; již nyní jest pokažen novým domem Záložny. Ale budoucně padnou domy na jeho úpatí, a on sám zbude jako nějaká troska, neb malostranský rynk bude důkladně zregulován, tak jak se počalo řečenou nešťastnou stavbou Záložny. Tato stavba nejlépe ukazuje, co nám hrozí, co hrozí historické Praze. Bude-li Praha takovým způsobem zregulována, jak se počala na tomto místě regulovati Mostecká ulice a tím Malá strana, pak jsme blízci doby, kdy se vyplní proroctví slepého mládence, že, jdouce po mostě, lidé budou říkati: zde byla Praha! Zbude jméno, ale bude to město jiné, moderní třeba, ale jako na sta jiných. Vždyť i s toutéž nešetrností k minulosti má býti regulován také střed Starého města kolem radnice!

— Z České akademie. Třída IV. rozepisuje dle §. 2. a) stanov v odborech literárním a tolikéž v odboru hudebním: první cenu 1000 zlatých, druhou cenu 400 zl. a dvě ceny třetí po 250 zl. v odboru výtvarných umění: první a druhou zlatou medailli a dvě medaille stříbrné. O ceny a medaille mohou se ucházeti členové akademie, jakož i prostřednictvím jich jiní čeští umělci a to pracemi r. 1894 vydanými, pokud se týče provedenými nebo předvedenými, jež nebyly posud jinde cenou poctěny. Vynikající práce v tomto období provedené mohou býti též od členů akademie, kteří nejsou jich původci, neb od některého odboru třídního neb od třídy ke konkurenci přihlášeny. Soutěžiti mohou též rukopisné práce k tisku zcela připravené a dobře čitelné. — Umělci výtvarní podejtež fotografie díla a vytkněte, kde jest toho času originál. Lhůta podací trvá v odboru literárním a hudebním do 31. července, v odboru výtvarnickém do 30. října 1895. K podáním pozdějším nebo platných ustanovení nešetřícím nebude se přihlížeti. Ceny budou prohlášeny ve valném shromáždění slavnostním dne 2. prosince 1895. — Mimo to udělí se po návrhu IV. třídy dle §. 2. c) stanov v každém z odborů třídních (literárním, hudebním a výtvarnickém) stipendium 200 zlatých. Lhůta podací trvá do 31. května 1895. — Konečně bude ve IV. třídě propůjčena studijní podpora Klementiny Kalašové (100 zl.) mladému nadanému hudebnímu skladateli neb skladatelce české národnosti. Žádosti, doložené vlastní skladbou hudební, podati jest akademii do 15. května 1895.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNIK XXIII. 20. DUBNA 1895. ČÍSLO 21.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Ve skále.

Napsal Karel V. Rais.

Bylo již k šesté hodině odpolední, když jsem z volného kraje, nad nímž klenulo se čisté, bledé, zářijové nebe, vešel do úzkého, zapadlého údolí. Několik kroků s kopečka stačilo, a širý kus země s dalekým, vysokým obzorem jakoby se byl propadl.

Počátek údolí rozvíral se přede mnou. Úzké je, že bys je kamenem přehodil, a vysoké, skalnaté i lesnaté stráně jsou jeho břehy.

Obří podoby skal bělají se v zeleni a nad nejvyšší smrky a jedle zdvihají vráščité, zjizvené, otlučené šedé hlavy. Balvanovité postavy, jedna nedaleko druhé, v řadách nehnutě stojí na těch stráních a zamračeny dívají se proti sobě. Splývající řásně zasmušilých stromů ukrývají nahotu kamenných boků a dýší chladem do ožehlých prsou a plecí.

Dole z hlubin lesních šklebí se tmavé rozsedliny, před nimiž vznášejí se kypré vějíře čmýřnatého kapradí, sivé štíty lopuch, vyčouhlé stonky bolehlavu i rozpuku.

Sem tam zapleská stružka a zaleskne se na hladkém, barevnými krůpějemi zářícím kameni, ale již o krok dále zmlká, pohružujíc se pod vrstvu mechu a do spleti kořání. Kraj lesa vrouben jest mohutnými hlubinami písku, smíšeného s chumáči jehličí a slupkami šišek.

Ticho je tu libezné, prorývané vteřinovým praskotem, šustem padající suché snitky, krátkým vzdechem huňatých sněti; písčitá, měkká cesta kroky moje úplně ztlumuje.

Na zatáčce dolů přicházím k rybníku; modravá, vyleštěná hladina, přímá a nehybná zaujímá celý dol jenom na samém kraji lesa, po břehu vine se ta bělavá cesta, z níž vynikají trsy vřesu i borůvčí, pod nimiž choulí se bídné, krabaté trojlisty jahodníku.

Vysoká, vyzařující jasná obloha zrcadlí se v hlubinách, stejnoměrně politých září slunečnou. Bílé i modravé svity vynikají z krajních průlin lesních a rozplývají se nad vodou.

Pode břehem má rybník věnec ze sivého, roztřepeného rákosí a hustého puškvorce. Ta ztichlá, jasná, nehnutá hladina, pod jejímž protějším břehem staré, rozkácené, vějířnaté smrky stále pohružují se do hlubin, marně snažíce se dosáhnouti blankytného dna, klidné náladě, jež se ve mně rozlinula, přidává ještě vlahého míru.

Jsem sám, volný! S úsměvem těkám s rybníka do lesa, k plecím a hlavám starých, nehnutých skal; myšlénky třepotají se jako to zlatě modré šídlo, jež kmitá se nad rákosím a puškvorcem, a na slunci rozpíná svá průsvitná, zářící křídla.

V duši je podobně jako tenkráte, když jsem po dlouhé, těžké nemoci poprvé zas opustil lože a oknem zíral po zelených a kvetoucích zahradách.

Starosti, jež tísnily mne, než jsem do údolí vešel, mučivé myšlénky o nedokonané práci, vzpomínky na úsměvy, jež nedovedly zakrýti škodolibosti, na potměšilou zlobu, ústrky, na závist, tu příšernou postavu, jež plíží se za člověkem od kolébky až do hrobu, jsou ty tam. Klid a veselí plní zde hruď.

Přeji si, aby cesta údolím, jež se po každých třech, čtyřech minutách ohýbá, trvala dlouho a dlouho.

Ah — z hlubiny mezi rákosím vyhlíží drobná hadí hlava, zlaté měsíčky na ní svítí a očka se kmitají.

Stojím nehnutě a hledím na tmavá očka, jež se patrně také upírají ke mně. V tom jsem sebou maně škubl a zadupal — ale hadí hlava ani se nepohnula. Jdu blíže a hrst písku házím do vody — — Hle, již vine se dlouhá, kovově lesklá, ano třpytná užovka hladinou rybníka; pluje na příč k lesu. Kouzelná plavba! Volně, klidně, v pravidelných záhybech vine se třpytné hádě ztichlou hladinou, a kudy plulo, tam chvilku zůstává ohnivá rýha, jež zvolna rozlévá se v pravidelné, drobné, sršivé vlnky. Jakoby sám jiskřivý paprsek rozrýval klidnou hlaď.

Zářivý pruh víc a více se krátil, stával se mělčím a zhasínal; steré tenké vlny se rozpíjívaly, a po chvíli byla hladina opět tichá, jakoby se nic nebylo stalo.

Jediné zašplouchnutí se při tom neozvalo.

Loudám se dále a očima bloudím po skalinách. Tamto jedna hranatá, žlutým lišejníkem a tmavým mechem mramorovaná postava ukláni se k pravé straně, jakoby ulehčovala levé noze. Z prohloubeného boku jiné vyrostl statný smrk, z jiného vyskočila bílá bříza, jejíž měkké, zelené vlasy vlají až nad rybník. Chumle zohýbaného, sukovitého i jemného kořání starých stromů visí se skalin jako vousy mnichů.

I keříky borůvčí, jalovce, brusinek a mladých jeřábů rostou z pískových skal, pod nimiž zdvihají se celé kopce mohutného, nadroleného písku. Chlad je kolem nich, hluboký stín, v němž svítí zlaté motýle kvetoucí netýkavky.

Došel jsem konce rybníka, a tvrdší stezkou, ve stínu mladistvých, veselých břez, čepýřnatých modřínů i světlých lesklých buků kráčím vedle luk, po jejichž rozkvetlé ze-

leni, z níž vyčnívají světlé pcháče a tmavé šištice totenu, nebo nádherná květenství vrbice, počínají ty stromy ze skal rostoucí natahovati své pitvorné, zkřivené stíny.

Káně pronikavě rozkřičelo se ve skalinách, křídla jeho zašustila, písek sesypal se s kamene, ale v krátku bylo ticho zas.

V tom hlasitě jsem vyjekl.

Nenadále, netušeně objevil se přede mnou hrad, s podivnou, šedavou, hrotitou věží, s mohutnými tarasy, po jejichž plesnivých stěnách splývají proudy divokého vína, s kulatými věžemi menšími, s mansardovou střechou přístavku, jehož okna vesele dívají se v zelené údolí.

Na rozbrázděných, rozrytých, porostlých skalách klidně, mohutně vypíná se tvrdé hnízdo a chumáč baráků tulí se k jeho úpatí.

Krajem lesa, stále vedle skal loudal jsem se dále, abych se všech stran prohlédl si ten kamenný obraz.

Z podstřeší hlavní věže vyletělo několik kavek; kmitají se kolem střechy, ztrácejí se, opět vyletují a tokavý kvikot jejich rozrývá podvečerní ticho.

Za hradem plouží se vedle sivého boroví bílá silnice, pod ní na vyschlém rybníce choulí se ostřice, a dále opět vypínají se skály a chmuří se les. Slunce sklonilo se již za prudkým kopcem; jen žhavé paprsky jej přestřelují. Zadíval jsem se na kvádrovitou skálu na úpatí toho lesnatého vrchu.

Ulehla tam jako obromný buňáč a skrčila se do stínu.

Z boku jejího jako křivé oko dívá se prodlabané okénko — v čele jsou dvéře, před nimi stupně, a na těch skrčena sedí ženština.

Vedle kolmých, plochých stěn skalních hustou, hlubokou vrstvou písku brodil jsem se k divné poustevně.

Zakrsalými křovisky, z nichž silně páchne jetýlek, kmín i bolehlav a růžovějí se snítky babího hněvu, po hrbolcovitých stupních deru se na pahrbek, na němž je balvan uhnízděn.

Žena, uslyševši kroky, povstala a upřeně hleděla vpřed. Zastavil jsem se a, utíraje si čelo, pozdravil jsem: „Dobrý večer přeju!“

„Dobrej večír dej Pánbůh, pěkně vítám,“ odpověděla, ale stála nehnutě, pohled stále upírajíc přímo do dáli.

Přehlédl jsem ji od tmavovlasé, přičisnuté hlavy až k bosým, hnědým nohám. Obličej její byl pravidelný, snědý, ne nepříjemný, ale jako z kamene.

Měla teplou jupku, několik tlustých sukní — kartonku navrchu — i zástěru; bylo to staré, ale upomínalo na lepší časy. Že stála pořád tak nehnutě, s očima ztrnule upřenýma v dál, váhal jsem po schodech vystoupiti.

„Já, panečku, málo vidím,“ ozvala se konečně mírným, jednozvukým hlasem, „ba co málo, skoro nic nevidím — všecko je přede mnou jako v tuze husté mze — —“ Při té řeči sebou nehnula a oči stále stejně upíraly se přímo.

Zahleděl jsem se do nich; byly mdlé jako ze skla, panenka v šedavé duhovce málo se temněla, a pohled jejich byl smutný i přísný.

„Tak nepůjdou dál?“ zeptala se zas.

„Vy tady zůstáváte?“

„Tady,“ odpovídala opět tím chladným hlasem, „ještě s jednou, ale ta není doma — pořád něco někde obhání — to je její —“ a vyschlé rty se jí kysele protáhly.

„A kdo vám to tady pořídil?“

„I to už je dávno, kdo pak to pamatuje; my to máme zadarmo, když už nahoře nemůžeme dělat!“ a hlavou pohnula směrem k zámku.

„Snad jakýsi chorobinec!“ kmitlo se mi hlavou.

„Povídá se, že prý tadyhle zrovna před skalou měl někdy panský pastýř baráček. Zůstával v něm se ženou a s hochem, ale ta žena jim brzy umřela. Když pak ten hoch vyrostl, z ničehož nic chtěl se taky oženit. Táta mu to zle vymlouval a říkal: ‚Nežeň se, hochu, jsme tady tak spolu, a já ženské znám, stávají se divné pády!‘ Ale mladý nedal a přivedl si ženu jako krám.

Inu, tatík dobře prorokoval; brzy to nedělalo dobrotu.

Zkrátka a dobře, bylo to tak, že starý mladé pořád všude překážel, nic se jí na něm nelíbilo, pořád slyšel: ‚Ale nestůjte — jděte tamhle — pořád se mi pletete — kdybyste nepřekážel!‘ To bylo brzy po začátku, ale čím dál šlo to hůř. Co měl tatík dělat, když už pánům sloužit nemohl a vrtnout se neměl kam. Tak si vzpomněl, že tomu pomůže, aby nepřekážel. Začal si milý člověk dlabat díru do skály. Den za dnem a pořád dlabal, a když už byla hodná, spával v ní, aby teda v chalupě nepřekážel.“

„A co syn říkal?“

„Co by říkal? Co mohl říkat?“ a ženština kysele stáhla rty. „V takovém pádu se nemůže nic říkat, to tak na světě chodí. Když mu tatík řekl: ‚Vidíš, neříkal jsem ti to?‘ mladý ani nemukl. A tatík pořád dlabal, až byla světnice hotová; potom ještě do zadu dělal síň, aby se do světnice mohlo druhou stranou, aby nemusel chodit barákem. Zrovna rok prý mu ta práce trvala. Potom, co ještě měl, po nebožce zbytečné heble a všecko ostatní nastěhoval do skály a mladé řekl: ‚Tak vidíte, už jsem vám pomohl, už mám také svoje a přes cestu vám nevkročím.‘ Jen se ušklíbla.

A vypravoval náš nebožtík tatínek, že prý starý pastýř druhý den ráno v tom svém zámku ležel mrtev. Ani si po tom dlabání na světě kale neodpočal!“ —

Pověděla tu historii stojíc stále jako přikována, s tím ztrnulým pohledem a bez zvláštních změn v tváři.

„Tak se přec jdou podívat dál,“ pobídla a teprve potom volně obrátila se do dveří.

Po hrbolcovitých stupních šel jsem za ní a rozevřenými dvířky vstoupil jsem do šerého brlohu. Vlhký chlad s dechem sazí zavál mi do tváři.

Světnice je tam dosti prostranná; stěny, strop klenbovitě vydlabaný jsou skoro černé, a tesy špičáku dosud jsou na nich patrny; také nerovná půda pod nohama je pouhopouhá skála. Dvě malá, příštipkovaná okénka vlévají sem světlo. Vzadu proti dveřím jsou černá, zkřivená kachlová kamna s plotnou, a trouba jde z nich vzhůru do skály. Jedna stará postel s nadítými, kanafasovými peřinami stojí v čele v levo, druhá s hubenými polovičníkovými pelušinami v pravo vedle kamen. Jsou tam i stolky, u každého po dvou židlích a nízké dvě almárky; u té levé postele stojí i dobrá skříň. Úzko mi tam bylo, pořád se mi zdálo, že se ty skály svírají, příšerná klenba že se níží, půda zvyšuje.

Žena stála uprostřed, nehnutě jako prve před prahem, a slabé oči, široce rozevřené, upíraly se v před. Vzpomněl jsem si, že vlastnosti živočichů připodobňují se svému okolí — — macarát jeskynní a jiní úplní tvorové jsou úplně nebo skoro slepí — — Třebaže zrak

této ženy snad již mnohem dříve seslábl, ten dojem činily na mne zde v nitru skály mdlé oči její.

„Tohle je moje, tam to její," ukazovala a pyšněji zahleděla se na to své zboží v levo, jež bylo mnohem lepší „Můj býval nádvorník, její jen pacholek," dodala a suché rty se jí sebevědomě natáhly.

Zabořoval jsem pohled do temných koutů; v rozích od shora dolů leskly se tmavé stružky vody, nad kamny byl celý černý baldachýn z usazených sazí.

„Zůstáváte tady již dlouho?" ptal jsem se.

„I to je už hromádka roků."

„A jste v tom zdrávy?"

„I to chvála Bohu jsme! Jenom že já mám zle s těma očima — pravda, zvykla jsem si už hodně."

„Teď tu máte chládek, ale jak v zimě?"

„To je, panečku, hůř! Člověk aby z pelechu nevylezl. Co pak tamta —" z koutků jí syklo a rukou pohnula ke kamnům — „ta si nanosí dříví dost a dost, ale při svém ohřát se nedá. To to! Já taky chodívám do lesa, ale tolik ho nenanosím."

„Po těch stěnách bývá jinovatka, ne?"

„Bývá, jak pak by nebývala; hned to teče, hned je to jedna kůra. Inu, ona ta druhá si pěkně sedí tamhle u kamen, pořád pomalu kuchtí a jen se směje a mlaská. Ta se, pane, má dobře! Vždyť si kolikrát i čaje navaří! Nelituje ona dát dva krejcary za rum!" Ke konci té řeči suchý hlas její oživěl i zhlučněl. Nemohl jsem chvilku promluviti — tak bolestně rozechvěla mne její slova: Ta se, pane, má dobře! — I pal v očích jsem pocítil.

„Tak se jdou podívat dál!" pobídla opět a, obrátivši se jako dřevěná figura, volně šla do dveří v levo.

„Dají pozor, aby nespadli, je tu jenom prkno," napomínala.

Černou, úzkou chodbou, rukama dotýkaje se vlhkých stěn skalních, provlékl jsem se za ní do světlé komůrky.

Při stěnách byly kupky polínek, dříví i roští a hromádky bandor.

„Těmihle dvířky jsme zas ven," pravila otvírajíc.

Čerstvý voňavý vzduch plným proudem lil se do černé nóry.

Když jsem opět stál pod modrou oblohou, blažen vdechoval jsem lahodný vzduch.

„Opatruj vás tu Pánbůh; ale měly byste se starat, aby vám dali jiný příbytek," pravil jsem klada jí do dlaně nepatrný dar.

„I člověk si zvykne! Naděl jim Pánbůh," odpovídala, špičkami prstů hmatajíc po penězích. Oči stále měla upřeny přímo v dál. „Ta druhá zas bude mít zlost, že nebyla doma. To ona vždycky — mrzí ji, že k vůli těm svým očím spíš někdy něco dostanu."

„Pan hrabě zůstává zde?" ptal jsem se ještě.

„I to to, kde pak je toho pořád konec — už tady nebyl hromadu let!"

Sběhl jsem na stezku a zamyšlen loudal jsem se ke hradu.

Slunce bylo již zcela dole; obloha ještě více zmodrala a vzduch zvlažněl. Ticho a mír ležely nad dolíkem; drozd rozpouštěl ručeje svých písní, a také malí zpěváci z plných hrdel vyzváněli.

Kolem věže poletoval celý černý mrak kavek, a kviky jejich protivně rozrývaly sladké zvuky opeřenců lesních.

Několikráte ohlédl jsem se k brlohu lidskému, jímž jsem prve byl prolezl. Ani bych byl neuvěřil, že tak ještě u nás lidé bydlí. Dobytčata v selských chlévech mají vlídnější byt — natož v těch panských.

„Člověk si zvykne!" klidně řekla mi ta žena.

A pán, jemuž prý daly své mozoly? — Kde pak je toho pořád konec — —

V tom zazněla písnička; chudobný, suchý, vysoký, střízlíčí hlásek zpíval:

Ten vysoký zámek
dokola klenutý,
sedí tam Jeníček
v řetězech sepjatý.

Proč tě můj Jeníčku,
proč tě tam sepjali?
Proto, moje milá,
že mi tě nepřáli…

Se stráně seběbla stařenka, nesoucí náruč suchých snítek, a hnala se zrovna ke mně.

Byla drobná, hubená, s šedivou suchou hlavičkou, bezzubá, oblečená ve starodávný, odřený kanduš, u krku rozhalený, ale čiperná, všecka jako na obrtlíku.

„Pánbůh rač pozdravit," zašebetala, „byli tamhle u nás, že?" a drobná očka její úsměvně zamihotala.

„Byl," přisvědčil jsem.

„A já jsem běhala po dříví a po houbách — a taky jsem se ve vsi stavila pro pár jablek, mám tam nějaké přátelstvo. Člověk musí to živobytí shánět! Co pak tam ta, ta má časy, tuze se nestará, spoléhá jen na to, co máme od pánů — inu, ona má štěstí — že má ty oči, spíš ledaco dostane. Já vím, že se mi zas bude chlubit —"

Trpká lítost plnila mi hruď. Popatřiv ke skále, na schodech viděl jsem opět vysokou ženštinu, nehnutě zírající v dál.

„Je skoro slepá," řekl jsem hořce.

Babka přisvědčovala.

„Pánbůh ví, co se jí do těch očí dalo," breptavě pokračovala, „byla jináč vždycky jako trn. A je ještě — pane! Bývala nádvornice — a já jen čeledínova — peřin má ještě hromadu a šatstva taky — ne, vždyť ji viděli. Ó, to ona se ještě ustrojí — vždyť má tady zrcádko —" a babka se třaslavým, drobným smíchem rozklepala.

Usmál jsem se také.

„Tu máte a mějte se spolu rády," povídal jsem.

„Bůh nebeský zaplať," čiperně děkovala, „i to my se máme, člověk jen tak někdy zabručí!" a všecka hybna, vesela, kolíbavě, drobnými krůčky ubíhala ke skále.

Loudaje se k zámku myslil jsem na obě stařeny; poznal jsem, že i nad tím bídným krbem skalním, pod sazovým příkrovem choulí se známá příšera s nestejnými tvářemi — — jedna se nuceně, přisládle usmívá, druhá zkroucena je odporným výsklebkem.

Závisť!

Ale když jsem po chvilce od hradní brány naposledy hleděl k lidskému brlohu ve skále, myslil jsem si: Jak by ty ubožačky žily, jak by tam vydržely, kdyby se časem nepoškorpily, kdyby si i v té bídě někdy nezáviděly?

Lidičky, lidičky!

*

Z písní poutníka.

Od Jar. Vrchlického.

Různí chlapi divných tváří
k ohni usedli si,
a jak prská a jak září,
křik a smích se v jedno sváří,
v divý hlahol mísí,
až mráz děsu jímal kosti,
v této divné společnosti.

Klášter kdesi vyloupili,
kde co našli, vzali,
v refektáři jedli, pili,
pak se v útěk dali.
Šňůru perel s šíje Panny svaté
kalich stříbrný a mince zlaté
ze záňadří jeden vytahoval
co si druhý víno pochvaloval
z klášterního sklepu
od plného čepu;
do vousů si bučel jiný
chlap jak hora, plný krve, špíny:
„Hospodářství klaté,
sper to ďábel sám,
všeho bylo dost, jen žádné ženské tam!“

Hořící louč jeden zvednul
a mně svítil v líc řka: Kdo jsi?
Jaký div, já chvěl se, zblednul...
Štěstí! otrhán a bosý
že jsem jako oni byl.
— ‚Kdo jsem? Pravím ze všech sil,
dobrý druh a kamarád,
ohřát s vámi chci se rád.‘

— „Dobrá, měj si podíl svůj,
však též něco vypravuj,
že jsi taškář, důkaz dej,
o svých kouscích povídej!
Deset jako dračích očí
v minutě se ke mně točí,
zvědavost plá v každé líci,
a já začal zoufající.
Buď mi, Bože, milostiv,
tak jsem nelhal jaktěživ!
Hlaholící zprvu smích
brzy stlumil se, pak ztich’,
z hříchů mých a vin
pozvedal se stín,
na ty lotry kles’,
knihu v ruce vznes’,
v které mohl číst
každý vlastní list,
každý vlastní tíž.
Nechali mne již,
oheň zhas’ a v dálce tměl se les.
Ticho, nevím, jestli kdo z nich spal,
já jsem vstal
a od ohně se plazil dál a dál,
pak tmou noční kryt,
krok můj ztajil mech,
v divý dal se spěch,
až mi jitra svit
vrátil v duši bezpečí a klid.

Však ty, Bože, víš,
po letech když kolem sebe zřím,
sám ty rozsoudíš,
zdali patřím k nejhorším,
věř, mráz probíhá mi kosti
z celé tvého světa společnosti.

* * *

Jdu tak světem, kam se noha
bez naděje šine,
hledám klid a hledám Boha...
Kraje stále jiné
kynou oku, kynou duši,
která tuší
dál je za těmi, jež cesta mine.

Jdu tak stále; dnes či zítra
smrt je malá změna:
Odletí cos z mého nitra,
duše roztoužená,
květ se zavře pro vše časy..
či v tůň krásy,
lásky pohrouží se beze jména?

Jdu tak dále. Nevím, hádám,
jdu tak v nejistotě,
křídla duši dát si žádám,
neklnu však hmotě:
teprv obě v plesu, bolu
zazní spolu
v lidstva hluboké a pravé notě.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Manželé Těšitelovi byli už připraveni na návštěvu Livorovu, a tentokráte nebyli ani dosti málo překvapeni, když přišel. Ano ani mladá choť statkářova neukazovala takových nesnází, jako za prvé návštěvy. Vítala mladého muže s úsměvem zkušené hostitelky a za chvíli přinesla některé občerstvení s roztomilou omluvou, že přísný půst jí káže, aby počastovala hostě co nejskromněji.

Livora jenom málo požil a pak hned začal s Těšitelem o účelu své návštěvy. Připojil se k malému táboru šlechetných, svědomitých pojišťujících inspektorův a rozšafně vykládal bratranci svému rub i líc pojišťování životního. Netrvalo dlouho, a statkář se rozhodl pro jeden z nejlepších druhů.

Už se šeřilo, když Livora se chystal k odchodu. Děkoval bratranci za důvěru, vyřizoval paní Martě uctivý pozdrav podotýkaje, že si netroufá ji v jejím zaměstnání, jistě pilném, vytrhovat, a na konec svým lahodným, hebkým hlasem přál oběma manželům šťastných a veselých svátků.

Při jeho posledních slovech choť statkářova opět vstoupila do pokoje.

„A kde ty budeš tráviti Vánoce?“ Těšitel otázal se bratrance.

„Já?“ usmál se poněkud trpce Livora. „Kde jinde, než ve svém tichém hostinci? Kam pak bych jinam šel? Domova nemám, kdež pak jsou moje štědré večery!“

Těšitel tázavě pohlédl na paní Martu. Zraky její zdály se mu přisvědčovat.

„Kdybys chtěl,“ pravil Livorovi, „víš, kdyby ti bylo libo, mohl bys dnes zůstati u nás.“

Oddychl si, jakoby byl skončil Bůh ví jak dlouhé a umělé řečnění.

Mladý muž byl překvapen, nemohl utajiti radost, jakou měl z toho pozvání.

„Ó, děkuji tisíckráte, ale já nejsem pro takovou něžnou, srdečnou společnost. Pro mne v takových památných chvílích jest nejlepší samota a opuštěnost, nezasloužil jsem si, abych rušil pokoj lidem dobré vůle. Ne, ještě jednou tisíckráte děkuji, jsem tuze potěšen vaší laskavostí, odpusťte, odpusťte!“

„Prosím tě,“ divil se dobrosrdečný statkář, „snad nechceš dělati milosti? Copak bys dělal sám v hostinci, vždyť tam dnes ani živá duše nepáchne!“

„Budu si říkati: Dobře ti tak, Karle! A budu přemítat, rozjímat.“

Poslední slova vyřkl zvláště měkce, pohnutě. Nepokojné oči se mu kalily.

„To by bylo hezké!“ vybuchl Těšitel, jenž nedovedl odolati žádné něžnosti. „Zůstaneš dnes u nás a dost! Víš, pro dnešek nesmí býti žádného odporu, nemysleme na nic bývalého, odpusťme si co jsme si — zůstaneš?“

Livora byl na vahách. Těkal očima po bratranci i po jeho choti, usmíval se zpola radostně a zpola smutně, podobalo se, že si nemůže pomoci z nesnází.

Pak přece zase zavrtěl hlavou a pomáhal si žertem.

„Počítejte, kolik by nás bylo — tři, není-li pravda, a lichý počet o štědrém večeru nesmí být. Kdybych přijal pozvání, jistě bych vám přinesl neštěstí.“

„Snadná pomoc,“ rozhodoval statkář, „počkáme chvíli s večeří a pozveme si Oblaka. Doví-li se o tvých nesnázích, náš výborný generál Trochu se dostaví dozajista.“

Tím byl i poslední zdánlivý odpor Livorův nadobro zlomen. Ještě se nabídl, že sám dojde pro poštmistra, a za několik minut po té vesele si vykračoval k městečku.

„Vyhráno!“ jásal a div to nevykřikl hlasitě. „Mohlo-li to pro mne lépe dopadnout?“

Dobře si všiml mlčící paní Marty, jak při pozvání manželově podnikala v nitru svém krátký boj. Ale už to nebyla ta plachá, roztržitá, až úzkostlivá žena, která všemožně se mu vyhýbala, když se poprvé objevil ve statku. Už zase podléhala nevysvětlitelnému kouzlu Livorovy dobrodružné bytosti, hlas a zrak jeho si ji bezděčně podmaňoval. Na malou neshodu, kterou před nedávnem měla pro Livoru se svým manželem, ani nevzpomněla, a Těšitel rovněž v té chvíli nevěděl už o ničem.

Mladý muž nejdříve zašel do hostince povědět, aby pro něho nepřipravovali večeře, a pak se vydal na poštu pro nevyhnutelného společníka štědrovečerní hostiny.

Generál Trochu právě dojídal svoji skrovnou večeři. Nemaje už nic jiného, pouštěl se po polévce a po rybě na černo do kynutých knedlíkův, paní Lízi pak po svém chvalném obyčeji chystala se odejíti na lůžko.

Pozvání statkářovo bylo poštmistrovi velmi vhod. Jen ještě připravil poštu, šetrným způsobem uvědomil o svém odchodu paní poštmistrovou, a pak šel. Ani už ho nenapadlo, aby si všiml svých bílých, kyprých knedlíkův.

V Sirotčím Dvoře tentokráte bylo mnohem veseleji a srdečněji, než za předešlé návštěvy Livorovy. Štědrý večer svou dávnou, mocnou působností spojoval všechny čtyři osoby v souzvučnou a upřímnou společnost. Z počátku sice jenom málo se hovořilo, zejména mladý muž byl méně hovorný než kdykoliv jindy, choť Těšitelova pak jenom tu a tam prohodila některé tiché slovíčko, a statkář s poštmistrem neměli na řeč kdy, musili si všímati talířův. Zvláště Oblakovi ani dosti málo nepřekáželo, že již doma večeřel.

Ale později přičiněním poštmistrovým zábava čileji se rozproudila. Při lákavém samovaru jakoby byl všem jazyk obživl. Vzpomínalo se minulých štědrých večerů, myšlénky zalétaly do dětských let, stolovníci nanovo plesali nad někdejšími dárky, kterými byli štědrým Ježíškem překvapeni:

„Teď to děláme mnohem kratčeji,“ pravil vesele Těšitel, „teď si nenadělujeme nic, ale máme se za to stejně rádi, viď, Martičko.“

Oblakovi to bylo vhodnou příležitostí, aby si začtveračil. To prý jest jenom planá výmluva, tvrdil, obraceje se k Livorovi, mladí manželé prý tentokráte zúmyslně zatajují si vzájemné dárky, aby také svým hostům nemusili nic nadělit.

Bylo z toho hodně smíchu, ale Oblak měl za to u Těšitele vroubek.

„Počkejte, však já vám co nevidět oplatím tu prostořekost,“ statkář sliboval poštmistrovi. „Jakmile přijdu na poštu, zavolám si na pomoc paní poštmistrovou.“

Oblak na to, že prý Těšitel měl přijíti předevčírem na večer, to u nich zase bylo boží dopuštění. Hubatý senař Skobla prý to způsobil. Přišel s něčím na poštu, když v úřadovně také meškala paní Oblaková. Skobla hned se přitočil k ní, chválil ji, jak pořáde jest hezka a že vypadá mladě jako panenka. Kdyby Pán Bůh dal a pan poštmistr brzo odešel k Abrahamu, že by se v tu chvíli ucházel o její ruku. A jé, jak paní Lízi ještě prý by se vdávala!

Jen to řekl, a paní Lízi už byla ve znamení lva. Ubohý dědek Skobla, ten bude dlouho na její lekci pamatovat! Potom dostal také pan poštmistr, že při té urážce jenom chabě bránil své roztomilé polovice, a by mu dokázala, že se hněvá do opravdy, ráno nechtěla mu vstávat, a pan Oblak sám si musil vařiti snídaní. To bývala její nejobvyklejší pomsta, kdykoliv se jí nezachoval nebo když se mu někdy zachtělo trochu si zavzdorovat. Vypověděla mu služby kuchařské, a poněvadž neměli služky, pan poštmistr do poledne byl už zase krotký a ohebný i podajný jako vosk.

Těšitel připomínal, že se pamatuje na takové manželské války, ještě když chodil k Oblakovi do školy. Kdykoliv pan učitel nedostal snídaní, vždy byl velmi mrzut a rozdával na všechny strany výprasky. On, Těšitel, také prý nejednou citelně se dozvěděl, že paní učitelová jest na rybách nebo na štíru.

Statkář dostal se tak na svého oblíbeného koníčka. Bylo jeho největší radostí, mohl-li vzpomínat někdejšího učitelování Oblakova. Šťastná mládež, která uzrávala pod jeho moudrostí i pod jeho rákoskou! Také nyní, o štědrém večeru, nemohl se odříci svého zamilovaného požitku, musil tedy zase vypravovat.

Společnost zneenáhla se rozjařovala. Na počátku večeře každá osoba zaujímala jednu stranu mohutného stolu, avšak při čaji a při rozjařeném líčení Těšitelově mezery mezi společností se úžily, brzo všichni byli na oné straně, kde pohodlně, syt a spokojen trůnil Těšitel. Po levici přisedl mu poštmistr, po pravici paní Marta a hned vedle ní zamyšlený, toho dne málomluvný Livora.

„Ach ano, zlaté časy, když jsme chodili k panu Oblakovi do školy,“ prozrazoval statkář, a poštmistr

jenom rozmarně se usmíval, „jak snadno, hravě jsme se naučili písmenkám! Za každou písmenku nám pan učitel slíbil nějakou pohádku nebo historku z vojny; jak jsme litovali, že abeceda neměla aspoň sto písmenek! Jeden den nás naučil „i“, a za to vypravoval, jak vojákoval v Mohuči, jak nevýslovně libezně hrával na fagot a jak jedna mladičká krásná princezna, dojata hrou, přišla a nabízela mu za to srdce, ruku a půl království. Ale on nechtěl, protože neuměla česky! Kdopak z nás dětí tehdy tušil, že paní Lízi byla tou bohatou princeznou? Následující den za písmenku „u“ jsme se dozvěděli, jak pan Oblak byl na stráži v Rothschildově paláci. Tam všechny pokoje jsou vykládány penězi, a každý jinými. Jeden po stěnách a po stropě jest polepen samými tisícovkami, jiný stovkami, třetí desítkami, čtvrtý zlatkami, ostatní pak jsou posázeny dukáty, tolary, dvacetníky, desetníky, čtyráky a krejcary, ano i trojníky. Každý voják, který byl u Rothschilda na stráži, dostal za odměnu tisícovku a pečené holoubátko. Jen že on, pan Oblak, hned zase ztratil tu tisícovku.

Jindy jsme slyšeli, jak pan Oblak byl v bitvě a kolik nepřátelských mužů potlouk' svým fagotem, nebo nám líčil, jak jednou v Mohuči chytili velrybu tak důkladnou, že by sáhala z Klenové až do Svojetic, a jak ta velryba jednou usnula, a když se probudila za třicet let, měla na hřbetě ostrov, plný zvěři a stromoví, ano i vesnici. Ale velryba se vším vjela hluboko do moře.“

„Dobře, dobře,“ kýval poštmistr, „ale když jste to tak všechno pověděl, řekněte ještě, naučil-li jste se u mne také číst, psát a počítat?“

„Ba právě, a jak jste byl dbalý naší pozornosti! Zvláště na jaře, když po polednách tak rádo ve škole se usíná! V oné době začal jste něco o nerostopisu, a za dva dny kluci nanesli plná okna rozmanitého kamení. Nikdo netušil, jak nám budou ty nerosty osudné. Běda tomu, kdo podléhal dřímotě. Pan učitel dal mu notný nerost na hlavu, a teď tluč špačky, ospalý školáku! Stávalo se, že bylo půl školy takto korunováno, a každé chvíle některá domnělá zlatá ruda nebo tušený diamant zahřímal o podlahu nebo o školní lavici. Pak pan učitel jen klidně přišel s rákoskou a citelně vyháněl nepozornou ospalost.“

„Bylo to výtečné,“ poznamenal Oblak, „kdybych dnes učil, dělal bych to ještě tak. Měl jsem kdysi v úmyslu postarati se o patent na ten vynález. Jenom tím způsobem učitel může míti v ustavičném zřeteli největší ospalce. Nevíte už nic?“

„Vím ještě jiné krásné věci. Na příklad, jak názorně jste nám přednášel biblickou dějepravu. Do nejdelší smrti nezapomenu na článek o Holofernovi a Juditě. Tenkráte jste si mě vyvolal na výstupek a za mnou Julinku Pěnkavovou. Já jsem byl nešťastným Holofernem a Julinka Juditou. Musila si vzíti vaši rákosku, a pak jste jí poručil, aby mi utla hlavu. Ale ona neměla ani ponětí o dramatickém umění a za živý svět nechtěla. Nutil jste ji po dobrém, hrozil jí, že sama dostane tou rákoskou, ona však se dala najednou do hlasitého pláče, upustila rákosku a utekla vám do lavic. Já jsem přece svému osudu neušel. Nechtěla-li Julinka, ujal jste se vy opuštěné Juditiny úlohy a usekl mi hlavu na třikrát někde až pod lopatkami, ale důkladně.“

„Ano, ano,“ přisvědčoval Oblak, nedávaje se vyrušiti z příjemného klidu, „pamatuji se na to tuze dobře. Od té doby Julinka Pěnkavová dívala se jenom na vás, dívala se ještě, když už jste byl veliký a když jste přijížděl z Prahy na prázdniny. Škoda toho děvčátka! Umřelo, když mu bylo šestnáct let. Vy jste byl tehdy velmi smuten, pane Těšiteli, pamatujete se, jak se vám po něm stýskalo?“

„Co vás napadá!“ bránil se statkář, střelil očima po své ženě a začervenal se jako krev. „Co myslíte, vždyť mi bylo tenkráte teprve osmnácte let!“

„Ovšem, teprve osmnáct let, ale zeptejte se tuto pana bratrance, může-li jinoch osmnáctiletý už milovat?“

Těšitel však si nevšímal Livory a hájil se svým hlučným způsobem dále.

V tom okamžiku zraky paní Marty a Livorovy se setkaly.

„Ne, ne, nevěřte,“ mladý muž pravil tiše, „není to pravda, já jsem poznal lásku teprve, když mi bylo už třicet let.“

Mladá paní se zachvěla, krev stoupala jí od hrdla až k čelu, srdce zatlouklo.

„Co tím myslí?“ pravila si v duchu a honem odvracela od něho těkavé oči. A již počítala, kolik jest Livorovi let, jestli snad se nemýlila. Bylo mu právě asi třicet, tedy teprve v této poslední době poznal svoji prvou lásku. Kde pak?

Pak opět se dívala na Těšitele, jak byl ještě červený. O tom, že kdysi míval Julinku Pěnkavovou rád, do té doby ještě nikdy neslyšela. Trochu ji to zamrzelo, ucítila nepatrnou žehravost. Ani jí nenapadlo, vzpomenouti při tom na svůj vlastní poklesek.

Chopila se rychle ořechu a chtěla jej rozlousknout. Ale ořech byl příliš pevný a vytrvale vzdoroval jejím bílým zubům, odložila jej tedy na hromádku skořepin.

Z nenadání kmitla se před ní hubená ruka, Livora sáhal pro tvrdošíjný ořech.

„Dovolte laskavě, abych si jej vzal,“ pravil, upíraje na ni prosebné oči. A už nesl ořech k ústům, lačně, dychtivě.

„Ne!“ zvolala Marta a ulekla se. Vzala mu ořech z ruky a sáhla po plném talíři. „Prosím,“ dodala, podávajíc mu, aby si vybral z talíře.

On však smutně, sklamaně zavrtěl hlavou.

„Děkuji. Proč jste mi nedopřála toho, co jste chtěla odhodit? Zde není žádný tak sladký a chutný, jakoby byl ten, děkuji, děkuji.“

Složil si hlavu do dlaní a zamyslil se. Chvíli tak trval bez pohnutí.

A jí, krásné ženě, bylo ho velmi líto. Už se rozmýšlela, co má učinit. Nutíc se do veselého, laškovného smíchu, položila před něho osudný ořech.

„Tu máte, tedy,“ pravila, „myslíte-li, že jest dobrý. Ale vezměte si na něj nůž, jinak bylo by zle s vašimi zuby.“

„Díky, díky!“ odpovídal Livora a rázem rozlouskl ořech. „Nikdy jsem nejedl tak vzácný pamlsek,“ dodal, chroupaje jádro. „A i tvrdá skořápka stojí za to, abych si ji schoval na památku.“

Strčil skořápku opatrně do kapsy a podíval se vděčně na mladou paní.

Ona opět jen se zardívala.

„Jen se červenej,“ myslil si mladý muž, „ani nevíš, cos mi dala s tím ořechem. Také své srdce — ale to bude míti měkčí skořápku.“

Prohodil několik zdvořilostí, vmísil se také některou poznámkou do hovoru Těšitele s Oblakem, a pak opět se naklonil k paní Martě.

„Jestli pak jste si vzpomněla na štědrý večer před čtyřmi lety?“ otázal se.

Mladá paní sebou prudce pohnula, vír myšlének projel jí překvapenou hlavou. Chtěla vstáti, ale bála se, aby nikdo nepozoroval jejího rozechvění.

Chvíli nepromluvila, avšak Livora díval se na ni svým prosebným, neodolatelným pohledem.

„Nikoli,“ řekla pak se strojeným klidem, „vždyť už víte, že jsem zapomněla.“

„Jste šťastna, tuze šťastna! Kéž i já bych to mohl říci! Ale mně čím dále přibývá vzpomínek, a v tom jest moje neštěstí, že nemohu zapomenout. Vám naopak přibývá krásy, spokojenosti, blaha. Každý má to, čeho si zasloužil.“

V té chvíli statkář navrhoval, aby se po štědrovečerním zvyku pobavili kartami. Všichni projevili souhlas, a již mladá paní odběhla pro ně. Za minutu se hrálo, ovšem zase jenom o ořechy. Ale Karel Livora prohrával napořád.

„Ne a ne!“ volal mrzutě a skládal karty. „Až mne to rozčiluje, nebudu si kazit tak krásný štědrý večer prožluklými kartami! Dovolte, abych se vzdal hry. Uvidím-li zase někoho jiného prohrávat, bude mě to tím více těšit.“

Rychle se zvedl a několikráte prošel pokojem, jakoby v tom hledal utišení.

„Inu,“ poznamenal žertovně Oblak, ozbrojuje si křivý nos velikými brejlemi, „nedivte se. Kdo má štěstí v lásce, nemůže ho míti v kartách.“

Avšak už starý muž vzpomněl si na lásku Martinu i Livorovu, a nažloutlé, tuhé tváře jeho se zbarvily rudými nesnázemi. Honem to zamlouval a chápal se odložených karet, honem sháněl některý jiný vděčnější vtip.

Livora k němu přistoupil a položil mu pravici na rameno.

„Mýlíte se, milý příteli,“ pravil tiše, s truchlivým přízvukem, „já jsem měl v lásce jenom veliké neštěstí. Tak, a teď rychle míchejte a dávejte!“

Podíval se výmluvně na paní Martu a zavadil očima o Těšitele. Ale statkářovi bylo v té chvíli příliš blaze, aby se staral o to, co se povídá. S úsměvem počítal vyhrané ořechy, to ho zajímalo více než hovor o lásce a štěstí nebo neštěstí.

Mladý muž přistoupil pak ke klavíru. Stoje u něho hrál tiše, tichounce úryvky z „Dona Juana“ a z „Normy“, připojil některou dojímavou píseň a skončil hlubokou, tesklivou sonatou. Potom vzdychl a odstoupil od klavíru.

„Jen hrejte, hrejte,“ pobízel ho Oblak, „prohrávám sice, když vás poslouchám, ale vezmi nešť trochu ořechů! Bylo to velmi hezké, příteli!“

Livora přistoupil ke společnosti a pohlížel chvíli tomu, chvíli onomu do karet. Posléze se zastavil za paní Martou. Zůstal už jenom u ní. Radil jí, jak má hráti, a smál se s ní, když se jí podařilo někoho obehrát.

Mladá choť Těšitelova ani si nebyla vědoma, jak jí ty rádcovské služby jsou příjemny. Držela jenom karty ve svých dlouhých, bílých prstech, a v ostatním úplně se řídila Livorovým návodem. Často vyhrávala.

Když jednou se loučila se srdcovým esem, Livora jí šeptal u samé hlavy:

„Škoda nastokrát toho vašeho krásného srdce! Kdybych je nyní měl, dovedl bych si ho jinak vážit! Jakáž pomoc, ať padne za kořisť Bohušovi.“

Všiml si, že se paní Marty opět zmocňovalo malé chvění. Ruka, ve kteréž držela karty, se třásla. Odstoupil tedy na minutu, aby měla kdy si oddychnout. Na začátku nové hry však už zase byl u ní.

„Dovolte, dovolte,“ pravil, když měla dáti svou kartu, a vztáhl ruku k barevnému vějíři jejích karet. Držel jej chvilku s ní a při tom slabě tiskl její tři chvějící se prsty. „Nebojte se,“ dodával, „jen zmužilost a vyhrajeme všecko!“

Jí až se točila hlava, nevěděla ani, jak kdo hraje a jaké má karty.

A ostražitý generál Trochu, který sliboval bdíti nad paní Martou a ostříhati ji před znepokojujícími spáry dobrodružného jestřába, neviděl pranic. Byl v té chvíli nadmíru nadšen, neboť držel v levici dvě vydatná esa.

(Pokračování.)

Po pětadvaceti letech.

Rusky napsal P. P. Gnědič. Přeložil Bořivo Prusík.

I.

Dlouhá, nepřehledná řada kočárů táhla se k veliké, nádherné budově, v níž odbývalo se dnes matinée s dobročinným účelem. Dirigentem koncertu byl slavný cizí kapelník, kdysi ideál všech petrohradských dam... Pětadvacet let uplynulo, co posledně byl v Rusku a od té doby nikdy nezavítal v zem, kde tolik dobyl si vavřínů, tolik vítězství.

V jednom z kočárů, zahalena v soboli rotundu, tiskla se do koutka dáma, nervosně hledící oknem... zlobilo ji, že tak zvolna hýbe se její kočár, neboť hořela nedočkavostí být už tam... v koncertní síni... A přec nevěděla jasně, bije-li jí srdce štěstím či od znepokojení? Kousala si nervosně své rtíky, a těžce oddychujíc brzo zcela zarývala se v kožešinu a brzo zas rozhalovala těžký svůj plášť, aby nalapala trochu vlhkého vzduchu.

„Čtvrt století!“ opakovala si už po desáté, a její ručka v moderní švédské rukavičce natáhla se k necessairu u předních oken kočáru. Prsty její se třásly a nemohly hned najíti malinké zrcádko. Dívala se do něho.

Je jí čtyřicet let? Ovšem, nikdo by jí to neřekl. Oči se jí ještě živě lesknou, šedé vlasy dosud nemá, a líce je téměř bez vrásek. A je-li poněkud pokaženo líčením, tu je to v tak malé míře, že to není skoro ani k poznání. A k starým ještě jí nepočítají, je dosud mladou...

Čtvrt století! Čtvrt století nositi v srdci jeden a týž obraz, plný čarovných zvuků, plný mladé, svěží poesie... rozpuku vonné Vesny...

II.

Nikdo nemohl pronésti ni jednu výčitku Anně Grigorjevně, že by po celých sedmadvacet let manželství nebyla bývala vzornou ženou... až se smáli její chladnosti...

A kdož ví, byla-li by takovou, kdyby nad ní nebyl vznášel se jako anděl strážce týž drahý obraz, mihnuvši se kolem ní, jako vidění...

Náhle se kočár zastavil a lokaj pomáhal jí z povozu. Ale ona se zamotala nějak do šatů... a nejistými kroky jde po kobercích do vestibulu osvětleného denním světlem a zároveň jasnou elektřinou... Srdce jí hrozí vyskočit z těla a není jí příjemno, že je sama... ale dnes by nemohla býti s nikým! Děkuje známým v cylindrech a moderních dlouhých kabátech a snaží se proklouznouti kolem nich. Lituje, že dnes tu není maškarní ples... tak pohodlně pod maskou mohla by se prodrati zástupem až tam k estradě — aby spatřila jeho!

Možná sestárlého, šedivého, shrbeného!

Anna Grigorjevna přiložila lorgnon k očím a rozechvěna pozorovala šumící davy obecenstva. Nedaleko ní zastavila se široká záda známého, starého šviháka a ona slyší, jak mluví s mladým člověkem, jehož hlava právě vyšla z dílny vlasenkářovy.

„Mon cher, co je to za mauvais genre, ve dne obléci frak! Pamatuj si to přec navždy, před večerem nesmíš v Petrohradě vzít frak, slyšíš?"

„Cher oncle," fistulí odpovídá mladík, „vždyť je tu večerní osvětlení..."

„Eh, hlouposti!" To je toho... k vůli starému orangutanu si oblečeš frak!"

A oba poodešli.

„Starý orangutan?" opakovala Anna Grigorjevna... a srdce se jí sevřelo a přestalo bít.

III.

Ozval se potlesk. Zprvu slabý, ne příliš přátelský, pak rostoucí a rostoucí... až bouře rozvlnila se sálem. On objevil se na estradě.

Ona bála se zvednouti oči. Proč přijela sem zaměnit drahý, svěží obraz v její duši utkvělý za sestárlý, povadlý... Ale teď už bylo pozdě. Ona je zde — teď je vše jedno. A potlesk stále ještě neumlká.

Ona zvedla k očím lorgnon... Co to, je to sen či skutečnost?

On, on, jak byl dříve! Elegantní, svěží, s tím svérázným způsobem pohybů, jenž tak ji vždy okouzloval... On stejně se klaní, s tímtéž úsměvem, s tímtéž tak dobře známým pohybem pravé ruky... Je to sen? Kde je čtvrt století?

On zvedl smyčec — a vše umlklo... a plné, mohutné, celý sál zaplavivší vlny zvuků se ozvaly... Jedna sleduje druhou a nástroj jeho stená a pláče a zas jásá a směje se... A Anna Grigorjevna není více v sále... ona je na jejich „dačě" v temné teplé noci... a on vykouzluje božský valčík pod svými prsty. Nezapomenutelná noc ta byla dávno, ale jí zdá se, jakoby to bylo včera...

IV.

Viděla ho... Je nezměněn... tytéž vavříny, tentýž potlesk... Zmáhá se jí štěstí... Co by tu déle ještě dělala?

A ona vyšla do šatny, vzala svůj sobolí plášť... a dočkavši se konečně svého kočáru, jela domů...

„Kde as byl celých těch pětadvacet let?" ptala se sama sebe.

„Miloval přec a byl milován, a trpěl a plakal... Kdo byl jeho láskou! Kdo líbal ho a staral se o něho... on přece miloval! A snad ne jednu, snad mnoho!"

A pocit pozdní mrzutosti na minulost, jež prošla tak beze vší stopy, pojednou jí zachvátil. Bylo jí líto jejího bezúčelného života... Teď je stará — ovšem s bezvadnou minulostí... ale přece v životě jejím nebylo nic než hostiny, plesy, návštěvy a hry... lunné, krymské noci... hučící moře... italská opera... dlouhá, dlouhá řada postav v uniformách i ve fracích... hovory o výstavách, politice a diplomatických notách...

A to je život?

Ne, život je tam daleko, v malé ville v Tyrolech... kde na čísi hruď sklonila se její hlava... Život v světě zvuků... v světě věčné lásky a slunce!

V.

Dnes nikoho nepřijímala, a skoro ani neobědvala.

Ze starého, polozapomenutého alba vyňala jeho zašlou fotografii... kterou jí dal u večer rozloučení, v ten osudný večer.

Ten den muž její byl na celý den v Petrohradě. Ona chtěla jeti s ním, poněvadž bála se rozloučení... ale sběhem okolností byla přinucena zůstati doma... Nervy její byly napjaty až k prasknutí...

On přišel večer... do pokoje, kde seděla, sklonivši rusou svou hlavičku nad vyšíváním... Zvedla oči a ani mu nepodala ruku. On zvolna, zvolna pustil se před ní na kolena... zvolna ji objal... ona neodpovídala... neovinula svou ruku kolem jeho šíje... ne, její ruce bezvládně klesly na kolena, oči se zavřely, zuby pevně stiskly... a jen prsa se dmula a padala jako u raněného ptáčete...

On mluvil něco, ona poslouchala, ale neodpovídala... On jí pravil, že teď, okamžik před odjezdem řekne jí, co by nikdy neodvážil se jí říci... že jen ji miloval, ona jen že byla jeho nedostižným ideálem...

A pak líbal jí ruce, i šíji i tváře i oči... ona chvěla se na celém těle a tiskla se k němu, nic nevidouc, nic necítíc...

VI.

A večer mu řekla: „Zapomeňte na mě! Ani slova nikdy, ani psaní, ani lístku! Já na vás **nikdy** nezapomenu, ale vy **musíte**!"

A pozdě v noci poslala mu lístek: „Odjeďte! To je nejlépe. Věc je příliš vážná. Je to životní otázka. Jedině rozloučení pomůže. Líp teď, než potom. Odjeďte!"

Komorná, nesoucí mu lístek, nesla též v zapečetěné krabičce malý brilliantový prsten. Odpověď nepřišla, ale krabička byla vrácena. Se slzami hodila ji do truhlíku toilettního stolku... po dvou nedělích otevřevši ji našla

tam jiný prsten s černým drahokamem. A od té doby se od něho neodloučila . . .

To bylo jediné její psaní k němu . . . A co jestli mu teď napíše? Myšlénka tato, jak záchvěj blesku náhle vše kolem ozářila. Komu měla by skládat účty? Je svobodna . . . Vdova . . .

„Ale psáti psaní nějakému hudebníku?“

A v nerozhodnosti zastavila se před zrcadlem. Růžové světlo od stínítka padalo na ni a v jemných jeho paprscích zdála se mladší, krásnější.

„Ale co na tom?“ omlouvala se sama před sebou, „každý přec může ke mně přijet a já přijímám všechny . . . Proč by on měl být horší než ostatní?“

A hbitě probírala se ve včerejších novinách, aby se dověděla, kde bydlí. A pak popošla ke svému stolku a vyňavši papír s monogramem a s korunkou, počala psáti.

VII.

Posel se vrátil, že není doma a že psaní zůstalo u portiera. Bylo jí nepříjemo, že hloupý lokaj řekl její jméno . . . Ale ostatně teď je jí už všechno jedno.

Dnes obklíčily ji vzpomínky na minulost a nemohla se jich zbaviti . . . Probírala se v starých zažloutlých psaních . . . a dle data viděla, jak hrozně už je stará . . . A hrozné myšlénky na smrt týraly ji . . .

Rozlehly se kroky . . . a vchází týž posel, jenž jí odnesl lístek do „Hôtel de France“ . . . Podává jí na stříbrném tácu psaní.

Roztrhla obálku. Pevným písmem a ne právě výbornou fančtinou jí píše: Madame, budu šťasten viděti Vás . . . Dovolím si Vás zítra navštívit . . .“

A ona usmívala se zas tak blaženě . . . Je-li možná, aby zlatý sen stal se skutečností, aby on, jako kdysi, přišel do jejího domu? . . .

VIII.

Noc minula — noc nesouvislých vidění, kde myšlénky střídaly se se sny, kde skutečnost mátla se se sněním . . . Jak dlouho dnes nechtělo svítat . . . jakoby země byla zamrzla a nechtěla se dál hýbat . . .

A jak táhlo se zvolna a nudně ráno . . . a on dosud nepřichází.

Ale tu zas ozvaly se kroky a zas lokaj s tácem a na něm visitka se zlatou ořízkou.

„Jak to je nevkusné . . . zlatá ořízka . . . Mauvais genre . . .“

Ona postavila se proti dveřím, jimiž bylo možno viděti do celé řady pokojů. V dáli objevila se jeho postava v černém kabátě, s hlavou lehce vztyčenou. Jde poněkud kolíbavě, hledě do předu a v ruce pevně drže vysoký klobouk. Ve dveřích poněkud se zastavil a pak chvatně popošed k Anně Grigorjevně, vtiskl uctivý — možná však příliš dlouhý — polibek na její ručku.

„Ó kolik vzpomínek!“ pravil s úsměvem, ukazuje řadu bílých zubů a hledě na ni upřeně. „Slyšel jsem, že váš manžel umřel v hodnosti generála . . . Musilo to být hrozné pro vás . . .“

„Znáte tuto podobiznu?“ ptala se Anna Grigorjevna, ukazujíc mu zažloutlou fotografii. On pohlédl na ni.

„Bože, to je hrůza, jak tehdy byly špatné fotografie. Ale teď vám ve Vídni skvostně fotografují . . . Dovolíte-li, pošlu vám svou podobiznu . . .“

IX.

„Držel jsem slovo,“ pokračoval, „pamatujete se na vaše přání: ani řádky?“

Ona kývla hlavou a sňala prsten s černým brilliantem.

„Poznáváte ho?“

„Ó ano!“ zvolal.

Ale právě podle tónu tohoto zvolání poznala, že on naprosto neví, čí je to prsten, a jaké upomínky na něho se poutají.

Ale za to ona jasně viděla, že před pětadvaceti lety černé jeho zádumčivé oči byly mnohem klidnější, že teď těkají s místa na místo . . . A vlasy i vousy byly černé jako dřív, ba i černější, než před 25 lety. Ale bylo v nich cosi mrtvého . . . jako když ochotníci nalepí si vous . . . Tváře byly nepřirozeně červené a čelo nepřirozeně bílé . . . Ruce staly se velmi hubenými, v pravdě kost a kůže.

„Mé nejlepší vzpomínky jsou spojeny s Ruskem,“ pokračoval. „Zde zanechal jsem nejčistší, nezištné své city . . . Každý den zalétal jsem v mysli sem . . . a co bych byl za to dal, kdybych byl mohl zas do Ruska . . .“

„Proč jste nikdy nepřijel?“

„Nebylo lze . . .“

„A proč?“ opakovala otázku.

„Což jste nečetla v novinách? Ne? A mně řekli, že ruský tisk nezapomněl na mě, že se o mě zajímá . . .“

„Proč jste nepřijel?“ po třetí ptala se ho.

„Nabízeli mi nepřijatelné podmínky, v cizině mi docela jinak platili . . .“

X.

Anna Grigorjevna rychle opřela se ve svém divanu.

„Nynější mé podmínky jsou skvělé,“ pokračoval. „Kdyby mi takové nabídli na léto, byl bych přešťasten. Ale od těch dob, co bylo u vás zrušeno poddanství, ztratilo panstvo své bohatství. I u nás na západě vše se soustředí v rukou bankéřů . . .“

Anna Grigorjevna poslouchala ho s rostoucí netrpělivostí, kousala svůj jemný šáteček . . . a pevně tiskla k sobě zuby, jak tehdy, když před ní klečel . . . jen že teď tiskla je ne z rozkoše, ale z bázně, aby nepronesla nějaké zbytečné slovo . . .

„Měl jsem příležitost hrát na svatbě Samuela Rothschilda, příbuzného s hamburskou rodinou Rothschildů . . . Večer zpívala Patti . . .“

Ona mechanicky ho poslouchala, ale na mysli tanulo jí porovnání dřívějšího svatého obrazu, plného poesie . . . a tohoto nabarveného starce — v šněrovačce.

„Byl jsem zvolen do Akademie,“ znělo odkudsi zdáli, „a král švédský, Oskar, udělil mi řád . . .“

„Co to povídá? Ó švédském králi? Co je mi do Oskara? Proč nepovídá to, nač čekám, co chci?“

„Hudba v Rusku nepokračuje . . . Ač málo, přec jen jsem ji sledoval . . . Vy máte jen Glinku, Čajkovského a Rubinsteina a dost!“

XI.

Ona stále mlčela . . . aby se nerozplakala, tiskla zuby křečovitě vždy víc a více.

A on stále ještě mluvil, domnívaje se, že bůh ví jak ji baví . . . On mluvil takovým tonem, jakým přivykl

mluviti s nesčetnými reportery ... On mluvil i o svém vítězství nad jakousi operetní divou, jež pro něho opustila váženého diplomata. Konečně už sám zpozoroval, že mluvil příliš mnoho.

Políbil podanou mu ruku, zadržel ji na minutu ve své a melancholicky skloniv hlavu na stranu, zašeptal: Kolik vzpomínek je spoutáno s touto ručkou ... A když Anna Grigorjevna odtáhla ruce, tu vzav pevně klobouk, pravil: „Doufám, že dovolíte mi ještě jednou zajíti k vám ...“

Ona kývla hlavou. On ještě jednou opatrně dotkl se načerněnými vousy a nabarvenými rty jejích prstíků a odešel ... jeho kroky zanikaly, až zanikly úplně ... odjel jeho kočár a vše umlklo ...

Kam ach, kam zmizela všechna ta poesie mladých let, ten drahý obraz, jenž po pět a dvacet dlouhých let neopouštěl ji ani na chvíli ... Kdyby se byla dověděla, že umřel, bylo by to pro ni mnohem lépe ... ale tak?

„Ach, hlouposti — to přec zcela přirozené. Všechno stárne — i on stárne ... A zdaliž se jedná o to?“

Ach ne, hlavní věcí je to, že do včerejška provázela ji životem drahá bytost, jež jí byla andělem strážcem. A teď tu bytost zaměnila jakás namalovaná loutka ...

* * *

A když druhý den zas sluha na tácu podal visitku se zlatou ořízkou, pravila Anna Grigorjevna:

„Nejsem doma!“

Korfu.

Etapa z Mediterraneje. Píše Dr. Jiří Guth.

(Pokračování.)

Vysokými těmi ulicemi přicházíme na esplanadu, Spianatu, která jest jedním z největších náměstí světa. Kdyby byla v Berlíně nebo jinde, chodili by se na ni dívat z daleka, dokud by ji nerozparcelovali a nezastavili. Široké trávníky, bez policejních strážníků a hlídačů, s alejemi platanovými, jsou za večera vesměs obsazeny stolky a stoličkami okolních kaváren, jež za dne se stáhnou pod stinná loubí. Řada domů vroubí Spianatu jen po jedné straně, směrem k moři končí Spianata terasami, na nichž je zeleno, a v jednom rohu vypíná se nad míru malebně ta pochmurná citadella, Fortezza vecchia kterou viděli jsme již z daleka od moře. Tam můžeme beze všeho, ač citadella je plna vojska: teď však nemá již ani strategického významu a nic by to myslím neškodilo, ani nám, ani řeckému království, kdybychom si ji obkreslili. Vojsko nic není přísné, ani ne to, co stojí na stráži; ba vojáček jeden, když jsem šel okolo, prosebně ruku natahoval, abych mu něco dal, aspoň cigarettu ... Podle všeho stav vojenský — rozuměj vojáka nízkého, — ani v Řecku nepatří k těm nejskvělejším.

Tohle vida učinil jsem si o liberálnosti vojenských úřadů řeckých příznivý obraz a ani jsem už nešel na *φρουραρχεῖον*, velitelství pevnosti, žádat za dovolení. A na zdařbůh tedy kráčím vzhůru po rampách a úzkými, silnými branami, jež stavěli Benátčané. Jejich lva z portálů otloukli; zůstal na hradbách jen jediný. na straně mořské, kam se tak snadno nemůže. Mnoho takových lvů po Levantě roztroušených, ale už zcepenělých, je svědkem bývalé slávy královny adriatické, a mnoho královen vystřídalo se už na Mediterraneji: Athény, Alexandrie, Carthago, Řím, Benátky ... a teď tam vládne Marsilie. Lvové ze středověku vůbec nemají teď štěstí: buď že tak pošli anebo stahují úzkostlivě ocasy a krčí se. A smutný dojem činí takové vznešené zvíře, když leká se každého zašustění ... Na Benátčany upomínají ještě různé nápisy v pevnosti, všecky z 18. věku. — A také Angličané zanechali zde na paměť sedm děl a několik hmoždířů, k účelům však docela mírumilovným a na pozdrav lodím. Všecka děla ostatní, 350 počtem, odvezli odtud a část pevnosti a pevnost Vido, jak ujednáno bylo mezi velmocmi Francií, Ruskem a Rakouskem, hodili do povětří. Tam se ostatek pevnost už jednou octla, když totiž roku 1718 do prachárny pevnostní uhodil blesk a 300 mužů s generálem Pisanim bylo pohřbeno v ssutinách.

S Angličany odešla i všecka strašidelnost té pevnůstky, v níž teď idyllicky kvetou růže a vojáci zalévajíce záhony pestrobarvých květin hlídají jen aleje cypřiší, které vedou vzhůru ... Jen nejvyšší temeno vrchu je zanedbáno a sotva najdeme mezi kameninami pravou stezku k majáku a věži signálové. Na temeni sousedním, nižším, ale také v okrsku pevnosti, je zásobárna prachu a nemocnice, snad aby, kdyby po třetí se opakoval ten nebeský výlet, odnesli to nejdřív ti, kteří nemají na onen svět už daleko ...

Mlčky podával mi strážník nahoře veliký dalekohled a nabídl stolici k tomu nádhernému panoramatu ... Slyšel jsem o málokterém rozhledě, že by nebyl nejkrásnějším v Evropě, a nic není lákavějšího pro cestopisce než povědít, že to neb ono je nejpěknější nebo nejohyzdnější v celém jeho světa díle, ne-li dokonce na celé zeměkouli, třeba že z toho všeho sběhal jen nejmenší část. Ale už nevelká naše zkušenost klidní nám krev a nechtějíce velebiti nejvíc to, co viděli jsme naposledy, poznamenáváme střízlivě, že pochopujeme dobře, kterak velkolepost přímořského a ostrovního toho kraje dovede strhnouti k jakémukoli výroku, jinak nerozváženému. Velkolepým je kraj ten i spoustou historie, která tuto táhne kolem člověka.

Sedím dlouho na své stoličce otáčeje se pomalu jako stroj v ševcově výkladní skříni, a jen chvílemi beru dalekohled a koukám, jako bych odněkud vykouzliti chtěl Nausikau a Alkinoa krále, nebo z roští nějakého Odyssea ...

Ostrov sám se svými četnými místy, se svým přístavem rozleblým a rozmanitými břehy, pak kopci zalesněnými vysoko bujnou vegetací cypřiší, oliv, arbutů a erik, pak vysokých euforbií, křovisk šalvějových s velkými žlutými květy, a posléz temně zelených myrt pořád kontrastuje s přísným protějším Epirem, z něhož čiší chlad, od Akrokeraunu nad Buthrotum až dolů do Pargy. Jako by to tam byla na věky zapadlá vrata neznámých

končin, jež táhnou k sobě kouzlem toho neznáma... Ne o mnoho světlejší jsou teď ty kraje rozkládající se mně naproti, než bývaly druhdy: co už různých států bylo za těmito horami balkánskými, a zanikly všecky; — a i ty, které tam jsou teď, viklají se všecky víc anebo méně... Oba cípy ostrova, severní a jižní, docela blízko jsou u pevniny, tak že veškeren průliv korfiotský zdá se býti jediným velkým jezerem, — obraz, který v mořích ionském a aegejském, při březích Řecka a Malé Asie opakuje se nesčíslněkrát...

Tady začíná Řecko, — a tady končilo Řecko, za času toho slepého řeckého barda, který ani nežil...

Těch loďstev historických také vzpomínám, která kdy pluła tímto průplavem, teď docela klidným, nevinným. Vzpomínat musím chtě nechtě, nebo probírám se tady v té výši svou knížkou příruční, ve které všecka ta loďstva jsou zaznamenána tak pečlivě, jako kdyby mi na tom bůh ví co záleželo. Už mythus a bouře zahnaly sem Heraklea, Argonauty a Odyssea, potom historie postavila tuto loďstvo korintské, po té Themistokla, jejž Korkyrští ke králi Admetovi přeplavují, odtud Athéňané táhnou na Syrakusy — a ještě je toho celá řada. Nejen v té mé knížce, Gregoroviově, ale i v dějinách toho najdeš, komu libo, ze všech věků, — až po velké loďstvo křesťanské, které 1571 odtud vyplulo vedeno jsouc mladistvým Juanem d'Austria k velkému, ale marnému vítězství nad půlměsícem... Ten nikdy se nezaleskl na pevnosti korfiotské...

S jinými kraji bezděky toto srovnávám... Korsika, která asi nejdřív podobností svou na mysli se mi vybaví, snad je velkolepější, — pak kontrastem kraje norské a jiné ještě, — ale ty všecky proti těmto břehům němy jsou a nemluví. Pak to zvláštní světlo průsvitné a přec zamžené — to jen tady jsem vídal...

Vracím se na Spianatu, aby mi čtenář při těch rozpomínkách neusnul. Tam zatím už sklepníci vynesli z nitra kaphenei stolky a stolice, a v nastalém podvečeru shromažďují se tu již všichni, kteří nemají co dělat: a těch je velmi mnoho, v celé Levantě.

Na Spianatě viděl jsem poprvé důstojné, ba krásné postavy řeckých popů v dlouhém, černém taláru, s vlasem dlouhým, splývajícím, dlouhým vousem, vždy jakož i vlas tmavým, buď černým buď temně hnědým, a s černým, vysokým baretem. Nejeden z nich připadal mi jako Kristus a všichni mnohem důstojněji než tváře hladko oholené, byť z nich i svitilo blaho pozemské.

Na všecken ruch Spianaty pořád klidně se dívá allongeová paruka a komické přistrojení rytířské, jež slušelo sic kdysi dosti vhodně za průvod panenkám a paním, ale velmi žertovně se nese na pomníku vojevůdce, durynského hraběte Schulenburga; pomník postavila republika benátská r. 1717 ještě za života statečného generála. Čímž mramorová socha zajímavější se stala než svým provedením dost mizerným, kterým kontrastuje pěkně s pomníkem Capo d'Istriovým, z r. 1887, vedle Mustoxidiho, předního vlastence korfiotského. Capo d'Istria státník, Mustoxidi historik a také trochu diplomat — oba jediní opravdu velicí, kteří vyšli z toho ráje mediterranejského, jemuž spíše slušel by básník nějaký tak jako Chiu Homer nebo Lesbu Sappho...

Ale dovolení nahlédnouti do Achilleia, villy císařovny rakouské, nebylo lze dostati žádným způsobem, ani ne slibovanou protekcí pana konsula D*** na konsulátě rakouském. Přístup teď i do zahrad co nejpřísněji je zakázán, a mimo to právě teď meškal tam návštěvou jeden z arcivévodů. Císařská paní nemá prý již té náklonnosti ku krásnému tomu ostrovu a zdržívá se tam teď jen na krátko. Ti, kterým by mělo záležeti na přítomnosti tak vysokého hosté, vysekali prý jakýs olivový háj, kam Její Veličenstvo zacházelo rádo těšíc se z toho stínu. Tak tedy i zahrady jsou teď zavřeny, jindy, nedávno ještě, přístupné na prostou přihlášku u konsulátu. Tím ubyla návštěvníkům ostrova jedna z nejluznějších attrakcí.

Tak nezbývalo než ještě na zdařbůh po silnici až do Gasturi pohlédnouti na villu jen z dáli a těšiti se jen tak z toho kraje. Villa císařská sama je v Gasturi, na vysoké stráni, asi hodinu cesty od města Korfu; ve velkém parku je malý chrámek a v něm socha německého básníka Jindřicha Heine, jehož básně císařovna čítá nejraději.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Literatura.

— Handrij Zejlér: „Výbor písní". Přeložil Adolf Černý. (Sborníku světové poesie vydávaného Českou Akademií nákladem J. Otty svazek 37.) Co známe z poesie lužických Srbů, přešlo k nám většinou, ba téměř všecko prací Adolfa Černého. Pilný, nadaný, mladý muž obral si studia lužická za úkol svého života. Již před lety vytknul si ten cíl a sleduje ho krok za krokem podal již celou řadu děl, v nichž vidíme život svých severních bratří jako v zrcadle. Tak vžil se do své úlohy, že těžko říci, vykonal-li v tom ohledu více pro literaturu naši, nebo pro Lužičany samy. Vládna lužickou srbštinou tak, jako rodným jazykem svým, napsal pro Lužičany tolik, co málokterý z jejich vlastních lidí, jsa spisovatelem i obětavým nakladatelem zároveň. Adolf Černý jest vzorem slovanského nadšence, jenž má sobě rovných pouze ve vymřelém starém pokolení. Ze žijících jest on pro Lužici to, co ve věcech polských jest Edv. Jelínek. — V knize nejnovější podává nám A. Černý výbor z písní H. Zejléra, největšího a nejnárodnějšího z lužických básníků. Zvláštní svěžest vane z těchto básní. Jsou samorostlé, živé, prosté a při tom rázu co nejušlechtilejšího. V mnohém podobají se písním Burnsovým a jest věru s podivením, jak některé i rozměrem jsou si podobny. Stálo by to za bližší prozkoumání, zdali Zejlér, kromě národní poesie lužické, z které písně jeho vzrostly, neznal také aspoň některé písně pěvce skotského. A neznal-li jich, jest tím zajímavější, jak některé motivy tak výrazné vyskytly se u tak

různých národů a v také odlehlosti od sebe v podobnosti tak nápadné. Adolf Černý jest přesvědčen, že Zejleř Burnse neznal. Tím vzácnější pak jsou jeho písně. O životě a práci básníkově čteme v předmluvě: „Handrij (Ondřej) Zejleř narodil se 1. února r. 1804 ve Slané Boršči (Slona Boršc), nevelké srbské dědině asi hodinu na západ od Budyšína. Otci jeho Janu náležela tam malá živnost. Na přímluvu budyšínského srbského pastora Mičky dán Handrij na studie do Budyšína, jež ukončil r. 1825. Toho roku odebral se na lipskou universitu. kdež se seznámil s jihosrbským básníkem Milutinovićem a naším Palackým. Ukončiv studia theologická vrátil se do Lužice a byl r. 1830 ustanoven pomocným kazatelem v Klukši, kde strávil čtyři léta, od r. 1832 jako řádný kaplan To byla léta plná starostí. Spokojenější život nastal mu teprve, když byl roku 1835 jmenován evang. farářem v Łazu (v pruské Horní Lužici). Tam trávil dne života svého až do své smrti. Pěvec roztomilých milostných písní oženil se teprve v jeseni svého života, r. 1853. Žena jeho, jíž náležela usedlost v Radsce, zemřela ještě za jeho života (1866), zanechavši mu dvě dcerušky.

V říjnu r. 1872 plakal národ lužický, že mu odešel největší jeho miláček. pěvec nejoblíbenějších jeho písní, syn chudého srbského rolníka — łazský pastor Handrij Zejleř. Zemřel 15. října r. 1872 — ale u vděčné paměti svého lidu žije posud. Populárnějšího básníka v Lužici není a také asi nebude. Zná ho každý srbský člověk, tak jako u nás každý znal a miloval Havlíčka. Činnost obou mužů byla různá. ale lásky svého lidu dobyli si oba v míře vrchovaté. Měl-li bych srovnati popularitu Zejleřovu s oblíbeností některého básníka, musil bych jmenovati Burnse, s nímž má Zejleř i jako básnická individualita mnoho podobnosti.

Básnická literatura lužická jest původu docela mladého: ještě na samém prahu našeho věku nemohla se lužická poesie vykázati ničím jiným, než kostelními a jinými náboženskými písněmi. A do toho neutěšeného ticha, v němž i vlastenci, jaký byl Lubjenski, viděli předzvěst konce, v této době největšího úpadku lužického jazyka ozval se z nenadání svěžím, zdravým tónem své písně Handrij Zejleř, jenž stal se potom zakladatelem básnické literatury lužické. Tak stojí Zejleř na počátku rozvoje lužického básnictví naprosto bez předchůdců; jeho poesie nezbudována na žádných základech již hotových, ona sama jediným jest základním kamenem, na němž vyrůstá lužická literatura básnická. Na tomto pozadí tím ostřeji vyniká básnická bytost Zejleřova a význam jeho práce.

Jedinou půdou, z níž Zejleř vyrostl a žil, do níž zapustila kořeny jeho poesie, byla národní píseň, bylo lidové podání, bylo národní mudrosloví — zkrátka byla národní b y t o s t lužická, pravý srbský národní d u c h. A v tom je tajemství jeho zdaru. Zejleř šel touže cestou, jako u nás Čelakovský: sbíral národní písně, zkazky a přísloví, hledal v nich srbského ducha a vytvořil si z nich svůj básnický jazyk. Žije v denním styku s lidem znal živý jazyk jeho do nejjemnějších odstínů. Znal i co nejlépe jeho radosti a strasti, jeho přednosti i slabosti, líc i rub jeho povahy a života. Srostl se svým lidem tak, že může býti typem srbského člověka. Stal se národním pěvcem srbským. V jaké míře byl Zejleř národním, toho živým dokladem jest řada jeho písní (vlasteneckých tu nemám na mysli), kteréž úplně zznárodněly a z nichž některé již Smoleř ve svou sbírku národních písní (1841) pojal.

První básně napsal Zejleř jako dvacetiletý jinoch ještě na gymnasiu budyšínském, v letech svých universitních studií v Lipsku pak rychle dospíval v básnickou individualitu. Z té doby pocházejí mnohé z jeho nejroztomilejších věcí. Na vývoj jeho zajisté měl značný vliv také osobní styk s Polákem Kucharským a s Milutinovićem. Mladý nadšenec vdechl nový život „Sorabii“, srbskému odboru „Lužické kazatelské společnosti“. Založil se soudruhem Krygařem rukopisný list „Serbska nowina“, jehož v letech 1826—1828 napsáno 60 čísel; v něm ukládal Zejleř kromě národních písní a zkazek i své básně. Odtud rozšířily se jeho písně v četných opisech po Lužici; některé vytištěny i na jednotlivých lístcích. K nové plodné činnosti vzpružil se, když r. 1842 dr. J. P. Jordan počal vydávati „Jutničku“, čímž položen základ lužickému časopisectvu; pod jménem B o r š č a n napsal Zejleř do „Jutničky“ řadu písní. V druhém půlletí téhož roku založil sám (se Smoleřem) „Týdenní Novinu“ (Tydżeńska Nowina), kterouž až do r. 1848 redigoval a v níž mnoho svých písní uložil. V té době seznámil se (r. 1844) s mladým komponistou lužickým, Karlem Aug. Kocorem, což mělo rozhodující vliv na jeho činnost básnickou, tak že odtud počíná nová doba v jeho tvoření. Přátelství obou vlastenců přineslo nepopiratelný prospěch národní věci lužické: ovocem jeho byly pěvecké slavnosti („spěvanske swjedźenje“), jež se staly mocnou vzpružinou národního hnutí srbského. Jim a jich původcům budou lužičtí vlastenci vždy žehnati. Zejleřova poesie však tím přátelstvím nezískala tak, jak se obyčejně v Lužici tvrdí; Zejleř básník mizí tu celkem za Kocorem skladatelem. Jen skrovná část prací, psaných pro Kocora, rovná se cenou jiným věcem Zejleřovým.

Zejleř byl ryzí lyrik: zpěvnost a lehkost jeho písní těžko lze vystihnouti překladem. I obsáhlejší jeho skladby nejsou vlastně nic jiného, než cykly písní; verš výpravný mu nesvědčil. Lyrika jeho jest měkká, něžná, ale i bodrá a plna zdravého života. Láska, příroda a život prostých dětí přírody jsou téměř jedinými předměty jeho písní. Jeho názor života jest jasný názor prostého srbského člověka, důvěřujícího sobě a Bohu. Někdy přechází jeho bodrý humor i v satirický tón. Řeč jeho jest jadrná, ryze národní, obrazy překvapují životností, rozměr a pohyb po většině odposlouchán lidové písni.

Nejlepší z jeho prací jsou o h l a s y n á r o d n í c h p í s n í a ony pružné, roztomilé písně, v nichž se nejlépe obráží individualita Zejleřova. Jsou to písně téže milé, jasné, bodré nálady, jaká vždy vyznačovala osobu Zejleřovu, jíž si dobýval srdcí těch, kdož jej poznali.“

Knihy redakci zaslané.

Ignát Hořica: **Na Černé Hoře.** Nákl. J. Otty v Praze.

Václav Hladík: **Třetí láska.** Nákladem Jos. R. Vilímka v Praze.

J. Arbes: **Poslední dnové lidstva.** Nákl. Jos. R. Vilímka v Praze.

K. Klostermann: **Za štěstím.** Román ze života vídeňských Čechů. Cena 2 zl. 80 kr. Nákl. Jos. R. Vilímek v Praze.

Matice lidu. Ročníku XXIX. číslo 2. (Běžné čís. 170.) Rediguje Jar. Hrubý. **Volné listy z knihy přírody.** Populární články přírodovědecké. Napsal Bohumil Bauše. Nákladem Dra. Ed. Grégra v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek.** — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček“**

ROČNÍK XXIII. 1. KVĚTNA 1895. ČÍSLO 22

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok 4 „ 80 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta 1 zl. 25 kr
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 31.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Čtyři poustevníci na Monte Casale.

Františkánská legenda. Složil a Jaroslavu Vrchlickému věnuje M-uus Vens.

Quicunque ad fratres venerit, amicus vel adversarius, fur vel latro, benigne recipiatur.
Řehole sv. Františka z Assisi.

Nad Umbrií skřivan boží vzletěl;
srdcem kdo tu sladkou píseň slyšel
stal se lepším před bohem a k lidem.

Fra Angelo nejmladší byl z bratří:
jej Francesco získal sobě, Bohu.
Mladý byl a podle vzoru jeho
bohatství dal výhost, hříchu, světu.
V poustevně on bydlil, aby zkusil,
má-li sílu k cestě, kterou zvolil;
na poušti byl na Casalské hoře.

Večer byl a bouře táhla krajem.
Mužů tré tu přišlo k jeho prahu,
žádajíce v bouři za přístřeší,
v hladu chleba, v žízni vody, vína.
Neprosili, více poroučeli;
nebyli to poutníčkové zbožní,
nebyli to žebráčkové chudí:
briganti to byli zlopověstní.

„Stůjte, lotři!“ fra Angelo zvolal.
„Posel boží zastoupí vám cestu,
tento práh-li drze překročíte,
mého-li se doteknete chleba.“ —
Zalekli se, přes práh nekročili,
božího se trestu strachujíce;
dál šli v bouři a hrom bil jim v cestu.

Přešla noc a vyšlo slunce ranní.
Se sluncem tu Svatý na poušť vyšel
nesa chléb a nesa džbánek vína.
Fra Angelo radostně ho vítal,
vítal s úctou syn jak vítá otce,
vítal s láskou jako bratr bratra.
A hned jal se vypravovat s chloubou,
jaká síla v jeho byla slovu,
jak svou hrozbou tré brigantů zahnal.

Zveď Francesco ruku hroze prstem,
jal se bratra měkkým slovem kárat:
„Jsi-li lačný, nejez toho chleba:
vezmi koš a vezmi džbánek s vínem,
hledej těch, jež odtud včera's vyhnal,
vyhnal v bouři, vyhnal v hladu, žízni!“ —
Fra Angelo sklonil mlčky hlavu
a šel hledat tré brigantů v poušti.

A když večer slunce zacházelo
Fra Angelo k poustevně se vracel;
nešel sám, neb tré šlo mužů za ním:
v ústrety jim Svatý vyšel v cestu.
Od té doby na Monte Casale
čtveru bratří nosil chléb a víno.

Tenkrát Svatý do řehole připsal:
— „Každého, kdo přijde, stejně přijmi,
přítele i nejpřítele vítej,
i když přijde loupežník a zloděj.“

Na pěkné vyhlídce.

Napsal Josef Havlík.

Oficiál Pachta byl také jedním z těch politování hodných tvorů, jichž lačný duch i srdce živí se jen nadějemi. Ech — jaká to hubená, rozčilující, sžírající strava! Nechápal, proč spácháno na ně tolik chvalozpěvů. Vždyť jsou to jen bludičky zhasínající ve chvílích nejvážnějších, anebo skřipce svírající oběť svou bez konce, ježto nedocházejí splnění.

Už tolik mu jich zasvitlo a zase pohasly; tolik jich obloudilo, zavedlo jej, a ještě žádná nesplnila, co slibovala. Takový byl jeho osud.

Tak jako ďábel Krista vyvedl na horu a ukázav na rozkošnou krajinu kolem řekl: toto všecko tobě dám — — tak také jej vždycky osud jeho vyvedl až na vrchol různých, slibných illusí, někam, odkud jevila se okouzlující

vyhlídka do dáli, a zahovořil sladkým hlasem: toto všecko tobě dám — —

A Pachta hltaje očima, vnímaje celou duší a srdcem roztouženým krásy před ním rozestřené čekal, a těšil se, že budou jeho. Ale čekával marně. Z čista jasna snesl se mrak, zahalil všecko v šedý závoj svůj a bylo po vyhlídce. Až se mu oči zakalily. A když si je promnul, co zbylo ze vší krásy? Nic. Rozprchla se, zmizela. Bylať to pouhá vidina, byl to jen klamný, nicotný sen. —

Pachta hodil pérem, rozhlédl se po kanceláři a založil ruce. Tak dělával vždy, když tyto vzpomínky na minulá léta zmocnily se jeho duše.

Pak pohladil dvakrát, třikrát objemnou lysinu na hlavě, jakoby stíral pot od čela až k sporým řádkům prošedivělého vlasu v týle, a zadumal se.

Pachta byl starý mládenec něco přes čtyřicet roků, muž vysokého, rozložitého těla; ale v tom téměř obřím těle sídlila taková malá, snivá a bojácná duše, tlouklo až ku podivu měkké srdce, vždy přístupné stesku a zármutku.

Bylo už po úředních hodinách a v kanceláři ticho; vzpomínky jen se rojily.

„Což je ta celá minulost moje?“ žaloval sám sobě v duchu. Hřbitov to je, plný křížů a pod každým odpočívá jedna z mých mnohých nadějí. Opravdu zhasly všecky jako bludičky, jako pouhé vidiny. Už na všecky ani se nepamatuje a některé i dosti lehce oželel. To však nezapomene, jak bylo tenkrát před šestnácti lety, když zadíval se do hlubokých očí černobrvé Lenky. Co tu rozvířilo se opojných snů v mladickém jeho srdci, co tu blaha a rozkoše vyrůstalo před jeho zrakem pro celý život budoucí! A nic nebylo z toho všeho. Jen bolestné sklamání. Než dosnil o tom všem nastávajícím blahu, milou Lenku odváděl si k oltáři nejlepší přítel jeho, kollega Mašek . . .

Anebo co stalo se mu zde v kanceláři, v úředním jeho povolání! To nedá se z mysli vypudit, to vrací se stále znova a stále důrazněji. Ta rána ještě jitří se a bolí.

Pan oficiál vzpomíná, jak se sem na toto místo v presidiu dostal. Všickni soudruzi, když bylo vypsáno, téměř rvali se o ně, a vítězem byl on. Tenkrát byl také na vrcholu svých nadějí. Všecek rozradostněn přijímal blahopřání přátel svých, již z jmenování tohoto vyvozovali celou řadu zajištěných vymožeností pro celý věk.

Jste u pramene, jste na výsluní — věštily sladké jejich hlasy — u nejvyšší hlavy staroslavné obce, u samé vždy štědré a všecko rozdávající ruky pana purkmistra. To jsou jinačí vyhlídky než z kanceláří ostatních. Skvělá budoucnost vaše je zajištěna!

A všickni ti lidé tomu skutečně také věřili tak jako on sám.

A hle! Minula léta, dlouhá léta velké, rozčilující práce, léta bohatá na těžké útrapy poctivého snažení, a dosud zůstávalo vše opět jen při té pěkné vyhlídce.

Pachta byl u pramene, ale jen aby se díval, jak z něho pijí jiní; byl na výsluní, ale jen aby viděl, jak na jiné štěstí prší; a sám byl žízniv a prahnul po zchlazení.

Vytknutý cíl zůstával dalek, v mlhách. A byli mnozí, s kterýmiž stejně vyšel od mety, a jiní, již vyšli ještě později, a dnes oni jsou již u něho, u toho cíle, ku kterému spěl s nimi.

Co prospělo mu, že kráčeje přímou drahou svých povinností měl jej stále před očima z pěkné své vyhlídky? Jiní různými, záhadnými cestičkami v ústraní došplhali se tam dříve.

Pachtovi rozlévala se žluč. „Ano, ano,“ žaloval dále, „vyhlídky mám zde velmi pěkné. Jestli ne do budoucnosti, tož aspoň do vůkolí. Kancelář je překrásná, vzdušná, prostorná, hezky malovaná; na zemi leží koberce a — vyhlídnout z oken? Jaká to rozkoš! Takové pěkné náměstí a celé ovroubené starobylými výplody stavitelského umění s nádhernou silhouettou štíhlých věží památného chrámu v pozadí! To odjinud nevidí!“

A nyní zasmál se tak trpce, že více bylo vidět bolest než úsměv. Pak mrakem potáhla se celá jeho líc. Přepadnulť jej onen vztek, jaký chodívá časem na lidi jeho stáři, kdy člověk volá sám k sobě: co mám z toho celého života? Nic. Co jsem užil? Nic. A co bude? Co může ještě přijít? Teprve nic. Už je konec, už je po všem. Co zde tedy? Proč — proč vlastně jsem ještě tady? A pak člověku nevýslovný stesk a žal zaleje celé nitro.

Avšak s nadějemi je to tak jako s bludičkami. Kdyby člověk všecky, za kterými bloudil, když uhasnou, zproklínal, jakmile vyskytne se jiná, pachtí se za ní znovu.

Také Pachtovi na temnou cestu životem ještě jedna zasvítila, a také on vykročil opět za ní; ještě ne s důvěrou, ale aspoň s touhou. Dovede-li pak jej tato tam, kam ještě zatoužila duše jeho? Ohlédnul se. Byl sám. Sáhnul do stolu, vyňal podobiznu mladé dívky, zahleděl se do ní dlouho a zpytavě, a mraky v tváři i zracích jeho nakupené pozvolna se rozplývaly a ztrácely — — —

* *
*

Překrásné jarní jitro zasmálo se do oken kanceláře. Za prvním stolem v krajním pokoji presidia seděl již Pachta a díval se všecek zamyšlen do kouta naproti, kde na čistě vyleštěných parketách podlahy paprsky sluneční vykouzlily v šikmých čarách celý útvar toho krásně mřížovaného okna s pěknou vyhlídkou.

Dnes holá jeho hlava jaksi vzdorněji vypínala se, jakoby vyrůstala ze širokých ramen, z celého toho obřího těla, a oči za těžkými, stříbrnými brejlemi se leskly. Dnes veselá, divotvorná záře slunce rozehřála jeho nitro a struny srdce jeho v jiné, jasnější akkordy rozechvívala.

Och to jarní, milé, zázračné slunko! Pod jeho vlivem květ ušlápnutý v prach znovu hlavinku zvedá k novému žití, a kdyby i povadnul již na polo, ještě rozvine se a v barvách jasných rozkvete se znovu. A naděje na dně lidského srdce již stlívající, radosti v ztýrané duši již pohřbené, síly marným bojem ochablé, všecko — všecinko náhlým vzňetem k novému probouzí se opět životu.

Pachtovi dnes také něco z toho všeho probouzelo se v nitru, rostlo, hlásilo se k životu. Zvedl se, prohrábnul krátký, prošedivělý plnovous a s tváří usměvavou postavil se k oknu přímo proti přívalu slunečních paprsků.

Svým rozložitým, ohromným tělem zastínil skoro celé okno a úplně pokazil rýsující se obraz jeho v koutě na parketách. Přes ty všecky starobylé domy a památné věže zrak jeho letěl a vzpíral se v nesmírnou prostoru modravé oblohy, a v zápětí před oči vynořil se obrázek jiný, obrázek dívky, milý a půvabný, obrázek, jenž byl novou jeho touhou i potěchou, jenž také pro něj nebyl

nedosažitelný a po němž již několikráte hotovil se pohnouti ruku, aby přitisknul jej ke rtum.

Ale Pachta nebyl už mladík; pro samé rozvahy a úvahy nebylo odvahy. A tak láska i touha jeho živořily skryté na dně duše jeho dále, Pachta spokojoval se i tuto pouhou illusí a pouhou vyhlídkou. Až dnes to jarní slunko poněkud do varu přivedlo jeho krev, rozplameňujíc tu touhu i lásku. Obě určitěji, s durazem zvedaly se, hlásily se o své právo k životu, k ukojení. A Pachta podléhal nátlaku, odhodlával se k činu.

„Však mám také právo býti šťastným,“ rozumoval, „a nemusí mne sklamat každá naděje. Proč bylo by jen pro mne samé odříkání? Samé sklamání? Proč?

A ona je tak dobrá a milá a čeká, dobře to cítím, že čeká jen na mne. S jásotem uvítají mne i její rodiče. Však nezvali mne k dnešní slavnosti jen tak pro tu slavnost samu. Svou stříbrnou svatbu taky by odbyli, oslavili beze mne. Ale rádi by viděli, kdyby za jejich stříbrnou přišla do domu nějaká nová. No budiž. Známe se dosti dlouho, už tak mnohý mně i jim to napověděl. Konečně se tedy odhodlám, projádřím. Ano, tak učiním. Což, kde není překážky jiné, mám zas překážeti sobě já sám?“ —

Oba sluhové přecházející se smetáčky v ruce z jedné místnosti do jiné, setkali se za jeho zády. Mrkli na sebe a usmáli se.

Pan oficiál dnes skutečně o celý úřad málo se staral. Ani listonoš, jenž přichvátal s ranní poštou, jej nevyrušil. Položil dopisy na stůl, sebral podepsané recepisy od včerejška pro něj zde uchystané a opět odkvapil.

Teprve po chvíli neutuchající tlukot dveří a pozdravy vcházejících pana oficiála naprosto ze všeho neúředního přemýšlení vytrhly. Sednul zvolna ke stolu a počal roztřiďovati došlé dopisy. Jeden lístek nesl adresu jeho. Sestřihnul jej pozorně v okraji a četl:

Milý příteli!

Abys nezapomněl, upozorňuji Tě ještě jednou, že dnes je sobota, t. j. den naší tiché, rodinné slavnosti. Očekávám Tě určitě. Pavla těší se na Tebe a žena také. Žádná výmluva neplatí a nepřijímá se. Najdeš jen úzký kroužek přátel Tobě vesměs známých — —

„Pavla těší se,“ vydechnul mimoděk, „dobře, těším se rovněž, ať to tedy jednou praskne.“

A pan oficiál zasmál se ze široka, schoval lístek a dal se do práce z vesela, s chutí, jako člověk, který se zhostil poslední starosti. —

* * *

Odpoledne objevil se pan oficiál Pachta v kanceláři v nezvyklém pro obyčejný den úboru; celý v černém, lesknoucím se obleku, a z vesty do hloubky vystřižené vypínala se naškrobená náprsenka bílé košile s černou, úzkou vázankou na tuhém límečku. Vousy měl sestřihnuty hezky krátce při plné tváři. lysina nad vysokým čelem leskla se do růžova.

„Pan oficiál vyhlíží dnes jako ženich,“ zavtipkoval si pan sekretář. „Co pak se stalo?“

„Ech — hostina u přítele, a nezbude mi večer času na cestu domů a k převlékání, tož navlík' jsem to na sebe raději hned.“

Pan sekretář dále nepátral a Pachta byl mu povděčen. Těch ostatních zbyl se ještě kratčeji. A seděl nad svou prací klidný na pohled a milá práce všecka také klidně ležela před ním. Sotva že odbyl, co bylo nejnutnější. Pak vyňal navštivenku a napsal:

Ctěný příteli!

Díky za pozvání. Přijdu jistě, nemohu ale dříve až po sedmé hodině. Tvůj — — —

Zatím, co písmo schnulo, točil lístkem zvolna mezi prsty a myšlénky se mu rozutíkaly.

Ať si — letělo mu hlavou — aspoň zbavím se jednou té baby posluhovačky, zbavím se těch protivných hospod, vodnatých snídaní a ohřívaných večeří i toho poustevničení v zatmoudlém pokojíku. Čert to vem všecko! Už toho mám po krk. Nový byt musí být prostorný a k jižní straně, aby tam po celé dny hezky zaléhalo slunce, a k oknům dám košíčky s květinami, aspoň po dvou: k jednomu zas pěknou, kulatou, žlutou klícku — Pavla má ráda kanárky. Nežť! Ať má radost, ať nám zpívá, dokud budem sami — — A potom . . .

Z postranních dveří ozval se ohlas kročejů a šustot ženského šatu.

„Pane oficiál vyplaťte té dámě 30 zlatých,“ zahlaholil hlas sekretáře stanuvšího již u jeho stolu — na pohřeb manžela. Zde to máte, pan starosta je povolil.“

„Prosím,“ vybíral se ze svého snění.

Sekretář položiv před něj půl archu papíru uklonil se žadatelce a odešel.

Podobné případy opakovaly se zhusta. Hlavní pokladna odpoledne neúřaduje, a mimo to vyřízení podobných naléhavých žádostí jen by se na kolik dní zdrželo, kdyby šlo obvyklou cestou úřední. Tu starosta ze své moci příspěvky povoloval sám a Pachta jako správce pokladny presidiální je vyplácel.

Nebyl tedy překvapen, jen vyrušen.

„Prosím,“ vstával nepříliš ochotně, podávaje dámě v smutečním obleku svoje péro. „Račte mi zde příjem potvrdit!“

A teď teprve žadatelce stojící zde v zjevných rozpacích pohleděl do tváře a v týmž okamžiku zase honem na papír na stole.

„Cože?“ téměř vzkřikl, „Mašek? Mašek umřel? Což pak byl nemocen? Vždyť jsem o tom ani neslyšel!“

Štíhlá postava dámy v smutku celá se zatřásla. „Půl roku trápil se, chuďas,“ zaštkala, „raka měl, raka v žaludku —“

Pachta jakoby zkameněl. Tu stála před ním ta, již kdysi nazýval svou. Lenka! Ještě poznával její hlas, ač patnáct let minulo od té chvíle, kdy spolu promluvili naposled, kdy také naposled hleděli si do očí. Ech — ano, taky je poznává ještě, ty . . . oči!“ Vždyť je tolikrát zlíbal, vždyť tenkrát byla jeho — jeho! A ten nebožtík, ten Mašek, který to nepřivedl dál než byl tenkrát, ten mu ji odloudil. Chuďas. Či kdo je vlastně chuďas? Mašek či on? Ona — ona! odpovídalo mu vlastní srdce.

„Račte se podepsat!“ vyzýval ji ještě jednou a hlas se mu třásl.

Vzala mu péro z ruky.

„Kam prosím?“

„Semhle —“

*

Jaké to setkání! dralo se jemu z hrdla, avšak odumřelo na rtech. Jen z očí pátrajících v zbědované její tváři vyčetla tuto otázku. Sklonila hlavu, aby se vyhnula těmto očím, a nasadila péro.

Avšak ruka její se roztřásla, péro skákalo nahoru a dolů, v pravo i v levo, že nebylo ji možno vytvořiti rovnou čárku.

„Podržte mně tu ruku — pane oficiále — prosím vás — —"

A opět hlas její jakoby se zlomil, celé tělo se znovu zachvělo a rozvlnilo ohromným žalem, jenž dral se jí násilně z nitra, škrtil hrdlo a pak téměř vyvýsknul v křečovitém, neutajitelném pláči.

Pachta už držel její ruku, tu ruku malou, kterou kdysi tak rád a vřele tisknul; držel ji pevně a díval se, jak namáhavě, trhaně do papíru vrývá ta písmena známého mu jména. Při tom na ruku jeho dopadaly slzy řinoucí se z očí jejích a ty pálily jako žhavé krůpěje. Nemohl dočkati se konce, hnedle, hnedlinko byla by se roztřásla i ta ruka jeho.

„Přijměte mou upřímnou soustrast," zahuhlal, pomýšleje, jak asi jí jest v této chvíli, kdy z jeho právě rukou bráti má ten peníz jako almužnu.

Zvolna, téměř bojácně položil před ni tři desítky. Ona jedním hmatem zmáčkla je do dlaně a lehce se uklonila.

„Děkuji vám!" vydechla, chvatně obracejíc se k odchodu.

„Utište se," řekl měkce on, „všecko to, milá... paní, nic už nespomůže — —" a vyprovodil ji až ku dveřím.

„To je lítost! Ta ho musela mít ráda!" poznamenal praktikant.

Pachta šátkem z ruky stíral stopy jejích slzí zdlouha, vytrvale, jakoby byly až pod kůži prosákly.

„To je hrozné!" hodil jen lakonicky v odpověď a jako bez vlády zapadnul do své židle.

* * *

Do vysokých oken kanceláře padal již soumrak uhasínajícího dne. Pachtovi před očima vyrůstaly temné stíny, temno obestíralo i duši a skličovalo také srdce jeho.

„Můj Bože!" vydechnul, „tak Lenka je vdovou! Jak vřele museli ti dva se milovat, že on neštítil se ani zrady na příteli a nebál se mně ji ukradnout, a že ona tak těžce želí ztráty jeho! Jaká to musila být láska! Jak krásný život! — Nu vida — vida — je to přece hezké, má-li člověk ženu, která takhle dovede milovat. Kdo zapláče jednou nade mnou? Kdo mně zatlačí oči? Kdo věnuje vřelou vzpomínku duši mé a zasadí květinku na můj hrob?"

Zde kratince se pozastavil a oči upřel ke stropu. A tam snad zjevil se mu ten milující někdo. Neboť náhle, odhodlaně chopil dávno oschlý lístek, zastrčil do obálky a jal se nadpisovati jej přítelovou adresou.

„Kratino!" zavolal ostře.

Sluha zabraný u postranního stolku v skládání velkých nějakých litografií vyskočil a přiběhl k němu.

„Račte?"

„Donesete mi tenhle lístek —"

„Prosím. Může to ale počkat několik minut, než budu s timhle hotov?"

„Ale ovšem, času dost —"

Kancelář už byla osvětlena. Elektrické světlo lampy na stole Pachtu dnes jaksi píchalo do očí. Vstal, postavil se k oknu a hleděl do temna.

Touto změnou a tím pohybem jakoby byl v sobě kohosi ze sna zburcoval. A ten ihned počal hovořiti k němu jiným hlasem, ba směrem skoro opačným.

Což — kdo pak konečně ví, jaká přece byla ta láska jejich! Při smrti se z pravidla pláče. Ženská teprva! Což slzí těch musí býti příčinou právě jen a jen láska? Snad větší pohnutkou byla žalost, že ztratila oporu a živitele, vůbec člověka, jenž jí nosil peníze; snad lítost tu vyvolal pouhý strach před tou hroznou budoucností vdov a sirotků, jež čeká bída jen a hlad...

Pan oficiál rozčilen založil ruce v zad, zašel do druhého pokoje, kde už bylo docela prázdno, a tam jal se přecházeti po koberci ode dveří k oknu.

Myšlénky zase se přehouply.

Podivná věc! Včera jsem po dlouhém čase na ni zpomněl a dnes přišla. A proč přišla! Proč na jasný obraz mých nadějí sotva rozkvetlých padl tak náhle zrovna její stín? A proč právě ten chmurný stín jejího neštěstí? Toť jako zlé znamení, jako předzvěst nové hrozivé pohromy! —

Pan oficiál svěsiv hlavu pozastavil se na chvíli. Hned ale motanice jeho kombinací rozplétala se dále.

Kolem a kolem vzato, je to přece přepodivná, choulostivá věc — tohle manželství. Je to jako pustit se do hry v nějaké loterii. Na jedno číslo všecko, všecko vsadit! A pak? Na sto tisíc účastníků jediná pěkná trefa. Několik jich ještě takžtak proklouzne s výhrou menší, třeba zcela nepatrnou, ale ostatní? Všickni prohráli. Hra tuze pochybná. Štěstí není zaručeno ničím. Jisté jest jen jedno a to je smrt. A je-li tato smrt jednoho vykoupením pro druhého, pak byl ten celý život pro oba až běda nešťastný. A je-li skutečnou ztrátou, je-li příčinou zármutku a bolesti, je to neštěstím pro toho, který tu zůstal. — Má to člověk dobrovolně uchystat pro sebe? Toť čiré bláznovství! A připraví-li to té, která jej milovala? Jaký to vděk? Špatná to odplata!

Když Pachta ve svém mudrování dospěl až k tomuto konci, téměř se ulekl. Zarazil kroky tak náhle, jakoby udělat ještě jeden znamenalo sřítit se do propasti.

Promnul čelo a zadíval se před sebe. Hledal jiné východiště z labyrintu svých úvah, pátral po jiné cestě ku předu. Ale nenašel, neviděl žádnou. Před ním zela jen ta propast — nemůže jinak, než obrátit kroky své zpátky...

V tu chvíli sluha ukončil také práci svoji.

„Jsem k službám, pane oficiále," hlásil se. „Račte poroučet?"

„Ach — tak. Počkejte — —"

Volným, váhavým krokem vracel se k svému stolu. Pomalým pohybem ruky sebral psaníčko prvé uchystané, zadíval se na ně, obrátil je mlčky, v zamyšlení a najednou roztrhnul celé a zastrčil do kapsy.

Pak zdlouha psal lístek nový.

Nejmilejší příteli!

Tisícerý dík za Tvé laskavé pozvání. Bohužel, nemohu přijíti. Srdečně Tě pozdravuji a líbám ruce milým dámám. Váš oddaný...

Přečetl ještě jednou, co napsal a slovíčko „nemohu“ dvakrát podškrtnul. Ty dvě čárky měly býti zdůvodněním této omluvy, měly vyjádřiti celou tíhu jeho odříkání se a všecku bolest strýzněného srdce; ony měly pověděti tolik jako celý dlouhý list, k jehož napsání nemohl se odhodlati. Pak opatřil obálku nadpisem, zalepil a podal sluhovi.

„Doneste to tam!“

Týž mrknuv na známou adresu, beze slova odkvapil.

Pachtovi klesly ruce. Trochu ještě poseděl. Obličej jeho byl bledší než obyčejně a celý jakoby zastřen vážnou těžkou dumou.

Po chvíli vstal, uzamknul pokladnu, obléknul svrchní kabát a ještě jednou postavil se k oknu.

Venku byla čirá tma a vítr metal dešťové kapky na tabule hladkého skla.

Pachta rozpomněl se, jak tudy díval se dnešního rána, jak slunce hrálo a zlatou září všecko vůkol polévalo, a jakou slastnou, slibnou nadějí rozehřívalo se i srdce jeho . . .

A teď? Bylo po vyhlídce. Tma, vichr, déšť — a zvon z protější věže kostelní hlučel k tomu truchlými, táhlými údery večerní klekání — —

Jakoby hrana vyzváněli tomu všemu!

„A takový je vždycky ten konec — —“ vydechnul z hluboka. Sebral klobouk a s hlavou nachýlenou odcházel z kanceláře . . .

Opuštěným.

Báseň Alojsa Škampy.

Mně není jedno, jak se druhým děje
a jaký mají osud na zemi;
já v nitru svém tu cítím se všemi
a nikdy nezní zpěv můj bez naděje.

Když milencům se zardí obličeje —
i já se kochám jejich růžemi;
však soustrastně má píseň oněmí,
když srdcem jiného zde bolest chvěje.

Tak jeden cit mne stejně ke všem víže,
a jenom ti, kdo v teskné samotě
se zřekli světa, ze všech jsou mi blíže.

A k nim tak rád se hlásím vzpomínkami
sám osiřev tu ve svém životě,
by přec jen věděli — že nejsou sami.

Korfu.

Etapa z Mediterraneje. Píše Dr. Jiří Guth.

(Dokončení.)

Také těch proslulých hájů, ba lesů olivových korfiotských neviděl jsem, jen málo a z dálky. Prý celý ostrov po celé délce a šířce porostlý je těmi stromy jemné zeleni, jichž čítá se tu na 4 miliony. Ta jejich barva to je, která proti temně zeleným cypřišům dodává celému ostrovu toho zvláštního půvabu na pohled, a ti, kteří mohli se procházeti ve stínu staletých těch stromů, zde velkých až 10 ba i 20 *m*, jak snad nikde jinde nebývají, nevědí, kdy s chválou přestat. Kultura oliv však proti jiným krajům, i africkým, je velmi primitivní.

Cestou, nedaleko silnice Strada Marina, najdeme hrob jakéhosi Menekrata, který byl *προξενός* — asi tolik, co konsul v nynějším slova smyslu, — z lokridského města Oeanthe, asi v 6. nebo 7. století před Kr. Je to nízká stavba, polovykopaná, podobná studni, na niž přišli při odklizování benátských hradeb 1843. Vnitř bylo prý několik nádob hliněných a bronzová miska. Aby duch Menekratův — z těla beztoho mnoho nezbylo — mohl spáti klidněji, obklíčili hrob železnou mříži a kolem ne tak jemu pro radost, jako návštěvníkům jiným po potěchu oka zasadili cypřiše. Pomníku zvláštní archaeologickou vůni dodává nápis řecký prý co do řeči i písma velmi starý, tak že se zdá býti oprávněna domněnka, že pomník je z prvních časů korkyrských, tedy z doby, kdy asi Homer byl na Korkyře. A kdo ví, nestál-li také Homer na tomto hrobě a nekombinoval při tom osudy svého Odyssea? . . .

Pak ještě malou zajížďku na poloostrov Korkyru, kde stálo to staré město a kde je teď promenáda Korfiotských. Už jsem pověděl, že z města toho nezbylo nic a Korfiotští tedy nemají, kde by sbírali staré patníky, a proto Korfu nemá také žádného musea. Co mělo nějakou cenu, odvezli Angličané a Benátčané; jen ještě tu a tam najde se nějaká mince.

Z jara, když všecko je v květu, je asi na korkyrské promenádě pravý ráj a těžko je asi u srdce anglickým ladies and gentlemen, kteří sem přijížději návštěvou, při pomýšlení, že tohle všecko pustili z rukou a s tím mnoho jiných pěkných věcí: bohaté honitby, závody lodní, pro které laguna Kalichiopulo a hyllaejský přístav, sic už valně zavezený, jsou jako stvořeny, villy rozmanité a což vím co všecko! — Akropolis korkyrská — které město

řecké lze si mysliti bez ní! — stála asi na nejvyšším místě poloostrova, který tvoří rozsáhlé plateau a jehož jižní cíp má dosud anglické jméno one-gun battery, po italsku un canone.

U vjezdu do laguny kalichiopulské sedí dva malinké ostrůvky, z nichž jeden, Pontikonisi, — ostrov myší — s malou kapličkou a domkem pro několik klášterníků — víc věru se tam už nevejde, — je prý zkamenělá loď Phaeaků, která zavezla Odyssea do Ithaky a na cestě zpáteční od rozhněvaného Poseidona obrácena byla v kámen. — A nedaleko odtud, proti nejzadnějšímu konci poloostrova Korkyry, který tak blízko je druhému břehu, že odtud bylo lze zahraditi vjezd do přístavu řetězem, že výtok potoka z Kressidy a tady prý je místo, kde Odyssea probudila hrající si Nausikaa a ostatní děvčátka.

Míčem mrštila pak královská po sluze dívka,
teně ale služky chybil, hlubokého do víru zapadnul;
křik povstal hlasitý. Čacký probudil se Odyssevs
... z houští vynořil se Odyssevs
ze stromoví hustého rukou mláz odtrhl dužnou
— — — — — — — — — — — — — — — — — —
Jal se kročit jako lev horobytný, síle dověrný,
jenž stoupá za lijavce a vichřice, ve zraku jiskry
plápolají: on pak se vrbá mezi býky neb ovce
neb mezi laňky plaché...
Tak před sličnokosé bylo dívky Odyssevu nutno
předstati čironahému, neboť jej nutkala nouze.
Strašliv jim, zšeredĕn mořským kalem on se ukázal,
z úžasu prchly ta sem ta onam po vysedlině břežné.
Alkinovna samotna tu zůstala...
(Odyss. VI. 115—139.).

Ze všeho nejvíce dojme tento kout ostrova a jakoby člověk viděl tu prostě úchvatnou scénu setkání Odyssea s Nausikaou, která před ním neutíká. Ostatek možná, že výstup ten se zde ani neodehrával, neboť jiní mají za to, že setkání událo se při ústí řeky Potamo, na druhé straně, na severozápad od Korfu, za předměstím Mandakiou. I ten kraj stejně odpovídá líčení Homerovu a zde také

... hojna tu zespod
vyplývá vody čiř, sebe větší nešvaru čistíc...
(Odyss. VI. 85 86.).

Ve městě Korfu jsou ulice úzké a stěsnané, jak ani jinak nemůže býti tam, kde po jedné straně svírají hradby, po druhé moře. Celek je pořád město italské svým vzhledem, jmény ulic, arkádami, vzhledem krámů, trochu také nepořádkem a nečistotou v ulicích odlehlejších. Jen něco je zde jiného, nevím ani dobře, co to je, co svědčí, že město bývalo dříve italským, ale teď je zas něčím jiným. Snad je to na jedné straně některé italské slovíčko, jež zaslechnem, na druhé straně červený fez s dlouhým, modrým střapcem, krátký kabátec, v předu vystřižený, s vyšíváním na životě i na rukávech, pod pažím podél rozstřižených, na nohou galoše a kolem těla posléze bílá fustanella, jakási košile jako suknice vypadající, která v nesčetných záhybech sežehlená otočí se kolem boků. Nemohu si pomoci, ale přes tu velkou chválu všech cestovatelů fustanella, ať si je sebe malebnější, nikdy se mi nechtěla líbit, zvláště ne na těch hranatých velkých postavách albánských. Připadalo mi, jakoby to byli statisté z divadla nebo mužové přestrojení za baletky. A spíše se snese ženský obraz ve spodkách než mužský v sukních. — Řekové z ionských ostrovů mívají spodky modré velmi široké, červený pás a slaměný, obyčejný klobouk Za to kroj prostých žen — dámy už dávno se strojí po evropsku, — je mnohem jednodušší, a ne tak pestrý, ač i ta nejposlednější z nich má nějaké vyšívání na suknici...

Co tak kráčím, přiblíží se ke mně nějaký šantala podávaje dvorně malý lístek, ale trochu bojácně, tak jako aby ho policejní strážník neviděl. Ze zvědavosti jistě omluvitelné lístek beru a přečítám. Stálo tam po francouzsku, že slečna Julietta mne prosí, abych ji navštívil večer, a udána adressa. Celý lístek byl tištěn, — aby se co večer nemusilo psát několik exemplářů. — Obracím se na toho chlapa, — ale ten už byl ten tam... Pošramocené mravy benátské záhy tady nalezly kyprou půdu a Korfu ještě dosud na to trochu stůně.

Jako jazyk je teď officielní na Korfu ovšem řečtina. Za slávy benátské byl to jazyk italský, který se zde zahnízdil a ještě za protektorátu anglického byl řečí úřední. Mladíci korfiotští bývali posíláni na studia do Italie, zejména do Benátek. Řečtina živořila a našla ochrany jen u řecké církve, která zde teprve r. 1799 pomocí Rusů vešla ve svoje práva. Italština pak teprv r. 1852 přestala býti officielní a přes svoje dlouhé panství nezdolala nijak národní vědomí korfiotské. Vedle italštiny také s frančtinou se tady protlučeš. Mimo to židé mluví zde španělsky, Malťané maltsky, arabštinou to smíchanou s italštinou, Albanci jazykem albanským, — námořníky různých lodí kotvících v přístavu toho malého Babylonu ani nečítaje.

Katolíkům korfiotským (jichž ve městě je 4000 proti 2700 židů) učinil papež na žádost senátu benátského tu zvláštní koncessi, že smějí slaviti svátky podle času církve východní, s Řeky zároveň. Nevím věru, trvá-li tohle zřízení dosud, ale že bylo pěkné a nanejvýše tolerantní, nelze upřít. — Židé jako jinde v Orientě obývají tady zvláštní svou čtvrt a obývali už dávno: musili se uchýliti do ústraní, nebo Řekové na potkání je kamenovali. Roku 1406 benátská vláda zakázala kamenování židů, ale uložila jim za to poplatek 300 dukátů. Ale židé chtěli raději býti „mírně“ kamenováni, než by platili... Teď jejich čtvrť už není tak špinava, jako bývala: jsou bohati a bohatstvím svým škádlí antisemitismus. — Albanci z protější pevniny bývají zde jen přechodně.

Patronem Korfu je svatý Spiridion, což je zajímavo pro osudy tohoto světce po jeho smrti. Těla jeho totiž, neznámo ani jak, zmocnil se r. 1453 v Cařihradě nějaký Řek, který je přenesl na Korfu a dal je věnem své neteři, když si brala jakéhos člena rodiny Bulgarisových. Je to asi první a poslední případ, kde celý svatý dostal se do výbavy tak jako lampa nebo garnitura. A od těch dob zůstal světec soukromým majetkem rodiny té, třeba že mumie jeho, teď už černá, je ve stříbrné rakvi v kostele „del Santo“, kam pospíchají věřící líbat vyschlé jeho nohy. A třikrát do roka nosí se mrtvola ve slavnostním průvodu a ve skvostných, pozlacených nosítkách; za ní úřadové v parádě, páni i lid obecný, již všichni zbožně se klanějí strašidelnému tomu obrazu...

Už nebylo času na jakékoliv jiné zkoumání poměrů ostrova Korfu. Bylo už temno a konsul D*** byl pozván od kapitána „Apise“ ještě na čaj. Majitel bárky,

který nás převezl na pevninu, čekal na náš návrat a zavezl nás zpět za jeden ten ošumělý kousek papíru, ohmataný a roztřepený, jemuž Řekové říkají drachma a jemuž v bujné fantasii přikládají cenu asi jedné koruny... Pak po čaji jsme osaměli, já vyšel na palubu a začal tam zas jednu z těch reverií, které sladkostí svou působí ještě daleko za svůj konec. „Apis" ležel docela tiše, záležitosti jeho byly odbyty ještě před určenou hodinou odjezdu, zboží složeno i naloženo, a poněvadž lloydové parníky nesmějí převážeti pasažéry mezi přístavy řeckými, nebylo naděje a obavy, že by ještě kdo z pevniny přišel rušit náš klid. Kapitán odešel do své kajuty, jeden důstojník procházel se po velitelském můstku a ostatní spali. Před námi leželo v zarudlých červáncích večera město Korfu a jeho citadella, jejíž obrysy teď v tom temnu skoro děsivě se vyplnaly do nekonečna nebes, stoupající ulice nábřežní byly znamenány řadou světel plynových a po celé délce přístavu táhly se také řady světel, jež obrážely se ve vodě tam, kde nepřekážela jim v tom nějaká loď anebo bárka ve vodách dřímající. Při vjezdu do přístaviště leskla se světla barevná jako krvavé oči a maják nahoře svítil jako hvězda víc než první velikosti... Na černých už stínech nočních pořád tkvělo ještě cosi mdlého ze západu, který byl trochu jasnější než ostatní obzor, ale hory tam na té straně byly černy docela a linie jejich v matném světle západovém ostře se obrážely. Strana protější zapadla docela v stíny... ale teď i ta začala se jasniti chystajíc se na východ měsíce, který byl druhý den po úplňku a pak zvolna valila se jeho zlatá koule z hor. Proti městu táhl se ve větší dálce dlouhý skalnatý hřbet ostrova Vido, splývajícího s temnotami... Ve vodách víc a více se dloužila zlatotkaná, ve stříbro přecházející vlečka měsíce a chvílemi ve vlažném vzduchu bylo cítiti vůni olivových lesů. Najednou v tichu letní noci zaleskne se cosi a zasyčí: z bastionu vypouštěli raketu, která červenožlutým kropenatým pruhem zaryla se do tmy, vysoko, skoro rovně, čarou jenom při vrcholu slabě zahnutou, tam rozevřela se, vybuchla, a rozžhavené její kusy roztříštily se do nekonečného prostoru a tam hasly. Stejným okamžikem zavzněl signál vojenský, — ach! právě tak, jako tam daleko v pošumavském kraji, na klatovském náměstí a dole v kasárnách svolávají se dragoni od svých kuchařek a jiných milých, signál dlouho se třepetající v teplém vzduchu, jehož táhlého, smutného začátku a vesele hopkujícího konce děsí se vedle kuchařek a holek továrních také děti, které už počínají svůj spánek...

Tiše a zvolna, jakoby nechtěl ostatní rušiti z klidu, „Apis" vyjel o půlnoci do kanálu de Corfou a zahnul směrem k Patrasu.

Miss Fewneovy poslední vítězství.

Napsal John Habberton. Přel. Otokar Horský.

Kolik vítězství Mabel Fewneova dobyla od té chvíle, kdy byla uvedena do společnosti, nemohl nikdo říci. Možná, že vítězkyně sama činila si poznámky o spoustě, kterou byla způsobila, však činila-li tak, tož nikdo kromě jí samé jich nespatřil. Ano i ony její soupeřky, které jí záviděly, doznaly, že oběti její lze na tucty počítati, kdežto muži, kteří se pod vliv této mladé dámy dostali, navykli si své spolutrpící na sta čítati.

Nerozhodovalo pranic, kde Miss Fewneova meškala; nechť trávila saisonu v Novém Yorku neb Washingtonu, v Baltimore neb v Bostoně, shledala, že klimatické poměry ani dost málo neměnily chování se mužů vůči ní. V čem její půvaby vlastně spočívaly, o tom se její kritikové a ctitelé nemohli dohodnouti.

Palette, malíř, který byl jednou z nejprvnějších jejích obětí, říkal, že jest vtělením všech ideálních harmonií, kdežto starý Coupon, který ve svých šedesáti letech nabídl jí sebe i všechen svůj majetek v důvěrnosti jednomu spolutrpiteli sdělil, že to byl zdravý její úsudek, který ho pro ni tak zaujal. Mladík jeden, který se domníval býti básníkem, zamiloval se do ní pro to, co nazýval zlatou pěnou jejích vlasů, a jistý bohoslovec padl do zbožné extáse (s následující na to sklíčeností) nad oduševnělým leskem jejích očí.

Zvláštní držení jejích krásných prstů, jež si byla navykla, obrátilo k ní nejapnou pozornost několika mladíků, a pikantnost jejího vystupování zavedla všecky profesionelní záletníky, kteří jí do cesty přišli, do jisté záhuby.

Ano jeden literární Bostoňák s jasnou hlavou tvrdil, že je lépe sečtena, než někteří z jeho vzácných kolegů, kdežto jistý člen kongressu, který ji při jedné večerní společnosti po celou půl hodiny pro sebe zabavil, omluvil své jednání výrokem, že slečna Fewneova mluví o politice tak rozumně, že poprvé v svém životě zvěděl, mnoho-li on sám vlastně ví.

Co pak dam se týče, tu některé z nich tvrdily, že by leckterá mohla býti tolikéž zbožňována jako Mabel Fewneova, kdyby se mohla tak draze šatiti jako ona; jiné říkaly, že jest tak zručnou koketkou, že žádný muž ji nepro hlédne; dvě neb tři klonily se k theorii osobního magnetismu, kdežto několik hodných paní přiznalo upřímně, že Mabel je tak hezká, skromná, tak chytrá a delikátní, že by muži musili býti blázny, kdyby se do ní na první pohled nezamilovali.

Leč přišla saisona, kde všecky ty, které jí záviděly a jí se obávaly, měly od ní pokoj, neboť mladá tato dáma odhodlala se stráviti zimu u své sestry, která byla ženou důstojníka ležícího posádkou ve Smithtonu, městečku na dalekém západě.

Smithton bylo město malé, ale příjemné, mělo dráhu, doly a vládní úřady; obchod kvetl, peněz byl dostatek, a tak muži ducha a vědy přicházeli, aby vzdali hold všemocnému dollaru, a jelikož skoro dva tucty dam z lepší společnosti v městě žilo, bylo společenské žití v městě tom velmi příjemné. Mabel Fewneova oživila je ještě ve značné míře.

Změna vzduchu a místa měla blahodárný účinek na jejího ducha a dodala nových vnad formám jejího těla, tak že v brzku spatřila všecky svobodné muže smithtonské u svých nohou, a mnohý ženatý obdivoval se jí do

té míry, do které mu bez porušení manželské věrnosti dovoleno bylo.

Leč Smithton neobývali výhradně lidé vzdělaní a stateční. Nové osady jako vše nové vábí k sobě také lidi neschopné, a městečko Smithton nečinilo žádné výjimky z pravidla. V jedné části „na končině“ zvané nahromadilo se mnoho osob, spíše podivných než zajímavých. Jejich oblíbeným shromaždištěm zdály se býti kořalečni krčmy, jichž bylo v oné části města nadbytek. Kolem dveří těchto krčem byli „končináři“, jak se jim všeobecně říkalo, nejvíce k spatření. Pakliže některého z nich náhoda zanesla do obchodní části města, vypadal tak zmateně a choval se tak nejapně jako zbloudilý chlapec; ve svých vlastních zdech však a mezi svými soudruhy byl každý proniknut přímo skvostným sebevědomím. Nikdo nemohl při denním světle projíti „končinou“, aniž by nespatřil mnohé její obyvatele podepřeny o ploty, stromy, stavení a podobné předměty, které unesou bez opory tíhu lidského těla. Z těchto bodů pozorovali „končináři“ vše, cokoliv se kolem nich dělo, s onou nehybnou tváří, jež charakterisuje dokonalého turistu a severoamerického Indiána. Nastaly však také příčiny, z kterých tito samolibí tvorové byli nuceni vzpřímiti postavu a projeviti všeobecný lidský zájem. Jednou z těch příčin bylo vypuknutí rvačky mezi lidmi neb zvířaty, jinou příchod dámy s hezkým obličejem neb ve vkusném úboru.

Tak se stalo, že když jednou hezká Mabel Fewneova vyjela si na procházku s jedním ze svých zbožňovatelů, způsobila pravé zbouření mezi oněmi „končináři“, jimž dopřáno bylo ji zahlédnouti. Prodavači rozličných nápojů, za něž „končináři“ nejvíce peněz vydávali, zpozorovali onoho pozoruhodného odpoledne, že veliký díl jejich zákazníků stál u výčepu, aniž by jejich služeb upotřebil. Týž rozruch jevil se v jejich chůzi a rozhovoru vzdor tomu, že byli méně než jindy k hádkám nakloněni. Tak veliké bylo rozčilení, jež povstalo objevením se Miss Fewneovy, že jeden z „končinářů“ tázal se druhého, kdo to byl — projev to zvláštní zvědavosti neobvyklé v této části města. A ještě více: jeden člen této zdánlivě beznadějné — zpustlé společnosti umyl si ruce a obličej, koupil si laciný sice, leč nový a čistý oblek, vsedl na zdařbůh do vlaku jedoucího směrem k východu, aby se opět ocitnul mezi slušnými lidmi, s kterými se stýkal v dřívějších letech.

Druhého dne sešla se smetana smithtonské společnosti k malé rozkošné večerní zábavě. Salony paní generálové Waderové (její muž byl něčím u železniční společnosti) byly vkusně zařízeny. Přítomné dámy byly skvostně oblečeny, páni objevili se do jednoho v onom smutečním úboru, jenž jest obvyklým při večerních společnostech, a oněch hlupců, kteří nescházejí v žádné společnosti starších osad, bylo zde poměrně málo. Mabel Fewneova byla též přítomna, a jelikož přirozenost lidská je všude stejná — ve Smithtoně jako na východě — byla i zde hvězdou večera. Vkročila do salonu zavěšena v rámě svého švakra, jehož vysoká, statná postava, snědý obličej a lesklá uniforma dala tím více vyniknouti její postavě, jež zdála se býti zahalena v bledě modrá mračna vroubená stříbrem a zlatem a vznášeti se po jeho boku. — Muži se ihned kolem ni seskupili, a ostatním přítomným dámám dána příležitost baviti se bez vyrušování mezi sebou.

V „končině“ taktéž byla shromážděná společnost. Za shromaždiště sloužil Drakeův „salon“, a hosté byli samozvaní. Jejich toiletty, ačkoliv neobvyklé, sotva zasluhují popisu, a líčení jejich zábav nezajímalo by lidi dobrých mravů. Občerstvujících nápojů bylo s dostatek jako u Mrs. Waderové, a jako všude rozpoutaly všeobecně mysli. Jejich účinky nebyly však všude příjemné k pozorování. Jedním z nich byla rána z pistole, jež nezasáhla muže, jemuž byla určena, nýbrž jiného, jménem Baggs, pozoruhodného jedině svou všeobecnou ničemností. Tělesná soustava Baggsova byla zcela obyčejného rázu, a kule způsobila v útrobách jeho takový rozruch, že v brzku ležel na podlaze „salonu“ s tváří mnohem bledší než obyčejně.

Šenkýř nalil do sklenky kořalky a poslal ji raněnému, však týž ji zamítnul; také nepřijal nabízenou mu škatulku s pilulkami. Jeden z „končinářů“, jenž vydával se za lékaře, naklonil se k němu, ohmatal mu tepnu a řekl:

„Baggsi, pojedeš!“

„Vím to,“ odvětil Baggs, „a bylo by žádoucno, by se někdo za mne pomodlil.“

Šenkýř pohlédl na něho v udivení. On byl veřejnou osobou, jeho srdce i kapsa byla každému potřebnému otevřena, leč za modlitbu ho posud nikdo nebyl požádal; to bylo mu něco zcela cizího. Ulehčilo se mu patrně, když jeden z hostů podezřelého vzezření s popelavou tváři a nabubřelým nosem přistoupil k raněnému muži a hodiv hlavou trochu do zadu řekl:

„Jednou v milosti Páně, vždy v milosti Páně. Já byl jsem jí kdysi účasten. Modleme se!“

Ubohá oběť vztáhla netrpělivě ruku a řekla tichým hlasem:

„Ty nikoliv, nechť učiní tak někdo, kdo je s Bohem v lepší shodě nežli ty!“

„Ale Baggsi,“ napomínal šenkýř, „možno, že byl knězem, lépe bys učinil, kdybys neodmítal té příležitosti.“

„O to se nestarejte, byl-li jím; on nevypadá jako lidé, které jsem viděl modliti se, dokud jsem ještě s matkou žil.“

Muž, který se byl k modlitbě nabídl, vzal si odmítnutí toto k srdci a počal tichým, ale rychlým hlasem sám sobě dokazovati dosavadní trvání milosti Páně. „Končináři“ poslouchali ho lhostejně. Umírající muž byl jim zajímavějším zjevem, než podobné otázky. Šenkýř poškrábal se za uchem, stáhl obočí, avšak nenaleznuv žádné myšlénky, o ázal se:

„Znáš takového muže, Baggsi?“

„Nikoliv zde —“ zastenal trpící, „zde neznám toho pravého muže.“

Důraz na posledním slově neušel kolem stojícím; pohlédli na sebe v takovém údivu, jakého „končináři“ vůbec byli schopni, stopili ruce hluboko do kapes na znamení, že jsou neschopni tuto věc rozhodnouti.

Baggs pokračoval: „Přál bych si, kdyby moje matka byla zde, ona by věděla, co a jak říci.“

„Ta jest příliš daleko odtud — tuším,“ řekl šenkýř.

„Vím to,“ zašeptal raněný muž, „a přece nějaká žena —“

Baggs pohlížel zkoumavě kolem sebe, však nedokončil započaté věty. Konečně utkvěl zrak jeho na Browniovi, muži svého rázu, avšak prozrazujícím někdy více

srdce, než bylo „v končině“ zvykem. Brownie porozuměl vyzvání a naklonil se k Baggsovi. Kolem stojící zpozorovali nyní šeptání, spatřili, kterak Baggs časem rozpačitě, časem vážně se tváří, a Brownie s odvrácenou lící do prázdna hledí.

Konečně vstal Brownie s rozhodností v „končině“ nezvyklou a opustil místnost. Nikdo nemluvil mnoho, leč zdálo se, že koluje mínění, že Baggs potřebuje ku svému poslednímu kroku více času, než bylo v „končině“ zvykem.

* * *

Zcela jiná scéna odehrávala se v saloně Mrs. Waderové; na místě umírajícího muže obstoupeného neohrabanými soudruhy byla zde krásná žena, plna zdraví, v kruhu elegantně oděných pánů, z nichž někteří byli sliční, všickni pak trochu hejskové. Každý z nich hleděl uloviti úsměv, slůvko neb alespoň pohled. Pojednou ozval se hřmotný hlas generála Wadera:

„Něco tak překvapujícího jsem dosud neslyšel,“ řekl. „Jeden z ‚končinářů‘ je tak nestydatý a přeje si mluviti se slečnou Fewneovou!“

„Jeden z ‚končinářů‘?“ opakovala slečna udiveně.

„Ano a on tvrdí, že byste neměla to srdce říci ne, kdybyste věděla, co ho sem přivádí.“

„Je to možné, Miss Fewneova,“ ozval se jeden z jejích zbožňovatelů, že vaše ukrutnost dohnala někoho tak daleko, že stal se ‚končinářem‘?“

Miss Mabel zdála se v duchu přemítati, leč neodpověděla ničeho. Byla si jista, že vědomě nikoho nepovzbuzovala, by se mohl státi její obětí, leč slyšela o mužích, již provedli velmi nejapné kousky, když se domnívali býti v lásce sklamáni. Vrhla úzkostlivý a tázavý pohled na hostitele.

„Ó, to je úplně bezpečné, pakli byste mu chtěla vyhověti,“ řekl generál. „Stojí u dveří, a několik hostů je v síni.“

Miss Fewneova spěchala s vážnou tváří ku dveřím. Spatřila muže v ošumělém oděvu, s rozcuchaným vlasem a vousem, leč ne nepříjemné tváře.

„Slečno,“ řekl, „jsem nyní pobuda, avšak byl jsem kdysi slušným člověkem a proto jsem nevrazil sem bez příčiny. Tato příčina jest umírající muž. Je tak drsný a takový ničema jako já, leč veškerá drsnost ho nyní opustila, a myslí nyní na svoji matku a milenku, kterou kdysi měl. Přeje si někoho, kdo by se zaň pomodlil, někoho, kdo je zcela jiný než on sám a jeho soudruzi. Toužil po matce — pak mi pošeptal, že zde ve Smithtonu spatřil dámu, jež vypadala jako anděl, když jela dnes kolem něho. Mínil vás, slečno. Není hezkým, však řekne-li umírající muž o dámě, že je anděl, míní to opravdově.“

Několik minut později Miss Fewneova velmi bleda v obličeji následovala Browniebo v průvodu svého švakra do „končiny“.

Dvéře salonu se otevřely, a když „končináři“ spatřili, kdo přichází s Browniem, uskočili zpět, jako kdyby se byl objevil šerif se svoji družinou. Dívka rozhlížela se tiše kolem, až její oči utkvěly na postavě raněného muže. Přistoupila k němu blíže a když k němu shlédla dolů, její rty počaly se třásti.

„Nechtěl jsem to učiniti,“ šeptal Baggs, v jehož obličeji sebeobviňování s bolem se střídaly o nadvládu. „Kdybych nemusil odejíti, nebyl bych na to nikdy pomyslil, leč blízká smrt připraví člověka o zdravé smysly. Není to mojí vinou, slečno, avšak když jsem si vzpomněl, co mi matka říkávala o nebi, přišla jste mi na mysl vy. Cítil jsem, že urážím vás již tím, že na vás myslím; člověk mého druhu myslit na takovou dámu! Zkoušel jsem spatřiti v duchu matku a Lízu, moji bývalou lásku, jako jsem je spatřil vždy, zavřel-li jsem oči, avšak neviděl jsem ničeho kromě vás tak, jak jste šla ulicí, a jak „končina“ vámi hned nabyla příjemnějšího vzezření. Zastřelil bych se ihned za tuto drzost, kdybych se kdy pozdravil, leč to se nestane. Potřebuji někoho, kdo by za mne dobré slovo ztratil, někoho, kdo nekleje, nepije, nepřísahá každou chvíli — někoho, na kom boží oko utkví, shlédne-li dolů — a já nikdy nespatřil jsem takového člověka v Smithtoně až dnes.“

Mabel stála zde bez řeči, nehybná se slzami v očích.

„Nečiňte tak, neuznáte-li to za dobré,“ pokračoval Baggs, „šel bych raději k — — kamkoliv jinam, než bych obtěžoval takovou dámu. — Nemluvte ani slova, pakli se vám tak nezdá, ale myslete si něco v duchu. Bůh nemůže vás oslyšeti.“

Leknutí a pocit cizoty zvolna opouštěly Mabel, a v její tváři a v očích obrazilo se její srdce.

„Každý zde kolem je hrubý, špinavý neb sprostý, bohatý neb pyšný, neb — všelijaký,“ pokračoval umírající slabým hlasem. „Jest to vše takové, jak toho zasluhuji, však někdy mé srdce zatouží spatřiti někoho, kdo by mi vzal tu myšlénku, že vše je černé a ošklivé. A nyní jsem ho spatřil. Smím se dotknouti vašich šatů? Slyšel jsem matku předčítati, že tam v té staré domovině se kdosi pozdravil tím, že dotekl se šatu, jejž Kristus nosil.“

Nešťastník podepřel se o jeden loket, a z jeho obličeje zmizely stopy veškerých vášní, pouze úpěnlivá prosba se v něm zračila.

Mabel posud nebyla schopna slova, leč nakloníc se v před vložila jednu ze svých útlých sličných ruček do ruky Baggsovy, již jí byl vstříc natáhl.

„Bílá — zářící — dobrá — vše v pořádku,“ zašeptal, a vše, co nyní z Baggse na zemi padlo, byl prach.

* * *

S rozvahou vítěze, který jest si vědom, že vše, čeho mohl dosáhnouti, již dosáhl, vdala se Mabel Fewneova během šesti měsíců. Šťastný vyvolený nebyl její novou obětí, nýbrž jedním z dávných nápadníků a byl přijat na milost takovým něžným způsobem, že nepochyboval o tom ani dosti málo, že svůj úspěch měl pouze obnovenému ucházení se o ni co děkovati.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

X.

Nechali karet hodně pozdě, a Oblak s Livorou se chystali k odchodu.

„Kamaráde bratrský,“ pravil poštmistr, obraceje se k Livorovi, „mám návrh: pojďme na půlnoční. Mluvil jsem dnes s řídicím učitelem, bude to prý slavné.“

Livora ochotně přijímal vyzvání, beztoho prý už léta nebyl na půlnoční mši.

„Martičko,“ vzpomínal Těšitel, „co říkáš, abychom také šli? Loni jsi se tuze těšila, že spolu půjdeme, ale nemohli jsme pro špatné počasí. Mohli bychom tedy letos, abys viděla, jak to v Klenové o půlnoční vypadá. Chceš?“

Také mladá paní byla srozuměna, a za půl hodiny čtyřčlenná společnost vydala se ze Sirotčího Dvora suchou, umrzlou cestou ke Klenovskému kostelu. Cestou všichni se bavili. Oblak už věděl několik zajímavých vzpomínek z doby, kdy jako učitel účinkovával také na chrámové kruchtě, Těšitel pak vypravoval, jak jednou, vraceje se jako desítiletý hoch z půlnoční, vyděšen byl na silnici před Klenovou zbloudilou slepou žebračkou. A jak prý potom celou noc blouznil o tom.

Za hodinu vraceli se z kostela, a Livora s poštmistrem vyprovázeli ještě dvojici mladých manželů až před Sirotčí Dvůr. Cestou družina jejich byla roztržena, přihnalo se totiž několik rychlých povozů, a statkář s poštmistrem ocitl se na pravé, paní Marta s mladým mužem pak na levé straně silnice.

Na Livoru málem by byl vjel prudký kočár. Mladá paní hrozně se ulekla a chvatně uchopila souseda svého za rámě.

„Bože, dejte pozor, sic vás zajedou!“

On chladně, pohrdavě se usmál.

„Co by bylo?“ řekl. „Věřte, že by to nestálo ani za vaše uleknutí.“

„Nemluvte tak a raději se vyhněte.“

„Přejete-li si toho, ano. Ale kdybyste řekla jenom slovíčko, kdybyste jenom prstem kynula, ochotně bych se vrhl pod ty povozy. Bylo by to pro mě vítanější.“

„Co to zase mluvíte? Proč jste tak smuten?“

„Pověděl bych vám, proč, ale jsem přesvědčen, že by vás to bolelo. Raději smrt, než bych vám mohl způsobiti ještě jednou bolest. Kdybyste byla mstivá, zlomyslná, nepřátelská, řekl bych vám to směle, neboť by vás to mohlo těšit, měla byste snad radost, kdybych se vám přiznával ke svému neštěstí. Ale vy jste anděl a nemáte v nitru svém než soucit, lítost a stálé odpouštění.“

„Ne,“ řekla zmateně, „prosím vás snažně, nemluvme už o těch věcech.“

Mladý muž něžně se dotekl její ruky.

„Máte pravdu, má drahá, jest zpozdilé, že o tom ještě mluvím. Promiňte mi také to, neboť nemohu za to. Zoufám si a téměř šílím, jsem-li u vás.“

„Proč? Bojíte se mne?“

„Ano, skorem. Jak já, hříšník, jak já, ďábel, neměl bych se chvěti na blízku anděla?“

„Vypuďte to jen z hlavy a buďte kliden.“

„Klidem! Mohu býti klidem, když každý pohled na vás, každé slůvko vaše volá mi do duše pronikavou výčitkou, co jsem ve vás navždy a lehkomyslně ztratil? Pozdě, hrozně pozdě se mi otevřely nevidomé oči! Mohl jsem býti nyní nejšťastnějším člověkem na světě, ale jsem největším bídákem. Ani nesmím říci, že bídákem politování hodným. Celý svět může mnou opovrhovat, a musím mu býti ještě vděčen za to. Už jest veta po všem, ale jest to pro mě nejspravedlivější trest. Viďte, že by bylo pro mě nejlepší, kdybych se byl vrhl pod ty vozy.“

Paní Marta neodpovídala.

„Mlčíte,“ připomínal jí Livora, „to jest právě tolik, jako byste přisvědčovala. Anebo řekněte, co si právě myslíte: že by vám to bylo úplně lhostejno.“

„Jaké to zase nápady! Jak by mi něco takového mohlo býti lhostejno?“

„Tedy byste přece ještě mohla pro mě trochu cítit?“

„Prve jste mluvil o mém soucitu, a nyní už byste o něm pochyboval?“

„A politovala byste mne?“

„Lituji vás už nyní, protože mluvíte o svém neštěstí. Přeji vám, abyste byl spokojenější.“

„To už není možno, už se nedostanu z té propasti, ve které se mořím a hynu. Mne by mohlo vysvoboditi pouze opravdové milosrdenství, vroucí přízeň a láska, jakou jsem ztratil. Jenom v té by zhynul bídný Livora a povstal by jiný, nový člověk.“

„Proč tedy nedoufáte? Chtějte jen, a jistě najdete ještě přízeň a lásku, po které bažíte.“

„Ach ne, tomu už je konec. Na světě byla jenom jedna žena, která mě mohla milovat a s kterou jsem mohl býti šťasten. Ach, drahá paní švakrová, vy dobře víte, že jsem ztracen. Máte pro mě sice odpuštění, ale nemáte ani krůpěje lásky.“

„Nemluvte tak, pro Boha, co myslíte? Což jste zapomněl, že jsem vdána?“

„Čím v tom může býti Bohuš? Kdybyste byla svobodna, bylo by to právě tak.“

Mladá paní neodpověděla. Třesouc se rychle přecházela silnici, aby se přidružila k mužovi a Oblakovi, kteří se hlučně bavili. Avšak Livora úzce se přidržoval jejího boku.

„Viďte, viďte,“ dotíral na ni truchlivým, rozechvělým hlasem, „jen mi to řekněte, že ani pak už byste mne nemohla milovat.“

„Což já vím?“ odpovídala plna úzkosti a ucítila v srdci svíravou bolest. Dosavadní štěstí a spokojenost jakoby od ní prchalo a ztrácelo se v té studené, šeré vánoční noci. Byla omámena, ani skorem nevěděla, co mluví a činí.

Zavěsila se na Těšitelovo rámě a pobízela ho k rychlejší chůzi.

„Prosím tě, pospěšme si, jest mi tuze, tuze zima.“ A málem se dala do pláče.

„Co pak?“ divil se statkář. „Snad jsi se mi nenastydla?“

Za malou chvilku se zastavili před Sirotčím Dvorem.

„Co myslíš,“ nahnul se Těšitel důvěrně ke své choti, „neměli bychom pozvati Karla, aby na svátky zůstal u nás? Aby nebyl tak sám v hostinci. Vyhlíželo by to trochu divně, když jsme přátelé. Mám ho pozvat?“

Vnitřní hlas ji nutil, aby se tomu opřela. Věděla, že s návštěvou Livorovou ji hrozí veliké nebezpečí, že ji snad nastanou dnové plní bouří a duchovních útrap, ale přece neměla dosti zmužilosti, aby odmítla svůdné lakadlo.

„Jak chceš,“ řekla muži svému na pohled chladně, nanejvýš lhostejně.

Těšitel tedy zval Livoru, aby u nich zůstal na svátky. Ale on odepřel rozhodně. Prosil bratrance, aby nechtěl zvěděti, proč chce býti sám. Na konec však přece povolil a slíbil, že aspoň na koledu bude v Sirotčím Dvoře hostem a že přijde už na oběd. Po té přál s poštmistrem dobrou noc, a oba rychle odcházeli do Klenové.

„A co zítra budete robit, příteli?“ tázal se cestou Oblak Livory.

„Abych vám upřímně řekl, nic kloudného. Snad trochu se obírati svými papíry, ale nejspíše ještě více se nudit. Víte, jak zimní neděle na venkově jsou smutné.

„Myslil jsem, kdo ví co máte na práci, že jste nechtěl zůstati u Těšitelu.“

„Co tam, prosím vás, se mnou? Nikdy nezapomínám, že jsem v Sirotčím Dvoře tuze zvláštní host, i musím dříve odvažovati každé slovíčko, abych nevzbudil Bohušovy nelibosti nebo abych tím nepřivedl paní švakrové do nepříjemných nesnází. Musil bych býti zaslepený člověk, kdybych byl už několikráte nepostřehl jejích rozpaků.“

„Dnes mluvíte jako rozumný muž,“ chválil si Oblak, „minule nebyl jste takový. Cizí rozpaky a nesnáze působily vám potěšení a rozkoš, jak jste tvrdil.“

„Prosím vás, což ani o Vánocích nesmím býti poněkud lepším člověkem?“

„To jest přece slovo! Mluvte tak vždycky a na konec nemusíte ani k Trapistům.“

Před poštou se rozloučili se slibem, že nazejtří se uvidí. Poštmistr už pospíchal do teplého lůžka, byl notně ospalý, neboť po celá léta chodíval den co den spat před desátou hodinou, nyní pak už bylo půl druhé přes půlnoc.

Livora však ještě dlouhou chvíli svítil a chodil po svém pokojíku. Byl rozčilen, ale rozčilení to bylo mu příjemné. Ani se nepohoršil, že mu zapomněli v pokojíku zatopit. Přinesl si z chodby dříví a zatopil si sám. Pak, když trochu se ohřál, vrhl se oblečen na postel a přivřel oči.

Nechtělo se mu spáti, za to táhlo mu hlavou lahodné snění. Oddával se mu úplně, vykouzloval si opět v duchu krásnou mladou ženu, která té chvíle také marně se snažila utišiti nepokojný tlukot svého uděšeného, malomocného srdce.

Avšak tentokráte rty Livorovy nekřivily se vítězným lehkomyslným posměškem, teď už si nepředstavoval paní Marty jako vetché, kolísavé třtiny, kterou bude moci hravě zlomit nebo utrhnot. Něco mnohem většího a světlejšího, než byla jeho dosavadní žádost a touha po ženách, zachvívalo mu vyburcovanou duší, otřásalo jeho obživlým, úžaslým srdcem, naplňovalo jeho pustou, temnou mysl.

„Jest to hrozné!“ najednou zvolal skorem až hněvivě. „Chtěl jsem sobecky křísit její uhaslou lásku, a sám jsem uvázl v té léčce. Pomsta už jest zde a nepřestane mne mučit. Nadarmo jsem se jí vysmíval, nadarmo jsem se klamal a těšil, jak si ji podmaňuji, teď se hrozím, že bude pro mě zase trpět. Mám ji nyní tak rád, že jí nepřeji nic bolestného, zabil bych každého, kdo by jí ublížil! Ano, teď už ji nesmím podvádět a klamat, pomyslím-li na ni, přestávám býti ďáblem, už mi není krásnou hračkou pro zábavu, už jest mi ženou zbožňovanou!“

Neusnul ani do rána. Dopoledne číhal u okna čekaje, až paní Marta půjde do kostela. Objevila se brzo v průvodu svého manžela, a Livora je viděl také, když se pak vraceli. Chtěl vyjíti a doprovoditi je, ale přece se zdržel.

„Ticho, ticho, bláznivé srdce,“ konejšil se, „darmo bys se ještě více pobouřilo. Bylo by vůbec lépe, abych složil své věci a chvatně ujížděl z této krajiny. Ještě snad jest čas, abych se vzpamatoval. Ale ne, načpak to, jaký nesmysl! Proč bych ji nemohl míti rád? A proč bych si neměl přáti, aby i ona mě milovala? Nanejvýše to může býti velmi zajímavé, a pak, jaké blaho!“

Zůstal u okna a dychtivě pohlížel za mladou paní, dokud nezmizela.

Po polednách se vysypal z kalných nebes sníh. Livora upustil od své schůzky s Oblakem a nevyšel ani z hostince. Lehl si, usnul brzo a spal tvrdě až do následujícího rána. Po všechnu tu dobu hustě sněžilo, a zvláště v noci byla důkladná vánice. Když mladý muž vstal a přistoupil k oknu, byla celá Klenová pod sněhem. Ještě bylo dosti časně, teprve se rozednilo, ale po náměstí už přebíhali dům od domu koledníci a vyzpěvovali si malé dárky.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Literatura.

— „Než zmlknu docela...“ Básně Jaroslava Vrchlického. (V Praze 1895. Nákladem Bursíka & Kohouta.) Kniha má čtyři oddělení: „Symboly a sugesce“, „Staré Kameje“, „Echo zpívá“ a „Co není v evangeliích“. Vrchlický vystupuje tu jako jindy v celé své síle a hlubokosti; ale jeho poesie stává se čím dále tím intimnější, ve výrazu prostší a tím tedy přístupnější i těm, kdož v závratném jeho letu nedovedli jej sledovati. I básně na themata antická sálají teplem proudící krve. Těch osm čísel zařaděných pod název „Staré Kameje“ náleží k nejlepším, co Vrchlický na motivy antické napsal. Ve všech bije také srdce člověka nynějšího, úpí v temnotách a zápasí o světlo:

„Co nazýváte žití
ať v sférách nebe, v hloubi mořských pěn,
je boj a sten.“

A na vše čeká říše stínů, do které v nevyrovnatelně krásné básni dává se odvésti Teiresias klidně, ne však bez bolesti. I v slzách Medusy budí ten zápas nejhlubší soucit — V oddělení: „Co není v evangeliích“ uhodil Vrchlický na strunu lidskosti hlubokým citem, ba nábožností mo-

*

derního člověka. Co píše ve svých básních, vlastně v evangeliích jest. Někdo jiný byl by evangelická themata spracoval ve formě legend pro prostě věřící mysl. Vrchlický podává glossy člověka přemýšlejícího o nich dále. Zde příklad: Satan přistoupiv ke Kristu po čtyřicetidenním postu, an jest celý ještě ponořen v tajemství božská i lidská, ptá se ho hlasem pokušitele:

„Nač tu všeho třeba?
Bůh jsi-li, prosím, rychle při měsíci
ty z kamení zde nadělej mi chleba!“

Řek' velké slovo. — Kristus váhal chvíli...
Řek' nejtěžší, jež dosavad nás tíží,
řek' zábadu, již dospět lze jen k cíli,
již rozluštiti nedáno — ni kříži.

Ó chleba, chleba! Satan dobře ví to,
kde slabá vždy je stránka Adamova!
Co bojů, zápasů a snahy skryto
je v slově tom, jež neobsáhnou slova!

Ó chleba, chleba! Po zápasech věků
vždy živé slovo a vždy věčně nové,
tím nejbližší je každý ku člověku,
toť sup, jenž Prometheu ňadra klove!

Ó chleba, chleba! Slovem, citem, touhou —
jej chceme, Kriste, perem, štětcem, dlátem
a cestou jak ty trnitou a dlouhou —
zda neťal's v jádro tenkrát — sofismatem?

„Ne pouze chlebem,“ řek' jsi, „člověk žije,
spíš hvězd mu v jeho bídnou dráhu třeba!“
a proto, Kriste, hyne poesie,
neb lidstvo chce jen chleba, chleba, chleba!

Moh' Satan další uspořit si zkoušky,
moh' z plna hrdla zasmát se v té chvíli,
ni jeden závoj nespad' z Saiské roušky,
o chleba lidstvo — kvílí, kvílí, kvílí.

Také v oddílu prvním: „Symboly a sugesce“ a v třetím: „Echo zpívá“ jsou věci překrásné, od oněch rázu meditativního až k prosté srdečné písni.

— „Karolinská epopeja“. Napsal Julius Zeyer. (V Praze 1895. Nákladem Fr. Řivnáče.) Úkolem těchto řádek jest pouze upozorniti na velké epické dílo, které spisovatel ukončil a nyní v objemné knize vydává. Ocenění a rozbor může se díti jen ve studii obsahem i objemem hodné tak vynikající a vzácné práce. Zeyer jest rozený epik velkého stylu, tesající hned z celých skal svou řadu postav i dějů, jak to pravý epos s sebou nese. Z umělecky beztvarných hmot dávnověkých tradic utvořil nám svůj „Vyšehrad“ a ve své „Karolinské epopeji“ podává v uměleckém zpracování to, co o Karlu Velkém a jeho kruhu rytířském zachovala tradice a báseň. Spisovatel měl před sebou pouze hmotu a ovzduší: vše ostatní, t. j. spojení v umělecký celek, zaokrouhlenost dějů, psychologické odůvodnění, prohloubení postav v jich smýšlení, cítění a jednání, malbu doby i místa, slovem: epos co epos jest jeho dílem. Kdo zná Malloryho „Morte d'Arthur“ a Tennysonovy „Královské idylly“, kdo četl Holinshedovu kroniku a Shakespearova Macbetha napsaného na jejím základě, porozumí, že práce básníkova v dílech tohoto druhu jest vlastně vše. Co nalezl, jest pouze hrubý materiál, z něhož jako sochař a stavitel z kamene musí teprv dílo umělecké vytvořit. Zeyer předeslal svému dílu předmluvu, která jest jeho umělecké confiteor. Jest pro jeho individualitu, pro jeho postavení v literatuře naší, pro jeho stanovisko vůči nynějším směrům literárním i esthetiky vůbec tak význačná, že ji v některém čísle podáme na těchto místech v obšírnějším výtahu. Zeyer stojí stranou od nynějších literárních bojů a dívá se na poesii okem pravého poety a velkého pracovníka. Jeho úsudek o literární tvorbě, zvláště pak o tak zvané modernosti a nemodernosti neotevře sice oči vášnivým apoštolům „nového“ učení, ale zajisté dobude si uznání a souhlasu čtenářstva svým klidným, přesvědčivým tonem. — „Karolinské epopeje“ vyšly dosud dva sešity velkého oktávu. Celé dílo bude ukončeno v objemu asi 36 tiskových archů. Každého měsíce vyjdou dva tříarchové sešity.

— Následkem her slč. Pospischilovy jest v Národním divadle stále neklid. Aby bylo klidno při představeních, stará se policie, ale pod povrchem to vře. Obecenstvu není dovoleno dávati na jevo nesouhlas s vystupováním slečny, která hrála pro německý Schulverein a která věnovala výtěžek prvních svých her Matici školské a jiným dobročinným účelům. Slečna dobře počítala, nic víc. Ona část obecenstva, která takovým počtům nerozumí, která vůbec tomu nerozumí, jak mohla Ústřední Matice školská dar tento vzíti, nemohouc projevovati svůj nesouhlas, projevuje úctu svou silám domácím, českým, které nehrály pro Schulverein, které se nestyděly nikdy za svá česká jména a nepsaly je německým pravopisem, které neblýskají se na jevišti diamanty, které velcí páni nenavštěvují, které družstvo svými perutěmi a kohoutími chocholy nechrání, které své umění „nestygmatisovaly“, které se lidu svého v dobru ni zlu neodřekly a za nimiž ten lid stojí vzdor protestům bohaté a nevlastenecké buržoasie, neb různých těch slabodechých „ctitelů umění“, kteří omluví vše, protože nejsou o vlas lepší než ti, které omlouvají. — Družstvo Národního divadla ať se nemýlí: ono nezvítězí! Družstvo hodilo do jednotného dříve obecenstva kvas, jenž bude rušit a rušit, ať pokrývá se sebe hermetičtěji ochrannou pukličí. Ať dbají páni, jaký v tom divadle bude vzduch, kdo v něm vydrží a kdo — nevydrží. To nemuselo být. Ani kdyby bylo proč a zač, to nemuselo být. A ono není proč a zač ani se stanoviska ryze uměleckého. Pár kulis strhnout není umění. — Strhnout Národní divadlo také není umění, — ale každý by si to měl rozmyslit.

Knihy redakci zaslané.

Dvě povídky. Veršem napsal Bohdan Kaminský. Nákladem J. Otty v Praze.

Knihovna „Zlaté Prahy.“ R. III. Seš. 9. Pierre Loti, člen akademie francouzské: **Vypuzená.** Přel. Dr. Jiří Guth. Příloha ku „Zlaté Praze.“ Sešit 2. Nákl. J. Otty v Praze.

Svatopluk Čech: **Povídky, arabesky a humoresky.** Illustrované vydání. Kresby V. K. Maška. Seš. 1. cena 30 kr. Nákladem J. Otty v Praze.

K. M. Čapek: **V třetím dvoře.** Román z Pražského života. Illustroval Artuš Scheiner. Sešit 6. cena 30 kr. Nákladem J. Otty v Praze.

Německočeský slovník. Za pomoci četných odborníků sestavuje Dr. Jos. V. Sterzinger. Přehlíží Prof. Dr. V. E. Mourek. Sešit 23. cena 40 kr. Nákladem J. Otty v Praze.

Jos. Kořenského **Cesta kolem světa.** Seš. 5. cena 30 kr. Nákladem J. Otty v Praze.

Libuše, matice zábavy a vědění. Roč. (běh) XXV. Čís. 2 (číslo běž. 159.) **Na písčité půdě.** Román od Růženy Svobodové. Nákladem „Libuše,“ matice zábavy a vědění. V Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek.** — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček“.**

ROČNIK XXIII. 10. KVĚTNA 1895. ČÍSLO 23.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . 1 zl. 20 kr
na půl leta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt leta . . 1 zl 25 kr.
na půl leta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Škrtnuté věty.

Napsala Růžena Svobodová.

I.

Bylo to v jednom větším venkovském městečku na jihu Čech.

Na konci jeho v odděleném domě o jednom patře se zelenými žaluziemi v oknech a s olámaným erbem nad průčelím žila vdova po advokátu se svou jedinou dcerou. Druhé děti jí pomřely.

Její muž koupil tento statek v konkursu; za jeho života jezdili sem na léto, a nyní ve svém opuštění odstěhovaly se sem vůbec. V městské společnosti ucítila to, co uciti každá vdova po smrti svého vynikajícího muže. Všichni jí dali uvadající pozorností na jevo, že dříve družili se s ní jen pro zásluhy a společenské postavení zemřelého. Prozradili to na sebe.

Nechtělo se jí hrát úlohu uplakané vdovy, která chytá jako almužnu soucitné ojedinělé pohledy. Nebyla ještě tak stará.

Věděla, že se jí v chudém městečku každý pokloní.

Její dcera byla hezká, zdraví příliš jemného a malomluvná.

Skoro nikdo nevěděl o ní říci, jaká je. Matka sama ji považovala za podivínku.

Když přijeli hosté, utekla. Když ji zavolali, usedla tiše na okraj židle a odpovídala urývanými slovy.

„To jen, než se seznámí,“ říkala o ní matka.

Snad tomu bylo tak. Ale ona ani s matkou mnoho nemluvila. Byla vychována zpola v cizině, zpola po ústavech domácích. Častá úmrtí v rodině i jiné starosti nedovolily matce mnoho se o ni starati. Když spolu osaměly, a když otrnul první a nejtěžší smutek po otci a ony počaly poznávat sebe, ucítily, že si jsou cizí.

Matka hleděla opanovat její myšlénky a vtisknout jí svůj pojem o životě. Na to bylo však pozdě. Dcera ušla na své cestě takový kus, že se už vrátit nemohla, tak jako nemohla se státi znova dítětem. Matce však odporovat také nechtěla, již proto, že shledala stejnou marnost každého pokusu uvésti ji na svoji cestu. Chovala se k ní uctivě, ale s bázní, a duši svou před ní na vždy skryla.

Tuto bázeň nejevila jen vůči matce; byla vůbec ustrašena. Snad zavinilo mnoho vychování v cizině, kde nemohla nalézti družky, snad že za života otce bylo vše odměřeno, slova jeho chladná a ve všem nezrušitelný pořádek.

Matka její tvrdila o sobě, co tvrdí tak mnozí, že zastává se vždy jen pravdy.

Samostatným zvláštním a krásným snům dceřiným říkala „prázdné nadýmání“. Zapomněla její mladosti, rozuměla jen sobě ve svém železném vystřízlivění, ve své nevěře v dobrotu a lásku. „Pravda“ říkala svému přesvědčení, že všichni lhou, že všichni jsou podskoční, že lásky není a že to, co se jí nazývá, je hloupost a zmámení, hlavní že je dobrého se najíst.

Věřila jen dnešku a nedovedla pochopit včerejšek. Odhazovala všechny minulé city jako skořápky z vyjedených ořechů. Na jarní dny svých dívčích let hleděla se stejným úsměvem jako na svoje výprasky v době návštěvy prvních škol. To by bylo bývalo správné, že věřila tomu, k čemu došla, ale od dcery toho neměla žádat. Smála se jí, že pozorovala lidi, že ve všech našla něco zvláštního a jímavého, že pozorovala přírodu a cítila, jak malý kousek jí provázejí nabyté vědomosti, a že tam, kde přestávaly myšlénky i možnost jich, počínaly modlitby.

Dcera modlila se pokorně, a tak, jakoby sama sebe za všechny otázky trestala.

Modlila se ne k nějaké jedním náboženstvím vytvořené a druhým popírané osobě, ale tavila a rozlévala svou duši před někým velikým, neznámým, kdo hleděl na ni z onoho druhého, nepřístupného světa, ku kterému až letělo. o jeho tajemství se rozbíjelo její nevypracované, sny ukryté přemítání.

V tom tichu z nutnosti v sebe uzavřené duše bylo však úzko a smutno. Jsou muži, kteří se posmívají mladým dívkám a tvrdí, že všechny si myslí, že jim nikdo nerozumí, že si myslí, že jsou zvláštní a vůbec nějak tajemné a hluboké jako moře.

Ale ony to netvrdí ani z domýšlivosti, ani z koketnosti, tvrdí to pouze proto, že samy sobě nerozumí, že je v nich nadbytek pokory a lásky, že nevědí, kam by ji složily, a že prostě ani nevědí, že jsou duše jejich přetížené přílišným citem, a proto tak znavené a mdlé.

Proto skoro všechny ženy, ať se snaží vystoupit třeba nad samy sebe, dostihnouti své učené muže, ať přejmou jejich beznáboženskost a snaží se kráčet v kolejích jejich názorů, třeba že tak mluvily, tajně navracejí se k nějaké mocné, vším vládnoucí bytosti, která přece musí být, před tou se pokoří a té se svěří. Musejí mít za to, že jim někdo lépe rozumí, nežli samy sobě. a že někdo vážně pohlíží na jejich starosti.

I Ludmila si myslela, že jí nikdo nerozumí, i ona se tak modlila.

Ještě před smrtí jejího otce zamiloval si ji mladý státní úředník studenou láskou třicetiletého člověka, který se chce oženit, aby měl vlastní domácnost, a který myslel napřed na domácnost a pak teprve na ženu. Sotva že ji několikrát ruku stiskl a obrátil k ní svůj něžný přetvořený, jako z mastku jemný a jako čerstvě modelovaný, ještě vlhký obličej s nosem trochu k jedné straně zajímavě stočeným, a klidnýma světlýma očima, požádal již o ni. Byl to způsobný státní úředník, který tvrdil, že učitel je učitel a má učit, úředník je úředník a má sloužit, který považoval každou vedlejší činnost za zbytečnost a kromě „Věstníka“ tištěného slova nepřečetl, kterého posýlali ke stávkám a rychle povyšovali, zkrátka moudrý a dokonalý člověk, který chodil tiše a po špičkách, díval se na cestu a nikde nezakopl.

Míval krásné šaty, vyšívanou náprsenku a brilantové knoflíky. Sám ze sebe měl radost, doma svůj obraz v zrcadle líbal rozradován svou krásou. Jeho pohyby byly také tak mastkově vláčné; o jeho minulosti nedalo se říci ani slova špatného. I v letech, kdy skoro každý mladý člověk přichází ve znamení výstřednosti, on zůstal jako zmrzlina a stejně klidně nesl svou měkce modelovanou krásnou hlavu s klidnýma, nevystouplýma, střízlivýma očima.

Lepšího a dokonalejšího ženicha si řádná matka pro svou dceru ani myslit nedovede. Vdova po advokátovi to okamžitě seznala, dceru mu přislíbila za ženu, jakmile uběhne rok smutku. Dcery se nezeptala, tak jakoby se jí nebyla ptala, chce-li panství. Až po ujednání jí to sdělila. Ludmila se na matku zadívala zcela tak jako na madame Pelkhofen, majitelku pensionátu, jakoby byla přichystána obdržet ránu, a sklonila hlavu. V pohledu tom byl všechen úžas nad tím, že bez jejího vědomí se ustanovil celý osud, v tom skloněni hlavy všechna neschopnost činů a oddání se neštěstí. Matka tomu rozuměla jako souhlasu a rozhodnutí svého nezměnila. Možno však, že by ho nebyla změnila ani v jiném případě. Vždyť žena čtyřiceti pěti let má právo jinak soudit o životě, má více schopnosti rozeznávat, co je správné a naopak, než děvče devatenáctileté.

Odstěhovaly se na venek do domu, jemuž venkované přezděli zámeček, do domu naplněného starým nábytkem a vůní jako z plesnivých jablek, kterou nebylo lze vypudit, nábytkem, který bylo zbytečno spravovat. Pod upřímnýma rukama venkovského truhláře se jako zetlelá mrtvola rozpadával. Přivezený nábytek postavily do čtyř pokojů. Do ostatních na podzim rozestlaly slámu a i za třaslavé nožičky vypuklých skřínek uložily na podzim ovoce a cibuli, šalvěj i marijánku, a na šíje vyřezávaným alegoriím na skřínkách na cín pověsily organtinové pytlíčky s usušenými houbami.

Paní (byla sama rozená ze statku) usilovně se ve smutku chápala práce. Se zálibou vracela se k hospodářství, o vše se zajímala, sama dohlížela, k dojení chodila i deputátníkům mléko měřila. Ale ani do chléva neoblékala se jinak než v Praze do salonu a nalévala-li mléko, vykasala si nad bílýma rukama rukávy plné krajek, a vyzdvihla vždy malíček do povětří.

Dcera vzdychala, modlila se, četla, bloudila po městečku a po zahradě, hrávala do noci klavír a zpívala při otevřeném okně, jakoby ji měl kdo poslouchat, a zpívala zatím snad hvězdám. Mládí šumělo.

Každý měsíc chodily na zádušní mši, kterou dávaly sloužit za otce a bratry, rozdaly dva zlaté, někdy i méně pokorně před kostelem zkrouceným a vzdychajícím chudým, kteří se tam jen v ten den postavili, a vrátily se do svého „zámečku“ s oprýskaným erbem a vůní plesnivých jablek.

Slečnin ženich psával každých čtrnácte dní zdvořilý dopis plný rozumných vět, a matka s dcerou odpovídaly mu současně v jedné obálce. Dcera matčinu odpověď nečetla, ale matka dceřinu ano; mnohdy jí i odpověď nadiktovala. Bylo toho často třeba, protože dcera nevěděla, o čem by psala.

Tak uplynuly tři čtvrti roku, a počalo jaro.

II.

V městečku byla škola. Vyučoval tam starý učitel, který měl jako Adam v onom říkání sedm synů, a podučitel, mladý člověk, který teprv třetí rok vyučoval. Postavení učitelů na venkově je různé. V okresním městě, kde jsou úřady a úředníci, říká se pohrdavě „jenom učitel“. V menších místech a zvláště ve vsi, kde by mu dali rádi dceru, která má pár „stotek“, říkají uctivě „pan učitel“. Ostatně mezi učiteli najde se tolik různých odstínů jako v žádném jiném postavení. Jsou druhy, které se vyznamenávají výhradně přijímáním jitrnic, jiné pěstováním včel, jiné pěstováním růží, jiné výpomocí v domácnosti. Jsou učitelové, kteří pěstují výlučně hudbu, nebo kteří jsou opravdu a celou duší jen učiteli a kteří provázejí nadané žáky nejen svou školou, ale všude celý věk i ve všechny úspěchy. Pak najdou se i takové výjimky, že se tolik osobního vzácného nadání shrne jako nikde jinde, (snad že krátká studia talenty neubíjejí), že mnozí žasnou nad spisovatelem učitelem a říkají dozvídajíce se bližších zpráv: „A on je j e n o m učitelem, já myslel jistě, že je profesorem na universitě.“ A tu se ukazuje celá nepravda onoho přísloví: „Bůh dal úřad, dá i rozum!“ Často k rozumu nepřidal úřadu a zase naopak.

Ke druhu oněch dobrých pravých učitelů, kteří žijí životem svých žáků, náležel starý učitel, který měl sedm synů, a k oněm druhým, kdyby byl vytrval, mohl někdy vyspět, mladý podučitel. Ani prvý ani druhý nepostavili na jitrnicích otázku svého povolání. Ale hudebníky byli oba.

Jednou časně z jara, v prvý slunný březnový den, kdy okna zámečku se poprvé rozlétla, kdy usmyslili si vybílit kuchyň a chodby, vyklepat nábytek a vysmejčit pavučiny, slečna ze zámečku přišla z kostela v průvodu mladého učitele.

Matka je viděla z okna.

„Hraje klavír; domluvili jsme se,“ řekla jí dcera na její dotaz. „Má ruské dumky. Slyšela jsem je jednou hrát a tolik se mi líbily. Půjčí mi je! A jinak je vzdělaný, dávno jsem se s nikým tak nebavila!“

„Pozvi ho,“ řekla paní, „sám je může předehrát. Škoda, že jsme dříve nevěděly. Beztoho by si člověk za tu zimu dlouhou chvílí prsty až ke kotníkům ukousal! A takový učitel chudák je rád, když mu někde chleba podají!“

Dcera na ni pohlédla pozorně a zkoumavě, může-li to myslit do opravdy, tak jakoby ji to urážela; ale ani slova nepronesla.

Na druhý den, v neděli, paní pozvala učitele k obědu. Přišel, noty měl pod paždím, pohazoval kadeřemi, ruky jí nepolíbil a najedl se proti jejímu očekávání zcela slušně. Ona chudák myslela, že všechno vyleje, anebo že mu bude muset dát talíř na zem jako kočce. Na slečninu žádost zahrál překrásně, ale příliš ostře a výrazně ruské dumky; ale paní ho poprosila, aby zahrál něco od podlahy, uváděJíc důvod, kterým se dnes kde který laik brání umění, že toho smutného je den za dnem dost.

Učitel se chvíli rozmýšlel, usmál se a protože vyhověti chtěl, zahrál Gounodův valčík.

Paní pokynula hlavou, když dohrál, a pokračování si nežádala. Snad ji „Faust" málo povznesl „od podlahy".

Za to slečna se proměnila. Usmívala se málo zjevným, z nitra vystouplým, blaženým úsměvem. Počali mluvit o hudbě a přešli až Bůh ví kam. Povídal, jak se vše, co počal stavět, převrátilo dnem vzhůru, jak byl od mala duší hudebníkem, jak si přál, aby směl na konservatoř, ale rodiče se báli, že by hrál po hospodách, a nepřivolili, jak se učil sám doma a napsal prvou skladbu, do které vložil „co mu nitrem po celá léta háralo", jak mu řekli, noty že zná, a jak konečně slíbili mu kdesi po opakovaných pokusech, že skladbu uvedou. Ale kapelník společnosti tak ji seškrtal a tolik přidal ze svého, že mladík před prvou zkouškou přetrhal partituru a pošlapal a odřekl se umění, které prý nevynašlo zákony jiné než řemeslo, a kde se rozděluje právě tak, že učedníci musí umývat schody.

Stal se podučitelem „v horách", jak říkal, ale jen ode dne ke dni. Tvrdil, že život je zlo, a že jej má právo každý odhodit, že žije na hlucho, a že čeká jen, až přijde silnější chvíle. Silnější chvíli myslel, až bude omrzení silnější než on, až ho začne příliš hlodat vědomí na licho vyšlého života.

Ludmila k němu hleděla zaslzenýma očima a ačkoli tomu tak nebylo, zdálo se jí, že vše to také žila a že opravdu má právo každý odhodit život, je-li tak lichý. Zkrátka porozuměli si a jemu to bylo tím snazší, že ji dávno, hned jak přijela, stopoval a si oblíbil. Od té doby často byl zván do zámečku a často doprovázel slečnu z kostela. Počínala se také horlivěji modlit a častěji navštěvovala chrám. Jednou ji matka upozornila, že se nesluší, aby ji, nevěstu druhého, doprovázel mladý muž, a od té doby nevodil ji až k vratům nádvoří, kam bylo z oken vidět, ale jen k nároží zahrady, kam okna nevycházela. V zahradě, které přezdívali park, náhodou se potkávali, a fialky, která ona po stráních natrhala, odnášel on na kabátě. Hrávali spolu na čtyři ruce, a div, že se nějakou sladkou mdlobou oba nerozplakali.

Slečna chodila jako unavená, s přivřenýma, zaslzenýma očima, usmívala se, vše, co našla, rozdala, a říkala všem, koho potkala, že je tak šťastna, že ani neví, co to, jakživa že tak šťastna nebyla Co na ni kdo mluví, nevěděla, a všemu svěděla, vše, co dříve smlčela, na sebe pověděla, protože v duši její rostlo nové veliké tajemství, vedle něhož minulý život zmalicherněl.

Potom se všechno proměnilo. Matka jí připomněla, že v červnu přijede ženich, že bude svatba a že ji odveze s sebou.

To ji probudilo. Nemluvila, nepracovala, ruce měla v klíně a slzy padaly na ně. Odcházela na dlouho z domu, chodila kolik hodin se sklopenou hlavou alejí javorů za zámkem. Když přišla, líbala matčiny ruce poklesajíc před ní, prosila za odpuštění a slitování a přála si, aby umřela.

V červnu, jak přislíbil, přijel ženich. Rok smutku právě uplynul. Slečna na něho pohlížela jako na přízrak, jakoby se ho zděšenýma očima tázala, co tu chce.

Do kostela málo kdy chodila a při pohledu na matku i na něho tak se chvěla, jakoby umírala strachem před vyslovením něčeho hrozného, co se jí nechtělo smeknout se rtů a co přece říci musila. Jakoby jen čekala na příhodnou chvíli, ale když přišla, zase ji oddalovala.

Když byla se svým ženichem sama a on ji chtěl jen za ruku vzít, nevytrhla mu ji hned, ale oči její se zvolna zalily slzami a pak teprv ji vytáhla z jeho ruky, jako v muce.

On si to nijak zvláštně nevykládal. Miloval ji svou odváženou láskou, se kterou se dalo vystačit celý život a všechno se mu na ni líbilo. Za věno mu slíbila paní statek, na kterém žili. Nevěsta byla tichá a krásná. Pyšnil se už v myšlénkách, až ji představí svým známým a hlavně blouznil o krásných šatech, v jakých oba vyjdou. Představa života s ní byla mu příjemná a pevně se vryla v jeho mysl. Zbytečností a výlevů citů nežádal.

Tu najednou se stala tato příhoda.

Byl již týden na zámku. Bylo odpoledne. Po svačině v rohovém pokoji se zeleným přísvitem pod staženými žaluziemi, když vstávali od stolu a chtěli vyjít do zahrady, slečna je poprosila tichým, odhodlaným hlasem, aby sečkali, že jim má co říci.

„Nám oběma?" otázal se ženich udiveně.

„Ano. Vám oběma!" odpověděla a pohlížela na ně zpod přivřených víček neuvědoměle a jako v mrákotách.

Matka i ženich usedli v křesla, jakoby jim to poroučel tento pohled.

„No, to jsem zvědava!" řekla paní, jakoby čekala žert, ale hlas její se třásl

„Maminko!" promluvila, „já se nebudu vdávat. Nevezmu si pana komisaře. Nebyla bych mu dobrou ženou. Nevezmu si to na svědomí!"

Matka pohlédla na ženicha.

„No, jak vám říkám, takhle je svědomitá! . . . A jen to jsi nám chtěla říci, Milinko?"

„No, maminko, vy mi nerozumíte, já nechci, já nemohu. Nemám ho ráda!"

Komisař povstal a chtěl říci něco takového, aby nebylo cítit, jak je uražena jeho samolibost, ale paní ho předešla.

„To jsou hloupé řeči!" pronesla. „Chtěla-li jsi projevovat svoje kaprice, mohla jsi to učinit dřív. Teď už ani krok zpět! Je před svatbou a já nedám kompromittovat svůj dům, ani jméno pana komisaře.

Komisař došel k slečně, vzal ji za ruku, tiše na ni pohlížel a konečně si vymyslil, co má říci.

„Vy uvyknete!" pravil. „Nebudu se vám vtírat. Nechám vám svobodu, dokavad neuznáte cenu mé lásky k vám!"

Slečna sepjala ruce.

„Prosím vás, nechtějte to. Smilujte se. Já nemohu. Pro Boha vás prosím!"

Ale vše bylo marno. Plakala dcera, plakala matka i ženich slzel, ale nikdo neustupoval. Slečna ani sama nevěděla o síle svých pout. Teprve nyní, kdy je zkusila strhati, poznala, jak jsou pevná a jaké těžké je z nich vyproštění.

*

„Musíš, musíš, musíš!“ slyšela neustále.

Když o samotě mluvila s matkou a tato pátravým, bystrým pohledem chtěla nahlédnout v její nitro, když jí připomněla tíhu svého neštěstí, svého utrpení, svého života, plného odříkání, obětí a ztrát, plakala a prosila ji, aby ji nevydávala novým slzám, dcera se nezdržela a pod dojmem bolestných, laskavých slov se jí přiznala, že se zamilovala a že proto nemůže býti ženou jiného.

Však tu přestala vlídná slova a rozsypaly se výčitky. Matka nemusila hádat, koho miluje. Mohl to být jen jediný člověk.

„Učitel, chudák!“ volala. „Co myslíš, že ti to kdy dovolím, že je to možná, že by se otec v hrobě neobrátil? Pro Krista Pána, co by řekly sestry a co známí v Praze! Učitele si chce vzít! Žebráka!“

„Já to neřekla, maminko,“ odpověděla dcera, „já jen si nechci vzít na svědomí . . .“

„Eh, co na svědomí! Jak pak si představuješ svědomí? To nejsou žádné váhy! Co pak muž! Muž je každý sobecký a ješitný a myslí, že je na světě sám, do nejdelší smrti nic nepozná! Co si myslíš pod tím slovem svědomí, hloupá holka? Snad si nemyslíš, že je to strom, a když je na něm moc hrušek, že se zláme? Miluješ, nemiluješ, on o tom neví, a ty si ho vezmeš!“

Takový konečný výsledek měla jejich rozmluva. Paní byla jako z kamene. Ani o odložení sňatku slyšet nechtěla.

Komisař neodcjel. Měl dovolenou a byt v Praze přichystaný. Svatba byla ustanovena za čtrnácte dní. Paní tak ustanovila, stále zamlouvajíc vyjádření dceřino.

Omlouvala to její přílišnou svědomitostí a komisař se poněkud upokojil. Ne zcela. Představoval si ženu, která by před ním klečela na kolenou a modlila se k němu litanie. Setrval, protože paní možnost odjezdu nepřipustila.

Dva dny před svatbou vyšla slečna večer do zahrady. (Ve dne se nemohla hnout, matka ji nespouštěla s očí.) Asi za hodinu se vrátila s vyplakanýma očima a našla matku ve svém pokoji. Čekala na ni.

„Kdes byla?“ tázala se jí přísně.

„Procházela jsem se!“

„Nu, já vím! A tomu otrhanci potřeštěnému jsem psala!“ ledově mluvila. „Snad ti sdělil!?“

Dcera mlčela.

„Mám strach, abyste mi skandál nevyvedli! Povídám ti, že zpátky nemůžeš! Z domu bych tě bez krejcaru vyhnala. Jako uličnici! Kdes byla, jsem se ptala? Viděli tě s ním! Viď, že byl v zahradě?“

Dcera ještě níž sklonila svou temnou, kadeřavou hlavu.

„Co jste měli spolu co mluvit?“ naléhavě křičela paní, třepajíc dceřiným ramenem.

„Rozloučit! . . .“ nejistě a napolo pronesla dcera.

„Rozloučit?“ opakovala paní. „Nu proto! Vždyť on mi slíbil, v den svatby že ani doma nebude. Pěkně jsem tě hlídala! Já myslila, že mám vzdělanou dceru!“

S tím odešla. Ráno časně byl pokoj slečnin prázdný. Nenašli ji tam, ani kde jinde; ani do večera se nevrátila.

III.

Hostinský v horské vesnici východních Čech, kam někdy v létě pro krásu krajiny zajížděli výletníci, dostal odpoledne jednou v červnu telegram, aby připravil dva pokoje a poslal k nočnímu vlaku na stanici povoz.

Telegrafováno bylo z opačného konce Čech ze stanice „Protivína“ a podpis byl neznámý.

O půl jedenácté vystoupili z vlaku v malém, v tmu ponořeném nádražíčku do bezměsíčné provlhlé noci pán s dámou, zcela mladí lidé, a usedli do vesnického hrkavého kočáru s vybouranými dvířky, v kterém snad už děd hostinského jel na oddavky do vzdáleného kostela horskou krajinou po travnaté cestě, na níž až v koleji rostou jestřábníky a červený jetel.

Kočár se pohnul a jim vstříc zavanula vůně plná svěžesti, chladná a vlhká vůně z hor a lesů, jim neznámá; zašuměla čistá voda horské řeky kdesi v temnu pod nimi, zašplouchala spěšným drobným chvatem po kamenitém žlabu, teple zavoněly ve tmě neviditelná vesnice, stáje, chlévy, zahrady.

Všechny vůně smísily se v jedno, ale nesplynuly. Zavály jedním, jakoby osvobozujícím dojmem, dechem vzdáleného smutku, dalekého ticha, zapadlého kraje.

Ve vesnicích nikde již nesvítili.

Kočí, mladý hoch, který na každou pečlivě promyšlenou otázku cizincovu opovídal, nějak jakoby sekáčkem usekl na kolmo pronesené: „Ano.“

Dovezl je před ztemnělý hostinec.

Nikdo jich nečekal.

„Pro Krista Ježíše!“ šeptala úzkostlivě dáma, vystupujíc z vozu. Potácela se.

„Co je ti?“ starostlivě se zeptal její průvodce.

„Bojím se, jak se na mne budou ti lidé dívat? Za koho mne budou ti lidé považovat? Snad si pomyslí, že jsem špatná, dobrodružná! Je mi tak úzko!“

Služka třepajíc bosýma nohama po cihlách chodby, přiběhla otevřít dvéře, posvítila jim po nízkých dřevěných schodech i ukázala připravené pokoje.

Pokoje šly různým směrem.

„Kam jdou okna toho?“ tázala se mladá dáma, vcházejíc do pravých dveří.

„Na hora!“ odpověděla služka.

„A druhého?“

„Ke vsi. Panička se bojí?“

„Bojím!“

„Tady už dávno nebyla velká krádež. Jen kozu a slepice nám asi před týdnem ukradli. Ale do staven ani nevešli!“

„Vám je to jedno?“ zeptala se slečna svého průvodce. Hlas její se chvěl i ona celá se třásla. Těžko vyslovila slovo: „Vám.“

„Docela jedno!“

„Tak půjdu sem. Dobrou noc!“ odpověděla, vešla na levo do pokoje, který měl okna ke vsi a zavřela dvéře.

„Co je to zač?“ zeptala se ráno služky hostinská, světlovlasá, málomluvná paní s nažloutlou tváří záhy smyté krásy.

„Bůh ví!“ odpověděla holka. „Vypadají jako dě[illegible] ze školy. Ona je tenoučká jako proutek rozmariny a bo[illegible] se zlodějů. Pán s paní to není, leda by se byli včer[illegible] vzali . . .“

„I teda nešť . . .“ odpověděla hospodská, vytáhla čel[illegible] do výše, složila je v četnější vrásky a sklopila prve zpo[illegible] na služku upřené, čekankově modré oči. Ať je to ted[illegible] kdo chce . . .“ Zamrzelo ji, že se vůbec služky ptal[illegible]

(Pokračování.)

Tak sladký hlas...

Od Frant. Klejslové.

Tak sladký hlas se ozval doubravou,
když nebe vzplálo jitra záplavou
a mladé doubí kvetlo.

Tak sladký hlas, tak známý tklivý zvuk
kukačky čilé kuku — kuku — kuk,
od ucha k srdci slétlo.

A rázem v ráj se měnil dálný svět.
v růžové poupě rděl se dívčí ret
a hvězdy plály v zraku...

Pšenice vlnou hrála po stráni,
hoch na mezi se k dívce ukláni
kol tolik vlčích máků!

Tak sladký hlas, tak známý tklivý zvuk
ve dvojím ňadru jeden zavzněl tluk
a jedna hudba lásky

Jak děti byli, ruce spjaté spolu,
a on jí házel v prvním lásky bolu
v klín sněžné sedmikrásky.

Po stopách poesie P. J. Šafaříka.

Ke stoleté památce jeho narozenin načrtl J. Hanuš.

V Tatranské Múze*) Šafaříkově nacházíme pěknou báseň Jiskra božství a v ní čteme:

Co jest člověk? Co jest život jeho?
Stín jest člověk. život jeho sen.
Od hvězd spadlá jiskra božství jen
můž' mu půjčit bytu skutečného.

Sletěl blesk: a bělmo s pošmourného
oka padá, mrak se mění v den.
Sletěl blesk: a srdce vře, až ven
proud se citů vroucných valí z něho.

Světlo, světlo, to jej z spaní budí,
vznáší k hvězdné nebes výsosti:
láska, ta ho stezkou milosti
z mrtvé říše v ráje světlé budí...

Pěknými těmito verši můžeme nejlépe charakterisovati veliký převrat, jenž udál se v duchu Šafaříkově za pětiletého pobytu na proslulém evangelickém lyceu Kežmarském (1810—1815). Bohatý duch jeho posud jen snil a sotva temné tušení probouzelo se v něm: v Kežmarku však procitl duch k novému žití, úkol i cíl lidského snažení i života zjevil se mu v novém, netušeném světle, a pod jeho paprsky rozezvučelo se srdce — poesií. Posavadní zprávy historické mlčí téměř o této důležité době v životě Šafaříkově; vypravují pouze něco málo o jeho pilnosti a lásce, s jakou oddal se studiu, o jeho učitelích, několika přátelích atd.

Tím jasněji a pravdivěji zrcadlí nám poesie Šafaříkův život duševní v této době, jak sám výmluvně napovídá o Múze své:

„Navštěv drahých přátel byty,
řekni, jak se má tvůj pán
zjev jim přímo naše city.“
(Loučení s Múzou.)

*) Citujeme dle Básní P. J. Šafaříka a F. Palackého, vydaných Drem. Frant. Bačkovským v Praze 1889.

Dle vlastního svědectví Šafaříkova ozvala se Múza jeho velmi brzo po příchodu do Kežmarku:

„jemu bylo
málo víc než šestnáct let,
když ho s tebou nebe svilo,
kdy ti polní trhal květ...“
(Loučení s Múzou.

Bylo to tedy asi před r. 1812. Krátce před tím otevřel se udiveným zrakům všeho českého národa nádherný Miltonův Ztracený ráj ve výborném překladě Jungmannově (r. 1811) i mocně budil spící a probouzející se vlastence po národu československém. Mohutný jeho hlas zalehl asi také záhy do Kežmarku a nalezl ozvěnu i v duchu Šafaříkově, tolik příbuzném i genialností i hloubkou víry velikému puritánovi britskému. Odtud vysvětlíme si snadno, proč své Tatranské Múze předeslal Šafařík motto z téhož Miltonova veledíla (v překladu Jungmannově), a proč tak mnohá hluboká myšlénka v Šafaříkově Múze (na př. v básni Zašlý a vzešlý ráj) upomíná na tuto filosofickou epopeji lidstva.

A jako v myšlénkách hlásí se po různu Milton, tak v útvaru jazyka, ve formě postihujeme všude stopy jeho českého tlumočníka, Jungmanna, pověstného té doby „novotáře“, ale také tvůrce nové češtiny. Vycítil to již první posuzovatel básní Šafaříkových, Jiří Palkovič, napsav ve svém Týdenníku r. 1815: „Příliš jest milovný nových, od některých teď žijících spisovatelů českých nevelmi dobře udělaných slov i mluvení, („Ztraceného ráje“ v tomto ohledu skoro příliš užil), i sám se, jak se zdá, o zformování některých pokusil, ale ne vždy zdařile.“

Avšak nejen v jazyce, také jinde řídil se Šafařík, a to s plným uvědoměním a přesvědčením, novotářskými zásadami Jungmannovými ve svých básních, málo si všímaje nespokojenosti a výtek starších vlastenců. V básni Loučení s Múzou, uvádějící sbírku, dává aspoň své Múze napomenutí v tom smyslu:

Slovanka jsi, netaj toho:
k strunám harfy slovanské
snaž se čisté, ač ne mnoho,
střídat zvuky panenské.
Kam jen přijdeš, učiň dosti:
Češka budiž Čechovi,
s kmetem plač, pleš hochovi.
V čase, když si tento hlásně
nad jazykem naším lká,
žeť, co jindy, nezní krásně,
v tom však ruce v váček cpá;
ohněm onen žhoucím jatý
chvátá, nezřic, kam a jak,
až kdy v letu příliš piatý
s nebes, k smíchu, padá znak:
tento všecko sebrav spolu
starý, nový smísí v kvas,
k pstrému hosti zůve stolu,
jím je moří drahný čas;*)
onen řeči tvé, že není
svou, co hada utíká,
snad, že učiť se mu lení,
že jest tupá, naříká,
mněje, žeť jen z jeho hrdla
libý může plynout jek,
an by nám, co skála, tvrdla
v ústech mluva, jemu vděk:
v této, družko má, by době
marný náš byl mnohý strach;
k čemu darmo stýskať sobě
lekať se což dým a prach?

Avšak nejen významné kredo Šafaříkovy poesie a jeho názor o povznášení české literatury i jazyka, právě se probouzejících, vyčítáme z těchto veršů. Svědčí nám také o jiném důležitém zjevu, totiž o tom, že Šafařík již v Kežmarku pilně si všímal ruchu v literatuře české, že již tehdy znal vynikající díla její a zvláště spisy Jungmannovy, které taky záhy rozdmychaly jiskru vroucího vlastenectví v nitro jeho sice vrozenou, ale posud sotva doutnající pod popelem latinsko-německo-maďarského vzdělání a okolí. Dle svědectví V. Šafaříka**) zejména Jungmannova nadšená a vroucí obrana českého jazyka, uveřejněná r. 1803 v Hlasateli, dojala Šafaříka ne méně mocně než o několik let později Františka Palackého.

Že pak české vlastenectví Šafaříkovo také záhy se rozšiřovalo ve vlastenectví slovanské, smíme tušiti nejen ze slovanského ducha, jenž tehdy již vanul vší Jungmannovou činností, ale také z přátelství Šafaříkova s Rusíny a Srby, na lyceu studujícími, a pak z některých poznámek při básni Lydii, kde dovolává se již staroslovanštiny, srbštiny atd. na ospravedlnění výrazu „obrvy“ místo českého obočí. Již tedy před rok 1814 musíme položiti první počátky studia slovanských jazyků a snad i literatur, a tím také zárodky oněch monumentálních děl, jež učinila jméno Šafaříkovo tak drahým všem slovanským národům a nesmrtelným v dějinách lidské vzdělanosti . . .

Tím více jest pak s podivením, že Múza Šafaříkova, jinde tak bohatá a rozmanitá, jediná důvěrná přítelkyně jeho, ani jediným skoro slůvkem netlumočí ani českého ani slovanského nadšení básníkova, pokud meškal na lyceu kežmarském, leč bychom sem chtěli počítati pěknou báseň Ohled na vlast, připsanou J(anu) B(enediktimu), příteli a druhu kežmarských studií:

Ještě jednou slzí plným okem
zbíhám, vlasti drahá, strany tvé.
Měj se dobře, pole přemilé!
Měj se dobře! Jáť jdu těžkým krokem!

Květné louky! vyť se v nové s rokem
oblečete roucho spanilé.
Libý proudu! ty vždy vlny své
s chřestem uzříš téci volným tokem.

Mé však růže v tváři denně vadnou,
v stehně síla klesá, — žíly chladnou,
aniž více zkvetne jaro mé,
když mi vrstvy sněhu na leb padnou.
Měj se dobře, vlasti! — Kraje tvé
slunce živ, a láskou prsy mé.

I kdybychom směli viděti v těchto tklivých verších loučení mladého pěvce, chystajícího se za čas na cestu do vzdálené Jeny, a ne jeho vzpomínku na vlast nejužší, rodiště, nemá tato báseň žáru pravého vlastenectví, jakým dýchají na př. české vlastenecké písně té doby, i jest novým dokladem, že národní a slovanské city Šafaříkovy, jako Kollárovy, musely napřed projíti ohněm jenského pangermanství, než rozezvučely se mocně v písních a vtělily v činech.

V Miltonovi a Jungmannovi našli jsme jeden motiv a vzor Šafaříkovy Múzy. Ale nebyly jedinými. Vedle nich působily současně i motivy jiné neméně mocně, totiž poesie klassická a německá, v jejichž vábné hlubiny nahlédl právě na lyceu kežmarském. A zvláště prvá vábila jej mocně nejen vlastním půvabem, ale i silou doby a prostředí, skrz na skrz prosáklých sympatiemi ke geniálním Hellénům i velikým Římanům. Svědčí o tom již název sbírky Múza Tatranská a každá téměř báseň její: Nezapadá tu slunce, nýbrž „Titan v pozlaceném svém vozu kvapí k domovu“ (Zdání Slavomilovo), pěvec neusíná, nýbrž „libomilým jej opájí mákem Morfeus“ (tamtéž) a „játra mu prožene svou střelou Mílek Bůh“, když se zamiluje (Láska) atd. A klassicismus tento, tehda moderní, jde často ještě dále na metrum, přirovnání, popisy, slovem na celý básnický sloh, v němž tu poznáváme Homéra (Zdání Slavomilovo), tu Pindara, Horáce, tu básníky bukolské (Jitro) a ústí, ovšem později až, v pouhé překlady (v „Počátcích českého básnictví“ Elegie vzata z Bióna; Aristofanovy Oblaky, Theokritova Idylla). A co zde ukázal Šafařík v praksi, hlásal jinde nesčetně-

*) Vidíme v tomto místě ostrou kritiku antikvární poesie české a narážku na nezdařené překlady Homéra a j. velebásní. Doklad k svému mínění máme v VI. listě Počátků kde mluví se o nepodařených překladech z Homéra, a v listě Šafaříkově Kollárovi ze 6. srpna 1826, kde píše, že ta nová literatura česká, vyjmouc některé věci, chutná mu jako sláma. „Básnického ducha a krásy jsem já tam nikdy nenalézal, čítal jsem to za příčinú jazyka a poněvadž slovanské jest. Kterak se novější Čechové té Kadlinského, Lomnického etc. etc. žvatlanině, jako zázraku krásy, diviti mohú naprosto nepochopuji. Bezodporně dobré vzory slohu a věci nám jen v prose zůstavili někteří Bratří, Komenský etc.“

**) Ve článku P. J. Šafařík v Naučném slovníku.

kráte v theorii, ukazuje svým krajanům k nevadnoucím vzorům dokonalé krásy a vznešenosti, ke spisům klassického starověku, tomuto neocenitelnému zdroji pravého vzdělání a vytříbeného vkusu, aby na nich svého ducha povznášeli a sílu myšlénky s puvabem formy snoubiti se učili (Dějiny slovanského jazyka a literatury str. 179. a 144.).

Docela v duchu tohoto nadšení pro klassickou poesii poutaly Šafaříka i v německé literatuře zjevy oné nejbližší: Tatranská Múza vykazuje již překlady z Bürgera (Píseň), k jehož vzoru hlásí se také ballada Lel a Lila (v Prvotinách 30. ledna 1816), a ze Schillera (Dithyrambe), a k nim záhy se druží Buterwek (Světlo a láska), Grys (Potok) a opět Schiller (Hektorův odchod). Duch téhož klassicismu zrodil a pronikl i známé Počátky českého básnictví (r. 1818), vane také všemi díly Šafaříka — učence, a ve způsobě humanity vznáší se nad snahami jeho, čelícími ku probuzení slovanské vzájemnosti.

Avšak ani Miltonem-Jungmannem, ani klassicismem není vyčerpán ani charakterisován zdroj a ráz poesie Šafaříkovy. Vyrostlať jen na výsluní oněch sluncí cizokrajných, ale jinak zakořeněna zcela v kypré půdě domácí, v bohatém nitru pěvcově a v jeho životě vnějším i vnitřním. Tato půda a ovzduší dodává jí vzácné originality a svěžesti, přednosti, jimiž tolik se liší Múza Šafaříkova ode vši tehdejší „původní“ poesie české, sotva kdy se povznášející nad slabý ohlas cizího, nevalného zpěvu; ona povznáší ji též k té velebné, smělé výši myšlének i bohatosti forem, k níž jen posvěcenému pěvci možno vzlétnouti. Jen z ducha opravdu básnického mohlo se zroditi to vznešené pojímání božského vzniku, ideálního úkolu a skvělé nesmrtelnosti poesie, jakéž shledáváme u Šafaříka v praksi i theorii. Avšak slyšme jeho vlastní slova. V Tatranské Múze máme báseň Zdání Slavomilovo, jež v tomto ohledu patří k nejzajímavějším, jsouc nejvěrnějším obrazem bohatého nitra básníkova, jeho zasnoubení s poesií, jeho uměleckého tvoření, naplňujícího duši tím zvláštním štěstím tvůrčím, jeho pochyb i krutých zápasů, když proti zdobné Múze staví se mocný sok v holé Pravdě, suché vědě.

Slavomil-básník, sklíčený ukrutným osudem, uštknut zlostným jazykem v důtklivý bok kráčí smutně půvabnou přírodou, přemýšleje o povaze člověka a svém budoucím stavu. Zelený pažit a chládek vábí jej unaveného k pohovění. Ulehne i sní: Spatří podobu, na vzor mládence víc, než zralého muže.

„Byltě on dokonalé i krásy obrazem pravým,
na jehož prostém těle lze nebylo úhony žádné
znamenati. Tvář liliovou mu červenost růží
zlehoučka polívala, a volně po krku bílém
kučeravé se a zlaté vinuly kadeře dolů,
u vrchu zelenavým jsouc bobkovým svázán vínkem
Ramena lehoučké jen na sobě nosila roucho:
v pravici luk se stkvěl, a loutna v levici jeho.
celá jeho pak tvářnost ho vyšším pravila býti
stvořením, nežli jest člověk.

Byl to Apollón, jenž přišel potěšit svého ctitele. Básník svěřuje mu svou trýzeň, líčí své příhody:

„Vystoupiv na svět přijal jsem darů a schopností ducha
více, než obyčejná jich dělí člověku míra.
Nadto mi připadlo neposlední i vychovávání,
kteréžto ostrovtipné mé umělo brousiti moci.
Včasně dosť počal v útlých plamen ten vznikati ňádřích,
vyvolené jímž zanicují své Múzy: neb city
pěkného, ctnostného, pravého v plném zrůstaly květu
na poli rozestřeném. To jistě k podivu bylo,
jako teď po veliké mé převčasně počaly prsy
toužiti umělosti, a pak i ta nejmenší jiskra
kterážto padla na pochopné dno, ve veliký se
zmohla hned oheň. Než jediná posléz nad jiné žádost
jala se šířiti, pak i přes jiné sáhati všecky.
Helikón opanoval má ňádra. Uměny pěkných,
svobodných umění mně zde nad všecka poskytly jiná.
Jáť sebe celého obětoval jsem Múze; a od té
doby mi dnové na způsob řeky plynuli, kdežto
přesladké té blaženosti jsem požíval hojně,
kteroužto Uměny své si uměji ctitele nadať.
Někdy, co vytržený, jsem počal i libozpěvný zvuk
vydávati, což radostí mě, jíž líčiti nelze,
po vždycky naplnilo. Já jakýmsi zaražen bleskem
nad jiné umění jsem jen umění svobodné. pěkné
zamiloval a u něho balšámu hledal,
u něho vyražení, i koruny u něho štěstí.
Ale ach, nedlouho ta domnělá trvala blahost...
Na rychlost podál, hle, tamto
velikomoudrý přede mnou muž postaviv, takto
k hochu se řečňovat jal: „Proč, blázne po stínu saháš?
Co ti s bublinami? Kdož kochá se v obrazech moudrý,
ježto jsou vymyšleny? Snad dojdeš způsobem takým
té, jíž hledati má každý duch, dokonalosti?
Plodové Uměn a krasopisáků barvami kryjí
nahotu svou, a skrze to hledí nahradiť té, již
chybuje na věky jim a na věky chybovať bude,
vlastnosti nejvyšší, té prospěšné moudrosti, pravdy.
Holou musím vidět mně prospěšnou pravdu byť celé
zahynouť musilo domnělé štěstí s mámením smyslu.
Jaká to pošetilost a jaková daremná práce
blouditi nepřestále jen po zevnitřnosti, a nikdy
do vnitřku neproraziť, do samé povahy věci.
Jako se sníh, když slunce naň zasvítí, topí a mizne:
tak tvé, na klamavém jsouc staveno mámení smyslů,
vědění, jednou se rozplyne, když mu moudrosti pravé
Dennice zasvítíc zvedené leskem vyjasní oko.
Pravda jest užitečná, jest pravdivá filosofie
sama; ty hledej toho, což nosí užitek, stínu
pozanechav těm pošetilcům, an nadchnuté mnějí
zpívati. Mlčí vymyšlené hned Uměny, když se
pravdivý okáže Bůh a mudrctví pravdivé ozve.
Rytmické rovnání hlasu jest daremné maření času.
Domnělá bájiče čest, ta s lidským slepením basne.
Nechej tintěrek těch, i marného klinkání nechej!
Vzhůru, pojď za mnou! Já tě po pravé povedu cestě
k té, jíž hledati má každý um, dokonalosti.“

(Pokračování.)

Čmelák.

Celý dlouhý, boží den
nad papíry jako mol,
ani pohled z okna ven,
až jde z toho hlava kol.

Oknem slunko zableskne, —
teď už toho, hochu, nech:
přece jenom zasteskne
člověku se po lidech.

Zde však není veselo,
kam pak sem by zašel host? —
jednomu se nechtělo,
jiný má sám svého dost.

Mlč, ty starý mrzuto, —
co pak jsi to zahučel?
Věru, sotva řeknu to,
host pod oknem — zabzučel.

Potom hezky zaklepal
do zavřené vyhlídky:
čmelák! — kde's pak se tu vzal?
Ah, — na okně na kytky!

Nu, jen dále — vzácný host, —
a tak z dálky, zrovna dnes.
Co pak dělá venku hvozd
co pak dělá naše mez?

Bručí, bručí; — divný druh;
jako starý kamarád:
nahučí ti toho v sluch,
ale máš ho přece rád.

Dík ti, zlatý bručále,
ač jen mžik jsi poseděl. —
Ani byl bych bez tebe,
že je jaro, nevěděl.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Všechno mi jest strašně protivné," zlobil se Livora, „všechno jakoby mě řezalo a šlehalo do duše, a není utišení. Nic platno, přece jen jsem bídný, ztracený chlap!"

Umyl se a oblékl co možná šviháckу. Při tom poněkud se vzpamatoval. Pak se pohrdavě usmál své mrzutosti, a když hleděl do zrcadla, byl už zase veselý. Zaluskl prsty, zabručel si nějaký popěvek a volal o snídani.

Měl hlad, i těšil se z toho, že to jest dobré znamení. Dokud prý člověku chutná jíst, dotud také jest schopen činův. Chuť k jídlu jde ruku v ruce s odvahou a srdnatostí. A on, Livora, měl vždycky více odvahy než hladu.

Po snídani opět se díval z okna, jak na náměstí umetají pěšinky. Čekal, jakoby to klenovští občané dělali jenom pro něj. Když udělali cestičku od hostince k poště, vzchopil se a šel navštívit přítele Oblaka.

Poštmistr ho přivítal výčitkou, proč nepřišel už včera. Žena mu churaví, byla mu prý neslýchaně dlouhá chvíle, tím delší, protože čekal na něj.

Po celé dopoledne, pokud Oblak měl kdy, vypravovali si většinou o hudbě. Poštmistr byl by rád zkusil zase jednou některý hudební nástroj, ale ohled k churavé ženě nedovoloval nic takového. Pokuřovali si tedy v kanceláři, měli se dobře. Livora už zase byl Oblakovi kamarádem bratrským nad jiné milým a vítaným, poštmistr se přiznával, že přes všechny nechvalné vlastnosti má toho kudrnatého človíčka velmi rád.

Až na konec poněkud se nepohodli, ale bylo to přátelské. Poštmistr totiž vychvaloval dýmku jako nejlepší kuřácký požitek, kdežto Livora dával přednost dobrým doutníkům. Z toho hned přešel na ženy, a už zpíval starou písničku.

„Ženy jsou jako doutníky," vykládal Oblakovi, „zrovna, na vlas takové. Jsou také jenom proto, aby muže nu krátko opojily, aby mu připravily chvilkový požitek. Usmíváš se labužnicky, kocháš se takovým úhledným doutníkem, ale za nedlouho jej odhodíš a třebas i zašlápneš, má-li se ještě k životu. A největší požitek máme z doutníku jako z ženy, když jej můžeme spáliti, stráviti docela. To blaží, pak jsme spokojeni, to jsme si pochutnali! A jako jsou rozmanité druhy doutníků, tak i ženy. Dlouhé a krátké, to jsou vesnické venkovanky a děvečky, portorika a kuba jsou měšťanské dívky, havanna, britanika a trabuka sluší srovnávati se zámožnými a vznešenými slečnami. Viržinka jsou mladé vdovy a cigarety baletky. Vše ostatní už jest šlechta. Ovšem, někdy takové sprosté dlouhé nebo krátké chutná líp než leckteré trabuko, ale to jen vysvětluje úkaz, že mnohdy největší páni kouří nejlacinější doutníky."

„Dobře jste si to vymyslil," pravil Oblak a kysele přikyvoval hlavou, „to jest asi ovoce vaší včerejší nudy, není-li pravda? A když už to tak všechno důkladně víte, kamaráde bratrský, prosím vás, jaký to jest doutník, když muž se ožení?"

„To už není žádný doutník, drahý příteli, to jest nanejvýše kuřlavý tabák, ale nejčastěji to jest spička, hodně odporná, páchnoucí, štiplavá špička."

Pan generál Trochu maně si vzpomněl při tom na svoji manželskou polovici a opět zakýval hlavou, než tentokráte spokojeně, souhlasně.

„Máte pravdu, příteli, jest od vás sice ničemnost, že mluvite tak potupně o vdaných ženách, ale dávám vám pardon, dobře jste to řekl."

Za chvíli, už před samým polednem, Livora odcházel do Sirotčího Dvora. Mysl jeho byla zase lehka, obličej se usmíval. Včerejší pobouření bylo ututláno, nepokládal ho už za nic jiného než za chvilkové vzplanutí citův. Věděl sice, že má paní Martu nevýslovně rád, ale už nevzpomínal krátkého předsevsetí, aby se vystříhal způsobiti jí bolest. Zůstávala mu dále ženou zbožňovanou, ale on nehleděl k ní jako k světici, prahl a hořel po ní lačněji než po kterékoliv jiné ženě.

Domníval se, že bude na mladé paní znáti účinek poslední rozmluvy, ale zmýlil se. Paní Těšitelová nedávala na jevo ani nejmenší známky nějakého vzrušení. Byla úplně klidna, usměvava, důstojna. Jen to pozoroval, že spíše si všímá svého muže, než jindy, a dobře uhodl, že úmyslně. Od štědrovečerní rozmluvy zajisté také se potýkala se svými city a se svým svědomím. Přemýšlela o důvěrných útocích Livorových, uvažovala, co i ona jemu řekla. Zhrozila se, že odpovídala více, než směla, ulekla se pomyšlení, kam by takto dospěla? Oddanost manželská jí kázala, aby se snažila vypuditi z mysli každou vzpomínku na Livoru, aby ustavičná myšlénka na muže jí byla nepřekročitelnou hradbou proti tomu mladému, svůdnému démonu.

Tak připravena vítala hostě a přivolávajíc muže svého tázala se, jak Livora strávil boží hod.

„Jak jinak, než nadmíru smutně? Jak živ jsem nebyl tak teskliv, jako včera.“

„Proč pak jste nechtěl u nás zůstat?“

Neřekla to jako otázku, byla to spíše šetrná výčitka, ale Livora již odpovídal:

„Však by vám to řekl cit, kdybyste chtěla jen trochu hádat. Ale vy víte!“

„Ano,“ odvětila na to rychle, „tedy vím a věřím, že to bylo tak dobře.“

Po těch slovech se obrátila s nějakou lhostejnou otázkou k přicházejícímu mužovi.

Livora se vítal s bratrancem, než při tom upíral na Martu překvapené oči.

„Jak pak to dnes mluví?“ divil se v duchu. „Ale známe to, pouhá maska, přetvářka. Nedělej si z toho nic, brachu! Za chvíli bude ještě přístupnější než předevčírem.“

Ale nebylo to tak snadné, jak se těšil. Paní Marta byla vytrvalejší, než jindy, a bedlivě se vyhýbala každé příležitosti, kdy by mladý muž mohl zase zabočiti na své žaloby a city. Ostatně toho dne nebylo možno spoléhat na důvěrnosti. Nemaje vedle sebe Oblaka, Těšitel věnoval jak bratranci, tak i své choti ustavičnou pozornost a byl také vnímavější pro jejich hovor.

Teprve když se na chvíli vzdálil, Karel Livora nedočkavě se odvažoval dalších milostných podniků. Už zase vypravoval paní Martě o své duchovní trýzni, o své lítosti i hoři a na konec o lásce, před nedávnem nešťastně nalezené. Už zase vpíjel do ní omamující oči, vztahoval studenou pravici po její ruce.

Zaplesal v nitru svém pozoruje, jak krásná žena opět se chvěje, rdí se a bledne. Ona však přece byla silnější, než se domníval. Odtáhla svou ruku, odstoupila od něho a pravila mu mírným, prosebným, než i rozhodným hlasem:

„Máte-li mě trochu rád, prosím vás pro Boha, nechte mne a nemluvte už nikdy, nikdy o těch věcech.“

„Vždyť jest to můj život, každým takovým slovem vyjádřena jest má nynější bytost. Ale vy, vtělená dobrota a milosrdenství, poroučíte, abych mlčel.“

„Neporoučím, nýbrž prosím vás za to. Poroučí-li něco, jest to myšlénka na mého muže.“

„Nešťastný muž!“ vzdychl Livora.

Avšak mladá paní k němu přistoupila a plna důvěry mu podávala ruku.

„Hleďte, podejte mi ruku na to, že vypudíte z hlavy ty nešťastné myšlénky. Nemohu, nesmím s vámi takto mluvit, ani kdybych chtěla. Rozumím vám velmi dobře, cítím s vámi, ale čest a povinnost jest mocnější než všechny city. Sotva si troufám říci, jak mě těší, že na mne přece vzpomínáte. Ale už jest pozdě, zapomeňte zase — vidte, příteli, že mi to slibujete?“

Podal jí ruku, zvolna, jako z přinucení.

„Ano,“ pravil tiše, „slibuji. Nedotknu se vás už ani slůvkem, ale aspoň mi dovolte, abych se mohl kochati svými vzpomínkami. Lhal bych a spáchal bych na vás i na sobě veliký hřích, kdybych slíbil, že mohu zapomenout.“

Sklonil se před ní a přitiskl na její ruku uctivý, dlouhý polibek. Ona mu jen stiskla ruku a pak nadmíru vzrušena odběhla z pokoje.

Mladý muž nemohl se ubrániti smutku a pohnutí. Třel si chvíli pravicí chladné čelo, hryzl bledé rty, z hluboka si oddychoval.

„Tedy mi selhalo,“ pravil si tiše, „škoda, tolik jsem se těšil! Jest příliš věrna svému mužovi, abych se mohl ještě dále odvažovat. Dobře, dobře, ať jest hodně ctnostna! Jen když mne miluje — to mi zatím stačí.“

Od té chvíle paní Marta neslyšela od něho již ani jediné důvěrnosti. Livora byl sice kliden, avšak přece pátravé zraky její postřehly na něm zakrývané sklamání. Byl k Těšitelovi samá ochota a pozornost, k ní pak samá pokora i uctivost, a mluvil o tom, že snad už do Klenové ani nikdy nepřijede.

Těšitel zvedl hlavu a nedůvěřivě upjal na něho modré oči.

„Co zase do tebe vlezlo? Snad už nemáš inspektorování u pojišťovny dost?“

„Jsem teď všeho syt, i toho klopotného tuláctví, jistě při tom dlouho nevydržím. Ale co pak, co pak, aby to už bylo poslední a veliké? Nevím sice dosud určitě, co podniknu, ale předem mohu bezpečně slíbit, že to už nebude veselé.“

A když pak večer opouštěl Sirotčí Dvůr, nastavil tváře proti sněhové vánici, sáhl si na oči a mrtvě, malomyslně zahučel do větru:

„Ba přece snad by bylo nejlépe, abych se stal Trapistou. Půjdu do kláštera!“

Zoufale se vrhl na lůžko, ale zase nespal po celou noc, jako předevčírem. Vír střídajících se plánův a úmyslů probíhal jeho mozkem. Podnikal v nitru svém těžký, odvážný boj, a ráno vstal vysílen sice, ale rozhodnut.

Byl bledší než obyčejně, chladnější, avšak nechvěl se.

„Ano, tak to udělám, abych si jí zase dobyl!“ šeptal si, hladě si vlasy a malé kníry. „Zničil-li jsem bez zachvění už několik žen, proč bych nemohl utratiti také jednoho muže?“

A jakoby se chtěl upevniti ve svém předsevzetí, dodal důrazněji:

„Ano, ano, to bude nejlepší. Zabiju svého bratrance Těšitele!“

XI.

Ani neopustil hostince. Po snídaní opět se natáhl na pohovku a přemýšlel o svém vražedném plánu. Jako úkladný pavouk zvolna, důmyslně tkal svoji zločinnou pavučinu. Byl vždycky důmyslný, nikdy neměl nouze

o radu, nikdy nelekal se překážek a protivenství. Ve své dosavadním těkavém kočovném životě nabyl mnohých zkušenosti, ostřílel se proti rozmanitým nehodám, které jiného člověka snadno by mohly zvrtkati nebo zvrátiti. U něho žádná překážka nebyla nepřemožitelna. Obyčejně jenom chvíli byl na vahách, avšak vrátila se mu vrozená chladnokrevnost, a Livora dovedl o nejdůležitějších životních otázkách rozhodovati tak klidně, jakoby se rozmýšlel, co by si měl vybrati lepšího k obědu.

Po celý den budoval svoje hříšné plány, zkoumal, uvažoval příznivé i nepříznivé okolnosti, a při tom se utvrzoval ve svém černém úmyslu.

Nazejtří opět si vyšel, a byl už jako obyčejně čilý, usměvavý, všímavý ke všemu, co viděl a potkával. Nezapomněl zůstati dokonalým švihákem.

Na náměstí se zastavil u hloučku dětí a s potěšením se díval na jejich střelbu sněhovými kulemi. Podněcoval slabší k statečnosti a na konec poděloval vítěze několika krejcary. Za ty byly by se mu děti sepraly třebas až do krve.

„To jest hodný pán!" chválila si ho veselá, chudá žena, vidouc, jak rozdává krejcary. „Skoč, Františku, a polib za to milostpánovi ruku!"

Potom milostpán Livora zamířil k Sirotčímu Dvoru. Když přišel na cestu s topolovým stromořadím, zrychlil kroky a vpadl do statku trochu udýchán.

„Prosím tě, Bohuši," oslovoval bratrance, „jdu do Slivence, ale zapomněl jsem si v hostinci něco napsat, potřeboval bych také nějaký arch papíru. Spěchám, nemohu se už vraceti do Klenové, buď tak laskav a dovol, abych si to napsal u tebe a poskytni mi laskavě kus papíru."

Těšitel s největší ochotou uvedl Livoru do svého pokojíka a nabídl mu tam psací stůl. Zotvíral některé zásuvky a vyložil před bratrance hromadu rozličného papíru, vyhledal i několik per, neopominul všimnouti si inkoustu.

„Jen si napiš, co ti libo, a posluž si papírem, je ho dost," řekl dobrácky a vzdálil se, aby se ještě postaral o pohostění. Za chvíli se vrátil v průvodu Kačenky, přinášející láhev vína a talíř zákuskův.

„Tak, teď jez a pij i piš, nebudeme tě už vytrhovat," řekl zase a odešel.

Mladý muž nejdříve vypil malý doušek vína a pak přistoupil ke dveřím. Otevřel je a podíval se do vedlejšího pokoje. Nebyl tam nikdo, dvéře jeho byly zavřeny. Přivřel tedy dvéře pokojíka a tiše, opatrně, dávaje pozor na každý šelest v domě, vrátil se k psacímu stolu. Byl patrně spokojen.

Ale neusedl a nepsal, měl na mysli jiné úklady. Rychle se přehrabával papíry Těšitelovými, vyhledával zvláště listy a poznámky s bratrancovým rukopisem. Po těch nejdříve pátral, po těch prahl tak chvatně a nedočkavě.

Vybral si několik popsaných listův i několik čistých papírů s vytištěným jménem a obydlím statkářovým, složil vše pozorně a schoval do náprsní kapsy spodního kabátu. Oddychl si, podařilo se mu, čeho si přál.

Potom znovu, žíznivěji se napil a posadil se ke stolu. Pomalu, spíše jen jako z dlouhé chvíle nebo ze zvědavosti prohlížel si papíry a předměty, téměř úplně zakrývající psací stůl. Bylo tam několik všedních, obchodních psaní, několik knih a ceníkův, a mezi tím spousta rozmanitých celých i polámaných drobností, jaké obyčejně bývají nezbytnou okrasou zvláště takového stolu, na kterém se nepíše každý den.

Livora s pohrdavým úsměvem bral do rukou a zase hned odkládal všechna ta těžítka, vytěráčky, krabičky a figurky, z nichž některé zajisté už byly ozdobou psacího stolu otce Těšitelova a dosud byly trpěny na svém místě toliko jako milá, jinak bezcenná památka.

Posléze vstal a oblékal zimník. Byl už téměř na odchodu, když si všiml ještě pootevřené zásuvky. Jindy vždycky byl dosti šetrným k takovým věcem, které mohl pokládati za cizí tajemství, zvláště nedotýkaly-li se jeho zájmův. Avšak nyní, zmocňuje se tajně několika popsaných listů Těšitelových, stával se již zločincem, jemuž vnikání do cizích důvěrností zdálo se maličkostí.

Obezřele povytáhl zásuvku a probíral se jejím obsahem. Byla celá vyplněna starými výkresy z dob, kdy statkář byl na studiích, rozlámanými kružidly, pravítky a prkénky v sousedství zrezovatělé, zanedbané lupenky. A mezi tím ruka Livorova nalezla a na světlo vynesla těžký revolver.

Mladý muž se zachvěl, vybledlé oči se mu zaleskly, dech na okamžik se zatajil.

„To jest výtečný nález," šeptal si, „jak krásně se mi hodí! Nic lepšího jsem nemohl najíti než to. Kdybych neměl nic, ten revolver by mi stačil."

Rychle se vrhl ještě k zásuvce a honem znovu prohledával. Štěstí mu zase přálo. Nalezl krabičku s náboji, určenými pro tu osudnou zbraň. Přesvědčil se ještě, hodí-li se dobře do revolveru, načež několik nábojův zabalil do kousku papíru a zastrčil i s revolverem do hluboké kapsy svého zimníku.

Ostatní náboje položil zase mezi kružidla i výkresy a zavřel zásuvku.

Potom naposledy se napil, zapálil si cigaretu a s úsměvem opouštěl pokoj.

„Pospícháš tuze?" tázal se ho bratranec, když mu Livora dával s Bohem. „Mohl-li bys se chvíli zdržet, zdrž se, Marta si pospíší s obědem."

Mladý muž však děkoval za pozvání. Zlobil prý už dost o svátcích, ani kdyby měl kdy, neodvážil by se opět obtěžovat. Ale má prý opravdu naspěch.

Podal Těšitelovi ruku a zaskočil ještě do kuchyně, aby se poroučel mladé paní.

„A kdybychom se snad už neuviděli," pravil, zastavuje se ve dveřích, „buďte tu hodně zdrávi a šťastně vstupte do nového roku. Do té doby budu zatím v matičce Praze, hodlám odejeti z Klenové zejtra, nejdéle pozejtří. Poroučím se!"

Statkář vyprovodil ho až na dvůr.

„A zastav se opět u nás," zval Livoru, „až zavítáš do naší krajiny. To víš, bez ostychu, jako domů."

„Kdož ví, přijdu-li sem ještě někdy," usmál se host.

Těšitel hleděl za ním, dokud nevyšel ze vrat, a pak zvolna se vracel do domu.

Paní Marta také stála u okna a upjatě zírala za vzdalujícím se mladým mužem. „Kdož ví, přijdu-li sem ještě někdy," šeptali rtové její právě tak, jak to zaslechla se dvora. Snad tedy ho vidí naposledy, snad jí mizí na-

vždy. Dobře, že odchází a nebude-li ho už nikdy anebo aspoň dlouho, hodně dlouho vidět.

Vidouc ho odcházeti zasněženým dvorem a zanikati za zdí, obrostlou uschlým točiplotem a starým břečťanem, cítila, jakoby jí lítost stoupala k hrdlu, jakoby se zraky zalévaly teplou rosou, málem byla by se dala do pláče.

„Proč jen musím na něho ustavičně vzpomínat, když mi tolik ublížil?“ žalovala si vyčítavě a rychle se shýbala do skříně, aby vracející se Těšitel nepostřehl jejího pohnutí. Ale přece v srdci a duši bylo jí mnohem volněji a světleji než jindy. Stesk po odcházejícím démonu byl potlačován vnitřním ušlechtilým uspokojením. Poznávala s hrdostí, že už není tou slabou, vratkou bytostí, jakou byla včera, nyní zas ženská důstojnost se v ní hlásila.

Livora nešel do Slivence, obloukem se vracel do Klenové.

Když se vrátil do hostince, zamkl se na klíč ve svém pokojíku a znovu prohlížel svoji kořist. Srovnal uloupené dopisy a papíry pečlivě asi tak, jak se srovnávají veliké bankovky, a potom také si prohlédl revolver.

Byl ještě nový, nepochybně bylo z něho teprve několikráte vystřeleno. Na hladkém lesklém povrchu tkvěly dvě, tři malé stopy rezavého nádechu, jinak však byl bez poskvrny.

Livora vyňal šátek a cípem jeho snadně setřel rez. Chvíli si pohrával zbraní, zkoušel její bezvadnou spoušť a ob čas zamířil do některého předmětu v pokoji.

„Dovedu to ještě velmi dobře, ačkoliv jsem už nestřílel několik let,“ mluvil sám k sobě polohlasně, jak míval ve zvyku, neboť vždycky rád se slyšel. „Takové věci snadno se nezapomínají, a ostatně to dříve ještě několikráte zkusím.“

Pak zaobalil revolver i náboje do čistého šátku a schoval do svého tlumoku. Zavřel jej ostražitě, ale hned opět otevřel a ukryl tam také Těšitelova psaní. Po té se rozhledl po pokoji, minutu se zastavil o něčem přemýšleje, načež vzal klobouk a sestupoval k obědu.

„Ta práce mi notně vytrávila,“ smál se v duchu. „Ale není divu, byla těžká, jak živ jsem nekonal nic podobného. Jen klid a kuráž, pane Livoro, přijdou ještě jiné, těžší věci. Nelekej se však, jen směle, a zdaří se všechno.“

Při obědě sršel vtipem. Udržoval v ustavičném smíchu všechny hosty, a ani otrlý hostinský nemohl se ubrániti, aby ho nepochválil, jaký je čtverák. Páni cestující prý jsou většinou veselí hovorkové, ale pan Livora jest zvláště povedený a člověka nikdy nezarmoutí. K tomu pak platí správně a dobře.

Po polednách mladý muž se vydal do domu, kde úřadoval generál Trochu.

„Zdaří-li se to ještě tam,“ myslil si cestou, „budu míti vyhráno.“

Seděl u poštmistra až do soumraku, ale tam plány jeho nechtěly se dařit. Livora měl zvláště namířeno na poštovní razítko, rád by se ho byl na několik vteřin zmocnil, avšak Oblak toho dne byl v kanceláři jako přikován. Ochotně sice ukazoval Livorovi krabičku s kovovými číslicemi a vysvětloval, jak denně mění datum na poštovním razítku, ale to nebylo mladému mužovi nic platno, nemohl-li si sám upraviti razítko s určitým datem a přitisknouti je na šedou poštovní zálepku, připravenou v kapse.

Při tom hovořili o rozmanitých všedních věcech, až se dostali zase na Sirotčí Dvůr. Oblak vychvaloval, jak dobrý jest to statek a že manželé Těšitelovi se tam mají jako v ráji. V nich prý možno spatřiti vzor dokonalého pozemského štěstí.

Mladý muž se usmál. Naklonil se důvěrně k poštmistrovi a otázal se:

„A myslíte, milý příteli, že v tomto jejich ráji není hada?“

Poštmistr otevřel na něho dokořán překvapené, nedůvěřivé oči. Nerozuměl tomu dobře.

„Co jste pravil?“

„Inu, myslím, že v Sirotčím Dvoře není tolik spokojenosti a štěstí, jak se nám zdá. Jest to sice hezká klec, ale kdo ví, co v ní ptáka hněte?“

„Co pak by mohlo Těšitelům scházet? Mají všeho dost, mají se rádi.“

„Ano, a jsou mladí, zdraví, svět se na ně usmívá. A přece bratranec vzdychá.“

„Co vás napadá!“

„Nevěříte? Nevíte tedy nic? Škoda, doufal jsem, že mi budete moci něco povědět.“

„Co vím, to jsem už pověděl; že se jim daří blaze. Kdyby tak bylo nám, brachu!“

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Svícen.

Rusky napsal A. P. Čechov. Přeložil Boř. Prusík.

Drže pod paždím cosi zabaleného v 223. čísle „Bursovních Zpráv“, Sáša Smirnov, jediný syn své matky, vešel do přijímacího pokoje doktora Košelkova.

„Á, milý hochu!“ vítal ho lékař. „Nu, jak se už cítíme? A co dobrého?“

Sáša zamrkal očima, přiložil ruku na srdce a rozechvěně začal:

„Maminka se vám dává pěkně poroučet, Ivane Nikolajeviči, a tisíckrát vám za vše děkuje . . . Jsem její jediný syn, a vy jste mi zachránil život . . . my oba nevíme, jak se odvděčit . . .“

„Moc řečí, hochu, moc řečí!“ přerušil ho doktor, měkna nad tou vděčností. „Já udělal jen to, co by každý jiný na mém místě učinil.“

*

„Já jsem jediný syn své matky ... my nejsme bohatí a nemůžeme vám dostatečně zaplatit za vaše namáhání ... a mrzí nás to velice a proto ... velice vás prosíme, pane doktore, abyste na znamení naší vděčnosti přijal od nás věc ... která ... která je velmi drahá ze starého bronzu ... vzácné umělecké dílo.“

„To je zbytečné,“ odmlouval doktor. „Nu, k čemu je to?“

„Ne, ne, jen prosím neodmítejte,“ zajíkal se Sáša rozbaluje balík. „Urazíte tím mě i mou maminku! Je to velmi hezká věc ... ze starého bronzu. Máme ji po nebožtíku tatínkovi ... On kupoval starou bronz a prodával ji milovníkům ...“

Sáša rozbaliv věc, postavil ji slavnostně na stůl. Byl to nevysoký svícen ze starého bronzu, umělecké práce. Na podstavci byly dvě lepé ženské postavy.

Doktor pohlédnuv na dar, zvolna se zaškrabal za ušima ...

„Hm, věc je opravdu znamenitá,“ zabručel, „ale ... víte, takové bronzové postavy ... tento, víte?“

„Jak vy podivně hledíte na umění,“ rozhorlil se Sáša. „Vždyť to je umělecký výtvor. Při pohledu na takovou krásu možno zapomenout, že jsme na zemi. Pohleďte jen, jaká posice, jaká výraznost!“

„Všechno hezké, můj milý, ale uvažte, že mám rodinu, běhají mi tu děti, bývají tu dámy ...“

„Inu ovšem, hledíte-li na umění se stanoviska nízkého davu, pak i ta nejuměleČtější věc jeví se v jiném světle. Ale, pane doktore, vy buďte výš než dav, tím spíš, poněvadž odřeknete-li, uděláte tím bolest i mně i mamince. Já jsem jediný syn své maminky, vy jste mi zachránil život ... My dáváme vám nejdražší věc, co máme ... Ovšem škoda, že nemáme druhý exemplář, aby byl pár svíců ...“

„Děkuju, můj milý, děkuju pěkně! Poručení mamince, ale suďte sám, běhají mi tu děti a dámy bývají ... Eh, konečně, ať tu zůstane ... Vás bych beztoho nepřesvědčil.“

„A není zač přesvědčovat,“ zaradoval se Sáša. „Jen si postavte hezký svícen sem k váse. Jaká škoda, že nemáte pár ... Co dělat? S Bohem, pane doktore, s Bohem!“

Po odchodu Sášově doktor dlouho hleděl na svícen, škrabal se za uchem a přemítal.

„Znamenitá věc, to je bez řeči ... a zahodit ji je škoda ... Ale u sebe ji nemohu nechat ... Hm! To je co říci! Komu bych ji měl darovat?“

Po dlouhém rozmýšlení připadl na dobrého přítele svého, advokáta Uchova, jemuž byl dlužen za vedení nějakého processu.

„To se znamenitě hodí,“ rozhodl doktor. „On, jako přítel, by nevzal ode mne peníze, bude to zcela vhod přivézti mu takový dar. A k tomu je svobodný a dost lehkomyslný ...“

A poněvadž nikdy nic neodkládal na zítřek, oblékl se a jel k Uchovu.

„Servus, příteli!“ řekl zastav advokáta doma. „Přišel jsem ti poděkovat, kamaráde, za tvou práci ... Peníze ode mne nechceš, vezmi tedy tuto věc ... Je to znamenité dílo ...“

Spatřiv dar, advokát byl uchvácen nepopsatelným nadšením. Ale když se poněkud utišil, ohlédl se bázlivě na dveře a pravil:

„Ale vem si ten svůj dar. Já ho nevezmu ...“

„Proč?“ polekal se doktor.

„A proto ... Víš, bývá u mne matka a ona nemá ráda takové bronzové figurky ...“

„Ne, ne, ne! Nesmíš odmítnout. Bylo by to lotrovství od tebe,“ máchal doktor rukama. „Vždyť je to věc umělecká ... pohleď jen, jaká posice, jaká výraznost! Urazíš mě ...“

A po těch slovech doktor v pravém slova smyslu prchl z bytu advokáta a pln štěstí, že má dar s krku, jel domů.

Po jeho útěku advokát dlouho, dlouho pohlížel na svícen s opravdovou zálibou ...

„Na mou věru, skvostná věc! A zahodit ji je škoda ... A u sebe ji nemohu nechat ... Nejlíp bude, když ji někomu dám ... Ale komu? ... Už to mám: přítel Saškin má dnes benefici ... musil bych mu tak jako tak něco poslat, udělám mu s tím skvostný dar, a nebude mě to nic stát ...“

A večer pečlivě zabalený svícen putoval do vyzdobené šatny komika Saškina a ten večer všichni navštěvovatelé šatny byli u vytržení nad vzácným, uměleckým dílem ...

Ale po představení komik pokrčil rameny a přemítal nahlas:

„Ale kam to dám? To není fotografie, abych ji zavřel do stolku a u mne bývají mladé žačky ...“

„Víte co, pane, prodejte ten svícen,“ radil mu vlásenkář, sundavaje komiku vousy. „Na předměstí tady bydlí obchodnice s bronzem. Ptejte se jen na Smirnovu a ukáže vám k ní malé dítě ...“

A komik poslechl.

Dva dni po té doktor Košelkov seděl ve své pracovně a maje prst na čele, přemýšlel o žlučových kyselinách. Tu rozevřely se dvéře a do pracovny vletěl Sáša Smirnov. Usmíval se, zářil a celá bytost jeho dýchala štěstím. V rukou držel cosi zabaleného v novinách.

„Pane doktore!“ jedva dýchaje volal. „Představte si mou radost ... My byli tak šťastni a dostali jsme koupi druhý exemplář k vašemu svícnu ... Budete mít pár! To je radost ... Maminka je tak šťastna ... Já jsem její jediný syn ... Vy jste mi zachránil život ...“

A Sáša chvěje se vděčností, postavil před doktora — svícen! Doktor otevřel ústa, chtěl cosi říci ... ale neřekl nic ... zdřevěněl mu jazyk ...

Knihy redakci zaslané.

Ottova Laciná knihovna národní. Spisy pro zábavu a poučení. Číslo spisu 127. **Silas Marner, tkadlec z Raveloe.** Napsal George Eliot. Přeložila M Jesenská. Nákladem J. Otty v Praze.

Vzdělávací bibliotéka. Redakcí vydavatelstva Vzděl. bibliotéky. Svazek 22. Jaroslav Vrchlický: **Tři knihy vlaské lyriky.** Cena 1 zl. V Praze. Nákladem vlastním.

Libuše, matice zábavy a vědění. Roč. (běh) XXIV. Čís. 7. (čís. běž. 157.) **Ze světa pro svět.** Povídky R. J. Kronbauera. Nákladem „Libuše“, matice zábavy a vědění. V Praze.

Karel Mašek (Fa Presto): **Kyselé hrozny.** Verše rozmarné a pošetilé. Nákladem Bursíka a Kohouta v Praze.

Jak se kdy v Čechách tancovalo. Dějiny tance v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku z věků nejstarších až do nové doby se zvláštním zřetelem k dějinám tance vůbec. Líčí Dr. Čeněk Zíbrt, docent kulturní historie na české universitě. Se 136 vyobrazeními. Cena zl. 3·20. Nákladem F. Šimáčka v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek.** — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček“.**

ROČNÍK XXIII. 20. KVĚTNA 1895. ČÍSLO 24.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Přetisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Písně.

Od Elišky Krásnohorské.

Co říčka zpívá.

Jas jitra s leskem vody splývá
a v slunném proudu říčka zpívá:
Jsem píseň, jež se dala v let;
mne srdce země plesně roní,
pln záře ranné plá mi svět,
mně každá vlnka trylkem zvoní.
Až ke dnu ňader mých
se slunko směje
a hřeje
a slouchá,
co šeptů důvěrných
si s vlnou vlna šplouchá.
Jsem píseň vzbudila mě zoře,
mne žene touha,
má pouť je dlouhá,
ó, tuším v dálce moře,
v něm bezmezného blaha říš,
a k moři letím blíž a blíž.

Svá kouzla večer dolů schvívá
a v lesku luny říčka zpívá:
Jsemť žití v proudu zvlněném,
kde jas a stín se klamně snoubí,
vln honbu zříš na čele mém,
však nevíš, co si nesu v hloubi.
Mně bijí tepny vln
tu vášně hřměním,
tu chvěním,
a v běhu,
jenž muk a slasti pln,
chci prchnout poutům břehů.
Jsem žití, rozkoš jsem i hoře,
mně srdce buchá,
a křídlo ducha
chce dál, kde tuší moře,
svět nekonečný, volnější!
Jen ten mé touhy zkonejší.

Noc obraz kraje temnem skrývá
a v černém lese říčka zpívá:
Jsem osud; schoulen v temna klín
jen tajemstvími proud svůj vinu;
i břeh i běh můj — vše je stín;
jsem němý; nikdy nespočinu;
věz, kamkoli svůj tok
tvým ukryt očím
kdy ztočím,
a kudy
se odchýlí tvůj krok:
já dohoním tě všudy!
Jsem osud, v slepé noci číhám;
své víry, tůně
skryv tajně v lůně,
až k moři tebe stíhám;
tam cíl tvůj; chvíli poshovím —
tam najdeš, čeho nepovím.

Na výši hor.

Nad mlhami, nade mraky,
nad hludišti mutné země
jen to nebe zří mi v zraky,
jen to slunce plane ke mně.

V němých skalách kročej zniká
i ten tepot žilobití;
tiš zde slavná, převeliká
bez osudných ozvěn žití.

Žulou věčnou vrcholiska
strmí v nekonečna kraje,
led jen ohněm slunka blýská,
však tím ohněm neroztaje.

V mrazné výši vznáším čelo
nad vzpomínky, nad údolí, —
však co nejhloub, nejhloub vřelo,
i zde nejvýš vře a bolí.

Napadalo záře . . .

Napadalo záře
s měsíce a hvězd;
sprchlo zlata
v luka plná jasu
rosou kropenatá,
v sivé moře klasů,
v pásma bílých cest

Padá, rozlévá se
zlato v paprscích;
jak pyl z květů
mží se světla mihy
s výše hvězd a v letu
zahalují lihy
jako zlatý sníh.

Zapadlé je všecko
v kouzlaplný jas;
noci líce
planou němým divem,
září jako sníce
o čems opojivém,
s rosou v stínu řas.

Jak když srdce klesá
kouzlem sladkých mdlob
v ozářený,
do hvězd rozklenutý,
slastí vykropený,
tajem obemknutý,
čárný, zlatý hrob.

Pod zraky hvězd.

Když tmou, jak světlých duchů sbor,
ó hvězdy, zříte dolů
v mých záhad rej, v mých bludů spor:
kým kouzlem v odboj bolu
mi shlížíte tak nebesky,
že tichnu? Hvězdy! Vítězky!
Vy věčný mír, já bouř a vzdor —
a přec tak svorny spolu.

Vy pláte v rosný květů klín
i v hnízda krytá doubím,
svit luzný šlete v země tůn
až k lidských ňader hloubím;
ač chápu sotva v tušení
řeč sladkou vašich zjevení —
vy věčný jas, já pouhý stín —
přec duši svou vám snoubím.

Jak nevěřiti v úsměv ten,
jenž v jasné vaší kráse
v můj hořký repot a v můj sten
jak těcha rozlévá se?
Vy hvězdy, pravdy plamenné,
nad námi zářně vtělené,
jste věčný svět, já chvilky sen,
v němž marná touha zdá se.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Livora však zamyšleně zavrtěl hlavou.

„Prosím vás," pravil s vážným, starostlivým přízvukem, „nepozoroval jste dosud nic, že by snad byl bratranec v hmotných nesnázích? Nebo něco podobného?"

„Nesmysl!" odvětil úsečně Oblak.

„Ku podivu, co by to tedy mohlo být? Aby přece pro Martu, to mi nejde na rozum."

„Ale co vlastně myslíte, člověče, prosím vás?" dorážel Oblak na Livoru.

„Co myslím! Že Bohuš není spokojen. Tváří se sice klidně, nutí se do vzezření šťastného člověka, ale uvnitř kypí a vře nespokojeností, rozčilením. Pozoroval jsem to hned na podzim, když jsem poprvé přišel do Sirotčího Dvora. Pamatujte se také trochu. Smál se, žertoval, ale bylo potřebí jen slova, aby se podráždil."

„Ano," přisvědčoval Obl k, „ale tím jste byl jenom vy vinen."

„Snad pro tu chvíli, ale nespokojenost byla v něm dozajista dříve. Už tenkráte jsem to uhodl a ptal jsem se ho na to. Odbyl mně tuze zhurta, že prý nemám porozumění pro to, co ho může znepokojovat a tížit, abych se jen staral o své věci. Za chvíli se smál a omlouval se, že jest mrzut, protože nevýhodně prodal obilí, ale abych prý jeho popudlivé chování nepokládal za urážku. Potom při nějaké zmínce o Martě nanovo se rozčepýřil. ‚Ne, ne, nechme toho, bojím se při každém slově, abys mi nezačal o těch hloupých, bláznivých věcech!' zakřikoval mě, a těmi hloupými, bláznivými věcmi nepochybně myslil sňatek svůj s Martou. Ale snad ho hnětou ještě jiné věci. Ani prý nevím, jaké má starosti a že jich má stálé plnou hlavu, pravil mi v těchto dnech, když jsem ho důvěrně žádal, aby podal vysvětlení k dopisu, který mi poslal před několika nedělemi. A to jest nejdůležitější, nejpodezřelejší ze všeho. Snad se ještě pamatujete, bylo to někdy ku konci října, poslal mi do Prahy zálepku."

„Jak pak bych se mohl pamatovat," pravil poštmistr, „kampak bych přišel, kdybych měl prohlížeti a studovati každou adresu? Stačí mi úplně, všimnu-li si bydliště, a dost. A co vlastně pan Těšitel psal v té zálepce?"

„Před tím jsem ho vybídl, aby se dal pojistit pro případ brzkého úmrtí."

„Ano, pamatuji se, mluvil jste o tom zde s panem Těšitelem," dosvědčoval Oblak.

„Aha, ovšem, nu, aspoň vidíte, že vám nelhu. A po té v brzku mi psal, jestli prý pojištěné kapitály se vyplácejí také po samovrazích? Nechce prý sice skončiti ani brzo ani násilně, ale jsou mnohé věci, které ho časem dohánějí až k zoufalství a snad by se mohl v takové těžké chvíli zapomenout. Tak mi to psal, až jsem se podivil, že se neostýchá svěřiti papíru takové důvěrnosti. Mám ještě tu zálepku, při příležitosti vám ji třebas ukáži. Prosím vás, co jsem mu měl na to odpovídat? Nepsal jsem mu nic, až teprve o štědrý den jsem přišel k němu. Tázal jsem se ho, co si mám vybrati z toho dopisu? Dal se zase do smíchu. ‚I zahoď to,' pravil, ‚kdo pak by se staral o štědrém dnu o takové hlouposti!' Tvrdil jsem, že to nebyla žádná hloupost a myslil-li to do opravdy? Opět se smál. Ví prý, kdyby myslil na samovraždu, že bychom ho nepojistili. Chtěl mne prý poškádlit, abych litoval, že z jeho pojištění nebude nic. Pak mne žádal, abych s ním uzavřel to pojištění. Pojistil se na deset tisíc na prospěch Marty, aby prý měla po něm památku, kdyby přece záhy zemřel. Z toho jsem soudil, že jeho hmotné poměry přece snad nejsou skvělé, musila-li by vdova spoléhati na těch pojištěných deset tisíc. A nyní, kamaráde bratrský, mi povězte, co vy o tom soudíte?"

Poštmistr byl všecek zaražen a jenom rozpačitě krčil ramenoma.

„To jsou krásné zprávy," pravil po chvíli, „to jste mě, příteli, pěkně potěšil!"

Když pak poněkud se vzpamatoval, lámal si hlavu hádankami, co může Těšitele tížit, že by ho až omrzoval život? Nemohl a nemohl uhodnouti. Hmotné nesnáze to zajisté nejsou, a paní Marta také ne, vždyť už tolikráte byl svědkem jejich nejněžnější lásky a Těšitelových nadšených výrokův, jak jest blažen.

Ani ve snách ho nenapadlo, že se stal oběti Livorových lživých výmyslův. To již byl kus té úkladné pavučiny, do které mladý zločinec obratně zamotával i nejlepšího přítele Těšitelova. Tento klam podařil se mu dokonale.

Ještě jednou se pokusil vzdáliti Oblaka z úřadovny, zdálo se mu totiž, že paní Lízi volá, avšak poštmistr zavrtěl hlavou. Choť jeho prý od svátků jest pořáde ještě ve znamení ryb, a chce-li ho přivolat, tluče paličkou do velikého plecháče. A když k ní vejde, jest také němá, jenom zlostně ukazuje.

Pak přišel posliček Sobek a i jiní lidé si podávali na poště dvéře. Nezbývalo tudíž Livorovi než pro tentokráte upustiti od vykonání svého úmyslu. Vždyť za ten den vykonal už dosti, stal se lhářem a lupičem, směle si mohl odpočinout.

Vzchopil se a rozloučil se s Oblakem. Nazejtří prý opustí Klenovou. Přijede však za některý čas opět, ale pak už to nejspíše bude naposledy.

Generál Trochu byl zase spleten, nevěděl, co mluví a činí. Chvíli hledal péro, nevzpomněl, že podávaje Livorovi na rozloučenou pravici, vzal péro do zubů. Měl je tam ještě a dlouho trvalo, než je našel, ačkoliv mu překáželo, že skoro ani nemohl mluvit.

„Jsem z toho až vrtohlavý,“ hučel si nad hromadou psaní a balíčkův, a myslil ustavičně jenom na Těšitele, co ho tísní, že si chce zoufat? Výmyslům Livorovým věřil svatě, ačkoliv důmysl jeho jim nemohl porozuměti.

Rozpomínal se na chvíle, kdy viděl Těšitele nevrlého, přiváděl si na paměť jeho někdejší rozčilená slova, avšak toho všeho nebylo mnoho. Jenom u jedné věci se pozastavil. To když si vzpomněl, jak statkář poprvé se durdil, že Livora se osmělil překročiti práh Sirotčího Dvora, a jak ho mrzelo, že poštmistr se dověděl o Martině tajemství. Ano, to snad by mohl býti červ, jenž hlodá na jeho duši. Svědomí stále mu vyčítá, že si vzal Martu, kleslou, zhrzenou dívku, za ženu. Minulost její brání mu vyhledávati vážných přátel a společnosti, láska jeho, třeba sebe upřímnější, časem přece snad podlehla tíži tvrdých předsudkův.

Několik dní ani nešel do Sirotčího dvora, a když pak přece se tam odhodlal, divil se, jak ti dva mladí manželé na pohled jsou spokojeni a šťastni, a jak zejména dobrý, ubohý statkář se dovede přetvařovati. Pohlížel na něho jako na domnělou oběť nedaleké sebevraždy, ale přece nemohl k němu zmírniti svou úctu.

Touž dobou Karel Livora byl už v Praze a den co den chvíli se učil napodobovati rukopis Těšitelův. Uloupené dopisy statkářovy byly mu k tomu vděčným vzorem. Začínal důkladně jako žáček od jednotlivých písmen, a když si bezpečně osvojil všechny způsoby i zvláštnosti bratrancova písma, pomalu skládal slova a věty. Za nedlouho dovedl napodobiti rukopis tak obratně, ba až uměle, že ani Těšitel by nebyl poznal rozdílu svého a Livorova písma.

Potom vzal šedou zálepku a vyplnil její vnitřní stranu následujícími slovy:

Milý Karle!

Právě jsem přemýšlel o pojištění, o kterém jsi se mi předešle zmínil. Libí se mi to, mám v úmyslu překvapiti tím Martu, proto by mi bylo vítáno, kdyby bylo možno do Vánoc nebo do Nového roku to uskutečnit. Ale na jednu věc chci se Tě dříve otázat, nebude-li mému pojištění na překážku. Prosím Tě, oznam mi, vyplatila-li by Vaše pojišťovna pojištěný kapitál také v tom případě, kdybych se dopustil samovraždy? Bůh chraň, abych snad už nyní pomýšlel na takové konce, ale rozumný člověk má býti připraven na každou možnou budoucnost, při mých rozličných starostech a nesnázích pak nikdy není zle o trochu malomyslnosti nebo zoufalství, a i chladný člověk v takové težké chvíli snad by mohl se zapomenout.

Rád bych to věděl dříve, než zase přijedeš, abych si to mohl zatím klidně a řádně promyslit, víš, o takovém předmětě nelze ústně mnoho mluvit. Přijmi můj pozdrav, a abych nezapomněl: znič tento lístek, a před Martou ani slova o tom! Jsem

Tvůj upřímný bratranec

Bohuslav.

V Sirotčím Dvoře, dne 29. listopadu 1890.

Líc zálepky opatřil Livora ještě adresou:

Ctěnému pánu, panu Karlu Livorovi, inspektoru pojišťovacího ústavu Labe v Praze.

„Tak, jedna věc už jest hotova, a povedla se skvostně!“ liboval si padělatel. „Teď ještě druhé psaníčko, to už bude vděčnější a snazší.“

Vyňal čistý aršík dopisního papíru, opatřený vytištěným jménem a bydlištěm Těšitelovým, a psal zase týmž napodobeným rukopisem:

Drahá Marto!

Nesnesitelné příčiny, které jsem až dosud všemožně tajil před Tebou, nutí mne učiniti životu svému konec. Bránil jsem se tomu dlouho, ale nebylo možno učiniti jinak. Nehněvej se na mě, že Ti činím takový zármutek a hanbu. Víš, že jsem Tě vždycky miloval a těžko se loučím, třebas jsem dobře pozoroval, že Jsi ke mně nepřilnula tak vroucně, jako já k Tobě. Přeji Ti, abys vždycky byla hodně šťastna. Neohlížej se v ničem na mne. Co budoucnosti Tvé se týče, odkazuji Ti všechen svůj majetek a ponechávám Ti úplnou vůli. Řiď se jen hlasem srdce svého, v tom člověk nejčastěji nalézá štěstí. Uhodl jsem, že Ti nelze zapomenouti na mého bratrance Karla Livoru, snad jest v tom vůle osudu, že náležíte k sobě. Já jsem snad byl pouze překážkou Vašeho opětného trvalého i šťastnějšího spojení, nuže, nyní sám vlastní rukou odstraňuji tu překážku.

Buď zdráva a až mne nebude, vzpomeň si ještě někdy na mě. Jsem přesvědčen, že nedovedeš vzpomínati jinak než s upřímností a láskou. S Bohem, s Bohem!

Tvůj

Bohuslav.

K dopisu tomuto zatím nepřipojil data, ještě nevěděl toho osudného dne a měsíce, kdy Bohuslav Těšitel měl přinésti za oběť jeho vášnivé lásce svůj nevinný život. Když písmo uschlo, složil dopis do čisté obálky a zastrčil do kapsy k prvému výrobku své zločinné ruky.

„Tak, ještě poštovní razítko, a půl práce bude hotovo,“ řekl si spokojeně. (Pokračování.)

*

Legenda.

Od Antonína Klášterského.

Šel s Petrem Kristus skrze české kraje
a zřel, jak vše tu září, kvete, zraje.

A když se rozhleď, pousmál se jemně:
„Hleď, Petře, krásná je ta česká země!"

— Ba, krásná, Pane, veselá a svěží,
a slunce na ní jako úsměv leží.

Zde pole, lesy, luk čarovné vděky,
a což pak, pane, ty ryb plné řeky!

Hoď síť — ryb spousta — nad ně v světě není
a vyznám se já trochu v rybaření!

Zde pláň se žírná střídá s vrchů obry,
a lid? tenť jako beránek je dobrý! —

Jak v snách děl Kristus: „Dost jsem krajů schodil,
však v zemi té, věř, rád bych se byl zrodil!"

— A jak by tady splnilo se, Pane,
co bylo psáno, že se s Tebou stane?

se tázal Petr, lov se mu tu skytal,
neb za slova rád jako ryby chytal.

Tu Kristus pravil k zemi skloniv zraky:
„Zde, Petře, byl bych ukřižován taky!"

Škrtnuté věty.

Napsala Růžena Svobodová.

(Pokračování.)

IV.

Hostinec stál ve středu vesnice plné zeleni zahrad a stromoví. Jeho zahrada vybíhala až ke stráni k horám. Byl jednopatrový, měl schody do přízemku z venčí a po obou jejích stranách zahrádky s divokým, na zdi přilnutým vínem, s pěstovanými stromky růží, s blýskavými koulemi na opěrných holích.

Před nimi stály vysoké lípy, přistřižené jako topoly. Na schůdkách, kam padaly světlé paprsky ranního slunce, objevila se sama mladá dáma, oblečena v černobílé proužkované batistové šaty s krajkovou náprsenkou. Měla černé, jako pýří lehce skadeřené vlasy, byla opravdu mladičká a štíhlá a hleděla bojácně děckýma, nevelkýma a nějak nutně na sebe upozorňujícíma očima.

Rozhlédla se po rozptýlené vesnici i rozkvetlých, nezkosených, lučních zahradách. Dřevěné, nebílené domky s drobnými okénky, s těžkými střechami ze zčernalých, někde zvlhlých a mechem porostlých došků, stály uprostřed těchto kyprých kvetoucích trav.

„Jak je tu krásně!" řekla si polohlasitě, upoutána tímto svěžím, bohatým obrazem. Ale radost její byla prchavá a krátká. Všecka se zachvívala jako vnitřním zamrazením, jakoby tělo její lámala neustále připomínaná bolest. Sepjala slabé ruce, zalomila jimi a prudce se obrátila od celého obrazu. Kolem rtů hrálo přemáhané utrpení.

Siní, po boku majitele hostince, těkavého, vždy něčím nepřítomným zaujatého člověka s třesoucími se koleny, který poslouchal vše jen zpola a nemohl se dočkat konce řeči druhého, šel její průvodce, mladý, vysoký, bledý člověk v chudých šatech s voskově nažloutlou pleti, se silnými a smělými rysy obličeje, s čímsi mladistvě podnikavým a sebedůvěřivým v pohledu, s oním lehkým opovržením, které nedává vlastní nazírání do nepřehledných davů záhad života, ale které dává zdánlivě vše zachycující kniha, s onou únavou mladého vševěda, který se omrzel jednotvárností nápoje z připravených číší a nepochopil, že všechna únava by zmizela, kdyby měl nádobu vlastní a dovedl najíti sám pramen svůj.

Hostinský byl oděn v čamaru a navlékal bledě šedé, ošpiněné rukavice.

Cizí pán u něho objednával oběd, ale on sebou tak netrpělivě házel, že se ho pán zeptal, kam tak spěchá?

„Přijede pan vikář, bude visitace a zkouška v kostele!" odpověděl hostinský třepetaje se.

„A do kostela se smí?" zeptala se dáma.

„Má úcta!" pozdravil ji hostinský a splynule s tím dodal: „Smí, i smí, račte na chor, je-li libo! Kostelíček máme obyčejný, vypadá jako lokomotiva, ale jsme tu chudá obec. Nejbohatší chalupník má dvě kozy!"

„Ty bys se chtěla podívat?" zeptal se pán.

„Mne jen tak napadlo. Vzpomněla jsem si, když jsem byla malá návštěvou u babičky, jak tam bývala visitace, ale to už byly večer lampy v oknech . . .!"

Hostinský se zatřepal.

„Prosím, je čas," řekl a prchavě se podíval svýma rybíma, vlhkýma očima na ně.

Oni vykročili za ním ke kostelu po cestě kolem nedbale tyčemi na kolíkách přehrazených, kypře napěněných a nakypřených zahrad.

Kostelík stál na pahorku uprostřed obezděného hřbitova, byl prostý, obílený, bez okrasy, a jeho jediná věž nad vchodem vypadala opravdu jako komín.

Hroby byly porostlé travou, některé pentličkami, jiné kosatcem. Ten přepych v trávě, ten nadbytek jevil se i zde. I pro hrobníkovu kozu se jí našlo jinde dost.

Vystoupili na kruchtu po točitých, temných schodech. Nebylo tam živé duše. Provlékli se kolem zaprášených, řezaných podstavců do první lavice a poklekli vedle sebe.

I kostel byl prázdný. Dunivě rozléhaly se dlouhými dozvuky kroky kostelníka v ochotném tichu.

V jejich pokleknutí, i v těžkém dechu, i ve zvláštním v před upjatém, ztrnulém, ale neuvědomujícím pohledu bylo něco neobyčejného. Upadli téměř na klekátka, sou-

časně upřeli zraky k pozlacenému, překrášlenému oltáři, těsně a spěšně sepjali ruce, jakoby ve všem, co činili, bylo něco těžkého, a vším novým mohli se jen s bolestí prodrati, a ačkoli nebylo člověka, který by je mohl sledovat, cítili snad přítomnost někoho, protože i na sebe se báli pohlédnout z návyku strachování se.

Dáma se vůbec neodvrátila od oltáře. On se pohnul, ohlédl a nachýlil slabě k ní. Smutné teď a pokorné oči upřel k její tváři a pohled pak zavěsil k jejím očím.

„Milo!“ řekl tiše hlasem plným chvění a nejistoty.

Pohnula se slabě. Tála štěstím ve chvění jeho hlasu.

„Nelituješ?“ řekl pevněji, ale stále s tím obestřením hlasu, který mluví o celé proměně bytosti, o nejvyšším vzlétnutí duše a její touhy.

Zakývala slabě, záporně hlavou, poněkud na zad zvrácenou, ale tvář její nepřijala laskavějšího výrazu. Její brvy uprostřed se přiblížily k sobě, její rty zůstaly jemně rozevřeny, dech hlasitý, víčka oční skloněna.

„Bože můj!“ řekl jí stejně stísněným hlasem. „Jsem vinen před tebou?“

Zase tak záporně zakývala, očima neodvracejíc se od oltáře.

Za nimi se něco pohnulo. Odrostlí dva hoši snažili se kráčet po špičkách svých okovaných bot, ale ticho se jim nepovedlo. Podlaha praskala pod ztěžka našlapovanými kroky, jakoby rozmačkávali ořechy.

Cizinci se ulekli. Pán se podíval na oltář a sepjal ruce, jakoby družku ve všem ze strachu napodobil.

Školní děti obuté a pokud možno svátečně oděné, děvčata s pevně napletenými copánky, hoši v botách s podkůvkami, přivedli si z fary po obejití hřbitovem pana vikáře. Zvuky jejich rozsypaných kroků rozléhaly se ze středu kostela.

Pan vikář provázen farářem a kaplanem prošel s rukama do špičky sepjatýma kostelem.

Usadili ho v presbyteři do křesla. Nachýlil ku předu svou malinkou bílou hlavičku, přimhouřil milostivě a blahosklonně očka, povytáhl dolní ret jako u konvičky a počal tenounlinkým, za každým třetím slovem jako zakrouceným hláskem řečnit. Sdělil dětem, že ho pan biskup vyslal, aby poznal, jak se učily a prospěly, a že mu o jednom každém musí sdělit, jakého výsledku jejich učení ve svatém náboženství dosáhlo. Aby se jim to podařilo, bude vzývati s nimi Ducha Svatého.

Děti ztuhly, jakoby je náhle byl přepadl mráz. Teprve když kněží byli u pátého slova, jedno po druhém počalo vpadat v modlitbu.

Mladý kaplan, prvý rok po vysvěcení, počal děti zkoušet příkrým, trhaným, nejistým hlasem.

Ke každé otázce předeslal úvod, aby děti připravil. Ale buď že ho děti málo znaly, nebo že neznal on je, nebo že otázka k věci nepřiléhala, anebo že se děti zalekly toho, že o jednom každém bude zvěstováno panu biskupovi, stály, slovíček se chytaly, ale odpovědi nevěděly.

„... ano,“ končil kaplan, „na světě to došlo daleko, lidem se lépe líbilo zlé než dobré. Pán Bůh nemohl na to déle shlížeti a lidi potrestal. Jen jednoho člověka zachoval! Pytliku, jak se jmenoval ten člověk, který to všechno přestál?“

Pytlík byl syn mlynářův, měl bělošedé soukenné šaty a čepici držel v ruce. Byl patrně nejlepší žák, naděje pana katechety.

Zasmál se rozpačitě, ukázal své drobné veverčí zoubky, zašmolil čepicí, přešlápl s jedné nohy na druhou a mlčel.

„No, Pytliku, jak se jmenoval ten hodný člověk? No! Komu dal Pán Bůh vědět, že bude potopa, aby si udělal archu?“

„Noe!“ vyhrkl Pytlík. „Jmenoval se Noe!“ opravil se.

„Ano, Noe se jmenoval ten hodný člověk!“

Pytlík zazářil. Svým úspěchem u pana biskupa si byl již jist.

I katechetovi bylo snáze.

Zcela bez úvodu zeptal se Syrovátky, co jsou modly.

„Modly jsou ...“ rychle vyhrkl šestiletý Syrovátka.

„No odpověz, co jsou to modly?“

„Modly jsou ptáci a všelijaké jiné potvory!“

„Dobře, modly jsou ptáci a všelijaké jiné podoby!“ opakoval katecheta a přešel k Abrahamovi. Vykládal, jak Abraham si vzal do ukázané země dobytek, krávy a Lota, zeptal se dětí, koho potkal jednou Abraham, a jak bolestně musil obětovat dítko své Isáka.

„A co chtěl Pán Bůh udělat?“

„Chtěl Isáka zabít,“ odpovědělo malinké děvčátko s krátkým živůtkem v dlouhých sukních.

„Ne, on chtěl Abrahama zkoušet!“ vysvětlil katecheta a pokračoval: „A tak si pomyslete, milé dítky, pomyslete si, jakou musel mít Abraham radost, když se dozvěděl, že nemusí toho, který mu byl na světě nejmilejší, obětovat, že ho nemusí zabít!“

Cizinci na kruchtě se pohnuli.

Ona se otřásla, vzpřímila, vyšla a teprv mezi dveřmi zmateně se pokřižovala.

„To bylo v starém zákoně,“ řekla s podivným smíchem svému průvodci. „Tenkrát ještě Pán Bůh na lidi nezapomněl!“

On upadl v rozpaky, jakoby neměl slov, jakoby se bál, že vše, co řekne, ať řekne cokoli, nebude dost vážné.

„Co budeme dělat?“ zeptal se, když vyšli černě natřenými, laťkovými vrátky na kamenné schody hřbitova.

„A tak! Nic, pojďme k lesu třeba,“ řekla nedbale, unaveně a silně stiskla jeho ruku.

Šli. Šli tak jako děti, které se odhodlaly jíti za školu,

Došli k lesu u silnice. Na kraji stála vysoká lavička. Usedli na ni. Jitro bylo teplé a větrné. Hleděli před sebe na měkká luka plná červených kohoutků, jak v utišených chvílích ssála slunečno, a nemluvili.

Ona se opírala oběma na plocho na lavici položenýma rukama, hleděla tu do dálky, tu blízko před sebe na špičky svých kývajících se svislých nohou, na mladičké osyky a topoly, které se chvěly při každém lehkém zavanutí rychlým pomíchaným pohybem, jako tekoucí voda, na stíny, na nedalekou, zpola skrytou bílou a němou vesnici, usmívala se napjatě a ze zpoda vzhlédla k němu.

On položil ruku svou z vysoka na její a odhodlaně pronesl:

„Ne, ty přece lituješ! Já to cítím!“

Čekal.

„Ne,“ řekla a vzhlédla k němu zamženýma očima, „já se jen nedovedu zbavit tísně, která na mne padá. Hledím před sebe a ve všem, ať hledím na cokoli, vidím přimícháno černé barvy. Pohleď, ta luka jsou zelená, nebe čisté, je jasno, a já cítím a vidím všechno zpola zastřeno takovým tenounkým černým krepem. Cítím, že se všechno těší ze života, že každý něčemu věří, něco očekává, i nehy-

stáno že je pro každého. Třeba malé radosti, ale jest jich jako stromů kolem silnice, pravidelně. Ať není stále stín, ale přece je kam hlavu skrýt. Hledím do minulosti; ale ať se dívám jak dívám, nemohu vinit ani sebe ani osud ani je. Nikdo není vinen. Proto je mi těžko, že teď bude trpět někdo vinou mou, že jsem zrušila ustanovení, nespokojila se hladem, že jsem přeměnila pořádek, že jsem vytrhla část řetězu. Ale ani to není to. Trpím něčím bezejmenným. Hned se mi chce skrýt hlavu k tobě, vyplakat se do sytosti a nemyslet na nic, co bylo ani co bude, nic, jen cítit přítomnost. Ale to nelze!"

„Ty jsi srostla s minulostí, se vším svým vůkolím; a tím, že jsi se vytrhla, bolí je to, ale také tebe ty otevřené rány bolí. Já se musil vždycky dělit o tebe s nimi!" mluvil vzrušeně a ostře.

Pozvedla jeho ruku na své až ke rtům, políbila ji lehce třikrát za sebou a přitiskla ji k očím i hlavě, a položila.

„Všechny ty těžké dojmy působily," odpověděla. „Bolí mne hlava a myšlénky. Jisto je, že, ač s bolestí, přece jsem se vytrhla a šla s tebou. Jiného nevím! Za to, že jsem žila mezi lidmi, mohu tak málo, jako za to, že žiju vůbec. A kdybych lehce vyplela ze své duše všechny city, bylo by i snadno provdati se výhodně a opustiti tebe. Ale není tak... Těžko je!... Po všem zbudou rány a nezhojí se přes den!..."

Sklonil se nízko k její ruce, objal ji kolem ramen, pohleděl jí z blízka do očí zaslzenýma, horečnýma očima a pošeptal nejasně:

„Odpusť."

Sklonila se k němu, přivinula se k jeho prsům a oba zaplakali oněmi slzami úlevy, které přišly samy jako ukončení, když už ke všem záhadám duše nebylo odpovědi, protože smutek jejich měl jiné příčiny, než které se snažili udati. Všechno to, čemu dřív nerozuměli, se jim vyjasnilo. Určitěji cítili, jak v jednu splývá jejich bolest. Oba prosili a oba cítili, že nebylo co odpustit, že si nemohli ublížit; utišili se smíšenými slzami, polibky a drobným probouzejícím se smíchem. Duše jejich napojily se tím štěstím vzájemné lásky, tak že nezbylo do prvého nárazu života místa na uvažování.

S očima zbavenýma zármutku, s tvářemi s neotřenými slzami pozvedli hlavy a sami se zasmáli. Těžce a vlékle šuměl za nimi vysoký les, povozy vezoucí třísło chrastily po silnici. Ze vsi bylo slyšet hlasy kohoutů a slepic, štěkání psů za vrchem, houkání kočů, nárazy pracujících dělníků u rozbořeného mostu a veselý zpěv pěnkav a sedmihlásků ve větvích.

Slunce polévalo vesnici s bílým kostelem a s věží jako komínem, kyprá luka i stráně nějak radostněji. A snad přílišný jas poledne rozptýlil i černé všude namíchané barvy a vítr vysoko odvál před vším zavěšené, tenounké a přece černé krepy.

V.

V poledne, po černé kávě, zdvořile zeptal se jich třepetající se hostinský, tváře se, jakoby myslil, že sem jen přijeli prohlédnouti kraj, co už viděli, a doporučil jim procházku dolejším údolím, kterým se půl míle roztrousila druhá část vesnice.

Uposlechli ho, protože nevěděli, kam mají jít, že jim byl také směr i cíl lhostejný; a pak sami ani krajiny neznali.

Poněvadž jim byla myšlénka cesty té jiným vtisknuta, a vše, co činili, takové bloudivé a neurčité bylo, nerozmyslili se a dali se na cestu hned v poledním suchém parnu. Vedli se za ruce, šli krokem a šeptali, jakoby se báli, že za nimi ide někdo neviditelný a přísný, kdo je poslouchá. I kroky jejich byly tiché, ale pohledy jejich jasné. Oddali se úplně přítomnosti, když procházeli hlubokým, horským údolím podle potoka, pod stráněmi, na nichž jako rozhozené zrní po různu uchytily se dřevěné, někde podezděné a neohozené chalupy.

Drobné bílé pěšinky byly prošlapány vysokou travou, stoupaly jako schůdky k chalupám a zahýbaly se k studním.

U malých okének nebo v stínu chalup seděly ženy a paličkovaly zčernalýma spracovanýma rukama nitěné krajky.

Paličky přeskakovaly a chrastily jim v prstech. Čistý, nezpěněný, průsvitný potok spěchal po kamennitém dně k řece, zabíhal v háje vysokých olší, prolnul luka a ovinul na dně údolí postavené osamělé chalupy.

Před chalupami bylo složené roští a vysýchal pohozený hnůj. Jakýsi stařec štípal pařezy; ustal v práci, spustil šedivou neholenou bradu a pozvedl široký klobouk.

Popolední ostře žluté slunce prahlo v zaprášenou cestu. V zahrádce velikosti čtverečního metru, vysoko ohrazené ořezanými kmeny tenkých, nezaříznutých smrěků, hořely jako v koši veliké květy pivoněk v zeleni širokých listů a mladé děvče s chytrýma očima plelo trávu v otevřených dvířkách u země, prohlédlo si cizince a zasmálo se skoro již bezzubými ústy.

„Ty bezzubá," zavolala na ni vyfintěná stařena s protější strání, která vyšla snad na cestu přichystaná v napraných sukních a červenobíle pruhovaných punčochách. Sama se zasmála a přikryla si ústa dlaní.

Údolí se snížilo a rozšířilo, stráň, porostlá smrky, se napřímila. Jim nebylo již tak veselo. Vše, co viděli kolem, dralo se jim v duše, nutilo k přemítání a srovnávání. Kroky jejich se vlékly zdlouhavěji. Šli vážně a neměli slov. O minulém ani budoucím se nějak rozhovořit nechtěli. Jakoby obého pro ně nebylo. Přítomnost drala se živým, silným dojmem! Jako vody na horský mlýn.

Na cestě v slunci stálo asi tříleté děvčátko. Na hlavě mělo těsně uvázaný šátek, hlavičku jako červenou kuličku. Tiše jako poplašené zvířátko pohlédlo na ně, zamotalo se studem, prošlo pod napjatou tyčí v luka, zastavilo se a sklonilo nízko hlavičku.

Cizí dáma si přisedla k němu a zeptala se, bojí-li se.

Děvčátko záporně zakývalo hlavou, ale neodvrátilo zrak s utrženého stébla, jež drželo napjatě v malých, sevřených pěstích.

„Jak se jmenuješ?" otázala se ho dáma.

Neodpovědělo. Jeho oči hleděly jasně vzhůru, jakoby se samo na něco ptalo.

„Boženko, pojď sem!" zavolal někdo z nízka za chalupou. A vysokou travou pohnulo se asi o dvě léta starší děvčátko. „Boženko!" křičelo upozorňujíc na sebe, aby se i na ně podívali, aby se i o něm dověděli.

„Tu máš!" řekla dáma a dala dítěti peníz.

Nepochopilo, že ho má vzít, že má nastavit ruku, a podalo dámě stéblo.

Ta mu rozevřela dlaň a položila na ni peníz. Děťátko se tupě zadívalo, sevřelo ruku a rozeběhlo se kolem louky.

„Krejcar!" volalo šišlavě na sestru.

Tato ji nadeběhla a všecka udýchána lačně vykřikla: „Ukaž!", vyrvala jí peníz z ruky a utekla za chalupu.

Cizinci postáli. On jako trpělivý k její podivné zábavě, ona vzrušena a zase nějak za šaty uchycena rozjetým kolem, se smutným účastenstvím, již zcela vytržena onomu klidu, jaký přinesly slzy a sladká únava.

Naproti v jiné chalupě pracovala u okna žena na krajkách. Chalupa byla krásná. Vystavěli ji po ohni ze zpoda z cihel, které ještě nezčernaly, a nepokryli je maltou. Červenala se na pozadí zeleni a tmavého jedlového lesa. Šli se i na tuto podívat až z blízka. Rozeběhli se a nevěděli, proč se rozeběhli.

Chalupa byla krásná, ale žena měla umazanou, roztrhanou kazajku, jako hřib zahnědlé tváře a ostrý pohled. Ve světnici byla ubedněna. Když došli až k oknu, krajkářka je otevřela a jim vstříc vyvalil se teplý puch. Dovnitř bylo vidět. Světnice měla dřevěnou podlahu, ale nebyla snad kolik let myta. Na posteli byly pohozeny zcuchané začernalé podušky a na kolébce místo peřin nějaké načervenalé cucky.

Krajkářky zdejší uvykly návštěvám cizinců jako kupců a nedivily se, že se objevili.

Když se jí dáma zeptala, kolik má krajek, nepřestala rychle pohybovat černými, v kloubech nepružnými ztrnulými, lesknoucími se prsty.

„Asi pět loket! Tak já bych jim do zítra udělala víc!"

Oni se oba zasmáli rozpačitým, nehybným smíchem.

„Což kdyby chtěli víc, tamhle Ančka dělá také ty! Ančko, ukaž!" zavolala na protější stráň.

Asi dvanáctileté děvčátko se pohnulo na prahu chalupy a i s polštářem i s chřestivými paličkami, ruměnné ve tváři, sesypalo se s vršíčku, aby ukázalo svůj vzorek.

Když se od nich odloučili, uviděli na pěšince dvě děti. Šly jim vstříc. Asi sedmiletý hoch, bos a bez kabátku a pětiletá děvenka v krátkém živůtku a sukénce s malým zatíženým rančíkem v ruce šli tiše podle sebe, drobili krůčky, jakoby hrachu sypal, a důležitě, pozorně se vedli. Byly to krásné dvě děti hor, jadrné a zdravé, odchované na bramborech a chlebu.

„To jsou děti z perníkové pohádky!" pronesl pán. „To jdou loupat perníček!"

Děti došly až k nim.

„Co to nesete?" zeptali se jich.

„Prodat vejce!" šeptal bázlivě hoch, ani na ně nepohlednuv.

„A kam?"

„Do hospody!" zahučel hoch a div že pod rukáv neschoval své aksamitové nahnědlé líčko, v jakých tonul rozpacích. (Dokončení.)

Po stopách poesie P. J. Šafaříka.

Ke stoleté památce jeho narozenin načrtl J. Hanuš.

(Pokračování.)

Takto on řečňoval vždy, a tak s ním smýšleli mnozí. Mladý básník zmaten, uražen těmi slovy i výsměchem „mudrce, jenž měl být nejvyšším", kolísá, má-li opustiti Múzy a přidružiti se k Ctnosti, Pravdě, avšak Apollón vyvede jej z rozpaků vřelou obranou a poučením o vznešeném úkolu poesie, o její věčnosti a ceně:

„Mudřec či mudrlant, zvíš hned...
znám mi je dobře ten orlonosý Vševěda, který
původem nejednoho byv, tvého jest původem zmatku.
Je-li to divná věc, když lidské huláká sobství,
zamítajíc, co se zdá jen, aniž jest skutečně, jak mní,
byť třebas nad skutečné svou přespříliš předčilo cenou?
Obyčej panuje ten teď všudy, že největší povyk
odpůrci plodí tam, kde nejslabší vyniká bok jim.
Což ale, jestli, nemotorným jsa zděšen a s trůnu
zplašen, do dalekých se od zimy odbere Mílek
krajů, i smrtedlníkům více se nezjeví nikdy?
jestliže Uměny veškeré s harfy strhají struny?
jestli jich přemilostný zpěv na věky umlkne? jestli
žerty, an vyráží um náš, pusté pohltí moře?
jestliže sličnonohé tři bohyně, panenské Hóry,
balšamu do trpké bíd číše přestanou líti?
nepravě uštknuté svých věnců od vlasů rusých
zabodíc, létajících víc nebudou strojiti plesů?
jestli se růžový plášť od světa bledého ztrhne?
Kostlivec nahotu svou a hrozné vyšklebí zuby,
pozbavený, jenž klamavě ho až šlechtila potud,
šaty? což bude ze světa? To, co je — údolí bídy! —
Svobodná umění nebudou-li a umění pěkná
sladiti života los, co bude s životem lidským?
Osiřelý, co okleštěný strom, zůstane člověk
na strašné, ach, pokrajnosti stát tmavého hrobu,
nemaje spomožení i potřebných nemaje léků.
Zdaliž pak nepůjčují své všemu mudrctví vnady
umění svobodná, pěkná? jelikož onono, zhusta
bez chuti jsouc své ctitele všeho zbavuje ohně,
vidomě vyjevujíc tím spůsobem, čeho mu schází:
když se umělec zná v tom v čisté rozkoši kochať,
na těle prospívaje, v svém srdci zpívaje s Múzou.
Jsou-li pak svobodný kunšt a pěkné umění vskutku
bleskové mámící, jak ceny tak jestosti prázdní?
Komu to z opravdových kdy učenců připadlo? Ne, vším,
mdlému což rozumu se snad nezdá prospěšným býti,
slušně by pohrdlo se, ni slušně zavrhlo vše to.
Dříve se, milý, to věř! tam zřítí nebesa hvězdná;
dříve se potokové k těm pohnou, z nichž vznikli, zpět zřídlům;
citedlné dřív posvátným jaté přestane tlouci
plamenem srdce, a v něm ta poslední člověčství jiskra
zhasne: než zvolní se kunšt a pěkné umění mine...

Nepochybujeme, že v tomto básnickém snu tají se kus skutečného života Šafaříkova v Kežmarku. Ovšem podrobností nedovedeme objasniti, nevědouce na př., kdo skrývá se pod podobou „orlonosého Vševěda, studeného

mudrlanta, ač tak plasticky nakreslen, jakoby z života a okolí byl vyňat. Ale v celku jest báseň jasna: jest to obraz prvého velikého boje v nitru Šafaříkově, boje mezi poesií a filosofií. A jak vážně bojován, o tom máme zajímavé svědectví z r. 1819, kdy názor Šafaříkův o poesii a umění ještě v celku shoduje se s ideami naší básně:

„Velikáť jest umění moc," píše tu Šafařík; „vznešený cíl básnictví. Jako když krásná duše v krásné tváři zasvítí, zaplesá každé oko neporušené, jemuž do ní nazříti dáno: tak věčná ducha světů krása v čistém zrcadle Múzy zobražená vynímá člověka z pozemských okovů jeho a přenáší jej do říše nebeské. To nejvyšší, což každé skutečnosti, i té nejkrasší, kteráž v srdci sídlí, na věky schází, podává um pomazaného básníka, a maluje na oponu věčnosti budoucí divadlo; to bezejmenné, jehož nepřítomnost myšlení a činění naše věčné rozdvojuje, to nejsvětější čaruje Múza kouzly svými s nebe dolů; a jest-ližeť rozum světlo jest, křivolaké cesty života osvěcující, a cnost rámě z oblaků vystřené, kam jíti, pokazující, básnictví naposledy bude čistým, sladkým, usmívavým okem, unavené poutníky s vysokého nebe vítajícím... Nechť pokažená století, nechť třebas tisíciletí, jenž se smrti z nedostatku života hrozí, nechť zobecnělé duše, jimž radovánky jednoho okamžení zde dole více platí, než celý ten teploučký horní Eden se všemi rozkošemi svými, k němuž přísná Múza, na hrobě svého věku stojíc, bránu otvírá, nechť potahují vznesenou Bohyni do stuchlých kvasů života, aby, když Apollo flétnu nadme, ona jim co tanečnice řeckou prý veselosti hody okořenila: po mýlený zřetel, jakkoli všeobecný, tak málo jest samému umění na ujmu jako důstojnosti slunce převrácené domnění milionů, myslících, že by proto ta bohopustá, ohnivá koule rukou Stvořitele tam na oblohu byla uvržena, aby k večeru zacházejíc dřímotu na ně přiváděla, z rána je budila rozespalé a pak přes den svítila lopotujícím; nebo Múza, pouta časného okamžení rozlomíc, lehounkou se perutí vyvznese k oltářům svým, a tu zatřásnouc nohama svýma, vybije z nich přichycený ve společnosti těchto rozkošníčků prach na hlavu jejich . . . Co jazyk mudrců, zlobou času svázaný, říci nesmí, to Múza věčnou svobodností nadšená zpívá. Výtečné zardělé city člověka, ukrývající se před světem, zašlé skutky slávy korunuje na trůnu nejvyšším: když onyno jako hvězdy v noci jen se zabřeskují, tato ve dne jako slunce na jasnou oblohu s nimi vystupuje. Nechť třebas lidé smrtedlní zeminou století, v němž se jim žíti dostalo, zapáchají; Genius básnictví na vzor plamenu ve dne jako v noci z koravé hrudi rolí vyrážejícího, prostírá neporušená křídla svá a střílí z bařinatého kalu vzhůru do čistého povětří. Když se přestanou klaněti kolena národů před Bohy svými — kéž se oči každého syna matky dříve zavrou, než se to stane — v chrámě Múzy se ozývati bude jméno Nestvořeného. Nebo to jestiť pravá vznešenost básnictví, že když se stéblo moudrosti a učenosti na kose časů zláme a s těžkem sbitá obruč jako sklo o skálu udeřené rozletí, nejstarší básnického Genia dílo nic méně vždy jako Bůh jeho Apollo věčným mládencem zůstane . . . ." *)

Jaká poesie mohla časem vykvésti z tohoto ducha, z těchto názorů a idcí o umění, životě, v příznivých poměrech, smíme jen tušiti. Básně, jež máme od Šafaříka ve skrovné sbírce Tatranská Múza s lyrou Slovanskou (v Levoči 1814) a několik po různu vydaných v Hromádkových Prvotinách pěkných umění 1815 a 1816 i v Počátcích českého básnictví, nepodávají nám plného obrazu, ba ani nemohou podati. Jsouť to vesměs prvotiny z mladých let, nesahající výše než k dvaadvacátému roku života básníkova, ovšem prvotiny slibné.

Za také považoval je Palkovič, prorokuje z nich „znamenitého básníka" (v Týdenníku 1815) i Jungmann, jenž psal o nich 11. ledna 1816 A. Markovi: „Múza Tatranská nám hodného básníře slibuje, posud trochu mladá."

Za takové považoval je sám Šafařík v básni Na Umku omlouvaje se Múze, „že včasně snad chtě zahrádku její zmnožiti květinami novými nesmyslně vtrousil polních bylinek:

Ne žádost slávy vzbuzená hanebnou
jest provinění původem zpupností;
než zdobné ranným teprv pýřím
mladosti nevládných kolen křehkosť.
Strom z jara dnů svých ovocem trpčejším
svůj jevící vděk, na kroužky zbohatna,
tě sladkým někdy v roztomilém
povolně blažiti bude stínu.

Pak ani smíme také zapomínati na poměry, za jakých vznikly tyto prvotiny.

Poesii daří se nejlépe v teplém náručí mateřštiny. Ale Šafaříkovou mateřštinou byla na dlouho slovenčina! Češtinu poznal sice záhy, čítaje Kralickou bibli a některé jiné spisy české, zvláště starší, již v rodném domě evangelického pastora, a pak studiemi české literatury v Kežmarku, ale jeho znalost tehdejší nevšude ještě stačila k vyslovení nejjemnějších hnutí citů i drobných odstínů myšlének, deroucích se plným proudem a silou z nadšené duše pěvcovy.

To vycítili již současníci, jako Palkovič, vytýkajíce Šafaříkovi mluvnické omyly (viz Bačkovský, Básně P. J. Šafaříka, str. 8. a 10.), a sám Šafařík asi na to naráží v Loučení s Múzou:

Najdeš, najdeš srdce stkvělé,
srdce plné milosti,
jenžto, že jsme city vřelé
za dnů zlaté mladosti
útlým zpěvem v roucho lehké
přioděli nevinně,
třebas kleslo stehno křehké,
s radostí nám promine;
zvolně mylné zpraví bludy,
aniž proto zplodí hluk,
by nás z tiché zplašil budy,
by nám činných svázal ruk.

Posléze nesmíme také zapomínati, že tato spisovná čeština v samých Čechách byla teprv na samém začátku svého rozvoje, obrozujíc se teprv ze staré češtiny literární, z živé mluvy lidu a z bohatství ostatních slovanských sester, zvláště polské a ruské.

Co tato okolnost váží v oceňování básní Šafaříkových, dobře vystihl nejpovolanější soudce, básník Jar.

*) Výtah z řeči při začetí čtení metrických l. 1819.

Vrchlický: „Dejme básním Šafaříkovým formu moderní, aspoň co do jazyka a máme o básníka víc, a to o pravého, plnozrného poétu. Píšeme ta slova s dobrým rozmyslem. Co dnes činí ty básně nezáživné, jest jen jazyk, jest jen sukovitá forma; myšlénky a cit v nich jsou a šlehají z nich přes všecky zdánlivé směšnosti, jež zavinil pouze čas, silou neodolatelnou. Avšak i ten jazyk, který dnes činí básně ty většině čtenářstva cizí, i ten byl na onu dobu zázrakem. Dnes začne u nás básniti každý s hotovou zbrojnicí obratů a slov, dnes je lehko napsati obstojný sonet, ale jak jinak bylo roku 1814! Dnes ani nemůže býti začátečník triviálním nebo naivním, jazyk sám má jisté meze a klade velitelsky své veto při nejmenším jen přehmatu, ale tenkrát, kdy všecko bylo nehotovo, kdy výraz a význam slov byl neustálen, tenkrát básník zajisté vážně myslil, co dnes, po letech často zní dosti komicky. Tenkráte zázrakem neb divinací božskou padlo se na pravý význam, a dle toho lze jen posouditi, co vykonali Jungmann svým překladem Miltona a Šafařík svými básněmi. Dnes by nemohl básník osloviti Múzu:

Měj se dobře, Múzo milá,
cesta tvá buď šťastliva,
švižně mrštiž stehna čilá,
ježto jsi vždy činliva.

Vidíme, jak jistá slova ztratila básnické právo své, jak buď dostala časem význam jiný neb výraz triviálný neb komický. Milenec sotva by v básni — leda snad v duchu národním neb v básni rozmarné — mohl býti nazván „holeček“, milence sotva by se řeklo jen tak „holka“. Takž i slova „pacholek“, droby“ atd. nabyla zcela jiného významu. a čteme-li dnes u Šafaříka titul básně „Slavení slovanských pacholků“, musíme se mimovolně usmáti. Takž i slovo „holomek“ ztratilo původní význam svůj, který značil mladíka, člověka neženatého. Dnes by sotva kdo v erotické básni křikl na svou milenku „přes plot se vhoď“ . . . a básník by sotva napsal, že „všecko se pojí, co se jen zná“ . .*) A jako knihy mají i slova své osudy. „Umka“ (Múza) se neujala, ale vesmír se ujal, „rozsocha“ neb „rozsochatý“ které slovo i Jungmann má v převodu Ztraceného ráje, zapadlo, „tvar“ místo idea dostal význam jiný atd.“ — (viz Hlas Národa 16. října r. 1886 podle Bačkovského). Shledáváme-li přes tyto veliké překážky, jež sám jazyk kladl v cestu volnému rozmachu básníkovu, tu plný, kovový, tu důvěrný, lahodný ton a plynný tok řeči, nádherné obrazy a popisy sytých, svěžích barev, bohatství, rozmanitost výrazů, obratů, rytmů, veršů, forem, musíme v Šafaříkovi ceniti umělce ne níže než básníka, jakéhož hlásá všude bohatství, vznešenost, rozmanitost, hloubka myšlének i vroucnost citů, kteréž tryskají z jeho duše, ať hloubá nad životem člověka nebo nadšena jest krásami přírodními, ať kochá se v lásce či přemýšlí o pomíjejícnosti světa, ať obírá se všedními předměty a zjevy či povznáší do výšin ideálu a filosofie.

*) Srv. také: aniž zůstaň stát co dřevo (Loučení s Múzou); svobodný kunšt (Zdání Slavomilovo); Nebeská dívčino, panenko čistá (Slavení slovanských pacholků); lezu tu v háj (Jitro); krej cecičky, jablka dvě!! (Lydia).

I zde, v těchto motivech, lze odkrýti, jako všude leckterý paprsek, osvěcující novou stránku v duši mladého pěvce.

Všimněme si na příklad, jak zrcadlí se v jeho básních příroda. Sotva kterou báseň najdeme bez její stafáže. A stafáž ta není nikterak mrtvá ani něčím zvláštním, odděleným od myšlénky nebo citu, nýbrž žije a splývá s nimi v jediný organický celek, symbolisuje je, zobrazuje, rodí, upravuje náladu, jakoby žila a cítila s básníkem a jeho hrdinami, vyrostlými v lůně velebné, krásné, úchvatné přírody tatranské! Místo mnohých příkladů jeden z básně Jitro, v níž s rozmarným humorem líčí setkání milenců Dafnysa a Meliny:

Melina:	Dafnys:
Zima již klesá! Leskne se máj! Tvorstvo vše plesá. Z země je ráj. Flořiny dítky, milostné kvítky snesly se v háj.	Větry již pouští balšamu dech: zřídlo pak houští skropuje mech. Krása se chvěje, radost se směje ode stran všech.

Oba:

Ó vítej, ó vítej, ó, rozmilý máji!
Ó, proudy, ó, růže, ó, palmy tam v háji!
Vy všickni, jej slavte, on zajisté sám
vás vzkřísil a život i sličnost dal vám.

Melina:	Dafnys:
Vlaštovku vlasti vracuje cit. Strnad si v chrasti zvoluje byt. Všecko jde k svému.— Srdci, ach, mému těžce se krýt.	Všecko se pojí, co se jen zná. Drozda drozd kojí: s květem květ hrá. Holeček holku zůve si k spolku, jáť — tebe — má!

Oba:

Příroda holá zakvetla zas, K blahosti volá života hlas. Zrostliny čijí, blaženost pijí z plnosti krás.	Lilium pije, chřadne-li kdy, rosu a lije zápachy vždy. Nuže my blažme prsy a vlažme vyprahlé rty.
Nás však cos souží. Ňádra, ach, žhnou — srdce jen touží — prsy již mrou. Plamenem zhusta žíznivá ústa bez vláhy schnou.	Zhasme jej, zhasme oheň ten zlý! Zhasme jej, zhasme, neboť jest zlý! Mozky i kosti, kudy se vhostí, spáliti ví....

A neméně zajímavý jest i příklad druhý z básně Zašlý i vzešlý ráj, živý obraz umírající i probouzející se přírody, jenž sytými barvami a významnou rozmanitostí rytmů a veršů bezděky upomíná na líčení v Polákově Vznešenosti přírody:

„Kvetl ráj. I povstane vítr,
vítr půlnoční.
A povrchnosť země zkřehla,
ta libosť drnu zvlášť.

Zde louka zármutkem lehla,
ji bílý kryje docela plášť.
Tam strom, jsa zemdlín, mrazem spí,
když ratolesť
schne pro bolesť
a žluté listí pouští.
Zde hlavu lilie kloní,
již bledne, již chřadne, již mře, již je — po ní.
Tam zřídlo nešepce více,
co ledové dostalo líce
a líbezný oněměl jek.
Jen Sever, ten zuřivý, houští
se s náramným třeskotem spouští,
až lesy klestí
tam, kudy chřestí
ten strašný nezhody zhoubné vztek.
Pustne háj i sad:
mrtvé krásy leží,
co chmurné nebe sněží:
zkáza zkáza těží
v bouři rájem v před i v zad..,
Zima kyne
na zem:
rázem
život hyne:
krásy mrou,
podťaté zlobivou Severa kosou,
nevládnou balšamem, nevládnou rosou,
klesají, prchají, v mizinu jdou.
Truchlá, zpustlá země stojí!
Smrť se rojí
v nevoli
po poli,
zchvacuje, cožkoli popadne, z světa.
Již po libosti života, již po kráse je veta....

Vše se chápe žíť!
Tam se nebe směje
a sladkou rozkoš leje
v ňádra, jimiž chvěje
dech, an zticha počne víť.
Kam vrhnouť okem blíže?
Aj vyschlý zašustěl les. —
Co zřím? — tam v myrtové dolině
tři Bohyně,
jež růžový řetěz víže
si lehký vedou ples.
Tu jacint ambrou kropí
a tekuté zápachy topí.
Tam perlami vře spád
vln modrých; při něm stádo
tou hudbou jsa zpito, rádo
svůj v pastvu spouští řád.
Zkvetly háje!
kvítí
cítí
krásu máje!
Pstře se luh
barvami posetý, zvlažený proudem,
jemužto na odpor střeluje bloudem
těkavým hvězdami skropený pstruh.

Radosť, radosť všudy kvete
v širém světě! —
Pupenec
na věnec
vine se nad hrobem s nebeské růže! —
Kdo všecku rozkoš, kdo tu radosť vyslovit může.

Již z těchto příkladů patrno, kde až hledati dlužno prvé stopy a paralely nejen přírodních líčení Polákových, ale také toho zvláštního nazírání na úkol a místo přírody v básnictví, jež potom Máchou, Nebeským a celým byronismem českým tolik se rozšířilo v české poesii. A takových nitek historických, pojících Múzu Šafaříkovu s básnictvím let třicátých a čtyřicátých, dalo by se i více shledati; tak hned v básni již zmíněné Zašlý i vzešlý ráj, když básník ze vzniků a zmarů přírody abstrahuje hluboký zákon světový, jemuž zajisté jako vše v přírodě tak i život lidský musí podléhati. Zmíráme k novému životu, zní tato filosofie, k útěše všem, kdož na světě tomto nenalezli blaha:

„Šetřiž zdárné světa změny,
kdo se octneš v losu jho!
Mračna mizí jako pěny,
máť i vír své tiché dno.
Nechtěj trudným nářkem smáčeť
tváři želem sevřené;
že skrz trny musíš kráčeť
v lokty smrti studené.
Nebť i v temné hrobů brány
světlo s láskou proráží:
z smrtedlné smrti rány
čerstvý život vyráží.
Když se obor světů boří,
vadne zem a hvězdy mrou,
tu se vesmír znovu tvoří,
z mdloby křísí krásu svou.
Darmo hloubať vtipu mdlému,
stavěť skladný tvarů svět,
výhosť dát zde bydlu svému,
k vyšším bytům pnouti let.
Když se z země hlubokosti
vznesu křídlem orlovým,
vzletím k hvězdné vysokosti,
zbuzen třeskem hromovým,
nad svým strojem téměř zajdu,
patře na dno pískové,
až se, promnuv oči, najdu
v lůně houšti myrtové.

Nezní to, třeba trochu rozvláčně a mdle, přece jako v „Moudrosti“ Jablonského a ve filosofické lyrice Čelakovského?

Co se myšlénky samé týče, opakuje se několikrát v básních Šafaříkových (Život a smrt). Mocně asi zajímal jeho ducha tento věčný problém lidské filosofie, víry i poesie, snad vlivem Miltonovým, snad také vlivem hluboké, vroucí víry, zděděné po předcích, kteří volili kdys raději vyhnanství z vlasti, než by se jí zřekli. A tutéž upřímně zbožnou, poctivou tvář českého bratra poznáváme i v několika jiných básních Šafaříkových; tak v básni Ctnost, stavící ctnost a poctivost

za základ života,*) v idei básně Časové: Vše na světě umírá, pomíjí, jen moudrost a ctnost dobývá člověku trvání, nesmrtelnosti, proto ji volí básník:

*) Stejně přírodu všude vyšlechtila
ruka moudrosti, by však v duši lila
balšám nebeský, sluší ctnostným býti,
poctivě žíti. (Ctnost.)

Ha! již vidím stezku, jíž jda budu
úkladům se časů vysmívat!
Vidím stkvějící se tamto búdu,
v které věčně mohu obývať!
Ona stezkou moudrosti a ctnosti,
tato chrámem sluje zbožněných:
oba sídlem nesmrtedlnosti:
kýž se stanu jedním z blažených.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Roční výstava umělecká 1895.

Pražské výstavy umělecké vyrůstají z rozměrů prostor, připravených v Rudolfině k jejich slušnému pohostění. Následky jsou nemilé: odmítání přihlášek pro pouhý nedostatek místa, přeplnění všech prostor od podlah ke stropům, využito kde jakého koutu, stěsnání maleb dle nejprostšího zákona nejúplnějšího využitkování plochy. Ať se to rýmuje neb ne, ať jde divákovi hlava kolem, číslo vedle čísla, nahorů dolů, v pravo v levo. Bez přestávky, bez oddechu, bez milosti, jako z Maximovy mitrailleusy srší na vás se všech stran dojmy nejrůznějšího kalibru i zahrocení; lesklé střely a těžké pumy, svěží kvítka i plesnivé pomoranče, pištivá hesla i vyšeptalá schemata.

Není pochyby, že takový unavující pêle-mêle otupuje vnímavost i zkracuje účinek mnohých děl, která by zasloužila, aby klidně a vděčně užita byla. Není to vinou pořadatelstva výstavy; jemu jest zajisté úzko v tísni mezi skrovností dvoran výstavních a přívalem umělecké produkce, jejíž vzrůst bude znenáhla postupovati v kvadratické progresi.

Výtvarné umění vstoupilo v širší styky s obecenstvem a zvláště malba — o niž při naší výstavě především jde — vymkla se z dávné, axiomatické své vzájemnosti s architekturou i plastikou, které hmotnější svojí povahou od kodifikovaných pravidel monumentálnějšího umění tak snadno odpoutati nelze. Vnitřní, tisíciletým vývojem nalezené, ustálené, vykvašené zákony umění jsou právě v malbě předmětem nejodvážnějších experimentů. Více než kdy jindy a to zúmyslně konkuruje malba se slovem básníka, s badáním fysika, s kathedrou vykladače příběhů a skutků pozemských. Jaký užitek vzejde z toho umění, ukáže budoucnost. Nám, stojícím uprostřed víru časových směrů, chybí přirozeně klidný rozhled po neutišených vlnách. Ale všecko na světě bývá prý k něčemu dobré. A rozhoupané vážky vyrovnají se opětně rhytmem odvěké harmonie, jejíž nezvratný základ jest položen v odvěké přirozenosti člověka. O tom není pochyby.

Pražské výstavy, kdysi dependence Düsseldorfu a Mnichova, staly se během posledních let věrným obrazem kvasu v současném výtvarnictví. Na tom, že nejslavnější a nejpověstnější předáci různých směrů časových pořídku nás poctí svou návštěvou, nezáleží nic. Jejich věc je tu zastoupena spřízněnými talenty v míře dostatečné. Nabylyť výstavy v Praze povahy mezinárodní v takovém rozsahu, jakéž bychom jinde marně hledali. Všudež ujímá se domácí produkce prvního slova a nejširšího místa. U nás obráceně. Proč — bylo by dlouho vykládati. Je v tom inferiorita, bolestná, zahanbující, nepopíratelná. Byť i jen hlavně v kvantitě. Neboť kvalitou stojí umělci našeho původu z nemalé části na rovni s průměrem Němců a Poláků, Vlachů a Belgů, Španělů a Skandinavců, Francouzů a Britů, s nimiž jim na vlastní naší půdě o naše uznání zápoliti jest. Nebojí se cizí té soutěže a nedychtí po zvláštním našem ocenění. Tomuto sebevědomí učinilo letos pořadatelstvo výstavy po vůli, upustivší od seřadění výtvarů domácích umělců v jeden soubor a rozptýlivši je počtem asi dvou set mezi ostatním tisícem tak, že je pracně shledávati musíme.

Přes to máme za svou povinnost, shledati si je a povšimnouti si jich nejprve a nejvíce. Úkolem naším není podati obsáhlý rozbor výstavy; chceme jen v podstatnějších význačných rysech zjistiti obraz soudobé produkce výtvarné, jak se nám v Rudolfině jeví a v němž jeden zjev uveden za deset jiných, mnohdy rovnocenných.

Nejlépe representováni naši umělci v portretnictví. Je to zásluhou především V. Hynaise, jehož výborná, v delikátním přednesu a přece nejurčitějším karakterisování celou bytost vystihující podobizna stav. rady J. Hlávky náleží zajisté k nejlepším soudobým portretům vůbec. Podobizna arch. Stibrala od Fr. Ženíška vyniká rovněž výmluvností životnou v důvěrném, genrově zaokrouhleném tête à tête. Pyšně se nese pak velký mužský portret od K. Svobody, jenž svůj sujet pojmutím z prostého, přímého kontaktu s divákem vytrhl, leč malbu technickou dovedností poutavou učinil. I důraznost Skramlíkovy formální mluvy svědčí případně jezdecké odhodlanosti v podobě dragounského důstojníka. Jemný štětec Brožíkův na novo brillantním provedením výjevů, kostymů a interieurů ze XVII. století závodí s proslulými kabinetními malíři nizozemskými z oné doby. Také Gabriel Max vyzývá opětně k obdivu své virtuosnosti v opojené malbě ženské pleti a chorobného inkarnatu. Smělý rozběh učinil Hilšer historickým obrazem většího stylu a velikých rozměrů; je to „Sardanapal". Orientu vidíme v malbě té málo; ale dosti vzdušné perspektivy a zdařilých ženských aktů, abychom mohli říci, že mladý umělec má nejen odvahu, nýbrž i schopnosti a pracovní energii. Doubek zkusil své štěstí rovněž v historii; avšak přes některé dobré kvality (jmenovitě osvětlení) „Ctirada a Šárky" ceníme si výše „Anděla míru", moderní genre bezprostředního pojmutí a účinku i pěkné komposice a hladké faktury. Procítěné a upřímné jsou genry Špillarovy, ač jeden nasládlostí, druhý nadsazováním, oba pak těžkým koloritem poněkud z rovnováhy se vyšinuly. Zmínkou o Doubově „Muzice", veselé v sujetu i (krom-

*

obyčejně) v barvě, o novém Maškově dekoračním panneau a jedné z Věšínových loveckých scén, dále o vlídném, individuelně zdařile podaném starochu sl. Kubínové a něžných pastelech Jakešových končíme stručnou přehlídku figurální malby domácí provenience.

Výminečné své postavení mezi našimi krajináři osvědčuje poznovu B. Knüpfer teplými jižními marinami, převedenými poeticky v barevná vidma, oživená hrou siren. Barevně o stupeň chladnější, leč v podobě reálnější jsou dalmatské mariny Jansovy a v lomených tónech zamžení pěkně vystižený Říp. Daleko od vlasti působí Půhonný, krajinář ušlechtilého názoru a klidné, jasné kloubky. Liebscherovo známé rozšafné pojímání a zručné podání českých krajin potvrzeno na výstavě znova. Zvláště bystrý pozorovací talent pro duši místa i náladu doby osvědčuje Schusser podzimní solitudou z petřínských schodů a nocturnem z pražské ulice. Březina, Csordák, Engelmüller, Koula, Tomec a j. v. zamlouvají se vděčné pozornosti. Italské studie architektonické v čistém, svědomitém provedení vystavuje Balčánek. Od dam pozdravuje diváka sympaticky nejedna krajinářská duma od slečny Z. Braunerové, kteráž zajímavou stinnou skizzou pohledu na Prahu ze strahovské zahrady zavadila o úkol, o nějž se síla Chittussiho marně pokoušela. K zevrubně propracovaným a energicky malovaným květinám a zeleninám paní Wisinger-Florianové druží se efektní, impresionistsky, oduševněné květiny sl. Kirschnerové a hezké kvítí sl. Suchardové.

Ze sochařů jímá Šnirch vyspělou, solidní fakturou svého býka i svých náhrobků, Vosmík rovněž býkem, Folkmann dekoračně účinnými bustami, Hergesell a Procházka zdárně řešenými úkoly alegorickými, pak apartní Bílek opravdovostí svého ponurého, až divoce melancholického názoru životního.

Poprvé spatřujeme v Rudolfině architektury; jsou to svižné, abundancí rokoka překypující návrhy Ohmannovy.

Konečně malá secesse. Šťavnaté a případně karakterisující krajinky Slabého, svítivé i nesvítivé lidové genry od Úprky a slibné krajiny Kavánovy, jež vesměs mohly dobře přispěti k rozmnožení českých děl uměleckých na velké výstavě výroční, dlužno navštíviti zvláště v saloně Topičově.

Ze Slovanů jsou tu Poláci. Vlastenecky a barevně nadnášející pathetická velká historie Gersonova i příšerné, souchotinářské, rozplizlé mátohy sl. Boznańské ukazují na obě krajnosti, mezi nimiž se nynější malba také u Poláků pohybuje. Matejkovy kresby alegorické, částečně myšlénkově obsažné, většinou účinně komponované a Siemiradzkého do zlatova laděná studie buďtež uvedeny za ostatní polské práce.

Hojně jsou zastoupeni Vlaši. Ať znamenitými, barevně sálavými akvarely (Simoni, Ballarini a j.), ať veselými, ať tesknými genry lidovými (Joris, Barison, Armenise, Dall'Oca, Molin), ať pestrými obrazy přepychu (Vinea, Tito), vždy dokazují, že umění v zemi, naplněné tisíciletými tradicemi uměleckými, nemůže nikdy upadnouti v barbarskou negaci všeho vkusu, byť i zabřídalo v hračkářství, jak činí italská plastika, hotovíc buď pouhé nippes (Astorri e tutti quanti) nebo naturalistické studie (Ripamonti, Rosso, Biondi).

Renaissance novodobého umění španělského potírá nejokázaleji planou německou báchorku o hynutí románských plemen. Výtvarná mohutnost vyvírá z duší umělců španělských s touž citovou a výrazovou silou jako v nejlepších dobách staré španělské školy. Málo jich zavítá do Prahy, ale pokaždé vynikají, vždy vtisknou se hlubokou stopou do paměti pozorovatelovy. K zamilovaným již našim hostům M. Benlliurovi, Jimenezovi a Villegasovi přidružili se letos nový, Barbasan s exkvisitními jižními krajinkami, Poveda s dívkou dojemně oduševnělou, Tusquets s alžírskou ženou, plnou vehemence africké povahy a dekoru.

Z Francouzů dostavili se povejvíce moderně vyškolení krajináři, tak Defaux, Dupré, Nozal, Zuber, vedle nichž na krajním křídle možnosti pleinairové objevují se Alheim a Eliot. „Kosatec" Eliotův demonstruje ad oculos, že barevné šibřinky svědčí dobře dekoračnímu obrázku, jenž sám sobě jest účelem, že však ihned pozbývají svého odůvodnění, jakmile jsou převedeny do skutečně krajiny. Výtečný autoportret G. Saintpierra seznamuje nás s malířem mnohých, virtuosně malovaných krasavic; letos je to „Aurora" s hlavou cudně překrásnou.

O Nizozemcích platí mutatis mutandis totéž, co řekli jsme o Italech. Ani historikové staršího vyznání (Ouderaa, Ooms), ani tací nové víry (Carpentier), ani krajináři portretující daleké, vláhou zkypřelé, mlhou obestřené roviny v naplavenině dolního Rýna (Courtens, Gilsoul, Leemputten, Rip, Schipperus) nevybočují z míry. Rovněž tak s úspěchem obhajují čest nizozemského marinářství Musin a Laan, genru Cogen, Mar, Webb, malby nature morte dámy de Bièvre a Rosenboomová. Odchylky od pravidla, nemožnosti a výstřednosti pp. Clause, Luytena i Verstraeta potvrzují toliko zmíněné pravidlo.

Zeměpisnou polohou i etnografickými vztahy jest odůvodněn příbuzný s holandským ráz Angličanů. Též v umění. Krasoumná jednota přivábila s obětmi nemalými do Prahy letos několik Skotů, po Evropě nyní slynoucích. Právem. Kolekce britských krajinářů na letošní výstavě obhajuje impresionism, ukazuje ho strávený, vykvašený, hlubokou vniterností oduševněný. Je to sever, jeho těžké nebe, ztracené horizonty, vlhký vzduch a tlumená světla, jeho splývání a rozplývání barev dřímavých, měkce a reservovaně akcentovaných. Dobře nazývá Stevenson svoji krajinku „rêverie". Takovými tklivými dumami jsou i ostatní krajiny od Padgetta, Browna, Stokesa, Glaslyna, Michie, Mortona, oživené krásným skotem od Haiga, obdivuhodným křovím od Davise, neb historickou scénou od Laveryho. Za to figurální malba získala Angličany málo. Krom slušného portretu Wirgmanova je tu od Stotta bizarní studený kýs přízrak, o němž tvrdí katalog, že by to byla prý Venuše!

Skandinavci, rovněž Britům blízcí, vyznamenávají se taktéž dobrými krajinami (Lundby, Morten-Müller, Smith-Hald, nezbytný Normann a j. v.).

Mezi Němci setkáváme se téměř veskrze se starými známými, o nichž málo nového bylo by lze pověděti. Nejsympatičněji působí někteří krajináři; ze severoněmeckých na př. Hoenow a Leistikow, z vídeňských Charlemont, Darnaut, Fischer, Russ, Zetsche. Na strunu Uhdovské genrové epiky hrají Neuhaus a Spatz; německý „Puvis de Chavanne", L. von Hofmann jest prostě směšný se svými hlinkami, rozmazanými po hubených tělech, po stromech, vodách a mračnech. Každá krajnost zvrhne se u Němců nejsnáze v karikaturu. J. L.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek.** — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček"**.

ROČNIK XXIII. 1. ČERVNA 1895. ČÍSLO 25.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Škrtnuté věty.

Napsala Růžena Svobodová.

(Pokračování.)

Dali jim krejcary.

Hoch poděkoval. Ale děvčátko nepromluvilo. Sevřelo tiše dlaň a jako připřažený kočár pohnulo se mechanicky za bratrem, když sebou trhl vydávaje se na další cestu.

Sotva přešly, dostihly je jiné děti, které šly ze školy. Zastavily se a šeptaly. Nové děti pospíšily za cizinci, prohlížely si je, šuškaly.

Tito se na sebe usmáli a pochopili. Šeptali si. Nechtěli je zastavit, protože by děti odpovídaly nuceně, jako za plat. Styděli se nějak jich i sami před sebou. Tak šli dlouho údolím mizivou pěšinkou a děti za nimi.

Slyšeli, jak tlukou o sebe jejich bosé paty, jak chvílemi si krátce něco pošeptaly, a cítili jejich napjaté očekávání. Zastavili-li se, i děti se zastavily. Smáli se tiše, ruce si tiskli a chvílemi po očku se na sebe podívali.

Došli tak až ke mlýnu. Děti se váhavě rozešly do chalup.

U mlýna sekali dělníci borovice, a mužský hlas uvnitř proklínal. Běložlutý skvrnitý pes se svislými sluchy divoce zaštěkal.

Pod splavem tříštila se voda našuměná v sněhovou pěnu a omílala zachycenou větev stromu, která se nemohla odtrhnout a zmítala se v síle spádu křišťálové vody hor.

Opřeli se o zábradlí na mostě.

On chtěl něco říci a neřekl.

„Tys chtěl srovnávat?“ pochopila.

„Ano.“

Rozuměli si a nevykládali, ale od pohledu na spád se nemohli odtrhnout. Větev se zmítala, voda ji utloukala, ale vyprostit se nemohla.

„Půjdeme dál, nebo se vrátíme?“ zeptala se ona po dlouhé době.

Rozhodli se, že půjdou ještě kousek cesty a že si odpočinou.

Usadili se na břehu říčky ve zcuchané trávě a počali hovořit. On objal sepjatýma rukama svoje kolena a snažil se usmívati se.

„Není ti nevolno před lidmi?“ zeptala se ho slečna. „Mně se zdá, že se každý dívá, jak máme holé ruce, že nemáme snubních prstenů.“

Oba se rozpačitě zasmáli.

„Zde tomu ani lidé nerozumějí; myslím, že chudáci ani nevyměňují prstenů!“ potěšil ji.

„Ale v hostinci!“

„Ovšem v hostinci! Ale to je malicherné. Dej mi ruku!“ řekl a nastavil svou.

Ona mu podala ruku, přiklekla až k němu, rozepjala ji jako by chtěla vzít decimu a měřila ji s jeho.

„Já mám větší rozsah ruky,“ pronesla. „Mám ruku od hraní vytaženou!“

On ji neposlouchal. Jeho oči vzhlížely k ní s úzkostí. Sepjal ruce kolem jejího pasu.

„Miluješ mne?“ zeptal se tiše.

„Ano!“

„Jak to říkáš tak tvrdě!“

„Miluju!“ řekla jemněji a políbila ho na vlasy.

„O čem to mluvíme?“ zeptal se jakoby se probouzel. „Nějak divně čas mrháme! Jsme tu skoro den. O takových zbytečnostech mluvíme!“

„Zdá se ti? Ale s tebou je i tak mluvit krásně. Jen když jsme spolu!“

„Já vím, i mně by bylo tak, kdyby nás čekal celý život. Nás však život nečeká... Musíme rychleji žít, důležitěji mluvit!...“

Ona jako pokosená tráva nízko sklonila hlavu. Políbil ji na vlasy, na čelo, na rty a oba dlouho mlčeli v takovém mnohomluvném tichu, kdy nečeká jeden na slovo druhého, ale kdy se sám nemůže vymotati z tísně myšlének. Pak se zase políbili náhlými zoufalými polibky a rozplakali se. Ona hořkým dětským pláčem na jeho rameni, on sporými, němými slzami.

I to přešlo, ale dusno zůstalo. Nebylo jako ráno, kdy se dobřili. Plakali nyní před někým, kdo neměl srdce ani lásky, kdo se nad nimi nemohl ustrnout.

Ona promluvila první.

„Pomysli!“ řekla pohlížejíc na protější stráně, „pomysli, že vše tu zůstane ještě dlouho, že tu bude za rok zase tráva kvést, za rok, za léta!...“

„Ano bude!“ pronesl bezbarvě.

„Ty děti z perníkové chaloupky že vyrostou i staří snad že budou. Snad tím údolím půjdou ještě za padesát let! Snad za šedesát. Víš, co je to šedesát let? Kolik je tobě?“

„Pětadvacet!“

„A mně dvacet! A zdá se mi, že jsem tu tak dlouho! Ještě šedesát bychom tu mohli být. Jsou lidi pětaosmdesátiletí. Babičce mé bylo šestaosmdesát, když umřela!“

„Musilo se jí dobře vést, život ji musil těšit!“

Kolem řeky brouzdaje se bosýma nohama travou běžel asi dvanáctiletý hoch. V ruce nesl keř blínu. Houpal jím a díval se směle z dálky. Měl pootevřené rty a hlasitě, spěšně dýchal. Čím víc se přibližoval, tím jasněji prochvívaly ho rozpaky, tím ve větším kruhu se uhýbal cizincům. Ale vyjevené, zvědavé oči s nich nespustil, dotkl se čepice a mrzutě zabručel: „Pochválen buď Ježíš Kristus!“

Celá jeho malá, šťastná, pravidelná, vždy jen jedním nesložitým pocitem nasycená duše projevila se na jeho zvědavostí a studem zápasící tváři.

„Hle, jemu je všechno rozřešeno . . .“ prohodil mladý muž. „Jako čtverec je jeho svět. Jinam nelze. Ten tu bude asi taky pětaosmdesát let!“ dodal takovým hlasem, že jím našel spojení a vysvětlení minulé rozmluvy.

„Ach tak!“ pochopila, odmlčela se a spádem zvuku jakoby dořikávala větu, pronesla: „. . . neboť oni Boha viděti budou . . .“

„Jestli pak víš,“ počala za chvíli, „co mne tak napadlo, když jsme šli údolím — že bych chtěla být tou krajkářkou, od narození, do smrti tu žít, ničeho neznat, vrátit se aspoň k té prostotě, sedět na prahu chalupy, hledět věčně do týchž strání . . .

„Ach ne, má milá, ty hledáš ještě místo v životě, a jen proto se ti všechno líbí. Ale ty bys tu nevydržela. Narodit se tu, ano, to je jiná. Ale nenarodila ses. Někdo musí jít první do boje, někdo musí svými těly zaplnit příkop, aby se druhým šlo volně!“

Ona mu nerozuměla.

Hleděla na něho tázavýma, bázlivýma očima.

„Jak?“ řekla. „Mám šero v hlavě, těžko chápu . . .“

„Já sám těžko povídám. Má duše je přeplněna,“ řekl on povstávaje. Opřel se o kmen olše a pokračoval: „Vše, co tam je, je naházeno, jak dopadlo, tak dopadlo, a není proto místa. Já věděl, že je mnoho ve světě, na čem tisíce hlav myslelo a pracovalo, a já toužil vědět vše. Pracoval jsem taky. Zvědět jedno mne nelákalo. Chtěl jsem vše, do všeho nahlédnout, všeho okusit a já se opil. A tak se mi zdálo, že je bolest, protože je prázdno, ale ne, ono bylo už přeplněno. Mně se zdálo, že život s tebou, ano já tomu věřím, byl by pro mne štěstím, ty že's mne chápala, že bys dovedla se mnou vše rozdělit, že bys mi odebrala té tíže, že bys ji dodala sladkosti. To nelze. A jinak než s tebou nemohu jít!“

Ona hleděla k němu vzrušena s očima ovlhlýma, a když domluvil, povstala a podala mu obě ruce.

„Víš,“ řekla za chvíli, „mně se tak zdá, že je všechno nespravedlivé a že nemá po právu kdo rozsoudit. Kdyby byl někdo veliký, o mnoho větší než člověk, a všichni byli podřízeni jeho moudrosti, že bychom byli šli k němu, poklekli před ním, a že by byl musil pochopit a všem kolem nás mysl zjasnit. A to mne bolelo dnes v kostele, když jsem poznala, že jen učí, jak býval Bůh na zemi a jak lidi opustil, když jsem poznala, že by mohl vykoupit, ale že ho tu není, že neuslyší. On odešel a nechal lidem jenom odříkání! Všichni jsou tu takoví malí, tlukou se, všichni chtějí z řady, nikomu se nechce podřídit!“

„Jen tobě! Ty bys chtěla, ty bys se pro všechny hlupáky obětovala, ty bys se podřídila, dala si ruce svázat, ty bys se za nevědomce provdala! Jen aby řetěz se neroztrhl!“ vykřikl on podrážděně.

Její slova skutečně odpovídala jejímu společenskému názoru, který se příčil jeho. On správně vycítil pravdu její o jeho nauce nepřesvědčené duše. Ale ustrašené mysli jejich jako v horečce se všeho chápaly a vše zas odhazovaly.

On nesnesl bolest, která oblila celou její tvář. Opakovaly se výlevy citu, slz a proseb.

„Já vím, co chceš říci těma bolestnýma očima: že jsi všechno opustila, že jsi se mnou šla, že jsi se vydala možnosti posměchu, zdání hanby, že všichni budou tě odsuzovat, že neuvěří tobě . . .“

„Ach ne, nemluv. Ne . . . tak ne,“ prosila ho. „Není života pro mne, není-li ho pro tebe, není odříkání pro mne, nechceš-li jít i ty tou cestou . . .“

A oba se obviňovali, oba prosili a všechno to bylo proto, že láska jejich stála nad propastí, že vystavěli budovu bez základu, že hotovou ji nemohli přenésti, že dorostla a jim počalo být v ní úzko, že jim nezbylo jen ji opustit, nebo zahynout v ní, že jeden nechtěl vyjít bez druhého, že chtěli zahubit i lásku k životu a že ji skrývali před sebou.

Chystali se k poslednímu otřesu a to vše bylo jen takové úzkostné vztahování rukou nad hlavu a přivírání očí. Oni trpěli proto, že vystoupili ze společnosti a ta společnost je nechránila. Opustili její pouta, ale i její ochranu. Trpěli proto, že vystupovali z přírody, unikli jejím zákonům a ona je nepodepřela.

I s kořenem vytrhli se z půdy, poněvadž jim byla nehybna. A vše, co nemělo k nim dříve moci, jimi teď zmítalo. Jako vypleté trávy, na cestu pohozené, sebral je se šedým prachem vítr, jehožto sílu dříve necítili, pozvedl je, otloukal je, sotva že jim dal spočinouti a hrál si s nimi tu svévolnou, nevypočitatelnou hru svého rozmaru.

Osvobození, svoboda, taková veliká slova, jak mysli člověk zajatý, zmizela. Nepocítili svobody. Vešli v její nesmírnou, zpustošenou říši a poznali, že v ní nikdo druhého nechrání, že se musí chránit sami. V té chvíli, kdy neslyšeli zvuk vnější společnosti, kdy přestal její basový, nesladěný zpěv, uslyšeli dříve přehlušený hukot vlastních duší.

Proto bylo tak nejisto, bolestno, proto se každé slovo dotýkalo otevřených ran, proto bylo tolik slz a proseb.

VI.

Večer po večeři usedli před dům pod lípu.

Hospodský dlouho stál mezi dveřmi, potřásaje kolenem, dlouho se rozpakoval, má-li je jít bavit jako jiné své hosty a nebude-li jim na závadu. Odhodlal se konečně, vyšel k nim, počal rozhovor a posadil se skromně na samý kraj lavice. Dlouho se nemohli rozhovořit.

Hleděli všickni ve tmu.

Slova jakoby byla na uzel přivázána a každé zvlášť se odmotávalo, tak zvolna útržkovitě je pronášeli.

Vesnice ležela před nimi mlčelivá a vonná živoucím dechem obydlí lidských.

Olše a lípy tmavě jako mraky stály nad chalupami a jako černé krajky vystoupily jejich větve na postříbřeném nebi.

Na sivé obloze s bílým nádechem oblak vyplul měsíc v temno, posněžil mraky a jako umdlený se skryl.

Zdálo se, že letí prostorem a mraky že stojí, že sebou trhá, jakoby něco těžkého za sebou vlékl. Bílé jeho světlo polilo nestíněné plochy silnice i chalup.

„A to jsem také chtěl upozornit,“ počal hostinský, ráčíte-li se zdržet několik dní v našem kraji, jako že by nás to potěšilo, Šťávnici račte navštívit . . .“

„To ten hrad?“

„Ano, hrad a villu. Tuze zajímavé. Je to dvě hodinky cesty, já bych dal třeba vyvézt . . . Hrad je romantický, ale je to rozvalina. Za to villa! To je pohled! Je bílá a stojí na stráni v lesích jako v kožešině. Uvnitř jsou krásné podobizny. Račte snad znát tu historii?“

„Ne, neznáme,“ odpověděl pán.

„I to je romantické!“ povídal hostinský, „ale to snad nese krajina sebou. Zdejší panství patří nějakému Holanďanu. Povídají, jeho dědeček že byl mořský loupežník, od toho že zbohatl. Nynější pán nebyl nikdy ženat. Zamiloval si paničku. Byla krásná, ale měla muže. Holanďan ji koupil od něho za sedmkrátstotisíc a sem ji přivezl. Ta villa je stavěna pro ni. Vybrala si místečko a dobře.“

„Byla jistě krásná?“ zeptala se dáma.

„A jen sedmkrátstotisíc za ni dal?“ vzdychl pán.

„Podle možnosti; a krásná byla! Však je tam její podobizna v životní velikosti!“ odpověděl hostinský.

„A už umřela?“

„Umřela a za půl roku po ní teprve její muž. Zpozdil se!“

„A co on . . . ten druhý . . . její milenec?“ těžko ze sebe vypravila dáma, „ten zůstal na živu?“

„Ten je živ! No, prosím, vždyť spolu žili patnáct let; to se už ze zármutku neumírá, to už se hodně ovšední. On ji měl až do smrti rád, nežení se, ale smrt si přece nebude dělat, když už ví, pro koho!“

Slova hostinského dozněla vážně.

Cizinci k sobě vzhlédli, ale tma jim nedala rozeznat výrazu tváře druhého.

Nastalo ticho. Po silnici klapaly dřeváky nějakého chodce pravidelně, těžce a dlouho. Všichni počali naslouchat těmto zvukům. Ušetřili je dalšího hovoru, který zůstal zatarasen.

Kdosi zahnul k malému krámku s bílou bavlněnou záclonkou na skle. Světlo polilo postavu jakési ženy. Zaskřípala klika a zabřinkal zvonek.

V chaloupkách nesvítili. Jen jediné okénko se našlo. Odevšad plula sladká vůně rozkvetlých lip a stájí.

(Dokončení.)

Příhody učitelčiny.

Napsala Mary Wilkinsová. Přeložila Marie Jesenská.

Učila jsem čtyřiačtyřicet roků. Nyní odevzdala jsem klíče od školy svému představenému, v komůrce své odklidila jsem z police na knihy řadu čítanek, výkladů pro učitele, zeměpisů, slabikářů a početnic, a pro zbytek svého života přestala jsem pracovati.

Po všech těch čtyřiačtyřicet let odpírala jsem si statečně vše, čím bych si byla mohla život osladiti, a spořila jsem, abych si připravila byť ne zcela bezradostné, tož aspoň bezpečné stáří. Neutratila jsem nikdy ani jediného haléře, když toho nebylo nevyhnutelně třeba. Měsíc jako měsíc zvětšila se suma v mé spořitelní knížce, až jsem si mohla konečně vystavěti tento dům a ještě mi zbylo tolik, že mohu býti z úroků živa. Na stravu potřebuji málo, velmi málo a na oděv svůj jsem pozorna i nosím jej dlouho.

Při kupování šatů byla jsem marnotratnou jen jednou. Bylo to před dvaceti pěti lety. Bylo mi tehdy třicet pět a měla jsem se na jaře vdávati. Koupila jsem si zelené hedvábné šaty — světle zelené. Ale dala jsem si je obarviti na černo a nanosila jsem se jich dost a dost, ač trochu zplihly. Barvené hedvábí je choulostivé. Měla jsem tehdy též šaty modré vlněné; i ty měly takovou barvu, jakou bych si nebyla nikdy koupila, kdybych nebyla myslila, že se budu vdávati, — a vybledly. I černý sametový plášť jsem si opatřila. Byl velmi drahocenný. Kdybych nebývala blázen, žádným způsobem bych si jej byla nekoupila. Ale jakáž pomoc. Od té doby všecky mé zimní klobouky byly udělány z něho. Látka byla na něm skvostná a nebyla příliš rozstříhána.

Když pohlédnu zpět na svůj život, nemohu se upamatovati za všech čtyři a čtyřicet let na žádnou jinou marnotratnost než na toto vydání za šaty, když jsem se měla ve třiceti pěti letech vdávati. Nikdy jsem si nekoupila cukrovinek, mimo několik cukrlat proti kašli. Nikdy jsem si nekoupila jediné stuhy ani spony. Nosila jsem vždycky u krku starý špendlík po své matce udělaný z vlasů, ač byl staromodní, a ostatní děvčata měla pěkné zlaté, korálové nebo kamejové spony.

Matka mi zemřela, když mi bylo čtrnáct, otec, když mi bylo šestnáct let. Hned po smrti otcově začala jsem učiti.

Otec nezanechal mi ničeho. Matka byla bezmála po celý svůj život nemocna, i nemohl uložiti téměř ani haléře. Ale přece zbylo tolik, abych mohla za něho zaplatiti pohřební útraty, a byla jsem mu vděčna za to. Myslívám si někdy, co by asi řekl, kdyby mě nyní viděl a kdyby věděl, v jak pěkném postavení se nalézám. Jestli pak by mě pochválil? Nevím, co by z toho měl — vždyť je prost vší pozemské marnosti — kdyby o tom věděl, ale cítím se někdy ve svém blahobytu šťastnou k vůli němu. Každý člověk má zřetel mimo sebe ještě na někoho jiného, byť by ten, na něhož myslí, byl již mrtev.

Vystavila jsem si tento dům, v němž jest šest pokojů a kůlna na dříví. Mám také kus pozemku. Chovám si slepice a hodlám si zříditi kolem domu zahradu. V předu nasázím květin, vzadu zeleninu.

Mimo kuchyni mám po celém svém domě dobré vlněné koberce. V saloně mám vycpávaný nábytek, stůl s mramorovou deskou a mramorovou policí na knihy s vyšívanou plišovou pokrývkou. Mám krásně zařízenou jídelnu, pěkný nábytek do dvou ložnic a dvě velmi hezké hedvábné pokrývky sešité z kousků, jež mi dali moji žáci.

Nemusila bych se styděti, kdyby někdo ke mně přišel a prohlédl si celý můj dům. Mám vždycky vše ladně

srovnané. Ani prášku byste nikde nenašli. Nemám ovšem nikoho, kdo by mi dělal nepořádek a to je zcela něco jiného. Bylo vždycky mým zvykem všímati si všech výhod, jež se v různém způsobu života naskytují, a poznala jsem, že téměř každý má své. Mohu míti takto upravený svůj dům mnohem pěkněji, než kdybych nebyla samojediná ve světě. Někdy si myslívám, co bych si počala, kdybych měla muže, jenž by přišel s botami ubláceným, nebo děti, po jichž každém kroku zůstala by na podlaze špinavá stopa, jež by vyšlapaly mé koberce a okopaly barvu z mých nových dveří.

Abych řekla pravdu, neměla jsem nikdy děti příliš ráda, ač jsem je učila čtyři a čtyřicet let. Dříve jsem se to neodvážila říci, ale je to pravda. Někdy jsem nalezla mezi dětmi tak milé, že jsem si je musila oblíbiti, ale obyčejně bývaly takové, že jsem se divívala, jak je mohou jich vlastní matky míti rády.

Pro ty, k nimž jsem přilnula, byla bych si prsty do krve upracovala. Záviděla jsem je téměř jich rodičům, ale byly zde i ostatní. K vůli těmto nesměla jsem dáti city své na jevo. Bylo by to na ně špatně působilo, neboť by mě byly jistě měly za strannickou.

Děti mají své slabé stránky jako lidé dospělí a ukryti jich nedovedou. Ohryzek bylo by jedno druhému vyrvalo, cukrovinku od souseda vyloudilo. Velké utiskovaly malé. Papírovými koulemi házely, kam jen bylo možno. Stěny a vše počmáraly a pokazily. Co mne se týče, uznávám, že na učení o hříchu prvotním jest mnoho pravdy. Tuším, že většina žen, jež učily na okresní škole po čtyři a čtyřicet let, se mnou souhlasí.

Nebyla jsem si nikdy ani jista, že se moji žáci ode mne něčemu naučili tak, aby si to pamatovali pro život a aby jim to bylo ku prospěchu. Přes to, že jsem se ze všech sil svých přičiňovala, abych u nich dostála svým povinnostem, zdálo se mi přece neustále, že mi zbývá ještě mnoho učiniti a že spíše učím samu sebe než děti, právě tak, jako jsem cítívala snad větší bolest v rukou svých při každé ráně já, než žák, jenž byl trestán.

Po celé zemi dovedla jsem na mapě cestovati, aniž bych kdy cestu ztratila, ale divila bych se velice, kdyby to dovedli i moji žáci. Přeslabikovala jsem celý slabikář a nechybila jsem ani v jediném slově, ale vím, že by toho nebyl ani jediný z mých žáků také dovedl. Všecko spočítati dovedu, změřiti hloubku každé studny, vypočísti rychlost běhu psa i lišky, násobenku umím z paměti, ale jsem přesvědčena, že z mé školy nevystoupil ani jediný chlapec nebo děvče, které by to vše dovedlo též. Zdávalo se mi někdy, že chodím vlastně do školy já ku svým žákům, na místě aby oni chodili ke mně, a že jsem nikdy a žádnému z nich neprospěla.

Přes to přese všecko myslím, že jsem dostala jednou zvláštním způsobem nejpodivnější žačku, jaká se ve škole vyskytnouti může. Ale prve než o ní počnu vypravěti, musím tvář i celou povahu svou postaviti před duševní svůj zrak jako před zrcadlo, abych si potvrdila, že si mohu důvěřovati. Jest to pravdě podobno, aby někdo, kdo vypadá tak jako já, řekl sám sobě, že viděl, čeho nikdy nespatřil, nebo slyšel, čeho nezaslechl? Jest to pravdě podobno, že by to učinil někdo, kdo vypadá tak jako já?

Nebylo nikdy mým obyčejem mluviti o věcech, jež nejsou přístupny prostým smyslům. A přece se mi zdává, když myslím a mluvím o čase stráveném v Marshbrooku, že jsem neuhodila na pravou strunu, ale po mém soudu mohou býti také takové struny, které, ač se opravdu na zemi nalézají, jsou přece neznámy a někdo může slyšeti jich zvuk a býti poctivým, když o něm mluví.

Dnes je tomu právě dvacet pět let, co jsem se odebrala do Marshbrooku, abych tam vyučovala na okresní škole „Číslo první“. Bylo to uprostřed jara. Vzdala jsem se místa na své staré škole, protože jsem myslila, že se budu v květnu vdávati. Ale když jsem poznala, že si to můj ženich jinak rozmyslil, cítila jsem, že jest na mně, abych se opět chopila práce. Vydala jsem mnoho peněz za šaty i věděla jsem, že to musím nějakým způsobem nahraditi. Nemínila jsem nikdy více spoléhati na jiného než na samu sebe.

Marie Rogersová převzala mou starou školu. Přišla z vesnice na východě ležící, když jsem se vzdala svého místa. Neminuly ani tři týdny, a on s ní počal choditi. Byla hezká. Usmívala se stále, ač se mi zdál její smích trochu hloupým. Já jsem byla vždy vážná a usedlá a nedovedla jsem se tak snadno rozesmáti, i když jsem měla sto chutí. Měla kadeřavé vlasy. Zkoušela jsem si kadeřiti své také, ale nechtěly vypadati jako její. Když mi lidé přišli povídat, že s ní chodí, a že bych, jak oni myslí, měla o tom věděti, nechtěla jsem tomu věřiti, ale brzy viděla jsem dosti, abych i já byla přesvědčena.

Dopsala jsem mu, že jsem poznala, že mě nemá více rád, ale že mu přeji z plna srdce štěstí, a počala jsem se ohlížeti po novém místě. Vzal si Rogersovou až po jarním období. Potřebovala peníze na svatební šaty. Byla chudé děvče, — jinak byla bych mohla dostati svou starou školu znovu. Ale jak to bylo, měla jeho a mou školu také.

Nevím, byla-li bych dostala před podzimem nové místo, kdyby učitelka v okresu „Číslo první“ nebyla náhle opustila školu. Jeden člen místní školní rady přišel den na to ke mně a tázal se mne, chci-li místo přijati. Tázala jsem se, proč předešlá učitelka odešla. Odpověděl mi, že nebyla dosti zdráva. „Jistý druh hysterie“ nazýval její chorobu. Byl již hezky stár. Povoláním svým byl lékař. Hleděla jsem mu přímo do tváře, když mi to povídal, i viděla jsem, že za tím něco vězí a on že o tom ví.

„Dám vám o padesát centů týdně více, přijmete-li místo,“ řekl mi.

„Velmi dobře,“ odpověděla jsem.

Věděla jsem, co to vše znamená. Okres „Číslo první“ v Marshbrooku byl pověstný tím, že tam nemohli žádnou učitelku přes jarní období udržeti. Na podzim a v zimě bylo dobře, ale na jaře odešla každá. Hleděli to všemožně zakrýti. Nikdo nemohl se určitě dověděti, proč vlastně opustila školu. Tušila jsem, že si učitelku zavážou, aby nikomu příčinu svého odchodu nevysvětlovala, třeba tím, že jí přidají něco na penězích. Jisto je, že nikdo jasně nevěděl, co to bylo, ale šeptalo se, že se školou v okresu „Číslo první“ není vše v pořádku.

Pouze cizinka nebo učitelka starší a hodně odvážná mohla býti najata, aby tam učila v jarním období. Náhoda tomu chtěla, že doktor Emmons ani za peníze ani za dobré slovo nemohl dostati živé duše. Kdybych nebyla šla ani já, byli by musili do podzimu školu zavříti. Leč já se o pověsti nestarala. Nebyla jsem nikdy z těch, jež nejraději poslouchají a dále povídají, kde se co stalo. Měla jsem vždy dosti vážných myšlének, jimiž jsem se obírala a někdy i trápila. A pak byla jsem právě v ta-

kové míře mysli, že jsem se domnívala teď vím, že to bylo bezbožné — že po tom, co se mi stalo, nezáleží na tom nic více, co se se mnou bude dále díti.

Doktor Emmons počkal, než jsem si srovnala kufr, vzal mi jej za svůj vůz a odvezl mě do Marshbrooku. Bylo to jen asi šest mil daleko.

Marshbrook*) byl pojmenován po tamějším potoku, jenž protéká slatinatou půdu a několikrát do roka se do ní úplně vsakuje. Toho jara byl dosti mocný a břehy jeho byly žluté jako zlato hojně tam rostoucími petrklíči. Jeli jsme kolem něho hezký kus cesty a lékař mi vypravěl, že žena jeho vařila letos již dvakráte mladé listí této rostliny. Mluvil o tom s náramnou důležitostí a vykládal, že podobná strava je lidem zdravější než maso.

O škole nepromluvil cestou ani slova. Teprve když jsem vystoupila před domem, v němž jsem měla bydleti, řekl mi, že nečiním dojem jako někdo, kdo nemá nikde stání, že si přeje aby se mi v obci dobře dařilo a ve škole líbilo. Konečně mi ještě radil, ale způsobem takovým, jakoby to činil nerad, a jen proto, že myslí, že bude lépe, poví-li to přece, abych po vyučování nezůstávala ve škole dlouho do večera a abych tam ani žáků po vyučování nezdržovala. Škola stojí prý na místě poněkud opuštěném a mohl by prý jíti kolem nějaký pobuda — a je prý tam též poněkud vlhko, když padá rosa, protože je to blízko potoku a on nemyslí, že by tam bylo právě nejzdravěji.

Odpověděla jsem mu pouze: „Velmi dobře.“ V tom vyšel pan Orrin Simands, muž, v jehož domě jsem měla bydleti a se stravovati, vzal s doktorem můj kufr a odnesli jej do domu.

Vyučovati počala jsem hned druhého dne ráno a dařilo se mi dobře. Škola byla dosti veliká. Žáků bylo kolem čtyřiceti a žádný z nich nebyl příliš stár. Chovali se pěkně jako obyčejně a já učila, jak jsem nejlépe dovedla. Prospěch jejich mohl býti lepší, než jakého jsem se u svých žáků kdy dosud dodělala, neboť jsem se jim věnovala celou svou duší nemajíc ničeho, čím by se myšlénky mé rozptylovaly. Přiznávám se, ač vím, že bych se za to měla vlastně styděti, že tomu nebývalo vždycky vlastně tak.

Asi po dva týdny jsem se po vyučování ve škole nezdržela, ne snad proto, že bych se byla něčeho bála, neboť tomu nebylo tak, ale neměla jsem tam prostě co dělat. Nedbala jsem naprosto toho, co mi řekl doktor Emmons, a nebyla jsem ani dost málo znepokojena, ale umínila jsem si, že žáků po vyučování ve škole zdržovati nebudu, aby v případě, že by se něco stalo, nebyla vina k vůli nim na mne uvalena. Na sebe jsem nemyslila, neboť neměla jsem ve světě nikoho, komu by zvlášť na mně záleželo. Vzdáti se školy mi ani ve snách nenapadlo.

První neděli po svém příchodu do Marshbrooku šla jsem tam na služby Boží. Mnozí lidé si asi myslili, že někdo pro mne přijde, aby mě odvedl do mého dřívějšího působiště, neboť věděli, že je to pouze šest mil a že patřím k tamější farnosti, ale já zůstala zde. Věděla jsem, že mi to prospěje, uvidím-li nové tváře.

Marie Roggersová sedávala doma v pravo přede mnou.

Pozorovala jsem, že se na mne někteří lidé v kostele nápadně dívají. Nevěděla jsem, bylo-li to tím, že jsem přišla učiti na školu „Číslo první“ a nebo tím, že jsem měla své zelené hedvábné šaty. Byly asi příliš skvostné, ale když jsem je jednou již měla a neděle byla překrásná, myslila jsem si, že to bude zcela vhodné, vezmu-li si je. Ale musila jsem přece každé chvíle pohlédnouti na svůj klín a v barvě mých šatů bylo něco, co mě dojímalo a působilo mi závrať.

Neměla jsem zelenou barvu nikdy přílišně ráda, ale on ano a proto jsem si je koupila. Když byly obarveny, byly mi mnohem milejší, ač úplně splihly a to bylo věru škoda.

S bytem a stravou u pana Simondsa a jeho ženy byla jsem jak náleží spokojena. Paní byla vždy jako z cukru a kuchařkou byla znamenitou. Byla málomluvná, a že ani mně nebylo do řeči, líbilo se mi to tak zcela dobře. Večeři chystávala záhy. Jídali jsme hned, jak jsem přišla ze školy. Potom jsem odcházela nahoru do svého pokojíku a sedávala jsem samotna. Paní Simondsová nestarala se mnoho o sousedy, jak mi pravila, ale tuším, že od té doby, co jsem já u ní bydlila, navštěvovalo ji lidí mnohem více. Slýchala jsem je dole hovořiti. Chtěli asi věděti, jak se mi vede ve škole.

Jednou řekla mi paní Simondsová, že kdyby ona byla na mém místě, zařídila by si své záležitosti tak, aby nemusila nikdy zůstati po vyučování ve škole. Sama byla tak nevšímavá jako kus dřeva, ale když toho slyšela od sousedů příliš mnoho, považovala nepochybně za svou povinnost zmíniti se mi o tom.

Řekla jsem již, že nebylo dosud třeba, abych ve škole zůstala a nebylo vskutku. V pravdě neměla jsem proč zdržeti se ani toho večera, kdy jsem to po prvé učinila, ale cítila jsem se toho dne sklíčenou a pokořenou až v prach. Na večeři neměla jsem ani pomyšlení. Žáci odešli právě ze školní světnice. Usedla jsem na stupni ke stolu.

Nevím, jak dlouho jsem tak seděla, myslím, že asi hezkou chvíli, neboť se již počalo šeřiti. Žáby křehotaly hlasitě. Zdálo se, že jsou ve světnici. Oknem vanul vlhký vítr. Cítila jsem vůni barvínku a karafiátů. Podařilo se mi jedině mezi vyučováním zabrániti dětem žvýkání listů barvínkových — jinak bylo vše marné. Kolem školy rostlo jich plno.

Pojednou jak jsem seděla s hlavou skloněnou, měla jsem zvláštní pocit, že je někdo ve světnici, i vzhlédla jsem. Asi uprostřed třídy spatřila jsem malou bílou ručku pozvednutou nad lavicí. Když se děti chtějí na něco zeptati, hlásíce se takovým způsobem ruce zvedají, i domnívala jsem se, že některé dítě zůstalo se mnou ve světnici, a nebo vrátilo se zpět aniž bych o tom věděla, a nyní se hlásí. Bylo to ovšem podivné, ale byl to jediný rozumný výklad, na nějž jsem se v té chvíli zmohla, i kmitl se mi hlavou.

„Co je to?“ tázala jsem se a v odpověď zaslechla jsem vysoký dětský hlásek:

„Prosím vás, slečno, najděte mi mou panenku a vyslechněte úkol z čítanky, který mi byl uložen!“

„Jak?“ zvolala jsem, neboť se mi zdálo, že není možno, abych byla dobře slyšela.

Tu týmž hláskem bylo to opakováno znovu a malá bílá ručka opět se v šeru pozvedla.

Vstala jsem, sestoupila se stupně a kráčela uličkou mezi lavicemi k místu, kde jsem paži viděla. Když jsem

---

*) Bařinatý potok.

se dostatečně přiblížila, spatřila jsem, že v lavici sedí malé děvčátko v divných od krku splývajících bílých šatech, jež se podobaly nočnímu oděvu. Její malý obličej jevil se v přítmí tak bílý, že mi mráz přeběhl po těle. Ani jediný rys se ve tvářičce dítěte nepohnul, ba ani ústa nepohybovala se, když mluvilo. Mělo je trochu pootevřené a zdálo se, že slova sama plynou z rozevřených rtů.

„Prosím vás, slečno, najděte mi mou panenku a vyslechněte úkol z čítanky, který mi byl uložen," opakovala znovu hlasem nevýslovně smutným.

Položila jsem jí ruku na rameno, ale leknutím jsem sebou trhla a ruku rychle odtáhla. Nikdy nepocítila jsem něco tak studeného, jak ledové bylo malé její raménko. Zdálo se mi, jakoby chlad ten dotekl se až srdce mého. Těžce lapala jsem po vzduchu.

„Jak se jmenuješ?" tázala jsem se děvčátka, jakmile jsem se poněkud zotavila.

„Mary Williamsová. Jest mi šest let, tři měsíce a pět dní," odpověděla ochotně.

Krev tuhla mi v žilách. Snažila jsem si opět vysvětliti zjev ten přirozeně. Hleděla jsem si namluviti, že je to nějaké děcko, jehož jsem dosud neviděla, že sem vběhlo a že není při zdravých smyslech.

„Nu dobře," řekla jsem. „Učiníš nejlépe, půjdeš-li nyní domů. Jestli bys chodila ráda do školy, přijď zítra ráno o deváté hodině, dovolí-li tě matinka. Potom vyslechnu tvou úlohu ráda. Snad najdeš také svou pannu, ale s sebou ji bráti nemusíš. Nemohu dovoliti, aby se loutky nosily do školy."

Na ta slova dítě povstalo, udělalo podivnou poklonu, při čemž mou tvář ovanul proud ledově studeného vzduchu, a zmizelo velmi rychle ze třídy, jakoby vyplulo, neučiníc jediného kroku.

Vzala jsem klobouk, uzamkla školní budovu a odešla jsem domů. Když dnes na to vše vzpomenu, nemohu říci, že bych se byla bála, nebo že jsem snad byla nervosně rozechvěná. Vím, že jsem nešla ani o vlas rychleji, když jsem kráčela kolem starého hřbitova, jenž se nalézal blíže školy a na němž si děti, když měly prázdno, hrávaly.

Když jsem přišla domů, ptala se mě paní Simondsová, proč jsem nepřišla v čas, a dala mi večeři. Nezdála se nikdy překvapenou ani zvědavou, ať se stalo cokoli.

Odebrala jsem se do svého pokojíku, usedla jsem a celou příhodu znovu jsem přemyslila. Zdálo se mi, že pro ni musí být nějaké vysvětlení, s něž já nejsem. Vzpomenula jsem si na podivný, hrobový zápach, jejž jsem u dítěte slabě ucítila. Pozvedla jsem si ovrubu roucha ku tváři a ucítila jsem totéž znovu. Když jsem se svlékla, pověsila jsem si oděv z okna, aby vyčichl.

Druhého dne ráno, když se žáci do školy sešli, vnucovala jsem si myšlénku, že je děvčátko také mezi nimi, ale nebylo a nepřišlo ani odpoledne.

Večer zůstala jsem ve škole zase. Rozhodla jsem se učiniti tak. Čekala jsem nedlouho. Brzy pozvedla se nad lavicí opět malá bílá ručka, ale dítě do třídy vejíti jsem neviděla.

Tázala jsem se děvčátka, jako den před tím, čeho si přeje, a ono odvětilo svým dětským vysokým hláskem jako předešle:

„Prosím vás, slečno, najděte mi mou panenku a vyslechněte úkol z čítanky, který mi byl uložen."

Povstala jsem a šla k němu jako včera a ono stejně tam čekalo a týž nepatrný, podivný zápach zavanul mi do tváře.

„Kdy jsi ztratila svou pannu?" tázala jsem se.

Ale ona nechtěla říci.

„Prosím vás, slečno, najděte mi mou panenku a vyslechněte úkol z čítanky, který mi byl uložen," řekla plačtivě.

Nikdy jsem neslyšela žádati za něco hlasem tak žalostným. Zdálo se mi, že všecky tužby, jimiž bylo kdy mé srdce naplněno, vyznívají z toho dětského hlásku; zdálo se mi, že prosí za něco, co jsem sama ztratila.

Přece promluvila jsem určitě. Byl to můj způsob, jednala-li jsem s dětmi. Přesvědčila jsem se, že je to tak nejlépe.

„Teď jdi domů," řekla jsem. „Zítra dám ti panenku a vyslechnu tvou úlohu z čítanky."

Dítě povstalo, poklonilo se právě tak jako předešlého dne a zmizelo.

Nenásledovala jsem je.

Večer šla jsem k starému doktoru Emmonsovi. Tázala jsem se paní Emmonsové, mohla-li bych s panem doktorem jen několik minut mluviti.

Myslím, že asi tušila, co se stalo, neboť na mě velmi ostře pohlédla a řekla, že doufá, že nezačínám být také nervosní a učení ve škole že mě snad nepřemáhá.

Odpověděla jsem, že nikoli. Řekla jsem jí, že bych ráda mluvila s panem doktorem k vůli své nové žačce. Zanechala mě v pokoji a odešla, aby ho zavolala.

Když přišel, tázala jsem se ho přímo beze všeho úvodu, jestli se v Marshbrooku někdy stalo něco zvláštního. Nechtěl mi říci.

„Zdá se mi, že chcete naši školu opustiti. Myslil jsem, že jste dosti stará, abyste věděla, jak si máte vésti," odpověděl mi. Nedělal někdy přílišných okolků, ale myslil to dobře.

„Konala jsem ve škole svědomitě svou povinnost," namítla jsem.

„Proč jste nešla hned po skončeném vyučování domů, jak jsem vám radil. Proč jste zůstávala ve třídě? Škola je v místě tak opuštěném! Stala jste se také hysterickou," vyčítal mi. „Nevím, najdu-li nyní jinou učitelku. Bude se musit zavříti škola. Věčná škoda, že nelze každou učitelku několikrát potopiti do studené vody, aby se z ní vyhnala nestálost. Příště si opatřím učitele na toto místo. Ženských mám už dost."

„Nechci se vzdáti místa," řekla jsem.

„O čem tedy mluvíte?" tázal se mě.

„Ráda bych věděla, stalo-li se v Marshbrooku někdy něco zvláštního," odpověděla jsem mu. „K vůli tomu, že se snad něco stalo, nevzdala bych se místa."

Konečně mi lékař vyprávěl, že před padesáti nebo šedesáti lety bylo na silnici u potoka zavražděno malé děvčátko jdoucí do školy. Nalezli ji mrtvu ležící u trsu slziček. V zadu na krku měla hlubokou ránu, jako kdyby byla uhozena ostrým kamenem. Její pannu a slabikář nalezli opodál na silnici. Ztratila obé utíkajíc před tím, kdo ji zavraždil, ať to byl kdo chtěl. Nevypátrali ho nikdy."

„Jmenovala se Mary Williamsová?" tázala jsem se.

„Jak to víte?“ divil se lékař.

„Řekla mi to,“ odpověděla jsem.

Starý lékař zbledl jako stěna.

„Nejste hysterická,“ řekl.

Když viděl, že se nebojím a že nechci opustiti školu, chtěl věděť, co jsem viděla, a důkladně se mě na všecko vyptával. Řekla jsem mu co nejstručněji, co se stalo, a šla jsem domů.

Než jsem šla ráno do školy, vyprosila jsem si od paní Simondsové několik lněných hadříků a kus jasně modré látky vlněné a udělala jsem z toho hezkou hadrovou pannu. Nikdy před tím jsem se o něco podobného nepokusila, ale nevím, proč bych ji byla nedovedla udělati tak dobře, jako kdo jiný.

Rozpárala jsem kus staré černé punčochy a ze skadeřených nití udělala jsem jí vlasy. Tváře a ústa nabarvila jsem jí šťavou klikvovou a oči udělala jsem jí modrým inkoustem.

Vynašla jsem také starý slabikář. Paní Simondsová mi řekla, že se z něho učila čísti její matka. Myslila jsem si, že to bude asi právě takový, jaký si děvčátko neslo do školy, když bylo zavražděno.

Večer zůstala jsem po vyučování ve škole zase a čekala jsem, až se opět nad lavicí objevila malá bílá ručka.

Děvčátko nečekalo tentokráte, až je oslovím, nýbrž volalo hned svým vysokým dětským hláskem: „Prosím vás, slečno, najděte mi mou panenku a vyslechněte úkol z čítanky, který mi byl uložen.“

„Dej dolů ručku a buď ticha,“ řekla jsem děcku. „Vyslechnu nejprve tvou úlohu.“ Hadrovou pannu dala jsem do kapsy, do rukou vzala jsem nalezený slabikář a takto ozbrojená šla jsem k dívce.

„Najdi si, co ti bylo uloženo, a čti!“ řekla jsem podavši jí knihu.

Děvčátko obracelo v knize listy, jako když ji dobře zná, a já viděla ihned, že jsem přinesla tu pravou. Byla to podivná malá čítanka. Napsal ji starý kněz v Marshbrooku a na škole užívali jí po nějaký čas.

Děvčátko nalezlo brzy místo, jež hledalo, a počalo čísti jasně hláskem vysokým. Bylo možno slyšeti je až před školu. Okna byla otevřena. Článek byl nazván: „Povaha dobrého dítěte“. Četlo velmi dobře. Dala jsem mu přeslabikovati jen několik slov.

„Naučila jsi se své úloze velmi dobře,“ pochválila jsem děcko. Potom vyňala jsem z kapsy pannu a podala mu ji.

Děvčátko sáhlo po ní dychtivě svýma malýma, zářivě bílýma ručkama a dotklo se při tom rukou mých. Týž chlad projel mi tělem a sevřel mi až srdce.

Nejprve přitisklo pannu těsně k sobě a potom políbilo ji svými nehybnými rozevřenými rty, ale pak podrželo ji před sebou a pohlédlo na ni.

„Prosím vás, slečno, najděte mi mou panenku,“ řekla žalostně a já poznala, že ví, že to není její stará panna.

„Ticho!“ přikázala jsem. „Nemohu nalézti pannu, která se ztratila před padesáti lety. Tato panna je zrovna tak hezká. Nu a teď učiníš nejlépe, vezmeš-li si ji a půjdeš-li domů.“

Leč ona zvolala znovu žalostivě: „Prosím vás, slečno, najděte mi mou panenku.“

„Jednání tvé se mi nelíbí. Tahle panenka je také hezká,“ tišila jsem ji. A pak, aniž bych věděla proč, dodala jsem: „Neměla chudák ani žádné matinky.“

Tu přitisklo dítě znovu pannu k sobě, znovu ji zlíbalo a nenamítalo více ani slova.

„Nu a teď učiníš nejlépe, půjdeš-li domů,“ naléhala jsem.

Povstala a poklonila se. Vyskočila jsem a následovala ji. Bála jsem se, aby mi nezmizela s očí, ale nezmizela. Odešla na starý hřbitov. Viděla jsem tam ještě chvíli bílou záři, ale brzy zmizela.

Ještě toho večera šla jsem k doktoru Emmonsovi, abych mu pověděla, co se stalo. „Nu a nyní znala bych ráda místo, na kterém je dítě pohřbeno,“ řekla jsem mu.

„Ve staré hrobce Williamsových,“ odpověděl.

Požádala jsem ho, aby vzal lucernu a šel se mnou na hřbitov prohlédnouti hrobku. Trvalo to hezkou chvíli, než jsem ho k tomu přiměla. Vymlouval se, že rodina Williamsových částečně vymřela, částečně se vystěhovala tak, že ani jediný člen nežije ve městě. Neví prý určitě, kdo má klíč od hrobky. Při tom pohlížel mi ostře do tváře. Myslím, že se bál, že se přece stávám hysterickou. Časem se přesvědčil, že tomu tak nebylo. Učila jsem v Marshbrooku po sedm let. Mohla totéž ovšem dokázati i mladá dívka, neboť děvčátko nikdy více ani na jaře se neobjevilo.

Lékař hleděl na mne chvíli upřeně. Potom ohmatal mi tepnu a počítal nárazy mé krve dle hodinek.

„Není třeba, abyste z naší školy odešla,“ řekl konečně.

„Ne, a toho také nemíním učiniti,“ odvětila jsem.

Odešel a za chvíli vrátil se s rozsvícenou lucernou a klíčem. Nevím, kde jej sebral. Potom sešli jsme po silnici ku hřbitovu. Noc byla temná a trochu mžilo. Lékař šel s lucernou napřed. Po celou cestu nepromluvil ani jediného slova. Myslím, že byl trochu mrzut k vůli tomu, že musil tak pozdě vyjíti ven. Nestarala jsem se o to, je-li spokojen. Cítila jsem, že mou povinností je, abych věc vyšetřila.

Když jsme přišli na hřbitov, můj průvodce otevřel vrata a vešel. Světlo lucerny ozářilo pomníky, stromy i keře cestou po hřbitově ku hrobce Williamsových. Nebyla příliš daleko ode vrat. Drobné keře vyrůstaly ze zkřivené střechy a nad železnými dveřmi bylo do kamene vtesáno „Williams“.

Doktor snažil se vstrčiti klíč do zámku. Já mu svítila. Měla jsem podobný pocit jako v dětství, když jsem šla v noci po tmě. Držela jsem přece lucernu tak pevně, jakoby ruka má byla ze železa.

Klíč dal se jen stěží v rezavém visacím zámku otočiti, a doktor musil se hezkou chvíli namáhati, ale konečně otevřel, vyňal zámek a sejmul petlici. Ale ani nyní nedaly se dvéře otevříti. Musil dříve odkliditi několik kamenů a vytrhati i s kořeny několik rostlin, jež byly před prahem vyrostly.

Když to vše učinil, otevřel dvéře a dech té samé podivné vůně, jíž jsem i u děvčátka pozorovala, ovanul mou tvář. Potom vzal lucernu a sestoupil do hrobky. Kráčela jsem za ním. Náhle se zastavil a chopil mě za rameno. Na zemi, přímo před námi ve světle lucerny spatřili jsme pannu a čítanku.

Po stopách poesie P. J. Šafaříka.

Ke stoleté památce jeho narozenin načtl J. Hanuš.

(Pokračování.)

Neméně zajímavý výhled v duši mladého básníka otvírá nám další motiv jeho Múzy, láska, „jiskra božství, jež stezkou milosti pudí z mrtvé říše ve kvetoucí ráje“. Nejrozmanitějšími způsoby opěvá básník její moc i půvab, radost i žal, blaho i bol, její rozmary, vyznání, její touhu i klam, užívaje tu formy prosté laškovné písně (Toužení, Odchod, Jarmila na Slavislava, Píseň, Ozvěnná Nymfa, Láska), tu pikantně humoristické idylly klassické (Jitro), tu blýskavé romance schillerovské (Oldřich a Božena), tu pochmurné bürgerovské neb prostonárodní ballady (Lel a Lila*); Poslední noc, podle národní „rozprávky“ o zahynutí Jánošíkově.**)

Ale třeba z nebe přišla tato láska, spolu s moudrostí oslazovat a zušlechťovat život smrtelníků, není u Šafaříka přece žádným vzdušným přeludem, platonickou vidinou, nýbrž docela pozemským tvorem, vždy sice ušlechtilým, ale při tom po lidsku vřelým a tím také — pravdivým, zdravým, upřímným.

Okus štěstí v okamžení:
blázen kdo ho utratí.
(Ozvěnná Nymfa).

Žij, když jsi tu! — trhej živé kvítí,
pokud čerstvá v žilách chřestí krev!
(Napomenutí.)

Toť jádro filosofie její.

Každá milostná báseň Šafaříkova jest toho dokladem, v mnohých přes všecku diskretnost básníkovu***)

Tak ti dva květen, hle, vítali pěkně,
Dál co se dálo, kdo miloval řekne

dere se také tělesnost lásky tak mocně, že omlouvá ji až slovy:

Můž-li snad smrtedlný si tam studeně vésti, kde ze dna
játra mu zplápolají a příroda rozhodne spory?
(Žarko a Hanka.)†)

Avšak nejen svou opravdovostí, svěžestí, ohnivostí zajímá nás tento cit v poesii Šafaříkově; touž opravdovostí prozrazuje také, že asi nebyl jen Múzou vnuknutým, nýbrž sám život, zkušenost že naučily básníka psát tak pravdivé, vřelé písně lásky. Ba snad ona byla také neposlední z těch, kdož rozezvučeli srdce pěvcovo v píseň,††) kdož přilákali jej v teplé, vábné ovzduší poesie. Aspoň leckterý verš zdá se to přiznávati:

Z tvých si halouzek uplet věnec stkvostný
u tvých kořenů, stromu přemilostný,
svou já budoucně s šeptem tichých hlásků
hlásat chci lásku. (Na lipu.)

A rovněž v Napomenutí:

Žij, když jsi tu! — trhej živé kvítí,
pokud čerstvá v žilách chřestí krev!
Máš-li pak ho, pomni na — můj zpěv!

Tak zrcadlí nám Tatranská Múza celý ten pestrý život mladého, probudilého ducha svého tvůrce. Vidíme pilného, nadaného filosofa, an přemítá ve vážné chvíli o nejhlubších problémech života a smrti, horlí jako předurčený theolog a potomek českých bratří pro zbožný, poctivý život a svou víru, poznáváme odkojence krásných Tater, velebícího s nadšením půvaby přírody, i jarého mladíka, kypícího žárem lásky. A v celém tom pestrém životě šťastných dnů mladosti jest mu jedinou, svrchovanou průvodkyní — poesie. Po ní věčně touží v Loučení s Múzou, k ní se vine takovou láskou, že sotva ona okem kyne, již jej navždy v poutech má (K jmeninám S. Šarkáně*), jí slibuje navždy věrnost (Zašlý a vzešlý ráj), jí také věnována poslední báseň v Tatranské Múze.

Louče se v létě r. 1815 s Kežmarkem a na podzim se svou vlastí sotva asi tušil Šafařík, že jeho něžný poměr k Múze tak záhy se změní, ba časem téměř docela ochladne.

Velikou tuto změnu způsobila Jena, kamž touž dobou odebral se Šafařík dokončit svých studií.

Jako kdysi z domova do nedalekého Kežmarku, tak také do vzdálené Jeny odcházel Šafařík asi s těžkým srdcem. Vycituieme to z básně jeho Pozvání,**) v níž vzpomíná tklivě na svěží venkovskou přírodu své vlasti, kde zpěv slavíka tak mile mění zem v ráj, kde krása květů hýbe srdečkem, až slastí zalévá se líce horkými perlami . . . .

Tebe však pusté	k radosti pozve.
města zdi ouží,	V hlučném-li kroku
kdyžto se husté	učiníš v městě,
stíny tu dlouží:	co se ti ozve?
aniž kdy tebe	Tíhota v cestě,
blankytné nebe	nevole v boku.

(Dokončení.)

*) Upomínajíc motivem na Schillerovu Rukavičku, zní tónem Bürgerovy Lenory, ale stafáž duchů a strašidel hřbitovních prohloubena psychologicky mnohem pěkněji, moderněji.

**) Zajímavý, ač primitivní příklad, že Šafařík již tehdy všímal si prostonárodní poesie a čerpal z ní; také Slavení slovanských pacholků vyplynulo z téhož zřídla „štěbetné povídky“, ale pokus málo se podařil.

***) Tak na příklad v Jitru:

†) Viz také Lydia.

††) Viz Jiskra božství.

*) Tuto báseň napsal Šafařík před svým odchodem do Jeny ku jmeninám příznivce a příbuzného svého Samuela Šarkáně. V hojných opisech rozšířila se mezi známými. Jeden takový opis poslal Štěpán Leška Palkovičovi, jenž báseň otiskl, předeslav jí přípis Leškův, v němž čteme: „Soudu kritického nebudu vynášeti, nechám to na Vás; toliko připomenu, že, ačkoliv několik grammatických omylů se tu nachází, však přece ku podivení jest to, že z Gemerské stolice tak znamenitý Slovák pošel, ježto již v svém mladém věku tak výborně píše. Což pak teprv můžeme o něm pomysliti a čeho v naději očekávati, jestliže, jakž za to mám, staré knihy slovanskočeské bedlivě čísti bude.“

**) Prvotiny 7. května 1816.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

XII.

Nebylo dne, nebylo hodiny, kdy by se nebyl obíral svým zločinným plánem. Přemýšlel o něm úplně klidně, vžil se do něho jako do něčeho, co jest neodvolatelné a co se rozumí samo sebou, neobával se následkův.

Toliko jednou se viklal ve svém hrozném předsevzetí. Náhle ho přepadla slabá chvíle, potlačená ušlechtilost lidského tvora v něm zavolala, naplnila nitro jeho citem ošklivosti, strachu a hrůzy. Opouštěla ho zmužilost, již přemítal, nemá-li upustiti od svého úmyslu, vhodným způsobem vrátiti nebo zahoditi, zničiti revolver i dopisy. Ale to trvalo pouze na krátko, záhy se vzpamatoval, láska byla mocnější.

Byl už příliš daleko, aby se chtěl vrátiti. Zasmál se svým obavám, shledával, že jsou přirozené a že jest dobře, když se dostavují. Musí prý jim uvykati, neboť po činu přijdou ještě horší, těžší chvíle.

Mezitím byl v Praze a jenom málokdy vyjížděl na kratší cesty za svým povoláním. Myšlénky jeho nebyly dosti způsobilé, aby se mohl zcela věnovati svému úřadu u pojišťovny. Pracoval jen tolik, kolik nevyhnutelně musel, aby mu opět nebyly zmenšeny jeho příjmy. Byl už nedočkav, aby mohl skončiti svůj plán.

Ke konci ledna, za jasného, mrazivého dne se vydal opět do Klenové. Dva dny navštěvoval domy, kde od dřívějška měl slíbené pojištění, avšak hlavní účel jeho příjezdu týkal se úřadovny poštmistra Oblaka. Šel k němu třetího dne po ránu, když vyčíhal, že poslíček Sobek se svou poštovní torbou odešel na stanici pro dopolední poštu. V té době vůbec pak přicházelo na poštu jenom velmi málo lidí, největší příliv psaní a zásilek býval až po polednách.

Generál Trochu toho dne byl velmi zadumán a smuten. Spatřiv Livoru, nuceně se usmál a podával mu pravici.

„Vítám vás,“ pravil, „už jsem myslil, že nejste u pojišťovny inspektorem. Jak se daří?“

„Špatně, příteli, mrzí mne všechno. Teď již co nejdříve praštím tím inspektorstvím. Jest to bídné zaměstnání, kdybyste penězi oplýval, přece jenom stále jste otrok. Každý otrapa se utrhne na vás. Raději u rasa chytati psy do ok!“

„To jsou pěkné zprávy!“ na to poštmistr a povážlivě pokyvoval hlavou. „Prosím vás, kamaráde, kdy pak přece jednou budete trochu spokojen? Co pak už na světě není pro vás nic, co by vás mohlo těšit?“

„Ba nic. Mám už takovou bídnou, zlořečenou povahu. Nemohu za to!“

„To by bylo hezké, abyste nemohl, jen kdybyste do opravdy chtěl! Ale v tom jen to vězí: Mnoho jste užíval, všeho jste chtěl okusit a teď už jste všeho syt.“

„Ano, takové to asi bude.“

Jako důvěrný přítel poštmistrův mladý muž posadil se u mřížky, sousedící s Oblakovým úřednickým stolem. Na pravé straně stolu, kam ještě mohl rukou dosáhnouti, byla krabička s razítkem a kovovými číslicemi. Obhlédl ji slídivýma, žádostivýma zrakoma a pak klidně čekal.

A dobrý, důvěřivý generál Trochu zatím seděl proti němu a dával mu mravní naučení. Takových mladý větroplach slyšel a četl už tisíc, ba ještě lepších, a nikdy ho neobrátily. Tvářil se však, jakoby byl aspoň poněkud dojat a jakoby byl šlechetnému mužovi vděčen za jeho přátelské rady.

Oblak onoho dne zejména byl nakloněn citlivosti a dojmům. Potkala ho velmi bolestná nehoda, nejútlejší struny srdce jeho byly rozechvěny.

V okně jeho kanceláře už po několik let zelenala se zakrnělá palma. Poštmistr bedlivě, až úzkostlivě ji ošetřoval, činil vše, aby jen prospívala a rostla. V celém domě neměl tklivější památky nad tu cizokrajnou rostlinu.

Byla to něžná, mlčelivá vzpomínka na jeho jediné dítě, mrtvou dcerušku.

To dítě stonalo mu dlouho, krutá, nemilosrdná nemoc vlekla se několik měsícův a vůčihledě, neúprosně stravovala život desítiletého děvčátka. Po všechnu tu dobu nebohý otec žil jenom v zoufalých obavách a utrpeních. Nemaje jiné rodinné radosti, přilnul k dcerušce nejhlubší, nejvášnivější láskou, byl by pro dítě své snesl modro s nebe, ale láska jeho nebyla lékem, ono přece umíralo.

Jednou, před samou smrtí dítěte byl v Praze. Vzpomínaje, čím by je při návratu svém potěšil, koupil mu kornout pamlskův. Mezi směsí rozmanitého cukroví, fíkův a mandlí bylo také několik datlí.

Ty chorému děvčátku působily největší radost. Do té doby ještě nikdy nemělo takového zvláštního, hezkého ovoce. Hrálo si chvíli datlemi, usmívalo se, říkalo, jak tatíček jest za ten dárek hodný. On, hodný tatíček, plakal s ním radostí.

Pak dítě si dalo říci a požilo tři datle. Ach, jak krásné, hladké, dlouhé pecky byly v nich! Podobalo se, že ty pecky jsou mu milejší než sladký, dužnatý obal. Dlouho je mělo v ústech, opět si s nimi hrálo a opět je dávalo do úst.

Až pak, pozdě večer bylo unaveno a podávalo Oblakovi pecky s prosbou, aby mu je schoval, že prý si je zasadí, až se uzdraví a bude zase chodit. Ještě se dívalo za ním, jak mu je ukládá na skříň do malé barevné skleničky, načež zavřelo lesknoucí se očka a usnulo. Byl to jeho poslední spánek, ty tři datlové pecky byly jeho poslední radost. Už ani se neprobudilo ze snův a mrákot, o půlnoci přepadl je smrtelný záchvat a za chvíli zhaslo.

Poštmistrovi tedy zůstaly ty tři datlové pecky, a on v nich viděl jediný odkaz svého zemřelého dítěte. Zdálo se mu, že dceruška, držíc pecky v ústech, vdechla do nich poslední zbytek svého krátkého, strastiplného žití.

Zasadil je do tří hrnkův a ošetřoval je tak starostlivě, jako kdysi ošetřoval svoje dítko. Vyšly mu všechny tři, ale dvě záhy zahynuly, jenom jedna vydržela a pomaloučku rostla a rozkládala se do malých, tuhých vějířův.

Měl tu palmičku několik let, byla dosti svěží a zelená, dobře se jí dařilo na výsluní v jeho kancelářském

okně. Byla to jeho družka, jeho nové dítě, s kterým se piplal a mazlil. Když pod útokem manželčiny vády se stával nejmrzutějším a nejtvrdším, u své malé palmy vždycky zase brzo se utišil a změkl. Vstávaje ráno konal prvé kroky k ní, ubíraje se na lůžko, nikdy neopominul podívati se ještě do úřadovny, co jeho palmička dělá. Jakoby to byla živá bytost.

A nyní ta tichá památka také umírala. Od podzimku skomírala, její lesklé vějíře zloutly, usychaly. Nepomáhalo žádné zalévání, žádné přidávání vydatné prsti. Zdálo se, že se menší, že zvolna zapadává do země, ze které vyrostla.

V těch dnech, když Livora opět zavítal do Klenové, poštmistr Oblak nabýval smutného přesvědčení, že už své drahé rostliny si nezachová. Zastesklo se mu nadmíru, bylo mu, jakoby opět se skláněl nad lůžkem umírajícího dítěte, povědomé bolestné city z tehdejší truchlivé doby opět se v něm probouzely. Zase to byla táž tesknota, týž smutek, táž lítost oddaná a malomocná, srdce jímající.

Učinil ještě poslední pokus a přenesl nádobu s vadnoucí palmou do vedlejšího pokoje. V zimní době bylo tam světleji, paní Lízi také více tam topila než v šeré úřadovně, vzduch tam byl čistší. A takovým rostlinným neduživcům změna vzduchu prospívá prý právě tak prospěšně, jako lidem, řekl někdo poštmistrovi, a on hned k tomu přilnul naději, že snad přece zachrání palmu.

Když hosti svému domluvil, vzchopil se a po krátké omluvě odešel do pokoje podívat se, jak palmě se daří. Zrovna jakoby šel pozeptat se milého nemocného na zdraví. Dopolední slunce právě tam svítilo, a ačkoliv to bylo slunce ledové, přece skly dvojitých oken sálalo milé, obrozující teplo na vetchou rostlinu, postavenou na malém stolečku.

Livora čekal na tu chvíli jako šelma připravená na skok. Jen Oblak zavřel za sebou dvéře, už vyskočil a sáhl přes zábradlí po skřínce s razítkem a literkami. Otevřel ji obratně, vyndal z razítka datum toho dne a rychle vsadil a upevnil datum 29. listopadu 1890. Pak sáhl do kapsy, vyňal odtamtud připravenou zálepku s padělaným dopisem a svou adresou, přitiskl poštovní razítko k vlhkému polštářku s tmavomodrým barvivem a přetiskl známku zálepky.

Jen schoval zálepku do kapsy, vracel se Oblak. Livorovi sotva zbylo několik vteřin, aby vyňal z razítka nepravé číslice, nahraditi je správnými už nebylo kdy. Chvatně ještě zavřel krabičku a odstrčil ji na místo, kde před tím ležela.

Oblak nepozoroval pranic. Přišel, usedl opět a hlasem zarmouceným vypravoval mladému mužovi o své palmě a že změna místa a vzduchu asi nebude platna. Chtěl učiniti přirovnání o synu z palmové vlasti, o černochovi, jak také jenom živoří a brzo umírá, zavede-li ho osud do vzdálených krajů našeho studeného severu, ale nezdálo se mu to dosti vhodné. Přirovnal raději svoji palmu k slavikovi uvězněnému v kleci. Tam ubohý sivý pták, třebas jest sebe pečlivěji ošetřován, přece přestává zpívat a za krátko hyne také tesknotou.

Myslil, že vzbudí Livorovu pozornost pro to neobvyklé krasořečnění, ale host už byl jako na trní a čekal aby jen se mohl poroučet. Byl rád, když někdo vešel s poukázkou a žádal poštovní potvrzenky. Vstal a bral klobouk, přece však ještě byl zvědav, pozná-li Oblak změnu ve svém razítku. Byl již také připraven na omluvu, že si pohrával s razítkem a že číslice vypadly v té hře jeho neobratných prstův.

Avšak poštmistra ani nenapadlo, že mu tam hospodařila cizí ruka. Poznal sice hned, že číslice scházejí, ale zabručel něco na svou roztržitost a bez nejmenšího podezření upravil si opět datum razítka.

„Tedy již odcházíte?“ pt l se, vzhlédnuv k Livorovi.

„Rád bych odejel do Prahy ještě poledním vlakem.“

„Proč tentokráte tak brzo? Jest vám na venkově v sněhu a mrazu smutno, viďte! V Praze jest veseleji, zábava stíhá zábavu, tam jest život pro vás. A což, prosím, ani jste se nezastavil v Sirotčím Dvoře?“

„Nikoli, nikdy mi tam nebylo dosti volno. Předešle jsem vám vypravoval, proč.“

„Kdož ví,“ pravil Oblak, když opět byli sami, „snad jste se mýlil. Všímal jsem si od té doby pana Těšitele bedlivě, a nikdy jsem neshledal, že zakrývá nějaké starosti nebo nespokojenost.“

„Přál bych jemu více než sobě, abych se mýlil,“ odvětil Livora, „ostatně byl jsem v posledním čase příliš zaneprázdněn, ani jsem neměl kdy na to myslit. Buďte tak laskav, pane poštmistře, až opět zavítáte do Sirotčího Dvora, vzkažte tam můj uctivý a upřímný pozdrav. Omluvte mě mým spěchem, že jsem nemohl přijíti osobně.“

„Prosím, prosím.“

„A ještě něco, skoro bych byl zapomněl. Obtěžoval jsem už jednou zdejší poštovní spořitelní úřad, dovolte, abych jej obtěžoval i podruhé. Vypovídám svoje bohatství. Zde jest má knížka a zde moje nynější bydliště.“

„Hle, hle, panu inspektorovi se již znechutilo spořit?“ divil se poštmistr, zapisuje si Livorovu výpověď. „Sto padesát zlatých — je toho škoda, kamaráde!“

„Vždyť jsem vám už řekl, že co nevidět přestanu býti inspektorem u pojišťovny, musím si hledat jiného zaměstnání, potřebuji peněz do nového začátku,“ vysvětloval Livora.

„Nu, požehnej vám toho Pán Bůh! Přeji vám, abyste se usadil konečně pořádně. Když už budete hledat, najděte si něco stálého, trvalejšího. A pište také někdy, abychom v Klenové věděli, jak se vám daří. Upřímně řečeno, kamaráde bratrský, jste sice šelma veliká velmi, ale přece vždycky jsem vás měl rád.“

Livora slibil, že bude psáti, jen jestli jeho budoucí zaměstnání bude státi za několik řádků chlouby. Zval také Oblaka, aby ho navštívil v Praze.

„Ale musíte si pospíšiti,“ žertoval, „neboť měním byty ještě častěji než služby a milenky, a v nynějším bytě jsem už pět měsíců!“

Potom jako staří, dobří přátelé si stiskli ruce a dali si po hubičce.

„Tak, tak, kamaráde,“ říkal ještě srdečný generál Trochu, popleskávaje Livorovi na rameno a vyprovázeje ho až do dveří. Byl poněkud pohnut tím loučením.

Z Klenové mladý muž odjížděl velmi spokojen. Věc, za kterou se tam vydal, zdařila se úplně, teď měl nevývratný důkaz, že bratranec jeho Těšitel už před 29. listopadem minulého roku se obíral samovražednými myšlénkami. Nerozeznatelný rukopis a poštovní razítko z oné doby neklamně to dosvědčovalo.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Literatura.

— Proti všem. List z české epopeje. Al. Jiráska Sebraných spisů díl XIX. (J. Otto.)

Toto, pokud se rozsahu týče, snad největší dílo Jiráskovo (nepovažujeme totiž jeho znamenitého F. L. Věka ani druhým dílem za ukončeného) nese v čele svém skromný, ale významný podtitul: List z české epopeje.

Autor se sám vyhýbá jinému označení běžnému, tedy nepovažuje svou práci za historický román, ani za historické obrazy. A má pravdu. Napsal báseň v prose, pravou epopej českého husitství v jeho největším rozvoji. A sepsal ji ne na základech obraznosti a domyslu, nýbrž na přesných, podrobných a pracných studiích, kteréž obraznost vedly a řídily. A skutečně chybí jen forma veršová, abychom měli před sebou pravé české epos, široce rozvlněné, pestré panorama dějů a osob, kaleidoskop jich názorů, citů a vášní, v němž o žulové skály zásad se rozbíjí hlavy a srdce. Však s touto formou stručné, lahodné, výborně modulované a soustruhované prosy se brzy smíříte, ano podmaní vás svou prostotou až biblickou přímo a brzy přiznáte, že jest skutečně nejlepším rouchem pro tyto mihotavé, takřka kaleidoskopické obrazy. Verš i rým byly by zde často zbytečnou přízdobou ano časem i obtíží. Tato volná prosa svým klidným, lapidárním, Jiráskovi zvláštním a osobitým spádem moduluje jako podajná říza všecky hrany a záhyby situace a myšlénky.

S velkými epickými básněmi má Jiráskova epopej v prose jeden požadavek, jemuž plnou měrou vyhovuje. Dar to neobyčejné síly a mohutnosti v evokaci dob zašlých. Tím blíží se skladba jeho skutečně velké epopeji, která vyjadřuje a objímá celý národ v celé stupnici rozvoje jeho za jisté doby s celým kulturním a dějovým pozadím, s celým bludištěm postav nakreslených, tu letmo pouhým epithetem, tam široce a hlouběji dialogem a líčením, se všemi na oko nepatrnými a zde přece tak důležitými detaily lokálními a kostumními.

Úkol, který zde Jirásek řešil, je týž, jako který měl před sebou Flaubert v Salambô a Hamerling v epopeji své o Králi Sionském. Neuvádím schválně, ač by sem patřil, Kaina od Leconta de Lisle, neboť zde se lyrické pathos dělí z polovice o úlohu rekonstrukce praehistorické a věc je především jen poetická, fikční. Ale rekonstrukce starého Karthaga jako rekonstrukce říše Novokřtěnců jsou stejné úlohy jako rekonstrukce starého Tábora a staré Prahy. Zde musí autor viděti, ale vidění jeho musí býti stále řízeno, vedeno, ano namnoze doplňováno a stále opravováno studiemi historickými a ethnografickými, a to nejpodrobnějšími. Věrohodnost a pravděpodobnost drží vždy křídla této poesie, aby se neztratila v modrém azuru pouhé fikce. Je to tvoření zcela zvláštní. Klopotnější zajisté a trudnější, jelikož stále přerušováno nezbytnou kontrolou vědeckou, ale ovoce jeho je sladké. Pod tyto duhy jsou dle krásných slov Krasińského Slovackému položeny pevné balvany žulové historické pravdy a nezvratné jistoty. Celá stavba je pevná. Příkrasy pouhé obraznosti může smésti vichr vkusu a doby, ale pevné základy jsou věčné, nezmarné, tvoří samy celé město historické, zbudované s důsledností a s pílí mravenčí, s důmyslem, který nevylučuje poesii, a s pravdou, která poesii dodává konzla naprosté věrohodnosti.

Křivdil by zajisté intencím autora i umění jeho, kdo by kladl na dílo, jako jest „Proti všem", měřítko obecné historického románu. Takový napsati nebylo jeho úmyslem. Na nás, kteří jsme viděli a obdivovali velké panorama Styky a Kossaka na loňské výstavě lvovské Kościuszko před Racławicemi, dělá prosaická epopej Jiráskova dojem v mnohém podobný. Ale úchvatný stejně. Řada historických výjevů spjata lehkou dějovou tkaní v celek, žádná jednota, jaká se žádá při akademicky komponovaném historickém obraze, nýbrž volné obrazy a výjevy, kol jisté osy seskupené. Při tom úplné se uzavření v tuto látku, plné se v ní pohroužení ze všech stran, jako při panoramatě, kde kamkoliv se s pahorku v středu umístěného ohlédnete, zrak padne na totéž pokračování grandiosního obrazu kolem vás obklopujícího a pouze k vůli přehlednosti na jistá pole rozvrženého a rozděleného, ale v celku svém i v detailech přece k vyjádření a vystižení jediné ideje tíhnoucího. A čím větší, mohutnější a úchvatnější tento děj, čím hloub zasahuje v širé vrstvy národního citu a vědomí, tím větší účinek. Aranžerové dioramatu na naší výstavě národopisné měli si všimnouti epopeje Jiráskovy a illustrovati ji cyklem obrazů v jeden celek spojeným. To mohlo býti zcela něco jiného. Ale prosím vás, kdo čte u nás a z těch, kdo čtou, kdo rozumí a chápe?

Však veliká práce Jiráskova nepotřebuje takých pomůcek. Jeť sama velkým panoramatem kusu dějin v historii naší nejslavnějších. Rozvinuje se mosaikovitě zvolna, ale mohutní každou kapitolou, obzory se hloubí a oživují postavami, brzy zazní ruch pochodů válečných a bitev, oživuje před námi kraj a lid v úborech a posách neobvyklých, rostou města Tábor a Praha před zrakem čtenáře, burácejí vášně a narážejí na sebe zásady a přesvědčení. Dochází ke konfliktům hlubokým, protože všelidským, a přec tak jádrem i formou svého podání ryze naším a českým. Místy je to úchvatný a oslňující rej, vír postav, klubko lidí a těl jako na Schweigrově obraze Aequitatis dies et fraternitatis Monasterii 1535, pak zase dlouhé, prázdné pusté krajiny lnoucí k obzoru s melancholickými rybníky a skupinami smrčin, jaké tvoří pozadí Stykova zmíněného obrazu.

Ve všem jest, co vysoce ceníme, charakter ryzí a náš. A ve všem jest objektivní historická spravedlnost. Chápeme, ač přirozeně sympatie naše k „bratrům" tíhnou, i hněvy i záchvaty katolíků, Sigmunda, vmyslíme se i v rozkol Pražanů mírnějších proti příkré straně Táborů a zcela přirozeným, jelikož logicky nutným shledáváme i fantastický výstřelek celého hnutí, jak se jeví v posledním oddílu velkého obrazu, kdy anarchisté a adamité z „bratří" se pod vedením kněze Káníše sestoupí v příšerný „Boží zástup". Autorovi nutno vzdáti všecku chválu za tuto vzácnou objektivnost.

*

Celek rozvržen jest na tři nestejné části. První s názvem „Skonání věku“ jest jaksi lyrickým předzpěvem o 21 kapitolách. Element krajinářský zde silně vystupuje a tklivá tato poesie jednotvárných a chudých krajin Táborska a středních Čech dominuje celku. Jsme uvedeni hned v prostředí děje a nadhazují se nitky k dějům budoucím. Mírným vyvršením přechází oddíl v druhou část a hlavní, podstatnou celého díla. Nadepsána jest „Kruciata“. Ráz části teto je rozhodně epický. Klidně rozvinuje se v 57 kapitolách, místy až s jakousi pohodou. Vidíte, jak se autor ponořil a zahloubal do své látky, s jakou láskou a pietou sleduje a konstatuje každé hnutí svých houfců na obtížných pochodech, jak staví před vámi a opevňuje Tábor, jak rozhaluje a otvírá vnitřní život jeho do nejkrajnějších podrobností, jak jde za svými „bratry“ ku Praze, jak přehlíží bojiště benešovské, zavítá do Prahy, která jako kouzelným prutem čaroděje oživuje před ním v staré rázovité slávě a síle. Uvádí nás na Hory Kutné v ležení Sigmundovo, rozvinuje obrazy dvorské nádhery a mravů, aby zakončil grandiosním vylíčením věkopamátné srážky na Vítkově hoře a velkým vítězstvím „bratří“ nad tím „Machometou a šelmou, králem uherským“.

Oddělení třetí, „Boží zástup“ nadepsané, nejkratší všech, pouze o 10 kapitolách, jest dramatickým zakončením celku. Fanatický „Boží zástup“, vzrostlý z anarchických a mystických živlů nejkrajnější frakce táborské, vzepne se k násilnostem fanatismu a pochová v nich hlavní zástupce románové látky a skončí lyricko-epický obraz silnou dramaticky účinnou dissonancí. Zbývá otevřená pouze historická perspektiva, kam by se zavěsiti mohlo další pokračování nového listu české epopeje, snad až po Přibyslavu či Lipany . . .

Čistě románový útek díla je skrovný a spisovatel sám jej podřídil komparsům a mosaice celého velkého epického svého tělesa. Dva erotické párky, Ondřej panic Hvozdenský v své nevinné, čistě ideální lásce k novicce Martě z jedné, kněz Bydlinský, naukám radikálních kněží táborských přístupný, v své stlumené, ale žhavé lásce k mladé vdově paní Zdeně z Hvozdna, dceři starého hejtmana táborského strany přísné a prvotní. Párek milenců první dost v pozadí se objevuje a jest v peripetiích své více dětinné lásky na obzoru chrabrých dějů válečných lehounce načrtnut. Silněji a sytěji jest proveden poměr druhý. Paní Zdena je vzácný typ, pravý skvost hluboké ženské duše, cudné a ostýchavé a přece žhavé k úpalu pod touto kuklou bratrského blouznění. Etapy její klíčící lásky k Bydlinskému jsou vytčeny rukou mistrovskou. Zde se postavil poeta po bok kulturnímu historikovi. Scény, jako jest ona na paloučku u příležitosti přijímání, ony v domě u Pytlů, v lese na procházce, kde potká Bydlinského a dají si poprvé slovo, v jizbě, kde mu ruku dá přes kletby a prosby otce svého, jsou plny pelu. Je v nich ženská duše vzácná a neobyčejná. Celá tato „bratrská“ láska jest pravé unikum v literatuře. Tak cudná a hluboká, tak vážná a ryzí, tak dojemná a tklivá, od prvního postřehnutí až k tragickému skonu v jednom náruči v chatrči fanatickými blouznivci zapálené. Marta novicka a Zdena „sestra“ táborská jsou dva různé poly lidských osudů, první spadne vše do klína, ona v nečinnosti dočká se štěstí svého, druhá v heroickém sebezapření, v strádání a službách u loží nemocných bratří, v službách pravé evangelické lásky hyne po krátkém štěstí po boku své velké lásky smrtí mučenickou, ani s vlastním otcem nesmířena. V celém tomto poměru Zdeny a Bydlinského jest moře utajené velké poesie. Tak jistě pojímali lásku ti první hlasatelé bratrství v obci Táborské. Je až divno, jak květina tak delikátní vůně a tak jemně sladěných barev mohla vzrůsti na rumišti tolika barbarských zápasů a sobeckých vášní.

Ale cítíte, že oba milostné poměry tyto jsou pouhými románovými episodami proti celku, a tím jest obraz hnutí a věrný život táborský, recte český v oné době. A tu dvojí pásmo dějové se zaplítá. Jednak poměr Tábora vůči cizině, hlavně vůči Sigmundovi a pánům strany katolické, jednak vnitřní rozvoj jeho, klíčící již v jádru rozkol obou stran, mírnější a rozumnější, fanatické a radikálnější. Celý tento vír ovládá veliká postava Jana Žižky nakreslena autorem neobyčejně důstojně. Kol něho kupí se řada statečných hejtmanů, jak z žuly jsou vytesáni všichni. Jsou tak sympatičtí v své prosté, oddané víře, s tím životem pouze za pravdu boží věnovaným. Nejsou všichni stejně propracováni, ale byť některý jen silhouettou, zachyceni jsou všichni pravdivě a životně. Proti nim vystupuje dvůr Sigmundův, směs cizáků a Čechů katolických s ráznou postavou probošta louňovického. V lůně samého bratrstva pak se odlišují typické postavy kněží radikální strany táborské až k blouznění adamitskému dostoupivších. Některé episodní figurky, jako louňovický sakristán, nebo blouznivý Sadoch, jsou zvlášť živě a šťastně podány. Pausou v klidu válečném je tichá domácnost podhejtmana Blažka v staré Praze s bodrou postavou Bartoše studenta. Méně sympatické — mimo Zdenu — jsou nám „sestry“ táborské v svém neúprosném fanatismu proti modám a „vousům jako podsebiti“ zuřící. Maně napadly nám zfanatisované ženy revoluce francouzské. Oč ty byly jiné — mravně zajisté nižší než tyto zpívající a bojující „sestry“.

Není místa ukazovati zde k přečetným detailům historickým a kulturním, jimiž práce Jiráskova v pravém slova smyslu oplývá. Chtíti to oceniti po zásluze, bylo by nutno sestoupiti k pramenům, z nichž autor čerpal. Je tu zkrátka neobyčejné množství poznatků a údajů, které pomáhají doplňovati a oživovati celkový obraz znamenitě. Leckde je to pouze v epithetu, ale jak jest volené, jak barevné a šťavnaté, mluví za celou často kapitolu, jinde je to v náladách krajinářských neb lokálních, ale jak vše je správné a prosté, jak nehledané při veškeré sečtělosti a znalosti historické a kulturní.

Na konci ještě něco. Je to jazyk a styl. Jirásek jest v tomto díle zrovna kovkopem. Ocenění práce té by zasluhovalo kapitoly zvláštní. Celá válečná naše terminologie podána tu názorně, jasně a věcně v terminech zrnitých a svérázných. To pak dodává zbarvení slohu, který je stručný, pružný, ohebný a plastický. Chtíti upírati zvláštní barvitost tohoto stylu a svéráznost může jen ignorance neb zúmyslná zloba.

Máme konečně dílo z nejskvělejší doby své historie, na které můžeme hrdě ukázati, v ohledu věcném jako básnickém. Není ovšem lehýnkou kudrlinkou neb pochoutkou, která by se po čaji rozplizla na jazyku, je zrnité a těžké jako ty vozové hradby husitské; není snad modní podle výhradně uznávaných receptů dnešních, ale jest pevné a jest především naše. J. V.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNIK XXIII. 10. ČERVNA 1895. ČISLO 26.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl leta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zasylkou po poště:
na čtvrt leta . . 1 zl 25 kr.
na půl leta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Tři zdroje.

Adolfu Heydukovi ke dni 7. června 1895.

Jak, šedesátka? — Těžko, brachu,
to vůči Tobě uvěřit,
pláť oko v lesku a líc v nachu,
hřmí tepnou stále vřelý cit
a písně kaskadou se perlí
přes balvany a do mechu;
dnes mladí potřebují berly
na strmé pouti bez dechu.
Ty's zůstal mlád, kde je Tvůj cíl?
Skrz prach a dým
Tvůj tryská rým,
to tím, to tím, z tří zdrojů že Jsi pil.

Ten první zdroj skryt v hloubi ňader
a sluje láska, krb a mír,
sta květů živí a sta jader,
jsa plný zvučných zlatých lyr.
Jej našels v prvním květu Vesny,
jej neopustil's, hrdý jun,
a z žití radost, rozruch plesný
vždy zvlnil zlato Tvojich strun.
Tak zůstal's mlád, kde je Tvůj cíl?
Skrz prach a dým
Tvůj zvoní rým,
to tím, to tím, z tří zdrojů že Jsi pil.

Ten druhý, staré dědů zkazky
a láska k té, jež rodná zem,
vše shladil Tvého čela vrásky,
se dotknuv srdce paprskem.
Tu vlast, tam družná Slovač zpívá,
hor pastvec, dějin hrdina,
a nechť se jasní, nechť se stmívá,
Tvá píseň znovu počíná.
Tak zůstal's mlád, kde je Tvůj cíl?
Skrz prach a dým
Tvůj duní rým,
to tím, to tím, z tří zdrojů že Jsi pil.

Zdroj třetí přírody klín věčný,
kde mluví květ a mluví pták;
skrz obrazů vír nekonečný
se lehce přenesl Tvůj vrak,
když kolem bouř se rozsápala,
rval hvězdný háv Tvůj běsný ryk,
vždy vlídná ruka Tvá všem dala
tu hořec a tam srdečník.
Tak zůstal's mlád, kde je Tvůj cíl?
Skrz prach a dým
Tvůj jásá rým,
to tím, to tím, z tří zdrojů že Jsi pil.

Dnes oko Tvoji drahu měří,
ó, pestrá to a valná žeň!
Ty vznášíš dál, nechť kol se šeří,
Své poesie pochodeň.
Ať můry křídla sobě pálí
v tom ohni, jenž jest ples i jas,
Ty hlučně, z ticha, z blízka, z dáli
jak zpíval Jsi, pět budeš zas.
Co šedesát? Kde je Tvůj cíl?
Skrz prach a dým
Tvůj zpívá rým,
buď požehnán, z tří zdrojů že Jsi pil.

Jaroslav Vrchlický.

Škrtnuté věty.

Napsala Růžena Svobodová.

(Dokončení.)

Zaskřípal štěrk a ze tmy tiše přiběhl pes, došel až k nim, oběhl, pečkal, ale ani nezavrčel, a tak, jakoby ho byl někdo poslal na výzvědy, a on dobře své poslání vykonal, obrátil se a uháněl zpátky. Na druhém konci vesnice ozval se pak chraplavý štěkot a za chvíli utichl.

„Na tu villu se zítra tedy podíváme, když myslíte, že stojí za to!“ pronesl cizinec tak namáhavě, jakoby ta slova teprve shledával ve slovníku. Povstal.

„Pojďme!“ řekl.

V chodbě se rozešli s hostinským, který jim podal rozžatý sloupek.

Na polovině schodů se zastavili.

„To jsou nádennické názory!“ pronesl pán a snažil se usmát.

„Proč? Má takové zkušenosti!“

„Ale což! Vždyť on si ten Holanďan koupil milenku za peníze! Jako psa nebo koně! Takový kupecký měch nějaký!“

„A co se té to tklo? Vždyť tu není nic společného! Já bych nikdy nemohla stát na jejím místě!“

„Mne se netklo! Já se bál, já myslel, že tebe . . .?“

„Ach, můj Bože, což z cesty, která se boří za námi za každým krokem, bych se mohla vrátit?“

„Tedy ne?“

„Ne!“

Zasmál se. Smích ten měl znázornit štěstí. Políbili se na rozloučenou dlouze a něžně; rozešli se. Učinili několik kroků.

Ona se vrátila, pověsila se mu na šíji, položila čelo na jeho prsa a zašeptala všecka udýchána:

„Kdy?“

Nerozuměl.

„Co, má duše?“ zeptal se.

„Kdy — půjdeme?“ promluvila odlišeně a znaveně.

„Kdy? Kdy poručíš. Chceš?“

„Ne. Ještě den, dva, ještě slunce, ještě trochu slunce!“ oddychavě pozvolna v rozložených slovech vymluvila.

Najednou jakoby ji nová síla ovládla, strhla ke rtům jeho čelo s měkkými rozsypanými vlasy a políbila je.

„Jednou slunce přece shasne!“ řekla pak prudce, „tak kdy ustanovíš! Dobrou noc! Vešla do svého pokoje, stanula hned za zavřenými dveřmi, pak zvolna se svěšenýma rukama došla až k oknu a usedla u něho.

Bylo ještě otevřené. Měsíc se skryl za mraky. Venku bylo tma.

Z malé zahrádky před domem zavoněly silně francouzské růže. Bylo ticho. Ani větřík ani vzdech něčeho blízkého, velikého, živoucího se neozval.

„Ale ano,“ šeptal její hlas v to ticho, odpověď nějaké vnitřní naléhavé otázce. „Musím! . . . On nemůže jít sám! A pak, já bych neměla sama odvahy . . . výčitky bych nesnesla, že jsem vinna. Musím . . . ano . . . a první . . .“

V lipách, jako když list s listem zašeptá, ozvalo se tiché, něžné zašumění. Pod oknem, jakoby si ze spaní něco povídal, funěl pes. Z lesů vanula bohatá svěžest, vlékla se z jejich klidné, massivné, po horách rozložené, zčernalé zeleni. Pod vrchem, jako když trhavou rukou natahuje hodiny, vrčela žába.

Ukrojený měsíc prošel všemi proudy mraků, octnul se na volné prostoře a polil celou její slzami ovlhlou, k nebesům vztyčenou tvář.

„Můj Bože, milosrdný Bože,“ šeptala, „není-li slitování, hříchy moje mi odpusť a maminku potěš . . .“

Usnula na okně s čelem položeným na opřených rukou, a probudila se, až když ponocný odtruboval dutě dvanáctou skoro pod samým oknem.

Probrala se, zavřela okno a znavená, rozespalá ulehla.

Ve vedlejším pokoji odměřeně našlapuje přecházel ještě její druh.

On se nemodlil, neprosil pro sebe za odpuštění, pro jiného za útěchu.

On, který šel do života s takovou děckou vírou, s jakou vchází první kupec do nově otevřeného krámu, že bude radostně uvítán a všemi obklopen, odcházel zklamán. Krám nebyl nový a dávno uvykli takovým kupcům. Nikdo ho neuviděl, nikdo se mu nepoklonil, nikdo se nad jeho příchodem nazaradoval. Byl by si musel každý krok trpce vybojovat a toho se mu nechtělo. Proto odcházel velikými kroky, vzdorovitě a pyšně.

VII.

Celý příští den prochodili po kraji. Následujícího jitra dali se dovézt do Šťávnice.

Bylo chladné ráno. Jako když nadýchá, rozprostře lehounké nehmotné závoje, snesly se k zemi sněžně bílé páry. Slunce je vyhřívalo. Mlhy ubledly, roztrhaly se a

rozprchlé spadly na studené trávy a květy, na stébla i napjaté pavučiny a pokryly je drobnými démanty. Slunce měnivě zahrálo v těchto rosných květech. Smutno bylo rozloučiti se se vším.

Našli zříceniny, našli villu a v ní podobiznu krásné ženy.

V rouše jako z tekutého zlata se splývavými záhyby, s obnaženými rameny, s vysoko vztyčenou hlavou vystupovala téměř živoucí z plátna a rámu.

Její oči teskllivé a temné jako lesní tůně se rozevíraly sebevědomě a s jakousi rozkoší.

Zdálo se, že se pohnou mléčně bílá ramena a ruce že vztáhnou se v prázdno po uprchlých stínech, že zašumí šat a zazvoní hlas.

„Je opravdu krásná!“ pověděl pán. „A jaká musila býti silná a odvážná!“

„Odvážná ovšem, ale síla nevězí v tom, jít tam, kam se zachce. Odříkat se neuměla. Silná nebyla!“

„Přelomila předsudky!...“ řekl umíněně.

„Otupěla!...“ tiše pronesla ona jako konečné slovo.

On pokrčil rameny.

Na zpáteční cestě mluvili málo.

Celý den byl smutný. Jakoby lampa dohořívala.

Před večerem bloudili vesnicí. Došli ke hřbitovu. Vrátka byla pootevřena. Dvě ženy tam polévaly hroby. Vyšli tam. Laťová, kdysi černě natřená, zvyrážená vrátka otevřela se slabým tlakem ruky dokořán a zaskřípala.

Kolem massivného, nízkého kostela v příčných řadách, pod okrášlenými rovy a pěstovanými květinami tlela a rozpadávala se těla horalů. „Odpočívej sladce“ bylo připojeno pod nápisy.

Na podvojném krátkém hrobečku s růžovými drobnými karafiáty stála otevřená mramorová kniha se zlatými jmény. Byl to hrob děvčátek, sestřiček malinkých.

Některé zapomenuté hroby byly zcela zašlapány. Byly v cestě a cesta šla přes ně.

„Jako kdyby to v noze zabolelo, zdá se, když šlápne člověk na takový sešlapaný rov!“ pronesl pán a sňal klobouk.

Potáceli se tak mezi hroby.

Blízko márnice byl jeden vysoko a hustě jako kopřivami porostlý šalvějí.

Mladá dáma nahnula se a bez uvědomění utrhla jednu snět a přičichla k ní.

Jedna z žen vracela se s prázdnou konví a zahlédla to.

„Nečichejte k tomu, paní!“ povídala, „přijdete o čich! To se tak povídá, kdo voní ke květinám ze hřbitova, že necítí víckrát nic. Já nevím; ale moc se taky říká, že si ten mrtvý v noci pro ten květ přijde!“

„Kdo může vědět, co je pravda?“ připojila druhá, která zatím došla. „Snad jsou rádi, že jsou už na místě.“

Odmlčeli se. Zastrčila šalvěj za pás.

Ženy by se byly rády vyptávaly, co jsou zač. Ale nedošlo k tomu.

V rozevřených vrátkách objevil se hospodský, v domácí čapce, s papírem v ruce, kýval na ně a vstříc jim vyšel.

Oba se ulekli a zbledli.

„Telegram!“ počal hostinský. „Přišel na mne. Je to poptávka. Mám odpovědít, je-li tu pán toho a toho jména. Telegrafováno také z Protivína... račte mi dát pokyn...“

Cizinci pohlédli na sebe.

„Což,“ řekl tiše, „ještě je čas, zůstaň, chceš-li!“

Ona se zachvěla.

„Ne!“ řekla, „půjdu s tebou!“

„Ano, telegrafujte, že ano!“ sama odpověděla hostinskému.

Ten vyšel.

Oni, jakoby na cestu neviděli, šli potácejíce se za ním. Vzali se za ruce, svěsili hlavy.

Ve dveřích hostince potkali již sluhu z dráhy.

„Kdo o nás pověděl?...“ mrtvě promluvila dáma, když přešel.

„Připrav se!“ odpověděl na to.

Za čtvrt hodiny viděli je lidé jít vesnicí k řece.

VIII.

Po horkém dni večer ochladl. Slunce již dávno zašlo za obzor, ale krvavá záře neshasla za lesy rozčísnutými silnicí na modrém blednoucím nebi. Po cestě chrastil rozdrnčený povoz. Nějací hoši šli jim zvolna vstříc. Ve tmě zaleskla se rozžatá sirka a rozdmýchaný oheň doutníku.

Ulekla se, protože byla přestrašena a chopila se pevněji jeho ruky.

„Hoši,“ volal zpěvavě mladý hlas, „hmoždíře jsou u Halousů!“

„Co to?“ zeptala se v pověrčivé hrůze. Její průvodce stiskl jí ruku a zrychlil krok.

Došli ke mlýnu. Přešli most. Větev se už vyrvala proudu, ale oni si toho nevšimli.

Ludmila se už sotva vlékla; umdlévala. Jeho síla rostla, její zmizela. On spěchal, jakoby měl vykonat veliký čin, k němuž se připravoval po celý život. Ona klesala, protože myšlénku převzala a nebyla jí prosáklá.

Došli až ke břehu řeky. Upadla na mokrou zarosenou trávu.

Nad horami nad západem zlatě hořel studený vykrojený měsíc.

Její dech se urychlil.

Pozvedla ruce k němu, ale hned je sepjaté spustila k zemi.

Poklekl k ní, počal líbat chladné její ruce i smutnou hlavu. I on se chvěl, a dech jeho byl neklidný a spěšný.

Byli by rádi promluvili. V těchto chvílích celý život měl se projeviti v několika slovech. Ale nebylo lze je pronésti. Objali se a jakoby byli ztrnuli. Bez pláče, bez slz v němé hrůze, se zatměným zrakem spočinuli si v objetí.

Ona první se vzpřímila, pokřižovala se a začala se modlit křečí ztrhaným hlasem za každou větou odpočívajíc „Otčenáš“.

„Otče náš, jenž jsi na nebesích — posvěť se jméno tvé — přijď nám království tvé — jako v nebi tak i na zemi — buď vůle tvá...“ pronášela těžce a horoucně. Celou duší, jako nikdy v životě, se pomodlila.

Pokládala hlavu víc a více na zad. Klečela na polo. Při posledních slovech zvrátila zcela hlavu a sotva slyšitelně, ale odhodlaně vyřkla slovo: „Teď!“

On zmateně, ale ve spěchu přiložil zbraň k jejímu spánku a zachytil její rameno. Ludmila, sotva ucítila chladný kroužek na své skráni, jakoby ihned změnila úmysl, ač současně již padla rána, vztáhla úzkostně z obrany ruce proti němu.

Ale bylo již pozdě. Nachýlila se tiše do rozkvetlých trav.

*

V horečce, ve které bylo vše vykonáno, namířil sám proti ústům.

Rána vyšla. Ucítil bolest v čelisti, ale celá krajina, vysoké olše i obrysy hor, i obloha s vystouplým, odkrojeným měsícem se jen slabě zkalily před jeho očima. I obrysy jejího, k zemi přitisknutého těla poznal. Žil.

Dotkl se jejího ramene, její ruky a ucítil v ní chladný, slzami promáčený šáteček. Ležela nehybně.

V této chvíli zapomněl, proč se všechno stalo. Nový, zcela jiný pocit, vědomí, že ho předešla, posílilo ho k nové ráně.

Po ní navždy zmizela krajina i zhaslo světlo.

Ve vesnici odzvonili klekání a počali zvonit umíráčkem za duše v očistci. Pak zůstal kraj němý, údolí zahalené, setmělé, tiché.

Poslední večer jejich, jako cizí rukou seškrtaná partitura jimi zničeného života, zvolna dohoříval bez nich.

Když motýl odletěl.

Báseň Jana Rokyty.

Bylo bylo v června den, vzduch voněl růží dechem,
tvým zjevem opojen jsem s tebou stoupal v stráň,
mně srdce bilo v chvat, když tvář ti vzplála spěchem
a černý vlas tvůj spaď na bílou tvoji skráň.

Tak byla spanilá tvář tvoje zruměnělá,
tak štěstím zářila z tvých očí hvězda má —
že, stopen v krásy taj, jímž dýchala jsi celá,
jsem nezřel kolem kraj ni nebe nad náma.

Jen vůně pleti tvé má duše byla plna,
tvých retů poupat dvé jak hoří, jen jsem zřel,
jak, spjata živůtkem, tvých ňader dme se vlna,
jak, mojím zlíbán rtem, květ růže na nich mřel.

My vyšli na vrchol, ty's v měkký trávník klesla,
nad sebou parasol jsi v trávu klesla v znak,
dál ležel klobouček, jejž v ruce jen jsi nesla,
jak tvojich retů vděk plál na něm vlčí mák.

A motýl přiletěl, na křídlech fijalový
se nádech jemu chvěl a měnil se co mih,
jej vábil rudý květ na klobouček tvůj nový,
v něj lehký řídil let a v klíně jeho ztich'.

Já hleděl chvíli naň a zase na tvou krásu,
jak pozvedla jsi skráň a tiše vzpjala hruď,
pak zašeptnul jsem v chvat, ujav tě kolem pasu:
„To štěstí naše snad, ó, tiše, tiše buď!“

A přitisknul jsem už tvé poprsí k své hrudi
a ve tvých vlasů tuš jsem vtisknul polibek,
pak jeden v čela běl, kde dívčí sny se budí,
a pak se ret můj schvěl na úst tvých sladký vděk.

Tvůj vstříc mně zářil zrak, v mých loktech byla's ticha
jak drobný zpěvný pták, jejž chytla lidská dlaň,
já cítil, v loktech mých jak prudce hruď tvá dýchá,
jak oheň tváří tvých až v bílou stoupá skráň...

Však ptáče vzlétlo v ráz a dlaň zůstala prázdna —
jen zavlál černý vlas a šíje blýsknul sníh,
tvůj zjev se mihnul již, kde stezka běží srázná
a ptačím trylkem výš tvůj ke mně letěl smích.

A byl jsem náhle sám, pryč motýl odlét' kamsi...
Té chvíle vzpomínám, když dočet' jsem tvůj list,
v němž moudře radíš mi, ať jinou vyhledám si,
že jsme si cizími, až toto budu číst.

Jak tenkrát cítím dnes, jak duše má je prázdna,
jak motýl pryč se vznes', jak v srdce padá sníh...
a dolů po stráni má stezka běží srázná —
co z dola v sluch mně zní — ó, to tvůj není smích!...

Poručíkova matka.

Episoda ze španělských půtek v Africe r. 1860. Napsal M. Martine Barionnero.

Ze špan. přel. A. Pikhart.

Slavné doby našeho dětství jsou pamětními deskami, jejichž nápisy jsou stále zřetelnější, čím více čas ubíhá. A na jedné z těch desk jest nápis:

1. leden 1869.

Nechci v této črtě líčiti fantastický a ohromující hluk barikád, bubnování, zuřivých výkřiků, vřeštění polnic, výstřelů pěchoty, proklínání, bědování, ran z děl, rachotu řítících se budov, a vše ostatní, čeho vyžaduje obraznost čtenářova na městě, na které útočí vojsko vlastní jeho vlády a ve kterém zápasí národní milice, jež, rozzuřena, bojuje hrdinně, nevědouc, co hájí...

Zanechávám toho a pomýšlím na den druhý; den prvního ledna mi uvádí na paměť druhý den lednový. Národní gardisté uprchli, byli postříleni, nebo byli doma, tvářice se, jakoby neměli žádného podílu v tom, co se dělo. Vztek vojáků se vykouřil jako dým prachového zákopu, rázem zapáleného. Pohlížel jsem s obdivem na veselost a čilost těch lidí, kteří před několika hodinami

vše bořili a probodali bajonety, s kým se na cestě potkali. Byla noc; město bylo temno; svítilny byly rozbity; plynové trubky zpřelámány; v některém okénku, nebo za rozbitým zábradlím balkonu kmitalo se slabě světlo, které rozsvítil nějaký soused; tu a tam bylo slyšeti volání stráží, stojících nehnutě za náspem, nebo za zdí sříceného domu.

„Paničko," řekl jakýsi voják, „není tu trocha dříví k zatopení?"

„Není," odpověděla mu moje matka. Voják se nerozhněval a řekl:

„Tedy si přineseme."

Vyšel, několik jich šlo za ním, a já viděl, že se vrátili v okamžiku. Nesli velkolepou postel ze vzácného dřeva, a ořechové, krásně vykládané dvéře skříně, která byla stejně velké ceny jako postel.

Matka moje to pochopila okamžitě: postel i skříň byly částí nábytku velice zámožného domu, se kterým jsme sousedili; marně se snažila matka zabrániti, aby nespálili věci tak vzácné; vojáci se dali do smíchu, a šikovatel rozkázal, aby to vše rozštípali. Za několik okamžiků plála uprostřed rozsáhlé kuchyně velká hranice; vojáci se kolem zahřívali, popíjejíce, sázejíce se, vymýšlejíce hádanky, vypravujíce si povídky či vlastní příhody a vzpomínajíce si na šarvátky... Ten hovořil o své milé, onen o svých rodičích, jiný o nemocném bratříčkovi... Místnost se naplnila dýmem doutníků... Mluvili řadou, veseli, hovorni, rozčileni; z počátku s velkým smíchem, pak s velkým povzdechem. Pušky opřeli o zeď, čáky sesmekli do týla, pás povolili, kabátce na prsou rozepli a šosy zastrčili za pás.

Nevím, jaké to nadšení zabouřilo mým dětským srdcem; pohlížel jsem na ten obraz se zanícením, které si dnes nedovedu ani vysvětliti; ohnivé jazýčky, které pobíhaly po velkých břevnech, zdály se mi býti ku podivu pohyblivé a zbarvené; neviděl jsem nikdy zlatější barvy, ani modrých záblesků tak skvělých a krásných, jako zlato a modř plamene té hranice... Ovšem jest také pravda, že mi tenkrát nebylo ještě ani osm let!

Nějaký voják zvolal náhle:

„Nu, a teď ať šikovatel Rodríguez vypravuje!"

Nastalo ticho — takové, jako na ulici, jak tu lze říci. Ni zašeptání, ni oddych... Bylo slyšeti volání stráží jako žalostné zabědování. A jakoby zvony u svaté Trojice byly čekaly na tuto chvíli, aby se rozezvučely, ozvaly se tak žalostně jako volání stráží... Plameny se zdály býti ještě živější, vlnivější, plamennější: jejich zlato ryzejší, jejich modř sytější; stíny vojáků, míhajících se na stěnách kuchyně, vypadaly jako velcí netvorové, kteří se chtěli navzájem pohltiti.

Všichni jsme pohlíželi na šikovatele... Z počátku jsem nemohl viděti jeho obličej; muž ten se choulil do skvostné damaškové pokryvky, jako se asi Cesar halil do své purpurově rudé. Ač jsem byl ještě velice mlád, uhodl jsem přece, že pokryvka pochází z postele, u které se teď všichni hřáli.

„Nuže," řekl šikovatel Rodriguez, „už jsem si vzpomněl... Bude tomu asi osm let, co jsem byl zde v Malaze naposledy... Dnes nás uvítali výstřely z děl... Tenkrát nás přijali s vítězoslávou a s palmami... Teď se na nás sypalo sekané železo a vroucí olej... Tenkrát padaly na nás kytice a my slyšeli výkřiky nadšení... Inu, dnes jsme přišli válčit s Malagou, a tenkrát jsme vystoupili z lodí, abychom bojovali v Malaze s Maury.

Šikovatel se na okamžik zamlčel; jeho hlas se lehce zachvěl; zatím, co vyprávěl, se mu damašková pokryvka, která mu téměř zakrývala hlavu, svezla na ramena. Objevila se hlava mužná, snědá, opálená, s černýma pevnýma očima, s dlouhými řasami, s velkými ústy, rudými tlustými rty, s jemnými vlasy a s kudrnatým kučeravým vousem.

Na nábřežích Melilly a v nejbližších ulicích bylo přes šedesát tisíc lidí, kteří nás očekávali; byl to šílený pokřik vítání a pozdravování; ulice byly pokryty prapory; balkony byly naplněny sličnými dívkami, a každá z nich mávala šátkem, a každá měla kytici květů z malažských zahrad; kněží nám žehnali, zvony hlaholily, matky se vrhaly na nás jako lvice, aby nás zobjímaly a zulíbaly; půda, po které jsme šli, byla plna vonných travin a květů... Panno Maria, to byl den! Nějaká dívka v černé mantille, sličná jako nebe, s očima velkýma jako moře, s pasem útlým jako stonek květin, po nichž jsme kráčeli, mně podala kytičku růží; strčil jsem ty růže stonkem do otvoru své pušky, ztratil jsem pro vlast a pro oči té snědé dívky rozum, a nevěda co dělám, vtiskl jsem jí na tvářičku polibek. Zděsil jsem se tím, ale ona zvolala: „Ať žije Španělsko! Ať žije královna!..." a nastavila mi líčko druhé.

Odcházel jsem se slzami v očích, s kytičkou růží v hlavni pušky, a pyšen, jakobych v těch růžích odnášel veškeru svěžest a roztomilost andaluzských žen.

Téhož večera jsem došel s dopisem, který mi odevzdal gubernátor Melilly, pro nějakou paní v Malaze. Pamatuji se, že ta paní bydlela v Alcazabě... To, co jí generál dopisem oznamoval, bylo krátké: „Váš jediný syn, kadet, udatný jako dravec, který se stal v několika nedělích poručíkem a byl již určen ku povýšení na kapitána, byl zabit, a uťata mu hlava zradou několika pobřežních Kabylův."

Zbledl jsem více než ten papír, když to ta señora četla... Vždyť jsem to vše věděl. Ale señorou to skoro ani nepohnulo. Můj ty Kriste, ty ženy jsou statečny!

Složila list a zeptala se mne, vím-li podrobnosti o smrti jejího syna... Vyprávěl jsem je... Místní gubernátor v Africe chtěl poslati několik důležitých listin Dru. Leopoldovi O'Donellovi... To byl den!... Město bylo plno raněných důstojníků i mužstva; poručík Armental, syn té paní v Malaze, se uzdravoval z rány na rameně, pro kterou byl povýšen... Nabídl se gubernátorovi, že ty listiny donese; odmítli mu to, protože nebyl ještě zdráv; doléhal, pravě, že je to hanba, a že si chce získati poručických pásek do opravdy a přesvědčil konečně gubernátora, který neměl tenkrát nikoho, kdo by v něm byl budil takovou důvěru. Bylo to podvečer; vyjeli jsme; nebylo nás mnoho: ten mladík, čtyři muži a já... Zdá se mi, že ho vidím, jak se mne ptá, chci-li s sebou; ryšavý knírek se mu ježil jako kočce v zápasu, a modré jeho oči se koulely jako šíleny; nevím, co mi stouplo do krve, když jsem viděl zanícení toho hocha... Řekl jsem, že půjdu; určil si ještě ty ostatní. Na koně! Pochodem! Hurrá, hurrá!... Náhle... Svatá Panno! V aloové houštině buchne výstřel; poručík klesá, kůň splašen utíká, my vystřelíme do houštiny, já seskočím s koně, vezmu poručíkovy listiny a jdeme do houští... Jeden Maur mrtvý, druhý raněný... Raněného odvedl do Melilly

jeden z mých vojáků a já uháněl s ostatními za svým cílem. Když jsme splnili, co nám byl gubernátor uložil, vracíme se, a když jsme došli k houštině, hledáme mrtvolu ubohého poručíka... Tisíc ďáblův! Tělo tam bylo... Bylo tam, ale bez hlavy!... Hlavu poslali Maurové Melillskému gubernátorovi, posmívajíce se jemu i mrtvému, a ukládajíce gubernátorovi, aby ji poslal jeho matce jako dar pobřežních Kabylův.

Seňora vyposlechla, co jsem vyprávěl, bez hlesu, ale po tvářích se jí hrnuly velké krůpěje slz.

„Jest raněný Maur uvězněn?“ otázala se mne.

„Ano, seňoro.“

„Poznal byste ho, kdybyste ho viděl?“

„Ano, seňoro.“

„Šel byste se mnou do Melilly?“

Zdá se mi, že slyším dosud hlas té seňory; vypadal jako hlas mrtvého. Řekl jsem jí, že ano, ale že nemám dovolené.

„Požádám za ni pro vás,“ odpověděla, „přijďte sem zítra zase.“

Přišel jsem. Měla již dovolenou; ještě téhož dne večer jsme vsedli na loď. Když jsme přišli do Melilly, navštívila seňora gubernátora a žádala, aby směla uhlídati Maura; bylo jí to povoleno.

„Je to ten?“ otázala se, když před nás předstoupil.

„Ano, seňoro.“

„Nechte nás o samotě.“

Opustil jsem je.

Co paní s Maurem hovořila? Kdož ví? Trvalo to dlouho. Když pohovořila s Maurem, vypadala ještě mrtvěji, než jindy. Paní ta měla asi důležité styky, neboť téhož večera propustili Maura na svobodu.

Když Maur odešel, řekla mi seňora:

„Šikovateli Rodríguezi, vypátrala jsem, kdo vystřelil na mého syna, a kdo mu uťal hlavu... Nebyl to ani Maur, který padl v aloové houštině, ani ten, který byl dnes propuštěn na svobodu, ale ten, který uprchl a žije. Tomu, kterého jsem dnes osvobodila, dám vše, co mám, aby učinil, co jsem mu přikázala, aby nás nejprve dovedl tam, kde ten druhý bydlí... Chci s ním mluviti... Chcete mne doprovoditi?“

Hoši, vlasy se mi ježily hrůzou. Ale hlas té ženy mně pronikal k srdci, a já jsem řekl: „Ano.“

Vyjeli jsme téhož večera; jeli jsme koňmo, sami dva. Maur čekal... Bylo to poprvé, co takový darebák splnil svůj slib, neboť horších a zrádnějších lidí, než jsou oni, jsem neviděl nikdy... Ale myslím, že to způsobily peníze seňory.

Když jsme byli již na cestě, řekla mi paní potichu:

„Tento muž tvrdí, že ten Maur, kterého hledáme, se jmenuje Mahomet Jara a že bydlí u své matky.“

„A což, lhal-li? Zabil-li ho on, a ne ten druhý?“ optal jsem se, a seňora mi řekla klidně:

„Ten to nebyl: pohlédla jsem mu do očí, a nesklopil je; vrah sklopí oči, když mu do nich pohlédne matka člověka, kterého zabil... Ostatně byli jen tři: Mahomet, ten, který padl, a tenhle zde; ten, který padl, mu nemohl utnouti hlavu; tento také ne, protože byl zajat. Byl to tedy Mahomet Jara.“

Jeli jsme zase kus cesty. Seňora mi řekla dále tichounce:

„Mahomet je pohlavárem Kabylův; mívá tajné porady s pašou; scházívají se v noci v odlehlé chýši; ten, který nás provází, je prostředníkem obou...“

Umlkli jsme, protože se Maur zastavil.

„Zde to jest,“ řekl španělštinou, za kterou zasloužil zastřelení.

„Zaklepej,“ nařídila mu seňora.

Zaklepal, a když se uvnitř někdo ozval, řekl Maur svým jazykem:

„Otevři, Mahomete; jdu k tobě a paši.“

Zatím mně řekla seňora:

„Vejdu tam sama; počkejte tu s tímto mužem na mne.“

Dvéře se pootevřely; já se zachvěl. Seňora do nich prudce vrazila a vnikla do vnitř; nic se neozývalo... Minuty se mi zdály býti věčností... Domníval jsem se, že jsem již starcem, když jsem opět uslyšel drobné kročeje seňory.

„Co se stalo?“ optal jsem se jí.

„Pojďte sem.“

Šel jsem za ní; vešli jsme; světnice byla otevřena; s trámce visela velká lampa; její míhavé světlo dopadalo smutně na tělo Mahometovo, ležící na zemi s dýkou v srdci. Zděsil jsem se, ne mrtvolou, ale pomyšlením, jak statečné srdce má ta žena.

„Pojďme,“ řekl jsem.

„Ještě ne,“ odpověděla.

Vyndala dýku z rány a uťala rázem Maurovi hlavu; vzala ji za vlasy, svázala ji do šátku a vyšla k Maurovi, který nás očekával.

„Zde máš,“ zašeptala, podávajíc mu ji.

Maur ji vzal a odešel mlčky.

„Kam ji nese?“ otázal jsem se seňory, zděšením polomrtev.

A seňora odpověděla:

„Jeho matce.“

Po stopách poesie P. J. Šafaříka.

Ke stoleté památce jeho narozenin načrtl J. Hanuš.

(Dokončení.)

Ni neméně výmluvně tlumočí jeho stesk i pozdější, báseň z 3. října 1816 Na rozloučenou V. P.

V jaře, kdež se nebe k zemi chýlí,
v hluku světa, v chrámě náuky střízlivé,
ó, tam teskno, teskno duši citlivé —
zefyreček u studánky kvílí.

V létě, kdež blesk slunce parnem střílí,
světlo sype, plaší mraky bouřlivé,
ó, tam stydnou, stydnou prsy ohnivé —
na výsluní vadne jarní býlí.

Co jest světlo? Co jest z hluku v světě?
Lesk se leskne, duté slovo v uchu zní,
srdce v srdci doma, na rtech zrada tkví;

růže v puku, člověk v srdci kvete —
bratře! tobě milá zem stře lokty vstříc
blaze v vlasti! Jdi a ciť — a nechtěj víc!

Avšak nejen o stesku po milé domovině, také o jiném vypravují tyto jenské básně, uveřejňované v Hromádkových Prvotinách r. 1816—1817: že i do Jeny provázela Múza našeho junáka jako přední důvěrnice a družka, jíž svěřoval nejtajnější city své a myšlénky, po niž vzkazoval pozdravy otčině i přátelům. Ale čím déle meškal Šafařík v Jeně, tím mocnější vystupoval sok jeho Múze, sok, který již v Kežmarku se zjevil: Pravda, věda. Onde zvítězila ještě Múza nad odpůrcem posud slabým;*) v Jeně však, ve středu kvetoucí vědy hlásané tak výbornými tlumočníky, dálo se jinak.

Věrohodné zprávy vypravují, že zabral se Šafařík v Jeně zvláště do filologie, filosofie, historie a přírodovědy a to u professorů H. C. A. Eichstaedta, H. Ludena, J. F. Friesa, L. Okena a K. D. Münchova. Tytéž předměty poznal z části již v Kežmarku; ale v jakém rouchu zjevila se mu tehdy věda, snadno se domýšlíme z básně Zdání Slavomilovo, co řečeno tam o tajemném „velikomoudrém muži, jenž tak příkře pohaněl básníka", o „mudrci či mudrlantovi, orlonosém Vševědovi", který původem byl tolika zmatků a proti jehož ‚mdlému rozumu' staví Apollón „opravdové učence" . . .

A s tímto suchoparem učenosti kežmarské**) srovnejme ducha i hlasatele vědy na slavné tehdy universitě jenské.***) V upomínkách veliké minulosti, v blízkosti nejzářivějších slunci na nebi něm. vědy a poesie, v teplém ovzduší konstitučních svobod, jimiž výmarský vládce prvý v Německu obštědřil své země, povznesla se věda její k znamenité výši, svobodomyslnosti, obsáhlosti a jsouc ve stálém, důvěrném styku s životem, nabyla zároveň těch zvláštních půvabů, jaké tolik působí na každou vnímavou mysl mladíka.

A k tomu ti její hlasatelé, filosof Fries, historik Luden a přírodozpytec Oken! Nejen plně ovládají svůj předmět, dovedou odkrývati v látce sebe suchoparnější místa a hlediska lákavá pro studentstvo, ale umějí také osobním vlivem i vřelým slovem buditi nadšení proň v srdcích posluchačů. O Friesovi určitě to přiznává Kollár, vyznávaje se, že on urovnal a smířil jeho mudrcké náhledy. A neméně působil Fries asi také na Šafaříka, jakkoli nemáme o tom podrobnějších zpráv. Mladého hloubatele, jakéhož jsme v Šafaříkovi poznali již v jeho Tatranské Múze, musil mocně dojímati „hluboký myslitel" Fries, tím mocněji, že spojuje bystrý rozum Kantův s vřelým citem a tušením Jakobiho a filosofii stavě na podklad empirické psychologie, dovedl upoutati i básníka Šafaříka. A ještě na jednu okolnost nesmíme zapomenouti.

Fries byl potomek českobratrské církve ochranovské a, jak Kollár vypravuje, vždy se horlivě hlásil k českým bratřím, jako svým předkům, otcům. „Já i můj otec ku bratrské, v Čechách vzniklé církvi přináležíme a má matka Kristina Žofie Ježková z Čech nebo vlastně z Moravy pochází," říkával Kollárovi. Církev bratrskou chválíval také veřejně ve svých čteních i spisích co vzor křesťanské pobožnosti . . . Sotva možno pochybovati, že tato okolnost byla již i Šafaříkovi známa, a jak působila asi na něho, snadno posoudíme, vzpomenouce, že i Šafaříkovi předkové byli z téže jednoty bratrské.

Jak vábně a spolu mohutně musily pak zníti v duši mladého Slováka národní, politické a humanní zásady nadšeného učitele a spoluvěrce, hlásajícího svým posluchačům tu nadšení a lásku k vlasti, tu politickou svobodu, tu osobní rovnost, volnost a svobodu tisku, tu opět ryzí humanitu! Zbožným nadšením má růsti duch přátelství a míru v životě národním . . . formy vespolného ducha v národě jsou horlivost náboženská a láska k vlasti; tato jeví se ve veřejném zájmu pro samostatnost národní . . . Společnému dobru, veřejnému blahu má se obětovati všechna síla duševní. Jen obětování sebe za obecné blaho má se dostávati úcty . . . Tím obnovuje se duch svatý v nás, když se člověk mocí mravní síli, když se učí v odevzdanosti boží obětovati se za pravdu, právo a vlast, když mocí smyslu pro čest utváří se v národě mohutný a spravedlivý život veřejný. Tento má spoléhati přede vším na osobní volnosti a rovnosti, jak toho žádá lidská důstojnost. Člověk má poddán býti jen zákonu, nikoli rozmarům a libovůli, a tak také stát má býti nezávislým na cizině, na cizím právě, mravu a řeči. Jen v nezávislém státě může vykvésti pravé vzdělání . . ."

A v témž duchu působili i Luden a Oken. O přednáškách prvého vypravuje Kollár, že navštěvovány tak četně od posluchačů, že v síni sotva dýchati mohli, ba mnozí přistavivše řebříky, okny poslouchali, nemohouce se prodrati do vnitř. Jako Fries i Luden získal si této populárnosti svým milým idealismem, vroucím vlastenectvím a nadšeným, plynným přednesem; avšak kdežto Fries procházel nejraději přítomnosti, zabíhal Luden docela v duchu doby své v dávnou temnou minulost německého národa i jeho slovanských sousedů i snažil se získati pro ni zájem svých posluchačů.

Oken pak, hluboký zpytatel přírody a zároveň básník, neméně poutal hojné posluchače svými záhadami*) jako svou jednotící universálností, kterouž pojil vesmír i vše jeho dění v jednotný celek, tuše často prorocky pravdu. Jeho filosofie přírody jest věda o věčném přetvořování se Boha v přírodě, umění jest mu posvátným článkem, pojícím život a vědu, svědomí a víru, svět a Boha, slovem, všude jednota, vzájemnost, universálnost.

Probudil-li Kežmark pouhým zábleskem poznání dřímajícího ducha Šafaříkova, jak teprve mocně musily jeho probuzenou duší otřásti tyto oslňující blesky jenských učenců-básníků! Nemáme ovšem žádných obšírných zpráv o tomto novém převratu v nitru Šafaříkově, ale ledajaký zjev z této doby dává nám jeho velikost patrně tušiti. Zde zajímá nás především poměr jeho k poesii. V Kežmarku byla svrchovanou vládkyní v duševním životě Šafaříkově, provázela jej do Jeny i tlumočila ještě odtud jeho city, ale jen do konce r. 1816 shledáváme její ohlasy v Hromádkových Prvotinách, hojněji jen do

*) „Játť ale porozuměv, což znamená ono
vnuknutí, nepřestal jsem, ni jindy přestanu zpívat."
(Zdání Slavomilovo.)

**) Také Kollárovi jevila se v Uhřích jen „mrtvina"!

***) Viz Dr. Jan Jakubec, Jan Kollár v Jeně (Osvěta 1893).

*) Kollárovi byl „opravdovým sfinxem plným hádanek"

května.*) To byl prvý účin jenských učenců, prvé rozhodné vítězství vědy.

Že dobře vysvětlujeme toto umlkání Múzy Šafaříkovy, nasvědčují zcela patrně dvě události.

Na podzim roku 1816 dostal Šafařík v Jeně prostřednictvím svého přítele Blahoslava-Benediktiho zajímavý list, poslaný z Moravy v srpnu 1816: „Co jsem z P** vystoupil," čteme tu, „ani jiskry náklonnosti k básnictví nepocítil jsem, aniž mním se k němu přimámiti dám. Veliké příčiny mne k tomu ustanovily. Popatřte na celou literaturu naši! Jaké mezery k vyplňování!? Jaké poskvrny k vymazování! Kolik polí nevzdělaných! A my, jichžto povinnost jest chyby její podle hřivna každý svého vyplňovati, nevhod vlasti a nám k hanbě! naposledy vždy jen básniti a — blázniti budem? Ždaliž (dle počtu) básnířů českých není — legio? A kde který zeměpisec? Kde přírodopisec? Kde hmotoslov? Kolik pak asi dějepisců? Kolik mistrů v jiných uměních? Hanba nám, pravím. Zdaliž my všickni, jenž pro vlastenectví horliti se zdáme, nejsme podobni oněm bláznivým podmanitelům, kteříž předstírajíce, že chtí národu (blaženějšímu) pomoci, vytrhše jej dobrotivému králi, pod své tyranské žezlo podrobují? Chceme lid od milování jiných lepších literatur k své, ač toho nehodné, nakloniti. Považte, příteli, této věci. an ve všech knihách našich ani snesitedlné známosti přirození dočísti se nelze. Řeč naše jest tak spanilá, tak výborná, jistě milování hodná, — ale literatura, znejme se jen k pravdě, tak jak nyní stojí, srovnaná s druhými — ani toho vážení, kteréhož požívá, nezasluhuje. Pomyslte jen, vždyť bez pomoci sousedkyní svých ani jednoho poloučeného muže utvořiti nemůže. Myslím, že Vám to také k srdci půjde. Já tedy od básnění k umění zcela přestupuji, ač se to přirozeně rozumí, že v ničemž epochy nedovedu . . ." Že i Šafaříkovi promluveno tu ze srdce, ukázal zajisté zřetelně tím, že památná slova tato dal vytisknouti v Hromádkových Prvotinách (vyšla v lednu 1817) „aby mnohého v srdce bodla", provázeje je zajímavým dodatkem: „Blaze těm českým prsoum, v nichž hned z mládí tak šlechetné srdce bije! Komu by se toto kratičké, ale jadrné zlíčení naší literatury přepiatým býti zdálo, toho na Literní přílohy k Vídeňským českosloven. Novinám 1815, částky první č. 1. a 2. odsýláme.**) Nelze sice zapříti, a filosofie příběhů člověka a jeho vzdělání v rozličných národích toho zřejmě dokazuje, že se básnířstvím a filosofií brána k osvícení rozumu a k vzdělání ostatních umění otvírá; však pohlédnem-li na Řeky, Vlachy a na sebe — nespadne-li nám bělmo s oka? . . ."

Sotva potřebujeme k výmluvným těmto slovům***) přičiniti svých poznámek, leda tu, že právě onen svrchu zmíněný list Palackého k Benediktimu jest prvou nitkou upřímného přátelství mezi Šafaříkem a Frant. Palackým, jenž byl pisatelem jeho . . .†) V listě Šafaříkově k témuž příteli (z 22. dubna 1817) máme druhý doklad, jak věda vítězila vždy více nad Múzou. „Já také dělám," píše Šafařík, „seč s skrovnými silami svými a při tolikém chlebném zaneprázdnění býti mohu. Arystofanesovy Oblaky s obšírným uvedením do všech jeho spisů a staré komedie vůbec a s výkladem verš co verš postupujícím, Šillerova Marie Stuart, nejroztomilejší předmět můj pod sluncem, Krátká historie literatury Slovanské dle všech nářečí (po prvním navržení německy) s připomenutím prostředků jim se učiti, jako slovníků, grammatik, klassických spisovatelů, biblí etc. Výtahové z rukopisu Jenanského Mistra Jana Husi se týkajícího, Zbírka lyrických básní etc. u mne hotovy leží."

Tedy vedle poesie původní již i překlady,*) jako mosty ke studiu literárně historickému, a ze všeho nejmilejší Krátká historie literatury Slovanské!

Věda vítězí tu již na celé čáře mohutným působením jenské university, a což podivnější, uprostřed Němectva obrací ji mladý učenec po prvé ke Slovanstvu, k veškerému Slovanstvu! To jest druhý velký čin university jenské, a nejen jí, nýbrž celého ducha, jakýmž věda i poesie, politický i národní život, slovem celé ovzduší německé bylo provanuto od známých krvavých bojů evropských národů s velikým Napoleonem. Jest to duch jednoty, vzájemnosti. On vane jenskou filosofií té doby (Friesovo slučování rozumového kantismu s citovým jakobismem), on provívá přírodovědu (Okenův universalismus), on pojí přítomnost s minulostí (v historii Ludenově) a v životě národním a politickém rodí velikou myšlénku nejen národní neodvislosti, ale také široké vzájemnosti, zrcadlící se v hesle doby: Všeněmectvo, pangermanství. Kolem r. 1817 sotva byl kdo v Němcích pro myšlénky tyto nadšen tak mocně, jako studentstvo, a zvláště studentská obec jenská a to hlavně vlivem svých profesorů, kteří, jak jsme viděli na republikánském demokratovi a vlastenci Friesovi, asi často promlouvali k svým posluchačům týmže duchem a slovem, jakým Okenova Isis píše k nim r. 1817: „Každý žák má býti nejen člověkem a vzdělancem, ale i Němcem, má ze sebe vysvléci egoismus, provincialismus, dialektismus a povýšiti se na stupeň celého národa. Hanba jestiť vzdělanému žáku ničím jiným nebýti než Sasíkem, Hessem, Frankem, Švábem, Prusem, Rakušanem atd. Nechať budoucně zmizí tato pytva národní mezi námi, a buďme jedno tělo, jeden národ německý!"

Mohly takové myšlénky zůstati bez ohlasu ve vnímavé duši mladého Slováka, jenž již dávno ve vlasti planul pro svou otčinu, jenž v Kežmarku, ne-li dříve, rozšířil své vlastenectví na Čechoslovany, jenž již odtamtud, třeba z dálky a tudíž nejasně, zrakem vznícenym počal se ohlédati na sever, východ i jih slovanský, hledaje tam šťastnější bratry svého zuboženého národa?

I kdybychom neměli žádných k tomu dokladů, donutila by nás psychologie — pak zřetelný příklad Kollárův, přisvědčiti, že jako v Kollárovi tak v Šafaříkovi roznítila Jena vlastenectví v mohutný plamen slovanské lásky, plamen, jenž nestrávil jeho užšího patriotismu, ba naopak jej osvěžil, svým teplem oživil, plamen tak mocný,

*) Potom vyšla jen Jarmila na Slavislava 30. září 1816 a Na rozloučenou V. P. složená v Jeně 3. října 1816.

**) Tam v témže smyslu psal o české literatuře Josef Mil. Rautenkranc!

***) K nim významnou paralelu obsahuje VI. (Šafaříkův) list v Počátcích českého básnictví na str. 110.—111.

†) „Poznav pak, že i Šafařík se mnou stejně smýšlí, užil jsem příležitosti Blahoslavovy k dopisování muži tomuto," píše o tom Palacký v Životopise str. 15.

*) Pro vznik překladu Marie Stuartky zajímava je zpráva Kollárova, že Schiller složil ji v Jeně. Možno ovšem, že je to pouhý omyl Kollárův, možno však také, že to stopa pověsti v Jeně udržované! Na překlady druhé působily patrně přednášky Eichstädtovy, obírající se horlivě řeckou komédií a Theokritem.

že ani všecky útrapy, nouze, pronásledování, skvělé vyhlídky, ani nemoc nedovedly ho uhasiti. Od Jeny až k hrobu svítil Šafaříkovi stejně mocně a zářivě, a jeho díla všecka prohřál tím teplem, které posud z nich tak mile dýše . . .

Avšak máme také zajímavé doklady od Šafaříka samého, že v Jeně teprv přiblížil se duchu jeho a v plné skvělosti otevřel bohatý život slovanských jazyků a literatur.

Vyčítáme to především z poesie jeho. V celé Tatranské Múze z r. 1814 pouze jednou (při básni Lydii) dovolává se Šafařík na ospravedlnění neobyčejného slova (obrvy) staroslovanštiny a srbštiny. V básních posílaných do Prvotin z Jeny příklady takové najednou nápadně se množí, a v básni Žarko a Hanka (otištěna v květnu 1816) připomíná k tomu Šafařík: „Skladatel přítomné básně, jakkoliv všeho výkladu při vlastních pracech nenávistníkem jest, viděl se z příčin, jichž vyložení sem nepřináleží, přinucena býti, některá — Slovákům známá — dobrá slova jinými vysvětliti, a za svědky přesvědčení svého Slovanských svých povolati bratří.“ A tak vysvětluje slova „mutný, klinček, lubiti, ráz, skoro, pazucha, zatvářely, oběcali. krásota, parobek, teraz, rub a j. Zajímavý zjev!

Ukazujeť patrně, nejen jak horlivě již tehdy zaměstnával se Šafařík slovanskými jazyky, ale také jak snažil se svoji češtinu poslovaniti v duchu slovanské vzájemnosti, obohacuje ji slovy slovenskými sice, ale ostatní slovanštině blízkými. Pokud řídil se tu také návodem prof. Ludena, jenž učil, že „spisovná řeč má z dialektů čerpati poetický vzhled a životní sílu“, nedovedeme sice určiti, ale i ta shoda jest zajímava. Avšak nejen forma básní Šafaříkových, také obsah jejich chová důležité svědectví o tom, jak Jena působila na jeho národní city. V celé předjenské poesii a ovšem také pozdější, sahající do r. 1816, nikde ani stopy po národním nadšení. Teprve bezprostředně po jenských studiích ozývá se také tato struna harfy Šafaříkovy v nadšené básni Mé zpěvy, této autobiografii, tušíme, jeho Múzy, jež vyšla v Počátcích českého básnictví r. 1818.

Báseň začíná velebným hymnem na Hospodina, jenž otevřel zdroj zpěvu v duši pěvcově:

Do tmy pohřížena dřímala má duše:
jarní sladce bolestí
ještěť srdce nezalkálo:
když aj, bleskookem s výše nebes Cherub
na mdlý kmen duše mé louč života sklonil!
Citem chřestělo poupě:
stkvostnost růže se rozlila.

Toť prvé procitnutí básníkovo v Kežmarku. Pak líčen další život pěvce:

S vábnou pohrával citarou; buď plesem omžený plul proudem harmonie, buď smutkem vztetelil struny,
bezpečný! neviděv, jak mu odumdlelá
v bedřích síla klesá; jak řeřavé dechy
náhlý val vlnobitný
s rozkošným utrhá břehem!
Černý nad zeleným rájem oblak visel,
až jasnou nade ním Pán duhu vystavil
a své lásky paprskem
vadnoucí porosil duši . . .
Jest mocný v prachu Pán! Díka mu! Díka mu!
Onť oblouk pokoje přes prsa rozklenа
bleskem dno zdroje hřívá,
v němž kalný třepetá život.

A posléze na mohutném obraze nakreslena poslední fase jeho poesie, fase slovanská:

Aj, vroucí plamenem proudně Vesuv kypí
v blankytnou nebe tvář; aj, řeřavá polem
chřestí krev z jeho rány;
bouř snu v hloubi prsou zraje:
anť lehkou pode ním lodku na břeh veda,
v obrazný moře spod zvolně hledí plavec;
hledí v krásy tajemství,
svítící na vodách plamen.

Tak nech kouř z obětí, v hloubi prsou zňatých,
zaclání struny mé; nechť Genius volá:
Aj, tvé krásy tajemství —
věčné, Slávie, mé hoře!
Když jen zodražený sladčeji přátelům
zábřesk ňádra kojí, ohlas uším vzeje:
Aj, tvé krásy tajemství —
věčné, Slávie, mé vděky!

Jen jakoby kommentář k této prvé a jediné písni tlumočící slovanské nadšení Šafaříkovo vzpomínáme promluvení Šafaříkova k Slovákům přidaného k několika národním slovenským písním (v Prvotinách 1. ledna 1817), mluvícího s nadšením o probouzení se celého slovanského světa z duchovní mdloby, ana všechny, od mohutného Rusa až do oslablého Slováka jedna plapolavá jiskra proniká . . . i listu Šafaříkova z 22. dubna 1817, jímž dodává důvěry mladšímu příteli svému Palackému:

„Stůjte, stůjte! Ještě není prohráno. Živ jest Bůh, živo nebe, které dříve nebo později snažení svých věrných prospěchem korunuje. A byť to všecko jen sen, jen idea byla, což je o to? Zemřeme-li i my jako otcové naši, ničeho nedovedše, zemřeme pro idey a člověk člověkem jest, že pro idey zemříti může; břichu vděk i hovado mudruje. Potomstvo bude žehnati předky, kteří slávu praotců vzkřísiti mnice životů svých vynasadili: nebude-li potomstvo, an ho snadno nebude, bude tenť, u něhož skutkové každého člověka zapsáni jsou od národů do pronárodů. Než zbytečná jest bázeň naše, procitli národové Slovanů, jak dalece sahají. S novým pokolením nová všudy vykvetá síla; vše, co mrtvo bylo, se hne. Dřímota prchla: život, život následovati musí: jaký ale, kdo to uhodnouti může?“

Báseň Mé zpěvy jest nejen prvým a posledním básnickým projevem slovanského uvědomění Šafaříkova, ale také posledním známým dozvukem jeho Múzy, jež od vydání Počátků r. 1818 docela umlkla.*) Máme sice ještě několik zpráv pozdějších, že Šafařík připravoval k vydání sbírku svých básní (na př. v listě Jungmannově A. Markovi z r. 1823 a Šafaříkově ke Kollárovi z roku 1825), ale sbírka ta nikdy nevyšla, ani jakákoli původní báseň nová: Poesie docela ustoupila jiné důvěrnici, Vědě, zůstavivši svému příteli jen vzpomínky a pak to zvláštní básnické teplo, jakýmž tak mocně působí vždy vědecká díla učenců-básníků v nejlepším slova smyslu.

*) O velikém literárním významu „Počátků“, této epochální kritiky posavadní literatury české, jimiž nová generace, nový názor o básnictví, literatuře a vší národní práci české tak příkře a směle se ozvaly proti tehdejšímu diletantismu, veršomanii, malicherným osobním piklům a hádkám starších buditelů a spisovatelů, pojednáme v některém z příštích čísel obšírněji. Spisovatel.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Litoval, že opatrnost mu kázala vyhnouti se tentokráte Sirotčímu Dvoru. Byl by přece tuze rád spatřil paní Martu, aby ve vzrušeném obličeji jejím mohl čísti, je-li mu stále ještě nakloněna. Arci nepochyboval o tom. Byl velmi zkušeným čtenářem v mladých ženských ruměncích a očích. Také u sličné choti bratrancovy hned postřehl zmatek a rozpaky, hned uhodl její myšlénky. Pozoroval její slabost pod svým vlivem, viděl, jak zvuk libého hlasu jeho otvírá jí srdce, vyvolává z něho potlačené city, upomíná ji na někdejší blahé chvíle. Představoval si, jak paní Marta vzpomíná na svou a jeho lásku. Nemyslila na bídu, bolest, hoře a hanbu, vzpomínala toliko na opojnou slast, na svůdné blaho.

Přemýšleje o tom Karel Livora se rozpaloval touhou a netrpělivostí, aby už co nejdříve ji zase měl, tu tichou, krásnou, neodolatelnou ženu. Žízeň po její lásce, dychtivost po jejích okouzlujících vnadách poháněla ho stále rychleji, aby už vykonal zločinný skutek. Kéž by to již bylo vykonáno, kéž by ji už znova dosáhl, té spanilé bytosti, kterou kdysi opovrhoval, kterou téměř posměšně odkopával, nepoznávaje a nerozuměje jejím vděkům!

Tedy na vlas se vyplnilo přání Těšitelovo, aby na zhýralého bratrance udeřila opravdová láska a by si oblíbil ženu, která by ho přivedla až k milostnému šílenství. Pomsta jest tedy zde, ale ten, který ji přivolával, nebude se smáti, nebude spokojeně pohlížeti na jeho zdrcení a ponížení.

Od té chvíle bylo viděti Livoru den co den na nádraží. Přicházel ke každému vlaku, přijíždějícímu od Klenové, a z ústraní pronikavým, liščím zrakem prohlížel si ruch osob, opouštějících vlak. Ty ustavičné cesty byly v jeho vražedném rozvrhu, musil je vytrvale konati tak dlouho, dokud se nedočká mezi přijíždějícími svého bratrance Těšitele.

Zatím už opustil úřad u pojišťovny a pomalu stravoval svoje úspory. Nežil pro nic jiného, než pro uskutečnění svého plánu, necítil nic jiného, než žádost, co možná brzo zahubiti muže Martina a zmocniti se sličné ženy.

Ačkoliv netrpěliv, přece vytrvale čekal, číhal na svoji oběť. Konečně se dočkal. Jednoho vlažného večera na počátku dubna spatřil mezi přibylými lidmi také Bohuslava Těšitele. Zaradoval se, srdce chvatněji se mu rozběhlo, bezděčně se přikrčil jako zrádná krvelačná šelma.

Statkář prošel nádražím, a teprve pak Livora se pustil za ním. Sledoval ho v záři svítilen několika pražskými ulicemi až k známému hotelu, ve kterém Těšitel zmizel. Ale ne na dlouho. Odložil tam jen malé zavazadlo a již opět se objevil, ubíraje se k divadlu. Pospíchal, neboť byl svrchovaný čas, nerad by se byl omeškal.

Livora už chtěl ho dohoniti a osloviti jej, ale ještě se zdržel. Počkal si na blízku divadla, až bratranec bude vycházet. Mezitím přemýšlel, jak se bude tvářiti potěšen, až se shledá s Bohušem, co mu řekne, bude-li se ho tázati na nynější zaměstnání a jak na něm vyzví, kdy opět se bude vraceti domů?

Ploužil se z divadla zase za Těšitelem, a již chtěl k němu se přidružit, když statkář vešel ve Ferdinandově třídě do oblíbeného hostince.

„Dobře," myslil si Livora, „tam budeme nejlépe moci spolu si pohovořit."

Asi čtvrt hodiny obcházel hostinec a pak rychle, jakoby měl naspěch, vpadl do vnitř. Proběhl dvěma, třemi hostinskými místnostmi, na všechny strany pátravě stříleje očima, až v jednom rohu jizby uzřel bratrance.

Těšitel seděl u stolu sám a horlivě si hleděl talíře. Teprve večeřel, nepochybně měl notný hlad. Vypadal znamenitě, zdravě, vesele, spokojeně. Ačkoliv jarní slunce hřálo teprve několik dní, byl už všecek opálen, a čelo jeho opět se skvělo dvěma barvami: nahoře, pokud dosahoval klobouk, čistě bílou, a dole, pokud mohlo sáhati slunce, temně hnědou.

Mladý muž již minul jeho stůl a najednou se zarazil, jakoby ho byl teprve uviděl. Usmál se upřímně, snažil se napodobiti překvapení.

„I na zdar, Bohuši, vítám tě!" volal a napřahoval k němu pravici.

Maje právě sousto v ústech, Těšitel zvedl od talíře hlavu a otevřel na Livoru udivené zraky, jakoby se nemohl vzpamatovat.

„Kde jsi se tu vzal?" předbíhal ho Livora, než mohl spolknouti sousto a promluviti.

„Na mou věru," promluvil konečně statkář, „až jsem se tě, Karle, ulekl."

„Což vypadám tak hrozně?"

„Nikoli, jsi stále stejný švihák, ale ozval jsi se tak náhle, z nenadání."

Sáhl po stolici, odtáhl ji od stolu a nutil bratrance, aby si přisedl. A jako dobrý přítel z venkova už také volal na sklepníka, aby mu přinesl pivo a jídelní lístek. Byl potěšen z toho setkání, jak se podobalo.

„Jak pak se máš pořáde? Zdráv? Kdy jsi přijel do Prahy?" zahrnoval Livora statkáře otázkami a přisedal důvěrně k němu.

„Zaplať Pán Bůh, ještě to uchází. To víš, práce máme nyní až po krk, ale aspoň když trochu se daří. Jsem v Praze jen na skok, přijel jsem dnes večer."

„A jak se daří velectěné paní švakrové? Jistě dobře."

„Děkuji, jest také zdráva."

„A což pan poštmistr Oblak?"

„Pan generál Trochu? Ten churavěl, chudák, celé tři neděle nebyl v Sirotčím Dvoře, málem už by byl musil ulehnout a psáti o zástupce. Nastydl se v chladné kanceláři, nic mu nepomohly jeho vysoké boty s ostruhami. Paní poštmistrová mu tam už nechtěla topit, ale nyní lituje, jest za to k němu hodnější."

„Ubohý pan generál, jak ho lituji!" vzdychl Livora a snažil se napodobiti smutek.

„Jest to dobrá duše," na to Těšitel, „měli jsme o něj starost, jakoby byl náš. Zvláště Marta chtěla se dáti do pláče, když slyšela, že pan poštmistr bude musiti ulehnout. Chodili jsme ho navštěvovat, ale nyní jest už zase úplně dobře a oplácí nám denně návštěvy."

„Nu, jen když to nebylo horší," utěšoval se mladý muž. „Kdož ví, k čemu ta nemoc nebude dobra. Kdyby mu jen polepšila ženu, stála by za to. Prosím tě, Bohuši, až přijedeš domů, nezapomeň pana Oblaka ode mne pozdravovat."

„Ano, s největší radostí, jistě ho to bude těšit. Pozejtří, ne-li už zítra mu to vyřídím."

„Snad nechceš tak brzo utíkati z Prahy?"

„Což myslíš, že jsem přijel do Prahy z dlouhé chvíle, pro zábavu?"

„Ale v Praze je blaze, má-li člověk kdy a peníze, měl by jí užít."

„Každý má jiný vkus. Ty jsi šťasten v Praze, a já zase tíhnu k svému venkovu."

„Ovšem, ovšem, takový příjemný, přitažlivý venkov by vzbudil závist nejednoho velkoměšťáka, vždyť ti rozumím. Tedy už pozejtří odjedeš?"

„Už zejtra, hochu. Večer zase budu doma. Nic mi není tak protivno, jako nocleby v hostincích. A pak, čím člověk jest starší, tím jest pohodlnější a tím dříve zatouží po domově. Přijel jsem do Prahy teprve před čtyřmi hodinami, ale už jí mám dost."

„To jest málo. Těšil jsem se, že si pohovoříme a trochu pochodíme Prahou, a takto snad už ani se neuvidíme vidět. Kterým vlakem zítra chceš odejet?"

„Až posledním, který odjíždí z Prahy po deváté hodině."

„Nu, možná, že bych tě ještě do té doby vyhledal — ale ne, přece ne, nevím určitě, vrátím-li se zatím do Prahy. Mám, milý brachu, opět poličeno na úřad. Chci se vrátiti k hospodářství, u kterého jsem už zkusil tolik psot a protivenství. Vzdělávati rodnou půdu jest snad přece mým životním povoláním. Jen abych se nedostal do žádné ztracené Sibiře."

Těšitel se usmál.

„Nu, nedělej si z toho nic, doufej, že to jako obyčejně nebude dlouho trvat," zažertoval.

Zasmáli se, prohodili některý vtip, pohovořili a asi k půlnoci opouštěli hostinec. Livora doprovázel bratrance svého až k jeho hotelu, a ještě jednou důkladně se vyptal na dobu jeho zítřejšího odjezdu. Nedal si říci, aby raději se nezdržoval a šel už také domů. Pravil, že jest osvědčený noční pták, a toulky po pražských ulicích o půlnoci prý jsou mu milejší než procházky o polednách.

Když se před hotelem loučili, bylo už všude pusto a prázdno. Jenom tu a tam hořela svítilna, pouze z větších ulic ozývaly se ojedinělé kroky.

„Mohlo by to býti také dnes," pomyslil si Livora na rozchodu, „stačilo by přemluviti Bohuše, aby si zašel některou pustou, odlehlou ulicí, není k tomu více potřebí, než několika vteřin času, ale nebylo by to přece dosti opatrné. Mám jiné místo ve svém rozvrhu, než Prahu, plnou tajných očí a čenichův. Nesmím se uchýliti od svého plánu ani na krok, ani o vlas, sice snadno mohl by se nejlepší konec zhatit. Má drahá Marto, jak zítra touto dobou budeš vyděšena a zarmoucena! Ale nebude to dlouhé, nelekej se smutného vdovství. Přijdu brzo a všecko ti vynahradím."

„Tedy s Bohem, milý Bohuši!" vytrhuje se z černého dumání podával bratranci malou, studenou pravici, stisněnou v hladké rukavici.

Těšitel se zastavil a utřel si levicí vousy, chystaje se na příbuzenský polibek. Polibili se na obě tváře, přáli si zdraví a zdaru.

„A moji nejuctivější poklonu paní švakrové!" dodával Livora již na odchodu.

„Díky, buď zdráv! Dobrou noc!"

„Dobrou noc!" opětoval mladý muž a obrátil se směrem, kde bylo jeho obydlí. Strčil ruce do kapes svého nového, pěkného svrchníku, přitiskl bradu k prsům a zvolna se loudal stichlými, ovlhlými ulicemi.

Doma vyňal z náprsní kapsy balíček papírů, vyhledal v nich padělaný list, nadepsaný Martě, a připsal na jeho konec datum:

Dne 7. dubna 1891.

Pak si šel lehnout.

„Musím se vyspat na to," zašeptal si s nuceno veselostí, „zítra asi nebude kdy."

XIII.

Nazejtří k večeru Karel Livora vycházel z Prahy. Pokud byl v ulicích, vykračoval si zvolna, jakoby byl na procházce. Byl rád, že se mohl zastaviti s dvěma známými a promluviti s nimi několik slov. Smál se, byl samý kousavý vtip.

Ale za Prahou zrychlil kroky a pospíchal směrem, kudy probíhala dráha vedoucí z hlavního města do Klenové. To byla důležitá část jeho vražedného plánu. S vlakem, který vyjížděl z Prahy o sedmé hodině večer, chtěl po osmé hodině dostati se do Klenové, avšak aby snad na nádraží se nesetkal s někým známým z Klenovské krajiny, šel pěšky až do nejbližší venkovské stanice a teprve tam, skrýván večerním šerem, vsedl do vlaku.

Úmyslem jeho bylo předejeti Těšitele a čekati na něho u Sirotčího Dvora, až přijede pozdějším vlakem. Měl už všecko vypočítáno na vlas. Zbude mu ještě dosti času, aby mohl vystoupiti na stanici před Klenovou, aby za pět čtvrtí hodiny došel k Sirotčímu Dvoru, vykonal tam zločin a zase pohodlně mohl se vrátiti do oné stanice a počkati na vlak, jenž projížděl Klenovou po dvanácté hodině v noci a přijížděl do Prahy o čtvrt na druhou.

Ostražitost mu kázala, aby se vyhýbal netoliko Pražskému nádraží, nýbrž i stanici Klenovské, kde snadno mohl by se střetnouti s povědomým obličejem. A aby na cestě co možná vyhnul se jakémukoliv styku s lidmi, koupil si zpáteční lístek do prvé třídy. V té snad bude sám, a setká-li se tam přece se společností, nebude zajisté z onoho venkovského kraje, kde lidem jízda i ve druhé třídě zdá se zbytečným mrháním peněz.

Skutečně na této prvé cestě neměl v železničním voze žádného společníka. S nedbalým klidem, jakoby jezdil v prvé třídě každý den, podal uctivému konduktorovi jízdní lístek a odměnil ho několika desetníky a dobrým doutníkem.

„Snad myslí, že jsem nějaké zámožné hrabátko," usmál se, když konduktor s díky opouštěl vůz. „Doufám, že brzo častěji si budu moci zahrati na opravdového pána."

Usadil se pohodlně a ještě jednou obezřele sáhal po kapsách svého dlouhého, teplého svrchníku. V pravé hluboké kapse měl vraždu, v levé podvod: tam revolver, naplněný šesti náboji, zde padělaný dopis pro svoji krásnou švakrovou. Obé bylo tak přichystáno, že stačil jediný pohyb ruky, aby je Livora vyňal.

Byl tmavý, zakalený večer. Z okének železničního vozu tma zdála se ještě černější a pustší, než byla ve skutečnosti. I ve voze bylo matné šero. Hned jak vstoupil,

mladý muž stáhl přes vypouklou svítilnu malou záclonku, pak se schoulil do kouta sedadla a drže ruce na kapsách, sílil ducha svého k odvaze.

Vlak rychle ujížděl, třikráte nebo čtyřikráte se zastavil na stanicích, a asi za hodinu také stanul na stanici před Klenovou, v Rovné.

Nečekaje na posloužení konduktorovo, Livora sám si otevřel dvéře a vyskočil z vozu. Na jiné straně vystupovalo také asi deset lidí z jiných vozů. Počkal tedy, až odešli, a pak, krče hlavu do ohrnutého límce svrchníku, prošel stanicí.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Literatura.

— Lopota. Podhorské obrazy. Napsal Karel V. Rais. Tiskem a nákladem J. Otty.

Není tomu dávno, co bylo v tomto listě obšírněji promluveno o Raisových Zapadlých vlastencích a poukázáno k významným přednostem jeho nanejvýš svědomité umělecké práce: k hlubokému jeho nazírání v nitro lidské, k životnosti a originalitě jeho postav, k jadrnosti jeho osobitého stylu a k humoru, který mnohdy až k slzám dojímá. Píšeme-li o nové jeho knize Lopotě, činíme tak, abychom pouze konstatovali, že znamená jen nový krok ku předu na dráze, kterou si spisovatel vytkl. Kniha obsahuje práce dvě: Když se připozdívá... a Odstrčený. Obě spojuje jeden rys v povaze našeho lidu: jeho neúmorná pracovitost, skutečná lopota pro chléb vezdejší, která činí lid náš drsným a otrlým, ale přece nedovede utlumiti v srdci jeho všechnu mu vrozenou něhu a dobrotu. Jak tklivé je na příklad umírání staré, prací a starostmi zmořené Potěšilky v první povídce! Obě povídky spojuje dále děj vysoce tragický. V první jsou to staří manželé Potěšitelovi, kteří do úpadu pracovali, aby dětem svým po cestě rozběhlým připravili lepší život, a umírají opuštěni, u vědomí, že všecka jejich lopota byla marnou obětí. V Odstrčeném je tragika ještě hlubší. Tu obmezený, ale dobrácký Mariján lopotí po celý život a neví ani pro koho, zdali pro sebe či pro jiného, někdy se to ovšem v něm vzepře, ale pak stačí slůvko něčí, a on pro jiné sám strádaje, lopotí dále... Zdá se mu, že to vše musí tak a nejinak býti. Této druhé povídce dáváme přednost před první, ano pokládáme ji za jednu z nejlepších prací Raisových zvláště pro figuru Marijána, kterého podařilo se spisovateli v každé příčině znamenitě vykresliti a dovedl vzbuditi s ním hluboký soucit pro jeho opuštěnost, dobrotu, lásku k rodičům i k přírodě. Více než v jiných povídkách Raisových vystupuje tu příroda do popředí. Ale docela na rozdíl od toho, jak podávají přírodu na př. Mrštík nebo Šlejhar, dívá se Rais na ni prostým okem venkovana. „A venkovan náš," praví Rais sám v této knize, „venkovan ještě toho staročeského rázu slovo příroda nenávidí... ve skutečnosti leží v klíně přírody a na prsou jejích dýše a žije jako to dítě jeho na ňadrech matčiných. Pobatolí se tím světem a tiše, oddaně skloní hlavu do zemských hrud. Dech tklivého, usměvavého odevzdání se v Boha vane z těch dědin i z jejich tichých, zarostlých hřbitovů se železnými kříži a smutnými sochami..." A tento dech našich krajin vane i z knihy Raisovy. Kabinetním kouskem jest líčení, jak Mariján, nesa v košíku zamilovaná svoje zvířátka, kočku a hrdličku, vandruje po chalupách svých sester. Něco tak hluboce dojímavého již dávno jsme nečetli. Jen konec Marijánův byli bychom si myslili jinak; zdá se nám, třeba že Mariján jednal někdy i překotně, že by ono oddané „skloněni hlavy do zemských hrud" bylo přece přirozenější. Ale i tak zůstává tato povídka Raisova — nebojíme se to říci — literárním skvostem. —n.

— Stanislav K. Neumann: Nemesis bonorum custos. Po konfiskaci nové opravené vydání. (Tiskem E. Beauforta. Nákladem vlastním.)

Poesie stěn žalářních jest v knížce páně Neumannově místy trefně, ač jinde leckde dost povrchně zachycena. Fysiognomií jest mladý básník sympatický skeptik, moderní hoch, který lekturou Machara osvojil si lehounké koketování i s vlastním neštěstím. Ale je měkčí než Machar, nepřivede to ani k jízlivosti sarkasmu, sotva někde k slabému zasyčení ironie. Jest lyrik všudy a ve všem. Ve fakture sonetu padl docela slepě v šlepěje svého vzoru. Některé sonety od Macharových ani nerozeznáte. Sem tam ne jedno číslo chytne pružností a lehkostí, s jakou je načrtnuto. Pěkné jsou „Rispetti". Tu a tam vklouzla cizí myšlénka, neb otřelý již motiv. Jinde se vloudil výraz nevkusný jako: „Má energie spráskané je štěně" (str. 82.) anebo:

„však nejradš' mračna mám, jimž hromy cestu razí,
jež střeva ohnivá v těhotném mají břiše"
(Str. 75.)

to není ani silné ani hezké. Kde jde básník docela za stopou moderny a odhazuje i rým, stává se nejasným. Viz Odpuštění (str. 80.). A rovněž i tam, kde libuje si v pouze symbolickém naznačování myšlénky než ve plném její vyjádření (Zimní ráno str. 90.). Při veškerém spleenu dělají verše dojem svěží: čekáme, až se pan Neumann vybaví z pout Macharových a otevře si obzory širší; to něco, čím jeho verše dýší, nezasluhovalo by, aby utonulo v imitaci. —ϱ.

— Josef Kallus: Kresby a písně. (J. Otto, nakladatelství.)

První část knížky páně Kallusovy podává řadu genreových obrázků ceny jen prostřední. Některé kusy jako „Pasecká Marijánka" jsou docela nešťastné, klesají na pouhé laciné rýmování. Lepší je „Rechtor" a poněkud „Měsíc". Oddělení druhé obsahuje 14 Tkalcovských písní. Některé mají pěkné motivy, které jsou ostře vyjádřeny. Většině i zde vadí snaha po přílišné lehkosti v duchu národní písně, jejíž výsledkem bývá pouhé prázdné rýmování. Za zdařené kusy máme vedle prologu čísla 3., 4., 9., 10. a 13. —ϱ.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

ROČNIK XXIII. 20. ČERVNA 1895. ČÍSLO 27.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt leta . . 1 zl. 25 kr.
na půl leta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

O hmyzovědě.

Napsal František Klapálek.

Lidé nezasvěcení do tajností této vědy nemohou nikdy pochopiti zájem, se kterým sběratel hmyzu honí se za druhem hledaným, vytrvalost, s jakou pátrá po něm v tajemných jeho úkrytech, a trpělivost, se kterou snaží se uvésti hmyz šťastně nasbíraný v takovou úpravu, aby nejen všecky potřebné ústroje ohledání měl přístupny, nýbrž aby také úhledně vypadal. Tím méně pochopí obětavost, s níž věnuje peníz potřebný na nutné k určení a studiu spisy. S jak útrpným pohledem pozorují takového sběratele, když nehnutě nebo v pozvolném kroku pátrá na zdi, která do sebe žádné zvláštní krásy nemá, nebo na kůře starého, vetchého pně po svých oblibencích. A což, když se náhodou stane, že udá se jim viděti jeho tajné poklady. Každý čeká, je připraven na kdož ví jaké báječné zjevy a tuhle vidí svorně poblíž sebe chrousta, chrobáka, ba i jiné tvory, na které často s ošklivostí ne hledí, ba i jen vzpomíná. Ovšem, je-li ten sběratel takových návštěv znalý, těmito ozdobami svých sbírek se nepochlubí, ale vytáhne skřínku s pěknými zlatohlávky; neukáže můry, ale bohatě barvené motýle denní atd. atd. To by pěkně pochodil, aby se pochlubil minutiemi na papírku nalepenými, které neodborník sotva tam postřehne. Ne, ne! Goliatha neb aspoň roháče nebo hodně velikého tesaříka musí ukázati; ne rozkošně nádhernými kovovými barvami se pyšnící moly, kteří jsou pravou potěchou oka znalcova, ale otakárky a apollony musí ukázati, aby nalezl milosti. A co bývá koncem takových prohlídek? Obyčejně nic než otázka: „Prosím vás, co vám to nese, k čemu jest to dobré, co z toho máte?“ Svět holduje utilitarismu — ale habeat sibi! Chceme mu tedy odpověděti upřímně na tyto otázky.

K té první jest odpověď zpravidla tuze lehká a krátká: nic! Lidí, kteří z výdělkářství a snad pro výživu hmyzem se zabývají, jest velmi málo. Leckdo to snad zkusí, ale, není-li dost obratný a věci znalý, nechá toho být hodně brzo. Živ z toho rozhodně není! Tedy na penězích nic! Ba, abychom svěřili zvědavé veřejnosti to tajemství, nesmí takový nešťastník ani čekati, že se mu kapitál, který do toho vloží, kdy do rukou vrátí.

Druhé dvě otázky jsou rozhodně vážnější a zasluhují obšírnější odpovědi Dotýkají se stránek, které mnohdy v životě lidském velikého nabývají významu. Odpovídajíce na ně chopíme se věci nejprve se stránky hmotné, jakožto přirozenosti lidské nejbližší.

Hmyz? Co jest to hmyz? To jest nejen co do počtu druhů, ale i co do počtu jedinců nejčetnější obyvatelstvo tohoto slzavého údolí. Že nejčetnější, můžeme už dnes bezpečně tvrditi, kdy popsáno jest na 200.000 druhů hmyzích a kdy angličtí zpytatelé odhadli veškerý počet druhů hmyzích neznámé posud v to včítajíce na pouhé dva miliony. A co jedinců se týče, snad mnohý si vzpomene na hejna komárů, na tisíce jepic jako sněhová prška na zem padajících, na taby nesčetných jedinců běláskű, vážek a na záhuby plná, slunce zatemňující mračna kobylek — jedné z morových ran egyptských. A nechybuji, doufám, tvrdím-li, že na blahobyt nás povznešených pánů tvorstva má hmyz vliv největší. Nikdo nebojž se, že se chci šířiti o oněch vytrvalých, leč příliš krvežíznivých přátelích člověka, kteří dovedou mu veškeru radost z tohoto života, zvláště na příklad při cestování, zkaziti; aneb o těch stálých hostech, kteří umějí i nejúpravněji zařízenou kuchyň účelu jejímu nepotřebnou učiniti; aneb o etherických dvoukřídlých bytostech, které snášejí se s jemným nebeským hvízdotem na kůži, aby bolestnou ranou zabraného pozorovatele krás krajinných z jeho nadšení, ba i z úplné rovnováhy duševní přivedly. Ještě horší osobní nepřátele má člověk v říši hmyzí, byť nebyli vždycky jen na jeho tělo odkázáni.

Vzpomeňme si na vosy, nebo ještě lépe na sršně, jež žahadly svými i smrt způsobiti mohou, nebo na druhy much, jež jed mrtvolný člověku vočkují. Abychom zůstali ještě u nás, připomeňme si ještě, že není řídkým případem, že lidem ve chládku lesním odpočívajícím mouchy na slizká místa těla larvy snesou, které pak do těla vnikají, hrozných bolestí, někdy i smrti jsou příčinou. Velmi rády tak činí, naleznou-li otevřenou ránu. V krajích cizích, zvláště v jižní Americe jsou případy takové daleko hojnější, tak že jedné dostalo se praedikatu „hominis — lidská“. V horkém pásu téhož dílu světa nacházíme jiný příklad takových dobrodinců. Jest tam domovem „blecha písečná“, jejíž samička má tu libou vlastnost, že zavrtává se teplokrevným zvířatům i člověku do kůže, tomuto nejraději za nehty. Z počátku as 1 mm. dlouhá nabubří později vajíčky tak, že jest až zvící malého hrachu a setrvává v ráně způsobené tak dlouho, až všechna vajíčka z ní vyjdou. Dokud člověk na místo zanícené a svrbící netlačí nebo je neškrábe, není prý v tom nic horšího, jinak se celé to místo zanítí, což má za následek vředy i smrt. Zvláště nebezpečno jest nabubřelou a tenko-

blannou samičku rozmáčknouti, čehož následkem jest otrava krve. Ale rád bych viděl toho trpělivého, který by to vše vydržel; vynětí blechy z ran však jest hotová operace. Jest tedy naše domácí přítelkyně, nehledě ani ku dovednostem, v nichž dá se vycvičiti, aby nám radost způsobila, ještě tuze dobrým a šlechetným tvorem.

Tu zmínil jsem se o některých osobních a přímých nepřátelích člověka, ale ještě větší vliv má nepřímé nepřátelství hmyzu, když utkává se s našimi požadavky i potřebami. Není odboru a stránky životní, kde by takových dobrodinců nebylo. Od pověstných termitů, kteří sežerou člověku chalupu nad hlavou, až do našich molů, kteří se s námi o kožichy děliti chtějí, od muchnice Golubačské, která zabíjí vepříka na dobrou pečínku vykrmeného, ku běłásku zelnému, jenž spase zelíčko, a bejlomorky, která zničí pšenici, všude, všude potkává se krok člověka s těmito odvěkými nepřátely. Moucha tse-tse jest vážnou překážkou hospodářské kolonisace jižní Afriky a člověku nezbývá než jí ustoupiti.

Ještě štěstí, že na druhé straně má člověk v říši této své pomocníky. Jak vypadaly by naše borové lesy, nebýti nepatrného lumčíka hajního, krajníků a much larvomorných, pronásledujících housenky bourovce borového!? Kam poděly by se naše chutné zeliny, nebýti lumčíka žlutonohého, úhlavního nepřítele housenek běláska zelného!? I zde osvědčuje se věta písma, že království v sobě rozdělené hyne a rozpadá se. Co by se s tím ostatním tvorstvem na světě stalo, kdyby říše hmyzí nebyla sama v sobě rozdělena a hmyz nepotíral se navzájem! Vzpomeňme na královské hvozdy Šumavské, kam by se byly poděly, kdyby v patách za kůrovcem, jemuž žádné přičinění lidské nebylo s to hráze postaviti, nebyli se objevili nesčetní lumci!

Ale i přímý prospěch ze hmyzu máme — ovšem celkem skrovný. Vosk, med včelí, hedbáví bource (které ještě ke všemu má býti nahrazeno předivem celluloidovým), lak, košenila, nehledě ani k chutným jídlům, která dovedou si domorodci, tak trochu ze msty, připravovati z kobylek, mravenců a podobných, nebo k delikatese, kterou poskytují i některým našincům chrousti — toť as zhruba ten užitek.

Předeslal jsem schválně tento odstavec o škodlivosti a prospěšnosti hmyzu, abych se nemusel šířiti o užitečnosti jejich studia. Neboť jest patrno, čím lépe známe způsob života toho kterého škodlivého druhu, tím snáze se mu ubráníme a naopak, čím více říši hmyzovou poznáme, tím více užitečných druhů nalezneme a tím lépe známých využijeme. Heslem, ve kterém samovládce přírody zvítězí, jest: Poznej a panuj. Jak prospěšnou jest znalost poměrů v říši hmyzové, osvětlí nám některý nápadný příklad.

Do Kalifornie zavlečen byl červec Iceria Purchasi (příbuzný to šupinkovitých tvorů, které hubí naše břečťany a jiné květiny domácí) a stal se nesmírně zhoubným sadům oranžovým. Od toho okamžiku, kdy zjištěno bylo, že zvíře to jest původu australského, Dr. Riley pojal myšlénku studovati způsob jeho života ve vlasti původní a pátrati po přirozených jeho nepřátelích. Roku 1887 byl za účelem tímto vyslán pan Koebele, r. 1889 p. F. M. Webster do Australie a tito poslali zásilky různého hmyzu dvoukřídlého, blánokřídlého i brouků. Po několika nezdařených pokusech byli zavedeni do Kalifornie, kde pod dozorem p. Coquilleta konány byly s nimi pokusy, kterými se zjistilo, že druh slunéček Vedolia cardinalis, jest nejúčinnější. 12. června 1888 bylo 10.555 těchto slunéček vychováno ve výzkumné stanici v Los Angelos a rozesláno do 208 různých kolonií, kde skutečně zdomácněla. Rozšířila se velice a přicházejí zprávy, že i tam, kde byly stromy hustě šupinami červců obaleny, jsou dnes téměř dokonale očištěny.

Opačný pokus stal se roku 1891. Z Kalifornie byla poslána dlouhošíjka (Raphidia) na Nový Zealand, aby hubila zavíječe škodlivé ovocnému stromoví. Také tento potkal se se zdárným výsledkem.

Neméně zajímavým příkladem, ač staršího data, jest toto: Když zaveden byl osadníky na Nový Zealand náš jetel, dařilo se mu tam sice dobře, ale neměl žádného semena. Proč? Poněvadž scházela mu pomoc, aby pyl dostal se na bliznu semenníku. U nás tuto službu konají pouze čmeláci, kteří jediní dostanou se tak hluboko do květu. Lehká pomoc. Sebrány byly v Evropě dospělé, oplozené samičky obecného čmeláka zemního, byly převezeny na Nový Zealand, kde brzy zdomácněly.

Také jiný objev se stal všeobecně užitečným. Jest každému známo, že mšice patří k největším zhoubcům rostlin. Již r. 1848 objeveno bylo Fr. Walkerem a v novější době opětně zjištěno Drem. Rileyem, že mšice v různých stupních svého vývoje na různých rostlinách žijí, což stalo se opět prostředkem ku snadnějšímu jich vyhubení.

Mohl bych uvésti ještě celou řadu příkladů podobně zajímavých — leč o prospěchu materielním, který ze znalosti hmyzu a způsobu jeho života vyplývá, svědčí nejlépe ústavy, které založili praktičtí Američané, které pouze tomuto studiu jsou věnovány a takovými prostředky nadány, že málokteré z nejbohatších ústavů vědeckých v Evropě mohou si dovoliti tak nádherné publikace vydávati jako tyto ústavy. V Americe dobře vědí, že praktický entomolog obeznámený se způsobem života škodného i užitečného hmyzu jest mnohem důležitější než tisíc ředitelů kanceláře nebo tajemníků, kteráž místa bývají sinekurou a výslužbou za politické a strannické služby. U nás ovšem ve všech odborech má práce za pultem kanceláře cenu daleko větší a jest rozhodně potřebnější. Žádná taková korporace jako jest na př. zemědělská rada, neměla by postrádati stále zřízeného místa pro zkoumatele hmyzu. Pak ovšem se stává, že dožadován jest ten který entomolog o dobrozdání, za které se mu někdy ani poděkování nedostane!

Tím myslím, že jsem dosti o praktické ceně hmyzovědy pověděl, a doufám, že každý aspoň jednou ve svém životě se přesvědčil o vlivu hmyzu na život lidský.

Leč studium toto má vliv ještě jiný, oduševnělejší a vznešenější — míním stránku uměleckou, hlavně vliv na umění výtvarné. Dotýkám se fakta, že stylisované tvary hmyzové nacházíme nejen na kresbách, ale i na dílech stavitelských. Reliefy skarabaeův byly vedle postav lidských zhusta ozdobou budov egyptských a stávajíce se amulety, napomáhaly k vývoji řezbářství a tak nepřímo i sochařství (viz Spencer). Hodně bychom také nalezli obrazů, kde pestrý motýlek nebo lesklý brouk byl předmětem tvorby umělcovy. Jak oživuje obraz krajiny jediný brouček, jediný motýl. On jest vlastně živoucí duší toho mrtvého světa. Ostatně jsme již shora o tom se zmínili,

že esthetický dojem i na neodborného pozorovatele sbírek působí.

A což věda? Tento veliký, prozíravý strážný anděl lidstva? Nemá ona žádného zisku ze studia těch nepatrných tvorů, u nichž již délka 1 dm. jest rozměrem obrovitým? Zajisté a to veliký! Nehledíme-li ani ku pouhému zevnějšímu poznání druhů říše hmyzové, není žádného oddílu zkoumání přírodovědeckého, který by již v těch nepatrných začátcích, v jakých dnes entomologie se nachází, s tak velikým užitkem byl vědě a poznání našemu jako hmyzověda. Co chceme věděti? Po čem veškerá naše duše žíznivě prahne? Chceme poznati dějiny a podstatu veškerého ústrojného života na zemi. Nejbližším repraesentantem ústrojenstva jest ovšem člověk. Ale opravdu jen nejbližším. Nejpřístupnějším nám nikterak není. Podmínky jeho bytí jsou tak složité a my jsme samým sobě tak blízci, že blízkost ta nás zaslepuje. Chceme-li poznati podmínky a chod ústrojného života, musíme hledati to tam, kde jest jednodušší a přístupnější.

Všimněme si jednotlivých oddílů přírodních věd. Vezměme na př. zákony geografického rozšíření a s ním souvisící studium podmínek životních hmyzu, shledáváme, že jeden a týž druh z pravidla malé oblasti drží a je-li po větších plochách rozšířen, pak zhusta značnou proměnlivost ukazuje, neboť hmyz velmi úzce na podmínkách životních závisí. Hmyz jest nám přístupen, dá se dobře praeparovati, uschovati a dovoluje pro nepatrnou velikost svou veliké řady jedinců téhož druhu z končin nejrůznějších, jichž podmínky fysikálné můžeme prostudovati. Oč snaději můžeme pak vliv těchto podmínek sledovati na dlouhých řadách hmyzu než na př. na obratlovcích. Jsa přístupen i sběratelům, kteří sice sami těmito abstraktními otázkami se nezabývají, ale rádi materiál nasbíraný k vědeckému zpracování propůjčí, umožňuje zřízení takových přehledných sbírek. Uvažme, oč nesnadnější jest vystihnouti zeměpisné rozšíření a vliv přirozených podmínek životních u vlka, než u střevlíka měděného.

Tím dotkli jsme se zákonů měnlivosti, které můžeme u hmyzu rozhodně pohodlněji sledovati, než u kterékoliv jiné skupiny ústrojenstva. Umělý chov motýlů již nyní stal se vážným prostředkem, jímž snaží se zvláště přírodozpytci angličtí vystihnouti tajemné zákony dědičnosti, ochranné podobnosti a výběru přirozeného. Vůbec hmyz bude nám nejlepším prostředkem k vyzkoumání vlivu podmínek životních na organisaci tvorstva, poněvadž jest našim pokusům přístupen a různým podmínkám snadno a patrně podléhá. Fr. Merrifield na příklad ukázal, že nepatrný rozdíl teploty nějakých 15—20° F. stačí, abychom místo barev světlých vyvodili na křídlech píďalek barvy syté, temné a naopak. Pokusy W. Batesona zjištěn byl vliv, jaký má barva okolí na barvu housenek, a tím ve značné míře objasněn úkaz, že housenky barvou svou napodobují okolí, ve kterém žijí. A podaří-li se kdy zjistiti onen chemický pochod, kterým se takové přizpůsobování barevné děje, bude hmyz jedním z prvých k tomu prostředků. Jiná výhoda, kterou nám hmyz před jiným tvorstvem poskytuje, jest, že můžeme u něho snadno kolik pokolení po sobě jdoucích sledovati, aniž by k tomu bylo zapotřebí tak ukrutných dob časových jako na příklad u obratlovců. Tím můžeme snadněji veškeré změny jakožto následky daných podmínek sledovati.

I na studium jiných říší studium hmyzu má příznivý vliv, což nám nejlépe objasní tento příklad: Většina známého posud hmyzu jest býložravá a podle toho, vyskytá-li se ten či onen druh v jisté omezené oblasti, můžeme kontrolovati závěry botaniků i zoologů. Neboť naproti rostlinám, jichž semena snadno jsou přenášena řekami, mořskými proudy, větrem, ptáky i ssavci, hmyz, který na těchto rostlinách žije, bývá často velmi jemný a usedlý a mnohem nesnadněji se přenáší s místa na místo a nikterak neprovází vždy rostliny na pochodu jejich přirozené nebo umělé akklimatisace ve vzdálených krajinách. Jest pozoruhodno, jak mnohý hmyz jest trvale na jisté místo omezen, ač životní podmínky snad zcela totožné panují nedaleko okrsku, ve kterém žije. Na druhé straně pak, nacházíme-li místně omezené rody neb i jen druhy vyskytající se v Záp. Africe a na protějším břehu Jižní Ameriky, jest to pádným dokladem v rukou těch, kteří hájí existenci utonulé Atlantidy! Abychom podstatnost takového důvodu osvětlili, stačí nám tento příklad. Četné druhy blahovičníků, které jsou význačny pro floru Australskou, poskytují výživy velkému počtu druhů drobných motýlů, zvláště z čeledi Oecophoridae. Ač tyto stromy ve velkém počtu zavedeny byly v jižní Evropě i v jiných dílech světa, přece neshledán ani jeden druh hmyzu, který by se byl s nimi rozšířil, tak že stromy tyto těší se v nových vlastech svých neobyčejné immunitě proti útokům hmyzu a kdyby snad příští pokolení lidská pozapomenula, kde byla původní jejich vlast, tato immunita mimo původní vlast bude dobrou známkou importace.

Leč také bezprostřední vliv na pěstitele hmyzovědy samého nemožno podceňovati; jest týž jako vliv věd přírodních vůbec. S intelektuálné stránky neustále se opakující pochody myšlénkové, vzbuzované pozorováním, uvažováním, tříděním musí nevyhnutelně zanechati své stopy na duši. Nejen oko tělesné bystří se hledajíc a pátrajíc, nýbrž také oko duševní nabývá ostrosti vyhledávajíc nových a nových znaků a učíc se předměty často velmi příbuzné rozeznávati Ukažme někomu řadu včel, drobnějších brouků, chrostíků a jiných, neuvidí rozdílu žádného — znalec vidí rozdílů mnoho, a nejen to, on dovede tyto rozdíly i co do hodnoty odvážiti i u druhů mu posud nových. Kdo jen jednou pokusil se určovati tu či onu partii přírodnin, přišel zajisté ku poznání, jak přesně třeba obsahu pojmového daných slov býti si vědom, chce-li přijíti ku žádoucímu cíli. Laik přečte danou diagnosu a byť znal význam jednotlivých slov, nedovede tento význam ostře omeziti. Tím vzbuzuje se ona jasnost myšlénková, která závisí pouze na ostrém uvědomění si obsahu užívaných pojmů i pronášených úsudků a schopnosti vzbuzovati představy živé, skutečnosti odpovídající.

Nemenší vliv má přírodověda a hmyzověda na ethickou stránku našeho vědomí. Každý těsnější styk s přírodou má tento vliv — nebo proč by utíkali se nespokojenci se společností lidskou v tiché a uklidňující lůno přírody. Boj o život v člověčenstvu jest nám nejblíže a sahá nezřídka ledovou rukou na sny a ideály naše. Tomuto boji jsme nejblíže, jsme jeho účastníky a byť bychom nechtěli, jsme strhováni v něj. A kdyby to byl dobrý boj, ctný boj, přímý boj, ve kterém by opravdu zásluha, přednost ušlechtilá si zjednávala vítězství — naopak v každém lidském boji jest lest a co horšího, leckdy i nepočestnost zbraní nejúspěšnější. A právě proto vznešené duše uchylo-

valy se vždy z této nízké vřavy bitevní v klid a samotu přírody. V této jest sice také boj a to velmi krutý — ale my nevidíme v ní křivosti, lstivosti a nepočestnosti. Každému dobrému člověku pohled na život v přírodě hojí duši! Proto lidé zabývající se přírodou nabývají klidného, tichého názoru na život a postrádají nízkých, hrubých vášní.

Though last yet not least jest ještě hedonický prospěch plynoucí z hmyzovědy. Vezměme jen obyčejného sběratele, který nepachtí se za žádným dalším prohloubením svých vědomostí, a všimněme si, jak nadšeně si vykračuje ve přírodě, když poprvé po tuhé zimě vylétl z klece svého obydlí do boží přírody! Jak každá jeho žilka hraje rozkoší, jak prsa se dmou a jak duše jeho jest lehká. A jak by necítil tohoto vzpružení, když duše jeho v jedno se slila s duší veškeré přírody?! Ať pohlédne tam či onam, všude má přátely. On zná domácnost toho broučka, radosti onoho motýla a život té mušky — toť jsou jeho nejlepší přátelé. Ze všech má radost a poučení. T. H. Huxley napsal v jedné z výborných svých statí: „Procházka člověka seznámeného s přírodou podobá se procházce v nádherné gallerii, ve které však všecky obrazy pro toho, kdo přírodě nerozumí, obráceny jsou ke zdi.“ A kdyby takový sběratel s prázdnou domů se vrátil, přece vrací se s náladou povznesenou a těší se na teplejší paprsky sluneční. A což když něčeho pěkného na své exkursi získá — jaká to radost! Tu těžko vylíčiti někomu, kdo sám jí neužil.

Obraťme se však již k tomu hmyzozkumci, který pátrá hlouběji po zákonech řídících život těchto malých tvorů. Měli jste už někdy sami příležitost vniknouti v tom či onom oboru duševní práce o malý krůček dále než ti ostatní? A neměli jste z toho žádnou radost, nic vás nepovzneslo nad ten všední šum a nehnalo ve vaši hruď trochu toho nadšení, jež vyvřelo z Nerudy slovy: „a my ji rozbijeme!?“ Hmyzozkumci naskytá se tato radost často. Jak by také ne, když sotva $^1/_{10}$ veškerého hmyzu jest známa a to velmi nedokonale, tak že dnešní naše vědomosti jsou tak nepatrným zlomkem, že se ani měřiti nedá! A není tato radost přece jen ušlechtilejší a lepší než hlásit pagat ultimo? Proto ten, kdo s upřímným srdcem ku studiu tomuto přilnul, nehledá ni zisku, ni slávy; jemu postačí ta tichá, klidná radost vnitřní. Ty pravé nadšence nenacházíme ani na universitách ani v síních bohatců; ve skromných poměrech je musíme hledati, kde jest vždycky více porozumění pro nesobeckou, nadšenou a tichou práci. I s uspokojením můžeme také pozorovati, že naše učitelstvo, jehož členové valnou většinou s nadšením do boje životního se vypravili a zpravidla s další dráhy jen nepříznivými okolnostmi sraženi byli, svým neukojeným a v jiných směrech i pronásledovaným ideálným snahám dává v této tiché práci průchodu. Přispěje tím nejen k poznání naší milé vlasti a k pokroku vědy vůbec, nýbrž opatří si prostředek, jímž život svůj přes nepříznivé časem stanoviště, jež osud jednotlivcům uštědřil, milým a příjemným učiní. Vítám všecky ku společné práci. V naší hmyzovědě domácí máme ještě tolik mezer.

I kdyby hmyzověda tedy byla pouhou zábavou, hračkou — ač nerad sám vidím tyto ubohé tvory pro pouhou zábavu mřít — zisk na tiché radosti i zdraví, který z ní plyne člověčenstvu, jest více než dostatečný. Ona navádí umořeného člověka městského, aby vyrazil prach obuvi své a pokud čas mu to dovolí, aby obrátil se o lék pro duševní i tělesné zdraví ku matce přírodě. A každý, kdo měl příležitost poznati nějakého nadšeného hmyzozkumce, souhlasiti bude s Abbéem Umhangem, jenž v posmrtné vzpomínce na Henriho de Peyerimhoff praví: „J'ai connu plus d'un jeune homme, qui s'est passionné pour une branche de l'histoire naturelle, et je n'en ai vu aucun s'écarter du chemin de la vertu et de l'honneur.“

Učitel.

Příhoda z r. 1809. Napsal Angel R. Chaves. Ze španělského přel. A. Pikhart.

I.

Vzpomínám si na něj, jakobych ho ještě dnes viděl v tom šedivém kabátě s krátkým životem, a dlouhými a širokými šosy; s tou bavlněnou čapkou, zpode které vyčnívaly dvě kadeře šedivých vlasů; s krátkými spodky, odřenými a otřenými do lesku; s punčochami, plnými švů, v nichž vynikala neuvěřitelná tenkost jeho nohou, jakož i obrovské střevíce z kordovánu, okázale vyzdobené lesklými měděnými přezkami; a nad tím vším ten orlí nos, ten obličej přespříliš dlouhý, špičatý, ruce pokřivené a nesmírné. Jsem jist, kdyby mně to byly tehdy moje skrovné vědomosti literární dovolily, že bych nebyl na něho mohl jednou pohlédnouti, abych si nevzpomněl na pana Cabru, kterého s takovou švarností kreslí Quevedo ve svém díle, nazvaném Vida del Gran Tacaño.

Co se týče školy, nezapomenu na ni taktéž, dokud budu živ. Dvě dlouhé řady lavic, souměrně sestavených přede dvěma stoly stejného rozsahu, které zdobily rozedřené kožené desky a zežloutlé předpisy krasopisecké; dvě obrovské tabule, obsahující dvacet sedm liter abecedy; několik cvičení ve slabikování, tabulky o sčítání a násobení, a podium, na němž se vztyčovala jako trůn stará stolice učitelova; po jejích stranách visela obávaná metla a strašné důtky. To byly nejznamenitější předměty toho, co bylo lze nazvati skladem vědění skrovné obce, ve které mi bylo se naroditi.

Nicméně nepoutala žádná z těchto věcí moji pozornost po ty dlouhé doby nudy, které jsem strávil na oněch „tvrdých sice, ale čestných lavicích“. Ba, ani ty černé puntíky, které zanechávaly každého léta mouchy na špatně obílených zdech, patrně proto, aby projevily svoji píli a přítomnost, ani svazečky léčivých bylin, které visely na počernalých trámcích stropu, nepoutaly moje roztržité zraky.

To, co jsem, nevěda ani proč, pozoroval hodiny a hodiny, až mne učitelova rákoska přicházela vytrhnout z mého zahloubání, byl obraz, který visel na hřebíku pod nebesy z vybledlého hedvábí nad učitelovým sedadlem.

Zvláštnosti toho dosti chatrného obrazu, který, jak to teď uvažuji, byl asi podobiznou Carlose IV., bylo, že byl nad obličejem dobráckého vladaře upevněn nově papír, na kterém bylo umělým písmem napsáno:

Teď je to don Fernando VII., náš král.

Tam míjel život s tak zoufalou jednotvárností, že se jeden den od druhého nelišil ničím jiným, leda větší či menší blízkostí neděle, těch čtyřiadvaceti šťastných hodin, ve kterých nezůstalo jediné hnízdo na stromech, ani jediná ostružina na keřích.

V touž hodinu jsme vcházeli do školy přesně seřaděni a odříkali jsme ospale a zpěvavě otčenáš; v touž hodinu odzpěvovali malí školáci a e i o u, v touž hodinu jsme se oddávali my větší obtížné práci krasopisné; snad ani o minutu jsme se neuchylovali ve svých lekcích z katechismu, mluvnice a počtů. A když jsme pak uctivě políbili ruku učitelovu, utíkali jsme domů jako hlouček ptáků, kterým nějaká soustrastná nebo neopatrná ruka otevřela dvířka klece.

Nejdokonalejší z moderních chronometrů by byl nemohl závoditi s přesností toho starého stroje, v němž kolečko, řídící stroj ostatní, zdálo se býti neschopným omylu.

Aniž bychom si toho byli vědomi, byl nám učitel hvězdou, která měla na své dráze tak přesně vytčeny hodiny východu a západu, že bychom byli shledávali mnohem přirozenějším, kdyby se zastavilo slunce v prostřed své dráhy, nežli kdyby on na pouhou sekundu byl pozapomněl na nejnepatrnější podrobnost svých rozmanitých úkolů.

Přes to se však na důkaz, že omyl světem vládne, vše rázem změnilo. Ten, který vždycky upínal smysly a rozum k tomu, aby se v ničem neuchýlil ani o vlásek, zapomínal na plnění svých povinností úplně.

Neunavná třída, která dříve den co den kreslila souhlásky a samohlásky, dřímala po dlouhé týdny spánkem spravedlivých v odlehlém koutku. Sešity byly neopraveny; nedostavování se do školy si nepovšimáno; osudná ušatá oslí hlava se pokrývala prachem, ba, v metle počal pavouk klidně tkáti pavučinu.

Zkrátka, věci dospěly tak daleko, že nebylo podivno, že nějaký prostořeký rozoumek z toho semeniště učenců pěti- až dvanáctiletých šeptal nám chvílemi do uší hláskem polobolestným, polotajemným:

„Není pochyby: pan učitel ztratil rozum.“

II.

Když se to dělo, počínal právě rok 1809.

Před necelými šesti měsíci prohlásil celý národ válku Napoleonovi, a před pěti měsíci vydala naše obec, řídíc se příkladem všech obcí španělských, prohlášení, jehožto opis dosud mám, a které, sepsáno naším důstojným učitelem, bylo pravým vzorem bohaté mnohoslovné retoriky, jakou sobě tenkrát oblibovali učitelé.

Výsledkem toho prohlášení bylo, že si mladí mužové pospíšili, aby opustili domov a přidali se k nepravidelným vojům, právě se tvořícím, jejichžto větší část zalila svojí krví první vavříny, dobyté našimi zbraněmi; naši hoši mřeli hrdinsky ve slavném zápase u Bailénu.

Kdyby skrovná pozornost, jakou naše mládí věnovalo podivným událostem, jež se odehrávaly v naší vlasti, nám byla dovolovala, abychom si všímali podrobností, byli bychom již tenkrát pozorovali neklamné známky neklidu a nepokoje váženého našeho učitele.

Jednou z těch známek bylo, že, zapomínaje patrně, že našim mozkům ještě nesvědčí tak silná strava, počal nám vypravěti a vykládati události dějinné s tak horlivou snahou, že se za krátko opakováním jména Sagunta, Numantie, Leonidova a Epaminondova proměnily naše dětské hlavy ve skutečná hnízda medáků.

Přes to však nedovedla naše mysl spojovati události na pohled různé, a bylo nutno, aby se před námi přihodilo něco, co by konečně odhrnulo clonu tak, že bychom jasně postřehli duševní zaujatost učitelovu.

Jednoho rána totiž, když jsme byli zahloubáni v naslouchání líčení hrozných činův Viriatových, který se za dávných dob stal z pastýře koz či ovcc, to již jistě nevím, generálem tehdejšího královského vojska, otevřely se náhle dveře školy a vstoupil znamenitý strýc Cornejo, stařeček, který zastával dvojí úřad: úřadního sluhy a sekretáře prvního úředníka v obci, který, mimochodem řečeno, neuměl psáti a podpisoval se křížkem, jehožto rozměr byl svědectvím jeho moci.

„Co se děje?“ otázal se učitel, vida, že se jedná o něco vážného.

„Francouzi jsou na dva dny cesty odtud,“ odpověděl úředník, blýskaje šedými očky, „a pan alcalde, který svolal nejdůležitější osoby z obce, mne posílá, abych vám to řekl. Pojďte hned, protože pak by bylo pozdě.“

A neočekávaje odpovědi, obrátil se na opatku a dodal:

„O tom pohovoříme později, protože mám teď jinou starost.“

Učitel se taktéž nesnažil, aby mu odpověděl. Rázem vyskočil se sedadla a, aniž by nám řekl, vráti-li se, nebo ne, spěchal na ulici s čilostí, kterou bychom v něm, v jeho pokročilém stavu nebyli hledali.

Netřeba říci, že za okamžik potom byl ve škole taký hluk a křik, že by byl každý řekl, že se toho zapomenutého koutku naší vlasti celé Napoleonovo vojsko zmocnilo.

III.

Za hodinu na to vstoupil učitel opět do školy a, ač jsme se toho obávali, nevšiml si známek naší nezbednosti.

Jeho bledý a vzrušený obličej byl zrosen slzami; jeho nejistý a kolísavý krok byl svědectvím, že jím lomcuje horečka, a jenom jeho oči, do kterých jakoby byla vstoupila veškerá jeho životní síla, se blýskaly vlivem mohutného, netajeného hněvu.

„Milé děti,“ zavzlykal, klesaje na lavici, „poprvé byl můj hlas oslyšán! Obec se poddá bez boje! Zítra vkročí k našim počestným krbům hanebnou nohou nepřítel. Již není škola. Máte prázdno.“

Po těchto slovech ukryl obličej v rukou s tak hlubokou bolestí, že se nikdo neodvážil pohnouti se.

Pak pozvedl opětně ušlechtilé čelo, které jsme snad poprvé za svého života spatřili bez té neodlučné bavlněné

čapky, vztyčil seschlé tělo, které v tomto okamžiku mělo celou vznešenou hrdost antických soch, a vztahuje s velebností velekněze ruku nad naše hlavy, pronesl tato slova:

„Nespatříme-li se již na zemi, nezapomeňte nikdy, že ten, který zasvětil svůj život, aby vám vštípil své skrovné vědomosti, bude vám vždycky žehnati tam nahoře, jako to činí nyní."

Na to nám kázal, abychom odešli.

Všichni jsme cítili vroucí touhu políbiti tu ruku, ale nikdo z nás se neodvážil přistoupiti k němu.

O sobě mohu říci, že nikdy, ani ve dnech, kdy jsem studem pro trest prchal před zraky svých soudruhů, neodcházel jsem tak smutně jako onoho rána ze školy, ve které jsem přece jen strávil nejšťastnější chvíle svého života.

IV.

Oné noci nespal ve vesnici nikdo. Děti i starci, ženy i mužové vyhlíželi jsme bojácně z oken, pátrajíce v temnotách, kde se co ozve; a když se z dáli ozvalo temné vytí psů nebo vykřikl truchlivě sejček, hledající olej v chrámových lampách, zvolali jsme všichni beznadějně: „Již zde jsou!"

Opuštěnými ulicemi nechodil nikdo. Pouze čas od času přecházel jakýsi přízrak kolísavým krokem a zastavoval se před vraty, na která nesměle zaklepal. Za krátko opět vyšel a pokračoval ve svém putování.

Někteří, vidouce ho, zavírali s pověrčivým strachem okna. Jiní, statečnější, vyčkávali, až ho úplně osvítí paprsk měsíce, a řekli pak udiveně:

„Je to učitel!"

Na to se již nikdo o to nestaral. Všichni se zabývali příchodem Francouzů.

Konečně změnil první zábřesk ranní neurčité obavy v beznadějnou pravdu.

Hluk, který jsme zaslechli teď, nebylo lze si másti s jiným. Nejprve kola dělostřelstva, která vyrývala křemeny ze silnice; na to cval a později i jednotlivý dusot koní, a konečně taktový zvuk kovaných střevíců pěchoty, zabořujících se do bláta a drtících led na cestě, spěl k nám tak určitě, že nebylo pochybnosti. Teď se mohlo již právem říci: „Již zde jsou!"

Za půl hodiny na to vtáhlo oddělení Francouzů skutečně do vesnice.

Alcaldovo rozhodnutí nemohlo býti správnější. I kdyby byl měl velkou pomoc, byl by odpor tak mohutné válečné moci stejně odvážným jako marným. Bylo to skutečné vojsko, které nedovedla odraziti ani města dobře hájená.

Důkazem toho bylo také, že byli ubytováni pouze velitelé a důstojníci. Mužstvu se bylo rozložiti ve stodolách a kolnách.

Všichni sousedé přijali s resignací lidí bezbranných své hosty. Ti byli asi velkým pochodem unaveni a pomýšleli jenom na odpočinek. Poslední zbyl na náměstí generál, který tomuto oddělení velel, a kolem něho jeho štáb a četná družina.

Zvláštní hrou osudu mělo se dostati tomu veteránu válek republiky ubytování ve škole, a on se tam ubíral; před ním šlo několik vojáků.

Když přišli na nepravidelné místo, na kterém škola stála, bylo nutno zaklepati těžkým kladívkem na pevně zamčené dvéře.

Nejprve se nikdo neozval. Sotva však dozněla ozvěna, způsobená železným klepátkem, rozletělo se okno nade dveřmi, drsný a chraptivý hlas zvolal: „Ať žije Ferdinand VII.!", a četné výstřely zachvěly opuštěnými ulicemi.

Na to vše utichlo, a Francouzi, z nichž byl jeden mrtev a dva nebo tři raněni, pokládali za rozumnější ustoupiti. Kdož ví, co by mohlo býti ukryto v tom na oko tak uzavřeném útulku!

V.

Za několik minut na to postupovala hustá četa proti škole, která byla stále nepřístupna a nepřátelská. Po dvakráte opakováno vyzvání, a po dvakráte odpověděli z vnitř týmže výkřikem a stejným výstřelem.

Tu spustili obléhající se své strany střelbu. Koule, zarážející se v omítce zdí, jakoby dopadaly na hrob. Ani vzlyk, ani výkřik naděje nebo zoufalosti se uvnitř neozýval.

Což obležení uprchli? Vzdali se obrany? Nikdo se neodvážil to říci. Protože však žádné nebezpečí nezaráží tak jako neznámé, neosměloval se nikdo pokročiti.

Konečně došel nějaký granátník, odvážnější než ostatní, až ke dveřím, a udeřil do nich pažbou své ručnice. Byly tak chatrny, že se druhým úderem roztříštily.

Když to spatřili nejbližší, pospíšili si, chtějíce vniknouti do toho hrozivého zákoutí; ale po prvních krocích ustoupili. Kráčeti těmito chodbami, bylo by tolik, jako vstoupiti na planoucí krater sopky.

Za několik málo chvil zbývala ze školy pouze beztvárná hromada ssutin. Když jich útočníci dobyli, nalezli pouze mrtvoly šesti starců. To bylo celé vojsko, které dovedl v minulé noci shromážditi ten, jenž mne naučil abecedě.

VI.

Když za několik hodin na to již vše utichlo, a já oklamav ostražitost svého otce, dostal jsem se s jinými hochy mého stáří na jeviště toho bezpříkladného rekovství, spatřil jsem ještě bezduché tělo muže, kterého jsem tolikrát viděl, jak sedí na staré stolici, a jak mu nad hlavou visí obraz, na němž bylo napsáno:

Teď je to don Fernando VII., náš král.

Požár i sřícení, jak se zdálo, ušetřily velebné postavy učitelovy. Co byla těla jeho soudruhů zuhelnělá plameny nebo podrcena pádem domu, nezanechala smrt na něm jiných stop, krom černého otvoru, který mu vryla do prsou kule.

Od onoho dne uplynulo mnoho let, a já mám jeho podobu, jak jsem ji viděl posledně, neustále před očima. Tenkrát jsem toho nechápal, ale později mi často napadlo, že ty rty, sevřené smrtí, nám dávaly poslední a nejlepší naučení.

Patrně nám, zbaven tohoto pomíjejícího života, pravil: „Kdykoli se bude nepřítel snažiti, aby se zmocnil nejnepatrnějšího koutku naší vlasti, čiňte po mém příkladu. Nedovedeme-li zvítěziti, umírejme!"

Jarní epištola.

Báseň Em. ryt. z Čenkova.

„Bože, snad už není jaro tady?“
vzdych' jsem v šeru vlhké uličky
vida děvče, zkřehlé chladnem, hlady,
nabízeti chodcům kytičky.

„Jaro v městě!“ — Nic než zákmit záře
jako jasný záblesk zrcadla,
tak i šlehne slunce do žaláře,
v němž líc vězně přítmím uvadla.

Chtěl bych zříti jasu celé moře
rozlévat se v dálných prostorách,
chtěl bych zřít jak snědý oráč oře,
vdýchat duši jara na horách!

Chtěl bych zřít, jak mlha mrazně šedá
v údolích se z jitra rozptýlí,
jak se skřivan k nebi s písní zvedá,
chví se výš, až zmizí za chvíli.

Chtěl bych venku zřít dům nízký, bílý,
ten dům mládí svého, při němž sad . . .
teď snad špačci již se navrátili,
jak bych rád je slyšel štěbetat!

Tam bych střásl spleenu chorou tíhu,
nervósu a neklid divných dum,
jež by stačily na celou knihu
našim dekadentním básníkům.

Společenský život v rodinách.

Napsal *⁎*

Ode dávna mluví se u nás šeptem o nedostatku vyvinutého společenského života v rodině, to jest života takového, jaký s dobrým dojmem shledáváme tu a tam jinde. Pohlížíme-li na náš život — a mějme především na zřeteli Prahu jako střed a tepnu tohoto našeho království — spatřujeme obraz ne vždy utěšený, a přirovnáváme-li jej k tomu, co činí základy společného slovanského ducha, tu přicházíme k výslednici někdy i valně nepřízuivé. Zejména v městech porušila se naše slovanská podstata valně. To pocítí a poví každý Slovan k nám zavitavší.

Ovšem po staletí tlačil se na nás německý život, ne ctnost, nýbrž nectnost ciziny . . .

Jak žijeme? Žijeme bez organisovaného společenského života v rodinách: nejpřirozenější a nejzpůsobilejší půda pravé družnosti jest nám namnoze neznáma.

Dorost náš národní a všickni ti, kdož nejsou uzavřeni v nejužším kruhu vlastní rodiny, ubíjejí velkou část svých životů v kavárnách, hospodách a spolcích, kteréž jsou téměř jediným místem našich společenských schůzek. Tam také při pivě a kávě vyrůstá z nemalé části nové naše pokolení jako dříví v lese. O ušlechtění se nikdo nestaré, a kdo nemá z domova náhodou lepšího vychování a jemnějších citů, ten naučí se tam snáze než kdekoli jinde všemu, co nepotřebuje a co mu není na prospěch ani v životě soukromém, ani veřejném. Bezohlednost, sobectví, domýšlivost a těm podobné vlastnosti vyvíjejí se pak samy sebou . . .

Družnost jest zákonem přírody. Každý pták hledá teplo ve svém hnízdě.

Ku podivu!

Veškeren český život zmohutněl v posledních desítiletích mírou až netušenou. Překvapujeme každého, kdož nás pozoruje. Mnohé, co bylo pouhým snem prvých vzkřisitelů národa českého, stalo se vítězně dostiženým skutkem. Ladem nezůstala téměř žádná stránka našeho vnitřního i zevního života. Mohutný a velebný proud vlastenecké myšlénky hnal ku předu všechny naše ideály. Tím stoupaly a neustále stoupají veškery naše požadavky i potřeby. Chceme a spějeme skutečně neustále dále. Ze sentimentálních vlasteneckých sháněk stal se docela opravdivý běh o závod s jinými. Slovem, nechceme v ničem zůstati po zadu, a že nemusíme, napověděl ve své „Závěti“ Palacký: Prozřetelnost nepřisoudila každému národu státi se extensivně velikým, ale intensivním býti a státi se jest v moci a vůli národa každého.

V průběhu svého obrození zmohutněli jsme zejména také ve svém složení společenském. Spějeme ponenáhlu k vyplnění všelikých mezer. Důležitá věc! Minuly již dávno nevlidní časové, kdy čeští vlastenci upadali v extási proto, že slyšeli dámu elegantně oblečenou za bílého dne a k tomu ještě na samých Příkopech — mluviti hlasitě — po česku.*) Česká pracovitost, snaživost a jisté politické vymoženosti způsobily, že již nejsme pouhým oukropkem ve vlastní své podstatě. Máme také již svou elitu duševní i finanční. Vedle advokátů, doktorů, universitních profesorů a různých předáků samosprávy, kteří již svým sociálním postavením jsou v celém světě společenským jádrem, tou osou, kolem které se veřejný i vnitřní život z velké části točí, máme také řadu skvěle situovaných podnikatelů, průmyslníků atd. Chceme tím jen naznačiti, že máme ve svém složení již i takových živlů, které jinde jsou tmelem společenského života jemnějšího a ušlechtilejšího rázu.

A právě v těchto kruzích, vybřednuvších již z nejtěžších životních zápasů, ozývá se nyní již velmi často opravdivý stesk do citelného nedostatku dokonalého společenského života u nás.**) Přirozeno! Ten širší náš život sám již naléhá, aby stvořeno bylo, co ještě schází. Nikdo již neupře, že naše skutečná elita stůně nedostatkem společenského života v rodinách, jehož zanedbávání má zajisté i širší význam národní.

*) Jakub Malý: Naše znovuzrození.

**) Máme stále na zřeteli širokou povšechnost, nikoli velice čestné a krásné, ale nedostačitelné výminky, které se vyskytují i ve smyslu společenského života zajisté také u nás.

Kruhům těmto nemůže již stačiti život, který ovládal druhdy společnost na celé čáře sevřenou. Jeví se potřeba žíti přiměřeněji nové, rozhodně i individualitám příznivější situaci.

Této okolnosti připisujeme také — nehledíce k dřívějším časům — že v posledním desítiletí činěny dosti sice ojedinělé a ne vždy stejně úspěšné, ale z pravidla i ze zásady záslužné a vší úcty hodné pokusy ku vzpružení společenského života v českých domácnostech. Potomnost nepopře jim vděčné uznalosti, jako všem jiným pionérským zjevům v dějinách našeho národního rozvoje.

Že pokusy tyto narážely zhusta na značné překážky a tím i na neúspěchy — to záslužnost jich v podstatě nikterak nezmenšuje.

Malichernost a neschopnost ničí nezřídka nejlepší úmysly.

* * *

Pokusíme se nyní rozvésti théma v několika nejdůležitějších momentech. Čerpáme své názory a úvahy přímo ze života nás obklopujícího a činíme zároveň dobře míněnou parallelu se životem jinde poznaným. —

Mladá dáma, vstupující vlastně teprv do života, vyslovila se nedávno k nám v důvěrném rozhovoru, že „Praha je strašné město“. Stesk týkal se ovšem více živobytí v Praze, než města samého.

Úsudek ten zarazil nás v prvním okamžiku a dotekl se nás poněkud nepříjemně, neboť pomyslili jsme si v duchu, že dáma ta neměla vlastně žádné příčiny stýskati si trpce do pražského živobytí, z kterého ji usoudily příznivé okolnosti rodinné přijímati jen to, co v Praze je příjemné a dobré. Co říci měli bychom my, kteří žijeme na nevděčném, velmi často neurvalém zápasišti veřejnosti, do kterého nás povinnost neb poslání vhání? Naše dáma náleží, jak se říká, k smetance společnosti, a to v plném dosahu tohoto případného srovnání. Rodina její žije v poměrech velmi dobrých, v dostatku, ano i v přepychu. O všedních zápasech není tu ani řeči. Dle toho byla také vychována. Vzdělání se jí dostalo velmi pečlivého, takového, aby měla pochopení a zájem pro vše, co svět skýtá jasného a krásného. K tomu je ducha čilého a vnímavého, plna životních pobudek a schopností. Pro vše má smysl a pro vše se zajímá. Tedy okolnost taková, že sešly se podmínky harmonického ladu a skladu.

Ale naše dáma nazvala přes to vše život ji obklopující slovem tuze málo potěšitelným, ano zastrašujícím. Co je toho příčinou? Což není Praha město krásné a bohaté, vzbuznjící obdiv a nadšení cizinců? Máme mnohá velkoměstská zařízení, máme skvělé divadlo, máme koncertů, až hlava bolí, máme veřejné sady, elegantní procházky, máme čilý život plný zajímavých detailů, vše se hýbe a vře. Máme obrazárny, občasné výstavy, slavnosti, přednášky, novinky všeho druhu . . . co chcete ještě? Kamkoli oko se obrátí, všady postaráno je o požitky těch, jež si jich dopřávati mohou.

A přece ještě stesk!

Tedy přemýšleli jsme o podstatách toho stesku a zpytovali okolnosti. Tu ponenáhlu přišli jsme k přesvědčení, že slečnin stesk, netýkající se zářivé, nádherné Prahy, nýbrž jen způsobu života v ní — není docela neodůvodněný. Naopak!

Uvažujíce běh věcí nepředpojatě, shledali jsme, že naše mladá dáma vede život konec konců dosti nudný, takový, jaký raději snáší věk pokročilý, nežli čilého života schopné a toužebné mládí. Celý program jejího života je povážlivě jednotvárný, fádní a nevděčný. Čím je ona duchaplnější, čím vzdělanější a čilejší, tím méně jí může uspokojovati pouhý mrtvý blahobyt. Její požitky spočívají z hruba jen v tom, že občas ukáže lidem své vkusné toiletty (které jí sluší znamenitě), že si vyjede do některého parku neb na Žofín, kdež v kolečku s ostatními se pronásleduje, a že z večera zastkví se v divadle. Všednost tuto přeruší o masopustě nějaký ten ples nebo koncert. Obligátní národní slavnosti s národním vyšíváním trochu se už přežily. Doma pak čte knihy, snad také hraje na piano a konečně, když vše již unaví (co neunaví?), dívá se z dlouhé chvíle z okna.

Tu rozhodně něco schází.

Ano, naší dámě schází život, život společenský, ona vzpruha družnosti, v níž duch okřívá, dospívá a v žádoucí čilosti se udržuje. Osamotnělost, ojedinělost, kterak může svědčiti? O přátelství upřímné a nestrojené je velká nouze, není s kým sdíleti radost, tím méně žalost. —

Přátelství, jakým se takto na potkání s různými lidmi honosíme, je vlastně jen jakýmsi oficielním obřadem, zachovávaným více k vůli dobrému tonu, než z potřeby. Proto jsme k sobě náramně lhostejni — nelomcuje-li námi právě nějaký egoistický úmysl. Nespokojuje nás nic, ani známost. Neznáme se, poněvadž není příležitosti nikde se poznati. Není také místa, kde by „svůj svého“ mohl najíti a vybrati.

Tu také není divu, že na takové pláni života bují dobře svlažovaná malichernost, předsudky a — klepy.

Trváme tedy, že naší dámě, vybavené tolika šťastnými okolnostmi, schází především společenský život, ono vlídné pojítko lidí jednostejné úrovně ducha — tak, jak schází více méně nám všem, i těm, kteří nemáme proň žádného pochopení. Nemáme jen proto, že není takový, jaký má býti.

Ani ve snu nenapadá nám horovati pro společenský život, který domácnosti na rub obrací, o pohodlí a klid je přivádí, nesnáze jim přináší, na marnivosti a touze po zevním předstihování se zakládá, tím hmotným i duševním břemenem se stává, domácnost v jídelnu i poptávárnu po nevěstách mění a žádného rozumného smyslu nemá. —

S pojmem o společenském životě v rodinách přivádí se z pravidla ve spojení pojem o saloně. Slovu tomu dává se nezřídka nespravedlivým způsobem smysl hrozivě pyšný a hrdý. Rozumí se, že podstatou salonu není nádhera nábytku, bohatost kuchyně, lokajská livreje a skvělost toilett — skutečnou jeho podstatou je spíše stránka vnitřní, která i při skrovném měřítku zevním pronikavě vystupuje do popředí. Lidé, společnost dělají salon. Právě nedávno charakterisován pověstný salon paní Adamové v Paříži tím způsobem, že skrovný je zevně, veškerým svým zřízením, ale skvělý svou společností. Není ovšem na závadu, kde obé se sejde, skvělost zevní i vnitřní, ale podmínkou není skvělost zevní.

Kdyby hlavním elementem salonů byl nábytek, kuchyně a skvělost toilett, věru že nemusili bychom sobě stýskati do žádného nedostatku.

Nepředstavujeme si salon a společenský život v něm tak, aby v skladech drahocenného nábytku odbývaly se

občasné, snad výroční audience, co možná hodně škrobené a hodně nudné, beze všeho tepla a jasu upřímnosti. Společnost sezvaná bez ladu a skladu jen k vůli naplnění „salonu“, sama neví, proč se vlastně schází. Tu nezná druh druha, všickni jsou si více méně cizí, někdy i protivní, tak že host příchodem svým nese stejně velkou oběť, jako hospodář, který pro nic převrátil svou domácnost. V takovém případě hostitelé i hosté mohou bezpečně počítati na vzájemnou pomluvu, která dostaví se dříve neb později a ve výslednici mívá z pravidla — rozbití. Není zhruba čeho litovati.

Také jest přirozeno, že pro takové společnosti, pořádané jen pro splnění jakési formy, není vedlejší věcí skvělé pohostinství, ono praskání stolů pod tíhou jídel a nápojů. Ovšem, co by dělali tito ubozí, neznající se a nelnoucí k sobě lidé, kdyby humor svůj neosvěžovali aspoň důkladnou traktací, kterou hospodáři, nevyznamenají-li se — také odnesou přiměřenou pomluvou.

Takové společnosti stojí mnoho, ale nestojí za nic. V nich ani zlatá mládež, ponechaná obyčejně úplně sobě, nemá užitku žádného a zábavy přiměřené. Není účelem salonů, aby se v ní slečinky, jara květ, a panicové oddávali bezsmyslné dovádivosti, vytryskající ne z upřímné a svěží veselosti, nýbrž z absolutní duševní nevyspělosti a mělkosti. Lidská veselost, to jest způsob její, jest někdy až k pláči. Neméně trapně působí ovšem přežilost a předčasná přezralost, z níž se nezřídka vyvíjí ve společnosti naprosto nemístná a nesnesitelná blaseovanost.

Nic takového! Máme na mysli něco docela jiného.

(Dokončení.)

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Odtamtud znal dobře cestu do Klenové a Sirotčího Dvora, i pustil se čile po ní. Kráčel co možná tiše a každé chvíle na několik vteřin se zastavil pozoruje, nejde-li nikdo za ním nebo proti němu. Toliko jednou potkal rachotící vůz s plachtou a družinu tří venkovanů, hlasitě spolu rozprávějících. Vyhnul se jim kus cesty stranou a ještě několik minut tiše čekal, když ho minuli a zanikli ve tmě a vyrůstající mlze.

Za hodinu přecházel návrším, pod kterým byla Klenová. Městečko již většinou spalo, jenom asi na pěti místech jevil se život tichými, nažloutlými světélky, která prorážela tmu a mlhu.

Livora se zastavil a chvilku se díval směrem k městečku. Tam, kde vytušil veliké osvětlené okno, byl poštovní úřad Oblakův. Generál Trochu nepochybně ještě se probíral večerní poštou, ale nebude asi dlouho trvat, světlo shasne, poštmistr si půjde lehnout.

Na jiném místě podle mdlé, rozplizlé záře mladý muž poznal hostinec, ve kterém za pobytu svého v Klenové bydlíval. Zdálo se mu, že i pokojík v prvém patře, který vždy si najímal, byl osvětlen.

„Snad je tam zase některý assekurační inspektor,“ pomyslil si, a při těch slovech táhl nitrem jeho cit pohrdání s lidmi, k jejichž společnosti do nedávna náležel.

Potom se vzchopil a zabodávaje zraky do noční mlhy, uhnul se na levo a sestupoval k nedalekému Sirotčímu Dvoru. Již po několika minutách obešel návrší a měl před sebou tiché sídlo svého bratrance. Opět se zarazil a pohlížel k tomu místu.

Srdce chvatněji v něm zabušilo, hrdlo trochu se sevřela, cítil, jakoby mu něco uvázlo v hrdle, co nemohl ani vydechnout ani spolknout. Zachvěl se bezděčně.

Ale už zase šel dále, krok za krokem se rozhlížeje a napínaje sluch jako liška. Za chvíli sestoupil na cestu, lemovanou topoly, ještě dvě stě, tři sta krokův a byl u vrat Sirotčího Dvora. Nevysoká zeď, ohraničující s té strany dvůr, bělala se před ním.

Tam Livora se zastavil, rozhlížel se a naslouchal. S kostelní věže z Klenové zazněly dva zvučné nárazy a zřetelně se rozléhaly vlhkým vzduchem.

„Půl desáté,“ kmitlo hlavou Livorovou, „tou dobou Bohuš ujíždí už z Prahy.“

Přikradl se až k samým vratům, jejichž vrchní polovice byla utvořena z hustého mřížoví. Bylo jím málo viděti na tmavý dvůr, a oči mladého muže, uvyklé tmě, rozeznávaly též neurčité obrysy obytného stavení, podobného zámečku s titěrnou vížkou, a několik hospodářských budov, jako mrtvých v té tiché noci.

V domě toliko čtyři okna byla osvětlena. Dvě označovala kuchyň a dvě jiná náležela pokoji, v němž tou dobou krásná žena asi čekala na muže svého. Než po chvíli oznamoval se odtamtud ještě i jinak život. Ze stáje zazníval lomoz řetízkův a pokřik děveček, bavících se při dojení. Tentokráte se opozdily, proto teď chvátaly, než přijde hospodář. Jejich veselý, zdravý smích řinul se otevřenými dveřmi stáje na dvůr a s malým ohlasem se ztrácel mezi staveními.

Za chvíli dvě děvčata, svítící si na cestu velikou lucernou, odnášela nadojené mléko do velkého domu a několikráte přeměřila cestu mezi ním a chlévem. Stále ještě se smála, před tím zajisté si vypravovala něco hodně rozmarného.

Pak s jiné strany, kde byly konírny, ozvaly se těžké, líné kroky mladého čeledína. Loudal se se dvěma putýnkami k pumpě, načerpal vody a zase tak pomalu se vracel. Při tom si hvízdal nějaký pochod, ale tuze, tuze truchlivý. V konírně zhurta okřikl nepokojné koně a pak si hvízdal dále svoji smutnou, dojemnou píseň.

Livora odstoupil na krok od vrat a díval se zase zpět do tmavé, tiché krajiny. Neviděl nic, než kus šeré země před sebou a proti zachmuřenému nebi počátek topolového stromořadí, zanikajícího ve tmě a mlze. Chladivá vlhkost dotýkala se jeho tváří a srážela se mu na malých knírech. Mlha vystupovala, zvolna i stíny topolů se v ní ztrácely.

Otřásl se trochu, bylo mu zima. Strčil ruce do kapes svrchníku a učinil několik rychlých neslyšitelných pohybův, aby se poněkud zahřál. Pak ještě si vzpomněl na něco.

Přistoupil ke zdi a pozorně prohledával všechny kapsy. Ještě jednou se přesvědčoval, nemá-li s sebou nic, co by mohl na tomto místě ztratit. Nechal sice doma všechno, čeho na cestě nutně nepotřeboval, ale opatrnosti nikdy nezbývá. Kromě revolveru a psaní měl při sobě pouze tobolku s penězi a zpátečním lístkem na dráhu, pak kapesní šátek a pouzdro s doutníky. Tento poslední předmět ho zamrzel, také se mohl pamatovat a nechat toho doma.

Vše, tobolku i pouzdro s doutníky zastrčil do vnitřní náprsní kapsy spodního kabátu, ucpal to šátkem a upnul se, aby nic nemohlo vypadnouti. Pak ještě jednou sáhl do všech prázdných kapes, ohledával i na povrchu svůj oděv, zvláště knoflíky, a zkoušel, nechce-li se snad některý utrhnout. Ale vše bylo pevné, nic takového mu nehrozilo.

Zatím na Klenovské věži odbíjely tři čtvrti a pak desátá. Život ve statku znenáhla se utišoval, už i čeledín se nabažil svého smutného pochodu a přestal hvízdat.

Z dáli ozval se ztišenou, chladnou krajinou hluboký hukot přijíždějícího vlaku. Na chvilku hukot ten zanikl úplně, ale pak ozval se zřetelněji, blíže. Bylo dobře znáti, jak se blíží ke Klenovské stanici. Najednou zapískl a za minutu se zastavoval.

V městečku udeřilo čtvrt na jedenáctou.

Za dvě minuty vlak opět zapískl a s těžkým, zdlouhavým hukotem hnul se dále.

„Už jde, už jde!“ šeptal si Livora. „Ještě jenom deset minut, a bude tady.“

Rychle přešlapoval, aby zapudil vzmáhající se rozechvění. V tom ještě ho napadlo, že by mohlo býti znáti na tomto místě jeho stopy. Sehnul se a sáhal po zemi.

Ale půda byla poslední sluneční pohodou vyschlá, na povrchu nepříliš ovlhlá a nebylo možno, aby na ní utkvěly znatelné otisky bot. Ostatně tam, kde Livora stál, totiž u zdi na kraji cesty, byla malá, zelenající se tráva s kvítky sedmikrás.

Pak se stišil a znova napínal sluch. Ještě jednou přistoupil k vratům a nahlédl do dvora. Jediná obava ještě ho znepokojovala, aby totiž nikdo nešel ze Sirotčího Dvora naproti Těšitelovi. Avšak ve statku už bylo klidno, ten malý kousek cesty ze stanice nestál za to, aby statkáři bylo potřebí ochranného společníka.

Livorovi nastávala nejhroznější chvíle v životě. Ještě několik minut, a stane se vrahem, ještě několik okamžiků, a ruka Martina bude uvolněna — — —

Sáhl ke zdi a vzal do levé ruky kámen, který si tam byl před tím položil. Potom přistoupil k levému vyčnívajícímu pilíři vrat, přitiskl se do úhlu, povstalého mezi zdí a pilířem, a pravicí vyňal nabitý revolver. Tak stoje nepohnutě čekal.

Za nedlouho ozvaly se na blízku rychlé kroky. Těšitel se přibližoval. Livorovi se zdálo, že přichází velmi brzo, ale nebylo kdy to uvažovat. Už také postřehl jeho postavu, která ve tmě a mlze zdála se mnohem větší než ve skutečnosti. Vynořila se před čekajícím zločincem už sotva deset kroků vzdálena, a Livora upjal proti ní nepokojné oči, aby jen dobře viděl. Těžce oddychuje ve volném, rozepjatém svrchníku, příchozí vstoupil s postranní stezky na cestu a přistupoval ke vratům.

Právě se zastavoval u vrat a chtěl na ně sáhnout, když dva kroky za ním něco udeřilo. To Livora hodil připraveným kamenem. Byl tak zaujat vraždou, že nepostřehl v domě otvírajících se dveří ani tichých blížících se kročejův.

Statkář trochu se ulekl a zarazil se nepohnutě naslouchaje, co to asi bylo.

Na tento tichý, nehybný okamžik, kdy statkář bude nejlepším terčem střelné ráně, bratranec jeho čekal. Odměřeně, nehýbaje zbytečně ani svalem, učinil krok vpřed proti Těšitelovi, a už také napřáhl útlou, ozbrojenou ruku.

Zablesklo se, neveliká rána zatřeskla studeným vzduchem. Její zmenšený zvuk zazněl ještě odrazem o blízké návrší a táhle se rozplynul ve tmách.

Těšitel vyrazil z hrdla výkřik jako hlasité vzdychnutí a pustil z ruky nějaký balíček. Rychle si sáhl k hlavě, druhou rukou snažil se zadržeti vrat, ale už zavrávoral a klesal na chladnou, zvlhlou půdu.

Livora sáhl do levé kapsy, vyňal padělané psaní a shýbl se ke své oběti. Chvatně rozhrnul na ní kabát a zastrčil psaní do jeho kapsy. Obě ruce přepadeného člověka při tom se vzchopily, uchvátily prudce ruku Livorovou, ale nedržely jí, hned zase jí odstrčily, jakoby se bránily dalšímu útoku.

A vrah nic se nelekal činu svého, nic se netřásl před chrapotem a stenáním příbuzného člověka. Ještě znovu se shýbl a kladl revolver na zemi tak, aby se zdálo, že vypadl z pravice záhadného sebevraha.

V tom vrzla vrata, a Livora překvapen zvedl hlavu.

Zděsil se. Nad ním nepohnutě stála vysoká ženská postava v bělavém domácím šatě, stála tu jako sloup a beze slova — — —

Marta stála nad ním, poznávala ho, viděla jeho zločin. A Livora, všecek zdrcen a zuičen, byl jako přikován k zemi a vytřešťoval na ni ulekané zraky.

Najednou bílá postava vztáhla pravici a ukázala k polím.

On tomu porozuměl. Vzchopil se a již utíkal s toho hrozného místa jako divoké, pronásledované zvíře.

Prchaje s cesty stranou do polí postřehl, jak opět někdo blíží se od Klenové ke statku, ale to ještě více zrychlilo jeho útěk. Teprve po dlouhé chvíli, když už byl dosti daleko od Sirotčího Dvora a když únavou nemohl ani dýchati, zastavil se, aby se nalokal vzduchu. Obrátil se k místu, kde spáchal zločin, a viděl u vrat míhající se světlo, tušil tam také směsici výkřikův a poděšených hlasův, ale neslyšel ničeho, prudký tepot jeho rozbouřené krve, tlukot srdce a těžké, sípající dýchání ohlušovalo všecko. Trvalo chvíli, než poněkud ochladl a se utišil.

Strach a hrůza, která ho poháněla od Těšitelových vrat, změnila se nyní, když byl vzdálen nebezpečí, v zlobný úsměšek. Ušklíbl se ohyzdně. Tedy vše vykonáno, hotovo. Vzpomněl si, jak klidně páchal tu vraždu, mnohem chladněji, než s počátku o ní přemýšlel. Když čekal na bratrance a vztahoval k děsnému zločinu pravici, nebyl tak chladnokrevný jako pak, když spatřil jeho ženu.

Co to bylo? Byl to jenom přízrak omámené mysli, byla to vidina jeho posledních častých snův, anebo byla to skutečnost?

Nepochyboval o tom, že viděl skutečně Martu, ale ta vysoká, nepohnutá žena, jak se nad ním zjevila v nejhroznějším okamžiku jako svědek jeho vražedného skutku, tkvěla mu nyní na mysli jako veliká, nerozřešitelná hádanka.

Ona ho neprozradí, o tom byl přesvědčen, sic nebyla by mu kynula, aby unikl. Avšak co asi se děje v jejím srdci? Zůstává mu stále ještě tak nakloněno, jak tušil před zločinem, anebo zabil s Těšitelem také probouzející se lásku Martinu?

Dal se do smíchu, že vykonal svůj plán přece jen neobratně, nešťastně. Možná, že vědomí Martino o zločinu navždy zapudí každou náklonnost k němu, že jest veta po všem, nač tolik se těšil, pro co se odvážil i vraždy. Nešťastná žena, a nešťastná láska, že konečně přece opravdově se mu zrodila v srdci!

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Strom smrti.

Farmakologická legenda. Podává Dr. Jaroslav Květ.

„Krásní dnové aranjuezští“ vymizeli již i z domácnosti vědy. Pěkné bajky, jimiž napájely se ještě v prvé polovici tohoto století malé a velké děti — říkalo se jim věda — ztrácejí se po tichounku a kdyby tu a tam z ohledu na dějiny věd některý badatel nezachytil takové zlaté ptáče, neměli bychom pomalu ani jedinou hezčí legendu. Mrákoty hypothes, pověr a nezaručených zpráv ustupují jasnému vědění — všude počíná zářiti slunce pravdy. Bašty halící palác vědy stínem padly a imposantní budova její jeví se nyní užaslému zraku u veškeré své členitosti a důmyslné architektonice.

Je mi skoro líto každé takové „staré pravdy“, v jejichž tradicích byli jsme odchováváni. A kdyby nebylo historické ceny těchto tradic, ušly by potomstvu všecky. Bez toho podaří se zachytiti z desíti sotva jednu.

A jak pevně se věřívalo všemu tomu, co učila věda. Je v tom kus neofobie, nechuti k novotám, která staví se proti každému lepšímu poznání.

* * *

Na ostrovech sundských roste strom, o němž se odedávna tvrdošijně tvrdilo, že je nesmírně jedovatý. Otravná síla jeho, bájilo se, je taková, že zemře, kdo v stínu jeho prodlí. Strom nazývají domorodci upas.

Nejstarší udaje o hrůzách, které upas šíří po všem svém okolí, pocházejí od botanika Rumpfa, který nazýván bývá ve spisech zhusta i Rumphius, protože jméno své po způsobu tehdejších přírodnických i jiných badatelů učeně zlatinisoval. Rostlinník tento uvádí ve svém „Herbarium amboinense“ (1741—55), opíraje se o zkazky lidu tamějšího, že prý smrt u toho stromu rozbila svůj stan a dokládá zcela vážně: „Spadne-li na někoho rosa s listí stromu toho, zduří všecko tělo jeho, a kdo s nepokrytou hlavou pod stromem stál, tomu vypadají vlasy.“

Ještě strašlivějšími barvami líčí účinky upasu jistý lékař východoindické Company, jménem Foersch, jenž psal několik desetiletí po Rumphiovi o témže předmětu. V okrsku patnácti mil kolem stromu je prý krajina sídlem smrti. Kdo do míst těch zbloudí, jest obětován. Lidé i zvířata hynou vdechujíce otravné výpary jmenované rostliny. Javská knížata odsuzují zločince „ke stromu“, kde je čeká smrt bezpečná a hrůzná.

Od Rumpfa k Foerschovi zprávy stávají se děsnějšími, pak ale zmirňují se neočekávaně a blíží se asi názoru, na němžto stojí střízlivý botanik dnešních dob. R. 1893 napsal bývalý adjunkt buitenzorgské botanické zahrady Dr. W. Burck ve slavnostním spisu vydaném u příležitosti 75letého trvání téže zahrady, tato stručná slova: „Chemickým zkoumáním vyšlo na jevo, že rostlina (Antiaris toxicaria) nevydává vůbec žádných jedovatých par, a že mléčná šťáva, která při naříznutí z kmene vytéká, jenom tenkráte působí jedovatě, vnikla-li ranou do krve. Není snad dalekou doba, kdy v upasu najde lékař pro choré srdcem vydatnou a účinnou pomoc.“

Hle, jak mátohy bajek ustupují hrdým paprskům vědeckého poznání!

* * *

Nebude snad nezajímavo pověděti tu o vzácné rostlině několik dat ještě novějších, úplnějších a správnějších, za něž děkujeme profesoru J. Wiesnerovi. Týž položil si za cíl prozkoumati v ohledu fysiologickém řadu tropických rostlin, o nichž do Evropy přicházejí zprávy kusé, přehnané, legendární. Zdržuje se několik měsíců v tropech hledí si všech vzácnějších rostlin zdejších, ohledává jich anatomii, vniká ve vlastnosti fysiologické a zjednává si tak znenáhla nejen obšírnou řadu nových vědomostí a vlastních pozorování, nýbrž i cennou sbírku. Tato darována badatelem fysiologickému ústavu vídeňské university. Některé zkušenosti svoje uložil pak týž autor v časopise „Zeitschrift des allgemeinen öster. Apotheker-Vereines“ (ročník 33., číslo 13.), z něhož některé zprávy svoje o stromu smrti čerpáme.

Přední snahou jmenovaného přírodníka bylo opatřiti si dle možnosti velké kvantum mléčné šťávy upasové, aby je podrobiti mohl věcnému zkoumání lučebnému.

Evropští botanikové mylně se domnívali, že strom smrti, jehož vědecké jméno zní Antiaris toxicaria,*) roste doma tak hojně, jako u nás dub nebo lípa. Příruční knihy uvádějí za domov stromu tohoto Javu nebo Javu a jiné ostrovy sundské nezmiňujíce se nikterak o vzácnosti rostliny. Dle Englera a Prantla je prý dosud známo 5—6 druhů antjaru, ze kteréhož udání vychází na jevo, že některé druhy nejsou dosud přesně určeny. V podrobných dílech o floře ostrovů sundských jsou již udaje o vyskytování se upasu mnohem přesnější a méně štědré. Miquel uvádí jenom Piraman v okresu Kota-nopanském u Suramantigi jakožto domovinu antjaru.

Přišed do Buitenzorgu na Javě, kde je proslulá botanická zahrada, pustil se Wiesner do výzkumů některých tropických rostlin a především věnoval pozornost svoji stromu smrti, aby zjistil jeho rozšíření a mohl si pak

*) Původ jména je takovýto: Domorodí Malajci nazývají jedovatou rostlinu pohon upas neb antjar. Toxicarius od toxicus, jedovatý.

*

opatřiti větší množství mléčné jeho šťávy. Na celé Javě byly však pohříchu jenom 3 exempláře antjaru z bližšího příbuzenstva rostliny Antiaris toxicaria Leschenault. Z nich pak jen jediný je jedovatý upas. Dr. Greshoff zkoumal mléčnou šťávu jednoho takového exempláře a shledal, že jest úplně neškodna a nejedovata. Z toho vysvítá, že strom ten nebyl Antiaris toxicaria, nýbrž příbuzná rostlina Antiaris innoxia (antjar neškodný). Malajci znají nejedovatý strom stejně jako jedovatý a dobře je dovedou rozeznávati. Nejedovatý nazývá se tu Kaijoe tjidako, jedovatý pohon upas neb antjar, jak vypráví učený „Catalogus plantarum, quae in horto botanico Bogoriensi coluntur", r. 1866 Teijsmannem a Binnendijkem v Batavii vydaný. Oba druhy lze velmi těžko rozeznati, tak že někteří botanikové se domýšlejí, že nejedovatý strom je pouhou odrůdou, varietou jedovatého.

Druhý z uvedených tří stromů, který roste na jižním pobřeží Východní Javy, byl Koordersem pozorován a vlastnosti mléčné šťávy jeho dopodrobna zkoumány. Tu vyšlo na jevo, že kapka mléčné šťávy postačila, aby pes byl zahuben. To je tedy konečně pravý upas. Má-li i třetí strom jedovaté vlastnosti čili nic, nebylo možno doposud zjistiti.

Jiní pozorovatelé uvádějí, že se upas vyskytuje i na Molukkách.

Za takových poměrů, vzhledem ku vzácnosti řečené rostliny byla ovšem malá naděje, že se podaří získati dosti šťávy, aby mohla býti přesně prozkoumána. Ale ředitelství botanické zahrady v Buitenzorgu, které si zjednalo již nemalých zásluh o badání v oboru otázek vědeckých i praktických, postaralo se o to, aby strom nevyhynul, a kultivovalo jej tedy. Několik exemplářů stromu toho pěstuje se již po delší dobu v oné zahradě a ještě před několika lety bylo ve filiálce buitenzorgské zahrady, nalézající se v Tjikömöhu, nedaleko Buitenzorgu, hojně stromů těch kultivováno. Tyto zde jsou potomky rodičů buitenzorgských. První strom přivezen do Buitenzorgu r. 1847 ze Samarangu. Další exempláře vypěstovány zde o rok později ze semene. Stromoví v Tjikömöhu pochází z roku 1889 a je tu nyní 70 exemplářů 7—9 metrů vysokých o kmenech 6—10 cm. v průměru majících. Rozumným pěstováním zachován tu strom, který by nepochybně bez přičinění botanikova vzal za své a vyhynul a ve kterém snad vzácné vlastnosti léčivé jsou ukryty. Požehnaná to práce — stejně požehnaná jako pěstění chinovníků, vzácný lék proti střídavce chovajících, kteréž by zajisté dávno z povrchu země byly vymizely, kdyby rozšafným hospodářstvím nebylo bývalo v čas postaráno o dostatek důležité rostliny pro doby příští.

Záslnhou Dra. van Romborgha byla pak mléčná šťáva rostlinám odnímána a ve vodní lázni do sucha odpařena. Tento materiál pak poslán na vídeňskou universitu ku prozkoumání.

Wiesner sám prodléval velmi často v zahradách, kde jedovaté stromy tyto rostly, ba zdržoval se nejednou po delší dobu v bezprostřední jich blízkosti, aniž v nejmenším doznal nějakého nepříjemného nebo dokonce škodlivého účinku „výparů" jejich. Ostatně se na Javě v kruhu intelligentních lidí již od let odkazují všecky udaje o zhoubném působení upasu na okolí do říše bajek. Přes to však zabloudily zprávy o děsném vlivu javského jedu šípového i do literatury moderní.

Upas je tedy opět jeden vynikající příklad nemírného přehánění, kterému padá za obět všecka příroda vzdálených, dříve těžko přístupných krajů tropických.

Habent sua fata... plantae et herbae, není-liž pravda?

Literatura.

— Fr. S. Procházka: Jazyk; epická báseň (J. Otto, nakladatel). Říká se, že knihy mají své osudy a nejinak bude s knihou, o které referujeme. I kdyby nebylo krásného „Doslovu básníkova" a kdyby spravedlivý a nepředpojatý soudce hleděl na skladbu páně Procházkovu jen jako na to, zač se vydává a čím skutečně jest, musil by jí přiznati i bez přítěže alegorie a symbolu cenu básnickou a uměleckou. O přívlastek větší neb menší nechceme se hádati, to je konečně věc vždy individuelní, ale seriosnost snahy a vážnou uměleckou práci nelze upříti dílu tomuto, leda — zúmyslně. Alegorie jest v básni snad poněkud zahalená, ale to je věcí vedlejší, hlavní jest epická skladba a ta je svérázná, sytá koloritem, propracovaná formalně. Vynikne-li alegorie vedle toho, to je jen plus umělecké potence, ale nezbytné to není. I bez „Doslovu" a bez narážek jakýchkoliv je to báseň plná mízy a šťávy, pěkných popisův, účinných apostrof a zvučného verše. Kdo si vedle objektivní epické skladby vyloupne ještě jádro symbolu, má je nádavkem a teprve ocení celou komposici, jak asi povstala v duši básníkově. Pan Procházka má již jistou vlohu i zálibu k alegoriím. Jeho „Píseň o Činu", první jeho publikace, jíž Neruda oceniti dovedl, jasně tomu nasvědčuje. Oč jest dnes „Jazyk" hlubší a propracovanější, oč koncentrovanější a sytější!

V ohledu formálním přáli bychom si jen jistou pravidelnost cesury, jež by usnadnila čtení verše beztoho dost vleklého celou svou povahou. —ρ.

— Josef Prošek: Stopy mládí. Verše. (Nákladem „Krakovce" v Praze.)

První cyklus „Do dvaceti let" obsahuje drobné genry a lyrické kousky. Místy dost šťastné, místy dost mdlé a všední. Též o libozvuk mohl míti mladý básník víc péče. Tak hned v „Cestou do Madru":

a na lidech je zřít, že snaz se bída
než u nás snáší zde...

Originální myšlénkou, ač ne bez lehké strojenosti, je „Mše svatá". V mnohých číslech ozývá se pravý, upřímný cit; jemně pointované jsou ritornelly.

Cyklus druhý obsahuje „Vesnické ballady". Krajinné obrazy a lidové figurky plné smyslu pro pravdivost, která se místy až prosy dotýká, ale ve všech i při leckteré ještě nejapnosti a naivnosti jako:

Byl primus náš a dobrák takový...
O Třebízský, proč musíš práchnivět?...
Ba nesmekl prý kníže pánu z vísky atd.

vyznívá z celku něco upřímného a ryze českého, co se nejlépe vtělilo v rázné balladě „Jsem krví sedlák...“

Zvlášť druhé oddělení knihy páně Proškovy ukazuje jeho vlohu a dovednost. Spolku „Krakovci" sluší vysloviti uznání, že umožnilo publikaci svou podporou; je to lepší než aranžovati nějaký výlet neb sjezd, z něhož zbude jen trochu frásovitých řečí a řada neshod a mrzutostí. —ρ.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek.** — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček"**.

ROČNIK XXIII. 1. ČERVENCE 1895. ČÍSLO 28.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Poslední sonety samotáře.

Napsal J. Vrchlický.

Pan.

Všech, jak jsi jednou přišel k mému loži,
přijď zas, jak v mládí, kdy vše v duši kvetlo,
v dlaň světlošky mystické taje světlo,
děs kosmu v zjevu, v oku svém lesk boží!

Hleď, přes kámen jdu, ostřicí a v hloží,
mé nohy a mé srdce trní zhnětlo,
sta vínků hadích v kštici mou se vpletlo,
sta výčitek můj zoufalý bol množí.

Chci obejmout tě, velký duchu všeho!
Hraj v syrinx — srdce mé jest připraveno
pro kosmaté a hrubé prsty tvoje!

Mně kývni hvězdou s nebe bezedného,
mne v lem stul svého pláště nesmírného,
jen zjev se mi, ó Kráso, Žití, Ženo! —
Co všecky jsou pak boje?

Hlava Křtitelova.

(Myšlénka obrazu B. Knüpfera.)

Již ztichly bubínků a citer zvuky,
již zhasly pochodně, noc temná, dračí
své křídlo rozkládá kol, jak v kraj kvačí,
a stínů za ní spějí černé pluky.

Co Herodias k ňadrům vládce tlačí
skráň znavenou, pták krotký, jenž jí z ruky,
co v síni hodovní vše ztichly hluky:
teď skřípla vrata a tmou kdosi kráčí

Na schodiště, jež mocné ve spirale
se zvedá z tmy, čís ruka velká, nahá,
na míse hlavu vystrčila zlaté.

V tom šlehl nebem jas a letěl dále,
jak vlasatice tmou v oblohu sahá.
Je žár to z luny či z té hlavy sťaté?

Sláva.

Na bránu Slávy rezavou a pádnou
a línou ve veřejích k otvírání
slyš, buší davy těm rty manou sládnou
všech příštích slastí a ty osten raní.

Ty s žhavou tváří a ty s lednou skrání,
ty poctivě a ony s myslí zrádnou,
těm slední stud, těm nejistota brání,
těm planou v lesk, těm květy ducha vadnou.

Věk za věkem jde, slepý otrok Času,
a brána skřípne, na mžik otevře se
a s hromu rachotem se zavře pro věk.

Ten Pravdu chtěl, ten Svobodu, ten Krásu
a všickni bloudí kolem v pustém lese:
V chrám slávy pouze pravý vejde člověk.

Sonet didaktický.

Jen vyčkat, synu, to je moudrost pravá,
vše vrátí se zas, co dnes mizí v dálku;
mír dýchat bude zas v tvých citů válku,
vždy pobloudí, kdo předčasně se vzdává.

Co na tom, jestli při tom zšedne hlava?
Byť k popravnímu vedli tě již špalku,
je život list, ty nehleď na obálku,
jen smysl čti, ten za pravdu mi dává.

Je trochu pedantická pravda tato,
však pravdou jest, jak byla vždy a bude,
vše dostaneš zas, co ti dnes je vzato.

Snad za hrobem až možná se to vrátí
a šklebem bude v tvoje žití chudé. —
Však před Věčnosti tváří co to platí?

Padající hvězda.

Všední obrázek ze života. Napsal Stanislav Jarkovský.

I.

Oktaván František Podhajský seděl u svého stolku, na dřevěné, hrubé stolici, hojným užíváním hladce odřené, a studoval. Alespoň se tak zdálo. Před sebou měl jakéhos řeckého klassika a veliký Lepařův Slovník, pak malý sešitek, jehož rozevřena byla poslední stránka; co chvíli napsal na ni pilný student nějaké slovíčko. Tuto jeho dílnu osvěcovala slabě nízká petrolejová lampa se zeleným stinítkem, které žárlivě shrnovalo všecko světlo na duševní práci Františkovu nepropouštějíc ani paprsku na stolek v protějším koutě prosté světnice. Tam tercián Ferdinand Novák učil se fysice. Prakticky zkoušel tento přísných věd adept neprostupnost těles tím, že ob čas perořízkem řezal do stolečku. Stolek třetí, uprostřed stěny mezi oběma okny byl opuštěný, neosvětlený: malá lampa stála tam nečinně, neb majitel její, primán Josef Sejkora byl na houslích.

Ve světnici bylo ticho, rušené jen dešťovými kapkami, které bubnovaly do oken, nepravidelně i jednotvárně. Trochu sychravo zde bylo, protože kvartýrská paní Rennerová šetřila ještě s topivem pro nastávající zimu, kterou stoletý kalendář prorokoval velmi krutou. A letos měla o dva studenty míň: lonští dva oktaváni jí ubyli a přibyl jen jeden, ten Josef Sejkora.

František dopsal asi polovičku poslední té stránky, pak položil bradu do hrstě a chvilku přemýšlel upíraje oči do neurčita. Poetická nálada pochmurného večera chytla se ho nebezpečně a František psal ještě na čistou tu půlstránku svých příprav:

Bylo to na večer
dne jako bez dna
dlouhého. S oblohy
noc spadla hvězdná.

A já jsem v slovníce
slovíček hledal
a sobě pokoje
dříve jsem nedal,

Až jsem tu přípravu
dokončil šťastně, —
ale ne přípravu,
sešit jen vlastně.

A teďka začnu zas
sešitek nový, —
kdy pak ho dokončím?
— Můj Bože, kdo ví!

Sotva že poslední vzdechnutí bylo napsáno, cvakly dvéře a do nich vstrčila hlavu paní Rennerová

„Pane Franci, tu řečtinu . . . abyste si mohl opravit poslední špatnou známku!“

Při tomto nepokrytém odhalení školních neúspěchů před Ferdou pan Franci se zaškaredil dávaje přes plod ducha svého pijavý papír, aby paní domácí nepostřehla jeho vyjížďky na Pegasu, jehož vzletu byla ať už povahami, ať už nedostatkem vychování silně odkloněna.

„Mně se zdá, že zítra budete vyvolán,“ dodala ještě.

Tato a podobná zdání paní Rennerovou nikdy neklamala. Bylať velmi dobře známa s paní doktorovou Stránskou, intimní přítelkyní paní profesorové Novotné a touto cestou napravovalo se vždycky jakékoli školní neštěstí . . Tolik budiž ke cti paní Rennerové pověděno, že se velmi svědomitě ujímala svých studentů v záležitostech školních, tím spíše, an její choť, zesnulý již před šestadvacíti lety, jako učitel tělocviku také se počítal mezi profesory, a paní Rennerová s nevšední ochotou dávala se titulovati „paní profesorová“. Paní správcová, ještě ze staré školy pánů Franců, říkala jí dokonce „Frau von Professor . . .“

„Už jsem hotov s přípravou, paní,“ odvětil mrzutě pan Franci a dodatkem: „Ještě bych si rád udělal matematickou přípravu,“ dal paní kvartýrské jemně na srozuměnou, aby zavřela dvéře z venčí.

„Tak, tak, to jste hodný,“ pochvalovala paní domácí a obracejíc se na Ferdu oblažila jej důtklivým napomenutím: „Ferdáčku, ať mi všecko umí na zítřek!“, kteréž povzbuzení Ferda přijal důstojně a jako Diogenes, mlčky. Jakmile zas dvéře klaply, vytáhl schovaný perořízek a řezal dál, jakoby mu běželo o množství třísek.

Pan Franci vyhledal mathematický sešit, Taftlovou Algebrou zakryl jej všetečným zrakům, jež každou chvíli znova mohly jej překvapiti, a pro jistotu ještě Jandečkovu Geometrii, jejíž všecky čtyři svazečky měl svázány v jednu tlustou knihu, postavil před lampu tak, že mathematická cvičení byla obložena se všech stran jako hovězí maso na míse uprostřed garnitury. Příčinou toho nebyl však tajný nějaký výpočet algebraický, nýbrž, jak hned po té se ukázalo, psaníčko, které pan Franci počal psáti pod záminkou vědeckého zaměstnání.

V psaníčku však nebylo vědeckého nic, neboť znělo:

Milostivá!

Dovedete býti milostivou vždy a všude. Parfum Vaší intelligence mne provází jak vůně máje. Přijmete můj podiv a blahopřání.

Clementiae Illustrissimae devotus

Ignotus.

A na dolní okraj listu připsal v levo: V + I + I + I, což vypadalo jako nějaké frajmaurerské znamení.

Psaníčko, ač krátké, nebylo napsáno hned, nýbrž v čase, v němž několik algebraických příkladů mohlo se dodělati znamenitých výsledků. — Pak písmem stejně úhledným jako uvnitř napsal zevně na obálku:

Milostivé slečně Pavlíně Lipinské. Zde.

A přilepil tříkrejcarovou známku.

„Ferdo!“ zavolal na mladíka studujícího, „šel na poštu . . . Ale nikomu nic nepovídal. Tady má pět krejcarů a paní domácí může říci, že si jde pro sešit . . .“ sváděl terciána k nepravostem, což lze vysvětliti jen hloubkou citů Františkových a láskou, která jej zaslepovala vůči všemu jinému. — Jindy platíval Ferdovi za

pochůzky krejcary jen dva, — přebytkem dnešním měla býti zaplacena u lčelivost a také byla, neb Ferda byl dobrý student-kollega.

Oslovený vyskočil ne tak ze ziskuchtivosti jako z radosti nad tím, že se mu naskytla příčina opustiti fysiku, k níž náklonnosti neměl právě tak jako k ostatním vědám na gymnasiu přednášeným.

Následovalo přistižení Ferdy při tom unikání mohutnou osobou paní kvartýrské, výklady o thekách, a nesouhlas paní Rennerové s nynějším systémem sešitovým ztratil se Ferdovi v temnotách večerních a v pleskotu podzimního deště.

Asi hodinu po té nemohla dobrá ta studujících matka zase v mysli srovnati náklonnost pana Franciho k divadelním představením společnosti Šebestovy, která den co den komediemi obveselovala, dramaty a truchlohrami trudila mysli všech zdejších posluchačů, mezi nimiž studentstvo gymnasiální tvořilo zvlášť rozsáhlý kontingent U valného počtu jich působila damská trika tu přitažlivost, u ostatních pohnutky lepšího druhu a u nejmenší části opravdová láska k umění. Oktaván Podhajský tak jako ve škole i tuto patřil k těm prostředním.

O půl osmé praštil ochotně všemi knihami, vzal starý klobouk, oblékl svrchník, vyhrnul jeho límec a blátem a deštěm pospíchal k „bílé růži“, kde bylo jeviště a na jevišti něco, co vlévalo mu do mladého srdce teplo a nadšení k dopisům obsahu podobného, jako svrchu bylo odesláno pomocí Ferdovou.

II

Myšlénky velmi obdobné ideám oktavána Podhajského probíhaly ušlechtilou hlavou okresního komisaře Rudolfa Velhartického z Velhartic, když tak seděl u svého stolu „na Střelnici“, zvolna se potýkaje s kapanou polévkou. Seděl tady proti profesoru Matouškovi, podle odboru mathematikovi a fysikovi; a to už od několika měsíců, co se dostal do tohoto města. Pan komisař hovězím masem počínaje mluvil vždycky o divadle a jako obyčejně snažil se i dnes namluviti profesoru Matouškovi, jak Šebestova společnost vyniká ve všech odvětvích umění dramatického i operního. Sic měl při tom na mysli jen hvězdu té společnosti, slečnu Pavlínu Lipínskou, nadáním naivku, dle potřeby však také subrettku, primadonu, ba i tragédku. Ve všem se to roztomilé dítě vyznalo. Ale profesor Matoušek byl už příliš zatvrdlý mládenec, než aby měl nějakého smyslu pro věci ušlechtilejší, než jest sklenice piva, dlouhá dýmka tabáku a večerní filky.

„Dejte mi pokoj, kazit večer! Já vás nepochopuji, že to vydržíte, — každý den! Snad vám také neudělala, ta, — jak se jmenuje? Co prý všecky mužské poblázní.“

Komisař se zapálil a odvětil, ale hlasem takovým, jakoby kus hověziny v hrdle mu tkvělo:

„Já musím do divadla, — to z úřední povinnosti.“

„Tak se ještě z úřední povinnosti pofantíte,“ prorokoval profesor. „Že by vás to nemrzelo . . .“

A zapil tuto svoji výstrahu silným douškem.

Pan komisař, očí z omáčky cibulové nespouštěje, zaVesloval honem do klidnějších vod rozhovoru a vyprávěl o nenadálé smrti hostinského z Měšťanské Besedy, s nímž ještě předevčírem vesele rozmlouval, o resignaci starosty okresního výboru, o nastávající restauraci starého jezovitského kostela, o některých ohláškách a jiných znamenitých událostech, ale nepodařilo se mu již upoutati trvale pozornost starého mládence, který čím více pil, tím více zapomínal na zevní svět a jeho trudy. Zvláštní nehoda tomu chtěla, že tenhle jeho mládenecký stůl, jemuž houževnatě předsedal už nějakých dvanáct let, teď najednou osiřel. Co už se tady vystřídalo mladých lidí, profesorů a suplentů, úředníků všelikých, od berního úřadu adjunktů a kontrolorů, od soudu auskultantů neb adjunktů, od hejtmanství konceptních praktikantů, pak i advokátů a lékařů, — a jiných a jiných . . . a valnou většinou utonuli v moři, jemuž v přemíře dobrého humoru říká se přístav manželský! — Před nedávnem soudní adjunkt Čížek byl odtud přesazen, suplent Švejda se oženil, začež profesor Matoušek šeredně jej potituloval, a auskultant Holeček musil se přestěhovat k „červenému kohoutu“, ponévadž „na Střelnici“ už tři měsíce neplatil.

Teď zase, zdálo se, komisař se po někom fantil — a profesor byl mrzut. Odpoledne odnesli to kvintáni a oktaváni sáhodlouhým cvičením, nade kterým téhož večera oktaván Podhajský psal svoje psaníčko.

Opravdu pan komisař Rudolf Velhartický z Velhartic spěchal ještě více než oktaván Podhajský do sálu „u bílé růže“, kde Šebestova Thalie rozbila svůj stan, sic dosti kolísavý; neb kdykoli se tragéd Turinský po prknech rozehnal, dřevěné kozy pod ním vrzaly a skřípaly velmi povážlivě, neřkuli když se na jeviště vyhrnul lid obojího pohlaví. Studentům, nadšeným pro drama nebo veselohru, bylo to hudbou . . . která i pod Pavlínou Lipínskou zněla jako citerové flageolety.

Dost divná věc, že ta herečka tak pana komisaře zaujala. Arci bylo to dítě roztomilé a hezoučké, opravdu ještě mladá, nějakých dvaadvacet let, a kam přišla, tam slavila triumfy své krásy a líbeznosti právě tak, jako svého umění. Byla postavy spíš malé než velké, jak sluší naivkám, kaštanových vlasů, jež v předu se kudrnatěly, ať už napálením nebo přirozeně, a tváře měla takové, že bys s rozkoší je byl vzal do obou dlaní a zulíbal. Oči také temné byly hnědé, plny všech potřebných rejstříků, od nejohnivějších do té největší unylosti, od bujného veselí do hlubokého smutku. Všechen mužský svět byl pro ni na nohou, hned jak ponejprv, když společnost přišla, se objevila na náměstí jako hvězda dosud neznámá; nebylo však ani později slyšeti nic, že by ona chtěla zapřádat nějaké románky, ba povídalo se, že jednomu dragounskému rytmistru, který jí poslal kytici, dar jeho nejen vrátila, než opepřila tento svůj hrdinný skutek velmi ostrým vzkazem. Věc byla tím nápadnější, an o ostatních dívkách toho uměleckého sboru se vědělo, že s důstojníky městské posádky ve zvláštních pokojích hôtelu „u bílé růže“ odbývají hotové orgie. Ač nikdo z těch, kdo ty pověsti roznášel, orgií těchto se nesúčastnil.

Pavlína Lipínská bydlila se svou matkou, ctihodnou biletářkou, u obecního strážníka, a jediný morální luxus, který sobě dovolovala, byl ten, že v hodinách dopoledních z okna svého pokojíka koketovala se studenty protějšího gymnasia, jehož zadní průčelí, tak jako byt policajtův vyhlížely na veliké prostranství, sloužící v létě studentům za hřiště. Oktaván Podhajský dobře věděl, že hezká Pavlína dlouhé vlasy sobě češe před hodinou desátou, tak aby do školního respiria mezi druhou a třetí hodinou dopolední byla hotova; v tu chvíli tedy přicházely na

ného líčené bolesti tělesné, a opravdové srdeční, vyšel na chodbu, odkud pootevřeným oknem házel očima k protějšímu bytu slečny Pavlíny tak dlouho, pokud silné zazvonění hodiny desáté jej z toho nevyrušilo. Někdy stávalo se, že pan katecheta, dobrý pán, obávaje se, jestli snad Podhajskému se nepřitížilo, pro něho poslal a tak nevědomky přetrhl červenou nit jeho lásky . . .

Dost divná tedy věc, že Pavlína pana komisaře tak zaujala. Ne proto, že Pavlína byla tím, čemu se říká obecně hezké děvče. Měltě pan komisař za svého ne sic dlouhého života již mnoho hezkých děvčátek nejen v srdci, ale také v náručí. Snad působilo zde exotické kouzlo herečky a zvláštní cosi, co svou libezností mělo vliv na mužské city vůbec . . .

Pan Rudolf Velhartický z Velhartic byl synem slovutného dvorního rady Emericha Velhartického z Velhartic, jehož mocným vlivem stal se záhy po studiích, již ve svých dvaceti sedmi letech okresním komisařem a byl by jistě postupoval závratně rychle, až Bůh ví na který stupeň úřednického schodiště, kdyby otec právě před rokem mu byl neumřel. Nicméně i takhle, teď, ve svém devětadvacátém roce měl už jistou naději, že bude povolán k místodržitelstvu za tajemníka, ano bylo mu i slíbeno místo při ministerstvě. Za to vše vedle dřívější protekce svého otce valnou částí měl děkovati vlastní své dovednosti a opravdové snaze, kterou jevil ve své činnosti úřední. Tu však hlouběji stopovati netřeba a jen tolik ještě možno říci, že pobyt jeho v tomto městě byl patrně jen provisorní a že i přes to jakožto jeden ze strážců dobrých mravů měl dbáti toho, aby se nedostal do lidských úst.

Cítil to sám velmi dobře a proto hned, když slečna Pavlína Lipinská upřela svoje krásné temnohnědé oko, zvětšené ještě dovedným líčidlem, na první řadu lavic, kde seděl, jakási nevolnost jím projela a zdálo se mu, že všecko hlediště stopuje směr pohledů půvabné naivky a že také utkvívá na něm. Ale lic tohoto pocitu přec měl v sobě cosi sladkého, ač neuvědomělého.

Přes to, že temeno plavé hlavy mladého pana komisaře bylo trochu prořídlé, byl to pořád hezký mladík a docela přirozeno, že slečna Pavla Lipinská si ho všimla v chudém výběru mladých pánů toho města hned první den.

Dnes, když tím deštěm studeným a kalužinami už Bůh ví po kolikáté k „bílé růži“ kráčel, bylo tomu již tři neděle, co slečna Pavla svým pohledem vypověděla boj vniterným hlasům komisarovým, který teď přemýšlel, jak to zaonačit, aby do toho pohledu zadíval se hlouběji, aniž město by toho pozorovalo.

(Pokračování.)

Poslední sázka.

Rusky napsal Vladimír A. Tichonov. Autorisovaný překlad Bořivoje Prusíka.

Podivný, nevzhledný kočár s dvěma koníky nesl se po rovné silnici v okolí Boulogne sur Mer.

Starý kočí v cylindru pošvihoval líně dlouhým bičem a dosti přátelsky kýval hlavou naproti přijíždějícím vozkům, stejně prostých povozů. Čas od času obracel se a zvědavě prohlížel si svého mlčelivého passažera. Několikrát už pokusil se zapřísti hovor, ale on odpověděl buď nějakou bezvýznamnou frasí, neb zcela mlčel . . .

„Un Danois!“ rozhodl kočí, soudě tak patrně dle měkkého, cizího přízvuku.

Kočár však už podjel ke znamenitému Napoleonovu sloupu a zastavil se. Vysoký, statný muž, as 40letý, v lehkém letním šatě, zvolna vystoupil z neobrabaného kočáru a sejmuv letní slaměný klobouk, jal se šátkem otírati své krásné, bílé čelo. Jeho kučeravé, poněkud už prošedivělé vlasy byly vlhky od potu a on vyjav malý hřebínek, spěšně je upravil, vzav s tím už i čtyřhranný svůj rusý plnovous. Pak protřev si skřipec, dal opět klobouk na hlavu.

Tu už přicházel mu vstříc malý, šedivý invalida, kulhající na levou nohu. Už z dáli vojensky salutoval a představiv se co dozorce Napoleonova sloupu, ptal se, nepřeje-li si příchozí vystoupiti nahoru. Obdržev jednoslabičnou, ale svolující odpověď, dobelhal se ke vchodu a vyzval cizince, aby ho následoval. Tma je obklíčila se všech stran a příkré točité schody ztrácely se kdesi vysoko nad jich hlavami. Zřídka po cestě přišli k malým, podlouhlým okénkům, jež propouštěla jen sporé světlo do dutého sloupu.

Stoupati bylo dosti dlouho. Zábradlí tu nebylo a věru stačil jediný chybný krok — a všechno bylo skončeno. Konečně počínalo být jasněji a vzdušněji a oni vyšli ven na balkon, obepínající sloup.

Nepřehledná dál otvírala se před očima. Vše v chaosu leželo před nimi jako na dlani . . .

Cizinec přehnul se přes zábradlí balkonu: tam dole stojí kočár, v kterém přijel; kočí pokuřuje si z krátké dýmky a obé je tak malinké s této výše. Po silnici blíží se sem ještě jiný kočár. Sloup samotný z balkonu nebylo viděti, tak že se zdálo cizinci, že visí ve vzduchu. Zábradlí zdálo se mu zcela nízkým . . . „Stačilo by jen přehnouti se víc — a všechny účty s životem by byly uzavřeny,“ pomyslil si cizinec a mimovolně přitiskl se ke sloupu.

„Ano, ano . . . to je znamenitá stavba . . . Vystavěl ji velký císař . . .“ hovořil zatím stařičký invalid, tou trhanou frančtinou, jíž mluvívají staří vojáci, přivykší k úsečnému velení. „Jsem, pane, republikán, ale pravda nade všechno! A Napoleon I. byl veliký, to ví celý svět . . . Pán je cizinec?“

„Ano.“

„Angličan snad?“

„Ne, Rus.“

„Ah, Rus! Ó Rusko to je velká říše! Tam jsou naši přátelé . . . Já znám vašeho Skobeleva i Suvorova! To byli chlapíci . . . Ti by naučili Prušáky! . . . Napoleon vystavěl tento sloup proto, aby viděl do Anglie, již chtěl také dobýti . . .“ (A poslední slova invalid pronesl zcela tiše, jakoby se bál, aby je Angličané neuslyšeli.) „A skutečně za jasných, pěkných dnů je viděti břehy Anglie. Dnes ovšem brání tomu lehká mlha na moři . . .“

„Kolikrát denně vystupujete nahoru?“ ptal se Rus, hledě na křivé nohy invalidovy.

„Ach, ne často, pane, ne často! Pět- až šestkrát, ne více. Angličané nějak neradi odsud hledí do své vlasti a jiných cizinců do Boulonĕ přijíždí málo. Ba že, ne často: bývají dni, kdy zcela nečinně sedím ve svém domku pokuřuje svou dýmku,“ dodal stařec se vzdechem.

Ještě jednou pohlédnuv na vše kolem a nenašed nic, co by, byť na chvíli, mohlo zahnati jeho chandru, poslední čas tak ho mučící... projevil přání sejíti. Invalida zdvořile se usmál a šel napřed. Sestup byl daleko horší. Schodům nebylo konce; nohy se třásly, hlava se točila a vyšlapané stupně zdálo se, že uklouzaly pod nohami...

„Jste unaven, pane?“ ptal se invalida, když se opět octli na zemi.

„Ano, poněkud,“ odpověděl cestující, kroutě si tlustou, ruskou papirosu.

„To je od nezvyklosti, ale já chodím už po 9 let nahoru, dolů a tu...“

V tu chvíli přijel nový kočár a invalida hbitě dav do kapsy zpropitné, vděčně potřásl Rusu rukou a belhal se vstříc novým příchozím.

Byli dva: vysoký, silný muž, s velkými, hezkými vousy a mladá elegantní dáma, velmi vkusně oděná. Postava dámy od první chvíle zdála se mu známou, ale do tváře jí dosud neviděl. Ale když, zavěšena v rámě svého průvodčího, šla kolem cizince a mimoděk pohlédla na něho — tu on zatřásl se a ucouvnuv, mechanicky sáhl ke klobouku. I dáma se zachvěla a tváře její zbledly, ale ona sklopivši oči, dělala, jakoby neviděla jeho pohybu.

„Co je vám? Jste bledá...“ vlídně jí pravil její průvodčí nejčistší angličinou

„To nic není... to hned přejde... vystupme nahoru...“ dusíc v sobě rozechvění, odpověděla dáma, a oba zmizeli v temném vchodu sloupu.

A Rus dlouho a dlouho ještě díval se bez myšlének tam, kde zmizela tak ho ohromivší žena...

„Ano, je to ona!“ zašeptal konečně, počínaje se pamatovati.

„Ona, ona... její tvář, její hlas, oči... ano, ona zbledla, spatřivši mě. Je to ona — Varja! Ale proč je tu? Jak sem přišla?...“

A cigaretta, kterou kroutil, rozsypala se mu a v rukou zůstal mu jen papírek. Odhodiv ho, spatřil, jak kočí, sedě už na kozlíku, netrpělivě švihá bičem. Zvolna zamířil ke svému kočáru, všimnuv si elegantního landeau, s kterým přijela ona!

„Jeďte, prosím, krokem!“ pravil ke kočímu, sedaje na roztrhané sedadlo. Ten prásknuv bičem, pozdravil kočího vážně sedícího na vysokém kozlíku a stěží udržujícího temně ryšavé koně.

„Ano, je to Varvara Nikolajevna!“ pokračoval v myšlénkách Rus, začínaje kroutit novou papirosu, „ano, není pochyby, je to ona“... Ač je tomu už dlouho, dlouho, co se neviděli... sedm dlouhých let... Naposledy viděli se tam v Rusku... na úřadě gubernského města... kde zcela chladně oba podepsali jména svá na listinu, jež přeťala na vždy všechny svazky mezi nimi... jež rozvedla je na vždycky! Jež učinila konec nezdařenému, trapnému manželství.

Ach on dobře se pamatuje, jak vyšed na ulici si oddychl a skoro vesele si pravil: „Konečně jsem zas svoboden!...“

A týž den unášel ho už noční rychlík z městečka toho v šumný Petrohrad, kde očekávali ho staří přátelé a dřívější mládenecký, pošetilý život.

Ani dost málo nebylo mu tehdy podivno, že rozvod s ženou, s tou jedinou ženou, kterou miloval skutečnou láskou, prošel mu tak lehce, tak bez bolesti... Tři léta manželství, zdálo se, zahladila poslední stopy té vášnivé jeho lásky. On ani nekladl si otázku, kdo byl vinen na těch všech scenách a sporech, jež tak mu otravovaly život... teď byl svoboden a to mu bylo hlavní.

„Starý světák“ příliš byl v něm zakořeněn a nedával mu pokoje v mírném rodinném životě. Od dvaceti let už užíval plné, ničím neomezované svobody a vládl značným jměním. Od dvacátého roku žil v středu bezstarostné petrohradské mládeže, a ten šumný, jen zábav plný život, zdál se mu tak vábivým...

Tak žil až do dne — kdy poznal něžnou a skoro étherickou Varju — svou budoucí ženu.

Tu pochopil, že je ještě v světě cosi, co není možno koupiti penězi, co nelze viděti v divadle, neb vyhráti na závodech. Zamiloval se. Bylo mu tehdy třicet let a vnitřní jakýs hlas stále mu říkal, že nutno by už bylo skončiti ten lenivý život a chopiti se aspoň nějaké činnosti.

Nebylo tak těžko nakloniti si mladou, zádumčivou dívku... mnohem těžší bylo vymoci si svolení jejích rodičů, kteří as neměli valného mínění o něm. Ale on slíbil, že začne nový život a oni konečně svolili... Ano, ano, „starý světák“ hnedle už se v něm ozval. Neminul ani rok a tichý, domácí život počal ho nuditi, úřad, který nastoupil jen k vůli ženiným příbuzným, stával se mu nesnesitelným... a Varja z mírného a zádumčivého děvčete zcela nepozorovaně stala se hrdou, nároků plnou a žárlivou ženou.

Ona byla příliš hrdá na svůj vzorně ctnostný život a vyžadovala totéž od muže, příčila se jeho zakořeněným zvykům a náklonnostem. Počaly domácí sváry, mrzutosti rostly crescendo a crescendo a na konec třetího roku společný život byl zcela nesnesitelný.

Nastal rozvod, úplný, úřední cestou a na věky... Dřívější atmosféra zas zachvátila svobodného opět muže. Bezstarostně a nepozorovaně míjel čas... Ženy své zcela zapomenul... i slyšel o ní málo. Řekli mu jen, že se též přesídlila do Petrohradu, ale nemusel se báti, že se s ní shledá... vrstvy společnosti, v nichž oba žili, byly příliš daleko od sebe... Pak slyšel, že žena se bude vdávat za jakéhosi vznešeného cizince, člena anglické diplomacie v Petrohradě... i to mu bylo zcela lhostejno. Co je mu ona? Sen, jenž letem mihnul se kolem něho... a o snech přec se nemyslí vážně? A léta míjela za léty, záliby jeho podléhaly stálé modě a zdálo se už, že jim i konce nebude.

A konečně jednoho krásného dne vše se mu zprotivilo a jeho duševní stav stal se tak hrozným, že až sám se ho ulekl a hned obrátil se k lékaři.

„Nervy!“ rozhodl tento učeně. „Hleďte se povyrazit.“

„Toho je u mně víc než třeba...“ s trpkým úsměvem odpověděl chorobný.

„Nu pak vám pomohou mořské lázně...“

Odjel do ciziny.

Na jihu dařilo se mu ještě hůř než v Petrohradě. Stále pronásledovala ho hrozná otázka: „Stojí to za to žít? Zda není vše jedno. umříti teď, anebo o něco později?“

Obrátil se tedy na sever, kde doufal spíš ukonejšení nervů. Včera přijel do Bouloně a dnes — to setkání.

Viděl Varju jen okamžik. a přec zpozoroval, že je teď plnější a proto i velkolepější, pohyby její staly se jistějšími a i tvář, beztoho krásná, stala se ještě krásnější. Ano, bez odporu, ona byla neobyčejnou krasavicí a není divu. že tento anglický attaché oženil se s carovnou Ruskou — rozvedenou ženou.

A ta žena byla jeho ženou, náležela mu celá, vším srdcem, všemi svými myšlénkami... A mohla náležeti mu i teď... vždy... To záviselo jen na něm... Bylo nutno mu vybrati si: buď ji neb cikánský život. On vybral cikánský život, a ona stala se ženou druhého. jeho obdařuje svou láskou...

A pojednou mučivý, neznámý před tím pocit zoufalé žárlivosti zalomcoval mu srdcem... jemu bylo v tom okamžiku tak nesnesitelně bolno, že byl by se rozplakal jako malé dítě. zde uprostřed silnice...

„A což jestli ho nemiluje?“ mihl se mu hlavou paprslek naděje. „Ach, jen kdyby ho nemilovala! Pak... co pak?... Ano pak by vše mohlo být tak, jako dřív... Vždyť všechna ta jeho nemoc není vlastně nic jiného než touha opět po klidném, domácím krbu...

Za ním rozlehly se zvuky podkov a elegantní kočár předejel jeho sešlý vůz.

„Ano, takové kočáry jsou také v Bouloni k dostání, ovšem pro toho, kdo má peníze,“ obrátil se k němu hovorný kočí.

„Jeďte rychleji! Co nejrychleji. Dostanete pět franků zpropitného. jen neztraťte tento kočár...“ chvatně pravil Rus, zvedaje se na sedadle a třepaje kočímu na rameno.

„Dohonit tento kočár? Pane, to bude práce,“ zvolal tento, ale pobídnut slíbeným zpropitným, práskl silně bičem a popohnal co nejvíc mohl své Rosinanty.

„Jen kdyby ho nemilovala!“ bezmyšlénkovitě opakoval Rus, dychtivě hledě za vzdalujícím se kočárem.

Do Bouloně vjeli skoro současně. Staří koníci přece jen vykonali svou povinnost. Po městě už jel kočár mnohem pomaleji a nebylo už tak nesnadno ho sledovat.

Zpozorovav, že landauer zastavil se u podjezdu jednoho z největších hôtelů, Rus rychle zastavil svůj kočár a zaplativ štědře vozkovi, šel pěšky po chodníku do hôtelu.

„Řekněte mi, prosím, kdo jsou ti, co právě přijeli?“ pravil chvatně k tlustému, vážnému portieru.

Ten udiven pohlédl na něho. Tu teprve Rus se vzpamatoval a rusky pronesenou frási opakoval francouzsky.

„Ah, numéro cinq. Monsieur et madame D'Ailsbury!“

„Monsieur et madame D'Ailsbury!“ mechanicky opakoval tento, sklopiv hlavu.

Madamy D'Ailsbury! Už ne tedy pouhá paní Čarušinová, ale lady Ailsburyová!“ šeptal si, vzdaluje se zvolna z hôtelu. „Tedy všemu je konec! Lady Ailsburyová! Co dělat? On přec chtěl něco udělat, k něčemu se rozhodnout... Ano, ano, teď si vzpomíná! Hlavní věc je. aby ho nemilovala. A pak... pak... ano, co pak?

A Čarušin náhodou a roztržitě pohlédl na pestrý plakát na rohu protějšího domu. Maně pročetl ho a zamyslil se... Bylo to ohlášení anglické kolonie, že dnes v lázeňském domě je velký ples...

„Ples anglické kolonie... jistě tam budou... Mám tam jít? Vidět ji aspoň ještě jednou?... Ano, ano... musím tam jít,“ rozhodl se a rychle dal se k domu lázeňskému.

Tam, ne bez námahy, dostal konečně lístek na dnešní ples, a pak neunavně chodil městem a zašel na oběd do hôtelu, kde bydlili monsieur et madame D'Ailsbury. Doufal, že je snad uvidí aspoň u table d'hôte — ale marně; ani na ulicích, ani na mořském břehu, ani u oběda nesešel se s tou, po níž tak toužil.

„Snad aspoň na plese jistě budou!“ těšil sám sebe.

A když se setmělo, zašel k sobě převléci se do fraku.

Ples byl už v plném proudu, když bledý a rozechvěný Čarušin vešel do zářícího sálu. Pozorně a upřeně hleděl na každý kol něho míhající se párek, ale — jak se zdálo — neviděl ničeho. Neviděl, jak komicky skáčí tyto anglické dámy, jak neobratně pohybují nohama jejich tyčkovití rytíři, odění v černé fraky a letní, světlé kalhoty. Nepozoroval, že jeho pohledy, jeho chování nebylo vhodné do této vybrané a škrobené společnosti, nepozoroval, že s udivením počínají si ho už všímati vážní pořadatelé plesu...

„Nejsou tu, nejsou tu! Což ani zde se s nimi nesejdu?“ šeptal si ztráceje naději.

Ale za nedlouho už zaplály jeho oči, tváře pokryly se ruměncem... tam na druhém konci sálu objevil se nový pár... a všichni zdvořile ustupovali s místa.

A za minutu už dáma oddělila se od svého rytíře a nesla se sálem za zvuků opojného valčíku. Teď mihla se kol Čarušina, ale patrně ho neviděla. Teď zas je už na svém místě. Ale už zas nový tanečník zmizel s ní ve víru...

Lady D'Ailsbury rázem stala se královnou večera. A Čarušin vždy dál a dál probíral se k tomu místu, kam vodili tanečníci — jeho ženu. Už je zcela blízko... už rozeznává jasně mužnou postavu lorda Ailsbury, jeho zdvořilý, ale chladný, hrdý úsměv, jakým odpovídá na poklony se všech stran... A tu ona! Varja!... Jen tak mihla se kol svého muže a přec Čarušin postřehl ten láskyplný pohled, jaký mu věnovala...

„Ona ho miluje!“ zašeptal pocítiv děsnou bolest a červeň zas ho zalila... ale on bral se dál... a už stojí vedle lorda Ailsbury, čekaje, až...

„Vy jste unavena! Musíte si odpočinouti!“ laskavě podotkl lord, když žena jeho celá růžová a sotva oddychujíc přišla k němu.

„Varvaro Nikolajevno, musím vás vidět,“ tiše, ale důrazně zašeptal rusky Čarušin, hledě zdánlivě stranou. Musím, musím s vámi mluvit... Pro Boha vás prosím, vyjděte na minutku do parku.“

„Věru, jste jistě unavena, jak jste bledá...“ pravil starostlivě lord.

„Ne, ne, to nic není,“ tiše odporuje Varvara Nikolajevna.

„Budu vás čekat, pro všechno svaté, přijďte, byť na minutku,“ naléhá Čarušin.

„Ne, ne... musíte rozhodně si odpočinout...“

„Budu vás čekat... Přijdete? Ano?“ zní od zadu tichý, prosebný hlas... hlas, v němž zní zoufalství...

„Dobrá, poslechnu vás, odpočinu si trochu... Provoďte mě až k dámskému pokoji,“ pravila Varvara Nikolajevna. A nikdo mimo Čarušina nezpozoroval, že uprostřed

anglických slov pronesla rusky malé, sotva znatelné slůvko „ano“.

Příjemný chlad ovanul Čarušina, když z horkého, jasně ozářeného sálu vyšel na terasu. Ve spáncích mu bušilo a on cítil jak prudce a trhaně bije mu srdce... hlava mu hořela a v zádech ho zimničně mrazilo.

„Co jí řeknu? Co jí jen řeknu? Ale jen aby přišla,“ šeptal, sešed z terasy do parku a s napjatou netrpělivostí čekaje. Po terase mihaly se bez přestání páry, ale v parku nebylo nikoho... Čarušin nečekal dlouho. Vysoká, elegantní postava lady Ailsburyové objevila se na schodišti. Byla sama.

Čarušin se nezdržel a letěl jí vstříc

„Jděme do stínu,“ tiše pravila ona a Čarušin poslušně šel za ní.

„Proč mě pronásledujete, Viktore Fedoroviči? Co chcete ode mne?“ pravila, když octli se v nejvzdálenější, temné alleji.

„Varjo! Varvaro Nikolajevno... věřte mi, že setkání naše zde je zcela nahodilé. Přijel jsem do Bouloně nevěda, že jste zde!“ sotva dýchaje odpověděl Čarušin.

„Proč tedy jste mě prosil, bych vyšla sem?“

„Chtěl jsem vás viděť, mluvit s vámi...“

„O čem?“

„Slyšte, Varjo — Varvaro Nikolajevno! Ten člověk s vousy... je váš muž?...“

„Ano.“

„A vy ho milujete?“

„Co je vám po tom?“

„Prosím. prosím vás...“

„Ano, miluju ho.“

„Jste šťastná?“

„... Ano.“

Čarušin sklopil hlavu a zamlčel se.

„Co chcete ode mě, nemohu zde dlouho zůstati... čeká na mě.

„Kdo? Kdo čeká?“

„Můj muž.“

„Vy jste mu řekla?...“

„Já mu nic netajím,“ hrdě odvětila lady Ailsburyová.

Čarusin svěsil ještě níž hlavu.

Ano, měl to přec věděti... Vždyť i před ním ona nikdy nic neskrývala...

A tato žena je nyní ženou druhého!

„Proč mlčíte?“

„Co mám vám ještě říci,“ smutně pravil Čarušin.

„Buďte tedy s Bohem. Buďte šťasten. Teď už jistě nikdy se neuvidíme... v nejbližších dnech jedeme do Australie.“

„Jakže?“

„Ano, do Sydneye. Můj muž nastoupí tam vysoký úřad.“

„Na dlouho?“

„Nejspíše navždy... V Anglii je jeho karriera zmařena,“ tiše a s potlačeným povzdechem dodala lady.

„Zmařena a čím?“

„Tím, že si mě vzal. Divíte se? A přec je to pravda — náš sňatek byl pro něho mesalliancí... Nedivte se, že zde v Bouloni jsem obklíčena ctiteli, že zde hraju takovou roli. To je jen zde — ale tam v Anglii, v skutečném vyšším světě zůstanu vždy parvenue... A můj muž to věděl, že zničí si vše, vezme-li si mě; ale on mě příliš miloval, aby váhal, a proto tím víc si ho vážím.“

„A kdybyste věděla jak já vás miluju!“ tiše pravil Čarušin.

„Vy? Mé?“

„Ano Varjo — tebe! Čím dál tím jasněji vidím, jaký to poklad jsem ztratil... Ó Varjo, jen v tobě, jen v tobě bylo a je moje štěstí. Kdybys věděla, co jsem vytrpěl, jak jsem po tobě toužil...“

„Příliš pozdě!“ tiše pravila lady Ailsburyová něžným hlasem... „příliš pozdě,“ dodala pevněji po chvíli.

„S Bohem, buď šťastna,“ hluboce vzdychl Viktor Fedorovič.

Ona podala mu ruku. Chopiv ji, hleděl jí upřeně do očí — i ve tmě bylo na nich viděti slzy...

„Varjo, jen jedno políbení na rozloučenou...“

„K čemu to?“ nerozhodně pravila lady, učinivši sotva znatelný pohyb k němu.

Ale on postřehl tento pohyb a beze slova ji objav, přitáhl ji na svá rozvlněná prsa...

„Varjo, Varjo,“ šeptal beze smyslů, vášnivě líbaje ji na polootevřené rty... „Pozdě?...“

„Pozdě...“

„Buď s Bohem!“ a políbiv ji naposled, dlouhým, zoufalým polibkem... odstrčil ji skorem od sebe. „S Bohem... Jdi, jdi... čeká na tebe... Buď šťastna!“

„S Bohem!“ se slzami v hlase zašeptala lady Ailsburyová a rychle šla zpět do sálu... Zastavivši se na cestě a naposledy pohlédnuvši tam do stínu, kde na věky zanechala toho, jejž jedině milovala... A za minutu už vstupovala zas do sálu hrdá a obdivovaná lady Ailsburyová...

Viktor Fedorovič stál jako zkamenělý, pokud mu nezmizela v jasně ozářených dveřích, a pak náhla opustily ho všechny síly a on jako podťatý klesl na nejbližší lavičku. Nemyslil na nic, nebyl schopen ani jediné myšlénky... Tiše donášela se sem veselá hudba... Bylo mu náhle chladno... Šel do šatny pro plášť...

A za půl hodiny bloudil po mokrém břehu moře... V dáli zářil sál lázeňského domu a chvilemi zanášel sem vítr zvuky hudby.

Za týden v jednom ze sálů herny v Monte Carlo panovalo nepřirozené ticho, rušené pouze zvukem rouletty a vyvoláváním croupierů a cinkáním mincí. Hráči byli nepřirozeně bledí a na tvářích jich jasně zračila se dychtivost, strach, radost, naděje i zoufalství... Jen tvář Viktora Fedoroviče byla tupě klidná, oči apathicky dívaly se kolem a ruka sázející pohybovala se mechanicky a líně...

Hrál a — prohrával. Ale to ho zcela nic neděsilo... On nerozeznával už ani cinkot zlata, ani zvuk pohybující se kuličky, ani klidný, pevný hlas croupierův.

Jeho duši trýznily opět děsné otázky... A kolem něho vířil šílený, zimničný život...

„Faites votre jeu, messieurs!“ zavznělo u rouletty.

„Rien ne va plus!“ s mechanickým úsměvem pomyslil si Čarušin...

Společenský život v rodinách.

Napsal ***

(Dokončení.)

Vyhledávati a přiměřeně kupiti k sobě lidi jest velké umění! Od tohoto umění snad nejvíce závisí zdar společenského života v ušlechtilém smyslu. Nehodí se každý do každé společnosti; k vycítění, kdo kam patří a kdo kde je na svém místě, k tomu potřebí je obzvláštní bystrozrakosti a taktu. Vzácnou tuto vlastnost projevují zejména také duchaplné dámy.

Za prahem rodinným hledáme především přízeň, ono osvěžující teplo nedělaného přátelství, které nesmí býti pouhou zevní formou. Pozve-li si nás někdo k sobě, obdařuje nás důvěrou, i máme právo na pozvání tom si zakládati jako na projevu přátelství, které nepřináší s sebou sice žádnou závaznost, leda vzájemné přátelství. Dobře postihnuté společenské přátelství rozptyluje všechny záhady osobitého styku. Nežádáme na vzájem od sebe ničeho, přestáváme na vlídné družnosti, zneužití tohoto přátelství v jakémkol ohledu vylučuje se samo. Kdo si nás pozve jen jako pomocníka k nějaké společenské komedii, sprosťuje nás předem mravních závazků přátelství. To znamená zase velmi mnoho.

Proto nenabízíme přátelství každému, koho potkáme na ulici, důvěrou obdařujeme jen toho, o němž s jistotou předpokládáme, že důvěru naši nesklame. Jsme ovšem nuceni býti ve volbě svých přátel vyběraví; raději žádného přítele, než špatného, zvláště za prahem své domácnosti.

Nutností výběru nemůže býti míněno ohavné kastovnictví, zabíjející každý společenský rozvoj, nýbrž rovnováha duševní způsobilosti. Těžko žádati, aby se na příklad třebas jednoduchý literát spřátelil v ovzduším, v němž považuje se literatura za nepraktickou zbytečnost a v němž vrcholem životního poslání zdá se býti stříhání kuponů. Nebude literátu volno tam, kde pro jeho ideály nenalezne nejmenšího porozumění, neb kde dokonce narazí na nešetrnosti, směřující k jeho individualitě. A naopak. Námitka, že nemůže býti každý poetou, jako nemůže každý stříhat kupony, byla by nepodstatna.

Hned na začátku této úvahy vyslovili jsme mínění, že máme již elitu společenskou, především také duševní, takovou, která i v širším svém složení má jistou rovnováhu duševní. Také v kruzích velmi zámožných lidí máme intelligenci, jížto dorůstajícímu pokolení dostává se čím dále tím pečlivějšího a soustavnějšího vzdělání. Vypravuje se zejména také o našich mladších dámách, že je již odchovává nová škola národní vyspělosti, a skutečně radost je pozorovati, kterak vůčihledě přibývá nám rodin, které vně i zevně svého života projevují způsobilost býti základem pravé společenské smetánky.

Ne o to jde, aby každý byl učencem, básníkem, literátem a umělcem, ale aby mezi ovzduším těchto elementů a ovzduším společenské „elity“ nebyla nepřeklenutelná propast naprosté duševní nesourodosti.

Spisovatelé nepíší knihy s požadavkem, aby každý knihy psal, malíři nemalují obrazy, aby každý maloval, ale k duševní úrovni těchto tvůrců blíží se znamenitě již ten, kdo pro jejich tvoření má pochopení neb zamilování. Tu vyvíjí se mimovolně přese různost povolání a hmotných pudů duševní kontakt, z něhož rovněž samovolně tvoří se pevný společenský tmel té pravé, řekněm i k representaci povolané elitě společenské!

Elitu takovou máme již na mnoze, ale nedostává se jí dosud soustředění ve společenském životě rodinném, který náležitě vyvinut stává se netoliko důležitou pružinou vyspělého života národního, ale i nemalého významu školou dorůstajících pokolení.

* * *

Kde společenský život v rodinách nejvíce je vyvinut, tam i dáma odehrává úlohu pronikavou. Života toho bez patrné součinnosti dam nelze si ani představiti, neboť právě vzdělaná dáma dovede mnohé nitky navazovati a umí společnost tak vésti, aby obratně se vyhýbala všem úskalím. Společenská dáma má neocenitelnou vlohu vyrovnávající a zažehnávající.

Dámě připadá úkol udávati ton, ona jest povolána panovati ve společnosti — a jen svou roztomilostí. Známkou výborných dam je právě ta okolnost, že se jim podrobujeme, nevědouce o tom. Neopanuje nás žena, která nás opanovati chce. Vítěziti může toliko svou ženskostí, půvabem jemnosti, skromností a srdcem, což harmonicky splývá i s duševní vyspělostí, ano i s jistou energií. Ženě sluší lépe ženské nectnosti nežli mužské ctnosti, které ji zbavují všeho ženského půvabu. Žena ve společnosti lidi zjemňuje a ušlechťuje, vliv její nelze nepozorovati tam, kde vlivu tomu popřává se volné působiště.

Směšny jsou „salony“, jejichž tendence podobá se poptavárnám po nevěstách neb ženiších. Překročíme-li práh rodiny, v níž jsou mladé dámy, dejme tomu na provdání, nejsme oprávněni vstup svůj zahajovati — svatebními kalkulacemi. Předpokládá se, že jsme přišli za práh rodinný beze všech takových pretensí, a také my jaksi předpokládáme, že s námi se nekalkuluje. Osobitá vypočítavost a obava před ní mohla by hned předem podstatně porušovati náš společenský styk. Můžeme býti pro některou dámu nadšeni, můžeme býti okouzleni jejím duchem i půvabem, ale tím ještě není nikterak řečeno, že bychom se mohli neb chtěli . . . ženiti. Dvornost a sympathie společenská není ještě projevem milostného vznětu.

Jen v poměrech naprosto nespolečenských může si vyspělý a rozumný muž vykládati pohostinnost za prahem domácím za „úklad“ na jeho osobu, neb za povzbuzení jeho odvahy ve věcech milostných. Rovněž směšné jest, když ve společnosti vlídnému úsměvu dámy, byť i na vdávání byla, dán jest výklad jiný nežli smysl společenské benevolence.

Slýcháme ovšem, že hlavní věcí mladých i méně mladých pánů i slečinek je konec konců oženiti neb provdati se. Hledá se styk s lidmi, kteří přímě neb nepřímě naskytují příležitost k dobrým partiím. Řádný společenský život jest zajisté i v tomto smyslu působivým dějištěm, ale rozhodně přiměřenějším a přirozenějším, nežli nahodilá dostavenîčka kdesi na promenádách, plesích a

veřejných zábavách, kdež lidé neseznamují se skutečně a náležitě nikdy. Zdá se, že proti málo ideálnímu slétání se motýlů na plné medu květinky jest právě řádný společenský život v rodinách nejbezpečnější záštitou. Ne na velkých plesích, v koridorech divadelních, na promenádách a t. p. ukazuje se krystal lidského obsahu, nitro jeho, cena a skutečnost jeho, ale za prahem rodinným, v tom tichu a klidu neveřejném odhalí se — ne-li hned, tedy jistě ponenáhlu — obraz jeho neklamný a pravdivý. Neboť tam nelze se „stkvíti" jen kravatou neb pentličkou poulićní noblesy, nesmyslným chvástem promenádní mělkosti.

Což pak také divu, že za takových okolností nezřídka do popředí „společnosti" dostávají se i takoví lidé, za něž se tatáž společnost po třech, po pěti letech... stydí, a o nichž se mluví ponenáhlu jen... šeptem. Co tu lvů smutné slávy, kteří po celé periody vedou proud společnosti za prahem rodinným nesoustředěné.

Což také konečně divu, že za takových okolností zůstávají stranou lidé, k jichžto společnosti mohla by si společnost — gratulovati. Není každému vhod a není také v povaze každého býti účastníkem veřejných honeb, v nichž jeden překáží druhému.

A dobře jim, že zůstávají stranou. Mezi lepšími lidmi jest mrav nevtírati se, ale přicházeti si na vzájem vstříc. Tomu účinně napomáhá společenský život v rodinách.

* * *

Společenský život má povznášeti širší kruhy, má v nich docilovati úroveň a soulad, má roznítiti jejich zájem pro vše, co krásné a ušlechtilé.

Vzdělanost, která jest vždy světlem ozařujícím, má i ten vliv bezprostřední a ujímající se reflexe, že všady, kam paprsky svého rozvoje metá, světlo své také zůstavuje. Tak jak dobrá kniha, čtená a rozšířená, povznáší i zmravňuje čtenářstvo, tak i dokonalý člověk, jeho charakter i obzor vědění, bezprostředně vlivem svým působí na okolí jej obklopující. Vzdělaný člověk, buďto pán neb dáma, mimo vůli přenáší svou vyspělost na jiné. Stáváme se takovými, jakým ovzduším oddycháváme. Mezi jemnějšími lidmi zjemňujeme se, mezi surovci surovíme.

Netěžko jest pozorovati, že někdy vzdělání lidí při vší odborné důkladnosti a při všech nepopíratelných schopnostech bývá nepoměrně a nápadně jednostranné. Takovým lidem vytýká se citelný nedostatek širšího rozhledu, širšího horizontu. Okolnost tuto objasňuje ovšem těsnost života, na jaký jsou odkázáni mnohdy i nejznamenitější ve svém oboru lidé.

Styk s lidmi různého odborného vzdělání a povolání odstraňuje ve společnosti křiklavou jednostrannost a docíluje pochopení i živější interes pro širší život. Z interesu tohoto vyplývá pak i porozumění. Dobrá společnost tříbí sobě dobrý vkus sama, tak jak život sám jest školou života.

Umělci stýskají si, že nebývají pochopováni v širších kruzích. Líbí a nelíbí se prý vše dle namanulých kritik v novinách. Věc dochází uznání ne proto, že sama o sobě je velkolepá, ale že se o ní psalo jako o věci velkolepé. Není samostatného úsudku a vkusu. Nebylo každému popřáno studovati zákony esthetiky, ale společnost vyspělá i v tom směru působí reflexivně. Pochopitelno, že lidé umění chtiví a znalí zanechají jisté stopy na svém okolí. Tak jest s literaturou, s uměním dramatickým i hudebním, se všemi pružinami duševního života. Společnost budí smysl.

Okolnost tato má ovšem největší význam pro dorůstající pokolení, která dříve nebo později opanují beztoho pole veškerého veřejného života. V jakém ovzduší doroste, takové bude.

Již na mládeži je viděti, bylo-li působeno na její duševní prospívání jen uzavřeným hlediskem školního vzdělání, nebo tím širším vlivem universa společenského života. Dorůstající tvor, neví-li a neslyší-li o něčem jiném, nežli co mu trychtýřem vlévají do hlavy ve škole, zůstává značně pozadu u porovnání s tvorem, kterému škola byla jen theoretickým vodítkem a vzdělaná společnost praksí. Jest přece příslovím, že tak zvaní premianti ve školách odehrávají velmi často v praktickém životě nuzné figurky duševních zakrnělců.

Nemíníme tím, aby „děti" voděny byly do politických schůzí a aby otec radoval se z okamžiku, kdy synáček jeho poprvé si dá do úst cigaro. Tím méně míníme, aby děti předčasně byly zbavovány jim příslušného ovzduší mládí, aby na ně snad násilně házena byla v útlém věku škraboška strojené vážnosti.

Míníme jen, aby dorůstající pokolení nepromrhalo veškeren svůj mladý věk v naprosté nicotě a bez potuchy toho, co stanoví vznešené poslání života. Mládež, odkázána výhradně na sebe a ponechávána úplně sobě, nemající vodítko v osobách starších a zejména duševně vyspělých, zůstává buď pozadu neb uzrává předčasně ve své domýšlivosti.

Společenský život jest pro mladší pokolení blahodějnou průpravou v tom smyslu, že naskytuje se mu v něm do duševního svého nitra více přijímati, nežli vydávati.

Nemáme ovšem na zřeteli jen mladé dámy, jimž přiměřená společnost rozhled i vzdělání nejplatněji rozšiřuje; také mladým pánům neuškodí doplnění školního a spolkového vzdělání ve společnosti osob starších a zkušenějších.

O tom konečně, že společenský život vede přímo k uhlazenému chování, do jehož nedostatku se u nás rovněž ozývají nezřídka stesky, netřeba se ani šířiti. Uhlazené chování nemá přestávati na obratném, někdy zároveň dotěrném obskakování slečinek.

* * *

Společenský život má svou značnou důležitost také pro representaci vůči cizině. Toužíme, abychom se jevili hotovými a celými také uvnitř českého života, který bohudík přestal již býti pouhým spolkem, jehož členové s větší neb menší horlivostí splňují povinnosti spolkových stanov — a nic více.

Každý se ptá, jak žijete, jaký máte společenský život?

Přejeme si, abychom aspoň od Slovanů byli náležitě posuzováni, abychom v očích jejich byli tím, čím skutečně jsme. Píšeme jim o sobě, naplňujeme je obdivem, jaký zasluhuje v plné míře naše vytrvalost v hájení posvátných zájmů vlasti, chceme, aby nás poznali a aby k nám přimknuli — ale přijde-li některý z nich k nám, mínění jeho tone přímo v rozpacích! Nevěřme těm zdvořilostem, jaké nám do očí deklamují; jsou to jen slova dobrého taktu a dobrého tonu. Slovanům se u nás nelíbí, nedovedou se spřáteliti s naším ovzduším. I učenci sebravše u nás materiál pro svá učená díla a přiznávajíce nám všechnu náležitou čest za zápas o češství i skvělé kulturní vymoženosti, vracejí se rádi do svých otčin, nemohouce se nikterak spřáteliti s naprosto hospodským

způsobem života. „Ach u nás jináče, u nás jináč, jináče!“ zpívá téměř každý pocitiv v duši své slovanské přirozený stesk po životě rodinném. Výjimkou nebyly ani nejpopulárnější osoby, ani ti, kteří žili ve blízkém a přátelském styku s vynikajícími našimi učenci, příznivci slovanství, doktory, řediteli, boháči atd. Jednotlivé, velmi vzácné případy nemění neblahé pravidlo. Tím stává se nezřídka, že i doma býváme hosty svých — hostí. V Praze není zhruba místa, kam bychom mohli cizince po řádu jinde obvyklém bez velkého „připravování“ a „přemítání“ vésti. Pravým dobrodiním byla v tom smyslu domácnost Náprstkových, kde se pravidelné návštěvy vždy stejně vítané odbývaly v dopoledních hodinách. Ale takových a jim podobných společenských útulků je ukrutně málo, jsou citelně ojedinělé a počtem svým nikterak nedostačují. Odtud i přetíženost jejich. —

Že se okolnosti takové vůbec nepříznivě posuzují, jest na bíledni; jen velice malá část je těch, kteří pochopili naše těžké stanovisko a podle toho i poměry posuzují. Nezasvěcenci (a kolik jest zasvěcených?) vidí v našem chování zřídlo všeho nedobra; výraz neupřímného přátelství, ba i nepřátelství, rozervanost a nejvíce — nedostatek pravého vývoje národního života ve všech vrstvách společenstva. Jsou i tací, kteří nám proto vytýkají neslovanství, skrblictví, nedostatek hostinnosti a dobrosrdečnosti . . .

Dobří tito lidé byli by ve svém úsudku shovívavější, kdyby věděli, že žijí mezi námi lidé, kteří do svého stáři nepřekročnji žádný rodinný práh . . .

* * *

Kdo jest povolán býti pružinou společenského života v rodinách?

První měla by snad na kolbišti stanouti aristokracie. Stála by zajisté, kdyby netvořila úplně odloučenou kastu. Ještě nedospěla naše aristokracie k tomu vznešenému stanovisku, jinde více obecnému, že vedle aristokracie rodové stojí aristokracie duševní, mezi nimiž nemá býti propasti, ale která má stanoviti most mezi nimi a národem.

Neslyšíme, nečteme a nevidíme, že by některý z našich jinak skvělých velmožů, jako jinde šlechta činí pro svoji zábavu a pro ukonejšení svých mravních pohnutek, otevřel salony své dokořán po způsobu společenském předním mužům a paním země české, prvním učencům, prvním básníkům, prvním umělcům našim. Nějaké oficielní bývání tu a tam dle adresáře není ještě společenský život, z něho nemůže se vyvinouti žádný skutečný duševní kontakt, tím méně jakýkoli vzájemný vliv. Odtud také vzájemná neznalost a vzájemné nedoceňování se.

Velmožové kdesi jinde pokládali si vždy za čest shromažďovati u sebe květ intelligence a chlubili se společností aristokracie ducha. Až kterákoli aristokracie dospěje k takovému stupni vědomí svého práva a svých povinností, pak také neobejde se bohdá bez soutěže duševní ostatních vrstev národa.

Avšak buďme spravedliví a zpytujme, zdali ostatek naší společnosti vyhovuje společenským zásadám náležitě a přiměřeně?

Každá vrstva jest schopna a povolána ku pěstování života společenského v rodinách — půda jeho spočívá netoliko v nádherných salonech velmožů, ale i v prostších a jednodušších příbytcích spořádaných tříd středního stavu. Do společenského života ve smyslu provádění neb účasti v něm nelze nutiti ovšem nikoho. Zejména nespravedlivo by bylo žádati účastenství ve veřejnějším životě od osobností, kterým individuálně nejvíce vhod jest naprosté soukromí a vzdalování se širší společnosti vůbec. Tu rozhodují nejen okolnosti, leč i povahy. Ale oproti takovým samovolně se uzavírajícím kruhům máme na zřeteli společnost, která zcela zřetelně společenského života postrádá a do nedostatku jeho si stýská.

Co jest na závadu rozvoji ve středních třídách? Není to snad ani tak otázka blahobytu, jako spíše duch zastaralého byrokratismu, ten bodlák neslovanský, ta spousta copařských předsudků a umíněností, jimiž namnoze sevřena jest obrovská část české intelligence, ta ohromná stupnice našich v službách živořících lidí. Není pochybnosti, že právě svěrák byrokratických přílišností to jest, který velký, ba převeliký kontingent české intelligence soustavně zbavuje vší společenské čilosti a způsobilosti. Tam, kde v praktickém životě na celé čáře nevtěluje se zásada: „*Žíti sám — a život jiným také popřávati*“, tam také květům společenského života nemůže se dařiti valně.

„Neobtěžujte služební intelligenci balastem byrokratického zpátečnictví“ praví kdesi Weber. Čím vzdělanější společnost, tím větší potřebuje volnost. Taková společnost pocítí také své mravní povinnosti a nezneužije volnost žáduou. Taková intelligence stane se společenského života schopnou a zachová podmíněnou čilost. Jinak přirozeně vzniká předčasná ochablost a ponenáhlu naprostá apathie ke všemu.

Jakož vidíme kolem sebe velmi zhusta.

* * *

Shrnuli jsme tuto několik prostých motivů, souvislých přímo i nepřímo s kýženým rozvojem společenského života v rodinách. Načrtli jsme je v upřímném toužení dobré vůle.

A k závěrku vyznívá heslo velmi prostě: Soustřeďujme se dle možnosti také — doma!“

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

A smál se zase, přesvědčoval se, že se netřese a že zase bude dobře. Vzchopil se a teď už pomaleji kráčel směrem k stanici, ve které prve vystoupil z vlaku. Chvílemi se ohlédl a ostražitě pozoroval vše vůkol vystříhaje se, aby se s nikým nepotkal.

Mnul si cestou ruce, které i nyní po divém útěku zůstávaly studené, a sáhl si na obličej, aby se přesvědčil, že už neplane horečným rozechvěním. Nikoli, byl úplně klidén; čeho pak by se měl děsit? Nikdo mu nebude moci dokázati zločin, nikdo ho ani nenařkne, nebude příčiny

k podezření, neboť najdou u statkáře neklamný důkaz, že sám a dobrovolně si vzal život. A Marta, která jediná ví všecko, nepůjde ho udat, nepoví — — —

A kdož ví, nepodaří-li se mu přesvědčiti ji, že není vrahem? Ta myšlénka náhle mu bleskla hlavou. Bláhovec, že tak utíkal, když se objevila nad ním! Proč kuje svůj plán nepřipravil se na případ, že bude takto překvapen? Osnovu plánu svého mohl doplniti drzou lží, že Těšitel se mu svěřil se samovražedným úmyslem už v Praze, že ho tudíž provázel až do Sirotčího Dvora, aby úmyslu toho neuskutečnil, ale u samých vrat nemohl už zabránit, když bratranec náhle vytáhl z kapsy smrtící zbraň a před zrakoma jeho přiložil ji k hlavě své a střelil.

Jak by to bylo pěkné, jak záslužné před Martou! Škoda, škoda! Ale aspoň se pokusí, aby to ještě spravil. Hned, jak dospěje na stanici, napíše Martě list a objasní jí všecko. Svůj útěk omluví nesmírným rozčilením ze skutku Těšitelova, překvapením, když ji znenadání spatřil, a konečně v té vážné, strašné chvíli milující srdce jeho kázalo mu bez odmluvy a hned uposlechnout, když velela, aby šel.

Svědomí jeho bylo tou chvílí potlačeno, neozývalo se. Ach svědomí, kde už bylo pochováno! Nitro Livorovo plnilo se uspokojením a radostí, že vše dobře se zdaří, už nepochyboval o zdaru své zločinné výpravy. Už nic nemátlo jeho počtu. Obava před Martou ustoupila naději v obratnou lež, a to bylo vše, co ho mohlo trochu děsit. Zbraň, kterou střelil svého bratrance, byla dobrá, přesvědčil se, že může nadobro usmrtiti silného člověka ze vzdálenosti mnohem větší, než byla píď, na kterou on střelil.

Minul už návrší nad Klenovou a všiml si, jak mlha se ztrácela před vzrůstajícím chladem. Nyní bylo mnohem lépe viděti k městečku, než dříve. Bylo tam už tma, toliko v hostinci a na místě, kde tušil poštovní úřad, vyskočilo náhle světlo. Hodiny odbíjely jedenáctou. Zbývala mu tedy dobrá hodina, než vlak pojede ku Praze. Za tu dobu, nebude-li se už nikde omeškávati, dospěje na stanici, kde po osmé hodině vystoupil, a zbude mu ještě chvíle, aby napsal Martě dopis.

Vstoupil už zase na cestu a hbitě pospíchal. Už se nezastavoval a neuslouchal. Všechno vůkol spalo, toliko psi štěkali v některé vesnici, a cesta byla úplně pusta.

Za malou hodinu přicházel na stanici a hned vstoupil do čekárny, nepatrně osvětlené. Nějaký sluha v huňaté čepici a velikých botách, natažen jsa na lavici, spal hlasitě chrápaje. Kromě mladé ženy, tulící se s dítkem na klíně do jiného kouta čekárny, nebylo tam žádných cestujících. Malým okénkem bylo viděti do sousední osvětlenější úřadovny, kdež mladý úředník s červenou čapkou měl službu, seděl u stolu a četl.

Livora zaklepal na okénko.

Úředník nepříliš ochotně obrátil hlavu v tu stranu, ale vida člověka pěkně oděného vstal a vyzvedl okénko. Tázal se příchozího, čeho si přeje. Na lístek prý jest ještě času dost. A zvedl tázavě veliké modré oči, ozbrojené brejlemi.

Livora ho žádal za kus papíru, za péro a inkoust a za dovolení, aby si směl napsati psaní, než přijede vlak.

„Prosím, jen račte,“ nyní už ochotně svoloval úředník, otvíral dvéře do úřadovny a zval Livoru, aby jen vstoupil. Za několik vteřin pak Livora již seděl za stolem a rychle črtal na arch papíru vylhané líčení Těšitelovy samovraždy.

Podařilo se mu napsati dosti dlouhý dopis, než přijel vlak, a ještě mu zbyla chvilka pohovořiti si s úředníkem o nepříjemnosti a obtížnosti železniční služby, zvláště v noci, a uložiti sluhovi, zatím už probuzenému, aby za dobré propitné odevzdal psaní nejbližšímu poštovnímu vlaku, který tamtudy pojede ke Klenové.

Do té chvíle obava před tím, uvěří-li Marta jeho lži čili nic, mnohem více ho tížila nežli zločin. Nyní však, když plynně a, jak věřil, přesvědčivě očistil se před mladou ženou z podezření, bylo mu zase volněji a sebevědomě vstupoval do prvé třídy přijíždějícího vlaku. Ani si nevšiml, jak úředník ještě ho pozdravoval.

Vlak zapiskal a zadýchal, a Livora se rozhlédl po šerém kupé. Byl tam kromě něho jen jeden cestující. Seděl skrčen u protějšího okna a podobalo se, že dříme.

Livora ani si ho nevšiml. Usedl hned na kraji, kde vstoupil, a upravoval na sobě svrchník, aby si hověl pohodlněji a by mu bylo tepleji.

V tom druhý cestující živě sebou pohnul a už se nachyloval k přibylému sousedovi:

„I pozdrav tě Bůh! Prosím tě, člověče, kde jsi se tu vzal?“

Mladý muž sebou trhl, jako kdyby ho bodnul. Obrátil se prudce, kdo to mluví tím důvěrným, povědomým hlasem.

Byl to jeho bratranec Bohuslav Těšitel.

XIV.

Livora až tonul v mrákotách. Zděsil se hrozně, krev mu stydla v žilách. Rázem se vymrštil se sedadla a několik vteřin stál jako sloup. Ústa jeho pokoušela se něco říci, ale nedovedla toho, jen nesrozumitelně zajektal.

„Nu, což mne nepoznáváš?“ usmál se statkář a podával mu ruku.

Jako nuceně a nesměle mladý muž sáhl po napřažené pravici bratrancově.

„Služebník,“ zahlesl konečně, „to je náhoda! Jak se daří?“ Už se přemáhal a sbíral rozptýlenou přítomnost ducha, chtěl se také usmáti, avšak byl to nepodařený pokus. Zdálo se, že mu smích stydne na bledých rtech.

Těšitel nic nedbal jeho velikého rozechvění, ani ho nenapadlo, aby se pozastavoval nad tím, že výmluvný jeho bratranec tentokráte marně lapá po slovech. Přisedl proti Livorovi a pravil tichým, proehvělým hlasem:

„Kdybys věděl, co se u nás dnes přihodilo!“

„Co pak?“ otázal se mladý muž, a hrdlo se mu svíralo úzkostí.

„Neštěstí, hrozné neštěstí, týká se to také Sirotčího Dvora. Náš i tvůj nejlepší přítel, poštmistr Oblak jest postřelen.“

„Probůh — Oblak!“ zvolal Livora, a hlava se mu zatočila. Ulekl se té zprávy jako prve statkáře. Nevěděl, co se s ním děje, zdálo se mu, že se propadává pod hučící vlak, a přál si, aby tomu tak bylo. Bída a zoufalství nevýslovné ho uchvátilo a chvělo jeho hubenými údy.

„Tedy Oblak, tedy Oblak!“ šeptali rtové jeho, a málem byl by se prozradil Těšitelovi. „Co jsi pravil o poštmistrovi?“ dodal pak hlasitě a utkvěl na bratranci dychtivýma zrakoma. „Jest zastřelen, nebo jen postřelen?“

„Bohudíky, že jen postřelen.“

„A prosím tě, nebezpečně?“

„Těžko říci. Dost možná, že to bude špatné.“

*

„A jak se to stalo, prosím tě?“

Těšitel pokrčil ramenoma.

„To právě jest divné. Dokud Oblak sám nepromluví, dotud to bude záhadou.“

A stručně vypravoval, jak vraceje se z Prahy domů nalezl u vrat svého statku dobrého generála Trochu ležícího v krvi, a paní Marta, volajíc po pomoci, skláněla se nad ním. Vyšla z domu podívat se, zdali už choť její přichází, a v tom zaslechla střelnou ránu u vrat. Ulekla se, ale pak přemohla bázeň a pospíchala tam. Našla poštmistra na zemi, a právě se sháněla po přispění, když on, Těšitel, přicházel. Jak prý se ulekla, chuderka, a jak si pak oddychla, když přišel. Domnívala se totiž, že spatřuje na zemi umírajícího muže svého, a teprve později, když přinesli ze statku světlo, poznali k ustrnutí svému přítele poštmistra. Byl ve mdlobách, krev zalévala mu hlavu, a co bylo při tom největší záhadou: vedle něho na zemi ležel Těšitelův revolver. To byla nejtěžší otázka, a kéž už Oblak by mohl nabyti vědomí a promluviti, aby ji zodpověděl!

Mladý muž na chvíli se zadumal. Viděl pod sebou hlubokou propast a cítil, jak střemhlav se řítí do ní. Už nic, už nic nemohlo zastaviti jeho pád, nic nemohlo jej spasit. A nad tou nesmírnou prohlubní už ani postava Martina mu nesvítila jako hvězda naděje, ta krásná, svůdná vidina byla pro něho nadobro ztracena a marno by bylo všechno jeho další dychtění a doufání. Vždyť muž její žije, toť jest jiná propast mezi ní a jím. A mimo to dopisem svým, před čtvrt hodinou jí napsaným, potvrdil nade vši pochybnost, že on jest vrahem poštmistrovým. Stroje úklady jejímu podezření, sám hrozně se do nich lapil.

V té chvíli litoval, že už nemá revolveru bratrancova, jak by se mu hodila ta osudná zbraň! Při své veškeré podlosti spatřoval, jak veliký rozdíl jest mezi zoufalým samovrahem a bídným zločincem, jakým nyní byl. Ale jak zhusta bývá u takových zvrhlých bytostí, závidéníhodná odvaha se mu vracela, ještě v letu do záhubné propasti neztrácel naděje ve své zachránění. Když se poněkud vzpamatoval z největšího dojmu, rychle obhlédal nebezpečí, které ho obkličovalo.

Co se mu může státi, bude-li dosti klidem? Nic. Marta ho neprozradí, tu bezpečnou jistotu přinesl mu již Těšitel, neboť nepověděla-li mu žena, koho spatřila nad klesajícím Oblakem, jistě také nepoví nikomu jinému. Zbývala toliko zápletka s podvrženým dopisem, Livora však nepochyboval, že se mu podaří příznivě ji rozřešiti. Jen vůli, jen odvahu, a všecko se zdaří, pravil si v duchu, a všechna ta spletitá zločinná událost nezdála se mu pojednou ničím jiným, než nezdařeným pokusem, při němž mohl nabyti něčeho velikého, ale naproti tomu nemohl ničeho ztratit. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Literatura.

— Karel Leger: Drobné povídky a kresby. (Kolín, nákladem Jana Hantáka).

Deset kratších skladeb, které Leger podává v úhledné sbírce, jsou prací vážnou a cennou. Muse Legerově přísluší plným právem název „pedestris“, pěší; nelítá v závratné výše, neoslňuje vírem obrazů cizích, chodí solidně a pevně po svém nejbližším okolí a trhá si do kytice květy, jež vyrostly na domácím lánu. Místo do výše obraznosti zaryje se časem do hloubky skutečnosti a váží z hlubin každodenního života nejednu pravdu a zkušenost, nejeden opravdu ryzí a přesvědčující akcent. Že někde skoro až těsně zavadí o hranice prosy, jest při volbě látek a způsobu jich zpracování zcela pochopitelné, ano i nutné. Forma Legerova je přiměřena tonu jeho epiky, čistá, plynná, ne právě vždy vybíravá, někdy i trochu pohodlná a jak říkáme laciná, ale přiléhá těsně a lehce všady, v jednotlivých partiích jímá milou prostotou a nehledaností. Většina básní tvoří malé obrázky genrové z našeho venkova z doby moderní až na výtečnou rokokovou kresbu „U zlatého slunce“ (18. června 1757) a jednu historickou upomínku na rok 1620. První široce založená a již volbou verše pohodlně rozpředená perokresba patří k nejlepším kusům knihy. „Pohádka“ a „Vávrovo štěstí“ jsou skladby symbolické plné důmyslu, první ovanuta trefně vážným dechem přírodním, druhá smějící se roztomilým humorem. Sociální problém výborně luští „Země“ se svou znamenitě přiostřenou pointou, touž vlastností vyniká i poslední báseň „9. listopadu 1620“. Perlou sbírky Legerovy jest však povídka „Cesta do nebe“; má syté krásné líčení, výbornou povahokresbu a vřelý cit. Je to malý srdcervoucí román opuštěné duše, které nikdo v okolí její nerozumí, duše tíhnoucí výše a zničené všedností a tupostí svého prostředí. Zvlášť konec je měkký a tklivý, plný skutečné poesie. Resignaci trpícího lidu vystihnul básník šťastně a výmluvně. Historie nešťastné lásky mají za sujet lehce nahozené obrázky: „Ve starém zámku“, „Naposled“, „Uhranutý“. Rozkošnou idylkou jest „Šafář“. Leger dívá se na přírodu i na lid okem prostým, vnímavým, všecko, co napsal, ovívá pravda prožitého a procítěného života, přímost a upřímnost jeho nahrazují vzlet a obraznost. Stopovati tento rozvoj autorův od jeho prvních básní bylo by studií stejně zajímavou jako poučnou. Leger je svá, ryzí individualita česká a to něco platí, radujeme se z jeho poslední knihy upřímně. —o.

— Na postupu. Dělnické básně. Napsal Beneš Doubravský. (Knihovna pro lid. Redaktor a vydavatel K. Jonáš.) Básně uveřejňované hlavně v „Plzenských listech“ obracely na se pozornost obecenstva tendencí rázně vyslovenou ve formě celkem hladké. Něco mužného a silného vane z veršů neznámého dělníka (?). Uvádíme „Horníkovo štěstí“ (výborné až na ošklivé slovo „přemíra“ v 5. sloce), „Dělnická bájka“, „Noc“. V některých číslech (Na prahu) se neubránil autor banálnostem a triviálním výrazům. Báseň nadepsaná „Lev Tolstoj“ svědčí o hloubce v pojímání vážných problémů, které u dělníka-samouka překvapuje. Biografická báseň „Antonín Kamen“ má pevný rázovitý začátek, ale je poněkud rozpředená a novostí látky též právě nevyniká. Nová knížka p. Beneše má své místo v naší poesii a jsme na další vývoj slibného talentu zvědavi. —o.

Redaktor majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNÍK XXIII. 10. ČERVENCE 1895. ČÍSLO 29.

Předplací se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Padající hvězda.

Všední obrázek ze života. Napsal Stanislav Jarkovský.

(Pokračování.)

III.

„Poslouchal, Budínský, on studoval gymnasium, tak umí latinsky,“ usuzovala velmi odvážně a s vynecháním nejdůležitějších praemiss slečna Pavla Lipinská druhého dne za kulisami a tázala se: „Co to je clementiae illustrissimae devotus ignotus?“ A slabikovala tato latinská slova, jimž naučila se z paměti, arci s přízvukem, nade kterým i velký obdiv oktavána Podhajského byl by kroutil vlasatou hlavou.

Budínský, který hrával buď staré otce a židy nebo bonvivanty, chlubíval se, že „má za sebou“ nižší gymnasium; v pravdě byly to jen tři třídy, jež ani celé dokončiti nesměl pro obrovské neúspěchy ve všech předmětech. Z učenosti sešel tedy na uzenářství, kterýž prosaický směr životní však neodpovídal dosti jeho vyšším snahám, a při příležitosti nejblíže příští prchl svému mistru za kočující divadelní společností. — Teď, chtěje zachovati svoji učenou pověst, sbíral v zákulisí svůj latinský um a když nic nenasbíral, chtěl zvěděti původ klasicky tajemných slov a kde Pavlína tu latinu, jež ze starých vzpomínek přec jen děsivě naň působila, nasbírala.

„Do toho mu nic není,“ odsekla Pavlínka, ale už vytahovala z kapsy psaníčko.

„Á, koukejte,“ volal tragéd Turinský. „Pavlínka dostává už latinská psaníčka!“

„To jí psal ňáký profesor,“ podotkla paní Turinská, dobromyslná přítelkyně Pavlínina; bylať mnohem starší než Pavla, měla obor starých panen a s Pavlínou nekonkurovala, ani na jevišti ani mimo ně.

„Bodejť!“ bránila se Pavla, „starý košťál nějaký, ne?“

„Ukázala nám to, kočičko,“ natahoval ruce zvědavý Budínský, který by byl rád své latinské neúspěchy nějak zamluvil.

Pavla se nebránila a parfum Podhajského vznášel se prkenným zákulisím divadla. Herci a herečky tady shromáždění vypukli v smích, který prorážel tenkými plátěnými stěnami i do hlediště, kdež v panze hudců a pištců vzbudil obecnou, ale do dnes neukojenou zvědavost.

„A co tohle znamení, Pavlinko?“

„Co pak já vím! . . . Proto jsem to přinesla, abyste mi poradili.“

Starý Špička, cedulář, podšitá kopa a kdysi také ve čtyřech realkách studovaný, ale ukrutný lenoch, ve svém umění hereckém — staré šibaly představoval — vezdy „na boudě“ závislý, prohlížeje dlouho V + I + I + I podotekl rozumně:

„Vy jste kosové! To je nějaký oktaván. Pavlínka má zas nějakého studenta . . . Ale co pak tomu řekne pan poručík v Kolíně?“ Narážel na poslední prý velmi intimní známost slečny Pavlínky.

Její odpověď asi velmi říznou přerušil režisérův zvonek, na jehož znamení herci se rozptýlili. Pavla měla vystoupiti až v jednání druhém a proto zvolna přecházela jevištěm na druhou stranu, do dámské garderoby. Cestou jen prohlédla malým otvorem opony do hlediště bloudíc okem po diváctvu až k místu, kde obyčejně sedával ten mladý úředník s plavým knírem a modrýma očima, stíněnýma zlatým skřipcem. Seděl tam zas a zdálo se jí, že právě také se dívá na tu dírku v oponě.

. . . Jak se jen s ním seznámiti, když on sám je tak jaksi bázlivý a nesmělý? Jen aby byl doma, až půjde zvát na svůj příjem! . . .

A bylo pochmurné, listopadové ráno, plno vlhké mlhy ve vzduchu a bláta na zemi, když slečna Pavlína se chystala k té pouti, která co rok opakovala se sedmkrát až osmkrát, tu v dešti a blátě, tam v jasu slunečním, ve vlažném jarním vzduchu, jinde zas ve sněhu a mrazu; zřídka v úpalu slunce, protože v létě benefice i těch nejoblíbenějších nestály za mnoho. To už od několika let, co byla u divadla . . . Přec jí tak někdy napadlo, bude-li tenhle život trvat takhle dál, co bude, vyplní-li se její sen o Národním, nebo dokonce — ach! teď jí srdce tlouklo, když na to pomýšlela — přestane-li docela a zajede-li lodka jejího žití do vod klidnějších? Ovšem, ten poručík v Kolíně jí slíbil, že si ji vezme, a ona svolila, byli zasnoubeni přes to, že rodina a zvláště matka toho poručíka, ještě k tomu šlechtična, vzpírala se tomu vší mocí — ale bude-li to to, po čem touží, až sňatek se uskuteční? Měla ho opravdu ráda anebo zasnoubila se jen proto, aby unikla tomu živobytí, které nžuž zařínalo se jí hnusiti . . . Ač dojde-li vůbec k tomu!

Když oblékala tmavozelený svůj šat, který tak pěkně slušel ztepilé její postavičce, a když navazovala plstěný klobouček na tmavé kadeře nad čelem zkudrnatělé, a když brala elegantní černou kabelku, v níž měla lístky ku dnešnímu představení, myslila přenáramně na ty věci, tak

že skoro ani nepozorovala, jak cedulář Špička do světničky vstoupil a z dumání ji vytrhl.

„No tak si pospíšila, kočičko, ať jsme hotovi dopoledne! A odpoledne teprve s ní už nebudu cárat," zahrozil a teď teprv dodal: „Pánbůh dobrýtro! Jak se vyspala, kočičko?" — Jeho pospěchu byla příčinou sklenice vína, bez které cedulář Špička k obědu nemohl se odhodlati, třeba že fialová barva jeho nosu jej mrzela.

Pavla neodpověděla na otázku velmi důvěrně pronesenou a stojíc už připravena s deštníkem v ruce pobídla sama ceduláře a kollegu Špičku, který zatím pohodlně na pohovce se usadil.

„Už jsem hotova, pojďme!"

A šli, v blátě a drobném dešti . . .

Dnes pan komisař trochu se opozdil. Stávalo se ostatek nezřídka, že pilný ten sluha státu kusy odpůldne nedopracované s sebou domů brával a tam je večer dodělal, aby ráno mohl nějakou chvilku uštípnouti hodinám úředním a věnovati se svým zamilovaným pracím soukromým: byltě spolupracovníkem nejednoho časopisu odborného a jeho právnické články a úvahy byly ne vedlejším faktorem při jeho postupování. Chef, okresní hejtman, to ovšem viděl, ale rád zavíral oko vzhledem k vyšším vlivům, které podporovaly mladého komisaře.

Pan Rudolf Velhartický z Velhartic seděl tedy v pracovně, prvním to pokoji mládeneckého svého bytu, zatím co posluhovačka uklízela ve vedlejší ložnici. Seděl u velkého psacího stolku a dopisoval rozpravu z oboru vodního práva, vztahující se na případ Beňovského mlynáře, jejž řešili u hejtmanství zdejšího a mnoha vyšších instancí dobu dosti dlouhou několika let a kterou teď pan komisař měl přivésti ku šťastnému skončení. Byla to věc podobně zavilá jako známá otázka, patří-li jelení parohy odvržené na cizí půdě nálezci, nebo majiteli pozemku nebo konečně majiteli honitby čili onoho jelena, a pan komisař s chutí pouštěl se do řešení, ostatně nedůležitého pro hvězdu, která padá v tomto vypravování . . . Ve velkých hnědých kamnech praskal oheň velmi útulně a teploučko šířilo se po pokoji, který věru nevypadal podle obvyklých staromládeneckých tradic omezujících se na postel, kufr a zouvák. Měkký velký koberec tmavých i světlých barev rozestřen byl skoro po celé podlaze, v jednom koutě stála rákosová berceusa a vedle ní malý stolek s velkými podobiznami v pěkných rámích, po stěnách viselo nemnoho, za to však krásných obrazů, vesměs originály, olejomalby i akvarely, a ostatní nábytek doplňovaly dvě pěkně řezané skříně s knihami skvostně vázanými, zmíněný psací stůl a velká pohodlná lenoška, potažená tmavočerveným plyšem. Japonský slunečník křiklavě červený a zlatomodrý velký papírový vějíř pod ním, rozestřený nad berceusou v jednom rohu pokojíku, vrhaly do toho všeho měkkého pohodlí veselý jakýsi tón. Dvéře k ložnici zakryty byly těžkou portierou olivovou právě tak jako byly záslony okenní. Patrně neměl pan komisař toto zařízení ze své služby, ale už z bohatého domova. Na psacím stolku mezi papíry a knihami stál skvostný řezaný rámec s podobiznou starší dámy, dle pyšného a sebevědomého vzhledu hádal bys vévodkyně nějaké nebo hraběnky: ale byla to jen paní dvorní radová Ida Velhartická z Velhartic, víc nic.

Už pan komisař vstával, když zaklepavši vešla do pokoje slečna Pavlína Lipinská; za ní šoural se cedulář Špička. Příjemně účinkovalo teplo pokoje na to děvče prostydlé chladem a prošlehané deštěm, které vcházívalo na takovýchto poutích jen do předpokojů a kuchyň, v nichž oheň od snídaně už dávno zas vyhasl nebo k obědu teprv se připravoval. Zřídka kde vedli herečku dál do pokoje nebo nabídli jí židli ku posezení; nejobyčejněji odbyli ji všelijak a z odbytí toho nejmírnější a nejlaskavější bývalo nejisté ujištění, že přijdou večer a lístek že vezmou u kasy — však nezřídka musela i hezká Pavla přeslechnouti trpká slova o komediantech, o obtěžování a žebráctví . . .

A nebyla ani hned schopna slova v tomto půvabném tuskulu mladého komisaře, na nějž už cedulář Špička, který z dřívějších pochůzek znal komisaře a jeho byt, ji připravoval slovy:

„Teď přijdeme k feš pánovi, počkala, Pavlínko, ten to má nóbl!"

Tak tedy průvodčí sám začal zvát:

„Prosím, pane komisaři, tady slečna má dnes příjem, znamenitý kousek, „Mušketýrova láska", od Scribea . . . a slečna má hlavní roli . . ."

Pan komisař všecek se zarděl, když stál tak tváří v tvář slečně Pavle a hlavou mu projel profesor Matoušek a jeho nepokrytý výrok, že „večer to je namazáno všemi barvami a ve dne to vypadá jako strašidlo". Nic neměl pravdu profesor Matoušek.

Teď z blízka docela slečna Pavla nevypadala nijak jako strašidlo, ba ještě hezčí se mu zdála s tváří přirozeně začervenalou studeným vzduchem. Konečně, když užuž mlčení zdálo se býti dlouhým, pravil nabízeje berceusu:

„Prosím, posaďte se, slečno . . ."

Cedulář Špička stál u dveří a díval se potutelně na oba; byl starý, prohnaný a zkušený v láskách.

„Měl jsem už několikráte čest slečně se obdivovat," dvorně zapřádal pan komisař hovor.

„Tak?" odvětila slečna Pavla, ale hlasem, ve kterém cedulář Špička ji nepoznával. Tak jakoby hrdlo měla staženo zlatým řetízkem, který přec docela volně visel pod tmavozelenou kazajkou, s miniaturním obrázkem Marie Panny. „A kdy?"

„Už několikrát," vyhýbal se určité odpovědi pan komisař, nechtěje se přiznati, že pokaždé, co slečna Lipinská zde vystoupila, ač ona to věděla. „. . . ondyno ve Zvíkovském rarášku."

„A líbila jsem se vám opravdu?" ptala se Pavla už zase svým rozmilým tónem naivky, tak že pan komisař nemohl se zdržeti okamžité a nápadně nadšené odpovědi:

„Ó tuze!"

Cedulář Špička se ušklíbl, ale začínalo mu to být nezvykle dlouhé a jako úvod k něčemu ještě delšímu. Proto přetrhl navazovanou rozmluvu stereotypním:

„Račte snad poroučet vstupenku?"

„O ano," pokyvoval pan komisař, „máte-li ještě místo v první řadě . . ."

„Už jsem vám reservovala," podřekla se tuze neopatrně slečna Pavla a zapálivši se přijímala od komisaře vstupné, jež rychle vhodila do té příruční kabelky.

Toho dne pan komisař v kanceláři pracoval mnohem roztržitěji než kdy jindy.

IV.

A dne druhého, zase k večeru, oktaván Podhajský psal svoje druhé psaníčko:

„Milostivá!

Harmonii svého pohybu, tím démantem s paprskovou přízí, dovedete rozechvěti tykadla každé duše. Váš elektrisující půvab budiž Vám zářnou do budoucna sponou. Přijměte laskavě můj hluboký podiv a blahopřání.“

A podepsáno stejně jako poprvé a přidány i ty hieroglyfy.

Tohoto spletitého výlevu příčinou byl včerejší znamenitý výkon slečny Pavly, kterým unesla všecky mladé mysli tak, že nazejtří v kancelářích, úřadech a školách skoro nic z nich nezůstalo. Prostředníkem mezi stále neznámým pisatelem a kněžkou Thaliinou byl opět Ferda. Jen že tentokráte v odměnu za služby prokázané dostal deset jablek a hrst ořechů, díl ze zásylky, kterou Franciho máti synu svému snažila se osladiti trpké chvíle studentského žití. Ferda přijal dar s povděkem a vykonal svoje poselství, jak mu bylo nařízeno: věděltě, že za správné vykonání dostane ještě od pana Franciho cigarettu, vrchol terciánského blahoslavenství.

Ale horký ten výbuch podivu o nic nepřiblížil milého Franciho ku předmětu jeho nadšení, neb když náhodou slečnu Pavlínu potkal, ani pozdraviti ji se neosmělil a přešel tu vílu nepozorován a nepoznán. Byl stále ignotus, jak se vhodně podepisoval; což bylo dobře, jinak byla by se mu Pavla upřímně vysmála. — Jediný výsledek mělo toto potkání: že pan Franci ve škole místo aby pozor dával, psal do svého denníku báseň setkání to opěvující vroucími slovy a kulhavými verši.

Panu komisaři se zdálo, že včerejší tou návštěvou s Pavlou se sblížil. A večer, už hodinu před počátím divadla dlouhými kroky a s límcem pod nos vyhrnutým procházel se ulicí, do níž otcové i strýcové města položili byt obecného strážníka. Jen pro bůh, aby ho zde nikdo neviděl! Přec jen světský předsudek hluboce byl zakořeněn v byrokratické duši pána z Velhartic. Ale bylo už temno a v počasí listopadovém, pořád nevlídném, chtělo se ven leda jen služkám jdoucím do náručí některého dragouna zdejší posádky a při tom pánům pro pivo. Jinak do této tiché ulice nezabloudil nikdo, an velký svět tohoto města, o který panu komisaři nejvíce šlo, soustředil se večer na náměstí, na promenádě. Tam bylo co večer na nejširším chodníku jedné strany velmi živo, jakoby tam ti pánové a dámy tančili čtverylku. Studenti, kterým bylo zakázáno milovati se veřejně, prováděli svoje dvoření způsobem velmi dovedným na zlost dozorčích orgánů: chodili prostě místo vedle děvčat za děvčaty a mluvili jim svoje city milostivé do zad; poněvadž bývali oni i ony vždy po dvou, nebylo na věci nic nápadného a dostaveníčko odbylo se docela hladce, — vyjma když profesor Matoušek jdoucí „na Střelnici“ na náměstí se objevil. Potom každý z mládeže studující, jehož tam stihl v hodinu tak pozdní, dne následujícího to odpykal „peckou“ tak řečenou. Avšak v hodinu ještě mnohem pozdější byl by mohl každý ten mladík studující viděti svého vůdce a přítele ve vědách exaktních ubírati se po náměstí zpět přímkou ne právě mathematickou. Nebylo divu, že „na Střelnici“ zapomínal chladu své mládenecké domácnosti a všech trudů s ní spojených a radoval se zároveň z toho, že není pode jhem manželským.

Ze dveří nízkého domku vyšourala se konečně postava malého děvčete s velkým dlouhým košíkem v ruce, přikrytým bílým prostěradlem. Byla to policajtova dcerka, která donášela slečně do divadla garderobu a za to dostala pro dotyčné představení volné posezení v poslední lavici, jako divadelní referent... A za malou chvilku vyšla svižná, štíhlá postavička slečny Pavly, v tmavozeleném tom kabátci s bílou hedbávnou kravattou u krku; ta svítila úž z daleka odrážejíc se v temné silhouettě od svého okolí.

Pan komisař šel právě naproti — a Pavla, jak jej shlédla, skoro samoděk šla mu vstříc ze druhé strany ulice a zastavila se.

„Ach, pan komisař,“ podivila se, „kam pak tak pozdě? Nepůjdete dnes do divadla?“

Komisař opatrně se vyhnul odpovědi na otázku první a odvětil jen:

„Ovšem že půjdu.“ A dodal: „A těším se upřímně, že vás vidím.“

Myslil to opravdově.

„Jak jsem se vám líbila včera, hrála jsem dobře?“

Teď pan komisař začal hymny pěti na Pavlínino umění slovy stejně nadšenými, ač mnohem méně nemotornými než oktaván Podhajský a skončil poznámkou od srdce míněnou, že by měla jít slečna Pavla k Národnímu do Prahy.

„Ach, k Národnímu,“ povzdechla Pavlína, „kde pak já... kdybyste věděl, jak to je nesnadno pro venkovskou herečku!“

Šla zvolna, krok za krokem v té tiché ulici, aby co nejvíc prodloužila chvíli tohoto setkání. On také co noha nohu mine, zapomínal na svoji úzkost a na děvečky zvědavě za nima se ohlížející, které teď nic jej neznepokojovaly. Viděl jen, jak v záři petrolejové svítilny velké oči slečny Pavly naň se upíraly tak podivně, s touhou nevýslovnou, zcela jinak než na jevišti to dělávala, až nábožně bezmála.

„A jak to máte tam u sebe pěkně zařízeno,“ zaváděla Pavla nový hovor, „věru, že ještě jsem neviděla tak útulný mládenecký byt... A tolik knih!... Máte také něco ke čtení? Půjčte mi něco, prosím vás,“ žebronila.

Pan komisař byl rád, že mu dána i v budoucnosti možnost k Pavle se přiblížiti a slíbil velmi ochotně. Měl opravdu pěknou sbírku knih z české belletrie; i to na odpor všem úřednickým zvyklostem.

„Pošlu rád.“ A tázal se ještě: „Což tak ráda čítáte?“

„Nesmírně. Nemám-li divadlo nebo zkoušky, nebo nemusím-li si šít nějaké šaty pro svou garderobu, čtu vždycky. A vy také píšete, viďte?“

„Odkud to víte, prosím vás,“ divil se, „vždyť píši jen odborné věci, ale nic pro zábavu?“

A lichotilo mu náramně, že o tom věděla.

„Viděla jsem vaše jméno v obsahu nevím už kterého právnického listu, kdesi uveřejněném,“ vysvětlovala prostě.

V tom docházeli na konec ulice, odkud bylo již viděti světla na náměstí a pod nimi chumelenici lidí se procházejících. Panem komisařem to trhlo: nechtěl, aby jej někdo viděl s herečkou, a pravil rychle:

„Odpusťte, musím ještě před divadlem tam, kam jsem měl vlastně z prvu namířeno...“ a vzal do své

dlaně podávanou malou ručku Pavlíninu trochu nesměle; obě ruce se pozachvěly.

Pavla cítila dobře ten ostrý hrot, když zastavivši se na chvíli ve stínu lampy viděla, jak komisař spěchá ulicí vzhůru, pak obrací a vrací se zvolna zpět… ó, těch divných, divných předsudků maloměstských proti jejímu stavu, zastenala v duši! — A víc než kdykoli jindy bylo jí teď toho líto a od něho! Byla by ještě víc o tom přemýšlela, kdyby už nebyl nejvyšší čas připravit se k vystoupení, při němž pak i jednou se zarazila tak, že nápověda musel opakovat svoje slova dvakrát. To že se zahleděla do hlediště na to známé už místo, kde sedával… A přec už tak často a tolikrát koketovala s pány v hledišti a nikdy nezapomněla proto na svou úlohu…

„…Zítra na mne nečekejte," pravila Rudolfovi, když jejich schůzky večerní stávaly se už pravidelnými a když poupě jejich nevyznané lásky rozpučelo se již v květ, a když děvečky, které dragounů na ten čas neměly, roznesly pana komisaře i tu „komediantnici" po celém městě, — „zítra nehrají."

„Ach Bože, kdy a kde vás tedy zítra uvidím?" tázal se státní úředník zoufale, jako kdyby běželo o nenadálou inspekci v úřadě.

Pavla se zamlčela a přemýšlela. Konečně se tázala: „Budete zítra večer doma?"

„Proč se ptáte?"

„Dám vám vzkázat."

„Dobrá, budu čekat do sedmi hodin."

…A v tu dobu seděl pan komisař zas u svého stolku nad nějakým aktem kancelářským, ale darmo: úřední záležitost, o kterou šlo, nepřicházela k nijakým koncům přes to, že co chvíli péro namáčel. Však neustále také hlavu ke dveřím obracel, přijde-li žádaný posel, policajtova dcerka. V tom čekání ozval se jemný šumot za dveřmi, které bez zaklepání se otevřely. Vstoupila Pavla…

„Nešťastné dítě, co vám to napadlo," lekl se přes všecko svoje vniterné potěšení a jásot svého srdce pan komisař, když Pavla odloživši zvolna a bez rozpaků klobouček usedla na Rudolfovu lenošku. Byl ve smrtelných úzkostech, aby nepřišla posluhovačka neb aby se tu nestavil mladší kollega z úřadu, konceptní praktikant Švára, jak někdy činíval, jda na večerní promenádu.

„Co mi domlouváte," bránila se Pavla. „Bože můj," pravila roztouženě a hlasem, z něhož vyznívala trpkost i sladké rozechvění, „tak ráda bych byla chvíli v tichu a klidu s vámi, v tom vašem teplém pokoji, abychom si pohovořili srdečněji než v těch chladnech a v tom sychravu venku. Doma také mám pořád studeno a tepla málo… nevím, jestli mi rozumíte… Nemám duši, s níž bych od srdce promluvila…"

„Vždyť je matka s vámi —" přerušil Rudolf.

„Nevěřte, to není moje matka, ta zemřela už dávno," doznávala Pavla a rděla se při tom víc a víc. „Byla také herečkou… a otce jsem neznala. Už ode mláda takhle se světem protloukám, ale nemyslete, že jsem tomu zvykla. Přes všechno je to jen nepřirozené… Sotva kde zdomácním a se seznámím, musím zas pryč, do neznáma, a seznamovati se znova… A všude stejné řeči, lichocení, hladká slova a — nechci ani vyprávět… Vy jste mi s takovými věcmi nepřišel — a proto jsem přišla sama…"

Pan komisař vzal Pavlu za ruku a stoje tak u lenošky, vedle ní, sklonil se k ní, tak, že vlasy jeho dotekly se kučer nad jemným jejím čelem. Pavla přitulila svoji hlavu na jeho rameno a dala se do pláče…

…A pan komisař líbal jí čelo a vlasy, líbal tváře a ústa, která tiskla se k ústům jeho vášnivě a s nesmírnou láskou…

…Posluhovačka nepřicházela a Pavla zticha jak přišla, zmizela, aby v čas ještě dostavila se do divadla — tenkrát do hlediště, jak slíbila přítelkyni Reindlové, která dnes také nehrála.

Nikdo nevěděl o té návštěvě — jen oktaván Podhajský, který stopoval slečnu Pavlu Lipínskou sem a zpět a který býval nepozorovaným stínem jich obou v té tiché gymnasiální ulici.

Co trpěl ten chudák zatím, co Pavla byla nahoře a on dole v listopadovém blátě a dešti, teď už smíšeném se sněhem, nelze jen tak snadno vypovědít. (Dokončení.)

Z Alp.

(Sonneck. — Na ledovcích Hochfeileru. — Velký Zvon. — Kamenné Moře.)

Napsal Dr. Karel Chodounský.

Sonneck.

Od pravého břehu Innu při samé tyrolské pohraniční pevnosti Kufštejnu vystupuje romantické pohoří „Kaisergebirge" a táhne se ve dvou souběžných řetězích k západu, z nichž jižní „Wilde Kaiser" zvaný jest vyšší (Elmauer Haltspitze 2344 m.) s pásmem ostrých štítů a rozeklaných stěn vápencových, vesměs strmě spadajících v široký pás lesní, s lemem četných dvorců a zahrad na jižním svahu.

Sem mířily první naše kroky, když jsme v Kufštejnu v neděli 22. července m. r. v poledne Mnichovský rychlík opustili. Bylo slunno, byl první volný den, oh, jak vesele a lehce se to kráčelo k lesnatým stráním, dále jejich stínem, přes mýtiny a bystřiny, lučinou a roklí k zelenému jezeru Hinterštejnskému, položenému v lesnaté boky skal. Nad západním jeho cípem bělá se v smrčinách kaple sv. Leonarda a vedle ní se kryje osamělá hospůdka Baerenstatt, cíl dnešní naší pouti.

Zde jsme strávili v míru lesním skvostný podvečer i vraceli se v šenkovnu k blikavému plaménku lampičky teprve po klekání, abychom povečeřeli; hřmotný hospodský Eisenmann nás bavil a těšil, že bylo pivo včera ještě špatnější než dnes.

Na druhý den před čtvrtou, když hvězdy již bledly a svítati počalo, byli jsme k odchodu připraveni. Hora Sonneck, na jejíž štít jsme minili vystoupiti, nenáleží k těžkým problémům turistským a proto jsme si umínili,

že zkusíme výstup bez průvodčího. Učinili jsme tak po dobré rozvaze a jako zkušení alpinisté po dobré přípravě, ale také s dobrým vědomím, že přežijeme různé trampoty. Kdo blíže poznal onu tajuplnou oblast vysokých hor, kdo častěji bloudil v obrovských massách skalních, kdo cestu hledal po skalních korytech a římsách, přes ostré hřebeny k nebetyčným hrotům, ten si předem nedělá illuse, že podniká procházku, pustí-li se v ony velebné, němé taje vysoko nad veškerá obydlí lidská sám a sám. Pro zkušeného alpinistu však jest takový problém kouzlem a rád platí námahou a strádáním to blaho a ten pocit štěstí, který se mu cestou v srdce sype. Někdy ovšem jest trpkosti více než potřebí a dojde k přemítání o oprávněnosti výstupů horských bez průvodčího. Sám k nim neradím nikomu, ba varuji každého, zejména turisty mladší a tím více takové, kteří povahu hor z několika málo túr poznati nemohli. Leč nechmež úvahy v pokoji, daleko by nás zavedly.

Kráčeli jsme za svěžího vánku ranního vesele k západu a obešedše lesnatý chlum Gajsperk, minuli jsme Kaiseralpe a dále Hochkaiseralpe (1129 m.), poslední to salaš na cestě. Za touto zaniká v kosodřevině poslední stopa stezky a každý jest již odkázán na vlastní orientaci. Nacházíme se ve žlabu mezi Sonnenštejnem a Wiesbergem; hřeben tohoto vede přes štít zvaný Kopfkraxen k Sonnecku. Směr cesty byl jasný, ale cestu najít — o to šlo.

Slunce pražilo již jak se patří, když jsme šplhali po strmém travnatém pásu Wiesbergu vzhůru, který jsme za výstup zvolili; ve výši asi dvou set metrů pás ten zdola zdánlivě celistvý byl přerván a další pochod změniti jsme museli v lezení po pohodlném pasu skalním, avšak i ten jakoby ho uťal. Vedl k hluboké rozsedlině skalní. Rekognoskován terrain — buď se vyhneme stranou, aneb nastoupíme pochod zpáteční.

Za trudného rozhlížení se padne nám do oka trs kosodřeviny nad hlavou se sklánějící, který se dal snadno dosáhnouti. Vyšplhavše se v jeho kořání, stanuli jsme na hřebenu, vedoucím zase ke schůdné stráni; krátký ten přechod vyžadoval pevné oko, neboť na obě str ny zely prohlubně, avšak noha mohla stoupat bezpečně, jsouc chráněna kosodřevinou, táhnoucí se po jednotlivu celým hřebenem. Poznali jsme, že místo k výstupu voleno příliš na západ, leč až na ztrátu času také jsme tudy došli cíle.

Byly již dvě hodiny po poledni, když jsme se rozhlíželi se štítu Kopfkraxenu po velkolepém panorámatu dalekých i blízkých hor. Sestup odtud k Sonnecku koná se po severní jeho straně, kdež stěny Kopfkraxenu spadají mnoho set metrů příšerně příkře ke dnu Gamskarlu. Silné drátěné lano, pevně zakotvené ve skálu, bezpečně tu chodce provází až na hřeben od Sonnecku se sklánějící, kdež jsme si popřáli chvíli oddechu a malého občerstvení.

Od rána do nás pražilo slunce a na celé cestě netryskal z vyprahlých skal ni jediný pramen — žízeň byla větší než hlad. Však při pochodech v horách dlužno šetřiti s proviantem jako na lodi beroucí se k točně; nejisto, kdy a kam dojdeme. Každý podělen vajíčkem a sklenkou vína a hlavní zásoba ponechána pro návrat. Zanechavše tlumok, pláště a fotografický přístroj na místě odpočinku vystupovali jsme na blízký štít Sonnecku (2258 m.), kdež jsme odměněni byli neobyčejně krásným rozhledem, neboť jasně modré nebe bylo bez mráčku a průhledný vzduch bez oparu, který někdy vzdálené krajiny zaťazuje. Zrak zalétá od bílého temene Hochkönigu východně přes ledovce Nízkých i Vysokých Tauru, hory Ötzthálské a Zillerthálské ke skupině Ferwallské na západě — odtud hledíme k severu přes Zugspitze a hory Chiemské v nížinu bavorskou, ztrácející se v dáli bez konce a hranic. Bezprostředně kolem nás divoce rozdrápané štíty a pod našimi nohami v nesmírné hloubce kamenné pustiny Scharlingerboden a Schneekaru.

Když jsme zanesli datum výstupu našeho do pamětní knihy, zde v plechovém pouzdru na železné tyči chované, opouštěli jsme štít hory spěchajíce k zavazadlům k proponovanému obědu. Ani hlad nás tak příliš nehnal, jako žízeň, prahli jsme po svlažení nesmírně; takhle trefit na pramen, jak bychom se osvěžili! Marná zde na vodu myšlénka, zbytečné dráždění. Při sestupu však zahlédneme prohlubinu skalní nepříliš vzdálenou, naplněnou sněhem — a s radostným výkřikem sletíme zrovna k ní a ssajeme ten palčivý chlad zuřivě a dlouho; ústa zdánlivě navlhla, leč po krátké chvíli žízeň nás trápila zase. Těšíme se na naši forotu vína — ó Bože, jen kdybychom už tu sklenici nesli ke rtům!

Konečně jsme zde — však tlumok vzal čert, zmizel — skutečně zmizel! S ním víno, masitý nářez, vajíčka, chléb a sýr i teplý plášť, rukavice vlněné, obvazy, některé chirurgické nástroje, příruční lékárna, potřeby k šití a jiné drobnosti, jakých alpinista k zabezpečení každé situace s sebou nosívá. Hledáme po svahu hřebenu, zkoumáme terrain kukátkem — vše marno. Tlumok byl ten tam — jen fotografický přístroj a druhý plášť klidně odpočívaly na místě, kde jsme ztracený poklad uložili. Tato nezaviněná událost stala se zdrojem našeho utrpení.

Kdo výšiny alpské zná, pochopí, že tlumok nemohl býti ukraden; bylať naprosto vyloučena možnost, že by sem byl člověk mohl dostoupiti; svalen byl patrně ovcemi neb kamzíky s ostrého hřebenu do propasti.

Stáli jsme tu mlčky a stísněni, uvažujíce, co dělat; žízeň trápila hrozně i vraceli jsme se vzhůru k prohlubině se sněhem a hasili zde pekelný žár v ústech; nestačilo nám ssáti sníh — šlo to tak pomalu, i polykán v kusech. Však hrdlo pálilo dále a pálilo tím více. Ale co dělat? Ulevoval a vzpružoval alespoň pro okamžik, a proto si každý na cestu svázal ještě uzel sypkého sněhu a nacpán také do pouzdra kukátka.

Měli jsme v úmyslu sestoupiti se Sonnecku po severním jeho svahu k propastem Gamskarlu, odkud se lesní stezkou dojde k dobře opatřené Hinterbaerenbadhütte v údolí císařském. K sestupu zvoleno po rekognoskování terrainu kukátkem skalní koryto, jež se nám zdálo dosti schůdným.

Pílili jsme — bylyť již čtyři odpůldne, když jsme se spouštěli se štítu dolů; skalní žlab jarními vodami vymletý spadal vždy strměji a šlo to jen pomalu a opatrně, krok za krokem dolů; kruché skály se drobily stále pod rukou a nános kamenů pod našimi nohami ujížděl s rachotem v propasť; odlomené větší balvany skákaly v oblouku tříštíce se v kusy, a byla velká opatrnost nezbytna; přes to zařičela na nás přední tu a tam kamenná střela, které jsme se ne vždy vyhnouti mohli; sestup byl zlý a rozčiloval — ale blížili jsme se dnu Gamskarlu, pak již bude pochod snadný, jen statečně

dále. V té hloubi však pojednou noha stane — neboť náš žlab vybíhá v prázdno a oko patří do propasti s kolmými kolem stěnami. Viděli jsme odtud, že měl být volen sestup dále na východ — avšak tam proniknouti bylo nemožností.

Nezbýval nám zemdleným, hladovým a žíznivým, než návrat na hřeben Sonnecku. Sníh z uzlů jsme již dávno vyssáli, dílem nám odkapal roztopen byv sálajícím sluncem, jen v pouzdru kukátka šplounalo trochu vodičky, ale té jsme se netkli. Výstup zpětný byl obtížný a mořivý, i vděčíme mnoho věrným alpským sekerkám, že byl vykonán. Teprve o 7. hodině večerní jsme stáli zase nahoře na hřebenu Sonnecku, s něhož jsme se před 3 hodinami pustili dolů. Bylo potřebí oddechu — žízeň nám podlamovala síly; vyprahly i hlasivky a uši zaléhaly. Choval jsem ještě v náprsní kapse několik tabulek čokolády pro čas největší nouze — avšak nikdo nebyl s to pro suchost v ústech kouska polknouti. Došlo na vodu v pouzdru kukátka černě zbarvenou od nátěru kožného, a poslední nepatrný lok navlhčil na okamžik jazyk.

Samozřejmě jsme nepomýšleli již na hledání nového sestupu ku Gamskarlu a hotovili se k návratu cestou od rána.

Skláněјící se večer nás popoháněl, neboť cíl náš ležel ještě hluboko a daleko pod námi. Když jsme došli skal Kopfkraxen, pocítil jsem umdlenost tak značnou, že jsem musel na chvíli usednouti; v chladném stínu skal jsem rychle okřál i šplhali jsme brzy statečně na štít hory a odtud dolů na hřeben Wiesbergu, kdež jsme nad očekávání brzy nalezli kamenného panáka označujícího bod, kudy nejbezpečněji možno sestupovat; pílili jsme, večerní vánek vzpružoval síly — jen žízeň nás hrozně trápila; doufáme, že před devátou přece snad dorazíme k salaši — avšak již v kosodřevině na úpatí hory nás překvapí noc. Co robit? Zůstat pod širým nebem anebo zkusit cestu k nedaleké již salaši? Po dobré úvaze naší situace dáme se na další pochod tmavou houštinou ve směru, kde tušíme „Hochkaiseralpe“, klestíce si cestu místy sekerkou, místy rukou do krve rozdrápanou. Stále kobrtajíce v spletce kořání a balvanů pronikáme konečně z houštiny ven a staneme na pokraji skály. Přímo pod námi a nehluboko černá se salaš s osvětleným okénkem — ale vzdor hvězdnaté noci neodvažujeme se na sestup. Raději se vracíme a dlouhou oklikou obcházíme stěny; jak hořko býti odpuzen od samého cíle po takých trampotách! Houština jakoby neměla konce, konečně řídne, ale tu si zraní žena při klopýtnutí prst bolestně, až se mrákoty o ni pokoušejí — po několika vteřinách nabývá opět sil, i plahočíme se dál, sestupujeme již na palouk a před námi vytoužená salaš. Urychlíme krok, leč tu zaslechneme žbluňkat vodu! Zachvějeme se radostí a spěcháme k místu, odkud tento nebeský zvuk přicházel. Zde padneme k vodě a pijeme, pijeme dlouho a vstavše opět se k pramenu skláníme — nesnadno žízeň uhasit! Zotaveni kráčíme k salaši, jejíž blízkost nám vrací klid a pocit bezpečí. S důvěrou přestoupíme její práh a jsme starým salašníkem vlídně přijati. Přede vším jiným jsme si vypůjčili džber a šli si hned zase pro vodu; prahlať ústa opět — ale konečně jsme žízeň přece jakž takž zmohli.

Starý nás pak vybídl, že nám ukáže místo k noclehu, a rozsvítiv svítilnu s ušpiněnými skly vedl nás prázdným chlévem přes dvorek k malé boudě, kde jsme měli spát. Když otevřel dvířka, pozdravila nás hlučným zachrochtáním svině a počala — jakmile světlo svítilny v chlívek padlo, ihned chlemstat v korytu; vedle žlabu za nízkým přepažením naházeno bylo něco sena, kdež nám salašník vykazoval nocleh. Těžká praseči atmosféra nízkého chlívku zarážela dech, i vyjednávali jsme. Místo prý také v chlévě (krávy v létě zůstávají stále venku na polaně), ale sena tam nemá: patrně se starému jednalo o práci, i nabídli jsme své služby a dali se hned do díla. Odnášeli jsme seno v náručí a v plášti přes dvorek do chléva, a starý jen napomínal, abychom nebrali z tamhle toho rohu: „Dort ists nass vom Hund.“

Lůžko jsme si konečně upravili, pokud troška sena, veškerá to zásoba na salaši, stačila, a teprve nyní jsme pomýšlet mohli na večeři. Ovšem že si tu fantasie nemalovala bohaté hody — avšak snili jsme i o chlebu a sýru marně: pouhé mléko tu bylo a přec, když ho vynášel mísy dřevěné z komory salašník, přecházely nás oči žádostí. Jen strpení, uvaříme čokoládu z uspořených tabulek!

Na černém ohništi praskal již veselý oheň a na něm se ve velké měděné pánvi hřály spousty mléka s čokoládou; — ta doba — ta doba, než to vřiti počalo! Ruce nás už bolely od mávání s lucernou — která jen tak trochu propouštěla světla začazeným sklem na povrch mléka, a pořád nic. Salašník co chvíli tonul v strachu o tu svou lucernu: jak snadno mohlo prasknout sklo od plamene! Konečně čokoláda hotova — a že byla skvostná, výborná, vypili jsme ji po mísách.

Což ta půlhodinka siesty po večeři! Škoda, že mír byl poněkud kalen raněným prstem ženiným; pálil čertově, a chladivá voda skalního pramene jen prodlením doby bolesti zmirňovala.

Ujišťuji vás předně, že jsme nevypili nikdy ještě tolik a za druhé tak skvostné čokolády, jako oné noci 23. července 1894.

S pocitem blahé vůle a spokojenosti jsme se ubírali na seno; svrchní šat zavěšen na řetízky žlabů, dvířka chléva, jimž scházelo poutko, přivázána jakž takž motouzem ku skobě, světlo v lucerně sfouknuto a ulehli jsme polooblečeni; nebylo s čím se pokrýti. Širokými sparami v roubení a ve střeše proníval k nám sice noční chlad horských výšin, ale my spali, jakoby nás do vody hodil, do čtyř z rána.

Nebyli bychom se probudili sami, leč v oné chvíli protáhla kráva z vracejícího se stáda hlavu spárou dvířek a pořádně na nás vetřelce zabučela. Takový signál úplně stačil, že jsme všickni z lůžka vyskočili, při čemž někdo z nás o lucernu zakopl, že se chudák celá rozsypala. Ubohý salašník, jak dobré měl tušení!

Strojili jsme se ovšem venku u koryta mezi balvany, ale k snídaní na mléko jsme šli do „jídelny“ pod střechu hostinné salaše.

Nemohli jsme se s Hochkaiseralpou hned rozloučiti — i zasedli jsme ještě na dlouhou chvíli po snídaní na zápraží.

Bylo krásné letní ráno s líbezným přídechem horského chládku; před námi se rozevíral širošírý kraj s majestátným řetězem ledovců Taurských v pozadí. Nebeský klid kolem nás i v nás — jaký kontrast s včerejším úpalem, znojem, hladem, žízní, zemdlením a rozechvěním! (Dokončení.)

Stará ballada.

Báseň Antonína Klášterského.

Venku ticho, noc a mrak,
dítě v lůžku stená tak.
Ťuk! — ťuk! „Slyšíš? nyní! — nyní!
tam v té naší staré skříni."
Dítě hrůzou poulí zrak.

„Stiš se, stiš se, dítě mé,
co to klepe, najdeme!"
Ťuk! — ťuk! „Slyšíš! Jak to klepá,
srdéčko mi prudce tepá,
bolí mě, ach, bolí zle!"

„Stiš se, stiš se, duše má,
Pánbůh s náma oběma!"
Ťuk! — ťuk! — Výkřik! — Od pelesti
matka skočí, bije pěstí
v dřeva skříně zpuchřelá.

„Vidíš, jak to dostalo,
ranou se to zahnalo!"
Jizbou noc a ticho táhne
matka děcku k srdci sáhne —
také to bít přestalo...

— —

Vzdal se obchodu.

Napsal John Habberton. Přeložil Otakar Klazar.

Jakého druhu obchody plukovník vlastně provozoval, nikdo nevěděl a také se o to nikdo nestaral. Kupoval vždy za hotové a nikdy nereptal na cenu; kdo mohl žádati více?

Podivínové se příležitostně divili, že plukovník, který přede dvěma lety zanechal Číňanům Duck Creek se vším všudy, zvykl si rozhazovati peníze a utráceti veliké částky v kartách a sázkách při koňských dostihách. Majitel jednoho z obou „salonů" v Challenge Hillu, jehož závod plukovník nepodporoval, pronesl jednou mínění, že snad plukovník má někde mlýn na peníze, kdež vyrábí dvoudollary a „slugy" (místní význam pro padesátidollarové zlaté kusy).

Když tak důležitá osobnost, jako je krčmář, pronesla veřejně nějakou myšlénku, obyvatelé Challenge Hillu jako všichni dobří Kaliforňané považovali to za svou povinnost bráti výrok ten vážně; tak před nějakým časem jistý pilný řemeslník, jenž na plukovníkovi něco peněz vyhrál, pozorně vážil některé zvláště lesklé kusy, namáčel je v kyselině, olizoval je, piloval a tavil, až je takto vyzkoušel. Výsledek byl úplné ospravedlnění plukovníka a ztráta důležitého hosta pro indiskretního šenkýře.

Plukovník byl dobrák, jakého kdy v Challenge Hillu poznali, však jako každý smrtelník měl časem chvíle malomyslnosti, a taková mu nadešla, když při celé řadě dostihů veškerý svůj majetek na svoji klisnu „Typsie" vsadil a — prohrál.

Pohlédl s výčitkou na své zamilované zvíře, nejsa však s to zhojiti bolestné rány zasazené jeho sáčku, pil mnoho, klel rázně a hleděl vzdorovitě na každého kolem sebe.

Kamarádi z krčmy sympatisovali s plukovníkem a byli neunavni v nabídkách k pití, jevili značnou křesťanskou shovívavost, když plukovník nevlídně odmítl každého, kdo mu učinil nějaký návrh, ať již byl k provedení čili nikoliv.

Avšak prokazování sympatie, jež zůstane nepovšimnuta, unaví konečně každého, a bylo to tudíž jakýmsi ulehčením pro všecky, když plukovník vyrazil prudce z hospody, vyskočil na Typsii a divoce odpádil.

Jízda na koni považovala se ode dávna za znamenitý tělocvik a rychlá jízda platí za jeden z nejzdravějších a nejrozkošnějších prostředků k obveselení mysli. Leč když některý muž se tomuto zaměstnání tak oddá, že ani nezastaví, aby promluvil s přítelem, a když jeho veselost je tak veliká, že přehlédne pokyny různých těch palců, jež ukazují mu na známá domovní vrata, jimiž tak často projížděl, dokud ještě hledal vlivu, tu není k podivení, že lidé se nad tím v údivu pozastavují.

Plukovník byl dobře znám v Toddy Flatu, Lone Handu, v Blazers, Munderers Baru a ve všech ostatních osadách, jimiž pádil; a jelikož nikdo nebyl tudy před ním přejel, vsázeli se v brzku známí hráči o značné částky, že před někým utiká.

Přísně vzato neměli pravdu, leč vyhráli přec veškeré sázky neboť během půl hodiny přiklusal po téže silnici muž úzkostlivého vzezření, jenž v každém místě před největší krčmou zastavil svého koně a tázal se, zdali plukovník tudy projel.

Kdyby byl udatný plukovník věděl, že je pronásledován a kým, bylo by se zajisté v brzku cosi zvláštního přihodilo, neboť jeho pronásledovatel nebyl nikdo jiný, nežli policista z Challenge Hillu, a proti všem zřízencům soudním choval plukovník nevyslovitelnou zášť.

Plukovník pádil dále silnicí, jež spojovala staré doly s Duck Creekem; náhle však zabočil s cesty a nutil svého koně jíti křovím a mlázím, jež rostlo těsně podél silnice, kdežto konstábl pádil rovně k sousednímu táboru.

Zdálo se, že nevede žádná stezka houštinou, do níž plukovník zabočil, leč Typsie procházela stromovím a křovinami, jakoby chodila po známém jí dvorku před svojí stájí.

Pojednou ozval se z houšti hlas:

„Co dobrého?"

„Obchod," odvětil plukovník.

„Je již na čase," odpověděl hlas, a jeho majitel — vousaté, šest stop vysoké chlapisko — vynořil se z křoví a hladil Typsii po nose se smělostí, jež svědčila o dlouhé známosti. „Neměli jsme od večerejší noci ani klůt kořalky v ústech, a v baráku není ani kouska lodního sucharu, ani hrst mouky. Což vás ta stará herka zklamala?"

„Ano," odvětil plukovník žalostně, „prohrála při všech závodech. Nebylo to její vinou — dělala, co jí bylo možno. — Jsou všichni doma?"

„Jsou. A všichni modlili se, byste se šťastně navrátil z hor. Pojďte!"

Muž šel napřed, Typsie a plukovník následovali, a v brzku ocitlo se celé trio před malou chýží, před níž seděla tři mlčenlivá, podezřelá individua, jež hleděla v očekávání na plukovníka.

„Mack vám sdělí, oč se jedná, hoši," oslovil je plukovník, „zatím co já kobylu uvážu."

Plukovník byl se jen na několik okamžiků vzdálil, leč když se vrátil, všichni čtyři mužové byli ozbrojeni pistolemi a noži; Mack rozdával polomasky zrobené ze špinavého pytle.

„Což jest již tak pozdě?" ptal se plukovník.

„Lépe přijíti o hodinu dříve, než promeškati tuto noc," odvětil jeden z nich. „Nebyl jsem ještě tak žízniv od té doby, co jsme roku padesátého jeli kolem mysu Hornu a neměli žádné vody. Někomu se povede zle, nebude-li v té arše kapka hořké kořalky, nebo se nechci jmenovat Perkins!"

„Nepočítej kuřátka, dokud's jich nechytil," řekl jeden z tlupy, zastrkuje si masku pod okraj klobouku. „Což kdyby jich bylo na nás mnoho?"

„Ticho, ticho, Cranksi!" okřikl ho plukovník. „Nikdo nedojde daleko, kdo je bojácný."

„Tak jest," souhlasil nejmenší a nejslabší muž z celé tlupy. „Bible o tom praví něco moc trefného. Zapomněl jsem, jak to tam stojí, leč slyšel jsem faráře Buzzyho tam dole v Maine kázati o tomto předmětu před mnoha lety. Toho času jsme přepadli dostavník Slim Mike-ho, a ten neměl žádné manýry. Napřáhl se na mne, a ona řeč byla moji spásou. Její myšlénky rozjasnily mi tak hlavu jako sklenička cocktailu. — A —"

„Nechci přerušovat Logrollerovo zbožné rozjímání," vpadl mu do řeči plukovník, „avšak dnes pojede starý Black místo Slim Mike-ho, a jelikož Black přijede vždy v určitou hodinu, nebylo by lépe si pospíšit?"

Dvéře chaty se rychle zavřely, a všichni muži prodírali se v jedné řadě houštinou až blízko k silnici; pak rychle kráčeli rovnoběžně s touto. Po více než půl hodině Perkins, jenž vedl voj, zastavil se a utíral si zpocené čelo rukávem od košile. „Jsme již dosti daleko od domova," řekl, „co je mi platno být gentlemanem, když musím tak těžce pracovat."

„Jsme dosti daleko a v bezpečí," odvětil plukovník. „Učiníme jak obyčejně: Já zastavím povoz, Logroller vezme si kočího na starost, Cranks sebere kořist a Mack s Perkins postaví se v pravo a v levo. A — ačkoli vím, že je to nehezké, však uvážíme-li, jak jsme na tom bledě — myslím, že musíme vybírati také výkupné od dam, budou-li jaké ve voze. Což, hoši?"

„Myslím též tak," odvětil Logroller se smíchem, jenž, jak se zdálo, přenesl i na jeho černou škrabošku žertovný úšklebek. „Co jsou jim platna všecka jejich ženská práva, když nemají příležitost přivést je k platnosti. Vypůjčíme si jejich sáčky a ukážeme jim celou tu doktrinu v novém světle."

„Jsou to zrádná stvoření, tyhle ženy," podotkl Cranks, „některá jest s to vraziti do tebe nůž mezi tím, co se jí omlouváš."

„Máš-li před nimi strach," vpadl mu do řeči Perkins, „můžeš jít zpět a vyměsti chatu!"

„To mi připomíná, co stojí o tom v bibli," řekl Logroller, „lev je na stopě kořisti. Sežere mne, praví líný pobuda."

„Pojďte, pojďte, hoši!" přerušil je plukovník, „a nemíchejte náboženství do obchodu; ty se nikdy nesloučí jako —. Hoj, to je práskání Blackova biče! Schovejte se do křoví, rychle! Až zapísknu, všichni rázem vyskočte!"

Každý schoval se poblíž silnice. Povoz se přiblížil, cestující uvnitř vozu smáli se srdečně čemusi a starý Black delikátně pošlehával bičíkem kobylu do slabin, když tu plukovník pronikavým, úsečným zapísknutím dal znamení, a pět mužů vyřítilo se na silnici.

Koně zastavili tak rychle, jakoby to bylo zcela obyčejným zjevem, starý Black pustil otěže, natáhl nohy a zadíval se do nebe, a cestující všichni vystrčili hlavy s onou rychlostí, s kterou je zase vtáhli zpět, když spatřili škrabošky a revolvery „silničních agentů".

„Zdá se mi, že není všecko v pořádku, gentlemen," řekl plukovník úlisně, když otevíral dvířka povozu. „Nebylo by libo vystoupit? Nebojte se, že můj přítel zde má natažený kohoutek, a jeho prsty že se nervosně chvějí. Máte po ruce kapesní šátek. Což?" otázal se cestujícího, jenž vystoupil první. „Ano? — To jest dobře. Dejte ruce do zadu, prosím — tak!" A nešťastný muž byl v okamžiku pevně svázán.

Ostatní cestující byli se stejnou dvorností odzbrojeni, a plukovník a jeho přátelé prohledávali kapsy zajatých. Starý Black nebyl nikým obtěžován, neboť kdo slyšel kdy, že by poštovní vozka měl peníze?

„Hoši," řekl plukovník, bera své soudruhy stranou a počítaje kořist, „není toho mnoho. však ve voze jest pouze jedna žena, stará dost, že by mohla býti babičkou kohokoli z nás. Lépe by bylo nechat ji na pokoji, ne myslíte?"

„Možná, že vydá více, než všichni ostatní dohromady," mručel Cranks, prohlížeje pozorně tloušťku zlatého řetízku. „Možná, že je to podvod od některých lidí; zjednají si starou ženu, by jim uschovala peníze a tak jsou bezpečni. Může být, že co má u sebe, je maličkost pro lidi, kteří mohou si udržovati koně a vyhrávati peníze při dostihách, leč —"

Plukovník rázem ukončil hovor a přistoupil k povozu. Byl velmi chevalereskním, však Cranksova sarkastická narážka na Typsii musila být pomstěna, a jelikož z obchodních ohledů nemohl s Cranksem ukončit, musila to stará dámu utrpěti.

„Prosím za odpuštění, milostivá," řekl plukovník zvedaje uctivě klobouk jednou rukou, kdežto druhou otvíral opětně dvířka vozu, „avšak my pořádáme sbírku k velmi dobročinnému účelu. Chtěli jsme původně požádati pouze pány o příspěvek, leč jelikož to mnoho nevydalo, musíme také vás obtěžovati."

Stará dáma se strachy třásla, hledala peněženku a nadzvedla závoj. Plukovník pohlédl ji do obličeje, zavřel rychle dvířka, posadil se na osu jednoho kola a hleděl do prázdna.

„Nic?" tázal se Perkins zticha s výrazem velkého účastenství.

„Ne — ano," odvětil plukovník jako ve snění. „Totiž, rozvažte je a nechte je dále jeti," pokračoval seskočiv

s kola. „Já pospíším napřed do chaty.“ A plukovník zmizel v křoví zanechav soudruhy v takovém úžasu, že starý Black později kdesi tvrdil, „že kdyby bylo bývalo někoho po ruce, kdo by mu byl podržel koně, byl by celou bandu bičem rozehnal“.

Cestující zbaveni nyní zbraní, byli sproštěni pout a dovoleno jim vstoupiti do vozu. Dvířka za nimi zaklapla, a starý Black zvedl otěže s takovou chladností, jako kdyby je byl poodložil na stanici za příčinou výměny koní, zapráskl bičem, a vůz odjel, zatím co plukovníkovi společníci spěchali k chatě ochutnávajíce obsah rozličných láhví, které jim při uzavírání obchodu s cestujícími do rukou padly.

Veliké bylo překvapení „silničních agentů“, když vstoupili do chaty, neboť spatřili plukovníka v čisté, bílé košili a v obleku sebraném z oněch nemnohých garderobních kousků celé bandy.

Avšak podezřivavý Cranks v brzku podřídil svůj údiv opatrnosti a složiv na stůl hodinky, dvě pistole, peněženku a těžký sáček řekl:

„Pojďte, plukovníku, obchod jde před zábavou, rozdělme se a pak se rozejděme. Kdyby někdo o tom doslechl a našel stopu naši, chytili by nás zde — a —“

„Rozdělte se sami mezi sebou!“ odvětil plukovník příkře. „Nechci nic z toho všeho!“

„Plukovníku,“ řekl Perkins, sundavaje škrabošku a hledě starostlivě vůdci do obličeje, „jste nemocen? Zde je trochu kořalky, již jsem našel v kapse jednoho cestujícího.“

„Nechci ničeho,“ odvětil plukovník s odvrácenou tváří. „Půjdu odtud a vzdám se toho řemesla na vždy.“

„Jdete nás udat?“ křičel Cranks, klada pistoli na stůl.

„Udělám z tebe olověný důl, nevezmeš-li to slovo zpět!“ zařval plukovník vyskočiv, což přimělo Crankse k tomu, by sklonil pistoli a couvl, omlouvaje se.

„Jdu za svým vlastním obchodem, a na tom je dosti. Půjčí mi někdo z vás 50 dollarů, než se zase shledáme?“

Perkins vtiskl žádanou částku plukovníkovi do ruky, a než uplynuly dvě minuty seděl plukovník na svém koni a klusal týmže směrem, kterým byl dostavník odejel.

Dohonil ho, předejel a hnal se posud dále ku předu. Obyvatelé v Mud Gulchu znali plukovníka dobře a nedivili se zpravidla žádnému jeho počínání, leč učinili výminku z tohoto pravidla, když plukovník v předních hostincích hledal kupce na svého koně, a když jeden z hráčů, který měl štěstí a vyhrál, získal Typsii za dvacet slug — za pouhých 1000 dollarů — kdežto plukovník vždy říkal, že není na celé zemi tolik zlata, by jím mohla býti zaplacena, — tu vše toto vyvolalo v Mud Gulchu spravedlivou sensaci.

Jedna neb dvě podnikavé osoby pojednou shledaly, že plukovník není ve sdilném rozpoložení a tak každý vrátil se do své zamilované krčmy a vsázel se dle svého mínění o motivech a konání plukovníkově.

Leč když plukovník po půlhodinné zastávce v holičské síni vyšel odtamtud s čistě oholenou tváří a pečlivě učesanými vlasy, tu sázky dostoupily takové výše, že jeden lysohlavý spekulant vyhrál velikou částku tím, že sázel proti každé navržené theorii.

Pak podnikl plukovník výpravu po všech krámech a pořídil si nový oblek, pečlivě vylučuje veškeré pestré vzorky a křiklavé barvy zlatokopům tak drahé. Koupil si nový klobouk, natáhl boty, vyčistil nehty a, což jest nejdivnější, odmítl veškeré nabídky k pití vlídně sice, ale s určitostí.

Když plukovník stál ve dveřích hlavní krčmy, u které poštovní dostavník vždy zastavoval, přiblížil se k němu konstabl z Challenge Hillu a poklepal mu na rameno, načež všichni, kteří se vsadili, že plukovník před někým utíká, žádali výhru. Avšak ti, kteří stáli blízko plukovníka slyšeli, kterak konstabl pravil:

„Plukovníku, beru vše zpět a chci se vám ke všemu přiznati. Když jsem vás viděl z Challenge Hillu ujížděti, napadlo mi, že byste mohl patřiti k „silničním agentům“, a tak jsem vás sledoval, z povinnosti, víte. Však když jsem vás viděl prodávat Typsii, věděl jsem hned, že jsem na nepravé cestě. Nyní bych vás nepodezříval, i kdyby všecky dostavníky v celé zemi byly vyloupeny, a jsem hotov dáti vám zadostučinění, jakého žádáte.“

„Je vše dobře,“ odvětil plukovník s úsměvem.

Policista později řekl, že nikdo nemá ani potuchy, jak podivně se plukovník usmívá, když je oholen.

„Dejte těchto 50 dollarů Jimu Perkinsovi, až ho spatříte,“ řekl, „já opustím stát.“

V tom náhle dostavník zastavil přede dveřmi a mužští cestující vrazili do krčmy s prázdnými kapsami a plni rozhořčení.

Zpráva o loupeži zajímala každého, a plukovník v tom všeobecném rozčilení se tiše vytratil ven a otevřel dvířka dostavníku. Stará dáma se zarazila a vykřikla:

„Jiří!“

Plukovník vskočil do vozu, ovinul něžně rámě své kolem třesoucí se postavy staré paní a zvolal:

„Matko!“

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

A s tou myšlénkou Livora pokusil se dokonce i zažertovati:

„Ubohý pan generál Trochu! Jaká to chlouba pro něho, padnouti střelnou zbraní. Chodě se svými ostruhami jistě nepomýšlel na takové násilné konce. A nelze, milý Bohuši, vyvozovati z té záhady přece některé domněnky?“

„Jaké pak?“ odvětil Těšitel a tázavě zvedl k mluvčímu oči.

„Nemyslíš, že Oblak si to učinil sám?“

„Ani ve snách mne nenapadá. Nevěděl bych, proč.“

„Myslím, že svárlivá poštmistrová sama by byla dostatečnou příčinou.“

„Nikoli, neznáš poštmistra Oblaka. Jest vzorným

příkladem manželské snášenlivosti a trpělivosti. U takových lidí nikdy nevzniká myšlénka na samovraždu, leda snad kdyby kázala čest, a s tou náš přítel nikdy nepřijde do sporu.“

„To bylo asi leknutí pro paní švakrovou!“ vzdychl Livora strojeným hlasem

„Ba právě, ulekli jsme se všichni hrozně. A zrovna před našimi vraty se to musilo státi! Nikoli, není možná, aby si to Oblak učinil sám. Vždyť chvátal schválně k nám, nesa mi objednaný vzorek setby, na který jsem netrpělivě čekal a který přišel do Klenové večerní poštou. Zásilka ležela mu u nohou. Nepochybně jeho veliká přátelská ochota byla příčinou toho neštěstí. Kdyby byl klidně seděl doma, jistě nebylo by se mu to přihodilo. Dost možná, že ta rána byla připravena na mě, každý člověk má vždycky dosti nepřátel, mnohem více, než tuší. Snad se to ještě všecko vysvětlí.“

Mladý muž se ulekl.

„I jdi, kdo pak by mohl usilovati o tvoji smrt?“ řekl a usmál se nuceně.

„A kdo by mohl usilovati o smrt poštmistrovu? Těžká odpověď, ještě těžší než na tvoji otázku. A přece se to stalo. Mám s tím velikou starost. Jedu teď do Radonic pro lékaře. Není mizernějšího hnízda nad Klenovou, ani lékaře tam nemají. Nejbližší lékař jest ve Slivenci, ale to už je chatrný dědeček, nic nevidí a neslyší, jedu tedy do Radonic. Jen abych tam už byl! Radonický lékař má koně, bude-li doma, pojede hned jako vítr, za půldruhé hodiny budeme doma.“

Zamlčel se na několik vteřin a pak dodal:

„Měl jsi viděti, hochu, poštmistrovou, jak činila, když jsme jí přinesli Oblaka! Nejprve se domnívala, že snad jsme si ztropili nějaký hospodský žert, že muž její trochu přebral a chce ji strašit. Ale jakmile postřehla krev, vykřikla a dala se do kvílení. Vrhla se na poštmistra a volala, prosila, aby neumíral, aby otevřel oči a promluvil, slibovala, že už vždycky bude hodná, že už nikdy nebude hubovat. Jindy takové sliby zdály by se mi směšné, ale tentokráte viděl jsem její opravdový bol a byl jsem velice pohnut. A listonoš Sobek, jenž také hned přichvátal, dokonce až se dal do pláče, když zazněl nad poštmistrem ten neslýchaný nářek.“

„Jen aby poranění nebylo nebezpečné,“ začínal Livora opětné výzvědy. „Kde pak Oblak jest raněn?“

„Já tomu nerozumím a nemohu říci, je-li to lehké nebo smrtelné. Rána šla krkem pod samou pravou dásní, ubožák má ústa plná krve, pořáde se dusí. Ani nemůže dýchat pořádně, jen to píská a chrčí. Až co řekne lékař, už aby tam byl!“

„Tys špatně mířil, hochu,“ pravil si v duchu Livora, a ani neposlouchal rozumování Těšitelova, co prý je člověk, co život lidský? Co od maličkosti stojí piplání, co nákladů a starosti, co někdy zkusí než vyroste, a tu máš, když by mohl ještě dlouho býti prospěšným členem lidské společnosti, napadne některému bídnému vyvrheli, aby učinil životu jeho konec. To přece by nemělo být.

Vlak mezi tímto hovorem minul jednu stanici a nyní pronikavě zapískal před stanicí Radonickou. Statkář se vytrhl ze svých úvah.

„Ale — jedeš do Prahy, není-li pravda?“

„Ovšem.“

„To jest dobře, to se právě hodí. Buď tak laskav a zajdi ráno na poštovní ředitelství oznámit, co se poštmistrovi stalo, a požádej, aby poslali do Klenové výpomoc. Jsem tuze rád, že jsme se setkali. Budeš tak laskav?“

„Toť se rozumí. A prosím tě, piš mi, co řekne lékař a jak se poštmistrovi daří. Nemohu věřit, že by se to mohlo skončit špatně. Jsem tuze zvědav, jak se vysvětlí ta divná hádanka. Vyřiď laskavě můj pozdrav a nejhlubší úctu paní švakrové. Ano, málem byl bych zapomněl, zde jest má nynější adressa.“

Rychle vyňal lístek papíru a připsal tužkou několik slov a podal Těšitelovi.

Ten už ťukal na okno, aby mu konduktor šel otevřít.

„A prosím tě,“ obrátil se ještě k Livorovi, „kde pak ty jsi se toulal? Máš se dobře, jak pozoruji. Jezdí-li někdo v prvé třídě, to už něco znamená.“

„To si myslím,“ usmál se mladý muž a rychle přemáhal nesnáze. „Byl jsem na honbě za štěstím, jak jsem ti včera pravil, ale ne ve vaší krajině, mnohem dále, daleko. Byl jsem se představit ústřednímu hospodářskému řediteli, u kterého chci být otrokem. Na zpáteční cestě jsem vyskočil v Rovné z vlaku ohlédnout se po nějakém doušku, a vlak mi ujel před nosem, musil jsem čekati až na tento půlnoční. Nu, stálo to za to, shledal jsem se s tebou a uslyšel tu smutnou novinu.“

„A pořídil jsi dobře?“ tázal se statkář už na odchodu. „Jak dopadlo představení?“

Mladý muž honem ještě vymýšlel novou lež.

„Kozel ví, prý mi budou psát. Ale cítím v tom čertovinu, zdá se mi, že pochodím jako Mikeš s prasaty. Jízda v prvé třídě mě as vyplatila. Nechal jsem si schválně za kloboukem lístek, aby ředitel hned viděl, jakého bude míti ve službě kavalíra, ale jemu to nevonělo. Jestli prý vždycky jezdím v první třídě, ptal se. Řekl jsem, že obyčejně, neboť jsem zvyklý jenom vznešeným společnostem. Ředitel se ušklíbl, až mi bylo zle. Jeho vrchnost, pan baron, prý není tak ostýchavý, ten vždycky jezdí ve třetí. Poroučím se.“

„S Bohem, měj se dobře. A tedy nezapomeň dojít na poštovní ředitelství.“

„Buď jen bez starosti, a ty mi nezapomeň hned psát,“ volal Livora za odcházejícím Těšitelem.

Ale sotva dvéře se zavřely, mladý muž jako zničen vrhl se zpět na pružné sedadlo.

„Tak, Karle, tys to pěkně vyvedl!“ vzdychl po chvíli. „Proč jsi se nedíval pozorněji a proč jsi nestřelil ještě jednou, dvakráte? Máš to nyní, brachu, hodně zmotané.“

Svěsil malomocně hlavu a zase chvíli setrval bez pohnutí. Výčitky a obavy, které prve ho děsily, nyní, když osaměl, opět se vracely a hrozily. Avšak tentokráte mnohem dříve podařilo se mu je zapudit.

„Eh co, mohou mi něco dokázat?“ pravil si a hodil před sebe rukou. „To psaní mne neprozradí, žádný znalec písma na světě nedokáže, že jsem je psal. A kdyby i někdo dokazoval — Marta mě spasí. Ona řekne, že zahlédla vraha a že jsem to nebyl já. Musím s ní o tom mluvit. Bude to sice těžká rozmluva, ale jakáž pomoc, musí to být. Jen smělost, kuráž, jako vždycky, a bude zase dobře!“

Ale v tom už zase udeřila mu do hlavy jiná děsivá myšlénka:

„Prokletý Bohuš, že mě tady viděl! Jak dokáži, kde jsem byl dnešního večera? U kterého ústředního ředitele? Shledají, že všechno to jest lež.“

Po chvíli opět se utišoval, naděje se mu vracela, bylo mu volněji.

„Nač pak už tolik strachu?“ myslil si. „Třebas Oblak umře dříve, než bude moci něco vypravovat. Jestli pak mi bude Bohuš hned psát, jak se mu daří?“

Přemítal o těch věcech a mezitím dojížděl před Prahou stanice, kde večer vsedl do vlaku. Zavolal konduktora a žádal ho, aby mu obstaral dodatečný lístek do Prahy.

„Teď už je to lhostejno,“ bručel si mrzutě, „viděl-li mě ten osudný Bohuš, jest už čerta platno před někým se skrývat. Ba, ba, první třída mě skutečně notně vyplatila!“

S hlavou plnou střídajících se nadějných i děsivých předtuch přijel do Prahy a hned pospíchal do svého bytu. Potřeboval úplného ticha a klidu, aby mohl uvažovati, jak nejsnáze by vyvázl z kličky, která ho zadrhovala. Snad přece ještě není vše ztraceno.

Měnil se každé chvíle. Hned v nitru jeho zvítězila naděje a hned zase zoufalost, sklamání. Teprve doma, když ulehl, pocítil svoji neskonalou nicotu a bídu, viděl, jak špatnou, ničemnou jest bytostí a že by bylo nejlépe, kdyby nežil. Ale při tom všem se mu zdálo, že potřebuje něčí důvěry a soustrasti, že zasluhuje, aby se někdo zastavil u jeho lůžka, řekl vlídné slovo a aspoň trochu ho politoval. Viděl světle svůj ohromný zločin, avšak rozeznával v sobě dvě rozdílné, různící se duše: jednu dobrou, ušlechtilou, ale tuze slabou, křehkou i utlačenou, a druhou zlou, ďábelskou, silnou. Ta slabá byla jeho vlastní, s níž se narodil, ale druhá dostala se do něho a opanovala jej nerozumným vychováním, nepříznivými okolnostmi. Nemohl za to, že ho přemohla, osvojila si jeho vůli, udusila jeho svědomí. Než ji mohl poznati, už ho měla úplně ve své moci.

A hned zase mu bylo do smíchu, starý zpustlý, světácký, posměvačný Livora v něm se ozýval. Teď se smál sám sobě, jak jest v úzkých, pokoušel se i o šibeniční vtipy. Teď také, sáhaje si na čelo cítil, jak jest rozpálené, horké.

„Mlč,“ chlácholil se, „až ti předepíšou oprátku, schladneš. Jen ne žádný dlouhý žalář, stokráte raději provaz. Fuj, už teď cítím, jak to škrtí!“

Pak mu bylo chvíli do pláče, myslil, že se musí usmrtit. Litoval znova, že přece nevzal revolveru s sebou, nyní aspoň by měl čím se zastřelit. Kdyby mířil na sebe, byla by rána zajisté mnohem šťastnější, rázem bylo by všemu konec.

K ránu také vzpomínal na Martu, a v té chvíli se ho zmocňoval vztek. Vášeň jeho ke krásné ženě stále ještě v něm žila, ani úzkost a divoký rej myšlének jí úplně nezahladil z jeho hlavy a srdce. Něco podobného žárlivosti ozývalo se v jeho rozbouřené hrudi, ale žárlivost jeho týkala se všeho, všeho, celého světa. Nemohl-li dosáhnouti Marty, ať tedy jí nemá nikdo, ani ten svět, bylo by nejlépe, aby také nežila, nejmoudřejší by bylo zabiti teď ji i sebe. Tak nejspíše by se vymstil všemu, co kdysi pomáhalo jej ničit a co mu nyní ještě tak tvrdošíjně vzdorovalo,

Nemyslil už na to, jak mladá choť statkářova byla vyděšena jednak zločinem a jednak poznáním, že on jest hrozným jeho pachatelem, jak asi ubožka se chvěje, jak trpí v této hrozné, osudné noci. Nepocítil již ani záchvěvu lítosti nebo účastenství s jejím hořem, její utrpení bylo mu vedlejší věcí. Taková byla jeho šílená láska, takové zbožňování té spanilé paní.

Ona ovšem trpěla tuze. Vzpamatovala se teprve tehdy, když Těšitel s čeledí svou odnesl Oblaka do jeho bytu v Klenové. Teprve pak, když poplach a ruch kolem ní ochabl, mohla přemýšleti o hrozné příhodě. Poznávala, že veliká část spáchaného zločinu spočívá také na jejích bedrách, cítila, že i ona jest velmi vinna. Hned jak spatřila Livoru, ženský důvtip rázem osvětlil jí všecko, jako blesk kmitlo jí hlavou porozumění, co se děje. Livora vraždí jejího muže, aby byla zase svobodna, aby mohl sáhnouti po její uvolněné ruce! Teď také uhodla, že zločinec se zmýlil, že náhoda poslala mu o minutu dříve do rány poštmistra než Těšitele.

A cítíc se také vinnou, chvěla se jen jediným velikým přáním a touhou: Kéž Oblak brzo se pozdraví! Jenom tak vina její bude opět smyta, jenom pak nabude zase uprchlé spokojenosti. Na Livoru už tak nemyslila. Čin jeho vystupoval před ní vždy určitěji a zastiňoval vždy víc a více příznivé vzpomínky na osudného mladého muže. Přála si, aby byl pryč, aby zmizel nadobro a nikdy už se nevrátil rušit jejího klidu a páchat dalších hříchů.

Jako Livora netrpělivě čekal na zprávu Těšitelovu, jak poštmistrovi se daří, tak toužebně i paní Marta prahla po tom. Jen že Livora přál si smrti Oblakovy, kdežto mladá žena horoucně dychtila po jeho uzdravení.

Lékař přijel tryskem s Těšitelem a zdržel se v Klenové do rána. Když pak opouštěl poštmistra, byl veselý, spokojený a šel se podívat také na místo, kde Oblak si utržil to záhadné poranění. Na pozvání statkářovo vstoupil také do Sirotčího Dvora a pobyl tam přes snídaní.

Paní Těšitelová hned byla u něho s otázkou, jak nemocnému se daří. Neopominula připojiti, že poštmistr jest jejím i jejího muže nejlepším přítelem a že příhoda ta dotýká se jí bolestně, jakoby byla potkala její vlastní rodinu.

„Jen doufejte, milostivá paní,“ pravil lékař úzkostlivé, smrtelné Martě, „není to smrtelné ani tuze nebezpečné, bude zase brzo dobře. Bude to sice některou dobu trvat, ale ať! Paní poštmistrová pilně dbá jeho ošetření, ani bych nebyl řekl, že dovede tak vzorně nemocného obsluhovat.“

Mladá paní utkvěla na něm vděčnýma zrakoma, jak ho ctila, jak si ho vážila, toho dobrého lékaře! A kdy prý by mohla už Oblaka navštívit?

Lékař slíbil, že za dva, za tři dny to bude možno. Poštmistr jest sice při úplném vědomí a může také už mluviti, ale bude lépe počkati s návštěvou některý čas a přáti mu zatím ticha a zotavení.

„A neráčite věděti docela nic, jak se to mohlo státi?“ dodal na konec.

Choť statkářova opět upadla do lítostivého pohnutí, nebyla slova schopna. Krčila jen rozpačitě ramenoma a vrtěla hlavou, že neví.

„Ku podivu,“ na to lékař, „ku podivu, jest to tuze zajímavé. Ani nemohu věřiti, že si to mohl pan poštmistr sám udělat, jak někdo řekl. Kdo se chce usmrtit, ten se nestřílí do krku a k tomu tak divně, jak pravím, jest to zajímavý případ. Nejspíše zločin, snad loupežné pře-

*

padení, které jste, milostivá paní, překazila svým příchodem — nu, to jest věci soudního vyšetřování, poroučím se, služebník, milostivá paní!"

Martě bylo při těch slovech nevýslovně úzko, ale přece byla také velmi potěšena. Oblak tedy se uzdraví, největší nepokoj její duše, nejtěžší obava a hrůza jest zažehnána! Jak ho měla ráda, toho starého, hodného přítele, jak si ho nyní bude vždy vážiti a laskavostí mu nahrazovati jeho utrpení! Když pak dostala dopis Livorův, zřejmě viděla, že ubohý poštmistr trpí nevinně místo jejího muže.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Vypravení nového kusu.

Momentní fotografie. Ze „Sěveru" přeložil B. Prusík.

OSOBY:

Ředitel. Autor. Herec.

Děj v kabinetu ředitelově.

Ředitel. Dobré jitro, příteli, přinášíte nový kus?

Aut r (vyndavaje z kapsy rukopis): Zde je.

Ředitel. Znamenitě; pročteme to hned. Co to vlastně je...

Autor. Satira mravů.

Ředitel. Satira mravů!? Co vám to napadlo, psát satiru mravů? Předně u nás teď vůbec není žádných mravů a za druhé ty věčné satiry se už obecenstvu přejídají...

Autor (zastrkávaje rukopis opět do kapsy): Nu nezlobte se. Máte možná pravdu... Já vám to tedy předělám na vaudeville... chcete? K tomu nebudu potřebovat víc než dva, tři dny...

Ředitel. To byste tomu dal! My máme plnou almaru vaudevillů... A jeden je jako druhý...

Autor. Hm... pravda. Obecenstvo chce teď něco vážnějšího... Tak což, abych z toho udělal drama? To je pro mě pravá hračka! Místo toho, aby Julius se s Klárou oženil, zabije ji v posledním jednání, a hotovo.

Ředitel. Pěkně děkuju! Já vypravil poslední dobu šest dramat, a jedno mi propadlo za druhým. Ještě tak z vojenského života... ale z občanského, to už naprosto nikoho nezajímá.

Autor. Nu tu je lehká pomoc... Můj rek je advokát, udělám z něho setníka od dělostřelby, lokaje obleku do vojenského šatu a do třetího jednání dám parádu.

Ředitel. Ovšem... ovšem... ale když přec je to příliš monotonní, stále a stále vojsko na jevišti, nemyslíte? Musíme mít na mysli, že obecenstvo chce něco nového, něco originálního? Pamatujete se, jak se loni hrnuli na pantomimu?

Autor. Máte pravdu! Uděláme z toho pantomimu... Vyškrtnu prostě slova a nahradím to pohyby... To mohu udělat hned (vyndavaje z kapsy rukopis), dejte mi tužku...

Ředitel. Ano, ale kdo nám ručí za to, že pohrne se obecenstvo na pantomimu i letos? Víte, dvě hodiny dívat se na pohyby a neslyšet ani slova, není, mezi námi řečeno, zvláštní požitek...

Autor. Poslechněte, co mi napadá: což aby to byla z polovic komedie a z polovic pantomima? To by přec bylo svrchovaně originelní, což?

Ředitel. To není zlá myšlénka; ale... víte, mně se to zdá až příliš originelní... a obecenstvo chce tak něco mezi starým a novým... Vy ani nevíte, co je to za kříž, teď vypravovat kusy...

Autor. A což teprve je psát...

Ředitel. Nota bene! Nesmíme zapomenout na nevyhnutelné efekty... Musíte tam vložit kuplet pro nejnovější chansonetku, pak musí tam být zvířata, živá zvířata... slyšíte?

Autor. Slon?

Ředitel. To je příliš otřepané.

Autor. Tak skokan, ten je teď v modě ..

Ředitel. Aby mi skočil do obecenstva, ne?

Autor. Tedy opice?

Ředitel. Co by tomu řekla censura? Ne, můj zlatý, ta věc potřebuje zralého uvážení... Beru si to sám na starost. A vy se zatím dejte do práce. Pamatujte si, že musí to mít nátěr vaudevillu a zároveň vojenského dramatu, nezapomeňte vložit pantomimu a pamatujte na skvělou dekoraci a kostumy... Mimo to musí to zavánět chantanem, a musíme nutně na jeviště pustit zvěř... To by bylo vše. Můžete být do zítřka hotov?

Autor. Zajisté.

(Vejde herec.)

Herec. A má role!

Autor. Budete nadšen.

Herec. Doufám, že jste mi tam dal vyznání lásky... Vy víte, jak znamenitým jsem ve vyznání lásky...

Autor. Dokonce dvě.

Herec. Dvě? To je příliš mnoho... Já nemohu dvakrát za sebou vyznávat lásku... Mě to příliš unaví... Vy přece víte, že trpím záduchou.

Autor. V tom případě jedno vyškrtnu...

Herec. A na monolog jste zapomněl? Já nevyhnutelně musím mít monolog v prvém jednání...

Autor. Pamatoval jsem na to.

Herec. A sentimentální scéna v druhém jednání?

Autor. Buďte bez starosti.

Herec. Apropos: já se letos naučil jezdit na velocipedu, já nutně musím mít scénu, kde bych koketoval s dámou sedě na kole.

Autor. To bude nejefektnější místo v celém kuse.

Herec. Kolik je mužských rolí mimo mou?

Autor. Asi tucet.

Herec. K čemu tolik? Více než tří, čtyř není třeba. Čím méně jich bude, tím větší budu mít úspěch... Je potřeba jednoho člověka, aby mě posadil na velociped, druhého, aby mi s něho pomohl, a třetího k dialogu. A jaký bude konec?

Autor. Jak je vám libo.

Herec. To uvidíme na zkouškách. Budu-li dobré nálady — bude dobrý konec, budu-li mrzut, bude špatný.

Autor. Ano, to ujednáme na poslední zkoušce.

Ředitel. Výborně... A teď, pánové, do práce!

Opona padá.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek.** — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček"**.

ROČNÍK XXIII 20. ČERVENCE 1895. ČÍSLO 30.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Z písní poutníka.

Napsal J. Vrchlický.

Kapko žluče v moji duši,
odkud stekla's tam?
S hořkostí, jak srdce buší,
já mu naslouchám.

Zda to láska pohrzená,
zrada přátel jest?
Touha mrtvá, nedosněná,
uražená čest?

Pouze cítím, jak se plíží
jed ten krví mou,
jak mi hrdlo stiská, tíží,
oči plní tmou.

V nápoji mém, chleba skývě
stará hořkost zas,
bolí každý květ mne v nivě,
raní každý hlas.

Co to spláchne, zda to smyjí
slzy nebo krev?
Můž' tu odročiti zmiji
vroucí ňader zpěv?

Roztaje na ústech ženy
sladkým polibkem?
Či snad v azur ohvězděný
zmizí věštným snem?

Nevím, tupě dál se řítím
v šílené jak hře —
jen tu krůpěj žluče cítím,
jak tam v hloubi vře.

* * *

(Vzdálené.)

V moje smutné, pusté žití
skvíš se, hvězdo jediná,
kde se v mlhu cesta řítí
a kde tmí se hlubina.

Tvůj svit snivý, dobrotivý,
plný vlídné účasti
v edenské mne vodí nivy
nad pokrajem propastí.

A jak svítí a jak plane,
cosi v černé peřeje
mihá se a padá, kane
jako záblesk naděje.

A jak plane a jak hoří,
cosi v duši vykvetá
a jak víra v lepší zoři
zmdleným křídlem poletá.

Sviť, o sviť mi v duši moji,
kotvo spásy jediná,
veď, kde strže krok se bojí,
kol, kde dřímá lavina.

* * *

Hučí jez a řeka zpívá;
temno kol,
v srdci jakby odjakživa
zrál týž bol.
A jak nota venku hraje,
zraje,
vyhání mne naposledy
z bran zašlého ráje.

Sedím sám a čítám roky,
co zpěv zní
dnes a zítra v času toky
pohřební.
A jak nota venku zpívá,
splývá
smutek v srdce, kam se štěstí,
slzu v oku, dívá.

Hučí jez a řeka šumí:
nech to být!
Staré písně, staré dumy,
starý cit!
A jak nota venku zmírá,
zírá
mír v mou duši, mír to hrobu,
mír to všehomíra . . .

* * *

Cesta prašná, cesta dlouhá,
bílá prouha
mezi lady v středu polí;
slunce sálá, až se slívá,
azur hoří do šediva,
až zrak bolí.

Nikde v dálce vížky, domku,
keře, stromku,
jen ta lada, pole nahá,
jen ta cesta v prachu moří . .
Šílenství, jak slunce hoří,
po mně sahá.

* * *

Jak ten vichr stromy třese,
v srdce starý bol se nese,
krouží křídlem havrana;
krouží, jak ten vítr vane,
kroužiti tak nepřestane
od večera do rána.

Odkud slétáš, černý ptáku,
kde své ostří na zobáku
a kde brousíš tuhý spár?
Proč se náhle s větrem zvedáš,
co v mém srdci chceš a hledáš,
rozdmýchat chceš jeho žár?

Mrtvo v srdci. V krbu jeho
najdeš tam jen popel všeho,
po lásce tam, touze, snech;
a přec biješ, duješ křídly?
Rozvěj i ten popel stydlý
v ráz do světa úhlů všech!

* * *

(Vzdálené.)

Sedíš sama v jizbě svojí,
patříš k měsíci,
jak se tmí a dvojí, pojí
v mraků směsici.

K této mrtvé hvězdě bledé
zřím též v chvíli té,
jeden stejný paprsk sjede
s dráhy věčité.

Tobě v duši a mně v duši,
zda jej cítíme?
Zda on touhy naše zkruší,
mír dá duši mé?

Zdali v tobě, drahá, vznítí
jaro, lesk a třpyt?
Že dám tobě celé žití,
nech, ó nech mne snít!

Stín tmavý na řece z oblaků olověných
se houpá, v klínu svém pár matných světel nese;
stín tmavý na srdci z všech bolů přetrpěných
se zvedá v mysli výš jak o půlnoci v lese.

Stín tmavý na řece pár lamp má efemérných,
za chvíli shasnou je a temno bude kolem;
stín tmavý na srdci jen hýří v tonech černých,
vnoř veslo písně tam a vždy se potkáš s bolem.

Stín tmavý na řece příď loďky zčeří náhle
a stříbrem zahraje do posupné tmy břehu...
stín tmavý na srdci v své hloubce neobsáhlé
zná pouze věčný vzdech a truchlících vrb něhu.

Z Alp.

Napsal Dr. Karel Chodounský.

(Dokončení.)

Na ledovcích Hochfeileru.

Po strastiplném dnu na Sonnecku jsme se toulali až do 28. července po malebných údolích hořeního Zillerthalu často popisovaných i opěvaných a také silně navštěvovaných. Zmíněného dne přišli jsme v poledne od Breitlahnera do chaty Dominikusovy s úmyslem podniknouti odtud vycházku na sedlo Neveské; zde v chatě jsme ovšem vzpomínali zesnulého jejího zakladatele, bodrého pražského knihkupce, který se tak rád vracel sem ke svým horám, svým bystřinám a lesům, jež mu vždy skýtaly mír i klid po všedních trampotách. Chatu svou postavil Dominikus v rozkošný kout Zamského údolí, právě v místech, kde se s tímto spojuje úval Šlegeisský (1680 m.), do něhož s její příjemné verandy jest volný rozhled.

Z chaty vede znatelná stezka tímto úvalem kolem několika bídných salaší a pak nesčetnými serpentýnami po levém jeho boku do výše 2400 m. k turistskému domu Furtschagelu, kamž jsme do večera došli. Ah, jak mohutný odtud rozhled po ohromném polokruhu velikánů horských! Daleké, širošíré plochy věčného sněhu, modravé stěny ledové i průhledné seraky třpytí se v zapadajícím slunci v mnohonásobném lomu jako obrovské a nádherné schodiště k temněmodrým nebesům, na nichž se rýsují bělostné štíty Hochferneru, Hochfeileru, Breitnocku, Mutnocku a Mösele v neskonalé vznešenosti.

Strávili jsme v chatě příjemný večer ve společnosti dra. Simona a dra. Wintera z Mnichova a ráno o čtvrté jsme putovali s vůdcem Tomášem Holzerem k ledovcům; vál jihozápadní vítr a poháněl po obloze sem a tam šedý mráček, ba když jsme dostoupili hřebenu postranní morény skropil nás drobný déšť, ale vyjasnilo se zase. Vstoupali jsme tedy s dobrou myslí na ledovec s počátku příkrý, že sekány musely být stupně, dále však již jen mírně nakloněný; inu, dokud pohoda, to se to jde! Avšak nám se počíná obzor pozvolna zatahovati mraky, navalují se na ledovec a brzy nás sevrou úplně; zároveň začíná krápat, prší a konečně se leje jako z konve; nedbáme a necháváme klidně crčet vodu s klobouků za krk; prodlením dalších chvil prostupuje voda svrchní šat, mokré rukavice prochlazují ruku, že zebou prsty sekerku třímající. Za stálého deště, poháněného mírným větrem, vystupujeme ledovcem dobré dvě hodiny i odhadujeme, že musíme být již pobliž samého sedla — a skutečně zafičí nám pojednou ostrý vítr v tvář, jak se vždy stane, kdykoli se vkročí na hřeben horský. Jistoty není, jsme-li skutečně na sedle, neboť jednak nevidíme než na metr do předu a jednak jsme dávno ztratili důvěru v našeho vůdce, který v patrné rozpačitosti, ještě za dostatečného rozhledu, směr cesty často měnil a také se přiznal — že tudy již dávno nešel; snad tu nebyl nikdy.

Nastal tedy sestup „snad“ se sedla za lijáku a větru po ledovci vždy příkřeji spadajícím, nazvíce apertním. Nohu musíme stále pevně stavěti na hladkou plochu, i krok brzdíme ocelovým hrotem sekyrky; často narážíme na široké a dlouhé trhliny, nutící k dalekým oklikám, a jen někdy trefíme na úzký můstek ledový, umožňující přestup na druhý kraj propasti; místo lijáku dávno řádí metelice a fičící vítr metá nám ostrou krupici v tvář. Šeredná situace, čím dále tím neutěšenější, a ta nejistota skličující; již sestupujeme zase dvě hodiny se sedla, a svahy ledové, vždy hroznější, nemají konce.

Konečně utichá metelice, hle, mraky se zvolna rozstupují a zrovna několik kroků před námi odhalují divoce lomené stěny ledovce, pod nimiž poznáváme dno úvalu Šlegeisského. Ale kde, na kterém bodu se nacházíme? Že jsme sedlo nepřestoupili a že jsme zbloudili — to již patrno. Na štěstí objeví se na východ od nás obrys Breitnocku a jsme orientováni. Stojíme tedy přesně pod pyramidou Hochfeileru v místech člověkem zřídka navštěvovaných. Okamžitě obracíme se zpět po stopách svých k Furtschagelhausu, neopominuvše vzíti na poradu kompass — neboť se od jihozápadu nové mraky na nás hnaly a než jsme se nadáli, byly tu hustá metelice a vítr zase. Vůdce po chvíli prohlašuje, že ztratil stopu — mně se zdálo, že hlavu, i převezmu vedení s kompassem v ruce. Směr přesně severovýchodní byl jistý, ale po-

chybnosti zbyly, nenarazíme-li někde na nepřekonatelné překážky, a sebevědomí bylo proto stísněno.

Putování po tak nerudném ledovci, často lomeném, četnými trhlinami, někdy obrovských rozměrů, rozbrázděném, pronikání sněhem, do něhož se nohy boří, jest obtížno samo o sobě; nás však ke všemu tomu provázely krupice a sníh s deštěm, fičel vítr, v některých okamžicích pak s takovou prudkostí, že nutno bylo opříti se o zatknuté sekerky a co bylo nejhorší, neviděli jsme ani několik kroků před sebe.

Teprve po polednách se ztišila bouřná pohoda, zůstavujíc nám pouze drobný déšť pro potěšení, a přec to byla již velká úleva. Konečně spatříme po jedné hodině s poledne mlhavé obrysy balvanů postranní morény zrovna před sebou a zahoukneme jim radostně na pozdrav.

Vždyť po ledovcích tak dalekých a širých a za bouřné pohody snadno bloudit do noci — —

Sotva že jsme se na moréně sprostili lana, jimiž boky naše navzájem byly spjaty, ozval se hlad a my chutě sáhli do svých zásob. Pršelo stále, voda s klobouků crčící „mastila" nám sousta a výtečný náš vůdce odměnil se za svůj výkon douškem koňaku.

Tak jen ještě přes morénu a jsme pod střechou chaty Furtschagel.*) Shlížíme dolů a toužebně si přejeme, abychom byli už alespoň tam na jejím dně, neboť naše postranní moréna má výšku hory. Sestupujeme jak možná hbitě s balvanu na balvan, po drobnějším kamenu, sráznými násypy a zase přes balvany, vcházíme na táhlé pole sněhové s příkrým sklonem a sjíždíme po něm dolů stoje; sjíždíme tak polem druhým, třetím a čtvrtým — a pak zase kamením, stanuvše teprve po pěti čtvrtích hodiny dole u výtoku z ledovce. Boty jsme měli promočené a bylo by lhostejno bývalo přebroditi bystřinu, však mohutný proud nedovoloval. Museli jsme přes ledovou bránu spousty vod chrlící obtížně vzhůru, i strávili jsme sekáním stupňů zase mnoho času. Ale po další hodině, stále deštěm provázeni, vstupujeme konečně pod útulnou střechu chaty Furtschagel.

Denník můj vypravuje s datem 30. července:

„Na kůži promoklí sedíme v kuchyni, kde nám hospodyně Frankenhauserová připravuje hrachovou polévku a šmorn. Naše dámy právě přinášejí své vyždímané lodenové kostýmy (ó jak naříkají!) a věšejí je na šňůru, natahujíce všecky jejich konce a řasy. Jeden klobouk se změnil v nepodařenou homolku, druhý stál ještě za sušení; pak podrobeny tlumoky prohlídce: všecko musí ven k sušení a tak natahovány nové šňůry na dél i příč kuchyně a obsazeny mokrými našimi věcmi i trouba od plotny i celá řada polének, kam se jen jaké dalo položiti; mokré boty senem skalopevně vycpané strčeny pod lavici. Venku skučí vítr, prší jen se leje a hřmí občas vzdáleně; hospodyně stále přikládá smolnou kosodřevinu, a příjemné teplo prochvívá údy; vždyť jsme přišli vymrzlí! Víčka pálí a zavírají se — nelze psát — odcházíme lehnout si na pryčny."

„V půl šesté po siestě. Brr, jak s námi zima třepala, když jsme se v studené noclehárně schoulili pod dvojí huňatou pokrývku! Teď už dobře. Šouráme se v trepkách zase do kuchyně, jediné to teplé místnosti v domě, a zde přehlížíme své šatstvo; schne to hezky. A jak chutná horký čaj!"

„V tom strašlivá hromová rána, zahučí vichřice a na naši šindelovou střechu dopadají velké kroupy; tříská to i vybíháme na práh. Tohle nás mělo tak stihnout! Dvě kozy se retovaly do předsíně a s mekotem se tlačí do kuchyně. Nebe jako pytel; snad tu zamokneme na delší dobu."

„Dne 31. července ráno otevře žena okenici a blesk prudkého světla bodne do očí, že všichni mžikem víčka přimkneme. Sněžilo celou noc, ale ráno pralo slunce s jasné oblohy v bílou pláň. Kolem naší chaty na půl metru sněhu a dále všude po bocích hor, až dolů v samé údolí Šlegeisu. Šat náš všechen řádně byl proschlý a k radosti našich dam vypadaly lodenové kostýmy zase skvostně; z bot vytaháno seno a obleknuvše se a posnídavše hotovíme se k sestupu. Vůdce jsme již včera propustili. Ale kudy dolů? Po stezce nikde památky i provodila nás hospodyně kus cesty až k místu, kde znáti bylo sněhem zapadané zákruty serpentýn, vedoucí v údolí."

A po nich jsme vesele a hbitě sestupovali do údolí Šlegeisu tehdá zúplna až k dolením salaším zasněženého i dále k chatě Dominikusově. Bílé stráně vůkol třpytily se v slunečném světle a pořídlé sosny na jich úpatí se sotva zachvívaly svěžím horským vánkem. Cestou živě jsme vzpomínali včírka; šťastně přežité trampoty nezůstavují žádného ostnu a jestliže jsme je přemohli vlastní energií, tu se jimi obíráme dokonce rádi.

S Zillerthalem jsme se museli rychle rozloučiti, slíbivše, že 1. srpna vyhledáme přítele E. ve Wildbadu Innichen, a proto jsme se hned po poledni dali nejkratší cestou z chaty přes sedlo Pfitschské (2231 m.) do Sterzingu. Přechod ten jest pohodlnou a příjemnou procházkou v krajině půvabné a místy i velkolepé; s výše sedla patřili jsme na ledovce Stubajské, Ötzthálské a Ortlerské, které se v krátké chvíli počaly zatahovati černými mráčky a ty se také přihnaly až nad naše údolí, že jsme se jen právě tak v čas dostali pod střechu hospody v sv. Jakubu.

Do Innichen jsme dojeli v umluvenou dobu a strávili zde tři krásné dny s roztomilými svými přátely. Bloumali jsme tu v lesích pod divoce rozeklaným štítem Haunolda, v nichž se právě naše lázně kryjí, a vyjížděli jsme do vůkolních skvostných údolí všem cestovatelům po Dolomitech dobře známých. Vzpomínáme rádi na klidné chvíle ve Wildbadu, které nám připravila hostinná mysl našich přátel.

Velký Zvon.

Dne 1. srpna v poledne jsme klusali z Lienze (v Pusterthalu) ku Kalsu, přední to stanici pro výpravy na Velký Zvon. Cestou vymstilo se na nás labužnictví, jemuž jsme ve Wildbadu holdovali, neboť nám nikde nechtělo chutnat. Prosím vás, ku př. v Hubenách kuře po tyrolsku na petrželi pečené a v Kalsu do černa usmolený kamzík, zrovna den po vybraných finessách kulinárských!

Ale bylo krásně, tuze krásně a to konečně usmíří turistu se vším. A jak jsme se teprve my z pohody těšili, vzpomínajíce prašeredné plískanice a bouře, která

*) Těm, kdož Alpy neznají, poznamenávám, že morénou slove rumiště, které skládá ledovec postupující neb ustupující před sebou a které představuje obrovské koryto plné balvanů s vysokým nánosem po obou jeho krajích (postranní morény); na nejhlubším místě koryta vytéká jedna neb více dravých bystřin z pod ledovce, někdy z hotové brány.

nás již dvakráte na úpatí Velkého Zvonu stihla a z oblasti jeho hanebně zapudila. V neděli 5. srpna po obědě přišli naši vůdcové J. Kehrer, J. Unterweger, Th Koller a M. Groder a přesně o druhé hodině jsme se vydali z Kalsu k chatě Stüdelově, položené ve výši 2803 m. (plných 1500 m. nad Kalsem) na hřebenu Vanitzském od Zvonu běžícím. Zbudoval ji vlastním nákladem krajan náš Stüdel, v zdejších horách a u všech alpinistů na slovo vzatý, a zpříjemnil i ulehčil tím slezení Zvonu měrou velikou. Za starších dob se nocovalo v chatě Lucknerově 600 m. níže ji položené, a kdo cenit umí dnešní výhodu, vděčně vzpomínati bude pražského fedrovatele alpské turistiky.

Cestou vzpomínali jsme na loňskou naši pouť tudy, na ty trampoty, než jsme se od sedla Bergerthörl dokobrtali ve tmách do Kalsu, kdežto dnes všecko samé slunce, samá krása. Vesele jsme kráčeli údolím Ködnitzským, jemuž vévodí bílá pyramida Velkého Zvonu, zdánlivě na dosah blízká, i dále pohodlnými serpentýnami pod stěnou Freiwandu, kolem boudy Lucknerovy (mléko) výš a výše, již místy sněhem na skalnatý hřeben Vanitzský. Teprve odtud jsme spatřili Stüdelovu chatu, ale za to zrovna před sebou, jako by se byla ze země vyhoupla; jest úpravná, 10 postelemi a pryčnami opatřená, tak že zde o místo nikdy není nouze.

Sotva že jsme tu své věci uložili, vyšli jsme před práh pokochat se pohledem na pásmo Dolomitů ozářených večerním světlem, a oko těkalo a vyhledávalo především štíty a vrcholy, na nichž jsme se roku minulého slunili. Co tu bylo vzpomínek — — škoda, že nás citelná zima tak brzy zahnala zase do jídelny, zároveň i kuchyně, k večeři. Tam bylo tepla dost; v plotně praskal oheň, u jednoho stolu bafalo šest vůdců, u druhého mimo nás ještě dva turisté. Kouř z krátkých dýmek a pára z hrnců na plotně táhly se ku plaménku visací lampy a sálavé teplo dokonávalo spavou náladu. Honem večeři! Na jídelní program jsme nebyli dychtivi, tenť ve všech exponovaných stanicích turistských tentýž: hrachová polévka, vejce a konservy; pro změnu jsme volili guláš — ale pane ten byl! — alespoň pálila paprika v hrdle jako oheň; jak dobře, že bylo dost vína!

Z rána o druhé hodině nastoupen pochod starou Kalskou cestou za svitu čtyř luceren k ledovci Teichnitzskému; v podobné pouti vždy mnoho půvabu a dojmů. Kdo kráčel v těch výšinách za tiché hvězdnaté noci, ví, jak povznášející jest ten velebný mír, jenž dýše z ledů a bílých stěn horských prosvěcujících do temna. Tu a tam jsme se ohlédli po osvětleném okénku chaty, vždy více a více mizícím v hlubinách černých. Z ledovce Teichnitz šlo to na ledovec Ködnitz v mírném výstupu až k samému boku Zvonu; odtud jsme vstoupali již za svítání stále strmě až na Adlersruhe (3465 m.), na níž velkým nákladem alpský spolek vystavěl chatu arcivévody Jana. Vešli jsme pod střechu o půl páté, kdy turisté zde nocovavší právě snídali — a mezi nimi srdečně jsme pozdravili p. dra. Mrázka z Prahy. Z chaty se jde pohodlně sněhem po hřebenu Malého Zvonu, jehož sklon teprve v poslední třetině obnáší 45°, tedy sráz, jaký člověk k závrati sklonný již těžko snáší. Se štítu sestupuje se na hřeben spojující Malý a Velký Zvon a tato část cesty má zlou pověst. Zmíněný hřeben jest ostrý, šíře pouhých tří čtvrtí metru při délce desíti metrů a jest sněhem zasypaný; sklon hřebenu na obě strany 69° i patříme při přechodu v levo v hlubinu 1000 m. na ledovec Ködnitzský, v pravo do propasti 1300 m. na ledovec Pasterzu. Bývala to opravdu choulostivá passáže, avšak dnes již na dobro zkrotla připevněním drátěného lana; i výstup odtud na příkrý jehlanec Velkého Zvonu (3798 m.) jest usnadněn řadou železných klínů v skálu zapuštěných a tak přestal být výkon slezení tohoto krále Taurů těžkým problémem turistským; vyžaduje pouze vytrvalost chodce závrati prostého.

Štít velebné pyramidy zdoben jest železným křížem, pořízeným na paměť stříbrné svatby císařské, a zde kolem něho seskupeni oddali jsme se požitku proslaveného rozhledu po šíré říši Alp; bylo krásné, slunné letní ráno.

Sestup vykonán „cestou Hofmannovou“ (od r. 1863 známou) po severním boku hory. Slunce sálalo zplna a odraz tepelných paprsků od nekonečných ploch sněhových pálí v rozpálené tváře, že jsme sotva stačili pot utírati; jde to z bystra dolů, avšak nikde nenarážíme na obtížná místa; v dolejší části láme se ledovec ve skvostné seraky a nechybí tu ovšem také četné trhliny, v nichž světlo tehdá hrálo barevnými odstíny; chodec má stále před očima circus ledovců sklánějících se k Pasterze, i jímá ta pouť duši i oko jako málokterá jiná.

As po tříhodinném sestupu sněhem přešli jsme na skály, odkud již patříš k Pasterze zdánlivě na dosah blízké. Zde odepnuli jsme konečně lana s boků a propustili naše statečné vůdce kalské, kteří se vraceli opět přes Adlersruhe domů. Ale jak se klame oko v odhadování vzdálenosti v alpských výšinách! Ještě jsme celou hodinu slézali po skalách dolů, než jsme se octli na vodorovné ploše mohutného zledovělého proudu Pasterzy, prorytého nesčetnými proudiky roztálých vod, místy s hukotem se propadávajících v nezměrné dutiny. Tím vlastní sestup se Zvonu vykonán, ačkoliv se nacházíme ještě ve výši daleko nad 2000 m.; cestou přes Franz Josephshöhe ke Glocknerhausu uvažovali jsme, nemáme-li ještě odpůldne sejíti do Ferleitenského údolí, neboť jsme se obávali ruchu v tomto domě, jímž stále procházejí celé karavany turistů pohybujících se mezi Ferleitenem a Heiligenblutem. Leč únava byla přece jen značná i zůstali jsme, věnovavše odpůldne procházkám směrem k Svaté krvi.

V noci došly naše obavy stvrzení. Odebírali jsme se z přeplněné a zakouřené jídelny sice teprve o 10. hodině na lože — ale pokoje jsme nezažili vůbec. Hřmotí to a chodí, směje se a baví po schodech a síních přes půlnoc a ráno po druhé zas dům oživuje a život i ruch vzrůstá — nezbývá ti, než abys také vstal, neosvěžený a nevyspalý.

Odcházeli jsme z dřívějších let nám známou stezkou k sedlu Pfandelšartě, kdež jsme kynuli ještě na rozloučenou majestátnému zjevu Velkého Zvonu. Na ledovci potkávali jsme řady turistů, z nichž většina byla v alpských výšinách poprvé; poznáš je po kroku na ledu — i po úboru a výpravě. Dámy ve vycházkovém městském šatu vedené pod paží statnými vůdci, pánové pachtící se v lehkých perkách po hladké ploše a nemotorně horskou holí se oháněující, rodina s těžce oddychující maminkou, zastavivší nás s údivem: „Um Gottes Willen, sie haben ja keinen Führer“ — a mezi tímto processím obchází obchodník s ovocem a lahůdkami — jako všude jinde na velké promenádě.

Koupili jsme také a sice broskve, litujíce, že dosud tam nestanul nějaký podnikavý uzenář s horkými párky;

v létě by se to tam vyplatilo. Již na serpentýnách spadajících k Traunerhausu pálilo slunce prudce a ještě více, když jsme jechali od Lukashausla v údolí k Baerenwirthovi, kdež nám připravili výborný oběd. Příjemnou siestu strávili jsme ve stínu zahradním a k večeru dali se na pochod k Brucku; vedro bylo nesnesitelné, bouřku věštící a také se za Ferleitenem ukázaly za horou první černé mraky, za ráz vichřice zatočila z čista jasna prachem silničním a my v bouřce a dešti dorazili za večera do Brucku na nocleh.

Kamenné moře.

Zpomínáme rádi na místa, kde jsme zažili šťastné dny, i toužíme po nich stále — a tato vzpružina vedla nás letos opět k výšinám se snivým jezerem Funtenským a Zeleným, zvaným „Kamenné moře". Rozkládá se tato vysočina s průměrnou výší asi 2000 m. mezi jezerem královským a Saalfeldenem v Solnohradsku a náleží k velmi poutavým, poměrně snadným přechodům v Alpách; stezky jsou tu upraveny a nadbytečně znamenány, že poněkud zkušenější turista může vůdce postrádati; pravda, že i zde jsou některá příkrá místa, pro jemnější duše snad závratná, avšak ta jsou vesměs opatřena železným zábradlím a rukojetmi.

Ze Saalfelden vyšli jsme 9. srpna za časného rána k lesům pod malebným hradem Lichtenburgem a jimi točili jsme se vzhůru k Ramseideršartě, cestou sbírajíce hříbky a hubujíce na mlhu, která se líně šourala hustou smrčinou. Tak dostoupili jsme širokého úvalu pod Sommerštejnem, po jehož žlutošedých a červenavých skalních stěnách se vine pracně zdělaná stezka vzhůru k Riemanshausu, a zde usedli jsme na vlhké kameny k snídani. V tom okamžiku pronikly první paprsky sluneční mlhou a nad našimi hlavami vykoukl v závratné výšce skvěle ozářený štít Breithornu; s hor se zároveň snesl bystrý vánek, shánějící mlhy od našich nohou v důl, že se rychle rozvinovalo nejbližší panorama skal a lesů a pojednou se zaleskl v slunci i celý řetěz ledovců Taurských tam v dáli naproti nám; jen širá dolina Saalfeldenská ležela pod jezerem mraků. Jak nás bavila ta hra slunce s mlžným příkrovem, který se již počal místy trhati a jakoby v hlubokých propadlinách se objevovaly tu kostelík, tu vesnička a lány zelených polí i luk, až konečně slunce „spálilo" (jak horalé mluví) i poslední stopu mraku a všecko široko, daleko, hluboko zářilo nádherným letním ránem.

Se zvýšenou náladou vystupovali jsme kosodřevinou a po skalách vzhůru a již nás vítá hospodář z Riemanshausu hlaholem trouby, jejíž ohlas dvakrát k nám přiletěl z rozlehlých kolem skal.

Odloživše v chatě tlumoky vypakovali jsme především naše hřiby, požádavše hospodyni, aby nám je upravila. Ale kde pak! V Tyrolsku považují každou houbu za prašivou a štítí se jí; byli jsme rádi, že nám dovolili, aby je ukuchtily naše dámy samy — neboť se nám přihodilo v Hunfalvyově chatě v Tatrách, že nepřipustil hospodář ani toho, namítaje, že se mu udělá špatně když houby cítí. Obsah kastrolu libě páchnoucí po kmínu a hřibech vyklopen na mísu a slupnut s rozkoší; hospodáři s díkem odmítli naše pozvání k hodům.

Po snídani vykonali jsme procházku na štít Breithornu (2490 m.) — ovšem že procházku ve smyslu alpinistů, a nelitovali jsme. Překvapující rozhled z altánu na vrcholu jeho upomínal nás živě na Rosettu ve skupině della Pala, kdež jsme se také nemohli nasytit velmi podobné scenerie, jaká se s této hory rozvinuje.

Odpůldne nastala pouť „kamenným mořem" k jezeru Funtenskému po skalních vlnách natlačených v širou vysočinu. Smutno jest v té pustině šedé — málokde červenavým pruhem oživené, zeleni prosté; ani svišť tu nezahvízdal, ani vrána nezakrákala; jen krok náš a odraz holí rušily tu němotu kolem, ba i ta jediná studánka ve skále se bála promluvit, pouštějíc své vody zticha a opatrně po svislé ploše kamene. Na šedé skály přikradly se šedé mraky i počalo mžíti a pak pršeti, že jsme se uchýliti museli pod klenbu dvou balvanů. Zde směstnáni a skrčeni jsme chtěli vyčkat pohody, avšak brzy průlinami padaly na nás těžké kapky a když to i crčeti počalo, vystěhovali jsme se raději ven a došli po třech hodinách promokli pod střechu chaty Funtensee.

Položena jest v kosodřevině na břehu zeleného jezírka v půvabné kotlině s prořídlým porostem sosen a limb; všecko se v ní třpytí čistotou a úpravou a sotva věříš, že tu cídí a kuchaří jen mužská ruka p. Edra.

Člověk rád v takovém koutě prodlí a ani jsme nezoufali, když i na druhý den pršelo a my se již zařizovali na delší zde pobytí. Jak jsme se těšili na procházky kolem chaty, po kterých jsme chodili před pěti roky, na čertův mlýn jezerní, na salaš, ve které primitivním, ale poctivým způsobem destillují z kořínků hořce skutečně pravý enzián, na některé výšiny blizounkých Funtenských Taurů — všecko to těšení zmařil déšť.

A když se konečně k poledni vyjasnilo — museli jsme hledět, abychom se za sucha dostali do údolí, neboť pohoda byla pro nejbližší dny nejistá. I šli jsme dál směrem ku královskému jezeru cestou rozkošnou, plnou zeleně, života a světla; z hustého porostu krvavých alpských růží tlačí se tu metrové pernaté kapradí, trsy náprstníku a oměje ve stínu vonných limb, mohutných smrčin a modřínů; i balvan jest mechem omšený a skála prohlédá jen místem v kolmém úlomu.

V mírném sestupu míjíme břehy líbezného jezírka „Grünsee", v jehož klidné hladině se zrcadlí starý les, a vystupujeme zase vzhůru kolem salaše Sagereck, stanuvše konečně na pokraji skalní stěny, spadající přímo v hlubiny modrých vod jezera královského; se všech stran sbíhají k němu strmé srázy až k hladině olesněné — tam v levo zelený poloostrov Bartholomee s charakteristickým kostelíčkem nad samou vodou — a po hladině sluncem ozářené plovou malé mušky — loďičky.

Dlouho, dlouho noříme se ve skvostný ten obraz, jemuž podobný marno v horách hledati.

Padající hvězda.

Všední obrázek ze života. Napsal Stanislav Jarkovský.

(Dokončení.)

V.

Už by byl nejvyšší čas, aby táhli ke všem čertům," mínil profesor Matoušek, tehda třídní septimy, „každý den se mi jich dovoluje aspoň deset a pak to ve škole nic neumí... A v oktávě, to bude mela při maturitě, půjde-li to takhle," horlil předčasně svědomitý učitel, zatím co žákům ještě ani nenapadlo na maturitní zkoušku pomýšlet.

Pan komisař, sedě opět tváří v tvář hovězímu, tentokrát výminečně s omáčkou ne cibulovou, ani nedutal. — Co bude, až opravdu odjedou?... Proč se dal tak unést, když přec věděl, že tady Pavla nezůstane?... A myšlénka dřív už vzniknuvší vrátila se znovu, zároveň s klobásem čočkou obloženým, jejž sklepník jakožto příkrm přinášel. — Ale co tomu řeknou lidé, co karriera? Eh, co, — z toho by si nic nedělal... ale matka, přivolí-li k tomu? Ne, nikdy, znal ji příliš dobře. Bylo mu až horko z toho a darmo zapíjel pivem: horko bylo ještě větší...

„Vždyť ta banda nám tady pokazí všechnu mravnost," huboval dále starý mládenec, který pro pikantní klepy ještě nejspíš měl smyslu, „prý ta Budínská s ním není ani oddána, žijí tak, na divoko."

„Ale co nám do toho," odsekl pan komisař nad obyčej ostře a měl pravdu.

Že však také profesor v první části svých výkladů nebyl v neprávu, toho důkazem byl třetí podivuhodný list oktavána Franciho, který v zákulisí Šebestova divadla způsobil pravou sensaci svojí hlubokou temností a exotickým nátěrem. Už za motto skvěla se hluboká pravda, pověděná sic po francouzsku, že totiž člověk nežije jen zevnějškem, a také na konec byl vražen nesrozumitelný francouzský hřebík, neboť list zněl:

L'homme ne vit point seulement d'extérieur.

Milostivá!

Jste vtělený motýlek z norské pohádky. Když silhouetta vaše tetelí se před mým zrakem duševním, tu zdá se mi, že slyším ohlas hudby vzdálený, ale přec tak jasný, jako když kladívkem rozezvučíme jemně stříbrnou desku. A dojmy nesen na vlnách oněch zvukových stojím pod šedivým nebem severu, tím nebem těžkým a vlhkým, pod tou zmrzlou oblastí melancholie, v tom ovzduší mrazivě ponurém. Tu chabne elastika myšlének, plihne v hladký provaz, po němž divě se řítím v hlubokou propast, černou, nesmírnou... a prázdno a ticho všude hmotné. Jen na dně slabě se obráží kaluž lidské krve a vedle mrtvola v celém svém odporu pro člověka živého, a kolem kol v těch záhybech temna visí těžká, mrtvolná vůně. Jen nad hlavou její v prudkém víru krouží atomy věčných zákonů mravních, slučují se, seskupují se v hrot a teď — protrhla se temná clona hrobu a za ni v effektním jasu stojí Venus uffizská. Pak elektrická jiskra, protivy se vyrovnaly a Vaše silhouetta se zase přede mnou chvěje tiše, jak cit pod třesavým paprskem úplňku.

Dévoué a Vos services

Ignotus.

Combat et siège

V + I + I + I.

Slečna Pavla nedovedla z toho vycítiti hroznou bolest pana Franciho, která zapletla se do tohoto myšlénkového labyrintu snad při vzpomínce, že hezoučká Pavlína už má jiného.

„A učené to je!" povídala chlubně Pavlínka komikovi Studenému.

„Ale šla, nesmysl to je," odvětil tento nevážně, „vždyť tomu nikdo nerozumí."

„Právě proto," zdůvodňovala Pavlína, tak jako kdysi nějaký mudrc metafysiku definoval.

„To bude nějaký hrobař, když tak o těch mrtvolách píše," mínil tragéd Turinský.

„Ne, ne, je to přec jen nějaký student," hájil dřívější svůj náhled cedulář Špička. „Kvartýrská mu nezatopila a proto si stěžuje na zmrzlou oblast melancholie; je mu zima, chuděrkovi."

Že by to byl však František Podhajský, nikomu nenapadlo. —

... Stejně zamotané jako zamilované to psaníčko ukazovala pak se smíchem panu komisaři, když v listopadovém odpůldni šli spolu silnicí, daleko za městem. Pan komisař totiž i toho hříchu se dopustil, že se omluvil pro dnešní odpůldne bolením hlavy a do kanceláře nešel. Stalo se to poprvé v jeho službě. Dali si dostaveníčko za městem, hezky daleko, a šli teď ještě dál od toho hnízda do volného vzduchu. Byl dnes výminkou pěkný, slunný den, jeden z těch melancholicky krásných podzimních, které vzbuzují nesmírnou touhu po zašlém jaru a létu. Slunce už nízko se valilo po obloze, na které jen k západu táhl se jemňoučký závoj bělavých mraků, hřálo jen slabě, ale hřálo přec a vlažný, snad z léta ještě opozděný vítr vysušil trochu silnici, která dýchala vlhkem, skoro tak jako z jara. Kolem do kola na kopečnatém kraji byla jen hnědá pole a špinavě zelená luka, v dálce černé hvozdy v táhlém pásmu horském, vrchů nevysokých. A podél silnice řada holých, švestkových stromů. Byl to poslední pozdrav prchajících krás, trudný a smutný přes to modré nebe a líbezný vzduch: tak jakoby všechno kolem ještě naposled se rozhlíželo chystajíc se k zimnímu spaní...

V duších těch mladých lidí bylo jako v máji, neboť se milovali a do opravdy. Pan komisař myslil to upřímně a jen hledal nějakou vhodnou příležitost, kde by mohl říci Pavle, že si ji chce vzít. Zatím lpěl na jejích rtech, když vyprávěla mu o volném životě zákulisním, který nejednou se jí už ošklivil, a že by tak ráda zaměnila jej za cokoli, třeba že v něm je už tolik let... Tady na silnici přec jí nechtěl učiniti nabídnutí k sňatku — to by

ji snad musel obejmouti, přitisknouti k sobě a zulibati, což všecko tady přece nešlo. Proto srdce mu poskočilo, když na cestě zpáteční a před rozchodem Pavla mu povídala:

„Pozítřku, v sobotu, zase nehraji... budete doma, viďte?“ A nečekajíc na odpověď rozloučila se prostým „S Bohem!“ ještě před městem, aby panu komisaři nedělala nesnází... Ale hruď zase se jí při tom sevřela: proč se za ní stydí, když ji má rád?...

Ani se nenadáli, že už večer a soumrak byl, když se tak vraceli. Jakmile slunce za obzor skleslo, i teplý vítr přestal a vál zase studený, ostrý, který pronikl lehkým svrchníkem pana komisaře, rozehřátého dlouhou procházkou a těmi city, jež jím zmítaly... Vítr ten byl příčinou, že té noci sny pana komisaře byly najednou nesmírně nezřízeny a že postava Pavlínina v nich pletla se ve všech možných i nemožných situacích. Ve dvě hodiny se probudil a pak už nespal... Čert předstíraným odpoledne hlavy bolením na stěnu namalovaný objevil se ve vší své hrůze a bába posluhovačka, přišedší ráno poklízet, zděsila se svého milostpána, který z lože nevstával. Horem pádem běžela pro pomoc a pro pana doktora.

VI.

A zle bylo s panem komisařem, velmi zle.

Ležel z ticha, všecek rozpálený a se studeným obkladem na hlavě, který však už dávno zase byl horký jako jeho čelo; ležel sám v malé své ložnici a oči měl přivřeny, když za sobotního toho večera otevřely se dvéře jeho bytu a do prvního, neosvětleného pokoje vstoupila Pavla. Slyšela o tom, že pan komisař onemocněl a po špičkách kráčela přes pokoj do ložnice, odkudž portierou pronikal pruh slabého světla petrolejové lampy. Rozhrnula portieru a rozhlížela se po ložnici, v níž kromě nemocného nebylo duše živé. Posluhovačka rozsvítivši lampu a položivši ten obklad na hlavu milostpánovu odběhla posloužiti ještě jiným mládencům města s doložením, že se vrátí hned. To „hned“ trvalo již půl druhé hodiny... A Pavla pořád z ticha a opatrně odložila zase klobouk a plášť, pak sejmula obklad, už skoro docela suchý a zaměnila jej za čerstvý, který ležel vedle v umyvadle, na kusu ledu.

Pan komisař se ani nehnul, snad spal.

Veliký bol jal její dobré srdce: že viděla Rudolfa tak těžce nemocného a že byl tady tak sám a bez pomoci. A výčitky si dělala, že asi nastudil se jda předevčírem s ní v tom lákavém podzimním odpůldni, které tak potměšile vylákalo je daleko ven, za město, do toho širokého údolu, který byl jako kotlina, dosud prohřátá; a z ní když vyšli, přepadl je zas ten podzimní chlad. Opravdu, pan komisař chystal se na dlouhou, těžkou nemoc a lékaři nezbývalo než telegrafovati pro jeho matku, což učinil už včera večer.

Paní dvorní radová milovala svého jediného syna nade všecku míru a byla už na cestě k němu, s úzkostí v duši. Připravovala se i na boj se záskočnou smrtí...

... Teď pan komisař oči pootevřel a zadíval se na postavu klečící u jeho postele s rukama sepjatýma. V prvním okamžiku nevěděl, kdo to — byl také hodně krátkozraký — ale že to není bába posluhovačka, bylo mu jasno. Pavla dívala se naň svým krásným temným okem, a to Rudolf poznal.

„Pavlo, Pavlo!“ zašeptal, „to jsi hodná, žes přišla.“

Tykal jí pojednou a Pavle oči se zamžily. Vzala mu ruku a líbala ji, a slzy její padaly na horkou Rudolfovu dlaň.

Rudolf jemně se jí vytrhl a hladil ji po tváři; přec cítil, jak tvář ta je hebká a milá... Oba nepozorovali, jak bába posluhovačka vešla do prvního pokoje a cítíc přítomnost třetí osoby prostrčila portierou šerednou svou hlavu a dívala se na podivnou skupinu; pak zase tiše zmizela.

„Ó, Pavlo, já tě mám rád, nesmírně rád...“ šeptal nemocný.

Pavla vstala, sklonila se k němu a oddělávajíc obklad políbila Rudolfa na čelo. Všechna její minulost, ba i ten pan poručík z Kolína zmizel před jejím zrakem a chvěla se všecka o svoje štěstí, které zdálo se jí unikati. Rudolf chtěl ji objati, ale nemohl: cítil se nesmírně slabým...

„Jen buďte kliden, Rudolfe, zůstanu u vás, aspoň pokud někdo nepřijde, a budu vás ošetřovat...“

„Ne, ne,“ bránil se pan komisař, jejž neurčitá představa báby posluhovačky nepřestávala strašiti. Však v téže chvíli zase jiné city nabyly u něho vrchu a dodal: „Ó, Pavlo, Pavlo, kdybyste se mnou mohla zůstat pořád a neustále...“

A zas oči přivřel, snad aby podržel ten obraz, který mu v duši vznikal. Pavla zticha vyměnila obklad, zas poklekla na koberčík u postele a vzala ruku Rudolfovu znovu do svých...

Znova klaply dvéře a pevným, rychlým krokem vstoupila do pokoje paní dvorní radová, ve velkém plášti cestovním a v klobouce. Posluhovačka vědouc od lékaře, že milostpaní přijde v tuhle chvíli, už na ni čekala venku, na chodbě.

„Ježíš Maria, milostpaní,“ přivítala paní dvorní radovou, kterou znala již z první návštěvy, „jdou honem, je tam ta komediantnice u něho...“

„Jaká?“ tázala se udiveně paní dvorní radová.

„Inu ta, co hraje divadlo... Je toho plné město...“

Paní dvorní radová bystrozrakem matky a zkušené dámy rychle prohledla nebezpečnou situaci a ani neodloživši spěchala k synovi. Zatím posluhovačka přijala od posluhy milostpanina zavazadla a spěchala s nimi do pokoje, aby také něco měla z toho, co bude následovati.

Rudolf spal neb aspoň dřímal. Bylo mu sladko, když cítil jemné ruce Pavlíniny, které co chvíli měnily obklady a ulehčovaly jeho trápení, a když vstoupila matka, dosti slyšitelně, ani sebou nepohnul: buď že neslyšel opravdu, buď že nedbal jiného než Pavly. Paní dvorní radová zastavila se ve dveřích a v tváři její zračila se bolest a hněv zároveň. V okamžiku viděla, že jest jí bojovati nejen se smrtí, ale ještě s druhou nepřítelkyní, pro matku horší ještě než ta první; viděla také hned, že tohle není jedna z těch lehkých, přechodných liaison, které samy bojí se nemocí a běd, a kterých není se co báti... A hněv její převážil bolest.

„Pryč odtud!“ zvolala tlumeně beze všech okolků na Pavlu, „co tady chcete u mého syna?“ Postoupila ku posteli pravici vztáhnuvši ku dveřím. A těžko tlumila hlas, aby syn nebyl vyrušen.

Pavla vstala hned, jak uviděla Rudolfovu matku, kterou poznala bez nesnází — dle té podobizny na Rudolfově stolku a dle podoby s Rudolfem. Vstala a zůstala

státi. Když paní dvorní radová ji takhle drsně oslovila, sepjala jen ruce a zašeptala:

„Milostpaní!...“

„Ticho, ať mi neprobudíte syna!“

Pavla ruce spustivši, sbírala na vedlejším stolku svůj klobouk a pláštík a pohleděvši na Rudolfa po špičkách odcházela. S očí draly se jí slzy...

Teď Rudolf oči otevřel a vida Pavlu odcházeti zaúpěl: „Pavlo!“

V tom však matka k němu se sklonila tiše jej: „Mlč, Rudolfku, jsem tady, tvoje maminka!“

Ale Rudolf ani neodpovídaje zavřel oči znova a obrátil se na druhou stranu...

* * *

...Bylo jaro, krásné, libezné...

Oktaván Podhájský začínal choditi s knížkou v ruce do polí, díval se na dálné výhledy k horám a hvozdům, na zelenající se pole a lány a poslouchal skřivany, jak jásají v teploučkém vzduchu. Srdce jeho roztahovalo se jako gumová poduška a z probuzené přírody čerpal nové nadšení básnické, jež vylévalo se na štěstí opět jen na poslední stránky a konce přípravných sešitů. Vyznívala z těchto básní obyčejně velká melancholie, jejíž pozadí byla jeho, jak on si namlouval, nešťastná láska z minulého podzimu. Tak s Tacitovou praeparací se loučil těmito lapidárními slokami:

Poslední já políbení
tisknu tobě ke rtům,
s pánem bohem, knížko,
jdi si ke všem čertům.

Jako nic na tomto světě
beze cíle není,
tak tys bývávala jenom
žáčkům k utrpení.

A končil filosoficky:

A jak všecko na tom světě
skončí každá nace,
tak se také skončit musí
tato praeparace...

Profesor Matoušek měl s nastávajícím tím jarem velký kříž se svými studenty, jichž smysl pro vědy exaktní utíkal jak ten sníh ze stezek a příkopů polních. U stolu „na Střelnici“ sedával sám, jen na protější roh nesměle se usadil mladý konceptní praktikant, který přišel prozatím k hejtmanství místo okresního komisaře Velhartického z Velhartic. Ten seděl teď u místodržitelství jako sekretář. Býval vážný a smutný a myšlénkami víc v podzimu minulém než v nynějším jaře, tom jásavém a krásném, které tak luznými činilo svahy Hradčan a malostranské zahrady, pak protější Petřín, Nebozízek a sady strahovského kláštera. Jednou dokonce odložil akta na mapu svého stolku a jal se psáti do rohu velkého pijavého papíru cosi docela neprávnického:

Milovali jsme se
jako ptáci v lese
a jak květy v poli.
Ach, mě srdce bolí,
že ta láska naše
uletěla plaše
jako slavík z háje,
který ulétaje
víc se nenavrátí.

Den se valem krátí,
zima oknem čiší,
všecky hory vyšší
pokryty jsou sněhem.
Všecko jde zas během
obyčejným, nudným;
večerem jen trudným
velký stesk se nese:
Milovali jsme se...

Kancelářská poesie...

...Pavla v tom krásném čase chodila zase s cedulářem Špičkou v jiném českém městě zvát ku svému příjmu, který dnes nesliboval býti valným, když bylo tak pěkně a každý i večer raději zůstal venku nebo při otevřeném okně, než by se pekl v malé síni divadelní. A bude tak chodit pořád, později zas v dešti a v blátě, pak ve sněhu a mrazu. Bude mít možná zas nějakou lásku, snad zas se s ní někdo zasnoubí jako ten poručík, který teď se k ní už ani nehlásil, snad zas bude milovati, ale už ne tak divně a tak upřímně jako Rudolfa, kterého teď úzkostlivě střežila jeho matka. A až odkvete její krása, až nebude moci vynikati ani v úlohách starých paní a panen, a až její „matka“ zemře nebo nebude již moci zastávati svůj úřad, stane se snad sama biletářkou místo ní. Jako padající hvězda mihla se na okamžik na obzoru pana komisaře, teď místodržitelského sekretáře, jako meteor, který tu chvíli, co vzduchem letí, září skvěle a oslňuje zrak...

Paní dvorní radová těšila se z toho, že sama Prozřetelnost odvrátila od Rudolfa jejího nebezpečí, které mu hrozilo, a tercián Ferda smutně sedával u své fysiky, ze které od profesora Matouška dostal v prvním semestru dvojku. Patrně tato censura souvisela příčinně s milostnými dopisy pana Franciho, jimiž ještě dlouho po odjezdu Šebestovy společnosti obveseloval její zákulisí. — Třetí spolubydlící, priman Josef Sejkora, utěšeně prospíval ve vědě a umění, kterýmž jeho housle se vyrozumívají. V melancholických večerech jarních, když na pana Franciho šly ouzkosti před maturitou a lásky roztoužení, musil mu předehrávati: Horo, horo, vysoká jsi — má panenko vzdálená jsi... Za to směl panu Francimu zapálit dýmku...

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Nyní také, vidouc manželovu péči o poštmistra, s vděčností a obrozenou láskou pohlížela k jeho starostem, i zdálo se jí, že nikdy nemilovala Těšitele tak vroucně a upřímně, jako v této krušné chvíli vnitřních zápasův a vyčítajícího svědomí.

Již několik dní před tím duše Martina byla oslněna blaženým tušením mateřství. Ach, jaká změna v poslední době s ní se udála! Ohlasy vzpomínek na Livoru zanikaly, pomyšlení na toho dobrodruha teprve nyní zdálo se jí velikým hříchem, teprve nyní viděla mezi ním a sebou hlubokou, nepřekročitelnou propast. Ne, ne, byl to klam, nikdy už ho nemohla milovat! A přece, co to bylo, jaké

city v ní zvítězily, když přistihla vraha při činu a kynula mu, aby se spasil útěkem? Jaká to byla moc, která ji ještě nyní kázala, aby ho neprozrazovala?

Byla to obava, aby čest její objevením vraha neutrpěla pohromy, anebo byla to přece jenom neuvědomělá láska k mladému mužovi?

Ano, snad to bylo ještě poslední kmitnutí, poslední jiskřička její milostné příznė, avšak od toho hrozného okamžiku bylo po všem veta. Kdyby byla měla kdy uvažovati o tom, jak se má zachovati, jistě nebyla by se stala bezděčnou pomocnicí Livorova útěku, ale ona pozdě nabyla vědomí toho, co učinila, a marně pátrala, jaké vnuknutí ji k tomu přimělo.

Kdyby nyní se objevil před ní, jediným slovem, hrdým, velitelským posuňkem, právě takovým, jakým mu kázala utíkat, ale docela jiného významu, zapudila by ho navždy od sebe, také nyní by vztáhla pravici a zvolala by „jdi!“ a on by poznal, jak ho zamítá a jak jím opovrhuje!

Teď byla již docela jinou bytostí než za svých svobodných, dívčích let, sňatek její s Těšitelem vyvedl ji ze světa hanby a nečistoty, a nyní mateřství její dokonale ji očistilo a smylo s ní všechen zbylý rmut. Ano, ano, její poslední poklesek, její včerejší spoluvina se skutkem Livorovým teprve ji přesvědčila, že po její náklonnosti k někdejší lásce už nadobro je veta.

V posledních dnech několikráte se rozhodovala, že v zanícené chvíli svěří se muži svému se slastným tajemstvím. Představovala si jeho radost, jeho nadšení, jeho osmahlý obličej, planoucí štěstím. Vždyť už tolikráte v nejdůvěrnějších chvílích třesoucím se hlasem šeptával, jak jen to ještě schází k jeho svrchovanému štěstí, jak by jásal a plesal, kdyby mu to již pověděla!

V ten den, když meškal v Praze, paní Marta tedy se rozhodla, že mu to řekne. Tušení její stalo se již určitým vědomím, neměla práva, aby mu to déle zatajovala. Jen co muž její večer přijede domů, přistoupí k němu poutána nejněžnější milostí, ovine ruce kolem jeho krku a přivítá ho s usměvavým, zardívajícím se dodatkem, aby tedy jen jásal a plesal, neboť tužby jeho jsou vyplněny.

A zatím přišla ta strašná událost, místo radostného nadšení zmocňovala se jí v prvé chvíli úzkost nevýslovná a zoufalství. Teprve lékař opět ji potěšil a vrátil jí sílu k obnovenému doufání. Už se chtěla vzchopiti a přistoupiti k muži svému a s andělskou oddaností vyjeviti mu své tajemství, chtěla se mu vyzpovídati ze všeho, čím ještě se chvělo její sklíčené srdce: jak blízkost Livorova opět ji omamovala, jaké boje bouřily v nitře jejím a jak byla svědkem činu a pak pomocnicí útěku zločincova. Chtěla na sebe žalovati, a novina o jejím mateřství měla jí býti při tom šťastným obhájcem.

Než v poslední chvíli se zarazila.

„Nikoli — počkám ještě, dříve musím k Oblakovi. Tomu povím všechno, a jestli on mi odpustí, pak teprve budu moci přistoupiti k muži svému a prositi i jeho za prominutí. Ano, k tomu dobrému příteli nejdříve se uchýlím se svou zpovědí, k němu si půjdu pro odpuštění nebo pro odsouzení.“

Čekala tedy, až poštmistr poněkud se zotaví, aby mohl přijati její návštěvu a bez pohromy vyslechnouti její překvapující novinu. Zatím vše vůkol dostalo se zase do obvyklých kolejí, Těšitel i chasa v Sirotčím Dvoře přestávali hovořiti o tajemné události, a obnovený klid byl rozčeřen toliko úředním vyšetřováním. V té trapné hodině paní Marta prožila zase spoustu nevýslovných bojův a muk. Zase musila lháti, že našla poštmistra před vraty statku samotného, opět musila tajiti a zapříti pachatele.

Zdálo se jí v této chvíli, že umře úzkostí nebo že se propadne před zrakoma vyšetřujícího soudního úředníka. Byla příliš rozechvělá a spletená, a bedlivý pozorovatel jejích trapných nesnází byl by snad uhodl příčinu tohoto zmatku. Avšak nikdo si toho nepovšiml, nepokoj paní Těšitelové zdál se každému přirozeným následkem neobyčejného rozechvění ze zločinné události, která byla příliš pohnutlivá, aby nepobouřila nezkušené a slabé ženské duše.

XV.

Poštmistrovi zatím stále dařilo se lépe, už mohl klidně uvažovati o příhodě, která ho potkala. Ale nemohl dáti žádného světla na temnou, záhadnou cestu tím bludištěm. Nevěděl nic více, než že chvátal do Sirotčího Dvora s poštovní zásilkou, že už byl před samým statkem — a pak najednou přišlo bezvědomí, a když pak se probudil z mrákot, divil se poznávaje, že jest raněn. Všechen jeho důvtip, všechno přemítání, kterým mořil chorou hlavu, neposkytlo mu odpovědi na tu tajemnou otázku, než Oblak nesbledával v té příhodě žádného citelného neštěstí.

Naopak, v těch dnech, kdy ležel doma v pokojíku vedle úřadovny, maje ovázanou hlavu, bylo mu zase po dlouhém, nepamětném čase nadmíru volno. Všude vůkol byl příjemný klid, každý kout té jizby, ze které jindy generál Trochu hned vždy unikal, jakoby se vyjasnil, v této pozdní době poznával jenom málo povědomou útulnost vlastního domácího krbu.

Paní Lízi totiž nebručela, nehubovala, nehněvala se. Veliký strach o život manželův ji pronikl a učinil z ní tichou, oddanou, trpělivou, milosrdnou sestru. Obsluhovala Oblaka se vší možnou péčí, měla pozorné oči jenom pro něj, a ruce byla by líbala lékaři, když jí řekl, že poštmistr zase brzo bude zdráv.

A tak, sedávajíc u Oblaka, hladila mu ruce a slibovala, že už nikdy ho nezarmoutí a že teprve teď ví, jak tuze, tuze má dobrého tatínka ráda, a jak by byla opuštěna a nešťastna, kdyby jí umřel. On díval se na ni přimhouřenýma očima, které se leskly vděčností a uspokojením. Bylo mu tak blaze, ani nemohl věřiti, že jest to ta stará, jedovatá Lízi, která ho tolik trápila.

„Kéž by mi tak už zůstala,“ pomyslil si nejednou pozoruje její oddanost a něžnost, „jak bych si oddychl na stará kolena!“

Bylo mu velmi příjemno takto stonat. Rád snášel trochu bolesti z poranění, jen když mysl a srdce bylo zdrávo. Jindy mnohem více ho bolela ustavičná ženina nevraživost a nepokoj duše, nyní, jsa opravdu nemocen, vlastně si odpočíval.

Zdálo se mu, že vše jest veselejší a milejší než jindy: každý kus nábytku v pokoji, kde ležel, křik vrabců nad oknem i občasný klepot telegrafního přístroje v úřadovně, kterým vládl mladý, tichý poštovní výpravčí, tlumící šetrně hlas a každý krok, jen aby nemocného poštmistra nevyrušoval.

Po několika dnech, když už Oblakovi bylo značně lépe, paní Lízi dala se do práce a očistila jeho oděv, který naposledy měl na sobě a na němž při pádu na zem utkvělo několik hlinitých skvrn. Zejména svrchník vyžadoval též malé opravy jehlou, a jak paní Lízi byla už ve všem důkladná, zpřevracela každý rukáv i cíp a konečně prohlédla též všechny kapsy, jsou-li v pořádku.

Při tom vyňala z náprsní kapsy Livorovo podvržené psaní a podávala je poštmistrovi s poznámkou, jestli snad nezapomněl je odeslat, poněvadž na něm nebylo ještě ani adressy.

Oblak rozevřel udiveně oči a několik vteřin upřeně se díval na čistou, nezalepenou obálku, jakoby se rozpomínal. Ale marně se namáhal, nemohl nic ze své tvrdé lebky vykřesat. Zvolna, jakoby ještě se rozmýšlel, vyňal z obálky psaní, rozevřel je a nadmíru jsa překvapen, četl:

„Drahá Marto!

Nesnesitelné příčiny, které jsem až dosud všemožně tajil před Tebou, nutí mne učiniti životu svému konec . . .“

Zachvěl se, v očích se mu zatmělo. Hned poznal rukopis přítele svého Těšitele, na konci spatřil jeho podpis — co to jest, co se to s ním děje?

Chvíli musil si odpočinouti, aby se vzpamatoval a přečetl si celé psaní. Zase nová záhada, mnohem těžší, než bylo jeho poranění, padla mu na užaslou hlavu. Mnul si čelo a žilnaté ruce, aby se přesvědčil, že bdí, že to není sen. A opět díval se na dopis a četl třesoucím se zrakem jeho řádky. Jak ten dopis se ocitl v jeho kabátě, kdo jej tam dal? A jest pravda, že Těšitel má v úmyslu se usmrtit a že by mohl odkázati svoji ženu tomu zpustlému dobrodružnému Livorovi?

V té chvíli paní Lízi rozevřela nozdry svého nosíku, a hned jej zase skrčila.

„To jest psaní od toho mladého, hubatého člověka, viď, tatínku?“ řekla.

„Od kterého člověka?“ vytrhl se poštmistr.

„Od toho, co sem v zimě každé chvíle lezl za tebou. Od toho inspektora Livory.“

„Co tě napadá — proč pak?“

„Cítím z toho psaní jeho protivnou vůni, ten eklhaft mošus — viď, že on to psal.“

Generál Trochu se zarazil a upřel na paní Lízi vyjevené zraky. Pak také protáhl zahnutý nos a vpil do sebe několik doušků podezřelého vzduchu.

Ano, už také cítil pronikavou vůni pižma, která vždy provázela Karla Livoru, kamkoli vkročil Nikdy nezdál se mu dech Livorovy voňavky tak silný a význačný jako teď. Náhle sebou trhl. Do mozku jeho jakoby vjel blesk, a ten dobrý muž pojednou se otřásl nevýslovným zděšením a hrůzou.

„Aby tak Livora!“ kmitlo jeho hlavou. „Pro rány boží, pro rány boží!“

„Ano,“ řekl obrátiv se k své choti, „jest to psaní od toho člověka.“

Po těch slovech hlava mu klesla tížeji do podušek, a poštmistr jako přemožen a všecek zemdlen zamhouřil oči. Chvíli nebyl klidné myšlénky schopen, ale když se utišil, srovnávalo se v mozku jeho zamotané tkanivo domněnek, a Oblak za krátko nabyl nezvratného přesvědčení, že záhadná událost jest osvětlena a že Karel Livora jest zločincem. A jakkoliv dopis paní Martě psán byl Těšitelovým rukopisem, poštmistr už ani dosti málo nepochyboval, že jest též dílem Livorovým; ten člověk byl všeho schopen. Oblak už také uvažoval o jeho nedávné jízdě touto končinou, o níž mu Těšitel vypravoval líče, jak se s ním setkal neočekávaně ve vlaku, ano, ano, není pochybnosti.

Obličej nemocného potáhl se chmurou, zračil se na něm veliký zármutek a utrpení. Paní Lízi už se netázala po dopise, nenapadlo jí, že ten kus páchnoucího papíru jest příčinou jeho zkrušení. Pozorovala sice změnu na obličeji mužově a soucitně se tázala, zdali ho snad rána více bolí. Ale poštmistr něžným, srdečným hlasem ji děkoval za starostlivost řka, že jest jenom umdlenější, a znovu zavřel oči, aby prý si zdříml.

Než spánek byl dalek jeho těžkých víček. Ten den a valný díl noci bděl a neustále jenom přemítal, už ani ne tak o Livorovi, jako o paní Martě, jejíž vnadná vysoká postava vystupovala mu bezděčně před zrakoma, a o níž nevěděl, je-li pořáde ještě tak nevinna a čista, za jakou ji až do poslední chvíle pokládal.

Teprve pozdě po půlnoci bdění a slabost ho přemohla, Oblak usnul tvrdým spánkem a probudil se až pozdě ráno, když posel Sobek v úřadovně poněkud neobratně bouchl dveřmi. Jakmile procitl, hned mysl jeho pokračovala v posledním přemítání. Nyní poštmistr už viděl vše jasnýma očima, nic ho nemátlo, toliko paní Těšitelová zůstávala mu dále nerozřešitelnou hádankou.

Přemýšlel zase o mladé paní, a hle, ozývá se klepání na dvéře, které tiše, jako nesměle se otvírají, a paní Těšitelová jako vidina stála před ním.

Až se jí ulekl, jak náhle, jakoby ji myšlénkou zavolal, se objevila v pokoji. Za nemoci jeho už dvakráte ho navštívila, avšak vždy vítal ji s klidným potěšením, a když po malé chvíli odcházela laskavě připomínajíc, že ráda by se zdržela déle, ale že zřetel k jeho churavosti jí káže co nejméně ho vyrušovati svou přítomností, vždy jen se usmíval a tvrdil, že návštěva její jest mu útěchou a posilněním.

Teď hlas mu i selhal, když děkoval na její pozdrav. Upřel na ni tázavě oči, jakoby chtěl jimi proniknouti tu krásnou bytost až na dno duše. A skutečně tentokráte pozoroval, že paní Těšitelová jest smutnější a přepadlejší, než jindy, a tušil, co asi hlodá v jejím sklíčeném nitře.

Posadila se na jeho pobídnutí a chvíli tak prodlévala zaražena a zamyšlena. Jenom krátce a roztržitě odpovídala na hovor paní Lízy, tentokráte málo dovedla zakrývati vnitřní rozechvění, ačkoliv byla mladou ženou

Po chvíli choť poštmistrova s omluvou se vzdálila, a paní Marta hned obrátila k nemocnému veliké, nepokojné oči. Zřejmá bledost přelétla jí po obličeji.

„Kdybych věděla, že už jste dosti silen, něco bych vám řekla,“ začala zajíkavým hlasem, a zraky jakoby se jí pokrývaly mlhavým bělmem.

Oblak mlčel, jen upřeně se díval na ni.

„Co asi chce?“ myslil si, a zvláštní chování mladé ženy ihned v hlavě jeho se spojovalo v souvislost s pižmovou vůní Livorovou.

Neřekl nic, a ona přece pokračovala.

„Už několik dní čekám a toužím, abych vám to mohla říci, ale dosud jsem se obávala, abych vám neublížila, jest to těžká zpráva, pane Oblaku — můžete mě vyslechnout?“

„Jen mluvte, milostivá paní," odvětil poštmistr a nespouštěl s ní zraků.

Paní Marta ostražitě se rozhlédla po světnici a po dveřích.

„Vím, kdo po vás tehdy střelil před Sirotčím Dvorem."

Poštmistr jen přimhouřil udivené oči. Zdálo se mu, že mrákoty ho obestírají, tentokráte byl více překvapen, než když včera vytušil Livorův zločin.

„Chcete, abych vám to řekla?" pokračovala paní po malé pomlčce.

On zavrtěl hlavou, už se byl z překvapení svého vzpamatoval.

„Proč?" zvolala paní Těšitelová úzkostlivě. „Mne to hrozně tíží, pálí to na duši jako oheň! Prahla jsem po chvíli, kdy vám budu moci pověděti všecko, třásla jsem se netrpělivostí, co vy tomu řeknete."

„Už to také vím," odtušil skoro šeptem poštmistr. „Proč vy byste mi to povídala — nechme toho, milostivá paní, nemluvme o tom."

„A já musím s vámi o tom mluvit, musím se vám vyzpovídat ze všeho, musím slyšeti váš soud, prosím vás pro Boha, příteli, mluvme o tom! Jistě nevíte tolik, jako já, možná, že se mýlíte, snad nevíte dobře, kdo to byl, ale já vím všecko, já jsem ho poznala, když se skláněl nad vámi, já jediná jsem viděla, jak utíkal. A tu mám také důkaz," dodala podávajíc mu poslední Livorovo psaní.

Poštmistr zavrtěl hlavou, a po obličeji táhlo mu něco podobného trpkému úsměvu.

„Ba nemýlím," pravil a vztáhl za sebe pravici. Vynořil pod poduškou několik papírův a vyňal z nich páchnoucí dopis.

„Přivoňte si, milostivá paní," pravil a podával jí psaní.

Paní Marta si přivoněla a pak překvapeně zvedla k Oblakovi hlavu.

„Znáte tu voňavku?" tázal se poštmistr.

„Ach ano," pravila sklíčeně a otřásla se. „Už věřím, že to také víte."

„A chcete ještě o něm mluvit?"

„Ó ano, chci věděti, proč myslíte, že to učinil, ráda bych věděla, co si myslíte o mně, zdali se nehněváte, zdali se nedomníváte —"

„Ano," pravil Oblak, jakoby se byl k něčemu rozhodl, „nemohu popříti, že mě to také tuze tíží a že toužím, aby bylo vše zase jasné."

„Bože, Bože," zvolala krásná žena a zakryla si obličej rukama, „jaké to neštěstí pro nás, jaká to hrozná chvíle!"

Nyní zaražený generál Trochu zvedl zase černé, zkoumavé zraky.

„Nuže," pomyslil si, „ať už je vše jasné, já jí to řeknu!"

A hlasem přemáhajícím se a změněným náhle se jí otázal:

„Milujete ho dosud, milostivá paní?"

Mladá paní se vztyčila. Rázem jakoby byla vyrostla o hlavu, oči se jí zaleskly.

„Zdali ho dosud miluji? Probůh, kam až myslíte? Nikoli, nemiluji ho, miluji toliko Bohuše, Livoru nechci už ani vidět! Nevěříte? Nuže dobře, nevěříte-li a chcete-li mne ještě nyní podezřívat, prosím vás, řekněte, mám ho prozradit, mám ho udat?"

Už neslyšela, co jí poštmistr odpovídal. Přikrývajíc si obličej oběma rukama, klesala na sedadlo a vypukla v bolestný, srdcervoucí pláč. Nemohla promluviti, ani nevěděla, co Oblak mluví a jak mu odpovídá, zdali kývá nebo vrtí hlavou.

Vzpamatovala se poněkud, když prudce se vyplakala a když poštmistr už na nic se netázal. Stále ještě plačíc zvedla k němu krotké, oddané oči.

„Snad jste mi dobře nerozuměla," pravil Oblak, „nechtěl jsem vám ublížit, a vy jste tolik plakala! Proč pak to? Chtěla jste o tom vypráběti, mluvme tedy klidně. Jsem vám stále nejlepším přítelem a ani minutu jsem nepochyboval o vaší počestnosti. Když jste se tak bránila, zdálo se mi, že jste se odcizila mé důvěře a oddanosti. Jen mluvte, milostivá paní, povězte mi směle vše a uvidíte, že jsem stále týž starý, upřímný a věrný Oblak."

A ona, utírajíc slzy, tichým hlasem vypravovala mu o své někdejší lásce a nepokoji, když Karel Livora z nenadání se objevil na zimu v Sirotčím Dvoře, zpovídala se kajícně, jak z počátku se dávala ovládati jeho mocným, čarodějným vlivem, ačkoliv ji tolik ublížil, ačkoliv byla přesvědčena o jeho ničemnosti, přece nemohla ho nenáviděť ani jím opovrhovat, ba ani nedovedla vůči němu zachovati lhostejnost.

Ale v poslední době cítění její valně se změnilo. Když poznala Livorovy úmysly, zhrozila se jich, ještě v čas se vzpamatovala a přivolala na pomoc důstojnost manželskou. Pak poznala, že nemůže milovati Livoru, ale že srdce její nerozlučně se přimknulo k Bohušovi, kterého teprve nyní si zamilovala vášnivou láskou, teprve teď, když nabyla vědomí, že jest otcem jejího očekávaného dítěte.

Doufala a těšila se, že s Karlem Livorou již se nesetká, i nabývala znenáhla dřívějšího klidu a spokojenosti i blaha, jakého dosud nepoznala. Až tu osudného večera, když vyšla vracejícímu se mužovi vstříc, náhle střetla se s tím hrozným démonem. V děsném tom okamžiku, nemajíc kdy souditi a uvažovati, zvedla ruku, mlčky mu dávajíc na jevo svou vůli, aby se vzdálil. Nevěděla, jaký pud ji k tomu přiměl: byl-li to pud hněvu jejího, jenž ho odtud vyháněl, anebo byl-li to pud lítosti a zbytek dřívější přízně, který jí šeptal, aby se zachránil?

Ani nyní nedovedla to rozeznati, ani nyní nedovedla přesně odlišiti příčinu toho, proč až dosud Livoru tajila. Nad všechny úvahy o tom nejvíce teď vynikala myšlénka hanby a bázně, jak by se zodpovídala z toho, že až dosud zločince zamlčovala i tajila, a jak by se omluvila, kdyby vypravoval, že ona sama rukou mu označovala směr útěku?

Teď však se odhodlala a vypověděla vše svému příteli a důvěrníku Oblakovi. Před chvílí otázka jeho, zdali ještě Livoru miluje, dotkla se jí bolestně. Ucítila v tom palčivý osten výčitky, bylo jí v té minutě, jakoby měla umřít, ale nyní už uznává jeho nezištné, veliké přátelství, už zpovídá se s největší důvěrou i pokorou a očekává jeho soud, neboť nepochybuje o rozhřešení.

(Pokračování.)

*

FEUILLETON.

Polské časopisectvo a Národopisná výstava česká.

Výborný polský týdenník „Kraj“, vydávaný v Petrohradě, uveřejňuje v právě vydaném čísle o Národopisné výstavě české vřele načrtnutý úvodní článek. Spisovatel předesýlá k popisu výstavy následující úvod: „Síla českého národa, jeho vysoký civilisační i hospodářský rozvoj soustředily se na ten čas v českoslovanské národopisné výstavě v Praze, která jest jediná ve svém způsobu a představuje pro všechny slovanské národy skutečnou knihu moudrosti, z které lze vyčísti, jakých zázraků může dokázati národ v poměrně velmi krátkém období svého obrození, jestliže láska k vlasti dochází výrazu netoliko v slově, ale i v činu, jestliže oživuje netoliko srdce, ale povzbuzuje i hlavu k závažné práci organické. Náleží přiznati, že Čechové mohou býti hrdi na svoji Národopisnou výstavu, neboť asi ještě žádný národ nezmohl se tak jak oni, s takovou umělostí a mravenčí prací představiti celistvost svých podstat ve všech oborech lidového života . . .“

„Kurjer Warszawski“, nejrozšířenější denník polský, uveřejnil rovněž v těchto dnech dva obšírnější dopisy o výstavě národopisné. Spisovatel, vynikající literát polský, praví mezi jiným: „. . . Neváhám prohlásiti (jako výstavní veterán), že výstavy tak odborné, při tom tak pestré, malebné a nesmírně bohaté dosud ještě nikde nebylo. Jako Praha sama, tak i výstava navštěvovatele naplňuje obdivem. Toužíme míti několik dní času, abychom oči i mysl nasytili, válčíce při tom se závistí při pohledu na ovoce práce vytrvalého lidu. Praha není hlavní město provincie, nýbrž stolice království. Na radnici stkví se nápis: „Praga caput regni“. Jest to skutečné hlavní město co do rozsahu, ulic, bulvarů, budov, továren i ruchu. Splynutím s předměstími, která jsou sama o sobě města, roste zlatá Praha, a roste jako stolice česká . . . Výstava jest obrazem politických snah českých, ale nepřestává býti dílem vědeckým. Ani Němec nenajde tam ničeho, co by jej mohlo uraziti, není žádné provokace, žádné agitace, jen výlučně obraznost historie, života, osvěty, památek, tradic, ovoce práce, důvody životnosti. Taková výstava jest velice vážným dílem, ona má velikou cenu pro českou společnost . . . Ne ve Vídni, nýbrž v Praze náleží se přesvědčovati o tom, zač stojí národ český, jaké jsou jeho přednosti, v čem může sloužiti za vzor . . .“

Neméně vřele píše krakovský „Czas“, kdež v obšírném feuilletonu o výstavě čteme mezi jiným: „. . . Životní síla českého národa opětně vyrazila jako zátka z nejlepší láhve šampaňského vína. Již tak v Čechách bývá, že „jak zatroubíš, kozák na koně sedá“. Všady v zemích českých našli se lidé, kteří horlivě šli za iniciativou ředitele Šuberta . . . Bylo možná předvídati, že výstava bude zajímavá, že obsahovati bude nejedno, co vzbudí upřímný zájem — ale že ona tak se představí, jakou jest, tak pěkně, tak mile, tak bohatě, to těžko bylo předvídati . . . Zvláště náleží vytknouti, že instalace nejrozmanitějších předmětů českého lidoznalství provedena jest v největší části se vkusem a pravdivým pochopením uměleckým. Jest všady velká malebnost a okázalost, při tom podání věcí takové, aby činily dojem co nejpříjemnější. Jest to neobyčejně barevný, zajímavý a oživený obraz originálních podstav a prvků vlastní českosti. Kolik tu krásných a milých věcí, o nichž se většině lidí ani nezdálo, kolik mohutných svědectví toho, co znamená národ český jako lid slovanský v plném a sympatickém významu toho slova. Velkým mravním vítězstvím národopisné výstavy české jest, že ona proti mínění některých učenců v Německu a v Rusku ukazuje, jaká síla individualismu tkví dosud v lidu českém. Byly v Čechách vlivy cizí, neboť národ český záhy napájel se sokem všesvětové civilisace, ale zůstal svým a v každém století byl duševně produktivní a v té míře i samodělný . . . Výstava má vedle strany poučné, vědecké a praktické také mnoho poesie. Před zrakem navštěvovatelovým rozvíjí se i obraz českého obrození... Není tedy divu, že českost a české povětří věje celým prostranstvím výstavy. Zdá se, jako bys mohl rameny obejmouti veškeren ten kraj štěpu českoslovanského a přitisknouti jej k srdci, které vždy bije pro dědictví otců. Palacký, obhajuje svéráznost českého národa, jeho samostatné stanovisko v rodině národů, jeho ducha i práva, ukázal na konec svého života v „Závěti“ své mohutnými slovy učence k tomu, proč národ český tisíc let bez přetržení bojuje za onu svéráznost. „Prozřetelnost nevyznačila každému národu, aby se stal velkým extensivně, ale intensivním býti neb státi se velkým jest věcí vůle a nalézá se v moci každého národa, který nepustil úplně se zřetele účel, k jakému jest na světě určen.“ Slova tato připomínala se nám neustále na výstavě jubilejní r. 1891, připomínají se ona nám i nyní. Právě to, co nám výstava ukazuje, představuje ono veliké dědictví otců, na jehož ubájení bíti se šlechetnou zbraní civilisace volá každý kont výstavy, skvoucí se v paprscích národního sebevědomí.“ Ke konci vítá spisovatel myšlénku založení velikého národopisného musea v Praze, o jehož uskutečnění vzhledem k vlasteneckému smýšlení širokých vrstev českého národa nelze ani pochybovati.

Také ostatní časopisectvo polské v Poznani a ve Lvově rozepisuje se vřele o naší Národopisné výstavě.

— Smetanova „Prodaná nevěsta“ dávána právě v londýnském divadle Drury Lane Saxen-Coburg-Gothajskou společností s textem německým: „Die verkaufte Braut“. K vůli zajímavosti zaznamenáváme, co píše „Athenaeum“: „Die verkaufte Braut“ stala se populární v Německu naprosto jen svou hudbou, neboť libretto jest slabá věc staromodního rázu, taková, na jakou ubohý Mozart býval někdy nucen skládati hudbu. Hudba jest také více Mozartovská než česká, ačkoliv tu a tam stopy národnosti skladatelovy jsou zjevny. Jest naskrze skvělá, pikantní a malebná; zvláště zmiňujeme se o krásném kvintetu (!) ve třetím jednání, které zajisté mohlo býti podepsáno Mozartem. Svěží ouvertura, která byla již slyšena v našich koncertních síních, zasluhuje státi se populární. Představení bylo urovnané; individuelně však nikdo nevynikal.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Voboček“.

ROČNIK XXIII

1. SRPNA 1895.

ČÍSLO 31

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt leta . . 1 zl. 20 kr.
na půl leta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt leta . . 1 zl 25 kr.
na půl leta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk puvodních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Paměti Dona Estébana.

Historický obraz. Napsal Otakar Červinka.

Byl jsem po otci rodilý Španěl; po matce byl jsem Čechem. Neznal jsem rodičů svých; jakýs mocný pán, který žil při dvoře císaře Rudolfa II., ujal se mne a poslal do své vlasti, Španělska, na vychování. Později jsem žil v Římě; měl jsem se stát knězem. Byl jsem vychováván v koleji otců societatis Jesu a stal jsem se horlivým katolíkem. Planul jsem touhou, abych směl jednou pravou víru rozsévati mezi bludné kacíře české slovem i písmem. Byl jsem živ přísně, asketicky, stranil jsem se naprosto světa, vyhledávaje útěchu pouze v hloubání mysticko-nábožném. Poznal jsem, jakou kletbou stíhá svět děti, které postihnul nešťastný los, že nepoznali rodičů. Pouze oděv kněžský nebo vojenský mohl mi vydobýti čestného postavení v životě. Španělský zákonník vlasti mého otce přikládá ovšem synům původu neznámého titul „Hijo de Algo“, t. j. něčí syn, zkráceně Hidalgo, tedy titul šlechtický. Ale svět přece jen soudí jinak.

Všechny tyto podrobnosti z mého mládí zaznamenávám v pozdním věku pro mé dítky, aby jednou spravedlivě posuzovaly činy svého otce a nesoudily nad ním snad příkře, vědouce, jaký vliv měly na ně jeho původ, vychování a neblahá doba, v které vyrostl.

Měl jsem být právě vysvěcen, když vypuklo hrozné povstání české. Pravím hrozné, poněvadž každá válka je hroznou, válka pak náboženská nejhroznější všech válek — jménu českému pak dodávala strachu nejen upomínka na první krvavé, ale vítězné války husitské a nezdolnou srdnatost českou: ale též neukojitelná zášť proti všemu českému, které se slovem kacířství totožné bylo, se pojila k pověstem o nesmírném bohatství tohoto království a vzbuzovala nejnižší vášně dobrodruhů celého tehdejšího světa: jich lakotnost a loupeživost.

Španělský král sestavoval vojenskou pomoc císaři Ferdinandu II., který byl u veliké tísni. V Římě metal papež své bully jako hromonosné střely na hlavy kacířů českých. —

Dlouho jsem sám s sebou bojoval; neznámá touha mne pudila, abych se války súčastnil — jakýsi varovný hlas však tomu bránil.

Utekl jsem konečně ze semináře a dal se najmouti ke španělskému pluku Dona Huerty. Zdálo se mi, že je to čestnější a mimo to vydatnější, rozšiřovati důvody pravé víry mečem, nežli slovem.

Jediné mne zaráželo: nevázanost, ano zvířecí téměř nezřízenost soldatů. Ale naučen jsa od otců Jesuitů heslu: „Vše pro větší slávu boží“, umínil jsem si, ano učinil tajný slib, Panně Marii zůstati věren i u víru nezřízeného života vojenského, a až Bůh popřeje vítězství stoupencům pravé a jediné spasitelné víry katolické, opět svléci kabátec vojenský a obléci pokorně sutánu svého řádu, kord zaměniti misálem a opásati bedra svá místo lesklé šerpy důstojnické — provazcem, upleteným z pokory a trpělivosti pravého následovníka sv. Ignáce z Loyoly.

Krokem svým byl jsem ovšem zprvu zbaven podpory svého dobrodince neznámého a krajana. Ale doufal jsem, že statečností a kordem svým štěstí svého si dobudu.

A nesklamal jsem se, ač konec mé dráhy jinak dopadl, než jsem ve své mladické horlivosti tušil.

Byly to časy, kdy pastucha španělský, obléknuvší na sebe vojenskou zbroj se znamením kříže, větší měl v Čechách moc, než pán český rodokmene staletého.

Válka střídavým štěstím po dvě léta vedená sklonila konečně své rozhodnutí na Bílé Hoře k praporům císařským.

Stali jsme se pány velikého, bohatého a lidnatého království.

Ještě tehdy, kdyby se byl lid český odhodlaně a mužně rázem pozvednul, byl by nás všechny přes hranice vyhnal — tak málo bylo nás a taková pověst pojila se dosud ke jménu českému. Ale lid tohoto království byl dlouhým ujařmením sklesly na duchu — vysoká šlechta, jediné všemocná a vládnoucí, byla lakomá, sobecká a skoupá — stará statečnost česká byla pouhou pověstí: nebylo hlavy v národě a údové byli mdlí. —

Stal jsem se hned po bitvě na Bílé Hoře, pro zásluhy v ní získané, důstojníkem. Bylo mi málo přes 20 let.

Po exekuci staroměstské, když páni a měštěnínové čeští opouštěli statky své pro víru, jdouce do vyhnanství a lid se tu a tam bouřil, nechtěje podnikati jho nové víry a nových cizích pánů, byl jsem posílán k reformaci lidu kacířského s oddíly vojenskými do rozličných krajin českých a posléze též po několika letech jsem přišel v tuto krajinu, abych v okolí zdejším udržoval pořádek.

Celé toto okolí, s bohatými a výnosnými statky Sovinkou, Vruticí, Sušnem, Libní atd., patřilo před rebelií stavů mocnému rodu: rodu pánů Hrzánů z Harasova.

Též pánu z Harasova byly statky konfiskovány, poněvadž byl mezi relatory při sněmě generálním, při kterémž falckrabí syn zvolen čekancem království Českého. Statek zdejší přešel v majetek Fabricia Plattera z Hohenfallu, bývalého písaře zemského, který s místodržícími Martinicem a Slavatou byl vyhozen z okna hradu královského na Hradčanech, čímž zahájena rebelie česká a válka 30letá.

Byl jsem ubytován na jeho statku Vrutici se svou setninou, vysílaje časem menší oddíly do vůkolí, časem též sám vyjížděje na obhlídky.

Přiznám se, že osobnost páně Fabriciova mi nebyla sympatickou; nevím proč — ale ač byl tak zaslouženým o císaře a dobrým katolíkem, byl mi protivným a často jsem si myslíval, proč také jeho osud chránil při onom bezděčném cestování z vysokých oken hradu královského. Nakládal s poddanými tvrdě jako cizinec, takže i nám, vojínům, kteří exekuce proti nim prováděti jsme museli, jich mnohdy bylo líto.

Nelíbilo se mi též z počátku na venkově. Bylo tam smutno po bitvě bělohorské. Lid, již dříve ujařmený, byl po katastrofě té cizími pány držán v porobě nejtužší, ku které se přidružovalo pronásledování protireformace katolické.

Na panství pana Fabricia a najmě zde na Vrutici byl sice lid z velké části katolický, poněvadž i předcházející majitel, pan Vilém Hrzán z Harasova, byl katolíkem a proto jen pokutou statky propadl, že odboj proti císaři podporoval.

Jsa zvyklý na život hlučných měst z Říma a poněkud i z Prahy, nudil jsem se za těchto zoufalých poměrů tím více.

Ač jsem byl dílem rodem a z prvního mládí i vychováním Čechem, cítil jsem se jako vojín původu šlechtického, ač neznámého, a mimo to po otci Španěl — vysoko povýšeným nad lid český, kterým jsem opovrhoval, z dvojí příčiny: za jedno že byl kacířským a potom — že podlehl ve válce, že byl poroben námi vítězi. Vae victis — běda přemoženým!

Proto jsem eksekuce náboženské s lidmi mně podřízenými vykonával chladně a neúprosně. Bez milosrdenství jsem dával shánět zarputilé kacíře do katolických kostelů svými žoldnéři násilím a neobměkčily mne ani prosby, ani úpěnlivý pláč, ani kletby, ni bída, ode ke dni víc a více mezi lidem se vzmáhající. Vždyť jsem vše konal: pro větší slávu boží! — Ad majorem dei gloriam.

* *
*

Byl svátek Božího Těla. Měli jsme zvláštní potíž přidržováním několika zarputilých kacířských rodin ze vsi Sušna k navštěvování posvátných obřadů svaté církve katolické.

Vyslaný mnou za tím účelem oddíl vojska blížil se s tlupou sedláků, žen a děv k farnímu kostelu v Dolním Slivně. Urozený pan Fabricius s rodinou byl již v kostele. Já čekal, sedě na koni, posud s jiným oddílem vojenským na návsi, abychom přítomnosti vojska většího dodali lesku takovému svátku.

Mezi přiváděnými sedláky vynikal zvláště jeden svou postavou a chováním; měltˇ ruce svázané na zad a provaz od těchto rukou byl připevněn k sedlu koně vedoucího jej vojína.

Sedlák kráčel vzpřímen, s opovržením ve vrásčité, oholené tváři, které orličí nos, jiskrné oči, nad nimiž se stažené tmavé obočí zlověstně vznášelo, a pevně sevřená ústa s vyčouhlou pod nimi bradou výraz neoblomné pevnosti dodávaly.

Hlavu měl pokrytou tmavým širákem, kolem něhož se rudá pentle vinula; na těle měl sváteční malebný kabát světlé barvy s červenými květy a na nohou žluté jelenice, taktéž drobným vyšíváním uměle ozdobené, ve vysokých botách. Jak jsem se později dozvěděl, byl se oblékl v tento oděv sváteční na prosby své dcery, která na týrání otce svého soldaty mými déle hleděti nemohouc, jej k tomu přiměla, aby všední oděv, který dříve k vůli modlářům, jak říkal, živou mocí změniti nechtěl, zaměnil svátečním.

Podle něho kráčela dívka taktéž v malebném kroji národním. Byla uplakána a stopy duševního bolu jevily se zřejmě v její sličné líci, pokud jsem ji pozorovati mohl.

Nevěnoval jsem ostatně všednímu tomu pro mne výjevu další pozornosti. Neboť posud jakoby pro mne ani děvčat na světě nebylo. Nepohnula mne ani sličná její líc, ani krásné oko dívčí, prosebně ke mně upnuté.

Mimo to právě započínal obřad posvátný.

Tvořili jsme před vchodem do kostela vojenský špalír; oni sedláci a obyvatelé z vůkolí, kteří se posud zpurnými vůči religionu katolickému jevili, stáli mezi námi dobře střeženi.

Farář vyšel z kostela pod brunátným baldachýnem, který čtvero svátečně oděných sedláků z předních rodin neslo, drže monstranci, kterouž lid klečící žehnal, doprovázen dvěma kaplany a ministranty, malými zvonečky cinkajícími. Za nimi kráčel urozený pan Fabricius z Hohenfallu s rodinou a za ním jeho úřednictvo.

Množství shromážděného z vůkolí lidu sejmulo klobouky a čapky s hlav a připojilo se k průvodu, který se zastavil u prvního oltáře.

Moji soldati utvořili před oltářem opět špalír.

Když kněz udílel monstrancí požehnání, kleslo celé množství na kolena. Též násilím z vůkolí přivedení sedláci přinuceni ku kleknutí.

Jediný onen výše zmíněný sedlák ze Sušna neuposlechnul, ba ani širák s hlavy nesejmul, ač mu za tím účelem pravá ruka byla uvolněna; stál, hledě zasmušile, s opovržením na kněze i lid.

„Modloslužebníci, papeženci,“ zaslechl jsem z jeho úst temná, rouhavá slova.

Pokynul jsem vojínovi jej na provaze vedoucímu.

„Kacířský pse!“ zaskřípěl soldat zuby a pádnou ranou shodil starci širák s hlavy, na níž se zaleskly šedé vlasy v záři sluneční.

„Bídný otroku!“ zaslechl jsem z úst sedlákových. „Já svobodný zeman — a ty se opovažuješ —“

„Klekni!“ a již pádná pěst vznášela se nad hlavou starce.

„Tatíčku!“ zaúpělo děvče jej provázející.

Bylo po požehnání a průvod se hnul k druhému oltáři.

Děvče zvedlo širák se země a chtělo ho vložiti na hlavu otcovu, čemuž ale voják sedláka doprovázející nedopustil. Odvrátil jsem se.

Když při druhém oltáři kněz požehnání udílel, zaslechl jsem temnou ránu a dívčí výkřik.

Ohlédna se, spatřil jsem starého sedláka k zemi padajícího; tvář jeho barvil teplý proud rudé krve.

„Obrátím tě na katolický religion, naučím tě klekat!" skřípě zuby, polo po německy mumlal vojín jej doprovázející, který jej jablkem svého kordu do hlavy byl udeřil.

„Tatíčku, tatíčku!" bědovalo děvče, zvedajíc hlavu starcovu.

Sedlák však se nehýbal; bylť omráčen.

Přiblížil jsem se na koni.

„Ta kacířská bestie se přetvařuje," řekl ke mně vojín se zlostným smíchem, „však mu na nohy pomohu —" a trhal provazem, kterým omdlelý sedlák za levou ruku posud byl ke koni přivázán.

„Smilujte se!" štkalo děvče, klečící u svého otce, zvednouc ke mně hlavu, „otec je stár a chorý —"

Oči mé setkaly se poprvé s jejími — a nevím proč — cítil jsem se divně pohnuta; zdálo se mi, že to tvář madonny Rafaelovy, kterou jsem v Sixtinské kapli v Římě vídal.

„Odvaž ho!" řekl jsem vojínovi.

Soldat uposlechl, ačkoli v jeho tváři podivení a odpor se jevily a on cosi o šibenici mezi zuby mumlal.

Na štěstí se průvod hnul k třetímu oltáři a tak dívka s otcem osaměla. Nevím, co se s nimi dále dělo; ale snad se nad nimi potom přece dobří lidé smilovali a starého sedláka odnesli.

Pro mne byl to výjev všední a snažil jsem se naň zapomenout. Vídal jsem často tisíckráte horši věci, ba sám jsem býval bezvolným k tomu nástrojem.

(Pokračování.)

Z básní Em. ryt. z Čenkova.

Tři sloky.

Ó, šťastný poet, jehož verše kvílí
jak zádumčivá hudba valčíků,
jak touha jara, za večerních chvílí
kdy z houštin vonných zní zpěv slavíků,
ten poet, jehož písní sladká slova
si šeptá krásná dívka na lůžku,
nad jehož knihou sní a kterou schová
jak relikvii pod svou podušku.

Ten poet šťastnější, jenž pravdy zdroje
vykouzlí ze skal roven Mojžíši,
jenž v poušti žití podá verše svoje
jak manu, jež hlad duše utiší,
ten poet, jehož Musa peruť vznesla
do mračen záhad, v šero problémů,
a z jehož knihy muž si zvolí hesla
jak hvězdy zářné k žití čestnému.

Leč nejšťastnější ten, jenž písně dechem
zná v sopku vznítit ujařmenou zem,
a jehož Musa mluví bouře echem,
jenž místo pérem píše plamenem,
ten poet, který probřál dobu svoji,
zžeh' bleskem myšlének poroby hrad,
při jehož písni za svobodu v boji
nadšená mládež bude umírat...

Neurosa Dra. Luthera.

Podává Dr. Duchoslav Panýrek.

Na pamětnou těm, kteří hořekují nad vysíleností, zvrhlostí, zchřadlostí dnešní generace, kteří slzami Jeremiáše proroka oplakávají neurosu, nemoc našeho století, jak se praví — na poučení těm, kteří si myslí, že choroby nervové a duševní jsou plodem dob nejnovějších, že staří jich neznali — a posléze na útěchu takovým pessimistům, již myslí, že to jde s naším zdravím kvapem s kopce...

Každá příruční kniha dějin lékařství poučí čtenáře, že těžké choroby nervové a duševní vyskytovaly se již v dobách prastarých. Snad mne nepožene žádný historik k zodpovědnosti ze soudu přenáhleného, vyslovím-li domněnku, že byly jistě i neurosy lehké, když nescházelo těžkých, třebas nám historické památky z dob nejstarších nezachovaly toho důkazy výmluvné. Nekladlo se asi na méně vážné neduhy valné váhy. Zkoumání nedělo se přesně a povšimnutí došly jenom zjevy nejnápadnější, na př. šílenství Saula, v němž David hrou na harfu lékaře představoval, nebo sebevražda Ajanta, slavného bojovníka před Trojou, který se mečem proklál, melancholie Oresta nebo Oidipa, kteří se domnívali, že jsou pronásledováni Eumenidami (sledomam); král Lykaon z Arkadie chtěl zabiti Dia, jenž k němu zavítal, a králem bohů byl proměněn ve vlka (lykanthropie); Herakles trpěl epilepsií (Ἡρακλῆς μαινόμενος). Vznik chorob těchto a podobných nejen ve starověku, nýbrž i ve středověku, ba i v nejnovějších dobách vysvětlován dle toho, jaké byly náboženské názory té doby a toho národa, o nějž právě běží.

*

Všude panovalo mínění, že osoby stížené chorobami duševními a nervovými nalézají se pod nepřirozeným vlivem tajemných moci a bohů a zlých duchů. Dle toho řídilo se ovšem léčení, spoléhajíc tenkráte na náboženské ceremonie, zaklínání, kouzla a čáry, aby se duchové usmířili.

Mezi tím, co širší kruhy věřily v ďábly posedlé anebo právě naopak za světce prohlašovaly choromyslného, pokračovala věda hlemýždím, ale jistým krokem v před. Po Hippokratovi (r. 460 před narozením Krista), který učil, že je mozek sídlem duševní činnosti a že onemocní stejně jako jiné ústrojí, přišel Aretaios (r. 60 po Kristu), Galen (r. 160 po Kristu), později Coelius Aurelianus, kteří (zvláště poslední) učinili v poznávání a léčení chorob duševních a nervových vydatný pokrok.

Ve středověku pozorovati, bohužel, opět jakési zpátečnictví, neboť v lékařství rozhodovala pověra, kouzla, mysticismus.

Dnové, do kterých padá Dr. Martin Luther s nervosou svojí, daleko nejsou ještě červánky lepších časů pro choromyslné a neuropathy. V Německu na př. byli choromyslní teprve r. 1576 ve zvláštních místnostech nemocnice ošetřováni. Bylo tomu tak ve Würzburku a nejinak měly se věci pak i jinde. Staré kláštery přetvořovány v asyly. Ale ještě v 17. a 18. století tu a tam přechováváni nemocní toho druhu v káznicích a vězeních.*)

Takové bylo ovzduší, do kterého sáhli jsme pro zajímavý historický dokument. Údaj je tím zajímavější, že běží o muže, který hraje v dějinách 16. století vynikající úlohu. Mnohý rys povahy Lutherovy jevil se mi po uvážení chorobného stavu jeho mnohem jasnější. Myslím, že by historie momentů takových neměla přehlížeti. Zapadne beztoho hojnost důležitých fakt, které současný historik nezaznamenal anebo které se neuchovaly — hleďme tedy fixovati, doplňovati a revidovati aspoň to, co zaručeným materiálem před známou „propastí nepaměti“ bylo uchráněno.

Lékař a historik ovšem družně podávají si zde pravici.

* *
*

Po těchto předběžných aforismech — žel, že příliš stručných, stručnějších, přiznávám, než bylo by si přáti**) — nechť předstoupí neurosa Dra. Martina Luthera.

Turistům, kteří navštíví Wartburg, ukazuje se obyčejně historická síň, ve které Dr. M. Luther, pohřížený do své práce, náhle spatřil před sebou státi ďábla. Ukazuje se zde i místo, kde rozstřikl se na stěně inkoust z kalamáře, který reformator církve mrštil po nezvaném hosti. Skvrna ovšem není viditelna, za to však díra přes metr šířky mající, protože všichni dosavadní návštěvovatelé Wartburka něco zdi na památku si odškrabali.

Byl Luther vskutku obětí tohoto přeludu či zakládá se příhoda, tolikrát a tolikrát již vypravovaná, na pouhé legendě, jež vytryskla z víry v ďábla, které byl, jak známo, Luther taktéž oddán?

Otázku tuto klade si známý německý neuropatholog Dr. Berkhan, praktický lékař v Brunšviku, ve své pěkné práci, uveřejněné v „Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten“ (ročník XI., str. 798, 803). Autor prostudoval historické prameny, theologické spisy Lutherovy, pohřížil se do biografií jeho a kriticky, s hlediska moderního psychopathologa snaží se vrhnouti něco světla na událost, které Němci protestanti se zbožnou úctou, jinověrec, zvláště trochu skepticky naladěný, ne bez špatně tajeného úsměvu vzpomíná. Chceme být objektivními, jako je zmíněný náš pramen, rádi uznávajíce, že není tu ničeho k smíchu, běží-li o chorého, kromě oné prohlodané zdi, svědčící o malé náboženské vážnosti navštěvovatelů Wartburka.

Berkhan sám dotazoval se zhusta duchovních i historiků, co by o věci soudili, a prozkoumal i spisy vztahující se k Lutherovu pobytu na Wartburku, i knihy z péra Lutherova a z té doby pocházející. Z toho ze všeho pak uzavírá, že tu běží asi jen o pouhou pověst, protože žádný současník Lutherův nic o tom nevypráví a Luther sám ve svých spisech nikde ani narážkou věci se nedotýká.

Při tomto klasobraní na Lutherské literatuře objevila se však hromada jiných zajímavých momentů, které zasluhují uveřejnění, a protože historické pozadí doby a osobnosti dovolují, chci tu i před širšími kruhy odhrnouti roušku s postavy, v ohledu psychologickém, zvláště psychopathologickém tak zajímavé. Věci ty budou asi málokomu známy, třebas se zabýval podrobněji historií Luthera a jeho doby.

Portrét Lutherův, pocházející od Lukáše Kranacha, ukazuje muže asi 40letého, zdravého vzezřením, mohutného stavbou těla, energického výrazem obličeje a přímého i pevného pohledem. A přece již v té době trápen byl mistr řadou příznaků, které se jevily od let a vytrvalost i trpělivost jeho jasně dokazují. K projevům, nasvědčujícím porušení nervových středisk, přidružily se záby i jiné obtíže. S trávením byl ve psí. Pakostnice svírala jeho pozemskou schránu. Vícekráte navštíven byl prsním katarem. Trpěl prý nejednou i úplavicí a měrou vrchovatou dovršena řada útrap naposled ještě kamenem.

Zde chceme však všímati si jenom jeho nervových poruch, na které si Luther stěžoval, a mezi nimi uvedeny budou i mamy a přeludy smyslů, které nás zvláště zajímají.

Lutherovi byla takřka vrozena nesmělost a ostýchavost. Chudoba, ve které uplynula léta jeho mládí, při tom pak přísné vychování, jehož se mu dostalo — toť jsou momenty, které pro vznik oněch obtíží jsou jistě významny. Přímý podnět k nim však zavdal asi život plný odříkání, jejž vedl za dob svého mnišství. Stálé modlení a postění, později pochybnosti a zápasy s vlastním svědomím, k nimž zavdalo příčinu neohrožené vystoupení přísného bohoslovce proti zlořádům církve, stálé rozčilování k vůli nepřátelským útokům, jež ho nutily, aby ani na okamžik neodkládal zbroje bojovné pohotovosti, časté cestování, které vždy pěšky se dálo, především pak neunavné studování a spisování — toť jsou všecko okolnosti, které nám za daných poměrů dobře mohou vysvětliti vznik nervosy. Luther napsal přece na 400 děl, jež činí 24 foliantů; měl-li by je kdo opsati, potřeboval by k tomu dle výroku kněze znalec celý život. Je to velmi podivuhodno, uvážíme-li, že velká část žití

*) Zaručené poznámky tyto čerpány z Griesinger-Levinsteinovy knihy o chorobách duševních.

**) Však o těch věcech promluviti naskytne se příležitost jinde. Na tomto místě znamenalo by to přílišnou odchylku od cesty vytknuté.

absorbována byla přece i rodinným životem, pilnými styky s přátely, četnými cestami a hojným kázáním.

Z Lutherových spisů vysvítá, že neuchránil se bolestné rozladěnosti, které sice zřídka, ale přece občas podléhal. Kromě toho trpíval t. zv. praecordiálním děsem. Obyčejný čtenář-laik, který nikdy v životě netrpěl na př. srdeční vadou neb anginou pectoris, nemá tušení, jak trapný, ba hrozný to pocit. Nejvýmluvnější kniha nepoví nikomu, jaká to obtíž, tento praecordiální děs. Povím ku charakteristice záchvatů těch jenom tolik. I nejnáruživější kuřák vzdá se raději všeho nikotinu, postižen-li anginou pectoris a trápí-li jej občas praecordiální děs. Je to pocit sevření či tlaku, jenž sídlí v krajině srdeční (odtud „praecordiální") a provázen je nevýslovnou úzkostí, mnohdy nemocnými v ten smysl stilisovanou, že mají pocit, jakoby se smrt blížila. Jiní udávají, že se srdce křečovitě stáhne, „jakoby bylo sešněrováno", „jakoby někdo na srdci seděl", „jakoby se měla prsa rozskočiti", „jakoby byla hruď obemknuta ráfem" atd.

Podobnými záchvaty navštěvován byl i Luther. Kromě toho cítil se velikým hříšníkem a pokládal se za zavrženého a ztraceného. Záchvaty úzkosti a jiné zjevy, o kterých budeme později mluviti, nazývá Luther „Anfechtungen". Výraz ten dosud mezi lidem německým někde se udržel. Zasluhuje ještě zmínky, že obtíže naznačené připisoval Luther ďáblu.

Vykládaje na př. žalmy, píše: „To jest nejhořčí úzkost, která cítí všude neúprosného, věčně rozhněvaného boha. Neboť tu zoufá sama naděje, nikdo to nepochopí, kdo to nepocítil, vniká to do nejhlubšího nitra žití."

Při výkladech 15 písní napsal dále: „Při jiném popouzení (Anfechtung) lze si rady dáti, ale lámání svědomí, úzkosti věčné smrti, toť jest nejtěžší a nejnebezpečnější, neboť zde je v nebezpečí duše a věčná spása, myslime-li, že jsme bohem opuštěni a své hříchy vidouce, že všechny naše dobré skutky a život bohem, hněvivým soudcem, jsou zatraceny a zavrženy, že nás nechce viděti ani slyšeti."

Ve výkladu Isaiáše, pocházejicím od mistra Luthera, stojí: „Úzkostí zmítané srdce je jako rozbouřené moře, v něm dějí se všeliké údery navzájem, bídný pak úzkostlivec zkouší to na všech stranách a nikde nenalézá, kam by se směl obrátiti. Úzkost a pokušení srdce činí člověka tak necitelným, že naposled žádný cit nezbývá v těle."

Takové nálady nebyly však u Luthera trvalé. Je známo, že dovedl býti také veselý a žertovný. Ve svých spisech dokonce doporučuje „při obcování vlídný obličej s příjemně usměvavým výrazem, též způsobné a bystroduché žertování".

Prostředek ku zotavení a zaplašení svých těžkých chvílí nalezl Luther v hudbě, jež náležela k jeho zamilovaným zábavám. Pískal na flétnu a hrál na loutnu. „Co lze nalézti silnějšího," píše sám o tomto oblíbeném svém zaměstnání, „nad hudbu, aby se smutný vzchopil, bázlivý vzmužil, pyšný pokořil, zuřivý upokojil . . ." atd.

Ale jiné ještě poruchy ústředního čivstva trápily Luthera, zvláště hučení v hlavě a závrať. C. F. B. Augustin*) v Halberstadtu praví o něm ve své předmluvě, že již ve 27. roce věku svého trpěl na cestě své do Říma (1510) v Bologni silnými bolestmi hlavy se závratí a zněním v uších. Tyto obtíže vyskytovaly se pak častěji za jeho života a časem rostly. Zvláště zaznamenány takové choroby v rocích 1527, 1530, 1531, 1532 a 1540, při čemž upadal Luther ve mdloby.

Lutherovy „Tischreden" obsahují výrok: „Bolení hlavy a choré srdce jsou největší obtíže a neduhy nade všecky ostatní bolesti. Když jsem byl roku 1530 v Koburku, trápilo mne takové hučení a znění v uších, že mi takměř vítr z hlavy šel, foukal a šuměl jako hlavní řeka."

Když si jistý člověk, jenž stižen byl svrabem, Lutherovi stěžoval, že mu nemoc jeho ani ve dne ni v noci pokoje nedá, odpověděl tento: „Kdybych to mohl učiniti, chtěl bych s vámi měniti, abyste si vy vzal moji závrať, jak ji mám v hlavě, a já bych si podržel váš svrab, a chtěl bych vám ještě deset zlatých přidat. Nevíte, jaká to obtížná věc jest závrať a hučení i znění v hlavě. Nesmím nyní ani celé psaní bez přestávky přečísti; nemohu také ani dvě nebo tři řádky v žaltáři čísti, aniž přímo na nějakou věc hleděti, ani bez přestání ostře na jednu věc mysliti, neboť tu se záhy dostaví moje hučení v uších, takže často na lavici klesnouti musím."

V jednom listu své paní poslaném (14. srpna 1530) píše: „Byl jsem ode dne Vavřince skoro úplně zdráv a necítil jsem žádné hučení v hlavě; tím jsem nabyl chuti ku psaní, neboť doposud mne hučení notně trápilo." — V jiném dopisu (Hansu Honoldovi, list nese datum 2. října 1530) zmiňuje se o svém bolení hlavy a podotýká po té: „Odkud mi to přišlo, nemohu věděti, vždyť jsem si ve všech věcech vedl pevně a mírně."

V jiném listě*) témuž muži adressovaném z r. 1533 děkuje za recept a lék, který obdržel pro svou hlavu, a píše dále: „Je pravda, že jsem nepomýšlel, přemáhati takové rány, nýbrž byl bych již nechtěl déle živu být; tak příkrá byla závrať, že jsem vinu přikládal nejen přirozené bezmoci, nýbrž i ďáblu a jeho šípům . . ."

Dále praví Luther v těchže již jmenovaných „Řečích stolních": „Moje nemoc, kterou mám od závrati a jiných věcí, není přirozená. Nic mi nepomáhá, co užívám a činím, ačkoli lékaře svého pilně poslouchám."

Luther míval i myšlénky na smrt. „Tischreden" (svaz. 61, str. 429) obsahují takovéto místo: „Smutné sny pocházejí od ďábla; neboť všecko, co slouží k smrti, hrůze, vraždě a lžím, je dílo ďáblovo. Odháněl mne často od modlitby a vléval myšlénku, abych od toho utekl... Můj sen se vyplní, neboť se mi zdálo, že jsem zemřel a stál u hrobu nah, několika hadry pokryt." A na jiném místě vyjádřena podobná předtucha smrti: „Vím, že nebudu dlouho živ." V Koburku pak, jak vypráví, vyhledal si místečko, kde by ho měli pochovati. Na štěstí však dokládá: „Itzt fühle ich mich viel anders, denn zu Coburg."

* *
*

K posledku několik slov o sluchových obtížích, jimiž Luther byl stížen.

Moritz Meurer**) vypráví ve svém životopise Luthera asi tolik: Luther vzal (v kostele wittenberském)

*) Ueber Luthers Körperconstitution, Krankheiten und Tod. Neues Hannoversches Magazin 1797.

*) Lutherovy listy byly sebrány a v několika svazcích uveřejněny (Deutsche Briefe).

**) Luther's Leben aus den Quellen erzählt von Moritz Meurer. Leipzig. 1878.

do ruky epištolu k Římanům, aby ji vyložil. Přišed na jistý výrok proroka Habakuka („Spravedlivý pak z víry živ bude"), cítil, kterak božskou silou slova tato v mysl jeho vnikají. Ať činil cokoli, zdálo se mu, že slyší tento hlas: „Spravedlivý pak z víry živ bude." Roku 1510 odebral se s jedním spolubratrem v záležitostech klášterních do Říma, kteréžto cestě podrobil se na rozkaz konventu tím ochotněji, protože doufal, že návštěvou svatých míst dojde klidu a útěchy svědomí jeho. Čím dále přicházel však na své pouti, tím častěji zdálo se mu, jakoby jakýsi hlas stále a stále mu zpíval v sluch: „Spravedlivý pak z víry živ bude."

Když pak v Římě na kolenou plazil se po stupních schodů Pilatových, aby došel odpuštění (domnívaltě se, že Bůh jest hluboce uražen) a hněv boží aby usmířil, bylo mu, jakoby hromový hlas hrozivě volal k němu: „Spravedlivý pak z víry živ bude."

Jiný přelud sluchový, jímž trpěl, vyličuje sám asi takto: Když dlel r. 1521 na zámku Wartburku, zdržoval se mimo lidi v komnatě a nikdo nemohl k němu přijíti, nežli dvě pážata, která mu dvakráte za den jísti a píti přinášela. Koupili mu pak pytlík s lískovými oříšky, které časem jedl, i uzavřel je do skříně. Jednoho večera svlékl se v pokoji, šel do komory a lehl si na postel.

Nyní dopřejme několik slov Lutherovi samotnému, neboť vypravuje o své hallucinaci sluchové velmi barvitě:

„Da kömmt's mir's über die Haselnüsse, hebet an und knicket eine nach der andern an die Balken mächtig hart, rumpelt mir am Bette, aber ich fragte nicht darnach. Wie ich nun ein wenig einschlief, da hebt's an der Treppe ein solches Gepolter an, als würfe es ein Schock Fässer hinuter. Ich stehe auf, gehe auf die Treppe zu und sprach: Bis du es, so sei es! — befahl mich dem Herrn Christo, von dem geschrieben steht: alles hast du unter seine Füsse gethan, wie der achte Psalm sagt, und lege mich wieder zu Bette."

Neboť to jest prý nejlepší umění, když jím (t. j. ďáblem) člověk opovrhuje a Krista vzývá. To nemůže snésti.

* * *

Jsou tedy nervové poruchy, jimiž Luther trpěl: občasné rozladění mysli s praecordiálním děsem, závrať, hučení v uších a hallucinace smyslové, vzbuzené neobyčejnou duševní činností.

A to je, prosím, diagnosa skoro 400 let po Lutherovi stanovená.

Přes to, že byly obtíže uvedené nemalé, přece nezlomily energie mohutného muže tohoto, aniž dovedly nějak omeziti činnost jeho.

Luther zemřel v 63. roce svého věku. Byl to „ein alter abgearbeiteter Mann", jak ho nazývá v jednom svém listě z té doby kurfiřt Johann Friedrich von Sachsen.

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Pokračování.)

Když domluvila, poštmistr chvíli ještě nepohnutě dumal. Žlutosivá barva jeho podvázaného obličeje zneháhla se ztrácela, a po bledých tvářích rozléval se nádech spokojenosti a zdraví. Pak zvedl k paní Těšitelové vyjasněné oči.

„To jsem rád," pravil, „že jste mi vše pověděla, jest mi, jakobych se byl znovu zrodil. Ta věc tuze mi ležela na srdci, ale teď už mi jest zase lehko."

Mladá žena vděčně podívala se na něho a dychtivě se tázala:

„Prosím vás, pane Oblaku, pro Boha vás prosím, příteli, co nyní hodláte učinit?"

„Co pak bych měl ještě činiti?" odvětil poštmistr a usmál se.

„Co s ním chcete udělat?"

„S tím nešťastným člověkem? Ani ještě jsem o tom nepřemýšlel. Přemítal jsem dosud jenom o vás, toliko o vás jsem měl starost. Ale když jste mi tak upřímně řekla, že vám už nehrozí svou láskou a že milujete pouze pana Těšitele, a když vám vidím na očích, jak slova vaše jsou opravdová, jsem zase úplně spokojen."

„Avšak on vám velice ublížil."

„Kdož ví. Způsobil mi sice tělesnou bolest, ale za to duše jakoby se mi uzdravila, dávné, dávné jaro života a sny o půvabné, útulné domácnosti jakoby se mi vracely a docházely uskutečnění. Vy ani nemůžete uvěřiti, jak moje manželka nyní jest hodná, jak o mě pečuje a přesvědčuje mne, že přece jen mě má ráda. A to jest znamenitá náhrada za všechnu moji bolest."

„Chcete mu tedy odpustit?"

„Učiním vše, čeho vy si přejete. Udám ho, chcete-li ho udat, odpustím mu, chcete-li mu i vy prominout, obejmu a zlíbám ho třeba za jeho skutek, ale od jedné podmínky při tom nemohu ustoupit."

„Jaká jest ta podmínka?"

„Aby se vám již nikdy nepřiblížil. Věřím vám sice, že jste nyní už dosti obrněna a silna proti jeho úkladům, avšak přece od nynějška nemohu dopustit, aby vás ještě někdy znepokojoval. Řeknu vám proč, milostivá paní. Hned při prvé své návštěvě v Sirotčím Dvoře a v Klenové byl tak smělý, že mi vypravoval o vaší lásce, ale já jsem nepřestával vás ctíti a vás si vážiti, i umínil jsem si, že budu nad vámi bdíti jako otec, aby vám snad neublížil. Ale brzo zapomněl jsem na tento slib, nyní poznávám, že také já jsem byl dosti vinen, aby se vám mohl přibližovat, a rána, která mě stihla, jest jenom zaslouženým trestem za moji neprozřetelnost. Nyní za to budu ostražitější."

„Ach, vy jste zlatý člověk, čím jsem si zasloužila této vaší dobroty?"

„Mám vás rád, toť všecko. Miluji netoliko vás a pana Těšitele, nýbrž celý Sirotčí Dvůr s jeho chasou, s jeho zdmi a stromy, s jeho koni, kravami a drůbeží a se vším všudy, poněvadž po mnohá léta jen tam jsem hledal a vždycky bezpečně nalézal jediné přátelství, je-

dinou nelíčenou upřímnost a srdečnost. Činím-li něco pro vás, jest to jenom povinná vděčnost a splátka na velký, starý dluh.“

V tom vešla paní Lízi, a poštmistr obrátil hovor na jiné, všednější věci. Když však po několika poklonách a lichotivých poznámkách o paní Martě opět se vzdálila, obratně pokračoval ve svém dřívějším řečnění.

„Nuže,“ dodal na konec, „jak si přejete, milostivá paní, abych se v té věci zachoval? Mám ho udat, mám mu odpustit, mám ho líbat a objímat?“

Pokusil se usmáti tomuto žertovnému závěrku své řeči, a byl šťasten, že postřehl i na obličeji svého hostě nepatrný úsměv. Hned potom tváře krásné paní však opět zvážněly a sesmutněly.

„Kdybyste znal zápasy srdce mého, jak byste mě politoval! Jak jenom vám mám říci, jak mi jest úzko a jak trpím?“ řekla a zachvěla se.

Zamlčela se na několik vteřin, vzdychla zhluboka a pokračovala pak hlasem plným smutku a hořkosti:

„Neujímám se ho, ale snad nepáši hřích, pokouším-li se ho omlouvat. Nyní, když bezpečně vím, že už mi nemůže ublížit a že jest nesmírná překážka mezi ním a mým srdcem, nyní snad mu mohu odpustit, poněvadž i vy mu chcete prominouti a protože se odvážil toho činu pro mne. Snad mne tuze miloval, láska ho dohnala až k vraždě. My ženy dovedeme odpouštěti i vraždu, spáchanou z lásky. Vy mužové v tom spatřujete jen černý zločin, ale my ženy spatřujeme nejdřív jenom veliké, trpící srdce, a už jsme blízky odpuštění. A pak také víte, že jsem ho kdysi milovala, on byl příčinou, že mne poznal Bohuš, čím mi tehdy ublížil, to jest vrchovatě vyváženo mým nynějším štěstím. Prosím vás, příteli, když už jste tak šlechetný a chcete velikomyslně odpouštěti, prosím vás snažně, utajte to také před Bohušem. Nedejme, aby on, nejnevinnější z nás všech, snad také proto trpěl, a mimo to láska moje k němu chvěje se o jeho lásku, aby ji neztratila, kdyby se dověděl všeho. Prosím vás, jest to tak dobře, jak to pravím? Anebo myslíte, že jsem snad povinna, abych i jemu se svěřila se vším? Povězte, raďte mi, vše učiním, co za dobré uznáte, budu třebas znovu mnoho trpět, jenom neztratím-li už Bohušovy úcty a lásky. Suďte, co mám činit, já sama nejsem klidné myšlénky schopna. Viďte, že bude lépe, nedoví-li se Bohuš ničeho, a za tajemství naše oplatím mu láskou, budu míti proč více ho milovati, budu mu po celý život neskonale vděčna za jeho lásku i dobrotu, a vám také, drahý, jediný příteli, vám také!“

Zamlčela se, obličej její zardíval se rozčilením. Prosebně a skorem až úzkostlivě zvedla zraky k žloutnoucímu obličeji svého přítele. Poštmistrovi už také bylo nevolno, dřívější dobrá míra a veselost z něho se vytrácela. Několik minut uvažoval, ale bylo mu ustavičně odvraceti oči své od pohledu spanilé paní, z něhož dojemnými, vlhkými paprsky volala k němu prosba, aby jen přisvědčil, že skutečně bude nejlépe zamlčeti vše před Bohuslavem Těšitelem.

Avšak upřímný generál Trochu ukázal se tu celým mužem. Na konec vzhlédl k ní rozhodně i pevně a zavrtěl hlavou.

„Nikoli, milostivá paní,“ pravil svým tvrdým, ale upřímným hlasem, „pokud to bude tajemstvím, potud budete také hrozně trpět. To není nic pro vás, musíte pověděti panu Těšitelovi všecko. Rozumíte, všecko, zrovna tak srdečně a s takovou důvěrou, jako mně. Teprve pak bude zase dobře mezi vámi a teprve pak se vám úplně odlehčí i budete moci býti opravdově spokojena a šťastna. Mezi ním a vámi nesmí býti žádného tajemství, sic ustavičně budete pronásledována výčitkou, že jste také vinna, a obavou, aby se toho přece nedověděl. Máte-li ho tak ráda, jak tvrdíte, jest povinností netoliko manželky, nýbrž i vaší lásky, abyste mu to také tak upřímně pověděla. Tak, tak, srdečko moje, nic naplat, tak to musí být. Nebojte se toho, znám vašeho pana manžela už od dětinství, i mohu vás předem ubezpečiti, že vše zase dobře bude.“

Paní Marta seděla mlčky se skloněnou hlavou, a poštmistr upíral na ni zkoumavě černé zraky.

Pojednou opět se vztyčila. Rázem jakoby byla vyrostla o hlavu, oči se jí zaleskly, ale jiným svitem, než prve, když se jí tázal, miluje-li ještě Livoru.

„Máte pravdu,“ pravila odhodlaně, „musím mu to pověděti. ať už se stane, co stane! Neměla bych ani na okamžik pokoje, kdybych mu to tajila, stále by mě to tlačilo a pálilo na duši. Kdybych mu toho nepověděla, nemohla bych mu ani říci, jak ho mám nyní ráda a jak jsem mu věrna. Děkuji vám, příteli, za tu radu.“

„Tak, tak,“ liboval si poštmistr a zvedal se na svém lůžku, neboť i paní Těšitelová vstávala. „Už jdete, milostivá paní, nebudu vás zdržovat. Jen jděte a povězte hned panu Těšitelovi všecko. To psaní si vezměte, ať si je také přečte. A nezapomeňte mu vyřídit, aby mě dnes laskavě navštívil, že ho budu netrpělivě očekávat. Rád bych s ním o tom také mluvil, a buďte upokojena, kdyby snad z počátku trochu se škaredil; nebude to dlouho trvati, a bude zase váš celý blažený a šťastný, a strašidlo, které vás teď ještě děsí, nadobro bude zažehnáno. Tedy ať jen ke mně přijde a to psaní ať mi přinese s sebou!“

Rozloučil se s ní velmi srdečně. Když odcházela, bylo jí zase do pláče, ale přece přemohla rozechvění a opanovala se, aby mu ukázala, že není vrtkavá ve svém rozhodnutí. Pokusila se také o úsměv, ale pro dobrosrdečného pana generála bylo trapno dívati se, jak se přemáhá, a těžko bylo vyváznouti z nesnází. Ustavičně jen kýval hlavou, že jí úplně rozumí a s ní souhlasí.

„Nehněvejte se na mě, že snad vám radím proti mysli,“ pravil, když už byla na odchodu, „vždyť víte o mně, že nejsem zlý člověk. Zítra nebudete ani dosti málo pochybovat, že rada moje byla dobrá. Kdybyste věděla, jak vás ctím a jak pochopuji vše, co se děje ve vašem nitře, ani okamžik byste neváhala svěřiti se se vším panu Těšitelovi, neboť on vás bude také tak ctíti jako já, až bude věděti všecko. Hleďte, vím o vás všecko, a přece bych třebas do ohně skočil, kdybyste poručila. Tak, tak, moje zlatá paní, mějte se zatím dobře a buďte klidna. Ruku líbám, poroučím se!“

Od té chvíle cítil v těle svém malé chvění a ustavičně musil jenom mysliti na Sirotčí Dvůr. Představoval si paní Martu, jak se oddaně zpovídá svému mužovi, viděl v duchu jeho překvapení a jak as na novinu manželčinu udiveně otvírá dobrácké modré oči. Kreslil si také v mysli Těšitelův zachmuřený obličej, ale hle, zamračenost jeho valinou se rozplývala a mizela, a za krátko pohnutý statkář nemohl se již přemoci a rád přesvědčoval svoji sličnou ženu, že jí všechno odpouští, že se nehněvá a že ji nemá ani o vlas méně rád, než dříve.

„Už aby tu raději byl, abych věděl, jak to dopadlo," myslil si poštmistr a několikráte se díval na hodiny, aby se přesvědčil, zdali Těšitel snad zúmyslně neodkládá návštěvy. A zase se konejšil, že snad statkář právě nebyl doma, když paní Marta se vrátila a vůbec že nemohla mu snad pověděti vše hned v té chvíli, když přišla. Jen trochu trpělivosti, však se dočká. Ať paní Těšitelová pochodí u muže svého dobře nebo špatně, statkář přijde k poštmistrovi jistě, o tom nepochyboval, neboť bude žádostiv s ním si o tom pohovořit.

A přišel, nedal na sebe dlouho čekat. Hned po polednách bystrý sluch Oblakův postřehl jeho kroky už v předsíni, ještě než vstoupil do poštovní úřadovny a odtamtud do světnice, kde nemocný ležel. (Dokončení.)

Dědictví Marianny.

Napsal Márkus József. Z maďarštiny přeložil O. S. Vetti.

I.

V noci zuřila hrozná vichřice.

V parku povyvracela stromy, s pavilonu strhala okenice a s kalenice zámku odnesla dokonce obrovského, přes cent těžkého větrného kohouta, jenž tam nahoře ode dvou století vrzal a skřípal. Ležel tam uprostřed nádvoří jako nezakopaný mrtvý netvor.

Na dvorním dláždění kupily se hromady rozbité břidlice, mohutných haluzí a nalámaných snětí, jež tam byla za noci vichřice dílem se zámecké střechy, dílem z parku svála.

Přes jasné světlo ranního slunce, jež se po ulehnuvší vichřici noční teď s nebe lilo, skýtal park, dvůr a zámek obraz zpuštění. Zdálo se, jakoby pojednou vše spělo vstříc úplnému zničení a jakoby s nebe lijící se jas byl toliko šalebným klamem vypočteným na to, aby divákovy oči zaslepil a pozornost jeho odvrátil od zahájeného tu, avšak dále trvati majícího pustošení.

Ranní slunce neosvěcovalo zámeckou frontu na západ obrácenou. Tonulať v hlubokém stínu, což ještě pochmurnějšího vzezření dodávalo průčelí beztoho tak nevlídnému a ponurému.

Pojednou zazněl ranním tichem jakýsi dunivý šramot zpod klenuté brány.

Marianna pospíšila k oknu a vrhla znepokojený pohled na dvůr. Nemýlila se: šramot onen způsobil ohromný, starosvětský landauer, jenž právě z brány vyjížděl. Mladí, ohniví koně tvořili skorem křiklavou protivu s kalesou, do které byli zapřaženi. V jednom pak koutě povozu seděla nehybně jakás schoulená massa.

Rty Marianny křečovitě se stáhly. Srdce její ustalo na okamžik bíti a zpod průhledné pleti její tváří pojednou zmizela všecka krev. Celá její postava vyjadřovala nepřekonatelný strach.

Avšak jen na okamžik. V příštím okamžiku otevřela hlučně okno a vyklonivši se mocně jala se mávati jemným, krajkovým šátečkem za kočárem.

Její postava zahalená v nedbalky růžové barvy zdála se skorem ve vzduchu vznášet — ale kočár hrčel dále k akátové aleji, aniž sedící v něm odpověděl na její loučící se pozdrav.

Marianna hleděla s vytřeštěnýma očima za povozem. Nemohla a nemohla od něho zraků svých odtrhnout, jakoby nějaká magnetická síla oči její upoutávala k rychle vzdalujícímu se kočáru. Hleděla za ním neustále, dokud nezmizel na záhybce, kterou nenadále tam tvořila dlouhá alej akátů. Potom bylo jen slyšeti cosi jako vzdálené, čím dále tím více se ztrácející burácení a dunění, co povoz dále hrčel po kamenité cestě.

Konečně i ten šramot utuchl, a zámek opět upadl v ticho zářijového rána.

Marianna však pořád ještě stála u okna. S očima na akátovou alej upjatýma zdála se o čemsi uvažovati.

Pojednou otevřely se za ní dvéře a dusot tichých kroků upoutal na sebe její pozornost.

Poznala ten krok.

Ani se neohlednuvši, přivřela chvatně okno, a co třpytným mosazným klíčem je uzamykala, tázala se rozčileně: „Hrabě zas' odcestoval?"

„Právě teď . . ."

Marianna se obrátila a učinila několik kroků k mladému muži.

„Co znamenají ty časté cesty jeho, Pavle?! . . . Neříkal nic?"

„I ano . . . Prosí za odpuštění, že se nemohl rozloučiti. Nechtěl paní hraběnku burcovati z ranního spánku, ale paní hraběnka může býti klidna, pravil, cítí se úplně zdravým a nepochybně za dva či tři dni . . ."

Marianna nemohla se zdržet, aby ho dokonce vyslechla; přiskočila k němu, objala ho oběma rukama kolem krku a jakoby se svého vlastního hlasu bála, zašeptala: „Ó, Pavle, kdy přece ten stařec umře?! . . . Kdybys věděl, jaká úzkost mě mučí!"

Mladý ten muž byl tajemníkem starého hraběte. Jeho vysoká, vojenská postava mládím a zdravím jenjen kypěla. Sloužil v pluku hraběte jako poručík. Na jeho domluvu vzdal se zároveň s hrabětem vojančiny, a od té doby žil zde na zámku.

Překvapen Mariannninou řečí pohlédl na ni a usmál se.

„Nesměj se, Pavle," prosila téměř hraběnka. „Bojím se velice . . ."

„A čeho? Snad noční vichřice . . ."

Mladá paní pozvedla hlavu. Mladý rusý vrkoč sjel jí do čela, vzhladila jej a usedla.

Mlčeli.

Teď zase mladý muž k ní přistoupil a za ruku ji uchopil. Marianna sebou trhla.

„Ty se tedy bojíš . . ." pravil mladý muž. „Co je ti, Marianno?"

Hraběnka vstala rozčileně ze své židle a jala se pokojem procházeti.

„A ty se ještě můžeš ptáti? Na tisíce starostí a úzkostí mě trápí, a nedovedu ani jedné přesně pojmenovati. Hrabě od šesti neděl pořád cestuje. Co znamenají ty jeho cesty? Za tím něco vězí . . ."

„Ty můj Bože, když má člověk dobrou sedmdesátku na krku, mohou to býti pouhé vrtochy nebo . . .“

„Nebo?“

„Nebo nebylo by to právě nic zvláštního, kdyby ho napadla myšlénka co nejdříve uspořádati svoje věci. O jedenasedmdesáti letech nemají lidé mnoho času na plýtvání . . . Já myslím, Marianno, že tvoje strachy jsou zbytečné . . .“

„Myslíš to opravdu?“

„Ovšem! Minule vzal s sebou všecky listiny týkající se jeho panství a dnes, jak jsem si všiml, nacpal do kufříku cenné papíry peněz u banky uložených a všecky akcie. Mníum tudíž, že se hrabě zabývá svou poslední vůli. Toť vše!“

Tvář Mariannina se za řeči Pavlovy rozčervenala. Na líčkách jejích znova se objevily jemně červené růžičky, na rty vrátil se jí úsměv, v oči lesk, celé vůbec její postavě — klid, jenž ji činil tak nevýslovně půvabnou.

„Myslíš opravdu, Pavle, že moje strachy jsou bezpodstatny? . . .“

Než náhle položivši ruku na srdce dodala: „A přece! a přece! Tu to cítím . . .“

A vrhnuvši na něho téměř vražedný pohled, vzkřikla: „Ó, proč jsme jen byli tak nerozumni, Pavle! měl jsi čekat, až . . .“

Mladý muž pohledl na ni s výčitkou.

„Ne, ne, Pavle!“ zvolala mladá paní. „Srdci nelze poroučet! Miluju tě!“

II.

Hrabě od šesti neděl skutečně pořád cestoval.

On, jenž za těch pět let, co za choť Mariannu pojal, ani se nehnul ze zámku, kdež, jak říkal, „u věčných libáncích“ žil, pojednou bez jakékoliv patrné příčiny změnil dosavadní způsob svého života a pořád byl na cestách.

Jedva že se zdržel několik hodin na zámku, již znova odejel.

„Co znamenají ty cesty, to časté vzdalování se ze zámku?“ ptávala se ho Marianna, kdykoliv s ním mluvila.

Hrabě na tu otázku pohladil svou mladou choť po čele a co nejněžněji jí na to odpověděl: „Obchodní záležitosti, drahá Marianno . . . Neodkladné záležitosti . . .“

„Ale vaše zdraví?“

„Moje zdraví? . . . Nestarejte se, Marianno . . . Miluju vás teď zrovna tak, jak jsem vás miloval, ba ještě více.“

Odpověď ta však neupokojovala Mariannu.

Byla plná starostí, strachu.

Proč pak? Znepokojovalo ji snad svědomí?

Domnívala se, že dobře zná toho podivného starce, jehož chotí se stala. Stalo se to tak před pěti lety za velice zvláštních okolností. Jí bylo dvaadvacet let, hraběti devětašedesát. Marianna dosud živě si pamatovala všecko, co jí ten stařec řekl onoho dne, kterého ji svou ruku nabídl.

Hrabě sloužil u vojska jako plukovník. Při svých devětašedesáti letech vypadal jako čtyřicátník a svou vysokou postavou, zvláštním držením těla podobal se oněm starým dubům, jež čím starší jsou, tím svěžejší chládek kolem sebe stelou a s tím větší silou vzdorují vichřicím let.

Marianna, možno říci, stála na pokraji propasti. Octla se nenadále v pochybné situaci, kdy ji budoucnost ohrožovala svou nejistotou a svými hroznými pokušeními. Matku ztratila v deseti letech a teď jí náhle umřel také otec, jenž byl setníkem v pluku hraběte. Vzdělaná, něžná ta dívka stála teď nenadále sama v širém světě, v pochybné situaci všech krásných, ale chudých dívek.

Uchopila se spasné ruky, jež ji vysvobodila z té nejistoty. Uchopila se jí, poněvadž ten muž nežádal od ní nic jiného, nežli čeho po zákonu práva a cti mohl od ní žádati, a poněvadž jí nabídl takový život, jakého schopným se cítil. Život se vším tím pohodlím, o jakém na tisíce chudých dívek sní jak o neuskutečnitelném snu, a plný všech těch radostí, jež činí život s dostatek příjemným a krásným, jestliže žena schopna jest prožiti jej se srdcem klidně bijícím a prosta náruživosti a vášně.

Mimo to ona byla mladou, kdežto hrabě blízek už onoho věku, ve kterém života lidského bývá namále. Kdož ví, co v sobě ještě chová vyhlídka mladého života? Kdož zná cesty daleké budoucnosti, jež zahaluje růžová mlha nadějí ještě neutvářených, nevyhraněných.

Přijala záchrannou ruku. Hrabě vystoupil z vojska a uchýlil se s mladou svou chotí sem na zámek, kdež po pět let žil „u věčných libáncích“.

Ale teď pojednou udála se jakási změna v jejich životě.

Co jen znamenaly ty nepřetržité cesty?

— — — — — — — — — — — —

Hrabě se skutečně po dvou dnech vrátil. Přijel večer zcela neočekávaně, což se od posledních šesti neděl vícekrát stalo. Ani si neobjednal svého landauera, nýbrž přijel v povoze, jaký právě dostal.

Doraziv do zámku, odebral se ihned do svých komnat. Ani u večeře se neobjevil. Dal se hraběnce omluviti, že prý se cítí po cestě poněkud unaveným.

Ve veliké jídelně seděli tudíž sami dva: Marianna a Pavel. Za celé večeře ani slovíčka spolu nepromluvili. Marianna jedva se jídla dotkla, ale mladý tajemník hraběte jedl s chutí. Hraběnka vrhla na něho čas od času zpod svých dlouhých řad nepokojné pohledy.

Na rtech chvěla se jí neustále otázka, jež ji pálila. již však pro sluhu, který je obsluhoval, netroufala si vysloviti.

Po večeři na okamžik osaměli.

Marianna stála u krbu, i obrátila se chvatně s těmito slovy k mladému muži: „Mluvil jsi s ním, když přijel?“

Nežli však Pavel mohl odpověděti, objevil se opět sluha, aby poklidil se stolu.

Tajemník hraběte hluboce se uklonil.

„K službám, paní hraběnko; vyměnil jsem několik slov s panem hrabětem, když přijel.“

„A co říkal?“

„Jen tolik, že dnes už mých služeb nepotřebuje.“

Marianna pohledla na něho.

Pavel znova se ukloniv, vzdálil se.

Marianna osaměla.

Volným krokem všecka zamyšlena ubírala se do svých pokojů; ale jedva že se octla ve své ložnici, objevila se na prahu její komorná.

„Co chceš?“ otázala se jí nevrle.

„Pan hrabě poslal Jánoše,“ odpověděla bojácně komorná, „že by prosil, jestliže paní hraběnka ještě na lože se neodebrala . . .“

Marianna se zachvěla.

Cítila, jak se jí znova déře do srdce ona nevysvětlitelná úzkost, jíž se od šesti neděl nemohla zhostiti.

„Oznamte panu hraběti, že hned přijdu.“

Přistoupila k zrcadlu a vrhla do něho pohled, jakoby chtěla do pořádku uvésti své tahy, o nichž se domnívala, že jsou zrovna tak rozladěny, jako její nitro. Ale tvář její neprozrazovala žádného rozčilení. Hleděla na ni ze zrcadla svěží krása její s celou svou zářnou nádherou.

Bezděky zmocnila se jí ženská koketnost, jež se u krásných žen tím mocněji ozývá před zrcadlem. Srovnala si několik nepodajných vrkočů na skráních a zatkla si do vlasů růži. A konečně našpoulila ústa k roztomilému úsměvu.

Byla spokojena sama s sebou: tváře jí jen růžičkami kvetly a oči hvězdami zářily.

U vědomí své krásy počala pocítovati jakousi radost při myšlénce, že za několik okamžiků stane před svým mužem. Záhada, jež ji od šesti neděl mučila, snad se sama od sebe rozřeší a přijde na Pavlovu řeč, že její obavy byly úplně bezpodstatny.

Ještě jednou pohlédla do zrcadla a potom odkvapila do komnat manželových.

III.

Marianna otevřela tiše dvéře jeho pracovny. Ale jakkoliv tiše vešla, hraběti přece to neušlo. Zdálo se, jakoby byl číhal na ten šramot. Povstav šel Marianně v ústrety.

Marianna se zděsila, když ho spatřila.

Co se stalo s tím člověkem za těch posledních šest neděl? Jeho vysoká postava byla se za tu dobu úplně scvrkla, jeho mohutná hruď vpadla a kolena se pod ním při každém kroku podlamovala.

„Co je ti, Jiří?!“ zvolala Marianna chvátajíc k němu. „Jsi nemocen?“

Hrabě pohladil Mariannu po tváři a namáhal se usmáti.

„Ne, Marianno,“ pravil, „cesta mě trochu sebrala, to je vše... V tom věku, v kterém stojím já, člověk je jako pára a...“

Nedopověděl. Němým posuňkem ukázal Marianně na židli a sám se odebral k lenošce. Marianna chtěla ho podpírat, ale hrabě vyvinul jemně ruku svou zpod jejího lokte.

„Děkuju, drahá Marianno... Jen si sedněte...“

Marianna si sedla a vzmuživši se čekala toužebně na rozmluvu manželovu.

Hrabě zaujal místo v pohovce, jež přistrčena byla ke krbu. Vedle na dlouhém stole stála nízká lampa bronzová se širokým podstavcem. Světlo zpod stříšky se rozlévající opisovalo široký kruh světlový na hladké tabuli stolní, osvěcující zejména silně několik větších a menších balíčků, pečlivě zapečetěných, jež pěkně srovnány vedle sebe ležely.

Vše ostatní, jež se v pokoji nalézalo, tonulo ve stínu. Nábytek, skříň s knihami, veliká pokladnice, jež stála tam v jednom koutě pokoje. Jen občas, když některý uhlík v žarovišti na krbu jasněji vzplanul, osvítila krvavá zář na okamžik všecky kouty.

Venku spočívalo hluboké ticho podzimní noci na kraji. Toliko koruny stromů šuměly, když se do nich opřel noční vánek, a tajemný, záhadný ten šum z parku slyšeti bylo skrz zamknutá okna i v pokoji.

Hrabě pořád ještě nepromluvil. Opíraje se lokty o stůl, hlavu maje na prsa svěšenou seděl nehybně v lenošce, i zdálo se, jakoby byl, zapomenuv Mariannimy přítomnosti, zdříml.

To ticho mučilo Mariannu. Byla by ráda utekla, ale mlčení to jakoby bylo bývalo rukou, jež ji za hrdlo pevně držela.

Bojácně promluvila: „Jiří...“

Hrabě se pohnul a pomalu pozvedl hlavu. Vztáhl ruku a vzal jeden z balíčků na stole ležících. Podav jej Marianně pravil: „Prosím, Marianno, hoďte to do krbu, ať se tím oheň oživí...“

Marianna hodila balíček do krbu.

„Co bylo v tom balíčku?“ tázala se.

„Bezcenné papíry, staré dopisy...“

Oheň vrhl se na lehkou stravu, jež ihned vzplála. Hrabě pozoroval s jakousi vniternou rozkoší ty plameny, jež silně osvěcovaly celou postavu Mariannimu. Vypadala svůdně jak onoho dne, kterého jí svou ruku nabídl.

„Odpusťte, drahá Marianno, že jsem vás k sobě objednal,“ spustil teď starý hrabě rychle, „ale mám vám něco sděliti a nemám už mnoho času. V pětasedmdesáti letech podobá se ten život lidský blikavému světlu noční lampičky, jež může každé chvíle shasnouti...“

„Ale, Jiří...“

„Děkuju, Marianno; vím, že jste starostlivá o mé zdraví... ale u starce, jakým jsem já, je smrt tak přirozená, jako po dlouhém bdění následující spánek, kdy se oči rády přimhuřují... Než nechci vás zarmucovat, i nebudu víc o smrti mluviti. Je to něco jiného, co vám chci říci, Marianno. Prosím, abyste mě vyslechla...“

Podal Marianně druhý balíček a ukázal na krb.

Marianna mlčky jej hodila do ohně.

„Veliké chyby jsem se dopustil, drahá Marianno,“ pokračoval potom hrabě, „když jsem uposlechnuv hloupého rozkazu starého srdce vás svou chotí učinil...“

Marianna zbledla a mimoděk sebou pohnula na židli.

„Jiří...“ pravila.

„Nepřerušujte mne, drahá Marianno... Jsem vám povinen tuto zpověď a... sobě samému taktéž... Hloupost byla připoutati k sobě mladou, životem kypící: spřáhnouti budoucnost s minulostí. Přiznávám se upřímně, když jste po smrti vašeho otce tak beze vší opory, tak sama na sebe odkázána ve světě stála, že mojí první myšlénkou bylo, že já, jenž jsem za svého klopotného, nejistého, nestálého a poněkud lehkomyslného života vojenského docela zapomněl založiti si rodinu, že vás přijmu za svou dceru, že vás veškerou něžností otcovské lásky zahrnu a tím svou nedbalost napravím, že se postarám o vaše štěstí, jako byste byla mým vlastním dítětem. Ale vy jste byla, Marianno, tak roztomilá... a zrovna jako srdce ženské, rovněž tak srdce mužovo jest nevysvětlitelnou záhadou; při vidu vaší krásy vzplál v tom hloupém, starém srdci znova lásky plamen, a to tím opravdověji a mocněji, ježto v mém životě — buďte o tom, Marianno, přesvědčena, neboť kdo se zde na světě posledně zpovídá, ten nelže! — vy jste byla mou první a upřímnou láskou...“

Žarovišťě krbu začala pokrývati mohutná vrstva popela. Jakoby starcovým očím bolno bylo patřiti na to

popelnatění, ukázal na balíčky na stole a pohlédl prosebně na Mariannu.

Mladá paní vzala z nich dva. V krbu znova začalo plápolati.

„Ale vy víte, Marianno," pokračoval hrabě, „že jsem nebyl domýšlivým, hloupým . . . Sobeckým jsem byl, o tom jste vy však nevěděla . . . Věděl jsem, že příroda má své zákony, s nimiž nelze nám zahrávati: jaro nemůže se zamilovaně přituliti k zimě a květ nemůže blouzniti po vadnutí. A proto — nevím, pamatujete-li se na to, Marianno — když jsem se vás tázal, zdali byste chtěla býti mou choti, a vy překvapeně, skorem poděšeně jste se na mne zadívala, pravil jsem vám toto: „Nestojím před vámi jako lichvář, jenž by rád těžil z nesnáze a tísně vaší. Vím, Marianno, že jste mladá a já starý; vím, že nemůžete mne tak milovati, jak byste schopna byla milovati mladého, vašemu věku přiměřeně starého muže, ale já toho také nežádám, abyste mě tak milovala. Dovolte jen, abych já vás směl milovati. Jestliže jste dosud své srdce nezadala a jestliže nás od sebe nedělí láska, jež už vaše srdce zaujala, nechte srdce to prázdným být až do té doby, kdy mne už nebude, a přistupte jen na to, že budete mou, s čím se já spokojuju, že mi budete věnovati onu vroucí sympatii, které neodpíráme nikomu, o komž víme, že je k nám dobrý . . ." — Tak tomu bylo, vidte, drahá Marianno?"

Marianna mlčky přikývla.

„A když jste ruku svou vložila do mé, pravil jsem: „Nebudete toho litovati, Marianno!" — Stál jsem sám na tom světě, bez příbuzných, a statků jsem měl hojnost. Což šlechetnějšího mohl bych učiniti — myslil jsem si v duchu — nežli svou zákonitou ženou učiniti dívku, jež se narodila k tomu, aby bohatství dodalo její krásce důstojného rámce. — Pravil jsem vám, Marianno — vy se zajisté na to pamatujete — že vás za to odměním, že jste osvětlila poslední dni mého života jasem štěstí, o kterém se mi nikdy nezdálo, a že s vděčností budete na mne vzpomínat, až už mne nebude . . . A v náhradu za to nežádám nic jiného, než abyste, pokud budete moji ženou, jméno mé zachovala čisté, bez poskvrny, abych se nemusel rdíti ani před světem ani před sebou samým . . ."

Hrabě vzal se stolu poslední balíček a hodil jej do ohně. Plameny znova vyšlehly a osvětlily Mariannu.

Hrabě pohlédl ženě své do tváře.

Marianna seděla tam prkenně, nehybně.

„A vy, Marianno, dostála jste svému slibu, není-liž pravda?" ptal se hrabě, hledě jí upřeně a pronikavě do očí.

Marianna vydržela jeho pohled.

„Dostála!" odvětila se vší rozhodností. „Doufám, že o tom nepochybuješ, Jiří? . . ."

„Ne, drahá Marianno, nepochybuju . . ."

Oheň v krbu naposled vzplál a postavy obou znova zahalilo šero.

„Jen málo mi zbývá ještě dodati, Marianno," začal hrabě znova. „Jen to ještě, že můžete býti úplně klidna, já jsem také nezapomněl na svůj slib . . ."

V bezpečnosti soumraku, jenž její postavu obestíral, splynul Marianně povzdech se rtů. Obavy, jež ji od šesti neděl mučily, spadly jí se srdce.

„Ale viď, Jiří, nebudeš už cestovati?" tázala se ho.

I čekala dychtivě na mužovu odpověď.

„Ne, drahá Marianno, jsem hotov se svými záležitostmi . . . To byla moje poslední cesta . . ."

Marianna vzpomněla si na svou hříšnou lásku a takto si v duchu povzdychla: „Kdy přec' už ten staroch umře?!" — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Týden potom odpočíval už tam ve své hrobce.

IV.

Závěť hraběte byla velice stručna.

„Celé své jmění uvedl jsem na peníze," — tak zněla. „Páči se na dva miliony zlatých, jež odkazuju zcela a úplně své ženě. Peníze ty uloženy jsou ve skříni v mém peněžním pokoji. Klíč od skříně budiž mé ženě odevzdán!" — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Stáli tam před skříní, jež Mariannino dědictví obsahovala.

Mladá vdova držela v ruce klíček od skříně.

„Ó, Pavle," povzdychla si, „konečně!"

Pohlédli na sebe, a v pohledu tom vše bylo vyjádřeno. Celá budoucnost, bohatství, nádhera, lesk, štěstí a láska!

Marianna vstrčila rozčilením třesoucí se rukou klíček do zámku, jenž choval všechen ten poklad.

Otevřela dvéře a — výkřik zděšení vydral se jí z úst: skříň byla prázdná! Jakoby nechtěla věřiti svým očím, vrazila do přihrady obě ruce; na dně zásuvky padl jí do ruky vložený papírek.

Chvatně jej rozevřela. Byl to lísteček Pavlův, pádný důkaz jejího hříchu.

Do očí padlo jí několik slov, napsaných rukou hraběte.

Četla: „Nalezl jsem jej. To budiž Vaším dědictvím, ostatní jste sama spálila."

„Cti!" zachroptěla.

Ale po Pavlovi nebylo ani vidu ani slechu.

Marianna stála tam jako před pěti lety: opuštěná, chudá jako žebrácká mošna, před hroznou, nejistou budoucností . . .

FEUILLETON.

Pomník M. Jana Husi.

Vden památky M. Jana Husi odročeno postavení jeho pomníku ad calendas graecas. Stalo se tak na velikou potěchu všech mnohočetných přátel řízných manifestací snesením spolku pro zbudování téhož pomníku. Usnášení jest výborný, imponující prostředek ku projevu vůle a k zahájení výkonu. Ale jinak jest s provedením samotným. Dokud se před stoletím konvent pařížský usnášel, kdy a kde a jak jsou vojevůdci povinni vyhrávati, prohrávali francouzští generálové jen což. A když Michelangelovi začal papež Julius II. mluviti do díla, házel

*

po něm umělec prknem na ubájení zdaru papežského podniku. Konvent i papež zmoudřeli a zachovávali na dále svoji důstojnost, berouce na potaz znalce povolané a svěřujíce veliké výkony samy svobodnému důmyslu i nespoutané obratnosti způsobilých odborníků.

Máme v Čechách takový nedostatek zkušených znalců a osvědčených umělců, že nutno jejich rozum při provádění otázek uměleckých nahrazovati nahodilostmi majorit valných hromad? Nemáme. Ba udává se velmi často, že táž veřejnost, jménem které usnesení učiněno, ráda a hlučně honosívá se naším uměním a jeho četnými, zdatnými representanty. Nač všecka ta chlouba, nestačí-li všichni naši znalci a umělci ani na to, aby rozeznali a poradili, kde které umělecké dílo ve všech svých vztazích a v plné obmýšlené hodnotě uplatniti lze? Nač jsou tázáni, je-li jejich odborná rada v odborné otázce pouhým materiálem pro ukázání převahy vůle neodborníků? Poprvé s nechutí slyšán jejich hlas, dáno mu za pravdu jen z polovice, dočasně a s výhradou nedbati vzaté rady; s toho hlediska vypsán konkurs, jenž svým založením a uzpůsobením nemohl přivábiti umělce povolané. Konec bylo fiasko, přirozené a neodvratné. Celá otázka vržena zpět do svých počátků. A znalci požádáni znovu o radu. Dali ji zas, ochotně a s motivy přesvědčivými. Z důvodů historických, esthetických i representačních a samozřejmo i technických odporoučeli umístění pomníku na Betlemském náměstí. Část naší veřejnosti, ona část, která spatřuje životní úkol českého národa ve „fanglíčkářství“ až do těch hrdel a statků, ustrnula. A nemeškajíc stříkla po vyvolených a povolaných znalcích i umělcích podezřením, že obmýšlejí pomník M. Jana Husi zašantročiti potutelně kamsi do zákoutí.

Nehodláme arciť obírati se takovýmito projevy vlastenecké vzdělanosti a statečnosti. Ale nesmíme také podceňovati vliv této bezejmenné ušlechtilosti, která jako projev širší, nedohledné, nevyzpytné, nezodpovědné, však vždy suverenní veřejnosti se tváří a tak na jedné straně slabší, nesamostatné mezi námi podmaňuje a na druhé straně rozvážnější elementy naší společnosti z veřejného působení přímo vyhání.

Dobré zdání umělecké komise dokazuje. Důvody jeho jsou tytéž, které jsme obšírně a věcně, s celou opravdovosti svého přesvědčení a vřelé tužby po zdaru pomníku v „Lumíru“ vícekráte vyložili.*) Vědomí o majorisující snaze po manifestacích pohnulo pak uměleckou komisi, aby pro — bohužel napřed jistý — případ, že by její návrh Betlemského náměstí propadl, uvedla na druhém místě representační výhody a esthetické nevýhody pomníku na Václavském náměstí. Zdráhavé vsunutí této koncese secundo loco mohlo býti zákazníkovi poučením důtklivějším nežli všecko opakování námitek proti rozptýlenému prostranství, uvedené v dobrém zdání z r. 1891.

Ale nic naplat. Valná hromada zavrhla zbudování pomníku na Betlemském náměstí a vykázala mu místo na Václavském náměstí. A sice proto, „aby stál na místě, kde by takořka nejvíce demonstroval.“

Také důvod! Běží o uctění památky duchovního velikána či o demonstraci na nejprostrannější pražské třídě? Chceme všemi prostředky vyspělého umění vzdáti zasloužený, čistý, upřímný hold mučenníku idealismu nebo vztyčiti na Václavském náměstí hlučný vykřičník? Jest efemerním podnětem k zbudování pomníku vyčerpán trvalý účel tohoto díla? Dosahují tyto a takové motivy k výši významu M. Jana Husi pro naši národní a kulturní existenci? To jsou otázky, k nimž nižádný přítel umění spokojeně odpověděti nemůže a jež řádný sochař objektivním způsobem uměleckým ztěží rozřeší.

A dále: Odtržen od své historicky zajištěné půdy a vržen do nahodilé ulice, zbaven spolehlivého podkladu opravdové, zasloužené, proto ctihodné úcty a postaven na vratkou lodici časových proudů a tendencí, ocitá se pomník Husův v nebezpečí, které každou schválnost provází. Kde je konec dvojsečné logiky schválností?

To vše stojí za uvážení. Ale nebude uváženo nic. Usnesení je usnesení. Basta! A provedení bude provedení. Tak jest. Potom se ukáže na novo, jako při konkurenci o sochu sv. Václava, kterak nesnadno komponovati do táhlého a stoupajícího prospektu náměstí Václavského velkolepý pomník, jenž by hověl nejen účelu manifestačnímu, nýbrž i — snad také k tomu bude přihlíženo — požadavkům uměleckým o sobě a v poměru k místu. Ukáže se, kterak diktát demonstrační okázalosti bude rozpínati rozměry, násobiti komposici, sesilovati formální mluvu plastiky a stupňovati náklad. Všecko to jen proto, aby v distancích a komunikačních proudech velké průběžné třídy zachráněn byl účinek pomníku, jenž ani po splnění všech těchto desiderií nemůže účinkovati tak bezprostředně, zaokrouhleně a zřetelně jako na svém vlastním uzavřeném místě. Objeví se i potřeba — referátem umělecké komise již k tomu ukázáno — rozděliti Václavské náměstí k vůli osamocení pomníku příhodnými architektonickými články, způsobiti tedy uměle, po případě i v esthetickém a komunikačním ohledu násilně to, co bez tisícových a tisícových výdajů, bez nesnází a příštipkování na Betlemském náměstí samo sebou dáno jest. Vyskytne se také otázka poměru dolejšího pomníku Husova k hořejší soše sv. Václava. Pro umělce bude to otázkou souladu. Požadavek representační okázalosti Husova pomníku jest však s to, aby vyšinul dotčenou otázku docela z dráhy věcného řešení do vlnobití terrorismu a třenic, v němž celý veřejný život náš se zálibou se točí, ať běží o cokoli — — — !

Ukvapeným rozhodnutím ze dne 6. července 1895 zadrhnut v průběhu jednání o pomník Husův uzel tak důkladný, že si lepšího žádný protivník památky Husovy přáti nemůže. Rozvázání bude státi mnoho namáhání a hořkostí. Kéž stane se v čas, pokud činorodé rozhodnutí může ještě účinkovati na úpravu stavební tvářnosti Betlemského náměstí tak, jak nejvhodnější a nejčestnější provedení pomníku M. Jana Husi vyžaduje. J. L.

*) V čís. 27. dne 20. září 1890, čís. 13. dne 1. května 1891. Viz též souhlasný článek prof. dra Hostinského v čís. 22. dne 1. srpna 1893.

Knihy redakci zaslané.

Brehmův život zvířat od A. E. Brehma. Druhé vydání. Sešity 96—98. (Obojživelníci a ryby seš. 5—8.) Cena sešitu 60 kr. Nákladem J. Otty v Praze.

Ottův Slovník Naučný. Illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Seš. 203. (Dílu X. seš. 5.) Cena sešitu 36 kr.

Německočeský slovník. Za pomoci četných odborníků sestavuje Dr. Jos. V. Sterzinger. Přehlíží Prof. Dr. V. E. Mourek. Sešit 33. cena 40 kr. Nákladem J. Otty v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek.** — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček“**.

ROČNÍK XXIII. 10. SRPNA 1895. ČÍSLO 32.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl leta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zasylkou po poště:
na čtvrt leta . . 1 zl 25 kr
na půl leta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk puvodních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Michelangelo v Sistině.

Napsal Karel B. Mádl.

Nesmírný palác vévodí Římu a světu. V ohromné rozloze leží na vrchu vatikánském sídlo papežství se svými dvory a zahradami, se svými sály, komnatami a koridory, se svými svatyněmi a stajenou pompou papežského dvora. Pohled z venčí je překvapen rozměry podivného toho konglomeratu, na němž věky pracovaly, ale je třeba proniknouti do vnitř, máme-li býti uneseni a nadšeni. V obybu kolonady Berniniho, vinoucí se jak obrovský kamenný věnec kol náměstí před sv Petrem, leží vchod paláce papežského, nenápadný a skoro skrytý — Porta di bronzo, střežená několika Švýcary, v jejichž pestrých, žlutočerných širokých šatech uvízl zákmit slavné doby velkých papežů renesance. Vystoupíte zvolna po dvou stech královských schodech, vroubených sloupovím, v rovné čáře vzhůru, zabočíte na pravo, projdete předsíní k nevelkým dveřím a překročíte-li jejich práh, ocitnete se tváří v tvář světu nikdy netušenému. v říši Giganta, obklopeni obry. Stojíte v Sistině a se stěn a kleneb vyzírá na vás na sta titanských postav, jež někdy — je tomu více nežli tři sta let — zrodily se a tísnily v duši a fantasii velikého Michelangela. Stojíte malí před tímto obrem, zdrceni jeho nadlidskou silou, v prostoře dvojnásob svaté: v první kapli křesťanského světa, naplněné duchem největšího umělce nové doby. Grandiosní vidina Posledního soudu a geniální koncepce Stropu tak vás uchvátí a upoutají v zajetí, že vše ostatní, cykly fresk Peruginových, Botticelliho a jiných na stěnách, nejsou vám ničím a ani si hned neuvědomíte, že tato svatyně je po stránce architektonické prostor nad pomyšlení jednoduchý a chudý. A dokonce není třeba navštíviti Sistinu se zásobou uměleckých vědomostí, vstoupiti sem s tváří a myslí znalce a odborníka: pouhá neotupená vnímavost stačí, abyste podlehli neobyčejnému dojmu, abyste se zbožnou úctou pociťovali mocnou velikost uměleckého genia.

Hlas jeho hřmí v uchu, jeho postavy jak nadpozemské visiony uléhají na zrak a pochytíme-li vůdčí myšlénku tohoto cyklu, bezděky skloníme úctyplně hlavu před velikánem Michelangelem, avšak hrdi zároveň, že pokolení lidské rodí takové giganty. Kdo se vyzná v literatuře dějin umění, ví, že do dnes, kdy napsány jsou celé biblioteky o tomto geniovi, stále pociťujeme, že naše akta o něm nejsou uzavřena. Ne, že bychom pochybovali o jeho úžasných rozměrech. Toho hříchu se snad ještě nikdo nedopustil. Naopak, Michelangelo stále ještě roste. Jest již zjevem málem nadlidským. A právě proto co chvíli cítíme, že ztrácíme k němu přiměřenou míru, že tušíme ve svém svědomitém uitru, že nejedna hloub jeho nadání, nejeden záhyb jeho duše tají se nám dosud v pološeru a že snad ještě dlouhá desítiletí uplynou, nežli vědychtivost naše plně bude ukojena, nežli bude možno říci: nyní známe celého Michelangela.

Uomo unico, zvala renesance muže, jehož snaha čelila ku vzdělání a tvoření všestrannému, jehož produkce neobmezila se na jeden obor. Leone Battista Alberti byl jeden z prvních: stavitel, malíř a sochař stejně nadaný; básník, filosof i politik, vědecký badatel a dokonalý společník, který ducha i tělo své stejně napínal, od obou žádaje sílu a pružnost a obojím také vzbuzoval obdiv svých vrstevníků. Michelangelo patří k těmto jediným mužům. Ale příroda vložila velkého ducha v neúhlednou schránku. V hlavě tohoto muže, prostředního vzrůstu, složitého těla, za širokým svraštělým čelem, pode lbí krátkým kučeravým vlasem pokrytou, rodily se myšlénky a žily světy, jež jednou projeveny, ohromovaly současníky, jejichž mohutnost a sílu věky nedovedly podlomiti a jimž se dnes poddáváme beze vší výhrady, dobře vědouce, že nemáme ve svém středu Rafaela nebo Leonarda da Vinci, kteří by byli s to a hodni s ním vejíti v zápas o palmu prvenství. S úctou pohlíželi Florenčané ku svému velikému spoluobčanu, s úctou vzhlížela k němu společnost římská, s níž tak málo tento zasmušilý, pouurý a uzavřený muž se stýkal. Vždyť to byl muž, který mocnému papeži Juliovi II., před jehož hněvem se celá Italie chvěla, dovedl vzdorovati, vždyť byl to tvůrce čtyř alegorií na hrobich medicejských a omamujícího vtělení Mojžíše v bílý kámen mramoru, mistr, z jehož štětce vyrojily se obrazy stropu Sistiny a zástupy Posledního soudu, byl to muž, který obrovskou krásu báně svatopetrského chrámu vymyslel a psal verše, jak by v kameni tesal. Zajisté byl Michelangelo muž, jakého papež Julius ku svým plánům potřeboval. Povolal jej do Říma, aby mu zbudoval náhrobek, jakého na světě nestává, náhrobek, v němž by se vtělila všechna velikost, moc a nádhera renesančního papežství. Ale tento podnik nad jiné velikolepý stal se opravdu tragedií života Michelangelova. Třicetiletý umělec v plné síle, v plném rozmachu svých obrovských perutí jej započal a po nesčetných nesnázích, překážkách, od-

kladech a sporech uzřel z něho, stařec nad hrobem schýlený, jen nepatrný, zkomolený fragment. Arci že tomuto fragmentu vévodí jeho Mojžíš.

Sotva že první přípravné práce započaly, nové plány a záměry energického papeže vnutily Michelangelovi nové úlohy. Mezi nimi byla výzdoba stropu Sistiny. S netajenou nechutí, se zřejmým odporem, toliko nevyhnutelné nutnosti se podávaje, přistoupil Michelangelo asi v květnu 1508 ku práci. Jeho výmluvy, že není malířem, papež odmítl. Jeho steskům, že nezná techniku freska, nepopřál sluchu. Takořka s holí v ruce vehnal Julius Michelangela na podstropní lešení a v tomto nezbytí vytvořil mistr své arcidílo. Bylo mu třiatřicet let, když v duši jeho rodila se a utvářela velikolepá koncepce Stropu — bylo mu sedmatřicet let, když sstoupil naposled s lešení, když na den Všech Svatých celý Řím pohlížel v obdivu vzhůru k tomuto divu, k tomuto zázraku renesančního umění.

Pak minulo dvacet let. Hrozný odpůrce Francouzů, papež Julius, nebyl více na živu. Také skvělý Lev X. zemřel, a po smrti Klementa VII. dosedl Pavel III. na trůn papežský. Z jeho vůle rozvinul Michelangelo na veliké stěně čelní v kapli vidění Posledního soudu. Opět předcházely spory, opět hleděl se Michelangelo vymknouti novému závazku, aby se mohl náhrobku Juliovu cele věnovati. Opět marně. Šedesátiletý stařec vystupuje znovu na lešení do závratné výše a po šesti letech, na štědrý večer 1541, jdou znovu vlny obdivu celým Římem. Malebná výzdoba papežské kaple je dokonána. Co mladý muž započal, kmet podivuhodné síly a velikosti skončil. Tou chvílí, co v záři voskovic poprvé se před zraky světa rozvinul sistinský svět Michelangelův v celé své šíři a ohromnosti, stál tu ten malý stařec jako první umělec světa. Jeho velicí soupeři byli zemřeli a nové pokolení nemohlo nikoho vyslati s tímto gigantem v zápas.

Kapli, v níž genius Michelangelův po staletí nesmrtelným životem žije, dali jméno po jejím zakladateli papeži Sixtovi IV. a stěny její zdobily, dříve nežli Michelangelo dílo své započal, v dlouhých řadách dva cykly fresk: po levé straně výjevy ze života Mojžíšova, naproti scény ze života Kristova a jeho apoštolů. Zcela ještě po středověkém způsobu a obyčeji vedou zde umělci starší generace paralelu mezi Starým a Novým Zákonem. Obsah prvního jest jim (anebo spíše těm, kteří jim hotový program podali) předchozím obrazem a předpověděním udajů novozákonních. Nic jiného nejsou tyto malby Peruginovy, Botticelliho a Signorelliho nežli stará bible chudých. Vyrostly z těchže názorů, tradic a pouček, které o sto let před tím na příklad byly východištěm a podkladem fresk v křížové chodbě našeho emauského kláštera.

Meziokní, vysoko pod stropem, vyplňují postavy svatých papežů.

Michelangelo připojil k tomu svůj první cyklus: velikolepou epopeji o stvoření světa, o ztrátě ráje, o ničivé potopě světa a prvním smíru Hospodina s Noemem a jeho rodinou, s člověčenstvem očištěným. Ovroubil tyto výjevy postavami mužů a žen, kteří tušili, předvídali a prorokovali, že úplná spása lidstva, jeho dokonalé vykoupení, přese všechny útrapy a poklesky jednou nastane. Proroci a sibyly zde sedí. Jejich důvěra je skalopevná a čtyřikráte ožije jejich předpovídání ve skutečných událostech: čtyry dočasná osvobození Israele od pohrom a útisků, jak se obráží v historii o Davidovi, Esteře, Juditě a hadu měděném, vyplňují koulové cípy klenby. Rod toho, jenž přijde jednou, aby krví svojí přivedl lidstvo ku věčnému spasení, žije. Nepřetržitou řadou jdou jeho generace; kořen Jesse vydává vždy nové větve a nové nasazuje pupeny. Jeho členové věnčí dole nad okny celý vnitřní cyklus, objímají jej jako živý pás. V jejich skupinách žije také naděje.

Roku 1516 zavěsili dole pod cyklus fresk staro- a novozákonních Rafaelovy tapety. Na jedenácti čalounech rozvinul božský mistr dějiny skutků apoštolských. V těchto svatých mužích dílo vykoupení pokračuje, odkaz Kristův a část jeho divotvorné moci přešly na ně. Papež Lev X. vykázal zde místo svým legitimním předkům, prvním hlavám církve, symbolu moci církevní a papežské.

A na konec závratná perspektiva Posledního soudu! Vysoko v oblacích trůní Kristus, obětavý vykupitel lidstva, ale zároveň neúprosný, hřímavý a trestající jeho soudce. V té chvíli, kdy rozdělí zatracence od spravedlivých, v okamžiku, kdy poslední duše blažená překročí zlatý práh ráje, dokonalo lidstvo svoji truduplnou pouť a syn boží veliké dílo jeho vykoupení.

Málem celé století kmitaly se štětce po stěnách Sistiny, aby na místě v křesťanstvu nejsvětějším, složitým a zase jasně přesvědčivým a názorným způsobem vyjádřily mluvou umění malířského svatý úkol víry křesťanské. Od prvního zábřesku světla v chaosu v první den stvoření až po věčnou tmu pekelných hrůz, od prvního až do posledního dne všeho života rozpíná se tento jediný cyklus světa. Než, co se dnes nám jeví jako z rozmyslné úvahy vyrostlý řetěz se články pevně zakloubenými, to sotva z počátku stálo v programu. Jednoduchou Bibli chudých malovali Perugino, Ghirlandajo, Signorelli a Botticelli a na tom zůstali. Teprve Michelangelo rozvedl myšlénku vykoupení, uvedl svými výtvory řád a vztah do těchto řad. Malbami na stropě a Posledním soudem uzavřel je a sepnul v těsný kruh a co by bylo jinak zůstalo jen opakováním starých theologicko-historických idcí novou formou uměleckou, to svým duchem a geniem pozvedl do závratné výše, o jaké se snad učeným bohoslovcům dvora papežského nesnilo. Když Michelangelo počal svoji malbu na klenbě kaple, měl za úkol vyzdobiti ji postavami dvanácti apoštolů, ale záhy dovedl papeže Julia přemluviti, aby upustil od prosté a chudé té dekorace, a nelze dosti blahořečiti tomuto prozíravému papeži, že od té chvíle přenechal Michelangelovi úplnou vůli. Co vidíme na stropě, vše je dílem jeho genia: myšlénka, volba, výběr látky i její provedení. Hrdě odmítl umělec každou pomoc; sám a sám dlel tu po léta na lešení vlastní konstrukce. Od prvního náčrtu do posledního trhnutí štětcem vše jest jeho dílo — na Stropě i na Soudě. Netísněn a nevázán, ač zprvu proti vlastní vůli, rozepjal tu Michelangelo po dvakráte křídla svého genia k orlímu letu do výšin, jakých umění nové doby ni před tím, ni potom nedostihlo.

V plném vědomí vlastní ceny a vůle napsal Michelangelo: „Jdu cestou nešlapanou, sám a sám“ a malby v Sistině jsou živým dokladem, ne resignujících, ale hrdých těchto slov . . .

Vizme nejprve její Strop! Na její ploché, nízce stlačené obloukovité klenbě široce rozprostřel mistr svoje velikolepé vidění. Co dříve slušno obdivovat? Zda překvapující hloubku myšlénky základní? Či její úsečně

jasnou členitost? Nebo umělost rozvrhu, důmyslnost koncepce, obrovitost postav a sílu karakterů? Novost typů a rozmanitost pos? Překvapující rozměry práce? Ohromující ráznost oněch mužů a žen, jichž oko lidské nikdy nevídalo, kteří jen z nitra umělcova jak starozákonní visiony se vynořili, a přece zase tak živí a pravdiví, jako kterýkoli tvor lidský z masa a kostí? Jako bouřný příval hrnou se tyto dojmy a otázky na vás, kdy stojíte tváří v tvář tomuto arcidílu a hledáte očité spojky, vížící je s tím, co umění florencké před tím bylo vytvořilo. Jsou zde. Realnost zjevů, pravdivost karakterů má Strop Sistiny se starší školou florenckou společné, ale ono mohutné jich povznesení, onu grandiosnost koncepce a všech jejich elementů, onen smělý, mohutný, titansky vzdorný duch, pronikající do všech koutů tento malovaný svět, to bylo výhradným údělem genia Michelangelova, to pozvedá jej na žulový podstavec takové výše, že s něho mohl vévoditi jak všemocný bůh všemu uměleckému světu.

(Dokončení.)

Večerní nálada.

Báseň Antonína Klášterského.

Je večer. Lampa hoří. Chce se sníti
mi o tobě a o tom tichém štěstí:
v stěn čtveru s tebou o samotě dlíti
a s knihy oči ke tvým očím vznésti.

A kdyby v knize bol mě zrýval lidský
a duše pláč, jež pochyb štvána roji,
jak zvedl zrak bych k tobě, vidět vždycky,
jak ve tvém oku tiché slzy stojí.

A kdybych četl o mládí a plesu,
o lásce, jež se rosou k srdci sklání,
vždyť vidět, jak jen zrak svůj k tobě vznesu,
v tvých očích shodné tiché usmívání.

A cítit, duší že jsi stále se mnou
že pronikáš mě, hluboká a světlá,
a že ač podál, duší svojí jemnou
si z jedné knihy stále se mnou četla.

Paměti Dona Estébana.

Historický obraz. Napsal Otakar Červinka.

(Pokračování.)

Odpolednách byla velikolepá hostina u pana Fabricia ve Vrutici, k níž jsem byl s podřízeným mi kollegou, poručíkem Hornem z Hornfelsu, s kněžstvem a úředníky panství pozván.

Při tabuli přišla též řeč na dnešní výjev před kostelem.

„Zarputilý to lid,“ pravil kněz, který byl cizozemec.

„Zde jsou to jen výjimky, reverendissime, jinde je hůře!“ pravil urozený pan Fabricius. „Ostatně je starý Štěpán nejhorší z nich a kdyby nebylo jeho, druzí by poslechli.“

„Zaslechl jsem, že se nazýval zemanem,“ řekl jsem.

„Ano, býval zemanem rodem z Korenských, tuším z Berounska,“ pravil pan Fabricius uštěpačně; „ale kůň jeho někde v plotě uvíznul, a nyní je pouhým sedlákem, Štěpánem a mým poddaným; patřívala prý jeho rodině před lety tvrz Sušenská.“

„Ale to děvče, co za něho orodovalo — jeho dcera či co je — jest interessantní, není-li pravda, Estébane?“ pravil s významným úsměvem můj kollega, poručík Horn z Hornfelsu.

„Seznáš ji, pane. Jest ve službě u mé paní choti, jaksi její klíčnicí i společnicí. Dostala nyní dovolení k ošetřování churavého otce, ale vrátí se brzy k vykonávání své povinnosti. Má paní jest k lidu tomu tak slaba —“ doložil s významným pohrdlivým posuňkem, poněvadž paní z Hohenfallu právě přítomna nebyla.

Já se rozprávky více nesúčastnil.

* * *

Tak plynul mi čas na venkovském sídle, mezi tím, co se ve světě světodějné odehrávaly události.

Valdštýn vystupoval na bouřeplném obzoru Evropy jako hvězda krvavá, hrozící zhoubou celému světu. Německo tonulo v krvavých zápasech a na dálném severu se chystal kacířský, ale bohatýrský král Gustav Adolf ku pomoci souvěrcům svým na pevnině evropské. Valdštýn, propuštěný císařem pod nátlakem německých knížat z nejvyššího velitelství, uchýlil se v soukromí, kde vedl dvůr nádhernější samého císaře. Stát český v této bohopusté povodni vojska cizího a krve vlastních synů — zdálo se, že utonul na vždy.

Na podzim roku 1631 vpadli Sasové dle úmluvy s králem švédským do Čech a zmocnili se Prahy.

V tu dobu též já byl na čas odvolán z Vrutice ke zbytkům císařského vojska, které po odstoupení Valdštýnově jako sníh na slunci se roztálo.

Uplynulo mnoho let od té doby, co jsem jako nepřítel hranice české překročil. Dospěl jsem v muže, v přísné kázni vojenské tvrdého a neúprosného, kde kázala povinnost neb čest. A povinností vojenskou neb ctí bylo mi vše, co mi představení nakazovali.

Nebezpečí, hrozící císařským zemím od severu, kde Čechy zdály se již již ztraceny, a od západu, kde král Gustav Adolf u vítězném tažení Bavor se zmocnil a již samou Vídeň ohrožoval, zdálo se téměř neodvratným; nebylo vůdce, který by s Gustavem Adolfem směl měřiti se v poli. Tilly, generalissimus ligy katolické, ztratil proti němu u Lipska nejprve slávu a později na Lechu

*

v Bavořích i život. Nebylo vůdců, neb nejlepší důstojníci poděkovali se zároveň s propuštěným Valdštýnem, nechtice pod jiným generálem sloužiti. Nebylo též vojska, hlavně proto, že nebylo — peněz. Země vyssáty byly do krve, stará šlechta vyhnána, lid rozběhlý neb ožebračený, neb nemocemi a hladem zmořený, dědiny v Čechách na míle cesty vypáleny. — Tu se císař odhodlal k nejkrajnějšímu prostředku: získati Valdštýna za každou cenu, i za cenu neobmezené téměř moci vojenské. A uražený, hrdý Valdštýn se konečně od Znojma zvednul, a jakmile hlas jeho polnice se po Čechách a po Moravě rozlehnul, pospíšilo na 40000 vojínův pod jeho prapory. Sasové všude poraženi couvali k severu a brzy po slabém odporu Sasů slavil vévoda z Friedlandu svůj vjezd do Prahy a chystal se Sasíky z Čech zcela vypuditi.

Venkovský lid, uvnitř srdce posud kacířský, se pod záštitou Sasíků, které vyhnaní páni čeští doprovázeli, všude proti novým cizím pánům a církvi katolické bouřil. Po vyhnání Sasů bylo třeba opět krajiny upokojovati, při čemž to, co posud ostalo, líticemi války téměř zcela zahubeno.

Vrátil jsem se s oddílem svým, valně pozměněným, opět do boleslavského kraje, abych vůkolní lid, proti Fabriciovi rozhořčený, na uzdě držel.

Ve Vrutici samé nalezl jsem poměry téměř nezměněné.

Proto jsem ale tím více toužil po činné službě pod vítěznými prapory vévody Friedlandského, který se k rozhodnému zápasu s králem Gustavem Adolfem chystal. Až by se tento čin podařil a vítězství religionu katolického tím zcela zabezpečeno bylo — hodlal jsem pevně k původní dráze životní se navrátiti a údem societatis Jesu se státi.

Ale vše mělo přijíti jinak.

* * *

Jednou, bylo to v neděli k večeru za krásného, skonávajícího dne letního, navrátiv se z několikadenní cesty služební, procházel jsem se zahradou zámeckou.

Pan Fabricius byl s celou rodinou na návštěvě sousedské někde ve vůkolí. Ve mně právě ten večer dozrávala vždy více myšlénka, abych požádal za přesazení k činné službě vojenské.

Pohlížel jsem do tiché krajiny, ozářené skvoucím sluníčkem na bezmračném nebi. Laštovky švitořily nade mnou — vše neslo ráz, jakoby v krásném kraji tom nebylo nešťastných a jakoby právě v zemi té velký národ neumíral pro své přesvědčení.

Vystoupil jsem na věž tvrze, odkud překrásná rozprostírala se vyhlídka do vůkolní krajiny, a hleděl jsem na vzdálené hory a lesy, jak se na ně kladl znenáhla stín fialový, jak víc a více zsinaly, jako krásná tvář umírajícího. Viděl jsem na severu modrý Bezděz, dvouhlavý, s bělajícím se klášterem a hradem, který vévoda Friedlandský právě znovu budovati počal, a hory okolní, kupící se kolem něho, a zahleděl se na to k západu, kde na obzoru lehké obrysy Řípu se jevily, oblity krvavou září zapadajícího slunce.

Jakýsi smutek, tesknota nevýslovná obklíčila mne poprvé v životě mém — otrlé srdce vojína a kněze promluvilo: „Co chceš zde? Čím jsi zde sám a sám? Pryč odtud —“ zašeptal jsem nahlas. — „Pryč tam, kam mne volá souzená dráha životní.“

V tom se mi zdálo, že v sadu, pode mnou, slyším hlasitější hovor a brzy na to vykřiknutí. Byl to hlas ženský, hněvivý, jak se zdálo, v hovoru s hlasem mužským, který posměšně zazníval.

„Budu volati o pomoc, nepustíte-li mne, pane, hned!“ volal neznámý hlas.

„Volej si, holubinko, nikdo tě neuslyší a jestli, bude volání tvé přičítati horlivosti mé, abych kacířce tvrdou hlavu napravil.“

Měl pravdu, úplnou pravdu ten, kdo takto promluvil. Tenkráte se vznášelo v Čechách pláče žen a dívek k nebi bez počtu — bez vyslyšení — a slzy na tvářích jejich neosýchaly. —

Rychle sestoupil jsem opět do zahrady a šel směrem, odkud jsem byl hlasy zaslechl.

Přiblížil jsem se nepozorován zcela blízko, když jsem zaslechl slova:

„Hanebné jest, pane, jednání tvé a to tím více, že bys neměl zapomínat, že mluvíš s dívkou bezbrannou a se šlechtičnou —“

„Se šlechtičnou!?“ ozval se povědomý hlas, který zněl drze a výsměšně. „Rád bych znal, krásná holubinko, tvůj erb, tušim, že se velice podobá pluhu neb motyce. Zde v Čechách jsme nyní šlechtou my, a Čech je pouhý sedlák, chlap, poddaný a zvláště je-li kacířem. A dívka bezbranná? Známe to! Tak mluví všechny, pokud se cítí slabšími, a vysmějí se na vrch hlavy, když jim povolíme. Nebudeš snad dělat takovou drahotu pro nějakou hubičku?“

V tom bylo slyšeti výkřik, udeření a hněvivé zaklení.

Zároveň jsem vystoupil před křoví, které mne posud zakrývalo, a spatřil mého kollegu, poručíka Horna, jak se snaží zmocniti se dívky, která se mu statně bránila.

Polekaná dívka, které se podařilo vymknouti se pažím Hornovým, prchala podle mne, a poručík, stihaje ji jako slepý, vletěl mi do náručí.

„Aj, pane Horne, zkoušíš síly své na bezbranných dívkách!“

„Každý není takovým mnichem jako ty, pane setníku,“ pravil Horn v patrném rozčilení a hněvu, že se mu záměr nezdařil. „Mimo to je mi děvče to dlužno zadostiučinění za urážku —“

„Zadostiučinění za urážku — to děvče — tobě?“ pravil jsem v podivení, v kterém se jevilo bezpochyby trochu výsměchu. „Jakou urážku?“

Poručík se vzpamatoval.

„To zůstane mým tajemstvím,“ odvětil. „Však všeho do času — Dovolte, abych se nyní vzdálil —“

Pozdraviv odešel zardělý jako krocan.

Kráčel jsem v tichém smíchu v myšlénkách za ním, když tu s druhé strany vystoupilo z úkrytu křoví děvče, o kterém právě byla řeč. Poslední červánky ozářily obličej tak milostný, že jsem v mimovolné úctě klobouk smeknul a se zeptal:

„Jste ona slečna, s kterou jsem se před chvílí setkal ve společnosti poručíka Horna?“

„Jsem, pane. A smutné věru, že není před vašimi vojíny počestné děvče nikde jisto. Chcete zavádět, jak díte, v Čechách pravý řád — ale skutky vaše to nejeví —“

„Odpusťte, nesmíte vojínovi vše vykládati tak přísně. Řemeslo naše je kruté a život má tak málo ceny dnešního dne, že užívání okamžiku bývá heslem většiny mých soudruhů. Ostatně doufám, že vás můj soudruh porně k Hornu neurazil. Vždyť naopak si stěžoval, že jste jej urazila vy!“

„On do mne si stěžoval? Že se nestydí něco podobného vyřknouti. Já odmítla pouze jeho dotěrné chování a poctila ho přivítáním, jaké zasluhoval. Odpusťte, pane, že nebudu v rozprávce té déle pokračovati. Ostatně políček od děvčete není tuším takovou urážkou, jako políček od muže —“

Nemohl jsem se ubrániti úsměvu a zároveň obdivu této dívky.

„Máte pravdu. Ale jen mezi čtyřma očima — nesmíť se o podobném odmítnutí nápadníka nikdo dověděti. Ostatně já budu mlčenlivým jako hrob.“

„Děkuji vám, pane, za vaše včasné zakročení. Jest to již po druhé, co jsem vám díky povinna —“

„Nevěděl bych, panno —“

„Poprvé o Božím Těle, na návsi ve Slivně, když otce mého surový soldat týral, byl jste to vy, jenž jste nám pomocí přispěl.“

Nyní teprve jsem poznal onu dívku, která za svého otce při slavnosti Božího těla prosila, když pod úderem vojína k zemi upadl, a mohu říci, že mi to poznání bylo velmi nepříjemné; z dívky, kterou jsem již počal obestkávati jakýmsi nimbem kouzla urozenosti a vyššího postavení společenského, vyloupla se selská dívka a co bylo ještě horšího: dcera zarputilého kacíře.

Pozorovala bezpochyby tuto proměnu v tváři mé, neboť náhle sklopila beznadějně hlavu a tichý vzdech se vydral z ňader jejích.

Musím ku své hanbě říci — poněvadž tyto paměti mají být zcela upřímny, jakobych se nejvyššímu soudci svému zpovídal — že mne tato beznadějnost bezbranného děvčete nepohnula; naopak, zklamání mne jaksi proti ní popudilo a zatvrdilo. Lidé nejsou již jiní, jednají vždy, i když odívají činy své rouchem tak zvané šlechetnosti a lásky, ba i domnělé nezištnosti — pod vlivem jakéhosi předsudku. Ovšem se někdy výminečně dovedou vzchopiti nad veškeré své předsudky a potom dokážou přece: „že mají srdce v těle“.

„A co si přejete nyní? Mohu vám něčím prospěti?“

Slza, zdálo se mi, drala se na pokraj sklopených víček jejích a zatřpytila se na dlouhé, tmavé řase, když odvětila:

„Žádám vás pouze za ochranu, kterou jste, jsa šlechticem, povinen slabým dívkám, vdovám a sirotkům — proti násilí —“

(Pokračování.)

Druhá láska.

Román od Josefa Konráda.

(Dokončení.)

Žádostivý pohled Oblakův střetl se s pohnutýma, než přece lesknoucíma se a veselýma zrakoma statkářovýma. Podali si ruce, a poštmistr už ze stisknutí pravice Těšitelovy, které bylo mocnější a delší než obyčejně, dobře rozuměl neslyšitelné mluvě jeho srdce. Statkář usedl tam, kde dopoledne seděla jeho žena, podíval se zase na poštmistra, ale oči se mu zamžily, když chtěl promluviti.

„Jsou to divné věci, pane Těšiteli, viďte,“ zahlesl Oblak.

„Ba divné,“ na to statkář, „ani nevím, je-li to všechno sen nebo skutečnost.“

„Co na tom, ať jest to sen nebo skutečnost,“ rozumoval poštmistr, „jen když srdce a duše zůstávají klidny. Věděl jsem hned, že to budete soudit rozšafně, ale milostivá paní měla z toho z počátku notný strach. Nu, chvála Bohu, už jest to ukončeno, a vy zajisté mi chcete přisvědčiti, že dobře.“

„Ano, ano,“ ozval se Těšitel nepřestávaje se usmívati, „jsem nadmíru šťasten, že se mi tak upřímně svěřila, co ji bněte. Bála se, že snad se budu hněvat, ale já jí děkuji z plna srdce za její důvěru a oddanost, neboť teprve nyní bezpečně cítím, že jest všecka moje a že mě miluje opravdově. Byl jsem sice dosud spokojen, než přece hlodala mi na duši domněnka, že mne Marta nemiluje tou vroucí láskou, které jsem od ní žádal. Ale dnes dokonale se rozednilo mezi námi, dnes jsme si úplně porozuměli a máme se radši než jindy.“

„Hle, hle,“ usmíval se také Oblak, „to jsou krásné zprávy, hned bych vás, příteli zlatý, objal za to,“ a přemožen city vztahoval k statkářovi hubenou ruku.

A osmahlý Těšitel, který obyčejně míval smysly jenom pro své hospodářství a býval téměř netečný k jakýmkoliv citovým vznětům, pojednou se zvedal se sedadla, přistupoval k samému Oblakovi a skláněje se nad ním objímal jeho tvrdé, kostnaté údy. Obličej jeho rychle se změnil, zavzlykl, několik slz odtrhlo se od jeho očí a skropilo poštmistrovi ruce, ale za minutu už zase seděl na svém místě a usmívaje se díval se mokrýma zrakoma na svého starého přítele, zkrušeného blaženým pohnutím.

Pak oba si vypravovali jako děti o Martě, o té krásné ženě, kterou oba zbožňovali, ačkoliv byli čistší a nevinnější než ona. Avšak vina její byla už zase úplně smyta jejím pokáním a jejich odpuštěním.

A když posléze statkář chtěl také zmíniti se o Karlu Livorovi, poštmistr mávl proti němu zamítavě rukou.

„Nechme toho, nemluvme o tom v této krásné chvíli. Vy i milostivá paní jste s ním už vyrovnáni, zbývám ještě jenom já, a to bude také krátký počet. Oznamte mi laskavě jeho adressu, a až se ještě více zotavím, sám si s ním vše zpravím.“

Těšitel napsal poštmistrovi Livorovu adressu a pak se sbíral k odchodu.

„Tak, jen si jděte ke své krásné paní a povězte jí, jak jsem potěšen z vaší návštěvy,“ loučil se s ním Oblak. „Nemohu se dočkati, abych už mohl vstáti a vyjíti z domu.

Prvá moje procházka bude do Sirotčího Dvora, ach, to budou blažené hodiny, až k vám budu zase chodit.“

A za několik dní, když lékař dovolil poštmistrovi opustiti lůžko, starý muž chystal se na cestu k svým milým sousedům. Sliboval si, že se tam vydá už zejtra nebo pozejtří, že si tam pohoví hodinu nebo dvě, představoval si, jak ho pak statkář s paní Martou půjdou vyprovodit až na kraj Klenové, ale pak přece se rozhodl počkat.

„Dříve to musím ukončiti s tím bláznivým člověkem,“ pravil si v duchu a hned po té vešel do úřadovny a přistoupil tam k telegrafnímu stroji. Vyňal adressu Livorovu a sám si odklepal na stroji stručnou depeši:

„Přijeďte hned do Klenové ke mně. Oblak.“

XVI.

Karel Livora v tom čase už zase byl dosti klidný. Ze Sirotčího Dvora přišla toliko jedna zvěst, byla to vyžádaná zpráva Těšitelova, že poštmistrovi se dobře daří a že není pochybnosti o jeho brzkém uzdravení. Dále však bylo ticho. V prvých dnech mladý muž ustavičně byl zmítán strachem a pochybnostmi, zdali snad paní Marta přece ho neprozradila a nepřichází-li pro něho trestající spravedlnost. Každý krok na chodbě domu, každé vrznutí dveří ho děsilo.

Ale když nic nepřicházelo, upokojoval se a uvažoval, jak asi soudí o něm Marta. Cit jeho dobře mu pravil, že asi jest u ní po všem veta, a cítil v prsou svých velikou zoufalou prázdnotu a sklamání. Než přece už zase přemítal, jakého se má chopiti zaměstnání, aby v obnovené činnosti nalezl trochu zapomenutí a zároveň i chleba, neboť úspory jeho byly už vyčerpány skorem až na dno. Několikráte také byl na vahách, má-li snad se vydati do Klenové a pokusiti se u poštmistra zmocniti se opět svého podvrženého psaní, které snad mohlo by bedlivého pátratele přivésti na stopu skutečného zločince, ale nikdy neměl k tomu dosti odvahy, pokaždé zmocnila se ho malomyslnost, ať už se s ním děje co děje. Ztratil-li vše u Marty, nebylo už nic, po čem by měl ještě bažit.

Právě se oblékal a napouštěl svůj oděv pižmovou voňavkou, když ho došel telegram Oblakův. Krátká zpráva ta bezděčně jím otřásla.

„Co asi chce?“ šeptal si chvějícíma se rtoma. „Snad už neví, že já —“

V očích se mu až zatmělo, když chtěl na to pomysliti. Sedl si a chvíli setrval tak bez pohnutí, ale pak se vzpamatoval a vydal se na cestu.

„Jest to nebezpečné,“ pravil si, kráčeje tupě ulicemi, „ale už nemohu couvat, už je pozdě, padni oko nebo zub. Teď poznávám, jak asi jest zločincovi, když kráčí k popravě. A mně se zdá, že bych volněji a spokojeněji kráčel na šibenici, než tam, kam až do nedávna mne táhla vášeň neodolatelnou silou. Jak mi jest úzko a hrozno — kéž už by bylo po všem!“

Přijel do Klenové poledním vlakem a ze stanice hned se vydal k Oblakovi. Počítal, že ho zastihne v neúředních hodinách, tak aspoň nebudou nikým vyrušováni.

Vstupoval na poštu s vynucenou chladnokrevností, se zakrývanými obavami. Chvěl se, když bral za kliku poštmistrových dveří, prsa se mu zúžila, dech se v něm zatajoval. Zdálo se, že i jeho bezbarvou pletí proráží bledost

Prvý jeho pohled po úřadovně Oblakově měl za účel přesvědčiti se, nečeká-li tam někde člověk, jenž by ho chtěl zatknout. Ale byl tam toliko mladý málomluvný výpravčí a vážný poštmistr, značně přepadlý po nemoci. Seděl u postranního stolu s hlavou potopenou v kupu starých novin, a poprvé zase s omladlou zálibou si pochutnával na své dýmce.

Když Karel Livora vstoupil, hned se vzchopil a napomenul svého pomocníka, že už minula úřední hodina, aby si šel raději odpočinout. Potom ještě zavřel na klíč dvéře, vedoucí z úřadu na náměstí, aby nebyl nikým vyrušován, a obrátil se k příchozímu, upíraje na něho nepozorovaně zkoumavý, pronikavý pohled.

„Tak, už jste tady, pojďte si sednout,“ pravil a nabízel mu stolici.

Livora podával Oblakovi ruku, a ten jenom ledabylo se jí dotknul. Přitáhl si také zvolna svoji stolici a mlčky si přisedl blíže k mladému mužovi.

„Už jsem tedy zde,“ ozval se Livora a oddychl si. „Slyšel jsem od svého bratrance o vás hrozné věci, velectěný příteli, ale jsem šťasten, vidím-li, že jste zase zdráv. Spojuji projev své soustrasti zároveň s přáním brzkého úplného uzdravení.“

Odmlčel se čekaje, že poštmistr na to odpoví, ale ten také mlčel. Po malé přestávce Livora opět přerušoval trapné ticho.

„Prosím vás, a posud se nevysvětlila ta záhadná příhoda?“ zeptal se.

Poštmistr zvedl klidné, přísné oči.

„Ó, ano, už jest vše vysvětleno. Nechte té hry, nešťastný člověče, vždyť vím všecko, a nevolal jsem vás sem, abychom si spolu hráli na schovávanou. Jsem na takové žerty už příliš stár. Ale chci to také slyšeti z vašich úst — přiznejte se!“

Mladý muž byl v prvých okamžicích jako bleskem zasažen, div nepadl. Ale již se mu vracela zoufalá odvaha, už obličejem jeho kmitala zločinná smělost. Vypjal hrdě prsa a tvářil se více překvapen než uražen.

„Prosím vás, pane poštmistře, co jste to řekl?“

„Načpak ty přetvářky,“ odvětil Oblak s tichým, rozhodným přízvukem, „jest vám to marné, máme důkazy — přiznejte se!“

A už vyňal padělaný dopis, který paní Lízi objevila v jeho kapse, jakož i psaní, které Livora v osudné noci napsal a poslal ze sousední stanice paní Těšitelové. Drže oba listy pevně v rukou, pozvedl je před obličej Livorův.

Livora byl v hrozných nesnázích. Ještě malá naděje mu kmitala prve hlavou, jestli ho totiž neprozradila paní Marta. Nyní však vida dopis jí zaslaný v rukou poštmistrových, poznával, že jest po všem veta. Ale přece ještě beznadějná zoufalost a urputný vzdor nutil ho aspoň chvíli se bránit a zapírat.

„Kdož ví, kdo psal to všecko,“ pravil drze, „a to jsou všechny důkazy?“

„Ještě jich jest málo? Zapřete i to, že vás odháněla paní Těšitelová, když jste po mně střelil? Chcete zapříti, že jste psal oba tyto dopisy? Přivoňte si k těm psaním. Kdo pak dříve je měl u sebe, že tak páchnou pižmem?“

„To není žádný důkaz," řekl Livora vzdorně. „Toť nerozum, což na světě jenom já se napouštím tou voňavkou. Co mi po tom, že to psaní tak voní? Z té trosky vůně mi nikdo nesmí pranic dokázat."

Zadíval se na okamžik na starší dopis a nutil se do úsměvu.

„Toť přece psal můj bratranec Těšitel," řekl téměř až opovržlivě.

„Mlčte a nelžete, to jste psal vy! Kdež pak pan Těšitel by pomýšlel na samovraždu! Jest zdráv jako ryba, spokojen a šťasten, vše byla jen vaše léčka, jest vám to marné, pravím, přiznejte se!"

„Ne a ne! Já mám také důkaz, že na sebevraždu pomýšlel, mám od něho zálepku, už jsem vám o ní vypravoval — tu jest, přesvědčte se!"

Vyňal zálepku a lhostejně ji podával poštmistrovi. Byl přesvědčen, že to bude aspoň jeden výstřel, který Oblaka poněkud zarazí v jeho útocích.

Avšak odhodlaný generál Trochu se nemátl.

„A proč mi to všecko povídáte, co mi jest do sebevražedných úmyslů páně Těšitelových? Vy jste měl úmysl vraždit, toť dokázané, o tom tedy spolu mluvme, o tom chci slyšet, abyste se přiznal."

Zadíval se na zálepku a bezděčně ji pozvedl k nosu.

„Ta také tak voní," mladý muž prohodil s pohrdavým úsměškem

„Ano, protože jste si ji také sám psal. A nyní dost! Teď už se vám nedám déle přelhávat a klamat. Touto zálepkou jste se lapil nadobro! Nuže tedy, řekněte mi, kdy jste ji dostal?"

„Podívejte se na ni. Byla dána v Klenové na poštu dvacátého devátého listopadu minulého roku, kdy jsem ji mohl dostat jindy, než nejdele třicátého listopadu?"

„To je lež!" zahřímal poštmistr a zvedal zálepku, jakoby ji chtěl vmetati lháři do očí. Obličej jeho se zarděl, neboť rána neúplně zahojená mu působila za velkého hovoru bolest.

Livora bezděčně se uhnul.

„Lež, lež," opakoval si na pohled udiveně, „co to zase mluvíte?"

„Hned vám povím a jistě vám zajde chuť ještě lhát a zapírat. Pojďte sem, podívejte se dobře na zálepku, tak, hleďte pozorně, jaké má poštovní razítko. Všiml jste si dobře? Čtěte: Klenová $\frac{29}{11}$ 90. A nyní se třeste. Tohoto razítka užívám teprve od prvého ledna roku 1891, dostal jsem je z Prahy dva dny před Novým rokem. Až do Nového roku měli jsme zde staré, německé razítko, mnohem menší, než jest toto, vizte, takové: Klenowa. A teď už nezvratně jsem přesvědčen, kdo jest lhář, kdo jest vrah, kdo jest podvodný padělatel dopisů. Teď už mne neošálíte! Psal jste také tuto zálepku, zneužil jste mého přátelství a mé důvěry, a když jste posledně byl v Klenové, vykonal jste mým razítkem podvodný skutek."

Nyní Livora opravdu již se chvěl. Pohlížel vytřeštěným zrakem na obě razítka, nemohl ani promluviti. Věděl, že jest dokonale usvědčen, přemožen, zničen.

„Vidíte, že jste to udělal," začal zase pošmistr mírnějším tónem.

Mladý muž zvedl k němu skleněné, nepokojné oči, avšak neodpovídal.

„Bože," pokračoval Oblak, kývaje hlavou, „takový hřích, takový zločin! Jak jen jste se mohl odvážit, dospělý, rozumný, vzdělaný člověk! Nebál jste se?"

„Netrapte mne!" Livora konečně zvolal v mocném pohnutí. „Dejte mě odvést, zatknout, učiňte se mnou, cokoli chcete, jenom mne netrapte těmi hroznými otázkami a výčitkami! Proč mi to vše povídáte? Víte přec, že jest to marné, že jsem už dávno bídný, ztracený, zničený člověk."

„Pojďte a posaďte se," odvětil poštmistr chladně s obvyklou přátelskou mírností, „nerad bych se dočkal chvíle, abych vás viděl před soudem jako zločince. Kdybyste chtěl býti aspoň trochu upřímný a chvilku mé poslechl, věděl bych snad ještě dobrou radu, která by vás zachránila před tou hroznou hanbou. Pro vás by to bylo nejlepší."

Livora upřel na poštmistra zkoumavý, nedůvěřivý pohled.

„Rozumím," pravil po chvíli, „vím, co myslíte, že by pro mě bylo nejlepší. Přemýšlel jsem pro nejhorší případ také o tom."

„Nuže?"

„Smrt, viďte? Za úmysl vraždy potrestati se samovraždou, ovšem, co zbývá jiného, lepšího?"

Poštmistr honem vrtěl hlavou.

„To by dovedl každý zbabělec, nevíte nic moudřejšího?"

„Co jiného by mě mohlo v mém zoufalství ještě spasit, než to? A co jiného bych zasluhoval, nechcete-li na mě volati spravedlnost?"

Teď Oblak vstal a zvedl hubenou pravici, ukazuje prstem nad svůj všední úřední stůl.

Tam na zažloutlém proužku papíru lpěla a nyní jakoby se chvěla slova, psaná rázovitou kněžskou rukou:

„Trápen jsem celý den a trestání mé na úsvitě."

Pak poštmistr se obrátil k Livorovi:

„Pamatujete se ještě, kdo psal tento oddaný, nábožný verš?"

„Ano, vím, váš bratranec, pater Benjamin. Vypravoval jste mi už o něm. Ale to byl docela jiný, tuze spravedlivý, tuze prostý, ale také tuze blouznivý člověk."

„Tuze spravedlivý, máte pravdu. A přece, shledávaje na sobě provinění, šel se kát a pykat do vzdáleného kláštera Trapistův. On vám nejlépe naznačuje, co by vás v tom zoufalství ještě mohlo spasit."

Nyní mladý muž zavrtěl hlavou.

„Jíti do kláštera — jaké to pokání! Ano, máte pravdu, klášter řádu sebe přísnějšího jest jenom pro spravedlivé a svaté lidi, jakým byl pater Benjamin. Ale pro nás hříšníky není. Klášter jest odměnou, nebem, jest vrchovatým mírem a rájem, kdežto pykat lze jenom ve víru klopotných životních nesnází a běd, jejichž vlna nedoléhá za zdi klášterní. Jaké to pokání, tráviti dlouhá a dlouhá léta v teple a v suchu v některém klášteře, nestarati se o nic než o službu boží, která přece jest slasti a blahem, nevěděti nic o denních zápasech za chlebem, nechvěti se starostmi o rodinu, nelkati a nervati si vlasů nad umírajícím dítětem? To není žádné pokání, to jest milý, závidění hodný život, ne, ne, páter Benjamin jest snad světcem pro vás, ale já ho neuznávám, já ho ne-

mohu následovat, mně nemůže býti pro pykání žádným vzorem a příkladem."

Oblak byl poněkud spleten ve svém rozjímání. Zarazil se a po chvilce opět začal jinak:

„Hleďte, příteli, věděl jsem o vás, že jste hříšný, ničemný člověk, všechny lidské city byly vám pro posměch, všechna ženská bolest pro potěšení, a přece jsem vás měl rád, neboť jsem se domníval, že jinak jste poctivcem. Nevěděl jsem, že můžete býti také lhářem, lupičem, zločincem. Tedy tak hluboko jste klesl, že už jste až na dně lidské zvrhlosti a zloby, co jste myslil, pro Boha?"

Mladý muž se uchopil levicí za čelo a minutu je pevně tiskl.

„Nedivte se mi," řekl pak studeným, skleslým hlasem, „láska mě omámila."

„Milujete dosud paní Těšitelovou?"

„Miluju ji vášnivě, šíleně. Je to již druhá láska k té ženě, ale jak mocná, kolikráte jest větší a ohnivější než byla prvá! Zatoužil jsem podruhé po Martě, a už jsem se nelekal ničeho, ani největšího zločinu, abych ji jen zase dostal. Není divu, že jsem se stal z lásky vrahem. to se děje velmi často, ale jest větší div, že ji mohu ještě podruhé milovat a že vůbec mohu milovat tak šíleně a opravdově."

„Což jste mohl doufati v její opětnou lásku?"

„Věřil jsem, nepochyboval jsem ani, že by se mi zase naklonila, kdyby byla vdovou. Mysle na blaho své druhé lásky, byl jsem slep pro všechna práva a spravedlnost. Pro lásku neznal jsem žádných povinností, žádných ohledů ani překážek, minuta milostné touhy potlačila všechny obavy a zákony. Pane Oblaku, proč bych vám to zapíral? S nadějí na Martinu druhou lásku byl bych schopen všeho, chtěl bych opět odhodlaně páchat další zločiny a třebas i znova vraždit. Za její objetí bych dal celý svůj život."

„Ale ona vás už nikdy nemůže milovat! Nenávidí vás, třese se při pomyšlení na vás ošklivostí a strachem. Nechce vás už ani vidět!"

„Ach ano, teď už vím, že nemohu od ní nic lepšího očekávat."

„Ano, a nepřejte si vědět, jak ji to bolí. To byla krásná láska, když jste jí chtěl zavražditi manžela, kterého vroucně miluje!"

„Tedy konec všemu!" vzdychl Livora. „Ještě do nedávna mohl jsem se těšiti z její přízně, a teď mne nenávidí, teď mnou opovrhuje, odkopla by mne, kdybych se jí přiblížil! Bohuš mi kdysi předpovídal takový konec, volal na mne pomstu lásky. Prorokoval, že mě láska přivede až k šílenství. Už tenkráte mi pravil, že přijde chvíle, kdy budu viděti, jaký hřích jsem páchal na lidech i na sobě. Nyní ta chvíle přišla, vidím to určitě. Řekl, že jsem zločinec, který pohrdá i smrtí. V tom se zmýlil. Nikomu smrt nebyla tak vítána, jako nyní mně. Přece snad nejsem takový bidák, když v ní hledám útočiště a ochrany, spásy. Ano, pane poštmistře, tak to bude nejlepší."

Za těch slov stala se s mladým mužem patrná změna. Hlas jeho už nezněl tak ledově chladně a vzdorně, rychle měkl a na konec byl ohebný i vřelý, sálala z něho nepovědomá upřímnost a opravdovost.

„Jestli pak byste ještě dovedl litovat?" otázal se ho Oblak.

„Litovat — co to jest? Ani skoro nevím, jaké to jest slovo. Mne nikdy nikdo nelitoval, než snad ona, Marta. Ale to už bylo veta po mně! Kde jsem měl poznati lítost? Když jako malý hoch jsem plakával lítostí, že jsem odstrkován, nenáviděn vlastní matkou, smávali se mi, posmívali se mému pláči. To snad byla moje poslední lítost, utonula v lidském posměchu. Pak už jsem se s ní neshledal nikdy. Když jako šestnáctiletý mladík jsem zapadával do tělesné i duševní záhuby, nikdo nepřišel se slůvkem soucitu, nikdo nechtěl mne politovat, nikdo nepospíchal mne zadržet. Žádný přítel, ani vlastní matka mi nebyla strážným andělem. Nevšímali si mne, a když jsem byl už příliš hluboko, opovrhovali mnou. Vy, drahý příteli, jistě nevíte, co jest osiřet, býti sláb a zblouditi do svůdné společnosti, kde se pěstuje jen mravní zkáza. Vy aspoň v dětských letech jste měl někoho, kdo vás ostříhal a vedl. Já neměl nikoho takového, a co se ze mne stalo? Ztratil jsem srdce dříve, než jsem si byl vědom, že je mám. Proč jsem raději neztratil život, neboť co jest život bez srdce? Přešla na mě něčí kletba, byl jsem osudem vyvolen ze sta lidí, abych se stal ničemou, z tisíce lidí, abych se stal zločincem. Zde jsem, jak mě od dětství chtěla míti a vychovávala osvícená lidská společnost. Ale nežaluji na ni, svádím vše na svoji ničemnou vůli a povahu. Nikoli, nevím, dovedl-li bych ještě litovat. Sotva, u mne už není možno obrácení a polepšení. Co chcete míti z člověka, který nemá v sobě kouska citu? Nic, nic! Ano, ztratil jsem srdce, ale hlava mi zůstala, bohužel! V tom jest všechno neštěstí, všechna nicota života. Tak nyní svět vychovává. Hlavu přeplňuje, ale srdce otupuje. Kolik mladých, nadaných lidí kráčí touž beznadějnou. pustou cestou jako já, kolik dvacitiletých vzdělaných jinochů už pohrdavě pošlapává city, kterým se říká nejsvětější, kolik chlapců hledá čest a slávu v přemožené dívčí počestnosti! Jen že většina z nich k tomu ještě jsou pokrytci a licoměrníci, kdežto já až do poslední doby jsem každému upřímně hlásal svoji bídu. Arci jenom málo jich dospěje k takovému konci jako já, ale za to skorem všichni v brzku budou proklínat svět jako já, v nejkrásnějších letech budou nudnými, nespokojenými omrzelci a pak vítám tě, spasná samovraždo! Nyní právě tak upřímně a nepokrytě, jak vždycky jsem se přiznával k své zhýralosti, přiznávám se i k tomu, že z planoucí vášně k Martě jsem chtěl usmrtiti svého bratrance, a opakuji, že neznám milosrdnějšího cíle svého než smrt, neboť má pustá bytost nemůže ani slibovat ani doufat v polepšení."

Zamlčel se, složil hlavu do dlaní a tak seděl nepohnutě jako sklíčený kajícník. Nebylo v něm už strachu ani odporu, ve všem jevila se chladná lhostejnost a beznadějnost, avšak v očích, které si malomocně zakrýval, kmitala se už také známka lítosti, kterou tolik zapíral.

„Příteli," ozval se pak zase Jakub Oblak a položil ruku na Livorovo rameno, „kdo takto může mluvit, ten ještě není úplně ztracen. Mějte zase aspoň tolik odvahy k životu. kolik jste jí měl k té vraždě, a budete spasen."

Livora jen zavrtěl hlavou, avšak ani ji z rukou svých nepozvedl.

„Zamluvili jsme tuto památku po mém bratranci páteru Benjaminovi," pokračoval poštmistr, vstával a

snímal se zdi verš z knihy žalmův, „tu máte, příteli, vezměte si ji, rád se s ní rozloučím, jen když vám bude moci prospět. Nežádám vás o nic jiného, než abyste opravdově přijal tento žalm a den, dva dny si jej vážně odříkával. Pevně a navždy vám utkví v duši. Ani nebudete vědět, a srdce vám poroste v těle, najdete je tak snadno a takořka nevědomky, jak jste je ztratil. Se srdcem vrátí se vám lítost, ucítíte bolest a budete plakat, ale z daleka budete viděti mnohem šťastnější konec, než jaký by na vás čekal za hranicí samovraždy. Buďte zas jednou hrdinou, litujte, trpte, plačte! Volejte za každým krokem z hloubi duše: Trápen jsem celý den a trestání mé na úsvitě! a uvidíte zázrak, prsa se vám sevrou, ani se nenadějete a budete trpět a plakat. Pak bude zase dobře. Utrpením člověk se zušlechťuje, bolest a slzy jsou jeho údělem a vykoupením. Kdo dovede plakat, ten dovede také být dobrým člověkem. A až ucítíte na svých tvářích prvé slzy, vzpomeňte si na mě a na paní Těšitelovou. V té chvíli vám odpustíme všecko a také u vašeho bratrance se přimluvíme, aby vám prominul. Jděte s Bohem, příteli, jděte, kamaráde — nevím už o ničem, čím jste se provinil — potěš vás Pánbůh na vaší cestě — jděte si, jděte."

A dobrý generál Trochu najednou zavzlykal, slzy vyhrkly mu z třesoucích se očí a splývaly po sivožlutých tvářích. Byl nadmíru pohnut lítostí a milosrdenstvím nad kleslým, hříšným člověkem.

V tom i Livorou zalomcovala krutá bolest. Podobalo se, že se o něho pokouší mrtvice. Třásl se po celém těle jako list a třesení jeho přecházelo záhy v křečovité škubání obličeje i rukou. Podléhal mohutnému citovému záchvatu. Prsa bouřlivě oddychovala, divné kvílivé, štkavé zvuky vyrážely mu z hrdla. Oči měl sice ještě suché, ale již se kalily, již se potýkal s pláčem, již vstával, zapotácel se a vrhal se na Oblakova prsa.

Teprve tam, na srdci starého, šlechetného přítele vrátily se mu po dávném, snad po nepamětném čase vyschlé, vyprahlé slzy. Trvalo dlouhou chvíli, než opět poněkud se utišil a vzpamatoval.

„Pláčete?" ozval se měkce poštmistr. „Nuže, teď jsme vám prominuli všecko. Děkujte těm slzám, neboť teď už nebudete souzen necitelnými zákony, také zákony bez srdce, nýbrž vlastním svědomím. Se srdcem vrací se i svědomí, v tom budiž váš trest a vaše pokání. Viďte, že nyní se obrátíte, napravíte?"

„Ach, příteli," volal mladý muž, jektaje zuby, „proč jste mi neřekl všechno to dříve, před půl letem, dokud jsem ještě neměl na svědomí ten zločin?"

„Byl byste se mi vysmál, nebyl jste ještě dospělý pro polepšení. Musilo přijíti toto neštěstí, abyste mi porozuměl. Buďte rád a děkujte, že ještě dovedete plakat. Tak, tak, kamaráde!"

Mladý muž se vzchopil a přešel pokojem. Pak si utřel slzy, pečlivě schoval žalm a přikročil k poštmistrovi, aby se s ním rozloučil. Podíval se na něho oddaně zarudlýma zrakoma, byl tuze dojat, ani skoro nemohl promluvit.

„Děkuji vám za vaše odpuštění. Tedy dovolíte, abych odešel?"

Řekl to nesměle, bojácně, zajíkavě.

Oblak mu podal pravici. Minutu jí držel jeho ruku a o něčem přemýšlel. Pak pátravě se zahleděl do Livorova bledého obličeje.

„Slibte mi ještě něco," řekl téměř prosebně, „slíbíte-li mi to, budu bezpečně vědět, že to pak také splníte. Nuže, milý příteli, rozlučme se dnes navždy, řekněte mi, že už nikdy se nevrátíte, slibte mi to svatosvatě. Víte, proč toho od vás žádám. Bojím se o její mír — jenom tak ona zase může býti šťastna."

„Nedůvěřujete mi?"

„Až mi to slíbíte, nebudu již pranic pochybovat."

„Ano, slibuji. Teď odejdu a zmizím navždy. Nebojte se, neuslyšíte o mně už ani slova, budu pro vás a pro ostatní svět zapadlý, ztracen, mrtev. Chcete-li míti záruku, že už nikdy se nevrátím, schovejte si tyto osudné, zločinné dopisy, a kdybych přece někdy se objevil, vezměte je a v tu minutu volejte na mne lidskou spravedlnost. Ale nepřijdu, slibuji vám to svatě. Dovedl jsem sice lhát, podvádět a vraždit, ale nyní také dovedu zachovati a splniti daný slib. S Bohem, dobrý příteli! Neptejte se mne, kam nyní se obrátím, kam půjdu. Nevím dosud ani sám, ale zajisté prchnu odtud někam hodně daleko, nejspíše do ciziny, kdož ještě ví, kdož ví! Budu vyhledávati největších svízelů a běd, budu plahočit své slabé, vetché tělo nejtvrdšími cestami, a svede-li mě osud někdy také s vaším bratrancem paterem Benjaminem, vypovím mu dopodrobna všechna svoje utrpení i hříchy a otáži se ho, kdo dovede opravdověji kát se a pykat. Ano, ano, do boje s těžkým, krušným životem, do nesnází a útrap! Kéž bych byl zdráv, pustil bych se do toho a bojoval bych jako lev! Děkuji vám ještě jednou za vše, drahý příteli, buďte zdráv! S nikým jiným se nemohu loučit. Nesmím vzkázati ani Martě ani svému bratranci pozdrav, neboť tuším, že by ho nepřijali. Ano, opovržení, hněv, bázeň přede mnou jako před jedovatým netvorem, toť nejlepší odměna pro mne, toť nejkrásnější pokání, a nikoli klášter! A budete-li přece někdy o mně mluviti s Martou, nepovězte jí, jak ji ctím, jak pykám a jak jsem plakal, neboť ona by mi odpustila. Řekněte jí, že jsem nepolepšitelný, hrozný a bídný, ať jenom s hrůzou vzpomíná na mě."

Zavrtěl prudce hlavou a podával Oblakovi ruku. Políbili se po přátelsku a pak navždy si dali s Bohem.

Generál Trochu vyprovodil Livoru až před dům, a kdykoliv odcházející se ohlédl, stále ještě hleděl za ním a kynul mu na rozloučenou rukou.

A mladý muž za chvíli zmizel. Za ním zanikla i každá jeho stopa, ničím se neohlašoval, ničím se neprozrazoval, kam se uchýlil.

Až pak konečně přec, po půldruhém létě. Bylo to cizí, neúhledné psaní prostého českého dělníka za oceánem, oznamující, že vedle něho v nemocnici ležel krajan, jménem Karel Livora, jenž umíraje ho prosil, aby zpravil o jeho úmrtí poštmistra Oblaka v Klenové a poslal mu starý, popsaný proužek papíru.

A z dopisu neznámého vypadl žalm patera Benjamina.

Naomina láska.

Napsal Q. Přeložila M. Jesenská.

Dům, jenž byl znám pode jménem „u Vellanů“, stál v přístavu nad vodou, co by kamenem dohodil, za přívozem a hlavní cestou, u níž se vybíralo mýto. Poznali byste jej snadno. Je neobyčejně zpustlý a z jednoho okna hrnou se neustále celá mračna páry. Okna nalézají se ve výšce pouze asi jedné stopy, a pohlédnete-li, jdouce kolem, do pokoje, spatříte záda ženy skloněné nad neckami.

Když jsem chodíval zprvu kolem, slula žena ta Naomi Bricknellová, později byla to Sarah Ann Polgrainová a nyní jest to hezká Alice. Jedna odchází a činí místo druhé, ale necky jsou tam stále a hostec také, a pokud tyto zůstávají, nebudou nikdy opuštěny, jako nebyly dosud, neboť vždy se najde žena, která bude ochotna zápasiti mezi nimi o svůj život vezdejší.

Než moje povídka týká se pouze prvé — Naomi Bricknellové. Obývala se svou matkou dva pokoje u Vellanů. Obě ženy bývaly stiženy hostcem asi jednou v šesti měsících. Za tento byt platily šilink týdně. Pozvednete-li petlici a otevřete z domu dvéře v čele, domníváte se zprvu, že hledíte do studně, neboť právě od prahu táhne se k nábřeží oddělení třiceti dvou schodů a noří se dole do zelené vody. Svítí-li na vodu slunce, vyjímá se to velmi pěkně. Ale povšimnete-li si studeného větru, který vane schodištěm do parami přeplněné světnice, v níž stojí necky, pochopíte, čím to jest, že každá nová nájemnice přejímá s bytem i hostec, jakoby k němu již náležel.

V pokoji v pravo od schodiště proti příbytku Naominu zůstával muž prostředních let, jenž byl znám všude pod jménem „Dlouhý Oliver“. Muž tento byl zdejším rodákem, a každý věděl, že on a Naomi před lety, než Oliver vyplul na svou prvou cestu a než se Naomi vdala, byli dobří známí. Nabaživ se moře nalezl si práci v přístavu a najal si pokoj za šest pencí týdně.

Nyní on a Naomi zřídka spolu mluvívali, leda že vyměnili, potkavše se na schodišti, své: „Dobré jitro.“ Oliver nedával sousedce své na jevo nijakého přátelství. Jediné, co učinil, bylo, že zaklepal jednou denně na její dvéře, aby se matky optal po jejím zdraví, kdykoli ji hostec uvrhl na lože.

Dozvěděl jsem se, že byl zbytek domu obydlen parketářem, jeho ženou a čtyřmi dětmi, dále vdovou, jejíž syn se právě vrátil s moře s pochroumanou páteří: a mladým párkem bez dětí. Než těchto se mé vypravění netýká.

Nu, a nyní o Naomii. Ve dvaceti třech letech byla provdána za plavce z přístavu, jí tak věrného, že si lepšího přáti nemohla. Když byli třetí rok svoji, asi týden po obdržení certifikátu vyplul z Troy jako kormidelník na lodi s ovocem, jež se nikdy více nevrátila. Minula maják Lizardský a více nebylo po ní ani stopy.

Naomi — velká statná žena s hlubokýma mírnýma očima a s ústy přísně sevřenými, jež byla na řeč skoupá, přijala tuto bolest zvláštním způsobem. Nenaříkala, ba ani neoblékla roucha smutečního. Pohlížela na své neštěstí jako na záležitost svou a svého Stvořitele a říkala:

„Bůh mi to učinil, ale tím jsem s ním hotova. Nejsem mužem, abych z pomsty rušila všecka jeho přikázání. Ale jsem žena a umím trpěti. Nechť mi učiní třeba to nejhorší. Pohrdám jím.“

Do kostela nevkročila ani nohou, aniž přinesla Bohu jaké oběti. Po celý týden prala a v neděli seděla s rukama do klína složenýma, zasmušile zápasíc se svým Tvůrcem. Když jí hostec zkřivil ruce i ústa a ona přece stála u necek, zaťala zuby a řekla s opovržením:

„Snesu to. Snesu vše. Zabiti mě může, ale přemoci nikoli.“

Matka její, velká, bledá, šedesátiletá stařena, s ústy, na nichž se zdánlivě jevilo hluboké přemýšlení, ale jež vlastně nabyla tvaru svého tím, že téměř bez ustání svírala špendlík, hleděla na Naomi v této periodě jejího života plna starostí. Dlouhý Oliver pozoroval ji také, ač tajně, s očima vzhůru otočenýma, jak to mívají plavci z povolání ve zvyku.

Jednou zastavil ji na schodech a tázal se úsečně:

„Kdy se míníte zase vdávati?“

„Nikdy,“ odpověděla přímo bez rozmýšlení, oprouc ruku v bok a pohlédnouc mu v tvář.

„Aj! Však vy se vdáte.“

„Vás si jistě nevezmu.“

„Ani mi nenapadá. Nepotřebuji vás. Nepotřeboval jsem vás po všecka ta léta. Ale neptal jsem se bez příčiny.“

„Ale pak já věru nevím, co by to mohlo býti.“

„Ovšem — ovšem. Ale hleďte, má drahá, je to vlastně vůle —“

„Vůle? Čí?“

„Božské Prozřetelnosti.“

Naomi chovala se po celý čas k Oliverovi nevlídně, ale přece mohla s ním mluviti svobodněji než s ostatními lidmi. Stojíc s rukou ještě v bok opřenou pronesla hrozný soud o božské Prozřetelnosti, tím hroznější, že to učinila s rozmyslem, bez rozčilení, hlasem mírným.

„Ženo!“ zazněl hlas nad nimi.

Obrátili se a pohlédli vzhůru. Spatřili sehnutou postavu muže, stojícího mezi vraty z ulice. Byl to William Geake, jenž přicházel z Ganticku každou sobotu, aby vybral šestipence a šilinky nájemného v domě u Vellanů pro jich domácího pána, zámožného prodavače vína a lihovin v Tregarricku. Jako muži, o jehož poctivosti nebylo ani nejmenší pochyby, bylo Geakovi svěřeno více podobných podivných službiček v kraji kolem. Vyplňovaly prázdné chvíle, jež mu při jeho tesařském a podnikatelském zaměstnání v Ganticku, malé to vesnici, při šesti pracovních dnech v týdnu zbývaly. V neděli vzal na se dlouhý černý kabát a vykonával povinnosti obvodního kazatele Methodistů. Šel někdy dvacet mil tam a zpět, aby polekal obyvatele odlehlých vesniček jich budoucím osudem.

„Ženo!“ vzkřikl William Geacke. „Na kolena! Proste Boha, aby se vám za vaše hříšná slova strop nad hlavou nesřítil!“

„Mám za to,“ odbyla ho Naomi tiše, pohlédnouc na sešlý krov; „že byste učinil lépe, kdybyste to pověděl panu domácímu.“

William Geake měl vysoké čelo a jasné, nervosní oči, svědčící, že je přístupen enthusiasmu, ale měl též dlouhou, hranatou dolení čelist, jež prozrazovala neoblomnost jeho povahy. Čelist tato počala nyní vystupovati a rty jeho se úžiti.

Naomi obrátila od něho oči k dlouhému Oliverovi. Stál na schodech, opřen o zeď, s rukama zkříženýma a s tváří rozveselenou. Poněkud uzardělá, ale hlasem pevným opakovala své rouhání a pak vyjmouc ze své opotřebené peněženky šilink podávala jej Geakovi. To ovšem znamenalo: „Hleďte si svého!“ Ale on odstrčil jí ruku stranou.

„Na kolena, ženo!“ zahřměl.

Potom, když Naomi nejevila ani dost malé chuti k uposlechnutí, dodal zamračeně:

„Nuže? — Někdo bude se musit za tebe přimluviti, prve než budeš o jedinou minutu starší!“

Potom sňal klobouk a poklekl na prahu s podešvy svých cvočky pobitých bot obrácenými do ulice.

„Vstaňte a nečiňte se směšným,“ řekla Naomi spěšně, když jedno nebo dvě děti zanechaly své hry a přiblížily se, aby se podívaly, co se děje.

„Otče náš, jenž jsi na nebesích,“ počal William Geake hlasem tak silným, že přivábil ku dveřím zástup žen z celé ulice Chy-ponské. „Dovol, aby jeden ze služebníků Tvých, ač je sám ubohým kajícím hříšníkem, přimluvil se u Tebe za ni, prve než spáchá hřích, pro nějž není odpuštění. Vytrhnouti ji jako oharek z hořícího —“

Ženy a několik smějících se mužů seskupilo se kolem. Colliverův vozík s uhlím přihrčel až sem a náhle zůstal státi. Chy-pons jest nejužší ulice v Troy a Colliverův vozík nemohl dále, leda přes nohy Williamovy.

„Pospěšte si s modlitbou anebo schovejte své nohy, bratře Geaku!“ zvolal.

Několik žen se tomu hlasitě zasmálo, ale Geake, zdálo se, že neslyší.

Dobrých pět minut modlil se hlučně, jak byl z modliteben uvyklý. Potom vstal, dal klobouk na hlavu, oprášil si kolena, nastavil ruku, aby mu Naomi dala svůj šilink, a napsal jí potvrzení bez jediného slova svým obvyklým obchodním způsobem. Ale oči mu zářily vítězstvím, tak že Naomi nebyla s to urážku svou opakovati. Byla by se téměř dala do pláče, když poznala, že není s to promluviti. Toto a stud, že se stala předmětem veřejné pozornosti, vehnalo ji zpět do pokoje. Geake bral se po schodech dolů, aby vybral ostatní nájemné. Ještě když se asi po dvaceti minutách znovu objevil, stálo kolem dveří několik žen. Kráčel ulicí Chy-pons s hlavou vztyčenou a s očima upřenýma přímo před sebe. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Přepočítal se...

Rusky napsal A. Čechov. Přeložil Bořivoj Prusík.

Geometr Glěb Gavrilovič Smirnov dojel do malé stanice. Do statku, kam byl vyzván k vyměřování, bylo vozem tak na třicet, čtyřicet verst. Je-li kočí střízlivý a koně čerstvé, vykoná se to za třicet, když má kočí opičku a koně jsou zmořeny, může to až i padesát verst obnášet.

„Řekněte mi, prosím vás, kde tu najdu poštovní koně?“ obrátil se zeměměřič na staničního četníka.

„Cože? Poštovní? Tady na sto verst ani pořádného psa nenajdete, neřku-li poštovní koně. A kam chcete jet?“

„Do Děvkina, na statek generála Chachotova.“

„Hm,“ zívl četník. „Jděte za stanici, bývají tam někdy mužíci. Vozí pasažéry.“

Geometr si vzdychl a bral se zvolna za stanici. Tam po dlouhém hledání, mluvení a váhání našel zdravého mužíka, zamračeného, hrubého, oblečeného v roztrhaný kaftan a střevíce.

„Čert ví, jakou to máš káru!“ mračil se Smirnov, vsedaje. „Člověk neví ani, kde to má předek a kde zadek...“

„A jak pak neví? Tam, kde je kůň, je předek, a kde ráčí sedět vaše milost, je zadek, to je celé.“

Koník byl mladý, ale hubený, s roztaženými nohami a poukousanýma ušima. Když ho vozka švihl, zatřásl jen hlavou. Když ho vyhuboval a švihl podruhé, tu se vozík zatřásl, jakoby měl zimnici. Po třetí ráně se zakolíbal a po čtvrté hnul se s místa.

„Pojedeme tak celou cestu?“ ptal se Smirnov.

„Však dojedem,“ upokojil ho vozka. „Kobylka je mladá, bystrá. Jak se rozběhne, pak ji už nezastavíte. No-o, prokletá!“

Když vyjeli ze stanice, byl už soumrak.

Na pravo táhla se temná, mrtvá rovina, bez začátku, bez konce. Jeď po ní, takto jistě přijdeš do horoucího pekla. Na obzoru, kde splývala s nebem, dohořívala líně podzimní záře... Na levo temnělo se cosi, jako loňské stohy, nebo vesnice. Co bylo napřed, Smirnov neviděl, neb na tu stranu všechen rozhled zakrývala mu široká, nemotorná záda vozkova. Bylo ticho, ale chladno, mrazivo.

„Jaká je tu ale poušť,“ přemítal Smirnov, snaže se zakrýti si uši límcem pláště. „Není tu ani živé duše. A je tak pozdě. Kdyby mě přepadli a obrali, neuslyší mě nikdo, kdybych z děl střílel... A ten kočí se mi také nelíbí... Už ta jeho záda... Takové dítě přírody hne jen prstem a je po člověku. I jeho ústa jsou taková zvířecí, podezřelá! Slyšíš, můj milý,“ ptal se Smirnov, „jak se jmenuješ?“

„Já? Klim.“

„Nu tak, Klime, jak je tady u vás? Bezpečno? Nepřepadají tu pocestné?“

„I ne, Pán Bůh nedopustil. A kdo by přepadal?“

„To je dobře. Ale pro všechen případ jsem si s sebou vzal tři revolvery,“ lhal Smirnov. „A s revolverem, to víš, nejsou žerty. Desíti loupežníků se nebojím!“

Ztemnělo se. Vozík pojednou zaskřípěl, zatřásl se a, jakoby nechtěl, zahnul v levo.

*

„Kam mě to veze?“ pomyslil si Smirnov. Jel dále ku předu a teď najednou v levo. Kdo ví, jestli mě ten chlap nechce zavézt do nějaké osamělé rokle a... a.. Bývají takové případy! Poslechni!“ povídal ke kočímu, „tak ty povídáš, že je ve vaší krajině bezpečno? To je škoda... Já jsem rád, když se mohu s lupiči porvat. Podle zevnějšku jsem hubený, churavý, ale sílu mám jako býk. Jednou mě přepadli tři. Jestli pak bys věřil, já ti jednoho tak bacil, že... že, inu že bylo po něm. a ty druhé dva k vůli mně poslali do Sibiře. A odkud mám takovou sílu, Pán Bůh ví... Vezmu jednou rukou takového silného chlapa jako jsi ku příkladu ty a... a už je dole.“

Klim ohlédl se na pasažéra, zamrkal celým obličejem a švihl po koni.

„Ano, brachu! Nedej Pán Bůh někomu, aby se se mnou dostal do křížku. Nejenom že zůstane bez ruk a bez noh, ještě má potom se soudem oplétání. Já znám všechny soudce a policejní úředníky. Když já někam jedu — hned to ví vláda, a stará se o to, aby se mi nic zlého nestalo. Po celé cestě jsou za křovím nastrkaní četníci. Počkej!“ zvolal najednou Smirnov — kam mě to vezeš?“

„Co pak nevidíte?... Les...“

„Skutečně, les,“ pomyslil si geometr, „já se lekl! Ostatně nesmím dát tak na sobě vidět strach. Beztoho to chlap už asi vidí, že se bojím. Proč se teď stále na mě ohlíží? Dřív jel sotva noha nohu mine, a teď to žene, jakoby hořelo.“

„Klime! Poslechni, proč tak ženeš koně?“

„Ale já neženu. On se sám rozběhl. A jak se rozběhne, nezastavíte ho, kdybyste dělal nevím co. Jeho samotného to mrzí, že má takové nohy.“

„Lžeš, brachu, vidím to na tobě, že lžeš. Ale já ti neradím, abys jel tak rychle. Zmírni krok, slyšíš, zmírni krok.“

„A proč?“

„Proto, protože ze stanice mají za mnou vyjet čtyři soudruzi, svalnatí chlapíci a každý má po revolveru... Měli mě dohonit v tomto lese... Bude s nimi veseleji. A co se pořád na mě ohlížíš? Na mě nic nevidíš zajímavého... leda revolvery. Počkej, já je vyndám a ukážu ti...“

A Smirnov dělal, jakoby sáhal do kapsy a tu se stalo něco, co při vší své bázni nikdy by nebyl čekal...

Klim najednou seskočil s vozíku a po čtyřech zmizel v lese.

„Pomoc!“ křičel z plna hrdla. „Pomoc!“

„Vezmi si, proklatče, vůz i koně. jen mi neber můj život... Pomoc!!“

Bylo slyšet rychlé, vzdalující se kroky, praskání chrastí a pak nastalo úplné ticho... Smirnov, jenž ani ve snu nečekal takový obrat, nejdřív zastavil koně, usedl si pohodlněji a začal přemýšlet.

„Je pryč... lekl se, hlupák! A co teď? Sám nemohu dál, protože neznám cestu, a pak by si mohli myslit, že jsem mu ukradl koně... Co teď?“

„Klime, Klime!“

„Klime!“ odvětila ozvěna...

Myšlénka, že bude nucen strávit noc ve voze uprostřed chladného lesa, že bude slyšet jen vytí vlků, frkání hubeného koně a ozvěnu, myšlénka ta naháněla mu husí kůži.

„Klimečku! Drahoušku... kde jsi?“

Dvě hodiny tak volal Smirnov a teprv když už ochraptěl a smířil se s myšlénkou, že ztráví noc v lese, donesl mu slabý větřík čísi vzdychání.

„Klime! Jsi to ty? Jeďme!“

„Zabiješ mě!“

Ale já žertoval, drahoušku. Bůh ví, že jsem žertoval. Jaké pak mám revolvery? To já jen ze strachu povídal. Prosím tě, pojď, ať jedeme! Mně je zima!“

Klim patrně viděl, že skutečný lupič dávno by už byl upláchl s vozem a koněm, a proto vyšel z lesa a nerozhodně popošel k vozu.

„Nu, čeho jsi se lekl, bláhový...? Já přec jen žertoval a ty's se hned lekl! Posaď se!“

„Odpusť ti to Pán Bůh, pane. Ale kdybych to byl věděl, ani za sto rublů bych tě nebyl vezl. Já div neumřel strachem.“

Klim švihl po koni. Vozík se zatřásl. Klim švihl ještě jednou, vozík povyskočil. Po čtvrtém švihnutí hnul se vozík s místa a Smirnov zakryl si uši límcem a dal se do přemýšlení...

Cesta i Klim nezdály se mu už nebezpečnými...

— **Sbírka polských přísloví.** Prací S. Adalberga vyšla ve Varšavě „**Kniha polských přísloví**“ (Księga przysłow. Warszawa 1894, str. 805). Jest to znamenitý, kriticky seřaděný souhrn národního polského mudrosloví, jedna z nejpozoruhodnějších knih současného polského písemnictví. Spisovateli podařilo se sebrati ku podivu velké bohatství oněch přísloví, o nichž N. Tommaseo případně naznačil, že souhrn jejich mohl by stanoviti hned po bibli nejbohatší zdroj myšlének (Canti popolari). Sbírka Adalbergova obsahuje téměř 30.000 polských přísloví, jest tedy asi také nejobsáhlejší sbírkou ve slovanském písemnictví, pokud se týče jednoho lidu. Četné kritické vývody a poznámky zvyšují ovšem cenu tohoto vzácného díla.

Podáváme zde zatím na ukázku jen několik zajímavých příkladů, vztahujících se k sedláku a šlechtici.

Sedlák co musí, rád činí. Sedlák chce býti šlechticem, šlechtic králem. Sedlák bohatý, jako býk rohatý. Sedlák má sedmerou kůži (vše snese). Sedlák narodí se filosofem, ale šlechtic musí se učiti. Sedlák se nepokřižuje, dokud hrom neudeří. Sedlák vrčí na šlechtice jako vlk na kozu. Sedlák vydělal, pán vydal, ale žid z toho má. Co sedláček nastřádá, pán rozhází a žid sebere. Když se ze sedláka stane písař, myslí si, že je císař. Někdy je lepší selský rozum, nežli panská věda. Nebojím se vlka, byť jich několik: bojím se sedláka, neboť je jich hnedle kopa. Dobrá jsou krátká kázání a dlouhé klobásy (praví sedlák). Sedlák nemiluje, co nemá. Nám sedlákům je vždy zle: musíme krmiti pána, kněze i žida. Koho šlechta pomiluje, toho sní. (Přivedou jej na mizinu hostinami.) Osm šlechticů prodalo na rynku jednu kozu. Šlechtic beze cti, jako pes bez ohonu. Pravý je ten šlechtic, který nic zlého na sebe neví.

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek**. — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „**Hynek Votoček**“.

ROČNÍK XXIII

20. SRPNA 1895.

ČÍSLO 33.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Nové básně Jaroslava Vrchlického.

Večer.

Ho zvyk již starý jest, když sám jsem večer doma,
že rythmu, rýmu spád zas chvěti začne rtoma
po suchopáru dne jak sladká náhrada;
dech tají se a ret se táže: Co to bude?
A srdce zpívá svou a spřádá sny a bude.
Zda tklivá idylla či chmurná ballada?

Zda prostý pouze verš, jejž sobě poutník říká,
když zvonu slední kvil kdes mezi vrchy zniká,
zda drobná bříčka slov, zda břitký epigram?
Zda mythus dávných dob pln symbolů a taje,
zda zbožná legenda či lidu prostá báje? —
Cos v duši chvěje se, zřím do tmy sám…

Snad cvrčka nota jen tak ostrá, kusá, táhlá,
jak holou rukou svou by v ránu bolest sáhla:
(Ta rána pod jízvou vždy stejně živa jest!)
Já nevím, naslouchám a slovo k slovu splývá,
kdos za mnou stojí to a z mého srdce zpívá
já prachu dítě jsem — on posel hvězd.

Kéž jednou chtěl by se zmást, v citů vírném boji
chtěl místo písně mi vzít z ňader duši moji
a odletěti s ní, jí mír a úkoj dát,
a v knihu veršů mých své „finis“ napsat za mne!
V těch zvuků dojemné a přec jen hříčce klamné
snad šel bych poprvé a vskutku klidně spat!

Mile.

Moje dítě, moje dcero,
jedno přání jen!
V lidských cest by smutné šero
čist byl vždy tvůj sen.

Abys nikdy nepoznala,
zač já trpěl jsem,
cena žití jak jest malá
a jak hořká zem!

Abys klidně všecko snesla,
život co můž' dát,
lásku s vírou měla vesla
a cit — nikdy stát;

dál se brodit, dál se nésti
mrákotami, tmou,
v práci najít všecko štěstí
s tichou modlitbou!

Pak jít milá tak a čistá
ve hrob, jak jsi dnes,
a mně dobýt kousek místa
k sobě do nebes!

Příměří.

Cos mezi nás a ideal se staví,
jak onen křivý tvor, jejž Gynt kdys viděl;
to z cesty nehne se, náš mozek tráví,
až člověk by se za svou mdlobu styděl.

Znáš síly své a znova zas je měříš,
zříš metu svou — a nelze dospět k cíli,
sta hadů pohyb syčí, sotva věříš,
ach, slova! slova! všecky naše síly!

Pak naposledy mlčení ti zbývá,
jen lze-li s humorem se dobrat hrobu
a druhu zatleskat, jenž slušně zpívá, —
však mlčet sám — svou neprozradit mdlobu…

Na venku.

Povídka. Napsal Jan Osten.

Vlak popustil v rychlosti. Mladý muž, jenž sám seděl ve voze druhé třídy, odhodil brošurku, v níž se po drahnou dobu převracel, odhrnul zelenou záclonu s okna, nasadil na nos skřipec s černými skly a podíval se do krajiny.

Paprsky slunce, jež se rozlily po jeho hlavě, jasně ji ozařovaly Nebylo mu asi ani třicet let, byl prostřední, přitloustlé postavy, širokých ramen. Celý jeho obličej, příjemný, oduševnělý a výrazný, dýchal klidem a dobrotou. V jeho obleku, lehkém a praktickém, v čistém prádle, v úpravě vousů i vlasů nebylo pranic nápadného, šviháckého, ale vše mu velmi pěkně slušelo.

Nějak se mu ta krajina nelíbila, přesedl k protějšímu okénku. Tam bylo lépe. Bylo zříti v pozadí nízký, táhlý řetěz pahorků, modrajících se v řídké mlze, potemnělé lesy, i jakási říčka vinula se hadovitě lukami, lesknouc se jako stříbro.

Hory, hory! Miloval je po tolik let a toužil po nich. Poslali ho, vojáka dobrovolníka, s plukem do Tyrol. Zprvu schvátila ho těžká touha po domově, zdálo se mu, že tu nelze žíti, v tom městě sevřeném do kruhu nebetyčných hor.

Ale při cvičeních poznal, jaká to rozkoš stoupati do vrchů, dívati se s výšin do hlubokých, tajemných údolí, naslouchati divokému zpěvu vodopádů a v prázdné chvíli neznal jiné zábavy, než na hory stoupati. Za ten jediný rok, co tam dole žil, stal se z rozmařilého, úzkoprsého mladíka muž širokých ramen, osmahlé pleti, silný a odvážlivý. Nerad se loučil s horami a když přijel do domoviny, ač ji vřele miloval, zdály se mu ty rozsáhlé roviny tak prázdné, jednotvárné, bezútěšné.

Rád si vyvolával ty obrazy na paměť. Doma, ve svém pokoji, či někde na procházce, přimhouřil oči a najednou před jeho duševním zrakem povstane fata morgana: slunce zapadá nad sněžnými horami jako zlaté, tak se lesknou, barví se do ruda, temnějí . . . černají . . ., nebo stojí v lese, jenž se pne po příkré stráni. Stráň je prorvána a tou prorvou žene se čistá, prudká voda, přeskakujíc s ohlušujícím rachotem balvany vyšší lidí, na nichž rostou sosny a pnou se do výše. A vše je zelené, jasně zelené, po sosnách břečtan se pne a mech je vysoký jako tráva . . .

Vrátil se z vojny, dostudoval práva a nyní po osmi letech jede do T., okresního města v západních Čechách, osvěžiti se. Dostal oční katar a poručil mu lékař na dva měsíce chodit v zeleni, nepracovat mnoho a řádně žít. Finanční ředitelství, u něhož byl koncipistou, volky nevolky dalo mu dovolenou, a napadlo mu stráviti ji v T., kde nejlepší jeho druh a přítel. Vojáček, byl notářem a často ho k sobě zval. A kam také měl jeti? Neměl nikde na venku příbuzných, cestovati jej rozčilovalo, zabiji těch osm neděl v tom hnízdě, je to jedno, myslel si.

„Asi ňáký Kocourkov,“ uvažoval nyní dr. Baštecký, „jakých u nás dosud mnoho. Pan purkmistr, pan sudí, hejtman, přítel notář, lékař, soudní úředníci hrají asi celé večery v karty při špatném pivě, politisují, snad mají také čtenářskou besedu a literární spolek a každý se domnívá, že je chytřejší nad druhé a první osobností v městě. Paničky klepají při kávě, pomlouvají kde koho, a slečinky, ty se pěkně strojí a koketnjí se svobodnými pány. „Škoda Prahy!“ povzdychl si. „Je tam ovšem nyní horko k nevydržení a teprve červen začíná, ale mám tam aspoň divadlo, koncerty, kavárny, knihovny.

Kdybych tam byl zcela neznám, bylo by lépe, ale to on, Vojáček, hned mne všude uvede, jak mi v psaní sliboval, budu také snad muset hrát s nimi v karty, mluvit o politice, dělat hloupým žabkám rytíře — Eh . . .“ zazívl při té perspektivě a přikrčil se do kouta.

„Že prý mne ožení,“ rozesmál se, „píše Vojáček.“ A proč on se sám nežení? Aha! On byl vždy spekulant.

„Skoro se toho bojím,“ pokračoval v myšlenkách, „on jim, Bůh ví co namluvil, čekají, že přijde velkoměstský lev, švihák, krasavec, a zatím tady takový všední člověk, jenž si rád vypije sklenici dobrého piva, vykouří doutník, přečte noviny, dobrou knihu a ostatně je kancelářský mol.“

Vlak dlouze a pronikavě zahvízdl, blížila se stanice. Počaly se pojevovati jednotlivě továrny s vysokými komíny, malé osamělé domky se zahrádkami, patrně obydlí to dělníků, po silnicích jezdily nákladné vozy, cítil jsi blízkost průmyslového města. Ale okolí nebylo tak zcela prosaické, ne, mělo pěkné lesy, louky, podél silnic táhla se stromořadí, těch několik komínů nemohlo pokaziti svěžest vzduchu venkovského a silného.

A jak se blížili, zakmitly se nějaké věže, červené střechy, stromořadí od nádraží k městu, kus řeky, most . . . Vlak se zastavil. Dr. Baštecký vyhlédl z okénka a uviděv na perroně přítele Vojáčka, kýval mu z okénka rukou. Vojáček se rozběhl a za chvíli padli si oba přátelé do náručí.

„Dovol přece,“ vyprostil se Baštecký z přítelova náručí, „abych si tě prohlédl,“ a položiv mu obě ruce na ramena zadíval se naň s úsměvem. Stál před ním nevelký, tlustý pán, v světlém letním oděvu, plné, zardělé tváře, jíž dodával ohromný tmavý knír marciálního výrazu. Vesele a živě pohybovaly se malé oči pod skly se zlatou obrubou. Se svou usedlostí, pohodlností dělal úplně dojem venkovského notáře, jenž si v zimě obuje vysoké boty, nasadí beranici na hlavu a „zná to se sedláky“, jak se říká. Prostřední, souměrná a svižná postava Bašteckého nápadně se vyjímala vedle notáře.

„No tak, a kde máš zavazadla?“ vyptával se notář, vsunuje svůj loket pod přítelovu paži. „A co oči? Ano, katárek; však mi tě vyléčíme, máme tu také dobrého lékaře, byl assistentem na oční klinice. A máš asi hlad, viď? No, hned dostaneme večeři, dám ji přinést od ‚jelena‘, to je nejlepší hostinec. A co dělá Praha?“

Baštecký nedovedl na tuto širokou a divnou otázku odpovědít. Usmál se jen a předával podací lístky na svá zavazadla jakémusi muži, jejž notář s sebou přivedl.

Oba přátelé vedouce se pod pažím, opustili nádraží. Nevystoupilo tam mnoho lidí; jakýsi obchodní cestující, vyzývavé, ostré fysionomie, nějaká stařenka s košem na ruce, mladá, bledá dívka, přijíždějící asi z Prahy ze služby, to bylo vše.

Byl již večer, když ti oba kráčeli stromořadím ku městu. Slunce zapadlo, přítmí zvolna se rozkládalo po žloutnoucích lánech a tmavých lesích. Kdesi v kalužích žáby kvákaly; radostně vítal Baštecký tuto hudbu dávno neslyšenou. Vešli do města, v úzkých ulicích, špatně dlážděných kmitaly matně petrolejové lucerny, živá duše nepřešla po ulicích.

„Jak je to smutné, pravé město mrtvých,“ napadlo Bašteckému a jakási tíseň se ho zmocnila. Vzpomněl si na Příkopy, jasně ozářené v tuto dobu, šumu a hluku plné, na krásné ženy, na přátele, a pojala ho touha, obrátiti se a jeti zpátky. Ale přítel notář vlékl ho již za sebou po schodech do domu. Vešli do notářova mládeneckého pokoje, bylo v něm tma. Vojáček se omluvil a za krátko přinášela jakási ženská lampu. Baštecký podíval se na ni v rychlosti a rozpoznal, že je mladá, plná a velmi hezká. Prostřela na stůl, přinesla večeři, povečeřeli. Pak uvedl Vojáček přítele do pokoje proň určeného. Hovořili chvíli spolu, ale Baštecký počal zívati, notář to pozoroval, přál mu dobrou noc a odešel.

Unaven, vrhl se Baštecký na lože a záhy usnul.

* * *

Nespal tuze dobře. Dusilo ho cosi, snad to byla únava po těch několika hodinách jízdy po dráze, jež rozčilila jeho nervy, snad nový vzduch, jemuž dosud nebyl zvyklý, tak působil.

Jako v kaleidoskopu míhaly se krátké sny v jeho mysli: hejtman od pluku, starý, šedivý dobrák, drsných způsobů, křičící mu na cvičišti do tváře: „Morgen lass' ich sie aufhängen!“, vesnice někde u Rivy, malá hospůdka, vlastně vinárna, černooká, černovlasá dívka — dcera hostinského — Nina se jmenovala, a v duchu slyšel tony kytary a vysoký, třesavý a měkký hlas zpívati píseň námořníků končící refrainem: Santa Lucia! Santa Lucia! A v té hospůdce, rozjařen často, dal přinésti vína a museli mu zpívat nové a nové písně, jimž sotva rozuměl, jenom jejich měkkost a lahoda, cizí, netušená, rozlévala se mu po duši a rozesmutnil se často, svěsil hlavu a skoro do pláče mu bylo, sám nevěděl nad čím. A tu obyčejně přicházel pozdě do kasáren, udali ho a setník sliboval mu pověšení.

Pak se mu zdálo, jak kancelářský sluha mu akta přináší, on čte, čte, ale nemůže tomu nějak rozuměti, je to nějaká novella či co, čte stále a stále a nechápe a nad ním stojí rada a směje se ironicky . . .

Takový pêle-mêle proudil jeho sny, probudil se často, obrátil se na stranu a opět usnul na půl hodinky. Teprve k ránu spal nepřetržitě několik hodin a probudil se trochu pozdě.

Slunce prodíralo se skulinami zelené okenice, vstal rychle a otevřel dokořán okno i okenici. A! okno vedlo do zahrady a proud vlhkého, silného vzduchu ho ovanul. Pršelo asi v noci, pěšiny na zahradě byly mokry, na listech stromů třpytily se miliony dešťových krůpějí, bylo to krásné, jak se slunce prodíralo hustými keři šeříkovými a stinnými podloubími a vrhalo světlé vzorky na mokrou půdu.

Vědomí volnosti zmocnilo se Bašteckého, uvědomil si, že nemusí nyní pospíchati po Václavském náměstí, po Příkopech a Josefském náměstí do kanceláře, že nemusí oblékati úřední kabát a usednouti k nudné práci, ne, celý den byl jeho, každým okamžikem, a takových dnů celá řada, šedesát. Oblékl se pozvolna a zapáliv cigarettu počal se rozhlížeti po svém obydlí. Byl to příjemný, světlý pokoj se dvěma okny, vedoucími do zahrady. Lože, pohovka, skříň na šaty, umyvadlo a police na knihy tvořily vedle stolu celý nábytek. Málo obrazů viselo na zdi, prémie „Umělecké Besedy“, nějaké dosti dobré krajinky a tableau abiturientů gymnasia. Baštecký našel tam také sebe. Měl novou čamaru, volnou vázanku s vlajícími cípy, vzhůru česané, bujné kadeře, přímý a hrdý pohled a usmál se nad tou svou podobiznou. Vázanka ustoupila střízlivé kravattě, kadeře již dávno zmizely, Bůh ví kam, a pohled zraku byl nyní klidný, unavený.

„Tehdy, tehdy,“ vzpomínul si. „Domnívali jsme se, že celý svět na nás se dívá s hrdostí a čeká na nás s otevřenou náručí. A co to stálo běhání, než jsem se stal praktikantem. A co dále? Přivedu to až na radu, umru, přijde jiný a bude to zas takové . . .“

Na chodbě ozvaly se kroky vrzavých bot, zaklepáno a do světnice vstoupil Vojáček. Svěží a kypící ve svém světlém lehkém kabátku, usmíval se celým obličejem a podával Bašteckému obě ruce.

„Servus! Jak jsi spal?“ tázal se.

„Dobře, děkuji,“ zalhal Baštecký, nechtěje přítele znepokojovati, „jakou to máš krásnou zahradu. A vůbec pěkný dům.“

„Ano, koupil jsem ho od svého předchůdce, jak jsem ti psal. A bez krejcaru peněz. Chtěl pryč, za každou cenu a prodal mi vše, jak to stojí a leží na splátky. No, a už jsem brzy hotov, skoro vše jsem uplatil. Ale teď pojďme k snídani.“

Zavěsil se do přítelovy paže a vedl ho do jídelny. Táž dívka, jež včera večer jim večeři přinesla, přinášela nyní snídani. Baštecký si jí nyní lépe všiml: byla velmi hezká. Plná, pěkně rostlá blondýna, velkých a udivených očí, jemné, svěží pleti. Líbila se Bašteckému ve světlé, poněkud vystřižené blůze a díval se na ni dlouho. Pozorovala to, přelétla se strany hosta zrakem a celá se zarděla.

Postavila příbor na stůl a chtěla odejíti.

„Počkejte trochu, Eminko,“ zval ji Vojáček.

Zastavila se a žmolila v rozpacích cíp zástěrky.

„Slečna Ema Pospíšilová — pan doktor Baštecký,“ představoval Vojáček obřadně. Baštecký se zdvořile poklonil, ona usmála se přívětivě a již hopkovala ku dveřím.

„Kdo je ta dívka?“ tázal se Baštecký ihned Vojáčka.

„Jak bych ti to řekl? Hospodyně. Její otec je u mne písařem, má kupu dětí, posílá ji ke mně, vaří mi, obstarává prádlo, je to velmi pořádná dívka. A je dosti vzdělaná, mnoho čte a má vkus. Ale abys si nemyslel nic zlého,“ obrátil se k příteli a podíval se mu přímo do očí.

„I, to to,“ odtušil tento klidně dopíjeje čišku čaje, „proč bych si myslil něco zlého. Nebyl jsi nikdy Don Juanem, to vím.“

„Máš pravdu,“ usmál se Vojáček, „byl jsem vždy ostýchavým mladíkem, viď? Ostřílel jsem se trochu, to je pravda, ale dosud neplatím za rytíře. Čemu jsem se naučil, naučil jsem se u vás, u vás jste dbali na etiketu.“

„Mhm!“ přisvědčil Baštecký, „zvláště nebožka maminka. Tatínek byl spíše tak demokrat, nebo lépe řečeno

*

tak trochu šosák, ale maminka, viď? Jak při obědě jsme nesměli slova promluvit. A pak ta poklona po jídle a ruky políbení. Ale byla to dobrá, dobrá žena," povzdychl si.

„Anděl," přisvědčil Vojáček, „opravdu, zlaté srdce měla. Jak často v neděli po obědě vstrčila mi zlatku do ruky někde v kuchyni a zašeptala: ‚Prosím vás, jděte s Eďáčkem a dejte na něho pozor, ať se nezkazí, vy jste rozumnější, on je tak hr! hr!"

Baštecký se smutně usmál. „Ano, ano, maminka," zavzdychl a povstav, přešel několikráte po pokoji.

„A jak se daří sestře?" otázal se Vojáček po chvíli.

„No, dobře. On už má Bůh ví kolik tisíc ročně, ale nemají dětí! Zdá se být jinak spokojenou." (Pokračování.)

Michelangelo v Sistině.

Napsal Karel B. Mádl.

(Dokončení.)

Michelangelo, ocitnuv se vůči ohromné ploše klenby, maje pokrýti na sedm set čtverečných metrů lysého stropu, do jehož zrcadla zabíhá se dvou stran osm kápí, byl přímo nucen přemýšleti o jejím rozčlenění na menší pole a hned při této práci objevuje se jako nový muž. Před ním prostě rozdělovali umělci plochy podobné na řadu polí kruhových, pravoúhlých nebo lichoběžníkových, a ovinuli je silným pletencem květů a ovoce, aneb obložili ornamentálným rámem, tak že v nich jednotlivé obrazy zdály se býti zasazeny. Tak stalo se ještě ve Stanzích od Perugina, Pinturicchia, ano i Rafaela. V Michelangelovi přihlásil se tu poprvé architekt ku práci, který v cípech mezi lunetami vykonstruoval mělké výklenky s vystouplými po obou stranách pilastry, jež se s protilehlými příčnými pasy spojují. Silná římsa táhne se kolem zrcadla klenby, na němž vzniká tímto způsobem devět polí obdélníkových: čtyry velká, pět menších, a v nich vyličuje nyní mistr dějiny prvního světa a prvních lidí. Nad oltářem počíná cyklus, nad hlavním vchodem do kaple končí. Očividně přistoupil Michelangelo k dílu s hotovým rozvrhem ve hlavě. Ve velkých celkových obrysech měl rozčlenění látky ustálené a přece zase nalézáme, že teprve čtvrtým polem, ode vchodu počítaje, vykračuje jeho noha pevným a dunícím chodem. Jediný pohled ku stropu stačí, abychom rozeznali dvě poloviny díla a je dnes jisto, že Michelangelo zahájil práci svojí nade vchodem kaple historií Noemovou, které věnoval tři obrazy, výjevy postavami zrovna přeplněné. Pak najednou opustil jejich malé měřítko, zpozorovav, že s výše 20 metrův nepůsobí na diváka dojmem dosti jasným a také ne dosti důrazným. Proto nyní, Vyhnáním z ráje počínaje, restringuje počet figur v jednotlivých obrazích na míru umělecky nejnutnější, dává jim vzrůst a rozměry nadlidské a rýsuje je na pozadí téměř prázdném a jednobarevném. V těchto šesti obrazích rozvinuje mistr svoji ohromující sílu; zdá se, jakoby obr překvapující velikostí zvedal a odhazoval balvany, jimiž dosud nikdo hnouti nedovedl, jakoby je stranou odmetával, raze si cestu, příkrou sice, ale do výše vedoucí.

Ještě poznáme, že tento vzrůst umělce-obra, toto mohutnění, tato revoluce ku zralosti vedoucí zanechaly patrné stopy také na jiných částech Stropu. Nyní obraťme zřetel a pozornost k výjevům Stvoření.

Veliký Hospodin letí vesmírem. Jediným vzmachem paží nad velebnou hlavou rozděluje světlo ode tmy; jediný velitelský pohyb a zářivá koule slunce skví se na obloze; pod žehnající dlaní vytryskují ze země zelené vlny rostlin a čtyrnožci, ryby a ptactvo oživují její půdu, vody a vzduch. A dále hřmí Stvořitel. Neživé tělo prvního člověka leží na zemi. Z napřažené ruky Hospodinovy jakoby přelétla jiskra života v bezvládné údy Adamovy, které se pohnou prvním pohybem. Pak sestoupil Bůh na zem, kterou stvořil, a na jeho velmocný pokyn vynořila se z boku spícího muže první žena.

Vážný, důstojný, velebný je tento Hospodin. Laskavost a dobrota vyzařuje z jeho zjevu. Úzkostlivý pohled pramáti setkává se s okem plným lásky a povzbuzení. Michelangelo nic ještě nezměnil na starém typu boha Otce. Jen mohutnější formací jej opatřil. Avšak čím dále zaměstnávala jeho mysl postava Tvůrce, tím více vzrůstala v nadpozemský zjev, v podobu mohutného starce, jemuž věříme, že hnutím jediného prstu byl s to celé světy stvořiti. Ještě při stvoření Adama spatřujeme nadpozemského kmeta, který s láskou oživuje mrtvou hmotu. Ale mohutné jeho tělo o širokých plecích, s tou velikolepou hlavou antického Jupitera, vznáší se prostorem. Jeho dlouhý bílý vlas a vous poletuje, veliký plášť se větrem vzdouvá a pod jeho přístřeším tísní se, jak světlý oblak, tlum drobných andělů. Porovnejme s ním stvořitele slunce! Jaký tu rozdíl! To není více dobrotivý, láskyplný Hospodin. To je burácející Jehova, strašný ve své velikosti, ohromující svojí nekonečnou silou; pán a vládce světa, který tvoří nadlidskou energií s čelem svraštělým, s okem planoucím. Je to Jehova Genese a zároveň Hospodin Apokalypsy, který stvořil svět, ale také je s to zpurné stvoření svým vše rozdrcujícím hněvem zachvátiti a zničiti. V bázlivém chvění vzhlíží k němu pokolení lidské a jen onen gigant, v nějž Michelangelo vtělil podobu Mojžíše, smí od něho v pokoře a zkroušené nicotnosti přijímati příkazy a zákony...

Sedm proroků a pět sibyl usadil Michelangelo kolem středního cyklu na úzkých kamenných lavičkách a přidružil jim malé genie. Kde jen se zrodilo, odkud přichází toto pokolení mužů a žen? Odpověď zní prostě a zřetelně: v nich vtělila se všechna síla, všechna mohutnost, všechna energie Michelangelova mladého genia. Nemají předchůdců, sami sobě jsou bratry a sestrami.

Jejich nad pomyšlení jadrná těla, s tou konstrukcí obřímů, v těch jednoduše úchvatných posách, v jich zřetelné a přirozené akci, v jich obdivuhodném klidu jsou projevy tvůrčí síly, jakou sotva měřiti dovedeme. V nich vyrůstá vše nad obvyklé poměry, v nich sídlí duše velikou myšlénkou zaujatá, v jich grandiosních hlavách uložena jest víra v budoucnost a šum a ruch vůkolního

světa nedovede více porušit jejich kruhy: jeho vlnobití je slabé, aby podemlelo a rozdrobilo tvrdou skálu jejich důvěry v příští spásu lidstva. Veliké oko sibyly delfické vyzírá v před, zaujato vnitřním viděním; Jesaias naslouchá vnitřním hlasům; mladistvý Daniel zaznamenává svoje visiony; Ezechiel v prudkém horlení energického cholerika vede živou samomluvu; sibyla kumejská a perská, Zacharias a Joel zahlubují se do svatých knih a blan prorockých a vedle proroka Jeremia, jehož stařecká hlava obtížena strastí a bolem nad neštěstím jeho lidu pochýlila se na oporu v lokti vztyčené ruky, vedle něho, přímo nad oltářem, sedí velkolepý junák Jonas, v nadšené důvěře a vděčnosti vzhůru vzhlížející. Vyšelť právě z tmavého nitra ryby, sám vtělený symbol Z mrtvých vstání Kristova.

Vůči této družině, oproti těmto nadlidským tvorům jsou jen slova nepodmíněného obdivu na místě. Každá z těchto postav vás unese, každá zaujme a k sobě přiková a každá z nich vyžádá si všechnu vaši mysl, každá chce býti studována do všech podrobností a pak teprve odhalí vám cele svoje nitro, ukáže vám velikou svoji duši. A sdružíte-li je zase ve spojitou řadu, naleznete: co hlava to typ, co typ to karakter od měké vnímavosti krásné ženy delfické až po rozoranou tvář energické stařeny kumejské, od pevnosti mladého Daniele až po elegii hlavy Jeremiovy. Jdete-li dále, shledáte, že usazení těchto mužů a žen, vlny jejich širokých řasnatých šatů, každý obrat rozložitých trupů, každý pohyb paží a rukou jsou jednotlivými tóny, které jakoby pod jediným udeřením soustřeďují se v jejich hlavách v jediný hluboce a silně zvučící akord.

A zase postřehne bedlivé oko v této řadě proroků a sibyl obdobnou evoluci jako při historiích středního cyklu. Jakkoli je jim veliký, grandiosní rys všem společný, přece jen nejsou všechny ve všem sobě rovny. Čím dále pokračuje Michelangelo v práci, tím větších rozměrů nabývají tyto postavy. Rostou mu přímo pod rukou a štětcem. Je třeba pro tyto vzrůstající obry upraviti větší místo. Umělec snižuje vždy více desku pod jejich nohama, stlačuje ji dolů do úzkých cípů mezi lunetami a ještě to nestačí. Čím blíže k oltáři, tím šířeji rozkládají se proroci a sibyly, vyplňují celou šířkou těla výklenek jim vykázaný; temeno hlavy (i hlavy schýlené) dotýká se již hlavní římsy, šat ukládá se v obhroublé veliké záhyby, až Jonas, mladý obr, ve směle na zad zvrácené pose zakončuje řadu jako velký svorník pás klenbový.

Tento vzrůst, toto mohutnění, toto uvědomělé rozpínání síly, v postupu práce pocítěné a poznané, poznáváme i jinde. Na pilastrech výklenků při sibylách a prorocích stojí vždy pár nahých dětí; v koutech mezi nimi a hrotem kápě lunetové leží monochromní nahé postavy mužů symetricky proti sobě. Ode vchodu počínaje, tam, kde pod nohami Zachariase umístil Michelangelo erb Julia II., každým krokem projevuje se v nich větší energie životní. Zprvu stojí a sedí klidně vzpřímeni a rozloženi; pak stává se pohyb jejich vždy rušnější a složitější a na konec drobní gen ové se ve zpurném zápasu křížkují a bronzoví muži vyhledávají nápadné, ano násilné posy.

Veliký triumf slaví umění Michelangelovo v oněch nahých mužích, kteří sedí na vysokých roklích nad proroky a sibylami. Jejich mladá, jadrná, zdatná těla září, kypí, ba překypují zdravím a silou. Oč staletí se nepřetržitě pokoušela, to zde vítězně dokonáno. Tělo lidské je v moci tvůrčího umělce. Z bezživotných mrákot se probírajícího nebo v těžkém spánku pohříženého Adama, grandiosní postavu pod stromem poznání na zemi sedící pramáti slušno k nim připojiti; ty sdružují se s nimi v generaci ocelitých lidí, silných a pružných jak Odyseův luk, křepkých a dokonalých forem, o jakých jen kdy renesance snila. Před tím kmitli se jejich předchůdci v pozadí Michelangelovy Madonny v Uffiziích; jejich soudruzi oživovali jeho karton bitvy u Cascia; výjev potopy na Stropě obsahuje mnohé jim příbuzné, ale otroci (jak je Condivi a Vasari jmenují) usazení v závratné výši jsou teprve dokonalí synové Michelangelovi. Jako velký čaroděj stojí nad nimi jich mistr a velitel, souvereně je ovládaje, a mladistvá jejich těla uvádí v pohyb nad pomyšlení odvážný, smělý, složitý, neobyčejný a přece jen zase pravdivý.

Často slýcháme, že tito jinoši jsou geniové architektury, že v nich Michelangelo duši architektury zpersonifikoval. Ale tomu sotva tak bude. Mistr jim přikázal zcela určitou funkci: vždy dva a dva upevňují stuhami bronzový medaillon nad římsu, nebo také zároveň na svých bedrech drží silné pletence květů a ovoce. Ale kterak konají tento úkol! Jedni vážně a rozmyslně, druzí s radostí a výskáním, všichni však v radostném vědomí krásy a nádhery svého těla a jako v naivní pýše prohýbají se, otáčejí, nakrucují, překládají okončiny, činí obtížné podhmaty. Dvacet těchto junáků je hotový kaleidoskop pohybů a pos lidského těla, zrcadlo jeho svěží krásy, jeho projevující se síly a sličné pohyblivosti.

V obrazu Potopy udeřil Michelangelo na strunu dramatickou. Úzkost a bezednou hrůzu rozlil tu na celé zástupy nahých osob beznadějně s ničivým elementem zápasících. Rozmanitost a důmyslná neobvyklost pos byly mu zde stejně asi cílem tvoření jako při kartonu bitvy u Cascia. Také nazí otroci jsou živeni stejnými popudy a zámysly. Jen kratičký čas leží mezi těmito třemi pracemi a hle, při poslední objevuje se 35letý Michelangelo mistrem, který s ohněm a vervou koncipuje a uměleckým zralým rozmyslem vše ovládá a řídí. Odtud počínaje má tělo lidské úplně v moci, pod jeho rukou stává se toto mnohostranným nástrojem, z něhož dovede vylouditi každou melodii. Ve čtyřech koutech kaple, v obtížných trojúhelníkových polích volí teď, jak jsem byl již sběžně podotknul, poslední jednání dramat a tragedií. Vedlo by daleko, kdybych měl i tuto stránku umění Michelangelova šířeji vykládati. Bylo by třeba ukázati a do pravého světla postaviti přehlednou členitost komposice, důvtipnost ve vyplnění prostoru, na unášející a uchvacující sílu líčení, na nevídanou smělost pos, na mohutnost těl, na jich vášnivou, ano i hrůznou výmluvnost jak se zejména v historii Estery a o měděném hadu na poušti projevuje.

Řekl jsem, že je zde Michelangelo hotovým mistrem a třeba to bráti doslovně. Co vidíme v polích koutových, co v lunetách okenních a klenbových kápích nad nimi, je již z jedné litiny. Umělec našel již pravou míru a pravý způsob vyjadřování svých velikých myšlének, svých smělých problémů formálních. Pozorujeme, že odhodlaně vzdal se běžného zobrazování rodokmenu Ježíšova a se stanoviska všelidského rozvinul zde obraz rodiny, obraz kmene vůbec, v překvapující rozmanitosti, v geniální výraznosti, s úžasnou hojností postav a typů. Tu je nádherná sku-

pina matky děti kojící, onde mladá máť děcko konejšící; jsou tu muži a starci zabořeni do myšlének, pohroužení ve vážnou kontemplaci; předoucí ženy a čtoucí muži, shrbené stařeny a zase kmeti ještě vzdorné síly; velikolepá těla. Pokolení lidských obrů máme před sebou, zdatné nad pomyšlení, neboť z něho měl vyjíti muž nejsilnější, muž, který byl Bohem.

Michelangelo se vzpíral malířské práci, sám se považoval za sochaře. Mnohdykráte výslovně k podpisu svému připojuje „scultore in Roma“ a s netajenou nechutí přistupuje k podnikům, jež jej odvádějí s jeho vlastního pole. Příchylnost a vášnivou lásku ku plastice ssál již s mlékem své kojné, ženy kameníka v Settignanu. Byl by div, kdyby v malbách nepřišel tento základný rys jeho umělecké povahy ku slovu a platnosti. Pohleďněme na proroky a sibyly na nahé junáky nad nimi, na rodokmen Kristův — to jsou přece zjevy, které sice malíř provedl, jež se však v duši sochaře zrodily! Samostatnost jich existence, uzavřitost jich koncepce, plastičnost posy, určitost tvarů, to jsou přece prvky umění sochařského. Nejednu z těchto postav bylo by lze, beze změny takřka, přenésti v mramor, vylíti v bronzu, a sochař St. Marceaux před dvaceti lety bezděky podal toho důkaz, neboť jeho genius střežící Tajemství hrobu má svůj vzor v onom otroku, který sedí v levo nad sibylou lybickou.

Strop Sistiny odhrnuje závoj s duše Michelangelovy, jeho prostředím nahlédáme do nitra jeho ducha a v úctyplném chvění doznáváme obrovitost, smělou původnost, vše předstihující geniálnost jeho tvůrce. A základy a kořeny těchto vlastností tkvěly tak hluboko, byly rozvětveny tak široko, byly síly tak mohutné, že když se mistr ocitl ve věku, kdy jiní dávno již uzavřeli účty své činnosti, před novým úkolem, uzavříti cyklus Sistiny Posledním soudem, zmocnil se ho a zmohl jej silou obra, silou jarou a nezmenšenou. Co vyšlo nyní z plamenné výhně jeho ducha, co objevilo se pod jeho štětcem, jest ohromující a drtící. Danteho Divina Comedia má zde svůj pendant, její grandiosní fantasie našla zde sourodou a zraky obou těchto velikánů, jež v pravdě spatřily hrůzy pekel a posledního soudu, ty zraky poprvé se byly otevřely ve Florencii. To město plné neklidu a vášní, plné mstivých hrůz, po jehož ulicích často rděla se krev jeho synů, jehož vzdorné zdi paláců rudě ozařovala planoucí hranice popravní, toto město plné překypující síly, plné geniální zdatnosti, skvělé a bohaté je oba zrodilo Dante a Michelangelo vyrostli z jedné půdy a v jednom ovzduší; odtud jejich příbuznost. A jestli kde rázem lze poznati, kterak mladší genius stojí na bedrách staršího, je to zde v Sistině, kde oltářní zeď od parapetu až po závěr klenby, od jedné zdi ke druhé otevírá se před námi výhledem do nekonečna, v němž vodotrysky těl stoupají a vodopády jich klesají, kde jedním pohledem obsáhnete úzkostlivou hrůzu muk pekelných i světlé blaženství na nebesích.

Umění Michelangelovo jest umění muže, muže silného jak věkovitý dub, muže svérázného, jehož síle vše se musí podrobit, jehož mohutná geniálnost neuznává mezí a hranic, který právem granitové individuality zde stojí a tvoří, co ve svém vlastním nitru zřel. Je mužné jeho umění. Tak mužné, že půvab a něha ženy vymyká se jeho kruhům a nežli do nich žena vstoupí, musila by dříve projíti atmosférou, která ji mění na mužný zjev. Sotva že rozeznáte v té směsi nahých těl Posledního soudu muže od ženy. Oba jsou obři, oba stejně mohutných forem a jen větší míra bázně a strachu, nežli u mužů, vyjadřuje se v choulících se postavách žen. V tomto stadiu chmurné mužnosti nalézalo se umění šedesátiletého Michelangela, když v jeho šedinami pokryté hlavě vymaňovala se úchvatná představa Posledního soudu. Dávno již přešly doby, kdy tvořil Madonnu nyní ve flámských Brukách se nalézající a dojemnou postavu Mater Dolorosy v kostele sv. Petra v Římě. Již jeho Eva a sibyly na stropě Sistiny nejednou berou na se, neřeknu neženskou, ale nadženskou podobu a alegorie Noci a Jitřeny na hrobkách Mediceův jsou již důstojnými družkami vzpurných gigantů vedle nich na sarkofagu rozložených.

A nyní Poslední soud! Apokalyptická vidina muže, který věří v trestající spravedlnost boží, který je silný dost, aby se mu ruka nechvěla, kdy zachycuje na stěnu kaple výjev posledního dne světa. Den hněvu a hrůzy to bude a Michelangelův výtvor je úžasnou ilustrací k tomuto verši starého kostelního hymnu.

Den soudu a účtu nastal. Nebesa a země se otevřely a děsivé zvuky těsného klubka andělů rozléhají se širým prostorem. Z nitra hrobů vystupují vzkříšení, mrákoty smrti mizejí, kostry se obalují masem, tělo nabývá vlády a vší pozemské tíže prosto, zvedá se vzhůru etherem. Kdo je napřed, nabízí pomocnou ruku svému druhu; jiní je berou na bedra. Vše spěje k výšinám nebes. Zde nejvýše trůní Kristus uprostřed svého dvora. Ve velkém kruhu obstupují jej svatí, jeho dvořané; k němu všichni vzhlížejí, k němu obracejí svůj zřetel, a svatá matka jeho tulí se mu k boku. Vykupitel lidstva sedí na soudné stolici a je v poslední den světa jeho jediným středem. Pozvednutou do výše pravicí žehná těm, kdo spravedliví byli na zemi, ale levice pohybem hrozně výmluvným v téže chvíli odmítá zatracence. Pravice pozvedá jako magickou silou všechny, kdo zasloužili si blaženost, s povrchu země do světlého ráje — levice odpuzuje, odsuzuje, a jakoby neviditelný, ale neodolatelný tlak z ní vycházející uléhal na proklatce a jejich těla, jak těžké kameny padají střemhlav do jícnu pekel. Zkrušeni a zdrceni zakrývají tváře, choulí se ve chvění a hrůze; strašliví demoni zavěšují se jim jak tížící závaží na nohy a stahují je dolů. Zde v pravém koutě obrazu, před skalnou branou inferna, stojí ušatý Minos. Hadi ovíjejí jeho tělo a demonská radost září v jeho šklebeném obličeji. Jeho kořist je hojná a nižádná moc více mu ji nevyrve; jeho pomocníci pracují s veškerým napjetím sil, ale také s veškerou satanskou radostí. Právě přirazila okřídlená bárka ku břehu. Strašný Charon silným šlápnutím ji překocuje a jako když převrácený koš vysype, hrnou se z ní zatracenci. Ne dosti rychle. Strašný převozník zvedl veslo a jeho rány dopadají přívalem na hřbety odsouzených.

Danteho peklo zde ožilo, jeho děsivé postavy nabyly viditelné podoby; dva geniové florentští zde, nad tímto místem věčného pláče a skřípění zubů, podávají si ruce.

Starý Michelangelo vidí svět hříšný. Jeho život nebyl prozářen měkým, vlahým světlem slunečným; chmury a mraky valily se co chvíli po jeho obzoru; spory a neshody s velkými a mocnými kladly stále překážky jeho práci a tvoření, a toto samo, tak veliké ve svých výsledcích, bylo patrně řadou velkých vnitřních bojů a titanských zápasů. Michelangelo tvořil jako jeho Hospodin na druhém poli sistinského stropu: s mračným čelem a

s hněvivou energií. Loď jeho života zmítají vlny politického rozruchu. Dožil se nevolnictví své toskánské vlasti; marně svým uměním a důmyslem hájil rodné své město proti útoku despotismu; nejednou jako psanec utíkal, nejednou byl život jeho proskribován. Ale duch jeho vznášel se nad klesajícím pokolením, malým a malomocným, obtíženým hříchy proti církvi a vlasti, a když je moci svého genia povolal před soudnou stolici Páně, není divu, že nad ním dal vynésti rozsudek strašný a zatracující.

Jeho Kristus je mladý obr, mocný jak veliký Kronovec, a jeho jediný pohled, jediné hnutí jeho ruky otřásá vším světem. Je to soudce jistě spravedlivý, ale také neúprosný. I jeho máteř tulí se k němu ve strachu, i svatí vzhlížejí k němu s úctyplnou hrůzou. Jen daleko v pozadí rozkládá se světlý klid ráje. Velikolepý jest jeho gestus odmítavý a zatracující, je také mnohem výraznější a srozumitelnější nežli posun ruky žehnající. Veškerá shovívavost mizí, milosrdenství je na dno vyčerpáno, každá přímluva vyzní na hlucho. Tento Kristus soudí, vlastně odsuzuje ve hněvu a rozhorlení. Trpěl pro člověčenstvo. Dvě skupiny andělů v obloucích nad ním přinášejí nástroje, jimiž byl k smrti umučen, a přece před jeho tváří objevily se zástupy těch, kteří se nestali hodnými jeho veliké oběti.

Opravdu: Michelangelův Poslední soud je den hněvu a hrůzy!

Zdá se, jakoby tento velikolepý obraz byl dílem jediného okamžiku. Síla a zdatnost umělcova jsou vyrovnány a stojí v zenitu. Osm let práce je uloženo v tomto fresku a přece je jak z jediné litiny. Zde není více známek, že by byl mistr kde polevil a zase znovu se zpružil; jeho genius je roveň těm obrům a titanům, jež vyplňují onu rozlehlou plochu. Jsou to těla neslýchané mohutnosti, překvapující konstrukce, skalopevných svalů a při tom podajná, prohýbající se jak pružný prut vrby. Není to více pokolení lidské, ale heroické, které žije ve světě bez mezí prostoru a času. Objevuje se v nezakryté nahosti, nic pozemského nelpí více na něm, zákony pozemské tíhy nemají tu více účinku.

Proroci a sibyly stropu a ještě více otroci jsou předzvěstové této generace ve formaci a pohybu. Zmohutněli do míry, kterou nelze více překročiti, nabyli podoby, která se ocitla u samých hranic, přírodou stanovených; krajní mez je dosáhnuta a každý krok a pokus další tají v sobě zhoubu. A tak se také stalo. Michelangelo sám odvážil se v Paolině toho kroku a jeho Obrácení Šavlovo a Ukřižování sv. Petra zvěstují vládu manyrismu, který se svojí dutostí a prázdnotou v příštím pokolení je paskvilem a karikaturou ideálně heroického umění Michelangelova.

Poslední soud uzavírá cyklus Sistiny a také, na individuelní cestě až ku krajnosti dokonalosti vyspělé, umění vysoké renesance. Pohlížíme k němu a zříme nebetyčný její vrchol, který dostihnouti mohl geniální jednotlivec — pro tlum epigonů není místa na tomto hrotu.

Tři staletí přešla a zanechala své rušivé stopy na malbách v Sistině. Pruderie zastřela urážející ji nahotiny na Posledním soudu; černý mour usadil se na její ploše; opravy porušily místy její jednotnost barvy; omítka stropu rozpukala a roztrhala klikatými čarami její obrazy, a přece všechny podobné pohromy nebyly s to pohrobiti úžasný ten projev lidské síly a tvořivosti.

Lidstvo tři staletí vstupovalo řadou přes práh Sistiny a mocně vzrušeno, uchváceno a zdrceno odnášelo si a odnáší odtud nesmazatelný dojem; hluboce upevněné vědomí, že v geniu uměleckém uložil Bůh a příroda síly, které nezmenšené věky přetrvají.

Paměti Dona Estébana.

Historický obraz. Napsal Otakar Červinka.

(Pokračování.)

V jejím hlase bylo něco tak dojímavého, v jednoduchosti její řeči a celého chování něco tak vznešeného, že mimovolně dojat, jsem pojal dívku za ruku a řekl jí vřele:

„Slibuji vám, pokud mé síly stačí, ochrany své. Ale nyní mi řekněte, kdo jste, neboť posud neznáme jeden druhého. Já jsem setník ve vojště císařském, Estéban."

„Jmenuji se Růžena a jsem dcerou sedláka Štěpána v Jušně."

„Slyšel jsem o vašem otci již leccos a nevím, jak to vše dohromady srovnati mám; proto byste se mi zavděčila jakousi krátkou zprávou o poměrech své rodiny. Vaše rodina jest protestantského vyznání? Vy mlčíte a hledíte na mne rozpačitě... A to snad právem; v nynější době mám já co exekutor nejvyšší moci příliš vzhled inkvisitora neb soudce a proto na vás žádám ve vašem prospěchu, abyste, odložíc veškeru přede mnou bázeň neb ostych, mně upřímně o tom, nač se vás tážu, zprávu podala. Důvěřujete mi?"

To řka, vzal jsem dívku za obě ruce a zahleděl se na ni. Pozvedla uzardělou tvář a hleděla mi pátravě svým hlubokým, tmavomodrým zrakem do očí, načež, zraky opět sklopíc, řekla:

„Věřím vám, pane; neboť, jestliže byste se mnou zlého obmýšlel a chtěl mne oklamati — potrestal by vás ten, který čte na dně srdcí lidských —"

Viděl jsem, že zde nemám co činiti s dívkou obyčejnou. Ostatně jsem si posud tak málo děvčat všímal, že jsem se podivil, kde se vzala ve mně tato odhodlanost, ano smělost a náklonnost k dívce mi zcela cizí — kacířské.

„Můžeš mi důvěřovat. Staň se mi, jak pravíš, oklamu-li tě!"

V tom bylo slyšeti rachot těžkého povozu po cestě.

„Pán přijíždí. Musím ku své paní, urozené Fabriciové z Hohenfallu. Nastoupila jsem po dlouhé nemoci otcově dnes poprvé opět službu svou."

Odešla. Následoval jsem ji zamyšleně do zámku.

Při večeři setkal jsem se se svým soudruhem, který mne jaksi jízlivě pozoroval a příležitostně mi pošeptal:

„Přeju ti štěstí, pane setníku."

„K čemu?“ otázal jsem se, zapáliv se.

„K počátku —“ a hned na to se vzdálil.

Pokrčil jsem rameny a umínil si, příležitostně se ho na význam slov těch otázati. Domníval jsem se z počátku, že se snad záležitost naše, co se Růženy týkalo, soubojem skončí. Věděl jsem též, že je Horn hrdý a mstivý, že nikdy pokoření neb urážky nezapomene a že je s to i na bezbranné ženě časem pomstu svou vyliti. Ale pohrdal jsem nebezpečím — a mimo to jsem si Horna nevážil, ač byl jako vojín odvážlivý a v službě řádný.

Byl jsem však službou povolán již následujícího dne na vzdálené stanoviště, tak že jsem na toto vše poněkud pozapomněl.

* * *

Příležitost s Růženou promluviti naskytla se mi dosti brzo.

Jednoho nedělního odpoledne ve žních přijel regent pana Fabricia na koni, celý uřícený jízdou a pohnutím, právě když urozený pán se chystal s rodinou zasednouti k obědu v zahradě ve stínu stinné, košaté besidky z šeříku.

Byl jsem obědu přítomen a mezi jinými též společnice urozené paní, Růžena.

Jakmile pan Fabricius regenta svého, jemuž po tvářích pot s prachem smíšený se řinul, spatřil, otázal se prudce:

„Čeho přinášíš?“

„Urozený pane! Odpusťte — polekám-li vás. Sedláci Sušenští dnes odpoledne odřekli přijíti na pole s potahy. Když pak jsem, písařem, mušketýrem, šafářem a vrátným doprovázen, do Sušna koňmo zajel a je vyzval, aby bez odkladu vůle své milostivé vrchnosti uposlechli, sestoupili se kolem mne a byli by i ruku na mne vložili, kdybych jim byl s písařem neujel. Ale mušketýr, vrátný a snad i šafář jsou již od nich utýráni. A přece je déšť takořka na spadnutí a reverendissimus — veledůstojný pan farář udělil dispens pro dnešní den —“

„Kdo jest jejich vůdcem? Zajisté starý Štěpán?“ otázal se Fabricius, v jehož obličeji, náhle hněvem zrůzněném, všechny svaly hráti a škubati sebou počaly, což prý měl ještě jako památku své nepříjemné cesty z oken hradu královského.

„Uhodl jste, urozený pane!“

„Ti selšti ch . . .!“ zvolal hněvu se poddávaje urozený pán a povstal s místa. „Osedlejte koně! a —“ vzkřikuul na regenta — „karabáč, psy —“

Jeho paní však objavši jej prosila:

„Odpusťte jim to pro dnešek, milý pane manželi, však vám to vynahradí —“

„Pane Estébane!“ obrátil se ke mně Fabricius. „Žádám tě, abys mi dopomohl k právu a odeslal exekuci do Sušna, aby těm chrapounům hlavy napravila —“

Setkal jsem se s pohledem Růženy. Pohlédla na mne tak úzkostlivě, že jakýmsi vnitřním citem jsem uhodl její myšlénky.

„Pane Fabricie, myslím, že bude nejlépe, podívám-li se do Sušna osobně —“

„Aniž byste s námi poobědval? Nač to? Pošlete pana Horna, však on již s těmi rebelanty zatočí —“

„Ne, půjdu sám,“ odpověděl jsem vstávaje, když jsem s Růženou a paní Fabriciovou opět pohled dorozumění vyměnil.

„Učiňte tak, pane Estébane,“ pravila urozená paní. „Když nechcete jinak — ale navraťte se záhy, abyste dohonil, co při tabuli zameškáte —“

„Osobní má přítomnost, doufám, všem hlavy napraví —“

„Hahaha! to si myslím — vypij, bratře, na cestu pohár vína,“ pravil v dobré opět míře pan Fabricius.

Odcházeje, setkal jsem se na chodbě s Růženou.

„Pane Estébane, nedejte probůh ublížiti mému otci!“

„Panno,“ odvětil jsem v pohnutí, vezma jí za ruku, „právě pro vašeho otce chci se tam osobně podívati. Vojín, jemuž bych exekuci svěřil — jednal by se vzpouzejícími se nemilosrdně — ačkoliv nemohu zatajiti své obavy, že budu nucen přísně zakročiti. Učiním však, seč mé budou síly, abych vašeho otce před násilím chránil.“

* * *

Vzav s sebou vojenský průvod deseti jezdců, odebral jsem se koňmo do Sušna. Poručík Horn zůstal u tabule, doprovázeje odchod můj zlomyslným úsměvem.

Ve vsi bylo jako po vymření. Pouze několik psů se sběhlo po našem příchodu a uvítalo nás zuřivým štěkotem — načež zaplašeni nahou zbraní mých rejtharů bázlivě do statků se skrývali.

Dal jsem si okázati Štěpánův statek a poručiv vojínům, aby obsadili vchody do něho, neslézajíce s koní, zabušil jsem jilcem kordu na zavřená vrata.

„Ve jménu císaře a krále!“

Nikdo neotvíral. Jen pes na dvoře štěkal a vyl, jakoby umrlec v chalupě ležel.

Dva rejthaři sesedli tedy s koní a vešedše postranní brankou, otevřeli vrata.

Ozvaly se polekané výkřiky ze stavení. Vjel jsem na dvůr. Mimo psa, zuřivě na mne dorážejícího, neuvítal mne nikdo.

Rozkázav oběma rejtharům, aby posečkali u mého koně na dvoře, vstoupil jsem do chalupy. Nechtěl jsem míti svědka pro to, co jsem chtěl, možno-li, po dobrém vyrovnati.

Na lavici, u bílého hrubého stolu seděl stařec — Štěpán — o kterém jsem dříve vypravoval. Mimo něho nebylo nikoho v síni, čistě vybílené. Byl bledý a patrně chorý. Upřel na mne ale své oči bystře, plné ohně, aniž by povstal se svého místa.

„Sedláku,“ řekl jsem, „jmenuješ se Štěpán?“

„Ano, Štěpán Korenský —“

„Přicházím jménem práva. Opět jste se bouřili — a ty to odpykáš!“

„Odpusťte, pane důstojníku, že vás nemohu uvítati,“ pravil stařec, marně se namáhaje, aby s lavice povstal. „Nevím, čím bych se byl provinil —“

„Odepřeli jste své vrchnosti, urozenému panu Fabriciovi z Hohenfallu, povinnou poddanskou poslušnost — a tys hlavou vzpoury!“

„Povinnou poslušnost — našemu pánu. Mohl bych říci k svému ospravedlnění, že on mým pánem není. Jsem svobodný zeman, Štěpán Korenský. Ale v těchto dnech ohavnosti a zpuštění a hněvu božího dobré staré právo neplatí. Než ani nyní nemá práva pan Fabricius, aby nás i v boží neděli do roboty nutil.“ A jeho pěsti posud svalnaté opřely se o stůl. „Vezměte si mne, beztoho dnů

mých na mále — ale bůh vás potrestá. Mstitel lidu božího, král bohatýrský tluče již na bránu zemí antikrista.“

„Marně bys se vzpouzel a zle toho požiješ ty i sousedé tvoji. Stará práva neplatí více, a radím ti, abys po dobrém sousedy k povolnosti přiměl. Víš, že již rebellantská slova tvá mohou tě přivésti na šibenici, kdyby je mimo mne někdo třetí uslyšel?“

Nevím, co na starého Štěpána tak účinkovalo: zdali to, že jsem k němu hovořil po česku, jako krajan a nepřikročil hned k násilí, aneb jestli vycítil ze zvuku mých slov, že to s ním dobře míním — Nevím, ale odpověděl:

„Co mohu já, chorý stařec? Jsem nad hrobem. Rána, kterou mi tvůj soldát před kostelem ve Slivně zasadil, nechce se hojiti. Byli u mne sousedé, pravda, nezapírám — ale nevím, uposlechnou-li mne —“

„Zkus to a pošli pro ně, aby měli větší důvěru —“

„Důvěru! Ha, ha, ha,“ zasmál se tak divně stařec, až jsem se zachvěl.

„Důvěru — k pánům soldátům! Ale uposlechnu —“

„Barboro!“ zvolal a brzy na to otevřely se postranní dveře, kterými vešla žena vysoká, as padesátnice, ale posud statná. Ačkoliv již hojné vrásky pokrývaly obličej její a vlasy její, druhdy zajisté bohaté a kaštanové, silně stříbrem prokvétaly, bylo zříti posud stopy bývalé sličnosti v pravidelném obličeji jejím. Byla oblečena černě, jako ve smutku.

Spatřivši mne, zarazila se a jakási nesouvislá slova drala se jí z úst. (Pokračování.)

Naomina láska.

Napsal Q. Přeložila M. Jesenská.

(Pokračování.)

II.

Následující soboty, když Geake přicházel, stála Naomi nad svými neckami. Viděla ho jíti kolem okna. Otřela si rychle ruce a vyňavši svůj šilink položila jej ostentativně až do prostřed stolu a pak — ještě v čas, prve než zaklepal, smočila ruce do mydlin. Ať se přemáhala jak chtěla, při vzpomínce na scenu z předešlého týdne nemohla se ubrániti zardění. Pohlédla na něho se strany, učiní-li o ní zmínku.

Jeho naprosto obchodní vzezření dodalo jí srdce. Pokynula hlavou směrem k šilinku, aniž by vyňala ruce z necek. On jej vzal, přál skromně dobrého jitra Naomi i její matce, jež seděla zakuklená v lenošce u kamen a zotavovala se po své obvyklé nemoci — hostci, napsal vážně stvrzenku, položil ji daleko na stůl, právě v ta místa, kde ležel šilink, vzal klobouk, váhal asi vteřinu, dal zpět svůj klobouk na stůl, přitáhl si židli, poklekl k ní na kolena a počal se hlasitě modliti.

Stará žena u ohně obrátila těžce hlavu a pohlédla nejprve na něho a pak na Naomi. Než Naomi stála zády obrácena k oběma a ruce její propíraly mírně, bez šplíchání kus, jejž právě držela. Stará paní nechala hlavu klesnouti zpět na podušku a vzala na se skleslou tvářnost, jak bývalo jejím zvykem, přijímala-li potěchu náboženskou.

Tentokrát modlil se William Geake tichým, jednotvárným hlasem a velmi stručně. O předešlé sobotě ani se nezmínil. Vysílal k nebi úpěnlivou prosbu za tyto „své sestry zde“, aby se naučily přijímati božský úděl svůj s resignací, ba s posvátnou radostí. Asi po dvou minutách povstal a chystal se, že si opráší kolena po svém obyčeji, leč uvědomiv se náhle, jaký rozdíl je mezi Naominou jako křída čistou jasanovou podlahou a těmi, na něž kleká při náboženských schůzích u svých známých, zarazil se náhle. Tento nepatrný projev pozornosti neušel Naomi, ač záda její byla ještě stále skloněna nad neckami a ona sama zdála se všem tak pevnou jako jindy.

„Musím doznati, že to bylo od pana Geake velmi laskavé,“ vyrazila ze sebe stará žena, jakmile se za ním zavřely dvéře. „Nikdo si nemůže učiniti pojmu, jakou útěchu může poskytnouti trošek náboženství staré ženě v mém stavu.“

„Byl příliš smělý,“ řekla Naomi uštěpačně.

„To ano. Mohl ovšem říci s dovolením nebo něco podobného. To je jisto. Bylo to trochu přílišné, mluviti o naší odvislosti — a ještě k tomu ve vlastní naší kuchyni!“

„On myslil naši odvislost od Všemohoucího,“ opravila Naomi matku ještě uštěpačněji. „William Geake je zvláštní muž, ale můžeš býti jista, že to myslí dobře. A pak i to, ač si nepotrpím na křesťanské rozhovory, vážím si přece muže takového, který maje upřímnou víru dovede se k ní též beze studu přiznati.“

„Ale já myslila před chvílí —“ počala matka, avšak umlkla. Byla uvyklá malým zápletkám ve svém vlastním myšlení a zcela neschopna opraviti Naominu logiku, neboť se souhlasem přijímala po léta každou její myšlénku.

Více se o této záležitosti nemluvilo. Když Geake přijal příští soboty svůj šilink, poklekl již bez váhání. Bylo patrno, že si přál učiniti toto modlení pravidelným týdenním obyčejem A také se jím stalo.

Ženy nikdy nepoklekly. Naomi nikdy zřejmě neschválila tuto novotu, leda svým mlčením a matka přispěla pouze svým žalostným: „Amen“, neboť nebyla s to hnouti se se své lenošky.

Když minulo několik měsíců, poznal Geake, že se staré ženě síla nikdy více nevrátí. Ztratila sice horečku, ale reumatismus ji soužil dále a blížil se zvolna k srdci. Stroj byl opotřebován.

Když přišel konec, vykonávala Naomi veškerou práci jedině svýma rukama již po dvanácte měsíců. Díla mohla dostati vždy dost a dost a tu přijímala je nad své síly, aby byla s to zaplatiti účet lékařův i pohřeb a ještě si koupiti černý oděv, plášť a klobouk. Pohřeb konal se ovšem v neděli. V sobotu odpoledne zaklepal Geake jemně na Naominy dvéře. Hodlal jí pouze slovem nebo dvěma projeviti svou sympatii, vyslechne-li ho. Připomenul si její pevnost při všech starostech, jimiž ji život zasypával, a bylo mu poněkud nevolno.

Ale ve prostřed stolu ležel šilink a v mračnu páry stála Naomi, pracujíc usilovně na příliš velké hromadě prádla — i mužské oko toho neznalé mohlo poznati, že byla přílišná.

„Nepřišel jsem k vůli —“ počal, pohlédnuv na šilink.

„Ne. Vím, že jste k vůli tomu nepřišel. Ale můžete si ho přes to také vzíti.“

Geake měl připravenu malou řeč, ale nyní bezděky vyňal a napsal svou stvrzenku jako obyčejně a když byl hotov, překlonil se přes židli a poklekl na kolena. Při schůzkách náboženských měl při podobné příležitosti hned po ruce velkou řeč, ale zde nebyl téměř s to ani promluviti.

„Pane! Dvě ženy zde zápasily o vezdejší chléb. Jedna odešla a zbyla zde než jedna. Té, již jsi vzal k sobě, není více modliteb tak třeba, ale budiž shovívavým, budiž shovívavým k té, jež zbyla.“

Povstal a pohlédl plaše, ba zahanbeně na Naomi. Neobrátila se, ale její hlava byla skloněna. Přistoupil k ní blíže a spatřil, že jí hojné vřelé slzy kanou po tvářích a stékají do necek. Když ztratila svého muže, neplakala a od té doby také nikdy ne.

„Jděte pryč!“ rozkázala, prve než mohl promluviti, a obrátila se k němu rozhodně zády.

Vzal klobouk a vyšel tiše a tiše též zavřel za sebou dvéře.

Geake naučil se již ve tváři Naomině tak čísti, že když vstoupil do světnice o týden později, poznal, že si přeje, aby se o její slabosti nestala ani sebe nepatrnější zmínka. Poznal též — dříve toho netušil — že její pohnutí a skleslost byla bezpochyby zaviněna více tělesným vysílením, než jeho výmluvnosti. Halda prádla se ještě zvětšila, a tvář ženy nabyla únavou barvy šedivé.

Geake vyhotoviv svou stvrzenku hodlal mírně upozorniti Naomi, že je naprosto nemožno, aby tímto způsobem pokračovala, leč ona jej předešla.

„Hleďte,“ řekla, když položil stvrzenku, „nyní nebudete více pokračovati se svým modlením, není-li pravda?“

„Proč pak? Ovšem že budu,“ odpověděl vesele a sáhl po židli.

„Bude mi to milejší, necháte-li toho. Není toho třeba. Nedám na to ani dost málo. Byl jste velmi laskav,“ pokračovala hlasem z počátku se chvějícím, jenž ale brzy zase nabyl své pevnosti, „a mám za to, že to mamince bylo velkou útěchou. Ale soudím, že by to nebylo útěchou mně. Ano myslím, že by to na mne působilo právě naopak. Časem, když slyším modlitbu celého shromáždění, přávám si, abychom byli opět papeženci a uctívali obrazy, abych mohla po nich hoditi kamenem.“

Umlkla, vzhlédnouc do Geakových pohlcujících ji očí a dodala s ubohým pokusem úsměvu:

„Jak vidíte, jsem bezbožnice a nechci býti zachráněna.“

„Zachráněna? Ne, mám za to, že nechcete. Bezbožna? Ano, soudím, že jste. Ale zachráněna budete, i kdybyste byla dvakráte tak bezbožnou. A kdo to učiní!? Chci to učiniti já sám jediný. Vaší pomoci nepotřebuji. Učiním to proti vám samé. Ručím vám za to, že se mi to podaří. Nechť si je bezbožnost vaše jako peklo hluboká, chci až tam dosáhnouti a vytrhnouti ji z kořene. Ať je dosažení spasení vašeho těžké jako smrt, chci o ně s Bohem zápasiti. Kdybych měl svou vlastní duši zaprodati, vaše musí být vykoupena.“

Při posledních slovech udeřil pěstí na zkřivenou desku stolu. Tato se sřítila a pohřbila svým okrouhlým povrchem čtyři sražené nohy.

„Jsem tesař a —“ počal se Geake koktavě omlouvati tonem zcela jiným.

Vteřina — dvě vteřiny — a výsledkem všeho mohly býti slzy, ale mohl býti také smích. Z očí Naominých probleskávala hysterická veselost.

Leč síla Geakovy vášně zachránila situaci. Přikročil k Naomi, položil jí ruce na ramena a mírně jí zatřásl.

„Poslyš! Nyní tě držím svýma rukama, ale od této chvíle převezmu do nich celý osud tvůj. Naomi Bricknellová, musíš se státi mou ženou. Smiř se již s tou myšlénkou.“

Naomi zachvěla se v svírajících ji rukou, pozvedla své, aby ho odstrčila, nechala je klesnouti zpět a konečně vypukla v bezmocný vzlykot. Tentokráte Geakovi neporučila, aby odešel.

O patnáct minut později opouštěl Geake Vellanův dům s radostí v srdci a se zlámaným stolem pod paží.

O dva dny později byla Naomina štěstím zářící tvář plna rozpaků, když ji na schodišti zastavil dlouhý Oliver a tázal se:

„Je pravda, co jsem slyšel?“

„Je to pravda,“ odpověděla Naomi.

„A kdy budou ohlášky?“

„Nebude žádných ohlášek.“

„Jak že?“

„Nebude žádných ohlášek. Dáme se oddati civilně. Ale vy jste překvapením všecek bez sebe. Domníval jste se, že budete prvním mládencem?“

„Dobře. Myslil jsem, že budu při ohláškách také účinkovati,“ odbyl ji a zdálo se, že hodlá říci více, než náhle se obrátil, vrátil se do svého pokoje a přirazil za sebou dvéře.

III.

Minula dvě léta. Přicházíme v sobotu dopoledne do chaty Williama Geaka*) na západním konci vesnice Ganticku. Naomi oškubala tři slepice, svázala je, zabalila každou do bílého ubrousku a uložila je do košíku. Potom dala tam ještě půl druhého tuctu vajec, kousek másla a několik kytic, uvitých ze svlačců, měsíčků a srdcovek, neboť v Tregarricku byl trh. Pak si obula boty, na sebe vzala šátek, na hlavu klobouk a přes ruku přehodila druhý pár bot. Cesty byly špatné a Naomi nechtěla se neupravená objeviti v hlavní ulici. Umínila si, že zablácené boty nechá u své přítelkyně, jež bydlila na kraji města.

Když se takto připravila, šla vyhledat svého muže. Hobloval pilně na víku rakve v dílně za chatou a připravoval se k zítřejšímu kázání.

„Ty již půjdeš?“ tázal se, pozvednuv hlavu a postrčiv brejle nad obočí.

Naomi postavila košík na stůl a vtáhla vzduch mezi zuby, což znamenalo po tamějším způsobu: „Yes.“ **)

„Musíš mi udělati několik špejlí,“ pokračovala. „Teta Hamblyová mi vzkázala, že má pro mne na prodej pár kuřat, abych si pro ně přišla. Bylo by mi hanba prodávati kuřata zašpejlovaná po jejím způsobu.“

*) Po anglicku Sweet Williams, doslovně po česku „vonný William“.

**) Ano.

William odložil hoblík, zvedl nepotřebný kus dřeva a počal kapesním nožem řezati špejle. Naomi pozorovala jej s úsměvem. Ať již zachránil William duši její nebo ne, jisto bylo, že mu své srdce dala celé. Láska takové vdovy, jakou on nalezl, jest jako poddání se dívky, jež má rozum ještě nádavkem. (Pokračování.)

FEUILLETON.

V tramwayi.

Napsala Emilia Pardo Bazánová. Ze španělštiny přeložil A. Pikhart.

Poslední zimní mrazy ustupují jarní pohodě a jakýsi obrozující fluid vznáší se ovzduším a stoupá ku přečistému azuru nebes. Obecenstvo, vracející se ode mše, anebo z ranní procházky po ulicích, útočí v Puerta de Sol na tramway ze Salamanské čtvrti. Dámy jsou oděny prostým rouchem ranním, hedvábná krajka mantilly zastiňuje záři jejich tmavých očí; kolem pěsti mají ovinutý růženec; v ruce, oděné rukavičkou, mají rukojeť encasu, kytici šeříku, anebo kornout cukrovin, zavěšený páskou na malíku. Některé jsou provázeny dětmi a jsou to děti elegantní, hezoučké a slušného chování; člověk by je snědl polibky; napadá vás nezdolná chuť zahráti si a zabořiti prsty do zvlněných a hojných plavých kučer, které jim splývají na šíji.

Na prvním místě, téměř přímo přede mnou, vyniká několikaměsíční dítě. Krom tlusťoučké tvářičky a růžových ruček vidíte na něm pouze krajky, prolamovaný povijan, stužky, vesměs bílé, a dva válečky, zahalené vlněnou, taktéž bílou látkou, válečky nepokojné a poskakující; jsou to nožky. Vztyčuje se na nich, snaží se poskočiti radostí a když je nějaký pán, asi čtyřicátník, který sedí vedle něho — patrně otec — pohladí nebo mu zapálí sirku, směje se cvalík na celé kolo ústy starce, bezzubými a měkkými, a v jeho čistých očích třpytí záře nebes. Hned vedle se opírá děvčátko asi devítileté o sedadlo v póse pohrdlivé a lhostejné, křižíc nohy, jejichžto drobné lýtko jest pokryto napjatou punčochou z černého hedvábí a houpajíc nožkou, obutou anglickou lakýrkou. Příští sličná žena má již dávku koketerie, ví, že se na ni dívají a se jí obdivují, a dává na sebe dívati a se obdivovati s tajemnou vnitřní spokojeností a s posuňkem, který znamená: „Vždyť vím, že se vám líbím, vždyť vím, že mne pozorujete.“ Její vlasy, trochu zvlněné, čisté, stejnoměrné, husté a velkolepé, ji zahalují a obklopují zlatým pláštíkem, vyplývajíce zpod širokého plstěného klobouku, zastíněného velkým šedivým pérem. K prsům tiskne balíček v hedvábném papíru, patrně nějakou jemnou hračku pro mladšího bratříčka, nějaké překvapení pro mama, nějakou stuhu či ozdobu do vlasů, k jejížto zakoupení ji přiměla předčasná marnivost. Vedle tohoto nerozvitého poupěte je poupě jiné, které se již rozvíjí, snad sestra, hezké děvče, asi dvacetileté, zjemnělý typ madridské brunety, jednoduše oděné, s kloboučkem téměř neviditelným, který sluší jejímu vážnému a jemnému profilu. Nedaleko ní klopí nafintěná, velice napudrovaná matrona oči, jakoby chtěla sníti nebo vzpomínati.

S takovým obecenstvem skví se plebejská tramway v slunci, jakoby byla kočárem, vyloženým atlasem, v němž je zapřažen čistokrevný anglický kůň. Její okna jiskří, kované knoflíky oslňují; její mezci cválají statně a švarně; vozka je pobízí čile výkřiky, a konduktér žádá za lístky slušně a ochotně, a nabízí za ně dvorným pohybem stvrzenku z bílého či ružového papíru. Místo ztuchlého zápachu, který vydychuje náklad dělníků na trati del Pacifico a del Hipodromo, tékají ovzduším tramwaye výdechy květin, zápach čistých těl a vůně kosatce z bílého prádla. Spadne-li při placení na zem peníz, jest při jeho hledání viděti drobné nožky, podpatky ve slohu Ludvíka XV., krajky spodniček, a drobné kotníky. Jak pokračuje vůz ulicí de Alcalá, září slunce více, nedělní hluk a ruch, který vládne na chodnících, rychlé přijíždění kočárů, jasnost dne a příjemnost vzduchu budí větší vzrušení. Ach, jak veselá jest madridská neděle, jak aristokratická jest tramway v oné hodině, ve které se ze všech domů té čtvrti ozývá cinkání talířů, předzvěst to oběda a objevuje se na křišťálových podnosech v jídelně pouze jemné ovoce nebo chutné cukroví, které vybrala domácí paní osobně v krámě Martinha nebo Prasta!

V obecenstvu tramwaye jsem pozorovala pouze jedinou skvrnu. Byla vskutku velmi černá a ošklivá, ač tak vypadala spíše snad následkem kontrastu. V jednom koutě se krčila žena z lidu, držíc v náručí dítě. Stáří ženy se nedalo určiti: mohlo jí býti stejně třicet jako padesát a několik. Byla suchá jako trn, a její hnědavý plášť, stejně sešlý jako obnošený, prozrazoval hubenost jejích údů; řekli byste, že visí na tyčce. Plášť ženy madridské má určitý ráz, jest výmluvný a prozrazuje: a jako není šatu, který by lépe slušel křepkým formám, který by lépe svědčil vzrušujícímu pohybu boků švarného děvčete, není také šatu, který by více prozrazoval špinavou bídu, unavenou chabost života ubohého a plného starostí, ochablost hladem, svrchovanou netečnost bolesti, úplný nedostatek vděků ženy, která nehodami uvadla a která se vzdala úplně nejenom naděje, že se bude líbiti, ale i předností svého pohlaví.

Tušila jsem, že ta žena v popelavém plášti, zřejmě chudá, trpěla ještě krutějšími těžkostmi, než je bída. Pouhou bídu přijímá španělský lid s veselou oddaností, a jest vždy dalek socialistických požadavků. Chudoba jest chuďasovým osudem, a vzpírání se nepomáhá. To, co jsem spatřovala, napsáno na té líci více než bledé, zsinalé, na těch vpadlých ústech, v koutcích, kterými jakoby nikdy nebyl pohrál úsměv, v těch očích s víčky zardělými a krvavými, zanícenými již a bez osvěživých slz, bylo něco horšího, nezvyklejšího než bída: bylo to zoufalství!

Dítě spalo. Šaty jeho, porovnány s oděvem ženy, byly nové a ozdobné. Vlněné punčochy nebyly děravy; střevíce mělo hrubé, ale pořádné, silný kabátek je jistě chránil před chladem, a to, co jsem viděla z jeho obličeje, líčko zardělé spánkem, bylo čisté a jasné. Pestrá čapka mu pokrývala vlasy. Spalo klidně; oddychování jeho nebylo ani pozorovati. Žena přitiskovala chvílemi, a jakoby mimoděk, dítě k sobě, potleskávajíc je něžně vyhublou, začernalou a třesoucí se rukou.

*

Konduktér přistoupil k ní s blokem lístků v ruce; žena sebou škubla, jakoby se probudila ze spaní, prohledala peněženku a vyndala po dlouhém hledání měděnou minci.

„Kam?“

„Na konec.“

„Od Puerta del Sol je to, seňoro, patnáct céntimů,“ podotkl konduktér polorozhněván, polosoustrastně, „a zde mi dáváte deset.“

„Deset! . . .“ opakovala zvolna žena, jakoby myslila na něco jiného. „Deset . . .“

„Ano, deset; dáváte mi měděný desetník . . . což to nevidíte?“

„Ale já víc nemám,“ odpověděla žena buď jemně nebo lhostejně.

„Ale musíte zaplatiti patnáct,“ namítl konduktér s jakousi přísností, ač příliśně nehuboval, protože mu v tom bránila soustrast.

Přes to však si počínalo obecenstvo v tramwayi všímati té příhody, a nějaká dáma vyndávala již peněženku, aby doplnila ten nepatrný deficit.

„Víc nemám,“ opakovala žena vytrvale bez hněvu a bez žalu. Ještě nežli podala seňora pětník, odvrátil se konduktér a pokrčil rameny, jakoby chtěl říci: „Takové případy se přihazívají často.“ Náhle, když se toho kdo nejméně nadál, vztyčila se žena, nepouštějíc dítě a metajíc z očí blesky, a rozkřikla se tonem zuřivým na lidi kolem:

„Můj manžel mně odešel s jinou!“

Jeden zamračil čelo, druhý potlačoval smích. Z počátku jsme se domnívali, že se ta nešťastnice zbláznila, když křičí tak nezřízeně, a říká tak nepěkné věci; ale ona si ani nevšimla, že to je posluchačstvu podivno.

„Odešel mi s jinou,“ opakovala za všeobecného ticha a zvědavosti, „s loupežnicí, malovanou a nabílenou jako zeď. S tou odešel. A jí dává vše, co vydělá, a mne stloukl. Dal mně holí ránu do hlavy. Mám ji rozbitou. Ale hůře je, že odešel. Nevím, kde jest. Již po dva měsíce to nevím.“

Po těchto slovech klesla zemdlena do svého kouta a upravila si mimoděk bavlněný šátek, který měla uvázaný pod bradou. Chvěla se, jakoby jí otřásal vnitřní vichr a z krvavých očí jí vyplynuly po vyhublých tvářích dvě horoucí drobné slzy. Jazyk její pronášel potichu zmatená slova, zbytek žaloby, kruté podrobnosti domácího dramatu. Slyšela jsem, jak ten čtyřicátník, který zapaloval dítěti sirky pro zábavu, pošeptal dámě vedle sebe do ucha:

„Chudák ženská . . . pochopuji manžela. Vypadá jako starý hadr. Vždyť má takové oči jako koroptev!“

Dáma zatáhla zlehka konduktéra za rukáv a něco mu dala. Konduktér přistoupil k ženě a dal jí ten dárek do rukou.

„Tu máte, tamhle ta dáma vám daruje pesetu.“

Nákaza působila okamžitě. Všichni, kdož jeli v tramwayi, cítili touhu udíleti dary. Vyndavaly se peněženky, tobolky a váčky. Sbírka byla stejně náhlá jako relativně hojná.

Buď proto, že zoufalý přízvuk ženy obměkčil a zachvěl srdcem všech, buď proto, že jest těžším přiměti vůli, aby udělila první pesetu, než aby dala poslední duro. snažili se všichni, aby předčili jeden nad druhého, ba i pohrdlivá dívka s plavým vlasem, chápajíc snad ve vší své nevinnosti, že jest tu potěšiti velikou bolest, učinila roztomilý posuněk, plný vážnosti a elegance, a řekla starší sestřičce: „Marie, něco pro tu ubožačku!“ — Podivno bylo, že žena ta nejevila ani spokojenost, ani vděčnost za to náhlé nadělení. Její žal patrně náležel k těm, kterých stříbrná rosa neosvěžuje. Uschovala sice peníze, které jí dal konduktér do rukou, a pokynem hlavy dala na jevo, že o té almužně ví, ale více nic. Nebylo to pohrdání, nebyla to pýcha, nebyla to morální neschopnost, poznávati dobrodiní: byla to pohrouženost v bolest větší, v utkvělou myšlénku, kterou žena sledovala do dáli pohledem visionářským, zachvívajíc se epilepticky.

Její chování způsobilo, že se soustrastné pohnutí ihned uklidnilo. Ten, kdo udílí almužnu, je téměř vždy sobcem, jenž by rád změnil rázem slzy v radost. Absolutní zoufalství ho mate, ba i umrtvuje v něm sebelásku vlivem projevu neodvislosti, který si dovoluje nešťastný. Řekli byste, že se obecenstvo v tramwayi stydělo za několik penízů, udělených v soustrastném záchvatu, vidouc, že se žena po pršce peset i dvoupeset, mezi kterými se třpytal nový duro od malého dítěte, nerozjasnila ani málo ani mnoho, a že si toho ani nevšímá. Rozumí se, že se taková myšlénka nepoví nahlas, a proto to nikdo nikomu neřekl. Všichni si to ponechali v sobě a líčili lhostejnost, předstírajíce slušnou nevšímavost a hovoříce o věcech, které neměly s příhodou tou souvislosti: „Netlač se, ať mi nepolámeš šeřík!“ „Ach, už je jedna hodina; to je už asi strýc Julio netrpěliv na oběď . . .“ Hovoříce takto, zakrývali, že jsou zahanbeni, ne dobrým skutkem, ale omylem nebo sentimentálním kouskem, jehož se dopustili.

Tramway se zvolna vyprazdňovala. Při ústí ulice de Goya vystoupilo jich již mnoho. Vystupovali rychle, jakoby se zbavovali nějakého břemene a končili nějakou obtížnou situaci, a vyhýbali se pohledu na ženu, která dlela ve svém koutě nehnuta, stále se třesouc, a která nechávala odcházeti okamžikové své dobrodince a neřekla jim ani „Zaplať Pán Bůh“. Pozorovala, že vůz pustne? Chtěla jsem ji upozorniti:

„Kam jedete? Dejte pozor, blížíme se již konci trati. Nebuďte roztržita, sice propasete svůj byt.“

Neodpověděla mi také; ale unaveným potřesením hlavy mi řekla zřejmě:

„Kdež pak! Vždyť jdu mnohem dále! Ví Bůh, že půjdu od trati ještě pěšky.“

Ďábel, který se časem plete také do takových soustrastných příhod, mne ponoukal, abych zkusila, dovedou-li slova lépe než peníze utišiti poněkud bolesti té duše v živém těle.

„Mějte rozum, brachu!“ řekla jsem jí energicky. „Tím, že je váš muž špatný člověk, se neskličujte. Máte v náručí dítě . . . pro to jest vám pracovati a žíti. K vůli tomu dítěti se máte snažiti o to, oč byste se nesnažila pro sebe samu. Zítra hoch získá postavení a bude vám podporou. Matky nemají práva takto ochabovati, ani oddávati se zoufalství, dokud žijí jejich děti.“

Tu se vymanila žena ze své lethargie; obrátila se a upřela na mne oči zanícené a suché s hroznými víčky, zkrvavělými a zpuchlými. Její upřený pohled dojímal do duše. Hoch se zatím probudil, natahoval ručky, a líně zíval. A žena se chopila dítěte, pozvedla je a ukazovala mi je. Světlo sluneční osvětlovalo z plna jeho obličej i jeho oči široce rozevřené. Ano, rozevřené, ale bílé, bezlesklé, nehnuté. Syn opuštěné byl slep.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNÍK XXIII. 1. ZÁŘÍ 1895. ČÍSLO 34.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Karlovo náměstí číslo 34.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10 a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Athenské vycházky.

Píše Jaroslav Šťastný.

I.

Chassia a Fyle.

O Athenách moderních psáno v naší literatuře častěji, nejnověji pérem nad jiné povolaným milého přítele Gastona Humberta. Snad nebude tedy našemu čtenářstvu nevítáno, podám-li jako pendant v následujícím několik obrázků řeckého venkova, hlavně z Attiky, jak jsem je zachytil na svých potulkách, na kterých snažil jsem se poznati památky minulosti tak dávno zašlé rovněž jako nový život na rozvalinách staré slávy pučící.

Přešly zimavé dni února, jenž po slunných dnech lednových v Athenách přináší mrazíky dosti tuhé a někdy (letos jen jednou) i sníh, jenž ovšem hned roztál, a nastal mírný březen se svými květinami — ἀνθεστηριών (anthesterión) starých. Vrcholky tábléno Parnetu, skoro tak vysoké jako Sněžka, jež spatřoval jsem každodenně s naší terasy nad nižším hřbetem Korydallu, odložily mlhavý svůj závoj a rýsují se ostře v jasném vzduchu. Nastává jaro — jež novořecky případně ἄνοιξις (ánixis)*) sluje — o měsíc dřív než u nás, ale kouzlo této pohádky každoročně se opakující působí stejně. Což divu, že neodolal jsem ani já a rozžehnav se v neděli dne 10. března se studiem numismatiky Alexandra Velikého, jež bylo v posledních dnech mým denním zaměstnáním, vyběhl jsem na zdařbůh do volné přírody. Ještě před 25 lety nebyly takové vycházky možné; známo jest i u nás Nerudovo líčení tehdejší bezpečnosti v Řecku, bídné tak, že nebylo možno vydati se ani do Eleusiny. To nyní se změnilo — ovšem původ toho zlepšení hledati dlužno v známém zavraždění pěti vznešených cizinců, kteří r. 1870 $2^1/_2$ hodiny před Athenami na silnici u samoty Pikermi vracejíce se (s vojenským průvodem!) z Marathonu od loupežníků zajati a do hor boiotských odvlečeni byli. Když vyjednávání o výkup se nezdařilo a loupežníci vojskem pronásledováni prchali, byli cizinci vesměs nelítostně usmrceni. Loupežníci byli tehdy dílem na místě skoleni, dílem zajati a krvavé jich hlavy veřejně v Athenách vystaveny.

Také četnictvo tehdy reorganisováno. Opatření tato a snad i pokračující vzdělanost a zlepšená komunikace obmezily loupežnictví velice, ač ovšem slova Lollingova, jenž u Baedekra str. XXI. z nemístného tuším filhellenismu praví, že bezpečnost jest skorem úplná, jsou nadsazena, jak nejnovější události ukázaly. Než *νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας* (nomos Attikis ke Viótias) má nyní pověst zcela dobrou. Naskytují se však při vycházkách těch jiné obtíže. Lid vesnický jest dosud velice necivilisován a k cizinci nedůvěřiv, i patří k tomu jistá praxe, by kdo sám bez vůdce ve vesnicích řeckých cestovati a pozorování konati mohl. Pro Attiku specielně jest obtíž ta tím větší, že obyvatelé vesnic (rovněž jako v Boiotii a dílem i v Peloponnesu a na Euboji) nejsou Řekové, nýbrž Albanci. Okolnost ta u nás jest málo známa. Na cizince, jenž má hlavu plnou ideálů o starých bojovnících marathonských, působí tento živel cizí jako důkladné ochlazení, ježto patrně veškerá souvislost s antickými Helleny právě v Attice přervána.

Osazení Albanců v Řecku, jichž původní vlast jsou drsné hory Šar Daghu, které, plujeme-li po parníku z Brindisi do Řecka, na nás činí dojem tak zasmušilý a divoký, jest poměrně nové. Datuje se z časů despota Manuela Kantakuzena, jenž r. 1349 je z Epiru do Peloponnesu jako kolonisty převedl.*) Druhá velká invase stala se r. 1770, kdy pomáhali Turkům proti povstalým Řekům, a po přemožení povstání od nich v Řecku usazeni. Nicméně v povstání r. 1821 stáli věrně na straně řecké. Botsaris, Tsavellas, Miaulis byli původem Albanci. Od té doby stálý styk s Řeky mnoho přispěl k jich hellenisování, ale posud ve vesnicích odlehlejších jsou lidé neznající ani slova řeckého, ženy vůbec znají jen málo a i mužové mluví často chybně; posud pak lid má vědomí, že jest národem zvláštním, s Řeky nepříbuzným. Zajímavé tyto poměry národopisné chtěl jsem seznati blíže a proto použiv příležitosti, že bydlil jsem u rodiny, jejíž členové znali albansky z dlouhého pobytu ve městě Korytsa, ležícím v Albanii, snažil jsem se naučiti se této zvláštní, nám tak cizí ďua škip (jazyku albanskému). Takto vyzbrojen vydal jsem se oné neděle na prvou jarní vyjížďku. Byl jsem sice dříve již v Eleusině a Marathonu, než tehdy věnovati jsem mohl jen málo času pozorování života albanských vesničanů. Ze stanice Kalyvia, ležící před Eleusinou, došel jsem za 2 hodiny do horské vesnice Chassia. Tam seznámil jsem se hned se všemi skoro cti-

*) K správnému vyslovování novořeckých slov podotýkám: $\alpha\iota$ = e, $o\iota$, η, $\varepsilon\iota$ = i, δ a ϑ jsou anglické d a th. Přízvuk a délka spadají v jedno.

*) Hahn, Albanesische Studien str. 319.

hodnými občany této vsi, jež spolu s nadřečenou vesnicí Kalyvia pyšní se oficielním názvem *δῆμος Φυλῆς* (dimos Fylis), dle známé pevnosti ležící tři hodiny k severozápadu. Seděli jsme na teplém slunci před jedním z několika krámů tamějších (*μαγαζί*, magazi) popíjejíce bílé recinované víno, jehož nahořklé chuti, tak odporné z počátku, jsem po delším pobytu v Řecku zúplna již přivykl. Majitel onoho krámku, zároveň také náměstek (*πάρεδρος*, paredros) starosty (*δήμαρχος*, dimarchos) dělal honneury mně a některým členům honorace — ostatní plebs seděla v uctivé vzdálenosti na zápraží. Jeden z oné honorace *Νικόλαος Μπρέμβος* (Nikolaos Brembos) slyše ode mne, že přišel jsem z daleké ciziny, bych shlédl statečné Albance z Chassie, velice ke mně přilnul a ochotně mi svěřil, že v jednom domě vesnice jest nějaký kámen s písmeny. Rozloučivše se s ostatní společností ubíráme se do domu jeho otce, kamž za nedlouho dopraven i zmíněný nápis. Ohledav jej musil jsem pomýšleti na návrat, chtěl-li jsem dostihnouti vlak v nejbližší stanici *Ἐπάνω Λιόσσια* (Epanó Liossia). Na cestě dohonili mě opět moji noví známí otec se synem ubírajíce se do vesnice Menidi a pak do Athen v záležitostech politických Nastávají totiž nové volby do sněmu; jsouce horlivými přívrženci Deljanise, jdou v Menidi dělat propagandu pro něj a do Athen pro informace. Nedali jinak, než že musil jsem sednouti na koně, s něhož starý slezl, a takto dojel jsem do Liossie. Při rozchodu pozval jsem je, by v Athenách mě navštívili. Pochyboval jsem poněkud, přijdou-li — ale drželi slovo. Posadili se a sklenice vína a ještě více albanština, kterou s udivením slyšeli že mluví moji domácí, uvedly je v dobrou náladu. Byli čtyři, otec jménem *Γεώργιος* (Jeorjios), sedmdesátník s bílou fustanellou a červenou, fesu podobnou čapkou, pak dva jeho synové, dvojčata k nerozeznání si podobní, Nikolaos a Stamatis, a nějaký jich *κουμπάρος* (kumbaros, kmotr). Ti oděni byli chuději (kladu názvy albanské): vlněný modrý kabátec (kačula), pod ním plátěnná bunda (kъmiš), nohavice (brek), dlouhé kamaše (tyrf), střevíce (pinga) s třapcem (fundъ), na hlavě malá čepice (ksilъ). Hovořili jsme o jich vesnici, o povstání z r. 1821, na němž otec Georgiův činné měl účastenství, a přišlo i na jevo, že ve vesnici jsou i jiné starožitnosti. Neváhal jsem tedy nikterak vydati se ještě jednou do Chassie a sice hned druhý den. Za průvodce vzal jsem si syna svých domácích, by mě podporoval svou znalostí albanštiny.

Vlak vyjíždí z nádraží peloponneského v 7 h. Spěcháme tedy za časného rána, kdy ještě Atheny v libém spánku jsou pohrouženy. Jen prodavači, nejvíce sedláci z okolních vsí, klid ten ruší, vyvolávajíce zpěvavým hlasem: *γάλα, φρέσκα αὐγά, διάφορα χόρτα* (gala, freska avga, diafora chorta — mléko, čerstvá vejce, různé rostliny polní, z nichž dělá se salát).

Na náměstí *Ὁμονοίας* (Omonias) vsedáme do vozu; fiakrista žádá za čtvrthodinnou tu jízdu 2 drachmy. Klidně odcházíme nabídnuvše mu polovici; za několik sekund nás dostihuje a s největší ochotou přijímá naši nabídku. V kupé druhé třídy máme za společníka venkovana v bohatém národním úboru, s nímž divně konstrastuje nasazený cvikr. Nějaký dimarch z okolí Patrasu, jak se zdá, a horlivý politik jako všichni Řekové, na sedadle má hromadu novin: *Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων, Καιροί, Ἀκρόπολις* (Efimeris tón Syzitiséon, Keri, Akropolis), jež s chutí polyká. Tím spíše mohu se věnovati vyhlídce na rovinu attickou, jíž projíždíme. Hluboká melancholie jest po ní rozestřena — šedá zeleň olivových hájů a bezlesých většinou vrchů ztemněna ještě ranní mlhou. Na pravo máme táhlý hřbet Hymettu, jenž podobá se velice našemu Žižkovu od invalidovny, na levo výběžky Korydallu, mezi nimiž znatelná zvláště kupa, za niž leží klášter Dafni, před sebou trojhranný štít Pentelika (Mendeli, 1110 m.), jehož mramorové lomy daleko se blyští.

Často jsem již projel tímto kouskem Attiky a přece posud nemohu se ho nasytiti a s bolestí vzpomínám, až nastane doba rozchodu. Mysl nemůže ani pojati všechny ty vzpomínky dávné minulosti. Ten nepatrný pahorek na př., na němž známé 2 stely náhrobní archaeologů K. O. Müllera († 1840) a F. Lenormanta († 1859), jest onen *Κολωνὸς Ἵππιος* (Kolónos Hippios), otčina Sofokleova, u něhož odehrává se drama jeho *Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ* (Oidipus epi Kolónó). Ale jak vše změněno! Jediná cypřiš stojí na vrcholku jako památka po oněch hájích se slavičím zpěvem, jež chor ve známé písni velebí. Kefissos nyní má ještě dosti vody, ale za parného léta vyschne skoro zcela a prach a vedro budou návštěvníkům Kolonu na velikou obtíž. Jen ty olivové stromy posud ještě stojí, jako jich předkové — posvátné ony *μορίαι* (moriai); — přetrvaly vpády spartské, makedonské, římské, řadu válek z časů středověkých, nezničil je ani požár, jímž Turci před 70 lety schvalně zžehli velkou část attické roviny. Za to zmizely všechny ony památky hellenského starověku — jen tam v pravo, za útulným dvorcem, jejž vystavěla si za své vlády bývalá královna Amalie, jest starý předhistorický hrob, podobný zcela mykenským, jenž r. 1879 od německého ústavu archaeologického vykopán, poskytl hojné předměty ze zlata, slonoviny, skla, které nyní jsou v mykenském oddělení národního musea. Tak tedy památky nejstarší minulosti řecké přetrvaly všechny bouře, kdežto z klassických dob; kdy na místě Menidi rozkládal se známý demos Acharnai, nezbylo ničeho. I potomci oněch Acharnských, jež Aristofanes uvedl na jeviště jako chor stejnojmenné své komedie (r. 425), vystřídáni od Albanců, kteří však provozují totéž zaměstnání jako jich předchůdcové. Vidíme je, jak táhnou různými cestami mezi vinicemi, ženouce před sebou koníky neb osly s nákladem dřevěného uhlí, jež na úbočích Parnettu pálí a v Athenách volajíce *κάρβουνα, κάρβουνα* (karvuna, karvuna) ku koupi nabízejí. Za 25 minut stanul vlak ve známé již nám stanici Horní Liossia. Mimo nás slezly ještě 2 osoby — národní to učitelé, jeden z Liossie, druhý z Chassie. První nás brzy opustil, za to s druhým seznámili jsme se záhy a byl nám po celý pobyt náš v Chassii milým společníkem. Jmenoval se *Νικόλαος Ζάμανος* (Nikolaos Zamanos) a pocházel z malého ostrova Nio (*Ἴος*, Ios) blíže Santorinu. Zevnějškem podobal se zcela našim učitelům — mladíček dvě léta po skončení svých studií, pln ohně a zápalu pro své povolání. Ovšem štaci svou, na kterou prý vystrčen z důvodů politického strannictví, nikterak nechválil: zima citelná, byt bez kamen i krbu, pouze mangalem vytápěný, lidé suroví, *κτήνη* (ktini, dobytek), jak pravil. Ale nejvíce jej zlobila albanská jich národnost.

(Pokračování.)

Na venku.

Povídka. Napsal Jan Osten.

(Pokračování.)

Notář již se více netázal.

„Já musím teď do kanceláře, mám řízení, pozval bych tě k sobě, ale ty jsi asi rád, že nevidíš kancelářský papír, viď? Čti si něco, nebo jdi na procházku, podívat se po městě. Odbudu to dopoledne, odpoledne, bude-li pěkně, vylétneme si někam. Jsi dosud tak dobrý chodec?"

„Odvykl jsem si, ale několik hodin pěšky jít mne nezalekne," odtušil Baštecký.

„No, dobře. Teď jdu. Tak, servus. Obědváme v jednu hodinu," mluvil notář již mezi dveřmi.

Baštecký přelétl rychle noviny, jež ležely na stole, šel do svého pokoje, nasadil slaměný klobouk, vzal hůl a vyšel ven.

Dopolední slunce ozařovalo rozsáhlé náměstí špatně dlážděné s kamennou, starodávní kašnou uprostřed. Domy byly výstavné, staré, ne nepěkné, doktor přečetl bez zájmu několik firem, podíval se se strany na tlustého řezníka, jenž pozoroval ho po drahnou dobu a zdvihal ruku k zamaštěné čepici, jsa v rozpacích, má-li pozdraviti čili ne, podíval se na několik pootevřených oken, v nichž se objevily rozcuchané dívčí hlavy, rychle a úzkostlivě přeběhl kolem budovy, na níž různé štíty oznamovaly, že to sídlo úřadů, a pustil se do poboční, úzké a tmavé uličky. Prošel jí, nikdo si ho nevšiml, jen houf umouněných dětí a několik ustaraných žen přišly mu v cestu. A již byl v polích, v zelených polích, žito stálo již velmi vysoko, skoro jako člověk, husté ovsiky vlnily se v lehkém vánku a v tom pestřily se lány kvetoucího máku. Baštecký pustil se po mezi nedbaje na to, že mokrá tráva rosí jeho žluté střevíce a světlé spodky.

Byl pohřížen v myšlenky. Pojednou v té tiché, velké a svěží přírodě pocítil svou celou opuštěnost. Vzpomněl si na domov. Jeho otec byl vrchním finančním radou, dostalo se mu i sestře Kláře, o mnoho mladší, pečlivého vychování. Měli učitele, učili se hrát na klavír, malovat, cizím řečem, ale on, ač neměl nechuti k učení, nenacházel v tom žádné radosti. Až teprve na gymnasiu, kde nebyl tak pod dozorem rodičů, oddychl si poněkud . . . Vzpomněl si nyní na hošíka ostýchavých způsobů, ve vesnickém chudém šatě, vedle něhož ho nestranný, třídní profesor posadil. Vyjímali se velmi příkře vedle sebe, jeden vyfintěný, v sametovém kabátku, v lakovaných střevících a druhý v obnošeném, cajkovém oděvu, s hrubými venkovskými botami na nohou. Ale uzavřeli pevné přátelství. Ten venkovský dával panskému ochotně opisovati latinské a řecké komposice, a tento nosil venkovánkovi pamlsky od oběda, jež on rád přijímal, poněvadž — měl hlad. Přivedl si ho i domů. Matinka zpočátku ohrnovala nos nad jeho prostým oblekem, hrubým prádlem, nesmělým chováním, ale rozumná ta paní brzy poznala, jaké neporušené srdce, jaká zdravá, pevná povaha zdobí toho vesnického hocha a přála si sama, aby se stal druhem a ochráncem jejího Edáčka.

Vojáček chodil k Bašteckým na obědy a stal se nerozlučným druhem mladého pána. Zachovali toto přátelství po celá studia, teprve odchod Vojáčkův na venek rozloučil je.

Baštecký vzpomínal nyní na ty doby. Vzpomněl si na svůj malý pokojík, sedí s Vojáčkem u stolu a oba jsou zahloubáni do Herodota. Otevrou se tiše dvéře, otec, vysoký, krásný, s pečlivě pěstěnými vousy, v pěkném svém županu, s dobrým doutníkem v ústech vchází do pokojíku. S úsměvem naslouchá rozmluvě mladíků, prohodí sám nějaké řecké slovo, ale hned se omlouvá, že již skoro všechno zapomněl.

Nebo si vzpomněl na matku. Byla to hrdá, ale dobrá paní, její otec byl generálem a měli panství. Jak je vypravovala v neděli odpoledne!

„Jdi, Edáčku, jdi, ale, prosím vás, Karliku (tak se Vojáček jmenoval), nevedte ho nikam, víte, kde je něco — jak to mám říci . . . indistingué . . . Teď v divadlech hrají takové kusy, tak divné, nehodí se pro mladíka. Jeďte do Chuchle, nebo na Závist a vypravujte si něco pěkného."

A oni nešli do arény, aniž se toulali úzkými, kluzkými uličkami . . . jeli ven, lehli si do trávy a tam Vojáček vypravoval mu o venkově, o pastvách, o veverkách a žluvách, nebo vypravováním české historie, ne jak ji přednášeli ve škole, ale jak ji slyšel od starého otce, vesnického učitele a vřelého vlastence, probouzel v něm vlastenecké vědomí usnulé doma, kde matinka mluvila nejraději francouzsky a otec německy.

Baštecký si nyní vděčně uvědomil, že jen těm stykům s Vojáčkem má co děkovati, že se nestal takovým prázdným panákem, jací se blýskají na Příkopech a plní kanceláře, že se stal duševně zdravým, pevným, klidným mužem . . .

Přešel poli a vešel do smrkového lesa. Zelený, měkký mech tlumil jeho kročeje, vše ho těšilo, bylo mu novým, širokých korun sosny, šišky spadlé dolů, sledoval dlouhou dobu zimničnou činnost mravenčího hejna, nebo pronásledoval zraky veveřici, jež mrštně skákala se stromu na strom, napodobil hvízdot kosa, vrhl se na mech a pokuřuje cigarettu díval se mezi větvovím do modrého, poklidného nebe. A ku podivu. Verše přišly mu na mysl. Dávno již žádných nečetl, přesycen, četl jen nejnovější věci, podivné a bizarrní, rozčilující a napjaté a nyní, uviděv bílý mráček na nebi, vzpomněl si na Lermontova báseň „Poklidní mráčkové, odvěcí poutníkové . . .", na toho Lermontova, jehož odsoudil co básníka „staromodního" . . .

Byl by tam snad zůstal dlouho ležeti, kdyby hlad ho nebyl pobidl k návratu. Vyhladověl pořádně v tom vzduchu a pustil se pěšinou k městu. Přišel nyní s jiné strany, byla to patrně dělnická čtvrť. Nízké domky s malými okénky, ženy, staré i mladé, vyhublé a ustarané stály přede dveřmi, vyhlížejíce, jde-li muž k obědu. Baštecký potkal i dav mladých děvčat, patrně továrních dělnic, některé byly hezké, ale všechny ubledlé, unavené věčnou prací v přádelně či v továrně na obuv.

I na náměstí byl živější ruch. Vážní páni s nezapřeným výrazem byrokratů ubírali se z kanceláři k obědu, ze školy děti se vyhrnuly, mladý, hezký učitel sledoval je přísným zrakem, dokud se nerozešly, pak již nebyly pod jeho zodpovědností.

*

Mladý, statný pán, vojenského vzezření, v úřednické uniformě, řinče šavlí po dláždění, kráčel sebevědomě, dívaje se pozorně na všechny strany, salutuje elegantně na pozdravy. To všechno maloměstské, šosácké, o čem dosud jen četl v knihách, rozlévalo se před jeho zraky, jímal nové ty obrazy a těšil se z jich maličkosti a šosáctví.

Došel domů, přezul se do jiných bot, an tyto byly promočeny rosou, oprášil se a šel dolů do kanceláře.

Notář seděl u stolu a rozmlouval se starým pánem šedivých vousů, dobrých a rozumných očí pod skly brejlí. Povstali oba, notář pospíchal vstříc příteli a stiskl mu ruku.

Notář přivedl Bašteckého k starému pánovi.

„To je pan Pospíšil, má pravá ruka a věrný pomocník, a tohle pan doktor Baštecký,“ představoval pány.

Podali si ruce, starý uklonil se hluboko, notář řekl k němu ještě několik slov a oba pánové vedli se do jídelny.

Slečna Ema, uzardělá od plotny, přinášela oběd. Byl velmi dobrý, Baštecký již dávno nejedl s takou chutí. Po obědě navrhl notář, aby šli do pokoje Bašteckého, jenž prý je nejchladnější. Baštecký natáhl se na pohovku, notář usedl si do houpací židle a pokuřujíce doutníky hovořili.

„Tak, kde jsi všude chodil?“ vyzvídal notář.

„Šel jsem přes pole a pak do lesa. Tam jsem se toulal, pak jsem ležel na mechu a kouřil. Je to opravdu rozkoš a začíná se mi to líbiti. Jen kdyby nebylo těch šosáckých tváří, co tu je vidět.“

„Nelze jinak, milý hochu,“ usmál se notář. „To je právě venkov. Člověk se uklidní, zdomácní, stane se šosákem, mne to také čeká. Jaká pomoc. Ale dá se s nimi mluviti. Nic platno, musím tě mezi ně uvésti. Ví to již celé město, že jsi tady a mnohá dívčina již tě sledovala zrakem za záclonou. Můžeš se tu snadno oženit.“

„E jdi,“ smál se doktor. „Snad jsi mne sem proto zval? Ale přepočítal jsi se. Nač se ženit? Mně je tak dobře, mám pohodlné živobytí, dobře jím a jsem jako pták. Ale ty bys se měl ženit, pane notáři, městský hodnostáři, usedlý, rozumný muži. Aha?“

Notář přejel si rukou po vlasech.

„A myslíš, Edo, že bych se dlouho rozmýšlel? Ale dosud jsem tu žádnou po chuti nenašel. Jsou tu hezké dívky, vzdělané, dobře vychované, ale dosud žádná mne neupoutala. Chtěl bych ňákou dobrou, prostou duši, u níž bych si odpočinul po denní námaze, pohovořil si s ní rozumně, jež by mne netrápila věčnými otázkami, sluší-li jí dobře šaty neb klobouk.“

„Já na tvém místě vzal bych si tu hospodyni,“ prohodil Baštecký a pustil kouř do vzduchu.

Notář se naň ostře podíval.

„Divný nápad,“ pravil po chvíli. „Bůh ví, co to je? Jak jsem ji vzal do domu, celé město bylo na nohou. Páni, mluvíce o ní, přimhuřovali významně oči, paničky si šeptaly a slečinky se červenaly. A Bůh je svědek, vzal jsem ji proto, že dobře vaří, je čistotná a pořádná, a starý, viděl jsi ho dole, má plno dětí, chtěl jsem mu ulevit. Co pak musím mít starou babu!“ rozhorlil se.

„Nechme toho, Karle,“ navrhl Baštecký. „Povídejme si o studentských letech, nebo o domově.“

Pustili se do vzpomínek. Kreslili si vzájemně postavy professorů, druh doplňoval druha, vzpomněli si na dívku z trafiky, do níž se oba zamilovali, žárlili na sebe, hněvali se, jež přijímala dvoření obou se stejně vlídným úsměvem a vdala se pak za krejčího, jemuž se oba vysmívali, viděli-li ho v krámě. Tiše a skromně klepaly vzpomínky na jich srdce, přibližovali se k sobě blíže a blíže, poznávali, jak jsou si drahými, a dívali se na sebe usmívavě.

„Již pět hodin,“ ulekl se notář, dívaje se na hodinky. „Musíme jít. Půjdeme do „lázní“, je to asi půl hodiny za městem a je to dostaveníčko vší elity v létě. Také jest tam několik rodin přes léto. Bude se ti tam také líbiti. Vezmu jen jiný kabát, můžeš se zatím také převléci.“

Ale Baštecký se nepřevlékl. Vzal jen čistý límec, oprášil oděv a šli.

* * *

Šli asi čtvrt hodiny po okresní silnici, pak odbočovala cesta do lesa, pustili se tou a přišli lesem na louku, sevřenou se všech stran lesy, ležící při řece, opravdové zákoutí, idylla, plná zeleni, klidu a míru.

U lesa stála pěkná budova se zahradou, „lázně“.

Proč se to místo jmenovalo lázně, nikdo neřekl.

Voda v řece byla právě taková tady jako jinde, jen to místo bylo tak vhodné, milé, nevěděli snad jiné jméno a přezvali to „lázněmi“.

Když oba přátelé vešli do zahrady, sedělo v ní u stolů již dosti hostů. Staří i mladí páni, paničky i slečinky i děti, popíjejíce pivo, kouříce, hovoříce.

Ti, co plnili kanceláře, vyběhli si sem do boží přírody, nadýchat se čistého vzduchu za dnešní celý den a do zásoby na zítřek.

Notář pozdravoval na všechny strany a Baštecký pozoroval, že se všechny zraky na ně upírají. Věděl, že to platí jemu, hostu.

„Pane notáři, pojďte si sednout k nám,“ volal od jednoho stolu silný, sonorní hlas. Notář se ohlédl, pozdravil a vedl Bašteckého s sebou ke stolu.

Seděla tam rodina, starý, šedivý pán, paní také již nemladá, hezká slečinka a dva chlapci.

„Pan sudí Vorovka, milostpaní, slečna dcera — pan doktor Baštecký,“ představoval notář a usadili se.

Baštecký mezi notáře a sudího, Vojáček vedle milostpaní a naproti slečně.

Pan sudí měl ve svém vzezření i v chování mnoho vojenského. Dlouhé kníry, přímé držení těla, přímý a přísný pohled, krátká a úsečná řeč prozrazovaly ihned vojáka. Sloužil mnoho let u auditoriátu a přestoupil co setník, chtěje se ženiti, k civilní soudní službě.

Nyní se ujal Bašteckého.

„Račte dovolit,“ přeptával se, „jste lékař, či juris doktor?“

„Právník, pane sudí,“ odpovídal Baštecký klidně, pokuřuje cigarettu.

„Á, kollega, těší mne,“ podával mu sudí znova ruku. „A kde sloužíte, prosím?“

„U finance.“

„Á, u finance! Tam jsou pěkné vyhlídky. Můj kollega, ňáký von Proche, neračte znát, absolvovali jsme spolu, šel taky k financi. Je nyní dvorním radou ve Vídni a já okresním sudím. Ja, ja, das ist eine Carrière,“ povzdychl.

„No, já tak vysoko ani netoužím,“ usmál se Baštecký, „jen když tolik vydělám, co mi třeba k slušnému živobytí. Na titulu nezáleží.“

„Takoví jsou nyní ti mladí páni,“ rozhorlil se sudí, „ke všemu lhostejní, nemají pravé úřednické ctižádosti. ‚Jen když jsem živ,‘ říkají. Máme tu také takové, poznáte je. Dobře pracují, to je pravda, ale mimo úřad odhazují všechnu důstojnost. Jsou v zpěváckém spolku, v literárním kroužku, pořádají vlastenecké přednášky, jeden píše docela do novin, ač ví, že to nemá býti. A co se mu naříkám, je soudním auskultantem: ‚Pane auskultante, nechte toho, bude vám to škoditi, uvidíte, nahoře to nevidí rádi‘ — toto, jako když hrách na stěnu hází.“

„Nová doba, pane sudí,“ mluvil Baštecký. „Ono to nyní také není tak jako před třiceti, čtyřiceti lety, kdy každého, kdo psal, měli za revolucionáře. Prosím vás, v úřadě jsou intelligentní lidé, a každý intelligentní člověk tu a tam něco napíše, je-li třeba.“

„Ano, ano, jiné doby,“ zakývat sudí hlavou, „a jiná disciplina. Na vojně je jinak. Komandant řekne tak a tak! a musí se stát. Ale v civilní službě musí našinec vše v rukavičkách: pane doktore sem, pane doktore tam, mazlit se. Jinak se nic nesvede.“

Baštecký neodpovídal a rozhlížel se po zahradě. Byla to zahrada košatých lip a kaštanů, pode stromy, ve stínu postaveny byly stoly a lavice. Bylo v ní dosti plno. Živě rozkládali pánové rukama, paničky šuškaly, slečinky s mladými pány procházely se po pěšinkách, několik pánů hrálo v kuželky. Veselé, mladé chůvy houpaly děti na houpačkách, mladí pánové se zastavovali a jakoby se dívali na děti, pozorovali hezké a rozveselené chůvičky.

Taková spokojenost, spokojenost po denní práci či denním zahálení rozlévala se po všech tvářích, ti lidé se dobře najedli, měli pěkné šaty, radovali se ze života a líbili se sami sobě: „Philister in Sonntagsröcklein“, napadl verš Bašteckému.

Jak obrátil hlavu, pozoroval, že se slečna suďovic zarděla. Dívala se naň a překvapil ji, obrátiv se náhle. Podíval se na ni pozorněji. Byla to zajímavá brunetka přisnědlé pleti, pěkných živých očí, asi dvacetiletá dívka pěkně, modně oblečená. Připomněl si, že sedí tu již takovou dobu, aniž slovo na ni promluvil a hanbil se.

„Je to krásný koutek zde, slečno,“ obrátil se k ní, „býváte tu asi často.“

„Ach, rozkošně je tu,“ šeptla roztouženě a obrátila oči k nebi. „Je-li co krásnějšího nad přírodu? Jsem náruživou ctitelkyní přírody a stále tanou mi slova básníkova „Přírodo, tys onen chrám, v kterém já rád přebývám,“ na mysli. Toulám se tak ráda poli a lesy se svým zamilovaným Ohnetem,“ dodala a podívala se na Bašteckého.

Ten se ironicky, však sotva znatelně usmál.

„Znáte také Ohneta, pane doktore?“ zapřádala slečna dále rozmluvu.

„Ano, slečno, ale, bohužel, nemohu sdíleti vaši zálibu v něm.“

„Tak? A co se vám líbí, ne-li ‚Majitel hutí‘, nebo ‚Velký lom‘, nebo ‚Hraběnka Sara‘?“

„Čtu velmi málo románů, slečno,“ vypravoval Baštecký. „V poslední době vrhl jsem se na ruskou literaturu a je mi nyní takový ňáký konvencielní román ocukrovanou vodou,“ pravil on důrazně a pevně.

„Ruská literatura se vám líbí,“ divila se. „Četla jsem také něco, počkejte, bylo to německé, tuším ‚Aus fremden Zungen,‘ aha, už vím ‚Väter und Söhne‘.“

„Otcové a děti,“ zvolal nadšeně Baštecký, „od Turgeněva. Jeden z jeho nejkrásnějších románů.“

(Pokračování.)

Paměti Dona Estébana.

Historický obraz. Napsal Otakar Červinka.

(Pokračování.)

Domníval jsem se, že se ulekla, spatřivši vojína.

„Barboro, pošli Václava k sousedům, nechť se ihned ke mně dostaví. — Jdi sama k některým, aby přišli —“

„A ty chceš zůstat zde sám?“ odvětila žena, pozorujíc mne stále, jako u vyjevení.

„Ano, nebojím se v přítomnosti tohoto pana důstojníka. Bůh všude nade mnou —“

Poručil jsem venku stojícím na stráži vojínům, aby ženu i Václava, výrostka to, kterého kdesi venku ve dvoře schovaného Barbora vynašla, ze statku propustili.

„Kdo jest ta žena?“ otázal jsem se starce.

„Moje sestra,“ pravil Štěpán tak lhostejně, jakoby o jiném přemýšlel.

Vskutku počaly se za chvíli do statku scházet — ne sousedé, ale — jejich ženy, selky. — Bylo mi to divno a tázavě hleděl jsem brzy na příchozí, brzy na starého Štěpána a jeho sestru, která s posledními se vrátila.

„Nikoho z mužských jsem nenalezla doma,“ řekla Barbora.

„Kde jsou mužové vaši? Kde je rychtář?“ otázal jsem se přísně žen.

„Nejsou doma,“ odpověděla jedna z žen.

„Jak nejsou doma? Pošlu-li rejthary — však oni je přivedou —“

„Milost, pane oficíre!“ řekla tatáž žena. „Nejsou doma, Bůh ví, že nejsou.“

„A kde jsou?“

„Nesmíme říci. Ale snad to můžeme vyjednati za ně. Jsem rychtářová —“

Kdyby se mi toto bylo přihodilo dříve, než jsem Růženu seznal, byl bych krátce, po vojansku s nimi zatočil. Byl bych dal krátce střežiti ženy až do návratu mužů. Pohnula mne též ta srdnatost, kterou ženy před svými muži dokázaly, a proto jsem jim pouze přísně domluvil o následcích jednání jich mužů a doložil jsem:

„Jen pod tou výminkou, když mužové vaši ihned se mnou půjdou do Vrutice k urozenému pánu Fabriciovi a jej odprosí, poslušenství a člověčenství jemu slíbí —

vám bude odpuštěno. Poslechnete-li — ručím za dobrý výsledek a sám se za vás a za ně u něho přimluvím. Ne-li — tedy ještě dnes sem položím své rejthary a to víte — potom bude zle. Vytáhnou oni vaše muže a kdyby se i pod zemí skrývali —"

Ozvaly se výkřiky bázně. Ženy živě rokovaly mezi sebou. Konečně opět ta, která sebe nazvala rychtářovou, řekla:

„A smíme, pane důstojníku, s našimi muži do Vrutice jíti?"

„Nač to?"

„Inu, poprosíme urozenou paní —"

„Je to zbytečné. Ale — buďsi —"

Večer jeli jsme zpět k Vrutici. Mezi mými rejthary pohyboval se dlouhý průvod mužů a žen.

Přivedl jsem celý zástup k panu Fabriciovi, který ovšem po dlouhém prošení ve přítomnosti svého regenta a písaře, hlavně na přímluvu své dobré paní a na přímluvu mou, jim odpustil.

Vděčný pohled sličné dcery Štěpánovy a stisknutí ruky bylo mou odměnou.

* * *

V ten čas došel mne dopis dávno očekávaný. Byla to zpráva mého bývalého poručníka, v které mi konečně oznamoval tajemství rodu mého, o kteréhož odhalení jsem ho již dávno byl prosil.

„Umírající otec tvůj uložil mi, abych tobě sdělil, že za mládí svého, zdržovav se v Praze při dvoře císaře Rudolfa II., živ byl jako kavalír, rodu svému přiměřeně a proto se nevyhýbal rozličným dobrodružstvím, věku jeho obyčejným. Seznal jednu dívku sličnosti neobyčejné, která vynikala nejen spanilostí, ale i stálostí svou, tak že veškeré namáhání zamilovaného mladíka bylo marné. Byla to dívka zchudlého rodu zemanského, která v Praze v domě panském u bohatých přátel jaksi na vychování byla.

Zamilovaný jinoch slíbil konečně dívce manželství a daroval jí na důkaz úmyslu svého krásný zlatý prsten a konečně navedl věc tak, že pomocí svého přítele, za kněze přestrojeného, tajně s ní se oddav, cíle svého dosáhl. Brzy na to Prahu a dívku tu opustil, která na to matkou tvou se stala. Na křtu dáno tobě jméno Estéban a sice po matce, která se jmenovala Štěpánová, ačkoliv rodinným jménem Korenských psáti se mohla. Pocházela ze vsi Sušna, v jejíž blízkosti se nalézáš. Zdali posud žije, doptáš se. Byl to jediný poklesek mladický šlechetného, vznešeného tvého otce, který též po celý svůj život ho litoval a pokání za něj činil, zůstav po celý ostatní život svobodným —"

List vypadl mně překvapením z ruky, tak že jsem ho ani nedočetl. Opět a opět jsem četl tuto neočekávanou zprávu. Divil jsem se zvláštním okolnostem, které mne do rodiště mého přivedly.

Teprve za chvíli byl jsem s to dočísti list, v kterém ku konci stálo:

„Žádal jsi mne dříve častěji o přeložení k činné armádě. Konečně možno přání tvému vyhověti. Dostav se od budoucí neděle za týden do Prahy. Půjdeme spolu k samému nejvyššímu vojska, vévodovi Friedlandskému. Představím tě a odporučím —"

Znovu se mi list v rukou třásl. Vyskočil jsem a pádil do zahrady, kde jsem se domníval zastati rodinu páně Fabriciovu.

Nebyla tam, ale setkal jsem se s Růženou, která používala volné chvíle k osamělé procházce.

„Panno," pravil jsem, vezma ji za ruku, neboť nyní, když jsem ji měl snad na vždy opustiti, cítil jsem teprve, jak mi drahou jest — „panno, dovolte, abych s vámi promluvil upřímně, jako poctivý muž a vojín. Budu vás muset brzy opustiti a Bůh sám ví, jestli se kdy zase shledáme —"

V tom jsem cítil, jak se ruka děvčete v ruce mé chvěje, viděl jsem, jak bledne, div neklesá.

„Vy chcete odejeti?"

„Ano! Vyšší vůle je mi rozkazem —"

„A brzo-li?"

„Od neděle za týden se nejvyššímu v Praze představím —"

„Pak běda nám —"

A v jejích očích zaleskly se slzy. Zachytil jsem klesající kolem pasu.

„Nevím, smím-li si pohnutí vaše příznivě vykládati tak, jak si to mé srdce přeje. Na každý způsob usnadňuje mi to otázku, ku které jsem se již dříve chystal, kterou jsem ale z nepochopitelné mi bázně oslyšení stále odkládal: Milujete mne, Růženo?"

„Zdali vás miluji, pane Estébane? Nevím. Vím jen tolik, že kdybych měla bratra, více bych ho milovati nemohla —"

„Tedy jen lásku bratrskou cítíte ke mně?" zvolal jsem bolestně překvapen.

„Nevím, jak vás miluji," pravila dívka s cudnou vášnivostí, „vím jen tolik, ne — zdá se mi, že bych odloučení od vás nepřežila —"

„O má světice!" zvolal jsem, klesna před ní na kolena, „pak jsi již před bohem mou —"

„Vstaňte, pane, jsemť pouze prostá dívka. Obávám se jen —" pravila, když jsem povstal.

„Čeho, drahá?"

„Mého otce! On nikdy nesvolí —" a slzy tekly jí po tváři.

„Budu ho prosit, budeš ho prosit ty, klekneme před ním, dá se obměkčit."

„Toho nečiň, Estébane. Můj otec je tvrdší skály — tím více by ho to zatvrdilo —"

„Pak tě unesu!" zvolal jsem se zoufalou odhodlaností.

„To by můj ubohý starý otec nepřežil a já bych se nad jeho smrtí utrápila. Je tak dobrý, ale nešťastný. Vím, co učiníme. Mám tetu Barboru, ta nám pomůže —"

„Barboru? Snad onu ženu, kterou jsem u vás viděl — sestru tvého otce?"

„Ano. Měla, ubohá, divné příhody. Za mládí prý milovala muže vznešeného a vysokého důstojníka, ale byla oklamána a od té doby žije osaměle se svým bratrem, který se pro poklesek jejího mládí posud na ni hněvá, a proto hlavně na muže tvého stavu a povolání neukrotitelným hněvem zahořel. Udržuje ho, zdá se, jen to ještě na světě, že nalezne jednou svůdce své sestry —"

„To však málo naděje nám dodává," pravil jsem smutně, vzpomínaje na slova listu dnes mne došlého.

„Ale teta má mne nad míru miluje a doufám, že přímluvou svou též úmysly otce mého změní —"

„Budiž. Požádám nejprve urozenou paní Fabriciovou za přímluvu a budoucí neděli odeberu se k tvému otci, kterému se se vším svěřím —“

Rozloučili jsme se opojeni nadějí a blahem.

* * *

Urozená paní Fabriciová byla žena zvláštní, řekl bych skoro žena, do své doby se nehodící. Ačkoliv se nevyjadřovala často o poměrech, které ji obklopovaly a kterých byla svědkyní, přece jsem dobře pozoroval z výroků jejích, více soukromých, že mnohé, co se ve vlasti její dělo, neschvalovala. Zvláště jednání jejího manžela kárávala někdy, ovšem že mírně, neboť její měkká povaha neodvážila se až k zřejmé opposici proti vůli mužově. Přece však tím mnohého dosáhla, mnohé zabránila —

Bylať hospodyně výtečná a starávala se hlavně o vnitřní záležitosti hospodářství jí svěřeného, t. j. krmila drůbež, tak že byla v tom ohledu na slovo vzata, její kuchyně byla široko daleko výtečností svou pověstna, pomáhala svojí apatyčkou a recepty svými nemocným a ještě více tajně laskavým slovem a činnou pomocí ulevovala bídě, která zevšad ji obklopovala.

Byla to žena se srdcem zlatým, která dle evangelia nehlučně a skromně kráčela ve šlépějích Kristových, hodna lepšího osudu, než jaký jí byl losem uštědřen. Ostatně možná, že právě tím vyplňovala řádně úlohu osudem jí svěřenou: býti útěchou trpících.

Tato paní chovala se ke mně za mého pobytu na panství páně Fabriciově skoro jako matka k svému dítěti. A mohu říci, že jsem k málokteré ženě na světě přilnul podobnou přátelskou důvěrou, jako k ní. Byla tenkráte ovšem již v letech, kde mohla býti mou matkou.

Nalezl jsem snadno příležitost, s ní mezi čtyřma očima pohovořiti.

Vysvětlil jsem jí stručně, oč se jednalo, a prosil jsem o vzácnou radu její.

Byla patrně zprávou mou překvapena, neboť pravila:

„Myslil jste, pane Estébane, na to, jaké následky jednání vaše bude míti?“

„Vy tedy neschvalujete, vzácná paní, jednání mé?“

„Nedivím se vám. Vy, který jste, jak jste mi vypravoval, vyrostl pod přísným dozorem klášterním, jehož celá snaha v mládí obrácena byla k rozšíření pravé víry katolické, vy, který jste nepoznal ani otce ani matky, a později v životě vojenském jste opět vyhledával jen přísné stránky jeho v plnění povinností, a míjel všeho, co život mladému muži vašich let poskytuje, který jste, jak jste mi pravil, lásky nepoznal, ba pro kterého jakoby posud ani děvčat a žen na světě nebylo: vy jste v samotě, v jaké nyní žijete musel podlehnouti kouzlu děvčete, jakým je Růžena. Vždyť mně samé je společnost její milá, cítím to zvláštní kouzlo nezkažené její bytosti, které vše vůkol sebe omlazuje. Ale považte následky svého jednání, jestli se s ní vskutku zasnoubíte. Ona jest přec stavem svým vám nerovna; to, co dnes vás při ní okouzluje, časem zevšední a zbudou pouze pouta, vzájemně vás na vždy vížící. Před vámi se jasní skvělá dráha, která v dnešních bouřlivých dobách takořka neobmezena jest, kterou ale zasnoubením se s ní již z předu skoro nemožnou učiníte. Vy máte času dost na ženitbu a budete moci časem voliti v kruzích zcela jiných, které vás pak mimovolně vždy výše pozvedati budou, kdežto žena, jako je ona z rodu selského, bude závažím, které se na paty vaše bude věšeti tíhou olova. Bůh ví, že si vás vážím a že bych též jí přála to nejlepší, neboť je dobrá a zasluhuje býti šťastnou, vždyť je jedinou důvěrnou přítelkyní mou zde na venku: ale, jak pravím — neradím vám k tomu kroku —“

Asi v tom smyslu mluvila paní Fabriciová.

Ovšem jsem jí za těchto poměrů o tom, co obmýšlím dále, málo co řekl. Ale umínil jsem si pevně vzdor tomu provésti úmysl svůj a dojíti k starému Štěpánovi do Sušna.

(Pokračování.)

Naomina láska.

Napsal Q. Přeložila M. Jesenská.

(Pokračování.)

Když byly špejle hotovy, vyšel William s Naomi před dům a s košem na ruce provázel ji ještě zahradou až ku plotu. Vůně čerstvého smrkového dřeva nesla se s ním. Na půl cestě obrátila se Naomi stranou a utrhla větévku „chlapčí lásky“ a podala mu ji, aby si přivoněl. Nebylo to nic zvláštního, ale když William bral větévku, usmáli se oba a pohlédli si do očí. Pak se políbili a rozvážná žena šla svou cestou dolů po silnici a rozvážný její muž zůstal státi u vrat a hleděl za ní.

Když konečně odvrátil od vzdalující se oči a pohlédl směrem opačným, spatřil muže, jenž právě přešel kolem rohu plotu a zůstal státi v prostřed silnice asi tucet loktů daleko od něho a hleděl též za jeho ženou.

Byl to statný muž širokých ramen. Měl námořnický oděv a spodky zastrčené do wellingtonských bot. Pleť jeho byla hnědá jako ořech. V uších měl náušnice. Tahy prozrazovaly Brita. Rozpačitý, lichotivý a poněkud hloupý úsměv prostíral se mu po tváři. — Chvíli se oba muži pozorovali a pak cizinec přistoupil blíže.

„To byla Naomi, není-li pravda?“ řekl kývna hlavou za ženskou postavou, jež dosud zrakům jejich nezmizela.

William Geake otevřel z široka oči a odvětil krátce:

„Ano, moje žena, Naomi Geaková. Co jest?“

Muž poškrabal se v hlavě a prohlížel si Williama asi tak, jako nečitelný ukazovatel cesty, postavený na neobyčejně zmatené křižovatce.

„Nese se velmi pěkně, to musím říci.“

Úsměv jeho stával se ještě lichotivějším.

„Přál jste si s ní mluviti?“

„Nu ano. Přál a nepřál. Je to strašně zmatené. Neznáte mne, jak se zdá.“

„Neznám.“

„Jmenuji se Abe Bricknell. A-bra-ham Bricknell. Jednou jsem byl Naominým mužem; a nyní — s pří-

zvukem opravdové skroušenosti — cítím, že vás nemůže nic více zarmoutiti než to.“

Williamovi Geakovi vyschlo v hrdle a na siluici zatemnilo se mu světlo sluneční. Zadíval se na puchýř zelené barvy u zahradních vrátek a počal jej zvolna nehtem od palce odlupovati. Pak vyňal kapesní šátek a pečlivě oprášil, co se mu pod nehtem vydrobilo. Mezi tím zápasil o řeč.

„Změnil jsem se značně,“ řekl Naomin první muž s týmž přihlouplým úsměvem.

„Pojďte dále,“ podařilo se konečně Williamovi vypraviti ze sebe a obrátiv se kráčel napřed k domku. Cestou slyšel silný bzukot včel. Nikdy dosud nepozoroval, že by nadělaly tolik hluku. Podivení nad tím naplnilo všecku jeho mysl cestou od vrat až ku dveřím domovním. Jiné myšlénky nebyl schopen. U chaty se konečně zastavil.

„Nevyzkoumatelné jsou cesty Páně,“ řekl a přejel si rukou oči.

„Ba ano. Já to také vždycky říkávám,“ přizvukoval druhý radostně, jsa šťasten, že jsou oba téhož mínění.

„Člověče,“ udeřil William na něho prudce. „Proč jste nepřišel dříve? Co vás zdrželo? Ach, muži, muži! Víte, co jste učinil?“

„Byl jsem stížen slunečním úpalem,“ řekl příchozí, dotýkaje se hlavy a maje na tváři stále týž lichotivý úsměv, „velmi zlým slunečným úpalem. Odplul jsem na John S. Hancocku. Naomi vám asi o tom vyprávěla, není-li pravda?“

„Pokračujte!“

„Pete Hancock byl kapitánem. Loď byla nazvána po jeho strýci, víte, a Hancockům náležely téměř všecky akcie! Proto stal se Pete kapitánem. Vypluli jsme v pátek — nešťastně, jak jsem vždy slýchal. Ale Pete řekl, že když jeli klást kabel přes Atlantický ocean, vyjeli v týž den a tím prý je kouzlo zrušeno. Pete znal spoustu povídaček, ale kapitánem byl špatným, žádná hlava.“

„Hleďte,“ vskočil mu William zoufale do řeči, „co je mi po Petru Hancockovi?“

„Ó, nedalo by se o něm mnoho povídati, kdybyste i chtěl poslouchati. Byl velmi špatným kapitánem, ač se to o něm nyní, kdy ho více není, říkati nesluší. Srdce jeho bylo plné lásky. Posledně řídil loď svou domů z Nového Orleansu. Stál nezvratně na tom, že musí zajeti k ženě a dětem. Držel se blíže přístavu a trámy v podlodí se důkladně odřely. Myslím ovšem, že by mu výdej za opravu nebyl příliš vyčítán, ježto všichni podílníci náleželi k rodině. Ale loď stala se tím méně pevnou. To byla příčina, že se tak náhle potopila.“

„Byla ztroskotána?“

„Přicházím již k tomu. Dostali jsme se právě do tropu. Mířili jsme ke Kingstonskému přístavu. Podél pěti uzlů proklouzli jsme statně a snadno. Po nesnázích nebylo ani stopy. Vešel jsem do vnitř, abych se prospal. Pete zůstal na palubě. Brzy usnul jsem pevně. Náhle prudký náraz vyhodil mne z mého visutého lůžka. Sotva jsem se postavil na nohy a sebral svých pět smyslů, byl jsem už na palubě, a loď se již potápěla hlavou jako prasklý hrnec. Roztříštila si prsní kost o potopený běhoun, a opuštěnou, stežně zbavenou a vodou zatopenou loď, jež snad po více než dvacet let byla pohřbena pod hladinou Atlantického oceanu, než nastal její ustanovený čas, kdy nám přišla do cesty a roztříštila spodek Johna S. Hancocka. Pane, mám za to, že naše loď byla pod vodou v pěti minutách. Zbylo nám jen ještě tolik času, že jsme spustili ochranný člun a odstrčili jej z víru, jejž potápějící se loď působila. Do něho seskákalo všecko mužstvo, ač to byl člun pouze šestnáctistopový. Obtěžkali jsme jej tak, že se potápěl téměř po okraj.

Hvězdy svítily jasně, ale měsíce nebylo. Kruté věci dějí se na moři.“

Přejel si rukou oči, jakoby chtěl s nich setříti blánu, již se těžkým utrpením jeho potáhly. Pak pokračoval:

„Kruté věci dějí se na moři. Neměli jsme co jísti ani píti, než plechovou krabici zavařených hrušek. Bůh ví, jak se dostala do člunu. Bylo brzy po ní.

Pete měl u hodinek zavěšený malý kompas. Dle toho vypluli jsme na západo-severo-západ k nejbližší zemi, což dle našeho mínění musil být jeden z Leewardských ostrovů. Učinili jsme to spíše proto, abychom měli co dělat, než k vůli něčemu jinému. Člun byl tak hluboko potopen, že jsme urazili za hodinu pouze míli, ač nám pasátní vítr pomáhal. Vodu jsme čerpali dnem i nocí.

Třetího dne stalo se slunce palčivým a dva muži se zbláznili. Musili jsme je vrhnouti do moře a tlouci vesly, až se potopili. Byli by jinak potopili člun. To, zdálo se, tkvělo Petovi ustavičně na mysli. Celou následující noc mluvil zmateně. Říkal, že slyší mrtvé hlásnou troubou svá jména vyvolávati. Kolem půlnoci skočil za nimi, aby je zachránil, a utopil se.

Kompas vzal s sebou. ale tím se náš stav příliš nezhoršil. Člun byl nyní lehčí a my nemusili vodu čerpati. Brzy byl jsem tak unaven, že jsem nebyl s to pozorovati, jak mužstva ubývá. Ležel jsem s hlavou pod lany plachtovými a jen tu a tam jsem se pozvedl, abych pohleděl přes okraj člunu. Domnívám se, že mě k tomu přimělo šplíchnutí vody, kdykoli nový muž skočil do moře. Ale jistě to nevím. Kolem bylo plno žraloků. Hrozné věci dějí se na moři. Člun nalézal se v příšerném tratolišti krve.

Jeden plavec — Jeff Tresawna to byl; matka jeho žije v Looe. Otevřel si žílu a zkoušel píti svou krev, ale vykrvácel a zemřel. Pokud se pamatuji, aby jeden druhého, jak se tu a tam slýchává, chtěl sníst, se naprosto nestalo. Pravidlem zmocnilo se jich šílenství a jako ovce jeden po druhém skákal do moře. Dva šli rychle za sebou a pak nastal klid a pak pronikavé vzkřiknutí a zase dvoje nebo troje zašplíchnutí.

Já mezi tím chvílemi dřímal a zase se probouzel. V hlavě se mi vše popletlo a totéž musil jsem ve snu vždy znovu viděti, neboť, jak jsem již pravil, bylo nás pouze šestnáct a mně se zdálo, že jsem slyšel skákat do moře velké množství lidí.

Konečně jsem otevřel oči. Byla noc. Hvězdy jasně svítily. Člun byl prázdný. Zbyl jsem pouze já a Jeff Tresawna, jenž vykrvácev zemřel. Ležel v ohybu lodi s nohami nataženými proti mně po délce paluby. Na příčce lodi a na trámu, jenž spojoval přední podpalubu se zadní, třpytila se rosa. Rukávy mé košile byly k ždímání mokré i ssál jsem je chvíli, ale pak jsem upadl v novou dřímotu.

První, nač se potom opět pamatuji, byl zvláštní sen. Zdálo se mi, že jsem opět doma v Carne nad pobřežím Pendowerským. Tam žil můj otec a moje matka. Slyšel jsem nárazy vln zcela zřetelně. Zvukem tím byl jsem probuzen. Rozednívalo se. Zvuk neustával a neumlkl ani, když jsem otevřel oči, leč nebylo jej slyšeti tak hlučně.

Ssál jsem znovu rukávy své košile, pak jsem se pozvedl na kolena u lodní příčky a pohlédl přes ni. Co jsem slyšel, byl opravdu zvuk lámajících se vln. Lámaly se asi o tucet malých ostrůvků, které se nalézaly mezi obzorem a mnou ve směru větru. Nazývám je ostrovy, ale byly to vlastně skaliny nořící se z moře. Ptactva na nich bylo dost a dost, ale jinak, s odpuštěním, byly holé jako temeno vaší hlavy."

Geake přikývl s vážnou tváří.

„Později jsem se dověděl," pokračoval námořník, „že to byly, abych tak řekl, kousíčky náležející k Leewardským ostrovům asi osmdesát mil jihozápadně od St. Kitt's. Naše loď musila jeti kolem St. Kitt's, aniž bychom jej byli viděli, jestliže jsme jej, což je možno, nepropásli za noční tmy. Dobře, nu a můžete si domysliti, že byl člun u jednoho z nich hezky blízko, nebo jinak bych nebyl mohl slyšeti zvuk vln oplakujících břehy. Řekl bych, že to bylo asi půl míle daleko. Vlny stříkaly hodně vysoko. Příčinou toho musil býti proud, neboť vítr nestál ani za řeč a moře bylo klidno. Nejhorší bylo to, že mě proud unášel s sebou širší stranou lodi pěkně přímo proti skalám. Kormidla neměl jsem žádného a v člunu zbylo než jediné veslo, jehož lopatka byla ulomena. Ale přece se mi podařilo ponořiti je do vody a udržeti lodku čelem proti skále. Nos její narazil s třeskotem na břeh. Zatočila se a pak hnala se zpět. Neměl jsem ani tolik síly, abych pozvedl ruku, tím méně, abych se něčeho uchopil a učinil takto cestě naší konec. Mohli jsme se snadno dostati zase na širé moře. Než v čele proti nám strměla nová skála.

Nárazem byl jsem i s lodí vyhozen na břeh, kde jsme hodně potlučeni zůstali ležeti. Musím doznati, že to trvalo téměř půl hodiny, než jsem se dostal přes okraj své lodi, a po celou tu dobu držel jsem v ruce zlomené veslo. Nevím, proč jsem to činil, ale později mi to zachránilo život. Nemáte doma trochu jablčáku nebo něčeho podobného?"

„My se zde řídíme zásadami střídmosti," řekl Geake. Vstal a přinesl džbán vody a sklenici.

„To stačí," řekl příchozí a napil se. „Námi pívává při jídle sklenici piva, pokud se pamatuji. — Dobře, jak jsem vám již pověděl, dostal jsem se ze člunu. Zbylo mi ještě tolik síly a přítomnosti ducha, že jsem vylezl nad místo, kde stává voda nejvýše, a tam jsem usedl dívaje se kolem jako hloupý a dive se, že jsem to dokázal. Dole pode mnou příboj zvedal člun a narážel jím o skaliny. Pozoroval jsem jeho bum, bum nahoru a dolů, nahoru a dolů. Jeff s rameny vtisknutými v ohybu lodi hleděl na mne vzhůru s hloupým výrazem v bledé své tváři, jakoby to nemohl vše pochopiti. Když jej příboj pozvedl blíže, odplížil jsem se o kus nahoru. Zdálo se mi, že on a člun pronásledují mě jako zlý sen a kdykoli žebra lodi zaskřípěla, zachvěl jsem se po všem těle. Konečně se dno prolomilo a ona se tiše naplnila a potopila.

Zatím vál vítr prudčeji a hustá mračna se blížila. Pak pršelo. Nevím určitě, bylo-li to téhož dne nebo ne. Neměl jsem určité představy o čase. Ale pršelo silně. Těsně u mé ruky leželo péro se širokým brčkem. Skála kolem byla poseta peřím, jež poztráceli ptáci. Jím jsem zkoušel píti vodu, jež se řinula trhlinou skalní. Hledaje kolem přišel jsem na vejce. Zapáchalo, ale já je přes to snědl. Potom jsem se cítil trochu silnějším. Umínil jsem si, že na skalinu upevním veslo, aby v případě, že popluje kolem loď a já budu spáti anebo nebudu míti dosti síly dáti jí znamení, je viděla. Nalezl jsem v skalině příhodnou skulinu, do níž jsem je vrazil. Při této práci ucítil jsem v žaludku prudkou bolest. Mám za to, že to bylo ono vejce. V hlavě mé byl zmatek, ale přece měl jsem ještě dosti jasné vědomí, abych si mohl spílati bláznů za to, že jsem nevzal s sebou Jeffovu košili, aby mi posloužila za vlajku. Leč co naplat. Má byla mokrá, že by se mohla ždímati, a slunce hřálo hezky silně, i sundal jsem ji a pověsil na veslo, aby se usušila a zároveň sloužila za vlajku, než si udělám praporec z mořských chaluh. Potom jsem počal zvraceti. A to bylo asi to poslední, pane Geaku, na co se pamatuji. Pak jsem zešílel.

Řekli mi, že americký škonar*) Shawanee zpozoroval mou vlající košili, vyslal člun a přijal mě na palubu a v Novém Orleansu vysadil na břeh. S hlavou mou bylo to zlé, ach velmi zlé. Dali mě do blázince a vyléčili mě. Ale potřebovali k tomu osm let a nemyslím, že to byla snadná práce.

Zle mi po celou tu dobu nebylo, to musím říci, pane, ale teprve k posledku vrátila se mi paměť tak, že jsem si vzpomenul také na události, jež se přihodily před roztokáním člunu. Před tím se mi zdálo, že jím vše počíná i končí. Asi před rokem přišlo do asylu několik hostů. Mezi nimi byla též dáma. Když mluvila, něco v její tváři připamatovalo mi Námi a já si vzpomenul, že jsem ženat. Ve čtrnácti dnech, jednak přemýšlením — mysliti je pro mne dosud velmi namáhavá práce — jednak sny upamatoval jsem se na všecko. Tím se můj stav rychle lepšil.

Brzy potom, když mi bylo tak dobře, že jsem již mohl býti propuštěn, zamluvil jsem si místo na lodi s obilím, jež se jmenovala „Druid" a jela do Liverpoolu. Po celou cestu těšil jsem se na to, jak bude Námi šťastna, až mě spatří! Nyní myslím, že nebude."

„Možno dost, že ji to zabije."

„Řekl bych, že se vy dva máte rádi. Byla vždy ženou velmi vřele milující."

„Mám ji radši než nebe," vyrazil ze sebe William a pak se zachvěl očekávaje zpola, že za ta slova do něho udeří hrom.

„Slyšel jsem, že se vdala dole u „Patnácti kulí" v Troy. Stavil jsem se tam, abych se dověděl, co se stalo nového."

„Jak? Vy jste pověděl lidem, kdo jste?"

„Ani slova. Z počátku zamýšlel jsem připraviti starému Tonsovi, hostinskému, malé překvapení, neboť mě nepoznal. Ale uslyšev toto, právě když jsem hodlal svůj malý žert provésti, nechal jsem toho. Myslil jsem si, že by to mohlo Námi uraziti. Bývala v některých věcech velmi přísnou."

William Geake přešel dvakráte sem a tam svým malým pokojem. Na stole leželo otevřeno písmo svaté, neboť v něm před chvílí hledal text ku svému kázání. Za jeho místem na polici byla malá schránka ve zdi a v jedné její zásuvce bylo uschováno něco přes dvacet pět liber. Byla to třetí částka jeho úspor. Jeden díl uložil do banky, druhý měl na úroky uložený u firmy Climo a Hodges v St. Anotellu. Byl jako pravý vesničan příliš opatrným, než aby uložil všecka svá vejce do jednoho

*) malá loď.

koše. Ač byla firma Climo a Hodges jistá jako anglická banka, dal přece přednost své vlastní punčoše, do níž uložil zbytek svého bohatství.

Zavřel kvapně bibli, dal ji na své místo, pak ji znovu vyňal a stál chvěje se a drže ji v obou rukou. Žil ve hříchu a hodlá zabřísti do hříchu ještě hlouběji. A přece co učinil, aby si zasloužil Naomi, u porovnání s nevyslovitelnými strastmi, jež vytrpěl prostý tento námořník? Opravdu Bůh musil muže toho chovati pod zvláštní svou ochranou a míti k tomu vážné příčiny, že ho přivedl zpět domů k zákonné jeho ženě, přes to, že se s ním loď rozkotala, že umíral hlady a konečně se zbláznil.

Byl jí William Geake lepším chotěm?

Chotěm? — Při této myšlénce pustil znovu písmo svaté na stůl, jakoby ho v prsty pálilo.

Cokoli se má státi, musí se státi rychle. Nevinný ničitel tolika štěstí stál zde s pohledem utkvělý na jeho rtech čekaje dychtivě na jeho rozhodnutí jako lovecký pes. Bůh nepopřál mu času. Nebylo to dobrotivé takovýmto způsobem činiti nátlak na člověka.

Ve víru těchto myšlének zdálo se mu pojednou, že slyší zvuk Naominých kročejů blíž a blíže domu. Byl téměř s to činiti Bohu výčitky za to, že zůstali bezdětni. Děcko bylo by učinilo pokušení neodolatelným.

„Byl bych nyní skoro radši, kdybych byl ani nepřišel, když vás to tak tuze mrzí,“ prohodil příchozí teskně, když byl po dvě minuty mlčky marně čekal.

Tato věta rozhodla. Pokušení bylo neodolatelným. Geake otevřel zásuvku, vložil do ní ruku a hodil na stůl plnou hrst bankovek.

„Zde,“ pravil, „zde jest dvacet pět liber. Budou vaše, vrátíte-li se rovnou cestou do Ameriky.

(Pokračování.)

Pozdě...

Napsal A. P. Čechov. Přeložil Jiří Ščerbinský.

I.

Na svatbě Olgy Ivanovny byli všichni její přátelé a známí.

„Pohleďte na něho: není-liž pravda, v něm je cosi...“ pravila ona k svým přátelům, ukazujíc na muže, jakoby si přála vysvětliti jim, proč si vzala prostého, obyčejného a zcela nepatrného člověka.

Její muž, Ossip Štěpanyč Dymov, byl lékařem a měl titul rady. Sloužil ve dvou nemocnicích a z rána od 9—12 přijímal nemocné a odpoledne po tramwayi jel do druhé nemocnice, kde byl prosektorem a kde pytval nebožtíky. Soukromá praxe jeho byla zcela nepatrná, asi na 500 rublů do roka. A to je vše.

Kdežto Olga Ivanovna i její přátelé a dobří známí byli lidé ne obyčejní. Každý z nich byl něčím pozoruhodný a trochu i slavný, každý z nich měl jakési jméno a byl považován za znamenitost, anebo aspoň poskytoval nejkrásnější naděje státi se znamenitým.

Herec, veliký, dávno už uznaný talent, znamenitý, rozumný a skromný člověk, výborný deklamator, jenž učil Olgu deklamaci; operní pěvec, dobrodušný, tlustý člověk, jenž s povzdechem ujišťuje mladou paní, že se ničí, že kdyby řádně se chopila díla, mohla by z ní být slavná zpěvačka. A pak několik umělců, mezi nimi krajinkář Rjabovský, velmi krásný, rusý člověk, asi 25letý, mající úspěch na všech uměleckých výstavách: on opravoval Olze studie a říkával, že z ní možná něco bude; pak cellista, jehož nástroj plakal a jenž upřímně doznával, že ze všech známých nejlépe dovede ho doprovázeti Olga Ivanovna... a pak spisovatel, mladý ještě, ale slavný už a hledaný.

A uprostřed této umělecké, svobodné a osudem vyhýčkané společnosti, jež věděla o existenci doktorů jen ve vážné nemoci a jíž jméno Dymov bylo zrovna tak lhostejno, jako Sidorov neb Tarajov... uprostřed této společnosti nositel tohoto neznámého jména zdál se tak zbytečným a maličkým... ač byl vzrůstu vysokého a širokých plecí. Zdálo se, že má na sobě cizí frak a že má vousy jako commis... Ostatně, kdyby byl býval spisovatelem, byli by řekli, že připomíná svým vousem Zolu.

Umělec říkal právě Olze Ivanovně, že svými lněnými vlasy a ve svatebním šatě podobá se višňovému stromu, když z jara pokryje se něžnými, bílými květy.

„Ne, poslyšte!“ pravila mu Olga Ivanovna, chápajíc ho za ruku. „Jak se to mohlo státi? Poslyšte... Můj otec sloužil s Dymovem v jedné nemocnici a když chudáček otec onemocněl, tu Dymov ve dne v noci byl u jeho postele. Jaká to oběť, že? Já taky ve dne v noci neodcházela od jeho lože... a Dymov se do mě zamiloval až po uši... A po smrti otcově býval u mne návštěvou, potkával mě na ulici a jednoho krásného večera, bác! nabídl mi ruku! Proplakala jsem celou noc a sama jsem se do něho zamilovala... Nu, a jak vidíte, stala jsem se jeho ženou. Není-li pravda, v něm je cosi silného, mohutného?... Teď je jeho tvář v špatném osvětlení... až se však obrátí, pohleďte na jeho čelo... Rjabovský, co vy řeknete tomu čelu? Dymove, mluvíme o tobě!“ zvolala na svého muže. „Pojď sem! Podej svou čestnou ruku Rjabovskému. Tak, buďte přátely!“

Dymov dobrodušně i naivně se usmívaje podal Rjabovskému ruku a pravil:

„Mě těší. Se mnou studoval též nějaký Rjabovský. Není to snad váš příbuzný?“

II.

Olga Ivanovna byla 22letá a Dymov 31letý. Po svatbě vedlo se jim výborně. Olga Ivanovna ozdobila svůj salon svými i cizími studiemi v rámech i bez rámů... a u piana a nábytku malebně seskupila čínské slunečníky, různobarevné hlouposti, kindžaly, poprsí a fotografie.

Jídelnu svou vyzdobila v pravém ruském slohu a v ložnici — aby se podobala jeskyni — ověsila stěny tmavým suknem, pověsila nad lože benátskou lampu a u dveří postavila figuru s halapartnou. — Všichni usoudili, že mladí manželé mají útulné hnízdečko.

Olga Ivanovna den co den, vstavši asi v 11 hodin, hrála na piané aneb, bylo-li jasno, malovala olejovými barvami. Pak v jednu hodinu jela k své švadleně. Poněvadž pak u mladých manželů nebylo tolik peněz, aby mohla často objevovati se v nových, nádherných šatech, musila být její švadlena chytrá a dělati nové čarokrásné šaty z obnošených šatů a z bezcenných kousků tylu a krajek, plyše neb hedvábí... Od švadleny Olga Ivanovna obyčejně jela k nějaké známé herečce, aby zvěděla nějaké divadelní klepy a obstarala si lístky k příští premieře nebo beneficí. Od herečky musila jeti do dílny některého umělce, neb na výstavu obrazů, a pak ještě vykonat nějaké návštěvy. A všude ji vítali vesele, přátelsky a ti, jež ona považovala za slavné, znamenité, považovali ji za sobě rovnou. Všichni ujišťovali ji, že při jejím všestranném talentu může z ní být slavná žena. Ona pěla, hrála na klavíru, malovala, modelovala, hrála na ochotnických divadlech a všechno s talentem! Dělala-li lampionky k osvětlení, vázala-li někomu kravatu — vše bylo u ní umělecké, graciesní, originální.

Ale nade vše měla talent seznámiti se a spřáteliti se znamenitými osobami. Každé nové seznámení bylo pro ni pravým svátkem. Ona zbožňovala slavné lidi, byla na ně hrdá a každou noc viděla je ve snu. Dychtila po nich a nemohla ukojit své touhy. Staří odcházeli a byli zapomenuti, noví a noví přicházeli je zaměnit a i těm ona brzo přivykla, i ti stali se jí lhostejnými a ona hledala nových a nových... Proč?

V pět hodin obědvala s mužem. Jeho prostota, zdravý rozum a dobrodušnost se jí nad míru líbily. Co chvíli vyskočila, objala jeho hlavu a pokryla ho polibky.

„Ossipe, můj milý Ossipe, ty jsi rozumný člověk... ale jednu velkou chybu máš... Ty se pranic nezajímáš o umění... Ty nevšímáš si ani hudby ani malířství...“

„Já jim nerozumím,“ pravil mírně. „Celý svůj život staral jsem se jen o vědu a medicinu a neměl jsem času zabývati se uměním.“

„Ale to je přec hrozné!“

„A proč? Tvoji známí neznají medicinu a přec jim to nevyčítáš. Každý má své. Já nerozumím malířství a hudbě, ale uznávám, že jsou nutné... Nerozuměti neznamená ještě zavrhovati...“

„Dej, ať stisknu tvou čestnou ruku.“

Po obědě Olga Nikolajevna jela k známým, pak do divadla, nebo na koncert a vracela se domů po půlnoci. A tak to bylo den co den.

Ve středu bývala u nich soirées... Při nich nehrálo se v karty, netančilo se, ale bavili se různým uměním. Herec deklamoval, pěvec zpíval, umělci kreslili do alb, jichž u Olgy Ivanovny bylo mnoho, cellista hrál na svůj nástroj a sama hostitelka též kreslila, modelovala, pěla i doprovázela. V pausách vedly se živé debatty o literatuře, divadle a malířství. Dámy nebývaly pozvány, poněvadž Olga Ivanovna považovala všechny dámy mimo herečky a svou švadlenu za nudná a hloupá stvoření.

A pokaždé, když zazvněl v předsíni elektrický zvonek, vykřikla: „To je on!“, kterýmžto „on“ rozuměla nějakou znamenitost, již očekávala.

Dymov nebyl v saloně, a nikdo nepohřešil jeho nepřítomnosti. Ale přesně v půl dvanácté otevřely se dvéře jídelny a Dymov objevil se v nich se svým mírným, dobrodušným úsměvem.

„Pánové, račte na trochu zákusků...“

„Můj milý maitre D'hôtel!“ nadšeně volala Olga Ivanovna. „Ty jsi unášející! Pánové, pohleďte na jeho čelo... Postav se do profilu, Dymove... Hleďte, pánové, tvář jako u bengalského tygra a výraz dobrý, milý jako u laňky...“

Hosti jedli s chutí a myslili si „vskutku, znamenitý chlapík“, ale hned zas začali mluviti o divadle, hudbě a malířství.

Mladí manželé byli šťastni. Ale třetí měsíc jejich líbánek přinesl jim velké starosti. Dymov nakazil se v nemocnici a dostal růži, čímž poležel si 6 dní a musil do hola ostříhati své krásné, černé vlasy. Olga Ivanovna seděla stále u něho a plakala a když mu bylo líp, dala mu kolem hlavy bílý šátek a počala ho malovat jako Beduina. A bylo jim oběma veselo. Za tři dni na to, když uzdraviv se počal zas chodit do nemocnice, stala se mu nová nehoda.

„Není mi nějak dobře,“ pravil u oběda. „Měl jsem dnes čtvero pytvání a řízl jsem se do dvou prstů. Ale nezpozoroval jsem to až doma.“

Olga Ivanovna se polekala. On se mírně usmál a pravil, že je to hloupost, že se mu to už často stalo. A ona úzkostlivě modlila se k Bohu, a vše šťastně minulo.

A zas byli šťastni, bez starosti... a blížilo se jaro, usmívající se už z dáli a slibující tisíce radosti... V dubnu, květnu a červnu dača někde daleko za městem, procházky, studie, chytání ryb, slavík... a pak v červenci výlet umělců na Volhu... při kterémž ovšem nesmí ona scházeti...

Ušila si už dvoje cestovní šaty, nakoupila si na cestu barvy, štětce a jiné potřeby... Každý den skoro chodil k ní Rjabovský prohlížet její malby. Tu pokaždé zastrčil své ruce hluboko do kapes, pevně tiskl k sobě rty a pak říkal:

„Hm... Ta vaše obloha příliš křičí. To není večerní osvětlení. V předu taky tak trochu teuto... a pak ten kout by se měl trochu... nu, ale v celku to není zlé.“

A čím nepochopitelněji mluvil, tím lehčeji mu Olga Ivanovna rozuměla.

III.

Den po nejsvětější Trojici, po obědě Dymov nakoupil zákusky a cukroví a jel na daču za ženou. Neviděl ji už čtrnáct dní a velmi se mu po ní stýskalo. Sedě ve vagoně, cítil hlad a únavu a těšil se už, jak hezky povečeří s ženou, a vesele díval se na zásoby, jež s sebou vezl.

Když našel svou villu, zapadlo už slunce. Stará panská pravila, že paní není doma, ale že se asi brzo vrátí. V dače, zevnějškem velmi nevzhledné, byly pouze tři pokoje V jednom byla postel, v druhém malířské náčiní s právě uměleckým nepořádkem a s mužskými plášti a klobouky, a v třetím našel Dymov tři neznámé mu muže: dva brunety s plnovousem a třetího zcela oholeného, patrně herce.

„Co chcete?“ ptal se tlustý herec basem, nevlídně hledě na Dymova. „Chcete mluvit s Olgou Ivanovnou? Počkejte, ona hned přijde.“

Dymov sedl si a čekal. Jeden z brunetů vlídně hledě na něho, nalil si čaj a pravil: „Nechcete snad čaj?“

Dymovu chtělo se jíst i pít, ale aby si nezkazil chuť, odmítl zdvořile. Brzo bylo slyšeti kroky a známý smích; dvéře se rozlétly a do pokoje vběhla Olga Ivanovna v ši-

lokém klobouku, s krabicí v ruce a za ní s velikým slunečníkem a skládací židlí vešel vesel červenolící Rjabovský.

„Dymove!“ zvolala Olga Ivanovna a zarděla se od radosti. „Dymove!“ opakovala, kladouc mu na prsa hlavu a obě ruce. „A proč jsi tak dlouho nepřijížděl? Proč?“

„Jak jsem měl přijet? Jsem stále zaměstnán a když mám pokdy, pak zase nejedou vlaky . . .“

„Jak jsem ráda, že jsi přijel! Zdálo se mi celou noc o tobě, a už jsem se bála, aby se ti nic nebylo stalo . . . Kdybys věděl, jak jsi vhod přijel . . . Ty jediný můžeš mě zachránit! Zítra bude zde velmi originelní svatba,“ pokračovala, smějíc se a vážíc muži kravatu. „Bude se ženit mladý telegrafní úředník zdejší stanice, jakýsi Čikeldějev . . . Krásný, mladý člověk, a není hloupý. My všichni, co tu jsme na letním bytě, musili jsme mu slíbit čestným slovem, že přijdeme na jeho svatbu. Představ si, po mši oddavky, pak pěšky do bytu nevěstina, a pak na louce . . . viš, zcela dle vkusu francouzských expressionistů . . . Ale, můj milý, v čem já půjdu?“ pravila plačtivě Olga Ivanovna. „Já tu nemám nic, zhola nic! Ani šaty, ani rukavičky, ani květiny . . . Ty mě musíš zachránit. Vem si, miláčku, klíče a vyndej ze šatny doma růžové mé šaty. A pak kup rukavičky a na květiny nezapomeň!“

„Dobrá. Zejtra ti všechno pošlu.“

„Jak to, zejtra?“ udiveně se ptala Olga Ivanovna. „Jak to vše budeš moci dělat zítra? První vlak jede odtud v 9 hodin a svatba je v 11. To musíš ještě dnes, zlatoušku! A nebudeš-li zítra moci sám to přivézti, pošli posla. Nu tak, jdi . . . Za nedlouho jede vlak . . . Abys nezmeškal, drahoušku!“

„Dobrá.“

„Jak nerada tě pouštím!“ pravila Olga Ivanovna a slzy vyhrkly jí z očí. „Proč jsem, já husa, slíbila to telegrafistovi?“

Dymov vypil rychle čaj a beze slova odešel na stanici. A jeho zásoby jídla snědli oba brunetové a tlustý herec.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Dvojí setkání.

Napsal Ar. P-a. Z ruského přeložil Frant Mach.

Svěží podzimní vítr rozfukoval hřívy koní a trhal pokrývku s mého vozu. Kráčel jsem za ním ve vysokých botách a navzdor unavení mimovolně jsem si liboval v pohledu na rozkládající se přede mnou nekonečné pole a na purpurové červánky zapadajícího slunce. Cesta stávala se vždy křivolačejší, po stranách rozkládalo se dubové křoví, a brzo jsme dorazili ku břehu řeky. Z dáli se ozývalo dunění a hluk pluku hotovícího se k noclehu. Ubytovali jsme se v staré opuštěné bulharské vesnici.

Důstojníci mne pozvali k sobě.

„Třeba doznati, že válka má své vnady,“ pravil mladý poručík mna si rozkoší ruce, když jsem k nim vstoupil. On viděl ve všem něco směšného neb veselého. Kůlna, v níž se nacházeli, zdála se mu patrně palácem.

„Ostatně jsme dosud ani válku neviděli,“ vpadl mu do řeči jiný důstojník, jenž byl vstoupil do vojska jako dobrovolník doufaje nalézti ve válce ty vnady, o nichž snil snad od dětinství, a nalezl jen bláto, unavenost, nemoci a smrt.

Starý kapitán — též můj známý, — seděl mlčky se svou věčnou dýmkou u stolu, sestávajícího ze dveřní desky postavené na dvou sudech.

„Válka,“ promluvil konečně, a všichni umlkli, „jest ustavičné povzbuzování životních sil. Řežba tam, pochody, noclehy v poli, vše jest konečně . . . Avšak jest hlavní, že jsou zde lidské city takřka obnažené, toť jest důležito — soustrast, strach a láska, zmužilost, sláva, vše se tak vrtí, mísí. Válka nutí žíti rychleji. A proto, a třeba ne proto, připijme ji na slávu a na zdraví!“ A vyprázdnil jedním douškem velkou číši kořalky.

„Hurá!“ zvolali všichni.

Odkudsi z kouta objevil se velmi mladinký důstojník. On se tam uvelebil a psal psaní.

„Zajisté dámě vašeho srdce?“ tázal se dobrovolník.

„Nikoliv, psal jsem matce,“ odvětil tiše důstojník.

Při večeři ozýval se stále smích: žertovali s opilým kuchařem Mikulášem; starý kapitán vypravoval o něčích milostných dobrodružstvích; konečně jsme všichni ulehli na slámu a zahalili se do svých plášťů. Vše kolem utichlo, pouze na blízku žvýkali koně tiše seno. Malým okénkem probíralo se světlo vyšlého měsíce.

„Dobrou noc!“ pravil nám kapitán, načež jsme odpověděli usínajíce:

„Dobrou noc . . . dobrou noc!“

* * *

Nastala zima. V polokožichu a v bašlíku kráčel jsem za vozy Balkánským pohořím. Koně jedva kráčeli po příkré a úzké cestě. Kolem ležel sníh, místy rozmetený větrem. Byla tmavá, surová noc. Po nebi přebíhaly mraky. Mráz mne probíhal navzdor chůzi a polokožichu. Cestou často se válely polámané vozy, voje, kola, zbraň, kusy oděvu, koňské kosti . . . Tyto kosti obzvláště nepříjemné čouhaly ze sněhu. Náhle jsem spatřil skupení lidí, sedící ve sněhu u samého srázu. Zastavili jsme se.

„Kdo zde?“ zvolal jsem.

Žádná odpověď. Pouze vítr šuměl v borových větvích.

„Kdo zde?“ zvolal turecky náš průvodce Bulhar.

Opět žádná odpověď. Došli jsme blíže k srázu a měsíc osvětlil sníh a sedící lidi. Čtyři důstojníci a několik vojáků seděli proti sobě do pola zavátí sněhem v nepohnutých postavách se zamodralými tvářemi. V zubech jednoho byla stisknutá dýmka, druhý byl bez čepice. V lících všech obrazil se výraz chladné vítězoslávy.

Obnažili jsme hlavy.

Když jsme se hnuli dále, zdálo se mi bezděky dlouho, že ten s dýmkou v ústech praví svým soudruhům: „Dobrou noc!“ a vítr skučí mezi skalami a sosnami opakuje nad nimi: „Dobrou noc . . . Dobrou noc . . .“

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNIK XXIII | 10. ZÁŘÍ 1895. | ČÍSLO 35

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl 20 kr
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „

Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl 25 kr
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „

Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10 a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Athenské vycházky.

Píše Jaroslav Šťastný.

(Pokračování.)

„Jsem zde jako prodaný, nemohu s nikým se dorozuměti a nechodím s nimi dohromady, s velikou obtíží zápasím při vyučování, ježto musím teprv řecky učit mluvit.“ Poznav z řeči mého průvodce, že zná dobře albansky, zpočátku, zdá se, myslil, že má před sebou nějaké emisary, jdoucí šířit protihellenské smýšlení, a stal se poněkud zdrželivým — přesvědčiv však se o bezdůvodnosti toho, zase pokračoval v důvěrném hovoru. Cesta stoupá zvolna od stanice nechávajíc vesnici na pravo. Okolo nás trávník, v němž plno heřmánku, anemonek a jiných poslů jara, šedé olivy, mandloně obalené květem ještě nerozpuklým, vinice, v nichž však révy nepnou se po kolech, nýbrž plazí se po zemi a nyní ještě přikryty jsou hlínou. Výše začíná les — sosny*) čím dále tím hustěji vyrůstají z kamenité půdy, ale přece daleko řidčeji než v našich lesích, po mechu pak ani památky. Příjemně působí bublání horského potoka — zjev to tak řídký v Attice — jenž však v horním svém toku jest vlastně vodovodem vytékajícím z nádržky vysoko v horách ležící a slouží k zavlažování pozemků pirejských. Nazývá se *νερό τῆς Γιαννούλας* (uero tis Janulas)**) a vynáší prý obci athenské, jejíž jest majetkem, 30.000 drachem ročně. Právo na vodu tuto nabyl prý jeden z bývalých purkmistrů athenských — relata refero — za několik set drachem od starosty obce Chassie, jíž vlastně patřil. •Čím výše stoupáme, tím příjemněji působí svěží vzduch ven kovský — krajina nabývá severního, domácího rázu a mnohdy myslím, že jsem někde v Posázaví — zvláště homolovitý vrch, za nímž leží Chassia, korunovaný kostelíkem sv. Eliáše, jemuž skoro na všech vrších v Řecku zasvěceny chrámy, upomíná zcela na známou mi horu u vsi Čeřenic. Živých bytostí nepotkáváme mnoho: dole u malé kapličky, na níž věřící kladou pentary a dekary, jež tam leží, až dotyčný pop si je sebere, dva malé hochy hlídající stádo koz s dlouhými, rovnými rohy a nahoře uhlíře s vozem uhlí. Po půldruhé hodině cesty jsme v Chassii a zabočujeme do jednoho z krámků a pijeme na zdraví nejprve mastichu (lihovinu to připravovanou z pryskyřice stromu mastichového) a pak sklenici recinovaného vína. Každý z těchto požitků stojí 5 lepta (asi $1 \frac{1}{2}$ krejcaru) a není možno se mu při příchodu k cizím vyhnouti. Brzy objevil se i přítel *Νικόλαος* (Nikolaos), uchopil se malého mého vaku a odváděl nás do domu otcova. Však na cestě opět jiný krámek — v něm sedí dobří jeho známí, zejména otec Vasilios, igumen blízkého kláštera *Παναγία εἰς τὰ κλειστά* (Panajia is ta klista). Nemožno jich opominouti a proto opět vcházíme a při výše vypsaných požitcích hovoříme s igumenem, v němž shledáváme ostatně muže rozumného a vzdělaného. Konečně vcházíme do domu svých hostitelů. Jest to jeden z lepších ve vsi, má i poschodí a dřevěnou pavlač, s níž pěkný rozhled po horské planině (330 m.), na níž leží Chassia. Má jen jednu světnici, ale prostrannou, s pěti okny. Stropu není — krytbu tvoří dřevěné trámoví. Na bílených stěnách malované květiny podobné těm, jaké shledáváme na domech moravských a slovenských a jako tyto práce děvčat. Na stěnách vidím dále celou serii obrázků z biblické dějepravy i dovídám se, že to zbytek po bývalé tu škole pro dívky, jíž na žádost občanů vymohl jistý poslanec na spolku *φιλεκπαιδευτική ἑταιρία* (filekpedevktiki eteria, něco podobného, jako naše Matice). Ale po roce učitelka odvolána na velikou žalost občanů. „Dokud jsme tu měli učitelku, pochytila naše děvčata přece něco z řečtiny, nyní neznají skoro ani slova.“ O tom jsme se v brzku přesvědčili, když vešly do světnice dcery a snachy našeho hostitele. Bylo jich celkem šest, všechny oděny v hrubé vlněné šaty všední a hlavy ovinuté šátkem. S velkou obtíží mohli jsme se s nimi po řecku srozuměti, za to s němým údivem hleděly na nás, když jsme je oslovili albansky. Nepřisedly ke stolu, kde jsme požívali s jejich muži skrovné dejeuner sestávající z chleba, oliv a vajec, nýbrž usadily se do rohu k velkému krbu, na němž oheň vysoko plápolal, a hleděly si pilně předení na vřetenu nebo vyšívání. Pozorovati bylo velikou jich úctu k hospodáři a hospodyni. Po krátkém posezení chystáme se ku hlavnímu oddílu naší vyjížďky, k návštěvě Fyle. Nikolaos opatřil koně — ovšem jen s hrubým sedlem dřevěným, určeným vlastně pro pytle s uhlím, naložil naň frugální naše druhé snídaní, rovnající se úplně prvnímu, a již ubíráme se ze dvora. Jsme opět všichni, neboť učitel k naší poctě roz-

*) Ovšem ne naše obyčejné (Pinus silvestris L.), nýbrž jihoevropské (Pinus Laricio a Pinus Aleppica), jež těžko se rozeznávají. V. Koch Bäume u. Stränchar Griechenlands strana 28.

**) Jakási báječná osoba, o které Dodwell slyšel v Kassii rozmanité pověsti (Deutsche Ueb. I. 2, str. 337.). Vodovod sám pokládá za novověký.

hodl se uděliti svým žákům mimořádné prázdniny a nás provázeti, což s povděkem jsme přijali.

Jdeme nejprve po planině, na niž pole, uprostřed nichž olivy. Pak stoupá cesta vedouc po břehu strmé rokliny, na jejíž druhé straně vidíme zmíněný svrchu vodovod. Po hodinné cestě — ovšem velmi volné — jsme na rozcestí, kde odděluje se stezka ku klášteru. Po stráních pasou se ony černé kozy, s hrubou srstí, zcela rozdílné od našich, a zvonce jich melodicky znějí touto pustinou. Hlídány jsou velkými psy vlkům podobnými, již zuřivě vrhají se na nás, ale zakřiknutí pastýře přivádí je k rozumu. Jest jich však také potřebí — pastýř nám vypravuje o spoustě, jakou způsobila této noci liška vedravši se do „stani" (ohrady, kde v noci zavřeny kozy) a zakousnuvši 6 kůzlat. Klášter zůstává skryt na pravo, cesta naše zahýbá na levo do lesa. Dříve však rozhlížíme se trochu v této divočině. Před sebou máme massu Parnetu (Ozia), jež nepřestupně zdá se cestu nám hraditi. Strmá jeho stěna částečně borovicemi porostlá táhne se na východ as 2 hodiny, kde se sklání v soutěsku — stará to Dekeleia, nynější letohrádek královský Tatoi. Od Parnetu vlastního roklinou onou, jež čím dále tím více se zužuje, oddělena pne se kolmá stěna, jež pokládá se za starověké „Ἅρμα" (Harma). Jméno to (vůz) vzato od podoby skály, ale třeba dosti fantasie, by kdo tam skutečně vůz (řecký s obrubou) spatřoval. Skála ta měla jistý význam v athenské bohoslužbě: shora Pythaistů uloženo pozorovati ve třech měsících zimních (kdy jedině v Attice bouřky jsou) od Pythia skálu tuto každý měsíc tři dny. Zpozorovali-li nad ní blesk, nutno bylo vypraviti do Delf (Pytho) vyslanectvo na usmířenou. (Strabo p. 404.) Nyní nazývá se *Παγανά* (Pagania, paganus? Ross, Königsreisen II. 86.).

Slabé stopy zbývají po věži, jež rozcestí toto již od starověku střežila. Obracíme se do lesa a po dosti příkré serpentině blížíme se ku konci své cesty.

Za oním kuželovitým, sosnami porostlým vrchem totiž kryjí se zříceniny pevnůstky Fyle. Cesta níží se v úval, jímž bystřina horská po oblázcích proudí voda jest křišťálově čistá, přece však vysíláme Nikolaa, by nám přinesl vody ze studánky výše na stráni ležící. Sami stoupáme po dosti srázném úbočí — napřed osenim, pak lesem, a jsme u cíle. Na ostrohu, jenž na východě souvisí s ostatním horstvem, na západě pak srázně spadá k jiné bystřině, stojí mohutné zdi, vyvedené z mramorových, hladce přitesaných quadrů, bez malty na sebe položených. Nejlépe zachována jest severní, kde někde až dvacet vrstev vidíme. Ráz celé krajiny jest divoký a zasmušilý. Na severu kupí se vrcholky severní strany Parnetu, jež povlovně k řece Vurienu (Asopos) se sklánějí, více k západu jsou hory jižní Boiotie, v pozadí jich Kithairon (Elaties). Zemdleni uléháme na bujný trávník a rozhlížíme se po krajině. Všude liduprázdno; tu náhle zočíme dvě postavy provázené psem. Jsou to malí hoši, pastevci koz ze stani tam dole, již na svých potulkách zabloudili až sem. Starší Athanasios jest 12 let, oděn v chudý šat zdejších vesničanů, na nohou místo střevíců kus nevydělané kozí kůže provázkem spjaté, na zádech karabinu staré práce. Hovoříme s nimi, až přišel Nikolaos, nesa kozí měch naplněný vodou. Byla čistá, měla však příchuť po měchu. Nicméně žízniví s chutí ji pijeme a pojídáme i své snídaní. Pak ubíráme se do zřícenin. Brána hlavní jest na východní straně; jest úzká a cesta tak upravena, že útočníci byli nuceni obrátiti proti hradbám bok pravý, štítem nekrytý. Zdi více méně pobořené na západní straně přestávají — tam totiž skála hladce přitesaná sama tvoří dostatečnou hradbu pevnosti. Ze zdí vynikají tři věže: jedna kulatá v rohu severovýchodním a dvě čtyřhranné, jedna na straně severovýchodní, druhá na severní.

Na jižní straně jest malá postranní branka. Ve vnitřním prostoru rozeznáváme jen několik příčních zdí, označujících rozdělení tvrze samé. Vše jest nyní křovím zarostlé; na několika místech viděti stopy kopání, jež bez povolení v noci nedávno vykonali nějací cizinci z Tanagry, pátrajíce po starožitnostech, neznámo s jakým výsledkem. Na místě samém spatřují se jen hluboko zemí pokryté zbytky cihlových základů, pak bezcenné střepy nádob starověkých, několik mramorových desek krytu a jiné zůstatky starověku, jež Thanasis klidně k ukrácení chvíle rozbíjí. Obcházíme jižní stranu opevnění, obdivujíce se vyhlídce na jih, východ a západ. Před námi rozkládá se rovina attická Hymettem a Pentelikem uzavřená, na ní viděti mezi stromovím vesnice Liossia, Menidi, Kefisii a Marusi (Ἀμαρούσιον, Amarusion). Z Athen, jež v dálce se tratí, rozeznáváme Akropolis a široké průčelí královského paláce. Za Hymettem vlní se tmavomodré moře aegejské, z něhož vyniká táhlé horstvo eubojské, více k jihu pak vrcholky ostrova Keu, jež tak přátelsky mi kynou, upomínajíce na pěkné dny, jež jsem tam — jsa poprvé sám na cestách v řecké krajině — zažil. K východu máme záliv saronský, horstvem peloponneským lemovaný, z něhož za sebou vystupují Salamis a Aigina — končící se obě na straně východní hrotitým vrchem. Tento tedy pohled jevil se Thrasybulovi, když opouštěl malé toto hnízdo horské (délka zdí obnášela na stranách podélných 150 m., příčných 63 m., pokud ze stop zachovaných souditi lze), aby osvobodil Atheny úpící pod krutovládou strany oligarchické. Jemu děkuje Fyle svou slávu, před ním připomíná se jen za Peisistrata, kdy ji obsadili někteří z jeho přátel od něho odpadše (Plut. Apopht. Peis 1.) O Thrasybulových podnicích dovídáme se z Xenofonta (Hellenika II. 4, 2.). Tyranni odstranivše i mírného Theramena vládli již zcela libovolně, když tu Thrasybulos se 70 druhy z Theb se vypraviv horskou tuto pevnost obsadil. Ihned vysláno 3000 pěších a i jezdci, ale útok na tvrz odražen. Oblehatelé chtějíce pevnost zdí sevříti, byli překvapeni v následující noci sněhovou vánicí, jež i na zejtří potrvala a donutila je k odchodu, při němž i ztráty utrpěli. K pozorování Thrasybula vypravili spartskou posádku a jezdce, již se utábořili 45 minut od Fyle v lesnatém místě. Na ty udeřil jednou v noci Thrasybulos, kdyžtě počet jeho druhů již se zdesateronásobil. Porážka byla důkladná a od té doby tyrannové necítili se již v Athenách bezpečnými. Za nedlouho Thrasybulos zmocnil se Peiraieu. —

I v dobách makedonských byla Fyle pevností, zdi však nynější pocházejí dle Dodwella ještě z časů před Alexandrem. Staré jméno dosud u lidu se zachovalo (*τὸ Φυλί*, to Fyli), zdali však jest skutečně antické, jak tvrdí Leake (The demi of Attica 129), jest pochybno, an Dodwell určitě tvrdí, že za jeho doby pevnost nazývala se jen Argyrokastro. Nicméně slyšel jsem též — jako Chandler a Stuart — také jméno Vigla (průsmyk, hlídka).

Na malé planině před bradbami Fyle rozkládalo se stejnojmenné městečko. Dodwell (str. 335.) viděl ještě zbytky věže a zdi, jichž však jsem já, rovněž jako jiní novější navštěvovatelé, nespatřil. Rozloučivše se s rozkošnou touto samotou, již rád bych ještě před odchodem z Řecka uzřel, vracíme se zpět touže cestou.

Za hodinu jsme u kláštera. Jest jako přilepen ku srázné stěně skalní, tak že dolní budovy jsou mnohem vyšší než horní. Stavení klášterní tvoří čtyřhran, uprostřed něhož stojí kostelík byzantský zasvěcený Panagii s letopočtem 1242 nad jedním oknem, jenž jest moderní. Pak ještě shledáváme u vodovodu, který jest veden do kláštera s horské stráně, desku s datem 1677. Z antických památek zazděn u vchodu na levo kámen se známým již nápisem (C J A III. 93). Jiných památek přes veškeré vyptávání jsem nenašel — bibliotheka klášterní, v níž prý byly vzácné rukopisy evangelia, shořela as před 20 lety. Ze šesti mnichů, již mimo igumena zde žijí, viděli jsme dva. Ochotně nám připravili černou kávu, načež vystoupili jsme k studánce, zásobující klášter vodou. Odtud teprve přehlížíme celý klášter a na druhé straně sráznou onu rokli, jež podobá se velice rokli kastalské v Delfách. V létě jest asi pobyt na tomto místě velepříjemný, když za úpalu slunečního pramének bublá a včely bzučí — ouly jich — pouhé to koše se slaměnou pokryvkou — stojí okolo studně. Tak v létě, ale nyní mlhavé a sychravé odpoledne nás pobádá k odchodu. Vešel jsem ještě do kostela, zapálil dle řeckého zvyku voskovou svíčičku a hodil do schránky 40 lepta za pohostění. Chrámek jest vlhký a temný — jeden mnich předříkává z knihy večerní modlitby (ἑσπερινός, esperinos). Nikolaos bije se ještě čelem o zemi před svatými obrazy, načež je všechny po řadě na čele a rukou líbá, pak odcházíme po známé cestě do vesnice. Za hovoru cesta nám rychle ubíhá a brzy jsme — chtěl jsem říci doma — opět v Chassii. Nebe zatím se zatáhlo a sotva jsme usedli u krbu, spustil se déšť. Než to nám nevadí — u krbu, na nějž ob chvíli jedna ze žen, již hospodyně pokyne, vrhá celé větve — shromáždilo se celé příbuzenstvo. Muži zasedli s námi ke stolu, ženy opět na zem na rohožky a koberce k večeři, každá společnost pro sebe, leda že někdy jeden z mužů podal své polovici buď sklenici s vínem nebo nějaké dobré sousto. Ovšem jídlo bylo přísně postní (byl právě čas μεγάλης σαρακοστῆς [megalis sarakostis] totiž 40denního postu od masopustního pondělí do velkonoc) i nejedli než chléb, jakési placky, olivy, salát z polních rostlin a červený kaviar (z Ruska dovážený). Řecká církev ukládá totiž půst i od ryb, vajec, mléka, másla, sýra a v nejpřísnější observanci i od oleje. Já ovšem omluviv se napřed, jedl jsem i vejce a sýr a dokonce dal jsem si upéci kuře. Domácí sice nečinili žádných námitek, jež jsem na př. na Sifnu od pastýře, jehož jsem žádal o mléko, slyšel, sami však ničeho se nedotkli. Postní i nepostní jídla chutnala nám — neboť můj soudruh i učitel, jsouce nad lid „povznešeni“, drželi se mnou — znamenitě — ovšem bez vidliček, nožů a talířů. Vidím dosud učitele, jak s rozpačitou tváří se omlouval trhaje na kusy pečené kuře. (Dokončení.)

Naomina láska.

Napsal Q. Přeložila M. Jesenská.

(Dokončení.)

IV.

O půl hodiny později stál Geake již opět u vrat zahradních. Každou chvíli zadíval se k St. Anstellu a po každém pohledu počal znovu nervosně oškrabovati puchýř zelené barvy, jenž mu již z rána nedal pokoje. Stál tváří v tvář nové, ovšem menší, ale přece dosti trapné nesnázi:

Abe Bricknell odnesl s sebou jeho pět pětilibernich bankovek, aby dobrotivě odešel tak daleko. Za jak lacinou cenu! Ale zásuvka byla prázdna a byla sobota. Geake natahoval pravidelně v tento den v kuchyni hodiny, jež šly po celý týden, a pak usedl, aby s Naomi přepočítali své peníze.

Mohl ovšem dojíti pouze do St. Anstellu a firma Climo a Hodges vyplatila by mu pět nových bankovek, ale čísla byla by jiná a Naomi (opatrná žena) povšimla si vždy čísel. Než nějaká výmluva dala by se již najíti. Nyní se jednalo jen o to, jak se dostati do St. Anstellu a zpět, prve než se Naomi vrátí. Vzdálenost byla příliš veliká, aby se dala do té doby uraziti; a pak rakev musí být večer hotova. Slíbil to a byl znám jako muž, jemuž je dané slovo svatým. Ráno se dlouho zdržel a nyní musí si hodně popíliti, má-li býti hotov.

Nevěděl si rady ani pomoci. Jak snadno může člověk klesnouti. Geake, falši nezvyklý, obíral se již v myšlénkách výmluvami pravdě ani dost málo podobnými, když tu zaslechl rachot vozu jedoucího vzhůru silnicí. Dlouhý Oliver přijížděl ve vozíku, který byl tažen tmavohnědou kobylou a náležel rolníku Learovi. Blížil se rychle a díval se zvědavě na Geaka. Chvíli zdálo se, že hodlá zastaviti, ale pak si to rozmyslil a jel dále, kývna pouze hlavou a pozdraviv: „Dobré jitro.“

Bylo to neobyčejné viděti dlouhého Olivera jeti v povoze a ještě k tomu v bričce. Geakovi probleskla hlavou spasná myšlénka.

„Dobré jitro,“ zvolal. „Kam pak?“

„Do St. Austellu. Mám tam co dělat. Vzal jsem si dovolenou a, jak vidíte, vedu si pansky.“

„Divím se právě,“ odvětil Geake, jenž byl na rakev zcela zapomenul. „Nechtěl byste mě vzíti s sebou. Vzpomenul jsem si právě, že tam mám vyříditi jistou záležitost. V týdnu vypadla mi zcela z paměti.“

To byla lež, již každý, kdo znal Geakovy obyčeje, musil ihned prohlédnouti. Dlouhý Oliver stočil oči vzhůru.

„Bojím se, že vám nemohu vyhověti. Musím vzíti s sebou paní Okeovou i její neteř na rohu Tipetu a zavazadla děvčete také, neboť chce v St. Anstellu přijati

službu. Nezbývá mi tedy místa, ale máte-li nějaké malé poslání, mohl bych je na se vzíti —“

„Kdy se vrátíte?“

„Pojedu kolem asi v pět hodin.“

„Posečkal byste laskavě chvíli? Mám bankovní poukázku, již bych rád zaměnil u firmy Climo a Hodges za větší sumu hotových peněz. Vím, že jste muž, jemuž možno bezpečně důvěřovati, že peníze přinese.“

„Zajisté,“ řekl dlouhý Oliver.

Geake vešel do chaty a napsal stručný dopis bankéřům. Požádal je, aby mu poslali po poslovi za bankovní poukázku, jež zní na dvacet pět liber, pět nových pětiliberních bankovek. Jest si vědom, že přebytek jeho běžícího účtu činí pouze libru, psal, nebo dvě, ale ježto má u nich uloženo něco přes padesát liber, jistě prý mu prokážou tu ochotu, aby mohl v jistém nepředvídaném případě dostáti svým povinnostem.

„Dostanete dvacet pět liber,“ vysvětloval, „a neberte než pětiliberní bankovky — nové pětiliberní bankovky. Nezapomenete na to?“

Uzavřel obálku a podal ji dlouhému Oliverovi, jenž ji vložil do své náprsní kapsy.

„Dostanete je, pane Geake, v pět hodin večer,“ řekl.

Potom chopil se oprati a pobídnuv koně: „Hí!“ odhrčel.

Něco málo nad míli za Geakovou chatou spatřil z dálky muže oděného v modrý plavecký oděv kráčejícího statně v před. Rty dlouhého Olivera utvářily se jako k zahvízdnutí, ale zvuku z nich nevyšlo žádného. Teprve když chodce dohonil, zastavil a pohlédnuv mu do tváře, řekl:

„Abe Bricknelli!“

Plavec se zprudka zastavil a zbledl jako stěna.

„Jak znáte mé jméno?“ tázal se plu nesnází.

„Poznal jsem vás v Troy. Najal jsem si tento povoz a jedu za vámi. Pojďte si ke mně přisednouti. Musím vám něco říci.“

Bricknell vylezl na vůz bez jediného slova a hned jeli dále pospolu.

„Kam jste šel?“ tázal se po chvíli dlouhý Oliver.

„Do Charlestownu.“

„Abyste se ohlédl po lodi?“

„Ano.“

„Hodláte se navrátiti do Ameriky?“

„Ano.“

„Navštívil jste Williama Geaka a nenalezl jste Naomi doma.“

„Geake nechce, aby se o tom dověděla.“

„To může být. Máte od něho v kapse dvacet pět liber.“

Abe Bricknell vložil bezděky ruku na prsa.

„Ano, jsou tam,“ přikývl dlouhý Oliver. „Mám v kapse zvláštní náhodou také dvacet pět liber ve zlatě a rád bych, abyste si své peníze se mnou vyměnil.“

„Nerozumím vám, pane —“

„Dlouhý Oliver mi obyčejně říkají. Možno, že se na mne pamatujete.“

„Ach, ovšem že ano. Myslil jsem si hned, že bych měl vaši tvář znáti. Ale vašemu návrhu nerozumím jasně dosud.“

„Neočekával jsem, že budete. Vysvětlím vám to tedy. Před čtrnácti lety dvořil jsem se Naomi a ona se ke mně chovala hůře než ke psu. Před dvanácti lety provdala se za vás. Před devíti lety vydal jste se na moře v John S. Hancocku. Loď se s vámi u Leewardských ostrovů rozkotala a vy jste byl vyhozen na kus skály. Potloukal jsem se právě tehdy kolem Nového Orleansu nemaje místa ani peněz i utekl jsem se na malou loď „Shawanee“, jež plula sem tam mezi západoindickými ostrovy. Jak víte, zpozorovali jsme váš signál a přijali vás na loď. Pak jste šel do blázince. Nevěděl jste tehdy o sobě a mne jste nepoznal; já pak se nikdy nezmínil, že o vás nebo o lodi, s níž jste ploval, vím.

Myslil jsem, že je v tom ruka Páně a chtěl jsem se tím způsobem s Naomi vyrovnati.“

„Nechápu.“

„Neočekával jsem, že budete. Mělo to býti takto: — Naomi (myslil jsem si) se toho muže hnedle vzdá. Ona jest žena, jaká se líbí, a nový muž si ji pomalu zamiluje. Pak, myslil jsem si, bude míti ohlášky v kostele, já budu přítomen a překazím je.“

„To bylo od vás velmi chytré,“ odvětil prostý námořník a dodal s upřímností do očí bijící:

„Vím jistě, já že bych si byl něco podobného nikdy nevymyslil: ale proč jste to neprovedl?“

„Protože Bůh všemohoucí byl ještě chytřejší. Časem jsem si v hlavě již vše maloval, jak to provedu. Duchovní bude překvapením bez sebe, hlavy budou se obraceti, ženy omdlívati. A když se přiblížila chvíle, kdy se měla konečně vdávati, víte, co učinila?

Ne, hlava, jako vaše, nepřipadla by na to nikdy — Dala se oddati civilně a ohlášek nebylo vůbec.

Tím jsem byl přemožen. Od té doby uznával jsem moudrost Božské prozřetelnosti. Jsem člověk obrácený. Ať jsem zatracen, nechám-li vámi po tolika letech pokaziti své dílo. Umíte psáti?“

„Dosti dobře, ačkoli příliš zručně neslabikuji.“

„Velmi dobře. Napijeme se spolu v St. Anstellu a vy tam napíšete Geakovi dopis uzavřený v obálce. Dáte mu znovu s Bohem a jako druhou myšlénku mu napíšete, že není ani pomyšlení, abyste si vzal jeho peníze.“

Tvář Bricknellova se poněkud prodloužila.

„Vy dětino! Budete za to míti dvacet pět liber ode mne; peníze dobré, mnou vydělané. Mám zde v kapse ještě více než to.“

„Ale já nechápu, proč mi své peníze chcete dáti.“

„A nepochopil byste, i kdybych vám to vysvětlil. Je to prostě věc svědomí a jako takovou můžete ji přijati. Až bude dopis hotov — a učiníte každým způsobem lépe, nepodepíšete-li se, neboť nikdo neví, co se může státi — dáte mi jej a já budu hledět, aby jej obdržel Geake ještě dnes večer. Potom si koupíte lístek do Liverpoolu a tam již naleznete loď snadno. Nu a nyní konečně vidím, že otvíráte ústa, abyste vyslovil svůj souhlas.“

„Chtěl jsem, dlouhý Olivere, říci, že jak se mi zdá, nyní je vaše jednání šlechetné. Ale vůči mně zachoval jste se tvrdě, když jste tak dlouho mlčel.“

„Ba ano, ba ano. Mám za to, že na některé lidi se snadno zapomene a vy jste jeden z nich. A je-li i vaší povahou snadno zapomenouti, pak doufám, že tajemství to zachováte. Dvacet pět liber je také hezká halda peněz pro člověka, jako jste vy.“

„Je,“ přisvědčil námořník. „Cítím to.“

* * *

Když bylo za dvacet minut pět hodin večer, zastavil dlouhý Oliver opět u zelených zahradních vrat. William Geake uslyšel z dílny zvuk blížícího se povozu a do tři minuty čekal již na něho.

„Jedna, dvě, tři, čtyři, pět," byly bankovky zvolna vypočteny. Přijav upřímný dík, chopil se dlouhý Oliver uzdy, ale náhle ji opět pustil.

„Aj!" zvolal. „Málem bych byl zapomněl. Mám pro vás také psaní."

„Jakže?"

„Ano. Nějaký člověk — podobal se plavci — přišel ke mně ve dvoře ‚Half Moon', když jsem vyváděl kobylu.

‚Přicházíte z Ganticku?' tázal se mě, vida nepochybně jméno rolníka Leara na voze.

‚Jel jsem kolem,' odpověděl jsem.

‚Znáte pana Geaka?' ptal se dále.

‚Ovšem,' na to já.

‚Pak bych vás prosil, abyste mu odevzdal, až pojedete kolem, toto psaní.'

To bylo vše, co řekl."

„Kdo to asi byl," divil se Geake, všecek bledý.

„Neznám ho. Řekl, že velice spěchá, aby nezmeškal vlak. Nu a to mi připomíná, že musím také dále. Dobrou noc, sousede!"

Sotva zajel za roh, rozevřel Geake dopis.

* * *

Když se Naomi o půl hodiny později vrátila, nalezla jej čekajícího u vrat, jakoby tam byl strávil celý den. A mohlo tomu tak býti vskutku, neboť na rakvi nebylo uděláno téměř ničeho.

„Musím zůstati až do půlnoci vzhůru, abych tu práci dodělal," řekl, když vešli do vnitř a Naomi se ptala, co dělal po celý Boží den.

„Trápil jsem se."

„To jsou zase ta kázání," rozhodla Naomi. „Nedělají tvé hlavě dobře. Přála bych si, abys již kázání zanechal."

„Nu a to hodlám právě učiniti," odvětil a odstrčil bibli daleko na polici, až se rohy svými dotekla schránky ve zdi.

Pozdě . . .

Napsal A. P. Čechov. Přeložil Jiří Sčerbinský.

(Pokračování.)

IV.

Za tiché, měsíčné červencové noci Olga Ivanovna stála na palubě volžského parníku a hleděla do vody a zas na krásné břehy. Vedle ní stál Rjabovský a šeptal jí, že v takovou čarovnou noc krásně by bylo umřít, minulost že je nezajímavá a ošklivá, budoucnost ničemná a ta kouzelná noc brzo prchne, slije se s věčností, proč tedy žít?

A Olga Ivanovna naslouchajíc brzo hlasu Rjabovského, brzo tichu noci, myslila na to, že je nesmrtelná a že z ní bude velká umělkyně, že tam v dáli, v bez konečném prostranství, čekají ji úspěch, sláva . . . láska lidu. Zdálo se jí, že vidí tlupy lidí, ohně, slavnostní zvuky hudby, výkřiky nadšení, sebe samu v bílých šatech, zasypanou kvítím . . . A myslila také na to, že vedle opřen o zábradlí stojí veliký muž, skutečný genius. Vše, co vytvořil dosavad, je veliké, neobyčejné a až s mužností vzácný jeho talent se upevní, pak on stvoří díla úchvatná . . . to je patrno z jeho tváře, z jeho způsobu vyjadřování se a z jeho vztahů k přírodě . . .

On sám je krásný, originální a život jeho nezávislý, svobodný, vymykající se všemu všednímu, je jako život ptáka . . .

„Začíná být chladno," pravila Olga Ivanovna zachvěvši se.

Rjabovský zaobalil ji do svého pláště a pravil truchlivě: „Podléhám zcela vaší moci . . . Jsem otrokem. Proč jste dnes tak kouzelná?"

Hleděl stále na ni a oči jeho byly děsné a ona bála se pohlédnouti na něho.

„Miluji vás šíleně . . ." šeptal jí. „Řekněte mně jen slovo a já přestanu žít, opustím umění," blábolil v silném rozechvění. „Milujte mě, milujte . . ."

„Nemluvte tak," pravila Olga Ivanovna, zakrývajíc si oči. „Je to strašné . . . A Dymov?"

„Jak? Dymov? Co je mi do Dymova? Volha . . . měsíc . . . má láska a co s Dymovem . . . Já nic, nic neznám . . . Nechci minulost, chci jen jeden . . . okamžik!"

Olze Ivanovně zabušilo srdce. Hleděla mysliti na muže, ale celá její minulost . . . zdála se jí malou, nepatrnou, nepotřebnou a dalekou . . .

„Jemu, prostému, obyčejnému člověku stačí to štěstí, které už dostal . . . ať si mě tam odsuzují, ať si proklínají . . . já na vzdor chopím se toho a zahynu."

„Nu což? Miluješ mě? Ano? ano? Jak čarovná to noc!" šeptal vášnivě, objímaje ji a vřele líbaje její ruce, jimiž ona slabě snažila se ho odstrčiti.

„Ano, jaká noc!" zašeptala hledíc mu do očí, a pak rychle se ohlédnuvši, objala ho a prudce políbila na rty.

„Přijíždíme ke Kinešmě," podotkl kdosi na druhé straně paluby.

Bylo slyšeti těžké kroky. Šel kolem sklepník.

„Slyšíte! Přineste nám víno!" řekla jemu Olga Ivanovna, smějící se a plačící štěstím.

A umělec bledý od rozechvění usedl na lavičku, pohlédl na Olgu Ivanovnu vděčnýma očima . . . a v únavě sklonil hlavu k zábradlí.

V.

Druhého září byl teplý, tichý, ale pochmurný den. Časně z rána zvedala se nad Volhou lehká mlha, a k deváté hodině počalo pršet. A na vyjasnění nebylo naděje. U snídaně říkal Rjabovský Olze Ivanovně, že malířství je nejnevděčnější a nejnudnější umění, že on není umělec, to že si jen někteří hloupí lidé myslí, že má talent, a

pak chopiv z čista jasna nůž, rozbodal svůj nejlepší obraz . . . studii z Volhy.

Po snídani seděl zamračen a hleděl oknem na Volhu. A zdálo se, že příroda zavřela už všechny své krásy do kufrů až zas pro příští jaro, a Rjabovský naslouchaje smutnému krákání vran, myslil v tu chvíli, že ztratil talent, že vše na světě je hloupé a že by neměl se svazovat s touto ženou . . . Slovem, přepadla ho zlá chandra.

Olga Ivanovna seděla na divaně a probírala se prsty ve svých lněných vlasech a ve své fantasii byla v saloně, ložnici a kabinetě mužově . . . táž fantasie zanesla ji k švadleně a k slavným jejím známostem . . .

Co as dělají? Zda na ni vzpomínají . . . Saisona už začala, měla by přemýšlet na soirées . . . A Dymov? Milý Dymov! Jak mírně a s dětinskou touhou prosil ji v psaních, aby brzo přijela domů . . . Každý měsíc posílal ji 75 rublů, a když mu psala, že musila se od umělců vydlužiti 100 rublů, poslal jí je hned. Jak dobrý, velkomyslný to člověk! Cestování ji unavovalo a počínalo jí už být protivno žíti v špinavých jizbách u mužiků, cestovati od vsi ke vsi, ze špíny do špíny! Kdyby Rjabovský nebyl slíbil umělcům, že zůstane s nimi na Volze do 20. září, mohli by odjeti domů třeba hned. A jak by to bylo krásné!

„Můj Bože!“ vzdychal Rjabovský, „kdy pak už konečně bude slunce! Nemohu přec v sluneční krajince pokračovat bez slunce!“

„Ty máš ještě jednu krajinku, kde je nebe zamračené, nemohl bys tu končit?“ pravila Olga Ivanovna.

„Eh!“ zamračil se malíř. „Končit! Co pak si myslíte, že jsem tak hloupý, abych nevěděl, co mám dělat?“

„Jak jsi se ke mně změnil.“

„Nu je dobře.“

Olze Ivanovně zachvěla se tvář a ona popošedši ke kamnům, rozplakala se.

„Ještě slzy mi scházely! Přestaňte! Já mám tisíce příčin plakat a přec nepláču . . .“

„Tisíce příčin!“ rozhořčeně zvolala Olga Ivanovna. „Nejhlavnější příčina je, že už jsem vám obtížna . . . Ano!“ zavzlykala. „Vy se stydíte za naši lásku! Vy se bojíte, aby naši přátelé ji nezpozorovali, ale je to marné, už to vědí dávno všichni . . .“

„Olgo, prosím vás jen jedno, nemučte mě! Víc od vás nežádám!“

„Ale přísahejte mi, že mě ještě milujete!“

„To je k nesnesení!“ procedil mezi zuby umělec a vyskočil. „Netrapte mě, nebo se zblázním . . . Nechte mě!“

„Zabte mě, zabte!“ vykřikla Olga Ivanovna.

A opět zavzlykala a zašla do své jizby. Do slaměné střechy tloukl déšť. Rjabovský chytil se za hlavu a běhal z rohu do rohu a pak posadiv si čapku na hlavu a přehodiv přes rameno pušku, vyšel ven.

Olga Ivanovna dlouho ležela na posteli a plakala. Zprvu myslila, že by bylo nejlíp otráviti se, aby Rjabovský, až se vrátí, našel mrtvé, studené tělo; pak myšlénky zanesly ji do salonu a do mužova kabinetu a ona viděla sebe, jak sedí vedle muže a těší se z toho klidu a pak jak večer je v divadle na „Sedláku kavaliru“ . . . A touha po civilisaci, po městském šumu a po známých zabušila ji srdcem.

Do jizby vešla žena a pomalu začala topit, aby připravila oběd. Přišli do chaty umělci ve vysokých, zablácených botách, prohlíželi své studie a utěšovali se, že Volha i za špatného počasí je čarovná.

Rjabovský se vrátil domů, když zapadalo slunce. Hodil na stůl čapku a bled od únavy sklesl na lavici a zakryl si tvář. Aby mu dokázala, že se nehněvá, Olga Ivanovna přišla k němu, mlčky ho políbila a hřebenem přejela po jeho rusých vlasech, chtějíc ho přičesat.

„Co to?“ ptal se, zachvěv se, jakoby cosi chladného se ho dotklo. „Co to? Nechte mě na pokoji, prosím vás.“

On ji odstrčil rukama a jí se zdálo, že v jeho tváři jevil se odpor a mrzutost. V tu chvíli vešla do jizby žena nesoucí jídlo. Olga viděla, že žena ta sáhla do jídla svými velikými, špinavými prsty . . . A nečistá ta žena, a jídlo, jež dychtivě jedl Rjabovský, a světnice, a celý ten život, jejž dříve milovala pro jeho prostotu a umělecký nelad, pojednou stal se jí hrozným. Pocítila najednou, že je uražena, a pravila chladně:

„Musíme se rozloučit na nějaký čas, nebo od nudy se opravdu vážně pohádáme . . . Já dnes odjedu.“

„Na čem? Na dřevěném koni?“

„Dnes je čtvrtek, tuším, že v $\frac{1}{2}$10. přijede parník.“

„Ach, ano, ano. Nu což, jeď!“ měkce pravil Rjabovský utíraje se ručníkem místo servítem; „tobě je tu nudno. Bylo by to ode mne sobecké, kdybych tě zdržoval. Jeď si a po dvacátém se zas uvidíme.“

Olga Ivanovna ukládala vesele své věci, a tváře jí zrůžověly od rozechvění.

Je-li to možné, ptala se sama sebe, že zas brzo bude ve svém saloně malovat a spáti v ložnici a jísti na ubruse?

Bylo jí pojednou tak lehko a už se ani nezlobila na umělce.

„Barvy a štětce ti tu nechám, Rjabušo,“ pravila. „Co ti zbude, přivezeš mi. A hleď, ať tu beze mne nezahálíš! Pracuj hezky! Tys přece chlapík, Rjabušo!“

V 9 hodin Rjabovský na rozloučenou ji políbil, nechtěje ji líbati na parníku před ostatními malíři — jak ona myslela — a doprovodil ji na přístav. Hnedle přijel parník a odvezl ji.

Za půl třetího dne přijela domů. Nesundala ani klobouk, ani plášť, těžce oddychovala rozčilením a vešla do salonu a odtud do jídelny. Dymov bez kabátu, v rozepjaté vestě seděl u stolu a jedl. Když Olga Ivanovna vcházela do bytu, byla ujištěna, že musí skrýti vše před mužem a že to také dovede . . . ale vidouc teď ten mírný, šťastný úsměv a zářící oči radostí, ona cítila, že tajiti to před tímto člověkem, bylo by podlé, odporné, jako nemožné.

V tom okamžiku rozhodla se říci mu vše a bez sil klesla mu k nohám a zakryla si tvář rukama.

„Co . . . co je ti?“ něžně se jí ptal. „Stýskalo se ti?“

Ona zvedla hlavu zardělou od studu a pohlédla na něho pohledem vinnice a prosebně, ale strach a stud bránily jí v řeči.

„Nic . . . nic . . . Já jen tak . . .“

„Posaďme se . . . posaďme, drahoušku,“ pravil zvedaje ji a usazuje vedle sebe. „Tak . . . A jez . . . Máš asi hlad, chudinko!“

A ona dychtivě dýchala vzduch své domácnosti a s chutí jedla a on laskavě díval se na ni a vesele se smál.

VI.

Asi uprostřed zimy počal Dymov poznavat, že je klamán. A jakoby měl zlé svědomí, nemohl se dívati ženě přímo do očí, neusmíval se radostně, když ji viděl, a aby s ní byl méně o samotě přiváděl s sebou často kollegu Korostěleva, malého, ostříhaného člověka s uvadlou tváří, jenž mluvě s Olgou Ivanovnou, v rozpacích rozepínal všechny knoflíky svého kabátu a pak zas je zapínal. U oběda mluvili oba lékaři o různých záležitostech vědeckých, tak že se zdálo, že zúmyslně vedou učené rozhovory, aby mohla Olga Ivanovna mlčet a nemusila lhát.

Po obědě se vždy Korostělev posadil k pianu a Dymov vzdychnuv říkával:

„Eh, příteli . . . zahraj něco smutného.“

A Korostělev vzav několik akkordů, zapěl svým tenorem nějakou zádumčivou píseň. Dymov ještě jednou si vzdychl a opřev hlavu o pěstě zamyslil se . . .

Poslední čas Olga Ivanovna vedla si nanejvýš neopatrně. Každé ráno probouzela se v mrzuté náladě a s myšlénkou, že už Rjabovského nemiluje a že bohudíky je už všemu konec. Ale po snídani vzpomněla si, že ji Rjabovský vzal muže a že teď nemá ani muže, ani Rjabovského . . . pak vzpomínala, že jí známí vypravovali, že Rjabovský chystá pro výstavu něco velkolepého, nad čímž všichni navštěvovatelé jeho atelieru jsou v nadšení . . . a on vytvořil to pod vlivem jejím a jen působením jejím dospěl k takové dokonalosti. A vůbec její vliv nad ním je tak blahodárný, že opustí-li ho, on možná zahyne.

A přišlo jí též na mysl, že poslední dobou nosil nové šaty a často se ptával: „Jsem hezký?“

A on vskutku byl velmi krásný a k ní byl laskavější. A myslivši ještě na mnohé věci, Olga Ivanovna se oblékla a velmi rozčilena jela do jeho atelieru. On býval veselý a sám nadšen svým v pravdě velkolepým obrazem: on skákal, dělal hlouposti a na vážné otázky odpovídal žertem. Olga Ivanovna žárlila na obraz ten, nenáviděla ho . . . ale ze zdvořilosti prostála před ním pět minut a vzdychnuvši pravila tiše:

„Ano, ty's ještě nikdy nemaloval něco podobného . . . Až z toho jde hruza.“

A pak začala ho prosit, zapřísahat, aby ji miloval, aby slitoval se nad ní ubohou a nešťastnou . . . Plakala, ba i líbala mu ruce, nutila ho, aby jí přísahal lásku, dokazovala mu, že bez jejího blahodárného vlivu on sejde s pravé cesty a zahyne. A zkazivši mu dobrou jeho náladu a cítíc se hluboce pokořenou, jela k švadleně neb k známé herečce . . .

Nezastala-li ho v atelieru, tu mu tam zanechala psaní, v němž přísahala, že nepřijde-li k ní dnes, že se jistě otráví. On se polekal, přišel k ní a zustal na oběd. Bez ohledu na přítomnost mužovu byl k ní velmi drzý a ona jeho hrubost mu jen splácela: cítili, že jeden druhého poutá, a že jsou nepřátely a ve svém hněvu nepozorovali, že i Korostělev všechno pochopil. Po obědě spěchal vždy se poroučet.

„Kam jdete?“ ptala se ho v předsíni, hledíc naň s nenávistí.

On, zamžourav očima, jmenoval nějakou dámu, obyčejnou svou známou, ale bylo patrno, že se jen směje její žárlivosti a že ji chce rozmrzet. Ona odešla do ložnice a vrhla se na lůžko: z žárlivosti, mrzutosti, citu pokoření a studu kousala podušku a začala nahlas vzlykat.

(Dokončení.)

Na venku.

Povídka. Napsal Jan Osten.

(Pokračování.)

„A to je krásné,“ divila se opravdu přirozeně. „Ňáký takový ztřeštěný student, divoch a vdova, ani jsem tomu nerozuměla, co se jí na něm líbilo. Ostatně, bohudík, ho zkrátka odbyla.“

Baštecký hodlal jí vykládati přednosti realistického románu, ale napadlo mu, že by bylo škoda řečí.

Promluvil s ní několik všedních frásí a opět pustil se se sudím do hovoru.

„Panstvo laskavě promine,“ omlouval se notář, „musím příteli ukázati naše zátiší. Za čtvrt hodinky jsme opět zpět.“

Uklonili se a odešli.

„Jak se ti líbí ta slečinka?“ tázal se notář přítele, když zašli na osamělou pěšinku.

„Mhm,“ pokrčil tento rameny, „tuctová dáma. Čte si Ohneta, obrací pěkně oči k nebi a vzdychá po přírodě, ač se domnívám, že nikdy nejde přes louku, aby si nesmáčela střevíčky.“

„Jsi dobrý pozorovatel,“ rozesmál se notář. „Je to tak. Čtla několik románů a básní a blýská se tím. Ale pro něco hlubšího nemá porozumění. A přece platí za vzdělanou dámu a obletují ji davy mladíků.“

„Dej jim Pánbůh štěstí,“ prohodil Baštecký.

„A on je typus byrokrata ze staré školy. Připomíná mi našeho vrchního radu. Jen pěkně slušně, pánové, žádnou mladickou nerozvážnost, nechte stranou politiku, literaturu a hleďte si úřadu. A hrozí se, že je nyní v úřadech tolik ‚freigeistů‘, jak on říká. A těm předpovídá špatné konce.“

Pod osamělou lipou na lávce seděl párek. Vysoký, štíhlý elegán se zastřiženou moderní bradou, se zlatým skřipcem na očích, jemné, skoro ženské pleti, blaseovaného obličeje, a mladá dáma: opravdová krasavice. Lehký letní šat přiléhal těsně k jejím krásným formám, jako z mramoru vytesaným, na štíhlém bílém krku byla hlava, jakou neviděti co den. Do zlata hrající vlasy věnčily bílé, krásně klenuté čelo, pod nímž klidně vyzíraly velké, modré, hrdé oči, stíněné dlouhými řasami. Jemný nos, rudá, malá ústa, ovál tváře, vše slívalo se v půvabný celek. Byla to žena, jaká upoutá váš pohled mezi tisíci jinými, sami nevíte hned, čím vlastně.

Seděla na lávce, kreslíc slunečníkem cosi do písku, její druh, kroutě dlouhý knír, mluvil k ní cosi. Oba pozdvihli zraky, slyšíce blížící se kroky, notář pozdravoval uctivě, když šli kolem.

Ona se obřadně uklonila, elegán pozvedl lehce klobouk a kýval notáři rukou.

Šli k nim.

„Paní Charvátová, choť našeho pana okresního hejtmana, pan okresní komisař rytíř Waldner, můj přítel doktor Baštecký," představoval notář.

Elegán podal Bašteckému dva prsty své dlouhé, bílé ruky, dáma se znova uklonila a podívala ze spodu na Bašteckého.

„Znala jsem slečnu Bašteckou," pravila melodickým, jasným hlasem. „Claire se jmenovala, byly jsme spolu v ústavě."

„To je moje sestra, milostpaní," odpověděl Baštecký bez podivení.

„Ach, vaše sestra. Byly jsme tak intimní přítelkyně, nikdy o mně nevypravovala? Jsem rodem Stejskalová."

Baštecký znal to jméno. Sestra, když byla v ústavě, mluvila často s nadšením o slečně Stejskalové, jež prý je nejkrásnější a nejnadanější žákyní ústavu.

Notář připojil se k panu z Waldnerů, Baštecký šel před nimi s paní hejtmanovou.

„Ach, moje Claire, jak jsme se měly rády! A najednou ani řádku mi nenapsala," vypravovala. „Je dosud v Praze?"

„Sestra se již před mnoha roky vdala, milostpaní, jsou nyní v Rusku."

„Až v Rusku!" užasla. „Prosím, pozdravte ji ode mne, až jí budete psáti. Napište jen ‚od Emy' ‚ona již ví.

Baštecký se němě uklonil.

Kráčeli vedle sebe, hovoříce. Poznával, jaká to duchaplná, jemnocitná dáma. Jakási rozkoš rozlévala se mu po duši, slyšel-li její hlas, zavadily-li klidné krásné její oči časem o něho. Ale na venek zachoval svou klidnost a skoro lhostejnost, jíž se vyznačoval, a to zdálo se jí imponovati.

Tady všechno, co se k ní přiblížilo, lichotilo jí, nadšeně se jí dvořilo od starých, zvětralých seladonů až na vyfintěné elegány, a nyní ten člověk, zcela všední, nenápadný na pohled, ne krásný, hovořil s ní tak klidně, lhostejně, jakoby neměl očí pro její krásu, jen časem letmo se na ni podíval, ale zcela krátce a klidně. A to se jí právě líbilo, ta jeho mužná rozvaha, sebevědomí, upřímnost, přirovnávala ho ke komisaři, jenž kráčel za nimi, a poznala, jaký to rozdíl.

Odhodivši vše strojené a líčené, stala se pojednou prostou, jednoduchou, poznala, že jemu neimponovala by tím, čím imponovala všem ostatním.

Hovořili spolu jako staří známí, bez ostychu, bez komplimentů, a tak ani nepozorovali, že již kráčejí skorem půl hodiny vedle sebe, že notář s komisařem se zastavují, čekajíce, až se obrátí. Konečně jim to však napadlo a zastavili se.

„Musím zpět," pravila k Bašteckému, „přijde můj muž, on má, chudák, tolik práce."

Přišli oba páni, Baštecký políbil uctivě ruku paní hejtmanové a poklonil se nehluboko před elegánem, jenž se naň ostře a zkoumavě podíval. Paní hejtmanová s komisařem šli zpět, notář s Bašteckým ubírali se dále pěšinkou podél řeky, oba mlčeli.

„Kdo je to, ten pán?" tázal se Baštecký po chvíli.

„Okresní komisař. Poslali ho sem před nedávnem od ministerstva, má báječnou protekci a bude dělat karrieru. Je tu jen jako na učení. Brzy ho povýší a zavolají zpět. Hrdopýšek, naparfumovaný panák. Hejtman pracuje i za něho, mimo to se zabývá archaeologií a mladý pán dvoří se jeho paní. Šeptá se cosi, ale já tomu nevěřím, ona je příliš hrdá."

„Ne, není hrdá," vmísil se Baštecký horlivě do řeči, „je příliš čistá."

„Aj, aj, jaký jsi ty obhájce. Což pak ji tak dobře znáš?" usmál se notář.

„Ano," odpověděl doktor, klidně a pevně. „Znám ji. Je to jedna z povah, jež zovou psychologové průhlednými. Je povznešená nade vše to, co hyzdí jiné ženy. Přijímá s úsměvem zdvořilosti toho panáka, ale ani jediným pohledem nepovzbuzuje ho k nějakému kroku. V jejích očích lze čísti jako v otevřené knize, kdo v ní čísti neumí, jeho škoda. Kdyby ten pán dovedl čísti v jejích očích, když mluví o svém muži a dítěti, neodvážil by se ani její ruky se dotknouti."

Notář pokrčil rameny.

„Možná, nevím, nejsem takovým bystrým a rychlým pozorovatelem, jako ty. Ale to víš, maloměstské klepy."

Baštecký usmál se jen pohrdlivě a kráčeli dále.

Bylo tu opravdu pěkně. Poklidná byla hladina vodní, jen časem rybka se vymrštila, vlnky povstaly, šířily se, zanikaly. Protější lesnatá stráň jako v zrcadle zobrazovala se ve vodě, ptáci zpívali, svěží, chladný vzduch vanul údolím.

Na břehu seděl vousatý pán s dýmkou v ústech a chytal ryby na udici.

Povstal, když uviděl přicházející, Baštecký spatřil malou postavu v obnošeném letním obleku, vousaté, osmahlé tváře.

„Servus, notáři," podával malý pán ruku notáři a pozdvihl klobouk. „Má úcta, pane doktore," pozdravoval Bašteckého, ‚lékař Kovář'. „Nemusíte se představovat, kdo pak jste jiný než pan Baštecký? Vojáček o vás vypravoval, že sem přijedete a musíte to být."

„Ano jsem to," smál se Baštecký. „Jste rybářem, pane doktore?"

„Jak vidíte. A co taky dělat? Tam," ukazoval rukou směrem k ‚lázním', „točit se kolem paniček, poslouchat kázání sudího, nebo archaeologické výklady hejtmanovy? A pak mi to pivo nechutná, ‚na koruně' je lepší. A zapáchá jim tam má dýmka," pravil a pustil mohutný dým.

„Nic nebéře," zamručel, vytáhl udici, nasadil nového červa, plivl naň a hodil udici znova do řeky.

Nebylo mu ňák do řeči, díval se pozorně na brk udice.

„Pojďme," prohodil notář.

„Servus, doktore."

„Servus, taškáři," rozesmál se doktor nad svým vtipem, jímž parodoval notářovo zaměstnání.

„Má úcta," potřásal ruku Bašteckému. „Až budete chtít píti sklenici dobrého piva, přijďte ‚na korunu'."

Oba přátelé vraceli se zpět k hostinci.

„Tohle je originál," vypravoval notář. „Nedbalý v zevnějšku, nerozlučný od své dýmky, ale výtečný lékař. Má rozsáhlou praxi, ač je hrubým a uštěpačným k panstvu. Přišla k němu purkmistrovic služka, že milostpaní dostala křeče a umírá, aby ihned přišel. Doktor zná ty křeče, ‚řekněte milostpaní,' povídá k služce, ‚aby počkala čtvrt hodinky s umíráním, musím k ženě podruha Morávka, má těžký porod.' Jde s dýmkou do salonu, nosí

den co den jeden oblek, to víš, jak se naň dívají. Vydělá dost peněz, ale propije to vše ‚u koruny' a doma má hezkou, mladou paničku, jež ho přese vše má k smrti ráda.“

„Není šašek?“ tázal se Baštecký.

„Ale ne,“ odporoval notář, „on je tak od přírody. Ale skoro se tím chlubí, ví to, že ho potřebují, nebojí se konkurrence, je tak populárním, že nikdo vedle něho neobstojí. Chirurg po celém okolí hledaný. Jenže se upije.“

„Jaká pomoc!“ pokrčil Baštecký rameny, „ať si dělá co chce.“

Vrátili se opět do zahrady a sedli si na svá místa k suďovic. Baštecký co chvíli se ohlédl, jakoby někoho hledal.

U jednoho stolu seděli jeho noví známí, paní hejtmanová a komisař. Jeden přibyl; vysoký, nemladý pán, oduševnělého obličeje, zarostlého prošedivělým plnovousem.

„To je okresní hejtman,“ šeptal Bašteckému notář do ucha, sleduje, kam se dívá.

Paní hejtmanová také pozdvihla hlavu, usmála se vlídně, opětujíc pozdrav obou pánů a šeptala cosi do ucha svému muži. Hejtman klidně a přímo podíval se na Bašteckého.

„Musím tě u nich představit,“ pravil mu notář. „Vypravovala mu o tobě. Pojď.“

Omluvili se u stolu a šli.

Pan hejtman promluvil několik slov s Bašteckým, znal jeho otce, když byl praktikantem u místodržitelství a starý Baštecký již radou, a projevil potěšení, že bude mu brzy viděti pana doktora v jeho domě. Baštecký se uklonil a podíval se na paní. Kývla hlavou.

„Ó, ano, přijďte, vždyť nám nejste cizí. Jste bratr mé Kláry.“ Baštecký políbil jí uctivě ruku, postřehl posměšný a nelibý úsměv elegantního pána a vracel se k svému stolu, kde se pustil do rozmluvy s poeticky naladěnou dcerou pana sudího.

Poslouchal její sentimentální výlevy, ale duchem byl jinde, u onoho stolu. Sám nevěděl, co se dělo v jeho mysli. Radoval se jen, že je s ní v jedné a téže zahradě, že se může čas od času na ni podívati. Ale pojednou se zamrzel sám na sebe.

„Starý blázne,“ horlil. „Krásná žena, ale neviděl-li jsi již mnoho takových? A co tu dělat? Je manželkou a jak se zdá, ctnostnou, nehodíš se k roli Don Juana a nedělej se u ní směšným jako Herr von Waldner, jenž to ani nepozoruje, jak je smutnou figurou.“

Zapálil si doutník a počal mluviti se sudím o karrieře.

Byl již večer, když se oba přátelé vraceli domů.

Příjemný červnový večer rozkládal se nad krajinou. Sňali klobouky a ani do řeči jim nebylo, tak zaujala je poesie večera, jednoduchá, prostá, ale silná a působivá.

V okně jídelny bylo světlo, slečna Ema na ně čekala. Pojedli, přáli si dobrou noc a šli do svých pokojů.

Baštecký nemoha usnouti, zapálil si cigarettu a vyložil se z okna. Hluboké přítmí zahrady, v němž mihaly se svatojanské mušky, tiché šelestění stromů, jako tlumený šepot, vlažný vzduch rozproudily krev Bašteckého; pojednou zatoužil po objetí ženy, krásné a čisté, šeptal si slova, jež by jí říkal, tvořil si obraz v mysli, obraz známých rysů, modré oči upíraly se naň důvěrně a láskyplně.

Zahodil cigarettu, zavřel okno i okenici a vrhl se na lože.

* * *

Druhého dne popršívalo. Baštecký zůstal dlouho v posteli, četl knihy z přítelovy knihovny, kouřil cigaretty a přemýšlel. Pojednou vstal, oblékl se do černého oděvu, vyparádil, napadlo mu jíti k hejtmanovi na návštěvu. Nezastavil se ani u notáře, ale ten ho viděl oknem z kanceláře a volal na něho.

„Á, salonně! A komu platí ta pozornost?“

„Jdu k okresnímu hejtmanovi. Jak víš, pozval mne včera a je to slušnost, ne? A dnes, když není pěkné počasí, nic neztratím, nemohu tak jako tak ven.“

„Ovšem, ovšem,“ pokyvoval notář hlavou. „Jdi si jen. Ale k obědu přijdeš, viď?“

„Pozvou-li mne, zůstanu u nich, ale dám ti věděti, abys na mne nečekal. Servus!“

Přešel přes náměstí a za chvíli ocitl se u jich bytu. Zazvonil v prvním poschodí, služka mu otevřela a na otázku, jsou-li páni doma, odpovídala, že jen milostpaní, milostpán prý je v úřadě. Bašteckému zabušilo hlasitě srdce, vytáhl navštívenku a žádal služku, aby ho ohlásila.

Za chvíli stál před paní hejtmanovou.

Usmívala se naň vlídně, podávajíc mu svou malou, měkkou ručku.

„Á, to je hezké, pane doktore, že jste přišel. Muž bude mít radost, jemu jste se včera zalíbil. Ukáže vám své sbírky a musíte se hodně diviti. On si na tom nějak zakládá. Račte se, prosím, posadit.“

Doktor se posadil a díval se na ni. Byla dnes, v domácích šatech ještě mnohem rozkošnější nežli včera v toiletě procházkové.

„Jaká to skvostná žena,“ myslel si Baštecký, sleduje ji zrakem, jak přistupovala k oknu. „Jak šťastný je ten okresní hejtman.“

Usedla si naproti němu a hovořili právě tak důvěrně, jako včera, jako staří, dávní známí. Počali o Bašteckého sestře, ale hovor přesunul se na bližší věci, na okolí, na město, na život vůbec, počali o hudbě, o literatuře a Baštecký pozoroval, že paní hejtmanová je všude jako doma.

A když se tak na ni díval, na její pootevřená, rozkošná ústa, bohaté husté vlasy, modré hluboké oči, rozlilo se mu opět totéž teplo jako včera hrudí, vzpomněl si na včerejší večer a krev vehnala se mu do tváří. Otevřely se dvéře a děvče asi pětileté vběhlo do salonu. Políbilo matce ruku a uklonilo se způsobně před hostem.

„To je má dcera,“ mluvila paní s úsměvem, „vidíte, již tak velká.“

„Nikdo by to neřekl, milostpaní. Vdávala jste se asi velmi mladá.“

„Devatenáct let. Devatenáct let mi bylo. A mému muži čtyřicet tři.“

Baštecký neřekl ničeho. „O tolik starší,“ myslel si pouze, „a vzala si ho. Co ho u ní tak poutalo, chápu, ale že ona . . . O tolik starší! Snad jeho postavení, snad jmění? Proč jsem jí dříve nepoznal?“

Povstal a přešel komnatou. Zastavil se u klavíru a přejel klávesy rukou.

„Ach, vy hrajete?“ tázala se paní hejtmanová překvapena.

„Učil jsem se, milostpaní. Ale klavír si odvezla sestra a já si jiný nekoupil. Vše jsem zapomněl. Ale vy hrajete jistě výtečně.“

Rozesmála se.

„Proč výtečně? Co pak musím všechno znát. Ale, zahraji vám, musíte však zpívat. Znáte ‚Vodníka‘, Erbenova ‚Vodníka‘. Tak dobře.“

Sedla ke klavíru a předložila svazek not. Převrátila několik listů.

Tak pozor. „Ráno raničko panna vstala . . .“

Hrála a doktor, jenž tu píseň dobře znal, doprovázel ji ne špatným barytonem.

„Ach, to je krásné,“ vyskočila, když dohrála a tleskla rukama radostně. „Vy pěkně zpíváte. Doprovázím někdy pána z Waldnerů, má tenor, ale zpívá samé německé písně, ty se mi však nelíbí a muži také ne. Teď máme vás, to si uspořádáme několik hudebních dýchánků, viďte?“

Baštecký se uklonil.

Zaklepáno na dvéře a vešel pan hejtman.

„Á, buďte mi vítán,“ potřásal rukou Basteckého. „Těší mne, že jste nedal na sebe dlouho čekati, děkuji vám.“

Usadili se a hovořili, pak se odebrali do hejtmanovy pracovny, jež se podobala spíše starožitnickému museu, než pracovně úředníka. Na zdech visely staré rezavé zbraně a brnění, na stolech a oknech popelnice, hliněné střepy, ostruhy a mosazné kruhy, staré rytiny a sošky.

Pan hejtman vykládal horlivě, nebyl dilettantem, konal rozsáhlá studia a jeho sbírky svědčily o velkém vzdělání a soustavnosti.

Baštecký podíval se po straně na jeho paní. Její oči, zářící a rozumné lpěly s jakýmsi porozuměním i hrdostí na tváři jejího muže.

„Ona ho miluje,“ napadlo Basteckému. „Obdivuje se mu a to je znamení, že ho miluje. Jak je šťasten!“

„Zůstanete u nás na oběd, pane doktore?“ vybízel hejtman Basteckého, když vešli opět do salonu.

Doktor se vymlouval, že naň Vojáček čeká, ale nebylo nic platno, musel zůstati.

Po dobrém obědě šli do zahrady. Pan hejtman četl v besídce noviny a Baštecký s paní hejtmanovou procházeli se mezi záhony.

„Vy jste zcela šťastna, milostpaní, že ano?“ prohodil pojednou Baštecký a podíval se na ni pevně.

Obrátila k němu udivené, velké své oči.

„Ano, zcela šťastna. Zcela šťastna a proč bych jí nebyla?“

Neřekl již ničeho.

Rozloučil se s nimi po páté hodině, slíbil opět brzy přijíti a ubíhal domů.

Na chodbě setkal se s notářem.

„No, jak jsi se bavil, Edo?“ tázal se tento.

„Výtečně. Jsou to roztomilí lidé a ona anděl. Kdo o ní špatně mluví, je ničemou,“ pravil Baštecký rozhorleně.

Notář se usmíval.

„Mhm. Podívejme se. Jen se mi nezamiluj!“ hrozil prstem.

„Dnes není venku nic, již opět prší. Půjdeme večer ke ‚koruně‘, zval nás doktor.

Baštecký přislíbil a odebral se do svého pokoje.

Převlékl se a ulehl na pohovku.

„Štěstí,“ rozumoval. „Lidé ho hledají Bůh ví kde a ono tak blízko, hejtman ho našel A je na světě větší štěstí než to, míti takovou ženu? Je to pravá ozdoba celého města. Ty krásné ruce, ty graciézní přirozené pohyby. Mně se zdá, zdá se mi, že — zavání to ňák Goethovským Wertherem. Ctím ho, toho milého, dobrého pána, ale proč je mi tak, jako dosud nikdy, když jsem u ní? Vyvedu tu ještě nějakou hloupost. Bude nejlépe, když se jí budu vyhýbati, daleko od ní, nepřibližovat se k ohni. Není koketou, chraň Bůh, ale musí se vše do ní zamilovat, je to přirozené.“

„Proto jsem přijel do T.,“ rozesmál se pojednou, „abych se tu zamiloval do paní hejtmanové. Hezká fraška. Kde je tvá rozvaha, tvůj klid, Edo? A viděl jsi ji teprve dvakráte.“

Vstal, vzal klobouk a hůl, naplnil tobolku na doutníky cigarettami a šel k notáři.

Na chodbě potkal slečnu Emu. Zarděla se, ustoupila stranou a pozdravovala. Baštecký se na ni letmo podíval, posmekl klobouk a šel dále. (Dokončení.)

Paměti Dona Estébana.

Historický obraz. Napsal Otakar Červinka.

(Pokračování.)

Šel jsem tam nejbližší neděli k večeru. Mohu se přiznati, že mne to stálo jisté sebepřemáhání, před tváří celé vsi jako prosebník vstoupiti pod střechu muže, který byl poddaným a mně podřízeným — Ale též my jsme měli srdce v těle.

Zastal jsem starého Štěpána sedícího opět na oné dubové lavici před bílým stolem. Zdálo se, že mu návštěva má nebyla vítána. Nezměnil v ničem chování své vůči mně a ačkoliv se choval zdvořile, přece dával na jevo, že by si přál, abych byl daleko od něho. Když jsem však se žádostí svou k němu se obrátil, upřel na mne pronikavé oči své pln úžasu a zvolal:

„Myslíte to do opravdy, vzácný pane?“

„Nežertuji,“ odpověděl jsem. „Seznal jsem dceru vaši jako pannu dobrou a pro mne se hodící a žádám o svolení vaše k našemu sňatku.“

„A vám nenapadl rozdíl mezi vámi a jí? Ne, z toho nebude nic! Náš prostý rod se pro vás nehodí, vždyť byste se poskvrnil spojením s námi. Mimo to jste cizinec vznešeného rodu a my Čechové — rodu nyní selského — ač jsme bývali zemané Korenští. Ale stará práva více neplatí —“

„Jsem po matce také Čechem . . .“

„Vy?!“ zvolal stařec v udivení. „A vy vzdor tomu stavíte se v řady těch, kteří národ náš chtějí vyhubiti, kteří jej týrají pro víru jeho hůře nežli katané . . . Vy, pane? Ne! Vás neporodila matka česká! — a jestli — byla to . . .“

„Zadrž, starče! Nerouhej se matce mé. Nepřišel jsem též s tebou hádat se o víru. Přicházím s poctivým úmyslem, abych se ucházel o dceru tvou Vyřkni jako otec její buď ano neb ne!“

„Ne! a tisíckráte ne! Nikdy se dcera má nestane manželkou katana mého lidu a třeba by chodil v hávu knížecím!“

„Rozvaž dobře, co počínáš!“

„Myslíš, vzácný pane, že mne hrozbami zastrašíš? Nebojím se vašich muk. Snad podlehnu tělem, ale moje Růžena se vzdor tomu ženou tvou nestane!“

V tom vstoupila Barbora ze sousedních dveří, přilákána snad hlukem hovoru. Spatřivše mne — zarazila se opět.

„Pan Estéban u nás! Co se zde děje, bratře?“

„A maličkost!“ pravil Štěpán jízlivě. „Zde vzácný pán přišel oznámit mi neočekávanou a vzácnou čest, že se uchází o ruku mé dcery.“

„A cos odpověděl?“

„Co bys byla odpověděla ty? Mlčíš? Nuže odpověděl jsem to, co poctivý, ač chudý zeman, Čech — na podobnou nabídku jedině odpověděti může —“

„A to jest?“

„Nikdy!“ pronesl jako s výsměchem stařec.

„Máš rozum?“ pravila Barbora, přistoupíc těsně k němu a stlumivši hlas. „Můžeš zde neviděti zřejmé řízení boží?!“

„Řízení — — jaké?! Snad chceš říci — ďábelské?!“

„Aby dcera tvá a rod tvůj povznesly se opět tam, odkud sestoupily jednou —“

„Pěkné to povýšení! Spojení s vrahem lidu mého! Nikdy, pravím a tisíckráte nikdy!“

„A což jestli pan Estéban má oprávněné nároky —“

„Oprávněné nároky? — Nač?“

„Poslyšte, pane,“ obrátila se Barbora ke mně; „nebeřte ve zlé vše, co zde slyšíte a vidíte. Odpusťte otážu-li se vás: nepamatujete se na své první mládí?“

„Málo. Pamatuji pouze bledou, krásnou paní, která mne vodívala v Praze procházkou —“

„Nepoznal byste tu paní?“

„Věru, slyším-li vás mluvit, zdá se mi, jakobych dávno známý hlas slyšel; a nyní, patřím-li déle na vás, zdá se mi, že vás poznávám — — Bože! Podobáte se oné paní —“

„Ano,“ pravila Barbora v silném pohnutí — „já byla — vaší chůvou —“

„Vy?!“ zvolal jsem v podivení, kdežto starý Štěpán pracně se o stůl opíraje, aby povstal, zvolal: „Co mluvíš, sestro? Či se mám domnívat, že —“ nedomluvil. Žíla na čele jeho silně naběhla a jiskřící se oči jeho poletovaly hrozivě se mne na jeho sestru.

„Nedomnívej se nic!“ pravila ona, nutíc se v klid. „Byla jsem chůvou pana Estébana a proto myslím, že mám jakési právo, též do toho promluviti. Ostatně nezapomínej, že vlastně já . . .“

„Vím, co chceš říci, urozená paní. Vezmi tedy vše. Půjdu raději žebrotou, než bych od tebe a vrahů našich něco chtěl —“

Pracně se vzchopil, aby odešel.

„Zůstaň, bratře! Chtěla jsem pouze říci, že též Růžena má právo do toho promluviti . . .“

„Růžena je dcerou otce svého a zachová se dle vůle jeho.“

„Růžena se zachová dle písma a srdce svého. Neboť jest psáno: opustíš otce a matku svou —“

Vstal jsem ze židle, na které jsem dosud seděl, vida, že jsem zde zbytečným.

„Pane,“ pravila Barbora přistoupivši ke mně. „pošlete sem Růženu a vyčkejte, jakou ona vám přinese odpověď sama. Ale slibte mi, že se v ničem nepřenáhlíte!“

„Nechci žádnému nucení, neb násilí. Růžena nechť sama rozhodne. Ale neklaďte též žádných překážek jejímu rozhodnutí.“

Byl již pozdní večer, když jsem Sušno s divnými, všelijak se křižujícími myšlénkami opouštěl. Přiznám se, že jsem žehnal té tmě, která mne obklopovala, neboť bych se byl styděl jíti za bílého dne vesnicí ze statku, v kterém podali nápadníku černé polévky — ač o tom nikdo nevěděl —

* * *

Sdělil jsem Růženě příležitostně výsledek své rozprávky s jejím otcem. Zarazila se a sklopila hlavu.

„Otec nikdy nepovolí a učiní raději, co řekl. to jest půjde žebrotou, než by svolil. Nestane-li se něco mimořádného — nevím —“

Musel jsem ji těšiti. Odešla druhý den sama k otci svému. Očekával jsem ji na umluveném místě v parku. Přišla celá vzrušená.

„Předvídala jsem to. Otec se nedal ničím uprosit, ani mými, ani tetinými prosbami. Tu mi teta kázala vyjíti a mluvila s bratrem svým dlouho samotna. Nevím, o čem spolu rozmlouvali. Když mne ale opět zavolala, spatřila jsem neobyčejné rozčilení, v jakém oba se nacházeli.

„Otec tvůj chce konečně svoliti k sňatku tvému, ale pod jedinou výminkou.“

„Jakou?“ Otázala jsem se.

„Odřekne-li se tvůj ženich stavu svého a vstoupí mezi nás jako nám všem roveň; odloží-li oděv vojanský a hodnost svou a stane se sedlákem, jako jsme my, nám všem rovným, sdíleje s lidem, z kterého pošel a s kterým na dále chce žíti zlé i dobré —“ tak zněl výrok otcův.

„A nesvolí-li?“ zeptala jsem se —

„Nesmí jako ženich tvůj překročiti více práh tento.“

„S tou odpovědí se vracím —“ dodala smutně. Zarazil jsem se, neboť něco podobného jsem věru neočekával.

Nastalo mezi námi dlouhé trapné mlčení.

„Nedobře jedná tvůj otec,“ řekl jsem konečně. „Zapomíná, že jako důstojník mohu býti vždy ochrancem tvým, kdežto zbavím-li se sám ochrany, kterou mi stav můj poskytuje, vysazen jsem i s tebou všem hrozným svízelům nynější doby válečné —“

„A co hodláš učiniti? Věru — že bych ti radila —“

„Co má drahá?“

„Abys se mne zřekl. Snad bys jednou litoval —“

„Nemluv dále, Růženo. Vyplním, co si otec tvůj přeje. Můžeš mu to sděliti. Miluji tě více života svého a jsem na vše odhodlán —“

Radost mé Růženy neznala mezí.

Došel jsem opět k otci jejímu, který po mém, před ním opakovaném výroku, povolnějším se stal. Umluveno, aby se sňatek odbýval, až dosáhnu propuštění ze služby vojenské.

Poněvadž pak jsem se měl příští neděli se zástupcem otce svého dostaviti k nejvyššímu císařského vojska, vévodovi Friedlandskému, umínil jsem si, příležitosti této použíti a požádati o propuštění.

* * *

Příští sobotu vydal jsem se koňmo, doprovázen pouze jedním rejtharem na cestu do Prahy přes Benátky, Starou Boleslav a Brandýs nad Labem.

Čas, určený k audienci u všemocného vévody, byl určen na 11. hodinu příštího dne. Měl jsem tedy dosti času ještě po městě se poohlédnouti a něco pro svou nevěstu koupiti. Mimo jiné objednal jsem snubní prsteny u jistého klenotníka, kterýžto, jsa Italian rodem, byl mi již dříve dobře známý. Klenotník ten zabýval se vedle svého řemesla též sbíráním památností neb starožitností a měl ve svém krámě nejrozmanitější výrobky umělecké z bronzu, zlata, stříbra neb i ze železa a jiných kovů. Byla to ponejvíce díla mistrů vlašských.

Zvláště padla mi do oka soška vojína v úplné výzbroji mého pluku, velmi řemeslně ulitá — vojína, který — tak se mi alespoň zdálo — mě samému velmi se podobal. Jediný rozdíl byl v tom, že držel v pravé ruce místo vytaseného kordu dlouhou žerď praporu, o kterou se zároveň opíral. Konec neb hrot praporu přecházel pak v svícen dvouramenný. Byl velmi ozdobně polychromován: tvář, vlasy a vousy po španělsku přistřižené měl barvou čistě natřeny, kabát a spodky nesly barvy mého pluku: zelenou a modrou, vyhrnuté španělské botky byly žluté; červený bandalír pnul se od levého ramene k pravému boku; brnění, dýka a helmice byly silně vyzlaceny.

Soška ta zalíbila se mi tak, že jsem se od ní ani odloučiti nemohl a ihned jsem se klenotníka na cenu její zeptal.

„Pro vás jí cenit nebudu. Přineste ji své nevěstě ode mne jako dar na památku. Snad jí přinese štěstí —“ pravil můj známý. Marné byly domluvy mé. Nemohl jsem mu konečně odříci, a slíbil jsem, že se před svým návratem pro sošku zastavím.

* * *

Druhého dne na to, v neděli umluvenou, vyhledal jsem přítele svého otce. Byl to hodnostář vojenský, vysoce postavený, který mne přivítal velmi srdečně, jako vždy, chválil úmysl můj súčastniti se činně výpravy vojenské a pravil, že mne uvede k vévodovi, jemuž mne osobně odporučí.

Jakkoliv mne přivítání to těšilo, braly se myšlénky mé nyní jiným směrem, tak že jsem konečně nemohl odolati, abych se starému příznivci svému se vším nesvěřil.

„Aj, milý hochu,“ pravil ke mně s vlídným úsměvem, „mám již o tobě zprávy. Není také divu že mladík tak sličný jako ty, pokouší se též o vítězství na kolbišti lásky. V tvých letech jsem nebyl jiným.“

„Já ale tu dívku opravdu miluji!“

„Výborně!“

„A hodlám ji ve vší počestnosti pojmouti za manželku.“

„To si snad ještě rozmyslíš?“

„A přicházím za tou příčinou, otcovský dobrodinče a příznivče můj, abych vás požádal o přispění —“

„Jaké — v čem?“

„Chci vystoupiti z vojska —“

Starý pán sprásknul ruce nad hlavou.

„Zbláznil jsi se, milý hochu? Ty chceš vystoupiti z vojska za tím účelem, abysi se oženil se selskou dcerou a sám se stal sedlákem? Ne, můj drahý — nikdy ne! Vidím, že zprávy, které jsem o tobě dostával, nelhaly. Je nejvyšší čas, abysi se dostal k činné službě. Bylo by tě škoda. Tam zapomeneš brzo —“

„Nezapomenu, ujišťuji vás a prosím ještě jednou co nejvřeleji, abyste vyhověl prosbě mé —“

„Dosti! zde přestává všechen žert!“

„Ujišťuji vás, že nežertuji!“

„Dobře. Slyš, co ti řeknu. Ty ani nemáš práva a moci vystoupiti již nyní z vojska. Jsi přísahou zavázán sloužiti císaři a čas tvůj posud neprošel! Jsi zdráv a mladý, nemáš tedy záminky před časem vystoupiti, a doufám, že přísahy své nezrušíš!“

„Pane můj, nelze mi dané slovo zrušiti.“

Pozoroval mne dlouho, mlčky. Oči jeho vlhly. Náhle se ke mně přiblížil a pojav mne za ruce, pravil hlasem nad míru laskavým:

„A což — kdybych mluvil jménem otce tvého, kdybych byl otec tvůj sám?“

„Pane!“

„Kdybych ti nabízel skvělé jméno své, jméno španělského granda, který se rovná v hodnosti vévodovi Friedlandskému, všemocnému Valdštýnu? Kdybych ti nabízel ruku některé kněžny z prvních rodů tohoto království, nebo své vlasti?“

Byl jsem pohnut tak, že div jsem neklesl před ním na kolena, tak mne dojímaly — ne skvělé nabídky, ale něžná jeho láska.

„Odpusťte, odpusťte,“ zvolal jsem hlasem pohnutým až k slzám.

„Nemohu jinak jednat — jako počestný muž — všeho se vzdávám pro svou Růženu.“

Ustoupil ode mne a usednul ke stolu, opřev hlavu oběma rukama; brada jeho, krásným, „sněhobílým vousem pokrytá, třásla se utajeným vzlykotem, z očí jeho draly se slzy. Slyšel jsem, jak pro sebe zašeptal španělskou řečí, mě dobře známou: „Spravedlivě tresceš mne, bože —“

Nemohl jsem pohnutím dále odolati. Kleknul jsem před ním, šeptaje: „Otče — odpusťte mi!“

„Rozumím ti. Nebyl jsem v tvých letech jiným,“ pravil s laskavým úsměvem, klada mi ruku na hlavu. „Ale nemluvme o tom více. Počkáme se vším až po výpravě tvé!“

„Krutá to pro mne zkouška!“ odvětil jsem, „ale doufám, že ji přestojím jako muž čestný. Vrátím-li se ale zdráv z polního tažení — neodepřete mi svého svolení?“

„Vratíš-li se, jakož v boha doufám, zdráv z výpravy proti Gustavu Adolfovi a setrváš-li potom ještě na úmyslu svém, slibuji, že nejen žádných překážek sňatku tvému více v cestu klásti nebudu, ale že se též přičiním o vyplnění přání tvých tak, abys šťastným byl. Hle!“ pravil dále, vyjímaje z tajné přihrady stolku listinu pečlivě složenou a jeho vlastní pečetí opatřenou: „zde pověřený legát, jménem tvého otce učiněný pro případ, že by mne do té doby bůh neuchoval. Zabezpečuje ti bezstarostnou budoucnost. Přidám k němu klausuli, aby nabyl platnosti ihned, jakmile budeš chtíti se oženiti, to jest po výpravě válečné, která nastává.“

(Dokončení.)

Listárna redakční.

Rukopisy se nevracejí. — Dopisy odpovídati nelze.

„Na vodách rozbouřených“. Ano. — Neuveřejníme práce znamenané: J. Vl. Nymburský. — Duše básníkova. — J. Libřický.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“.

ROČNÍK XXIII. 20. ZÁŘÍ 1895. ČÍSLO 36.

Předplácí se pro Prahu:
na čtvrt léta . . 1 zl. 20 kr.
na půl léta . . 2 „ 40 „
na celý rok . . 4 „ 80 „
Se zásylkou po poště:
na čtvrt léta . . 1 zl. 25 kr.
na půl léta . . 2 „ 50 „
na celý rok . . 5 „ — „
Patisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ.

Veškeré dopisy týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Karlovo náměstí číslo 34

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10 a 20. každého měsíce vždy o 9. hodině ranní.

Na venku.

Povídka. Napsal Jan Osten.

(Dokončení.)

„Panský pokoj“ na „koruně“ byl již dosti oživen, když oba páni přišli. U dlouhého stolu, jenž stál uprostřed světnice, ozářen dvěma lampami, se stropu visícími, sedělo několik pánů, většinou mladých, neznámých Bašteckému, pouze vousatou tvář lékaře, s nímž se včera seznámil, rozpoznal.

Notář představil přítele pánům, Baštecký přeslechl jména, jen si zapamatoval několik titulů: soudní adjunkt, berní kontrolor, auskultant, koncipista, okresní geometr a tak dále.

Jeden pán, a ten již byl starý, upoutal jeho pozornost, představil ho notář titulem „kapitán“, a Baštecký umínil si, že se přeptá pak notáře, jakýže to kapitán.

„To je pěkné, pane doktore, že jste sem přišel,“ pravil lékař, nacpávaje dýmku, k Bašteckému. „Tady vidíte družinu více méně mladých lidí, vesměs svobodných, až na mou v pravdě nepatrnou osobu, lidí velkých budoucností a aspirací, zase až na mne, jež se tu schází co večer k ušlechtilé pitce a k duchaplné zábavě. O tu není zle. Prosím vás, tolik učených, studovaných lidí: doctores et baccalares.

Tady každý odloží své denní starosti, zapomene na paragrafy, akta, protokoly a oddává se požitkům tělesním i duševním.“

Baštecký se jen usmál a obrátil se na pravou stranu, kde seděl starý pán, jehož jmenovali „kapitánem“. Starý ten pán, holohlavý, přívětivé, ne nepěkné tváře, pokuřoval s velikou chutí viržinku a díval se zvědavě na Bašteckého.

„Nesloužil jste u vojska, pane doktore?“ tázal se pojednou.

„Ano. Byl jsem jednoročním dobrovolníkem.“

„A jste zajisté záložním důstojníkem?“

„K službám,“ zněla stručná odpověď.

„Těší mne velice,“ ukláněl se starý pán, „jsem vysloužilý lodní poručík, to je, jak znáte, hodnost setníka u pěchoty a proto mi tu říkají ‚kapitán‘, jako Francouzi svým setníkům. Ale kapitán u námořnictva má hodnost plukovníka.“

„To jste asi viděl pěkný kousek světa,“ přeptával se Baštecký.

Starý pán zapaloval si viržinku a přisedl blíže k Bašteckému.

„To se rozumí. Na Středozemním moři jsme křížem krážem jezdili. Naučil jsem se tam italsky, francouzsky, řecky i španělsky, ale tady všechno zapomenu. Kde pak! Nynější mladíci sotva německy se naučí. A jaká je to služba! Co tam musíte všechno znát. Vyšší mathematiku, astronomii, chemii, geodesii a vše možné. Co pak u pěchoty! Několik komand, ‚dienstreglement‘, trochu parády a je to odbyto.“

Baštecký s úsměvem připomněl si svého hejtmana, jenž mu sliboval několikráte pověšení.

„Pětatřicet let a tři měsíce,“ vypravoval hovorný pán, „jsem věrně a poctivě sloužil. Mohl jsem zůstat, byli by mne povýšili, dnes jsem mohl býti skutečným kapitánem. Ale to to! najednou vás tou chvátí, zachce se vám klidu. Nejbližším vlakem jel jsem sem, je tu můj švakr kancelistou.“

Pojednou kdesi počali hovor o jakémsi známém vojevůdci, kapitán střihl ušima, obrátil se na tu stranu a ihned větou: „Když jsem byl u námořnictva . . .“ uvedl se do rozmluvy.

Doktor se napil, zapálil si cigarettu a rozhlížel se po okolí. — Viděl tu vousaté i holobradé tváře, obrejlené zraky, lidi elegantní i oděné s venkovskou nedbalostí. Lékař neměl ani límce.

Jedna tvář upoutala jeho pozornost. Ohromné licousy, sebevědomý výraz a marciální, ramenatá postava připomněly mu vojenské poddůstojníky, již s pohrdáním a s vysoka dívali se naň, na nováčka. „To jest asi berní kontrolor, tam berou samé vysloužilé vojáky, ač se hlásí dost lidí s maturitou.“

Notář pustil se do živé rozmluvy s nevelkým pánem, rozcuchaných, rusých vousů, s prořídlými vlasy, mluvili o literatuře.

„Je to všechno z mody,“ vypravoval vousatý pán vážně, narovnávaje skřipec. „Kdo pak dnes čte takové rozplývavé, konvencionální romány. Dnes je třeba uhodit na jinou strunu, ale mluvte jim, když jsou hluši.“

„Že prý chcete vystoupit z literárního kroužku? To by bylo škoda,“ prohodil notář.

„Ano, vystoupím. Jaký pak to literární kroužek? Několik lidí, již přečtli tucet obyčejných románů, hraje si na znalce. A rozumí umění — no, jako koza petrželi, jak se říká. Měl jsem přednášku o ‚nových proudech v německé literatuře‘ a víte, jak to dopadlo? ‚Nechvalno nám v Niemcích iskati pravdu,‘ psala ‚Zora‘, ještě že mi nevynadali. Ať se jim o to stará, kdo chce. Mám své práce tak dost.“

„A kdy už vystoupíte na veřejnost, pane kollego?“ tázal se notář.

Tázaný se napil a zamlčel.

„No, jen co budu mít advokátní zkoušku s krku, pak se do toho pustím.“

„Je to pravda, Uhre?“ tázal se mladý elegantní pán, s nakroucenými knírky svého souseda, koncipisty u hejtmanství, „že bude pán z Walduerů opět přeložen do Vídně? Říkal mi to sám sudí, ale on si rád zapráší.“

Baštecký napjal sluch.

Pan koncipista pokrčil rameny

„Nevím nic. No byl by už čas, už nám ukázal všechny své toiletty a nákrčníky. A hejtman by také nebyl nerad, táhne za něho a on obskakuje jeho paní. Takový vycpaný panák, protekční stvůra,“ ulehčil si vypravějící a napil se pořádně.

„Ňák je tu dnes mrtvo,“ ozval se pojednou lékař, „žádná švanda. Samé úřadní záležitosti, nemáte toho dost za celý den, nudní byrokrati? Navrhuji, aby náš host, pan doktor Baštecký, pil na zdraví jenerála Čun-gi-li-ho.“

„Brávo, výborně, felčare!“ ozvalo se z mnoha hrdel.

„A navrhuji dále, aby geometr, jenž je virtuosem, zasvětil našeho vzácného hosta do tohoto ušlechtilého umění,“ pokračoval lékař.

Vstal obtloustlý ruměný pán, zaklepal na stůl, všichni se stišili a dívali se na něho. Vzal sklenici za ucho ukazováčkem a pozdvihl ji. „Pánové, ať žije jenerál Čun-gi-li!“ Napil se, klepl sklenicí o stůl, postavil ji, přetřel si knír jednou ukazováčkem pravé ruky, pak levé, klepl týmže prstem jednou levým, po druhé pravým, jednou svrchu na stůl pak ze spodu, dupl jednou pravou, jednou levou nohou a uklonil se. Tato manipulace, jíž všichni, mimo Bašteckého, sledovali s napjatou pozorností, opakovala se do třetice, jenže při prvním opakování se vše zdvojnásobilo: držel sklenici dvěma prsty, pil dvakráte, klepl dvakráte a při druhém opakování bylo vše trojnásobné.

Provedl svůj úkol k úplné spokojenosti.

„Teď to musíš ty dokázat,“ obrátil se notář s úsměvem k Bašteckému, „zmateš-li se, platíš čtvrt hektolitru.“

„A co, ‚štěně‘;“ volal lékař, „tak lacino své umění neprodáváme, myslíš, že máme taky, jako ty, za podpis padesát krejcarů? S půlčíku neslevíme ani žejdlík.“

„No, tak dobře, půlčík,“ odpovídal notář za přítele.

Baštecký se zdvihl a počal. Ale nedával si prvé pozor, klepl při druhém opakování jen jednou sklenicí a bylo prohráno. Povolili mu ještě jedno opakování a taky tentokráte to nesvedl, ku všeobecnému smíchu.

Hospodský, jenž již čekal u dveří, vyvalil půl hektolitru do světnice, postavili ho na židli a doktor se nabídl za číšníka.

Pili, připíjeli si vzájemně, připíjeli universitě i jednotlivým professorům, městským kráskám a Bůh ví, čemu všemu. Doktor se opil ze všech nejdříve, hlomozil, poskakoval na svých krátkých nožkách, měl i nejistý krok, sesadili ho s funkce číšníka a ustanovili k tomu geometra, jenž nejvíce vydržel.

„Zpívej něco, kapitáne,“ zvolal doktor na starého pána a udeřil na stůl, až sklenice poskočily, „ňákou taliánskou.“

Kapitán se nedal pobízeti, sejmul se stěny kytáru a doprovázeje svůj zpěv basovými akkordy zpíval pěkným, poněkud třesavým tenorem:

„Amo, fanciula, quel tuo crine biondo,
Amó, fanciula, quel tuo sguardo azzuro,
Davei per te le stelle, il cielo, il mondo“ atd.

Doktor poskakoval dle nápěvu, pak si sedl a založiv hlavu do dlaní, zamyslil se.

Baštecký znal tu píseň. Slyšel ji tam dole často zpívati. A náhle zapomněl, kde je, před jeho zrakem zmizela zakouřená hospodská místnost, vyvstaly hory, nebetyčné hory, stráně zelenajících se vinic, malá hospůdka a černooká, černovlasá Nina ... A pak si vzpomněl na jinou ženu, krásnou a milou ... „Spi teď ...“ myslil si, „čistá jako padlý sníh, jejž nedovede potřísniti kal pomluvy a drzé pohledy.“

A zatoužil po samotě, jíti domů.

Sdělil své přání s notářem, také ten toužil již po klidu. Vstali, zaplatili a rozloučivše se se společností, dopíjející sud, vyšli do tiché, hvězdnaté noci.

„Tak se tu žije,“ vypravoval notář, vsunuv svou paži pod paži Bašteckého. „To je naše omladina. Chodím mezi ně jednou za týden, ale ostatní jsou tam denně. A denně je to stejné. Klepá se, vypravuje, pije se na zdraví generála Čun-gi-li-ho, někdo prohraje, pije se půlčík nebo čtvrt hektolitru, ‚štěně‘, kapitán zpívá, až do dvou, tří hodin. Není tu divadla a ti páni nemají také mnoho zájmu.“

Baštecký zívl.

„U hejtmanů je ještě světlo,“ prohodil notář, ukazuje na osvětlené jedno okno. „To on nejspíše pracuje, studuje nebo píše nějaké pojednání o archaeologii.“

Baštecký díval se pozorně na okno, nic se nejevilo za bílou záclonou.

Když již byli u domu, ještě jednou ohlédl se na ono okno a zdálo se mu, jakoby se bílý stín mihl za záclonou; postál, okno se otevřelo a ženská hlava se v něm objevila na chvíli.

„Přišla ho upomenout, že je čas jít spat,“ napadlo Bašteckému. „Šťastný člověk!“

Zavzdychl, potřásl si ruku s přítelem a odebral se do svého pokoje.

* * *

Dni ubíhaly. Domníval se, že mu bude dlouhá chvíle bez určité práce, ale nenalehla naň dosud. Vstal nepříliš časně, hovořil trochu s notářem a pak se až do oběda toulal. Nebylo cesty a pěšiny v okolí, jíž by neznal, chodíval předměstím dělnických domků, rozmlouvával tam se ženami a malými dětmi, jimž nosil dárky a u nichž se stal záhy velmi známou osobností. Ale nejčastěji byl v lese a podél řeky. Byla tam rozkošná zátiší. Vyhledal si takové nějaké místo, usedl do vrboví a dívaje se na poklidnou, čistou vodu, zamýšlel se.

V Praze nikdy tolik o samotě nebyl. V kanceláři práce a kollegové, na ulici hluk a šum, i v domě, kam zaléhal ozvuk uličního ruchu, nenašel nikdy tolik příležitosti, pohřížiti se do myšlení, jako nyní.

Sedí, sedí, dívá se do klidné vody, v níž se zobrazují staré zelené vrby i jasná obloha, a najednou mu něco napadne.

„Co dělá Praha, co kancelář? Žijí dále beze mne, jakoby mne ani nebylo, nikdo si nevzpomene, kdybych tu umřel ... no, v kanceláři by se praktikanti poradovali, že je uprázdněné místo, několik přátel by si zavzdychlo, v kavárně číšník by oželel nerad zpropitné, jež mu dávám, a to by bylo vše. A nikdo, nikdo by tu nebyl, jenž by zakryl hlavu dlaněma a zaplakal, hořce, hluboce, opravdově, jenž by na mne věčně vzpomínal, nosil můj obraz v srdci ... Zcela nikdo. Tak jsem sám, jako zelený list vrbový, ženoucí se po vodě a kam? Bůh suď. A já také ... Kam? Bůh suď.“

A tíseň se mu rozlévala po hrudi, nebylo to sentimentální naladění, ne, zvykl si již dávno na myšlénku,

že je zcela sám, ale tento pocit resultoval z nějaké jiné příčiny, z nedávných událostí, sám si nemohl uvědomiti.

„Sestra Klára," vzpomněl si, „jak se asi má? Je-li šťastna? Tak jsme se měli rádi a přece se mi nepodařilo, pohlédnouti jí do srdce. Měla ho opravdu ráda, či si ho vzala, že si to rodiče přáli, že s ním byla od dětství zasnoubena? A mně se nelíbí. Takový suchý, obchodnický člověk, korrektní v obleku, v řeči a jednání . . . Ale snad se takoví právě ženám líbí. Vezme si osmnáctileté děvčátko čtyřicetiletého muže s prošedivělými vlasy a kopa mladíků ostrouhá mrkvičku. Jako ta paní hejtmanová."

A pojednou opět obraz její kmitl se jeho myslí. Viděl ji tak, jak ji poprvé spatřil, sedící na lávce s tím komisařem, zamyšlenou, elegantní, i tehdy u nich, kdy hrála na klavír a on s ní zpíval „Vodníka", vzpomněl si, jak ji viděl ve svých večerních dumách i snech, a krev počala mu rychleji kolovati . . .

„Kdyby tak seděla nyní vedle mne, tadyhle a byla moji," přemítal. „Drželi bychom se za ruce a dívali se na vodu, a jak bych se na ni podíval, viděl bych všechnu tu krásu zobrazovati se v jejích modrých, zářících očích. A ty oči by zářily jen pro mne, jen pro mne . . . Eh!" zavzdychl, pohodil rukou a vstal.

Po obědě si hověli obyčejně v jeho pokoji, kouřili, vypravovali, vzpomínali. Odpoledne Baštecký se opět procházel, koupal se v řece, četl někde v zátiší a večer chodil s notářem do „lázní". Paní hejtmanovou tam neviděli, holčička byla nemocna a ona nevycházela. A přece ji tam stále hledal zrakoma, byl roztržitým, stále se ohlížel, nevěnoval pozornosti výkladům pana sudího, ani sladkým, přívětivým pohledům jeho dcery, jež citovala básně Čekal co večer, že se objeví, usměvavá, svěží, vysoká, v průvodu svého muže, nebo naparfumovaného elegána. Toužil jen viděti ji, třeba ze vzdálí, odněkud z úkrytu, to by mu bylo stačilo. A přece se neodvážil, navštíviti je.

Někdy zůstával doma, zvláště pršelo-li.

Pokuřuje cigaretty toulal se po domě a zahradě a tu se stávalo, že se setkával se slečnou Emou. Měl smysl pro pěkné obličeje a nemohl se ubrániti doznání, jaká to hezká, rozmilá dívka. Nebyla oslňující kráskou, ale mnoho půvabu bylo v tom dívčím zjevu, mládí a čistota dýchaly z jejího každého pohybu, každého pohledu. Zardívala se vždy, když ji oslovil, byla nesmělou, ale záhy si zvykla, spřátelili se, hovořili spolu, jako kamarádi. A někdy postřehl on její pohled, teplý, důvěrný, zářící a zdálo se mu, ač se nikterak nedomníval, že je neodolatelný, že by potřeboval pouze sevříti ji do náruče a že by byla ihned jeho, že by mu se zarděním panny ve tváři podávala polo zdráhavě, polo ochotně malá, červená ústa ku sterým polibkům, že by visela na jeho krku a byla jeho, věčně jeho . . .

A bylo tomu tak. Ta dívka, vyrostlá pod přísným dohledem starého otce a žijící nyní ve společnosti notáře, vlídného, ale odměřeného a vážného, poznávala, že v doktorovi objevuje se jí ideál muže, o němž čtla v románech a básních, a pocitovala neznámé, sladké rozechvění v jeho blízkosti.

S chvějícím se, zatajeným dechem a s tlukoucím srdcem vstupovala do jeho pokoje, měla-li tam poklízeti, vše, co náleželo jemu, bylo jí drahým, překvapila sama sebe jednou, líbajíc rukavičky, jež nechal ležeti na stole . . .

A on to poznával. A věděl, že by ho milovala zcela, že by náležela jen jemu, že by ho zbožňovala, ale neodhodlal se k tomu. V jeho srdci byla jiná, krásnější, nádhernější, ale nedostižná. Neměl o tom již nejmenší pochyby, miloval vášnivě paní hejtmanovou. Trpěl. Vysmívával se Wertherovi, sentimentálnímu a vzdychajícímu, a bylo mu nyní nejinak, ač on nevyléval své city ve vzdechy na měsíc, neposýlal jí pozdravy po večerním vánku, nehrál na loutnu, to vše bylo mu romantickým, dětinským, směšným. U něho vše odehrávalo se ve vnitř. A stal se nervosním, špatně spal, neměl chuti k jídlu a zájmu pro nic.

Přemáhal se, nutil se nemysliti na ni, zaměstnával se horlivě jinými věcmi, hovořil s notářem o politice, umění — nic platno . . .

Oblékl se jednou dopoledne a šel k hejtmanovým. Přijala ho velmi přívětivě a s nelíčenou radostí, vypravovala mu o svém děvčátku, jemuž je nyní opět lépe, a on sotva chápal její slova. Díval se jen stále na ni, jakoby se nemohl dosti vynadiviti, jak je krásnou. Jeho pohled, hluboký a smutný, musil vyjadřovati stav jeho duše, podívala se naň upřeně a povstala.

„Jste tak bledý, pane doktore, a přepadl jste se, co vám je?" tázala se soucitně.

Usmál se smutně.

„Sám nevím. Snad mi zdejší povětří nesvědčí. Neračte se znepokojovat, milostpaní," ujišťoval ji.

„A kdyby to věděla," hrozil se v duchu, „kdyby to věděla, proč sem chodím, proč se vkrádám do jejich štěstí, abych je porušil, co by asi řekla?"

Poseděl tam, přišel pan hejtman, zaradoval se, zval ho častěji na návštěvu, je jim všem prý vždy milým. Podíval se při tom na paní, kývla hlavou a usmála se tím vlídným úsměvem, při němž mu vždy srdce poskočilo radosti.

Chodil tam častěji. Nepřemáhal se již, podlehl, dal se strhnouti proudem.

„Ať to dopadne jakkoliv," rozhodl se. „Je to pro mne chvilka štěstí, kdy ji vidím a nebudu se o ni okrádati."

Hejtmanovic počali opět choditi do „lázní" a Baštecký opouštěl vše, přidružoval se k nim, stále byl po jejím boku, nastoupil uprázdněné místo po pánu z Waldnerů, jehož opět povolali k ministerstvu.

A sblížil se s ní. U něho vášeň, mocná, mladá láska a u ní přátelská náklonnost, sesterská důvěra — a oba si nebyli jasně vědomi pocitů druhého.

Baštecký zanedbával nyní notáře i ostatní známé, dopoledne trávil u hejtmanovic a večer v „lázních" opět v jejich společnosti.

Hejtman si ho zamiloval, sledoval pozorně Baštecký jeho vědecké práce, ctil ho, ale vždycky, když dobrý ten pán hovořil s ním přátelsky, probouzel se osten výčitky v jeho mysli. „Chceš zničit jeho štěstí, ztroskotat jeho mír a klid," napadlo mu.

* *
*

Dni ubíhaly, Baštecký byl skorem již měsíc v T. Napohled klidně plynul jeho život, chodil k hejtmanovům, procházel se, hovořival s notářem, nic neprozrazovalo bouře, jež vířily v jeho nitru. Stávala se mu den ode dne dražší, spřátelil se již s myšlénkou, že bude jednou jeho, vzdor všem překážkám a omlouval sebe i ji.

„Vzala si ho asi, nezkušené děvče, dle přání rodičů," hovořival sám k sobě. „Co jí mohl poskytnouti, on, dobrý muž, ale již starý a pohřížený do své práce,

*

zabraný stále úředními povinnostmi a věnující prázdný čas popelnicím, mincím, zbraním. Manželství! Je to směšné, že se toho slova hrozím já, člověk vzdělaný, moderní, žijící na konci devatenáctého století. Je to jen konvencionelní svazek. obchodní smlouva, ale srdce mohou zůstat volná a milovat, koho uznají za hodna lásky."

Spřátelil se s touto filosofií a kreslil si v duchu rozkoš té chvíle, kdy klesne její hlava na jeho hruď, kdy bude jeho, ona, čistá a panenská, ať i žena jiného a matka dítěte. V srdci zůstala pannou, myslil si, a to je hlavní.

A nebude třeba ani velkého boje, sliboval si.

„Vždyť ona je ke mně tak vlídnou, tak důvěrnou. vyslyší mne. Jen vhodné příležitosti třeba vyčkati."

A připomněl si všechny její pozornosti k němu, vlídné teplé pohledy, důvěrná slova, jež pramenily u ní z pouhého přátelství a jež on si jinak vykládal.

Zdálo se, že okamžik, po němž dávno toužil, se přibližuje.

Oznámil mu jednou hejtman, že odjede na několik dní do Prahy a že doufá, že pomůže on, Baštecký, ukrátiti jeho paní dlouhou chvíli. Baštecký se zarděl a uklonil. Nebyl schopen slova v tom okamžiku. Zatmělo se mu před očima a krev bušila mu do spánků.

„Bude mou, bude mou!" ozývalo se mu v myšlénkách, „budeme sami a šťastni po několik dnů."

Nezdržel se tam dlouho, pospíchal domů, aby byl sám.

Hejtman odjel a Baštecký chystal se již druhý den na to na návštěvu, při níž hodlal odkrýti před paní hejtmanovou své srdce a sliboval si vyslyšení.

Neměl nikde klidu den před tím, ani nevyšel, zavřel se ve svém pokoji, předstíraje bolení hlavy a přecházeje dlouhými kroky po světnici, přemítal.

„Šosáci, ctnostně vychovaní, hřešící potajmu. nazvou mne snad darebákem," myslel si. „Ale já jsem, bohudík. z těch lidí, u nichž převládá srdce nad vypočítavým, chladným rozumem. A konečně, co tu špatného? Takové případy jsou na denním pořádku, co je toho v Praze. to tvoří přece tak zvanou chronique scandaleuse a ta je tak bohatá na látku. A já ji miluji, miluji ji, jako nikoho na světě a nikdo ji tak nemůže milovat, ani on, nikdo."

Usedl.

„Starý hochu," usmál se, „jak tě to chytlo a tady v T. Kdy bys to byl myslil, že se sem jedeš zamilovat do vdané ženy a blouznit, jako osmnáctiletý gymnasista! A to je to, jsem přece jen blouznílkem. Jiní by již dávno byli u cíle . . ."

Večer rozsvítil lampu a ulehl na pohovku.

Napadlo mu čísti něco, aby zapomněl na chvíli na svůj duševní stav, otevřel notářovu malou knihovnu a vytáhl knížku, na jejímž hřbetě bylo vyraženo: Burns.

Otevřel knížku, mezi listy leželo psaní v obálce. Baštecký se podíval na adressu, bylo adressováno na notáře a písmo adressy bylo tak známé, tak drahé, těmito jemnými, ležatými. podlouhlými tahy psala jeho sestra Klára.

„Aj, aj," podivil se, „co mu to ona psala? Vždyť nikdy spolu nebyli tak důvěrni, aby si dopisovali."

Váhal chvíli, pak vyňal psaní z obálky a četl.

„Drahý příteli!

Současně zasílám vám oznámení o svém sňatku, ale vy nepřijedete, viďte? Bude tak lépe. Je všemu konec a k čemu rozrývati si srdce pohledem na jinou tvář, plnou smutku a bolesti? Nebylo to souzeno, vy ani já nemáme dosti síly, oloupiti mé rodiče o dávno sněný sen, o illusi, již po léta hýčkali v svých srdcích!

Děkuji vám za vše, za ty krátké chvíle nezměrného štěstí, na něž nikdy nezapomenu.

Učte se odříkat, jako já se učím. Jdu s mužem do ciziny, sotva se kdy uvidíme. Ale stane-li se tak, dělí nás hráz, již vy nikdy nepřekročíte, poněvadž jste poctivým: jsem ženou jiného. My ženy jsme slaby, buďte vy, mužové, silní! Zapomeňte a buďte šťasten.

Vaše

Klára."

Psaní, jež mělo datum sestřiny svatby, bylo psáno trhavým, třesavým písmem a neslo stopy slz a častého čtení. Baštecký si vzpomněl. že Burns je zamilovaným básníkem Vojáčkovým, čítal v něm asi často a při tom četl asi vždycky znova toto psaní.

Vstrčil psaní do obálky, vložil je do knihy a uložil ji opět na tož místo v knihovně.

Pak usedl na pohovku a zamyslil se.

Připomněl si minulost, ty doby, kdy Vojáček, chudý student, chodil k nim na obědy. Klára byla tehdy ještě malým děvčátkem, bavil ji nesmělý, vesnický hoch, jenž ji tituloval slečnou, pracoval s ní úkoly, přepisoval s ní noty a kreslil noty na vyšívání. Pak mezi nimi nastal poměr, jaký se dal očekávati, on uctivý, zdvořilý a ona klidná, vznešená slečna. A zatím se milovali!

„Jaké přemáhání stálo je to asi," myslel si Baštecký, „když seděli spolu u stolu, srdce přetékala jim láskou a nesměli ani jediný teplý pohled vyměniti, ani jediné důvěrné slovo si říci. Snad jen, když se zřídka potkali sami na chodbě, vyznávali si v krátkém pohledu, jak se milují."

„A ona se vdala. Musila se vdát, kdyby byla neposlechla, bylo by to sklátilo hrdou matku do hrobu. A tak se rozešli! S takovým hrdinstvím. A nyní — nyní konec všemu. ‚Dělí nás hráz, již vy nikdy nepřekročíte, poněvadž jste poctivým: jsem ženou jiného.' "

Nezměrná bolest sevřela hruď mladého muže.

„Moje Klára, drahá, dobrá Klára! Co ona trpěla! A beze slova, nikdo o tom ani neměl tušení, snad jen tehdy, když jsem jí o svatbě přál štěstí a když mi padla kolem krku a počala usedavě štkát, což jsem považoval za affektovanost, vylil se v těch slzách její bol tak dlouho a tajně tlumený.

Má sestra! A jakou pevnou má povahu. Učte se odříkat, radí mu, jako já se učím. Nebyl bych si pomyslil, že ona, panská dcerka, vychovaná v ústavě, má tak pevný charakter.

A on, dobrý přítel. Pod tím klidným, usměvavým zevnějškem skrývá se rozjízvené srdce. Odříkat, učit se odříkat!"

Vstal a přecházel po pokoji.

„Učit se odříkat a zůstat poctivým!"

A pojednou se jiná myšlénka usídlila v jeho hlavě. Klid ho opanoval, tvář jeho se vyjasnila, nezvratný úmysl celého ho zaujal.

„Učit se odříkat a zůstat poctivým!"

Vybledal notáře. Seděl ve svém pokoji a četl.

Baštecký přistoupil k němu a objal ho.

„Karle," pravil měkce, „zítra odjedu."

Notář se polekal a vyskočil.

„Co ti to napadá! Co pak se ti tu nelíbí, máš přece ještě čtyři neděle dovolenou."

„Řeknu ti to jednou vše, až budu klidnější," pravil mu Bašecký, „ale musím odjeti."

Notář poznal na jeho vážné, odhodlané tváři, že má pevný úmysl a neodmlouval mu.

Po večeři seděli až do půlnoci, hovoříce, naposledy snad na dlouhou dobu. Aspoň Bašecký si umiňoval, že se sem nikdy nevrátí.

* * *

Druhého dne šel k hejtmanovům rozloučit se. Ještě včera umiňoval si jíti tam s jinými úmysly, jako podnikavý mladík, dnes tam vkročil vážný muž, jenž, ač mu srdce prudce tlouklo, zachoval neporušený klid a rozvahu.

„Přišel jsem se rozloučit, milostpaní," pravil zvolna, usedaje. „Odjíždím dnes večer, pojedu do Alp."

Upřímně se podivila.

„To je divné. A tak najednou jste se rozhodl. Ale tady vám opravdu nesvědčí," mluvila vážně, „shubeněl jste tu, to je pěkný odpočinek!"

Hovořili o různých věcech a on, se sklopenou hlavou, díval se na ni se strany, jakoby se nemohl nasytiti toho pohledu, jakoby si vtiskoval její rysy na vždy do paměti. A bylo mu to najednou tak podivné, že má odejeti, sám neví proč, a nikdy již ji nevidět.

A jakýsi vzdor a vášeň zároveň rozlívaly se mu občas hrudí.

„Hloupost!" myslel si. „Zpřetrhat ta všechna pouta, uložená nám dobrým tonem, ctností a poctivostí. Blázen, kdo je nyní poctivým." Ale zapudil tyto myšlénky, vzpomněl si znova na sestru Kláru, v uších mu zavznělo to: „Učit se odkříkat a zůstat poctivým."

Neukracoval ty okamžiky s ní, zůstal tam až do poledne, hrála mu písně, jež měl rád, lokal plnými doušky to tiché, krátké štěstí, jež musil sám zničiti.

Ale když se s ní loučil, propukla v něm opět vášeň po celé dopoledne tlumená.

Uchopil její ruku, stiskl ji vřele a líbal ji dvakrát, třikrát, pětkrát. Ona se naň podívala udiveně a teprve nyní vyčtla z jeho pohledu, o čemž snad měla dosud jen nejasné tušení. Zarděla se a vytrhla mu ruku.

„Ano, odjeďte, pane doktore," pravila. „Tady vám nesvědčí. Musíte odjeti. Buďte šťasten!"

Uklonil se před ní a vyběhl z domu.

Odpoledne chystal zavazadla a večerním vlakem odejel.

Nikdo, mimo notáře, ho nedoprovázel. Odjížděl, jak přijel, nepozorovaně, tiše.

Objal a políbil se s notářem a usedl do prázdného kupé. Již podruhé zazvonili, pojednou přiběhla mladá dívka, v ruce kytici růží, a pospíchala k vozu, před nímž stál notář. Vstoupla na stupínek a zarděna, udýchána podávala kytici Bašeckému do vozu.

„Byla bych přišla hnedle pozdě," mluvila, „a ani se s vámi nerozloučila, pane doktore."

Bašecký vzal kytici, stiskl jí ruku a opět mu napadlo: „Řekni jí, pojď za mnou! a půjde ihned, bude tvou a stále tě milovat."

Ale stroj hvízdl, seskočila se stupínku, ještě pozdrav, mávnutí kloboukem a vše mu zmizelo ve tmě.

Byl sám ve voze, usedl do kouta a zadíval se na kytici. Něco se na ní třpytilo, to přece nebyla rosa, růže nebyly čerstvě trhané. Byly to asi slzy . . .

„Také tak," usmál se.

„Všichni odříkají se, notář a já a Klára a Ema — to je to celé rozluštění: odříkat. Odříkat a býti poctivým. Jaká to nová a krásná definice! A není to vlastně odříkáním, zůstávati poctivým?"

Přitlumil světlo a zadumal se. Dávné sny a vzpomínky táhly jeho hlavou, mísily se, splývaly, až usnul.

Spal celou noc a probudil se ráno už za Lincem.

Slunce vyšlo a ozařovalo temena alpských velikánů, na nichž se třpytil sníh. Zelená údolí, protkaná říčkami, zvala chodce do svých stínů, alpské vesnice se štíhlými, vysokými věžemi kmitaly se kol zraku, kdesi v dáli pojevovalo se malé modravé jezero, probleskujíc mezi lukami.

Bašecký přisedl k oknu a jímal celou duší tyto obrazy, jež mu nebyly nové, ale přece znova drahé a zajímavé, vzpomněl si na onu vinárničku na úpatí hor, na Ninu a na ony písně a rozhodl se, že tam pojede. Věděl tam místa v divoké přírodě, skrytá lidskému zraku, kam jen kamzíci zabloudí a smělí myslivci a kde se může učit zapomínat a odříkat . . .

Paměti Dona Estébana.

Historický obraz. Napsal Otakar Červinka.

(Dokončení.)

Vše to mluvil tak laskavým, otcovským způsobem, že jsem se nemohl zdržeti, abych mu vřele nepoděkoval.

Odebrali jsme se hned na to do paláce vévody Friedlandského. Podivil jsem se královské přímo nádheře, kterou se mocný ten vévoda obklopoval. Množství šlechty, vojenských hodnostářů, pážat a sluhů nacházelo se v síních paláce, čekajíce jako dvořané na pokyn všemocného vévody.

Jméno mého příznivce zjednalo nám okamžitý přístup. Starý pán byl okamžitě k vévodovi připuštěn. Mně bylo čekati na další zavolání.

Konečně jsem byl předpuštěn a setkal jsem se s vévodou tváří v tvář. Pronikavé, klidné oko jeho spočinulo pátravě na tváři mé, načež se mihl v jeho ledově klidné líci jakýsi záblesk spokojenosti.

„Byl jste mi starým přítelem mým vřele doporučen. Přijímám vás do služby své. Budete často okolo osoby mé a doufám, že se prokážete hodným důvěry, kterou ve vás kladu."

„Jsem hotov podati vaší Jasnosti jakkékoli o tom důkazy, ano spečetiti je i krví svou."

Zdálo se, že nadšená slova má vévodovi se líbila. Jakýsi úsměv spokojenosti zablesknul na okamžik v tváři jeho.

„Máte čtrnácte dní času. Odebeřte se na své dosavadní stanoviště, kdež očekávejte patent vašeho jmenování a dalších rozkazů."

Pokynul mi rukou. Byl jsem propuštěn.

Odebral jsem se do své hospody, rozloučil se srdečně se svým otcovským příznivcem, který mi pod prapory vévodovými skvělou budoucnost prorokoval, a zašel na to ke klenotníkovi, který mi dary pro nevěstu mou doručil.

S těžkým srdcem blížil jsem se k místu, které mi bylo nyní tak milým a které jsem měl na dlouho opustiti.

Navštívil jsem rodinu své nevěsty, kde jsem o výsledku své cesty vyprávěl. Viděl jsem smutný dojem, který vypravování mé na všechny učinilo.

„Zde ti přináším, Růženo, dar od svého starého přítele. Bude ti stále na mne připomínat a prý ti přinese štěstí —“ pravil jsem, podávaje jí sošku a jiné dárky.

Což to bylo vše platné. Oči Růženiny nechtěly se vyjasnit. Její otec, který mi byl nyní nakloněn, a zvláště teta, litovali Růženy. Nebylo však pomoci: volal mne neúprosný, železný osud — povinnost má.

Nemohouce patřiti na trápení Růženino, umluvili jsme, abychom ještě před mým odjezdem se zasnoubili. Paní Fabriciová sprostředkovala svou známostí toto spojení známým jí knězem, který nám požehnal Sňatek zůstal pečlivě v tajnosti zachován.

Letem uplynulo mi 14 dní mé dovolené. Těžce jsem se rozloučil s mladou krásnou ženuškou, abych se odebral nejisté budoucnosti vstříc.

Musím zde ještě podotknouti, že poručík Horn, krátce po mém sňatku vystoupil ze služeb císařských a neslyšel jsem o něm více. Pravilo se, že se odebral do Němec nastoupiti dědictví. On prý to byl též, který mému otcovskému příteli a pěstounu, jehož jmenovati pieta mi zakazuje, donášel o veškerém konání mém zprávy, domnívaje se, že tak překazí sňatek můj s Růženou. Odpustil jsem mu však v nevýslovném štěstí svém.

* *
*

Jako plachá zvěř lesní prchá před tváří lva, tak rychle opouštěly před blížícím se Valdštýnem saské pluky zemi českou a brzy byla tato část úlohy jeho vykonána. Chtěl sice Valdštýn též průsmyky v horách na severu založiti, východ ze země tím nemožným učiniti a nepřítele úplně zničiti. Vojevůdce saský Arnim unikl však šťastně nástrahám. Nastávala nyní druhá, daleko těžší část úlohy: měřiti síly své se silami švédského krále. Zde měli dva, sebe důstojní soupeři dokázati, který z nich pro příště slávou nad soupeře vynikne. Oba slynuli dosud nepřemožitelností.

Nebudu vypráveti podrobnosti našich pochodů. Válka je vždy hrozná. Ale válka, jakou my jsme vedli — až do vyhubení soupeře — byla jako jedna z děsných metel, předpověděných Apokalypsou — zjevením sv. Jana. Spáleny byly v nejúrodnějších krajinách dědiny a městečka široko daleko, v poušť obráceny kvetoucí dříve ráje. A co nejhoršího, že vojín ani necítil s těmi, kteří pod jeho nohou umírali — ač byli mnohdy jeho rodní. Zdálo se, že lidskost vymizela naprosto z prsou lidských. Kráčeli jsme po tváři země jako živé meče, ukuté rukou duchů za účelem neznámým, neúprosným, hrozným.

V Chebě připojil se k nám vévoda Maxmilián Bavorský — vítěz Bělohorský — pokořiv hrdou svou hlavu před oním Valdštýnem, kterého dříve smrtelně byl urazil, donutiv císaře k jeho propuštění. Norimberk byl v rukou protestantů a tam byl obrácen pochod náš.

Ale již spěchal švédský král jemu ku pomoci. Byltˇ slabší nás a proto se ve spolku s měšťany silně hradil, kdežto Valdštýn chtěl donutiti tentokráte jiným způsobem, vyhladověním, nepřítele k ústupu. Děsná řež Magdeburská, způsobená Tillym, byla ještě v živé paměti všech protestantů a proto napnuty ve městě veškeré síly měšťanů i královského švédského vojska.

Plán Valdštýnův se nezdařil. Město dostalo posilu, tak že nás Gustav Adolf počtem vojska převyšoval.

Zaujali jsme výhodné postavení na blízkých výšinách, až konečně po marných pokusech, vylákati protivníka k bitvě rozhodné, když rána morová ve vojště obojím hůře nepřítele zuřila, rozhodl se prudký král švedský k útoku na výhodná naše postavení.

Bylo to za parného dne letního. Útok Švédů byl hrozný. Vědouce, že kráčí jisté smrti vstříc, hnali se útočníci proti našemu táboru, z kteréhož byli uvítáni krupobitím střel. Několikráte obnovili útok. Pod Valdštýnem zastřelen kůň; on však neustoupil proto o krok ze svého postavení. Nadcházející noc učinila konec vzájemnému vraždění. Švédský král poprvé nezvítězil.

Obrátil se tedy mimo náš tábor na západ a my se obrátili na sever do Sas, abychom potrestali vévodu Saského za jeho vpád do Čech.

Domnívali jsme se, že pro tento rok polní tažení skončeno. Z více než 50.000 bojovníků zbyla nám sotva polovice. Ostatní zahubily nemoce a válka, aneb se rozběhli od praporů.

Valdštýn volil přezimovati s hlavním vojem v okolí Lipska. Maršál Pappenheim odeslán přes Hallu, aby se zmocnil Kolína nad Rýnem. Sotva o tom zvěděl Gustav Adolf, který se s hlavním vojem u Naumburku nalézal, obrátil se rychle proti nám. Byli jsme odchodem Pappenheimovým seslabeni na 12.000 bojovníků, kdežto Švédů bylo přes 20.000. Odesláni tedy rychlí poslové za Pappenheimem s rozkazem okamžitého návratu k nám a Valdštýn se chystal vzdor malému počtu svého vojska k bitvě rozhodné.

Byl pozdní večer listopadový, jeden z oněch, které i tehdy, kdy v míru vše pohrouženo, teskně nás dojímají, jakoby předtuchou neodvratného konce.

Lehounké páry vznášely se nad rozlehlými rovinami vůkol Lützenu. Vzdálená návrší modrala se a tmněla. Stranou k západu vystupoval dým hořící vísky. Vůkol živý ruch vojenský: ozývalo se bubnování a zvuk válečných trub jasně rozléhal se rovinou. Byli jsme připraveni k bitvě rozhodné.

Byl jsem se svým praporem ve vísce, nesoucí všechny stopy spoust válečných. Opatřiv potřeby svého lidu dle možnosti, stál jsem opřen o polorozbořenou zídku zahradní, pohlížeje k nachovým červánkům na západě, odkud se nepřítel blížil.

Bylo chladno. Zahaliv se v plášť, hleděl jsem na přeletující hejno krkavců, nesoucí se na západ krvavý.

Myšlénky mé v tom okamžiku bloudily daleko.

Kolem mne vše se nořilo v šero noční, které na podzim tak náhle přikvačuje, jako stín smrti, na usínající zemi.

Já ale viděl jasně tichounkou bílou jizbu ve vzdáleném českém kraji, hořící louč na krbu, starého Štěpána sedícího se svou sestrou blízko teplého krbu a tvář mé Růženy vyvstala přede mnou tak živě, že jsem mimovolně zašeptal její jméno.

Na to jsem viděl, jak Růžena rozsvěcuje svíčku ve svícnu, který jsem jí z Prahy přivezl, představující postavu mou — a kleká k modlitbě . . .

* *
*

Celou noc jsme vytrvali připraveni k boji. Hrabě Pappenheim se posud s jízdou neblížil. Nezbývalo než podniknouti rozhodný, zoufalý boj vzdor menšímu počtu našeho vojska s přesilou nepřátel.

Aby slabost svých sil poněkud zakryl, kázal Valdštýn na pravém svém křídle vsedati na koně též pachol-

kům a vojenským sluhům od zavazadel. Očekávali jsme netrpělivě návěšti o blížící se pomoci, ale nebylo posud po ní ani památky —

Mlha, zakrývající skoro po celé dopoledne rozlehlý kraj, počala se k polednímu zdvihati — Rána z kusu vypálená dala nám návěšti, že se Švédové blíží. Osudný boj nastal.

Město Lützen za námi zapáleno na rozkaz Valdštýnův, aby nepřítel z té strany nás obejíti nemohl; hořelo jako obrovská pochodeň litic války.

Byl to boj hrozný. Baterie naše, ve středu hlavního voje, kterému Valdštýn osobně velel, byla předmětem zuřivého útoku Švédů. Jako kosou požínáni, klesali Švédové pod krupobitím střel, ale vždy znova nastupovali noví vojíni na místa padlých. Žádná ze zápasících stran nechtěla na krok ustoupiti.

Konečně baterie Švédy dobyta a vlastní naše děla obrácena proti nám. Levé naše křídlo bylo poraženo. Na pravém generál Piccolomini šestkráte již obnovil s jízdou útok na nepřítele, ale bez patrného výsledku. Zdálo se, že to bojují dvě mocnosti báječné, obrovské, děsné, jako ty tmavé stiny, které se v klenbách dýmu vznášely nad rozlehlým bojištěm.

Zásoby prachu a granátů za námi střelbou švédskou zapáleny, vzňaly se s hromovým rachotem, až se země třásla, a naši, domnívajíce se, že ze zadu jsme napadeni, počali couvati.

Valdštýn zachoval však po celou dobu zoufalého boje železnou chladnokrevnost. Jakoby byl nezranitelným, projížděl řadami vojska svého, dodávaje chabnoucím odvahy, podněcuje chrabrost udatných až k šílené odvaze, jsa raněným pomocí na blízku a káraje přísným, ohnivým pohledem ochabující, umdlévající. Ač okolo něho druhové hynuli v dešti kulí a plášť jeho kulemi byl provrtán, netkla se jeho těla ani jediná.

Ztracená baterie naše znovu dobyta, boj opraven a děla naše potřísněná krví hajitelů i útočících obrácena opět proti Švédům. Pravé naše křídlo počalo tisknout nepřátely.

Tu se vyhrnula švédská jízda svým ku pomoci. Daleko před ní cválal vyšší důstojník, doprovázen pouze jediným jezdcem, neboť ostatní jízda mu stačiti nemohla.

Přiblížil se našim na dostřel. Švédové pěšky bojující všude jezdci tomu dělali místo a nadšeně jej pozdravovali.

„Tam na toho měř!“ zvolal císařský desátník k vojínovi, vedle něho stojícímu.

Rána zazněla a vznešený jezdec s roztříštěnou rukou se obracel ztěžka s koněm zpět, v průvodu pomáhajícího mu druhého jezdce, aby uniknul stranou ze vřavy bitevní — v tom druhá rána svrhla jej s koně . . .

„Švédský král padnul!“ rozlehlo se kolem a lehká jízda Chorvatů spěchala, zmocniti se mrtvoly královy.

Švédové, až k šílenosti dohnaní smrtí chrabrého krále svého obnovili útok; naše levé křídlo bylo již na útěku pod neodolatelnou tíhou přemoci nepřátelské, baterie naše Švédy znovu dobyta — vše zdálo se ztraceno.

V tom osudném okamžiku přiblížil se kvapem Pappenheim s osmi pluky pověstné své jízdy, vrhnul se ihned na pravé, vítězné křídlo nepřítele, a ač s počátku byl stržen útěkem našeho levého křídla, přece konečně opravil boj a zatlačil Švédy zpět. Valdštýn, používaje příznivého okamžiku, srovnal opět prořídlé šiky a zmocnil se podruhé baterie, o kterou již tolik krve prolito. Piccolomini obnovil na pravém křídle útok s jízdou po sedmé — Zdálo se, že žádný z protivníků nechce o krok ustoupiti. — V tom jízda Pappenheimova na levém křídle počala opět couvati — Pappenheim padnul. Zbyli Švédové seřadili se znova v jediný dlouhý šik a počali opět proti nám postupovati.

Nastávala již noc. Jako obrovské mátohy kráčely stíny její přes krvavé bojiště, podobny děsným postavám. Zápas nabýval rázu zoufalého. Nežádáno milosti a neudíleno žádné; muž proti muži, paže proti pažím bojováno neústupně o slávu dne. Nebylo téměř jediného vojína neporaněného.

Při posledním útoku Piccolominiho nacházel jsem se též já se svou setninou. Proti nám vyvalila se švédská jízda. Setkal jsem se s důstojníkem švédským, s kterým jsem se utkal v zuřivý boj. Podařilo se mi vyraziti šavli z jeho ruky a zvedal jsem pravici k ráně poslední, když rána z pistole, od něho vypálená, ruku mou pod loktem projela. Bezvládně klesla pravice po boku mém.

„To za Růženu!“ vzkřikl onen švédský důstojník česky. Nyní jsem ho poznal. Byl to můj bývalý spolubojovník Horn — nyní v řadách Švédů.

Tíseň boje nás opět rozvedla — Brzy na to nastala temná noc. — Nebylo možno soudruha rozeznati od nepřítele a boj ustal sám sebou vysílen — nerozhodnut —

Vracel jsem se z bojiště s ostatními umdlen k smrti. Mrákoty pokoušely se o mne — ale setrval jsem přec až do návratu k hlavnímu voji. Ruka mi byla obvázána, ale byl jsem na dlouhou dobu k dalšímu boji neschopným.

Vrátili jsme se do Lipska. Štědře odměňoval Valdštýn ty, kteří se vyznamenali v bitvě a neúprosnou krutostí trestal ony, kteří povinnostem svým nedostáli.

„Vraťte se zatím domů, don Estébane!“ pravil mně Valdštýn při odchodu mém, poctívaje mne titulem, nad kterým jsem se vzdor slabosti tělesné radostí zarděl. „Bohdá, že budu vašeho statného ramene zase potřebovati. Zatím s bohem!“

* * *

Shledal jsem se opět se svými. Seděl jsem opět u své ženušky v útulné bílé jizbě, jak se mi tehdy před děsnou bitvou Lützenskou jevila — a přestálé trampoty vojenské zdály se mi těžkým snem. Bohužel, ruka má nechtěla se dlouho hojiti a co horšího — otec Růženin nápadně chřadnul — až jsme ho pochovali.

Nedočkal se lepších časů. Ubohý!

„Zle je v české zemi — běda nám. Větší jest trestání lidu mého nežli pomsta Sodomy, kteráž podvrácena okamžitě, aniž trvaly při ní rány. Avšak vždy ještě, až do ustání očí svých hledíme o pomoc sobě neprospěšnou, zření majíce k národu nemohoucímu vysvoboditi. Spadla koruna s hlavy naší, běda nám již, že jsme hřešili; protoť jest mdlé srdce naše, pro horu Sion, že spuštěna jest tak, že již jen lišky chodí po ní. Obrať nás, o Hospodine k sobě! Obnov dny naše — jakž bylo za starodávna —“ bědoval někdy stařec, nemoha se nad neštěstím národa svého nikdy utišiti.

Se mnou se smířil. Nikdy mi nic nevyčítal, ale byl vždy skoro zamlklým, nemluvným.

Umíraje však, pozvednul se naposledy a bera do rukou svých, třesoucích se, studených a schřadlých, ruku mou a ruku Růženinu, pravil: „Slibte mi, že děti své vychováte věrnými syny národu, z kterého pošly. Jsme o zem poraženi bouří. Ale bude-li kořen zachován zdráv,

starý kmen opět se zazelená. Kořenem jsme my, lid český. Tak opět nám bůh milost svou vráti.

Zdravý kmen vyžene v korunu spanilou. Z lidu přijde spása naše!“ pravil hlasem, jako starověký prorok nadšeným. Jeho zraky se leskly ohněm divným, nadpřirozeným: „Slibte,“ dodal, „že dítky své neodcizíte národu svému, abyste jednou vzali korunu spravedlivých!“

„Slibujeme!“ zvolali jsem já s Růženou, klečíce u lože umírajícího. Ústa jeho se ještě pohybovala, ruce jeho sklesly s hlav našich. Stařec dokonal smrtí spravedlivých.

* * *

Maje jakési jmění, které mi poskytnul v závěti můj otcovský pěstoun a mimo to štědře jsa Valdštýnem odměněn, postavil jsem místo dosavadního selského sídla Štěpánů pěkný, pevný dvorec a žil jsem s malou rodinkou svou, rozmnoženou synáčkem, kterýž byl dle vůle svého kmotra, mého obdivovaného a velikého vojevůdce Valdštýna nazván Eusebius Václav, tak, jak za oněch bouřlivých časů možno bylo.

Počal jsem se z rány své zotavovati — když tu mne zastihla neočekávaná zvěst o zavraždění Valdštýna —“

Mnozí nazývali ho zrádcem — vydány apologie k ospravedlnění tohoto skutku“ — Pravdu ví jen Bůh.

Po smrti Valdštýnově nevstoupil jsem do vojska císařského více, ač pravice má byla jakž takž zahojena. Pouze jakási bezvládnost v ní zbyla, která mi sice překážela vládnouti obratně kordem, nikoliv ale ve výkonech hospodáře. Vládnul jsem ostatně právě tak obratně kordem levicí.

Švédové vtrhli přes hranice české a s nimi oni vystěhovalci čeští, kteří dosud při životě zbyli a mohli se toho odvážiti. Nikde nebylo jistoty.

Byl opět podzimní večer a blížila se noc. Seděli jsme u ohně, na krbu plápolajícího, rokujíce se ženou a matkou mou — neboť Barbora jí byla, ač teprv po smrti Štěpánově se ke mně veřejně hlásila — o budoucnosti nejbližší. Měli jsme již dvě dítky — oba syny. Mladší se jmenoval Zdeslav. Oba hoši již spali.

Posud, zdá se mi, vidím útulnou tu místnost. Ve výklenku hořely svíce v dvouramenném svícnu, který představoval mne, jako vojína. Mluvili jsme ztlumeně, abychom dítky nevyrušili ze spaní, když tu ze vsi ozval se křik a nářek. Bylo slyšeti pádící kroky, řinkot zbraní, dupot a řehot koní. — Ozval se výstřel —

„Bože na výsostech! Švédové!“ vykřikla žena má, zbledši jako stěna.

„Buď pokojnou. Snad jsou to naši,“ pravil jsem, snímaje mého druha válečného, věrný kord se zdi.

Právě chtěl jsem nabiti pistole, když se ozvalo cvrnkání ostruh na zápraží a dvéře byly téměř vyraženy vstupujícím vojínem.

Byli to Švédové a sice důstojník, setník, doprovázen dvěma vojíny. Žena má vykřikla a uchopila mladší dítě, Zdeslávka, kdežto starší, Václav, spěchal ke mně.

„Ubytujeme se u tebe, sedláku!“ pravil příchozí důstojník česky s tvrdým, cizím přízvukem. „Zaveďte koně do stájí,“ obrátil se k vojínům, „a vraťte se sem.“

Podíval jsem se důstojníku lépe do tváře a byl bych vykřikl podivením a hněvem. Byl to můj bývalý soudruh, poručík Horn, týž, který mne u Lützenu poranil.

„Zdá se, že mne znáš!“ pravil důstojník pozoruje pronikavě tahy mé, „a — ba věru!“ dodal s nádechem jizlivé vítězoslávy. „Dobře jsem byl veden. Tys don Estéban. Aj, štědře odměňuje císař svým věrným,“ pravil dále uštěpačně. „Nenadál jsem se, že se s tebou zde setkám, že sedlačíš. Myslel jsem, že's velkým pánem, že sedíš v dobrém úkrytu někde v Praze a že nám statek svůj k pohostění zatím zanecháš. Však tím lépe. Růženka přinese starému známému něco k zakousnoutí — He?“

„Růžena!“ pravil jsem pohlížeje s opovržením na dávného spolubojovníka a soka, který se valně nezměnil, ačkoliv bezuzdný život zřejmé stopy v tváři jeho zanechal — „Pane! doufám, že jste vzdor tomu, že jste změnil pána svého, neproměnil tím smýšlení šlechtici příslušné!“ pravil jsem k němu španělsky. „Růžena je mojí ženou —“

„Pane!? Hahaha! jsem šlechticem — ano. Ale zdá se, že vy jste proměnil své smýšlení — stav se ze šlechtice pouhým sedlákem!“

Důstojník mezi tím pohodlně se usadil za stůl. Jeden z vojínů vrátil se, nesa ukořistěnou husu, nabodenou kordem, kterou patrně byl k večeři si vyhlédl a rozkřiknul se:

„Selko! pekáč sem! Ať sádlo neuteče!“

Druhý vstoupil brzy za ním, nesa v náručí dříví.

„Ano, stal jsem se sedlákem!“ zvolal jsem, „vrátil jsem se k lidu, z něhož jsem vyšel, který trpí bezpříkladně; ale nezradil jsem svůj prapor, svou vlast — jako vy!“

Jak vymrštěn vzchopil se důstojník.

„Chopte se toho lotra!“ vykřiknul chraptivě.

Přivažte ho k tomu dřevěnému sloupu. Odbudeme nad ním ihned soud. Přiražte dvéře. Uchopte se žen. Však ho naučíme švédskému truňku —“

Sestával pak tento švédský truňk, neb přijímání pod obojí, jak to posměšně nazývali, v tom, že vojíni švédští české sedláky ke kůlům přivazovali a jim do úst smrdutou hnojnici lili, ba horším způsobem až k smrti je mučíce, když jim po vůli nebyli —

„Ženo! uteč s dětmi a matkou zadními dvířky!“ vzkřiknul jsem, tase kord, abych se bránil třem protivníkům.

Důstojník švédský, vida, že jsem na pravou ruku téměř bezvládný, obávaje se však přece, že bych mu ušel, vrhnul se na mne též. V tom však převrhnul kordem svícen ve výklenku nad postelí stojící a zároveň jsem mu oplatil ránu utrženou od něho v boji u Lützenu. Okamžitě vzňaly se peřiny plamenem, naplňujíce světnici dusným dýmem.

Vyskočil jsem zadníma dvířkama, které jsem přirazil a těžký špalek před ně přivalil.

Prchli jsme všichni do blízkého lesa Hluboké, kdežto krov náš, ohněm plápolaje, na cestu nám svítil.

Povědomou mi cestou dostihli jsme pozdě v noci roklí kokořínských, kde jsme nalezli u známého mlynáře, který mně přál, jako téměř veškerý lid okolní, pro ten čas bezpečného útulku.

Zde jsem se dověděl, že statek můj úplně vyhořel, a v něm že buď zahynul, aneb alespoň nebezpečně byl popálen též důstojník švédský s oběma druhy. Tak zmizela též stopa k našemu pronásledování. Domnívali se Švédové, že snad jsme všichni uhořeli ve statku.

Podařilo se nám, dostati se do Prahy.

Časem, když se válečná bouře utišila, vrátil jsem se opět do Sušna, abych z rumu a popela pozvedl svůj majetek.

Odvážeje rum na pole, nenašel jsem sošku či svícen, která nám všem život zachránila. Vyvezl jsem ji nejspíše se spáleništěm na pole.

A tak jsem byl živ na statečku svém i po skončení

hrozné vojny třicetileté. Žena má Růžena nedočkala se, bohužel, doby míru více. Od onoho útěku v noci z hořícího statku chřadla a chřadla, až jsem ji podle starého Štěpána pochoval. — Za to matka má dlouho se těšila z vnuků svých, dospívajících v jinochy řádné. — Žil jsem, jak se bohu líbilo, jen pro své dítky, které jsem vychovával dle slov umírajícího otce Růženina a říkával jim často:

„Jsme nyní o zem poraženi bouří. Ale bude-li kořen zachován zdráv, starý kmen se opět zazelená. Kořenem jsme my, český lid. Pak opět bůh nám milost svou vrátí, kmen zdravý vyžene v korunu spanilou. Z lidu přijde spása naše.“

Tyto řádky napsal jsem pro upamatování dětem svým, a bude-li v tom vůle, jich vnukům a pravnukům, aby nezapomenuli se nad původem svým a nad otci svými. Amen.

Athenské vycházky.

Píše Jaroslav Šťastný.

(Dokončení.)

Za chvíli přišli noví známí, ještě dva synové hospodářovi, vesnický zedník — Albanec to z Epiru — a četník (χωρόφυλαξ, chórofylax). Jest zde ustanoven k ochraně lesů — zákon zakazuje libovolné jich vysekávání a pálení, ale lid houževnatě trvá na staré, pro klima Attiky tak zhoubné zvyklosti. Právě se vrací z pochůzky, kde objevil nějaké poražené borovice, a zítra zavede protokol. Rovněž jako učitel jest ve vesnici cizincem; pochází z koněživného Argu (vláda totiž schválně za četníky ustanovuje cizince, by nebyli příbuzni se sedláky) a stýská se mu velmi po útulném pantopoliu (kupeckém krámku), jejž měl ve svém domově. Albansky dosud se nenaučil. Hovoříme o různých věcech, řízné víno recinované dodává rozmaru, ale žádost má, aby nám zazpívali nějakou albanskou píseň, zůstává dlouho bez výsledku. Konečně když můj soudruh zapěl některé písně v dialektu Albanců z Korytse, jenž skoro úplně jest i Albancům v Řecku srozumitelný, rozvázaly i ženské, jež dosud jedna ke druhé se krčily u krbu za hospodyní, která přísně každý jich pohled a úsměv kontroluje. Světnicí rozléhá se melancholický nápěv následující písně, jíž, nadužívaje tuším trpělivosti laskavého čtenáře, sem kladu — první, myslím, ukázku albanštiny v české literatuře:

Nъne nъne Marió mój
ach eδ'áj vasilikój
t̓ škój šumъ nga t̓aeró'.
Kam vasiliko fyto
t̓mban djali n klisto.
Glastra nzori lule dy

po t̓ vanъ n efedri.
Le dyfeknъ n kasarnъ
eja tъ tъ šoimъ vlanъ
Sa tъ ziet korona
sa tъ dalеš nga stratona
Zer δiikitin mik

tъ tъ jap aδia medit
Šuri dedit driz' emalit
trimat tъ Mauromichalit
driz'emalit šur' ilumit
janъ trimat tъ Cirulit.*)

Každý verš zpívá nejprve jedna část přítomných, načež všichni jej opakují. Zajímavo bylo pozorovati, jak působila tato slova mateřské řeči na přítomné. Všichni zpívali se zanícením prostou tuto píseň. Zvláště utkvěl mi v paměti mladý hoch Periklis, snivě hledící při zpěvu do plápolajícího krbu.

Po zpěvu dal jsem slova písně ještě jednou opakovati a po napsání četl jsem je ještě jednou. Všichni ochotně mi poskytli žádané vysvětlení. Učitel ovšem nemohl pochopiti, jak může kdo takové věci si zapisovat. Abychom také jemu poskytli zábavy, zpívali jsme potom jen řecké písně. Také ženské nechtěly zůstati pozadu, jedna z dcer Georgiových, pyšnící se klassickým jménem Kreusa, zazpívala následující řecké verše:

Ἀῤῥώστησες ξαῤῥώστησες
τὸ πλᾶσμα τῆς νεουνιᾶς
τὸ λέν' οἱ ἰατροὶ τὸ λένε
δὲν ἔχει ἰατρειά.

Πῆγαν καὶ τὴν περάσανε
ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ
τὸ λένε οἱ παπάδες
δὲν ἔχει ἰατρειά.

Τὸ λένε τὰ εἰκονίσματα
τὸ λέει ἡ Παναγιά
γιατί ἡ Ἑλένη
δὲν ἔχει ἰατρειά.

Πῆγαν καὶ τὴν περάσανε
ἀπὸ τὸ καφενέ
ταράζουν τὰ φλυτσάνια
καὶ χύνεται ὁ καφές.

Πῆγαν καὶ τὴν περάσανε
ἀπὸ τὸ μαγαζί
ταράζουν τὰ βαρέλια
καὶ χύνεται τὸ ῥακί.

Πῆγαν καὶ τὴν περάσανε
ἀπὸ τὸν μαχαλὰ
βγῆκαν καὶ αἱ γυναῖκες
καὶ τραβοῦσαν τὰ μαλλιά. *)

Píseň albanská nemůže ovšem rovnati se písním z Albanie vlastní, uveřejněným na př. od Hahna (Albanesische Studien) s jejich bujnou erotikou. Tím méně může uvedená píseň řecká činiti nároky, by řaděna byla mezi zvláštní skvosty řecké poesie prostonárodní. Nicméně byl jsem spokojen a těše se, že později podaří se mi sebrati více a lepší věci, ustal jsem od folkloristického svého sbírání. Zpívaly se pak jen obecné písně, a můj druh s četníkem a jedním ze synů domácích jal se prováděti tanec *συρτό* (syrto). Z tanečníků první a druhý chopí se konců šátku, ostatní vezmou se prostě za ruce. Náčelník tanečníků provádí pak různé obraty a kroky, ostatní točí se jen na jednu neb druhou stranu. Mrštné skoky mého společníka patrně učinily dojem a všichni si přáli, bychom přišli opět o pascha, kdy tanec děje se při hudbě a ne pouze, jako nyní, jen za zpěvu tanečníků.

Šlo na dvanáctou, když jsme konečně ulehli — ovšem ne ve zvláštním appartementu se skvostným nábytkem, nýbrž v druhém rohu rozsáhlé světnice na zem. Rodina hospodářova skupila se na druhém konci kolem krbu.

---

*) Transkripce užívám české (s jery a novořeckým δ). Překlad z ní do slova: „Ó, milá Marie, ach i tento vasilikos, který tak pozdě vzešel“ (smysl jest: ach škoda ho, že tak pozdě vzešel). „Mám rostlinu vasiliko“ (voňavý keřík Ocimum basilicum) „kterou chlapec nosí ve vestě. Květináč vypučel dvě květiny, ale ty odešly na vojnu. Nech pušku v kasárně, pojď, nechť ti uvidíme bratra. Jak ti sluší koruna (odznak řeckého vojáka na čapce), po tu dobu, až vyjdeš z kasárny. Získej si plukovníka za přítele, by ti dal dovolenou na několik dní. Písek moře, stromy na horách tolik jest hochů Mauromichalise (známý plukovník 1. pěšího pluku) stromy na horách písek v řece, tolik jest hochů Cirulise (opět plukovník – pluky řecké jmen zvláštních nemají). Z ukázky této možno poznati, jak mnoho řeckých slov u Albanců v Řecku se vyskytá (t̓aero = καιρός, vasiliko, klisto, efedri, δiikitis a j.).

*) „Ať ti jest dobře či špatně (doslova: „onemocněla jsi, uzdravila jsi se“) krásko světa, lékaři to praví, není uzdravení. Šli a uvedli ji do kostela, to praví popové, není uzdravení. To praví svaté obrazy, to praví Panna Maria, že pro Helenu není uzdravení. Šli a uvedli ji do kavárny, třesou se koflíky a vylévá se káva. Šli a uvedli ji do krámu, třesou se sudy a vylévá se raki. Šli a uvedli ji do ulice (mahalas: oddíl vesnice), vyšly ženy z domu a rvaly si vlasy.“

Venku skučel drsný vítr severní a déšť padal hustě — já však zabaliv se do své přikrývky z velbloudí srsti, jež mě provázela na všech výletech, usnul jsem brzy.

Ráno jsme vstali časně, probuzeni chladem deštivého jitra. Ubíráme se do jednoho μαγαζί (magazi) popit černé kávy s koňakem, neboť naši domácí spokojují se k snídaní chlebem a olivami. Po snídaní jdeme se rozloučit s igumenem, který častuje nás vínem a nemoha nám v době postní poskytnouti jiného zákusku káže přinésti jakéhosi měkkýše (tuším plotici Loligo vulgaris), jejž ihned na mangalu, u něhož se ohříváme, peče. Jakkoliv pohled na tuto lahůdku nijak nevzbuzoval laskominy, okusil jsem ji a shledal dosti chutnou. Za hustého deště ubíráme se do školy chassijské. Jest to nízké stavení (σταῦλος, chlív, jak se vyjádřil učitel) o dvou světnicích. V jedné jsou směstnány všechny 4 třídy národní školy — každá třída jedna lavice. Všichni žáci bez bot a čepice, mnozí oděni v drsné ‚kappy', podobné valašským houním. Nicméně při zkoušení vidím, že znají dosti. Žáci nejvyšší třídy čtou o únosu Persefony, — místo, kde se to stalo, jest od Chassie viděti — pak jim diktuji několik vět, které skoro bez chyby na tabuli píší. Věc jest dosti nesnadna při novořeckém pravopise, kde i píše se paterým způsobem (ι, υ, ει, οι, η). Jen v přízvucích chybují, jak ve vyslovování tak ve psaní — ač učitel důrazně volá πρόσεχε πῶς γράφεται (proseche pós grafete, dej pozor, jak jest to psáno) švihaje při tom i proutkem, po zákoně zakázaným, nicméně hojně užívaným. Může se tedy tím velectěný přítel p. Humbert potěšiti, že i řecká naděje vlasti má s přízvuky obtíže. Řecká ovšem jen co do smýšlení, neboť ethnograficky jsou to Albanci, a stálo je to asi dosti práce, než osvojili si řečtinu. Vidíme to ve vedlejší světnici, kde jsou nejmenší žáci a také as tři žákyně. Jsou zde jen proto, by slyšeli řečtinu, nicméně štěbetají stále po albansku přes to, že jeden zapisuje τοὺς ἀτακτοῦντας (tus ataktúntas, nehodné). Přece však znají již elementa alfabety, jak slyšíme od malé rusovlasé Dimitry (jména bohyň nejsou nic neobyčejného v Řecku). Slyše tyto pokroky hellenismu, rozvažoval jsem o těchto poměrech národnostních. Zde máme úplně provedenu zásadu o jazycích a národech inferiorních, již by tak rádi leckdes prováděli. Však zvláštní jest, že hellenisace děje se dobrovolně, není totiž intelligence, jež by národnost albanskou zachovati chtěla. Co však by se stalo, kdyby mohli Albanci řečtí se opírati o soukmenovce své v Turecku! Tuť by vlastní Hellas pro hellenismus na věky byla ztracena. Není však naděje, že by pro onen lid, jenž úpí ve dvojím otroctví: Turků a barbarství, udeřila hodina spásy dříve, než vykoná se onen assimilační process v Řecku.

Pochváliv žáky odcházím, abych opsal zmíněný nápis. Ale objevilo se, že nalezen byl od šesti osob a některé z nich nechtějí nyní jej ukázati, jeden dokonce odešel někam na vinici a nevrátí se až v poledne. Mezi tím co Nikolaos běhal po oněch tvrdohlavých sousedech, aby je přemluvil, prohlížím sváteční kroj ženský, jejž hospodyně ochotně z truhel vyndavá a vše vysvětluje. Hlavní část jeho jest bílá vlněná košile až k patám sáhající (fundi), dole vyšíváním vroubená, ale bez rukávů. Ty jsou sešity s malou vestou jakousi (džak), jež se obléká na košili. Na vrch přijde kabátec (grize) v různých barvách (bílý a červený — zelený), bohatě vyšíváním zdobený — jenž stojí až 100 drachem. Další kus toiletty jest zástěra (podiet) z bílé vlny dole s vlněným barevným vyšíváním. Koupil jsem jednu — všechny tyto šaty jsou domácí práce — dosti lacino. Za ozdoby slouží šňůry s penězi (kordoni a dyrtani) a pás (brezi). Na hlavě nosí šátek (mandyli), jenž ovinuje i ústa, ve vlasech širokou stužku (džemberi) a opět šňůru s penězi (kselitci), jakož i jakési chocholy z hedvábných nití (preskulia). Vlasy jsou buď spleteny v tenké copánky nebo skryty pod šátkem. V úboru není rozdílu mezi vdanými a nevdanými, pouze mezi starými a mladými, jak mi se smíchem pravily.

Konečně navrátil se onen nálezce nápisu z vinice, ale nebylo tak snadno jej pohnouti, by nápis ukázal. Musil jsem sám tam dojíti, vypiti s ním v krámku sklenici vína, načež teprv jej ukázal. Pochází z jeskyně, asi hodinu za klášterem ležící. Jeskyně ta jest velice těžko přístupná; Dodwell, jenž v roce 1805 ji z Chassie navštívil, pokládá výlet ten za jeden z nejnesnadnějších (Clasical tour něm. překl. I. 2. 337.).

Zasvěcena byla Nymfám a Panovi, jak dovídáme se ze zlomku Menandrovy komedie Δύσκολος (Dyskolos, nevlídník — fragm. 127 Kock). Nalezeny byly v ní střepy vás a lampy z pálené hlíny, dary to votivné. Důležitější však jest basrelief votivný s nápisem ‚Telefanes zasvětil Panovi a Nymfám' (C J A II. 1562). Basrelief, nyní v museu centrálním, představuje muže, vedoucího k tanci tři ženské postavy. Před jednou z nich jest kámen — snad symbol Parnetu. Muž klade ruku na hlavu Herma, v levém pak rohu jest viděti Pana a na obrubě tři kozy.

Jeden Telefanes byl znamenitým pištcem za časů Demoshenových, je-li to týž, nejisto. U vchodu nacházejí se různé nápisy, velice otřelé a dříve již od Rossa, Cordelly a Lollinga uveřejněné.*) Nápis nový, jejž jsem objevil, vyryt jest na basi mramorové (kostce) a byl z počátku nečitelný, pouze slovo ἀνέθηκε bylo znatelno.

Slíbiv sedlákům dobré zpropitné, přinesou-li mi nápis, až pojedou s uhlím do Athen, bych jej lépe prozkoumati mohl, vydal jsem se na zpáteční cestu. Všichni známí nás provázejí až na konec vsi a zvou nás na brzkou návštěvu. Učitel dal nám ještě s sebou jednoho hocha, by nám nesl naše zavazadla, a již spěcháme do roviny attické na stanici liossijskou. Srovnával jsem život zdejších sedláků s našimi na českém jihu a shledávám, že srovnání to nevypadá nikterak v neprospěch chassijských. Ano odkrývám i leckteré jich přednosti: není zde tak mnoho latifundií, nýbrž pole s vinicemi rozděleny po 7—10 stremmatech,**) není zde dále známých hospod, jež kořalkou šíří otravu, nýbrž sousedé popíjejí své víno u kmotra nebo bratra, a konečně každý onen sedlák bosý třeba a otrhaný jest si vědom, že jest voličem a svobodným občanem, jemuž všechny hodnosti v království jsou přístupny.

Než již jsme sešli v rovinu — náš Leonidas, jenž však, mimochodem řečeno, nevěděl, kdo byl slavný jeho jmenovec, vrací se do vesnice a my v brzku docházíme na stanici, kam za nedlouho dospěl vlak z Patrasu. Za 20 minut jsme v Athenách a s radostí spěchám, bych uzřel zase svůj pokojík, v němž tak pěkně se mi pracuje, an zrak těká po vrcholcích Hymettu a Lykabettu.

---

*) V Chassii objeveny hroby a v nich nádobky obyčejné attické práce bez obrazů a závitky spěžové. Který demos však na místě tom stával, jest sporno. (Učenci hádají na Χαστιεῖς, Χολλειδαί, Εὐπυρίδαι, Πήληκες, — Chastieis, Cholleidai, Eupyridai, Pélékes).

**) stremma = 1000 □ m.

Pozdě...

Napsal A. P. Čechov. Přeložil Jiří Ščerbinský.

(Dokončení.)

Dymov, nechav Korostěleva v saloně, odešel do ložnice a rozpačitě, tiše pravil:

„Neplač tak nahlas, miláčku! Proč to? Mlčme o tom. Co se stalo, stalo se . . .“

Nevědouc, jak utišit v sobě krutou žárlivost, a myslíc, že snad ještě možno to napravit, umyla se, napudrovala si uplakanou tvář a jela ku své známé.

Nezastavši tam Rjabovského, jela k druhé a pak k třetí . . . Z počátku styděla se za takové jednání, ale pak i tomu přivykla. A tak se stávalo, že za jeden večer objela všechny své známé a — všechny tomu rozuměly.

Jednou řekla Rjabovskému o svém muži: „Ten člověk mě mučí svou velkomyslností!“

A fráse tato tak se jí zalíbila, že všem svým známým, kteří znali její román s Rjabovským, říkávala: „Ten člověk mě mučí svou velkomyslností!“

A život jejich byl týž jako loni. Ve středu byla u nich soirée, herec deklamoval, malíři kreslili, cellista hrál, a jako vždy přesně v ½12. otevřely se dvéře do jídelny a Dymov s úsměvem pravil:

„Pánové, prosím, na malý zákusek!“

A jako dřív Olga Ivanovna hledala nové známosti mezi slavnými osobami . . . zapomínala jich a znovu hledala. Jako dřív vracela se pozdě domů, jenže Dymov už nespal, jako v loni, ale seděl ve své pracovně a studoval. Chodil spat ve tři hodiny a vstával v osm.

Jednou večer, když chystajíc se do divadla, stála před zrcadlem, vešel do ložnice Dymov ve fraku a v bílé kravatě. Usmíval se mírně a jako dřív hleděl radostně ženě do očí. Jeho tvář zářila.

„Právě jsem hájil svou dissertaci,“ pravil sedaje a hladě si kolena. — „Obhájil si?“ ptala se žena.

„A jak!“ zasmál se a protáhl, aby viděl v zrcadle, jaký učiní obličej žena, dosud stojící k němu zády a upravující si účes. „A jak!“ opakoval. „Víš-li pak, miláčku, že možná mi nabídnou docenturu všeobecné pathologie. Zavání to docenturou . . .“

A bylo patrno dle jeho blaženého, zářícího obličeje, že kdyby Olga Ivanovna sdílela s ním jeho radost, že by odpustil jí vše, minulé, přítomné i budoucí, a vše by zapomněl . . . ale ona nechápala, co to značí docentura všeobecné pathologie, a mimo to bála se, aby nepřišla pozdě do divadla — a neřekla ničeho.

On poseděl asi dvě minuty a pak rozpačitě se usmáv, odešel.

VII.

Byl to velmi neklidný den.

Dymova silně bolela hlava; nepil čaj ráno, nešel ani do nemocnice a celý čas ležel ve svém kabinetě na tureckém divaně. Olga Ivanovna jako vždy k jedné hodině jela do atelieru Rjabovského, aby mu ukázala svou studii nature morte a zeptala se ho, proč včera nepřišel. Studii svou nakreslila jen proto, aby měla nějakou záminku k návštěvě.

Vešla k němu nezazvonivši a když v předsíni sundala kaloše, tu zdálo se jí, že v atelieru zašustěly ženské šaty, a chvatně nahlédnuvši spatřila kousek skořicové sukně, jež zmizela za velikým obrazem. Nebylo pochyby, tam byla skryta žena.

Kolikráte Olga Ivanovna sama našla útulek za tím obrazem! Rjabovský v patrných rozpacích, jakoby se podivil nad jejím příchodem, podal jí obě ruce a s dělaným úsměvem pravil:

„Ah! Těší mě, že přicházíte! Co mi přinášíte nového?“

Oči Olze Ivanovně zalily se slzami. Styděla se a ona ani za millión nebyla by mluvila před cizí ženou, sokyní, jež skrývala se za obrazem a patrně zlomyslně se smála.

„Přinesla jsem vám studii,“ pravila mírně, slabým hlasem a rty se jí zatřásly, „nature morte.“

„Ah, studii?“

On vzal do ruky obraz, prohlížel ho a jakoby mechanicky přešel do druhého pokoje. Olga Ivanovna pokorně ho následovala.

Z atelieru bylo slyšeti chvatné kroky. Ona odešla . . . Olga Ivanovna chtěla vykřiknout a udeřit malíře do hlavy něčím hodně těžkým a odejít, ale neviděla nic pro slzy a stud ji dusil . . .

„Jak jsem dnes unaven,“ pravil umělec protrhávaje se násilně z dřímoty. „Je to hezké . . . ovšem . . . ale dnes studie, včera studie, loni studie a za měsíc snad zas studie . . . že vás to už neomrzí? Já na vašem místě bych nechal malířství a věnoval bych se spíš vážně hudbě . . . Jsem velmi unaven . . . Řeknu, aby nám dali čaj, co?“

On vyšel z pokoje a Olga Ivanovna slyšela, jak nařizoval cosi svému sluhovi. Aby se nemusila loučit, vysvětlovat a hlavně, aby nevybuchla v pláč . . . dřív než se vrátil Rjabovský, vběhla do předsíně a obuvši rychle kaloše, vyběhla na ulici.

Tam cítila se navždy svobodnou i od Rjabovského i od malířství a volně si oddechla. Jela k švadleně, pak do hudebního závodu a myslila na to, že napíše Rjabovskému chladné psaní, plné sebevědomí a že na jaře nebo v létě pojede s mužem na Krym, zbavit se navždy minulosti a začíti nový život . . .

Vrátivši se domů pozdě večer, nepřevléknuvši se ani, sedla si do salonu a počala psát psaní. Rjabovský řekl jí, že nemá talent malířský . . . ona mu to teď odplatí tím, že mu napíše, že rok co rok maluje jedno a to samé a že z něho nebude nic víc, než už je.

Chtěla mu taky napsat, že mnohým je zavázán jejímu vlivu, ale že vliv ten paralysuje se osobami pochybné pověsti, jako byla ta, co schovávala se dnes za obraz.

„Olinko!“ ozval se ze svého pokoje Dymov.

„Co chceš?“

„Nechoď ke mně, ale popojdi jen ku dveřím. Poslechni . . . Před třemi dny jsem se nakazil v nemocnici difteritem . . . a teď není mi dobře. Pošli co nejrychleji pro Korostěleva.“

„Ossipe, to není možná!“ zvolala v úzkosti . . .

„Pošli . . . jen pošli!“ pravil za dveřmi Dymov a bylo slyšeti, jak popošel k divanu a lehl.

„Co to je?“ ptala se Olga Ivanovna, ztrnuvši hrůzou „To je přec nebezpečné.“

Zcela bezúčelně vzala svíčku a vešla do ložnice a tu vzpomínajíc, co má dělat, mimoděk pohlédla do zrcadla.

*

S bledým, ustrašeným obličejem, v žaketě s vysokými rukávy zdála se sobě strašnou nestvůrou. Bylo jí pojednou tak líto Dymova, jeho bezmezné lásky k ní, jeho mladého života... a vzpomínala na jeho mírný, milý úsměv.

Hořce plačíc napsala Korostělevu zoufalý dopis. Byly dvě hodiny po půlnoci.

VIII.

Když v 8 hodin ráno Olga Ivanovna s těžkou hlavou od bezesné noci, nepřičesaná, nehezká a s výrazem viníka vyšla z ložnice, prošel kolem ní do ložnice jakýsi pán černých vousů — patrně lékař. Bylo cítiti léky.

U dveří do mužovy pracovny stál Korostějev a ze zvyku kroutil si pravou rukou levý knír.

„Odpusťte, ale k němu vás nepustím... Mohla byste se nakazit... A taky, co byste tam vlastně dělala? On je tak jako tak v horečce."

„Je to skutečně difteritis? Je to nebezpečné?... Moc?"

„Hm, říkají, že je to dost těžký případ. Ostatně měli bychom poslati pro Schreka."

Přišel malý, zrzavý, s dlouhým nosem a s židovským přízvukem, pak vysoký, podobný protodiakonu a zas zcela mladý, velmi tlustý, s červenými tvářemi a v brejlích. Byli to lékaři, již přišli ošetřovat svého kollegu.

Olga Ivanovna seděla ve své ložnici a myslila si, že ji tím Bůh trestá, že klamala muže. Mlčelivá, nepochopitelná bytost, tiše trpěla tam v kabinetě na divanu, nepronášejíc ani slova stesku. A kdyby promluvila, byť i v horečce, tu by poznali doktoři, že není tu vinen jen difterit, zeptali by se Korostěleva, jenž ví všechno a jenž ne nadarmo hledí na ni takovýma očima, jakoby ona byla vším vinna, a jakoby difterit jí jen pomáhal.

Jí nepřišla na mysl víc měsíčná noc na Volze, ani vyznání lásky, ani poetický život na březích řeky, ale ona vzpomněla si, že učinila něco, od čeho se neočistí nikdy. A ona proklínala svou lásku...

Ve čtyři hodiny obědvala s Korostělevem. On ničeho nejedl, pil jen červené víno a seděl zasmušen. Ona též nic nejedla a v myšlénkách se modlila a činila slib, že uzdraví-li se Dymov, bude ho zas milovat a bude mu věrnou ženou.

A zapomenuvši se na minutu, pomyslila si hledíc na Korostěleva: „Zdali pak není nudné být takovým prostým, zcela nepatrným člověkem, a k tomu s takovou uvadlou tváří a s tak špatnými způsoby?"

A pak zas se jí zdálo, že ji Bůh musí potrestat.

Po obědě nastal soumrak. Když Olga Ivanovna vyšla z pokoje, usnul Korostělev ve fauteulu, dav si pod hlavu podušku, zlatem vyšívanou.

A doktoři přicházejíce a odcházejíce, nepozorovali toho nepořádku, který zde panoval To, že v pokoji chrápal cizí člověk, že paní byla nepřičesaná a nedosti oblečená, to vše nebudilo ani nejmenší pozornost.

Jeden z doktorů náhle čemusi se zasmál a smích ten zněl příšerně mrtvým bytem.

Když Olga zas vešla do pokoje, Korostělev už nespal, ale seděl a kouřil.

„Difterit vrhl se do nosu," pravil. „I srdce špatně pracuje. Celkem je to zlé."

„Pošlete pro Schrecka... pro Boha!"

„Už tu byl... On právě rozpoznal difterit v nose. A co ostatně, Schreck je tu tak málo placen, jako já..."

Čas se hrozně vlekl. Lékaři přicházeli a odcházeli. Přišla panská, nemá-li stlát. Neobdrževši odpověď, odešla.

Olze zdálo se o dešti na Volze, a zas kdosi vešel do ložnice, zdálo se, že cizí. Vyskočivši, poznala Korostěleva.

„Kolik je hodin?" ptala se.

„Kolem tří."

„Nu což?"

„Což?... Umírá..."

On zavzlykal, sedl na postel vedle ní a utřel si rukávem slzy. Ona hned nepochopila... pak ztrnula... a počala se zvolna křižovat.

„Umírá..." opakoval slabým hlasem, a zas zavzlykal. „Umírá, protože sama sebe obětoval. Jaká ztráta pro vědu!" zvolal se zápalem. „V srovnání k nám všem byl to velký, neobyčejný muž! Osko, co's nám to udělal!"

A Korostělev ve svém zoufalství zakryl si tvář rukama a kýval hlavou.

„A jaká mravní síla!" pokračoval, víc a více na kohosi se horše. „Dobrá, čistá, milující duše. To nebyl člověk, ale anděl. Sloužil vědě a umřel od vědy. A pracoval ve dne v noci... on, učenec, budoucí professor musil se zabývati svou praxí, musil v noci překládati, aby mohl platit tyhle bídné tretky!"

A Korostělev zlobně pohlédnuv na Olgu Ivanovnu, uchopil oběma rukama na posteli prostěradlo a rval je zlostně, jakoby ono bylo vším vinno.

„Sám se nešetřil, a jiní ho také nešetřili..."

Olga Ivanovna vzpomenula si na celý svůj život s ním ze začátku až do konce, se všemi podrobnostmi a poznala, že to byl skutečně neobyčejný, vzácný a v srovnání se všemi, koho znala, veliký člověk.

Ona s pláčem vyběhla z ložnice, v saloně mihla se kolem neznámého člověka a vrazila do mužova kabinetu.

On ležel nehybně na tureckém divanu, do pasu pokryt přikrývkou. Tvář jeho hrozně zhubla a měla šedivě žlutou barvu, jaká není u živých lidí. A jen po čelu, černých brvách a známém úsměvu bylo lze poznati, že je to Dymov. Olga Ivanovna chvatně ohmatala mu prsa, čelo a ruce. Prsa dosud byla teplá, ale čelo a ruce byly nepříjemně ledové. A polootevřené oči nehleděly na Olgu Ivanovnu, ale na přikrývku.

„Dymove!" zvolala hlasitě. „Ossipe!"

Chtěla mu říci, že to byl omyl, že není ještě vše ztraceno, že život ještě může být krásný a šťastný...

„Dymove!" volala v zoufalé úzkosti třesouc jím a nevěříc, že by nikdy víc se neprobudil.

Bylo pozdě!

Redaktor, majitel a vydavatel: **J. V. Sládek.** — Knihtiskárna **J. Otty** v Praze. — Papír z továrního skladu firmy **„Hynek Votoček"**.